Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 1 Reedel, 14. jaanuaril 1972. a. XXIV aastakäik

Koos linnanoortega

23. detsembril sai teoks ELKNÜ Tartu Linnakomitee ja ülikooli komsomolikomitee ühine ettevõtmine — teoreetiline konverents materiaalsetest ja moraalsetest stiimulitest meie ühiskonnas. Noori spetsialiste — komsomoliaktiviste tuli katse-remonditehasest, kammivabrikust, õmblusvabrikust «Sangar», FAI-st jm. Esinesid ülikooli õppejõud, järgnes ühine arutelu. Kõik ettekanded tuginesid praktika, s. o. töötuse hoolikale uurimisele, olid oskuslikult ühendatud teaduse viimaste saavutustega teooria valdkonnas. Poliitilise ökonoomia kateedri dotsent H. Metsa on uurimisgrupiga, kuhu kuulub ka üliõpilasi, analüüsinud õmblusvabriku «Sangar» insener-tehnilise koosseisu huvi kvaliteedi tõstmise vastu ja võimalusi huvi suurendamiseks stimuleerimise kaudu. EPA filosoofia kateedri vanemõpetaja P. Vihalemm esitas ühe osa TRÜ sotsioloogia laboratooriumi uurimiste kokkuvõttest. Uurimised viidi läbi rahulolu tundmaõppimiseks mitmes Eesti tööstusettevõttes. P. Vihalemmale sekundeeris TRÜ noorem teaduslik töötaja L. Karu. Pikema sõnavõtuga esines TRÜ teadusliku kommunismi kateedri dots. kt. K. Koger. Muuhulgas esitas K. Koger hulga teoreetilisi seisukohti ja praktilisi näpunäiteid võistluse organiseerimiseks töökollektiivis.

Loogika ja psühholoogia kateedri õpetaja Ü. Vooglaid intrigeeris kuulajaid mitme ülesandega; ta selgitas ka mõningaid psühholoogilisi ja sotsiaalpsühholoogilisi tegureid, mis mõjutavad inimeste moraalset ja materiaalset ergutamist.

Ühises kohvilauas öeldi välja mitmeid mõtteid ja tõstatati probleeme, millega praktikud kokku puutuvad. Nagu märkis ELKNÜ Tartu LK teine sekretär H. Nurm, võiksid niisugused ühised arupidamised edaspidigi teoks saada. Võib-olla kunsti ja kirjandusküsimustes?

M. KUBO

Eksamid ees ja taga!

Konspekt. Minu konspekt, sõbranna konspekt, veel kellegi oma? Ja see kõik pähe! Kus on kohvikann? Vist voodi all. Aga homme on kindlasti eksamineminek!

Varia

«Sudent» on Poola üliõpilaste ajaleht. Asutatud 6. novembril 1967. a. Oktoobrirevolutsiooni 50. aastapäevaks Krakovis. Ajalehe «Student» eelkäijaks oli akadeemiline «Kurier Akademicki». 1967. a. lõpust kuni 1968. a. lõpuni oli «Student» rajoonileht, 1. jaanuarist 1969 aga üleriigiline Poola Üliõpilaste Liidu (ZSP) häälekandja. Toimetatakse ja trükitakse Krakovis (tiraaž ca 15 000). Kuni möödunud aasta lõpuni ilmus kord kuus, käesolevast aastast kaks korda kuus 16-leheküljelisena. Toimetuse koosseisus on 14 ajakirjanikku ja 7 kirjasaatjat kohtadel. Toimetuse kolleegium on 5-liikmeline. Osakondi on seitse, peatoimetajaks A. Wacowski.

● NSVL Üliõpilasnõukogu juhataja, NSVL Noorsoo-organisatsioonide Komitee esimehe asetäitja on nüüd Viktor RÕNZA, varem oli ta Üleliidulise Üliõpilaste Ehitusmaleva komandör ja ÜLKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja.

● ÜLKNÜ KK büroo kinnitas ÜLKNÜ KK üliõpilasosakonna juhatajaks Boriss NAMESTINOVI. Varem töötas B. Namestinov Novosibirski komsomoli oblastikomitee esimese sekretärina.

● Üleliidulise Üliõpilaste Ehitusmaleva komandöriks kinnitati Anatoli SEMENTŠENKO, kes enne seda oli Kasahstani LKNÜ KK teine sekretär.

● ÜLKNÜ KK juures olev Looduskaitse Nõukogu, põllumajanduse ja koolinoorsoo osakonnad, noorte teadlastega töötav grupp on välja töötanud soovitused komsomolikomiteedele, kuidas noori kaasa haarata looduskaitse, loodusressursside ratsionaalsele kasutamisele ja taastamisele. Soovitused on heaks kiidetud ÜLKNÜ KK sekretariaadi poolt.

ACTA DIURNA

ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi teaduslik-metoodiline kabinet avaldas tänu TRÜ vene keele kateedri õppejõududele K. Allikmetsale ja A. Metsale keskeriõppeasutuste vene keele õpetajate vabariiklikul seminaril antud näitliku tunni ning jagatud kogemuste eest vene keele õpetamisel.

*

Eduka osavõtu eest üliõpilaste agitatsiooni- ja propagandatöö konkursist 1970/1971. õppeaastal autasustati Tartu Riikliku Ülikooli Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi aukirjaga.

*

18. detsembril toimus Tallinnas Polütehnilise Instituudi ruumes Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike asutuste Töötajate Ametiühingu Vabariikliku Komitee aruande- ja valimiskonverents. Konverentsi tööst võtsid osa ka ENSV Ametiühingute Nõukogu esimees L. Lentsmann, NSV Liidu Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Keskkomitee osakonnajuhataja Medvedjeva, ENSV Kõrgema ja Kesk-erihariduse ministri asetäitja K. Rink, ENSV Haridusministri asetäitja A. Tükk, ELKNÜ sekretäri asetäitja S. Villo jt. TRÜ 19-liikmelise delegatsiooni nimel võtsid sõna kaugõppeprorektor Valter Haamer ja pedagoogika kateedri dots. Helga Kurm. Uude komiteesse valiti meie esindajateks Mari-Liis Allsalu, Helve Kabur (ka presiidiumi koosseisu), Inge Unt ja Helga Sildmäe, V. Ritslaid. Eesti NSV Ametiühingute 16. kongressi delegaatideks valiti Helve Kabur ja Helga Kurm.

Komitee valis oma esimesel pleenumil vabariikliku komitee esimeheks tagasi Helvi Kaasi.

*

EKP TRÜ komitee pidas vana aasta viimase koosoleku 27. detsembril. E. Kivimaa informeeris komiteed kaadri ettevalmistamisest ühiskonnateaduste kateedrites EKP Tartu linnakomitee vastava otsuse realiseerimise alusel. TRÜ rahvakontrolligrupi tööplaanist andis ülevaate äsja uuesti valitud grupi esimees Albert Paltser. L. Päi ettekande alusel arutati internatsionaalset kasvatustööd Arstiteaduskonnas. Tehti kokkuvõtteid VII üliõpilaspäevadest ja seati perspektiive üliõpilaspäevade edasiseks korraldamiseks. Võeti vastu otsus akadeemik J. V. Veski mälestuse jäädvustamiseks meie ülikoolis.

*

Parteikomitee kinnitas parteiorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks Arstiteaduskonna VI k. üliõpilane Sirje Järvekülg ja poliitilise ökonoomia kateedri vaneminsener Olev Raju. NLKP liikmekandidaatideks võeti farmaatsiaosakonna IV kursuse üliõpilased Lia Pärkma ja Lea Lihtsa, poliitilise ökonoomia kateedri õppejõud Enn Hansberg ja Hillar Padu ning keemiaosakonna V kursuse üliõpilane Teet Jäetma.

*

Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsiooni üldkoosolek, mis toimus detsembri viimastel päevadel, arutas põhiküsimusena õppetöö ideelis-teoreetilise taseme olukorda teaduskonnas. Üksikasjalise ülevaate andis parteibüroo liige V. Bezzubov. Positiivses mõttes tõsteti esile vene kirjanduse kateedri tava korraldada igal kevadel kursusetööde kaitsmine kateedris, mis edaspidi tagab diplomitööde kõrge taseme. Samuti hinnati positiivselt pedagoogika kateedri õppejõudude korraldatud loengute eelnevaid ühiskuulamisi koos üksikasjalise aruteluga kateedris. Kõne all olnud küsimuses võeti vastu otsus.

Academia Gustaviana rajamine

«Kohe kutsuti ülikooli esimene rektor kõnetooli, kus ta andis ametivande, mis märkis ametisse astumist. Järgnes talle atribuutide ja mitmesuguste esemete üleandmine. Kõigepealt anti rektorile matrikliraamat, kuhu oli kantud juba vastuvõetud üliõpilaste ja ametisse astunud professorite nimed ning manitseti sissekandeid jätkama. (See raamat asub praegu TRÜ Teadusliku Raamatukogu käsikirjade osakonnas.) Järgmisena sai rektor ülikooli konstitutsiooni (põhiseaduse), kuhu oli kirja pandud ka ülikooli privileegid, kollasesse tafti mässitud pitsat, kartseri ja kassa võtmed, kollaste nööpide ja kollaste kantidega punase sametmantli ning 2 hõbeskeptrit. Ametimantli üleandmisel öeldi, et nii nagu mantel on üle muude riiete, nii on ka *rektor magnificius* üle teiste, kuid koos selle mantliga on ta õlgadele pandud ka väga palju muret ja tööd»

(vt. lk. 3)

Head uut, 1972. aastat!

Tartu Riiklikku Ülikooli tervitavad ja õnnitlevad uue aasta puhul paljud asutused ja üksikisikud. Nimetagem neist mõned:

ENSV Ministrite Nõukogu nimel A. Green, ENSV Haridusministeerium eesotsas F. Eiseniga, tervishoiuminister A. Goldberg, ENSV Kõrgema ja Kesk-erihariduse Ministeerium, prof. Riikoja, Tallinna Pedagoogiline Instituut, Läti P. Stutška nimeline Tööpunalipu Ordeniga autasustatud Riiklik Ülikool, TA Majanduse Instituut, Samarkandi Ališer Navoii nimeline Riiklik Ülikool, Kasahhi S. M. Kirovi nimeline Tööpunalipu ordeniga autasustatud Ülikool, Kiievi T. Ševtšenko nimeline Lenini Ordeniga autasustatud Riiklik Ülikool, Kabardiini-Balkaari Riiklik Ülikool, Irkutski Ülikool, Dagestani V. I. Lenini nimeline Riiklik Ülikool, Vabariiklik õpetajate Täiendusinstituut, ENSV TA Zooloogia ja Botaanika Instituut, Tallinna Polütehniline Instituut, Kaug-Ida Riiklik Ülikool, Daugavpilsi Pedagoogiline Instituut, Kalinini Riiklik Ülikool, Novosibirski Riiklik Ülikool, Gomeli Riiklik Ülikool, Tallinna Riiklik Konservatoorium eesotsas rektor V. Gurjeviga, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, ENSV Riiklik Kunstiinstituut, Vilniuse Riiklik Pedagoogiline Instituut, Moskva M. V. Lomonossovi nimeline Riiklik Ülikool, ENSV Arhitektide Liidu Tartu osakond, H. Heidemanni nim. trükikoda, Tartu «Kommunaalprojekt», ELKNÜ Tartu Linnakomitee, Etnograafiamuuseum, Riiklik Televisiooni ja Raadio Komitee eesotsas E. Jaanimäega, Eesti Televisioon, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Tartu Linna TSN TK Ehituse ja Arhitektuuri Osakond, ajakiri «Eesti Loodus», EKP Tartu Rajoonikomitee, Eesti Looduskaitse Seltsi juhatus eesotsas J. Eilartiga, ENSV Riiklik Akadeemiline Teater «Vanemuine», Jerevani Ülikooli koor, ENSV Riiklik Akadeemiline Meeskoor.

Kahe

eksami vahel

Head tulemused
Suured ülesanded

16. detsembril 1971. a. tegi Tartu linna õhukaitse ülem, täitevkomitee esimees A. Karu kokkuvõtte tsiviilkaitsealasest sotsialistlikust võistlusest linna asutuste vahel 1970.—1971. õppeaastal. Märgiti, et möödunud aasta jooksul pöörati tsiviilkaitse probleemidele enam tähelepanu kui eelmistel aastatel, oli tõusnud juhtijate ja elanikkonna vastutus, muutunud mõjuvamaks tsiviilkaitsealaste teadmiste propaganda.

Nende asutuste hulgas, kus oli hakatud rohkem tegelema tsiviilkaitsega, nimetati ka meie ülikooli. Kui ülikool 1969.—1970. aastal oli asunud kahekümnendal kohal, siis äsjamöödunud, 1970.—1971. a. jõudis ta kümnendale kohale, edestades paljusid suuri asutusi, ja sai tsiviilkaitse olukorra üldhindeks 3,74 palli eelmise aasta 3,0 asemel. Võrdlemiseks võib nimetada, et esikohale tulnud tehasel «Võit» on üldhinne 4,10 palli.

Hea hinnangu said ülikoolis tsiviilkaitse abinõude planeerimine, tsiviilkaitse juhtiva koosseisu ja meditsiiniformeeringute ettevalmistamine, samuti tsiviilkaitsealase varustuse seisukord. Kahjuks tuleb tunnistada, et põhiülesande — ülikooli tööliste ja teenistujate ettevalmistamise täitmist hinnati vaid «rahuldavaga»: ülikooli töötajad, kellega vestlesid linna tsiviilkaitse staabi töötajad, tundsid massilise hävitamise relvade eest kaitsmist ebatäielikult. Nõrgad on teadmised tsiviilkaitse signaalidest ja sellest, kuidas nende järgi tegutseda, massilise hävitamise relvade kahjustavatest faktoritest, individuaalsetest kaitsevahenditest.

See puudujääk tuleb põhiliselt mõnede ülikooli töötajate ebatõsisest suhtumisest õppustesse ja mõnel pool läbiviidud õppuste madalast kvaliteedist. Puuduseks oli seegi, et staap ja juhtkond ei kontrollinud piisavalt ülikooli isikkoosseisuga läbiviidud õppusi.

Seetõttu on tsiviilkaitse ülema — Ülikooli rektori poolt 1971.—1972. õppeaastaks püstitatud ülesanne järsult tõsta ülikooli töötajate teadmisi elanikkonna massilise hävituse relvade kahjustuste eest kaitsmise alal. Poliitiline vastutus selle ülesande täitmise eest langeb loomulikult kateedrite, laboratooriumide, töökodade ja osakondade juhatajatele kui oma alluvate ettevalmistuse ja väljaõppe eest vahetult vastutavatele inimestele.

Ülesandeks on organiseerida õppused isikkoosseisuga nii, et kõik omandaksid ja jätaksid kindlalt meelde tsiviilkaitse üldkohustuslikus miinimumprogrammis ettenähtud hädavajalikud teadmised. Ülesanne on ka selles, et teha igale ülikooli töötajale selgeks ülikooli hajutamise ja tegevuse korraldamise kord väljaspool linna.

Kooskõlas nende ülesannetega töötas TRÜ tsiviilkaitsestaap välja ülikooli töötajate kõigi kategooriate ettevalmistamise kalenderplaani. Selles plaanis on tähtis koht tsiviilkaitse juhtiva koosseisu ettevalmistamisel, mida hakatakse läbi viima õppustel kateedrite, laboratooriumide, töökodade ja osakondade juhatajatega ja staabiõppustel korraldatakse teaduskondade tsiviilkaitsestaapidele, tõmmatakse kaasa kateedrijuhatajaid, kogunemispunktide ülemaid ja formeeringute komandöre).

Nagu varemgi valmistatakse ka edaspidi ette tsiviilkaitse formeeringute isikkoosseisu, muuhulgas ka sanitaarsalku ja sanitaarposte. Selle ülesande lahendmisel peavad etendama suurt osa kommunistlikest noortest sanitaarsalgad ja sanitaarpostid, mis on põhiosas komplekteeritud kommunistlike noortega. Komsomoli auasjaks on saavutada, et ülikooli meditsiinilised formeeringud hõivaksid linna esivõistlusel esimesi kohti ja saaksid väga hea hinnangu.

Püstitatud ülesannete täitmisel on suur tähtsus hästi organiseeritud ja sihipäraselt suunatud võistlusel teaduskondade, kateedrite ja formeeringute vahel. Siin avaneb avar tegevuspõld ametiühingule ja kommunistlikule noorsooühingule. Nende organisatsioonide otsene kohus on asuda nende võistluste etteotsa, organiseerida ja suunata neid võistlusi. Tuleb mõtelda ränd-auhindade asutamisele teaduskondade, kateedrite ja formeeringute jaoks, kes tulevad võistluses esikohtadele, preemiatest parimatele õppuste läbiviijatele ja komandöridele ja tsiviilkaitsealase tegevuse ergutamisest, sealhulgas ka autasustamisele rinnamärkidega «Готов к гражданской обороне» «Отличник гражданской обороны».

Möödunud õppeaastal premeeris ülikooli rektor Majandusteaduskonna sanitaarsalka (komandör S. Niklus), kes sai esikoha ülikoolisisestel võistlustel ja saavutas häid tulemusi ka linna esivõistlustel, kolmepäevase ekskursiooniga Leningradi.

Kokkuvõtteid võistlustest võib teha õppeaasta lõpul (juunis-juulis), ära märkides seda rektori käskkirjaga, ja avaldada see ülikooli ajalehes.

Niisama tähtis on tsiviilkaitse abinõude organiseerimisel hästi korraldatud tsiviilkaitsealaste teadmiste propaganda: kvalifitseeritud loengud, vestlused, diafilmide näitamine, näitused, stendid ja vitriinid tsiviilkaitse materjalidega. Siin peab samuti kaasa lööma ülikooli klubi, mille töötajad saavad selles valdkonnas palju ära teha.

On täiesti selge, et kõigi nende abinõude edukas elluviimine on võimalik ainult ülikooli kõigi ühiskondlike organisatsioonide — kommunistliku noorsooühingu, ametiühingu, Punase Risti Seltsi ja ALMAVÜ osavõtul. Kõigi nende organisatsioonide tegevust tsiviilkaitse küsimuste lahendamisel peavad koordineerima, suunama ja juhtima teaduskondade parteiorganisatsioonid. Tuleb alati silmas pidada, et tööliste ja teenistujate poliitilis-moraalne ja psühholoogiline ettevalmistus on üks tähtsamaid tegureid elanikkonna eduka tegutsemise tagamisel tsiviilkaitse alal nii rahu ajal kui ka sel puhul, kui imperialistid peaksid valla päästma raketi-tuumasõja NSV Liidu vastu.

On tarvis saavutada, et igaüks suhtuks teadlikult tsiviilkaitseõpetustesse ja mõistaks nelst osavõtmise vältimatut vajadust.

I. SOBOLEV

Tartu Riikliku Ülikooli tsiviilkaitsestaabi ülem

Valik Jaan Eilarti eksliibristekogust

ülikooli kohvikus

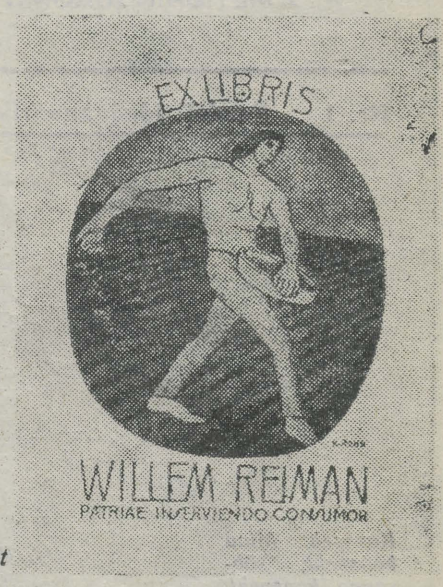

Viimasel ajal on järjest rohkem hakatud rääkima ekslibristest. Küllap on see tingitud sellest, et nende valmistamine on juba ammu lakanud olemast kitsa kunstnike ringi loomingu vili. Nii on kerkinud esile rida probleeme meie ekslibrise väärtusest ja «asjaarmastajate» osast selles. Kindel on, et ekslibrise kui kunstiteose väärtus sõltub suuresti sellest, kes on ta valmistanud. Siin kaldub vaekauss enamasti siiski «elukutseliste» poole, kuigi ka hulk «asjaarmastajaid» on leidnud tunnustust. Ekslibris on eelkõige kunstiteos. Samuti nagu iga teisegi kunstiteose puhul ei sallita siingi plagieerimist. Seetõttu on «asjaarmastajate» hulgast esile tõusnud eelkõige need, kes on leidnud oma joone, oma suhtumise kujutatavasse.

Ekslibrise kunstilise taseme probleem kerkib esile ka ekslibristekogumisel, kus koguja ette kerkib rida küsimusi: mida koguda, kuidas koguda, mismoodi koguda jne. Sageli püütakse oma kogusse ilma igasuguse valikuta haarata kõike kättejuhtuvat, mis aga tunduvalt vähendab kogu väärtust.

Sellega, missugune peaks üks ekslibriste kollektsioon välja nägema, on võimalik tutvuda TRÜ kohvikus, kus on avatud näitus «Eesti looduse teemalisi ekslibriseid Jaan Eilarti kogust». Antud näitus on TRÜ kohvikus juba neljas omataoliste hulgas. Varem on eksponeeritud ekslibriseid prof. Paul Ariste, Ain Sarve ja Matti Miliuse kogudest.

Näitus on väga huvitav ja seda eriti esitatud tööde kõrge taseme tõttu. Siin on esindatud enamik Eesti ekslibriste loojaid ning seega annab näitus hea ülevaate ekslibrisekunsti arengust Eestis, alates selle algusaastaist kuni tänaseni. Arvestades seda, kui vähe on meil olnud ekslibriseid tutvustavaid näitusi, on antud väljapanek küll igati tänuväärt.

Katkeid jutuajamisest Jaan Eilartiga.

Mõni sõna Teie kogust?

Ekslibriste kogumist alustasin 1955/56. õppeaastal. Kohvikunäitusel on minu ligi poolteisetuhandelisest kogust esindatud umbes sada. Olen püüdnud koguda kas originaal- või signeeritud tõmmiseid ja neid eelkõige autoritelt, keda ma isiklikult tunnen.

Kes veel koguvad ülikoolis ekslibriseid?

Professorid P. Ariste, K. Villako, K. Kõrge, H. Peep jt.

Keda Te selle näituse tänapäeva autoritest esile tõstaksite?

Eelkõige võib-olla M. Laarmani abstraktses laadis teostatud ekslibriseid, mis üldiselt on vähe tuntud. Kõige ekslibrisepärasemad on minu arvates P. Lukatsi tööd, kus on rangelt välja peetud ekslibrise spetsiifika — ekslibris kui sümbol. Huvitavad on ka K. Põllu ekslibrised. Neid võib vaadelda kui pisigraafika teoseid, kus see, et ta on ekslibris, mängib võib-olla isegi teisejärgulist osa. Originaalsed on L. Lepa jõulise joonega lahendatud jutustavad lehed, mis kõidavad just neis leiduva informatsiooni rohkuse poolest.

Hiljem kaldus jutt sellele, et Kristjan Raud on väga vähe ekslibriseid teinud. Tema töödes on tunda talupoeglikku lihtsust. Eesti kultuuri paremikule kuidagi ainuomast.

Mainimata ei saa jätta ka G. Reindorffi ja R. Kaljot. Mõlemad on tehniliselt äärmiselt peened ja meisterlikud. Samal ajal kui Reindorffi tööd on täis rõhutatud rahulikkust ja tasakaalukust, säteleb Kaljo lehtedes ääretu energia, virtuooslikkus kujutatava edasiandmisel.

Toivo Toomemets

EÜE-72 embleemi-võistlus

Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva Keskstaap kuulutab välja iga-aastase võistluse EÜE-72 embleemi kavandi saamiseks.

Embleemi originaalsuurus võib olla kuni 5 × 5 cm. Embleem olgu maksimaalselt kolmevärviline, kusjuures žüriil on õigus muuta kooskõlastatult autoriga värvide kombinatsiooni vastavalt maleva vormirõivastuse materjalile ja värvile.

Embleemil peab olema tekst «Eesti Üliõpilaste Ehitusmalev» ja aastaarv 1972 või EÜE-72.

Embleemi kavand tuleb esitada originaalsuuruses ja 2,5 korda suurendatult koos värvilahendusega. Parimate kavandite autoreid premeeritakse.

Võistlusest võib osa võtta piiramatu arvu ideekavanditega. Kavandid palutakse esitada märgusõnaga varustatud kinnises ümbrikus. Sama märgusõnaga ümbrikus peavad olema andmed autori kohta (perekonna- ja eesnimi, kõrgem kool või töökoht, elukoha aadress ja telefoninumbrid).

Kavandite esitamise tähtaeg on 15. veebruar 1972 (postitempli kuupäev).

Tööd esitada aadressil: Tallinn 200001
Kreuksi t. 20-1
EÜE Keskstaap
«Embleemikonkurss»

Võistluse tulemused avaldatakse «NOORTE HÄÄLES» ja kõrgemate koolide ajalehtedes kahe nädala jooksul pärast žürii otsuse langetamist.

EÜE Keskstaap

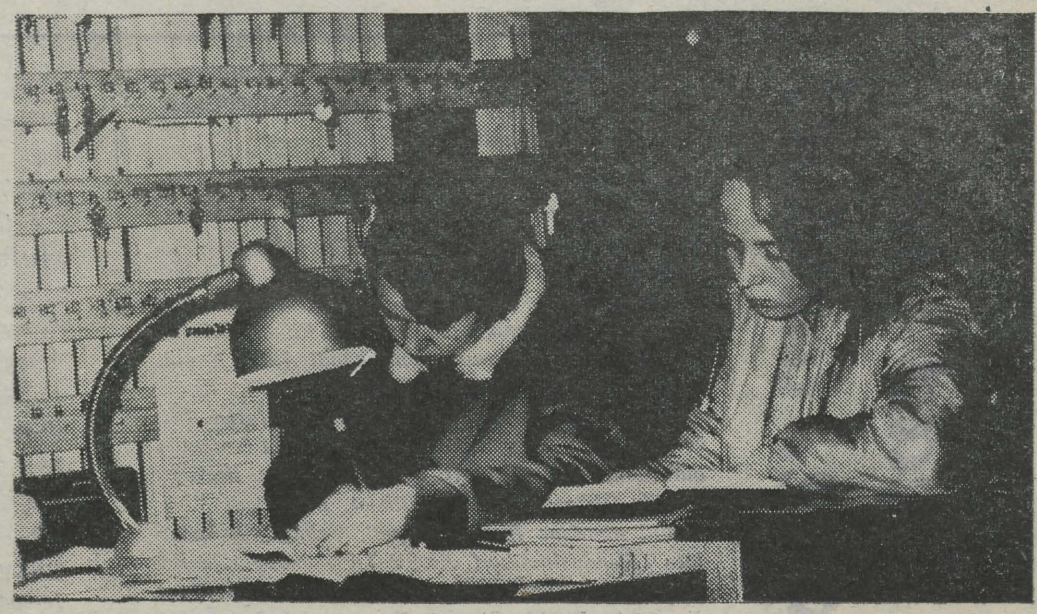

V. Gailiti fotod.

Ülikooli ajaloost Tartus

Academia Gustaviana rajamine

H. PIIRIMÄE

13. oktoobril 1630. a. Tartus avatud gümnaasium polnud tavaline, vaid nn. akadeemiline gümnaasium. Ta jagunes teaduskondadeks, õpetamine toimus loengute ja dispuutide vormis ning ka õpetatavad ained (arstiteadus, õigusteadus jms.) tegid ta lähedasemaks ülikoolile kui keskkoolile. Professorite kutsumisel oli otsitud inimesi, kes oleksid suutelised ka rohkemaks kui tööks tavalises gümnaasiumis. Ülikoolist jäi sellel koolil puudu eeskätt ulatuselt ning tal polnud ka õigust anda teaduslikke kraade. Seega oli akadeemilise gümnaasiumi asutamine omamoodi eelastmeks ülikoolile.

Juba 1631. a. esitas Johan Skytte Gustav II Adolfile palve muuta Tartu Gümnaasium ülikooliks. Kuningas tuli oma õpetaja soovile vastu ning 21. juunil 1631. a. saatis ta kirja Pommerist pärit saksa teoloogile Andres Virginiusele kutsega tulla asutatavasse Tartu ülikooli teoloogia professoriks. 1. aprillil 1632. a. teatas kindralkuberner Johan Skytte oma patendis (avalikus kirjas) Tartu Ülikooli (*Academia*) asutamisest, märkides visandlikult ära ka selle põhilised privileegid. 6. aprillil olevat professorid pidanud juba esimese koosoleku.

20. APRILLIL 1632. A.

algas üliõpilaste immatrikuleerimine. Esimeseks üliõpilaseks oli Benedictus Bazius Smålandist. Seega olid ettevalmistused jõudnud juba niikaugele, et oli vaja vaid kuninga kinnitust.

30. juunil 1632. a., kui Kolmekümneaastases sõjas võitlev Rootsi armee oli pärast kogu Saksamaa läbimist asunud laagrisse Nürnbergi juures, kirjutaski Gustav II Adolf alla Tartu Ülikooli (*Academia Dorpatensis*) asutamise ürikule, märkides selles ära asjaolu, et teeb seda Johan Skytte alandliku palve peale. Asutatavale ülikoolile lubas kuningas samad privileegid, mis olid Upsala omal, kutsus kõiki oma alamaid üles osutama sellele austust kui õilsuse ja teaduse taimelavale ning soovis ka ise uuele ülikoolile õitsengut. Ähvardavate sõjaolude kajastusena lubati aga asutataval ülikoolil asuda sõja ajal Tartust ka mõnda teise Eesti- või Liivimaa linna.

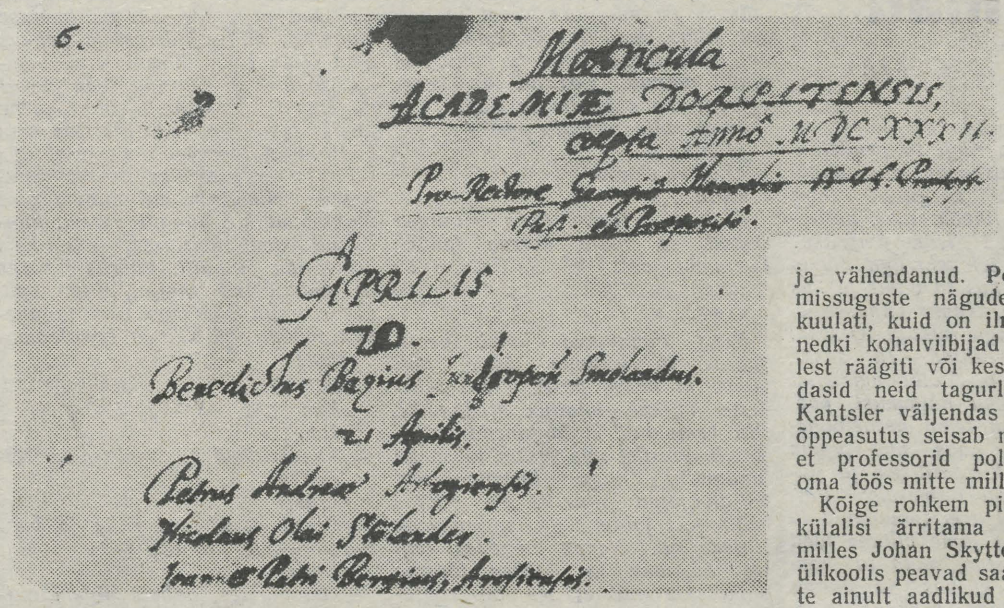

Academia Gustaviana matrikliraamatu algus.

Pärast üriku kättesaamist avaldas J. Skytte 21. septembril 1632. a. avaliku plakati, milles teatas «kõigile Liivimaa elanikele, mis seisusest nad ka ei oleks», et Tartu Gümnaasium on muudetud ülikooliks. Ülikool on varustatud õpetatud professoritega õpetamiseks kõigis fakulteetides ja mitmesugustes keeltes ning on ette nähtud ka odav ühistoitlustamine. Liivimaa seisuslikke vaheseinu mahakiskuvalt lubab J. Skytte, et uue ülikooli kõigi fakulteetide uksed on avatud rikastele ja vaestele, sakslastele ja mittesakslastele. Ülikooli suurest kasust kõneldes märgib kindralkuberner, et edaspidi pole kohalikel elanikel vaja oma lapsi suurte kuludega välismaale õppima saata ega tarvidust anda Liivimaa kiriku- ja kohtuameteid välismaalastele. Samas plakatis tehti teatavaks ka ülikooli avamise päev —

15. OKTOOBER 1632. A.

Selle sügispäeva hommikul kell 8 hakkasid Tartus helisema kõik kirikukellad. See oli märguandeks, mille järel Toomemäel kindralkuberneri ameti- ja eluruumide juurest hakkas liikuma pidulik rongkäik. Linnusest alla linna poole mineva rongkäigu eesotsas astus kindralkuberner Johan Skytte ise, temaga koos Tartu õuekohtu president, Liivimaa ja Eestimaa rüütelkondade ning Riia, Tallinna, Tartu, Pärnu ja Narva esindajad. Neile järgnesid Tartu garnisoni ülem, õuekohtu liikmed ning suur hulk aadlikke ja vaimulikke. Lõpuks tulid Tartu raehärrad ja muud ametimehed, vähemtähtsad külalised ja ülikooli kogu koosseis (professorid, üliõpilased ja ametnikud).

Rongkäik sisenes ülikooli õppetegevuseks kohandatud endistesse jesuiitide kolleegiumi ruumidesse Maarja kiriku juures (umbes TRÜ peahoone rektoraaditiiva kohal). Suures auditooriumis, mis selleks puhuks oli kaunistatud seinatapeetidega*, asusid kateedrist (suurest kõnetoolist) paremale kindralkuberner oma saatjaskonnaga ja õuekohtu liikmed, vasemale istusid professorid ja ülikooli ametnikud. Kuulajaskonna kohad täitsid üliõpilased ja teised pidulikust sündmusest osavõtjad. Kateedri ees laual asusid ülikooli asutamisürik ja rektorile üleantavad atribuudid.

Pidulik aktus algas muusikaga. Kui sõjaväeorkester vaikis, astus kõnetooli kindralkuberner ja ülikooli kantsler Johan Skytte. Kõrge võimukandja, kes armastas ja oskas esineda, pidas heas ladina keeles pika kõne, mis aga kuulajaskonna koosseisu ja Liivimaa olusid arvestades oli üpris ebataval ine.

Pidupäevasele meeleolule vastas ainult esimese pika lause algus kaks aastat tagasi asutatud gümnaasiumi suurtest edusammudest. Samas rääkis kõneleja juba halba soovivatest inimestest, kes oma vihaste südamete ja mürgiste keeltega on seda nii kodus kui ka võõraste juures laimavalt hävitanud ja vähendanud. Pole küll teada, missuguste nägudega neid sõnu kuulati, kuid on ilmne, et nii mõnedki kohalviibijad olid need, kellest räägiti või kes vähemalt esindasid neid tagurlikke ringkondi. Kantsler väljendas oma rõõmu, et õppeasutus seisab nüüd kindlalt ja et professorid pole end lasknud oma töös mitte millestki hirmutada.

Kõige rohkem pidi aga paljusid külalisi ärritama kõne see osa, milles Johan Skytte deklareeris, et ülikoolis peavad saama õppida mitte ainult aadlikud ja linnakodanikud, vaid ka vaesed talupojad. Et see seni pole sündinud, selle kohta võiksid vastust anda need, kes on selles süüdi. Et selles kellelgi kahtlust ei jääks, keda süüdistatakse, lisas kõneleja: «Andku jumal, et rüütelkond sellest aru saaks.» See ei olnud enam retoorika ega tagasihoidlik vihje. Kohalviibivad rootslased olid harjunud, et talupojad on isiklikult vabad (Rootsis ei olnud pärisorjust), aga ka nemad pidid märkama, et J. Skytte kõnes peitus midagi rohkemat. Nii võis kõnelda mees, kellel olid suured humanistlikud ideaalid.

J. Skytte laiast silmaringist annab tunnistust ka ta kõne see osa, milles ta kritiseeris õpetust paljudes Euroopa ülikoolides seal valitseva skolastika ja metafüüsiliste spekulatsioonide pärast. Ta rõhutas, et Tartu Ülikoolis peab õpetamisel silmas pidama elu nõudeid ja praktilist kasu. Kõne lõpul soovitas kantsler, et ülikool oleks kohalviibijaile ja järeltulevatele põlvedele tarkuse kabel, oskuse asupaik, vooruse eluase, kunstide kindlus ja igasuguste teadmiste avalik foorum.

Kõne lõpul teatas ta, et ta annab kuninga nimel ülikooli professoritele üle asutamisüriku, privileegid ja laual olevad esemed.

Nüüd astus ette ülikooli notar, võttis siidrätiku ülikooli asutamisürikult ja luges ette üriku ning ladinakeelse professuuride nimekirja. Ülikooli nimel esines tänukõnega kõnekunsti professor Heinrich Oldenburg.

Jälle hakkas orkester mängima ning eesotsas kindralkuberneriga siirduti naabruses asuvasse Maarja

(Järg 4. lk.)

* Tol ajal riidest seinakatted.

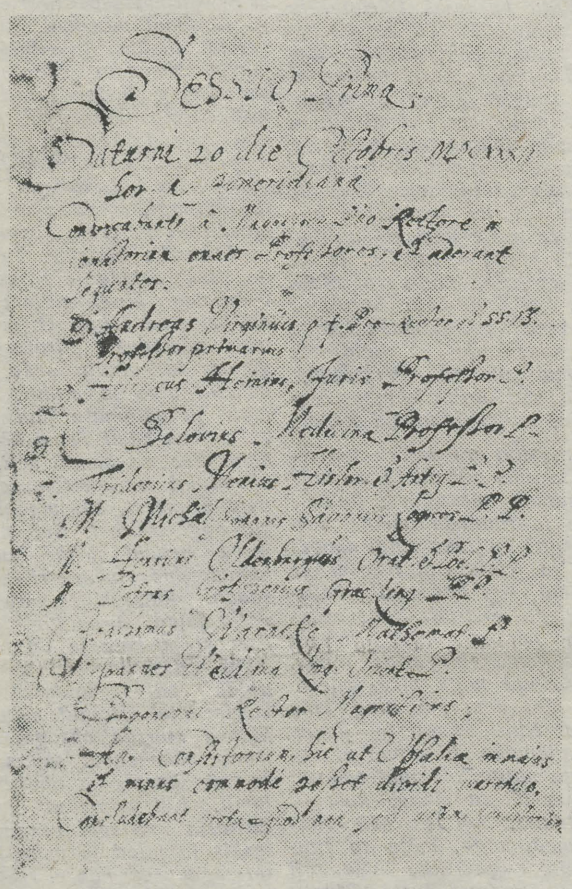

Academia Gustaviana professorite esimese ametliku koosoleku protokolli algus. (Protokolliraamat TRÜ Teaduslikus Raamatukogus).

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Tööga on ikka nii, et mida rohkem teda teha, seda ulatuslikumaks ta paisub. Selles tõsiasjas peitub ühiskonna arengu alus.

Nii oli see 1944. a. sügisel ka ülikoolis. Töö arenes paljudes kohtades — käis peahoone välisseinte lupjamine, aula dekoreerimine, ruumide korrastamine sisseastumiseksamite jaoks, dekanaatide ruumide* sisustamine ja telefonide ülesseadmine neisse, katuste parandamine, akende klaasimine, materjalide kohalevedamine, varade reevakueerimine ja tohutu hulga muude ülesannete täitmine. Kuid mida rohkem ülesandeid sai täidetud, seda rohkem tekkis üha uusi täitmist vajavaid ülesandeid.

Samas aga kummitas tööjõupuuduse tont. Küll kuulutas ülikool, et pidevale tööle vajatakse pottseppi, korstnapühkijaid, tulevalvureid, öövahte, hobusemehi koos hobustega, plekkseppi, puuseppi, elektrimontööre, müürseppi, transporditöölisi, mees- ja naislihttöölisi, aga tulijaid oli suhteliselt vähe. Sel ajal läks õige töömees tööle tagasi asutusse, kus ta varem oli töötanud. Igaüks oli oma asutuse patrioot! Tulevalvureid, öövahte ning muid «magajaid» ju leidus, aga plekkseppi, pottseppi, elektrimontööre juurde ei tulnud. Tuli läbi ajada nendega, kes varemgi ülikoolis töötanud ja nüüd olid kohal. Tõesti tublid töömehed olid nad kõik, aga neid oli ikkagi liiga vähe eelseisvate ulatuslikkude ülesannete täitmiseks ning töö arenes aeglasemalt kui oleks tahtnud.

Pühapäeval, 5. novembril toimus esimest korda ülelinnaline taastamistöö. Iga asutus, iga ettevõte sai oma taastamisala.

Ülikoolile anti kordaseadmiseks täiesti mahapõlenud piirkond praeguse majandusosakonna maja (V. Kingissepa 18) ja Lala (praeguse Mitšurini) tänava vahel, samuti raekojatagune maa-ala, kus enne sõda oli olnud kino «Central» ja rida hooneid kauplustega, fotoateljee ning üliõpilaste lemmikkohvik «Central».

Sammudes mööda V. Kingissepa tänavat, ei saa ma ülikooli võimla kohal jätta pilku heitmata kõrgendikule teisel pool tänavat. See on tehtud kunagiste majade rusudest. Kõrgendikul kasvavad pärnad. Need istutasid meie ülikooli töötajad 1945. aastal võidupäeva tähiseks. Siis olid nad veel peenikesed raokesed — nüüd täiskasvanud puud. Siis kuulus meie põlvkond keskealiste hulka, nüüd on ta «mahakandmisele» kuuluv. Raekoja taga kestis ülikooli kollektiivi korrastamistöö üle kahe aasta ning kunagiste vormitute rusuhunnikute asemele loodi haljendav plats, kus on püstitatud mälestussammas N. I. Pirogovile.

Peahoone oli veel ümbritsetud tellingutega, veel seisid peahoone koridorides kastide rivid ülikooli reevakueeritud varadega, aga pärast Tartu lahingute lõppu esmakordselt soojaks köetud aulas toimus 7. novembril esimene pidulik sündmus — Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 27. aastapäeva aktus, mida tähistasid ühiselt Tartu Riikliku Ülikooli ja «Vanemuise» kollektiiv.

Aktuse avas parteigrupi sekretär I. Roots ning aktusekõnega esines K. Taev (fotol). Kunstiline osa oli «Vanemuise» koorilt.

Möödus veel üks päev ning neljapäeval, 9. novembril algasid sisseastumiseksamid. Praegune üliõpilane muigaks nende eksamite üle, sest mida üldse nõuti? Kirjandi koostamist ning üheainsa eksami sooritamist. Seda võiks ju kasvõi käigu pealt sooritada. Siiski, tolleaegseile sisseastujaile see nii lihtne polnudki. Paljud sisseastujad olid keskkooli juba mõni aasta tagasi lõpetanud, kuid olid loobunud okupatsiooni ajal ülikooli astumast, sest siis oli kõrgemasse kooli vastuvõtul üheks põhieelduseks aastane tööteenistus «Vaterlandis», mille kestel enamikust poistest tehti «vabatahtlikud» ja neidudest saksete toatüdrukud. Okupatsiooniaja viimane lend sai aga küpsustunnistused kätte juba 1944. a. märtsi algul, sest rinde jõudmisel Eesti piirile lõpetati koolide tegevus ning koolimajad läksid kasarmute ja välilaatsarettide alla.

Seega kujunes olukord, kus osa sisseastujaist oli juba palju unustanud, teine osa aga polnud saanudki täielikke keskkooliteadmisi. Eriti raskes olukorras olid Ajaloo-Keeleteaduskonna ja Õigusteaduskonna sisseastujad, sest neil tuli kirjandi kirjutamise järel sooritada eksam ajaloos... fašistliku orjaajastu õpikute järgi! Teisi õpikuid veel ei olnud.

Loomulikult mõistsid eksamineerijad, et ega eksamineeritavate teadmiste puudulikkust ei võinud ainuüksi nende süüks panna.

Kuigi avaldusi laekus üle 500, (kaasa arvatud ka tollal ülikooli koosseisu kuuluvad põllumajanduslikud teaduskonnad) ilmus kitsendatud liiklemisolude tõttu kohale vaid ligi 300 üliõpilaskandidaati. Ja ega neistki kõik suutnud eksameid sooritada. Seetõttu kuulutati juba 11. novembril välja avalduste ja dokumentide lisavastuvõtt esitamise tähtajaga 28. november. 13. novembriks olid sisseastumiseksamid lõppenud ning I kursuse esimene üliõpilaskontingent vastu võetud. Eranditult kõik vastuvõetud määrati stipendiumile, sest tol ajal oli stipendium paljudel üliõpilastel ainsaks äraelamiseks.

Õppetöö ülikoolis võis alata.

A. MITT

Ülikool sirutab tiibu

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Tühjad silmad

LOLO DE LA TORRIENTE
(KUUBA)

Terve silmaga nägi ta pendeldavate tahtede raskaade, mis langesid meelekoha korguselt alla; haige silmaga tihedat udu, millesse oli manitud teda ümbritsev maailm. Ühes seisukorraga harjunud, teadis ta, kus ta viibis ja mis jäi kaeumatusse. Tema sümisse ei olnud jäänud aga mudagi. Otsekui oleksid need tühjad. Ja siiski, need silmad, mis olid võimetud looma terviklikku nägemust, paelusid võluvalena tema peenepoolelises tõmmus naos, mis pigem näis kuuluvat hieraatilisele ja jäigale maskile kui inimesele. Paljaste jalgade otsa ei tõmmanud ta kingi kunagi ja jäme villane kleit oli kogu rõivastus, mida ta kandis, kondides kurvas ja vaeses külas, mida elustasid üksnes leherikkad puud ning vaikne, sogane ja üllatav jõgi. Siidjõhvidena sirgete juustega, üleva eripäraga oma alalist teed käimas, ühest otsast teise, astumas ebakindlalt ja aeglaselt — nii nähti teda väikesel sillal, kus ta sõi mangosid või guajaavasid, õunu või pähkleid, nii kuidas juhus talle neid kinkis. Ta oli võõras naabritele, kes teda kutsusid, et pakkuda talle supikonti, leivatükki või seda nappi, mis oli söögist lauale jäänud. Ei tundnud ta isu almuste järele ega vajanud neid ka tema olemasolu, mille piirid kulgesid keset tähti ja udu. Jalad vees, liigutas ta neid vastu hammustavat voolu, sellal kui poisikesed pildusid vette kive, mida tema vangistas, surudes neid uskumatu füüsilise jõuga oma varvaste alla. Siis kadus päike sealt paigast mägede taha, ja tema otsis kahvatu loojangu eest varju onnis, vanaema juures, kes kurdi ja pimedana tatsas keset kõntsa nagu öökull keset närilisi ja roomajaid.

Kuu oli ainus, mis laskis paista tema silmisse valgusel. Tihe udu ja tähekesed ei eksitanud teda enam, ning varjuline hämarus langes ebamäärasele ja värvitule vaatepiirile, mis laius tema salapäraselt lummavate kummaliste silmade ees. Oli palav suvi. Maa pragunes taimede all ja juured näitasid oma kuivetunud ja eakaid sõlmi. Pimestavalt paistis päike. Sillal, keset udu ja tähti tundis ta, kuidas tema õlale asetati kõva käsi. Ta aimas üht vilgast varju, mis, jõudnud pärale, puges oma pessa nagu hingetu loom. Poisikesed pildusid ikka veel jõkke kive ja tema vangistas neid oma jalgadega. Kare hääl äratas ta joobumusest:

«Mida sa teed?»
«Ei midagi!»
«Kes sa oled?»
«Ei keegi!»

Hääl oli heli, mida ta kuulis esmakordselt. Kas laulsid linnud või sosistas vesi? Kas oigas tuul või paljastasid puud ühenduse saaduse? Ta pingutas tervet ja haiget silma, kuid tal õnnestus vaid kujutleda meest, keda ta kunagi ei olnud näinud. Kas oli see keegi võõras? Taas kuulis ta häält:

«Kas sulle meeldib vesi?»
«Jah!»
«Kus sa elad?»
«Siin . . .»
«Tahad sa tulla koos minuga? Oskad sa maja korras hoida? Loomade eest hoolitseda? Süüa teha?»
«Jah . . .»

Ning tõmmanud jalad veest, haaras ta käsipuu järele, tegi hüppe ja tõusis püsti. Tema tähekeste hallkae muutus eredamaks, udu eemaldus, et koguneda selgele silmapiirile, mis laskis tal näha tundmatut nagu taevalaotusest väljalõigatud siluetti. Ta eristas häält, mis juhtis teda mesimarjade lehtede all. Nende lõppedes tegi tee käänaku ja hakkas tõusma väikesesse mäkke; see oli rohtukasvanud rada, mis viis juurviljaja iluaiaga ning väravat toetavate siniste hangudega rõõmsa majakese juurde. Haukusid koerad, tiibade rapsides lendasid õrtel kanad, kiirustavalt hakkasid sagima küülikud ja kitsed. See oli looduse vaatepilt, milles ilustusteta pakkus oma rikkust ja lihtsust kogu maaelu. Tüdruk ei suutnud seda elavat nägemust haarata, kuid päike puuris tema ihu, teda läbistas maa hõng ning tema südamesse tungis rahu ja õndsuse uus tunne. Suured lapselikud pärani silmad olid vaiksemad kui kunagi varem, kiindunud kurti heitlusse, mis käis keset udu ja tähti. Võõras juhatas ta mahajäetud majja, ning tema liikus nagu sihvakas vari lagunenud mööbli, kastide ja koduloomade vahel.

Hääl küsis:
«Kas sulle meeldib siin?»
«Jah . . .»
«Kas sa hakkad hoolitsema kõige eest?»
«Jah»!
«Pesed pesu, teed süüa ja vaatad loomade järele?»
«Jah!»

Ta värises, valmis pigem nutma kui tööle asuma. Kui öö uinutas õhtu kired, tekkis temas soov

põgeneda, nagu eksinud tuvil, kes otsib oma pesa. Ta tahtis ära joosta, kuid ei leidnud selleks jõudu. Ta ei mäletanud teed. Tema haige silm rõhus ning peksis nagu nukiline kivi vastu tema abitut pead ja tervet silma, seda kaskaadide toojat. Miski ei vastanud tahte meeleheitlikele pingutustele, nood olid juba ette kaotajaks määratud. Tema poolpimedasse maailma ilmus miski väga tugev, mis tundmatu vägivalla jõul teda alistas. Miski niiske ja valus, soe ja sügav avanes tema olemise kuristikus, ning tema tõmblev keha põles oma neitsilikkuses. Magus uni võttis ta oma võimusse. Laulis kukk. Rõõmsalt vaatas sisse päike. Ta ärkas nõrkenult ja sügav ohe lämmatas ta kurgu. Tal oli tahtmine joosta, kuid ta ei suutnud. Ta eksles keset kanu ja koeri, seisatas tumepunase harjaga tugevakannuselise kuke ees, kõndis puude ja põõsaste vahel, mis varjasid teeradu. Käed välja sirutatud, astus ta kobamisi mööda piiratud ruumi, aga kedagi ei olnud. Hääl ei vastanud. Mehe kuju oli haihtunud, ning ainult loomad käisid siblides sisse ja välja.

Maski silmad särasid nagu kuldrahad, kuid nad olid kujutlustest tühjad. Udu oli nüüd tihedam ja tähed püsivamad. Ta tundis, et laud kihelesid ja hõõrus neid käeseljaga. Ta peatus keset vastupandamatut valgust, ning silmakoobaste põhjast kuni otsmikuluuni läbistas teda lohutamatu valu. Ta tundis end kurdina kohutavast pingest, mis valdas tema kõrvade trumminahku. Siis märkas ta hirmuga, et ta mitte üksi ei suutnud enam käia ja näha, vaid et ta ka ei kuulnud seda, mida ta oleks soovinud; et ootamatu kurdistus oli muutnud puudulikuks kogu tema olemise ning et tundmatu toores jõud oli ta lõmastanud, jätnud ta halvatult lebama õlgmadratsile, millel jalutasid kanad.

Tema maailm oli kokku varisenud. Oli ta elus või oli ta surnud? Oli see lumm, needus või hullus? Vaarikate ja raunade vahelt laskus ta orgu. Ta läks ringi ümber küngaste ja leidis end tasasel ja puhtal maal, kus kasvasid kibedate marjadega sõstrad. Suve palavikuvärin nõrkes koos jaheda tuuleiiliga, mis kirgastas hinge. Olles kõndinud kogu pika päeva, leidis ta üles oma jõe ning läks selle järel edasi, kuni ta jõudis oma lemmikpaika. Ei olnud ei väsimust ega nälga, oli vaid sädelev unelm, mis tõi ta sinna, kust ta oli alustanud, kõites teda taas väikese maailmaga, mida ta tundis ja mis, nagu talle näis, oli nüüd ilma tema unistuste õnnest. Poisikesed hakkasid taas jõkke kive pilduma, ning tema vangistas neid taas oma vägevate jalgadega. Jälle hõikasid teda naabrid, et talle jäänuseid anda ja vanaema tõreles temaga äraoleku pärast vihaselt. Tema jäi tummaks, küpsetades pehmet jahu ja keetes musta kohvi, millega vana naine ravis suust jälki tehka levitavat nikotiinihaigust.

Päevad, mis hommikuti olid elavad ja sädelevad, muutusid hämaruse saabudes halliks. Tuli sügis. Silmad olid tüdrukule nagu paitsed: teda juhiti pimesi. Tema terve silm lõi viirastusi, haige aga tõmbus üha enam pilve, kududes lobri tema ja maailma vahele. Takerdudes oma ähmaste mälestuste võrku, ei õnnestunud tal jõuda läbielatud asjade olemuseni, olgugi et ta tundis, et miski häiriv oli toonud muutuse ta ellu, võtnud temalt teadmatuse rahu, mis varem oli teda kandnud kergena nagu ünesrändajat. Tema täiskasvanud keha omandas täidlasemaid vorme, puusad ümardusid ja ihu muutus pehmemaks; tema nägu aga, tema nägu oli üha ebamaisem, silmad üha külmemad, kalgimad; nad murdsid vaatepiiri surmaheitlusest läbikäinud lõvitaltsutaja vaprusega. Silmad saatsid teda läbi hämaruse. Tema suhu valgus pisarate ristivesi ning ninna kandus hingus lillemetsast, mille ta oli läbinud ja süütusest, mille ta oli kaotanud. Ta eemaldus mööda haavatud ja janust maad, ning säravsinise taeva all haudus tema süda kättemaksu, millele ta kunagi ei olnud mõelnud.

Paduvihmad niisutasid põldu, panid kasvama rohu ja tõstsid jõe üle kallaste. Tema mõnules, kastes jalgu niredesse, ning jahedad piisad kündsid tema nägu nagu pärlid ahvatlevas kees. Mängides koos poisikestega, kindlustas ta jõesängi, surudes sellesse suuri kive, oksi ja prahti, mida innukas vool kandis kaugele. Tema jalgadel oli asjade üle samasugune võim nagu kosel, mille voogudesse on heidetud lelud. Olles harjunud oma üksinduse piiratusega, vangistas ta ainult seda, mis oli vahetu: kive ja prahti. Ettenägematu ja ootamatu jäid talle kaugeks. Aga hääl! Tema kõrvu kostis hääl. See oli sama heli, mis oli võnkunud tema sisemuses. Ta ei näinud meest, ta pigem kujutles kui nägi võõrast. Kui mängukaaslased heitsid jõkke suure kivi, kummardus mees, et seda kätte saada. Rahulikult sirutas tema välja jalad, surus kivi jõuga oma varvaste vahele ja lõi tasakaalust välja sissetungija, kes, püüdes ujuda, vajus lõtvunult voogude meelevalda. Otsekui mängides puu küljest murtud oksaga, uputas ta meest vähehaaval soisesse mudasse, mis imes oma ohvrit nagu sulamit. Kui viimased mullid moodustasid mäsleval veepinnal ringi, laskis ta jalad lõdvaks, et sulistada segaduses, mis ei reetnud enam midagi. Kõik oli möödas, ja läbi vihma kangastus loodus oma edasiandmatus ilus. Kui tüdruk sealt lahkus, sulges värskelt hõbetatud kuu robiiniate õelad noad kollastesse tuppedesse.

Hispaania keelest
JÜRI TALVET

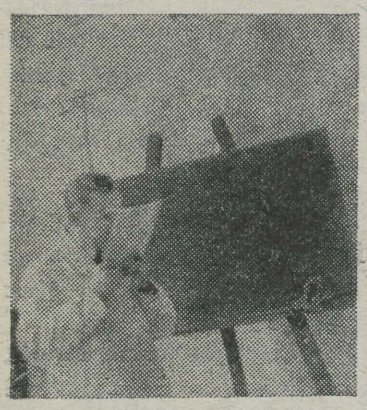

In memoriam prof.
A. VALDES

Taara teel

Nägin uue anatoomikumi treppe ja matte
Sind saatmas ja ootamas
kodu poolt
Taara teel

Nägin uue anatoomikumi treppe ja matte
kus pühkisin jalgu tulles
Taara teelt
Sinu järgi — koos valisime värve jooniseks
elastse kõhrkoe
arhitektuurist.

Nägin Sind vanana rütmikaks jäänd
elupendlina sammumas
Taara teel
kodu poole

Tundsin Su mõtteid
saates Sind
Taara teel
kodu poole — kus kaob elu struktuur
ja mõistsin — kõhre elastsus on osa
elu dialektikast.

Õ. TOOM

Academia Gustaviana ...

(3. lk. järg.)

(Maria) kirikusse. Kõrged ametikandjad asusid koori ühele poole, professorid teisele. Professorite järel kandsid pikkadesse punastesse kuubedesse riietatud pedellid lauda asutamisüriku, privileegide ja rektorile üleandmiseks määratud esemetega.

Pärast teoloogiaprofessor Andres Virginiuse poolt peetud jumalateenistust astus kõnetooli teine teoloogiaprofessor Georg Manzelius, kes esines lühikese kõnega ning tegi teatavaks, et ülikooli rektoriks on valitud Jacob Skytte (Johan Skytte poeg), prorektoriks professor Andreas Virginius. Kohe kutsuti ülikooli esimene rektor kõnetooli, kus ta andis ametivande, mis märkis ametisse astumist. Järgnes talle atribuutide ja mitmesuguste esemete üleandmine. Kõigepealt anti rektorile matrikliraamat, kuhu olid kantud juba vastuvõetud üliõpilaste ja ametisse astunud professorite nimed ning manitseti sissekandeid jätkama. (See raamat asub praegu TRÜ Teadusliku Raamatukogu käsikirjade osakonnas.) Järgmisena sai rektor ülikooli konstitutsiooni (põhiseaduse), kuhu olid kirja pandud ka ülikooli privileegid, kollasesse tafti mässitud pitsati, kartseri ja kassa võtmed, kollaste nööpide ja kollaste kantidega punase sametmantli ning 2 hõbeskeptrit. Ametimantli üleandmisel öeldi, et nii nagu mantel on üle muude riiete, nii on ka *rektor magnificus* üle teiste, kuid koos selle mantliga on ta õlgadele pandud ka väga palju muret ja tööd.

Rektor, 19-aastane noormees, kes oli äsja kirjutatud Tartu Ülikooli üliõpilaseks ja nüüd valitud kantsleri järel tähtsuselt teisele ametikohale (ilmselt tänu sellele, et ta oli Johan Skytte poeg), tänas professoreid ning manitses üliõpilasi virgale ja korralikule elule. Tema oli muidugi nn. *rector illustris.* Ülikooli tegelikuks juhtijaks pidi saama prorektor professor A. Virginius.

Jälle rivistuti rongkäiguks. Tartu vallidel saluuti andvate suurtükipaukude saatel suunduti raekotta, kus ootas pidulik eine. Muusika ja suurtükipaukude saatel veedeti seal päeva ülejäänud osa.

Nende pidustustega avatud ülikooli hakati kuninga järgi nimetama *Academia Gustaviana*'ks. Ülikooli kõrgelennuline tänukiri Gustav II Adolfi kätte enam ei jõudnud, sest 16. novembril 1632. a. langes ta Lützeni lahingus.

15. oktoobril 1632. a. oli küll ainult pidupäev, aga selle kuupäeva raiusid tähtpäevana ajalukku järgnevad tööaastad. See päev andis Tartu linnale ta vaimse palge, see on ülikooli sünnipäev.

TUNNUSTUS

Eesti NSV Siseministeerium avaldab tänu Õigusteaduskonna III ja IV k. üliõpilastele **Loreta Kelvetile, Anu Künnapale, Tiia Suuk'ile, Krista Jeremenkole, Ave-Marii Steinbergile, Merike Susile ja Anu Tiidenbergile** aktiivse osavõtu eest kriminoloogilistest uurimistest Tartu linna ettevõtetes.

Üliõpilasi juhendas aspirant H. Saarsoo.

Naislauljad!

Klubi tantsuorkestri vastloodud koor vajab naishääli. Nõutav suur laululust. Soovitav noodist laulmise ja improviseerimisoskus. Tulla neljapäeviti kl. 21 peahoone 205 või 207.

Jüri Pärl

Pärnu 4. Keskkooli vilistlased

Pärnu 4. Keskkooli järjekordne vilistlaste kokkutulek toimub 29. jaanuaril 1972. a. algusega kell 18 kooli aulas. Palutakse registreeruda võimalikult varem, soovitav 22. jaanuariks. Kasutada telefoni 54604, posti. jt. vahendeid.

Organiseeriv komisjon

Tunneme kaasa Hellele kalli
ISA
surma puhul.
Toakaaslased

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 188. MB 01339.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 2 (879) Reede, 21. jaanuar 1972. a. XXV aastakäik

Kaugõppeprorektor VALTER HAAMER möödunud õppeaastast

Küllap on iga kaugõppija sooviks ülikooli astudes omandada kõrgem haridus võimalikult kiiresti ja lõpetada ülikool edukalt. Selle soovi realiseerimiseks tuleb teha mitte ainult palju tööd, vaid ületada korduvalt ka iseennast — saada jagu raskustest, mis esimesel pilgul näivad ülesaamatud. Ja ometi on viimase 26 aasta jooksul lõpetanud ülikooli kaugõppe teel 3294 kaugõppijat.

Kuidas tulevad õpingutega toime meie tänased kaugõppijad?

Möödunud, 1970/71. õppeaasta kaugõppetöö tulemuste analüüs näitas, et suhteliselt paremaid tulemusi saavutati Majandusteaduskonnas. Seal sooritasid arvestused ja eksamid kõigis ainetes 33,8% kaugõppijaist. Nimetada tuleks ka veel Õigusteaduskonna töötulemusi (28,9%). Kõige tagasihoidlikumad olid need aga Ajaloo-Keeleteaduskonnas (21,2%!).

Kursustest olid õppetöö tulemused parimad VI kursusel, kus kõigis ainetes sooritasid arvestused ja eksamid 78,6% sellel kursusel õppivatest kaugõppijatest. Järgnesid V, IV, I, III ja II kursus (ainult 11,5%).

Välja langes ülikoolist 1970/71. õppeaastal 460 kaugõppijat ehk 22% õppeaastat alustanud kaugõppijatest. Peamiseks põhjuseks oli õppeplaani nõudmiste mittetäitmine (78,4%).

Kõige rohkem kaotas oma üliõpilastest väljalangemise tõttu Kehakultuuriteaduskond (38,0%). Kursustest oli väljalangevus kõige kõrgem I kursusel (28,0%) ja kõige madalam V kursusel (12,0%).

Hoolimata kõigist raskustest, mis kaasnevad kaugõppe teel õpimisele ja puudustest, mis esinevad kaugõppijate õpetamisel, lõpetas 1970/71. õppeaastal ülikooli kaugõppe teel 191 töötajat.

Toodud andmed on küll kõige tähtsamad, kui ka neist saab ja tuleb teha vajalikud järeldused nii kaugõppijatel kui ka kaugõppetööga tegelevatel õppejõududel ja kateedritel.

Andmed ja tähelepanekud näitavad, et hoolimata kõigist ülieskutsetest ja manitsustest ei tööta enamik kaugõppijaid semestri kestel süstemaatiliselt. Seetõttu ei jõuta õigeaegselt esitada ettenähtud kirjalikke töid (tulemuseks sessioonikutse palga säilitamiseta!) ja ei jõuta valmistuda eksamite sooritamiseks (millest siginevad võlgnevused).

Õppejõudude kõrval (dots. A. Pärl, R. Kleis jpt.), kes suhtuvad kaugõppijate õpetamisse väga tähelepanelikult ja suure vastutustundega, leidub ka õppejõude, kes unustavad kaugõppijate vajadused ja mured.

Küllap need ja veel mitmed teised põhjused, mida siin ei jõua nimetada, mõjutasidki kaugõppetöö tulemusi sedavõrd, et loodetud edu kaugõppetöös jäi möödunud õppeaastal tulemata. Milliseks kujunevad kaugõppetöö tulemused 1971/72. õppeaastal? See sõltub eeskätt sellest, millised järeldused on keegi teinud eelmisest õppeaastast. Mõnevõrra on paranenud tingimused edukaks tööks: õppekirjanduse kättesaadavus, majutamistingimused (talvel majutati kõik kaugõppijad ühiselamutesse); on tõusnud ka nõudlikkus kaugõppijate suhtes (eeskätt Ajaloo-Keeleteaduskonnas). Päevakorral on nõudlikkuse tõstmine ka kateedrite ja õppejõudude suhtes, kes tegelevad kaugõppijate õpetamisega.

Heade soovidega algavaks eksamisessiooniks ja lootuses peagi rõõmu tunda parematest töötulemustest.

V. HAAMER

Medali «Tartu Riiklik Ülikool» statuut

1. Medal «Tartu Riiklik Ülikool» on kõrgeim autasu, millega Tartu Riiklik Ülikool väljendab tunnustust ülikoolile osutatud teenete eest.
2. Medaliga «Tartu Riiklik Ülikool» autasustatakse nii ülikooli töötajaid kui ka isikuid väljastpoolt ülikooli.
3. Medal «Tartu Riiklik Ülikool» antakse tunnustusena eeskujuliku õppe-kasvatusliku, sisuka ühiskondlik-poliitilise, kõrgetasemelise teadusliku töö või ulatusliku ning tulemusrikka organisatsioonilise töö eest.
4. Medal on 58-millimeetrilise läbimõõduga pronksist ketas, mille esiküljel on tekst «Tartu Riiklik Ülikool» ja peahoone tassaadi kujutis ning tagaküljel tekst «Universitas Tartuensis» ja teaduskondade embleemide kujutised.
5. Medaleid annab kätte Tartu Riikliku Ülikooli rektor või tema esindaja. Ülikooli koosseisu kuuluvatele isikutele antakse medal üldreeglina üle Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva, 1. mai ja ülikooli aastapäeva pidulikul koosolekul, teistele autasustatutele ka muul ajal.
6. Medaliga autasustamist kinnitab Tartu Riikliku Ülikooli rektori poolt allakirjutatud, vapipitsatiga varustatud ning nummerdatud tunnistus.
7. Medalisaaja nimi kantakse vastavasse auraamatusse, kuhu annab allkirja ka autasustatu.
8. TRÜ rektor nimetab igaks kalendriaastaks vastava viieliikmelise komisjoni, kuhu kuuluvad rektoraadi, ülikooli nõukogu, partei-, ametiühingu ja komsomolikomitee esindajad, ning nimetab komisjoni esimehe. Komisjon koostab autasustatavate lõpliku nimekirja, mille kinnitavad EKP TRÜ komitee sekretär ja TRÜ rektor.
9. Medalisaajate kandidatuuride esitamise õigus on TRÜ ühiskondlike organisatsioonide komiteedel, ülikooli ja teaduskondade nõukogudel ning rektoraadi liikmetel. Ülikooli töötajate osas tehakse vastavad ettepanekud hiljemalt üks kuu enne punktis 5 nimetatud pidulikke tähtpäevi.
10. Käesoleva statuudi nõuete täitmist jälgib TRÜ teaduslik sekretär, kes ühtlasi säilitab ka medaliga seotud dokumentatsiooni.

Täna on mul esimene eksam

*

Täna on mul üheksas eksam

*

Täna on mul kahekümne kolmas eksam

*

Kuni ring on täis

*

Kuni minu ülikooliaeg on minevik

Sessioon on jõudnud teise poolde

V. Gailiti foto

Dekanaadid teatavad esimesi eksamitulemusi. **Bioloogia-Geograafiateaduskonna** dekanaadi töötajad iseloomustasid eksamite kulgu oma teaduskonnas järgmiselt:

Kõigi meie kolme osakonna üliõpilastel on sooritatud kaks eksamit. Geograafiaosakonnas on tulemused normaalsed. I ja II kursusel on võrdne arv üliõpilasi — kummalgi 31. On välja pandud mõned mitterahuldavad ja keskmiselt 5—6 «väga head» igal eksamil. I kursuse üld- ja ajaloolise geoloogia eksamil pandi välja tervelt kaksteist «väga head». Geograafia II kursus ei saanud NLKP ajaloo eksamil ühtki mitterahuldavat. Geograafia III kursusel jäi NSVL füüsilise geograafia eksamile 4 üliõpilast ilmumata. Hästi on tehtud teadusliku ateismi aluste eksam IV kursusel ja bioloogia õpetamise metoodika V kursusel.

Bioloogide I kursusel on 51 üliõpilast, kellest anorgaanilise keemia eksamil said 11 «mitterahuldavad», niisama palju oli ka «väga häid».

Sama osakonna II kursusel, kus õpib 43 üliõpilast, saadi orgaanilise keemia eksamil seitse «mitterahuldavat» ja eksamile ilmumata jäi tervelt kuus üliõpilast.

Silmapaistvalt head tulemused on bioloogia IV kursuse inimese ja looma füsioloogia eksami protokollis: vaid kolm «rahuldavat» kursuse 30 üliõpilase kohta, ülejäänud «viied» ja «neljad».

Suhteliselt hästi kulgevad eksamid geoloogiaosakonnas.

Õigusteaduskonna esimesel kursusel on sooritatud NLKP ajaloo ja loogika eksam. Kursuse 53 üliõpilasest pälvis esimesel eksamil 15 üliõpilast «väga hea» hinde, kaks üliõpilast andsid ebarahuldava vastuse, üks jäi haigestumise tõttu ilmumata. Loogikas hinnati «väga heaga» 16 üliõpilase teadmisi, ühele kirjutati «mitterahuldav».

II kursus on sooritanud üksnes Nõukogude riigiõiguse eksami. Kursuse 53-st üliõpilasest ei suutnud seda eksamit sooritada kuus, kuid kaheksateist pälvisid «väga hea». III kursusel on 43 üliõpilast, marksistlik-leninliku filosoofia eksamil pandi kaheksale üliõpilasele «väga hea», seitse üliõpilast eksamile ei ilmunud, kolm said «mitterahuldava».

IV kursuse seniseid eksameid võib täiesti õnnestunuiks lugeda. Nõukogude maaõiguse eksamil, said neljakümnest üliõpilasest seitseteist «väga head» ja ei ühtki mitterahuldavat. Nõukogude töö eksamil on «viied» välja kirjutatud peaaegu poolele kursusele ja ainult kolm üliõpilast said «rahuldava».

Diplomandidel on esialgu tehtud vaid menetluspraktika arvestus ja seda edukalt.

Matemaatikateaduskonna dekaan teatas toimetussse telefoni teel, et teaduskonnas läheb sessioon normaalselt. Paljudes ainetes on «heade» ja «väga heade» osakaal oodatust suurem. Teatavais aineis on tulemused aga nõrgemad, kui arvata võis, ja eriti üllatab seekordne arvestussessioon.

Suhteliselt palju jäi võlgu, lihtsalt sooritamata arvestusi. Põhjust on raske nimetada. Eriti teeb tuska elementaarmatemaatika arvestus, samuti matemaatiline loogika ja hulgateooria elemendid. Ka saksa keeles ei saanud paljud arvestust.

Samal ajal on väga tugevaid üliõpilasi, kellel on arvestused korras ja eksamidki ette tehtud. Hinnete poolest läheb sessioon tõesti üsna korralikult, isegi üle keskmise.

ACTA DIURNA

Moskva patoloogilise anatoomia ühingu ja ajakirja «Архив Патологии» toimetuse kolleegiumi nimel avaldatakse sügavat kaastunnet meie ülikoolile ja eriti patoloogilise anatoomia kateedri kollektiivile silmapaistva teadlase, professor Albert Valdese surma puhul. Allkiri akadeemik Anatoli Ivanovitš Strukovilt, Moskva Setšenovi-nimelise Meditsiiniinstituudi patoloogilise anatoomia kateedri juhatajalt.

*

17. jaanuaril oli koos EKP TRÜ komitee, et läbi arutada käesoleva õppeaasta sügissemestril tehtud töö ja kavandada plaan kevadsemestriks. Kuulati ära K. Soonetsi ja V. Bezzubovi informatsioon EKP TRÜ komitee otsuse «Sõjalis-patriootilisest kasvatustööst TRÜ-s» täitmisest Matemaatikateaduskonna ja Ajaloo-Keeleteaduskonna parteiorganisatsioonide poolt. Kinnitati ülikooli medali statuut ja arutati Suures Isamaasõjas langenud ülikooli töötajate mälestustahvliga seotud probleeme.

*

EKP TRÜ komitee kinnitas parteialgorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmekandidaadiks Andrus Pork (ajaloo IV k.), Aare Lutsar ja Toomas Kleimann (õppe-eksperimentaaltöökoja töötajad).

*

TRÜ rahvakontrolligrupp koostas neil päevil oma tööplaani 1972. a. I poolaastaks. Põhiliste töösuundadena on kavas materiaalsete väärtuste hoidmise kontrollimine (peamiselt seadmete paigaldamise ja ladude osas), töödistsipliinist kinnipidamise kontrollimine (rektori vastavasisuliste käskkirjade täitmise jälgimine, tuusikute ja puhkuste aegade kontroll), sanitaar-hügieeni eeskirjade täitmise kontroll (põhiliselt ühiskondliku toitlustamise liinis, uute üliõpilaste vastuvõtu eeskirjadest kinnipidamise kontroll jt.). Ette nähakse mitmeid üritusi teaduskondade rahvakontrolligruppide töö organiseerimiseks ja suunamiseks.

ELKNÜ TRÜ komitee bürool

* Büroo andis soovituse NLKP liikmekandidaadiks astumiseks O. Karpovile (füüsika V), M. Salundile (füüsika ped. III) ja komitee sekretäri asetäitjale L. Blumile.

* 18. jaanuaril arutati läbi kevadsemestri tööplaan. Suuremaks ettevõtmiseks tõotab kujuneda aprillis planeeritud rahvaste sõpruse festival TRÜ-s.

* Büroo viibisid Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva komandör P. Vähi ja komandöri asetäitja internatsionaalse kasvatustöö alal M. Järve. Vahetati mõtteid välisvahetuse, ettevalmistava staabi töö korraldamise ja kaadriküsimuste üle.

NB! Tähelepanu ELKNÜ Tartu Linnakonverentsi delegaatidele! XVIII konverents toimub 12. veebruaril algusega kell 10. Delegaatide registreerimine alates kl. 9.

Osavõtt kohustuslik.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandekoosolek toimub 23. jaan. k. a. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Inimese käitumise õiguslikust regulatsioonist» esineb TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi teaduslik töötaja E. Raska. Telekommentaator V. Pandi ettekannet ei toimu.

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 2
21. jaanuaril 1972. a. lk. 2.

Oleg Mutt

Võõrkeelte olevikust ja tulevikust

Käesolev õppeaasta algas paljutõotavalt Ajaloo-Keeleteaduskonna võõrkeelte osakonnale. 1. septembril alustas tööd uus võõrkeelte kateeder, mis moodustati seniste võõrkeelte kateedrite baasil. Uude kateedrisse kuulub 18 koosseisulist õppejõudu ja selle juhatajaks on dots. kt. Urve Lehtsalu. Kateedri ülesandeks on võõrkeelte õpetamine üldainena, s. t. peamiselt mittefiloloogiliste erialade üliõpilastele. Saksa keele kateeder (9 õppejõudu) ja inglise keele kateeder (12 õppejõudu) keskenduvad edaspidi vastava eriala üliõpilaste ettevalmistamisele, jätkates ühtlasi võõrkeele õpetamist lisaspetsiaalsusena ajaloo-osakonna üliõpilastele ja esialgu ka kõigi erialade aspirantidele.

Nõukogude Liidu ja välismaa kultuurialaste ja majanduslike sidemete tihenemise taustal aktiviseerub ning laieneb võõrkeelte õpetamine ka meie ülikoolis. Ometi ei valda mittefiloloogiliste erialade lõpetanud sageli küllaldaselt võõrkeelt. Mõningaid puudusi esineb ka tulevaste võõrkeeleõpetajate ettevalmistamisel. Võõrkeelte õpetamise olukorda ja perspektiive ülikoolis arutati Ajaloo-Keeleteaduskonna nõukogus. Alljärgnevalt esitatakse mõned faktid ja ettepanekud, millest oli juttu sellel koosolekul.

* * *

Ülikoolis õpib praegu võõrkeeli ligemale 4200 statsionaarset ja mittestatsionaarset üliõpilast (neist 380 inglise ja saksa filoloogia üliõpilast). Võõrkeeli õpetavad 39 koosseisulist ja 28 tunnitasu alusel töötavat õppejõudu. Viimastel on üldreeglina raske leida põhitöö kõrvalt aega kõrgema kooli metoodika ja vastava eriala terminoloogia omandamiseks. Tunnitasu alusel töötajate sagedane vahetumine on põhjuseks, miks mõnele teaduskonnale pole aastate jooksul suudetud luua püsivat võõrkeeleõpetajate kaadrit. Õppeülesandeid täitjate suur arv on tingitud võõrkeelte osakonna koormuse pidevast kasvust. Nii on 1969. a. sügisest saadik laiendatud võõrkeelte kui üldaine õpetamist, hakatud võõrkeelt õpetama TRÜ ettevalmistusosakonnas, suurendatud võõrfiloloogide vastuvõtukontingenti jne. Selle tulemusena on osakonna koormus kasvanud enam kui 7000 tunni võrra, juurde pole aga seni saadud ühtegi koosseisulise õppejõu kohta.

Võõrkeele õppejõududel on NSV Liidus iseäranis head tingimused kvalifikatsiooni tõstmiseks. Lisaks aspirantuurile ja stažeerimisele on olemas kolmekuulised täienduskursused, ühe- ja kaheaastased kõrgemat tüüpi kursused jm. Võõrkeelte osakonnas on kõiki neid võimalusi kasutatud. Kohapeal on loodud täiendavaid kvalifikatsiooni tõstmise võimalusi, nagu kümnendat aastat töötavad lingvistiline seminar ja metoodiline seminar. Kogemused näitavad aga, et praktilise keele igakülgseks omandamiseks on siiski tarvis viibida aeg-ajalt vastavas võõrkeelses keskkonnas. Välismaal keeleõppimise otstarbel käinud õppejõudude arvu poolest on TRÜ enam kui tagasihoidlikul kohal. Eriti halb on olukord inglise keele kateedris, kus pärastsõjajärgsel perioodil on ainult kolm õppejõudu osa võtud täienduskursustest välismaal (vastavalt 1961., 1968. ja 1971. aastal). Nüüd, kus võõrkeele kateedrid on viimaks saanud võimaluse tõeliseks spetsialiseerumiseks, on päevakorral ka emakeelest võõrkeelde tõlkijate ettevalmistamine. Lisaks teaduslik-tehniliste tekstide tõlkimisele on vaja tõsiselt mõtelda ka eesti ilukirjanduse vahendamisele võõrkeeltesse. Selleks et suuta üksikuid eeldustega üliõpilasi ette valmistada tõlkijateks, peaksid nende õppejõud ise saama võimaluse enesetäiendamiseks võõrkeelses keskkonnas.

* * *

Mittefiloloogiliste erialade üliõpilaste võõrkeele oskuse parandamiseks on, nagu varematel aastatel, hädavajalik, et profileerivad kateedrid nõuaksid võimalust mööda rohkem võõrkeelse kirjanduse kasutamist näiteks kursuse- ja diplomitööde kirjutamisel. Ülikoolis on ikka veel üliõpilasi, kes ei tunne vajadust võõrkeele järele. Iga juhtiva kateedri kohuseks on aidata oma üliõpilastele selgeks teha, et praegusel maailma teaduse tormilise arengutempo ajastul ei ole täisväärtuslik see spetsialist, kes ei suuda kasutada erialast võõrkeelset kirjandust.

Inglise ja saksa filoloogia üliõpilaste ettevalmistuses on endiselt nõrgaks lüliks nende praktilise keele oskus. Ikka ja jälle peab noorematele kolleegidele meelde tuletama kulunud tõde, et ilma sagedase harjutamiseta ei saa võõrkeelt omandada ega säilitada. Üliõpilased peavad tingimata ise aktiivsemalt kasutama võõrkeelt väljaspool õppetööd. Võõrkeele kateedrid püüavad omalt poolt rakendada täiendavaid abinõusid praktilise keele õpetamise parandamiseks. Kursusi, nagu vastava maa ajalugu ja geograafia, tuleks edaspidi hakata lugema võõrkeeles. Intensiivsemaks peab muutuma välisriikide kultuuri-, majandus- ja poliitilise elu kriitiline tundmaõppimine. Kaaluda tuleks veel tänapäeva eesti keele tihendatud kursuse taastamist võõrfiloloogia õppeplaanis. Ilmselt on tekkinud vajadus väikese rühma prantsuse filoloogia üliõpilaste vastuvõtmiseks 1972. aasta sügisel.

* * *

Meid kõiki rõõmustab tubli algus, mis on tehtud viimasel ajal ülikooli aegunud materiaalse baasi uuendamiseks. Kahjuks ei ole aga niipea ette näha mingit murrangulist paranemist humanitaarteaduste õpetamise materiaalses baasis. Paratamatult kerkib silmade ette Läti Riikliku Ülikooli möödunud kevadel valminud filoloogiateaduskonna avar neljakorruseline hoone, milles sealsel võõrkeelte osakonnal on tervelt kaks korrust kaasaegsel tasemel tehnifitseeritud auditooriumidega, kinnise televisioonisüsteemiga jne. Meie võõrkeele kateedrite juures töötav keelteõpetamiskabinet ehk keeltelaboratoorium ei suuda praeguse varustuse ja personaliga rahuldada isegi võõrkeeli põhiainena õppivate üliõpilaste vajadusi. Võõrkeele alal spetsialiseeruv üliõpilane, kellel puudub võimalus töötamiseks keeltelaboratooriumis või viibimiseks vastavas keelelises keskkonnas, on aga niisama õnnetus olukorras kui näiteks tulevane botaanik, kes ei pääse ei botaanikaaeda ega elavasse loodusesse. Võõrkeelte õpetamisel mittefiloloogidele ei saa vastavate ruumide puudumise tõttu peaaegu üldse rakendada helikinotehnikat. Seepärast koostavadki võõrkeelte kateedrid praegu ülikooli õppeprotsessi tehniitseerimise grupi abiga perspektiivplaani olemasoleva keeltelaboratooriumi ümberkorraldamiseks ning laiendamiseks üleülikooliliseks keelteõpetamise keskuseks. Ilma niisuguse keskuseta ei saa kindlustada, et võõrkeelte õpetamine üldainena TRÜ-s oleks ajakohasel kõrgusel ega seda, et TRÜ võõrkeelte osakonna lõpetajad oleksid oma praktilise ettevalmistuse poolest vähemalt niisama head kui vastavate osakondade lõpetajad teistes kõrgemates õppeasutustes.

Võõrkeele kateedrite ümberkorraldamisega on ülikooli juhtkond loonud head eeldused võõrkeelte õpetamise parandamiseks. Loodetavasti ei jää need eeldused realiseerimata seetõttu, et ei suudeta üle saada suhteliselt tagasihoidlikest majanduslikest raskustest.

O. MUTT

Howard Brabyn

Võidujooks hariduse ja katastroofi vahel

Relvastumine läheb maailmale maksma:

1967. aastal 182 000 000 000 dollarit

10 aasta pärast 4000 000 000 000 dollarit

Hämmastavad faktid:

- **Maailm kulutab relvastumisele 40% rohkem kui haridusele: 159 miljardit dollarit sõjalisteks eelarveteks, 111 miljardit dollarit haridusele.**
- **Aastas kulutatakse ühe sõduri peale maailmas keskmiselt 7 800 dollarit, ühele lapsele kooliharidusele andmiseks 100 dollarit.**
- **USA riigieelarves moodustavad haridusele eraldatavad summad vaevalt kaks kolmandikku sõjalistest kulutustest.**
- **Arengumaadele antava majandusliku abi üldsumma — 8 miljardit dollarit — on vähem kui 0,5% abiandvate maade rahvuslikust koguproduktist.**
- **Abi arengumaadele oli 8 dollarit ühe inimese kohta, võrreldes vastava 170-dollarilise summaga sõjaliseks otstarbeks.**
- **Vähearenenud maade sõjalised kulutused ületasid enam kui kahekordselt summa, mille nad said välisabina.**

«Inimkonna ajalugu on üha enam saamas võidujooksuks hariduse ja katastroofi vahel,» kirjutas oma «Ajaloo põhijoontes» ligi pool sajandit tagasi H. G. Wells. Kui teose ilmumise ajal 1920. aastal tundusid need sõnad paljudele põhjendamatu liialdusena, siis tänapäeval on nimetatud probleem omandanud aksioomilise väärtuse.

Inimese tööjõudluse kiirele kasvule 20. sajandil, eriti pärast II maailmasõda, on kaasnenud äratundmine, et hädasid, vaesust ja haigusi saab vältida. Kaks kolmandikku maailma 3 630 000 000 elanikust, need, kes on ilma jäetud tsivilisatsiooni hüvedest, nõuavadki nüüd oma õiguste jaluleseadmist.

Püüd hariduse võimaldamisele ei lähtu seetõttu mitte enam valgustatud vähemuselt, kes näeb haridust kui vahendit kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu ja vaimselt erksate kodanike tootmiseks oma rahvuslikes huvides, vaid nüüd ikka enam hariduseta massidelt.

«Igaühel, kes on sündinud maailma, on õigus saada haridust,» ütles Horace Mann, ja maailma rahvad ihkavad selle teesi elluviimist. Katastroof, millest kõneles H. G. Wells, sünnib tõepoolest, kui inimesed, kas tahtliku poliitika või probleemi teravuse mittemõistmise tõttu jäetakse ilma nende loomulikust õigusest.

Haridusalased võrdlevad uurimused käsitlevad eelkõige erinevusi struktuuris, sisus ja meetodis. Kuigi nende tööde põhjal võib teha hulgaliselt kasulikke järeldusi, ei anna nad mingit ülevaadet hariduse andmise üldise mahu kohta. Peaasjalikult leiab neis kajastamist vaid kvalitatiivne külg.

UNESCO Statistikavalitsuse käsutuses on rohkesti andmeid, mis annavad ettekujutuse hariduse edendamiseks tehtavast panusest erinevates riikides. Kuigi niisuguse statistika alusel võib teha vaid väga ettevaatlikke üldistusi, annab see siiski võimaluse orienteerumiseks haridusalase töö üldsuundades.

Iseloomulik joon, mis ilmneb nimetatud andmete vaatluse käigus, on hariduseks eraldatavate summade suurenemine nii absoluutses kui spetsiifilises mõttes. Kõige silmnähtavam oli kasv perioodil 1960—1965, kus hariduse osa rahvusliku tulu jaotamisel kasvas 3,6%-lt 4,5%-le tervelt 90 maal.

Nende arvude taga tuleb näha märkimisväärset saavutust. Maailma koolide õpilaste üldarv kõigil kolmel põhitasemel — alg-, kesk- ja ülikoolis — ulatus 1960/61. õppeaastal 324 miljonini (välja arvatud Hiina RV, Korea RV ja Vietnami DV, mille kohta puudusid andmed). Sama arv 1966/67. õppeaastal oli 428 miljonit, seega kuue aastaga 104-miljoniline ehk 32%-line juurdekasv.

Õpilaste üldarv koolides on keskmiselt suurenenud 4,8% aastas, sel ajal kui maailma elanikkond on kasvanud aastas 1,9% võrra. Seesugune kiire tõus peegeldab eelkõige arengumaade edusamme. Olgugi et Aafrika ja Aasia elanike üldarvus on õppijate osa suhteliselt väiksem kui mujal, võib asjaomasel perioodil täheldatud kiire kasvu panna just nende kahe kontinendi arvele.

On tehtud suuri jõupingutusi, et kindlustada haridus tütarlastele ja naistele, kes sellest õigusest on sajandeid ilma olnud. Praegu tundub uskumatu, et üldise seisukoha järgi vanas Hiinas oli «võimeteta naine igati normaalne»; et Sophie'le Rousseau «Emile'is» anti pigem moraalne kui intellektuaalne haridus, või et Napoleon asutas 1807. aastal Ecouenis tütarlaste kooli, et harida «naisi, kes usuvad, mitte neid, kes mõtlevad.»

Viimased aastad on need tabud oma teelt minema pühkinud. Tüdrukute ja naiste üldarv kolmel põhitasemel on kasvanud 140 miljonilt 1960/61. õppeaastal 186 miljonile 1966/67. õppeaastal, seega on siin 33%-line juurdekasv. Tütarlaste ja naiste protsent õpperite üldarvust on 43, vahemikul 1960—1967 ei ole see muutunud. Kuid Aafrikas suurenes tütarlaste ja naiste arv 35%-lt 1960/61. aastal 38%-le 1966. aastal ning Aasias 37%-lt 38%-le.

Hoolimata George Bernard Shaw üleolevast märkusest, et «need, kes oskavad, teevad; need, kes ei oska, õpetavad», sõltub hariduse andmise ulatus ja kvaliteet väga suurel määral koolide varustatusest õpetajatega. Õpetavad masinad, televisioon ja teised audiovisuaalsed meetodid ei ole praegu veel saanud tõsiselt arvestatavaks teguriks.

On välja arvutatud, et 1966/67. õppeaastal tuli alg-, kesk- ja ülikoolis 428 miljoni õpilase kohta 17 miljonit õpetajat. Õpetajate kaadri juurdekasv 1960/61. aastast alates on olnud keskmiselt 3,9%. Ja siiski on õpilaste üldarvu kasv kiirem kui õpetajatel. 1966/67. õppeaastal oli algkoolides iga õpetaja kohta 31 ja keskkoolides 19 õpilast.

Tõsist tunnistust hariduse andmisel tehtavatest jõupingutustest annab ka õpilaste üldarvu kasv kõrgemates koolides. 1966/67. õppeaastal moodustasid algklasside õpilased õppurite üldarvust 73%, keskkooliõpilased 23% ja üliõpilased 4%. Aafrikas on juurdekasv olnud suhteliselt kõige kiirem, kuid kõrgema hariduse andmine on jõudsasti arenenud ka Aasias, eriti naisüliõpilaste osas.

Statistika hariduse andmiseks tehtavate kulutuste kohta rahvusvahelises ulatuses näitab, et vastav võimalus on kõigepealt tingitud kolmest faktorist: rahvuslikust tulust, erinevatele haridusastmetele vastavate vanusegruppide suurusest ja kvalifitseeritud tööjõu suhtest töövõimelisse elanikkonda.

Hariduse ja ühiskonna teisteks vajadusteks tehtavate kulutuste tihe omavaheline sõltuvus eeldab, et haridust planeeritaks kui rahvusliku eelarve terviklikku osa. Selle asemel et tuua kõikvõimalikke rahvusvahelisi võrdlusi, oleks vahest otstarbekam kõrvutada rahvuslikust koguproduktist hari-

(Järg 4. lk.)

Iseloomustavad mälestusmärkmed AKADEEMIK K. E. BAERIST

Meie ülikoolist võrsunud nimekate teadlaste hulgas on kahtlemata üheks silmapaistvamaks Karl Ernst Baer, kelle sünnist möödub k. a. 17. veebruaril 180 aastat ja kelle 100. surma-aastapäeva valmistutakse laialdaselt tähistama 1976. aastal. Neid tähtpäevi silmas pidades avaldame põhiosa K. E. Söödi 1931. a. kirjapandud artiklist, mis peaks ülikooli lugejaskonnale huvi pakkuma.

Tartu kunstipärasemaid mälestussambaid on Toomemäel akadeemik Karl Ernst Baeri mälestuseks 1886. a. püstitatud raidteos, mille autoriks on silmapaistev vene akadeemik A. M. Opekušin. Mälestussamba valmistamiskulud kaeti kohaliku ülikooli poolt korraldatud avaliku korjanduse läbi sissetulnud summadest.

Et Baer on maetud Tartu Jaani koguduse kirikuaiale, siis ei tekita tema kalmu leidmine suuremat raskust, kuid neid, kes Baeri elamu kohta Tartus teateid pärivad, ei ole vastavate andmete puudusel mitte suudetud rahuldada. Nii olgu siis järgmiste ridade otstarbeks tähendatud puuduse kõrvaldamine...

Baeri Tartu siirdumist tema vanul päevil 1867. aastal põhjendas krahv Keiserling oma kõnes, mis ta Baeri mälestuseks pidas 18. dets. 1876 Tallinna Kirjanduse Seltsi koosolekul, järgmiste sõnadega: «Peale selle kui Baer ligi kolm aastakümmend Peterburi akadeemia liikmena vahet pidamata oli töötanud, arvas ta aja vagusaks elujärguks tulnud olevat ja loobus korralise akadeemiku kutsekohustustest... Tolleaegse haridusministri Golovini korraldusel tehti võimalikuks, et äuväärt raugale, kes enda eest hoolitsemises millegagi toime ei saanud, pälvitud rahupõlves mureta läbisaamine võimaldus. Baeri soov oli ühes väikeses linnas elada, kus pidi aga olema vähese teadusliku labikäimise kõrval suur raamatukogu. Selle leidis ta Tartus, oma rõõmsa ja töörikka üliõpilaspõlve asukohal. Ja seal on ta ka oma elupäevad lõpetanud, — ei mitte unutavas rahus, vaid ikka veel sihikindlas vaimlises töös ja tegevuses.»

Kogu aeg (1867—1876), mil Baer elas Tartus, asus ta korteris Veski tän. Fr. v. Freymanni majas... See elamu oli võrdlemisi lähedal ülikooli raamatukogule, millega Baer tahtis alatises kontaktis seista, kuid seejuures siiski täiesti maa õhkkonnas, Tähtvere mõisa põllu ääres. (Praegu on see maja Bürdenko t. 4 — toim.).

Seal ruumikas aias asetseb ärklikorteritega ühekordne korralikult ehitatud puumaja. Baer elas 7-toalisel alumisel korral. Tal oli ligemaks käsualuseks vanapoolne ühe silmaga toapoiss, kuna naisteenija ja koka ülesandeid täitis kojamehe Tillemanni abikaasa. Kojamehe perekond elas 2-toalises keldrikorteris; ärklitoad olid majaomaniku kasutada.

Baer polnud mitte ainult geniaalne looduseuurija, vaid ka innukas loodusearmastaja. Tema kasutada oli maja ümbritsevast aiast põhjapoolne osa, mille kaunidust ja korrashoidu ta alaliselt silmas pidas.

Freymanni maja vastu, teisel pool tänavat asetses umbes 2-vakamaalisel pindalal Tähtvere mõisa tuuleveski. Mölder-rentnikuks oli seal Karl Lüisa. Tema peres elati ja teotseti enam-vähem maarahva suunas, eriti loomapidamise suhtes. Möldril olid omad hobused, sarv- ja harjasloomad ning kanu isegi mõni kümmekond. Karjasaadustest jätkus nii oma pere toiduks kui ka turumüügiks. Ja nii laskis professorihärra möldrilt viia kaaluvama osa oma tarbeaineid, nagu piima, võid, mune, jahu ja tangu. Seks tamberdas kohusetruu toapoiss pea iga päev korra möldriemanda jutule.

Baeri tavaline käik Toomemäele ja alla linna toimus aia jalgvärava kaudu, mis suundus krundi tagapiiril nn. Kassitoome kallasteile. Nähtavasti ahvatles teda just see vagune romantilis-metsik osa ilusast Taaramäest. Siin võidi auväärset õpetlast sageli näha pingil mõtisklevat. Ja kui lapsed ta lähedusse tulid, siis peatas ta neid ja jutles meeleldi nendega.

Möldri poeg Ludwig Lüisa meenutab oma lapsepõlvest: «Baer oli sümpaatne, keskmise kasvuga, hahkunud pikkjuustega härra ja kandis põlvini ulatuvat saterkuube, mis tema õpetlaskujule hästi sobis.

Kui Baer mind kord laskis kutsuda, tabas mind kaunis piinlik seik.

Meie emis oli suvatsenud oma põrsaste sülemiga korraks tänavale jalutada. See jalutuskäik pole aga ulatunud mitte kaugemale kui Freymanni aia planguni. Siin olid põrsad läbipugemiseks paraja augu leidnud ja siis professori lillepeenarde kallal põhjaliku künni toime pannud. Karistuseks oli kahjusaaja nad vangistanud oma puukuuri.

Seekord oli professori pilk tõsine. «Ludwig,» lausus ta, «sa oled hea laps olnud ja elades üksteise naabruses oleme meie hästi läbi saanud. Kuid sinu põrsad on pahad loomad — nad on minu lillepeenrad üles songinud... Kas tead, mis ma nüüd teen?»

Pean ütlema, et mu meeleolu kukkus räbalaks, ja ma oleksin heal meelel tagurpidi uksest välja pugenud, kui see oleks midagi soodustanud. Kuid selsamal hetkel lisas professor oma küsimusele:

«Ma annan põrsastele vitsu!» («Ich werde den Ferkeln Ruten geben!»

Vitsa andmist kujutasin mina endale ette nii, et professor pidi põrsad ükshaaval põlvele võtma ning kimbuga läbi sapsima. Meeleldi oleksin ma naerma pahvatanud, kuid silmas pidades seisukorra tõsidust kinnitasin ma rõhuvalt: «Palun, härra professor, seda korrapäraselt teha!»

«Siiski, ma ei anna neile vitsu mitte!» tühistas professor oma otsuse. «Sinu pärast jätan ma nad nuhtlemata, kuid tingimusega, et sa neid mitte enam mu lilleaeda ei lase...»

Kui olin rahuldava tõotuse andnud, silus professor mu pead ja lausus: «Sa oled igatahes parem kui su põrsad. Seega olgu selle paha loo lahendamine lõpetatud.»

Kui K. E. Baer kord ühel talisel päeval, enne jõule, mustas puusärgis majast välja kanti, tundis kogu veskipere tema lahkumisele tõsiselt kaasa... Alles hiljemini, kui olin noormeheks sirgunud, sain ma teadlikuks, et lapsepõlves oli nüüd maailmakuulus teadusemees mind oma sümpaatia vääriliseks pidanud.»

Tartu gümnaasiumi lõpetasin 1911. a. kevadel. Sel puhul korraldasid Tartu eestlastest abituriendid enne ametlikke lõpupidusid ühise lõppistungi Eesti Üliõpilaste Seltsis, kus esinesin sõnavõtuga eesti tulevaste üliõpilaste ülesannete kohta meie hariduselus. See ilmus täielikult «Postimehes». Gümnaasiumi pprofessoritest jättis mulle sügavaima mulje lätlane filosoof Jakob Ohse. Ta pooldas nn. personalismi — filosoofilist vaadet, et olemises etendab juhtivat osa n.-ö. isiklik olemine, selle ürgseim kuju — Leibnizi monaadid, midagi hingestatud aatomite taolist. Termin «personalism» on praegu lääne filosoofias laialt käibel, kuid nähtavasti mitte Ohse järgi.

Professor ei surunud oma vaateid kellelegi peale — mööda minnes vihjas sellele, et temale kuuluvat nn. mina-momendi toonitamise teene. Gnoseoloogia eksamil esitasin temale küsimuse selle momendi täpsustamise kohta. Ta seletas mulle umbes veerand tundi — ning pani viie välja!

Gnoseoloogia kursuse raames pidas Ohse neli loengut materialismist, minu mälestuse järgi küllaltki objektiivselt ning teaduslikult.

Ohse hinnanguga oli kooskõlas ka hoopis hilisem, juba nõukogudeaegne läti akadeemiku Valleskalnsi teade ühel loengul Tartus mõne aasta eest Roomas toimunud rahvusvahelise filosoofiakongressi kohta, millest ta osa võttis: «Läänes võib leida igasuguseid filosoofiaid, kuid mitte materialismi.» Muidugi on seal ka materialismi, kuid ametlikul kongressil ei paistnud see läti akadeemikule silma.

Vene kirjandusloo professor J. Petuhhov, suure vene kirjandusloo õpiku ja paljude teoste autor, jättis väga soliidse teadlase mulje. Tema seminaris refereerisid üliõpilased marksistliku kirjandusloolase Pereverzevi (tsaariaegses ülikoolis!)

Mõningaid mälestusi minu üliõpilasajast Tartus 1911—1918

VILLEM ERNITS

teoseid, mille puhul tegin mõned ääremärkused, mis professorile näisid meeldivat. Hiljem sooritasin tema juures vene kirjandusloo erikursuse eksami ning kuigi ma kõiki küsimusi ei vastanud, sain siiski viie, mille kohta professorile imestust avaldasin. Ta vastas: «Tunnen teid — te oskate arutleda!»

Lingvistidest olen palju tänu võlgu oma otsesele õpetajale professor Leonhard Masingule. Soliidse filoloogina esines paaril aastal G. Iljinski, kelle ülemaailmselt haruldast algslaavi grammatikat kasutatakse võib-olla praegugi küllaltki soliidse õpikuna.

Eriti head suhted kujunesid mul indoeuroopa ja germaani filoloogia professori D. Kudrjavskiga, kelle juures õppisin eraviisil sanskritti, lugedes tekste mitte ladina transkriptsioonis, vaid devanagari kirjas. Ta jättis mind ülikooli juurde edasi õppima, kuid et ma ei siirdunud Voroneži, katkesid meie suhted. Prof. Kudrjavski suri varsti.

Üliõpilasena olin ühtlasi «Postimehe» soome osakonna toimetajaks. Minu kätte sattus soome «Ylioppilaslehti» esimene number, millest kirjutasin «Postimehes». Selle peale reageeris dr. Oskar Kallas 10 rubla annetamisega Eesti Üliõpilaste Seltsile, et üliõpilaste ajaleht ka Eestis ilmuma pandaks. Sel kombel sai alguse eesti «Üliõpilaste Leht», mis ilmus 1917. a. revolutsioonini. «Üliõpilaste Lehe» kaastööliste kokkutuleku nime all toimus tegelikult ka esimene eesti üliõpilaste konverents, kus oli osavõtjaid peale Tartu ka Riiast, Peterburist, Moskvast, vist isegi ühest tehnika instituudist Saksamaalt.

Ise alles üliõpilane, kujundasin tulevase eesti ülikooli ajaloo-keeleteaduskonna mõnede õppetoolide kava, mis kiideti heaks meie tolleaegsete haridusasutuste ja 1917. a. kevadel ka esimese eesti akadeemilise kongressi poolt ning võeti aluseks kodanliku ülikooli loomisel. Minu ettepanek oli luua järgmised õppetoolid: uraali keelte, läänemere-soome keelte, eesti keele, arheoloogia, etnograafia, kunstiajaloo, rahvaluule, eesti ja üldise kirjanduse ning slaavi filoloogia kateeder vastavate keelte lektoraatidega. See kava teostatigi, kuid 1947. a. need õppetoolid likvideeriti ning mõningad loenguseeriad mahutati teiste kateedrite koosseisu.

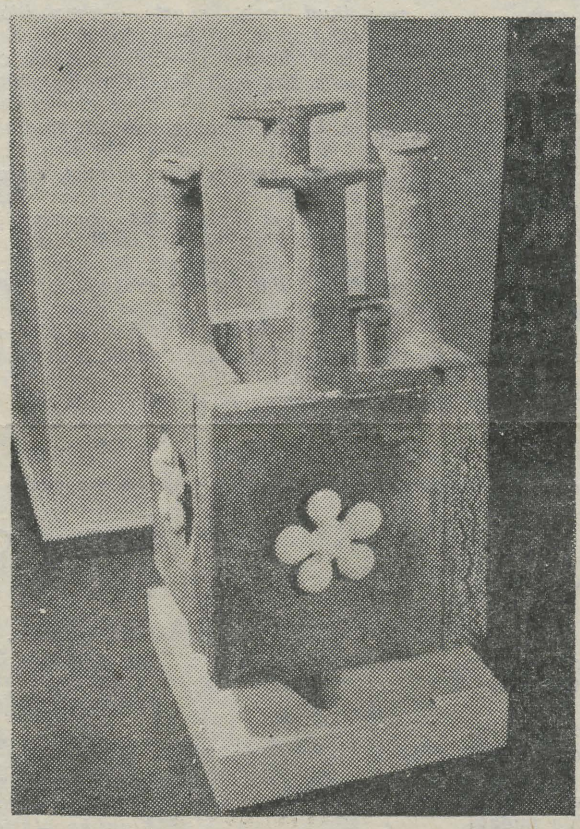

A. Varjun. Nelja kaelaga nõu.

Tartu II tarbekunstinäituselt.

Kerge muusika, A. OIT ja teised (probleemid)

E. Delacroix on kirjutanud, et ta ei loe kaotatuks isegi niisugust kontserdi kuulamisele kulutatud aega, kus esitati ainult üks hea pala. Kas estraadile niiviisi läheneda saab, see on igamehe oma asi. Aastavahetuse võistluskontsert igatahes tasus kuulamistvaatamist, sest oli päris mitu huvitavat ja arvatavasti ka tulevikuga laulu.

Tuleb tervitada võistluskontserdi laiendamist Tartule, ja ka seda, et «Nooruse preemia» otsustamisel oli sõnaõigus ülikoolilinna õpilastel. Üliõpilased ja kogu noorus tunneb suurt huvi kerge muusika vastu, seda enam peaks niisugust huvi rohkem suunama ja elementaarse muusikahariduse täiendama. Eesti Raadio on teinud selles osas viimastel aastatel tänuväärt tööd. Samal ajal on meie kontserdisaalid tõsise muusika kontsertidel sageli pooltühjad või isegi tühjad. Sellest on palju juttu tehtud, kuid siiani pole jutt probleemi lahendanud. Niikaua kuni me ei suuda kooliharidust (liiati veel humanitaarse ülikoolihariduse) juurde anda soliidset muusikalist õpetust, kunstiõpetust, esteetikat ja veel paljut muud, on arutlused noorte kaldumisest kerge muusika kasuks skolastilised.

Tõsine muusika nõuab tõsist ettevalmistust. Algama peaks see kodust ja jätkuma laste-muusikakoolides. Kui palju aga on meil kodudes klavereid, viiuleid ja muid instrumente, mida lapsest alates oleks võimalik käsitseda, kui paljud vanemad ise oskavad midagi mängida? Kas me sageli ei hinda perekonna saavutusi uusima mööbli ja rahvaauto «Žiguli» järgi, või sellesama televiisori ja transistorraadio järgi, millised passiivseid kuulajaid üha juurde sünnitavad? Meil on veel vähe laste-muusikakoole, teatrikoole, kunstikoole, kus kunstialase ettevalmistuse võiksid saada paljud sellised noored, kes elukutseks ei vali kunstitegemist. Isiksuse seesmine vajadus ja intellektuaalsus peaks olema suunajaks muusika kuulamiselе ja musitseerimisele. See ei teki iseseisvalt. Me kiitleme sageli liialt eestlaste muusikaoskusega ja muusikaarmastusega. Aga Šveitsis, kus elab vaid 6—7 korda enam rahvast kui meil, tegutseb 11 kutselise sümfooniaorkestri kõrval 124 isetegevuslikku sümfooniaorkestrit, 1750 puhkpilliorkestrit, 4000 koori.

Praegu on meil kaugelt enam võimalusi, kui me neid oskame kasutada. Liiga tihti läheme riidu kasvõi noorte pikkade juuste asjus, kulutame liiga palju aega selleks, et kõikvõimalikel foorumitel taolisi küsimusi arutada. Selle asemel võiksime mõnegi asja nii seada, et osal noortel poleks põhihuviks mitte see ega teine moekarjatus, vaid huvitav, reaalne, teda arendav ja sotsiaalne tegevus. Kasvõi muusika.

Mis puutub üliõpilaste musitseerimisvõimalustesse, siis kiita pole siin midagi. Klubi juures tegutsevad ansamblid ja koorid, puhkpilliorkester, ja ongi kõik. Aga paljudel, kes on käinud laste-muusikakoolides, katkeb senine aktiivne muusikas osalemine stuudiumi ajal. Alles hiljem, kui on saavutatud soliidne iga ja korter, kus naabreid häirimata ka laulda ja pilli mängida võib, pöördub mõnigi tagasi lapsepõlve ja koolipõlve lemmikharrastuse juurde. Kõik need ja paljud teised probleemid on meie ühiskonna kiire edasiarenemise juures lahendamist vajavad ja väärivad.

Võistluskontserdi tulemused on teada. A. Oit oli möödunud aastal jälle mees nr. 1. Võis ehk oletada võitu ka laulude «Siin on see laul», «Minu südames sa elad» jt. varasemate põhjal. Aga et kolm esimest laulu kõik A. Oidi loodud on, seda võisid ehk vaid kutselised muusikud helikeele järgi aimata. A. Oidi võistluslaulud on loodud erineva sisuga, karakteriga, rütmiga, orkestratsiooniga ja minu meelest väga sobilikult valitud solistide ettekandes. J. Joalat tunnevad muidugi kõik, üliõpilastele on siiski lähedasemad vist B. Lehtlaan ja A. Ots. Mäletame kaua veel kontserti Viljandis, maleva kokkutulekul, kus B. Lehtlaan koos üliõpilastega laulis, või siis 1970. a. üliõpilaspäevi, kus ta ootamatult Raudteeklubisse saabus ja terve õhtu laulis. A. Otsa esinemised on värskelt meeles möödunud üliõpilaspäevadest. Tundub, et «Puuriida laul» ja «Suveöö» on noorte hulgas juba selgeks õpitud, seega vastu võetud. «Tuhaväljade tuul» on raske helikeelega, nõuab head saadet ja jääb vist kontsertpalaks. Muide, «Puuriida laulu» sõnad on «Edasi» mehelt K. Kassilt, kes alles mõned aastad tagasi trompetit käes hoidis ja H. Tarvo orkestris mängis. H. Tarvo, praegu restorani «Kaunas» orkestri basskitarrist, tõi kontserdile oma loo «Tähetark». Oli teisigi meeldejäävaid laule.

Üliõpilassolist oli (L. Randma — TPedI), üliõpilaslaule ei olnud. Kunagi auhinna saanud «Ehitusmaleva laul» on ebapopulaarne üliõpilaste hulgas ja need sõnad...! Eesti Üliõpilasnõukogu võiks ju välja kuulutada võistluse üliõpilaslaulude saamiseks, või kirjutaks keegi ilma võistlusetagi?

Läinud aasta tõi kerge muusika vallas teisigi rõõmustavaid sündmusi. Kerge muusika pleenum, mitmed heliplaadid eesti autorite loominguga; jälle on «Horoskoop» ja on huvitav stuudioorkester K. Kikerpuu juhatusel, on uusi lauljaid ja laule raadio «Tippmeloodias», Tartus sai kuulata A. Rjabovi mõnusat improviseerimist ja U. Naissoo süiti nr. 5 klarnetile ja ansamblile autori kaastegevusel, P. Tooma õpetab meid folkmuusikat armastama, TPI-l on hea ja originaalne «Väntorel» ja meie paremad kitarristid upitavad Rajooni Kultuurimaja muusikakultuuri, ja üldse oli see eesti kergele muusikale kordaläinud aasta.

M. KUBO

Lugemaõppimine käis mul poolkogemata. Olin nelja-aastane. Kolm aastat vanem õde sai koolilapseks ja istus igal õhtupoolikul ema seltsis kohustuslikus lugemistunnis. Mina ei tohtinud kooliminejat segada ja võisin end sisse seada alles laua teises otsas. Enam polnud kellegagi mängida, ma kükitasin oma keelutsooni tähistaval toolil ja ootasin, millal teine piinamisest vabaneb. Aga päev päeva kõrval üle laua aabitsasse vahtides olin lugemise enda teadmata selgeks saanud.

Ühel päeval, kui ema laudas talitas, võtsin raamatu ja alustasin valju häälega: «Vanamees istus aias ja jõi teed. Ta ei joonud mitte harilikult, vaid kallas piima peale...»

Ei aidanud siin mitmekordne allahindamine, ei kindlustusagendi kõneosavusega raamatulevitajad, sõda oli raamatuostmise muutnud luksusasjaks.

Vaevalt muidu meiegi paljakspõlenud vanematele oleks tarvis läinud kogu seda käsiraamatute, kordustrükkide ja tõlgete lasu, mis veel tänaseni, lehed lahti lõikamata, meie kodus riiulitel laiutab. Nii sattus meie majja, kus tol ajal ei peetud kassigi, toekas «Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat», mitmeköiteline «Lambakasvatus», «Abiks gaaskeevitustöödel» ja veel rohkesti muud, aga muidugi ka «Põrgupõhja uus Vanapagan», «Epp Pillarpardi Punjaba potitehas», «Seitse venda». Lasteraamatuid juhtus hulka harva, peamiselt Majakovski ja Maršaki

Asta Hiir

Uinunud sõnad

Lävele tekkinud ema näkku oli tardunud jahmatus ja hirm. Tükil ajal ei lausunud ta sõnagi, siis astus laudasaabastes otse uutele põrandatekkidele ja ta silmad läksid täiesti ümmargusteks: raamatut hoidsin ma ees tagurpidi ja endast võimalikult kaugel, nii nagu üle laua vahtides lugemise ära olin õppinudki. Lehekülg, kust raamat oli avatud, algas ometigi täpselt nii: «Vanamees istus aias ja jõi teed». Tagurpidi lugesin ja arvutasin veel tüki aega kooliski, kuni tahtlikult lugemise tarvidus ümber õppima sundis.

Varane lugemisoskus kujunes vanematele nuhtluseks. Kodused raamatukogud olid sõjas hävinud, hilisemas sundraamatukogus aga vaevalt midagi nelja-aastasele leidus. Sundraamatukogu tähendab seda, et neljakümnendate aastate lõpul oli pereemal kunst nõnda poes ära käia, et suhkrukilo kõrval veel paksu brošeeritud käsiraamatut ja peotäit taskublokitaolisi «Abiks agitaatorile» kaasa poleks saanud. Raamatukraam oli oli sel ajal nagu lubatäht toiduainete ostmiseks või vähemalt polnud sel kombel nõnda piinlik poemehelt limiteeritud margariinipakki küsida, kui teine kätte jääma kippuva trükikaubaga ilmast-ilma hädas oli. värsivihikuid. Neist ei saanud kauaks ja hädaga asusin Tammsaare, Solohhovi ja Turgenevi kallale. Ma suplesin üle jõu ja mõistuse käivas tarkuses, seletuseta sõnades ja nimedes. Nimesid lugesin meelega valesti, et need natukenegi tähenduslikumad, natuke emakeelsemad tunduksid. Idamaa muinasjutukangelane Sigai-bai oli mul Siga-ei-olepai, Oscar Wilde ja Eduard Vilde olid vennad ja Heinrich Heine eestlane. Ma küsisin, miks kõik vene mehed vitsad on ja mida õieti tähendab «abielusadam». Varsti ei jõutud mind enam parandada ega mulle midagi seletada — moonutasin nii igituntud asju.

Ja oligi käes aeg, kus mul enam ei jätkunud raamatute ahmimisest, vaid ma kaotasin iseenda neisse, leidsin ennast tegelaste eest otsustamas ja tegutsemas, asusin elama raamatuinimeste võõrast elu. Rääkisin kellegi teise häälega, hoidsin kulme ja suud tema kombel ja astusin tema võõraste jalgadega võõrast teed.

Imelikust imelikum oli see, et raamatus oli hõrk mitte ainult kaunite ja õnnelike inimeste elu, ma kadestasin ja imesin endasse ka viletsaid ja rõõmutuid saatusi. See raamatuviletsus oli kuidagi teistsugune kui pärisviletsus. Üldse mitte hirmutav ja hale, nagu vaesus ja piiratus elus, vastupidi — see oli isegi ligitõmbav, õilis. Seda rikastasid imetlusväärsed sõnad, lugematu hulk sõnu, mis argipäevas on nagu varjusurmas ja ellu kutsutud alles raamatus. Siin olid sõnad, mida me iial ei tarvita vihma, tule, hirmu, hobuste, lootsikute, halvaksläinud kalade nimetamiseks, kuigi meil elus on vihm, tuli, hirm, hobused, lootsikud ja halvaks läinud kalad täiesti olemas. Selle raamatu kirjutanud inimene aga nägi neidsamu hobuseid, lootsikuid, tuld, pani neile nimed, igaühele kümned nimed, avades asjade pehmuse, lõhna, tooni, kuju. Ta äratas uinunud sõnad. Nagu värvilised soomused liibusid nüüd tema kümned nimed esemele ja see ese polnudki nüüd enam see ese. Just nimetamata jätmise pärast kõik olekski elus olnud nagu poolikult, tuhmilt. Nõnda siis, ära tegelikkuse nigelusest raamatu nigelusse, mis on mahlakam, selgem ja rikkam, mis sel kombel — polegi üldse nigelus.

Aga muidugi elasin ma samasuguse õhinaga ka kaunites parunessides, tsaaritarides ja mustlannades. Mu uneskõndija olemine ajas teisi muidugi naerma ja pikapeale vihale. Paruness pandi omaenese sukakontsa nõeluma ja põrsale naati kiskuma. Eluvajadused segasid vahele igal sammul. Täitsin käsud kiiresti ja räpakalt, et söösta tagasi võõrasse ellu. Miks oli minu enese elu nii tavaline ja tüütu, täis maotuid sõnu ja ülesandeid? Miks polnud minu päevas vähimatki pinget? Mul olnuks ju palju lihtsam kiskuda või sedasama naati, kui see oleks olnud vaid suurte dramaatiliste sündmuste tilluke episood. Ajutine paratamatu naasmine argipäeva olnuks siis vaid kui liikumine mõne suurepärase lossi ühest saalist teise. Ja ometi ma teadsin nii kindlalt, et see pole võimalik. Ma olen sündinud arveametniku tütreks, elama vettinud puumajas, käima leivasabas ja kolmandas klassis ja kõrvu ning küünealuseid sanitaarpostile ette näitama. Minuga ei pidanud iial midagi erakorralist juhtuma.

Ja ma arvasin, et kui kellelgi on kord nii halb, on tema pääsemine nähtavasti selles, et tal oleks veelgi halvem. Miks mitte! Olin ma ju nautinud oma raamatukangelaste hingematvat vaeva ja hüljatust.

Kuid kuidas hankida endale nende saatust? Ei olnud ma orb, ei kasulaps, ei vigane, väga inetu ega väga vaene. Süüa oli meil jätkunud, keegi ei peksnud mind ega põlastanud, ka koolis läks kahjuks keskmiselt. Ma ei suutnud iseennastki uskuma panna, nagu oleks mul raske saatus. Aga kuidagi pidin ma sellest ilmetust olukorrast välja siplema, ma hakkasin pidama päevikut.

See oli võltspäevik. Ma tegin selles oma elu ümber oma tahtmist mööda ja ei hoidnud siin kokku dramaatilisi süngeid toone. Ma tegin selles oma vanemad ümber oma tahtmist mööda ja ei halastanud nendelegi. Tegin ümber kõik: meie maja, lepikutagused savikuurid, külainimesed ja Kaave jõe. Kõige põhjalikumalt tegin ümber iseenda. Ometi kord uskusin oma käekäiku ise juhtida võivat.

Nagu iga teinegi tõevääänamine, mis end määratud tunnil kurjasti kätte tasub, tõmbas ka see võltspäevik mulle kaela suure pahanduse.

Sel päeval, kui ema päeviku põranda pesemisel harjaga voodi alt välja pühkis, raksatasid kõik selle suve põuailmad mu pea kohal õrjetuks äikeseks. See lugu loeti terve perega läbi, see loeti mitu korda ja valjusti läbi, see leiti ennekuulmatu olevat. Laim. Tänamatus. Juttunud lapse vale. Kõigist oli ju juttu sellest minu vihikus ja kõik tundsid ja ei tundnud ennast ära. Mitte keegi ei leidnud, et ta oleks nii halb, mitte keegi polnud teinud nii väärituid tegusid nagu need vihiku-isa, vihiku-ema, ja -vend. Nad polnud millestki taolisest kunagi mõelnudki. Kohutavalt olin ma pidanud valetamal Kuidas sain ma sel õhtul nurgas tõnnida, kuidas sain ma veel aastate viisi lõunalauas häbistatud kellegi tsiteerides õnnetu vihiku lausekatkeid. Seda ei kingitud mulle kaua.

Ei ahvatlenud kedagi rollid, millesse olin neid kirjutanud, ei meeldinud kellelegi nende teisikud, kuigi need olid nii võrratult, lootusetult pahelised. Ma olin neid ometi jõudumööda katsunud päästa oimetust argipäevast. Neile ei meeldinud. Ma ei saa tänapäevanigi hästi aru, miks see nendele ei meeldinud.

Aleksander Trofimovitš Tvardovski

Lõppenud aastal, 18. detsembril tabas nõukogude kirjandust ränk kaotus — elavate hulgast lahkus Aleksander Trofimovitš Tvardowski.

Aleksander Tvardovski sündis 1910. a. Smolenskimaal talupoja perekonnas. Rahva hulgast võrsunud poeet jäi kogu eluaeg lähedaseks rahvale, ta mõtetele, tunnetele ja taotlustele. Tvardovski oli lüürik, kes kajastas paindlikult ja mitmekülgselt oma ajakaaslase — 1930.—1960. aastate nõukogude inimese hingemaailma. Nii mured kui ka rõõmud, mida 20. sajand heldelt jagas põlvkonnale, kelle elu lõhkus kaheks inimkonna ajaloo kõige koledam sõda, olid ka luuletaja muredeks ja rõõmudeks. Seetõttu kannab Tvardovski lüürika endal alati ajaloo pitserit. Kuid veelgi suuremal määral jäädvustas Tvardovski end kirjanduse ajalukku poeemide autorina. Mitmete varasemate katsetuste järel lõi ta aastail 1934—1935 poeemi «Страна Муравия», teose, mis on pühendatud kollektiviseerimisperioodil suure seesmise murrangu läbiteinud talupoja psühholoogiale. Poeem vapustas lugejaid oma tundetooni siirusega, autori poeetilise meele värskusega. Kuid tõeliselt rahvalikuks luuletajaks sai Tvardovski alles Suure Isamaasõja aastail. Olles veetnud kogu sõjaaja rindel, läbi elanud nii taganemise kibeduse kui ka osa võtnud pealetungioperatsioonidest, suutis luuletaja väljendada lihtsa inimese, oma õlgadel kogu sõjatöö raskust kandva sõduri elamusi. Side rahvaga, mis ei nõrgenenud poeedi kogu loomingulise tegevuse vältel, võimaldas tal ka pärast sõda luua teoseid, milles kajastub rahva hing («Дом у дороги», «За далью даль»).

Raske on leida kirjanikku, kelle teoseid lugejad uskusid nii sügavalt, kelle mõtted oleksid leidnud nii laialdast vastukaja nagu usutii ja kuulati Aleksander Tvardovski sõnu. Pole juhuslik, et ta poeemides esineb väljend «читатель-друг». Lugeja oli tõepoolest tema sõber ja tema oli omakorda sõbraks lugejale.

EDWIN MORGAN

Cage'i avamine

Mul ei ole midagi öelda ja ma ütlen seda ja see on luule
JOHN CAGE

Mul luule on öelda ja ei ole see midagi ja seda ma ütlen
Öelda on mul luule ja ja ma ütlen seda ei see ole midagi
Ma ei ole midagi ja mul on luule öelda ja see seda ütlen
Ma ütlen luule ja see mul ei ole midagi ja seda on öelda
Ma ütlen ja mul on luule ja see seda ei ole öelda midagi
Ja ma ei ole midagi luule ja seda öelda see on mul ütlen
Midagi ei ole luule on ja ma ütlen seda ja see öelda mul
Öelda ei midagi ole luule on mul see ütlen ma seda ja ja
See on ja mul luule öelda ei ole midagi ja seda ma ütlen
See on midagi öelda ei ole mul ja luule ja ma ütlen seda
Öelda seda see on mul luule ütlen ja ma ei ole ja midagi
Ei ole midagi luule ma ütlen ja see ja seda on mul öelda
Öelda luule ei ole midagi ja see ma ütlen seda ja mul on

Inglise keelest
JÜRI TALVET

Epp Tonka

* * *

Olen tuulepea, tuuletallaja,
tuulepea ning tallaja,
tuuletallaja, tuletallaja,
tulija ning tallaja.

* * *

Kord koputasin suletud ustele
ja kilgates panin plehku.
Kuigi koputasin suletud ustele —
lahti neist ühtki ei tehtud.
Ent siis olin väike ja avada
neid uksi mul polnudki vaja.
Koputasin lihtsalt, et mängida
suletud ustega maja.
Siis tohtisin piiluda akendest,
nüüd akendel lauad on ees.
Ja maja ees edasi-tagasi käib
üks valvuri moodi mees.
Kõik uksed ka praegu on suletud
ja lukud on ette pandud.
Ent võti, mis tahti need lukud teeks,
on ammugi valvaja kanda.
Nüüd näen: ta läheneb kaevule
ja võtme libistab peost.
Lõpu algust see tähendab majale,
kuid mul pole kahju ta teost.
Nüüd lähen ja koputan jällegi,
käin ümber vaikiva maja.
Ma koputan järsult ja kõvasti,
sest nüüd pole mängida vaja.

Rapuntsel

Tulen ühel hommikul peahoonesse ja näen: Raamat istub nurgas ja valab kibedaid pisaraid. Küsin, miks ta nutab, läheduses pole ju ühtegi koid, kes teda ära võiks süüa.

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema, «aga ma o en e'ust ko'edasti pettunud. Alles eile palus Tudeng mind põlvili, et ma talle päha jääksin, aga nagu eksam läbi sai, viskas ta mind kohe peast välja ega taha nüüd enam tundagi!»

*

Tulen ühel päeval peahoonesse ja näen: Õpinguraamat, mis elle oli veel hall, on üleöö punaseks muutunud. Küsin, kas nad said peremehega eksamil kahe ja kas ta on nüüd vihast punane.

«Ei, Rapuntsel,» ütleb tema, «hoopis viie saime. Aga enne eksamit andis peremees oma südametunnistuse minu kätte hoiule ja spikerdas nii mis hirmus. Nüüd pean mina tema eest häbi tundma.»

Võidujooks...

(algus lk. 2)

dusele ja teistele eluvajadustele tehtavaid eraldisi. Sellise vaatluse põhjal saab selgeks kurvastav fakt, et enamikus maadest peab haridus söögilauale jäänud raasukestega leppima.

Ajaga, mis meil kulub selle lause lugemiseks, jõuab maailmas sündida üksteist last. Sama ajaga jõuab viis inimest surra. Just alanud demograafilise plahvatuse taustal ilmnevad kõige valusamal kujul raskused, mis hariduse, toidu ja tervise alal on seni ikka veel ületamata.

Vaatamata ülalmainitud jõupingutustele on kirjaoskamatute arv maailmas viimase 10 aasta jooksul nähtavasti kasvanud 740 miljonilt 800 miljonile. Sellele progressile võivad piiri panna vaid erakordselt laia ulatusega vastuabinõud.

Et hariduse taga peitub võti niisuguste probleemide juurde nagu sündivuse piiramine, toitlustamise parandamine, elementaarne hügieen jne., tuleb kõik reservid suunata just sellesse valdkonda, üksnes hariduse andmise läbi saame lõhata ülerahvastuse «pommi», mis ajapikku võib osutuda meie planeedile suuremaks ohuks kui tuumarelvad. Vahemaa, mis meid nimetatud ülesande lahendamisest eraldab, ilmneb meile alles pärast seda, kui oleme konstateerinud tõika, et maailma kulutused relvastumisele on 40% suuremad hariduse edendamiseks eraldatud summadest.

Asi ei ole ainult selles, et muuta kulutuste proportsioone; ümbervaatluse alla tulevad võtta ka hariduse eesmärgid ise. Hügieenile ja toitumisharjumistele on algkoolis vaja nõuda võrdset tähelepanu lugemise ja kirjutamise õpetamisega. Arengumaade ülikoolid peavad suunama oma üliõpilased nende alade omandamisele, mis on vahetult seotud maade arenguga. Miinimumteadmiste andmine enamusele on tunduvalt tähtsam kui vähemuse harimine kultuuri tipptasemele.

Võrreldes 1962. aastaga, kui ÜRO arvestuste järgi maailma relvastuskulutused moodustasid 120 miljardit dollarit, on sel alal aset leidnud 50%-line tõus. Kui suunavõtus muudatust ei toimu, jõuab nende kulutuste totaalne summa maailmas kümne aasta pärast 4 triljoni dollarini.

Peaaegu võimatu on teada, mida need arvud ütleksid tõlgituna igapäevasesse keelde, kuid katseid faktide illustreerimiseks on siiski tehtud. Nähtub, et kui igas sekundis lasta karpi kukkuda dollariline münt, siis kuluks 5750 aastat, et jõuda 182 miljardi dollari suuruse summani, mis võrdsustub relvastuskulutustega 1967. a., ja 126 000 aastat, et jõuda 4 000 000 000 000 dollari suuruse summani, mis kulutatakse relvade peale 10 aasta pärast.

Maailm eraldab praegu relvastumiseks rohkem raha kui ühelgi teisel ajal, välja arvatud II maailmasõja ägedaimate lahingute päevil. See summa on võrdne 1 miljardi Ladina-Ameerika, Lõuna-Aasia ja Lähis-Ida töötaja aastase sissetulekuga.

Perioodil 1964—67 kasvasid maailma sõjalised kulutused kiiremini kui elanikkond (7% võrra) ja tunduvalt kiiremini kui maailma koguprodukt (16% võrra).

AJAKIRJAST «WORLD STUDENT NEWS» (Nr. 8, 1971) tõlkinud

JÜRI TALVET

Õiendus.

Arvestada ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» käesoleva aasta esimese numbri päistiitlit sellisena: Nr. 1. (878) 14. jaanuar 1972. a. XXV aastakäik.

*

Toimetus palub sügavalt vabandust luuletuse «Taara teel» (ilm. «TRÜ» nr. 1. 14. I 1972. a.) autori ees. Luuletuse esimeses reas on toimetuse süü läbi juhtunud eksitus. On trükitud: Nägin uue anatoomikumi trepp- ja matte..., peab olema: Nägin tudengeid anatoomikumi kaarel.

Meie ajalehe järgmine number ilmub 11. II.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. 323. MB 01369.

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 3 (880) Reede, 11. veebr. 1972. a. XXV aastakäik

Leninliku arvestuse käigust

29. oktoobril lõppes leninliku arvestuse I etapp. Algorganisatsiooni koosolekutel võeti vastu individuaalsed ja kollektiivsed kompleksplaanid. Et varem on leninliku arvestuse ülesandeid planeeritud teaduskonniti erinevalt, siis tänavu on kompleksplaanide üle arvestuse pidamise ja kokkuvõtete tegemise hõlbustamiseks komitee poolt välja töötatud arvestuskaart. On vajalik, et kõigis teaduskondades ja osakondades vastuvõetud kompleksplaanid kantaks üle arvestuskaardi vormile, mis on trükitud perfokaartidele ja on saadaval komsomolikomitees. Kaardi täitmise ühtlustamiseks saab iga algorganisatsioon ka vastava täitmisjuhendi.

Leninliku arvestuse II etapp lõpeb 22. aprillil 1972. a. Tehakse kokkuvõtted I semestri õppetöö tulemustest, referatiivsete ja võistlustööde valmimisest jms. II ja IV kursuse üliõpilased atesteeritakse. Leninliku arvestuse atesteerimiskomisjonide töö on komsomolile üks töömahukamaid üritusi, seepärast tuleb teaduskondades varakult mõelda atesteerimiskomisjonide moodustamisele ja atesteerimise kriteeriumide väljatöötamisele.

Teaduskondade atesteerimiskomisjonidesse kuuluvad teaduskondade komsomolisekretärid ja TRÜ komsomolikomitee liikmed, samuti saavad teaduskondade komsomolibürood komisjonide töös abi parteiorganisatsioonilt. Komisjoni heale töömeeleolule aitab kahtlemata kaasa autoriteetse õppejõu-kommunisti osavõtt.

Esimesel nädalal pärast eksamisessiooni palume teaduskondade komsomolisekretäre, varuks omapoolsed ettepanekud, sisse astuda komiteesse, et jõuda ühistele seisukohtadele.

Erinevalt varasematest aastatest kestab leninlik arvestus tänavu kuni aruandeperioodi lõpuni. III etapi (suvine töö EÜE-s, suvetööd jms.) lõpuks tehakse aastakokkuvõtted, mis kantakse ka arvestuskaartidele.

Deviisi all «Viime ellu NLKP XXIV kongressi otsused!» toimuva leninliku arvestuse eesmärgiks on komsomoligruppide ja iga üliõpilase sotsiaalse aktiivsuse tõstmine, tema osa suurendamine meie maa majanduslikus, kultuurilises ja riiklikus ülesehitustöös, temast igakülgselt ettevalmistatud spetsialisti kasvatamine. Nende ülesannete edukas täitmine eeldab algorganisatsiooni iga liikme tõsist ja printsipiaalset suhtumist leninlikku arvestusse.

ELKNÜ TRÜ komitee sekretariaat

ACTA DIURNA

Meie maa 52 ülikooli on ühendatud NSV Liidu Ülikoolide Nõukokku. Sinna kuuluvad ülikoolide rektorid. Veebruari algul toimus Moskvas Ülikoolide Nõukogu istung, kus NSVL kõrgema ja keskerihariduse minister V. Jeljutin esines ettekandega «Ülikoolide osa ja koht Nõukogude kõrgema kooli süsteemis».

* * *

Ülikooli nõukogu viimasel koosolekul oli kesksel kohal teadusliku töö probleemide arutlemine. Nimelt võeti vastu 1971. a. teadusliku töö aruanne, mille esitas prorektor dots. J. Tammeorg. Teadusliku töö kvantitatiivnse ja kvalitatiivse taseme suhtes ei ole varasemaga võrreldes erilisi muudatusi, etteheiteid pälvis eelkõige õppejõudude vähene huvi populaarteadusliku töö vastu. Endiselt valusaks ja vaidlusaluseks probleemiks kujunes aspirantuuri ja doktorantuuri kaitsmisega lõpetamine. Vastuvõetud otsuses on rõhutatud just uurimistöö kontrolli ning organisatsiooniliste aluste tugevdamist.

Teiseks kuulati ära ÜTÜ nõukogu esimehe sm. U. Reino aruanne ÜTÜ tööst. Võeti vastu otsus, milles juhitakse tähelepanu üliõpilaste teaduslikust tööst osavõtu suurendamisele, kusjuures üliõpilaste töö oleks senisest rohkem seotud kateedri töösuundade ja lepinguliste töödega. Eriti peeti vajalikuks nooremate kursuste kaasatõmbamist ÜTÜ tööle ja teadusliku töö efektiivsusele üldse.

Nõukogu kinnitas ka oma käesoleva semestri tööplaani.

* * *

X ülemaailmne noorsoo ja üliõpilaste festival toimub 1973. a. 28. juulist kuni 5. augustini SDV pealinnas Berliinis — niisuguse otsuse võttis oma istungil Sofias vastu festivali organiseerimiskomitee. X festival kujuneb maailma noore põlvkonna võimsaks solidaarsusavalduseks võitluses rahvusliku sõltumatuse, demokraatia ja sotsiaalse progressi eest.

Meie probleemid läbi ametiühingukongressi prisma

27.—28. jaan. k. a. toimus Tallinnas ENSV ametiühingute 16. kongress. Vabariigi ajakirjanduses on kongressist kirjutatud pikalt ja põhjalikult. Sellepärast puudutas TRÜ ametiühingu komitee esimees H. Kabur, üks ülikooli delegaatidest, sellel kongressil, oma jutuajamises peamiselt neid küsimusi, mis on seotud ülikoolieluga.

* **Töö organiseerimise** (nii ruumide, töötingimuste kui töö sisulise korraldamise) jälgimine on üks tähtsamaid kongressil tõstatatud ülesandeid. Siia kuulub ka üliõpilase päevarežiimi jälgimine, tunniplaani otstarbekuse kontroll. Söögipaus loengute vahel peaks olema normaalne. Kuid kontrollimisel selgus, et näit. Arstiteaduskonnas oli mõnel kursusel isegi 10 tundi õppetööd järjest. Päris tihti võib aga õppeplaanis näha ka niisugust pilti: 6 tundi loenguid, 2-tunnine auk, 1 tund loengut, 1-tunnine auk, 1 tund loengut. Õppekoormust tuleks paremini reguleerida, jaotada ühtlaselt kõikidele nädalapäevadele. Vanemate kursuste üliõpilastele ettenähtud 1 loengutest vaba päev iseseisvaks tööks peaks olema nädala keskel, sest kui selleks jäetakse laupäev või esmaspäev, siis kasutatakse neid enamasti Tartust ärasõiduks.

* **Ühiskondliku toitlustamise** organiseerimine. Istekohtade arv tuleb normatiividega kooskõlla viia selle viisaastaku jooksul. Praegu on meil ca 800 (!) kohta puudu. Juba praegu on ette näha olukorra paranemist. Esmaspäeval avatakse Leningradi mnt. 25 ühiselamu teenindusblokk. On püütud tudengitele vastu tulla, et nad saaksid sooja toitu varahommikust hilisõhtuni. **Uus söökla on lahti 14—22-ni, laupäeval, pühapäeval kell 14—20,** et anda võimalust kultuuriliste meelelahutuste, puhkeõhtute läbiviimiseks (kusjuures puhkeõhtute ajal on avatud einelaud). Iseteeninduslik einelaud hakkab tööle 1. märtsist kell 7—14. **Peahoone einelaud on sellest semestrist alates avatud kella 7—18.30.** Ka Vanemuise tn. 46 einelaud avatakse peatselt uutes ruumides. Hommikune toitlustamine peaks seega olema kindlustatud.

1973. a. valmivas ühiselamus ehitatakse teenindusblokki 200-kohaline söökla. Siis peaksid olema toitlusmured murtud.

Praegu teeb peavalu meie oma söökla siin kohvikumajas. Koormus on väike, kuigi toidud on maitsvad, menüü viimasel ajal üsnagi mitmekesine, on isegi nomenklatuuri ületatud. Laupäeviti on vaid 1/3 tavalisest läbimüügist. Kas ei näita ka see fakt õppekoormuse ebaregulaarset jaotamist?

* **Elamuehitus, elamispinna puudus.** Üliõpilaste elamistingimuste normaliseerumist on loota uue ühiselamu valmimisega 1973. a. Käesoleval aastal valmib ülikooli töötajatele 90 korteriga elumaja. Suurem osa internaatides elavaid töötajaid viiakse ühiselamust välja, nii et juba sel sügisel on üliõpilastel veidi lahedam.

* **Sotsiaalse arengu plaan.** Praegu on asutuste viie aasta plaanide lõpliku väljatöötamise aeg. Tähtis on, et plaan sisaldaks tootmisülesannete kõrval ka kollektiivi sotsiaalse arengu plaani. Ülikoolis kestab viie aasta plaani koostamine, oma sotsiaalse arengu plaanini pole me veel jõudnud (TPI-s on selline plaan juba olemas), kuigi meie spetsialistid käitistes neid teha aitavad.

* **Riiklik sotsiaalkindlustus.** Võrreldes eelmise viisaastakuga on kulutused suurenenud 56,6% ja 1972. a. on ENSV-s riiklikuks sotsiaalkindlustuseks ette nähtud 75,3 miljonit rubla.

Et neid summasid otstarbekamalt kasutada, tuleks teha kõik selleks, et vältida üliõpilaste ja töötajate haigestumisi.

Üheks külmetushaiguste põhjustajaks on avariiolukorra tõttu külmad tööruumid (näit. Vanemuise t. 46 õppehoone hiljutine avariiolukord).

Ametiühingukomitee ülesandeks on koos administratsiooniga tervistavate ürituste kompleksplaani (hõlmab töötingimuste parandamise, spordiüritused, arstipunkti profülaktilise töö, toitlustamise jne.) tegemine ja selle elluviimise kontrollimine.

* **Üliõpilaste olmeteenistuse** parandamisele juhiti tähelepanu kõrgemate koolide eesrindlaste nõupidamisel Moskvas.

Üliõpilastele eraldatakse rohkem tervistava spordilaagri tuusikuid (paljude aastate jooksul 300 tuusikut aastas, 1972. a. u. 500 tuusikut). Seni kasutasime neid enamasti 3—kuni 4-päevasteks laagriteks (aasta ringi). Täiendavalt saab nüüd suve- ja laagrivaheaegades organiseerida 2-nädalasi. Esimene nädalane tervistav puhkelaager ülikooli ühiskondliku töö aktivistidele oli äsja Käärikul. Edaspidi on kavas taolisi laagreid korraldada ka nõrgatervislikele üliõpilastele, kellele uued VTK normid ilma vajaliku eeltreeninguta ülejõukäivad on.

* **Kunstilise isetegevuse** edasiarendamisel on meie ametiühingu kultuurikomisjonil ja TRÜ a/ü klubil suured ülesanded, eriti eelseisvat NSVL moodustamise 50. aastapäeva silmas pidades. Suureks murelapseks on olnud klubi kaadriprobleem. Nüüd aga töötab novembri keskpaigast klubi juhatajana endise populaarse ansambli «Rajacas» liige Mati Laane. Esmaspäeval saabus klubisse 2-kuulisele praktikale Leningradi Kõrgema Ametiühingu Kooli kultuuritöö osakonna diplomand Anneli Moss. Loodame tema asjatundlikule abile klubi töö parandamisel.

Teatavasti kinnitas NSVL Ülemnõukogu Presiidium oma seadlusega 27. sept. 1971. a. ametiühingu kohaliku komitee õiguste uue põhimääruse. See on suure sotsiaal-poliitilise tähtsusega dokument, mis annab kohalikele komiteedele palju suuremad õigused, mis omakorda kohustavad paljuks. Meie kohus on neid kasutada partei poolt seatud ülesannete elluviimiseks ja ametiühingute osatähtsuse tõstmiseks.

Vestles Imme Viidalepp

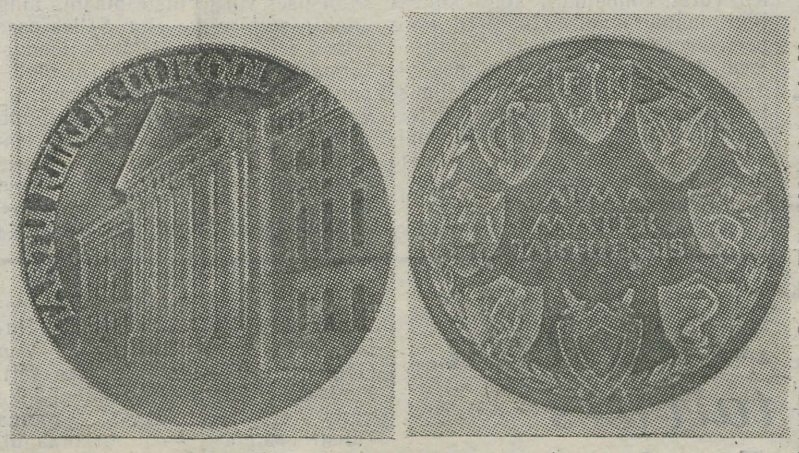

Nii näeb välja ülikooli medal

INTERVJUU RAHVASAADIKUGA

Lugupeetud Helga Kurm. Te olete nüüd töötanud üle poole aasta Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuna. Milles on põhiliselt seisnenud Teie töö vabariigi kõrgemas riigivõimu organis?

Selle aja jooksul on toimunud kaks Ülemnõukogu istungjärku ja kaks noorsookomisjoni koosolekut. Et mind valiti Ülemnõukogu noorsookomisjoni sekretäriks, tuleb mul neid koosolekuid väga hoolikalt jälgida ning protokollida. Peale selle kuulun veel nõukokku, mis eelnevalt arutab istungjärgule esitatavaid probleeme.

Esimene istungjärk tegeles põhiliselt organisatsiooniliste küsimustega. Toimus Eesti NSV uue valitsuse moodustamine, Ülemnõukogu juhataja ja asetäitja valimine, komisjonide töölerakendamine ning eelnenud nelja-aastase tööperioodi põhiprobleemide väljaselgitamine. Selle istungjärgu oluliseks saavutuseks pean uue tervishoiualase seaduse vastuvõtmist, mis aitab paremini korraldada meie inimeste tervise kaitset ning muudab arstiabi veelgi kättesaadavamaks.

1971. a. lõpul toimunud istungjärgul oli põhiprobleemiks möödunud aasta riigieelarve täitmine ja 1972. a. riigieelarve kinnitamine. Iga komisjon esitas eelnevalt oma ettepanekud, mille alusel tehti esialgses projektis rida korrektiive. Rõõmu teeb, et käesoleval viisaastakul pannakse meil kindel materiaalne alus üldisele keskharidusele üleminekuks. TRÜ saab uusi hooneid. Üleplaaniliselt laekuvad kasumid lähevad põhiliselt kooliväliste lasteasutuste ehitamiseks ning tervishoiuvõrgu arendamiseks.

Milliseid küsimusi on selle aja jooksul arutanud noortekomisjon?

Komisjoni kompetentsi kuuluvad 12 — kuni 24-aastaste noortega seotud probleemid. Esimesel koosolekul kuulasime informatsiooni eelmise komisjoni tegevusest ning töösuundadest. See oli vajalik töö järjekestvuse tagamiseks. Põhiprobleemiks kujunes noorte ja massikommunikatsiooni vahekorra jälgimine. Nii on tutvutud Eesti Raadio, Eesti Televisiooni ja vabariigi ajakirjanduse vastavasisulise tööga, on kavandatud abinõusid selle töö tõhustamiseks.

Kas teil on tulnud lahendada ka ülikooli puudutavaid küsimusi?

Seda ka. Nii arutas noortekomisjon EÜE tegevust. Arutluse ettevalmistamise käigus tuli mul lähemalt tutvuda Tartu kõrgemate koolide osavõtuga maleva tööst. Meeldiv on nentida, et TRÜ üliõpilaste tööle malevas anti kõrge hinnang. Märgiti ära selline huvitav seik, et EÜE tegi 1971. a. suvel tööd enam kui 3 miljoni rubla eest, mis on rohkem kui näiteks Tartu Ehitustrusti aastaplaan. Arutati maleva tegevuses esinevatest kitsaskohtadest ülesaamist. Nii on üheks kidaseks küsimuseks naisüliõpilaste rakendamine jõukohasele tööle. Eeloleval suvel on kavas katsetada naisüliõpilaste tööga teenindussfääris, näiteks anda nende hooleks mingi suurem kuurordilinnas paiknev toitlustamisettevõte. Midagi tuleb ette võtta ka üliõpilaslektorite tegevuse hoogustamiseks malevas.

Mitmed ülikooli töötajad on pöördunud minu poole oma muredega ja tavaliselt oleme ka abi leidnud.

Milline on Teie kontakt Tartu linna organitega?

Minu arvates küllaltki tihe. Pean ise väga kasulikuks Ülemnõukogu Tartu saadikute grupi äsjast kohtumist linna juhtivate seltsimeestega, mis andis meile väga vajalikku ja asjalikku informatsiooni. Tänu sellele kujutame hoopis konkreetsemalt ja asjatundlikumalt ette kodulinna probleeme ning oskame edaspidi ka tõhusamalt nende lahendamise eest hea seista.

Tihedad on sidemed Tartu linna TSN noortekomisjoni ja selle esimehe Lembit Kaaramaaga. Plaanide ja ürituste kooskõlastamine aitab kaasa nii Ülemnõukogu kui ka Tartu linna noortekomisjoni tegevusele. Selle komisjoni algatusel esinesin linnanõukogu noortele saadikutele noorsooprobleemidest kaasajal.

Kas valijad pöörduvad sageli Teie poole?

Poole aasta jooksul on minult nõu ja abi taotlenud 17 valijat. Osa neist on tulnud väljastpoolt Tartut. Ilmselt olen televisioonis kasvatusküsimustega esinedes inimestele tuttavaks saanud, nii et nad nüüd pöörduvad nendes asjades just minu poole. Kui aidata saan, teeb see siirast rõõmu. Kahjuks on paljudes abielulahutuste ja laste saatusega seotud küsimustes inimeste vahekorrad seda-

(Järg. lk. 2)

Intervjuu rahvasaadikuga

võrd sassis, et tuleb abi otsida nii juristidelt kui meedikutelt. Siin on mulle suureks abiks TRÜ õigusteadlased eesotsas perekonnaõiguse spetsialisti E. Salumaaga, kellele olgu siinkohal öeldud tehtu eest suur tänu. Üldse on lahutustega seotud küsimused emotsionaalselt väga hellad ja komplitseeritud.

Ja lõpuks — millised on Teie kui rahvasaadiku töö perspektiivid?

Tahan igati kaasa aidata Ülemnõukogu poolt päevakorda võetud küsimuste edukale lahendamisele. Noorsookomisjonil on 1972. a. põhiprobleemideks kutseorientatsioon ja noorte tööjõu kasutamine vabariigis, käesoleval viisaastakul, analüüsime patriootilist kasvatamist, massilise kehakultuuri arendamist noorsoo hulgas ning tõõtavate noorte tehnilise loomingu ja ratsionaliseerimistegevuse arendamist. Ja loomulikult tahan veelgi tugevdada sidemeid valijatega, kes mulle on usaldanud oma huvide esindamise vabariigi kõrgemas võimuorganis.

ACTA DIURNA

Meie rektorile saabus telegramm, milles palutakse edasi anda suur tänu TRÜ psühhiaatria kateedri professorile Jüri Saarmale väärtuslike konsultatsioonide eest, mida ta andis rahvusvahelise klassi maletajaile NSV Liidu Keskmaleklubis. Alla on kirjutanud suurmeister Alatertsev, professor Špirt ja dotsent Horol.

* * *

3.—4. veebr. 1972 toimus TRÜ füüsikaosakonna, ENSV TA Füüsikakomisjoni ning Füüsika ja Astronoomia Instituudi korraldusel uus üritus — Eesti NSV füüsikapäevad. Neljal istungil keemia ringauditooriumis kuulati 16 ettekannet vabariigi füüsikute viimaste aastate töödest. Peale Tartu füüsikaasutuste olid esindatud Tallinna Pedagoogiline Instituut, ENSV TA Küberneetika Instituut ning Elektro- ja Termofüüsika Instituut.

* * *

Teisipäeval ja kolmapäeval toimus TRÜ aulas Tomski Riikliku Ülikooli rahvakollektiivi nimetust kandva koorikapelli kontsert. Kapelli kunstiline juht ja dirigent on Vitali Sotnikov. Külalised olid vastuvõtul rektori juures, aulas tutvustati neile ülikooli ajalugu. Võõrustaja osa täitsid TRÜ koorid.

* * *

Möödunud kuul alustasid oma kolmandat «aastakäiku» bioloogide vilistlasõhtud. Kevadsemestri avaõhtul esines dr. biol. T. Frey, kes rääkis rahvusvahelise bioloogiaprogrammi tulemustest.

Venia legendi

Dotsendikutse taotleja tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri dotsendi kt. P. Kase avalik loeng *venia legendi* saamiseks teemal «Omandiõigussuhe ja omandiõigus» ja kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri dotsendi kt. H. Lindmäe avalik loeng *venia legendi* saamiseks teemal «Allkirkirjade kriminalistikaline uurimine» toimub 14. veebruaril 1972. a. kell 12 TRÜ peahoone auditooriumis 230.

Prof. A. UUSTAL,
Õigusteaduskonna dekaan

**«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 3
11. veebr. 1972. a. lk. 2**

Partei elu

Et parteikoosoleku kasutegur oleks suurem

A. METSA

17. jaanuaril arutati EKP TRÜ komitees parteikoosolekute efektiivsust ja kommunistide osavõttu parteikoosolekutest meie ülikooli Majandusteaduskonnas (MT) ja Kehakultuuriteaduskonnas (KKT). Allpool mõned mõtted, mis arutelu käigus sõelale jäid.

Koosolekute temaatikast

Nagu analüüs kinnitas, on mõlema teaduskonna parteiorganisatsioonid mõistnud õigesti parteikoosolekute suurt osatähtsust kommunistide kaasatõmbamisel teaduskonna ees seisvate põhiliste ülesannete lahendamisele. Koosolekud on toimunud regulaarselt kord kuus ja küllaltki aktuaalse päevakorraga. Nii arutati 1971. a. MT parteikoosolekutel õppe- ja kasvatustöö olukorda teaduskonnas, üliõpilaste omavalitsuse elluviimist, eksamisessiooni tulemusi ja üliõpilaste väljalangemise põhjusi, KKT-s aga õppe- ja kasvatustööd eri kateedrites, EKP Tartu Linnakomitee otsuste täitmist, õppeaasta peamisi ülesandeid ja teisi küsimusi. Seejuures on hoidutud dubleerimast õpetatud nõukogu ja komsomoli- ning ametiühinguorganisatsiooni temaatikat või siis on otsitud uudset lähenemisnurka nendele probleemidele. Vajaduse korral on viidud läbi ühiseid koosolekuid nõukogudega, milline moodus hea ettevalmistuse korral ennast õigustab.

Komitee juhtis tähelepanu sellele, et koosolekute päevakorda tuleb võtta võimalikult kogu kollektiivi puudutavad aktuaalsed ning parteilisest seisukohast olulised teemad. Pidevalt tuleb silmas pidada partei aruande- ja valimiskoosoleku otsusest tulenevaid teemasid, samuti arutada kõrgemalseisvate parteiorganite otsuste täitmist teaduskonnas.

Ettekanne, sõnavõtud, otsus

Koosolekute loomupärane aktiivsus ja probleemide arutamise sügavus oleneb suurel määral ettekandest. Ei ole ideaal, kui ettekandja püüab anda ise kõigile probleemidele ammendava vastuse, määrates koosolekust osavõtjad ainult lahenduse jälgijateks. Hoopis aktiivsemalt ja sisukamalt kulgeb koosolek juhul, kui ettekandja oskab panna kogu kollektiivi probleemide üle pead murdma, ühiselt lahendust otsima ja, mis peaasi, seda ka leidma. Positiivses mõttes tõsteti esile MT-s on mitme olulise küsimuse arutlemise tulemused märgitud lakooniliselt: «Võtta ettepanekud arvesse», või loobutud üldse otsusest, sest analoogilist küsimust oli õpetatud nõukogu juba arutanud. Ilmselt olnuks siis otstarbekas võtta vastu ka ühine otsus, mis edasises töös oleks juhendanud kogu teaduskonna kollektiivi.

Iga arutelu peaks reeglikohaselt lõppema hästi läbimõeldud ja lakooniliselt sõnastatud konkreetse otsuse vastuvõtmisega — selline mõte jäi kõrvale.

Mõlema teaduskonna parteibürood kritiseeriti liberaalse suhtumise pärast nendesse kommunistidesse, kes on aasta vältel võtnud osa vaid paarist koosolekust. Edaspidi on vaja kohe ja nõudlikult reageerida kommunistide parteikoosolekutelt puudumise puhul, on see ju tõsine parteidistsipliini rikkumine.

Parteiliste ülesannete arvestamisest ja reguleerimisest

Rahule ei jäädud asjaoluga, et mõlemas parteiorganisatsioonis on osa aktiivsemaid kommuniste parteiliste ülesannetega üle koormatud, samal ajal kui osal noortel kommunistidel pole ühtegi ülesannet. Nii on MT-s kommunist R. Hagelbergil 8 ühiskondlikku ülesannet, KKT kommunistil A. Virul koguni 12, H. Auninil ja J.-H. Kaljustol 8 ülesannet. Ilmselt tuleb parteiorganisatsioonidel seista hea selle eest, et ühiskondliku töö ja parteiliste ülesannete koormus jaguneks võimalikult võrdselt, kusjuures hoolega tuleb jälgida, et igal noorel kommunistil oleks vähemalt üks tõsisemat laadi parteiline ülesanne, mille täitmise eest ta kaks täielikku vastutust kannaks.

Pahatihti kiputakse aktiivsemaid seltsimehi üle koormama väljastpoolt ülikooli tulevate ülesannetega, mistõttu nende aktiivsus ülikooli ühiskondlikus elus paratamatult väheneb. Siin peaksid parteibürood vahele astuma. Vajalikuks peeti, et kõik ühiskondlikud ülesanded oleksid registreeritud grupi päevikus, mis võimaldab kommunistide koormusest alati ülevaadet saada.

Küsimuse arutelu järel võeti vastu otsus, mille põhipunktid olid:

✣ Parteiorganisatsioonide üldkoosolekute päevakorda tuleb planeerida teaduskonna või osakonna tööd puudutavaid põhiküsimusi, pidades silmas just nende parteilist aspekti ning esitades neid võimalikult probleemidena.

✣ Koosolekute aktiivsuse tõstmiseks tuleb kommunistidele eelnevalt tutvustada arutusele tulevaid põhiprobleeme, tõmmates koosolekute ettevalmistamisele kaasa just noori parteiliikmeid ja üliõpilastest kommuniste.

✣ Koosoleku põhiseisukohad fikseeritagu konkreetse ja edasist tööd suunava otsusena, mille täitmise käigust tuleb järgmistel koosolekutel kommuniste informeerida.

✣ Parteibüroode tähelepanu juhiti vajadusele nõuda kõigilt kommunistidelt ranget distsipliini parteikoosolekutest osavõtmises, «krooniliste» puudujate küsimust aga arutada parteibüroodel ning parteigruppides.

✣ Parteibüroodel reguleerida ühiskondlike ülesannete andmist kommunistidele. Mitte lubada üksikute seltsimeeste ülekoormamist, eriti just väljastpoolt ülikooli tulevate ülesannete osas. Jälgida, et igal noorel kommunistil oleks parteiline ülesanne, ning kuulata ära kommunistide informatsioon ülesannete täitmise kohta.

Neli päeva talvises Leningradis

... viibis kunstikabinetist üle veerandsaja liikme. Kuigi pole just valgete ööde aeg, on Lenini linnas valgust lume näol siiski veidi enam kui meil. Et pakane võimutses ja Neevalt tõusis külma udu, ei olnud linnaga tutvumiseks just suurt lusti. Sellepärast veetsime enamiku ajast muuseumides. Eriti põhjalikult tutvusime kunstiväärtustega Ermitaažis ja Vene Kunsti Muuseumis.

Veel kord sai heidetud pilk Leonardo da Vinci, Rembrandti, Rubensi, samuti Gauguin'i, Van Gogh'i, Matisse'i, Picasso jt. kuulsatele töödele. Kõitvad olid ka vana egiptuse, kreeka, rooma kunsti saalid — sarkofaagid, skulptuurid, vaasid, tarbeesemed, ehted ...

Ermitaažis oli parajasti avatud prantsuse skulptori Emile Bourdelle'i tööde näitus, Vene Kunsti Muuseumis aga gruusia kaasaegse maalikunsti väljapanek. Vene Kunsti Muuseumi tarbekunsti osakonnas üllatasid eesti nimed — prof. Roosmaa õpilased Tallinna Kunstiinstituudist, kes on tööl Leningradi klaasitehases.

Palju huvitavat nägime antropoloogia- ja zooloogiamuuseumis. Esimeses võis näha Lomonossovi-aegseid ja vene kuulsate maadeuurijate kaasatoodud esemeid. Zooloogiamuuseumis jälgisime elusolendite arengut algelistest vormidest mammutini. Märkigem veel, et muuseumi fuajees oli Toomemäel asuva K. E. Baeri monumendi koopia. (Paari nädala pärast saaks Baer 180-aastaseks.)

NSVL Rahvaste Etnograafiamuuseumis oli avatud Leedu fotograafia näitus — ühtaegu maalõhnaline ja kaasaegne.

Õhtuid kasutas igaüks oma soovi kohaselt — kes vaatas jäätsirkust, kes balletitrupi esinemist. Kõik aga käisid Filharmoonia sümfooniaorkestri kontserdil. Kontserdi esimeses osas kuulsime Jean Sibeliuse 2. sümfooniat. Kontserdikavast võib lugeda: «See on hingestatud eepilis-legendaarne lõuend, sisendamaks mõtteid kodumaa saatusest, tema kangelaslikust minevikust, see on ka lüürilis-pastoraalne poeem, ülistuslaul põhjamaa looduse ilule, kangelaslik hümn rahva hinge ning jõu raugematusele.» Järgnes Igor Stravinski sümfooniline poeem «Ööbiku laul», kirjutatud Anderseni muinasjutu «Ööbik» ainetel loodud ooperimuusika alusel. Sama muusikat esitatakse ka balletina — esietendus Pariisis (1920) läks suure prantsuse kunstniku Henri Matisse'i kostüümide ja dekoratsioonidega. Lõpuks esitati Zoltán Kodaly süit ooperist «Hary János».

Ka dirigent oli esmaklassiline — Helsingi ja New Yorgi muusikaõppeasutustes klaverit, viiulit, kompositsiooni ja dirigeerimist õppinud Leif Segerstam (s. 1944). Täiuslik dirigeerimistehnika ja sügav sisseelamine muusikasse, eriti Sibeliuse esitamisel, andis suure elamuse. Leif Segerstam on praegu Stokholmi Kuningliku Ooperi peadirigent, juhatades regulaarselt ka välismaal suuremaid sümfooniaorkestreid. Veel niipalju, et saal oli kuulajaist tulvil. Sisse pääsesime seisupiletitega.

Huvitavamatest teatrisündmustest Leningradis nimetagem veel konservatooriumi ooperistuudio balletitrupi etendust, mille osadeks olid klassitsism-romantism, Rodin'i skulptuurid ja «Exercice» (J. S. Bachi muusika).

EHA PARIJÕGI

SELLES TEOSES PÜÜDIS DA VINCI KUJUTADA IDEAALSELT KAUNI INIMESE ISELOOMUOMADUSI, EDASI ANDA SISEMIST HARMOONIAT JA ILU. KUNSTNIK ANNAB VÄLJENDUSRIKKALT EDASI NAISE TUNNETE SÜGAVUST JA ÕRNUST KUI INIMKONNA SUREMATUSE IDEE SÜMBOLIT. RUUM ON KUJUTATUD TEMA ENDA POOLT VÄLJATÖÖTATUD TEOORIA ALUSEL. TÖÖ ON LIHTNE JA LAKOONILINE, KA VÄRVID, MILLE SEAS DOMINEERIVAD PUNANE, SININE JA MUST. KOLMNURKA PAIGUTATUD FIGUURID JA AKENDE SÜMMEETRIA RÕHUTAVAD TASAKAALU, HARMOONIAT JA RAHU. SEE OLI OMANE KOGU KÕRGRENESSANSI KUNSTILE.

Leonardo da Vinci, Madonna Litta. Umb. 1490. a.

Kõigil kunstikabineti liikmetel palutakse tulla tutvuma uue tunniplaaniga. Töö algab järgmisel nädalal.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете «TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»

№ 2

11 февраля 1972 г. пятница

Ленинский зачёт

29 октября закончился I этап Ленинского зачета. В первичных комсомольских организациях на собраниях были приняты индивидуальные и коллективные комплексные планы. Так как планы по выполнению Ленинского зачета различны на каждом факультете, то в этом году для лучшего учета за выполнением плана комитетом комсомола университета разработана учетная карточка. Необходимо, чтобы все обязательства факультетов и отделений были занесены на эти карточки, которые отпечатаны на перфокартах и находятся в комитете комсомола.

II этап Ленинского зачета окончится 22 апреля 1972 г. Будут подведены итоги учебной работы в I семестре, подсчитают количество реферативных и научных работ, написанных студентами. Для студентов I и IV курсов состоится аттестация. Работа аттестационных комиссий — одна из ответственных в комсомоле, поэтому надо факультетским бюро заранее и серьезно подумать об образовании аттестационных комиссий, выработать критерии для аттестации.

В аттестационные комиссии факультетов входят комсомольские секретари факультета и члены комитета комсомола ТГУ, представители партийной организации факультета. Хорошей работе комиссии, несомненно, будет способствовать присутствие преподавателя-коммуниста.

Комитет комсомола ждет деловых предложений по поводу лучшего проведения Ленинского зачета от секретарей факультетов и отделений. Учитывая все предложения, секретариат сможет выработать общие критерии для аттестации студентов.

В отличие от прошлых лет, Ленинский зачет в этом году будет продолжаться до конца отчетного периода. В конце III этапа (работа в ССО, летние работы) будут подведены итоги года, которые будут занесены в учетную карточку. Задачей комсомольской организации ТГУ в период проведения Ленинского зачета, который проходит под девизом «Решения XXIV съезда КПСС в жизнь!», является усиление в комсомольских группах, на отделениях и факультетах социальной активности каждого студента, подъем общеобразовательного, политического и культурного уровня комсомольцев, подготовка всесторонне развитых специалистов. Успешное выполнение этой задачи предполагает серьезное отношение каждого члена комсомольской организации ТГУ к Ленинскому зачету.

Заместитель секретаря комитета комсомола университета
ТЫНУ ЛААК

Вести из деканатов

Первые результаты о закончившейся сессии нам сообщили в деканате математического факультета. Из 68 студентов русского отделения 52 математика закончили сессию без «хвостов». Будут получать повышенную стипендию 5 человек. «Отличился» третий курс: из 8-ми студентов все экзамены сдало лишь трое! Печальная картина. «Самая слабая группа на факультете», — сказали в деканате.

А вот у экономистов картина более веселая. 9 человек закончили сессию на одни «пятерки», из них трое — первокурсники. Молодцы!

На экзамене

Как всякий студент, я два раза в год (зимой и весной) проверяю свои знания у преподавателей.

Эта история приключилась на экзамене по математике. Материал я знал не блестяще, даже можно сказать, плоховато. Короче, материала я не знал.

Вхожу, беру билет, сажусь. На билет не смотрю. Все равно не знаю. Что делать? Отступать не в моих правилах. Лезу за пазуху, достаю книгу и, так сказать, заимствую. Проходит полчаса, и передо мной лежит ответ на билет. Отвечать иду смело. Бодрым, строевым шагом подхожу к экзаменационному столу, прямо и открыто смотрю в глаза экзаменатору.

— Садитесь, — говорит он, — Книжку захватили с собой? Это было для меня как ведро ледяной воды на голову.

«Пропал, — думаю, — как он заметил? Какая неосторожность с моей стороны!..»

— Давайте книжку, — повторяет экзаменатор.

«Будь мужественным, — говорю я себе. — Видимо, тебе придется сдавать этот интересный предмет еще раз». Снова лезу за пазуху, достаю учебник и кладу его перед преподавателем. Лицо его вытягивается от удивления.

— Что вы мне даете?

— Книжку!

— Да ведь я у вас зачетную книжку прошу!

...Попрощавшись, оставляю улыбающегося преподавателя, и на душе у меня становится легко от мысли, что я развеселил хорошего человека.

Б. САРАХАНОВ.

Предмет за месяц

В газете «Известия» от 4 февр. 1972 г. появилась очень интересная статья, посвященная проблемам учебного процесса в современном вузе. Ниже мы приводим ее с незначительными сокращениями.

Редакция просит преподавателей и студентов принять участие в обсуждении этой статьи.

Век научно-технической революции поставил человечество перед трудно разрешимым противоречием между общественным характером накопления научной информации и личным способом ее усвоения. Острее всех ее ощущает высшая школа, в первую очередь — техническая.

Структура учебного процесса со времени обособления высшей школы по наши дни остается в основе своей неизменной. Это — одновременное изучение нескольких наук (от 8 до 12), сочетание которых определяется учебным планом, с последующей сдачей в конце семестра зачетов и экзаменов.

При одновременном изучении трех-четырех наук в течение учебного дня неизбежно теряется около половины передаваемой информации.

Потери связаны с тем, что узнанное закрепляется в так называемой долговременной памяти, куда информация передается из оперативной. Время пребывания информации в оперативной памяти зависит от типа высшей нервной деятельности и колеблется в пределах от часа до полутора. Сведения, сообщенные за второй час лекции, не успев перейти в долговременную память, могут быть стерты в оперативной памяти вновь поступающим материалом. Существующая система не дает равных возможностей людям с различными склонностями и темпераментами. Немало студентов медленно втягивается в работу. Не успевая за изложением, они теряют к нему интерес.

Еще один существенный довод.

При одновременном изучении 8—10 наук трудно добиться, даже на ступени планирования, равномерной загрузки в семестре. Возникают резкие пики перегрузки, а в последние недели и дни семестра начинается штурм. В спешке страдает качество работ. Многие подходят к экзаменам переутомленными. Особенно трудное положение в дисциплинах, насыщенных математикой, физикой, механикой и требующих защиты проектов.

Сессия — самая уязвимая часть учебного процесса. Параллельный принцип работы заменяется последовательным. За три-четыре дня студент возводит в своем уме здание науки, материалы для которого он получал в течение четырех месяцев, причем вперемежку с материалами многих других курсов.

Очень часто материалы эти не систематизированы, глубоко не поняты, прерываются обширными пробелами.

«Мелкодозированный» способ обучения не способствует выработке умения сосредотачиваться на одном вопросе, долгое время поддерживать в себе интерес и внимание к нему.

А если значительное число выпускников им обладает, то потому, что вместо предписанного параллельного изучения наук они работают над ними последовательно, ограничиваясь в течение значительного промежутка времени только одной наукой.

Чем он больше, тем рациональнее используется время, тем выше КПД.

Пермский политехнический институт провел в 1968—1971 гг. большую работу, цель которой — оптимизация учебного процесса, основанная на соблюдении принципов специализа-

Добро дошли!

Участники: делегация Тартуского госуниверситета: студент V курса физического факультета Юло Каеватс, зам. секретаря комитета комсомола ТГУ Ленина Блюм, аспирант Тоомас Сутт.

Маршрут, протяженность, время: Тарту—Таллин—Москва—Киев—София и обратно, всего свыше 6000 км; декабрь 1971.

Цель поездки: установление дружеских контактов со студентами Софийского университета.

Итог поездки: принимали участие в празднике студентов Болгарии (8 декабря), выступали с сообщениями на идеологическом симпозиуме, знакомились с жизнью болгарских студентов, договорились об укреплении связей между Софийским и Тартуским университетами. Но обо всем подробнее — ниже.

* * *

Это, скорее, не официальный отчет, а мозаика из некоторых впечатлений, мыслей, встреч, которые состоялись за неделю на далекой, но ставшей близкой нам земле.

При входе в главное здание обращаешь внимание на два громадных панно, на которых изображены старцы с ликами святых. Слева стоит с книгой в руках Климент Охридский — просветитель болгарского народа IX века. Его имя носит Софийский университет. Другой старец держит высоко над головой книгу, на которой написано: «Почему ты стесняешься того, что ты — болгарин?» Этот человек — Паисий Хилендарский, историк XVIII века. Он был борцом за освобождение Болгарии. Его имя носит университет в Пловдиве. Совсем недалеко от картин мемориальные доски со многими именами, объединенными одним названием — патриот-антифашист.

8 декабря утром возле памятных досок стояли венки и букеты цветов. Всеболгарский праздник студентов начался с почестей студентам, погибшим в борьбе с фашистами. От главного здания колонны студентов направились к Мавзолею Г. Димитрова, где были возложены венки. Открытие студенческих дней состоялось в Народной опере. Торжественную речь произнес ректор университета Пантелей Зарев. Закончилось открытие концертом.

Вечером преподаватели, студенты и гости собрались в ресторанах столицы, чтобы вместе отметить радостный праздник. Специально для студентов всю ночь работал транспорт, который отвозил их на так называемый «четвертый километр» — место, где расположен студенческий городок.

Интересной была традиционная встреча членов Политбюро Болгарской Коммунистической партии с представителями студенчества. Специально ради этого Генеральный секретарь Т. Живков вернулся в Софию из Варшавы со съезда ПОРП.

Несколько слов о Софийском университете. Годом основания его считается 1888 год, когда в Софии открылась высшая педагогическая школа. Официально права университета эта школа получила в 1904 году. Сейчас в Софийском университете 9 факультетов: историко-философский, славянской филологии, западной филологии, математический, физический, биологический, зоолого-географический и юридический. Студентов свыше 12 тысяч, преподавателей — около 700, из них 200 профессоров и доцентов.

Софийский университет — старейший университет Болгарии — был и остается ведущим научным и культурным центром страны.

Симпозиум.

За столом симпозиума сидели представители Московского, Минского, Краковского, Будапештского, Тартуского, Берлинского и Софийского университетов. За три дня было прослушано 28 докладов по общественным, естественным и точным наукам. Главный интерес в работе симпозиума представляли вопросы практической деятельности комсомольских и молодежных организаций, которые вызвали бурные дебаты. Такого рода симпозиум состоялся впервые, и общее мнение всех собравшихся было — встречи студентов разных стран нужны и полезны.

Дважды мы участвовали в «штурме» горы Витош, откуда открывается чудный вид на Софию. Но снежный буран не только не позволил нам любоваться красотами столицы, но и заставил всех гостей (интернациональная бригада!) вытаскивать застрявший в снегу автобус.

Одной из запоминающихся поездок была, несомненно, экскурсия в Рильский монастырь, который находится в 120 км от Софии.

Некоторые сведения из истории Болгарии мы почерпнули в музее Рильского монастыря. На торжественном закрытии симпозиума наша делегация передала в дар Софийскому университету гравюру, изображающую главное здание ТГУ, и две книги. Одна из них — «Антология болгарской литературы» на эстонском языке, — вышедшая более 50-ти лет назад (подарок доцента ТГУ Сергея Исакова библиотеке Софийского университета), и вторая — «Литература, переведенная на эстонский язык в 1940—1968 гг.», где можно прочитать, что за эти годы в Эстонии выпущено 10 книг болгарских авторов.

ЛЕНИНА БЛЮМ
ТООМАС СУТТ
ЮЛО КАЕВАТС

*

В тесной прокуренной комнате нас ждут члены комитета Димитровского комсомола Софийского университета. Обмен рукопожатиями, сувенирами и потом — двухчасовой разговор о комсомольской работе. Перебивая друг друга, мы рассказывали о самых интересных событиях, мероприятиях, проводимых в университетах, делились опытом работы.

Комитет комсомола Софийского университета — немногочисленный, всего 15 человек, но это «самые большие» и главные люди. Они руководят работой на всех факультетах, каждый из них отвечает за какой-то определенный профиль работы и, кроме этого, шефствует над одним факультетом.

Секретарь по возрасту очень молод. Симпатичный Китан Китанов, первый секретарь комитета комсомола, два года назад окончил университет и теперь совмещает работу в комсомоле с должностью ассистента на кафедре диалектического материализма. К сожалению, как раз во время нашей беседы он был на учебной работе.

Его первый заместитель, бойкая, милая девушка Велка Рачева, студентка 3 курса, отвечает за идеологический сектор. Она только недавно заняла этот пост, но уже

Предмет — за месяц

ции и разделения труда. Работа завершилась созданием новых графиков учебного процесса, получивших название цикловых.

Их главная особенность состоит в уединении трудоемких, насыщенных математикой дисциплин (математика, физика, механика, сопромат, детали машин, теория механизмов и машин, термодинамика, электротехника и др.), их концентрации в пределах 4—6 недель. За это время студенту выдается семестровая норма материала по одному предмету. Затем следует экзамен или зачет. Цикловые дисциплины сочетаются с общественно-политическими, черчением, иностранным языком, физвоспитанием, идущими по обычному графику и прерывающимися во время экзаменов на 2—3 дня. В расписании учебного дня они занимают среднее место между лекциями и практикой или лабораториями цикловых дисциплин. Общее число часов для каждой, число зачетов и экзаменов, продолжительность семестра точно соответствуют утвержденным учебным планам.

Таким образом, труд студента разделяется во времени, и в определенные периоды он специализируется в одной науке. Ежедневные регламентированные занятия ею в течение месяца-полутора создают в сознании учащегося атмосферу этой науки, и процесс усвоения идет намного легче. Быстрое увеличение массы сведений вызывает цепную реакцию их упорядочения. Удельный вес времени «врабатывания» уменьшается во много раз.

Организация самостоятельной работы становится значительно более простой, доступкой каждому студенту. Нет обычных трудностей планирования загрузки — в каждом цикле он имеет дело с одной наукой. Нет наслаивания заданий по разным наукам, приводящего к фантастическим перегрузкам в конце семестра.

Сессия упраздняется, а экзамены и зачеты, идущие в течение всего семестра, становятся обычной частью учебного процесса. Сравнительная краткость цикла позволяет удержать в памяти весь изложенный материал, а непрерывное занятие одной наукой делает экзамен делом нетрудным, успешным и свободным от перенапряжения. Можно ожидать, что концентрированное изучение, подкрепленное быстро следующим экзаменом, поведет к более устойчивому усвоению основ наук.

Немаловажно и то обстоятельство, что переход на новые графики не требует затраты значительных средств.

Эксперимент показал, что успеваемость поднялась до 95—100 процентов по цикловым дисциплинам (математика, физика, сопромат, материаловедение) и до 80—85 процентов по остальным. Резко сократились пропуски занятий. Стала равномернее самостоятельная работа на протяжении всего семестра, глубже, основательнее ответы на экзаменах.

Как во всяком новом деле, в предлагаемой системе есть ряд неясностей и трудностей. Чаще всего выражается сомнение в возможности усвоения какой-либо науки в столь краткий срок, как 3—4 недели, в то время как сейчас на это не хватает целого семестра. Такое возражение опровергается, как нам кажется, всей практикой общественного производства, основанного на разделении труда и специализации. Почему же мы считаем нормальным, что студент в течение 10-часового рабочего дня занят четырьмя-шестью различными работами? Дайте ему сосредоточится на одной, и при той же интенсивности труда результат будет гораздо весомее.

Другое возражение — трудность организации учебного процесса по цикловым графикам, в частности малая пропускная способность лабораторий и нехватка преподавателей в том случае, когда циклы данной науки совпадают у всех групп, в плане которых есть эта наука. Что тут ответить? Только одно: цикловые графики обладают большой гибкостью, и умелое планирование справится с этой трудностью.

Высказывается также опасение, что длительная болезнь студента поведет к пропуску целого цикла. Но такая ситуация тяжела и в рамках обычного графика и предусмотрена тем разделом «Положения о высшей школе», где говорится об академическом отпуске. Сейчас главное зло — многочисленные кратковременные пропуски, а они, несомненно, сократятся с переходом на новый график.

Мы далеки от мысли объявить цикловые графики панацеей от всех болезней. Конечно, они не обеспечивают автоматического улучшения дела, а лишь создают условия, форму, которая при умелом использовании позволит, на наш взгляд, поднять обучение на более высокий уровень. И в этой форме все достижения прошлого, все успехи настоящего, все новейшие направления совершенствования учебного процесса найдут свое место и дадут намного больший эффект.

Ю. ИВАНКИН
Н. КУЗЬМИН

Поговорим о *Beat'e*

Чтобы говорить об остальных понятиях, необходимо вернуться к нашему экскурсу в историю, чтобы содержание их было ясней и наглядней.

Итак, лучшими группами, появившимися вместе с Beatles стали Rolling Stones, Animals, Swinging Blue Jeans, Searchers, Pacemakers и Merseybeats в Англии, Assotiation, Beach Boys, Freddy&the Dreamers в США.

Самый большой успех вслед за Beatles выпал на долю Rolling Stones, группы, все члены которой были наркоманами, что сразу сказалось на характере их музыки. Это был так называемый «rhythm-&blues», т. е. блюз с четко выраженным ритмом, чем Rolling Stones воспользовались весьма умело, воздействуя на психику слушателей. Если к этому еще добавить неповторимый голос Mick'a Jagger'a и превосходную lead-guitar'y Brian'a Jones'a, то можно понять, почему столь непохожая на Beatles группа в короткий срок добилась всемирной известности.*

Остальные группы в той или иной степени повторяли достижения Beatles и Stones, хотя, конечно, можно говорить об известном своеобразии Monkeys, Animals, Beach Boys, Kinks или Spencer Davis Group.

Несколько особняком шло развитие т. н. «инструментальных» групп, таких как Shadows или T-Bones.

Эти группы играли или несложные инструментальные пьесы, или стандартные танцевальные мелодии. Современному Beat'y это направление почти ничего не дало, если не считать отдельных рецидивов вроде «Поющих гитар» и им подобных.

В основном же ансамбли подобного типа не поднимаются выше кабаретного уровня.

*За первые три-четыре года существования заметно шире стал набор инструментов, используемых ансамблями. Так, например, George Harrison впервые в европейской практике использовал индийский ситар в своей композиции «Norwegian Wood». Эксперимент успешно повторили Rolling Stones в известной «Paint it Black». Группа Manfred'a Mann'a включила в состав инструментов флейты и тромбоны («Ha-ha» — Said the Clown, LP** His Master's Voice). Наконец, Beatles создали два великолепных скрипичных произведения: «Yesterday» и «Eleanor Rigby», причем о последней журнал «Time» писал, что в ней «звучит совершенно новый музыкальный аккомпанемент. Появление «Eleanor Rigby» — большой, многообещающий сдвиг в Beat-музыке».*

Но, пожалуй, самым главным завоеванием Beat-музыки стало широкое использование различных электротехнических инструментов. Первые такие инструменты были сконструированы в США еще в 20-х годах нашего века, однако до самого последнего времени их употребление не выходило за рамки создания вспомогательных студийных эффектов. Только с появлением Beat'a вошли в употребление различного рода искажатели звука гитары и голоса. Самым популярным стал т. н. фус, придающий гитаре специфический жесткий звук.

Благодаря искажателям, электрогитара стала одним из самых богатых по тембру инструментов и способна имитировать тембры ряда других инструментов (напр. духовых).

Электроорган из клавирного стал выпускаться с двумя или тремя рядами регистров, перестав и в этом уступать обычному церковному органу.

В последние пять лет в ансамблях появились и новые, чисто электронные инструменты, такие как harpsichord, mellotron, oscillator, которые, в частности, используются в Soft Machine, Moody Blues, Pink Floyd и многих других, в настоящее время почти во всех группах.

Характерным фактом является также обращение к музыкальным инструментам эпохи Возрождения, которые до недавнего времени использовались лишь в концертах старинной музыки. К примеру, клавесин активно используют английские Kinks (LP «Face to Face») и Beatles (double LP «the Beatles»), а также американская группа Left Banke во главе с клавесинистом Mike'ом Broun'ом.

(продолжение следует)

А. МАДИСОН

* *Beatles в то время были своего рода образцом.*

** *LP — long play (англ.) — долгоиграющая пластинка-гигант.*

начало см. в № 1.

Добре дошли...

(Начало см. № 1)

успела сделать очень много. При комитете комсомола работает вечерний партийный университет, который посещают студенты. Они слушают лекции, помогающие расширить кругозор, особенное внимание уделяется проблемам политики. Одной из забот Велки и есть вечерний университет. После окончания этого университета студенты получают аттестат, дающий им право читать лекции в системе ЦК комсомола.

Существует в университете и лекторий. Подготовленные студентами рефераты заслушиваются и обсуждаются на семинарах. Очень часто такие семинары проводятся совместно с молодыми рабочими.

Студенты Софийского университета активно участвуют в работе научных кружков, которых свыше 80. В каждом таком кружке существуют группы из 3—5 человек, которые под руководством преподавателей занимаются разработкой конкретных проблем науки.

Интересно, что учебный процесс болгарских студентов постоянно совершенствуется. И в этом активное участие принимают сами студенты. Ведь недаром они имеют право присутствовать на советах кафедр и высказывать свои предложения по поводу учебного процесса.

«Самой большой проблемой, стоящей перед научно-учебным сектором, — говорил нам зав. сектором Йордан Узунов, — является повышение успеваемости и улучшение посещения лекций». Наблюдается такая картина: на первых трех курсах успеваемость довольно слабая, на старших — почти отличная. Ребята сейчас уделяют много внимания первокурсникам, пытаясь таким образом изменить существующую картину. Ведь первокурсник везде одинаков: и в Болгарии, и у нас он попадает совсем в другую обстановку, при этом требует большего внимания к себе. Встречают первокурсников в университете очень торжественно. Первого сентября все собираются в актовом зале, где ректор вручает самой симпатичной первокурснице ключ к науке. Каждый первокурсник получает небольшую книжицу, где собраны самые необходимые сведения для человека, впервые переступившего порог alma mater: история университета, список факультетов и имена деканов, краткие сведения о величине стипендии (в Болгарии студенты получают стипендию дифференцированно, в зависимости от среднего балла и дохода родителей), обращение к первокурсникам комитета комсомола. Видимо, и у нас в университете стоит подумать о выпуске такой брошюры.

Много забот у Петко Петкова. Он занимается вопросами быта. С общежитиями в Софийском университете дела обстоят неплохо. Единственная трудность — семейные. Попасть в семейное общежитие удается не всем, но если уж попадешь, то роскошная жизнь ожидает молодую семью! В комнате все оборудовано, стоит даже холодильник. Такими условиями могут пользоваться семьи, где оба супруга студенты.

Общежития распределяют по факультетам. В каждом доме выбирается совет общежития, который не только следит за дисциплиной, устраивает рейды по комнатам, но и организует культурно-массовые мероприятия. Неплохо решен вопрос и о проведении дней рождения и прочих знаменательных дат. Для этого существует определенное помещение, где с разрешения студсовета можно принимать гостей.

На мой вопрос о питании болгарских студентов Петко рассказал: «В Софии есть очень много студенческих столовых (зовут их «стол»), которые закреплены за тем или иным вузом. Студенты приобретают талоны на месяц. Стоимость обеда и ужина — 1 лев 60 стотинок, студенты платят 60 стотинок, другую часть — государство. В столовых университета существует самоуправление. Районный комитет комсомола назначает заведующего и обслуживающий персонал, но в столовых работают и студенты». Энергичного Петко знают все в университете. Каждые десять минут в открывающуюся дверь комитета комсомола просовывался кто-нибудь и взывал: «Вы не видели Петко?».

Полная противоположность ему — спокойный и неторопливый «министр иностранных дел», заведующий сектором интернационального воспитания Иван Васильев. В Софийском университете 305 студентов из 45 стран. В университете есть деканат иностранных студентов, который решает административные вопросы. Все остальное входит в сферу влияния Ивана. При комитете комсомола создан клуб интернациональной дружбы, работа которого ведется в трех направлениях: учебно-научная подготовка, идеолого-воспитательная и культурно-массовая работа, спортивная работа.

Сектор интернационального воспитания организует вечера, посвященные тем или иным датам государств, представители которых учатся в Софии. Постоянно проводятся экскурсии по Болгарии, устраиваются встречи с молодыми рабочими, пионерами.

Активно участвуют иностранные студенты в научной и общественной жизни университета.

Свободное время в Софийском университете можно провести очень разнообразно. «Културен клуб» — популярное место. Здесь можно выпить чашку кофе, поговорить с друзьями, потанцевать, посмотреть спектакль студенческого театра; принять участие в работе киноклуба, члены которого сами пишут сценарии и снимают короткометражные фильмы.

Наша беседа подходит к концу. Общее мнение всех: контакты между нашими университетами надо расширить. В скором будущем мы будем принимать наших новых болгарских друзей в Тарту. До встречи!

Л. БЛЮМ.

Как на нашем да на посвящении...

(из мемуаров первокурсника)

Тот долгожданный день наступил. Само солнце улыбалось «новоиспеченным» филологам — какникак именно с этого дня профессора имеют полное право называть бывших абитуриентов, а нынешних студентов «коллегами». Солнце улыбалось, но его захода ждали с нетерпением, ибо предвкушение таинства, покрытого загадочным ореолом, могло быть связано только с темнотой.

И тот оно ... посвящение ...

Обряд интриговал. Вытолкнутому на полутемную сцену трепещущему «салаге» сначала подносилась традиционная чаша кислого вина, первобытная радость которого «скоропостижно» заглушалась щемящей горечью бутерброда с горчицей. Следующим кругом символического ада был оранжевый хула-хуп, в который надо было пролезть. Общей торжественности не портил даже детина в черном колпаке, который прохаживался по спине всех испытуемых толстенной книгой.

Это было необычно. Настроение праздничности нарастало. Было и то, что принято называть самодеятельностью: старшекурсники попытались показать юмористические сценки из многострадальной, но веселой студенческой жизни.

Дальше путь лежал к столу. «Молодым» намекнули, что садиться не следует, ибо стол — шведский, и прием пищи должен происходить, так сказать, в перерывах между запланированным весельем. Началась трапеза. Новички энергично принялись за дело, забыв, правда, что этим надо заниматься в перерывах, и жизнерадостно предвкушали танцы и прочие развлечения.

А время шло. Угощение постепенно уменьшалось. Возвышенное настроение по закону сохранения энергии переходило в челюсти. Наконец, трапеза окончилась, зажглись свечи.

Каждый чувствовал, что с минуты на минуту должно запахнуть весельем, но весельем и не думало пахнуть. Тогда объявили танцы.

Но не все шло по плану. Посвященные почему-то явно не собирались веселиться. Это было совершенно непонятно, тем более, что был и магнитофон (который, правда, не издавал ни звука, хотя кассеты крутились). Это выглядело несколько двусмысленно, и какой-то остряк засмеялся. На него шикнули.

А посвященные разбрелись по пустому зданию. Прошел еще час. Дело спасал лишь телевизор, который чудом оказался в одной из комнат. Вокруг него и собралась небольшая кучка сознательных (наименее сознательные, так сказать, правые, успели уйти домой, а сверхсознательные, левые, не согласные «ждать милостей от природы», организовали в пустом танцевальном зале народные танцы, аккомпанируя себе на «зубариках»).

«Телецентристы» же, не обращая ни на кого внимания, несколько мещански наслаждались концертом по заявкам.

Однако их счастье было кратковременным. Концерт кончился, и блудным детям пришлось вернуться к магнитофону.

Впрочем, в это время чудо техники по неизвестным соображениям сумело преодолеть технический разрыв между словом и делом: в трех шагах появилась слышимость. Сторонники ненасилия возликовали, заседание продолжалось.

Но соотношение сил постепенно менялось: место исчезнувших куда-то «свежеиспеченных» заняли «старики» вкупе с неизвестными, зачастую не совсем трезвыми личностями. Они веселились, в общем, ничуть не хуже, чем было запланировано для новичков, так что со стороны картина была идиллическая ...

Напрашивалась странная ассоциация: точно так же некоторые разбитные папаши и мамаши веселятся на дне рождения малолетнего чада, предварительно проведя по всем правилам детский утренник и отправив именинника спать.

Бедный именинник... А впрочем, он даже счастливец: у него ведь был утренник!

И. РОЗЕНФЕЛЬД

Ответственный редактор:
П. С. Сигалов
Редколлегия:
А. Тоотс
Г. Загоскина
И. Розенфельд

KARL KÄPPA suur juubel

27. jaanuaril sai 80-aastaseks ülikooli üks staažikamaid teenistujaid Karl Käppa. Tema õnnitlejad — sõbrad ja kaastöötajad — räägivad juubilarist kui tublist töömehest, kelle eluroom ja reipus on aastate vältel nooremategi eeskujuks olnud. See, mis Karl Käppas aga isegi rohkem veetleb, on mehe ärgas vaim, lakkamatu püüe eneseteostuseks, tahe kaasa aidata ühiskonna edasiminekule. Just see loomuomadus viis Karl Käppa, käsitöölise perest võrsunud noormehe, pärast alghariduse saamist Rõngus ja Tilga kirikukoolis Tartu Kõrgemasse Muusikakooli, mille ta lõpetas laulmise alal. Õppimisind sellega ei raugenud. Viis aastat õhtugümnaasiumi avas Karl Käppale tee ülikooli õigusteaduskonda. Teist suurkooli tal lõpuni käia siiski ei õnnestunud: et ära elada, pidi lihtne inimene tol ajal palgatööd tegema, õppimise eest siis raha peale ei makstud. Ka lauljaamet «Vanemuises», kus Karl Käppa eduga täitis mitmete operettide peaosi, jäi teenistuse mõttes juhuslikuks. Siis hakkas Karl Käppa tööle rahanduse alal, algul Tartus, seejärel Petseris, lõpuks Viljandis. 1952. a. tuli ta tagasi Tartusse ja asus siin ülikooli keemiahoone komandandi kohale. 1968. a. alates töötab ta sanitaartehnikuna.

Nende 20 aasta jooksul, mis seovad Karl Käppat ülikooliga, ei ole ta oma energiat ja teadmisi säästnud, et kolleegegi aktiivse ellusuhtumise ja tegutsemisvaimuga nakatada. Ülikooli teenistujate kollektiivis 1950.—1960. aastatel viljeldud elavas kunstilises isetegevuses oli üks eestvedajaid nimelt praegune juubilar. Heameelega meenutab ta aastaid, kui siin tegutsesid meeskoor, naisansambel, rahvapilliorkester. Isegi balletti tantsiti. Miks on see kõik praegu soikunud? Ikka vist sellepärast, et pole tegijaid — inimesed arvavad läbi saavat ka ilma kultuurilise eneseteostuseta, ütleb Karl Käppa. Tema ise peab seda täisverelise elu mitte ainult tarvilikuks, vaid hädavajalikuks osaks. Ja ega siis ainult laulmist ja muusikat.. Karl Käppa tegi omal ajal aktiivselt kaastööd ajalehtedele ja ajakirjadele, tema lemmikkirjanikud ja ühtlasi inspireerijad olid Juhani Aho ja Knut Hamsun. Praegugi on ta Emakeele Seltsi, Elva Rajoonidevahelise Muuseumi ja Etnograafiamuuseumiga aktiivses kirjavahetuses. Tema kui koduloouurija võistlustööd on saanud mitmeid auhindu. Kust siis ikka on pärit selle 80-aastase mehe niisugune nooruslik reipus ja teovõime? Noh, viinamees ma pole ja ka suitsu ei pruugi, räägib Karl Käppa, peamine aga, mis mind elus edasi on viinud, on tahe, mida võiks ehk jonnikski nimetada... tahe teada saada, milleks olen suuteline ja näidata, et mitte üksi raha pole see, mis meheks teeb. Usk enesesse. Ja seda kõigi takistuste ja raskuste kiuste.

Soovime meiegi Karl Käppale jõudu ja tervist, jätkuvat vaimuerksust ja edu kõigis ettevõtmistes!

J. TALVET

Peeter Hellat

(7. II 1857—16. I 1912)

Teeneka eesti arstiteadlase Peeter Hellati sünnist möödub tänavu 115 aastat. Meenutagem sel puhul mõne sõnaga tema eluteed ja -tööd.

P. Hellati rentnikust isal ei olnud võimalusi oma 11-ndale lapsele hariduse andmiseks. Tänu vanema venna toetusele astus P. Hellat Tartus algkooli alles 15-aastasena. Vaatamata hariduse hilinenud algusele ja haigusele, lõpetas töökas noormees 1880. a. eksternina gümnaasiumi. Samal aastal alustas ta õpinguid Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas. Aktiivselt osales P. Hellat eesti üliõpilaskonna võitluses rahvusliku võrdõiguslikkuse eest ja saksa üliõpilaste piiramatu eelistamise vastu. Ent eelkõige köitis teda teadus. Juba üliõpilasena alustas P. Hellat tol ajal Eestis levinud pidaliitõve uurimist. 1886. a. lõpetas ta pingsast teaduslikust ja ühiskondlikust tegevusest hoolimata normaalajaga ülikooli. 1888. a. kaitses ta meditsiinidoktori kraadi. Tema uurimus pidalitõvest oli äärmiselt põhjalik ja suure praktilise tähtsusega. See leidis kõrget tunnustust nii Venemaal kui ka välismaal.

Oma uurimistöö põhjal tegi Peeter Hellat aga sotsiaalselt liiga julgeid järeldusi, mistõttu sattus baltlastest võimumeeste viha alla. Asunud elama Peterburisse, jätkas ta sealgi aktiivselt oma teaduslikku ja ühiskondlikku tegevust.

P. Hellati elutöö teise olulise tähisena valmis 1894. a. «Tervisõpetuse» käsiraamat. Sellel raamatul on oluline koht meie rahva meditsiinilis-sanitaarse kultuuri tõstmises. Teose kirjutamisel lõi P. Hellat rohkesti uusi eestikeelseid termineid, milledest paljud on tarvitusel ka praegu.

Peeter Hellatil on teeneid ka eestikeelse meditsiinilise ajakirja väljaandmise algatajana ja Eesti Arstide Seltsi rajajana.

Väsimatu töömehe elutee katkes 16. 01. 1912. Ta maeti kodumaale, Sangaste kalmistule.

*

Linnulennulisestki pilgust dr. med. Peeter Hellati tegevusele peaks selge olema, et tema elutöö kätkeb endas ka teatud kohustuse järgnevatele põlvkondadele. Paraku on aga P. Hellati rahupaiga tähistamine täiesti unustatud...

Kas ei peaks siin üliõpilaskond (antud juhul eeskätt meditsiinitudengid) praktilisi samme astuma? See küsimus, mis on otseselt seotud meie üliõpilaste üldkultuurilise kasvatamisega, ulatub õieti kaugemale ühe suurmehe mälestusest.

Võib-olla oleks otstarbekas luua ülikooli komsomolikomitee juurde toimkond kõikide teaduskondade tudengite esindajatest, kes võtaksid oma südameasjaks meie ülikoolist võrsunud suurmeeste mälestuse jäädvustamise?

T. PILVIK

Rem Blum filosoofia ajaloo eksamist

Filosoofia ajaloo eksamit on alati peetud väga raskeks, isegi kõige raskemaks. Sellise, vist õigustatud arvamuse põhjustab kaks asjaolu: 1) materjali keerukus — rohkesti tuleb omandada abstraktseid mõisteid; 2) materjali ulatus — küllaltki palju teksti, mille lugemisel tuleb süvenenult järele mõelda.

Selle aine vajalikkuses Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilastele olen täiesti veendunud. Filosoofia ajaloo õppimisel on suur maailmavaateline tähtsus, samuti on filosoofia ajalugu omapärane kokkuvõte ühiskonnateaduste ja üldse humanitaarteaduste õppimisest. Pealegi on see oluline ka üldise intelligentsitaseme tõstmise huvides.

Filosoofia ajaloo eksam on kõikidele üliõpilastele, ka väga tugevatele, suur pingutus. Eriti tõsist suhtumist nõuab see vene filoloogidelt: kui teistes osakondades tuleb viimasel ülikoolitalvel filosoofia ajaloole lisaks sooritada vaid üks-kaks eksamit, on vene filoloogide samal sessioonil neid kokku neli.

Seda kõike arvesse võttes on rektoraat, dekanaat ja kateeder püüdnud omalt poolt eksami kordaminekuks igati kaasa aidata. Ajaloo-Keeleteaduskonna viimaste kursuste talvisele eksamile eelneb praktikasemester, sellepärast on vastavalt üliõpilaste soovile võimaldatud sessiooni pikendust, korraldatud täiendavaid loenguid jne.

Kateeder tuli üliõpilastele vastu täiendavate konsultatsioonide andmisega. Arvesse võttes materjali suurt ulatust, otsustasime lubada vastamist osade kaupa. Seda võimalust pakkusime kõigile üliõpilastele, kuid seda ei kasutanud kaugeltki mitte kõik. Õigesti hinnates oma eriolukorda, kasutasid seda võimalust peaasjalikult vene filoloogid ja — heade tulemustega.

Nii palju objektiivseist asjaoludest, mis mõjutasid eksami käiku.

Mul on üliõpilastele mõningaid pretensioone, mis rajanevad aastatepikkusele kogemusele. Kursust alustades olen alati üliõpilasi hoiatanud eksami tõsiduse eest. Minu sõnade kinnituseks liigub kursuselt kursusele kuuldus ülikooliaja kõige hullemast eksamist. See kõik peaks manitsema nelj a n d a kursuse üliõpilast filosoofia ajaloo loengute algusest peale k o h e allikatega tööle asuma, sest ta teab, et järgneb ajanapp praktikasemester, mille jooksul vaevalt keegi koolitöö kõrvalt eksamiks valmistuda jõuab. Lisaks muule ollakse siis mööda vabariiki laiali, sageli suuremates raamatu-

(Järg 4. lk.)

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Jõudis kätte oodatud päev

✤

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

EESTI NSV TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI AVAMISE

PIDULIKUST AKTUSEST

17. NOVEMBRIL 1944. A. KELL 12 ÜLIKOOLI AULAS PALUB TEID OSA VÕTTA

REKTOR

Vahetult pärast Oktoobripühi leidsin oma postikaustas kutse.

Niisiis, 17. novembril hakkab ülikool pidama avaaktust. Vägagi sümboolne tähtpäev! Täpselt kaks kuud pärast fašistlike okupantide minemakihutamist Tartu lähistelt avab üikool oma uksed kõrgema hariduse andmiseks meie noorsoole.

Seda päeva ootas kogu ülikooli kollektiiv, kogu eesti rahvas. Selle päeva nimel võitles igaüks meist oma tööpostil. Ja nüüd oli ta saabumas! Saabumas, hoolimata kõigist sõjaaja purustusist, hoolimata nõukogude korra avalike ja salajaste vaenlaste hammaste kiristamisest, hoolimata ägedatest lahingutest, mis kulgesid isegi veel Eestimaa pinnal — Sõrve poolsaare lõunapoolses osas — hoolimata kõigest, mis takistas selle päeva saabumist!

17. novembril kell 11.30 lõid täisvalguses särama aula kroonlühtrid (voolu sel puhul kokku ei hoitud) ning avati uksed aktusele tulijatele. Igivana traditsiooni kohaselt istus esimese rea leentoolides ülikooli juhtkond, teaduskondade dekaanid, vanemad professorid ja aukülalised*. Tagapool istusid nooremad õppejõud, külalised ja üliõpilased.

Esmakordselt ülikooli ajaloos viibisid selle aktuse ajal kutsutud külaliste hulgas aulas ka eesrindlikumad ülikooli töölised ja teenistujad.

Kohal olid «Vanemuise» sümfooniaorkester ja segakoor.

Aktuse alguseks oli aula, rõdud kaasa arvatud, rahvast tulvil täis.

Täpselt kell 12.15 asus rektor prof. A. Koort aktuse juhataja kohale. Nagu nõiaväel tekkis aulas pühalik vaikus ning orkester alustas Ippolitov-Ivanovi «Juubelimarssi». Selle lõppedes kuulutas rektor ülikooli piduliku avaaktuse avatuks ning palus osavõtjaid minutilise leinaseisakuga mälestada ülikooli õppejõude, kes 1941. a. suvel olid hukkunud fašistliku terrori ohvritena.

Vaikse, sumbunud häälega nimetas prof. A. Koort mõrvatuid nimepidi. Ju ta vist meenutas sel ajal, et palju tal endalgi puudus sattumisest sellesse kurba nimestikku: prof. Artur-Tõeleid Kliimann, prof. Peeter Ruubel, prof. Lazar Gulkovitš, dots. Voldemar Päll, lektor Leopold Silberstein, assist. August Kajand, assist. Väino Lang, assist. Elmar Kruus, õpetaja Aleksander Looring.

Iga etteloetud nimi oli süüdistuseks mitte ainult saksa fašismile, vaid ühtlasi ka eesti kodanlikule natsionalismile, kelle esindajad juba 1940/41. aasta talvel tegelesid nende isikute nimekirjade koostamisega, kes kuulusid fašistide kohalejõudmisel hävitamisele.

Järgnes aktusekõne A. Koortilt, mille lõpul ta luges ette endise rektori H. Kruusi läkituse senistele ametivendadele, kaasteenistujaile ja üliõpilastele.

ENSV rahvahariduse komissari prof. Jüri Nuudi kõnest jäi teravalt meelde seisukoht, et tõelise nõukogude töötaja leksikonist peab kaduma termin «võimatu», sest mida vaja on teha, p e a b teoks saama!

«Vanemuise» orkestri ja segakoori ettekantuna kõlas NSV Liidu hümn.

Järgnesid tervituskõned EK(b)P sekretärilt E. Pällilt, Põllutöö Rahvakomissariaadi esindajalt sm. Toodolt ning Tartu Linna Täitevkomitee esimehelt A. Pringilt. Üliõpilaste nimel võttis sõna sm. Kirss.

Orkestrilt ja segakoorilt järgnes «Vivat Academia...».

Tervitustelegramme olid saatnud EK(b)P KK sekretär N. Karotamm, ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimees J. Vares-Barbarus, ENSV Rahvakomissaride Nõukogu esimehe esimene asetäitja N. Andresen, TPI direktor* prof. A. Altma ja Tartu Riikliku Kunstiinstituudi direktor.

Aktus lõppes ENSV hümniga.

Kell oli 13.50, kui aktus lõppes ja oma töö juurde tagasi siirdusime. Ega tööpäev olnud veel lõppenud ning sõja ajal oli iga tööminut tähtis!

Vanad professorid vangutasid päid ning laiutasid käsi, meenutades avaaktust okupatsiooni ajal, kus ei peetud eestikeelseid kõnesid ning aktus lõpetati saksa hümniga «Deutschland, Deutschland über alles» ja natside hümniga «Horst Wessel Lied».

Kuidas kõik see südamlik erines Tartu Ülikooli tookordsest illusoorsest «avamisest»! Kiruti vaid fotograafe. Asi seisis selles, et impulsslampe veel ei olnud ning välksäritust saadi magneesiumpulbri laengute abil, mis plahvatades tekitasid valgeid suitsupilvi. Et agarad fotograafid püüdsid iga sõnavõtjat aktuse mitmesugustel momentidel jäädvustada, siis pikapeale muutus õhk aulas juba ebameeldivalt ähmaseks.

Muidugi ei suutnud see väike puudus mõjustada sügavalt pidulikku meeleolu, mis kujunes aktuse käigus.

17. november 1944. a. oli suur pidupäev mitte ainult Tartu linnale, vaid kogu eesti rahvale.

Täpselt nädal hiljem järgnes uus rõõmustav teade: 24. novembril olid Eesti Laskurkorpuse allüksused puhastanud fašistlikust saastast viimase jalatäie Eestimaa pinda — Sõrve poolsaare tipu.

Rektor A. Koort ülikooli avaaktusel

* Siis paiknesid toolid täisnurga all praeguse asetuse suhtes. Istuti näoga aula sissekäikude poole. Kaheastmeline kateeder asus sammaste vahel. Ülemisel astmel istus aktuse või koosoleku juhataja, kuna alumisel seisis kõnepidaja. Kui kõnet pidas rektor, siis tegi ta seda ülemisel astmel.

* Sel ajal olid rektorid ainult ülikoolide eesotsas, instituutide juhatajaid nimetati direktoriteks.

Rem Blum...

(3. lk. järg.)

kogudest eemal. Peale vene filoloogide oli kõigil eksamiks valmistumiseks aega ligikaudu 20 päeva. Hea üliõpilane tuleb selle ajaga toime, keskmine mitte. Heade vastuste ühine tunnusjoon oli ikka läbiloetud kirjandus.

Muretust suhtumisest kõneleb seegi, et kuigi eelmisel aastal kursust alustades soovitasin vene filoloogidele anda eksam ositi, kasutas seda võimalust vaid 35% kursusest. Ja nendel oli tulemuseks sageli «väga hea». Nimetaksin need «viielised»: K. Kumpan, S. Kuljus, O. Volkova, L. Kisseljova, T. Mulina, L. Petina.

Ka üks eesti filoloog — Marju Joalaid — vastas kursust mitmes osas ja sai samuti «väga hea».

Kahtlemata mõjutas eksamivastuseid negatiivselt ka sage puudumine loengult.

Eksam näitas, et lõpetajate hulgas on üliõpilasi, kes suudavad anda intelligentse ja huvitava vastuse. Meelde jäi ajaloolase Aldo Kalsi suurepärane vastus. Kõrgeimal tasemel vastas ka inglise filoloog Jüri Talvet, tingimata üks kõige paremaid vastuseid. Siis veel eesti filoloogid Marju Joalaid, Toivo Kuldsepp ja Ants Paikre, kes suutsid anda väga hea vastuse. Hiilgavalt esinesid K. Kumpan, ka O. Volkova.

Ühtekokku oli rõõm kirjutada 21 «väga head». Parim õpperühm oli ajaloo-osakond.

Suhteliselt kõige nõrgemini esinesid inglise filoloogid, kuigi nende neli läbikukkumist ei tundugi väga kohutav vene filoloogide kaheteistkümne kõrval. Seitse viimati nimetatuist saavutas oma «puuduliku» nii, et võttis pileti, luges läbi ja pani tagasi. Kokku oli teaduskonnas 22 läbikukkumist, kusjuures neist 13 loobusid pärast pileti võtmist üldse vastamast. Osa mitterahuldavatest hinnetest tuleb, nagu alati, kirjutada nende arvele, kes millegipärast olid otsustanud läbi saada spikri toel (3 üliõpilast, seekord jätan nende nimed veel avalikkusele teatamata).

Eksamile ei ilmunud erinevail põhjustel kümmekond üliõpilast.

Minu soov ja palve neljandatele kursustele: võtke tõsiselt arvesse oma eelkäijate kogemusi ja kogu ülalräägitud juttu ja alustage tingimata juba kevadsemestril kirjanduse lugemist.

Praegu on õige aeg.

Üles märkinud
ASTA HIIR

Pop-lauljate konkurss

Veebruarikuu neljandal nädalavahetusel toimub TRÜ klubis poplauljate konkurss. Eriti teretulnud oleksid uued ja omaloomingulised laulud. Osavõtjad võivad olla mõlemast soost, mõlemast suurkoolist ja saateks võib kasutada mitmesuguseid pille. Ürituse normaalseks organiseerimiseks oleks vaja, et kõik esineda soovijad tuleksid 16. veebruari õhtul kell 20 nõupidamisele.

TRÜ a/ü. klubi

Uut teatmekirjandust Toome raamatukogus

1. Lewanski, R. C. Subject collections in European libraries. New York—London, 1965. 789/k. K 1 — 170.

Erialased raamatukogud, samuti ka suurtes universaalsetes raamatukogudes leiduvad erialakogud pakuvad huvi vastava ala spetsialistidele. Kuidas ja kust leida üht või teist vajalikku väljaannet — sellele annab vastuse käesolev raamat. Siit saame ülevaate umbes 6000 Euroopa raamatukogu erialastest kollektsioonidest.

2. Bibliografia Brasileira de odontologia 1966—1967. São Paulo, 1971. 254 lk. 22 Bi — 317.

São Paulo Ülikooli odontoloogia fakulteedi poolt väljaantud bibliograafia peegeldab 1966.—1967. a. ilmunud kirjandust hambahaigustest. Sisaldab raamatuid, perioodilisi väljaandeid, dissertatsioone ja on varustatud registritega.

3. Periodica Hungarica. Helsingiae, 1968. 68 lk. Bi /k Bi 3 (un) — 5.

Martti Kahla poolt koostatud bibliograafiast leiame kõik tähtsamad Ungari aladel ilmuvad ajakirjad humanitaaralade, matemaatika ja loodusteaduste vallast. Vähemtähtsad ja lühikest aega ilmunud ajakirjad on välja jäetud. Samuti ei ole loetelus Ungari territooriumil ilmuvaid rumeenia-, slovaki-, kroaatia- ja serbiakeelseid ajakirju.

4. A guide to the pronunciation of Australian place names. Sidney — London — Melbourne — Wellington, 1957.

Raamatus selgitatakse Austraalia kohanimede teket, kõrvutatakse nimetuse kirjapilti hääldusega (reeglipärane + kohapealne). Väljaanne peaks huvi pakkuma nii filoloogidele kui ka geograafidele.

5. Botaanikutele on saabunud rikkalikult illustreeritud «Schöne und seltsame Welt der Orchideen». Autoriks on Friedrich Ebel ja Otfried Birnbaum. Raamat on välja antud Leipzigis 1971. a. 207 lk. 21 T — 50.

6. Möödunud aastal pühitses noorsookirjastus «Neues Leben» Berliinis oma 25. aastapäeva. Selle tähistamiseks on välja antud «Bibliographie», mis tutvustab selle aja jooksul tehtud tööd. Bibliograafia ilmus Berliinis 1971. a., sisaldab 344 lehekülge ja tema šiffer on K3-78.

7. Internationale Bibliographie zu Geschichte der deutschen Literatur von den Anfängen bis zur Gegenwart. Teil II, 1. Berlin, 1971. 1031 lk. 12 Bi — 174.

Teine osa annab ülevaate saksa kirjanduse ajaloost ajavahemikus 1789 kuni kaasajani.

8. Ökonomisches Wörterbuch. Russisch-Deutsch. Berlin, 1971. 690 lk. 5 S — 33.

Sõnastikus on umbes 50 000 terminit ja hulk rahvusvaheliste organisatsioonide nimetusi.

9. Чешско-русский политехнический словарь. Прага, 1971, 862 lk. 24S-160.

Sõnaraamat on koostatud kõige uuemate tšehhi ja nõukogude erialaste väljaannete põhjal. Ligi 100 000 sõna (umbes 90-lt polütehniliselt alalt) on määratud õppejõududele, inseneridele ja üliõpilastele.

Sõnastikus on umbes 50 000 terminit ja hulk rahvusvaheliste organisatsioonide nimetusi.

Kuus küsimust pärast eksamit

1. Kas Teie arvetes peab paika arvamus, et filosoofia ajaloo eksam on kõige raskem?
2. Kui kaua Te õppimiseks aega kulutasite?
3. Kuidas hindate loengute kvaliteeti ja ulatust?
4. Kui oleks vabalt valida, millisest ainelõigust sooviksite kuulata erikursust?
5. Kas programmis oli Teie arvates midagi tarbetut või käsitletud vales proportsioonis?
6. Kui oleks Teie võimuses senises eksamikorralduses midagi muuta, millised oleksid Teie ettepanekud?

Jüri Talvet, inglise filoloogia V kursus

1. Arvan, et meie erialal ei jää inglise ja ameerika kirjanduse kursus ei mahult ega raskuselt filosoofia ajaloost sugugi maha. Ebaloomulikult lühikesele ajale on kokku surutud aga mõlemad.

2. Püüdsin aega jagada mõõdukalt. Tasapisi hakkasin asja vaatama juba pedagoogilise stažööripraktika kõrvalt, seega vähemalt üks kuu enne eksamisessiooni algust.

3. Loengud piirdusid saksa klassikalise filosoofiaga ja mõne juhusliku teemaga. Ka esitatus jäi võib-olla puudu üldistavast mõttest. Loengute väärtuse üle sellisel alal võib vaielda: vaevalt suudab keegi loengute ajal, kui kõik on uus, täiesti kaasa minna, pealegi vähendab kirjutamisele minev energiakulu vaimset vastuvõtuvõimet. Et asja selgemaks saada, tuleb ikka ka endal loengute aluseks olnud allikaid uurida. Selle põhjal tehtud märkmed on juba enam mõtestatud. Vahest olekski õigem loengud asendada individuaalse tööga? Kuid sel juhul peab kontroll olema sagedane ja võimalikult individuaalne. Kui see aga nii on, siis on õppejõul eksamilgi teadmisi kergem hinnata — omab ta ju selge ettekujutuse üliõpilase poolt tehtud tööst.

4. Nähtavasti tuleks veidi enam selgitada eksistentsialismi olemust, samuti teisi uuemaid suundi filosoofias. Sartre'i kohta on näiteks väga raske mingit kasvõi ligilähedaseltki terviklikku teadmist kujundada, kuivõrd kättesaadavates allikates on (isegi põhimõistetel) kattumist minimaalselt.

5. Kui avastame, et mõnes kodanlikus riigis ilmunud filosoofiaõpik pühendab Marxile paar lehekülge Schopenhaueri paarikümne vastu, siis tunduks see meile tendentslik. Sealne filosoofiakäsitlus peaks aga tendentslikuks vastupidist. Sellepärast võib vastuski olla vaid suhteline. Kui rääkida konkreetselt eksamipiletist, siis nende seas näivad mitmedki raskuselt olevat ebavõrdsed. Ei saa ju kuidagi mahult kõrvutada Hegeli loogikaõpetust Lenini artikliga «Võitleva materialismi tähtsusest» või eksistentsialismi (kui me seda vähegi põhjalikult teeksime) Lucretius Caruse poeemiga (kui me sellest ka kogu originaalse informatsiooni ammutaksime).

6. Eksamid peaksid ikka olema.

Mati Sirkel, saksa filoloogia V kursus.

1. Vähemalt on ta kõige mahukamat ettevalmistust nõudev, arvestades aga selleks ettevalmistuseks võimaldatud aega, võib ka vist järeldada, et eksam on kõige raskem — lõpuks ongi ta ju nagu küpsuseksamina mõeldud.

2. Õppimiseks ettenähtud kuupoolteist (jättes välja vene filoloogia), eeldab muidugi hiilgava mehaanilise mälu olemasolu, sest selle ajaga sügavusse tungida on võimatu, eriti siis, kui vastavad huvid on varem puudunud. Et aga filosoofia puhul on tulusam pidev stuudium, mida ei katkestaks teiste küsimuste vaheletulek, siis ongi nii, et süstemaatiliseks õppimiseks jääb aega nii palju, nagu teda sessiooniplaanis on ette nähtud, nagu see ka minuga oli.

3. Loengute ulatus oli muidugi minimaalne, kuid et vastav materjal on üldkättesaadav, siis sellel vahest eriti negatiivset mõju ei ole. Õige oli tähelepanu pööramine saksa klassikalisele filosoofiale, mis on alati olnud põhiline komistuskivi. Kvaliteet — rahuldav, vajalik oli siiski veel täiendav lektüür.

4. Kahtlemata uusimast filosoofiast, kusjuures oleks kasulik vähendada kriitilist elementi informatiivse kasuks.

5. Suuremat tähelepanu oleksid kahtlemata väärinud antiikfilosoofid, keskaeg ja uusim periood. Päris paljus oli eksam kunagise dialektilise materialismi kordamine — kuigi eksam oli ajaloost, olid nõuded enamasti sünkroonset laadi.

6. Eelkõige viia sisse ühe eksami asemel mitu — see võiks olla ka fakultatiivne tingimus. Näiteks oleks õigustatud senise materjali jagamine kolmeks. Jõukatsumine võiks alata juba neljandal kursusel.

Kääriku päevad

Ülikooli ametiühingu aktivistid koos «Kuubi ja Kera» ning «Amoresega» sõitsid 1. veebruaril Kääriku suusa- ja saunamõnudele ning sealsete kokkade rammusale toidule vastu.

Ees seisis viis Kääriku-päeva.

Paljud ei teadnud veel midagi ei Luigelaulust ega Amfiteatrist, Päikese- ega Purakamäest. Keegi ei osanud veel hirmu tunda Suure Hirveaugu ega Suure Kuristiku ohtlike sügavuste ees.

Juba esimesel päeval lepiti kokku, et seatakse sisse laiskade päevaplaan — äratus ja söögiajad pool tundi hiljem kui teistel laagrilistel.

Mis sellest, et hiljem «sabapidurid» ja lihased valutasid, 20—30 kilomeetrit sõitsid viletsamadki päeva jooksul ära. 30-st suusapaarist lõhuti 7. Luud-liikmed jäid kõigil siiski terveks.

Kultuuri organiseeris Tiit Kändler, kes oma «Kuubi ja Keraga» ühel õhtul uue *show*'ga välja tuli.

Urmas Orek organiseeris sporti ja laagri perenaiseks oli Urve Sõmer.

Ülistasime Kääriku ilmu ja Kääriku kokki, Kääriku sauna ja Kääriku mägesid... ja ametiühingut.

Kaasasõitnu

Auto-Motoklubi teatab

Amatöörautojuhi-kursuste 3. rühm alustab tööd 15. veebr. kell 18. Osa võtta soovijatel tulla V. Kingissepa 19 (aud. 301 III korrus).

Auto-motokabineti juhataja

* * *

TRÜ peahoone einelaud on avatud kella 7—18.30-ni. Puhkepäevad laupäev ja pühapäev.

Spordimängu harrastama

Juba sügissemestril said kõik teaduskonnad kasutada Tartu koolide võimlaid sportmängude harrastamiseks.

Võrreldes eelmise semestriga on muudetud pühapäevaseid kellaaegu H. Kullmani nimelises kutsekoolis. Meeldetuletuseks esitame võimlate kasutamise graafiku:

Õigusteaduskond — neljapäeviti 21.30—23.30 ja pühapäeviti 10—12 1. keskkoolis,
Bioloogia-Gegraafiatead. — teisipäeviti 11.30—23.30 1. keskkoolis,
Majandusteaduskond — reedeti 20.30—22.30 10. keskkoolis,
Füüsika-Keemiatead. — pühapäeviti 9—11 10. keskkoolis,
Ajaloo-Keeletead. — pühapäeviti 13—16 kutsekoolis,
Arstiteaduskond — pühapäeviti 16—19 kutsekoolis.

Asjahuvilistel võtta ühendus kursuse spordiorganisaatori või teaduskonna spordinõukogu liikmetega.

Sportmängude kateeder

Väravpallurid Moskvas

Õppevaheajal viibisid TRÜ väravpallurid Moskvas traditsioonilisel Balti riikide ülikoolide ja Moskva RÜ vahelisel turniiril.

TRÜ naiskond alistas Moskva RÜ 17:15 ja Läti RÜ 19:9. Esikohale tulekuks piisas leedulannade vastu mängides viigist, mis ka tagajärjega 13:13 saavutati. Nii toodi Tartusse sõpruskarikas, mis oli siin viimati 8 aastat tagasi.

Kuigi TRÜ meeskond oli turniiri võitja Läti RÜ üle võidukas, tuli kahjuks siiski jääda neljandaks.

V. PALL

Ehkki lund on vähevõitu

ei maksa siiski kergekäeliselt loobuda iga-aastastest traditsioonilistest suusamatkadest. Liiati loodame, et ega see päris talv tänavugi taeva jää.

TRÜ suusaürituste sari algab nagu alati Vorbuse matkaga 15., 16. ja 17. veebruaril (start TRÜ Emajõe suusabaasi juurest alates kella 14.30, kontrollpunkt Vorbuse mäel kl. 17.30-ni; startida võib ka mujalt). TRÜ teaduskondade ja kursuste vahelise massispordiürituste konkursi raames lähevad järgnevalt arvesse Elva—Kääriku (20. veebruaril) ja Tartu—Kääriku (4. märtsil) matkad. Nendest teatame aga lähemalt juba meie lehe järgmistes numbrites.

Suusatajate teenistuses on TRÜ Emajõe suusabaas kl. 8—19-ni.

Lisamärkus: Juhul kui lumeolud osutuvad sedavõrd nigelaks, et Vorbuse matka pole võimalik mainitud ajal sooritada, lükkub see paratamatult edasi. Sellekohast informatsiooni anname hiljem.

Seniks aga kõigile head libisemist soovides ja lund ootama jäädes.

TRÜ Spordiklubi

Hõissa! Vastlad!

13. veebruaril kell 16 kõigi Tartu tudengite vastlapidu Toomeorus. Mäest allasaamise võistlused (riistad võtab igaüks ise kaasa). Pasunakoor, odava raha eest karastavad joogid, leivapraadimine, hobune ree ja hobusemehega, osavõtt prii, iluuisutamine (uisud kaasa), näitemäng, Kolla, suured auhinnad ja parematele vaba pääs TRÜ klubisse, kus kella 19 paiku algavad laulu- ja ringmängud, naljajutud, ja lõbulood, jalgade keerutamine koos muu hullamisega. Kondivurrid. Allkambris kehakinnitamise paik. Pärast jõu- ja muidu ilunumbrid. Vaheajal laval mitu orkestrit. Sisse lastakse halvemate riietega.

Klubis

11. veebruaril kell 19
TANTSUÕHTU
Mängib mitu orkestrit

12. veebruaril kell 19
SEMESTRI AVABALL
Mängib mitu orkestrit.

ELKNÜ TRÜ komitees

Teaduskondade sekretärid! Esmaspäeval, 14. veebruaril kell 16 toimub ELKNÜ TRÜ Komitees nõupidamine. Osavõtt kohustuslik. Kui ei saada tulla, palume varem teatada.

Sekretariaat

Avaldame kaastunnet Galina Sergejevale poja surma puhul

Füüsika ped. IV kursus ja endised toakaaslased

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tarty Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 876. MB 01465, MB 01464.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 4(881), 18. veebr. 1972. a. XXV aastakäik

KORD MAJJA!

10. veebruari pärastlõunal kogunesid rektori kabinetti TRÜ ühiselamute nõukogude esimehed ja komandandid, haldusaparatuuri töötajad, ühiskondlike organisatsioonide ja rektoraadi esindajad, kokku veerandsada inimest, et rääkida suu ja süda puhtaks meie ühiselamute olukorrast ning kavandada teid olukorra parandamiseks.

Mõttevahetuse juhatas sisse rektor A. Koop, kes toonitas järgmist. Viimasel ajal on meie partei ja valitsus pööranud suurt tähelepanu üliõpilaste olmetingimuste, sealhulgas just ühiselamutes elamistingimuste parandamiseks. Selles osas kavandatud sammud on üldiselt tuntud. Väga palju oleneb aga asjaolust, kuidas suudame ja oskame juba olemasolevaid ning lisanduvaid võimalusi kasutada. Kord ühiselamutes ei ole mingil juhul pisiasi, sest sellest olenevad üliõpilaste normaalne õppetöö, puhkus ja ka tervis. Paraku esineb siin veel mitmeid puudusi, millest tulekski täna juttu teha.

Mõni aeg tagasi tutvusid ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium ning meie ametiühingu vabariiklik komitee üliõpilaste olmetingimustega kõigis vabariigi ühiselamutes. Praegu elab ühiselamutes ligemale 6000 üliõpilast, mis teeb 57% kogu üliõpilaskonnast. Viimase kolme aasta jooksul on ühiselamukohtade arv suurenenud 1436 koha ehk 16,7% võrra. Elamistingimuste parandamiseks on ühiskodudele eraldatud pidevalt uut mööblit ning muud inventari. TRÜ ühiselamutes on sisustatud õppetoad, puhkenurgad ja mitmed muud vajalikud abiruumid.

Selle kõrval märgitakse vabariikliku kontrollkomisjoni aktis ära negatiivsete asjaoludena, et ühiselamutes elab endiselt kõrvalisi isikuid. Sanitaarne kord jätab soovida. Paljudes tubades ja kõrvaruumides valitsevad korralagedus ning tervislikult ohtlik olukord. Maitsekalt sisustatud tubade kõrval on ühiselamutes laialt levinud ajakirjade väljalõigete ning plakatite kinnitamine seintele ning tubade «kaunistamine» tühjade pudelitega. Suhtumine ühisvarasse on pahatihti ebarahuldav, sagedased on sisustuse ja pehme inventari rikkumised.

Kuigi on välja töötatud ühiselamu sisekorra eeskirjad, valitud ühiselamu nõukogud, organiseeritud valvekorrad ning külaliste registreerimine, ei peeta kehtestatud sisekorrast järjekindlalt kinni.

Sellised olid vabariikliku komisjoni põhilised järeldused, mis suures osas kehtivad ka TRÜ ühiselamute kohta.

Komandantide ja haldusaparaadi töötajate sõnavõttudest koorus välja kolm peamist kitsaskohta, mida märksõnaliselt võiks fikseerida **valve, võtmete ja vääritu käitumise probleemidena.**

Teatavasti pani üliõpilaste omavalitsuse sisseviimine valve organiseerimise ühiselamute nõukogu ülesandeks. Kuigi nõukogud on selle ülesande lahendamiseks paljugi vaeva näinud ja pead murdnud, ei saa olukorda pidada rahuldavaks. Enamikus ühiselamutes on valve formaalne. Valvav üliõpilane istub lihtsalt oma aja maha, nõudmata ühiselamusse sisenejatelt luba või registreerimist. Osas ühiselamutes on tegu, et saada üldse üliõpilasi valvelaua taha.

Peavalu teevad eravõtmed, millega õppevaheajale minnes tuba lukustatakse, ilma et komandandil oleks hiljem võimalust tuppa pääseda. Tuleohutuse eeskirjad aga nõuavad, et kõigisse ülikooli ruumidesse oleks valvelauast saadud võtmega alati võimalik sisse saada. Lisandub veel mure kaugõppijatega, keda majutatakse viimasel ajal just ühiselamutesse. Nüüd peab komandant välja kutsuma lukksepa, et see luku kõrvaldaks ja kaugõppijad neile määratud kohtadele laseks. Loomulikult tekib sel pinnal toa alaliste kasutajatega arusaamatusi, milles süüdi on nad ise, sest seavad kitsalt isiklikud huvid kõrgemale ülikooli ja kaasüliõpilaste vajadustest.

Vääritu käitumine kaasneb põhiliselt alkoholi tarvitamisele ja paraku ka kuritarvitamisele ühiselamu tubades. Ei ole haruldased juhtumid, et nii eksami õnnestumist kui ebaõnnestumist tähistatakse kollektiivse joomingu organiseerimisega, mis muutub sedavõrd lärmakaks, et hakkab häirima kaasaelanike öö- ja päevarahu. Ühiselamu sisekorda jämedalt rikkunud üliõpilased (võõraste isikute majutamine, inventari lõhkumine) käituvad kohati väljakutsuvalt ja ülbelt haldusaparaadi esindajatega. Mõned ühiselamutest välja heidetud üliõpilased redutavad seal edasi «partisanidena», esitamata komandandile oma passi väljaregistreerimiseks. Ühiselamute nõukogudel ei jätku aga printsipiaalsust ega järjekindlust nende otsustavaks korralekutsumiseks.

Suurt muret teeb ühisvara lõhkumine. Rikutakse seinu, põrandakatet, kustutatakse sigarette vastu mööblit ja radiaatoreid, lõigutakse igavusest toole. Köökides asetatakse kuumad ja määrdunud nõud hoolimatult uutele lauakatetele ning aknalaudadele. Kuigi selliseid lõhkujaid on vähe, heidavad nad halba varju kogu ühiselamu perele. Süüdlaste väljaselgitamist takistab aga väär kamraadlusetunne — keegi pole midagi näinud, keegi ei tea midagi, kellelgi pole sellega tegemist...

Omaette valulapseks on Tartust eemal paiknev Kukulinna ühiselamu, kus üliõpilased elavad peaaegu täiesti «oma toa ja oma loa» tingimustes. Tulemused pole aga just kiiduväärt. Õige pea kaotati toavõtmed ning tubadesse hakati ronima akendest. I kursuse tütarlapsed on suitsetamise hästi selgeks õppinud ja kasutavad nüüd selleks nii eluruume kui koridore, vaevumata enda järelt koristama. Osa linnas elavaid tudengeid sõidab Kukulinna «mõnusaid äraolemisi» korraldama. Et valvet sisuliselt ei ole, on neile kõik uksed avatud. Nõukogu aga on võimetu majja korda looma.

Ühiselamute vanemate sõnavõttudest ilmnes, et korraga ei tule toime just need noored, kes ühiskodus elavad esimest aastat. Sattunud ema või vanaema hoolitseva tiiva alt ühiselamutuppa, kus ise tuleb elementaarse puhtuse eest hoolt kanda, osutuvad nad abituteks ning räpakateks. Üliõpilaste enamik ei tunne piisavalt omavalitsuse olemust ega vorme, huvi oma elu praktilise organiseerimise vastu on vähene. Enamikus ühiselamutes on siiski töö- ja teotahtelised nõukogud, kes püüavad mõjutamise ja veenmismeetoditega asja paremuse poole suunata.

Õppeprorektor K. Püss tõdes, et ühiselamute sisekorra eeskirjad on jäänud suures osas paberile. Ükski ühiselamu ei ole veel omavalitsuse printsiipidest lähtudes välja töötanud kodukorda. Jääb mulje, et omavalitsusest on vastu võetud ainult selle mõiste esimene pool. Tõelist valitsust ühiselamutes ei ole, kui selle all mõista elamise arukat korraldamist ning vastutust korra eest. Korra eest aga vastutab ühiselamu nõukogu, kes võib nõudlikkuse puhul sattuda distsiplineerimatu vähemuse tugeva surve alla. Sellisele olukorrale tuleb komsomoliorganisatsiooni abil teha lõpp. Kes ei täida otsust ühiselamust väljaheitmise kohta, tuleb kõrvaldada üldse ülikoolist. Kes soodustab väljaheidetud üliõpilase varjamist ühiselamus, kaotab oma koha ühiselamus.

Lõppsõnas koputas rektor üliõpilaskonna teadlikkusele. Tulevane kõrgema haridusega spetsialist, meie elu juhtija peab õppima juba I kursusest peale oma elamist ühiselamus korraldama väärikalt. Komsomolikomiteel ja ühiselamute nõukogudel tuleb tõsta nõudlikkust ühiselamutes esinevatele korrarikkumistele reageerimisel. Ülikooli juhtkond toetab neid selles osas igati. Rektoraadil on kavas hakata süstemaatiliselt kontrollima korda ühiselamutes, kusjuures tahaks loota, et üliõpilased suudavad ise kõik esinevad puudused kõrvaldada, nii et ei tekiks vajadust karmimate abinõude kasutamise järele.

ACTA DIURNA

* Talvisel vaheajal oli ülikooli elustavaks sündmuseks farmaatsiaosakonna lõpetajate viimased pingutused riigieksamil ja pidulik aktus aulas. Sissejuhatavas kõnes märkis dekaan professor E. Raudam tänavuse lennu arvukust ja head õppeedukust. Aktusekõne oli dots. L. Kirschilt farmaatsiaeriala perspektiividest, farmaatsiateaduse uutest suundadest.

Diplomi kiitusega sai A. Haller, kiitvaid sõnu öeldi M. Paavo ja J. Sulleri kohta.

* 12. veebruaril toimunud komsomoli linnakonverentsil esitas aruande kahe ja poole aastasest tööst linnakomitee I sekretär L. Mõldre. Linnakomitee uude koosseisu valiti ülikoolist J. Allik, P. Kenkmann, T. Koldits, M. Kubo, T. Kuldsepp, T. Laak, V. Peedimaa, A. Saunanen, J. Viller, liikmekandidaatideks aga B. Bogovski, V. Korsunski, J. Miller, J. Ueküla, revisjonikomisjoni M. Hõbejärv.

15.—16. märtsil toimuvale ELKNÜ XVI kongressile valiti delegaatideks TRÜ-st J. Allik, L. Blum, B. Bogovski, J. Kaarma, S. Kallas, L. Karu, P. Kenkmann, T. Koldits, M. Kubo, T. Kuldsepp, T. Laak, K. Merusk, J. Miller, V. Peedimaa, R. Vihalemm, J. Viller.

Linnakomitee esimene pleenum valis taas linnakomitee I sekretäriks Leili Mõldre (lõpetanud TRÜ ajaloo-osakonna), II sekretäriks Hasso Nurme (lõpetanud TPI) ja sekretäriks Avo Omanni (lõpetanud TRÜ Õigusteaduskonna). Büroo koosseisu valiti ülikoolist P. Kenkmann ja T. Laak.

MÄRT KUBO

23. veebruar — NÕUKOGUDE ARMEE JA SÕJALAEVASTIKU AASTAPÄEV

NELI AASTAT SÕJATEED

25. juunil 1941 formeeriti Eestis esimene hävituspataljon. Tartust läksid vabatahtlikult kodumaad kaitsma väga paljud noored, nende seas MOVSA MICHELSON, praegune TRÜ Teadusliku Raamatukogu majandusala insener.

Sõda, see oli temavanustele noormeestele midagi tundmatut. Nad teadsid vaid, et tuleb minna, tuleb kaitsta. See teadmine, selle tol ajal ainsana võimaliku tee käimine oli tähtsaim. Nemad jäid kodulinna, Tartusse. Sakslasi oodati tulevat Võru maantee kaudu. M. Michelson saadeti luurele. Esimesed tankid. Sakslased olid linna tungimas. Kuid enne, kui sissetungijad kohale jõudsid, avas linnas asuv «viies kolonn» juba tule. Tartu vallutati. Siis Jõgeva, Põltsamaa, Rakvere, Narva.

Kaitselahingud jõudsid Venemaa pinnale, Leningradi oblastisse. Toimusid ümberformeerimised. Hävituspataljonide sõjamehed jätkasid oma võitlusteed 1942. a. suvest Eesti Laskurkorpuse võitlejatena.

Eestis vabastati kõigepealt

Narva. Kahju oli lahkudes tagasi vaadata — Narvas loitis kolmes kohas tulemeri.

1944. a. vabastuslahingute tee kulges läbi samade kohtade, kust 3 aastat tagasi oldi sunnitud taganema.

Lahing Porkunis. Eestlased eestlaste vastu. M. Michelson, kes noorukina kodumaalt lahkus, võitles Porkuni lahingus juba jaoülemana. Tagantjärele tundub järgnev hulljulgus. Neid oli 2 meest, vaenlasi umbes 100. Ümberringi mürisesid suurtükid. Neile tehti ülesandeks sundida vaenlasi alla andma. Nad karjusid, tulistasid ja suutsid tekitada illusiooni, et vastased on ümber piiratud. Käed üleval, relvitud — niisugustena seisid endised vahvad «maailmavallutajad» kahe vangistaja ees. Viimased lahingud M. Michelsoni jaoks toimusid saartel. Virtsust Muhumaale mindi dessandiga. Väikese väina silla juures oli 20- või 30-meheline sakslaste salk. Vaenlast selja taha jätta ei võinud. M. Michelson tegi ruupori kaudu sakslastele ettepaneku alla anda, seda ei võetud kuulda. Tuleandmise ähvardusel olid nad siiski sunnitud alla andma. Prooviti end küll päästa, kuid ees oli sügisene meri ja taga Punaarmee väeosad. Sakslased langesid vangi.

8. oktoober 1944. Tehumardi tankidessant, esimesel tankil jaoülem M. Michelson. Sakslased suutsid meie vägede ringkaitsest läbi suruda. Esimene kogupauk. Kui M. Michelson poolteise tunni pärast teadvusele tuli, käis ümberringi võitlus. Suur lage tasane väli. Pilkane pimedus. Mees mehe vastu. Kuulide vingumine. Varjuda polnud kuhugi. Maapinnal polnud ei kive, ei künkaid. Igal pool veri, haavatute ja surijate oigamine. Tankid manööverdasid üle inimkehade. Harvade rakettide valgel võis näha, kes kellega parajasti elu ja surma peale võitles. Sakslastest jäi ellu 1 autojuht.

Praegu kõrgub lagedal Tehumardi väljal mälestusmärk langenutele. M. Michelsoni jaost jäi ellu ainult 2 meest... Tankidessandist osavõtnud 95 mehest tuli tagasi 15...

7 kuud viibis M. Michelson haiglas. Tehumardil jalga saadud kartetšikuulide killud tuletavad seda lahingut veel praegugi meelde.

Pärast hospidali kutsus pataljoniülem M. Michelsoni endisesse pataljoni tagasi. See oli sõjamehele suureks tunnustuseks.

Lahing Tehumardil jäi M. Michelsonile viimaseks. Mõni aeg pärast saabumist Kuramaale, oma pataljoni, kuulis ta rõõmusõnumit: võit! See oli ilusaim kevadpäev.

Kirja pannud A. KULDMA

MÄLESTUSI VIIMASTEST SÕJAKUUDEST 27 A. TAGASI

1945. a. veebruari lõpul sõitis Eesti Laskurkorpus Tallinnast Kuramaale, kus oli veel hitlerlaste vägesid, et nendele ka lõppu teha.

Olin sellel ajal 27. laskurpolgu 76. patarei tulerühma komandör. Märtsi algul tegime koos jalaväe üksustega taktikalisi õppusi ja juba 17. märtsil algasid lahingud Kuramaa koti kokkutõmbamiseks. Mäletan, et meie suurtükid olid tollal raudtee ääres kuusemetsas, kust toetasime Kaulaci mõisa suunas rünnakule minevat jalaväepataljoni. Hõivati vastase suurtükk mõisa kivikeldri kõrval, mitu tulepunkti sunniti vaikima, aga sakslaste tihe tuli surus pealetungiva pataljoni siiski mäerinnakule maha.

Õhtu eel, toetuse saabudes, tõusti uuesti ja fašistid löödi Kaulacist välja.

Öösel veeretasime suurtükid mõisa südamesse. Seersant R. Vesi suurtükk paiknes mõisaõuel, seersant M. Voronkovi oma maantee lähedal. Hommikul rünnak jätkus. Jalavägi jõudis lagedale põllule, aga sattus turmtule alla. Maa otse kees mürsuplahvatustest. Vastane oli öösel koondanud siia ülekaalukad jõud. Pataljonikomandöri korraldusel veeretasime ühe suurtüki pataljonivaatluspunkti lähedale, otse tee äärde. Ja oli ka ülim aeg. Iga minut võis oodata hitlerlaste vasturünnakut. Mõne hetkega tipiti mõisa õu suitsevaid mürsuauke täis.

Pargiserval asunud 45 mm tankitõrjekahur, mis alles ägedalt tulistas, sai tabamuse otse rataste alla.

Kostis mootorimüra. Vastasolevast metsaservast ronisid põllule ja Remte poolsele teele musta ristiga tankid. Polnud kahtlust — fašistidel oli nõuks Kaulaci mõis tagasi vallutada.

Tohutu «Tiiger» ronis tulistades üle välja ikka lähemale mõisahoonele. Seersant Vesi suurtükk oli juba ühe väiksema soomusmasina purustanud. Siis otsustasime tulistada «Tiigrit» kumulatiivse mürsuga, mis ka aitas. «Tiiger» jäi kui vanaraua hunnik paigale. Suurtükikomandör seersant R. Vesi oli mees, keda kaasvõitlejad iseloomustasid nii: «Vesi vaatab enne antud märgi eest ja tagant ära, siis alles tulistab.» Ja korraga vaikus. Fašistide vasturünnak oli kokku varisenud.

Kui läksime seersant Voronkovi suurtüki juurde, siis ka tema suurtüki ees teisel pool Kaulaci teed suitses üks musta ristiga tank. Suurtükimehed olid teinud tubli töö.

JUHAN VÕRNO,
TRÜ lastesektsiooni juhataja

Leninliku arvestuse atesteerimise komisjonid

8. veebruaril kinnitati ELKNÜ TRÜ komitee büroo! teaduskondade komisjonid leninliku arvestuse juhtimiseks ja koordineerimiseks. Teaduskondade komisjonide ülesandeks on moodustada osakondade atesteerimiskomisjonid ja kontrollida nende tööd.

Üleülikooliline komisjon: komisjoni esimees Kalev Koger; liikmed Leili Möldre, Märt Kubo.

Ärstiteaduskond: esimees Riina Vihalemm; liikmed Boris Bogovski, Maret Napritson.

Ajaloo-Keeleteaduskond: esimees Märt Kubo; liikmed Rein Toomla, Rein Kärner.

Füüsika-Keemiateaduskond: esimees Teet Jäetma; liikmed Henri Soova, Mati Salundi.

Majandusteaduskond: esimees Tõnu Laak; liikmed Albert Saunanen, Siim Kallas.

Matemaatikateaduskond: esimees Tiit Koldits; liikmed Tiit Koppel, Martti Preem.

Bioloogia-Geograafiateaduskond: esimees Toivo Kuldsepp; liikmed Anu Lainemäe, Hardo Aasmäe.

Õigusteaduskond: esimees Kalle Merusk; liikmed Paul Varul, Mai Kõli.

Kehakultuuriteaduskond: esimees Vello Peedimaa; liikmed Mai Laas, Reet Valgma.

Kõiki komisjonide liikmeid palub komsomolikomitee sekretariaat ilmuda 21. II 1972. a. kell 14 komsomolikomiteesse leninliku arvestuse atesteerimise kriteeriumide ühtlustamiseks.

T. LAAK,
ELKNÜ TRÜ komitee
sekretäri asetäitja

Koor esinemas ülikooli aulas. A. Nilsoni foto

Lauluga sõlmitud sõprus

Tomski ja Tartu ülikooli seob juba aastaid midagi enamat kui see, et mõlemad on kõrgemad koolid. Erilise võlu ja püsivuse nende kahe vastastikustele sidemetele on andnud üliõpilaskooride laulukeeles sõlmitud sõprus.

1968. a. oli Tomski ülikooli koorikapell esimest korda Tartus.

1969. a. viibis Tartu Akadeemiline Meeskoor edukal kontsertmatkal Tomskis.

1970. a. sai TRÜ naiskoori juubelipidustuste ja koori Siberi matkal finaaliks kolm täissaalile antud kontserti Tomskis.

7. veebruaril k. a. tervitasid Tomski kapelliste Tartu jaama perroonil «Sõpruslauluga» TRÜ Akadeemilise Naiskoori laulajd. Jällenägemisrõõm oli suur, sest tunduv arv lauljaid mõlemast koorist olid vanad tuttavad. Tomskilastel oli suurem osa kontsertmatkast selja taga. Tartusse toodi nõudlik kava. Esinejate ja publiku teineteisemõistmine tekkis kontserdi esimese poole jooksul Georgi Sviridovi vokaalsümfoonilise poeemi «Sergei Jessenini mälestuseks» majesteetlike helide vahendusel. Lenini preemia laureaadi kuulus kooriteos kuulub juba aastaid kapelli repertuaari raudvarasse. Kontserdi teises pooles esitati suure emotsionaalsusega Roman Štšedrini neli laulu, mis olid pühendatud sõtta jäänud venna mälestusele. Zahhar Bljahhini seatud vene rahvalaulude tsükkel oli väga omapärane ja meeldejääv. Koori dirigent Vitali Sotnikov tutvustas ennast heliloojana. Tema laul «Sügis» tuli esimesel kontserdil kordamisele.

Segakoor loodi Tomski ülikooli juurde 1959. a. äsja Kaasani konservatooriumi lõpetanud Viktor Kuzminovi eestvedamisel. Vitali Sotnikovi, nõudliku ja temperamentse dirigendikäe all on lauldud viimased viis aastat. Koorikapell on ainuke akadeemilise kallakuga koor Tomski linnas. Seda erakordsem tundub tõsiasi, et koori mõju Tomski muusikaelule on väga suur. Neil on õnnestunud koorilaulu austajate ridu järiest suurendada. Väga asjatundliku publiku olemasolu Tomskis tõdesid nii meie ülikooli suured koorid kui ka meeskoor «Gaudeamus».

Üliõpilaskoorides on iga-aastane koosseisuvahetus paratamatu. Ka Tomski kooris olid pooled lauljatest nooremate kursuste tudengid, kelle koorilauljakogemus on suhteliselt vähene. Kuid mis jäi puudu nappi laulukõrvetust saanud noortel sopranitel, tegid tasa «eakamad», mahlaka ja sügava tämbriga aldid. Tomski koorikapelli meeslauljate seas ei oli küll momendil eriti sügavaid basse, nagu see tavaliselt vene kooridele nii iseloomulik on, kuid tasakaal häälerühmade vahel oli hea ja repertuaar valdavalt jõukohane kõigile lauljatele. Üksikult võttes on vokaalsed võimed hiilgavad, paljud lauljad on võimelised esinema solistina.

Huvitava ettevõtmisena korraldatakse igal aastal uute liikmete saamiseks koorikapelli juhatuse ja komsomolikomitee poolt nn. «Passiivsete talentide konkurss». Osavõtu tingimuseks on senine passiivsus igasuguse ametliku isetegevuse suhtes. Võitjatele on ette nähtud preemiad ja kümme paremat omandavad õiguse laulda koorikapellis. Sellisel viisil olevat oma talenti vaka alt välja toonud paljud, kes olid kas siis kartusest või pealehakkamise puudusest varem kõrvale jäänud.

Erialade järgi võttes on Tomski kooris kõige rohkem filolooge, füüsikuid ja geolooge. Kooris laulab ka paarkümmend vilistlast, mõned nende seast juba koori loomisest alates. Põhiliselt lõpetanute baasil tegutseb koori juures ka kammerkoosseis, kus vanemad ja kogenumad lauljad leiavad oma võimetele väärilist rakendust. Kammerkoori lauljate hulgas on entusiaste nii ülikoolist kui ka väljastpoolt seda. Ühe kolmandiku moodustavad vanemate kursuste üliõpilased. Kammerkoosseis laulis ka Tartu kontserdil, tuues suure koori esinemisele Dargomõžski lüüriliste armastuslauludega meeldivat vaheldust.

Kolmapäevase kontserdi lõpul tervitasid sõpruskoori soojalt meie naiskoori ja meeskoori dirigendid ja esindajad, lillekimp ei puudunud ka rahvakunstiansambli ja kammerkoori rahval, TRÜ ametiühingu aukirja andis pidulikult üle Helve Kabur. Vastusena tervitustele kõlasid külalistelt «Tuljak» ja «Gaudeamus». Tomski koorikapelli kontserdid Tartu linnas olid sedakorda läbi. Pidulik punkt külaliskoori vastuvõtmisele pandi ülikooli kohvikus kolme koori ühisel koosviibimisel.

(Järg 4. lk.)

ELKNÜ TRÜ komitees

8. II Büroo!

* NLKP liikmekandidaadiks soovitati Arstiteaduskonna V kursuse üliõpilane A. Vares.

* Büroo kinnitas leninliku arvestuse teaduskonnakomisjonid.

* Arutati ühiselamu sisekorra eeskirjade rikkujate, kehakultuuriteaduskonna üliõpilaste M. Lembitu, A. Adõlova, L. Veeberi, V. Talu ja M. Lombi personaalküsimust.

* Juttu oli üleliidulisest ühiskonnateaduste-alasest konkursist. Osa aukirju ja medaleid on jäänud välja andmata. Puudus on aukirjablankettidest. Võistlustööde tutvustamisel peaksid senisest suurema töö ära tegema komitee ideoloogiasektor ja RSR. Paremad tööd tuleb kogumikus avaldada.

* NLKP liikmeks soovitati Ajaloo-Keeleteaduskonna IV kursuse üliõpilane Jaak Viller.

* Kinnitati EÜE-72 välisrühmade juhtkonnad: Debreceni (Ungari RV) rühma komissariks saab eesti filoloogia III kursuse üliõpilane Rein Veidemann, Krakovi (Poola RV) rühma komandöriks poliitilise ökonoomia kateedri õppejõud Enn Hansberg ja komissariks psühholoogiaosakonna III kursuse üliõpilane Eve Pärnaste.

* Palume kõigil EÕM-71 rühmakomandöridel ning üliõpilastel, kes sooviksid töötada 1972. a. suvel õpilasmalevas, koguneda reedel, 18. veebruaril kell 18 p. h. aud. 140.

14. II sekretäride nõupidamine

* ELKNÜ TRÜ komitee sekretär M. Kubo andis edasi informatsiooni komitee sekretariaadi tegemistest eksamisessiooni ajal. Arutluse all olid komsomolikomitee tööplaan kevadsemestriks, Tartu linna komsomolikonverentsi tulemused ja ülikooli komsomoliorganisatsiooni osa EÜE kaadri komplekteerimisel. Sekretäre informeeriti komitee pleenumist, mis toimub 23. veebruaril kell 17 ph. aud. 207.

* Järgnevalt vestles kokkutulnutega ülikooli rektor. Kõne all oli kõrgema hariduse olukord Nõukogude Liidus ja Tartu Riiklikus Ülikoolis. Komsomoliaktiiv sai pildi olukorrast kõrgema hariduse senisel planeerimisel. Selle arutelu käigus kerkis esile ülikoolielu puudutavaid probleeme, mille senisest edukam lahendamine eeldab kõrgendatud nõudlikkust üliõpilaste, eriti aga aktiivi suhtes. 2-tunnise kohtumise lõpus leiti, et taolised kokkusaamised aitavad oluliselt kaasa hea koostöö vaimu loomisele ülikooli administratsiooni ja komsomoliorganisatsiooni vahel. Mitmete kõne all olnud küsimuste kohta töötab TRÜ komsomoliaktiiv välja konkreetsed omapoolsed ettepanekud ja seisukohad ning esitab need vastavatele ülikooli administratiivorganitele ühiseks arutamiseks.

* Nõupidamise lõpus räägiti leninliku arvestuse atesteerimiskomisjonide töö ettevalmistamisest. Leninliku arvestuse läbiviimist soodustab teaduskondades väljatöötatud ühiskondlik-poliitilise praktika plaanide sisuline täitmine.

* Ülalpool nimetatud küsimused olid arutuse all ka rektori kohtumisel vene õppegruppide üliõpilastega 15. veebruaril 1972. a.

15. II Büroo!

* NLKP liikmekandidaadiks soovitati Õigusteaduskonna IV k. üliõpilane Felix Luiksaar.

* Arutati matemaatika vene osakonna II k. üliõpilase Pimenovi personaalküsimust. Teda otsustati vääritu käitumise eest karistada noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega.

* Füüsika vene osakonna III kursuse üliõpilane Smolkini personaalküsimus otsustati lõplikuks lahendamiseks anda komitee sekretariaadile.

* Kinnitati EÜE-72 ettevalmistava staabi koosseis Kalle Meruskiga (Õ. IV k.) eesotsas.

* Arutluse all olid sise- ja välispoliitilised kommentaarid kevadsemestril. Kõige lähemas plaanis on kohtumine Tartu Linna TSN Täitevkomitee esimehe sm. A. Karuga.

* Komitee sekretariaat informeeris bürood NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud rahvaste sõpruse festivali ettevalmistusest.

T. LAAK

Kõneoskuse kool

Kõneoskuse kooli järgmine õppus toimub 23. veebruaril kell 16.15 aulas. Esineb dots. Joh. Kalits «Kontakti saavutamisest kuulajaskonnaga».

Tähelepanu!

24. veebruaril kell 17 toimub EKP TRÜ Komitee poolt ettenähtud noorte kommunistide õppus TRÜ peahoone kohvikus.

Osavõtt kohustuslik.

* * *

TRÜ rahvakontrolligrupi esimehe A. Paltseri vastuvõtu aeg on igal kolmapäeval kell 17—14.45 EKP TRÜ komitee ruumes.

J. Saarma

V Congreso mundial de psiquiatría

Ciudad de México 1971

Aastakümnetel pärast Teist maailmasõda on psühhiaatria areng nii sügavuti kui ka laiuti olnud ulatuslikum kui kogu tema eelneva ajaloo vältel. Psüühilise tervise tähtsuse tunnetamine inimese käitumise ja töövõime, aga seega ka ühiskonna hüvangu ühe olulisema faktorina on väljunud eriteadlaste kitsast ringist ja levib üha enam üldsuses. Psüühilisi häireid hakatakse mõistma järjest avaramalt, psühhiaatrilised ravimeetodid muutuvad aina populaarsemaks. Järjekindlalt, kuigi paiguti veel üpris visalt taandub skeptiline eelarvamuslik hoiak psühhiaatria, psüühiliste haigete, psühhiaatriliste ravimeetodite ja psühhiaatrite suhtes.

Arusaadavalt on need nihked olulisel määral avardanud psühhiaatria tööpõldu ja püstitanud psühhiaatrite ette aina keerukamaid teaduslikke ning organisatsioonilisi ülesandeid. Paljud kaasaegse psühhiaatria probleemid on globaalse ulatusega ja nende lahendamine on võimalik üksnes tihedas rahvusvahelises koostöös. Käesoleval ajal toimub see põhiliselt kahel tasemel. Riikide valitsuste koostöö alaliseks vormiks on ÜRO autonoomne organ — Ülemaailmne Tervishoiuorganisatsioon (WHO = World Health Organization), mille raames psühhiaatria valdkonnaga tegeleb spetsiaalne Vaimse Tervise Osakond. Eriteadlaste ühiskondliku koostöö vormina tegutseb rahvuslikkude erialaühingute koondis Ülemaailmse Psühhiaatrite Assotsiatsiooni (WPA = World Psychiatric Association) näol, mille liikmeteks praegusel ajal on 77 rahvusliku ühingu ligikaudu 65 000 liiget-psühhiaatrit.

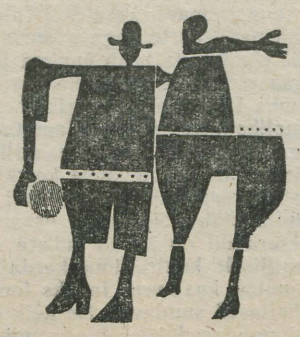

Vicente Rojo

Spetsiaalsetele probleemidele pühendatud konverentside ning sümpoosiumide kõrval organiseerib WPA iga viie aasta järel ülemaailmse psühhiaatriakongressi. Järjekordne, V ülemaailmne psühhiaatria Kongress toimus 28. novembrist 4. detsembrini 1971. a. Mehhikos. Nõukogude Liidu 15-liikmelise delegatsiooni koosseisus avanes allakirjutanul võimalus sellest osa võtta.

Kongressile oli saabunud ligi 6 000 psühhiaatrit, kes esindasid 67 maad. Seitsme päeva jooksul kuulati 235 plenaar-, sümpoosiumi- ja sektsiooniistungil üle 1200 ettekande. Sünkroonselt toimus 12 kuni 15 istungit. Kongressi ruumides oli organiseeritud erialase kirjanduse ja psüühiliselt haigete kunstiloomingu näitus. Demonstreeriti teaduslikke ja õppefilme psühhiaatria teemadel. Esitatu illustreerib ilmekalt kaasaegsele teadusele üldiseloomulikku informatsioonitulva, millest isegi ladusaima organisatsiooni korral üksikisikul õnnestub ammutada vaid väikene osa.

Teravamalt kui ühelgi varasemal rahvusvahelisel kokkutulekul kajastus Mehhiko kongressil psühhiaatria pidevalt suurenev sotsiaalne erikaal. Mitmed plenaaristungid ja sümpoosiumid olid otseselt pühendatud niisugustele probleemidele nagu ökoloogia ja psühhiaatria, psühhiaatria osa tänapäeval, psühhiaatri sotsiaalne funktsioon, patsient ja perekond, transkulturaalne psühhiaatria, psühhiaatriline patsient ühiskonnas, vaimse tervise ja psühhiaatrilise abi organisatsioon, üliõpilaste vaimne tervis, agressiooni psühhiaatriline aspekt jne. WPA senise presidendi J. J. Lòpez Ibori, kongressi presidendi R. de la Fuente ja WPA uue presidendi H. P. Rome'i programmilistes kõnedes kongressi ava- ja lõppistungil oli samuti peamine tähelepanu pööratud vaimse tervise ja psühhiaatria sotsiaalsetele aspektidele ja psühhiaatri rollile ning vastutusele kaasaegses ühiskonnas. On meeldiv tõdeda, et nõukogude psühhiaatria on oma algaastatest peale arenenud just nimelt sotsiaalselt orienteerituna ja tänu meie riikliku tervishoiusüsteemi eelistele on ellu viidud palju niisugust, mida teiste maade psühhiaatrid saavad ainult teoreetiliselt arutleda.

Teiseks suureks küsimusteringiks, millele oli pühendatud rida istungeid kongressil, oli psüühiliste häirete olemuse ja aluste uurimine. Geneetiliste, neurofüsioloogiliste, biokeemiliste, psühhopatoloogiliste ja kliiniliste uuringute tulemusena on viimaste aastate jooksul kogutud palju uusi andmeid mitmete psüühiliste haiguste olemuse kohta. Oluliselt on avardunud ja süvenenud teadmised afektiivsete psühhooside, psühhosmaatiliste (tserebrovistseraalsete) haiguste, narkomaaniate jt. suhtes. Tuleb aga märkida, et just selles valdkonnas seisab psühhiaatritel ees veel palju tööd, et teiste erialade esindajatega koos lahendada psüühiliste häirete põhilised probleemid.

Rohkem kui kolmandik kongressi ettekannetest käsitles psüühiliste haiguste ravi. Teatavasti on kaasaegse psühhiaatria käsutuses arvukalt kõige mitmekesisemaid vahendeid psüühiliste häirete mõjustamiseks. Kongressil mingeist uutest, pööret tekitavatest ravivahendeist ei räägitud, rõhutati aga vajadust olemasolevaid vahendeid rakendada iga haige ravimisel diferentseeritult ning komplekssselt. Diferentseeritud ravi vajadusele ja mõnedele neurofüsioloogilistele näidustustele depressiivsete haigete ravis oli pühendatud allakirjutanu ettekanne kongressil, milles anti ülevaade TRÜ psühhofarmakoloogia laboratooriumi viimaste aastate kollektiivse töö tulemustest.

Väga meeldiv oli Mehhiko kolleegide külalislahkus, stimuleerivalt toimis kongressil valitsenud asjalik koostöövaim, tore oli kohata taas oma vanu tuttavaid ja luua uusi erialaseid sidemeid. Sügavaks elamuseks oli tutvumine — kuigi põgus — kontrastiderikka Mehhiko ja tema sümpaatse eneseteadliku rahvaga. Unustamatud muljed jäid atsteekide ja eriti maiade iidsete kultuuride mälestusmärkidest.

Vicente Rojo

ALMA MATER

Alates tänasest avab toimetus rubriligi «Alma mater». Selle alla võiks koonduda kõik, mis on seotud kõrgema kooliga ja üliõpilasliikumisega nii kodu- kui välismaal. Mõtteid rubriligi sisustamiseks mõnesuguseid juba on, kuid meelsasti ootame neile lisa.

Ühe sõprusmissiooni kroonikast

UNIVERSITAS SERDICENSIS 1888

Sisenemisel Sofia Ülikooli peahoonesse paelusid meid kõigepealt kaks paarimeetrilist kangast kahe auväärse mehe piltidega. Vasakul seisab raamatu lugemisse suvenenud kõrgelaubaline, pühaku ilme ja suure vaimuga habemega mees — Kliment Ohridski — valgustaja ja kirjamees IX sajandist. Tema nime kannab Sofia Ülikool. Parempoolsel pildil hoiab tormituultest sasitud vanamees kõrgele pea kohale tõstetud raamatut, mille kahele lehele on kirjutatud lause: «Miks häbened sa seda, et oled bulgaarlane?» See mees on Parsij Hilendarski, ajaloolane XVIII sajandist. Tema ettehoitev ütlus kutsus üles võitlusele kreekastumise vastu, mis oli tol ajal maad võtmas. Tema nime kannab ülikool Plovdivis...

Edasi tulevad marmortahvlid paljude nimedega — patrioodid-antitašistid. Sajandeid on see väike rahvas võidelnud ja ohvreid kandnud. Pole siin erandiks kahekümneski sajand.

8. detsembri hommikul olid kõikide mälestustahvlite (neid on aga igas teaduskonnas) juures pärjad ja lilled. Bulgaaria üliõpilaste rahvuslik pidupäev algas nende üliõpilaste mälestuse austamisega, kes olid andnud oma elu maa vabaduse eest II maailmasõjas. Vana ja uuema ajaloo läbipõimumine ja sünteés on igatahes üks iseloomulikumaid jooni tänapäeva Bulgaaria vaimses palges...

Ülikooli pidupäevarongkäik siirdus peahoone juurest südalinna G. Dimitrovi mausoleumi juurde. Seal toimus lühimiiting ja pärgade asetamine. Seejärel mindi Rahvusooperisse osa võtmaks aktusest.

Akadeemilise kõne pidas ülikooli rektor akadeemik Pantelei Zarev. Seejärel teatas prorektor, millised õppejõud on saanud professori ja dotsendi kutse ning kes on kaitsnud väitekirju möödunud aastal. Loeti ette ka nende üliõpilaste nimed, keda oli autasustatud parimate saavutuste eest õppe- ja teaduslikus töös, samuti ühiskondlikus tegevuses. Järgnes pidulik kontsert.

Õhtul peeti õppejõudude, üliõpilaste ja külaliste koosviibimised teaduskonniti pealinna restoranides. Erandkorras liikusid sel ööl trammid ja trollibussid neil marsruutidel, mis ühendasid kesklinna nn. «neljanda kilomeetri» peatusega, s. o. üliõpilaslinnakesega...

Märkimisväärseks traditsiooniks on üliõpilasaktiivi iga-aastane kohtumine Bulgaaria KP Poliitbürooga. See kohtumine leidis aset ka tänavu vahetult enne üliõpilaspäeva. Parteijuht T. Zivkov saabus selleks puhuks kohale Varssavist, kus ta parajasti võttis osa Poola ÜTP kongressist.

Sofia Ülikooli, siinse vanema kõrgema õppeasutuse sünniaastaks loetakse aastat 1888, kui Sofias avati kõrgem pedagoogiline kool. Ametlikult sai kool ülikooli õigused 1904. a. Praegu on seal 9 teaduskonda: filosoofia-ajaloo-, slaavi filoloogia, lääne filoloogia, matemaatika-, füüsika-, keemia-, bioloogia-, geoloogia-geograafia- ja õigusteaduskond. Üliõpilasi on üle 12 000, õppejõude üle 700, neist 200 professorit ja dotsenti.

SÜMPOOSIUMI

kohta tahaksin omalt poolt teha ainult paar märkust.

Erialaste teadmiste seisukohalt see eriti palju ei pakkunud. Elavat huvi äratasid meie üliõpilaskonna kogemused looduskaitsealases tegevuses ja propagandas. Pärast esinemist tuli vestluste korras pikemalt vastata paljudele küsimustele. Niisuguste sümpoosiumide korraldamine rahvusvahelisel tasemel oleks ka meie üliõpilastele igati jõudumööda.

VARIA

✻ Meeldejäävaks elamuseks oli väljasõit mägedesse, Sofiast 120 km kaugusel asuvasse Rila kloostrisse. Tõepoolest, kui meiegi elaksime nõnda kaunis ümbruses, oleks küll mõistetav seal valitsev inertsus elukaitse küsimuste suhtes... Bulgaaria rahvusliku liikumise ajaloost ja kultuuriloost pakub mõndagi Rila kloostri muuseum.

Sümpoosiumi lõpetamise pidulikul talitusel andsime Sofia ülikoolile kingitusena üle graafilise lehe meie ülikooli peahoonest ja 2 raamatut. Üks neist oli bulgaaria kirjandust tutvustav esimene antoloogia, mis anti Eestis välja üle 50 aasta tagasi (dots. Sergei Issakovi kingitus Sofia Ülikooli raamatukogule). Teine raamat oli «Nõukogude Eesti tõlkekirjandus 1940—1968», kust võis lugeda, et sel ajavahemikul on meil Bulgaaria autoritelt välja antud ligi 10 teost.

✻ Olen viibinud mitmel maal, kuid tahaksin rõhutada, et Bulgaaria ja tema inimesed sõõbisid hinge väärika ja südamliku külalislahkusega...

✻ Teadaolevail andmeil oli meie üliõpilaskonna esinduse külaskäik esimeseks tõsisemaks kontaktiks Universitas Serdicensis'e ja Universitas Tartuensis'e vahel. Nüüd ootame oma bulgaaria sõpru vastukülaskäigule Eestimaale.

✻ Kui mujal maailmas (teadaolevail andmeil) väljendatakse nõusolekut peanoogutamisega, siis Bulgaarias tehakse seda pearaputamisega. Kuigi me seda hästi teadsime, tekitas ikka segadust, kui iga palve puhul lahkelt naeratades pead raputati.

TOOMAS SUTT

Sümpoosiumist Sofias

10.—13. dets. 1971. aastal toimusid Sofia ülikooli rektoraadi istungitesaalis rahvusvahelise üliõpilaste, aspirantide ja noorte õppejõudude sümpoosiumi istungid ja diskussioonid. Laua taga vasloouduskaitsealaste teadmiste levitamine, reaal-(humanitaar)teaduste üliõpilaste humanitaar-(reaalsete) teadmiste tõstmine jne.).

Meie ülikooli delegatsioon esitas koosolijaile kaks ettekannet: Toomas Sutt rääkis bioloogiaalaste teadmiste (eriti loodus- ja elukaitse probleemide) osast teadusliku maailmavaate kujunemisel ja konkreetsetest sellealastest ettevõtmistest TRÜ-s ja EPA-s. Allakirjutanu analüüsis teadusliku maailmavaate loogilist struktuuri, filosoofia ja füüsika seost füüsikalise maailmapildi vahendusel ja võrdles füüsikaosakonna üliõpilase individuaalset maailmavaadet teadusliku maailmavaate struktuuriga. Mõlemad ettekanded võeti hästi vastu.

ÜLO KAEVATS

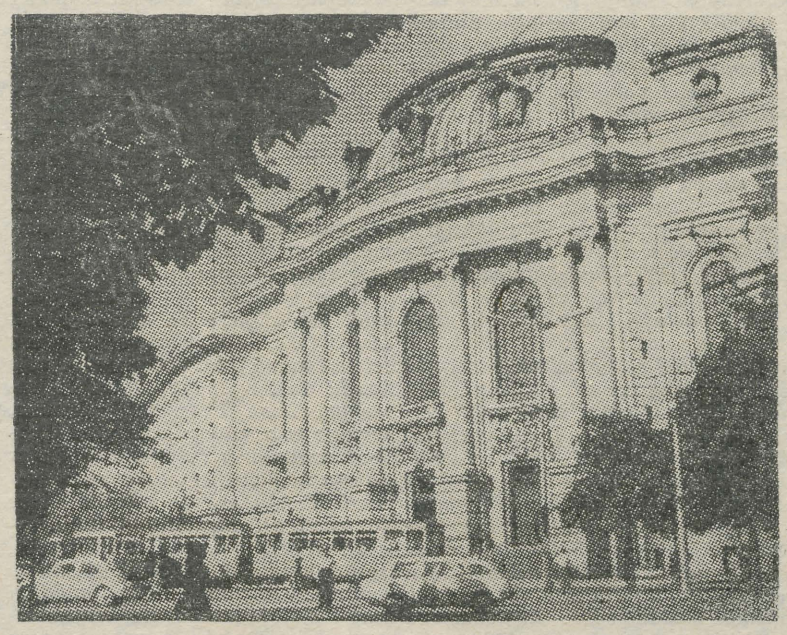

tavate riigilippudega tähistatud kohtadel istusid Moskva, Minski, Krakovi, Berliini, Tartu ja mitmete Bulgaaria kõrgemate õppeasutuste delegatsioonid.

Kolme päeva jooksul kuulsime 28 ettekannet humanitaar- ja ühiskonnateaduste (esimene päev), loodusteaduste (teine päev) ja täppisteaduste (kolmas päev) osast üliõpilaste maailmavaate kujundamisel. Samuti arutati tänapäeva kõrgema kooli õpetamisprotsessi mõningaid iseärasusi. Oli ka katseid analüüsida marksistlik-leninliku filosoofia üldmetodoloogilist osa konkreetsete teaduste jaoks, teadusliku maailmapildi olemust ja teadusliku maailmavaate struktuuri. Istungeid ja diskussioone juhatasid kohalikud õppejõud. Ettekannete koostamise, nende kuulamise ja diskussiooni käigus kerkis sümpoosiumist osavõtjatel palju probleeme ja ettepanekuid kõrgema haridusega inimeste ettevalmistamise ja kasvatamise tõhustamiseks. Vahetati ka üliõpilaste maailmavaate suunamise kogemusi erinevates õppeasutustes (näiteks bioloogia- ja

Kuidas elavad Sofia üliõpilased

Kohtumine Sofia Ülikooli Dimitrovi-nimelise komsomoliorganisatsiooni komiteega algas käepigistustest ja suveniiride vahetamisest ning jätkus 2-tunnise sõbraliku vestlusega. Üksteist katkestades jutustasime oma ülikoolide komsomolielust, jagasime kogemusi. Sofia Ülikooli komsomolikomitee koosneb kõigest viieteistkümnest liikmest, kuid need on siis ka kõige tublimad inimesed. Nende juhtida on töö kõigis teaduskondades. Igaüks vastutab mingi kindla töölõigu eest, olles samal ajal ka mingi teaduskonna šefiks. Sekretariaat on väga noor. Esimene sekretär, sümpaatne Kitan Kitanov, lõpetas ülikooli kaks aastat tagasi ja teeb nüüd komsomolitööd, pidades ühtaegu assistendiametit dialektilise materialismi kateedris. Tema esimene asetäitja, nobe ja armas Velka Ratševa vastutab ideoloogiasektori eest. Asunud sellele kohale hiljuti, on ta jõudnud ära teha väga palju. Komitee juures töötab partei õhtuülikool, mille kuulajaiks on üliõpilased. Erilist tähelepanu pööratakse poliitikaprobleemidele, mis ongi Velka üheks tegevusalaks. Õhtuülikooli lõpetades saavad üliõpilased tunnistuse, mille alusel nad võivad pidada loenguid komsomoli keskkomitee süsteemis.

Ülikoolis tegutseb ka lektoorium. Üliõpilaste referaate arutatakse seminarides, mida korraldatakse ka koos noorte töölistega.

Sofia Ülikooli üliõpilased osalevad aktiivselt enam kui 80 teaduslikus ringis. Igas sellises ringis on kolme- kuni viieliikmelised grupid, kes õppejõu juhtimisel tegelevad mingi konkreetse probleemiga.

Bulgaaria üliõpilaste õppetöö täiustub pidevalt. Mitte asjata pole üliõpilastele antud õigus osa võtta kateedrite nõukogude koosolekutest ja esitada oma ettepanekuid. Sisseastunuid võetakse ülikoolis vastu väga pidulikult. Esimesel septembril annab rektor aulas kõige sümpaatsemale esimese kursuse esindajale sümboolse teadusse pääsemise võtme. Iga uus üliõpilane saab ülikooli teatmiku, kus muuhulgas on andmed ka stipendiumi kohta: selle suurus Bulgaarias sõltub keskmisest hindest ja vanemate sissetuleku suurusest. Teatmikus sisaldub ka komsomolikomitee läkitus.

Palju muresid on Petko Petkovil, kes tegeleb olmeküsimustega. Ühiselamutega ollakse Sofia Ülikoolis heal järjel. Ainus raskus on perekonnainimestega. Perekonnaühiselamusse sattuda pole lihtne, kuid kui kord juba seal ollakse, siis ei ole noorel abielupaaril ka enam millegi üle nuriseda. Toad on sisustatud oivaliselt, neis on isegi külmutuskapid. Muidugi arvestatakse vaid üliõpilastest noorpaare.

Ühiselamusse majutatakse teaduskonniti.

Toitlustamisest rääkis Petko, et üliõpilassöökla toidutalongid ostetakse kuuks ajaks. Lõuna- ja õhtusöögi hinnast maksavad poole üliõpilased, poole aga riik. Sööklates on kehtestatud omavalitsus ja seal töötavad ka üliõpilased.

Petkole täielikuks vastandiks on «välisminister», internatsionaalse kasvatuse sektori juhataja Ivan Vassiljev. Sofia Ülikoolis on välismaa üliõpilaste dekanaat, mis otsustab administratiivküsimusi. Kõik ülejäänu kuulub Ivani mõjupiirkonda. Komitee juurde on loodud Rahvaste Sõpruse Klubi. Selle korraldada on õppe-teaduslik ettevalmistus, ideoloogilis-kasvatuslikud ja kultuurimassilised üritused ning sporditöö. Internatsionaalse kasvatuse sektori organiseeritud õhtud on pühendatud neile riikidele, mille esindajaid õpib Sofias. Vaba aja veetmise kohana on väga soositud kultuuriklubi, siin võib juua kohvi, vestelda, tantsida, vaadata üliõpilasteatri etendusi, kaasa lüüa kinoklubis, mille liikmed ise kirjutavad stsenaariume ja teevad lühifilme. Lähemas tulevikus võtame vastu oma uusi sõpru Tartus. Kohtumiseni!

L. BLUM

Coram populo

ehk mõtteid pärast pedagoogilist praktikat ja artikli «Kuulame ära ka teise poole» lugemist.

On tore, kui inimene leiab oma vaimu, veel toredam aga, kui ta oma vaimsusest midagi ka teistele annab. Ega seda palju ole vaja: piisab sädemekillust, kui juba lahvatab leek, ja pärast tuleb hulka suitsu veel pealekauba. Aga puhume parem suitsu minema, kel teda õige vaja, ja las tuli olla edasi. Tule valgel on parem astuda ja soojem on ka.

Hea, et T. Kurisoo diplomitöödega seotud muremõtted välja ütles, meeldiv seegi, et need dotsent V. Tohveri kirjutise näol vastuse leidsid. Ega palja sõnategemise peale keegi reageerima hakka, aga kui mõni ammukipitanud mõte üle n o l i m e t a n g e r e piiri lipsab, siis pole muud, kui hoia aga jutul sabast. Milleks soojendada oma mõtteid lõputult südames, kui nad on määratud üldsuse teadmiseks ja mitte häämbuma keset väikluse virelust. Nõnda saavad silmad paremini seletama läbi vaikelu loori, nõnda jõuame arusaamiseni, et sotsiaalne progress ei toimu ilma, et meie ise selle kujundamisest osa võtaks.

Tänu neile, kes hommikust õhtuni oma teadmisi noortele annavad, selle kõrvalt aega veel enesetäiendamisekski leides; neile, kes ei tihka kaduma minna lasta ainsalgi tarkuseival, võime muidugi kindla teadmisega öelda, et e p p u r, s i m u o v e. Aga kui võrratult kiirem oleks liikumine, kui kaasa lööksid kõik, ka need laisad ja lohakad, distsiplineerimatud ja ebaratsionaalsed, hajevil huvidega ja tõsistest huvidest irdunud noored inimesed! Või veel! Kes neid talutama peab? Ise pahad, ja veel tahavad, et neid kättpidi veetaks? Missugune kole mentaliteet!

Maailma teadvusesse läheb see, mis on olemas, ütleb V. Tohver. Olemas on tagajärg — see, et nad on hooletud ja vastutustundetud. Mida millegipärast ei ole, see ei lähe maailmale ega meile korda. See, et nad võiksid olla paremad ja et ühiskonna edasiminek võiks olla kiirem, ei puutu meisse, niisamuti nagu erinevad teguridki, mis nende kujunemist käesoleva ajani on mõjutanud?! Lubatagu küsida: kas võib niisugusest avaldusest üldse välja lugeda midagi muud peale ükskõiksuse? Kas ei jõua paljud nende hulgast, kes ühiskonna tarbeks tõemeeli mutreid treivad, oma eesmärgist sootuks erinevale sihile? Inimene, kui pisike üksus ta polekski, jääb alati inimeseks ja ühtaegu isiksuseks (mitte ajaloolises, vaid sotsiaalses mõttes). Ta nõuab suuremat tähelepanu kui mutter, mida halva kvaliteedi korral võib kohe uuega asendada. Kui teda pole hoolega valmistatud, jääb ta ühiskonnale väikseks. Muidugi ei ole inimene mutter. Tema suhe välismaailmaga on kahepoolselt aktiivne. Kuid initsiatiiv peab kuuluma ühiskonnale, sest sirguva inimese ja tema ümbruse kogemus ei ole kõrvutatavad.

Individuaalsest lähenemisest inimesele on palju räägitud. Üht-teist on selles suunas ka tehtud. Ometi on reaalsus sageli kurb: diplomandid, kes ei saa tööga hakkama; virisejad, kes ei tee midagi selleks, et oma võlga ühiskonnale tasuda; hulganisti noori, kelle teadvuses poliitilis-ideoloogiline ja eetilis-esteetiline väärtustusvõime ilmutab alaarengut. Millestki jääb nagu vajaka. Kuid millest siis?

Juba maast-madalast õpetame lapsi, kasvatame lapsi... Kuid peatagem hetkeks see loetelu. Me peame noorte harimisel võrdselt tähtsaks nii õpetamist kui kasvatamist. Need kaks on meie vaates lahutamatult seotud. Kuid kas me siiski oleme loonud kõik nende harmooniaks? Kas on põhjust väita, et kümme rubla, mida makstakse kuus klassijuhatajatöö eest, hüvitab kogu kasvatusliku jõupingutuse ja viib õpetaja tihedasse kontakti iga õpilasega? Mõistagi ei ole raha töö ainus stiimul. Kuid seda vähem õige oleks kuritarvitada õpetaja omakasupüüdmatust ja vaimuenergiat, mida koolipäev temalt niigi küllaga nõuab.

Kas ei võiks väljapääsuks olla eraldi p a l g a l i s t e k l a s s i j u h a t a j a t e töölerakendamine, kui mitte varem, siis vähemalt kooli vanemas astmes? Iga õpetaja ei pruugi toime tulla kasvatajana, ja vastupidi. Kuid tegelikus koolielus ei hooli sellest keegi: kui oled kord siia tulnud, siis tähendab, et pead hakkama saama nii ühe kui teise ametiga.

Hakkama saadaksegi, kuid kuidas? Juba esimesel pilgul torkab silma vähemalt kaks vasturääkivust: 1) sooline, mõnel juhul ka vanuseline ebavastavus pedagoogi ja õpilaste vahel, 2) eeldatavate kasvatuslike eesmärkide ja pedagoogi enese teadlikkuse vahel. Oleks vist naiivne loota, et naisõpetaja ja vanemate klasside noormeeste vahel — või vastupidi — võiks tekkida lähedane usaldusvahekord. Ka on raske uskuda, et mees(nais)õpetaja kui kasvataja autoriteet tütarlaste (noormeeste) hulgas märkimisväärset efekti võiks saavutada. Mis puutub õpetaja silmaringi, siis siin viivad juured meid sinna, kust alustasime — ülikooli.

Üldine mulje koolipraktika ja ka eelnenud tähelepanekute põhjal on selline, et keskmine pedagoog kulutab oma energia peaaegu jäägitult ainetundidega ja klassiga tegelemiseks. Ideoloogiline enesetäiendamine näib olevat liiga juhuslik, et eeldada sotsiaalsete probleemide iseseisva arutamise võimet. Seetõttu jääb määravaks ikkagi see teadmine mis kujundati juba ülikooli aegu. Kuigi kõrgemas koolis osutatakse ühiskonnateaduste'le suurt tähelepanu, ei ole nende mõju tudengite maailmavaate ku undamisele mitte päriselt rahuldav. Seminarid on küll hea vorm õppejõu ja üliõpilase lähendamiseks, kuid eks teame omast käest, et mitte alati ei toimu need ülikoolile vastaval tasemel.

Aga kui katsetada veelgi individualiseerituma õppetööga? Kui iga ühiskonnateaduste alale kvalifitseerunud õppejõu juurde kinnistada väike grupp pedagoogilise eriharu üliõpilasi, kes periooditi kirjutaksid temaatilisi esseid ja neid siis õppejõuga üksikasjalikult arutaksid; kui kollokviumidel ei piirdutaks rangelt objektiga — maailmavaatega —, vaid püütaks selles kohta leida ka subjektile — üliõpilasele, tema isiklikugi eluga seotud küsimustele, tema tulevikule —, kas poleks see siis sisuline samm edasi? Ja kui nüüd need üliõpilased, kes 5 aasta jooksul on õppinud oma maailmavaadet ja suhtumisi nii kirjalikult kui suuliselt väljendama, lähevad koolidesse, võttes seal enda kanda k o g u kasvatusliku töö raskuse, kogu klassivälise aja organiseerimise, — kas ei võiks me siis loota kvaliteedilt uute suhete kujunemist kodu ja kooli ning ajapikku ka noorte ja vanade vahel? Absoluutset kooskõla me ei saavutaks — seda pole kunagi olnud ega vist saagi olema. Ometi peaks olukorra parandamiseks ehk just selles suunas mõtlema.

Lootuses, et ülaltoodud mõtteid kui «maailmaparanduslikke» otsemaid maha ei kanta, vaid et keegi — kas pedagoogikakateedrist, kommunistliku kasvatuse laboratooriumist või mujalt — ka vastu hõikab.

JÜRI TALVET
inglise filol. diplomand

Diplomid kolmele

Ajaloo-Keeleteaduskonna lõpetas jaanuaris 3 üliõpilast — Jaak Allik, Kaur Alttoa ja Jevgeni Golikov, — neist kaks esimest kiitusega. Kõik nad said kõrgema hariduse, õppides individuaalplaani järgi.

Jaak Allikul oli riigieksami komisjonile esitada diplomitöö «Demokraatia probleemid V. I. Lenini töödes». Mitmeaastast uurimistööd on juhendanud dotsent R. Blum. Kaur Alttoa on arhitektuuriajaloolises vaates põhjalikult läbi uurinud, pildistanud ja kirja pannud Vastseliina linnuse. Juhendaja oli prof. V. Vaga. Jevgeni Golikovi diplomitöö «Теоретическое введение в конкретно-социологическое исследование культурных интересов молодых рабочих ЭССР относительно информации распространяемой газетой «Молодёжь Эстонии».» valmis TRÜ Sotsioloogia Laboratooriumi baasil, juhendajaks oli filosoofiakandidaat Ü. Vooglaid. Retsensendid andsid kõigile diplomitöödele kõrge hinnangu, toonitades nende uurimuslikku ja originaalset iseloomu. Riigieksamikomisjon ja teaduskonna esindajad leidsid, et kõigi kolme lõpetaja uurimistulemused on väärt trükis avaldamist. Nüüd on diplomid käes, J. Allik asub tööle ELKNÜ Keskkomitees, K. Alttoa töötab Restaureerimisvalitsuse Tartu osakonnas, J. Golikov on EPA filosoofiakateedri õppejõud. Kõik kolm lõpetajat on tublisti kaasa aidanud ülikooli ühiskondlike organisatsioonide sisulisele tööle ja võitnud üliõpilaste lugupidamise.

MART KUBO

Seekord seedimise biokeemiast

Eelmisel õppeaastal alustati Arstiteaduskonnas teaduslike lektooriumidega. Toimunud lektooriumid olid pühendatud üldbioloogilis-meditsiinilistele probleemidele. Osavõtu üle ei saanud nuriseda, rõõmustas, et peale bioloogide ja meedikute oli lektooriumide kuulajaskonnas ka keemikuid, füüsikuid, filoloogе ja teiste erialade üliõpilasi.

Käesoleva aasta esimene lektoorium käsitleb seedenäärmete ensümoloogiat. Vaatluse alla tulevad seedefermentide biosüntees, sünteesitud fermentide jaotumine, transport ja säilitamine sekretoorses rakus ning loetletud protsesside regulatsioonimehhanismid, eriti aga viimaste seos hiljuti avastatud mao-peensoole hormoonidega.

Huvi peaks pakkuma ka teema, mis käsitleb seedenäärmete sekretsiooni mehhanismide seost energeetiliste protsessidega ja ioonide aktiivse transpordiga.

Lektoorium toimub 21. veebruaril kell 17 Lutsu 2 (Uues Anatoomikumis). Põhiettekandja on dots. L. Tähepõld.

A. KALLIKORM

Lauluga...

(Algus lk. 2.)

Kahe ülikooli kooride sidemete haruldaselt südamlikku ja formaalsusest vaba iseloomu toonitas Vitali Sotnikov. Naiskoori dirigent Vaike Uibopuu meenutas varasemate vastastikuste külaskäikude muljeid.

Tomski koorikapelli teeneline esimees Ivan Kossen ütles pärast Tartu kontserte: «TRÜ aula on akustika poolest parim kontsertsaal, kus me kunagi oleme olnud. Siin kuuleb iga laulja väga hästi iseennast ja samal ajal kogu koori. 1968. a. oli meil suur kartus Tartu kooripubliku erilise nõudlikkuse ees. Ka käesolevaks kontserdiks valmistusime suure hoole ja armastusega. Vahetult enne teeleasumist toimusid proovid peaaegu iga päev. Tartlaste vastuvõtt ületas kõik meie ootused. Võibki öelda, et kontsertreis algas tõeliselt alles Tartus. Loodame väga, et meil õnnestub osa võtta VI üliõpilaslaulupeost Tartus 1974. a. Enne seda oleksime väga rõõmsad, kui Tartu ülikooli laulurahvas leiaks võimaluse vastukülaskäiguks meie linna.»

T. PIIN

Rein Veidemann

„Amorese" lahkumine?

Ei veel. Sellekohaseid endeid pole täheldatud. Ent varem või hiljem tuleb seda tõdeda.

Juba 2,5 aastat on see antiikaegse nimega sõpruskond aeg-ajalt üllikoolirahva ette astunud, et neile taas oma südame asju öelda, nendega koos mõtiskleda, püüdes luua samal ajal ka kunstilist väärtust. Kursuse numbrite kasvades kasvab ka õppekoormus, süvendades iga päevaga ajakitsikust, mille tõttu lihtsalt füüsiliselt osutub võimatuks uute luuleprogrammide katuse alla viimine. Alljärgnevalt ei kavatseta sissetungi «Amorese» loomingulisse kööki, küll aga tahetakse esitada mõningaid mõtteid, mis seda köögipalavust kogedes ja küsimust: mis saab edasi? vaagides, on ajusoppi kristalliseerunud.

Allakirjutanu vihkab siiralt ilulugemist. Selle tõttu arvab ta olevat üle elanud kombe, mille järgi luuletusi loetakse eesriide eest, et selle taga uueks etteasteks lava kohendada. Samuti ei pea ta lugu neist arvukatest raadio luuleõhtutest, mille professionaalne lugemisoskus ei välista luuletuse nudistamist. Julgen väita, et näitleja polegi võimeline iga luuletust ette kandma, omagu ta siis kui filigraanset väljaõpet. On luuletusi, mis oma tundelaadilt eeldavad ka ainult seda tundelaadi evivat esitajapsüühikat, rääkimata sellest, et iga luuletus nõuab äärmiselt tugevat läbielamist, iseenda kaudu avamist. Sest see, millise tõlgenduse saab luuletus publikult, oleneb ju ainult esitajast. Kaksipidimõtlemisi ei tohiks olla: sedavõrd veenev peab olema öeldud sõna. Luuletuskogu enda lugemine annab selleks palju enam võimalusi, olenedes lugeja erudeeritusest, vastuvõtuastmest, iseloomu individuaalsetest iseärasustest ja paljudest muudest teguritest.

Nimetatud probleemi puudutas juba ka Jaak Allik oma artiklis «Labürindil leidub ka väljapääs» (TRÜ ajaleht, 24. dets. 1971. a.), milles ta ühtlasi sõandas pidada «Amorese» viimast luuleõhtut teatavas mõttes luuleteatri sünniks.

Jagaksin meeleldi Jaak Alliku arvamust, kui ma kahetsusega ei tõdeks nende vajaduste, võimaluste ja taotluste ebaproportsionaalsust, mis sunnib «Amorest» jääma siiski vaid asjaarmastajate ettevõtmiseks ja viiteks sellele, kui väga vajalik oleks riiklikult toetatav tõeline luule- ja eksperimentaalteater ka meil Eestis. Olukorras, kus sünnivad üksikud katsed (Hermaküla teater võib lubada endale eksperimenti tänu «Vanemuise» kassatükkidele — isemajandamise tõttu selles valdkonnas tuleb ka neid produtseerida), pole siiski võimalik maksimaalselt ühendada annet ja tahet, eesmärki ja abinõud. Teater-laboratooriumi asutamise soov ei ole just uudne. Oletatavasti on ka varem sellega ajakirjanduse veergudel esinetud. Paraku peaks ka kordamine olema õigustatud, sest kui tahame omada arenevat teatrit, seisame homme-ülehomme ikkagi asutamise möödapääsmatuse ees.

Oleme peaaegu sinnamaale jõudnud, kus ei piisa sellest, et ainult teatrit teha, s. o. inimeste silme ees teiste saatusi lahti harutada ja selle kaudu neid mõtlema sundida. Peame publikuga lausa manipuleerima, temaga koos midagi väga tema tundeid puudutavat mängima (püüdlus vahetu kontakti saavutamiseks saab võrdväärseks esituse meisterlikkuse ja tekstiga). Luuleteater, apelleerides just sellele küljele, suudab seda, sest värsi jõud on tema tiheduses suurem. Olustikus (laval muidugi tinglikult) aset leidvate konfliktide lahendus või lahendamata jätmine võib etenduse käigus anda publikule selle iidse katarsise, mis hiljem taandub siiski vaid tuhmuvaks esteetiliseks elamuseks. Ta rikastab inimest, ent vaevalt paneb teda lõpuni mõtlema, oma elu kaudu ühtesid või teisi ideid, mida ta nähtud kangelastes kohtas, enese kaudu avaldama ja välja elama. Eespool väidetu ei tähenda teatri ja draama kui žanri eitamist. Sellel on kahtlemata jääv roll inimese eetilise ja esteetilise maailma kujundamisel. Ent nähes, kuidas mingil imeväel juurdub meie elu mitmetesse sfääridesse rutiini, tekib paratamatult soov sellele vastu hakata. Luuleteatril paistavad olevat selles võitluses vahedamad relvad, sest oma abstraktsuse juures — pole seal ju tegelasi, ei õiget süžeedki — suudab ta samal ajal küllalt konkreetses suunas mõjutada inimese teadvust. Et aga luuletuste kokkuseadmine programmiks, režii koostamine, selle realiseerimine terviklikuks lavastuseks, sellele muusika kohandamine ja muude võtete kasutamine omab ka eksperimentaalset iseloomu, siis võiks seda ühtaegu nimetada ka eksperimentaalteatriks. Pealegi võiks selletaolises kunstiasutuses üldse praktiseerida teatri uusimaid suundi ja meetodeid, et nendest saadud kogemusi saaksid kasutada ka teised teatrid. Heameelega näeksin juba lähemas tulevikus eesti teatri struktuuri järgmiselt: traditsioonilisi žanre viljelevad kutselised teatrid, rahvateatrid ja nende kahe kõrval siis ka üks või paar teater-laboratooriumi või eksperimentaalset luuleteatrit. Julgen väita, et kunst on alati eksisteerinud ühiskonna heldusest sõltuvalt, ehk mõneti selle armuandidestki. Miks ei peaks me siis seda lootma meie sotsialistlikult ühiskonnalt.

Kõik eelnenu võib tunduda utoopilise ulmana, kuid allakirjutanu ei saa ka ühineda teatrikriitik Valdeko Tobroga, kes seab stuudiotöö eksperimendi hoopiski kahtluse alla (vt. lähemalt «Sirp ja Vasar», 10. dets. 1971. a.). Kartus ideoloogiliste ja kunstiliste vääratuste ees, mis V. Torbo arvates paratamatult kaasnevad eksperimentidega, võib kanduda kergesti üle kartuseks arengu ees, mis omakorda on taas ju vastuolus meie kunsti parteilisusega, rääkimata marksistlikust dialektikast.

Edasimineku otsustab siiski julgus tulevikku vaadata. Sellepärast on ka «Amorese» lahkumine kunagi optimistlik.

REIN VEIDEMANN

13. veebruari sündmustest Tartus

13. veebruar 1972. a. Kell lööb 16.00 pauku. Kassitoome künkad täituvad jalgsi ja muidu kohale saabuvaist kodanikest. Orkester mürtsub valssi, kohalik elanikkond on rivistatud spaleeri ovaalse lumestaadioni lõunanõlvadele. Pealtvaatajate selgade taga tunglevad sangpommide, lippude, lumeharjade, mikrofonide, vaskpillide ja muude kelkudega varustatud isikud. On märgata üleorganiseerimise jälgi. Kell lööb 16.07. Mäeveerule kutsutakse rida võistlejaid, neil seisab ees laskumine. Raja pikkus on ca 50 m, langus 100 m, rada katab õhukese ühtlase kihina valge värvusega lumivaip, ees vasakul üks suur kuusepuu. Võistkond võistkonna järel väljuvad rajale mehed, naised, mehed ja naised. Toimub inimese ja metalli meeliülendav võidusõit, orkester valsib ikkagi. Üksmeelne pealtvaatajate pere jälgib õudusega tohutu arvu surmapõlgurite hüppeid, üleorganiseerimise jäljed leitakse suunduvat metsa. Võistluspaigalt diskvalifitseeritakse kodanik, kes püüab reklaami eesmärgil mäest allasõidul EPA mütsi kasutada. Inimese ja külma metalli võistluse võidab külm inimene. Tuttavaile jagatakse praetud leiba. Toimub «Vanemuise» näitemeeste allaminek, pealtvaatajad juubeldavad ja nõuavad lisa. Kusagil on hirnuv hobune ja hobusemees. Kell lööb, kes saab, lööb kaasa. Korraldatakse võistlus pisima asja peal allalaskjale. Vahepeal üksikuid figuure John Mischa Statkevitschilt. Ilmub mees, kes laskub üliõpilaspiletil. Ilmub mees, kes laskub intriloal, see ei loe, see on pikendamata. Ilmub mees, kes laskub viiekopikalisel, see ei loe, see on raha. Loetakse üle võistlusprotokollid. Ühelistel võitis Mees Roosa Jopiga. Kahelistel võitis Võistkond, Kuhu Kuulus Mees Roosa Jopiga. Segavõistlusel võitis Mees koos Roosa Jopiga. Võistluse naistele võitis Mees Roosa Jopiga, sai sealsamas võistluskeelu koos igasuguste tulemuste tühistamisega, kuna ilmutas ilmseid ületreenituse tundemärke. Siiski peab Mees Roosa Jopiga ilma rahata klubisse saama, arvab mõni. Saabub tee ja aeg kokkuvõtete tegemiseks. Leidub hulganisti inimesi, kes laskuvad Suurelt Jäärajalt, kes millega, olles all kõik kaotanud. Videviku katte all püütakse kõrvalseisjaid mäest allaliikumisega kaasa tõmmata, nood heitlevad ja tõmbavad teisigi kaasa. Siis mängib orkester valssi ja kõik lahkuvad klubisse, joovad seal ära neli kasti rahvuslikku õlut ja tõmbavad kõie nurka. Mängib gitarre, töötab parempoolne mikrofon. Kõik väljuvad käsikäes teadmisega: kes kõige kaugemale sai, see saab kõige pikemad ninad.

Tuleval aastal kannavad sõdurid spetsiaalsetele võistlusradadele õlgkorvikestega lund, kõik on kelgutatud ja rahvas saab järgnevaks eluks jälle elamusi.

T. K.

Kirjandusvõistlus

Eesti filoloogia osakonna komsomoli algorganisatsiooni büroo ja rahvaluule ring kuulutavad välja kirjandusvõistluse. Võistlusest võivad osa võtta nii statsionaarsed kui ka mittestatsionaarsed üliõpilased.

Esitada võib töid mistahes tuntud ja seni tundmata žanrides.

Preemiad kujunevad võitjate vääriliseks, kusjuures žürii jätab endale õiguse vajaduse korral mõnes žanris auhindu mitte välja anda.

Juhindudes NLKP Keskkomitee otsusest olukorra kohta kirjanduskriitikas ja lähtudes soovist parandada kriitikute ettevalmistamist ülikoolis, kuulutatakse paralleelselt välja **kirjandus- ja teatrikriitiliste artiklite võistlus.**

Tööd tuleb esitada kahes eksemplaris ja varustada märgusõnaga, lisades kinnises ümbrikus autori nime, kursuse ja aadressi. Käsikirjad palutakse saata posti teel ajalehele «Tartu Riiklik Ülikool» või lasta toimetuse uksel (peahoone vasaku tiiva III korrus) asuvasse postkasti. Ümbrik varustada märkusega «Kirjandusvõistlus». «Tartu Riikliku Ülikooli» kirjandusliku lehekülje «Krapp» toimetus kindlustab parimate tööde avaldamise.

Kriitikavõistlusele võib erandlikult esitada ka ajakirjanduses alates 1. sept. 1971. a. ilmunud arvustusi, mille autorid kuulusid kirjutise ilmumise momendil TRÜ üliõpilaste nimekirja. Sel juhul tuleb žüriile esitada üks eksemplar väljaandest, milles artikkel ilmus.

Töid võib konkursile peale autori esitada ka toimetus, kelle väljaandes arvustus ilmus.

Võistlustööde loovutamise viimane tähtaeg on 30. aprill 1972. a. Žürii, mille koosseis teatatakse pärast võistluse lõppemist, langetab otsuse 15. maiks 1972.

Jõudu tööle!

Hoopis Puka — Kääriku!

Et lumeolud pole kuigivõrd paranenud, alustame seekord, s. o. 20. veebruaril, **suusamatka Käärikule** mitte Elvast, nagu varem planeeritud, vaid **Pukast!**

Et kindlustada matkajatele tagasisõitu Tartusse ja lõunasööki Käärikul, palume osavõtjail registreerida end TRÜ Spordiklubis (V. Kingissepa 19) **veel täna!**

Matkaks koguneda Tartu raudteejaama, kust rong väljub kl. 7.42. Üleriided ja seljakotid viib jaamast Käärikule TRÜ buss.

Vorbuse matkad lükkuvad edasi seniks, kui hakkab lund sadama!

Ilusat lumist kevadet ootama jäädes

TRÜ Spordiklubi

LK

Ringi liikmeid, kes soovivad õppida LK instruktoriks, palutakse koguneda esimeseks sissejuhatavaks konsultatsiooniks reedel, 18. veebr. kell 20 Vanemuise 46 — 226 (LK kabinetti).

RINGI JUHATUS

Ülikooli lõpetajad võivad saada juriidilist konsultatsiooni ELKNÜ TRÜ komitees.

Teaduskondadevaheline isetegevuskonkurss

TRÜ a/ü klubi kuulutab välja järjekordse isetegevuskonkursi. Erinevalt eelmistest aastatest hinnatakse konkursil ka igasuguseid teaduskonnasiseseid kultuuriüritusi, osavõttu klubi ringide tööst ja üldist aktiivsust.

Konkursi eesmärgiks on populariseerida isetegevust ja avastada uusi talente.

Preemiaks võitja teaduskonna parimatele esindajatele on ekskursioon, turismireis või oma programmiga kontsertreis väljapoole vabariiki. Konkursi tulemusi võtab välisrühmade ja teiste rühmade kompekteerimisel arvesse ka EÜE. Eraldi preemiad on ette nähtud konkursi parimale osavõtjale ja parima programmi organiseerijale.

Kontsertprogramme klubis hindab žürii, mille koosseisu kuuluvad parteikomitee, ametiühingukomitee, komsomolikomitee ja klubi esindajad. Peale selle arvestatakse ka publiku hinnangut. Selle tarvis on eelnevalt väljakuulutatud õhtutel klubis eraldi kast, kuhu pärast programmi kuulamist-vaatamist tuleb lasta sedelid arvamustega.

Hindamise süsteem on järgmine:

Kontsertprogrammi üldmulje eest kuni 100 palli, lisaks sellele kuni 50 palli kunstilise taseme ja 50 palli ideoloogilise mulje eest. Peale selle saab 50 palli kava, mis pakub välja uue või tõstab ausse mõne varasema üliõpilaste seltskonnas levinud laulu või mängu. Saali ja lava kunstiline kujundus toob juurde veel kuni 30 palli.

Teaduskonnasiseste kavade hindamiseks peab teaduskonna kultuurivolinik üritusest klubisse eelnevalt teatama. Juba kava esitamise eest üksi saab 5 palli, lisaks veel kuni 10 palli olenevalt tasemest ja õnnestumisest.

Osavõttu klubi isetegevusringidest või klubi tööst arvestatakse suhteliselt teaduskonna üliõpilaste arvuga (10—50 palli). Ka klubi õhtust külastamist hinnatakse protsentide järgi teaduskonna üliõpilaste üldarvust. Registreerimiseks tuleb igal piletiostjal klubi kassiirile teatada oma teaduskond.

Hindamine algab käesoleva ajalehe ilmumisest ja lõpeb maikuu keskel.

Teaduskondade organisaatorid peavad 25. veebruariks klubiga kooskõlastama kontsertprogrammide esitamise ajad. Juhul, kui esinemise aeg ei ole ette teatatud, loosib selle välja klubi nõukogu.

Ka proovide suhtes palutakse ühendus võtta klubiga.

Julgust mõtlemiseks ja harjutamiseks!

*

Klubi kutsub oma nõukogu liikmeid järjekordsele koosolekule 22. veebruaril kell 20.

TRÜ a/ü klubi

Klubis

Reedel kell 19 mängib klubis tantsuks orkester «Kogudus».

*

Laupäeval ja pühapäeval kell 20 annab kontserdi ja mängib tantsuks ansambel «Baltika» Tallinnast.

Pääsme hind 80 kop.

Esperantoring

Ülikooli esperantoringi koosolek toimub teisipäeval, 22. veebruaril kell 19 peahoone auditooriumis nr. 126. Palutakse kindlasti tulla kõigil, ka neil, kes alles soovivad esperantot õppida.

RINGI JUHATUS

Bioloogide vilistlasõhtu

algab «Sophokleses» 23. veebruaril kell 19. Kell 20 esineb prof. E. Kumari teemal «Põhijooni looduskaitse ajaloost Eestis».

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 991. MB 00505.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINE

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 5 (882) Reedel, 25. veebr. 1972. a. XXV aastakäik

Milliseks kujunes 1971. a. panus teadusele?

J. Tammeorg

Sellele küsimusele päris ammendavat vastust anda on ilmselt võimatu, sest ülikoolis tehtav teaduslik töö on äärmiselt mitmepalgeline. Ei saa olla kõrgema kooli õppejõud, kui oma erialal teaduslikku tööd ei tee. Õpetatavate ainete rohkus tingib ka probleemide ja teemade paljuse, mille raamides kontsentreerumine ja komplekteerumine on ainult teatava määrani võimalik. 1971. aastal töötas ülikooli pere 665 teema lahendamisel. Juba nende loendamine, rääkimata tulemuste iseloomustamisest ja hindamisest, annaks omaette raamatu. Seega siis tuleb töö iseloomustamiseks meie lehe nappidel veergudel valida mingi teine tee — lasta kõnelda arvudel. Enne seda aga siiski pisut kvaliteedijuttu.

Teadusliku üldsuse hinnang. Mõtleme siin ENSV Teaduste Akadeemiat, kes oma aastaaruandes annab ülevaate kogu vabariigi saavutustest. Tähtsamate teaduslike saavutuste all ülikoolist tuuakse sel aastal ära prof. P. Kardi töö mitmekihiliste interferentskilede kohta, van.-õp. O. Saksa juhendamisel väljatöötatud nõrkade voolude võimendi tundlikele mõõteriistadele, biokeemikute A. Linnu, R. Villemsi, M. Söödi tööd ribosoomide oligoribonukleotiidse koostise muutustest pankrease ribonukleaaside toimel, dots. J. Rebase töö teadvuse ja tunnetuse sotsiaalse determinatsiooni kohta, van.-õp. A. Künnapi töö kamassi keele uurimisest ning asp. J. Põldmäe doktoritööna kaitstud väitekiri eesti luule uurimisest. Pole kahtlust, et need on ka meie silmapaistvamad saavutused, ent ilmselt olnuks see nimekiri veelgi pikem, kui pisut paremini oskaksime ära seletada oma tööde olemust ja saavutuste tähtsust (NB! teaduse populariseerimine!), sest otsus tehti ju meilt saadud annotatsioonide põhjal.

Teaduslikud väljaanded. Võrdleme toodangut 3 viimase aasta jooksul.

Aasta	Üld-toodang	Mono-graafiad	Õpikud	Õppevahendid rotaprindil	Toimetised
1971	179	12	5	96	22
1970	204	14	4	98	25
1969	145	12	2	71	19

Niisiis arvuliselt umbes niisama palju kui 1970. aastal, õigemini: pisut vähem kui 1970., aga selgelt rohkem kui 1969. aastal. Väljaannete arv sõltub suurel määral ka trükibaasi olukorrast ja mahust poognates (lubatud limiidid kasutati ära täielikult). Ent pisike tagasiminek on ka autoripoognate arvus (1971 — 1653, 1970 — 1929, 1969 — 1227). Põhjust kurtmiseks siiski pole. Vastupidi, võime rõõmu tunda rea monograafiate üle (P. Kard, P. Vihalem, I. Sildmäe), mõned neist ilmusid väljaspool meie maa piire (V. Palm, A. Künnap, J. Lotman), osaliselt koostööna ENSV Teaduste Akadeemiaga («Eesti NSV Floora VIII», «Силур Эстоний»). On hea, et kõrgematele koolidele määratud õpikute arv tõuseb. Originaalõpikud meie õppejõudude autorlusel ilmusid inseneripsühholoogias, programmeerimises, teoreetilises mehaanikas, tsiviilõiguses ja rahvamajanduse planeerimises. Nuriseme üliõpilastööde kirjastamise üle. Konverentsi puhul (ka hiljem mitte!) ei saanud kõik osakonnad materjalide väljaandmisega hakkama. Ka toimetiste käsikirjade valmimine kipub venima, peamiselt toimetajate liigsest tagasihoidlikkusest tingituna.

Teaduslikud artiklid. Toome andmed tabeli kujul 3 viimase aasta kohta.

(Järg 2. lk.)

* * *

kas sa voolid
minu hinge pärast
hõbevalge pärli
oma silmasärast
mulle ulatad
kui kastetilga puult
et ta sulaks
eluveeks mu suul

* * *

yks kuuvalge öö
yks avanev pung
yks mesilind tarus
õitest nägemas und

* * *

oli päevas naeru, oli nuttu
pane silmad kinni, jääme tuttu
mina siin ja sina, sina sääl

läbi öö mu juurde sinu hääl —
unne hällitama vilepill —
kasvab meie yle unelill

uni siin ja uni sääl
läbi une sinu hääl

* * *

tahtsid midagi kindlat
ytlesin:
puu
mets
maa-
kivi
maa

Rein Sanderi loomingust vaata lk. 3

Karl Ernst von Baeri sugupuust

28. veebruaril möödub 180 aastat XIX sajandi silmapaistva loodusteadlase, Tartu Ülikooli kasvandiku, Peterburi Teaduste Akadeemia akadeemiku **Karl Ernst von Baeri** sünnist. Sel puhul on ajakohane heita põgus pilk Baeride suguvõsa selle liini ajaloole, kuhu kuulub Karl Ernst.

Baeride suguvõsa algus Baltimail ulatub tagasi XVI sajandi lõppu ja XVII sajandi algusesse. Nii oli **Heinrich Baer (Bar)**, Vestfaalist pärit kaupmees, juba aastal 1600 Riia linna kodanik ning suure gildi liige. Järgmine Baer, keda on ürikutes märgitud, on samuti **Heinrich**, kaupmees ning Riia linna kodanik, kes suri Tõstamaal, oma rendimõisas 1660. a. Tema poeg **Andreas** (sünd. Riias 12. 01. 1627, surnud Tallinnas 29. 01. 1708) õppis isa soovil kaupmeheametit Tallinnas, kuhu ta ka hiljem alatiseks elama jäi. 1660. a. oli ta juba Tallinna kodanik ning 1690. a. suure gildi oldermann. 1676. a. abiellus ta teist korda ning sellest abielust pärines poeg **Heinrich** (1688—1751). Andreas Baerilt pärineb senini säilinud huvitav käsikiri, põlvest põlve pärandatud perekonna **«Geheim Buch»** /Salaraamat/ (vt. RAKA 2458; 1; 1). See pärgamenti köidetud käsikiri on suuremas osas kirjutatud Andreas Baeri poolt ning selles kirjeldab ta oma õpinguaastaid Tallinnas, reise Moskvasse, Venemaale, seiklusi ja sündmusi, mida ta on läbi elanud jm. See osa haarab ajavahemikku veebruarist 1643 kuni maini 1707. Edasi kohtame märkmeid aastaist 1730, 1796 ja 1828, mis on tehtud ta järglaste poolt ning on majandusliku laadi.

Heinrich Baer polnud enam kaupmees, vaid evis sõjaväelist aukraadi (rootsi kornet, poola leitnant). Ta abiellus 1719. a. Sutlemi (Hageri kihelk.), Vohnja (Kadrina kk.) ja Lasila (Kadrina kk.) mõisate pärijanna ema poolt Helmersen'ide suguvõssa kuuluva **Anna Magdalena v. Waldeck'iga** (1692—1731). 1749. a. sai Heinrich Baer aadlitiitli — «Baer Edler von Huthorn». Sellest abielust oli kaks poega — **Heinrich Johann** (1723—1776) — K. E. Baeri isapoolne vanaisa — ja **Andres Magnus** (1726—1787) — K. E. Baeri emapoolne vanaisa. Heinrich Johann sai sajandi keskpaiku Piibe (Koeru kk.) mõisa omanikuks, mis sellest ajast alates kuni I maailmasõja lõpuni kuulus Baeridele. 1758. a. abiellub ta **Anna Louise v. Freymanniga** (1734—1814). Lapsi sündis neil kaksteist, kellest täiskasvanuiks said viis. K. E. Baeri isa **Magnus Johann** (sünd. 27. mail 1765. a. Piibes, surnud 19. augustil 1825. a. Königsbergis) päris Piibe mõisa ning ta vend **Karl Heinrich** (sünd. Piibes 1763. a., surn. 1814 Tallinnas) oli hiljem Lasila mõisa omanik. Heinrich Johann suri 22. veebruaril 1776. a. Piibes ning maeti sinna. Mõisa lähedal olev Toodamägi on H. Joonuksi andmeil mõisa endine matusepaik, kust rahvajuttude järgi olevat vanemail aegadel leitud veel hauaplaatide tükke.

Andreas Magnus abiellus 1752. a. **Margaretha Johanna v. Wrangell'iga**. Lapsi oli neil kaheksa, täiskasvanuks sai viis. Tütar **Juliana Louise** (sünd. Vohnjal 15. märtsil 1764, surnud Piibes 25. okt. 1820, maetud Koeru kirikaiale), ongi K. E. Baeri ema. Andreas Magnusele kuulus Vohnja mõis, ta suri seal 20. märtsil 1787. a. ning on maetud tõenäoliselt Kadrinasse.

19. veebruaril 1787. a. abiellus Magnus Johannes oma onutütre Juliana Louisega. Pulmad peeti Vohnja mõisas, elama asuti Piipe. Siin sündis neil üksteist last, kellest täiskasvanuks said kaheksa: **Louise Charlotte** (1787—1862), **Ludwig Heinrich Magnus** (1789—1834), **Karl Ernst** (sünd. Piibes 28. veebruaril 1792, surn. Tartus 28. novembril 1876), **Andreas Johann Gustav** (1796—1856), **Helene Juliane** (1798—1834), **Caroline Emilie** (1799—1866)), **Euphrosine Adeline** (1806—1879).

Karl Ernst v. Baer abiellus 1. jaanuaril 1820. a. Königsbergis **Auguste v. Medem'iga** (sünd. 25. august. 1799. a. Königsbergis, surn. 15. märtsil 1864. a. Peterburis). Kõik lapsed sündisid Königsbergis. Esimene suri noorelt, täiskasvanuks said viis: **Karl Julius Friedrich** (sünd. 9. veebr. 1882, surn. 30. märtsil 1843, stud. med. Tartu ülikoolis), **August Emmerich** (sünd. 22. aprillil 1824, surn. 5. veebruaril 1891. a. Dresdenis, kindralmajor), **Alexander Andreas Ernst** (sünd. 22. aprillil 1826, surn. 25. veebruaril 1914 Repinikul, maetud Koeru kirikaeda, mõisaomanik), **Marie Juliane** (sünd. 26. jaanuaril 1828, surn. 16. märtsil 1900 Peterburis), **Hermann Theodor** (sünd. 30. augustil 1829, surn. 10. augustil 1866 Piibes, maetud Koeru kirikaeda, mõisaomanik).

K. E. v. Baeri pojal Alexander Andreas Ernstil oli kaheksa last, Hermann Theodoril neli, kellest üks suri noorelt. Koeru kirikaial on tegelikult kaks Baeridele kuuluvat matusepaika, üks varasem ja teine hilisem. Nähtavasti lõpetati Piibe mõisa juures olevale Toodamäele matmine 18. saj. lõpul või 19. saj. algul ning perekonna matusepaigaks sai Koeru kirikaial end. kirikumõisa poolse müüri ääres olev plats, mida tähistab tänini säilinud suur hauaplaat, millel kiri; **Grabstatt Baer von Huthorn.** Siia peaks olema maetud ka Karl Ernsti ema **Juliana Louise** /vt. RAKA 1236; 1; 4/. Et Baerid ei kuulunud kohaliku kihelkonna rikkamate mõisnike hulka, siis sellest ka tagasihoidlikum koht matusepaigana. Uus matusepaik asub kiriku altaripoolse otsa kohal Rehbinderite ning Wrangellide matusepaikade vahel ning esimene matmine sellele platsile on toimunud 1863. a. Plats on ümbritsetud raudaiaga ning 1964. a. oli võimalik kindlaks määrata, kes sinna on maetud, enamik riste ning hauaplaate oli veel terved. Praegu seda

(Järg 4. lk.)

K. E. v. Baeri 180. sünni-aastapäeva

tähistatakse teisipäeval, 29. veebruaril 1972 pärja asetamisega tema kalmule (kalmistule sõiduks kogunemine peahoone ette kell 14).

Kell 16 algab aulas konverents. Ettekannetes käsitletakse K. E. v. Baeri teaduslikke ja filosoofilisi vaateid, genealoogiat ning üliõpilasaastaid.

*

KARL ERNST von BAER 28. 02 1792- 28. II. 1876

*

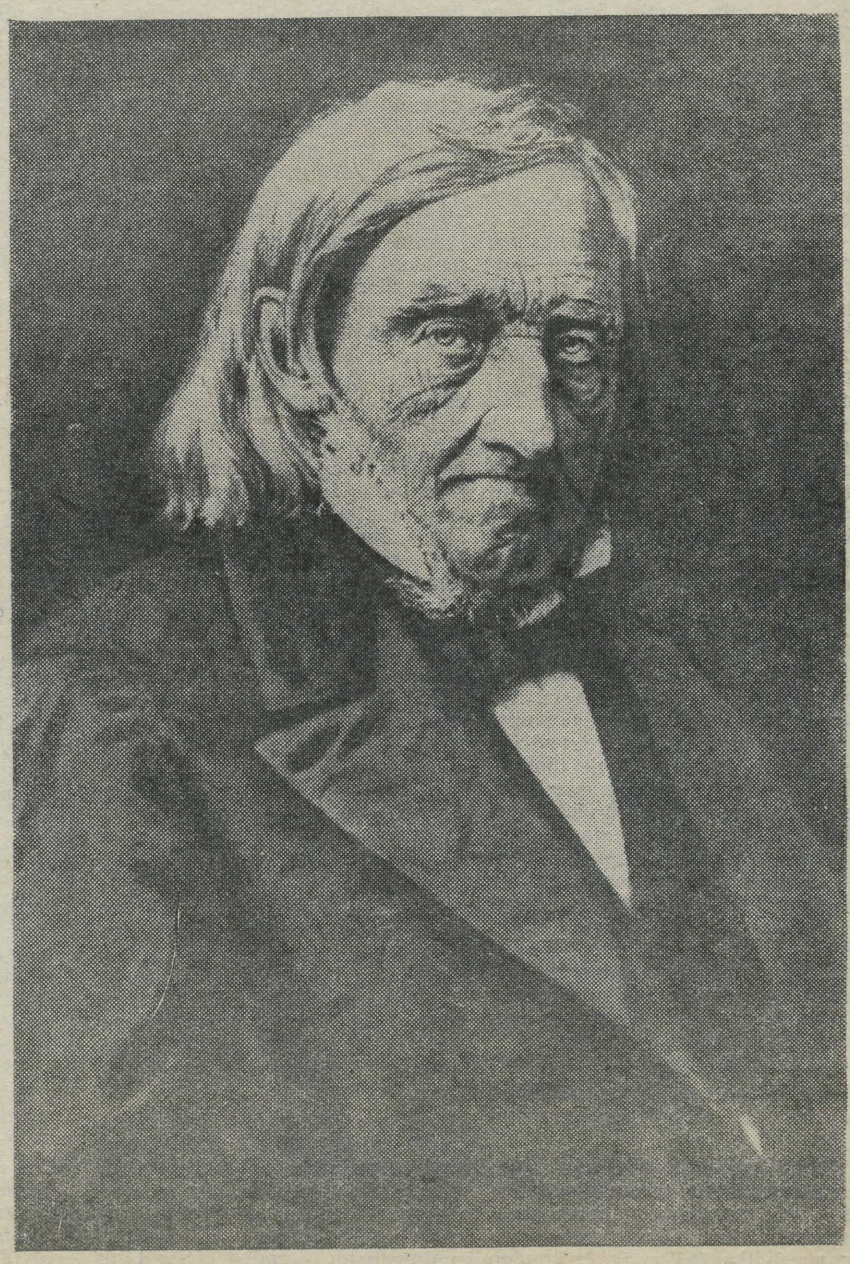

Ühingu «TEADUS» TRÜ organisatsioon VI konverentsi eel

Ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni VI konverents toimub teisipäeval, 29. veebruaril s. a. algusega kell 15 TRÜ nõukogu saalis. Konverentsil tulevad arutusele ülikooli kollektiivi töö teaduse populariseerimisel ning selle töölõigu organisatsiooniline korraldus kahe viimase aasta jooksul. Kuigi konverents on oma iseloomult korraline, aruandeperioodi tööd kokkuvõttev ja edaspidist kavandav, on sedapuhku selle sündmusega seotud meie kollektiivi jaoks midagi enamat — nimelt täitub kümme aastat ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni loomisest. Kümme aastat koordineeritud propagandatööd, et kaasa aidata NLKP programmi elluviimisele, kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomisele, kommunistlike ühiskonnasuhete kujundamisele, uue inimese kasvatamisele! See asjaolu kohustab pilku heitma mitte üksnes organisatsiooni kahe viimase aasta, vaid ka eelnevate aastate tööle.

Märgime siinkohal ainult kaht fakti. Esiteks — **kümne aasta jooksul on ülikooli lektorid esinenud avalikkuse ees rohkem kui 20 000 korda.** (Jutt on arvele võetud esinemistest, kusjuures on alust arvata, et tegelik esinemiste arv on märksa suurem.) See on tohutu teadmiste hulk mitmesugustest teaduse valdkondadest, mis on edasi antud vabariigi töötajatele ning õppivale noorsooole. **20 000-nda loengu pidamise au langes meie organisatsiooni ühele aktiivsemale lektorile, psühhofarmakoloogia laboratooriumi vanemale teaduslikule töötajale Märt Saarmale,** kes kõneles seekord kutsekoolis nr. 17 teemal «Psühhohügieen kollektiivis». Teiseks — **kümne aasta jooksul on meie organisatsioonis omandanud esinemiskogemused ja kujunenud headeks oma erialaste teadmiste levitajateks paljud üliõpilased, kes jätkavad seda tööd edukalt ka pärast TRÜ lõpetamist vabariigi kõigis paigus.** Raske oleks neid kõiki siin loetleda või nende tööd kokku arvata, mis moodustab küllalt tähelepanuväärse osa meie vabariigi loengulisest propagandast üldse. Nimetaksime siinkohal vaid mõned üliõpilastena kõige enam silma paistnud lektorid: Toomas Alatalu, Kaido Jaanson, Toomas Leito, Paul Kenkman, Ilmar Soomere, Kaarel Jaanits, Jaan Sootak, Eimar Rahumaa.

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

11. veebruaril 1972. a.

Tubli töö eest teaduse populariseerimisel elanikkonna hulgas 1970. ja 1971. a. ning seoses ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni VI konverentsiga avaldan tänu ja kiitust järgmistele TRÜ kollektiivi liikmetele:

pedagoogika ja metoodika kateedri assistendile Aino-Kanni **Indrele**, loogika ja psühholoogia kateedri õpetajale Ülo **Vooglaiule**, NLKP ajaloo kateedri dotsendile Lembit **Raidile**, zooloogia kateedri inseneri-le Jaan **Naabrile**, NLKP ajaloo kateedri vanemõpetajale Siina **Lepikule**, psühhofarmakoloogia laboratooriumi vanemale teaduslikule töötajale Märt **Saarmale**, NLKP ajaloo kateedri dotsendi kt.-le Lembit **Kiigele**, üldfüüsika kateedri dots. kt.-le Gunnar **Karule**, teoreetilise füüsika kateedri vanemõpetajale Märt **Liigandile**, üldfüüsika kateedri dots. kt.-le Georgi **Dementjevile**, riigi- ja haldusõiguse kateedri dots. kt.-le Inge-Maret **Orgole**, Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilasele Vello **Peedimaale**, Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilasele **Siim Kallasele**, Bioloogia-Geograafiateaduskonna III kursuse üliõpilasele, RSR-i presidendile Hardo **Aasmäele**, Teadusliku Raamatukogu vanemraamatukoguhoidjale Eha **Saarmale**, Teadusliku Raamatukogu osakonnajuhatajale Laine **Kilgile**.

* * *

Eesti NSV ühingu «Teadus» juhatuse presiidium

autasustas tänukirjaga

kauaaegse aktiivse osavõtu eest ühingu «Teadus» tegevusest ja seoses 70. sünnipäevaga

Aleksander Elangot,

kauaaegse aktiivse loengulise tegevuse ja noorte lektorite kasvatamise eest Johannes Kalitsat, Anatoli Mitti, Tõnu Laaki ja Hillar Palametsa.

Ülesannetest ja nende täitmisest

Eelmine konverents, arutanud läbi organisatsiooni aruandeperioodi tegevuse, andis ka konkreetsed juhendid uuele juhatusele. Lähima sisulise ülesandena nähti ette V. I. Lenini 100. sünniaastapäevaks avaldatud NLKP Keskkomitee teeside laialdast propageerimist ja kommunistlike ning töölisparteide 1969. a. rahvusvahelise nõupidamise otsuste ning nende materjalide edasist tutvustamist ja analüüsi. Üheks pakilisemaks ülesandeks loeti populaarteaduslike loengute uue temaatika koostamist ja väljaandmist. Peeti vajalikuks täiustada esinemiste arvestamise korda, mis tagaks võimalikult täpsema ülevaate tehtavast tööst selles valdkonnas ning võimaldaks üliõpilaste senisest aktiivsemat kaasatõmbamist propagandatööle.

Nende ülesannete täitmise organiseerimise pani konverents 8-liikmelisele juhatusele koosseisus M. Kalda, P. Kask, T. Laak, H. Palamets, I. Rajasalu, E. Tammepõld, E. Tetsov ja E. Vääri. Juhatus valis esimeheks P. Kase, esimehe asetäitjaks H. Palametsa ja sekretäriks M. Kalda. Üsna varsti pärast konverentsi sai organisatsioon koosseisulise sekretäri koha. Sellel kohal asus tööle H. Sarapuu, kes koopteeriti ühtlasi juhatuse koosseisu.

Niisuguses koosseisus, olles jaotanud omavahel sektsioonide töö koordineerimise, töötas juhatus kogu aruandeperioodi.

Suhteliselt kõige lihtsamaks kujunes **loengulise töö arvestuse ümberkorraldamine.**

Senine süsteem, mis seisnes iga populaarteadusliku esinemise kohta arvestuslehe täitmises, asendati uuega, mille kohaselt on arvestuse aluseks lektori isiklik arvestuskaart. Lektori enda käes asuva arvestuskaardi täitmine nõuab vähe aega ja mahutab üle kümne esinemise. Täis saanud arvestuskaart esitatakse juhatuse sekretärile ning saadakse vastu uus. Arvestuskaardi perioodiline esitamine (sõltumata loengute arvust) toimus esialgu iga kvartali lõpus, nüüd aga arvestuse lihtsustamise eesmärgil kaks korda aastas — õppeaasta ja kalendriaasta lõpul.

Kõrvuti tehnilist laadi eelistega, peeti silmas veel kaht asjaolu. Esiteks — koostöös rektoraadiga tehti arvestuskaartide täitmine kohustuslikuks mitte ainult ühingu «Teadus» liikmetele, vaid kõigile ülikooli õppejõududele ja teaduslikele töötajatele, sest vastavalt kõrgemate koolide põhimäärusele peavad kõik õppejõud ja teaduslikud töötajad tegelema oma teadusala propageerimisega. Seega viidi populaarteadusliku töö arvestus kõigi kollektiivi liikmete suhtes ühistele alustele. Teiseks — et ära hoida liigset tagasihoidlikkust populaarteaduslike esinemiste arvelevõtmisel, lisati arvestuskaardi tagaküljel esinemiste loetelu, mis kuuluvad arvestamisele.

Uus arvestussüsteem juurdus võrdlemisi kiiresti ja on näidanud vaieldamatuid eeliseid endise arvestuskorra ees.

Hoopis komplitseeritumaks kujunes **uue temaatika koostamine.** Mõistes, et hea temaatika kujuneb organisatsiooni töös üheks määravaks komponendiks (selle alusel toimub põhiliselt loengute tellimine ja pidamine), asus juhatus kohe küsimusega tegelema. Ka temaatika kavandati koos rektoraadiga õppejõudude ja teaduslike töötajate kogu kollektiivi hõlmavana. Paraku põrkas see üritus osa seltsimeeste passiivsele vastuseisule, kes ei esitanud neilt korduvalt palutud annoteeritud teemasid. Oli neid, kes üldse ei reageerinud temaatika koostamisele. Vahel püüti ka põhjendada, nagu ei võimaldaks mõni eriala üldse populaarses vormis esinemist! Ei ole muidugi raske ära arvata teemade mitteesitamise tegelikku põhjust — teema puudumine temaatikas tähendab praktiliselt loengulise propaganda tööst kõrvalejäämist, s. t. mugavamat äraolemist oma kolleegide arvel. Teemade mitteõigeaegse esitamise tulemusena venis temaatika väljaandmine kavandatud poole aasta asemel poolteisele aastale ning ilmus trükist alles möödunud aasta sügisel (Loengute temaatika. Toimetanud P. Kask ja E. Vääri. TRÜ rotaprindi väljaanne, 1971). Temaatika sisaldab 826 annoteeritud loenguteemat kõikidelt teadusaladelt, millega tegeldakse meie ülikoolis, kusjuures eraldi on esitatud teemad, mis on vahetult seotud NLKP XXIV kongressi materjalide populariseerimisega.

Ilmunud temaatika ei ole vaba puudustest. Kõigepealt — sellest jäid teemade mitteesitamise tõttu eemale enam kui 200 õppejõudu ja teaduslikku töötajat (kes lunastavad, muide, oma võlga veel käesoleva ajani), mitte kõik teemad ei ole vajalikul määral populaarse iseloomuga, annotatsioonid ei iseloomusta alati küllaldaselt loengus käsitletavat, mitmed nõutavad teemad, mida meie kollektiivi liikmed oleksid sobivad käsitlema, temaatikas puuduvad. Kõiki neid puudusi tuleb järgnevate väljaannete puhul vältida.

Keskseks ülesandeks aruandeperioodil kujunes **NLKP XXIV kongressi materjalide tutvustamine.** Lisaks sellele langesid sama perioodi algusse V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva tähistamine ning lõppu ettevalmistuste tegemine NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva tähistamiseks, mis samuti vajutasid pitseri kahe viimase aasta tööle. Meeldiv oli tõdeda, et meie organisatsioon saavutas V. I. Lenini juubelile pühendatud vabariiklikul ülevaatusel esikoha kõrgemate koolide ja teaduslike asutuste grupis, mida märgiti ära aukirja ja rahalise preemiaga. Innustatuna saavutatust ühinesid meie lektorid Moskva Riikliku Ülikooli teadlaste üleskutsega NLKP XXIV kongressi väärikaks tähistamiseks ning võtsid kohustuseks 1971. aastal — kongressiaastal — pidada 2000 populaarteadusliku loengut ning organiseerida noorte lektorite ettevalmistamiseks ja lektorite meisterlikkuse tõstmiseks üleülikooliline ühiskondlikel alustel töötav kõneoskuse kool, mille tööst osavõtt oleks võimalik kõigil asjast huvitatud kollektiivi liikmeil.

Need kohustused täideti. Kongressiaastal esinesid meie kollektiivi liikmed 2457 korda, kusjuures ligi kümnendiku nendest moodustasid NLKP XXIV kongressi materjalidele pühendatud loengud. Organiseeriti ka **Kõneoskuse kool.** Tõsi küll, esimene katse, mille tegi meie organisatsioon üksinda möödunud aasta kevadsemestril, ebaõnnestus. Alles rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide ühine jõupingutus kandis vilja. Kooli õppetöö kavandati poolteisele õppeaastale. Esimesel aastal kuulatakse retoorikaalaseid loenguid, teisel korraldatakse loengutsüklit kuulanutele praktikume, millede käigus iga osavõtja valmistab ette populaarteadusliku loengu, ja omandatakse vajalikke esinemiskogemusi. Loengutsükli kuulanud ja praktikumid edukalt sooritanud üliõpilased võetakse vastu ühingu «Teadus» liikmeiks. «Kõneoskuse kooli» tegevust juhib nõukogu, koosseisus H. Kabur, A. Kallikorm, P. Kask (kooli juhataja), T. Laak, S. Lepik, V. Murel, H. Palamets (juhataja asetäitja), L. Pung ja H. Sarapuu (sekretär).

Kõneoskuse kooli tööst osavõtjaiks on registreerinud 370 asjasthuvitatut, peamiselt üliõpilased. Kui kool täidab temale pandud lootused ja suudab pakkuda kuulajaskonda huvitavaid töövorme, siis peaks noorte lektorite arvukama juurdekasvu küsimus olema edaspidiseks lahendatud. Seni toimunud 6 õppust annavad igatahes alust optimismiks.

Kui võrrelda üliõpilaste üldarvu (1970. a. — 4100, 1971. a. — 4200) ja «Teaduse» liikmeteks olevate üliõpilaste arvu (1970. a. — 12, 1971. a. — 12), samuti loengute üldarvu üliõpilaslektorite poolt peetutega (1970. a. vastavalt 2028 ja 122 ning 1971. a. 2456 ja 201), siis tuleb nentida, et probleemiks number üks meie organisatsioonis on praegu noorte lektorite väljaõpetamine ja üliõpilaste osatähtsuse tõstmine ühingu töös. Mis puutub õppejõudude, teaduslike töötajate ja teiste meie kollektiivi liikmete loengulise propaganda aktiivsusse ja koormusse, siis peab märkima, et see on küllalt ebaühtlane. Nii langeb 1971. aastal peetud loengute üldarvust — 2456 — ühe kolmandiku sektsioonide (pedagoogika, raamatukogunduse, rahvusvaheliste suhete, ajaloo, arstiteaduse ja NLKP ajaloo sektsiooni) kontosse «lõviosa» — 1301 loengut. Teised sektsioonid on märksa tagasihoidlikumad (vt. tabelist). Osalt on see tingitud objektiivsetest asjaoludest, kuid mitte täielikult. Koormuse ebaühtlane jagunemine ilmneb veelgi teravamalt üksikute lektorite (kelleks loeme kõiki õppejõude ja teaduslikke töötajaid) puhul. Kui rektori käskkirjas ja tänukirjadega äramärgitud lektoritest mitmel ulatub esinemiste arv kahe aasta jooksul üle saja (näit. H. Palamets — 120, A. Mitt — 115, H. Kurm — 110) ja paljudel läheneb see arv sajale (näit. J. Kalits — 89, K. Indre — 87, Ü. Vooglaid — 86), siis enamikul on see väga väike või puudub üldse. Ka selles osas on meie organisatsioonil teha tükk tööd, et loengulise propagandatöö koormus edaspidi jaguneks ühtlasemalt kogu kollektiivile.

Neid ja teisi probleeme, mis on seotud ühingu «Teadus» töö parema organiseerimisega TRÜ-s, loodamegi ühiselt arutada peatselt toimuval konverentsil.

P. KASK,
Ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni juhatuse esimees

Jrk. nr.	Sektsioon	Esimees 1972. a.	Ühingu «Teadus» liikmeid 1972. a.	Loengute arv organisatsiooni tegutsemisaastate lõikes									
				1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
1.	Ajaloo	H. Sarv	17	138	238	141	109	108	127	116	157	101	104
2.	Arstiteaduse	H. Tihane	67	133	241	215	268	183	234	134	206	215	188
3.	Bioloogia	A. Heinaru	13	37	31	118	131	5	5	82	91	22	39
4.	Geograafia	O. Kurs	16									46	15
5.	Filosoofia	T. Luik	10	22	16	24	41	—	—	57	35	59	86
6.	Füüsika	L. Pung	28	255	169	63	139	323	117	112	101	91	287
7.	Matemaatika	E. Mitt	17										31
8.	Keele ja kirj.	A. Järv	29	46	139	307	346	157	27	215	132	146	96
9.	Keemia	R. Hiob	17	—	—	53	46	—	—	5	17	5	42
10.	Kehakultuuri	P. Kõrge	20	—	35	20	127	122	79	63	130	44	49
11.	Majandusteaduse	J. Pikk	20									32	122
12.	Poliitilise ök.	L. Maamets	9	111	123	120	123	143	86	66	66	86	67
13.	NLKP ajaloo	V. Ant	14	187	190	132	173	169	120	183	119	177	178
14.	Pedagoogika-psühholoogia	A. Elango	25	160	180	234	168	419	287	237	250	272	268
15.	Raamatukogunduse	K. Lepik	73	—	—	—	176	—	—	110	192	204	243
16.	Rahvusvaheliste suhete	H. Aasmäe	—	365	318	284	280	373	242	133	207	122	222
17.	Riigi ja õiguse	A. Kiris	26	207	118	154	160	85	98	124	100	84	122
18.	Tead. kommunismi Ateismigrupp	V. Mullari	7	—	—	—	—	—	—	—	—	45	85
	Väljaspool sektsioone			195	101	135	113	200	195	60	49	83	69
								98	351	270	293	135	143
			348	1856	1899	2000	2400	2385	1968	1967	2145	2028	2456

Märkus: Bioloogia-geograafia sektsioon jagunes kaheks 1970. aastal, füüsika-matemaatika sektsioon 1971. aastal, majandusteaduse sektsioonist eraldus poliitilise ökonoomia sektsioon 1970. aastal, keemia sektsiooni loengud 1962—63 ja 1966—67 on arvestatud koos füüsika-matemaatika sektsiooniga. Rahvusvaheliste suhete sektsiooni liikmed on arvel teistes sektsioonides.

Milliseks kujunes 1971. a.

Aasta	Artiklite üldarv	Kogumikes väljaspool ülikooli	Üleliidulistes väljaannetes	Välismaal
1971	1302	823	314	70
1970	1333	777	261	45
1969	1158	807	293	54

Ka siin võime öelda — enam-vähem eelmise aasta tasemel. Ent nii mõnestki arvust on põhjust rõõmu tunda. Selgelt on suurenenud kogumikes väljaspool ülikooli ja ajakirjanduses avaldatud artiklite, eriti üleliidulistes väljaannetes ja välismaal ilmunud artiklite arv. Teame ju, millised on üleliiduliste teaduslike ajakirjade portfellid — tavaliselt pungil täis vähemalt aastaks. Löögile pääseb ainult läbi tugeva retsensentide filtri. Niisiis — võime julgesti järeldada, et need tööd on kõik kõrgekvaliteedilised.

Teaduslike artiklite publitseerimine väärib analüüsi ka teaduskonniti.

Teaduskond	ülikooli kogumikes	väljaspool	üleliidulistes	välismaal
	Artiklite arv			
1. Üleülikoolilised kateedrid	34(—)	92(—)	32	0(—)
2. Ajaloo-Keeleteaduskond	92(—)	129	37(—)	24
3. Arstiteaduskond	119(—)	257	99	19
4. Biol.-Geograafiateadusk.	33(—)	73(—)	38	8
5. Füüsika-Keemiateadusk.	70(—)	98	55	13
6. Kehakultuuriteaduskond	42	80	20(—)	5(—)
7. Majandusteaduskond	9(—)	33	6	0
8. Matemaatikateaduskond	37	25	20	0(—)
9. Õigusteaduskond	36(—)	22(—)	1(—)	1
10. Muud asutused	7(—)	14	6	0

(Järg lk. 3)

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете
«TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»
№ 3
25 февраля 1972 г. пятница

50-летний юбилей профессора Ю. М. Лотмана

28 февраля нынешнего года исполняется 50 лет профессору Тартуского университета, заведующему кафедрой русской литературы, доктору филологических наук Ю. М. Лотману. Поколение, к которому принадлежит юбиляр, прошло нелегкий путь, формировалось в годы Великой Отечественной войны. Оно вернулось в аудитории университетов с полей сражений.

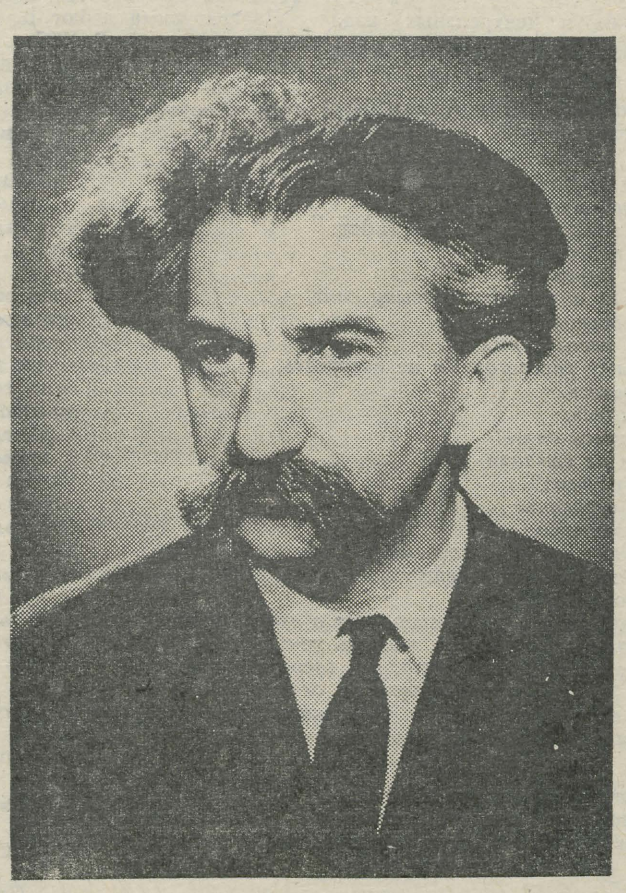

В 1939 г. Юрий Михайлович окончил в Ленинграде среднюю школу и поступил на филологический факультет Ленинградского университета. Недолго пришлось ему учиться. Приближалась война. Как и многие его сверстники, Ю. М. Лотман был мобилизован в армию. Он встретил начало военных действий на западных границах нашей страны в составе своего подразделения, связистом артиллерии, проделал трудный путь отступления от пограничных рубежей до предгорий Кавказа, а затем наступления вплоть до Берлина. На фронте, в трудном 1942 году, Ю. М. Лотман вступил в Коммунистическую партию. За участие в боях он был награжден орденами «Отечественной войны» II степени, «Красной звезды» и шестью боевыми медалями.

В 1946 г., после мобилизации, Ю. М. Лотман вернулся в университет. Филологический факультет Ленинградского университета в те годы являлся одним из лучших гуманитарных учебных заведений страны. На его кафедрах вели занятия замечательные ученые, имена которых ныне вошли в золотой фонд советского литературоведения. Юрию Михайловичу довелось слушать лекции М. К. Азадовского, Б. В. Томашевского, Г. А. Гуковского, В. М. Жирмунского, Б. М. Эйхенбаума, В. Я. Проппа и др. Но непосредственным руководителем будущего ученого стал Николай Иванович Мордовченко, человек незаурядной эрудиции, скромный и одновременно требовательный, не терпящий лжи ни в науке, ни в жизни, не делающий скидок ни себе, ни своим ученикам. Под руководством Н. И. Мордовченко Юрий Михайлович пишет свои первые исследования, посвященные проблемам декабристской литературы, творчеству А. Н. Радищева.

Вскоре Ю. М. Лотман становится одним из самых сильных студентов факультета, именным стипендиатом. Он активно работает в Студенческом научном обществе.

В 1950 г. он с отличием оканчивает университет и начинает преподавать в Тартуском учительском институте, заведует там кафедрой русского языка и литературы. В 1952 г., через два года после окончания университета, он с блеском защищает кандидатскую диссертацию.

С 1954 г. Юрий Михайлович — штатный преподаватель, а затем заведующий кафедрой литературы Тартуского университета. В 1960 г. он защитил докторскую диссертацию «Пути развития русской литературы и общественной мысли преддекабристского периода», а через год ему присвоено звание профессора. Все это время он ведет большую учебно-воспитательную, научно-исследовательскую и общественную работу. Ю. М. Лотман — автор более 150 научных монографий и статей, которые переведены на многие языки мира. Известность он приобрел прежде всего как историк литературы. Его интересы необычайно широки и разнообразны. Они включают и «Слово о полку Игореве», и Радищева, и Карамзина, и Пушкина, и Гоголя, и Руссо, и Достоевского, и забытых ныне поэтов конца XVIII — начала XIX века (Мерзлякова, Воейкова, С. Боброва и др.). К работам по истории литературы следует добавить исследования по теории киноискусства и типологии культуры. Но наибольшую известность завоевали его работы по семиотике. Он избран вице-президентом Международной ассоциации семиотики, членом редколлегий журналов «Semiotica» (Париж) и «Poetica» (Амстердам).

Профессор Лотман пользуется заслуженным авторитетом среди студентов и преподавателей. Во всех уголках нашей республики, во многих школах Эстонии работают его ученики, с любовью и уважением вспоминающие о своем учителе.

Сотрудники кафедр, студенты отделения русского языка и литературы от всей души поздравляют Юрия Михайловича с юбилеем.

Учитель

28 февраля 1972 года исполняется 50 лет заведующему кафедрой русской литературы Тартуского государственного университета, доктору филологических наук, профессору Юрию Михайловичу Лотману.

Для нас, студентов и учеников, Юрий Михайлович Лотман — не только исследователь широчайшего диапазона, древнист, историк литературы XVIII — I четверти XIX века, не только ученый с мировым имением, занимающийся вопросами теории литературы, культуры и быта, для нас Юрий Михайлович прежде всего любимый лектор, научный руководитель, прежде всего — у ч и т е л ь.

За 5 университетских лет нам удалось прослушать лекции Юрия Михайловича по древнерусской литературе, русской литературе XVIII — I четверти XIX века и несколько спецкурсов по творчеству Пушкина, Гоголя, Карамзина и русской культуре I четверти XIX века.

Интересно, что для многих из нас, учеников, Юрий Михайлович стал научным руководителем значительно раньше, чем был организован его семинар, раньше, чем мы приступили к самостоятельной научной работе — это произошло на первой его лекции.

Юрий Михайлович — удивительный лектор. Его лекции всегда неожиданны и очень красивы; они охватывают и обобщают широчайший материал, сближают далекие явления и понятия, знакомят с огромным количеством интересных фактов русской и мировой литературы и культуры. Но, вероятно, самое важное в его лекциях — та особая атмосфера поисков истины, когда наука в конечном счете предстает как организация материала в борьбе с хаосом идей, фактов, гипотез, поскольку наука, так же как и искусство, является вечной борьбой с автоматизмом догм, бесцветностью фактов, борьбой с небытием. И мы, студенты-слушатели, становимся зрителями и соучастниками этой борьбы.

Не только лекции, но и все формы работы под руководством Юрия Михайловича всегда неожиданны. Так, несколько необычной вначале казалась и предложенная им форма работы семинара по изучению русского быта I четверти XIX века. Иногда это просто прогулки по тому или иному городу, старым кладбищам и монастырям, иногда — это лекции и беседы со знатоками русского быта или работа в московских и ленинградских музеях и архивах, загородных имениях и усадьбах, куда наш семинар вместе с Юрием Михайловичем выезжает в летние месяцы. И в этих занятиях семинара, и уже непосредственно в работе над историко-литературными темами огромную помощь оказывают нам не только его советы как научного руководителя, но и сама атмосфера работы профессора с учениками — атмосфера уважения и веры в силы и возможности ученика, в важность и научную ценность его работ.

Беседы в кругу семинара, индивидуальные разговоры с Юрием Михайловичем снова и снова заставляют нас поражаться безграничности его эрудиции и тому особому складу мышления, который рождает представление об удивительной яркости, насыщенности и многообразии мира. Это дает нам, его ученикам, радостное желание работать, искать и узнавать.

Именно благодаря тому, что нам удалось работать под руководством Юрия Михайловича, слушать его лекции, Тартуский университет стал для нас не просто учебным заведением, но истинным у н и в е р с и т е т о м. С огромной благодарностью и любовью мы поздравляем нашего учителя с юбилеем.

Семинар по быту.

Пермский эксперимент

Проверить стоит

Существующая структура организации учебного процесса в вузе явно несовершенна. Поэтому хочу сразу сказать, что я за реформы в этой области.

Предложение Пермского политехнического института об организации учебного процесса по цикловым графиком, по-моему, представляет большой интерес и заслуживает специального изучения.

Вопрос структурной организации учебного процесса весьма разнообразен. При его изучении приходится учитывать и целый ряд психологических и множество организационных соображений. Многие из этих соображений были разобраны в статье руководителей ППИ.

Здесь мы остановимся лишь на некоторых психологических факторах. Вначале посмотрим, как влияет тот и другой метод на процессы памяти.

Разнообразная информация, воспринимаемая студентами в учебном процессе, оставляет следы в их памяти. Эффективность нашей памяти зависит от способности к сохранению этих следов и от способности к их воспроизведению. Если воспроизведение следов происходит сразу же после восприятия информации, такой процесс называется кратковременной памятью. Когда следы специально сохраняются на небольшой промежуток времени для выполнения данной практической деятельности — такую память называют оперативной. Когда же следы в памяти сохраняются длительное время — выступает процесс долговременной памяти. Важной задачей учебного процесса является перевод следов в долговременную память. Для консолидации следов в долговременной памяти требуется время (в статье его определяют часом-полтора).

Из психологии известно, что следы в памяти, образованные отдельными сообщениями, могут взаимно тормозиться. То есть может возникать ретро- и проактивное торможение, когда ранее возникший или последующий следы будут тормозить данный след. Подобное торможение особенно проявляется в тех случаях, когда отсутствует смысловая связь между следами. Напротив, наличие между ними логической связи, создает некоторую избыточность следов, что способствует лучшему хранению в долговременной памяти того и другого следа.

Если с данных позиций оценивать существующую «параллельную» систему процесса обучения и «последовательный» метод цикловых графиков, то указанное сравнение будет в пользу последнего. Действительно, информация, излагаемая в короткий промежуток времени, в строгой смысловой последовательности образует в памяти единую структуру избыточных последовательно связанных следов, которые без особых помех консолидируются в долговременной памяти. Разрозненные же следы, оставленные отдельными, не связанными между собой вопросами, вследствие взаимного торможения, сохраняются в памяти значительно хуже.

Однако неразрешенным все же остается вопрос о долговечности следов долговременной памяти, накопленных за столь короткий срок. Пермский эксперимент показал, что новая структура учебного процесса повысила успеваемость. Но он не разрешил естественно возникающее сомнение: не будут ли столь быстро приобретенные знания по предмету так же быстро забываться?..

Теперь рассмотрим указанные два метода обучения с точки зрения психологических особенностей внимания.

Говоря об учебном процессе в высшем учебном заведении, приходится иметь в виду, в основном, произвольное внимание, т. е. внимание, которое создается за счет волевых усилий. Известно, что произвольное внимание легко сохраняется тогда, когда получаемая информация непосредственно включается в существующую в сознании систему связей. С этой точки зрения цикловой график организации учебного процесса также более выгоден. При последовательном изучении одной определенной дисциплины все новое будет легко увязываться с недавно воспринятой информацией. Заметим, что цикловые графики обучения позволяют студенту в процессе изучения данного предмета углубляться и в дополнительную литературу по этой дисциплине. Она будет порождать новые связи, готовить почву для восприятия с вниманием последующего материала. При существующей параллельной структуре обучения некоторое время в начале лекции происходит процесс «врабатываемости» в данный предмет. Очаг возбуждения в коре головного мозга, порожденный предшествующей деятельностью (а он может быть и более сильным), будет в той или иной мере препятствовать образованию нового очага возбуждения, связанного с изучаемым предметом. Для переключения внимания на новый предмет потребуется волевое усилие, а главное — восприятие учебного материала в начале лекции будет происходить с потерями информации. И это обстоятельство говорит за внедрение новой структуры организации учебного процесса.

Однако при определенных условиях цикловой метод может и негативно влиять на внимание. Стремление уложить данный учебный курс в 4—6 недель может приводить к необходимости планирования в течение дня 4-х и более учебных часов по одной специальной дисциплине. Длительная концентрация внимания на одном предмете обычно приводит к вступлению в действие механизмов охранительного торможения. Активные функции данной деятельности будут при этом понижаться, а внимание начнет переключаться на объекты, не имеющие сигнального значения. К тому же однообразная деятельность быстрее будет вызывать утомление. Чтобы избежать подобных явлений, рекомендуется использовать «активный отдых», т. е. периодическую смену деятельности (чередование физического и умственного труда или переключение с одного вида умственной деятельности на умственную деятельность, существенно отличную от данной). В существующей «параллельной» системе организации учебного процесса такой «активный отдых» возникает сам собой и играет важную положительную роль.

Т. о. даже ориентировочное рассмотрение двух указанных структур организации учебного процесса показывает, что у той и другой структуры есть свои достоинства и недостатки.

Поэтому я за изучение опыта Пермского политехнического института и за проведение в нашем университете эксперимента по данному вопросу.

И. о. доцента кафедры
логики и психологии
М. КОТИК

Объявление

С марта месяца 1972 г. Касса Взаимопомощи Студентов ТГУ открыта каждый вторник с 10 до 11 и каждую пятницу с 17 до 18.

Правление Кассы
Взаимопомощи Студентов ТГУ

Константин Раммуль

ОДА

Профессор Константин Раммуль — известный ученый, автор многих работ по вопросам психологии. Недавно мы узнали, что профессор Раммуль пишет рассказы. Один из них — «Ода» — публикуется в нашей газете.

Это было 3-го октября 1758-го года, около половины восьмого утра, в Петербурге. Переводчик канцелярии Академии Наук Иван Фирсов, большого роста дюжий мужчина лет сорока пяти, с большой головой и крупными чертами широкого добродушного лица, в длинном темнозеленом кафтане с голубыми стеклянными пуговками, синих шерстяных чулках, больших тупоносых башмаках с медными пряжками и широкой треугольной шляпе, вышел из ворот дома, в котором он жил, на Второй линии Васильевского острова. Глубоко запустив обе руки в карманы кафтана (утро было довольно прохладное) и сжимая под мышкой тоненькую, обвязанную красной лентой бумажную трубочку, он пошел большими шагами по направлению к набережной, имея конечной целью своего сравнительно раннего путешествия дом давнишнего благодетеля и покровителя графа Никиты Михайловича Бессолова, на одной из боковых улиц в районе Загородного проспекта. В этот день — память преподобного Никиты — граф, занимавший высокий пост по военному ведомству и после почти двухлетней отлучки недавно снова вернувшийся в Петербург, справлял опять свои именины, и Фирсов (отец которого был священником в одном из графских сел на Украине) шел, по обычаю прежних лет, лично поздравить своего патрона. На этот раз он решил сделать это не только «изустной прозой», как обыкновенно, но, принимая во внимание двойную знаменательность дня — возвращение графа в Петербург и его именины, — также и специально сочиненными им самим к случаю стихами — торжественной одой. Последняя, законченная Фирсовым лишь накануне поздно вечером — при тусклом свете одинокой сальной свечи и под почти непрерывный писк и плач многочисленных младших членов семьи и обращенные к последним частые громкие покрикивания его супруги — и затем утром каллиграфически переписанная им на большом листе лучшего сорта бумаги, и заключалась в упомянутой выше перевязанной лентой бумажной трубочке.

Через полчаса с небольшим Фирсов, придя в графский дом по одному из его черных ходов и прождав несколько минут в лакейской, шел уже, в предшествии одного из камердинеров графа, по длинному, полутемному и заставленному большими шкапами коридору в одной из непарадных частей обширного графского дома, направляясь к апартаменту, в котором находился в это время его сиятельство. Пройдя почти весь коридор, в который из другого, бокового коридора доносились частая стукотня дверей и возбужденные женские голоса — среди которых можно было разобрать такие отдельные фразы, как: «Уже эта чертовка опять разоралась!», «Господи, где же это Машка опять!», «Да, да, иду уже, иду!» и т. п. — Фирсов и камердинер очутились перед высокой двустворчатой дверью, из-за которой глухо раздавался чей-то голос.

Камердинер открыл дверь:

— Пожалуйте-с...

Фирсов молча вошел.

Комната — довольно большая, — в которой он очутился, оказалась туалетной графа. Сам граф, в голубом шелковом халате и без парика, сидел, спиной к двери, перед большим, приставленным к стене и уставленным разными флаконами, баночками и коробочками полукруглым туалетным столом и, как видно было, находился в начальной стадии бритья: из висевшего на стене за туалетным столом большого шлифованного овального зеркала в позолоченной раме глядело на Фирсова подвязанное большой белой салфеткой и почти до половины покрытое густой мыльной пеной упитанное лицо графа с длинным и узким с горбинкой носом и большими темными глазами под густыми черными бровями и довольно заметной уже лысиной (графу могло быть лет под пятьдесят), тогда как из находившихся еще в комнате двух графских людей один, постарше — главный графский парикмахер Трифон — правил у стола, на натянутом на дощечку ремне бритву, а другой — простоватого вида молодой парень — помощник Трифона Вася — с перекинутым через плечо широким белым полотенцем, стоял за графом, держа в руках небольшой металлический поднос с бритвенной чашечкой с кисточкой и чашечкой для остающейся на бритве мыльной пены.

Фирсов, остановившись у самых дверей, низко поклонился перед глядевшим на него из зеркала с намыленным лицом графа и почтительно начал:

— Имею отменную честь всепочтительнейше... — как вдруг из-под туалетного стола выскочила лежавшая там на подушке около ног графа маленькая длинношерстая белая собачка и с громким пронзительным лаем подбежала к нему.

— Жужу, иси!... Куш туа! —* позвал граф ласково собачку.

Собачка перестала лаять и, тихо ворча, вернулась опять на свое место под столом.

— Имею отменную честь, — начал Фирсов снова, — с всепочтительнейшими сантиментами поздравить ваше высокографское сиятельство с счастливым и от всех долгожданным из дальних странствований к любезным отечественным пенатам прибытием, а равно и с радостным и высокоторжественным вашего сиятельства тезоименитства днем и при сей приятнейшей оказии пожелать вашему высокографскому сиятельству мирного и долгоденственного жития со множайшими за течение оного фортуны дарами, также и отменно счастливого в воинском деле упражнения и превысочайших по сей службе степени достижения...

Вася, с полуоткрытым ртом глядевший на Фирсова все время, пока тот произносил свою — очевидно, заученную — тираду, издал вдруг при последнем ее слове — повидимому, удерживая внезапно возникший у него позыв к смеху — довольно громко что-то вроде:

— Гхымк!... — на что Трифон, продолжавший править бритву, поднял голову и сердито поглядел на него.

Граф, молча прослушавший поздравление Фирсова, по окончании его приветливо кивнул головой по направлению к его отражению в зеркале:

— Спасибо, спасибо ... Ты уже извини, что я тебя так должен принять...

— Не извольте, ваше сиятельство, нимало беспокоиться-с... Могу даже почитать за знак особого вашего сиятельства расположения, что, как пишет французский сочинитель господин де Ларошефуко, ваше сиятельство ...

— А ты, вижу я, уже раненько сегодня, — перебил граф Фирсова.

Фирсов улыбнулся:

— От любви, ваше сиятельство, и нетерпеливости ... Восхотел подобен явиться Авророву вестнику.

— А это какой же такой «Аврорин вестник»?... Что-то не припомню.

— Алектор, сиречь, или петел...

— А!... Петух, значит! — граф засмеялся. — Да, ученые люди любят, кажется, вообще очень рано вставать...

— По возможности-с, более спокойного ради утром упражнения-с. Почему и сказано-с: «Аврора музам любезна»...

— А я так люблю поспать, когда можно, — граф сдержанно зевнул.

— А об этом тоже что-нибудь сказано?

— Сказано-с, ваше сиятельство, во псалме сто двадцать шестом-с: «Всуе вам есть утреневати»...

Граф засмеялся:

— Ну вот, на всякую оказию что-нибудь да сказано ... А ты сам все еще в академии?...

— В академии-с, ваше сиятельство, в неусыпном служении российским музам и ея императорского величества интересу-с...

— А как там теперь ваше начальство?... И этот ваш советник — все еще лютый?...

— Весьма лютый-с... Сказать можно-с: «Ходит яко лев рыкая, искай кого поглотити»...

---

* Жужу, сюда!... Ложись!

(Продолжение следует)

Бетти Альвер

После долгой засухи

Светлан Андреевич Семененко, сотрудник газеты «Советская Эстония», выпускник отделения русского языка и литературы ТГУ, автор ряда талантливых стихотворений, занимается и переводами из эстонской поэзии. Его стихи и переводы публиковались в республиканских и центральных издательствах. Мы предлагаем читателям нашей газеты перевод С. Семененко поэмы Бетти Альвер «После долгой засухи».

Заслуженный писатель ЭССР, романист и поэт Бетти Альвер (Элизабет Лепик) родилась 23 ноября 1906 г. в Иыгева в семье дорожного мастера. В 1924 году закончила Тартускую женскую гимназию, затем училась на философском факультете Тартуского университета, сейчас является профессиональной писательницей.

Литературный дебют Б. Альвер связан с прозой. В 1927 г. ее роман «Любовница ветра» получил II премию на конкурсе издательства «Лоодус» на лучший роман. Затем следуют еще 2 романа. В начале 1930-ых годов Б. Альвер обращается к поэзии. Выходят поэма «История о белой вороне» (1931), сборники стихов «Пыль и огонь» (1936), «Звездный час» (1966) и «Лепестки жизни» (1971). В 1962 г. были изданы в серии «Библиотеки «Лооминг»» 6 ее поэм 1934—1942 гг., в 1956 г. в Стокгольме вышел сборник «Стихотворения и поэмы». Признание принесли поэтессе и ее виртуозные переводы (1937 — «Медный всадник», 1964 — «Евгений Онегин» А. С. Пушкина).

* * *

Вон за столами
забылись миряне,
сошлись на поминки, тихо сидят.
Влаги небесной
святые дарители
в тёмной могиле без просыпу спят.
В росном орешнике
до свету скрылись,
белых рассветов им не встречать.
Явитесь,
явитесь,
явитесь опять!
Листва не слыхала
летнего грома.
Ливня журчанье
ей не знакомо.
Ключи затаила подземная мгла.
Дождя не накличешь
звоном стекла.
Я домой пришла под вечер, свет в окне дрожал.
На столе горела лампа, каннель так лежил.
Мать с отцом сидели тихо, пел сверчок в пазу.
Бабка на пол уронила светлую слезу.
Ветер плакал в дымоходе. Дурочка-сестра
к белым космам примеряла брошь из серебра.

Сохлая корочка что-то лопочет,
доброго слова вымолить хочет.
В доме не смолкая жужжит веретено.
Суета людская, как заведено.

Всё на запоры,
шастают воры!
На двор и не думай, шныряют задами,
держи хорошенько язык за зубами!

В оба, в оба!
Не зевай по сторонам!
Загребай,
тяни,
пихайся,
утварь мети, крепи засовы,
шей кресты, теши зарубки,
плошки, ступки
как пометишь — так и ладно,
чтоб чужому было
неповадно!
Да на место новое,
голова садовая,
перепрячь мошну скорее!
Пса спустить не позабудь!
Кто идёт?
Хватай дубину!
Будь ты конный или пеший,
чёрт ли,
леший,
будь ты зверь иль человек —
как дубьём по зенкам двину,
не опомнишься вовек!
Вон, в хлеву,
пылит мякиной!
Бей оглоблей!
Бей дубиной!
Где он?
Или обманул?
Привяжи получше тёлку...
Знать, глаза отвёл —
сквозь щёлку,
дух нечистый,
сиганул!

Земля не родит. Сном не забыться.
Злорадная нечисть в округе резвится.
Слышишь — гнусавит, слоняясь по полю:
Горе! Горе!
Гибель,
чахотка,
чума вам на долю!
Что там кажешь, братец? Сошку, скалку?
Белую рубашечку, прялку-самопрялку?
Ах ты шут гороховый, брось дурить,
пред очами божьими
гоголем ходить!
Белая на саван сгодится рубаха,
посох тебе брат,
сума тебе сваха,
жребий твой не звёздочкой на небе дрожать —
клубнем прелым
в земле лежать!
Что ж ты над полем-то, над паром скачешь?
Много не наскачешь, то-то и оно.
Счастье вьёт гнёздышко, да крепко прячет.
Вроде рядом. А где оно?
А по мне — и ворон хромой не крячет.
Чему, кричу, быть —
того не миновать.
Ты встаёшь рано —
я того раньше.
Вот и попробуй меня догнать!
До стены четыре шага в сумрачной твоей темнице.
Ходишь, ходишь. Следом сутки ходят длинной вереницей.
Ты дитя ещё... Узоры на окне укрыты мглою.
За стеклом — не ты стоишь ли с поседелой головою!
Прочь, на двор, скорей!.. Сиянье льют небесные светила.
Соты мёд сочат. На ветке, словно плод, луна застыла.
Ходишь, ходишь... То не соты. Ходишь, ищешь, ждёшь подвоха.
То не розы — то крапива, то кусты чертополоха!
Солнце жалит, горло сохнет. К речке тянешься руками...
Поздно, поздно! Руки ноют, покрываясь волдырями.
Шаг за шагом. Шаг за шагом. Раз и два. И три-четыре.
Кроме этого хожденья есть ли что иное в мире!
Есть ли что иное в мире? — эхо в звёздной круговерти...
На цепи, четыре шага, до стены, до самой смерти.
Настежь дверь.
Дорога — дыбом.
Ржавой падали потоки
путнику в лицо швыряет ветр горячий, вихрь жестокий.
Сонмы нечисти клубятся.
...И пронзает мирозданье
душ отверженных, бездомных неуёмные стенанья:
С плачем, нагие
в мир мы приходим.
Нас на мгновенье
тронет огонь —
но пробуждаются
страсти земные.
Нам в этом мире
нечем дышать.
О ужас — арена
вихрей господних!
Мы одиноки,
стонет душа.
Одни мы, одни
блуждаем в потёмках,
вечно чужие
в царстве теней.

Перевел СВЕТЛАН СЕМЕНЕНКО

Зимняя сессия у филологов

На историко-филологическом факультете из 860 студентов, допущенных к зимней сессии, явились сдавать экзамены 825 человек (96,%), сдали же все экзамены 745 человек (90,4%). Задолженности остались у 112 человек (13%), причем у 97-ми без уважительной причины. По сравнению с прошлым годом увеличилось число студентов, имеющих академическую задолженность по неуважительной причине (соответственно 82,0% и 88,6%). Хуже всего результаты зимней сессии у студентов пятых курсов: все экзамены сдали всего лишь 56,5% сдававших. Во многом это обусловлено трудностью зимней сессии у пятикурсников (один из наиболее трудных экзаменов всего курса обучения — история философии — входит в эту сессию).

Из числа сдавших экзамены 110 человек выдержали испытания только на «отлично», 390 студентов на «хорошо» и «отлично». Если сравнить результаты по годам обучения, то успешнее всего прошла сессия у первых курсов.

Наших читателей, вероятно, интересует, как прошла сессия у русских филологов. Здесь показатели следующие: из 197 студентов, обязанных сдавать сессию, на экзамены явились 182 (92,4%), из которых все экзамены сдали успешно 145 студентов (79,7%). Нетрудно заметить, что результаты ниже, чем в среднем по факультету. Нельзя этот низкий процент отнести и на счет пятикурсников, где нет отставания от пятых курсов других отделений (57,6%), хотя сессия у русских филологов и была более насыщена (кроме истории философии, еще литература народов СССР, теория литературы, общее языкознание). Только «отлично» имели 15 студентов, «хорошо» и «отлично» — 58. Как и на других отделениях, лучшим оказался у русских филологов первый курс (% сдачи 94,3). Если же сравнить с зимней сессией прошлого года, то особых сдвигов нет ни в лучшую, ни в худшую сторону.

Ответственный редактор
П. С. СИГАЛОВ

krapp * autorilehekülg

Eks ole inime osake loodusest? Või vähemalt: eks ta peaks olema — ka nyyd, mil tsivilisatsioon on kahejalgse hominiidi kätesse andnud sammuva ekskavaatori, reaktiivhävitaja ja relatiivsusteooria. Võib-olla, eriti nyyd. Kõik vajaliku saame ikkagi loodusest, loodusandidena. Just nimelt — loodusandidena, mille hulk ja väärtus oleneb meist endist.

On teinegi seisukoht: võtta looduselt kõik, seejuures pahatihti mõtlemata homsele. Võita midagi siin, kaotades teisal korvamatuid väärtusi. Ikka veel õitseb arutu võtmise põhimõte.

Isegi luulekujundeisse tungib see utilitarism ja loob (pealiskaudsel pilgul) kasutuist või ebameeldivaist loodusnähtusist ja asjust pseudosymboleid märkimaks inimloomuse varjukylgi. Esmajärjekorras lähevad käiku kiskjad, siis umbrohud, siis kõnnumaad — märkimaks kord hallust, kord igatsust, kadedust, tigedust, verejanu. Inimlikke omadusi, mis loodusele võõrad. Selline loogika unustab, et ka rukkilill, meie rahvusliil, on tegelikult umbrohi, ja et «verejanuline» hunt looduse süsteemis täidab tasakaalustavat osa (mida kahjuks ei saa öelda inimese enese kohta).

Umbes aasta tagasi kirjutas keegi tuntud sõnaseadja mu käsikirja servale: «Lepp on halluse ja vähenõudlikkuse sümbol!» Noh, vahest pole see kirjutaja kunagi näinud kevadootuses ruskavat lepikut, pole syvenenud kuldsete lepaurvade vaatlemisse, lõiganud vilespilli mahlajooksu-aegsest lepapõõsast ega tundnud keelel lepamäha pehmet maitset. Ilmselt ei tea ka, et lepp vajab kasvuks just toitainterikkaid põhjavesi.

Nõnda siis synnivad ebardsymbolid, synnitades labastatud ilukäsitlust ja väärsuhtumist loodusesse.

Kord juhtusin kuulma, kuidas ema õhutas jõnglast «Peksa, pojuke, neid jõledaid takjaid!» Ja teine mammi õpetas: «Nüüd võta maast kivi ja viska koera, koer on paha!» — Vaevalt kyll rahulduvad need poisid sirgunult vaid paari takjapuhma puruksmaterdamisega. Kahtlane, väga kahtlane...

*

hiied puuduvad meil, sõbrad paganad
paigad, kus on hinge tagamaad

ikka, ikka oleme me teel
tõntsiks kulunud on kodumeel

kes meist võikski omaks hyyda puud
mille okstes uinub õhtutuul

mille vari laotuks maja yli
varjaks tormi eest kui ema syli

oleks vanem meist ja kestaks veel
kui on viimaks vahkjas tuhk me leel

— oleme kui tuules aganad
koduhiied puuduvad meil, paganad

Ellen Liiv
Rein Veidemann

Kommenteerijad ei taotle järgnevaga põhjalikku teoreetilist analüüsi. Selleks on neil mitmeid põhjusi.

Esiteks ei õigusta nad meie luulekriitikas levinud meetodit, mis püüab absolutiseerida näidetega illustreeritud väitlust. Fakt võib küll ju kinnitada väidet, ent kui see juba oma loomeaktis teisiti mõistetavaks osutub, siis pole ka näidetega enam midagi peale hakata. Liiatigi pärsib see lugeja loomingulist kaasamõtlemist (võiks ta ju väidetule ise näiteid otsida). Lugeja erudeerituses aga ei pruugi eriti skeptiline olla. Tänapäeva lugemuse tase on küllaltki kõrge. Liigne näidestamine kipub meil üldse kujunema koolipapalikuks nämmutamiseks. Luule on subjektiivseim kirjanduse liik, muidugi eeldusega, et see on hea luule. Selle tõttu oleneb ka tema mõistmine eelkõige subjektiivsetest teguritest (ärgu kriitikud unustagu nii väga rahva nimel esinemisega!). Luule tõlgitsemisel lähtutagu ikkagi assotsiatsioonidest, mida üks või teine luuletus tekitab (kui ta tekitab!). Siis leiab vahest ka autor, kui palju võimalusi pakub tema luule selle interpreteerijale assotsiatiivseteks elamusteks. Ei hakka igav ka teistel kriitikas osalejatel, sest nendelgi on nüüd võimalus võrelda oma tundmusi kriitiku-interpreteerija omadega. Kahtlemata ei tähenda see kriitikute teoreetilise ettevalmistuse alahindamist.

Teiseks on Rein Sander luuletajana tuntud alles üsna vähe. Vaid mõned korrad on vilksatanud tema nimi vabariigi ajakirjanduse veergudel. Tema loomingumeetodit võib pidada alles kujunemisjärgus olevaks, kui selle lõppaste üldse määratletav on.

Kolmandaks olgu öeldud, et allakirjutanud ei saa nõustuda Leili Iheriga, kes peab Rein Sanderit tavaliseks debüteerijaks meie noorte luuletajate seas (vt. «Looming» nr. 1, 1972). Miks? See peaks selguma allpool. R. Sanderi esmakordne astumine lugeja ette sai teoks keskkoolipäevil ajalehes «Noorte Hääl» ja A. Jakobsoni nim. Pärnu I Keskkooli kirjanduslikus almanahhis «Kajakas». Nüüd on sellest juba enam kui kaheksa aastat seljataha jäänud.

Neljandaks pole siin toodud värsid mitte just kõige markantsemad näited R. Sanderi loomingust. Pealegi moodustavad nad tühise osa kirjapandust, mis kahjuks tänini pole leidnud võimalust luuletuskoguna ilmumiseks.

See, mis R. Sanderi luuletustes esmasel lugemisel silma torkab, on hea, pisut maamehelik, ent haritud lihtsus. Nii võid endki lõdvestada veidi unelevasse hoovusse, milles ühtaegu nagu selgineks su enesegi olemus. Lihtsus ja siirus vaatavad vastu ka kujunditest, mis ise seejuures on täpsed. Ka üldine tundelaad pole agressiivselt pealetükkiv, nagu seda nüüdisaegses poeesias sageli kohata võib. Sander otsekui kõnniks oma värsiga su kõrval. Sa tead, ta on siin, aga ta ei suru end sulle peale. See oleks nagu varahommikune kõndimine kuskil öövärskust uhkavate rukkipõldude vahel.

Luuletuste alltekstis näib primaarne olevat harmooniataotlus nii argi-elus kui tunnetes. Sellest lööb läbi puhuti kompromissi otsimistki ideaalide ja igapäevase praktilise tegevuse vahel. Ja kõik see on rüütatud samas veidi valulevasse igatsusse täiuse järele, ilma milleta pole luulel seda tõeliselt tunnetuslikku väärtust ja ilma milleta võib teda pidada vaid grafomaanlikuks sõnade reastamiseks. Igatsusest on pessimismi üks samm. Tundub, et ka Sander pole suutnud viimast vältida. Ent kas saab seda talle ette heita? Kas üldse tohib kanoniseerida tundeid (umbes nii: sul pole õigust pessimismiks, sest sul on kõht täis ja riided seljas)? Valmar Adams on kunagi öelnud, et pessimistid on sageli paremad elutundjad kui optimistid. Rein Sander näib jäävat oma värssides kuhugi nende kahe piirimaile. Riivad teist korda Sanderi värsse ja koged, et oleksid kui kaevu veerde jõudnud, mille veest ei tüdinegi niipea. Ta võlu on ta puhtuses. Niisama puhas, läbielatud, nappidesse sõnadesse kristalliseerunud tunne näib ka Sanderi luulele iseloomulik olevat. Oma looduseteemalistes värssides (ja neid on tal rohkesti) peab ta meie leivaisaga mõnusat sinasõprust. Ometi eksisteerib just nende puhul oht jääda kaineks registreerijaks (meenutagem V. Grünthal-Ridala luuletusi) või magusaks õhkajaks. Tänini on Sander mõlemat vältinud. Sageli võib tunda vaid impressiooni andmise püüdu ning aimata jaapani haikude ja tankade mõjusid (viimaseid on ta ka originaalist tõlkinud).

Ka loodusvärssidesse on ta diskreetselt end poetanud ja selle äratundmine on üllatavalt tore. Taas sinuga kõrvuti kulgemine läbi palavikus tuikava maailma ja rahu — rahu, mille järele me sageli januneme.

Tavakohaselt peaks pärast sellist positiivset programmi järgnema Rein Sanderi luule didaktiline nahutamine. Sedakorda jääb see olemata. See ei ole mõnduseks tema värsside kunstilisele tasemele, mis allakirjutanute arvates on piisav, et läheneda neile väljakujunenud kunstietaloonidega.

Rein
Sanderi
luule

Teatavasti on luulekeel allutatud kindlatele reeglitele ja igal komponendil on siin omaette väärtus. Silpide ja rõhkude korrastatus loob meloodilisuse ja rütmi. Viimane on hästi tajutav ka Rein Sanderi luuletustes. Värsisüsteemide ulatuses pakub meie emakeel üllatavalt mitmekesist valikut. Rein Sander näib eelistanud olevat neist siiski vaid kahte: silbilis-rõhulist ja vabavärssi. Loetletud värssides on esikohal silbilis-rõhuline, mille kasutamine nõuab värsitehnika valitsemise oskust. Ühtlasi tundub, et selles süsteemis kirjutatud värsid on oma kõlajõult tugevamad kui teised. Esindatud on kaksikmõõdud trohheus ja jamb. Domineerib viieiktuseline trohheus.

*

kes ytles: läbi ukse mine
sealt leiad teise, inimene

ainus viis on vaikus
hoides SIND
huulel huul
ja rinna vastas rind

ainus kõla —
leegi valevus
milles lähened
kui paleus

suudlen pisara
Su kuumalt lault
sõnadeta synnib

YLEMLAUL

* * *

alul see hõbe su silmis
see hõbekuul mulle
nyyd aina hõbened iga viivuga
hõbedast kumiseb tund:
sulad mu ymber sa
sulahõbedaks

* * *

Enne kui Aadam uinus,
lõi ta kujutlus — Eeva
Hommikul mees otsis yles Jehoova,
eesli kyljeluu kaenlas

* * *

kuidas hingeõhk saab sõnaks suul?
hambad ristis, mees, kes ristipuul,
sirutab vaid alla kõhna pihu:
võtke, sõbrad, see on minu ihu
olgu kaljupealne ikka teie koda
— kylm kui irve, kylje sisse oda —
kummarduge, alla pange suud
vein see, mida nõrutab mu puus
joovastagu joojaid selle hõrk
kui ka muidu olin liiga nõrk
kandke endas nagu veinipärmi
selle joogi veripunast värvi
— rääkis mees, ja longu vajus pea,
rahvas kuulas, aga kes neist teab
kuidas hingeõhk saab sõnaks suul
kui on huulte ymber jäine tuul
koltub mees, ta silmis sume vaikus
paljud kuulsid, kuidas sõna kaikus

* * *

Maailm alalõpmatu
aeg suleb mõlemad silmad
pime ruum lööb end ära
vastu magavat last

panus teadusele

Artiklite arvu järel sulgudes miinusmärk tähendab, et võrreldes 1970. aastaga on vastavad arvud vähenenud. Niisiis peaaegu kõikides teaduskondades on ülikooli kogumikes avaldatud artiklite arv vähenenud. Piiratud trükibaasi, vähese paberifondi ja suurte trükikulude juures tähendab see kokkuhoidu. Suurenenud on ülikooli kogumikes avaldatud artiklite arv Matemaatikateaduskonnas. Nii see peabki olema, sest 1970. a. tegid trükikojad matemaatikutele liiga ega likvideerinud oma võlga täielikult ka 1971. aastal. Kehakultuurlaste artiklite hulga tõus on tingitud rohkete konverentsimaterjalide publitseerimisest, kuid ohtlik on langus üleliidulistes ja välismaistes väljaannetes avaldatud artiklite arvus. Teaduslike artiklite üldarvu tagasiminek ilmub ühiskonnateaduste kateedrites, Ajaloo-Keeleteaduskonnas, Bioloogia-Geograafiateaduskonnas Õigusteaduskonnas, Majandusteaduskonnas. Artiklite arvude kõrvutamine ei anna õiget pilti teaduskonna teadusliku töö aktiivsusest, sest lugejal ei ole tavaliselt päris õiget ettekujutust teaduskondade suurusest. Head ja võrreldavad näitajad leiame publitseeritud artiklite arvudest ühe teadusliku töötaja kohta. Mõiste alla «teaduslikud töötajad» on arvatud teaduskonna õppejõud koos teaduslike laboratooriumide teaduslike töötajatega.

Teaduskond	Artiklite arv ühe töötaja kohta			
	kokku	ülikooli kogumikes	väljaspool	üleliidulistes ja välismaal
1. Üleülikoolilised kateedrid	2,4	0,7	1,7	0,6
2. Ajaloo-Keeletead.	1,8	0,8	1,0	0,5
3. Arstiteaduskond	2,0	0,6	1,4	0,6
4. Biol.-Geograaf.	2,8	0,9	1,9	1,2
5. Füüs.-Keemiatead.	1,9	0,8	1,1	0,8
6. Kehakultuuritead.	2,1	0,7	1,4	0,4
7. Majandusteaduskond	1,4	0,3	1,1	0,2
	1,0	0,6	0,4	0,3
9. Matemaatikateadusk.	2,3	1,4	0,9	0,1
10. Muud asutused	2,1	0,7	1,4	0,6
Keskmine	1,9	0,7	1,2	0,6

Siit selgub, et Bioloogia-Geograafiateaduskond — eelmisest lõigust meie etteheidete ohver — on ülikoolis parim. Peaaegu kõik näitajad on kõige suuremad. Meil pole ka kahju, et selle tõsise töö juures on bioloogid (tegelikult geograafid) saanud ka TRÜ toimetistest rohkem kui keskmine näitaja. Ülikooli väljaandeid on saanud kõige ohtramini kasutada tegelikult Õigusteaduskond, kus artiklite üldarvu keskmine ühe töötaja kohta pakub kolmandat kohta. Jätame nad sellest siiski ilma — arguse pärast. Mille muuga siis seletada kõige nõrgemat esinemist üleliidulisel ja rahvusvahelisel foorumil? Millises teaduskonnas on siis asi kõige halvem? Ma arvan, et tabel ise näitab seda lugejale ja et 9. viisaastaku teine aasta parandab need vead.

Teaduslike kraadide kaitsmine. Võrdleme ka siin kolme viimase aasta tulemusi.

Aasta jooksul kaitsti

Aasta	doktoriväitekirju	kandidaadiväitekirju
1971	10	42
1970	12	27
1969	11	27

Doktoriväitekirja kaitsesid 1971. aastal K. Gross, J. Rebane, L. Sarapuu, K. Põder, J. Riiv, K. Põldvere, J. Sarv, J. Põldmäe, B. Gasparov, V. Saarma. Täielikult valminud doktoritöödega lähevad uude aastasse E. Reimers, P. Reifmann, H. Müür, O. Mutt. Esirinnas sammub Arstiteaduskond. Ka Ajaloo-Keeleteaduskond on aktiivne. Märgime aga kriitika korras, et see arv oleks võinud olla veelgi suurem, kui need seltsimehed, kellel on tekkinud doktoriväitekirja valmimisel võlgnevus, oleksid olnud agaramad. Kas 1972. aastal ei anna asja lahendada?

Kandidaadiväitekirjade kaitsmisel saavutasime murrangu. Võrreldes eelmiste aastatega on tõus tubli. Nii suurt kaitsmiste arvu pole meil varem olnudki. Ka aspirandid töötasid 1971. aastal edukamalt kui varem. Neist mitmed (A. Siimon, A. Kalme, A. Haavel, G. Hazak, H. Maaroos, J. Maaroos, M. Abel, V. Vahing) lõpetasid õpingud aspirantuuris kandidaadiväitekirja kaitsmisega. Aspirant J. Põldmäe töö tunnistati koguni doktorikraadi vääriliseks. 43 aspirandist-lõpetajast kaitses väitekirja või esitas kaitsmiseks 22, (s. o. 51%). Kuigi see näitaja on kõrgem kui eelmistel aastatel (1970 — 34%, 1969 — 45%), jääb see siiski veel kõvasti maha vabariigi ja üleliidulisest keskmisest. 1972. aastaks on sellel alal ülesandeid palju. Tõsist pingutust aspirantidele ja juhendajatele karmi kätt! Toome juurde ka võlgnikud ja 1971. a. arvu ületamiseks on eeldused olemas.

Lepingulised tööd. Kogusummas töötati 226 lepingu täitmisel (1970 — 212, 1969 — 204). Tööde rahaline maht tõusis 628 tuhandelt rublalt 1970. aastal 849 tuhande rublani. Jällegi suurem näitaja kui kunagi varem. Rahalise mahu tunduv suurenemine tööde arvu vaevaltmärgatava tõusu juures viitab üksiklepingute mahu suurenemisele. Seega ka tõsisemale panusele teadusse. Märgime veel, et lepinguliste tööde täitmiseks oli aasta jooksul rakendatud 207 teaduslikk uvõi tehnilist töötajat. Lepinguliste tööde täitmiseks pakkusid oma abi 205 üliõpilast.

Lõpetuseks mõni sõna plaanide täitmisest. Kõigi õppejõudude, kateedrijuhatajate ja dekaanide pingutuste ja tõhusa kontrolli tulemusena täideti teadusliku töö plaanid nii riigieelarveliste kui lepinguliste tööde osas peaaegu täielikult. Hilinesime ainult paari ülesandega ja sedagi meist mitteolenevatel põhjustel. Distsipliin on eduka töö pant ja sellest ei lahku meie ka edaspidi. Nagu näitas 1971. aasta, ei olegi see raske.

J. TAMMEORG,
teadusala prorektor

Ülikooli ajaloost Tartus

Academia Gustaviana üliõpilaskonnast

L. Eringson

Academia Gustaviana pidulik avamine toimus teatavasti 15. oktoobril 1632. a., kuid üliõpilaste vastuvõtmine algas juba pool aastat varem. Esimesena on üliõpilaste nimekirja kantud 20. aprillil 1632 endine Upsala üliõpilane Benedictus Bazius Jönköpingist. Ülikooli asutamisakti allakirjutamise päevaks 30. juunil 1632. a. oli immatrikuleeritud juba 50 ja 15. oktoobriks — 65 inimest. Kokku on Academia Gustaviana matrikliraamatusse kantud 1016 üliõpilast. (Pärast akadeemia tegevuse lõpetamist Tartus 1656. a. jätkati mõningal määral õppetööd Tallinnas, kus kuni 1665. a. immatrikuleeriti veel 49 üliõpilast.) Keskmiselt võeti igal aastal nelja teaduskonda 35—40 üliõpilast.

Immatrikuleeritute arv ei anna veel tõelist ettekujutust õppetöö ulatusest tolleaegses ülikoolis, sest üliõpilaste koosseis oli küllaltki voolav. Rohkesti oli noori, kes lahkusid Tartust ülikooli lõpetamata; oli ka neid, kes tulid üle teistest ülikoolidest ja, kuulanud siin mõne kursuse, rändasid edasi. On avaldatud arvamust, et paramatel aastatel võis alaliselt õppida ülikoolis kuni 100 üliõpilast.

Et teadused olid veel vähe diferentseeritud, ülikooli astujate eelnev ettevalmistus aga väga ebaühtlane, siis tuli kõigil sisseastunuil esialgu kuus aastat õppida üldhariduslikke aineid filosoofiateaduskonnas. Alles pärast seda võidi jätkata õpinguid kõrgema astme programmi järgi kas samas filosoofiateaduskonnas või minna üle õigus-, arsti- või teoloogiateaduskonda, kus õppetöö kestis kolm aastat. Erandi moodustasid välismaa ülikoolide kasvandikud, kes jätkasid õpinguid kohe kõrgemas astmes. Näiteks endine Upsala ülikooli kasvandik Johannes Gezelius tuli Tartusse 1638. a. ja juba 1641. a. omistati talle professori kutse.

Üliõpilaste päritolu elukoha järgi oli üsnagi kirju: 466 inimest pärines Rootsist, 121 Soomest ja Ingerimaalt, 325 Liivi-, Eesti- ja Kuramaalt (enamikus Riiast, Tartust, Tallinnast, Haapsalust, Narvast ja teistest linnadest). Üle 100 üliõpilase on oma kodukohana märkinud Brandenburgi, Saksimaa, Pommeri, Inglismaa, Transilvaania jt. 4. veebr. 1651. a. on immatrikuleeritud keegi Johan Hartman, kes oli tulnud Moskvast.

Ka rahvuselt moodustasid enamuse rootslased, kellele järgnesid sakslased ja soomlased. Puuduvad otsesed andmed eestlaste õppimise kohta Academia Gustavianas. Tõsi, akadeemia avamisel tõotas ülikooli kantsler J. Skytte pidulikult, et ka kohalike talupoegade, s. o. eestlaste ja lätlaste lapsed võivad nüüd omandada kõrgema hariduse. Kuid tegelikult olid ülikooli uksed avatud ainult vabade seisuste jaoks, pärisorjad sealt läbi ei pääsenud. Pole võimatu, et ülikoolis õppisid ka üksikute «haljale oksale» jõudnud saksastunud eestlaste pojad. Nii on teada, et Academia Gustaviana lõpetas Riiast pärit olev lätlane Johan Reiter.

Sotsiaalselt päritolult oli suurem osa üliõpilasi linnakodanike, vaimulike, jõukate rootsi ja soome talupoegade lapsed. Aadlikke oli suhteliselt vähe, umbes 9—10%. Matrikliraamatusse sissekandmisel lisasid nad tavaliselt oma nimele juurde sõnad «nobilis», «liber baro», «von» või «de». Pidulikel rongkäikudel marssisid üliõpilased-aadlikud uhkelt professorite ees.

Mitteaadlike ülekaal on nähtavasti seletatav asjaoluga, et rootsi aadlikel oli võimalik õppida ka oma kodumaal, Upsala ülikoolis, osa neist siirdus välismaa kuulsaks saanud ülikoolidesse. Balti mõisnikud, kartes kaotada monopoolset ekspluateerimisõigust talupoegade üle ja olles seetõttu opositsioonis rootsi võimudega, saatsid esialgu oma poegi õppima peamiselt Saksamaale.

Õppetöö põhivormiks olid loengud, mis tavaliselt algasid kell 12 päeval. Kõrvuti loengutega toimusid kõigile kohustuslikud dispuudid (teaduslikud vaidlused), mis algasid talvel kell 7 ja suvel kell 6 hommikul ning kestsid kuni kella 11-ni. Üks üliõpilastest esines oma ettekande teesidega, tema seisukohti kritiseerisid ja talle vaidlesid vastu kolm oponenti. Dispuute juhatas ja hindas professor. Paremad ettekanded trükiti ära ülikooli trükikojas. Õppetöö toimus traditsiooniliselt ladina keeles.

Edukatele õpingutele järgnes dissertatsiooni kirjutamine, selle avalik kaitsmine ja teadusliku kraadi omistamine. Kaitsmised olid tasulised: dissertant oli kohustatud juhendavale professorile maksma kuni 60 taalrit ning korraldama kohalviibijatele peo. Paljud lõpetajaist lahkusid ülikoolist kraadi kaitsmata.

Paremate tulemuste saavutamiseks õppetöös ning suurema huvi äratamiseks ülikooli vastu oli ette nähtud ka stipendiumide maksmine, esiteks 50, hiljem 80 inimesele aastas. Esialgu toimus materiaalse abi andmine ühistoitlustamise näol (mensa communis), alates 1638. a. hakati maksma stipendiumi rahas. Et aga ülikoolil oli ajuti suuri raskusi oma eelarveliste summade kättesaamisel, siis ei ulatunud stipendiaatide arv kunagi ettenähtuni.

(Järgneb)

Et tuleks tore suvi

Tudengite hulgas peaks üldiselt teada olema, mida kujutab endast Eesti Õpilasmalev — keskkooli lõpuklasside õpilaste töö- ja puhkemalev, nende suvine «paradiis» ja unelmatemaa. Aga ka aastate pooest natuke nooremad (16—18 a.) ei saa ometi väita, et nemad oma malevalikkuses, oma ettevõtmiste ja ideedega meile milleski alla kipuksid jääma. Eks mäleta meiegi hästi keskkooli lõpuaastate energiatulva!

Et EÕM 63 rühma ligi 2000 malevlast töötasid läinud suvel välja 58 000 töötundi, et paremate rühmakomandöride hulgas olid paljud TRÜ üliõpilased — ka see ei tohiks uudiseks olla.

Tänavu malev eriti ei suurene, planeeritud on 80 rühma 2300 malevlasega. Seega märkimisväärset kvantitatiivset kasvu pole, küll aga on asetatud kogu rõhk kvaliteedile, mis omakorda sõltub eelkõige headest rühmakomandöridest. Viimaste osas on suured lootused pandud just meie ülikoolile.

Ja olemegi jõudnud peamiseni: kes on rühmakomandör EÕM-is?

Kahtlemata liiguvad paljudel nende seast, kes asjaga kursis pole, mõtted ühte rada — ah, üks kantseldamine ja karjatamine ja õpetamine... ning muud ei midagi

Ei, lugupeetud tudeng, kui nii, siis Sa eksid, ja päris kõvasti: nii teevad ainult oskamatud komandörid.

Olles komandör, oled Sa eelkõige seltsimees (see mõneaastane vanusevahe pole mingiks takistuseks), hea kaaslane, ainult väga erilise ja Sinu jaoks huvitava varjundiga: Sa oled autoriteet oma alal. Sind ümbritseb aupaiste ja -sära, Sa oled pideva tähelepanu keskpunktis, Sa oled suur eeskuju, Sinu sõna on seaduseks, Sinu eest ollakse valmis kõigeks, Sa oled kõige targem ja parem, Sa oled — komandör.

See kõik muidugi vaid siis, kui Sa oled hea ja tark komandör, kui Sa ei kuritarvita oma võimupiire, kui Sa ei muutu despoodiks, vaid jääd demokraadiks — see polegi ju eriti raske — vastasel korral Su autoriteet laguneb.

Muidugi lasub Sinu juhiõlgadel suur vastutusekoorem, aga Sulle kui tulevasele kõrgema haridusega spetsialistile ei tohi see sugugi üle jõu käivaks osutuda. Suutes olla hea juht EÕM-is, kus ääretult palju oleneb just Sinu isiksusest, kus Sa võid realiseerida oma arukad ideed, kus Sa saad selgesti näha oma ettevõtmiste vilja, ilmneb selgesti Sinu oskus olla eestvedeja, oskus inimestega suhelda jne. Mis võikski olla parem enesekontroll! Alles siin avaldub sõna «noortejuht» tegelik tähendus.

Ei tahaks ka uskuda, et tulevastele pedagoogidele muu praktika rohkem elamusi pakkuda võiks — olgugi et komandörina ei jäljenda te õpetajat, vaid olete pigem seltsimees. Mingil juhul aga ei tohi suhtuda malevasse kui lihtsalt praktika ärategemise paika.

Mõni sõna ka materiaalsetest tingimustest. Rühmakomandöri ametlik palk kuus on 120 rbl., peale selle preemia kogu tööperioodi (27.VI—17.VIII) kohta ühe kuupalga ulatuses. Vorm ja toitlustamine on tasuta. Enamasti on komandör kindlustatud ka kohase transpordivahendi ja telefoniga. Stiimulitest nii palju, et kui tulete oma piirkonna 10—12 rühma vahelises sotsialistlikus võistluses esimese kolme-nelja hulka, saate turismituusiku; kas Poolasse, Ungarisse, SDV-sse, seda ei oska muidugi praegu öelda.

Lugupeetud tudeng, on väga hea, kui Sa eelnevalt astud kontakti EÕM-71 rühmakomandöriga. Ja ikkagi — informatsioon jääb informatsiooniks, tulemuse määravad eelkõige Sinu julgus ning otsustusvõime. Kui Sind aga EÕM tõsiselt huvitab, pead Sa otsustama väga kiiresti ning tegutsema viivitamatult. Komandöride komplekteerimine lõpeb 29. veebruaril.

Kui oled valiku EÕM-i kasuks langetanud, muretse endale komsomoliorupi iseloomustus-soovitus, 2 fotot 3×4 sm ning ole esmaspäeval, 28. veebruaril kell 18 peahoones kella all. (Juhul kui päev või kellaaeg ei sobi, registreeri ennast komsomolikomitee arvestussektoris või anna endast mingil teisel moel märku — tähtaeg jääb samaks — 28. veebruar.)

EÕM-72 töösuvi ületab kõik eelmised — olgem selles kaasosalised!

PAUL VARUL,
EÕM-i keskstaabi liige

Juubilar on JURI LOTMAN

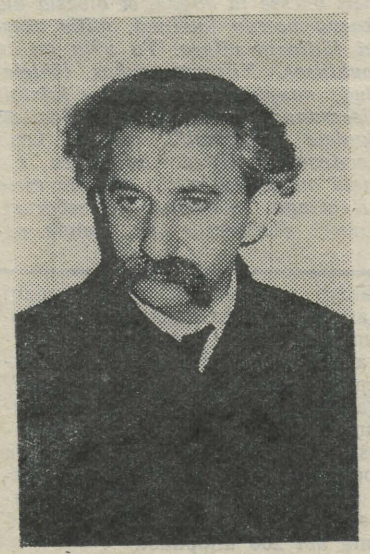

28. veebruaril k. a. saab viiekümneseks Tartu Riikliku Ülikooli vene kirjanduse kateedri juhataja, filoloogiateaduste doktor professor Juri Lotman. Põlvkond, kuhu juubilar kuulub, sirgus raskel ajal — Suure Isamaasõja aastail. Ülikoolidesse ja instituutidesse tuldi tagasi otse lahinguväljalt.

J. Lotman lõpetas 1939. a. keskkooli ja astus Leningradi Ülikooli filoloogiateaduskonda. Õppimist aga polnud kauaks — lähenes sõda, ja nagu paljud tema eakaaslased mobiliseeritakse J. Lotman armeesse. Silmitsi sõjaga asub ta meie maa läänerindel, ja kahurväe allüksuse sidemehena teeb läbi raske lahingute tee piiri äärest kuni Kaukasuse eelmäestikuni ning sealt kuni Berliinini välja. Raskel 1942. aastal astub J. Lotman kommunistliku partei liikmeks. Teenete eest lahinguis autasustatakse teda «Isamaasõja II järgu» ja «Punase tähe» ordenitega ning kuue lahingumedaliga.

1946. aastal jätkab J. Lotman õpinguid ülikoolis.

Leningradi ülikooli filoloogiafakulteet oli noil aastail üks paremaid humanitaarteaduslikke õppeasutusi kogu Nõukogude Liidus. Siia olid koondunud teadlased, keda nüüd iseloomustatakse kui nõukogude kirjandusteaduse kullafondi. J. Lotman on üks nendest, kel on õnnestunud kuulata M. Azadovski, B. V. Tomaševski, G. A. Gukovski, V. M. Žirmunski, B. M. Eichenbaumi ja V. J. Propi loenguid. Tema otseseks juhendajaks aga sai Nikolai Ivanovitš Mordovtšenko. See oli kadestamisväärse eruditsiooniga teadlane, tagasihoidlik, aga ka nõudlik inimene, kes vihkas üle kõige valet nii teaduses kui elus, kes ei lubanud mingit «hinnaalandust» ei enese ega oma õpilaste suhtes. Tema juhendamisel valmisidki J. Lotmani esimesed teaduslikud tööd, mis olid pühendatud dekabristliku kirjanduse ja A. N. Radištševi loomingu uurimisele. J. Lotmanist sai peagi teaduskonna kõige silmapaistvam tudeng ja ÜTÜ aktivist.

1950. aastal lõpetab ta ülikooli kiitusega ja asub kateedrijuhatajana tööle Tartu Õpetajate Instituuti. Kahe aasta pärast kaitseb ta edukalt kandidaadidissertatsiooni. Alates 1954. aastast on J. Lotman TRÜ õppejõud ja hiljem ka vene kirjanduse kateedri juhataja. 1960. aastal kaitseb ta doktoritööd teemal «Vene kirjanduse ja ühiskondliku mõtte areng dekabristide liikumise eel» ja aasta pärast omistatakse talle professori kutse. Kõrvuti teaduslike uurimustega võtab prof. Lotman osa õppe-kasvatuslikust ja ühiskondlikust tegevusest. Prof. Lotman on enam kui 150 teadusliku töö autor, tema artikleid ja raamatuid on tõlgitud mitmesse võõrkeelde. Juba mitmendat aastat järjest on prof. Lotman valitud Rahvusvahelise Semiootikaassotsiatsiooni asepresidendiks, toimetuskolleegiumi liikmena võtab ta osa rahvusvaheliste väljaannete «Semiootika» (Pariis) ja «Poeetika» (Amsterdam) toimetamisest.

Meil on rõõm Juri Lotmanit tunda ja tema teadmistest osa saada. Ta on meile autoriteediks nii teadlase kui inimesena.

Soovime lugupeetud professorile palju, palju õnne ja edu edaspidiseks.

Kolleegid ja õpilased

Õppejõudude lektoorium

28. veebruaril k. a. kell 16.15 toimub ülikooli aulas järjekordne lektoorium õppejõududele.

Kavas: 1. «Ülikooli õppeprotsess ja teaduslik töö üliõpilaste vaatevinklist.» Esineb dots. V. Ruttas.

2. Rahvusvaheline kommentaar T. Alatalult.

K. E. von Baer

(Algus lk. 1)

enam ei saa, sest ainukese matuseplatsina kogu kirikaia territooriumil on ta Koeru joodikute poolt põhjalikult ära rüüstatud!

Tartu Ülikoolis on õppinud mitmed Baerid. 1810—1814 õppis siin arstiteadust *Karl Ernst v. Baer*. 1841—1843 õppis arstiteadust ja loodusteadust Karl Ernsti poeg *Karl Julius Friedrich*. Ta suri üliõpilasena ning on maetud Tartus Raadi (end. Jaani) kalmistule. Ka teine poeg, *Alexander Andreas Ernst* õppis ülikoolis aastail 1844—1849 ning lõpetas õigusteaduskonna (dipl. cand. jur.).

Alexander Andreas Ernsti poegadest õppisid Tartu ülikoolis kolm: *Karl Alfred* (sünd. Piibes 1855) 1874—1880 õigusteadust, *Alexander Reinhold* (sünd. Piibes 1856, surn. Piibes 1917, maetud Koeru kirikaiale) 1876—1881 õigusteadust, kolmas poeg *Woldemar Magnus* (sünd. 1886, surn. 1898, maetud Koeru kirikaeda) 1887—1889 arstiteadust ning tegutses hiljem arstina-praktikuna.

TULLIO ILOMETS

Teaduskondade korvpalliturniir läheb lahti

Märtsis algavad TRÜ meistrivõistlused korvpallis teaduskondade vahel (teaduskond võib välja panna ka mitu võistkonda).

Võistlustest osavõtuks tuleb spordinõukogudel registreerida oma võistkonnad (kirjalikult) hiljemalt 1. märtsiks spordimängude kateedrisse või TRÜ Spordiklubis.

Võistkondade loosimine alagruppidesse on reedel, 3. märtsil kell 18 spordimängude kateedris. Loosimisele oodatakse teaduskondade spordinõukogude esimehi ja võistkondade kapteneid.

Spordimängude kateeder

TRÜ ÜVAK teatab:

Alates märtsist 1972. a. on TRÜ Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassa avatud igal teisipäeval kella 10—11 ja igal reedel 17—18.

TRÜ ÜVAK-i juhatus

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub 27. veebruaril k. a. kl. 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Kuritegevus Tartus aastatel 1946—1970» esineb prof., õigusteaduse doktor I. Rebane.

H. KÄRTNER,
TRÜ Kriminoloogia
Laboratooriumi juhataja

TRÜ kohvik-klubi teatab

Kolmapäeval, 1. märtsil k. a. algusega kell 19.30 esineb TRÜ kohvikus Majandusteaduskonna õppejõud Ülo Mallene, kes jagab oma muljeid Poola reisist. Kuigi tema vestlust umbes samal teemal võib lähemal ajal kuulata ka vikerraadio keskööprogrammis, ei ole see ülalmainitu täpne kordamine.

Samal klubiõhtul on kohvikukülastajail võimalus kuulata ka Poolast kaasatoodud uusimaid heliplaate. Alates kella 19-st, nagu igal kolmapäeval, mängib meile kohviku orkester.

Seekordne klubiõhtu TRÜ kohvikus on mõeldud nii õppejõududele, teenistujaile kui ka üliõpilastele.

TRÜ a/ü kultuurikomisjon

Veel kord isetegevusringist

Meie ajalehe eelmises numbris avaldatud konkursitingimuste selgitamiseks teatab klubi juhatus järgmist: teaduskonnasisesed kultuurialased ettevõtmised (ühised koosviibimised, kursuseõhtud, kohtumised väljapaistvate inimestega jne.), kas osakonnas, kursusel või väiksemaski ringis võivad teaduskonnale tuua kuni 15 palli olenevalt ürituse õnnestumisest ja tasemest. Tingimuseks on aga see, et teaduskonna kultuurivolinik peab ettevõtmisest eelnevalt klubisse teatama. Kui üritus toimub, antaktakse selle eest 5 palli, kui see on heatasemeline ja huvitav — veel kuni 10 palli lisaks.

Arstiteaduskonna ÜTÜ 27. konverentsi osavõtjad

Teeside esitamise viimane tähtaeg on 28. veebr. 1972. a., samaks kuupäevaks tuleb esitada ka väljaspool vabariiki toimuvatest konverentsidest osavõtjate teesid.

ÜTÜ nõukogu koosolek toimub 29. veebr. 1972 kell 19.30.

Esperantoring

Kõik, kes soovivad saada algteadmisi ESPERANTOST, on oodatud teisipäevitti ja reedeti kell 18 peahoone auditooriumisse 126. Õpetab esperatoringi juhatuse esimees Madis Linnamägi. Töö edasijõudnutega prof. Paul Ariste juhendamisel hakkab olema samas paigas igal reedel kell 17.

✤ ✤

LEMBIT SARAPUU MAALIDE NÄITUS TRÜ kohvikus on avatud 21. veebruarist 10. märtsini.

Õiendus

Meie ajalehe 18. veebr. 1972. a. numbrisse on sattunud 2 eksitavat viga. 1. lk. 5. veeru lõpus peab olema allkirjaks «Juhan Võrno, TRÜ laskesektsiooni esimees» ja 2. lk. 5. veeru teadaannete rubriigis «TRÜ rahvakontrolligrupi esimehe A. Paltseri vastuvõtu aeg on igal kolmapäeval kell 17—17.45 EKP TRÜ komitee ruumes.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1164. MB 00548.

Raamatupalat

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 6 (883) Reedel, 3. märtsil 1972. a. XXV aastakäik

Pidu Leningradi maanteel

Ilma pasunate puhumiseta ja lindi läbilõikamiseta hakkas nädal tagasi tööle söökla uue internaadi külje all. Kohvikule nr. 20 alluv avar 52-kohaline toitlustusettevõte on iseteeninduslik.

Juhatajaks on läinud aastal Majandusteaduskonna lõpetanud Astrid Kork. Peakokaks tuli restoranist «Volga» V kategooria asjatundja Robert Lipping. Töötajaid on kümne ringis. Esimest korda saadi kokku 8. veebruaril ja pikemata võeti käsile sissekolimiseelsed tööd. Puhtaks said suured aknad ja parkettpõrand. Pandi üles seadmeid, mis nõudepesemismasinast alates on tehnika viimase sõna järgi tehtud. Külmkambri kompressor langes rivist välja. Eks kõik ole veel alguse asi. Sama võib öelda ka suure katuseta klaaskapi kohta söökla keskel. Projekteerijad on sinna planeerinud rohelise muruvaiba ja kaks sillerdavat purskkaevu.

Kui köögipool varbseintega isoleeritud saab, siis ei ole pärast töö lõppu vastuseisu ühelegi suure puhkeruumideta ühiselamu üritusele. Ka tudengipulmadele mitte. Pidu fontäänide ümber!

Toidujagamist alustati esialgu paberile pandud plaanita — ei teata, kui agaralt üliõpilased ja linnaelanikud kaasa löövad. Hinnad on III kategooria järgi ja jäävad restoranide omadele tublisti alla. Menüüs oli esimesel päeval seljanka ja piimasupp, hautatud loomaliha, kaht moodi kala, juustuga makaronid, bitkiid. Makaronidest veel niipalju, et kartuleid hakkavad nad asendama teiste sööklatega ühes rütmis, olenevalt tsentraalse köögiviljapuhastamise tööjõudlusest.

Pärast magustoidu söömist (avapäeval õunamahlakisell ja kohupiimavaht kisselliga) tuleks tarvitatud nõud kärule panna. Seda personali palvet ei tohiks olla raske täita. Ei jäägi üle muud, kui lauanaabritele «jätku leiba» soovida.

Jalamattide kordasaamisel pääsetakse ka eesuksest sooja söögi manu. Mõni aeg tuleb väljasttulijail veel kasutada keerulisemat teed läbi internaadi alumise korruse. Otsingud kannavad vilja iga päev kella kahest pealelõunal kuni kümneni õhtul. Laupäeval-pühapäeval on tööpäev kahe tunni võrra lühem. Märtsis hakkab hommikuti kuuma kohvi ja sinna juurde kuuluvat kella seitsmest peale pakkuma puhvet. Riietehoid funktsioneerib alates esimesest aprillist.

ANDRUS ESKO

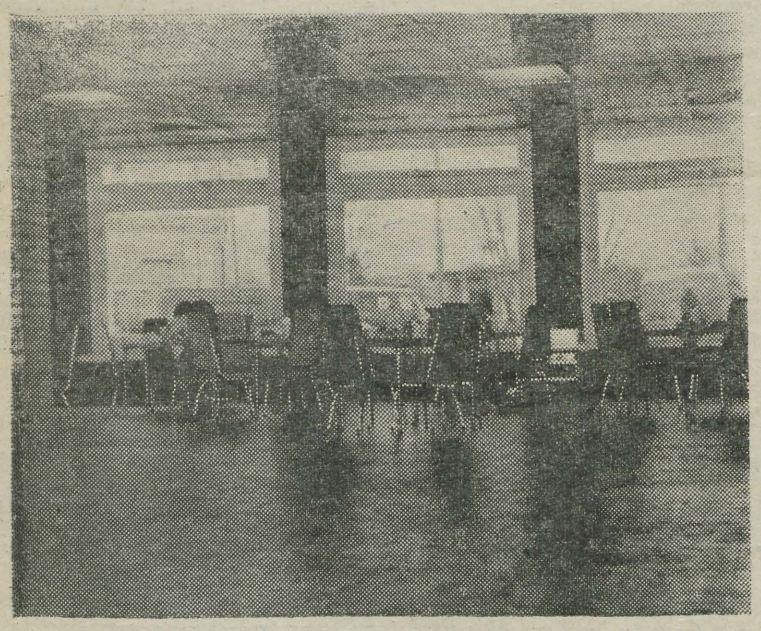

Siin ruumipuudust ei ole V. Gailiti foto

Ilmus «Abiks NLKP ajaloo õppijaile.»

Neil päevil jõuab TRÜ müügivõrku NLKP ajaloo kateedri loenguliste abimaterjalide I vihik. Kogumik on mõeldud nii kaugõppe- kui ka statsionaarsete üliõpilaste abistamiseks. Käsitletakse NLKP võitlust fašismi ja uue sõjaohu vastu 1931—1939 (dots. J. Kalits), kultuurirevolutsiooni küsimusi (dots. F. Kinkar), bolševike agraarprogrammi väljakujunemist (dots. L. Raid), sotsialistlikku industrialiseerimist (dots. kt. I. Sorokin) ja üleminekut uuele majanduspoliitikale (v.-õp. Õ. Kivimaa). Dots. kt. L. Kiik analüüsib bolševike duumataktikat ning parempoolset kallakut parteis. Toimetamisel on ka «Abiks NLKP ajaloo õppijaile» II vihik. Viimane annab ülevaate EKP ajaloo sõlmküsimustest, mis on võetud õppeprogrammi.

Dots. V. RUUS

Partei elu

Ühiskonnateadlased arutasid

18. veebruaril toimunud ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni koosolekul oli põhiliseks arutusobjektiks abi osutamine õppevälises kasvatustöös Arstiteaduskonna farmaatsia ja stomatoloogia osakondadele. Ettekandest ja sõnavõttudest koorus rida probleeme, mis ootavad lahendamist mitte ainult nimetatud osakondades, vaid kogu ülikooli õppevälises kasvatustöös.

Ühiskonnateadlastel on õppetööalane vahetu kontakt kõigi üliõpilastega esimesest neljanda kursuseni. Seminare juhendavad õppejõud, kes üliõpilastega otseselt suhtlevad, võiksid osutada olulist abi ka õppevälises kasvatustöös. Selline abi ei ole aga mõeldav tiheda koostööta teaduskondade partei- ja komsomoliorganisatsioonidega, kursuse juhendajatega. Koosolekul märgiti mõlemapoolset puudujääki.

Asuti seisukohale, et on tarvis aktiviseerida ühiskonnateaduste kateedrite õppejõudude osavõttu õppevälisest kasvatustööst peamiselt nendel kursustel, kus nad õpetavad. Vajalik oleks, et ka teaduskondade partei- ja komsomoliorganisatsioonid suunaksid kursusejuhendajaid koostööle ühiskonnateaduste kateedritega. Loomulikult tuleks ühiskonnateadlaste abi kasutada ratsionaalselt, pidades silmas, et peamine vastutus langeb ikkagi teaduskondadele. Abistamine toimugu teatud kindlates vormides.

Üks peamisi vorme võiks olla üliõpilaste abistamine referaatide ja konkursitööde ettevalmistamisel. Referaatide juhendamisel suunatagu üliõpilasi just erialaga seotud teemade läbitöötamisele.

Ühiskonnateadlased saaksid abistada üliõpilasi esinemisel loengute ja vestlustega ülikoolis ja väljaspool. Loengutekstidena võiks muude kõrval kasutada ka eespool nimetatud referaate aktuaalsetel poliitilistel teemadel.

Enamikul ühiskonnateadlastest on suured partei- ja komsomolitöö kogemused, mida nad võiksid jagada üliõpilastega. Peaks kujunema loomulikuks, et ühiskonnateadlased, kes peavad loenguid-seminare mingil kursusel, võtavad osa ka nende kursuste komsomolikoosolekutest. Vanemate seltsimeestena võiksid nad olla toeks kursuse ellu puutuvate probleemide lahendamisel.

Seega peaks peamine abi õppevälises töös olema suunatud üliõpilaste ühiskondlik-poliitiliste oskuste ja vilumuste kujundamisele.

L. KIIK

Tsiviilkaitse õppusest

TRÜ tsiviilkaitse staabi juhtimisel on alanud ettevalmistus õppusteks. Ettevalmistavad õppused toimuvad kõigis teaduskondades ja peetakse 2 etapis: (1) **Linnas.** Siin on õppeküsimusteks eriolukorrast informeerimine, evakuatsioon ja kogunemispaikades registreerimise organiseerimine. (2) **Linnast väljas,** paigas, mis on iga teaduskonna evakueerimiseks eelnevalt kindlaks määratud. Selle etapi ülesandeks on plaanide kooskõlastamine kolhoosidega, sovhoosidega ja rajooni tsiviilkaitse staabiga. Samuti on siin võimalus tutvuda vastavate küsimuste eest kohapeal vastutavate inimestega. Koordineeritakse ka kogu evakuatsioonijärgne tegevus.

Kahes teaduskonnas, Ajaloo-Keeleteaduskonnas ja Füüsika-Keemiateaduskonnas on õppused juba läbi. Võib rahuldusega nentida, et ettevalmistus oli väga hea, küsimused arukalt ja tõsiselt läbi mõeldud. Õppuste organiseerimisel paistsid Ajaloo-Keeleteaduskonnas silma tsiviilkaitse staabi ülem L. Eringson, parteibüroo sekretär V. Bezzubov, A. Metsa vene keele kateedrist ja eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri juhataja H. Peep; Füüsika-Keemiateaduskonnast teaduskonna dekaan J. Lembra, prodekaan U. Palm, üldfüüsika kateedri juhataja K. Kudu ja Ü. Haldna Keemilise Kineetika ja Katalüüsi Laboratooriumist.

Jääb üle vaid soovida kõigile teistele teaduskondadele niisama edukat esinemist.

I. SOBOLEV,
TRÜ tsiviilkaitse staabi ülem

Õppused läksid korda

15. ja 16. veebruaril toimusid Ajaloo-Keeleteaduskonnas tsiviilkaitse õppused, mis olid pühendatud evakuatsiooni ja linnavälises tsoonis õppetöö organiseerimise küsimustele. Õppused viidi läbi dekanaadi ja kateedrijuhatajate tasemel, kusjuures tänu teaduskonna tsiviilkaitse staabile (ülem L. Eringson) oli organiseerimistöö ja ettevalmistus laitmatu.

Esimesel õppuste päeval mõeldi ühiselt läbi ja selgitati välja tegevusjuhendid dekanaadile ja kateedreile eriolukorras, täpsustati evakueerimise korda ja evakueerimispunkti (ülem E. Turu) ülesandeid. Oma konkreetseist töölõikudest andsid sisuka ülevaate teaduskonna parteibüroo sekretär V. Bezzubov, kateedrijuhatajad P. Ariste, A. Metsa jt. Teaduskonna dekaan professor K. Siilivask ning formeeringute ülemad võisid TRÜ tsiviilkaitse staabi ülemale I. Sobolevile raporteerida Ajaloo-Keeleteaduskonna valmisolekust evakuatsiooni läbiviimiseks.

Teine õppuste päev viis osavõtjad maile, kus koos kohalike nõukogu, sovhoosi, kolhoosi ja tsiviilkaitse staabi töötajatega täpsustati evakueerimise käiku, inimeste paigutust, elu- ja töötingimuste loomist. Töötajatega leiti südamlik kontakt, mis aitab võimaliku evakuatsiooni korral kiiresti ja suuremate häireteta organiseerida teaduskonna tööd. Parteibüroo liikme M. Lõhmuse eestvõttel korraldati 26. skp. ka tutvumisõhtu kohalike inimestega.

Ühe neist õppustest osavõtnuna tahaksin toonitada, et nad aitasid paljus konkretiseerida meie tsiviilkaitse-alaseid teadmisi, ja tuleb nõustuda I. Soboleviga, kes õppustest kokkuvõtteid tehes andis neile hea hinnangu.

H. PEEP

Kas ma suudaksin paremini õppida?

Sellele küsimusele püüti leida vastust 25. veebruaril ülikooli kohviku rõdusaalis ÜKTU Büroo ülevabariigilisel seminaril. Kohal olid nimeliste stipendiumide saajad, kes peaksid kõige paremini teadma, kuidas õppida maksimaalse kasuteguriga. Seda rõhutas oma avasõnas seminari juhataja ülikooli rektor Arnold Koop.

A. Koobi sõnade järgi on senini äärmiselt vähe uuritud õppeprotsessi ennast kõrgemas koolis. On ju kõrgem kool üks konservatiivsemaid süsteeme kaasajal ja vajaks hädasti reformeerimist. Kõrgema hariduse kriis on ülemaailmne ja selle põhiolemus seisneb selles, et kõrgema kooli lõpetanu ei vasta elu nõuetele, on kaasaegsest teadusest maha jäänud. Põhiülesandeks on leida tee, kuidas muuta tegelik, tänapäevale vastav teadus õppeprotsessi osaks.

ÜKTU Büroo on kujunenud üheks tähtsamaks õppe-kasvatustöö teadusliku uurimise keskuseks nii ülikoolis kui ka vabariigis üldse. A. Koop formuleeris seminari eesmärgi: analüüsida tehtut ja konkretiseerida edasist tööd.

Ettekannetega ÜKTU Büroo tööst esinesid üliõpilased Peeter Kreitzberg, Harri Faimann, Heino Heinla ja Indrek Koolmeister.

I ettekande teema oli «Üliõpilane ja õppeprotsess». Ettekandja väitis, et teoreetilise küpsusega peab kaasnema ka oskus töötada. ÜKTU Büroo üks eesmärke ongi õppeprotsessist võimalikult täpse mudeli konstrueerimine. Kõneleja kutsus sellise mudeli loomiseks appi loodusteadlasi. Edasi tõi ta mõned arvud. Selgus, et 85% üliõpilastest on endi arvates suutelised paremini õppima ja ainult 1% õpib tõepoolest oma võimete piiril. Üliõpilaste endi arvates on süüdi laiskus, tahtejõuetus ja teised subjektiivsed faktorid, aga samuti ka õppeprotsessi halb korraldus ja halvad või ebarahuldavad elu- ja õppetingimused.

Kõneleja arvates tuleb õppeprotsessi uurimisele läheneda komplekssselt.

II ettekande teemaks oli I kursuse üliõpilaste seas korraldatud ankeet ajabüdžeti kohta ja selle võrdlemine stipendiaatide seas läbiviidud samalaadse ankeediga.

Võrdlemisel selgus: kui esimestel kursustel kulub õppetööks ettevalmistamisele ühes nädalas 22 tundi ja ülikoolis keskmiselt 13 tundi, siis stipendiaatidel kulub selleks vaid 11 tundi nädalas.

Selline suurus aga, nagu seda on iseseisva töö norm (võrdub individuaalse töö ja auditoorse töö suhtega), mis näitab meile iseseisva töö osatähtsust, on stipendiaatidel 0,4; ülikoolis keskmiselt 0,5, I kursusel aga suurim, 0,7. Siin ei ole arvestatud kursuse- ja diplomitöid, millele stipendiaat kulutas nädalas keskeltläbi 20,8 tundi.

Selgus seegi, et eesti tudengi enda arvates ei leia tema teadmised väärilist hindamist. Hindele «väga hea» õppis enda arvates 41,4%; hindele «hea» 44,8%; hindele «rahuldav» 10,4% ja hindele «mitterahuldav» 3,4%.

Seajuures õppis aga pidevalt semestri jookul kogu Eesti NSV-s vaid 19%, meie ülikoolis — 8% üliõpilastest.

Üllatav on ka see, et tegelik loengutest osavõtt, mis vabariigis on 76% ja küünib ülikoolis 86%-ni, ületab tunduvalt nende protsendi, kes leiavad, et loengutest tuleks osa võtta. Neid on kõigest 41%, meie ülikoolis 52%. See

(Järg. lk. 2)

ACTA DIURNA

NSVL Kõrgema ja Keskeriharidusе Ministeeriumi kolleegium arutas detsembris 1971. a. kõrgemate õppeasutuste juures asuvate bioloogia- ja meditsiiniprobleemidega tegelevate uurimisinstituutide ning -laboratooriumide tööd. TRÜ-st olid vaatluse all Meditsiini Kesklaboratoorium, Lihastalitluse Laboratoorium, Sekretoorsete Protsesside Biokeemia Laboratoorium, Veresoonte Kirurgia Laboratoorium ning Biofüüsika ja Elektrofüsioloogia Laboratoorium.

Kolleegiumi otsuses märgitakse, et saavutused uute füüsikaliste, füsioloogiliste ja matemaatiliste uurimismeetodite väljatöötamise ning radioelektroonilise aparatuuri konstrueerimise alal TRÜ uurimisasutustes, eelkõige Biofüüsika ja Elektrofüsioloogia Laboratooriumis, on pälvinud spetsialistide kõrge hinnangu ja on suure praktilise tähtsusega. Rõhutatakse, et nimetatud meetodid ja aparatuur on leidnud juurutamist.

*

«Komsomoliorganisatsiooni osast üliõpilaste kommunistlikul kasvatamisel» oli põhiküsimuseks 25. veebruaril toimunud Ajaloo-Keeleteaduskonna parteialgorganisatsiooni üldkoosolekul, millest võttis osa ka teaduskonna komsomoliaktiiv. Elava arutelu tulemused fikseeriti asjakohases otsuses.

*

29. veebruaril toimus TRÜ nõukogu saalis ühingu «Teadus» TRÜ organisatsiooni VI konverents, mis tegi kokkuvõtte kahe eelmise aasta tööst ja seadis sihid edasiseks. Senise juhatuse töö tunnistati heaks, uue juhatuse etteotsa valiti tagasi Peeter Kask. Anti kätte aukirjad paremate lektoritele ja populaarteaduslike teoste autoritele.

*

23. veebruaril toimunud bioloogide vilistlasõhtul rääkis prof. E. Kumari eesti looduskaitse ajaloo põhijoontest. Lõpuks vastas ta üpris rohkearvulistele küsimustele, mis puudutasid inimese elukeskkonna kaitse kõige aktuaalsemaid aspekte tänapäeval.

REMONT

Sissejuhatav triloog.

A: Mis te arvate, mis juhtub, kui ülikooli remondimehed läheksid kahenädalasele ümbermaailmareisile? Täitsa läbi, mis?

B: Oleks vist Soodom ja Komorra, nagu öeldakse.

C: Ei, oleks veelgi hullem.

KERSTI LEPIK, kapitaalehitusosakonna juhataja: Lõplikult kinnitatud kapitaalremondi plaan käesolevaks aastaks näeb ette tõid 343 300 rubla eest. Lisaks sellele on ette nähtud ehitada Sõbra tänava raamatuhoidlale küttesüsteem 42 000 rubla eest ja 64 000 rubla jooksvateks remonttöödeks. Suuremaid ettevõtmisi on Vanemuise tn. 46 fassaadi ja fuajee (sisekujunduse projekt olevat olemas) noorendamine. Kui kõik laabub, siis võib 1. maist käiku minna raamatuhoidla Tiigi tn. 78 keldris. Rotaprint saab ventilatsiooni, õpperaamatukogu ventilatsioon ehitatakse ümber, katused, kohviku köök, botaanikaaia elektrisüsteemid, Kääriku — sinna need tuhanded lähevad. Auditooriumide, elektriseadmete ja katlamajade remondiks on eraldatud vastavalt 24 500, 46 000 ja 38 000 rubla. Ohutustehnika ja tuletõrje nõudmiste täitmiseks on ette nähtud 23 tuhat rubla.

Õppetööd ei tohi segada, seetõttu jääb auditooriumide remondiks väga vähe aega ja kannatada võib tehtu kvaliteet. Tihtipeale on puudus materjalidest. Aga kõige suurem häda on selles, et jaoskonnal puudub tootmisbaas. Talvel ei saa kusagil segugi teha, eks sedavõrd ole suvel veel rohkem tööd. Üks põrandatest Ülikooli tn. 16 on rikutud kütteavarii ja uue materjali külmakartlikkuse tõttu.

VAHEMÄRKUS: ülikoolis on kapitaalehitusosakond, mida võiks tellijaga võrrelda. Seal teatakse täpselt kus ja kuidas ja kui suures ulatuses teha. Ehitusjaoskond (kirjade järgi: vanemtöödejuhataja jaoskond (on alles nimi!)) on selle töö tegija. Märkus on vältimaks väärarvamusi, nagu oleks tegu ühe ja samaga. Mõlemas allasutuses kokku teenib leiba keskmiselt 120—130 inimest aastas.

AHTO LIIK (ehitusjaoskonna juhataja): Jaoskond loodi viis ja pool aastat tagasi. Kolme aastaga suurendasime tööde mahtu üle kahe korra. Ka läinud aastal tegime kapitaalremonti enam kui 340 000 rubla eest. 300 sajarublalist on raha, millega saab mõõta avariide likvideerimist ja inventari remontimist. Meil pole tootmisbaasi, taotleme selle ehitamist. Praegu käivad paljud asjaajamised meil n.-ö. põlve peal. Segusõlmel pole püsivat kohta, tarvis oleks garaaže, ei suuda täita tuletõrje eeskirju. Kvalifitseeritud töölõudu on meil ehk rohkemgi kui mujal, kuigi värbamisel on tublisti konkurente. Hea töömees siiski ei jookse paugupealt trusti või REV-i, kus ta kahe aastaga korteriorderi võib saada, kui ta näeb, et meil ei saa. Kõige enam meelehead teebki see, et ministeerium ja ülikooli juhtkond lubasid meile sel aastal viisteist korterit.

Ruumide remont nii, et õppetöö ülikoolis häiritud poleks, ei lase töötada täie võimsusega. Mujal tehakse kõigepealt plats puhtaks ja alles siis tulevad töömehed. Võimalikust vähem teeme ka seetõttu, et killustatuse pärast kulutame palju aega objektilt teisele valt lõpetame praegu remondi Ülikooli tn. 16 majal. Alustasime jaanuari keskel. Sanitaarremondist ei oleks piisanud, sest elektriliinid vajasid rekonstrueerimist. Elektrikud töötavad samaaegselt ka keemiahoones. Neli auditooriumi läks semestri alguses käiku, kateedrid saavad varsti korda. Toome raamatukogus on jäänud rohkem värvimistööd. Keskküte, mille seadmiseks tuli põrandaid lõhkuda, on nüüd korras. Suurem töö ootab Tiigi tn. 78 keldris raa-

Reliinipanek võtab isegi V kat. maalri Hugo mõtlema

Hugo Kelderi natukeseks
V. Gailiti foto

kõndimiseks. Siin-seal leidub pisikesi töid: hoolitseme ülikooli katlamajade eest, vahetame-parandame ukselinke, -hingi, aknaklaase, tahvleid jne. lühidalt: teeme jooksvat remonti. Materjale alati ei jätku. Möödunud aastal saime nõutud 86 ventilaatorist kätte 21. Mitmesuguste vastastikuste abistamiste varal oleme omadega välja tulnud. Meie mehed on värvinud riietehoiu numbreid, katuselt lund ajanud ja raamatupidamises rahakappi tõstnud. Aga plaan — 1971. a. kapitaalremondi plaanis oli üle 30 objekti.

Kõnesolnud takistustest sõltumatuhoidlas. Seal lammutamine juba käib.

Järelmõtteid, ehk elus juhtub mõndagi.

1. Torudes ei leitud kuidagi lekkivat kohta kätte. Uuriti ja puuriti, ei saadud sotti. Viimaks lasti torustikku kvantum odekolonni, lõhna peale juhatas nina kohe õige koha kätte.

2. Kord Tiigi tn. 14 ummistust likvideerides tõmmati torustikust piimapudel, hari, raudkang ja muud nipet-näpet välja. Kas ei oleks vaeva ja asjatundlikkust mujale ära kulunud?

ROBERT ARRAS

Mitte ainult põgus tutvus

Hiljaaegu tutvusid Ajaloo-Keeleteaduskonna tsiviilkaitse staap ja kateedrijuhatajad teaduskonnale eriolukorra puhuks määratud paiknemisrajooniga. Koos kohalike juhtivate töötajatega korraldas ülikooli tsiviilkaitse staap kohapeal ka vastava õppuse. Et meie rahvast väga hästi vastu võeti, tekkis juba esimesel kohtumisel sõbralik kontakt ja mõte varsti jälle kokku saada. Lahke külakutsega lahkutigi.

Ajaloo-Keeleteaduskonna tsiviilkaitse staabi, eesti filoloogia parteigrupi ja teaduskonna ametiühingukomitee ettevalmistusel toimuski küllasõit 26. veebruaril. Bussitäis üliõpilasi ja õppejõude võeti vastu nagu ammuseid tuttavaid. Kolhoosi klubi avaras saalis oli Nõukogude armee aastapäeva puhuks kaetud pidulaud. Tervituskõne ütlesid kohaliku sovhoosi direktor A. Verton ja külanõukogu esimees I. Peterson. Oma sõjamälestustest vestlesid veteranid dots. J. Peegel ja dots. K. Taev, ülikooli tsiviilkaitse ülem erupolkovnik I. Sobolev ja kohalikest vanadest sõjameestest endine partisan Ottender.

Küllasõitnuile tutvustasid oma majandite saavutusi ja ülesandeid sovhoosi direktor A. Verton ja kolhoosi esimees M. Nigul, Ajaloo-Keeleteaduskonnast andis ülevaate dots. L. Eringson. «Saatke meile maale häid õpetajaid,» palusid peoperemehed edasi anda.

Kohalike isetegevuslastega vaheldumisi esinesid Ajaloo-Keeleteaduskonna «Amorese» grupi liikmed, esitades A. Alliksaare ja R. Tagore loomingut. Kuigi üliõpilastel oli algul kõhklust-kartust, kuidas nende esinemisse suhtutakse, laabus kõik hästi. Kuulati suure huviga ning esinemise lõpul võis kuulda aina arvamusi, et vaadatu-kuuldu oli huvipakkuv. Head tuju ja laulu jätkus kuni südaõise Tartuni.

Ülikooli rahval jäid lahkest pererahvast parimad muljed, omavahelistes vestlustes arutati päris konkreetselt, kuidas tekkinud koostöösuhteid edaspidi süvendada. Üks näib olevat kindel, et sügisestel koristuspäevadel kohtume taas — põllul. On kindel ka see, et lähemas tulevikus leiavad aset tsiviilkaitseõppused.

L. MOORSOO

Kas ma suudaksin...

(Algus lk. 1)

annab tunnistust sellest, et üsna suur osa üliõpilasi külastab loenguid lihtsalt kohusetundest või kartusest kaotada stipendiumi.

Huvitav on seegi fakt, et vaid 48% üliõpilastest töötab loengul kaasa, meie ülikoolis 45%. Loengu kohta tekivad uued mõtted ja ideed aga kõigest 10%-l üliõpilastest, ülikoolis 1,4%-l. Vähe on ka neid üliõpilasi (15,2%, ülikoolis 2,2%), kes loevad hiljem loengu kohta teaduslikku kirjandust.

Mittevõimetekohast õppimist põhjendatakse lisaks eespool toodud seletustele veel vähese võimaluse ja oskusega iseseisvalt töötada, eriainete puudumise, huvitavate probleemide nappusega.

Edasi käsitleti üliõpilaste teaduslikku tööd, millel leiti olevat kaks eesmärki: (1) professionaalsete teadmiste kasvatamine, (2) iseseisva praktilise töö kogemuste ja oskuste andmine üliõpilastele. Nenditi puudulikkust mõlema ülesande senisel täitmisel.

ÜKTU Büroo poolse uurimistöö üheks eesmärgiks on ÜTÜ kui kõrgemas koolis tehtava teadusliku uurimistöö ja üliõpilaste vahelise seose uurimine. Miks tegeleb üliõpilane uurimistööga? Selgus, et 35% tegeleb huvist saada vastus teda huvitavatele probleemidele, 21% avastamisrõõmust, 25% lihtsalt õppejõu kaasatõmbamisel.

ÜTÜ töö ei paku huvi 55-le protsendile üliõpilastest ja seda järgmistel põhjustel:

1) teema on ebahuvitav, 2) stimuleeritakse vähe, 3) juhendamine nõrk.

Juhendaja juures hinnatakse enam inimlikkust ning seejärel oskust tõstatada probleeme ja suunata üliõpilasi nende lahendamisele.

Kokkuvõtteks öeldi ettekandes, et üliõpilaste teadusliku töö organiseerimine ÜTÜ praegusel tasemel pole osutunud võimalikuks, kuid samas märgiti taseme erinevust teaduskonniti.

Pärast ettekandeid järgnesid sõnavõtud, küsimused, arutelu. Kuulati Peeter Tooma teemakohaseid laule. Tehti ettepanekuid, mis ulatusid kuni ülikooli kateedrite süsteemi likvideerimiseni ja selle asendamiseni instituutide süsteemiga.

Leiti, et õppejõud võiks lugeda ainult sissejuhatuse ja edasise materjali töötaks üliõpilane läbi iseseisvalt, mis säästaks nii õppejõu kui ka üliõpilase aega. Et esialgu on puhttehniliselt mõeldamatu igale üliõpilasele trükitud loengu konspekti andmine, võiks 1—2 sellist konspekti olla raamatukogus, kus üliõpilase tutvumine enne loengut sellise konspektiga tõstaks loengu kasutegurit tunduvalt. Huvitav oli ka mõttevahetus loengute külastamisest. Leiti, et päevikud ja nende formaalne pidamine on tarbetu, sest loengute külastatavus sellest ei sõltu, nagu näitas eksperiment, mis tehti TPI ühel kursusel.

Märgiti veel individuaalprogrammi vähest kasutamist meie kõrgemates koolides. Tehti ettepanek suurendada individuaalprogrammide arvu paremate üliõpilastele. See stimuleeriks ja oleks preemiaks paremate. Individuaalprogrammi andmine preemiana ei tähendaks aga sugugi premeeritud üliõpilaste koormuse vähenemist, ennemini vastupidi.

Palju arutati ka vahekorda õppejõud — üliõpilane. Arvati, et see vahekord peaks olema sõbralik, vahenditu ja vaba bürokraatiast.

Nenditi ka seda, et õppeedukus paraneks tunduvalt, kui üliõpilane aktiviseeriks iseennast ja kaasüliõpilasi.

Lõpuks leiti, et eksperimenteerimisel tuleb lähtuda ka olemasolevatest traditsioonidest. Intuitiivselt sellistele probleemidele läheneda ei saa ega tohigi. Tuleb uurida, seejärel eksperimenteerida ja alles kõige lõpuks peab tulema reform. Seepärast arvasid seminarist osavõtjad, et ÜTKU Büroo tööd on vaja toetada kõiges ja kõigiti ning hoolimata sellest, et see büroo tegutseb kõigest 1969. aasta oktoobrist alates on ta nii mõndagi ära teinud.

KALEV VAPPER

Abiks tsiviilkaitse õppijaile

Möödunud aastal avaldasime rea artikleid, mis olid mõeldud abiks tsiviilkaitse õppijaile. Käesolevaga jätkame tsiviilkaitsealaste materjalide tutvustamist. Arvestades maikuus toimuvaid kokkuvõtlikke õppusi, millest erinevate õppegruppide koosseisus võtavad osa ülikooli õppejõud ja teenistujad, peaks asjaomane informatsioon kõigile kasuks tulema.

Pärast kahjustuskoldest väljumist

Kahjustuskoldes võivad riietele, jalatsitele, kaitsevahenditele ja katmata kehaosadele sattuda radioaktiivsed ja mürgised ained, haigust tekitavad mikroobid. Need tuleb võimalikult kiiresti eemaldada. Seetõttu peavad kõik koldest väljunud läbi tegema sanitaartöötluse, nende saastatud riided, jalatsid ja individuaalsed kaitsevahendid aga desaktiveeritakse, degaseeritakse ja desinfitseeritakse.

Inimeste sanitaarne töötlus seisneb radioaktiivsete, mürgiste ja baktereid sisaldavate ainete eemaldamises nahalt ja limaskestalt.

Desaktiveerimiseks nimetatakse radioaktiivsete ainete eemaldamist mitmesugustelt esemetelt ja pindadelt, selleks et saastatus ei ületaks eluohtlikku normi. Degaseerimine on püsiva toimega mürkainete kahjutuks tegemine või neutraliseerimine, samuti nende eemaldamine; desinfitseerimisega hävitatakse haigust tekitavad mikroobid, ka toksiinid.

Eristatakse osalist ja täielikku sanitaartöötlust. Keemilise kahjustuse korral toimub osaline töötlus vahetult koldes. Täielikku sanitaartöötlust ja saasta eemaldamist teostatakse statsionaarsetes pesemispunktides, rõivastelt saasta kõrvaldamise jaamades, aga samuti ka erilistes töötluspunktides (platsidel), mis asetsevad väljaspool kollet.

Osalist töötlemist teostavad kannatanud ise, abistades üksteist ja kasutades selleks spetsiaalseid või käepärast olevaid vahendeid.

Vaatleme tegevust kahjustuse korral, mille on põhjustanud mürkained. Väljaspool radioaktiivse kahjustuse piirkondà tuleb seista seljaga vastu tuult, võtta seljast keep, mantel, raputada neid ja asetada nad kuhugi rippuma. Seejärel tuleb viha, harja või õletuustiga ülalt alla maha pühkida tolm, see kepiga välja kloppida. Pärast seda tuleb puhastada, pühkida ja veega üle pesta jalatsid.

Riietelt ja pesult võib saasta kõrvaldada ka loputamise teel voolavas vees, talvisel ajal aga pühkida puhta lumega.

Alles pärast saasta eemaldamist riietelt ja jalatsitelt võetakse peast gaasitorbik, raputatakse puhtaks gaasitorbiku kott ja pühitakse niiske tampooni või kuiva riidega üle näoosa ja filterkarp. Tolmuvastane riidest mask tuleb hästi puhtaks raputada, loputada ja pesta; vati-marli side aga hävitada. Pärast seda võetakse käest kindad ja asutakse teostama osalist sanitaartöötlust.

Ka sanitaartöötluse juures tuleb silmas pidada kindlat korda. Kõigepealt on vaja seebiga hoolikalt pesta käed ja puhastada küünealused, kuhu võib olla sattunud radioaktiivset saasta. Seejärel pestakse üle kogu nägu ja katmata kehaosad. Püütakse vältida vee sattumist ninna, suhu, silmadesse. Tingimata tuleb puhta veega loputada suud ja kurku. Kui ei ole vett, kasutatakse keemiakaitse pakendis olevat vedelikku. Kui pakendit ei ole, võib pühkimiseks kasutada kuiva riiet.

Pärast sanitaartöötlust on kindlasti vaja kontrollida selle efektiivsust — läbi teha dosimeetriline kontroll.

Kui inimesele on sattunud vedelaid mürkaineid, tuleb piirkonnast väljumist ära ootamata avada individuaalne keemiakaitse pakend ja töödelda esmalt katmata kehaosad, seejärel aga saastatud kohad riietel ja jalatseil.

Peab kindlasti meeles pidama, et gaasitorbikut ja kaitsevahendeid võib ära võtta alles pärast koldest väljumist ja seejuures vaid selleks määratud kohtades.

I. SOBOLEV

Mälestati K. E. v. BAERI

Tartu ülikooli ühe kuulsama kasvandiku K. E. v. Baeri 180. sünniaastapäeva tähistamine 29. veebruaril algas piduliku talitusega Raadi kalmistul.

Tartu loodusteadlaste nimel kõneldes rõhutas prof. H. Trass vajadust osutada edaspidi suuremat tähelepanu Baeri mälestuse väärikale jäädvustamisele. Pärja kuulsa loodusteadlase kalmule asetasid ZBI direktor H. Habermann ja EPA rektor A. Rüütel.

Pärast lõunat TRÜ aulas toimunud konverentsil kuulati ära järgmised ettekanded: K. Põldvere «Baer ja embrüoloogia probleemid», M. Valt «Baeri teoreetilisi vaateid Tartu perioodil», T. Sutt «Baeri teleoloogiast», L. Valt «Baeri filosoofiliste vaadete uurimisest», T. Ilomets «Baeri genealoogiast» ja E. Kudu «Baeri üliõpilasaastaist».

«Baeriana» lõppürituseks oli bioloogiatudengite korraldatud õhtu TRÜ klubis. Sissejuhatavalt kõneles prof. H. Trass Baerist kui teadlasest. Seejärel kuulati Baeri «Autobiograafiast» tema mälestusi lapsepõlvest ja ülikooliaastaist. Baerist kui üliõpilasest ja Baeri üliõpilasaegadest vestles E. Kudu. Aspirant T. Sutt rääkis meie rahvusvahelistest kohustustest seoses 1967. a. ülemaailmselt tähistatava Baeri juubeliga. Asjakohaseid märkusi, täpsustusi ja täiendusi tegi V. Ernits. Vahelduseks kuulati Scarletti, Corelli ja Telemanni helitöid, mida esitas kammeransambel K. Reoli juhatusel.

T. SUUR

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 6
3. märtsil 1972. a. lk. 2.

ARS

Austraalias elunev poolakas Jósef Stanislaw Ostoja-Kotkowski (s. 1922) on oma loominguga pälvinud kunstimaailma tunnustuse. Tema huvid on laialdased, hõlmates nii maalikunsti, graafikat kui ka lavakujundust. Iseäranis on teda veedelnud valguse ja visuaalse efekti suurendamise võimalused kaasaegse teadusliku aparatuuri abil. Ostoja-Kotkowski juhendab mitmeid eksperimente Austraalia ja USA elektroonikalaboratooriumides. Samaaegselt otsib ta kunstilise väljenduse uusi vahendeid tehnoloogia valdkonnas: ta on veendunud, et just seal avaneb kunstnikele võimalus jäädvustada nähtumusi, mille edasiandmisel traditsioonilised vahendid on võimetud. Ebatavaline nägemus, mis vikerkaarevärvide jälgimisel, eriti päikesetõusu ajal, sai

Kunst ja tehnoloogia

Ostoja-Kotkowskile osaks Kesk-Austraalias, oligi ajendiks uute väljendusvahendite otsimisel. Ükski maal, ütleb Ostoja-Kotkowski, ei suuda vahendada loodusliku nähtuse tegelikku intensiivsust. Värvid värelesid ja ühteaegu näisid tajutavatena. Valgus muutus kolloidseks, ta rippus õhus ja tal oli oma elu. Ostoja-Kotkowski on demonstreerinud oma elektroonilisi ja laserimaale Austraalias, Uus-Meremaal, Inglismaal, Ühendriikides, samuti Poolas. Ühes oma näitusekataloogidest on Ostoja-Kotkowski oma huvide suunda kirjeldanud järgmiselt: «Viimase paari aastakümne jooksul korraldatud näitused, eriti audio-visuaalsete võimaluste laialdane demonstreerimine 1967. a. maailmanäitusel Montrealis on tekitanud publiku hulgas suurt huvi ja on tõestanud, et inimene ei kasuta silma üksnes uute nägemuste absorbeerimiseks, vaid ta võib selle abil neid ka ise luua. See vajadus pani alguse kinole, kus valgus on kunstniku käes tema pintsel, ja sealt edasi juba opkunst: valguse, varju ja värvi tardunud illusioon. Nähtavasti oli see esimene kord kunsti ajaloos, kus uuendus ei leidnud publiku laiemat vastuseisu, nagu harilikult on juhtunud. Uus «maal», uued «etendused», milles saab kasutada kahte, kolme või isegi nelja dimensiooni, rikastab mitte ainult kunstilisi tunnetusvõimalusi, vaid muudab värvi, varju, aja, liikumise, hääle ajapikku terviklikuks ühtsuseks.

Tõlgitud ajakirjast «Projekt»

Hoone foto, tehtud kujutist transformeeriva läätse abil.

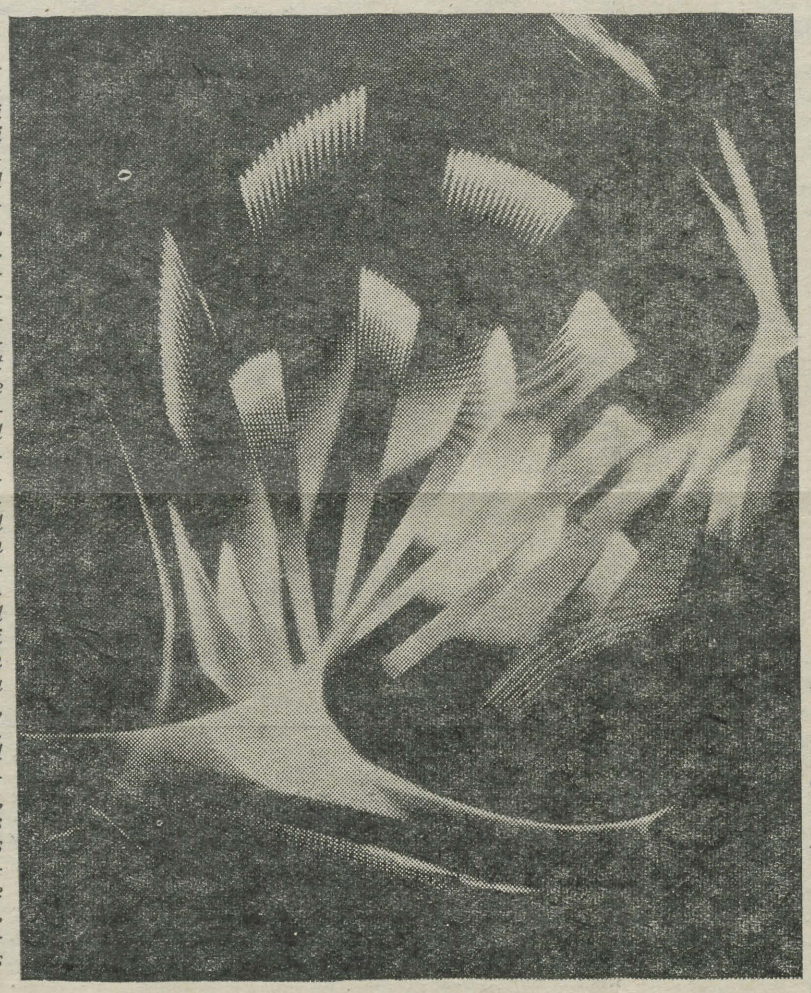

Elektrooniline «maal»

Endel Purju 50

1922. aasta 8. märtsil sündis Pärnu linnas Purjude perekonnas poeg, kellele pandi nimeks Endel. Nüüd näeb seda meest liikumas Tartu linnas. Peatee kulgeb Nõukogude tänava ja TRÜ Vanemuise tänava õppehoone vahel. Seda teed on ta käinud peaaegu seitse aastat. Ta on TRÜ Majandusteaduskonna õppejõud.

Dots. E. Purju on olnud pidevalt seotud majandusküsimustega. 1949. aastal lõpetas ta kiitusega TPI majandusalase kvalifikatsiooniga tööstuse alal ja töötas TPI Majandusteaduskonnas õppejõuna. 1959. aastal kaitses ta Moskva Majandusinstituudis, kus oli ka aspirantuuris, dissertatsiooni ja sai majandusteaduste kandidaadi teadusliku kraadi.

Aastail 1957—1965 töötas dots. E. Purju Eesti NSV TA Majanduse Instituudis algul noorema, hiljem vanema teadusliku töötajana. Neil aastail uuris ta masinaehituse arendamise ja paigutamise probleeme Eesti NSV-s ja teistes Balti liiduvabariikides. Sellel perioodil on valminud üle paarikümne teadusliku töö ja artikli, millest pooled on ka trükis avaldatud.

Tartu Riiklikus Ülikoolis töötab dots. E. Purju 1965. aastast alates, kus ta õpetab tulevastele majandusteadlastele statistikat. Ta on tuntud nõudliku õppejõu ja abivalmis seltsimehena. TRÜ-s töötamise perioodil on ta palju hoolt pühendanud õppevahendite koostamisele. Dots. E. Purju on olnud paljude üliõpilastööde teaduslik juhendaja. Tema juhendamisel valminud töid on auhinnatud üleülikoolilistel ja vabariiklikel konkurssidel.

Dots. E. Purju võtab aktiivselt osa ka ühiskondlikust tööst nii ülikoolis kui väljaspool ülikooli. Ta on Eesti NSV sõjajärgse tenniseliikumise üks organisaatoreid. Pideva teadusliku, pedagoogilise ja ühiskondliku töö kõrval on dots. E. Purjul jätkunud aega ja tahet edukalt tegelda mitmete spordialadega. Tema saavutusi tennises ja kalaspordis on hinnatud paljude autasudega.

Soovime staažikale pedagoogile palju jõudu ja energiat järgmiseks poolsajaks.

KOLLEEGID

ELKNÜ TRÜ komitees

Pleenum 28. veebruaril

Arutati läbi komsomolikomitee sekretäri M. Kubo ettekanne «ELKNÜ Tartu Linnaorganisatsiooni konverentsi tulemused ja TRÜ organisatsiooni ülesanded kevadsemestril». Arutelu käigus võtsid sõna T. Koldits, K. Merusk, R. Veidemann, A. Langemets, R. Allikvee, R. Toomla, T. Koppel jt. Maleva staabi viimaseid uudiseid jagas J. Viller.

Büroo 29. veebruaril

* Kinnitati Majandusteaduskonna rahandusosakonna II k. (vene õppekeelega) algorganisatsiooni otsus L. Stepanova väljaheitmise kohta ÜLKNÜ ridadest. Põhjus: kuritarvitas kursuse usaldust stipendiumide väljavõtmisel.

* Analüüsiti Matemaatikateaduskonna vene õppekeelega osakonna komsomolitööd. Aru andsid sekretär V. Korsunski ja büroo liige M. Didók.

* EÕM-72 rühmakomandöriideks soovitati J. Loss, L. Luiga, T. Tint, R. Õpik, H. Söök, H. Truuveer, I. Tael, H. Luiga, K. Liiv, R. Toomla.

* * *

Möödunud nädalal tulid komsomolikomiteesse kommunistlikud noored nn. teenistujate algorganisatsioonist. Valiti uus büroo: Aita Aru, Kaja Härmits, Aino-Leida Laur, Aare Lutsar, Rein Sõrmus, Anu Saar, Toomas Kleimann. Sekretäriks valiti A. Saar (A-K kaugõppeosakond, tel. 514). Lähemal ajal on oodata esimesi üritusi. Jätkuks vaid enam entusiasmi ja kaasalöömist kõigil noortel, kes on laiali pillatud ülikooli poolesaja hoone vahel!

EÜN-s

28. veebruaril

Eesti Üliõpilasnõukogusse on enam vaja üliõpilasi, praegused liikmed on juba enamasti kõrgema kooli lõpetanud ja asunud tööle. Niisugusele arvamusele tuldi ühise mõttevahetuse käigus. Tehti rida ettepanekuid välissuhete edasiarendamiseks, ideoloogiliste ja kasvatustöö probleemide käsitlemiseks EÜN-is. Kavandati sektorite töösuundi. Enne komsomolikongressi tullakse veel kord kokku.

M. K.

Esimene kõue-kärgatus

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Soojaks köetud aulas avaaktust pidada oli siiski kergem kui alustada õppetööd külmades auditooriumides ja laboratooriumides.

Pärast Oktoobripühi oli minu tööpäevikusse tehtud järgmine märge: «Otsekohe lõpetada klaasimistööd õppejõudude korterites, välja arvatud prof. K. Ramuli juures, ning panna topeltaknad tulevastes auditooriumides.» Korraldus oli mulle antud selleks, et ruumid peaksid sooja. Kahjuks polnud meil aga seda, mida oleks pidada saanud!

Ülikooli saabusid üleliidulised õppeplaanid, millega seoses tekkisid tohutud raskused. Kodanlusaegses Tartu ülikoolis ei eksisteerinud kursuste süsteemi. Olid nn. ainete tsüklid. Iga järgneva tsükli arvestuste ja eksamite sooritamise eelduseks pidid olema sooritatud eelmise tsükli eksamid Hiljem muudeti see kord ära ja anti välja õpinguraamatud, kuhu kohustuslikult sooritamisele kuuluvate ainete nimetused olid juba peale trükitud, kusjuures nende sooritamise järjekord ei olnud rangelt reglementeeritud*. Õppeaasta vältel oli neli eksamisessiooni (septembris, detsembris, jaanuaris ja mais). Kui eksamiaine oli hästi läbi töötatud ning õppejõud oli nõus eksamineerima, võis eksamit sooritada ükskõik mis ajal ka väljaspool sessiooni. Kui viimane eksam oli tehtud, oli ka ülikool lõpetatud. Riigieksameid ega diplomitöid ei olnud. Näiteks ise olen lõpetanud ülikooli 19. märtsil 1932. a., sooritades viimasena kõrgema geomeetria eksami prof. J. Sarve juures. Õpinguraamatu lõpus oli valmistrükitud avaldus «Tartu Ülikooli rektori-härrale» palvega, et avalduse esitaja tunnistataks seoses kõigi nõutavate harjutuste (arvestused) ja eksamite sooritamisega ülikooli lõpetanuks. See leheke tuli välja lõigata ning esitada dekanaati koos õpinguraamatuga.

Edasi läks kõik juba kujunenud paberiradasid mööda kuni ajutise tunnistuse väljaandmiseni ülikooli kantseleist. See tunnistus oli võrdväärne lõpudiplomiga, mida võis ajutise tunnistuse vastu välja vahetada 5-kroonise juurdemaksu eest.

Õppesemestrid olid tunduvalt lühemad kui praegu. 10—12 nädalat õppetööd ning juba tuligi õpitust professoritele ja dotsentidele aru anda. Kuid eksamineerimine oli omakorda tunduvalt rangem. Piisas õppejõu poolt läbitöötamiseks soovitatud õpikus peentrükiga joonealuse sisu mitteteadmisest, kui juba «anti võimalus oma teadmisi täiendada»! Mõni professor oli seisukohal, et

Prof. J. Nuut 1930. aastate alguses.

esimest korda eksamile tulev üliõpilane niikuinii ainet kuigi põhjalikult pole läbi töötanud, ning juba pärast paariminutilist küsitlemist kaunistas õpinguraamatut *non sufficit* (mitterahuldav).

Pidulikud immatrikuleerimisaktused toimusid tavaliselt 14. septembril ning õppetöö läks lahti 15. septembrist. Kuid niisuguseid säravaid lõpuaktusi aulas nagu praegu, tol ajal ei olnud sel lihtsal põhjusel, et igaüks lõpetas ülikooli oma viimase eksami sooritamisega. Lõpetas mitte kursus, vaid üksikisik, kes oma algatusel ning oma kulul võis pidada nii vägeva lõpupeo nagu ise tahtis ning rahakott kandis.

Kes suutsid küllaltki kõrget õppemaksu tasuda, võisid püsida üliõpilaste nimekirjades *ad infinitum*. Tuli vaid silmas pidada, et sooritatud eksam kuulus 10 aasta pärast tühistamisele ning seejärel ümbersooritamisele. Nii võisid üliõpilaste nimekirjas püsida isikud, kes aastate viisi tegelesid vaid elupõletamisega ning oma vanemate taskute tühjendamisega. Kas nad üldse õppisid või mitte, see ei huvitanud kedagi, ei rektorit ega dekaane. Peaasi, et õppemaks oleks õigeaegselt tasutud. Eksmatrikuleerimine edasijõudmatuse tõttu oli harukordne nähtus. Küll aga «kaunistasid» igal semestril teadete vitriine õppemaksu mittetasumise tõttu eksmatrikuleeritute pikad nimekirjad.

Õppemaksust vabastati ainult täiesti edukaid üliõpilasi, mis on ka loomulik, kuid sellele eelnes äärmiselt ebameeldiv protseduur — maksujõuetuse tõendi, teisiti öeldes, vaesusetunnistuse hankimine politseist. Ega igaühe eneseväärikus lubanud sellise kerjamise peale välja minna, seda enam, et politsei koos andmete kogumisega majandusliku olukorra kohta püüdis «möödaminnes» selgitada ka taotleja maailmavaatelisi seisukohti.

Seetõttu eelistasid paljud üliõpilased õppemaksu mittetasumisega kaasnevat eksmatrikuleerimist, asusid siis mingit «tööotsa» otsima, ja kui see õnnestus, kogusid õppemaksuks vajaliku summa ning immatrikuleerusid uuesti. Paari semestri jooksul sooritati rida eksameid ning jällegi «väljalendamine» — ikka samal põhjusel — raha sai otsa! Nii võis see korduda aastast aastasse. Ainus oht oli selles, et enne «lõpuspurti» võis mööduda esimeste eksamite sooritamisest 10 aastat ning siis tuli asuda nende ümbertegemisele. Mäletan üht oma kaasüliõpilast, kes selliselt õppides jõudis ülikooli lõpetada 35. semestril esimesest immatrikulatsioonist arvates! Aga mida pidi ta tegema, kui eesti kodanlus ei olnud huvitatud kõrgema hariduse andmisest lihttöötajaile? Seetõttu puuduski kodanlusaegses Tartu Ülikoolis kaugõppe vorm.

Ja nüüd, 1944. a. novembris, seoses üleminekuga kursusesüsteemile, tuli seni sooritatud eksamite alusel vanemaid üliõpilasi määrata kursustele, olenemata sellest, mitu aastat tagasi nad olid ülikooli astunud. Et võimaldada pääsemist kõrgematele kursustele, lubati üliõpilastel, kel uute õppeplaanide kohaselt oli paarkolm eksamit vastavale kursusele määramisest puudu, need eksamid sooritada kuni 15. detsembrini.

Lõpetamisele lähenevate üliõpilaste sooritatud ning sooritamata eksamite vahekord oli võrreldes üleliiduliste õppeplaanidega siiski sedavõrd sassis, et neile koostati individuaalplaanid, mille alusel nad võisid 1—2 aasta jooksul õpingutega lõpule jõuda.

Esmaspäeval, 20. novembril pidi algama õppetöö. Algaski, kuid vaid üksikutes auditooriumides, sest üliõpilased ei teadnud veel, missugusele kursusele nad on määratud (dekanaadid ei jõudnud seda veel selgitada). I kursuse lõplik komplekteerimine oli alles ees.

Ja lõigi välk sisse! 2. detsembril saabus rektorile valitsuse telegramm:

«Teatage viivitamatult, miks Tartu Ülikoolis õppetegevus seisab. Teatage tööseisaku vältimiseks tarvitusele võetud abinõudest. Korra jaluleseadmiseni teatada telegraafi teel iga päev loengute ja kuulajate arv. Logelejad kustutada nimekirjast ja üle anda sõjakomissariaadile.» NUUT,
rahvakomissar

Kui telegrammil ei olnukski allkirja, oleksin ikkagi ära tundnud oma endise õpetaja prof. Jüri Nuudi stiili, kelle juures olen sooritanud viiendiku kõigist oma üliõpilaspõlve eksameist.

* Matemaatika-Loodusteaduskonnas, kus õppisin 1926.—1932. a. Teistes teaduskondades kehtinud korda ei mäleta.

M. Haltenberger

4. veebruaril 1972. a. suri Budapestis kõrges vanuses endine Tartu ülikooli geograafiaprofessor dr. Mihály Haltenberger. Lahkunu seisis mitme aasta vältel Tartu ülikooli geograafiakabineti juhatajana meie geograafide pere eesotsas ning tal on eesti geograafia arengus jäädavad teened.

M. Haltenberger sündis 2. septembril 1888. a. Slovakkias Košice (ung. k. Kassa, sks. k. Kaschau) linnas, mis sel ajal kuulus Ungari koosseisu. Ta lõpetas kohaliku gümnaasiumi ning astus seejärel Budapesti ülikooli, kus õppis aastail 1906—1908 geograafiat silmapaistva ungari teadlase-maadeuurija L. Lóczy juures. Aastail 1908—1910 jätkas tulevane teadlane õpinguid Saksamaal Greifswaldi ülikoolis. Oma õpetajatena on ta nimetanud tuntud saksa geograafe M. Friedrichseni ja G. Brauni, kuid ka S. Passarget. 1910. a. omandas M. Haltenberger Greifswaldi ülikoolis doktorikraadi väitekirjaga, mis käsitleb maismaa hävimist ning juurdekasvu Hiddensoe saarel Rügeni lähedal. Pärast seda töötas ta loodusteaduste ja geograafia õpetajana Budapesti, Miscolci, Levoča (Slovakkias, ung. k. Löcse, sks. k. Leutschau) ning taas Budapesti gümnaasiumides. 1918. a. habiliteerus M. Haltenberger Budapesti ülikooli juures ning töötas sealt peale kuni Eestisse tulekuni privaatdotsendina nimetatud õppeasutuses.

M. Haltenberger oli laia profiiliga teadlane, kes lisaks geomorfoloogiale on töötanud ka kartograafia, asustusgeograafia, liiklusgeograafia ja regionaalgeograafia vallas ning teistelgi aladel. Juba enne Eestisse tulekut ilmus tema sulest mitu õpikut ning arvukalt artikleid teaduslikes väljaannetes. Koos prof. L. Lóczy'ga käis M. Haltenberger üliõpilasena uurimisreisil Itaalia ja Šveitsi Alpides. 1912.—1913. a. viibis ta stipendiaadina Ameerikas, kus töötas kuulsa geomorfoloogi prof. W. M. Davise juures. Budapesti ülikoolis luges M. Haltenberger geomorfoloogiat ning mõningaid teisi kursusi.

Kui Tartu ülikooli senine geograafiaprofessor J. G. Granö 1924. aastal pöördus tagasi Soome, ei leidunud talle meie noorte geograafide hulgast veel vajaliku kvalifikatsiooniga järglast. Abi saamiseks pöörduti hõimurahva ungarlaste poole, kust suunatigi Eestisse kaheks aastaks geograafiaprofessori ametikohale dr. M. Haltenberger. Tartus pidas ta (saksa keeles) loenguid üldise ja regionaalgeograafia alal ning tegeles intensiivselt teadusliku uurimistööga. Tema sulest ilmusid mitmed artiklid ning ulatuslik saksakeelne mõnograafia Eesti kohta, millel oli meie maa tutvustamisel oluline tähtsus. Mitmed M. Haltenbergeri poolt käsitletud probleemid (Eesti geograafilise asendi hinnang, Eesti linnade funktsionaalne klassifikatsioon jmt.) on aktuaalsed ka tänapäeval. M. Haltenbergeri initsiatiivil alustati geograafia-alaste publikatsioonide (*Publicationes Instituti Universitatis Dorpatensis Geographici*) avaldamist; nimetatud sarjas ilmus aastail 1925—1940 kokku 24 uurimust, sealhulgas mitu monograafilist tööd.

Kui M. Haltenberger 1926. a. tagasi kodumaale pöördus, asus tema ülesandeid täitma Tartu ülikooli enda kasvandike hulgast võrsunud teadlane (A. Tammekann). M. Haltenbergeri edasine õppe- ja teaduslik tegevus on seotud Budapesti kõrgemate õppeasutusega, kus ta oli tegev ligikaudu paarikümne aasta vältel. Viimased kümmekond aastat möödusid pärast töörohket elu vanaduspuhkusel. Tema kokkupuudete kohta Eestiga pärast Tartust lahkumist ei ole andmeid. Kuid 1971. a. augustis, mil teda külastasime, osutas professor, vaatamata juba üsna halvale tervisele, siirast huvi Eesti, eriti Tartu linna ja ülikooli vastu ning oli tõsiselt rõõmus meie rahva edusammude üle.

M. Haltenbergeri tähtsamad Eestit käsitlevad tööd:

Gehört das Baltikum zu Ost-, Nord- oder zu Mitteleuropa? — Acta et Comm. Univ. Dorpat. A VII. 5. Tartu, 1925.

Recent Geographical Work in Estonia. — Acta et Comm. Univ. Dorpat. A VII. 6. Tartu, 1925.

Der wirtschaftsgeographische Charakter der Städte der Republik Eesti. — Acta et Comm. Univ. Dorpat. A. IX. 3. Tartu, 1925.

Der Stand des Aufnahme- und Kartenwesens in Eesti. — Acta et Comm. Univ. Dorpat. A IX. 5. Tartu, 1925.

Landeskunde von Eesti. — Acta et Comm. Univ. Tartuensis A IX. 6, A IX. 2 ja A. XI. 2. Tartu, 1926.

E. VAREP

Ülikooli ajaloost Tartus

Academia Gustaviana üliõpilaskonnast

L. Eringson

(algus eelmises numbris)

Vastavalt ülikooli põhikirjale olid üliõpilased nagu professoridki vabastatud maksu- ja sõjaväekohustusest. Nad allusid ülikoolisisesele kohtumõistmisele, ülikooli senati teadmata oli politseivõimudel keelatud neid areteerida linnas ja selle lähemas ümbruses. Üliõpilastel oli õigus raamatukogu kasutamiseks, abistamiskassa moodustamiseks, eksmatrikuleerimise puhul ülikooli taastamise taotlemiseks jne.

Kuid kõrvuti privileegidega lasus üliõpilastel ka mitmeid kohustusi. Need olid kokkuvõtlikult fikseeritud juba «tõotusvandes» (Juramentum studiosorum), mis oli kirjutatud matrikliraamatu esimesele lehele ja millega tutvus iga sisseastuja:

«Mina NN, tõotan pühalikult, et mina, nii kaua kui ma jään siia üliõpilaskonda, tahan osutada kohustuslikku kuulekust selle Akadeemia Rektorile, samuti järgin meelsasti Akadeemia põhikirja ja Akadeemilise Senati määrusi, olgu neid, mis puudutavad minu õppetöö juhendamist, või neid, mis silmas peavad minu käitumise kriitikat.

Edasi, minule isiklikult osaks langenud solvamiste eest ma ei maksa kätte järelemõtlematult ega oma äranägemisel, ei salaja ega avalikult, vaid nii neil kui teistel minule ebameeldivatel juhtumitel allun ma Rektori ja Senati otsusele.

Kolmandaks: ma lahkun Akadeemiast ainult heas läbisaamises Rektoriga. Juhul, kui tema korraldusel mind kinni peetakse või arestiga karistatakse, ma ei põgene, samuti ka ainult pärast võlausaldajate nõutavat rahuldamist ma viin linnast ära oma kraami ja asjad. Juhul, kui mind mingisuguse süü tõttu välja saadetakse (linnast) või heidetakse välja Akadeemiast, (siis) allun ma kohe nii Rektori kui Konsistooriumi käskkirjale, lahkudes sellest Akadeemiast ja linnast.

Ma tõotan ka kaasa aidata Akadeemia heaolule, mistahes ühiskondlikku seisundit ma ka ei saavuta.

Nii tõesti kui Jumal mind aidaku.»

Üliõpilased olid kohustatud vastuvaidlematult täitma rektori ja senati korraldusi, austama professoreid, käima usinasti loengutel ja dispuutidel, olema ausad ja kokkuhoidlikud. Kõlbluse seisukohalt oli peatähelepanu pööratud kuulekuse, sügavate religioossete veendumuste kasvatamisele, luterlike dogmade omandamisele. Selle saavutamiseks pidi üliõpilane iga päev vähemalt kaks korda, hommikul ja õhtul, lugema piiblit, külastama jumalateenistusi jne.

Rangelt olid keelatud duellid, tänavakaklused, prassimised, hasartmängud, linnaelanike solvamine, akende lõhkumine, uste sissemurdmine, pärast kella 9 õhtul kõrtsides ja teistes avalikes kohtades viibimine. Käitumisnormidest üleastumisele järgnes karistus: kas noomitus, stipendiumi äravõtmine, arest (kartseris), rahatrahv või ülikoolist väljaheitmine.

Kuid need ranged nõudmised jäid sageli vaid hüüdjaks hääleks kõrbes. Joomingud, huligaanitsemine linnas (akende ja uste lõhkumine, korstnate kinnitoppimine, tülinorimised ja kaklused tänavail), jms. oli paljude üliõpilaste tavaliseks ajaviiteks. Veriseid lööminguid toimus sakslastest üliõpilaste ja kohaliku garnisoni sõdurite vahel. Linlased hoidusid hirmuga joobnud tudengite eest. 1651. a. asekantsleriks määratud Liivimaa superintendant Klingius kurtis, et osavõtt õpingutest on halb, eksameid sooritatakse liiga vähe, mittestipendiaadid eelistavat ise oma aja peremehed olla, kuid ka stipendiaatide hulgas leiduvat selliseid, kes ilmuvad Tartusse ainult raha saamise päeval jne. Klingiuse korraldusel määrati ametisse 2 inspektorit, kes pidid rangelt jälgima põhikirja täitmist üliõpilaste poolt. Eks pidi õppedistsipliini teatud määral kindlustama ka tol ajal kehtiv kord, mille järgi riigiteenistusse astujailt nõuti vähemalt lõpetamata kõrgemat haridust.

Noorte inimeste kõlblusnormide kujundamisele avaldas kahtlemata negatiivset mõju nn. depositsiooni või «üliõpilaseks löömise» komme. Vastavalt J. Vasara ja teiste autorite kirjeldustele toimus see järgmiselt: ülikooli aulas või rektori või filosoofiateaduskonna dekaani (kes pidi tseremoonia juures viibima) korterisse kogunesid vanemad üliõpilased ja ka õppejõud. Depositor ehtis noore üliõpilase selliselt, et ta võimalikult narrimana välja näeks (kaltsudest rõivad, eeslikõrvad ja oinasarved peas, seakihvad suus, nägu nõega mustaks määritud), ning tõi ta pealtvaatajate ette saali. Siin irvitati tema üle ja esitati igasuguseid mõttetuid küsimusi, näiteks: mitu kirpu läheb külimittu? Ja kui õnnetu nooruk vaikis, siis depositor lüües talle puukirvega pähe, manitses: «Õpi, võrukael, ja võta teadmiseks, et kirbud ei lähe, vaid hüppavad külimittu». Pärast taolisi mõnitamisi vabastati noormees pikkadest kõrvadest, sarvedest ja seakihvadest, talle kallati pähe viina või vett, raputati soola keelele ja lõpuks kuulutati tõeliseks üliõpilaseks, kellel pidid nüüd olema kõik eeldused saada haritud inimeseks. Depositsiooni lõppedes pidid noored üliõpilased korraldama kohalviibijatele joomingu, mis sageli lõppes metsiku mürgeldamisega. (1691.—1694. a. keelati depositsioon Tartus ära.)

Kuid siiski ei olnud kõik üliõpilased elupõletajad. Küllaltki suur osa noormehi tuli ülikooli kindla eesmärgiga tõsiselt õppida, tungida teaduse saladustesse ja omandada kõrgem haridus. 202 inimest Academia Gustaviana üliõpilastest lõpetas oma õpingud dissertatsiooni kaitsmisega. Parim osa tema kasvandikest andis tõsise panuse Baltimaade teaduse ja kultuuri ajalukku. Nii näiteks J. Gezelius, G. Ludenuis, J. Stierusträle, P. Loefgreen ja S. Matthiae töötasid hiljem samas ülikoolis professoritena. G. Gilläus oli üks esimesi, kes tõlkis eesti keelde riimitud koraalisalme, mis olid populaarsed eesti kogudustes; temalt on säilinud ka käsikiri märkustega eesti keele kohta. Chr. Fürecker tegeles läti keele, rahvaluule ja eriti rahvalaulude uurimisega, ta kirjutas rea lätikeelseid koraalisalme, visandas läti keele grammatika projekti. T. Hiärnet peetakse baltisaksa historigraafia silmapaistvaks esindajaks XVII saj., tema poolt koostatud Liivimaa kroonika (1621. aastani) sisaldab rikkalikku faktilist materjali ja leiab kasutamist tänapäevani.

Meri põlvini

Sa tulid sõjaväest. Sul on seljataga kaks pikka aastat. Kõige pikemad oma kahekümne eluaasta jooksul. Ootused ja lootused — nende mõistetega puutusid sa kokku. Nad saatsid sind hommikust õhtuni. Vahel harva nägid sa unes kodu. Hommikul tõusid sa meeldiva tundega, kuid korrapidaja häält tõi su tagasi reaalsusse. Jälle kõik otsast peale, kuni täieliku tuimuseni. Mõnikord seisid sa öösel valvepostil. Sul oli seljas automaat ja magasin 30 padruniga. 30 inimese jaoks, aga ümberringi oli ju nii pühalik vaikus. Sa olid üksi loodusega. Just siis tajusid sa ümbritsevat maailma. Sa mõistsid, et pead õppima. Pead õppima selleks, et need 30 padrunit jääksid magasini. Sa ju ei tahtnud tulistada. Sa tahtsid vaid õppida.

Nüüd oled sa Tartus. Oled üks kaheksakümne viiest. Sa tulid siia, tulid selleks, et kaheksakümmend viis padrunit jääksid magasinidesse. Nüüd oled sa ise üks kaheksakümne viiest.

Kõige sügavama mulje jättis sulle ülikooli peahoone. Sa tunnetad seal aegade lõhnu. Kui palju eesti rahva ajaloo tegijaid on liikunud mööda samu koridore, kus liigud praegu sina! Sind haarab mingisugune ülev tunne ja sa ammutad endasse uut jõudu: «Ma pean.»

Üliõpilastel algas sess. Loengute vaheajal seisad sa koridoris ja vaatad neid toredaid noori inimesi, kes sagivad su ümber. Mõni naerab, mõni on tõsine, mõni loeb koridorinurgas viimast korda konspekti. Ja jälle haarab sind mingisugune imelik tunne. Tunned, nagu miski pigistaks su kõri. Sa tahad olla n e n d e hulgas. Tahad rõõmustada ja kurvastada koos nendega. Ühtlasi tunned, et sind on «pea-aegu» vastu võetud. Nähtamatu käsi tõmbab su uksest välja, haarad kaissu heliseva kevade ja tantsid üle Toomemäe. Sa kukud, sa tõused püsti, uuesti kukud, uuesti tõused püsti — ja korraga oled jõudnud mere kaldale. Sa riietud lahti, jooksed vette, aga vett on vaid põlvini. Sa jooksed ikka kaugemale ja kaugemale, aga vett on ikka vaid põlvini. Sa jooksed Meri on põlvini.

MART TAEVERE,
ettevalmistusosakonna kuulaja.

Kahetsevad need, kes...

... «Kõneoskuse kooli» viimasele õppusele tulemata jätsid. Sellisele sisukale ja köitvale esinemisele kõneleja ja kuulajaskonna vahelise kontakti teemadel nagu kuulsime dots. J. Kalitsalt, ei saa meie majas kaasa elada sageli. Tuntud kõnemees selgitas oraatori ja kuulajaskonna vahelise kontakti olemust ning selle vajalikkust mõtete edasiandmisel. Eks kimbuta just kontakt publikuga nii mõnigi kord kogenud esinejaid, arvukaist algajaist rääkimata. Dots. J. Kalits näitas ilmekalt, kuidas toimida erinevates olukordades, et seda sidet saavutada, tihendada ja säilitada. Esitatut illustreeris ta humoorikate näidetega oma mitmekesisest kogemustepagasist. Õppus kujunes teooria ja praktika omamoodi põiminguks — osavõtjad said lisaks kuuldud teadmistele ka ise kogeda lektori ja kuulajaskonna vahelise eel-, vahetu ning järelkontakti mõju.

K. LUIGA

Lastevanemad

TRÜ klubi juures hakatakse õpetama lastele (soovitav vanus 5—8 aastat) rahvatantse. Tantsuhuvilisi oodatakse 5. märtsil 1972. a. k. 13 klubisse Tähe t. 3. Harjutustundide ajad lepitakse kokku kohapeal.

TRÜ ametiühingu komitee
laste- ja noorukitetöö komisjon

Kilehallis

23. veebruaril peeti kilehallis TRÜ teaduskondadevahelised karikavõistlused kergejõustikus. Esindatud olid kõik teaduskonnad. Kehakultuuriteaduskond pani välja kursuste võistkonnad.

11 võistkonna hulgast võitis ülekaalukalt esikoha KKT I kursus 148 punktiga, järgnesid KKT III — 115 p., Matemaatikateaduskond — 80,5 p., Ajaloo-Keeleteaduskond — 63,5 p., KKT IV — 60 p. jt. Teised teaduskonnad saavutasid vähem punkte eelkõige sellepärast, et esineti mittetäieliku võistkonnaga.

Võistlejaist olid parimad **Linda Nõmm** (KKT IV), kes saavutas kaugushüppes tagajärje 5.45 ja 300 m jooksus 43,6 sek., **Jüri Jänese** (KKT I) — kaugushüppes 6.46 ja 55 m tõkkejooksus 8,1 sek., **Enn Paris** (KKT III) — kõrgushüppes 1.80 ja 300 m jooksus 40,7 sek.

Teisi tulemusi.

Naised: 50 m — **G. Pavilova** (KKT III) 6,7, **N. Kattai** (KKT I) 6,8; kõrgus — **H. Sildoja** (KKT IV) 1.50; 50 mtj. — **H. Tudelep** (KKT I) 8,1.

Mehed: 50 m — **T. Susi** (KKT III) 6,0; 2000 m — **V. Heerik** (KKT I) 5.32,7; teivas — **R. Annus** (Arstit.) — 3.80, **M. Oras** (KKT III) — 3.80.

4×150 m teatejooksu võitis KKT I võistkond.

E. RANDNURM

KÕIGILE ÕPPEJÕUDUDELE JA ÜHISKONDLIKELE ORGANISATSIOONIDELE.

6.—11. märtsini toimub TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna mittestatsionaarsete üliõpilaste õppe- ja eksamisessioon. Sel ajal on hõivatud kella 8—20 vahel kõik auditooriumid, mis õppeosakonnas olid vabadena arvel.

Ajaloo-Keeleteaduskonna kaugõppedekanaat palub kõikide teaduskondade õppejõude ja ühiskondlikke organisatsioone nimetatud ajavahemikul konsultatsioonideks ja koosolekuteks tarvisminevaid ruume **õppeosakonnaga kooskõlastada.** Ka loenguruumide ja -aegade muutmistest palume sel ajal hoiduda, sest igasugused arusaamatused häirivad meie pingelist ja lühikesele ajale koondatud õppetööd.

E. VÄÄRI

LINOOLLÕIKEID JA AKVARELLE

(ilma raamideta õppetöid) internaadi toa seinale saab TRÜ kunstikabinetist.

KIRJANDUSRINGIS.

Reedel, 3. märtsil toimub ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi koosolek. (peahoone audit. 140)

Teatrikuu puhul kõneleb Silvia Baum-Grotowski teatrist ja Rein Veidemannil on teemaks «Haige inimese probleem R. Kaugveri romaanis «Jumalat pole kodus»».

TRÜ KLUBIS

Reedel, 3. märtsil toimub tantsuõhtu. Mängib ansambel «Kogudus».

*

Pühapäeval, 5. märtsil on peoõhtu. Peotantse demonstreerivad tantsupedagoogid Siilakud. Tantsuks mängib ansambel «Kogudus».

*

Laupäeval mängib klubis TRÜ instrumentaalansambel.

PILLIMEHED

Klubi puhkpilliorkester vajab kiiresti saksofonimängijat. Ilmuda orkestri proovidele esmaspäeviti ja neljapäeviti kell 20.

Orkestri juhatus.

KUUP JA KERA

Sellel laupäeval (4.) kell 20 klubis

trupp «Kuup ja Kera»

jälle puhtalt kodus.

Tohutult huvitav ja naljakas programm **««Kuubi ja Kera» saabumine?»**

pääsmeid palume osta komsomolikomiteest ja levitajailt

transleeritakse eesti keelde

VÕIMLEJATE UUS PROGRAMM

Neljapäeval, 9. märtsil kell 20 klubis võimlejate uus programm. Seekord mitte üksikud seoseta numbrid, vaid terviklik kava. Sõnalises osas põhiliselt Viktor Kerge.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1299. MB 00569.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Raamatupalat

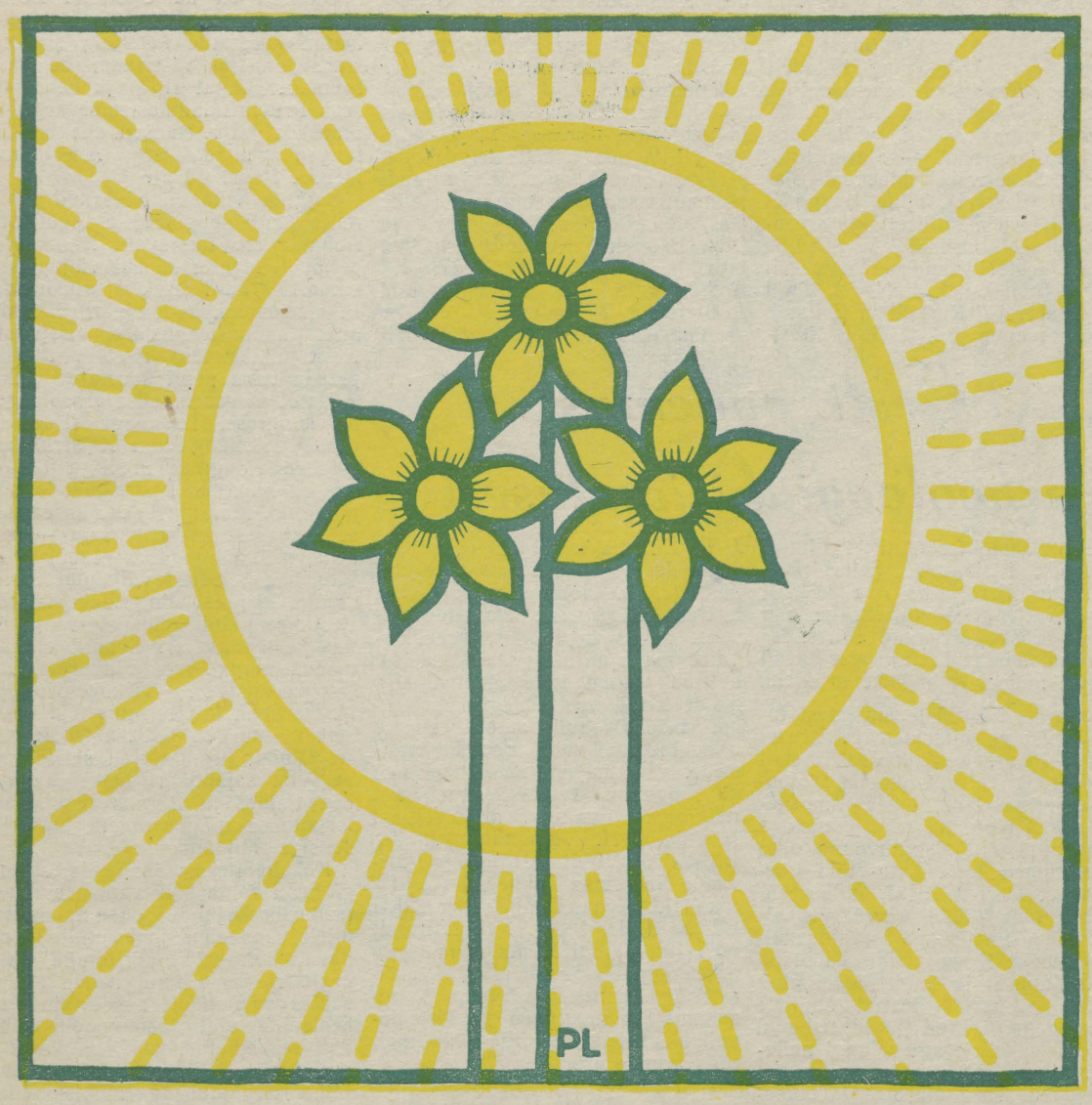

Ametiühingu suurelt foorumilt Moskvas

Riina Blauhut

Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu **VII üleliiduline kongress toimus 11.—12. veebruaril 1972. a. Moskva Riikliku Ülikooli aulas, olles aastatel 1968—1972 tehtud ametiühingutöö kokkuvõtteks. Kongressile oli valitud 806 delegaati 40-st rahvusest, kes esindasid 7,18 miljonit ametiühingu liiget.**

Meie vabariigist viibis kongressil 6 delegaati: E. Kaas — vabariikliku ametiühingukomitee esinaine, H. Spuhl — Nissi 8-kl. kooli õpetaja, E. Schmidt — ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse minister, F. Eisen — ENSV haridusminister, K. Kuiv — TA Keemia Instituudi sektorijuhataja ja R. Blauhut — TRÜ üliõpilane, ning 3 külalist, nende hulgas ka meie õppejõud Aino Valmet. Päevakorra tähtsaimaks punktiks oli aruanne tehtud tööst ja uute juhtivate organite valimine. Võeti vastu Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu uus põhikiri. Aruandja oli haridustöötajate ametiühingu keskkomitee esimees T. Januškovskaja. Sõnavõtjate hulgas oli rida vabariiklike a/ü-komiteede esimehi, õpetajaid, haridusministreid, teadlasi, kõrgema kooli õppejõude ja üliõpilasi. Aruandes ja sõnavõttudes kajastusid meie hariduselus kõige pakilisemad küsimused. Positiivse esiletoomise kõrval tehti kriitilisi märkusi ning esitati ettepanekuid edaspidiseks tööks. Rohkesti puudutati üldhariduslikku kooli probleeme, sealhulgas täielikule keskharidusele ülemineku teid ja vahendeid. Tähtis koht oli kõrgema kooli küsimustel.

Et allakirjutanu viibis kongressil Eesti üliõpilaskonna esindajana, pakkusid talle peamist huvi kõrgemaid koole ja üliõpilasi puudutavad probleemid.

Järgnevalt nendest mõningaid mõtteid.

T. Januškovskaja aruandest. Aruandeperioodi jooksul on töötatud küllalt tõhusalt ja on mitmeid suuri saavutusi. Suurenenud on teadusliku töö maht ja tulemused. Kõrgemate koolide ja üliõpilaste arv on tunduvalt kasvanud, sealjuures on paranenud üliõpilaste materiaalsed ja olustikulised tingimused.

* Aruandes ja hiljem ka sõnavõttudes rõhutati, et õppejõududele tuleb luua paremad tingimused loovaks tööks. Olulisel kohal olgu õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmine, et oldaks kursis kaasaja teadusega. Tuleb leida vahendeid ja teid, kuidas õppejõudude ja üliõpilaste aega otstarbekamalt kasutada. Töötajate tööaja kulutused tuleks kriitiliselt läbi vaadata.

* Seoses uute õppeplaanide ja programmide sisseviimisega tuleb parandada pedagoogide ettevalmistamist kõrgemates koolides ning laiendada üldhariduslike koolide ja tehnikumide õpetajate kvalifikatsiooni tõstmise süsteemi. Sellele tööle tuleb aktiivsemalt kaasa tõmmata teadlasi ja kõrgemate koolide õppejõude. Tõuseb kõrgema kooli pedagoogika tähtsus, mida praegu uuritakse 200 õppeasutuses. Selle töö juhtimiseks tuleks luua koordineeriv keskus NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi juures.

* Teaduse alal on andnud häid tagajärgi teaduslike asutuste ja kõrgemate koolide sidemed tootmisega lepinguliste tööde näol. Uurimistööde maht on aruandeperioodi jooksul suurenenud 2 korda. Praegu tuleb rõhutada probleemide kompleksset lahendamist. Töö parandamiseks oleks kasulik arendada sidemeid nende ettevõtete a/ü organisatsioonidega, kus toimuvad teaduse ja tehnika saavutuste eksperimentaalne kontroll ja juurutamine.

* VI ja VII kongressi vahelisel perioodil on paranenud ideelis-poliitiline töö üliõpilaskonna hulgas. Paljudes kõrgemates koolides on sisse viidud üliõpilaste ühiskondlik-poliitiline praktika, organiseeritud noorte lektorite koolid, ühiskondlike erialade teaduskonnad. Suurenenud on üliõpilaste osavõtt ehitusrühmade tööst. NSV Liidu Kõrgema ja Keskhariduse Ministeeriumi juures on loodud üliõpilaste kommunistliku kasvatamise nõukogu.

* On tehtud tööd üliõpilaste õpetamismeetodite ja -vahendite täiustamiseks, pööratud tähelepanu üliõpilaste iseseisva töö organiseerimisele, eriti esimese kursuse kiiremale kohandamisele ülikooli nõuetega.

* Viimastel aastatel on paranenud üliõpilaste materiaal-olustikuline seisukord. Tulevast õppeaastast alates suureneb üliõpilaste stipendium. Siiski kõrvaldatakse puudusi üliõpilaste olmes veel liiga aeglaselt, kõigil üliõpilastel pole normaalseid tingimusi õppimiseks.

* Valitsuse määrustes on ette nähtud suure hulga ühiselamute ja spordibaaside ehitamine. Varasemal plaanide läbivaatamisel on selgunud, et reas vabariikides, sealhulgas ka Eestis, ei ole täidetud ühiselamute ehitamise plaane. Ühiselamukohtade arv jääb maha üliõpilaste arvu kasvust. Ei saa rahul olla ühiselamute sanitaarse olukorraga. Üliõpilaste elamiskultuur peab otsustavalt paranema. Rektoraadid osutavad veel vähe tähelepanu kasvatustööle ühiselamutes.

* Mõnedes vabariikides nagu Aserbaidžaani, Armeenia, Leedu, Tadžiki ja Usbeki NSV-s on teatripiletid üliõpilastele ja tehnikumide õpilastele 25% odavamad.

* Nii I. Januškovskaja kui ka järgnevad sõnavõtjad nägid olulise stiimulina a/ü töö parandamisel sotsialistlikku võistlust.

* Aruandes mainiti positiivselt Eesti NSV a/ü tööd ravi- ja puhketuusikute jaotamise ning kasutamise osas, samuti Eesti NSV saavutusi töökaitse organiseerimisel. Nenditi siiski, et haridustöötajate sanatooriumide arvu kasv ei pea veel sammu töötajate arvu kasvuga.

* Aruandele järgnenud sõnavõttudes avaldati korduvalt rahulolematust üliõpilaste toitlustamise olukorraga.

V. Jeljutin — NSVL kõrgema ja keskerihariduse minister.

* Praegu on NSV Liidus 811 kõrgemat kooli, see on 52 rohkem kui 1965. a. Üliõpilaste arv on tõusnud 4,6 miljonini. Järgnevatel aastate toimuvad muudatused kõrgema hariduse struktuuris — suureneb statsionaarse õppetöö osa.

* Marksismi-leninismi loov omandamine on üliõpilaskonna esmaseid ülesandeid. Erilist tähelepanu tuleb pöörata NLKP XXIV kongressi otsustes esitatud võimaluste kasutamisele.

* Teaduse tormilises arengus on esile kerkinud küsimus, missuguses mahus peab spetsialist teadust valdama. Kõrgemas koolis tuleb õpetada kaasaegsel tasemel. Paraku kohtab tööle asunud noor spetsialist praktikas arvukalt probleeme, millega ta varem pole kokku puutunud. Kõike ei jõua ega saa õpetada. Kõrgem kool peaks aga oma kasvandikule and-

(Järg lk. 2)

TRÜ rektori käskkiri

Rahvusvahelise naistepäeva puhul tervitan ja õnnitlen kogu ülikooli arvukat naisperet. Soovin neile jõudu ja tarmukust tööks valitud erialal ja ühiskondlike ülesannete täitmiseks.

Seniste saavutuste eest tõstan esile järgmisi tublimaid naistöötajaid ja üliõpilasi:

Avaldan kiitust

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST

õpetajatele Maria BEŽANITSKAJALE ja Mari-Ann PALMILE, vanemlaborant Helvi VÄÄRSILE.

ARSTITEADUSKONNAST

dotsentidele Kadri GROSSILE ja Selma LAANESELE, assistentidele Silvia RUSSAKULE, Tiiu VIHALEMMALE ja Lea PRAKSILE, teaduslikele töötajatele Aili-Tiiu KENGSEPALE ja Hilja VÄSARALE, vanemlaborantidele Tiina VINNILE, Lilian VAINOLALE ja Juta HAASILE, laborandile Anne KELULE, vanempreparaatoritele Elle ESSAULE ja Marget LIIBUSKILE, vaneminsener Leeni LEISILE, aspirant Merike SÖÖDILE, üliõpilastele Maie IVASKILE, Heli HANSINGILE, Tiiu RUULILE, Anne MÄTASELE, Galina KOZLOVALE, Siiri EENSALULE, Veera HANILE, Ljuba EHANDILE, Ellen TIMSELE, Mare-Kai LIIVAKULE, Kaja MÜÜRILE, Hiie SARVELE, Elme AAVIKSAARELE ja Mallika MOKSILE.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

vanemlaborant Aari TALVELE, laborantidele Luule OHALE ja Linda LAANELOOGILE, insener Aime MÄLLILE, tehnik Marie POSKALE, üliõpilastele Mari AITSAMILE ja Anu LAINEMÄELE.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST

prodekaan Olga MANKINILE, assistent Mall HÖRAKULE, vanemlaborant Marju SALVELE, tehnik Vaike VAAKSILE, üliõpilastele Tatjana BELOUSSOVALE, Iraida KONDRATJEVALE, Saima MOOTSELE, Inna REBASELE, Helle KORKUSELE, Anu REEMANILE, Sirje PÕLLUMEHELE, Eda EISENSCHMIDTILE, Natalia PALMILE ja Inge SUIDILE.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST

dotsendi kt. Helve UNGERILE, vanemõpetajatele Aili PAJULE ja Liidia UUSTALILE, vanemlaborant Elli RÜNGALE, laborant Vaike KURELE, üliõpilastele Heli SILDOJALE, Katrin PLOOMILE, Sirje JOHARILE ja Kaja VEESAARELE.

MAJANDUSTEADUSKONNAST

vanemõpetaja Heli RUUSSAARELE, assistentidele Saima ARONILE ja Aino KONSINILE, vanemlaborantidele Sinaida KALNINILE ja Eldi TOOMINGALE, dispetšer Tamara NEIDERILE, üliõpilastele Helje HANIMÄELE, Galina ROMANOVALE, Kai VELLESTELE, Merike PLAANILE, Maimu KASEORULE ja Lia TATTERILE.

MATEMAATIKATEADUSKONNAST

vanemõpetaja Leida TUULMETSALE, assistent Elts VAGALE, vanemlaborant Taisi MÜÜRSEPALE, laborant Helju ERTMANILE, vaneminseneridele Liivi URMILE ja Helju OHNOLE, üliõpilastele Maie URILE, Ene TALLIKALE, Ülle LIIVILE, Ljudmila SMIRNOVALE ja Imbi TRAADILE.

ÕIGUSTEADUSKONNAST

laborant Lea PAULILE, üliõpilastele Lea SOODLALE, Astra PANGALE, Sirje KIIVITILE, Mare LEPIKULE ja Helve KUUSIKULE.

ADMINISTRATIPV-MAJANDUSOSAKONNAST

vaneminsener Tiiu KIIGELE, insener Armilde LEPINILE, dispetšer Marta KIKASELE, raamatupidaja Ksenia TAMMELE, pearaamatukoguhoidjatele Elna HANSSONILE ja Erika LANGILE, vanemraamatukoguhoidja Heljo-Mall LAASILE, raamatukoguhoidja Maie HOOBILE, toimetaja Ljudmila KOKINILE, valvur Meeta JUURIKALE, maalritele Helga SAIALE ja Helju AIMILE.

TRÜ REKTOR

ÜLIÕPILASRAADIO

Tähelepanu! Me alustame

Sel reedel me alustame. 10. märtsil kell 21.30 kõlab esmakordselt meie avakutsung kõigis Tartu linna ja rajooni translatsioonipunktides.

Esimest saadet ette valmistades on meil tulnud kõige sagedamini kokku puutuda kahe küsimusega, millele nüüd leheveergudel vastata püüame.

1. Miks kasutate just seda aega ja miks nii imelikku (?) saadete transleerimise süsteemi?

Põhjused on organisatoorsed ja tehnilised. Soovida, et meie saadete tarvis eraldataks mõni kanal vabariiklikus raadiosüsteemis, oleks üle jõu tahetud. Vaevalt, et me suudame anda informatsiooni ja meelelahutust vabariigi tasemel. Pealegi on meie saated liiga kitsa suunitlusega — auditooriumina näeme eelkõige just Tartu üliõpilaskonda. Tartu linna ja rajooni translatsioonivõrgud haaravad tudengitele lisaks ka töötajaist ja kooliõpetajaist koosneva linna- ja maarahva. Me propageerime oma raadiosaadetega paratamatult ka Tartu laiemale üldsusele meie kõrgemaid koole ja nende ideid. Seda tuleb meil arvestada oma saadete koostamisel.

Antud saadete võrkuandmise aeg aga osutus parimaks, kui olime üle lehitsenud Eesti Raadio saatekava, otsides selles aega, mil oleks võimalik minimaalse kahjuga välja lülitada vabariiklik I programm. Jäime peatuma «Päevakaja»-järgsele minikontserdi ajale. Meie saade kestab 15 minutit. Mõned on öelnud, et seda on vähe. Tõepoolest — vähe kuulajale, kuid mitte tegijaile. Meie hulgas pole elukutselisi ajakirjanikke, oleme kõik tudengid, kes teevad saateid vaid oma vabast ajast ja heast tahtest. Oleme mõelnud saatemahu suurendamisele

Teie küsimus kõlas hoopis skeptiliselt:

2. Kas te tõesti ei arva ja ei usu, et üliõpilasraadio pärast paari esimest saadet vaikselt välja sureb?

Ei, ei usu. Kuigi selle organiseerimisega on natuke teine lugu.

«Üliõpilasraadio» edasine hea käekäik ei olene mitte ainult meist. See oleneb suuresti ka Sinust, lugupeetud tudeng. See on ju ka Sinu ettevõtmine.

See ongi meie suurim soov — saavutada tagasiside kuulajatega. Ajaleht on selles mõttes meist palju paremas olukorras — töö edukust näitab kasvõi igakordne tiraaži läbimüük. Meil aga tuleb n.-ö. hüüda pimedasse tuppa, teadmata, kas keegi meid kuulis või mitte. Ole hea — hüüa vastu!

Kuulmiseni!

«Üliõpilasraadio»

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 7 (884) Teisipäeval, 7. märtsil 1972. a. XXV aastakäik

Kontrolleksemplar

NAINE EESTI EKSLIIBRISE-KUNSTIS

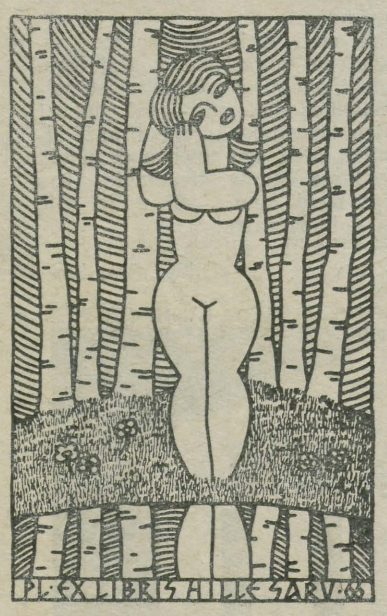

Eesti alade esiajalugu käsitleva kirjanduse lätted ulatuvad tagasi 18. sajandisse. Seoses kogu maailmas tol ajal süvenenud huviga muinasteaduse vastu, samuti arheoloogiliste uurimistöödega vanades kultuurikeskustes hakati vähehaaval huvituma ka «barbarite maailmast». Et 18. sajandi olud ei võimaldanud veel alusepanekut süstemaatilisele uurimistööle Eesti territooriumil, jäid ka vastavasisulised kirjutised juhuslikeks ning sisult väheütlevaiks. Selles osas arendas ulatuslikumat tegevust Saksamaal sündinud ja hariduse saanud Põltsamaa pastor A. W. Hupel (1737—1819), kes oma seeriapublikatsioonides («Topographische Nachrichten von Lief- und Ehstland» ja «Nordische Miscellancen») avaldas kirjutisi ka arheoloogiavallast. Nii näiteks kirjeldas ta Oisu ning Ripuna kalmetest leitud ehteid, omistades need kalmed eestlastele.

1788. aastal ilmus Hupeli väljaandes L. A. Mellini kirjutis Varbola maailmast koos vastava plaani ja joonistega (L. A. Mellin, Nähere Beschreibung der alten ehstnischen Burg Warbola. Nordische Miscellaneen, Stück 15.—17. Riga 1788).

Tuntumatest muinasesemete kogujatest nimetagem E. P. Körberit (1770—1850) ja Riia koolmeistrit J. C. Brotzet (1742—1823).

19. sajandi esimesel poolel suurenes muinasteaduslike kirjutiste arv tunduvalt. Suur osa neist avaldati nädalalehe «Das Inland» veergudel (ilmus alates 1836. aastast). Eestimaa muistiseid publitseeriti ka 1834. aastal Riias asutatud Ajaloo ja Vanaaja Uurimise Seltsi väljaannetes (näiteks: P. W. Buxhöwden, Funde aus einem Schlachtfeld auf dem Gute Pajamois in Oesel. Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altenthumskunde in Riga v. 10. II 1837).

1838. aastal jõuti koordineeriva keskasutuse loomiseni ka Tartus. Õpetatud Eesti Selts, mis tol ajal tegutses küll saksakeelse nime ja ka balti sakslaste juhtimise all, muutus eesti keele ning folkloori uurimise kõrval ka arheoloogilise uurimistöö keskuseks. Peagi hakkasid ilmuma seltsi väljaanded (Verhandlungen ... — alates 1846. aastast, Sitzungsberichte ... — alates 1861. aastast), mille veergudel avaldati süstemaatiliselt nii arheoloogiaalaseid uurimuslikke kirjutisi kui ka teateid muinasesemete leidudest (näiteks: J. J. Nocks, Zwei alte Gräber bei Kurküll in Estland. Verhandlungen, Bd. 3, H. 1, 1854).

Eesti vanemast arheoloogiakirjandusest

1842. aastal asutati Tallinnas Eestimaa Kirjanduse Selts (Estländische Literärische Gesellschaft), mille väljaanded («Beiträge zur Kunde Ehst-, Liv- und Kurlands» ja «Jahresbericht ...») sisaldavad samuti muinasteaduslikke artikleid.

Esimestest kalmete uurijatest tuleks eelkõige nimetada F. Kruset (1790—1866), kes töötas aastail 1828—1853 Tartu Ülikoolis ajalooprofessorina. 1842. aastal ilmus tema sulest ulatuslik värvijoonistega varustatud töö (Nacrolivonica oder Alterthümer Liv-, Esth- und Curlands ... Dorpat 1842), milles Läti ala materjalide kõrval vaadeldakse ka Eestist pärinevaid muinasesemeid. Kruse püüdis ka üldistada linnuse- ja kalmevorme ning siduda viimaseid teatud etniliste gruppidega. Tehtud järeldused olid meie seisukohalt aga vägagi naiivsed. Nii näiteks seostas ta osa matusepaiku kreeka-rooma kolooniatega, osa germaani hõimudega. F. Kruse teine tähtsam töö ilmus 1846. aastal Moskvas (Urgeschichte des Estnischen Volksstammes und der Kaiserlich-Russischen Ostseeprovinzen Liv-, Esth- und Curland überhaupt, bis zur Einführung der christlichen Religion).

Esimeseks kiviaja uurijaks Eestis oli Tartu Ülikooli mineroloogia ja geoloogia professor C. Grewinger (1819—1887), kelle tegutsemisperiood langeb põhiliselt sajandi kolmandasse veerandisse (1865: Das Steinalter der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Kurland. Schriften GEG 4. Dorpat; 1874, 1877: Zur Archäeologie des Balticum und Rußlands I, II jne.).

Gümnaasiumiõpetaja Saaremaalt J. B. Holzmayer püüdis esimesena vaadelda muistsete saarlaste sõjandust (J. B. Holzmayer, Osiliania I. Das Kriegswesen der alten Oeseler. Arensburg 1868). Arheoloogilise materjali nappuse tõttu (nii näiteks polnud tolle ajani Saaremaalt leitud veel ühtegi kaheteralist mõõka) tuli autoril suures osas toetuda vaid krooniка andmeile. Holzmayeri sulest pärineb ka kogumik saarlaste muistsest religioonist ning mütoloogiast (Osiliania II. Verhandlungen der Bd VII H II. 1872) ja ülevaade Saaremaa kalmetest (Osiliania III. Verhandlungen der GEG Bd. X H. II. 1880). Kvalitatiivselt võib 19. sajandi II poolel märgata arheoloogiaalases kirjanduses uurimusliku momendi süvenemist. Sisukamateks muutuvad ka kirjeldavad ülevaated. Eelkõige võiks mainida Soome arheoloogi J. R. Aspelini (1842—1915) 5-köitelist ülevaadet soome-sugu rahvaste muististest (J. R. Aspelin, Muinaisjäännöksiä Suomen suvun asumus-aloilta. Helsingfors 1877—1884).

Olulised on ka Õpetatud Eesti Seltsi konservaatori H. E. Hartmanni koostatud kataloog (H. E. Hartmann Das vaterländische Museum ... Dorpat 1871) ja G. Hanseni Provintsiaalmuuseumi kogude ülevaade (G. v. Hansen. Die Sammlungen inlädischer Alterthümmer ... Reval 1875).

Sajandi viimasel veerandil suureneb arheoloogiaalaste publikatsioonide arv tunduvalt. Nimetatud perioodil tegutes ka üks väljapaistvamaid balti-saksa arheolooge R. Hausmann, kellelt pärineb suur hulk muinasteaduslikke kirjutisi. Neist tähtsaimaks tuleb vist küll pidada tema poolt koostatud 1896. aasta X ülevenemaalise arheoloogide kongressi kataloogi (Katalog der Ausstellung zum X archäologischen Kongress in Riga 1896), mis on hinnatud käsiraamat ka tänapäeval. Märkida tuleks ka esimese eestlasest asjaarmastaja — arheoloog J. Jungi (1835—1900) Õpetatud Eesti Seltsi väljaannetes ilmunud kirjutisi ning ülevaateteost Eestimaa kinnismuististest (Muinasaja teadus ...). Samuti ei saa mööda minna vene rahvusest teadusemeeste P. Viskovetovi ja N. Haruzini töödest, mis tõid värskemaid tuuli balti-saksa teooriatesse. Olulist lisamaterjali sisaldavad veel 19. sajandi II poolel Viljandis, Paides ja Pärnus tegutsenud kirjanduse ning vanaaja uurimise seltside väljaanded.

Kokkuvõtteks võiks öelda, et kuigi Eesti kohta käiv vanem muinasteaduslik kirjandus on oma meetoditelt vananenud ja kirjutatud valdavalt balti-saksa päritoluga, tihtipeale eestlaste ning nende ajaloo suhtes vaenulikult meelestatud arheoloogide-ajaloolaste poolt, sisaldab see ometi tänapäeva uurijatelegi hädavajalikku faktilist materjali. Mis puutub aga reaktsioonilistesse teooriatesse, siis need on meie ajaloolaste poolt ammugi ümber lükatud.

MATI MANDEL

Ahoi, parem, kitsed!

(peaaegu et jahimehe jutt)

«LK» märgiga teadaandeid otsima harjunud pilk leidis ka seekordse:

«Laupäeval, 12. veebruaril sõidame Mahtra metsamajandisse loomi loendama. Laupäeva õhtul kuulame jahilossis reisimuljeid Ungarist.»

— — — — — —

«Teate, kuidas end kõige paremini metssea vastu kaitsta?» Hetk vaikust, hetk ootust. Mõni mõtleb: püssi pole. Keegi ohkab: «Oleks Tartus teadnud, et kaitsma peab, siis ...». Mis siis olnuks, seda ei saagi teada, sest metsaülem teeb vaikuse katki, arvates, et kui õige neljakäpukil seale vastu minna, siis vast ...

Istume Siniallikus jahilossis. Mahtra Rohelise Vööndi Metsamajandi direktori asetäitja jahinduse alal Harry Põldsam oli ise kohal, võttis jutuotsa ja pildinäitamise enda kätte. Läinud septembris Ungaris peetud jahi- ja jahimajandite näitusest saime meiegi sel kombel osa. Jutus oli iga sõna omal kohal ja nii tõsise naeruga öeldud, et ainult põdrapea topis lossi seinal suutis hoida flegmaatilist ilmet.

Esimene lahing metsanotsuga, kelle suurust ja kuju me tagantjärele ei võinud kindlaks teha, lõppes 1:0 meie kasuks — köögipoolele kanti võidukalt tagasi klõbisevad kondid praetaldrikul.

Pühapäeval oli mõnus, soe ilm. Meie, TRÜ ringi aidaraamatusse sai kirja 46 nime, metsa kammimas olid veel 17 inimest Tallinna Pedagoogilisest Instituudist ja kohalikud jäägrid.

Kahe ajuga Sutlema metskonnas kulus aega õhtuni. Sumpasime ahelikus mööda metsa, jätsime kes mällu, kes paberile meist vasakult mööduvad loomad. Põder oli haruldus, jäneseid kõige tihedamini ja kitsed traavisid paarikaupa sagedasti mööda. Kuulasime jäägrite pasunaid ja hõiskasime ise, kuis kõrid kannatasid. («Saate viimaks ometi isu täis!» tähendas üks küttidest.) Mets lausa kõlas käes: «Ahoi, vasak, sul üks jänes!» ja «ahoi, parem, kitsed!».

Kuni tilkuvad püksipõlved lõkke ääres tahenesid ja tuline tee kuuma vorstiga hundiisu kustutas, tegi Harry Põldsam päevast kokkuvõtteid. Ütles rõõmsalt, et isegi ei usu, esimesel maa-alal oli varem teada 12 põtra, meie loendasime 16; kitsi varem 36, nüüd selgus, et 93; valgejäneseid 27 asemel 35; teises ajus 8 põdra asemel koguni 25. Järelikult on andmete kontrollimiseks ja parandamiseks sellised ajud päris hädavajalikud.

HILLE OK

Ametiühingu suurelt foorumilt...

ma kaasa alused arenguks ja iseseisvaks loominguliseks mõtlemiseks.

* Üks võimalusi üliõpilaste loova mõtlemise arendamisel on osavõtt teaduslikust uurimistööst. Minister märkis, et viimaste aastate võistlustööde hulgas on olnud väga huvitavaid ja küpseid töid.

* Aegsasti tuleks mõelda sellele, kuidas üliõpilaste ja noorte spetsialistide hulgast välja valida ja ette valmistada kõrgema kooli õppejõude.

G. Džibladze — Gruusia NSV kõrgema ja keskerihariduse minister.

* Tuleb kindlustada kõrgemate koolide materiaalset ja tehnilist baasi ning sellele toetudes suurendada teaduslikku töö osatähtsust kõrgemates koolides.

M. Nužin — Kaasani ülikooli rektor.

* Ülikoolid, võrreldes otseselt tootmist uurivate asutustega, on sageli avarama ja süvendatuma teoreetilise mõtte väljatöötajad, sellepärast peaksid nad õigeaegselt mõju avaldama tootmisele ja planeerimisele.

* Kõrgemate koolide ja teaduslike asutuste tööl on oma spetsiifika, seetõttu oleks otstarbekohane asutada neile oma ajaleht.

V. Maksimova — Baškiiria Ülikooli üliõpilane.

* On vaja, et üliõpilased peaksid kontakti üldhariduslike koolidega, tutvustaksid kõrgemate koolide sisulist tööd ja aitaksid kaasa pioneeritöös.

Üldiselt jäi kõlama:

Kõrgema kooli ametiühinguorganisatsiooni peamine ülesanne on rakendada kõik jõud ja töövormid NLKP XXIV kongressi otsuste elluviimisele, mobiliseerida õppejõudude kollektiiv tulevase kaadri ettevalmistamise kvaliteedi tõstmisele; kõrgema kooli lõpetaja peaks tundma kaasaja teaduse aluseid, seejuures ei saa unustada kultuuritaset ja eetilist palet, kasvatustöö mitmekesiseid võimalusi tuleb otsida ja leida, see on ametiühingu üks ülesandeid.

RIINA BLAUHUT,
Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilane, TRÜ ametiühingukomitee liige

Kohtumine kurgukliinikus

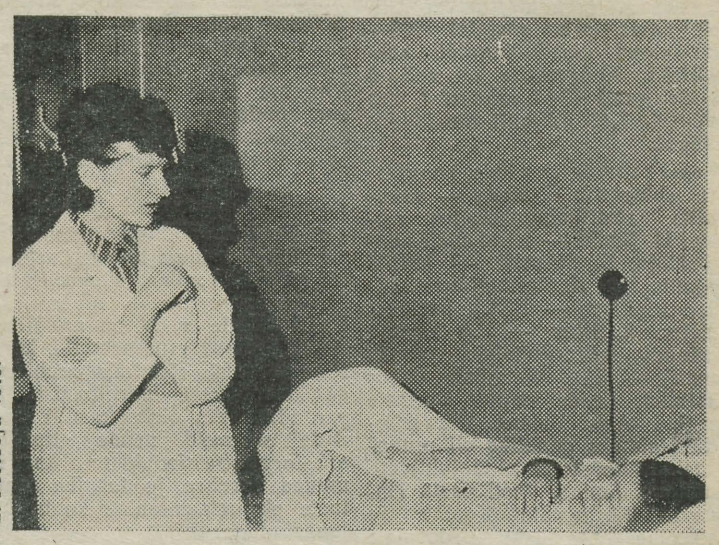

Dr. Liim vestlemas oma patsiendi H. Normakuga. L. Metsoja foto.

Seda võimalust pilditegemiseks tuli oodata oma sada minutit, sest ega arsti tööpäev olegi nii hõre, et iga hetk haigete kutse peale palatisse võiks minna, eriti kui suurem oht juba möödas.

Olin Tartu kurgukliinikust välja kirjutatud, kui järgmisel päeval sinna fotoaparaadiga tagasi läksin. Esiteks tahtsin jäädvustada mälestust endisest kolleegist ülikooli ja alpinismitreeningu päevilt, teiseks aga veel kord kuulata palati kiitvat hinnangut noore tohtri kohta.

Nii minul kui Kiviõlist pärit Helmi Normakul oli jaanuaris kurgumandlite operatsioon. Palatikaaslane rääkis nii: «Väga tore arst on see doktor Liim. Lõikuse ajal oli mul suur hirm, aga kui nägin tema naeratust, kadus kartus korrapealt. Valus polnud üldse, ja mul on hea meel, et tema käe alla sattusin. Inna Liim on tähelepanelik ja hoolitsev, alati on tal haigete jaoks varuks mõni sõbralik sõna.»

L. METSOJA,
pedagoog Alatskivilt

ALMA MATER

USA üliõpilased — mässulised, uurivad, rahutud.

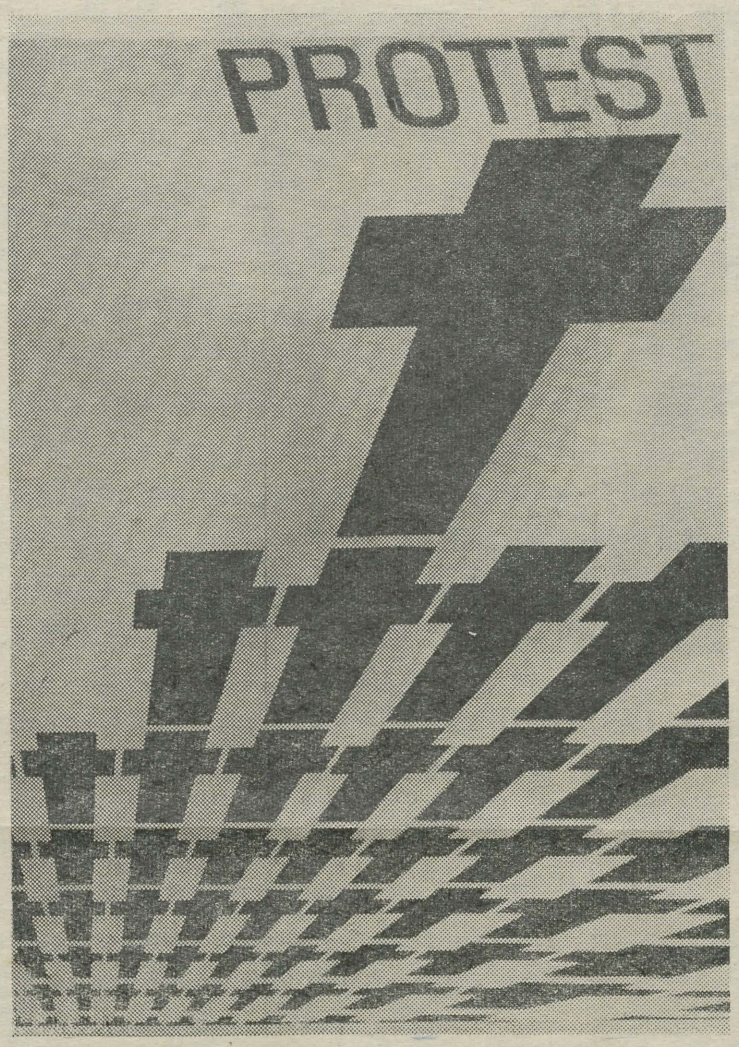

Aastatel 1930—1940 ulatus USA üliõpilaste arv mõnesaja tuhandeni. Praegu on neid 7,5 miljonit. 18- kuni 21-aastasi võeti ülikooli 1910. aastal vastu 6,7%, 1939. aastal 18%, 1961. aastal 38% ja 1970. aastal ca 50%. Avaldatud andmete järgi pärineb 30% üliõpilasi töölisklassi hulgast.

On küllaldaselt alust näha üliõpilaskonda sotsiaalse üksusena, milles terviklikul kujul peegelduvad ühiskonna klassi- ja grupihuvid. Hiiglasuure tähtsusega on muidugi liikumise üldine dünaamika, noorsoo teatud kihtide meeleolud ja ühiskondliku suhtumise areng ning selle eri staadiumid 1950. aastate passiivsusest 1960. aastate tõusu ja entusiasmini ning 1970. aastate alguse teravate konfliktideni.

Seda illustreerimaks võrrelgem lühidalt USA üliõpilaste arvamusele pühendatud kahe uurimuse tulemusi. Jaanuaris 1969 avaldas ajakiri «Fortune», mis esindab äriringkondi ja reklaamib noorte manedžeride saavutusi, asjaomase erinumbri. Järeldused: 2/5 küsitletud üliõpilastest ütles end lahti püüdest «raha teha» ja pool sellest 2/5-st keeldus hääletamast kahe peamise partei presidendikandidaatide poolt. Opositsiooniliselt meelestatud noored rõhutasid, et mitte ühiskond ei heida neid kõrvale, vaid nemad ise loobuvad ühiskonnast, kus nad elavad.

Vaatamata metodoloogilistele vigadele, mida võidakse leida «Fortune'i» uurimuses, on põhjust arvata, et ettekujutuse Ameerika üliõpilaste meeleoludest 1960. aastate lõpul see siiski andis. Pöördugem tagasi 1950. aastate lõppu. 1956. a. organiseeris ajakiri «Nation» samalaadse ringküsitluse ja avastas «üliõpilaste täieliku passiivsuse». Uurimus näitas, et «õppejõude õpetatakse olema ettevaatlikud», üliõpilasi aga mõistma, et vajalik on julgeolek, mida võib saavutada vaid konformismi hinnaga.

Alates 1962. aastast on suures Kalifornia ülikoolis aset leidnud tormiline üliõpilasliikumine. Veel 1959. aastal ütles Clark Kerr, ülikooli tolleaegne rektor: «Tööandjatele meeldib see põlvkond. Rahulolematuseks noorsooga pole meil põhjust. Noortel pole soovi mässata.» Ei ole alust arvata, et Kalifornia ülikooli rektor oli vähese mõistusega või pime. Selle silmapaistva haridustegelase pettekujutelm näitab aga toimunud muutust, mõnel juhul isegi tõelist plahvatust üliõpilaste meeleoludes.

Muutused ja suunad.

On ilmne, et niisugune märgatav nihe võis toimuda ainult sellepärast, et «plahvatusohtlikku ainet» oli kogunenud aastaid. Noorte seas ja ühiskonnas olid aset leidnud varjatud protsessid, mis aitasid kaasa üliõpilaste rahulolematuse küpsemisele ja stimuleerisid kriitiliselt reageerima negatiivsele olukorrale ülikoolides ja valitsuses.

Lääne noorte passiivsus 1950. aastatel ei olnud ühetaoline. See erines vastavalt sellele, missuguseid klasse üliõpilaskond esindas. Järelikult olid muutustel ka erinevad vormid. Isegi töölisklassis esines ebaühtlust. Kuid töölisklass on erinevalt teistest klassidest võimeline üles näitama massilist solidaarsust, võitlevat tegevust. Ühiskonna teistes osades on noorte huvide ja suundade lahkuminek veelgi ilmekam. Materiaalne vajadus pole enam faktor, mis vältimatult peaks esinema apaatia või vastupidi, aktiivsuse põhjuste hulgas. Kapitalistliku korporatsiooni, kaasaegse ettevõtte oskustööliste ning kriitiliselt meelestatud üliõpilaste ja insenertehnilise intelligentsi suhtumisel on kahtlemata ühiseid jooni. Just seetõttu peegeldavad üliõpilased, kes on intelligentsi eriti kergesti mõjutatav osa, arengusuundi kogu ühiskonnas.

Keskklassi noorte seisukoha määratlemisel on tegemist kahe põhiteguriga. Seistes vastamisi kodanliku riigimasina ja monopolide võimuga, ellu astuvad noormehed ja neiud kas kahtlevad selles, et inimene võib luua enda jaoks õnneliku elu, või lihtsalt ei usu seda.

Teine väga tähtis faktor on nende reageerimine rahvusvahelisele olukorrale. 1950. aastate külma sõja ja maakartismi haripunkti aegu olid USA üliõpilased valdavalt passiivsed. Näib, et külma sõja pinge lõtvumine suurendas ka keskklassi noorsoo sisemist poliitilist aktiivsust. See on veel üks näide rahuliku kooseksisteerimise poliitika tähtsusest.

Tänapäeva mässulisi noori kutsuvad fanaatikuteks ja unistajateks eeskätt need, kes tahavad säilitada kapitalistliku korra stabiilsust. Aga ka demokraatide seas kritiseeritakse tõsiselt noorsooliikumise loosungite ja nõudmiste utopistlikku iseloomu. Noored on kergesti mõjutatavad ja reageerivad impulsiivselt, astudes välja «meeletu, meeletu maailma» vastu. See fakt etendab loomulikult suurt osa üliõpilasrahutustes. Peamine on aga sotsiaalne tõusulaine, mis aktiviseerib noorsugu, viies indiviidi ja «väikesed grupid» protestidele kodanliku ühiskonna ja riigi pahede vastu. Nimetatud faktorite eelduseks on kaasaegse kapitalistliku riigi ja tema ulatuslike organisatsioonide, eeskätt kõikvõimsate monopolistide bürokraatlik, hierarhiline struktuur, mis süvendab sotsiaalseid konflikte. Enne kui noor üliõpilane asub tegema karjääri, enne kui ta kogeb majanduslikku rõhumist, tunneb ta juba bürokraatliku ja tehnokraatliku masina survet. Nii võimegi vaadelda üliõpilasliikumist, mis on arenenud viimaste aastate jooksul, kui otsest näidet indiviidi ja ühiskondliku monstrumi kokkupõrkest.

Protestilt vastupanule.

Ameerika üliõpilased esitasid loosungi «Protestilt vastupanule» ajavahemikul 1967—1969. Sellel võib olla ka üldisem tähendus. Loosung iseloomustab teed, mille praegu on valinud üliõpilasliikumine Lääne kõigis maades. See on tee paljude kurvidega; mõnel juhul on teel seisak; kolonnid ei liigu kaugeltki võrdse sammuga, enamasti on aga nii, et tähtsamatel ristteedel loovad lõkkele kokkupõrked ja isegi lahingud.

USA-s olid esimeste aktsioonide peapõhjuseks kogu rahvast erutavad probleemid (sõda Vietnamis ja neeger-elanikkonna kodanikuõigused), kuid varsti puhkes võitlus ülikoolides endis. Praegu on ülikoolid ja kolledžid muutunud maa sisepoliitilist olukorda tõsiselt mõjutavate ideoloogiliste lahingute tallermaaks. Konfliktidele ülikoolis eelnesid noorte sihikindlad väljaastumised võitluses kodanikuõiguste eest. Kirglik õiglustunne ja poliitiline aktiivsus on Ameerika progressiivse üliõpilasliikumise kaks iseloomulikumat joont, mis on tekkinud ja arenenud eeskätt sotsiaalse aktiivsuse pinnal neegrigetodes ja kaugetes maapiirkondades. See meenutab kindlasti vene naroodniklust, «minekut rahva sekka». Ameerika liikumisest osavõtjad on lugenud vene naroodnikest ja viitavad oma töödes nende kogemustele. Veel enam, nad on ise korduvalt rõhutanud sidet sotsiaalse õigluse eest peetava võitluse ja kõrgema kooli demokratiseerimist nõudva liikumise vahel. Mario Savio, üks ülemaalise üliõpilasliikumise organiseerijaid, kes 1960. aastate keskel esines paljudes ülikoolides, ütles sõnavabaduse taotlejate miitingul 1964. aastal, et võitlus kodanikuõiguste eest Mississipi osariigis ja võitlus ülikoolides sõnavabaduse eest on «kaks lahingut ühe ja sama eesmärgiga». Ta lisas, et see on võitlus samade õiguste eest, kodanike õiguste eest võtta osa ühiskonna elust ja seaduste õige rakendamise eest, ühe ja sama vaenlase vastu. Mississipi osariiki, väitis ta, juhib despootlik, kõikvõimas vähemik, mis rõhub hiiglasuurt, tegelikkuses aga abitut enamikku organiseeritud vägivalla abil. Kalifornias kasutab samal ajal privilegeeritud vähemik ülikooli bürokraatiat, et purustada massilist üliõpilasliikumist. Üliõpilasjuht jätkas, et bürokraatia soliidne mask on vaid finantsplutokraatia katteks; meie kõige ohtlikum vastane on isikustamata bürokraatia.

Üliõpilasrahutuste algus sisaldas eeldusi edasiseks arenguks moraalselt protestilt poliitilisele vastupanule. Teine noorsoojuht Bettina Aptheker ütles 1969. aastal, et ekslike ennustuste kiuste «on üliõpilaste tegevus tõstnud liikumise kõrgemale poliitilisele ja ideoloogilisele tasapinnale ja märgatavalt muutnud Ameerika poliitilist olukorda».

(Järgneb)

Seletuskõne

Poeg sündis tund kakskümmend minutit tagasi, naine oli korralikult kella vaadanud.

Linoleumil kustusid pikkamööda sanitari tuhvlite märjad jäljed. Toast olid kõik juba läinud, koridoris pildus keegi vanniahju briketti. Maja jäi kohe uniseks.

Laual lamas täiesti noor naine. Kõik näis olevat juba lõppenud, kuid teda ei viidud veel ära.

Poeg oli kraanikausi kõrval teisel laual, mis meenutas suurt toapoolsest küljest avatud sahtlit. Ta jäi täpselt naise näo kõrgusele, silmini rohelise teki sisse keeratud: lühike kõva pakk, kõhul ja selja all elektrisoojenduspadi.

Operatsioonilamp hoidis naist eredas liikumatus valguses. Kahtlemata pidi selles iga pisemgi linavolt näha olema. Iga pilgutus, iga neelatus. Õhus püsis värskuse ja vere lõhna.

Uduseks tõmbuva ruudu taga süvenes pimedus. Aken valgustas mõne sammuosa maad: kuusetüvesid, sõnajalgu ja märga kõdu. Lambi undamise sekka märkas naine järsku vihmasahinat. Ta polnud aru saanud, millal vihma sadama hakkas. Suve viimased päevad olid olnud hääletud ja pikad. Iga päev oli ta arvanud vihma ja see pidi siis juba sügis olema. Aga sügis pidi seekord olema maailma lõpp ja sealt edasi ei saanud enam midagi tulla: naine lihtsalt ei osanud mõelda, kuidas hakkavad elama koos tema ja peaaegu tema, keda ta peab nägema ometi mitte iseendana, kelle eest ta peab mõtlema ometi mitte nagu iseenda eest. Seni oli ta arvestanud: mina ise ja maailm minust väljaspool.

Naine oli rääkinud temaga, püüdes ettevaatlikult hajutada varje, mis teist tema eest hoidsid. Oli rääkinud vastuseid õieti ära ootamata, kartes vaikusehetke teisele tajutavamat kuju anda võivat, nii et ta äkki leiaks end kellegi seltsist, kellele ta ei oska enam midagi öelda. Ta oli kuulnud emasid kõnelevat oma väikeste lastega. Talle oli alati paistnud, et inimesed ei suuda lapse juuresolekul vaikida, nad lihtsalt ei kannata välja. Nii tuleb mõnikord hirm koera ees, kellega on jäädud kahekesi tuppa, kujutlusest, et koer mõista võiks, kelleks teda peetakse. Lapse juuresolekul inimene katsub midagi ette võtta, häälitseb, ütleb ühte ja sama sõna mitu korda, rõhutatult, kuni see, lahtirebituna muust hakkab kõlama veidralt ja omatähenduslikult, nii nagu paistab koomilisena üksik, seinasuuruselt ja väga täpselt maalitud saabas. Laps tunneb seda ja naeratab. Inimene saab oma rahu tagasi. Temale tuntud vahenditega suhtlemiskatsele vastati samade vahenditega, ühtsustunne hetkeks saavutatud, väljanoritud mõistmine julgustab teda. Naine oli alati püüdnud vältida kahekesijäämist väikese, veel mitte kõnelda oskava lapsega.

Vihma sadas. Nüüd oli see talle ükskõik, sest edasi oli jälle talv, kevad ja suvi. Väga võimalik, et teistmoodi kui seni, sest see sügise esimene vihm oli nii tasane ja pidev. Ta ju tundis, kuidas see sajab läbi maja, on nii sametine ja aldis, kindel ja sügav nagu surm. Võib ju olla, et üldse hakkab kõik minema teisiti. Praegu see ei lugenud.

Naine ei teadnud, kas on õhtu või juba öö. Vist õhtu, sest abordipalatist kostis laulu. Naine katsus natuke mõelda sellest, millised sidemed ühendavad inimesi maailmaga; neid, kes on seal elanud kauem, ja neid, kes alles tulevad, ja lõpuks mõlemaid omavahel. Mõnikord võõrastavat ema oma last seni, kuni laps ise ema hoidma hakkab. Imelik küll, mõtles naine, sest vaevalt, et ta hiljem kunagi veel nii selgesti tunneks, et ta oma lapsest enam ei pääse, et see on nüüd lahkumatu nagu ta nimi või nägu. Muu ei tulnud talle siis meelde, kasvõi näiteks see, et kas ta armastab last: sa ei oska ju öelda, kas sa armastad oma kätt või jalga, see on sinu oma ja sellest aitab. «Hea julgestus looduse poolt,» mõtles naine.

Ta hakkas oma last pähe õppima. Et ära ei vahetataks. Valgus oli küllaldane. Ta luges korralikult ära pardid rohelise beebiteki äärel ja jättis meelde; joonistas silmadega üle valge malelauamustri ja jättis ka need meelde, see oli tema meelest pide. Ta ei kartnud, et hiljem võiks kõikidel lastel olla pardikestega tekid. Numbriga papiketas lapse randme ümber ei tundunud talle usaldusväärne.

Kõige lõpuks hakkas ta õppima nägu. Ta ei olnud eriti kiirustanud, sest oli kuulnud, et vastsündinud jäävad kohe magama ja pole niikuinii üldse eristatavad.

Jäigast kriitvalgest riidest paistis apelsinikarva lapike. Naine muutus äkki valvsaks, tundes selgesti kellegi ruumisviibimist. Pakk ei liigutanud. Apelsinikarva näos läikisid teravalt kaks musta silma. Laps vahtis ainiti, pilk nii nõudlev ja tark,

(Järg 4. lk.)

NAINE EESTI EKSLIIBRISE-KUNSTIS

Seletuskõne

(3. lk. järg.)

et naine vääratas ebakindlustundest. Sellesama uuriva pilgu all oli ta nii palju kordi segadusse sattunud. Naisel tuli hirm — ta on nii säästmatult valgustatud. Kuhugi pole pääsu. Pöörata on valus.

Terava musta silmaga inimene vaatab järelejätmatult, uudishimuta, lahkuseta. Ei pilguta, ei liiguta, vaatab. Naine tunneb, et teine pole temaga rahul, et ta on millegagi hakkama saanud. Kuidas saab ta ära seletada, teine ei oska ju tema keelt, ei saa niiviisi midagi aru? Ja asjaga oli väga kiire, sest sellest paistis olenevat edaspidi kõik. Oleks teda vähemalt keegi hoiatanud, ta oleks midagi valmis mõelnud...

Ta tundis ennast äkki võõrustajana, kes, elades tegelikult mõjuka külalise armust, püüab kõigest hingest võõrale head muljet jätta. Ta oli nüüd pansionipidaja, kes esitleb saabunule üle jõu ettevalmistatud tube, närvitsedes kogu aeg võimaluse pärast, et külaline võiks näha soovida nigelaid kõrvalruume, taibata niššideks maskeeritud uksi ja vaipadega maetud hooviaknaid, aimata läppunud sahvrit ja sinist hallitust vannitoas. Ta oli elav ja sarmikas nõrkemiseni.

Ta juhatas last läbi oma elu. Pakkus talle vaadata iseennast, valusa ähmiga uurides, kas lapsele peaks meeldima ta nägu. Näitas oma sõrmi ja juukseid, ütles mitu korda oma nime. Ta ei teadnud, kas tal oli palavik või lihtsalt esinemiskramp ja teda ajas meeleheitele teadmine, et ka siin ei ole ta vaba oma alalisest tungist paremana näida.

Loodus pole sugugi tahtnud nalja teha, mõeldes välja väikese lapse. Kummaline tundus naisele vaid see, mil moel see inimest oma tõsidusest osa saama õpetas: peaaegu vägisi, peaaegu süüdistavalt. Nüüd siis rääkis naine esimest korda oma lapsega. Rääkis nagu oskas. Katsus kõnelema panna selle osa endast, mis temale teisestki nähtav oli — näo. Uskus nii ometi kuidagi ühenduse saavat. Teise südant ta ei tunne ju veel.

See esimene jutt oli õieti seletuskõne. Naine proovis rääkida endast, kes ta on ja milleks peab siin olema. Ta püüdis ennast õigustada. Ütles, et katsume kuidagi hakkama saada, muidu ei tule midagi välja. Eks meil tule ikkagi koos elama hakata...

Teine vaatas vihaselt, silma pilgutamata. Just niisama nagu ennegi. Ei see jutt aidanud midagi.

Väljas valvasid sõnajalad ja kuused. Operatsioonilambi niklil ei paistnud ühtegi tolmuübet. Oli lõikavalt valge ja pidulik.

Kellelgi polnud taipu uksest tulla, kasvõi lihtsalt mööda koridori käia. Arst magas oma kodus, valveõde heegeldas, patsiendid lamasid palatites — kõik hõivatud oma õisest elust. Keegi ei aima, et tema on siin hädas ja et tal tuleb oma esimeselt lapselt lepitust paluda.

ANN HOLVANDI

Hilda Laar

Hilda Laar on ülikoolis töötanud alates 1963. aastast, alguses laekuri, hiljem kassapidaja ametikohal. TRÜ kaks kassapidajat maksavad palka 1500—1700 inimesele ja stipendiumi 3000—3100 üliõpilasele, 1963—1971. a. käis kassast läbi üle 30 miljoni rubla. See on töö, mis nõuab ausust ja kõrget distsipliini. Toime võivad tulla vaid parimatest parimad.

On suur rõõm öelda, et niisuguste inimeste kilda kuulub ka Hilda Laar, keda nüüd saadame pensionile. Soovime meie tublile töötajale rõõmsat puhkust ja õnne naistepäeva puhul!

L. ZERNANT

MARIN EELO

Tänu meile saavad «meeshinged» ühe puhkepäeva juurde.

Nähtavasti nad on meile selle eest päris tänulikud, sest sel päeval muudab nii mõnigi mees lillepoe võrra oma tavalist marsruuti.

MARIS RELVIK

Alles kuskilt 8.—9. klassist muutus naistepäev meid endid puudutavaks — just oma klassivendadelt saadud kinkide tõttu.

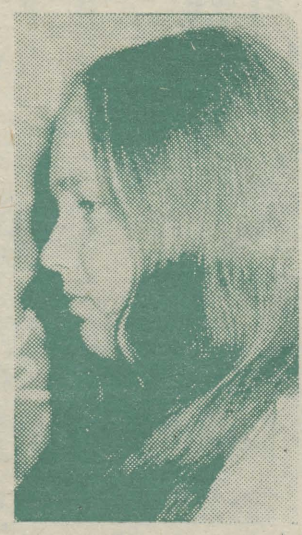

EVE KUNGUR

Aga äkki pole ma lihtsalt veel nii suureks saanud, et sest päevast enda jaoks mingit erilist püha teha?

EPP TONKA

Naistepäev on ka selle poolest tore, et sellesse mahub ühekorraga veel palju, palju teisi päevi, mida üheski kalendris ei märgita — emadepäev, õdedepäev, vanaemade päev, tädidepäev, klassiõdede päev jne. Kas neid kokku just 365 saab, seda las arvutavad meesterahvad, aga rohkesti on neid küll.

SIRJE LAURING

Imetore on seda päeva nautida, olgugi teadmisega, et homme on jälle argipäev, sest üksainus lilleõis säratab korraga ka kõik eelseisvad päevad.

LUULE VAINO

...päev nagu kõik ülejäänud, sest (1) õnnitluskiri emale võib meie postiolude tõttu kohale jõuda ka näiteks 13. märtsiks.

On ju ikka nii?!

(2) Meessoo esindajad, kes meid meie austamise pidulikult koosviibimiselt koju saadavad, laulavad:

(a) «paistab kuu ja külmal lumel oma varju näen...»

On ju ikka nii?!

(3) Poes on järjekorrad nagu alati tipptundidel.

On ju ikka nii?!

«Kuup ja Kera» Moodsate Kunstide Muuseumis.

„Kuubi ja Kera" reisimärkmikust

Pühendame rokokoostiili leiutajale.

«Sina, vaeseke, nägid seda juba ammu ette...»

Heinrich Mann
«Die Armen»
1917

Oli ilus ilm. Juba vara hommikul hakkasime kogunema kohalikku raudteejaama. Enne meid oli seal rida rahvast ning nii ei hakanud kellelgi igav. Omastasime 50%-lised platskaardid. (raudteel kehtib üliõpilastele teatav hinnaalandus) ning sõitsime vasakule. Meist hakkasid mööduma rohelusse uppunud külad ja lumme mattunud kohalikud elanikud tervitasid mööduvat kiirrongi naeru ning vallatustega. Siis einestasime mugavas puhvetvagunis. Tallinna šnitsel maksis 63 kop. ja varsti olimegi Riia linnas. Hingasime sügavalt sisse — no küll on ikka maal hea õhk! Ostsime jäätist ja siis asusime lõunatama. Nii jõudsimegi ühte kohalikku jaama, seal aga istusime ümber. Tõmbus veidi pimedaks ja siis jõudsime Tunnelisse. Huvipakkuv oli Tunneli ajalugu. Ehitatud välismaa meistrite juhtimisel kohalikku odavat tööjõudu kasutades, on seda hiljem korduvalt rekonstrueeritud. Hoolimata kõigest on ta tänu kohaliku arhitektuuri heale tasemele säilitanud oma esialgse otstarbe. Põhjasõja ajal kasutati tunnelit öösel. pelgupaigana, praegu aga tarvitavad seda rongid. Rõõmuhõisete saatel jõudis rong jaama. Märkasime, et seal on tunduvalt pimedam kui Tartus. Kahe päeva pärast hakkas rong uuesti liikuma. Ületanud õnnelikult mitu jõge, lisas ta üha enam ja enam kiirust ja jõudis niiviisi järele tema ees tõttavale üleplaanilisi veoseid vedavale sõbrannale. Saabunud Siguldasse, uppus sipelgas õlleklaasi. Selle peale arvas Vadim Zelnin, et kisub poksiks. E2 Tartust avastas kinnast kätte tõmmates, et kõht on lahti. Pärast jõudsime Tartusse. Järgmisel hommikul olime varakult koolis. Kaunases viibisime Moodsate Kunstide Muuseumis (vt. illustratsioon) ning tutvusime sõbraliku ja andeka rahvaga. Kui saaks, läheks jälle tagasi, arvasime

T. K.

Gabriela Mistral

Gabriela Mistral (1889—1957), tegeliku nimega Lucila Godoy Alcayaga, oli esimene ladina-ameeriklanna, kellele anti Nobeli kirjanduspreemia (1945). Vahepeal on see au osaks saanud veel kahele (Miguel Angel Asturias 1967 ja Pablo Neruda 1971), kuid Mistral on ikka ainuke — ainus nii kaugele jõudnud naine Tšiilis, oma kontinendil ja üks väheseid maailmas. Poetessi keskne teema on armastus — elu, looduse, laste, vaevatute ja rõhutute vastu. Tähelepanu väärib indianistliku folkloori ja religioosse sümbolismi element, ning muidugi äärmiselt täpne ja oskuslik sõnakasutus, mida tõlkes ei ole üldse mitte lihtne edasi anda.

Ballaad

Teisega läks tema
minu silme ees.
Pehme tuul ja ikka
rahu rüpes tee.
Ja ei tal olnud varju
minu silme ees!

Teise armu hurmas
käib ta lillemaal.
Avanud on okka;
laul ei kordu taas.
Ja teise armu hurmas
käib ta lillemaal!

Teisele ta andis
mere kaldal suud.
Keset laineid ujus
õievalge kuu.
Ja ei mu verest värvi
saanud meri suur!

Teisega läks tema
igaviku teed.
Lahke taevas ootab.
(Jumal vaikib veel.)
Ja teisega läks tema
igaviku teed!

Hispaania keelest

JÜRI TALVET

✤ ✤

Rapuntsel

Tulen ühel sopasel hommikul peahoonesse ja näen — nutuvõru suul, seisab noor mees poole vakamaa laiuse uhiuue jalapühkimise mati ees ja kurdab: «Üle ei jõua karata, peale pole sünnis astuda!» Surun tal soojalt kätt ja annan nõu: «Häda ei anna häbeneda, vennas. Astu aga ringi. Mis sest, et tee venib pikemaks, see-eest jääb matt kenasti puhtaks!»

«Aitüma, Rapuntsel!» tänab tudeng ja teebki soovituse kohaselt, teine ja kolmaski tema järele. Ütle veel, et tänapäeva noorus ei võta arukat nõuannet kuulda.

TRÜ kohvikus

12. MÄRTSIL KELL 17

Laulame ja tantsime emale.

Esinevad TRÜ lasteaia lapsed ja kõik soovijad.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tarty Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») g. Tartu Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета, Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1376. MB 00595.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 8 (885) Reedel, 17. märtsil 1972. a. XXV aastakäik

Lugupeetud abituriendid!

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL ON ÜHTAEGU VANA JA NOOR ÕPPEASUTUS — VANA OMA AJALOO JA TEADUSLIKE TRADITSIOONIDE POOLEST, NOOR AGA OTSIVALT VAIMULT NING ÜLIÕPILASKONNA KOOSSEISULT. IGAL KEVADEL SAADAB ÜLIKOOL ELLU JÄRJEKORDSE LENNU KÕRGEMA HARIDUSEGA SPETSIALISTE, IGAL SÜGISEL VÕTAB VASTU UUE VAHETUSE, ET NENDEST KUJUNDADA OMA ERIALA HÄID TUNDJAID NING AKTIIVSEID KOMMUNISTLIKU ÜHISKONNA EHITAJAID. JUST TEIE HULGAST KOMPLEKTEERITAKSE MEIE ÜLIKOOLI JÄRJEKORDNE VAHETUS, SEE VAHETUS, KELLE ÜLIÕPILASPILETID ALGAVAD NUMBITEGA 72 ...

PEAGI TULEB TEIL LANGETADA OMA SENISE ELU KÕIGE KAALUKAM OTSUS — VALIDA ERIALA, MIS JÄÄB KOGU ELUKS NING KUJUNEB TEIE TEGEVUSE PÕHILISEKS SISUKS. TEHKE SEDA IGATI LÄBIKAALUTULT, VÕTTES KUULDA NII SÜDAME KUI MÕISTUSE HÄÄLT, VAAGIDES NII OMA VÕIMEID KUI HUVISID NING PIDADES SILMAS MEIE ÜHISKONNA VAJADUSI. MEIE MAA PALJUDE KÕRGEMATE ÕPPEASUTUSTE HULGAS OOTAB TEID, TEIE NOORUSLIKKU INDU, TEADUSEJANU JA TÖÖTAHET AUVÄÄRNE *ALMA MATER TARTUENSIS*.

SOOVIDES KORDAMINEKUID KESKKOOLI LÕPETAMISEL NING ÕIGE OTSUSE LANGETAMIST ELUTEE VALIKUL

A. KOOP,
TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI REKTOR

Sport elukutseks

Kehakultuur ja sport omandavad üha tähtsama koha inimeste elus. Tööprotsesside automatiseerimise ja elulaadi linnastumise tõttu tuleb igal järgneval põlvkonnal ikka rohkem tegelda spordiga. Vastasel juhul ootaks inimkonda degenereerumine. Nõukogude Liidus on kehakultuuriliikumisele seatud kindel eesmärk: jõuda niikaugele, et iga inimene tegeleks iga päev kehaliste harjutustega. Eesmärgini jõudmiseks tuleb veel palju teha. Selleks vajatakse täiendust noore kaadri näol, vajatakse uusi spordispetsialiste.

Pöördume nende abiturientide poole, kellele sport on saanud lemmiktegevuseks. Teid ootab TRÜ Kehakultuuriteaduskond. Nende hulgast, kes armastavad oma ala ja tahavad selle heaks kogu jõu ja võimed välja panna, saabki meie spordiliikumine järelkasvu.

Kehakultuuriteaduskonnas on võimalik elukutse omandamisega ühendada lemmiktegevus. Neli aastat õppimist ja noort spetsialisti ootab avar tööpõld. Missugustes paikades töötavad Kehakultuuriteaduskonna lõpetanud? Suurem osa on läinud tööle treeneritena spordikoolidesse ja spordiühingutesse või kehalise kasvatuse õpetajatena üldhariduslikesse koolidesse. Nende kõrval leidub arvukalt kõrgemate koolide õppejõude, kutsekoolide ja tehnikumide kehalise kasvatuse õpetajaid. Osa spetsialiste tegeleb organisatsioonilise tööga spordikomitee või spordiühingute rajooni- ja linnaaparaadis või siis vabariiklikes keskorganites. Mitmed teaduskonna lõpetanud organiseerivad kehakultuuri ja sporti vabrikutes, asutustes, sovhoosides, kolhoosides kas tootmisvõimlemise metoodikutena või massispordi instruktoritena. Mõnest lõpetanust on saanud spordiajakirjanik, mõnest teaduslik töötaja. Pikk loetelu erinevaid ameteid, kuid neid kõiki seob üks — armastus spordi vastu.

Kehakultuuriteaduskonnas on soodsad võimalused sportimise jätkamiseks meie vabariigi kõige kogenumate treenerite ja õppejõudude silme all. Enamikul spordialadel on üliõpilaste kasutada head baasid, inventar ja varustus. Mainime siinkohal vaid üleliiduliselt ja rahvusvaheliselt tunnustatud Kääriku baasi, kus Nõukogudemaa olümpiavõistlejad harjutasid enne Sapporosse sõitu ja valmistuvad ka Müncheni jõuproovideks.

Oma võlu on igal spordialal. Teadmisi, oskusi ja vilumusi annavad õpingud. Optimismi, elurõõmu ja head tervist peab igal tulevasel üliõpilasel endal olema. Kehakultuuriteaduskond ootab abituriente, kes tahavad sporti ühendada elukutsega! Tänavu võetakse I kursusele vastu 50 üliõpilast.

V. LENK,
spordimängude kateedri juhataja

Ajaloo-Keeleteaduskond

Ajaloo-Keeleteaduskond on tähtsaim humanitaarainete, sealhulgas rahvuslike distsipliinide õpetamise keskus vabariigis.

Teaduskond valmistab ette kaadrit Eesti NSV koolidele ja teaduslikele ning kultuuriasutustele. Õpetajakutse saavad kõik teaduskonna lõpetajad (peale psühholoogiaosakonna), sellepärast teevad ka kõik üliõpilased läbi pedagoogillise praktika (peale žurnalistide ja psühholoogiaosakonna üliõpilaste). Õpetajakutset taotlevail üliõpilastel toimub 6. semestri lõpul veel praktika pioneerilaagris.

Teaduskonnas kehtib viieaastane õppeaeg, kaugõppeosakonnas kuueaastane. Õpingud lõpevad kas diplomitöö või riigieksamitega, mõnel erialal aga nii diplomitöö kui riigieksamitega.

Kahel esimesel kursusel omandatakse põhimõisteid õpitavaist aineist: loetakse sissejuhatust kirjandusteadusse, keeleteadusse, rahvaluulesse, entnograafiasse, arheoloogiasse. Paralleelselt loetakse ka üldkursusi: tänapäeva eesti keelt (vene filoloogidel vastavalt vene keelt); eesti ja vene kirjandust, väliskirjandust, üldajalugu, NSV Liidu ajalugu. Esimesel ja teisel kursusel süvendatakse võõrkeelte tundmist, õpitakse ladina keelt, eesti filoloogia osakonnas ka soome keelt. Vastavalt vajadustele saab õppida vabatahtliku ainena veel võõrkeeli, Eesti NSV ajalugu, kunstiajalugu vm. Üliõpilased, kes koolis on õppinud inglise keelt, peavad ajaloolaste või eesti filoloogidena õppima lisaks saksa keelt.

Eesti keele ja kirjanduse osakonnas omandatakse põhiteadmised eesti keeles ja kirjanduses 7—8 semestri jooksul. Kolmandast kursusest spetsialiseerutakse kitsamale erialale, lisanduvad eriseminarid ja erikursused. Kursusetöid kirjutatakse teisel kursusel eesti kirjanduse ja rahvaluule teemadel, kolmandal ja neljandal kursusel valitud erialal. Need, kes lõpetavad ülikooli diplomitööga, võivad kursusetöö teemat edasi arendada ka diplomitööks. Kahenädalane erialane praktika toimub IV kursuse lõpul.

Eesti keele ja kirjanduse osakonna **üliõpilastel** on **võimalus kitsamaks erialaks** valida eesti keel, eesti kirjandus, eesti rahvaluule, soome-ugri keeled või žurnalistika. Viimase õppeplaan erineb kõigepealt selle poolest, et žurnalistidel on pedagoogilise praktika asemel õppeplaanis **ajakirjanduse** praktika.

Ajaloo-osakonnas on sissejuhatavateks aineteks arheoloogia ja etnograafia. Üldkursustena loetakse vanaaja, keskaja, uusaja ja uusima aja ajalugu, NSV Liidu ajalugu, Aasia ja Aafrika maade ajalugu, lõuna ja lääneslaavlaste ajalugu, Eesti NSV ajalugu, arhiivindust, allikateõpetust, NSV Liidu ja üldajaloo historiograafiat, kunstiajalugu. Kolmandast kursusest võib spetsialiseeruda NSV Liidu ajaloo, üldajaloo, NLKP ajaloo, arhiivinduse, etnograafia, arheoloogia, kunstiajaloo ja museoloogia erialale.

Vene keele ja kirjanduse osakonna sissejuhatavad ained on sissejuhatus keeleteadusse ja rahvaluule. Üldained on vene kirjanduse ajalugu, väliskirjandus, lastekirjandus. Praktilistest töödest tehakse 2. semestri lõpul läbi rahvaluulealane, 4. semestri lõpul dialektoloogia või kirjandusteaduslik praktika. Nagu kõigis õpetajakutset andvais osakondades, on ka siin ette nähtud pedagoogiline praktika. Spetsialiseeruda saab vene keele ja kirjanduse alale.

Võõrkeelte osakonnas õpitakse inglise, saksa ja prantsuse keelt. Sissejuhatavalt õpitakse vastava maa ajalugu ja geograafiat. Rohkesti on tunde ette nähtud põhikeele õppimiseks, õpitakse ka veel teist võõrkeelt (saksa, inglise, prantsuse k.), eraldi kursuste foneetikat, helitehnikat ja muid aineid.

Defektoloogiaosakond valmistab ette õpetajaid erikoolide jaoks (kuulmise, nägemise ja muude defektidega laste õpetamiseks). Selle spetsiaalsuse valinud üliõpilastelt nõutakse erilisi kalduvusi pedagoogitööks. Õppeplaanides on peaaegu asetatud pedagoogilistele ja metoodilistele ainetele ning psühholoogiale. Vastavalt eriala iseloomule õpetatakse rohkesti meditsiinilisi aineid — anatoomiat, füsioloogiat, neuropatoloogiat, geneetika aluseid. Et õpetamine toimub eesti filoloogia baasil ja õpetajaid valmistatakse ette eesti koolidele, õpetatakse ka tänapäeva eesti keelt, eriti foneetikat. Praktilised tööd toimuvad kliinikuis ja erikoolides.

Psühholoogiaosakond valmistab ette spetsialiste pedagoogilise psühholoogia, töö- ja sotsiaalpsühholoogia ning kliinilise psühholoogia erialal.

Peale mitmekesiste psühholoogiliste distsipliinide, antropoloogia ja geneetika õpetatakse matemaatikat ja küberneetilisi meetodeid. Psühholoogiat saab õppida ainult statsionaarselt.

Prof. K. SIILIVASK,
dekaan

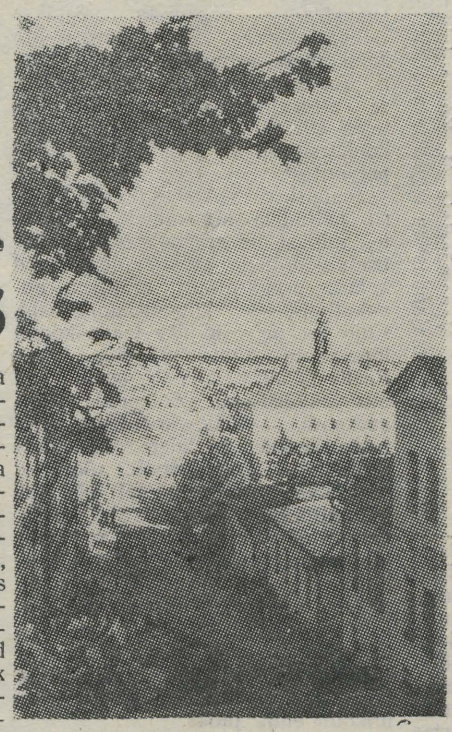

August Sang

Mälestus

Mul meelde tuleb kauge kevad.
Peal taevas on kui akvarell.
All orus toomed õilmitsevad.
Kolmveerand üheksa lööb kell.

Ma vaatan Inglisillalt linna.
Mind ootab auditoorium.
Ent kuidagi ei tahaks minna —
nii sinine on taevakumm.

Mul peas on kolossaalsed lokid
ja üldse — kogu inimkond,
ja jalas aukudega sokid.
Ma olen hästi noor ja blond.

Ja kõik on nagu laulus ladus.
Ma ootusrikkalt seisan seal . . .
siis tõusis pilv ja päike kadus . . .
Aeg tuli maa ja mere peal . . .

Mu ellu elu sisse astus
ja käskis mind: nüüd valik tee!
Oh õnnis mees, kel valmis vastus!
Mul aga polnud valmis see.

*

NB! KIRJANDUSVÕISTLUS NB!

TÖÖDE LOOVUTAMISE TÄHTAEG ON 15. APRILL.
TINGIMUSTEST LÄHEMALT TRÜ 18. VEEBRUARI AJALEHES.

*

Luuderohu märgiga rinnas

Väike luuderohulehte kujutav heleroheline rinnamärk hõbedaste tähtedega LK on tuttav igale vanema kursuse tudengile — Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi liikme tunnusmärk. Märgi omanikule meenutab ta matku ja ekskursioone, vestlusi ja kohtumisi.

Erinevad erialad, tulevikuplaanid, iseloomud, ühine armastus kodumaa looduse vastu — see on meie ringile kõige iseloomulikum.

13. märtsil 1958. a. sai ring eluõiguse. Homme tähistame 14. tegevusaastat. Ringi teaduslikuks juhendajaks on olnud asutamisest peale Jaan Eilart, auliikmetest võib nimetada kirjanikke Erni Krustenit ja August Sanga, geograafi Endel Varepit.

14 aasta jooksul on ringil välja kujunenud oma traditsioonid: sügisene avamatk Taevaskotta, vana aasta ärasaatmine Toomemäel, ulukite loendamine Mahtras, Väikese Illimari pargi korrastamine Ahjal, lõpulõke Järvseljal. Augustis sõidetakse nädalaks-paariks väljapoole liiduvabariigi piire. Nii on ringi õppereisid ulatunud Uraalist Krimmini, Siberi steppidest Neringa liivaluidetele.

Mahuka osa praktilistest ettevõtmistest hõlmavad suvised tööd looduses. Tähtsamad uurimused on koondatud ringi looduskaitsealaste tööde kogumikesse, mis ilmusid 1963. ja 1968. a. Kolmas kogumik on koostamisel.

Ole Sa EPA või TRÜ mütsi kandja, luuderohu märgiga sõpruskond ootab Sind.

Igal aastal

oled Sa tulemas, lugupeetud abiturient. Uksed Sinu ees on valla kõikjal. See loob illusoorse pildi lõpututest võimalustest. Sul tuleb valida, nii et Sa kohe ei teagi, kuhu oma tark pea panna. Rahatasku täitmine ei ole meie hästitasuvas tööstuses ja põllumajanduses probleem. Ega olegi paha, kui Sa oma võimeid, huvi ja tahet kainelt kaaludes kohe tööle lähed. Aus ja lugupeetud töömees on igapidi etem kui läbikukkunud ja pettunud haritlane. Pealegi on töömees tänapäeval samuti õppija.

Kuid kindlasti oled Sa juba otsustanud kõrgema kooli kasuks ja tuled muidugi Tartu Riiklikku Ülikooli. Vist valisid juba niisuguse romantilise eriala nagu arheoloogia, kunstiajalugu, huvitava žurnalistikutse, paeluva psühholoogia, kasuliku kaubatundmise, teaduslikult kõlava majandusküberneetika, seiklusrikka geoloogia, väärika juristi, väga vajaliku arsti kutse. Nii ongi õige. Ainult tea, oma unelma saad teoks teha ainult tõsise tööga. Oleme näinud palju noori tudengeid, kes suurte lootustega auditooriumi astuvad, kellel aga ei jätku juba esimesel aastal tahet asuda kõvasti õppetöö kallale, rääkimata sügavast huvist eriala vastu.

Aastad lähevad, eksamid saavad tehtud, aga ei tule temast ei arheoloogi, žurnalisti, geoloogi, heast arstist on ta kaugel. Ütlen aga ka siinsamas, et ei tea juhtumit, kus hästi õppiv, teadusliku uurimistööga tegelev ja ühiskondlikes probleemides orienteeruv üliõpilane poleks saanud valida talle meeldivat kitsamat eriala.

Ülikoolis võib pettuda ja tunda ka tõelist rõõmu tema rikkustest osa saades. Kõik oleneb ikka Sinust endast. Ideaalne oleks, kui Sa juba esimesel kursusel otsiksid huviala, ühiskondliku tegevuse või kui Sul pole selleks soont, läheksid kuulama kammerkontserte aulas, vaataksid ära kõik «Vanemuise» etendused (see on muide kohustuslik!) või prooviksid pintslit kunstikabinetis. Teisel kursusel kuulud Sa juba rahvusvaheliste suhete ringi ja aitad üliõpilaspäevi ette valmistada. Aega on küll vähe, aga jõuad kirjutada referaadi dialektilisest materialismist, leiad erialal miljon huvitavat probleemi ja ei tea, mida jätta, mida võtta. Kolmandal kursusel käid juba loenguid pidamas (ka väike lisa stipendiumile), Sind on valitud osakonna komsomolibüroosse ja sõbrad soovitavad minna kuulama professor M. Bronšteini loenguid poliitökonoomiast. Neljandal oled nagu kala vees ja tunned kogu aeg ajapuudust, kursusetööks leiad niipalju materjali, et on raskusi selle läbitöötamisega. Aga jõuad siiski, kevadel on kõik seljataga, ja olles teist aastat EÜE-s, töötad juba rühmajuhina. Viiendal uurid mõnuga neid, keda Sul «rebaseks» tuleb lüüa. Ja aeg on kadunud pagana küiresti. Ikka jääb mingi rahulolematus, oleks ju suutnud rohkem. Võib-olla läheb Sul nii. Poleks paha.

Kui Sul õnnestub ülikooli sisse saada aastal 1972, siis tea, et Sinu silmade all ja otsesel abil kerkib uus õppehoone füüsikaosakonnale, alustatakse Teadusliku Raamatukogu ehitamist, kerkib teine kaunis 11-korruseline ühiselamu. Saame juurde uued auditooriumihooned. Ülikool jääb linna keskseks ehitustandriks, Tartu jääb ülikoolilinnaks ja Sinul on võimalus siia jätta oma jälg.

Jõudu ja hakkamist!
M. KUBO,
TRÜ komsomolikomitee sekretär

Per aspera ad astra

Neile, keda huvitab majandusteadus

On hulk elukutseid, millega noored tutvuvad juba õige varakult. Arvatavasti teab iga keskkoolilõpetaja, mida teeb õpetaja või arst, kujutab enam-vähem ette ehitaja ja maaparandaja elukutset. Maalastel on selge pilt ka agronoomi ja zootehniku töödest-tegevustest. Hoopis vähem puututakse kokku aga ökonomistikutsega.

Kes siis on tänapäeva ökonomist ja millega ta tegeleb? Praegu ei leidu enam rahvamajandusharu, kus ei töötaks kesk- või kõrgema haridusega ökonomiste. Ökonomisti tööpõld on väga lai: lähtudes objektiivsetest majandusseadustest suunab ta majanduspoliitikat konkreetsetes tingimustes. Ökonomist peab seisma hea selle eest, et töö-jõu või materiaalsete väärtuste kulutus annaks kõige suuremat efekti.

Sotsialistliku majandussüsteemi puhul lähtub ökonomist eelkõige riiklikest huvidest. Seejuures peab ta tagama ka igale kodanikule tema seaduslikud õigused. Kui ettevõtted tahavad lasta vahel välja kõrgendatud hinnaga tooteid, peab ökonomist vahele astuma, arvestades tarbijate huve. Kaubatundjad jälgivad, et ettevõtted suunaksid kaubandusvõrku ainult nägusat ja kvaliteetset kaupa. Kaubandusökonomistid hoolitsevad selle eest, et kauplusi oleks piisavalt, et kaubahinnad vastaksid nende tootmiseks tehtud kulutustele jne.

Majandusteaduse kitsamaid eriharusid on palju. TRÜ Majandusteaduskonnas valmistatakse ette rahanduse ja krediidi eriala spetsialiste (nii eesti kui ka vene keeles). Kaubandusökonoomika, kaubandusliku raamatupidamise ja majanduskiberneetika erialal toimub õppetöö eesti keeles. Et peagi ilmub teatmik «TRÜ MAJANDUSTEADUSKOND 1972», siis pole siinkohal põhjust nendel erialadel pikemalt peatuda. Teaduskonna teatmikke saadame keskkoolidesse, haridusosakondadesse, kutsenõuandlatesse. Kui neid pole võimalik sealt saada, võib neid teie nõudmisel välja saata ka teaduskond, eriti juhul, kui seda soovib suurem grupp.

Majandusteaduskonnas on võimalik õppida nii statsionaarselt kui ka mittestatsionaarselt. Nii nagu kõigis teaduskondades nii õpitakse ka Majandusteaduskonnas ühiskonnateadusi ja võõrkeeli, ilma milleta tänapäeva nõukogude spetsialist ei ole mõeldav. Kõigile. Majandusteaduskonna üliõpilastele antakse tugev üldmajanduslik ettevalmistus, et nad oleksid suutelised edukalt töötama mitte ainult oma kitsal erialal, vaid võiksid soovi korral üle minna ka mõnele teisele majandusalasele tööle. Üha enam suureneb matemaatika osatähtsus. sest elu nõuab matemaatiliste meetodite kiiret ja ulatuslikku rakendamist rahvamajanduse planeerimisel ja juhtimisel. Sellepärast õpetatakse Majandusteaduskonnas kõrgemat matemaatikat, tõenäosusteooriat, matemaatilist statistikat ja matemaatilist planeerimist.

Tugeva üldise ettevalmistuse baasil saavad üliõpilased ettevalmistuse nende poolt valitud kitsamal erialal. Praktiliste oskuste omandamiseks näeb õppeplaan ette menetluspraktikat.

Majandusteadlane peab olema avara silmaringiga inimene, kes püsivalt otsib uut ja võitleb aktiivselt majandusküsimuste parema lahendamise eest. Sellepärast on teaduskonnas loodud võimalused fakultatiivsete erikursuste kuulamiseks, tööks teaduslikes ringides, isetegevuseks jne.

Majandusteaduskonna lõpetanu esimene töökoht sõltub tavaliselt valitud kitsamast erialast. Rahanduse ja krediidi eriala lõpetanud suunatakse tööle ökonomistidena rahandusorganeisse või ettevõtetesse, inspektoritena pankadesse. Kaubanduslike erialade lõpetanud saavad kaubatundjateks suurtes kauplustes ja ladudes või kaubandusorganisatsioonides, kaupluste või ladude juhatajate asetäitjateks. Kaubandusökonomistid on tavaliselt kaupluse juhataja asetäitjad, planeerijad, kaubandusinspektorid, kaubandusorganisatsioonide osakondade juhatajad jne. Kübernetikud hakkavad tööle plaaniorganites, raamatupidajad kaubastutes ja ETKVL-i süsteemis.

Iga lõpetanu ametialane edukus sõltub tema praktilisest tööst ja arenemisvõimest, kuid üldiselt on TRÜ Majandusteaduskonna lõpetanute teenistusalane edutamine toimunud kiiresti. Nii töötab meie lõpetanuid ministeeriumides valitsuste juhatajatena, nende asetäitjatena, osakonnajuhatajatena, riigipangaosakondade ja rahandusosakondade juhatajatena ja paljudel teistel vastutavatel kohtadel. Palju lõpetanuid on läinud teaduslikule tööle, õppejõududeks kõrgematesse või keskeriõppeasutustesse, ajalehtede toimetustesse, partei- ja ametiühinguorganeisse.

Majandusteadlase töö on huvitav, sest puhtmajanduslike küsimuste lahendamisel tuleb kokku puutuda ka paljude teiste alade (haridus, tervishoid, tootmistehnoloogia, kirjandus jne.) põhiküsimustega, olla alati kursis meie elu aktuaalsete probleemidega ja viibida inimeste keskel.

Dots. V. KRINAL,
Majandusteaduskonna
dekaan

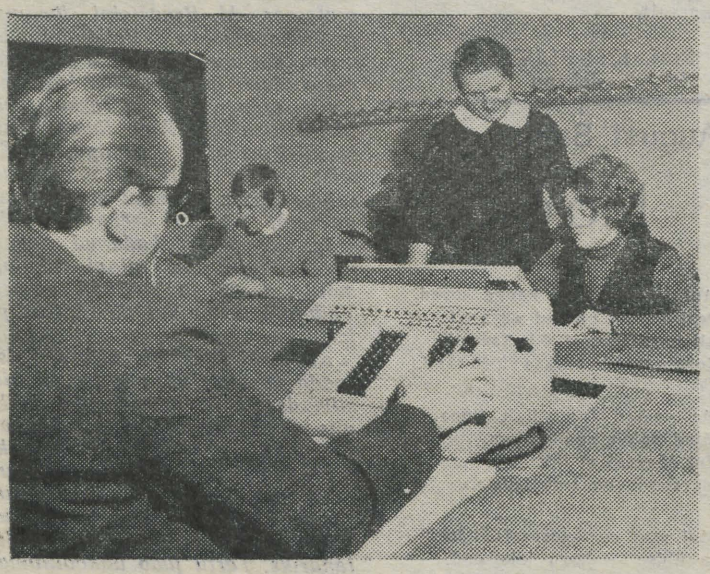

Vanemõpetaja M. Kuuse juhendamas majandusliku tegevuse analüüsi praktikumi.

Kui soovite õppida juristiks

Leida kaasajal sadade erinevate elukutsete hulgast see ainuõige on tohutult raske. Valik sisaldab endas paratamatult mõningase riski ja juhuslikkusemomendi. Otsustada selle üle, kas mingi elukutse on huvitav või mitte, saab vaid siis, kui seda elukutset põhjalikult tuntakse. Iga elukutse kasvatab endale ise patrioote. Seda näitavad ka vestlused õigusteaduskonda astujatega. Enamik neist ei tea oma tulevasest elukutsest peaaegu mitte midagi, või on neil vaid ähmane, mõnikord isegi väär ettekujutus. Kuid ometigi saavad enamikest neist tublid spetsialistid ja vähesed on loobunud valitud erialast. Ka viimane pole eriti valulik, sest juristi ettevalmistus võimaldab töötada väga erinevatel, sageli isegi vastandliku iseloomuga töökohtadel. Kellele ei meeldi prokuröri või uurija rahutu elukutse, alaline tegelemine kurjategijatega, võib valida hoopis rahulikuma töökoha ettevõttes või kolhoosis. Kui huvitutakse tööst komsomoli, ametiühingu või teiste ühiskondlike organisatsioonide liinis, kuluvad juristi teadmised ja oskused ka seal marjaks ära. Harvad pole ka juhud, kus juristidest on saanud hoopiski kirjanikud, ajakirjanikud, raadio- või televisioonireporterid, näitlejad, lavastajad jne.

Mõnikord soovitakse õigusteaduskonda astuda põhjusel, et jooksul diferentseeritud ettevalmistus. Kolmel esimesel aastal õpitakse igale juristile vajalikke üldaineid, nagu riigi ja õiguse ajalugu, riigi ja õiguse üldteooria, poliitiline ökonoomia, marksistlik filosoofia, kriminaalõigus, tsiviilõigus, tööõigus jt. Kolmanda õppeaasta kevadel viibivad üliõpilased lühiajalisel tutvumispraktikal prokuratuuris, täitevkomitees ja mõne ettevõtte juriskonsuldi juures. See peab kaasa aitama kitsama eriala valikule, sest kolmandast õppeaastast alates jaguneb ettevalmistus kolme tsüklisse. Siin jätkub üldainete õpetamine, millele lisanduvad erikursused, valitud vastavalt tulevasele tööle. Prokuratuuri ja Siseministeeriumi töötajad tutvuvad põhjalikumalt kriminaalõigusega, kriminalistikaga, kriminoloogiaga, kõige kaasaegsega, mis on vajalik võitluseks kuritegevuse vastu.

Nõukogude riigiaparaadi spetsialistidele õpetatakse täitevkomiteede töö spetsiifikat, antakse vajalikke teadmisi sotsioloogiast jne.

Tööstus- ja põllumajandusjuristidele aga antakse majandusalaseid teadmisi, loetakse juhtimisteaduse aluseid jne.

Viiendal õppeaastal viibivad üliõpilased uuesti neli kuud praktikal, nüüd juba tulevasele töökohale võimalikult lähedasel.

Teoreetilise õppetöö kõrval toimuvad praktikumid, kus õppetöö püütakse viia võimalikult kooskõlla tegeliku eluga.

Enamik juristi õppetööst (välja arvatud üksikud ained, nagu kohtufotograafia jt.) seisneb kuulamises, lugemises, mõtlemises, juurdlemises, analüüsimises, üldistamises, võrdlemises, kahtlemises, vaidlemises, jälle kuulamises ja jälle lugemises. See on vaid ajude töö. Seetõttu on juristi tööpäev sageli isegi väsitavam kui mõne teise eriala üliõpilaste oma. Mõnikord arvatakse, et hea jurist saab sellest, kes on tugev ajaloos, keeles ja kirjanduses. Kuid humanitaarteadmiste kõrval on hädavajalik tugev abstraktne mõtlemisvõime. Õigusel ei ole mõõtmeid, teda tuleb vaid abstraktselt ette kujutada. Sellise mõtlemisvõime vajalikkust on tõendanud matemaatika erikallakuga klasside lõpetanute eriline võimekus õigusteaduskonnas.

Erilist rõhku pannakse kirjalikule ja suulisele väljendusoskusele. On need ju peamised juristi tegevusvahendid. Selleks kasutatakse kirjalike tööde — kursuse- ja diplomitöö vormi. Juriidilise mõtlemisvõime arendamisele, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse omandamisele aitab kaasa osavõtt üliõpilaste teaduslike ringide tööst. Püütakse kasvatada avaliku esinemise oskust ühingu «Teadus», kõnekursuste, kõnekoolide jne. kaudu. Eriti vajalikuks peetakse ka organiseerimisvõimet, inimestega suhtlemise oskust. Seda püütakse saavutada ühiskondliku töö kaudu. Kasutatakse ka juristidele spetsiifilisi ühiskondliku töö vorme nagu tegutsemine prokuröri ühiskondliku abina, rahvakohtu kaasistujana, rahvasaadikuna jt.

Jurist on alati aktiivne ühiskonnategelane. Seepärast peab ta selleks kogemusi saama juba õpinguteajal.

Õigusteaduskonna üliõpilased võtavad aktiivselt osa kogu üliõpilaskonna elust, spordivad, tegelevad isetegevusega, õpivad amatöörautojuhtideks jne. Üleülikooliliste isetegevusringide tööst osavõtu kõrval harrastatakse isetegevust ka teaduskonnas. On ju vaja sisustada üliõpilasõhtuid, veeta kõige kasulikumalt ja kõige lõbusamalt elu üks ilusamaid perioode — üliõpilasaastad.

dots. V. KELDER,
tsiviilõiguse- ja protsessi
kateedri juhataja

AMETIÜHING

Kooliõpilasena ei tulnud teil tarvis ametiühingut. Üliõpilasena küll. Soovite sõita suusalaagrisse Käärikule või Vellaverre — seda korraldab ametiühing. Te kogete peagi, et ametiühingu käsutada on mitmesuguseid hüvesid, nagu näiteks tasuta või osalise maksuga dieettuusikud mitmeks kuuks, profülaktooriumituusikud (15 rubla nelja nädala eest), sanatooriumituusikud jne. Ametiühing eraldab toetussummasid kitsikusse sattunud üliõpilastele. Sellele kõigele mõeldes on loomulik, et rõhuv enamik meie üliõpilastest kuulub ametiühiguorganisatsiooni.

TRÜ

Käesoleval ajal töötab Nõukogude Liidus kokku 811 kõrgemat kooli, nendest 52 ülikooli. Ülikoolide eripära ja jõud seisnevad nende universaalsuses. Kui instituudid ja akadeemiad on spetsialiseerunud ühe teadusharu või rahvamajandusharu spetsialistide koolitamisele, siis ülikoolides on tavaliselt esindatud ja arendatavad kõik põhilised teadusharud, see annab head võimalused koostööks ja koopereerumiseks.

*

Tartu Riiklik Ülikool kuulub suuruselt keskmiste ülikoolide hulka, teaduste doktorite poolest (56 doktorit) oleme aga 11. kohal, teaduste kandidaatide poolest (322 kandidaati) 13. kohal absoluutarvudes. Teaduslike välissuhete poolest on TRÜ kindlalt meie kodumaa 10 esimese ülikooli hulgas.

*

Üldse on käesoleval ajal TRÜ-s 826 õppejõudu ja teaduslikku töötajat, 4336 statsionaarset ja 1916 mittestatsionaarset üliõpilast.

*

Kõrgemates koolide jagunevad õppejõud õpetajateks, vanemõpetajateks, dotsentideks ja professoriteks. Dotsendi ja professori teaduslik-pedagoogilise kutse saavad vilunud õppejõud, kes on üldreeglina vastavalt teaduste kandidaadid või (professori puhul) teaduste doktorid.

*

Ülikooli juhib rektor, keda abistavad prorektorid. Neid on meie ülikoolis neli — teadusala, õppe-, kaugõppe-, ja haldusprorektor. Teaduskonda juhib dekaan, keda abistab prodekaan, oma funktsioonidelt kooli õppeala juhataja taoline ametimees.

*

Meie ülikooli perspektiivplaanid kuni 1980. aastani näevad ette uusehitusi 20 miljoni ruba eest. Käesoleval viisaastakul on plaanis ehitada umbes 8 miljoni rubla ulatuses. Leningradi maantee uue ühiselamu kõrvale rajatakse teine niisamasugune. Ülikooli klubi vastu tuleb füüsikaosakonna uus, suur ja moodne õppehoone, tehakse ettevalmistusi Teadusliku Raamatukogu uue hoone püstitamiseks Tiigi tänava algusesse. Peale nende on plaanis veel elamuid õppejõududele ja muid väiksemaid ehitisi.

Komsomoliorganisatsioon

1971/72. õ.-a. oli TRÜ 4336 statsionaarse üliõpilase hulgas kommunistlikke noori 3765, seega 86,1%. Ülikooli komsomolielu juhib ELKNÜ TRÜ komitee, mis koosneb ideoloogia-, õppe-, kultuuri-, olme- ja informatsioonisektorist. Tihedas koostöös komiteega tegutsevad rahvusvaheliste suhete ring, majanduslike suhete klubi, kinoklubi ja sotsioloogiaring.

EÜE,

kus läinud suvel töötas 458 TRÜ üliõpilast, saavutas suurt edu. Plaanitud 2,4 miljoni rubla asemel tehti tööd 3,2 miljoni rubla eest. Tänavuaastaste ettevõtmiste kohta peab põhiinformatsiooni andma aprillis toimuv EÜE reklaamikuu. Avaldusi väljaspool Eesti NSV-d töötavate rühmade komplekteerimiseks võetakse vastu 1.—20. aprillini, Eesti rühmadesse aga 1.—20. maini. Peale NSV Liidus asuvate objektide on malevlastel võimalus töötada Ungaris, Poolas, Tšehhoslovakkias, SDV-s ja Bulgaarias.

Ühiselamutest

Üliõpilaste olmes on toimunud muutused paremuse suunas. Juba valminud uuele ühiselamule Leningradi maanteel lisandub 1973. a. teinegi. Hoolitsetakse selle eest, et ühiselamud oleksid nagu päris kodud. Nii on käsil sanitaarremont Pälsoni t. 14 majas. Koridorid saavad uue ilme, on avaram ja puhtam.

ÜVAK

See teile tundmatu tähekombinatsioon viib lõpuks jällegi ametiühinguorganisatsiooni juurde välja: Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassa. Abistamine ongi tema ainus tegevusala, abistamine laenusummaga ühe kuu stipendiumi ulatuses. Esimese laenu võib saada kolm kuud pärast liikmeks astumist.

Esimesed naised võeti vabakuulajatena meie ülikooli 1905. a. sügisel. Seega oli Tartu Ülikool esimene ülikool kogu tsaaririigis, kes avas oma uksed naistele. Esimesel aastal oli vabakuulajaid-naisi vaid 5, aasta hiljem juba 200, kogu Venemaal aga umbes 2000. Vaatamata võimude poolt tehtud takistustele lõpetasid esimesed naised vabakuulajatena ülikooli (saamata aga diplomit ja ametlikke õigusi) 1913. aastal. Alles 1915. aastast lubati naisi võtta täisõiguslikeks üliõpilasteks.

*

* * *

Augustikuu kaks esimest dekaadi on suviselt rahulik Tartu üliõpilaskandidaatide päralt. Tavaliselt algavad sisseastumiseksamid 2.—3. augustil (neile eelnevad konsultatsioonid) ja lõpevad 14.—15. või 17.—18. paiku. Seejärel ütleb oma sõna autoriteetne vastuvõtukomisjon. Need on lootuste ja ootuste, rõõmu, aga ka pettumuste nädalad nii äsjasele abituriendile kui ka noorele töölisele-teenistujale, see on aeg, mil just nemad annavad meie vanale ülikoolilinnale ilmet.

* * *

Vabandus, et seda või teist asja millegipärast koolis läbi ei võetud, kujuneb sisseastumiseksamil väheveenvaks, sest igas eksamikomisjonis istub ülikooli õppejõudude kõrval keskkooliõpetajaid, kes tunnevad sealseid programme ning nõudmisi läbi ja lõhki. Hinnatakse teadmisi, veel enam aga oskust neid kasutada, nendega opereerida, ühe sõnaga — tulevase tudengi mõtlemisvõimet.

* * *

Sisseastumiseksam nõuab selget pead ja julget pealehakkamist, seepärast tuleb enne eksamit korralikult välja magada, kergelt süüa ja õigeks ajaks kohale ilmuda. Ettevalmistusaeg on piisav (tavaliselt 45 minutit), programmid, atlased ja muud lubatud materjalid samas laual. Mittelubatud abivahendid on parem jätta aegsasti ukse taha, et mitte põhjustada väga ebameeldivaid tagajärgi. Ehk selgemalt välja öelduna: spikerdajatel ei lubata sel aastal enam eksameid jätkata.

TRÜ orientalistikakabinetis

on võimalik õppida araabia, heebrea, hiina, jaapani, tiibeti, sanskriti, hindi, taani, uus-islandi, fääri, suaheli, armeenia, korea, pärsia, gruusia ja indoneesia keelt, samuti türgi keeli jm.

Need keeled esindavad rikkalikku kirjanduslikku kultuuri, mille vahendajaid meil oleks hädasti vaja.

KOHVIKUSSE, KOHVIKUSSE!

Kohvikud on eesti kultuuriloos alati olulist osa mänginud, on teada näiteks kirjandusajakiri, mida kohvikus tegelikult toimetatigi. Küll mitte ülikooli kohvikus, aga suuri asju sünnib sellegi vana maja seinte vahel. Just praegusel silmapilgul võivad seal kohtuda kaks maailmakuulsat teadlast, ilma et sellest sündmusest teataks ükski müürileht. Võib-olla just praegu pandi seal paberile uus luuletus, õnnestus kellelgi õiendada elu kõige kriitilisem eksam. Ja praegu pöördusid sinult, sisenejalt, ära kellegi ootel silmad, sest mitte sina ei pidanud tulema.

Seda kõike eesti noorte kunstnike pildinäituse, Kristjan Raua graafika, Lembit Sarapuu maalide keskel, mille väljapanemise eest hoolitseb TRÜ kunstikabinet; seda kõike kunstnik Hilja Hollase värviliste siidkardinate keskel. Kohvikusse, kohvikusse!

ELKNÜ TRÜ komitee õppesektoris

Koguneme kolmapäeval, 22. märtsil kell 20 komitee ruumidesse. Arutusel edasised töösuunad. Osavõtt kohustuslik.

Elukutseliseks keemikuks

On inimesi, kellele keemia tähendab pesupulbrit, kingakreemi jt. majapidamistarbeid, sest niiviisi veenavad neid sildid paljudes kauplustes. Abiturientidel seostub keemia palju mitmekesisemate materjalide ja ainetega, nagu kõrgmolekulaarsed ühendid, pooljuhid, luminofoorid, ravimid jt. On teada keemiliste uuringute eriline tähtsus kaasaegses meditsiinis ja bioloogias. Keemia tähendab aga ka vajadust pähe tuupida väga erinevate ainete omadusi ilma loogiliste ja põhjuslike seosteta nende vahel. Mõnevõrra huvitavamaks tunnistatakse katsed, kuid ka siin on väga palju «solgutamist» ja loomingulist vaimu piiravaid kitsendusi (vett ei tohi valada happesse, katseklaasi otsa ei tohi sihtida endale või naabrile näkku jne.).

Tõepoolest, keemia on noor, üks kaasaja aktuaalsemaid ja arenemisvõimelisemaid teadusharusid, kuigi selle tundmaõppimise algus võib mõnele tunduda igavana. Kuid ärgem unustagem, et faktide ja oskuste miinimumita pole võimalik ühegi eriala omandamine. Näiteks ka meditsiin algab alles pärast anatoomia ja bioloogia süstemaatika vaevarikast pähetuupimist. Põhjuslike ja loogiliste seoste poolest on need alged veelgi vaesemad. Pealegi on keemias kõige raskem juba möödas, sest lõviosa vajalikest faktidest annab keskkool. Kõrgemas koolis õpitakse keemiat juba teisiti — algab seaduspärasuste selgitamine ja faktiliste teadmiste süvendamise põhiliseks vahendiks muutub eksperiment. Ühelgi teisel erialal pole laboratoorsete tööde osatähtsus nii suur kui keemias.

Meie vabariigis on keemikukutset võimalik omandada TRÜ Füüsika-Keemiateaduskonna keemiaosakonnas. Nii saadav kutse kui ka teadmised erinevad märgatavalt nendest, mida annavad TPI insenertehnoloogia ettevalmistavad harud. Ülikoolis ei süveneta keemia ühe konkreetse tehnilise rakenduse kõigisse detailidesse, vaid õpitakse tundma keemia põhilisi ja üldisi seaduspärasusi. Viieaastase õppeaja vältel tutvutakse keemia kõigi eriharude (anorgaanilise, orgaanilise ja analüütilise keemia) alustega ja saadakse praktilised kogemused töötamiseks laboratooriumides. Osakonna lõpetanu oskab orienteeruda keemia väga mitmekesistes nähtustes, uurida ja selgitada nende seaduspärasusi.

Keemiaosakonna teoreetilis-eksperimentaalse haru üliõpilased saavad teadusliku uurimistöö oskused ja kogemused kaasa juba ülikoolist. Pärast lõpetamist asuvad nad tööle teaduslikes uurimisasutustes, kõrgemates koolides või tööstusettevõtete laboratooriumides. Nende ülesandeks on vastava asutuse tööga seotud keemia probleemide iseseisev lahendamine.

Keemiaosakonna pedagoogilise haru üliõpilased saavad peale teadusliku uurimistöö oskuste veel spetsiaalse pedagoogilise ettevalmistuse. Vastavalt sellele antakse nendele peale keemiku kvalifikatsiooni veel keemia- või keemia- ja füüsikaõpetaja kutse. Olulist lisakoormust see endaga kaasa ei too, sest võrreldes teoreetilis-eksperimentaalse haruga jääb ära tootmispraktika. Selle asemel kuulatakse õpetamise metoodika kursust ja antakse tunde keskkoolides. Nendel üliõpilastel, kes taotlevad keemia- ja füüsikaõpetaja lisakutset, on ka keemia põhikursused üles ehitatud valitud probleemidest, sest füüsikat õpivad nad jällegi põhjalikumalt kui keemiaosakonna teised üliõpilased. Pärast lõpetamist asuvad keemiaõpetaja lisakutsega lõpetanud tööle suuremates keskkoolides, tehnikumides ja kõrgemates koolides, kus on neile täiskoormuse (ja -palga) kindlustamiseks piisav arv keemiatunde; keemia- ja füüsikaõpetaja lisakutsega lõpetanud aga nendes keskkoolides, kus nad saavad õpetada nii keemiat kui ka füüsikat. Niisugune kombinatsioon vastab kõige paremini reaalteaduste kaasaegsele sisule ning muudab need ained palju huvitavamaks, sest väärilisele kohale tõuseb nende eksperimentaalne, uurimuslik külg.

Seoses sellega, et vabariigis on praegu tõsine põud keemia- ja füüsikaõpetajatest, võetakse eeloleval sügisel TRÜ keemiaosakonna pedagoogilise haru I kursusele vastu 20 üliõpilast. Üldse võetakse keemiaosakonda 40 üliõpilast.

A. TALVIK

...või füüsikuks

Tänapäeval on raske inimesi üllatada teaduse ja tehnika uute saavutustega. Oleme harjunud teadetega kosmoselaevade laskumisest Kuule ja Veenusele, kusjuures nende tegevust juhitakse Maalt. Televisiooni vahendusel on võimalik jälgida inimese tegevust Kuul. Paljudes maades töötavad võimsad aatomielektrijaamad. On loodud uued võimsad valgusallikad — laserid, ehitatud gigantsed kiirendid, mis võimaldavad valmistada isegi antiaine aatomeid. Selliste imepäraste saavutuste loetelu võiks jätkata veel üsna pikalt, kuid esitatustki jätkub, et püstitada küsimus: millele tuginevad kõik need saavutused? Vastus on lihtne: saavutuste aluseks on loodusseaduste tundmine inimese poolt. Kõige üldisemaid loodusseadusi õpitakse tundma füüsikas ja seda teevad füüsikud.

Tartu ülikoolis on füüsikat õpitud ja õpetatud alates 1802. a. Eriti laialdaseks on kujunenud füüsikaalane tegevus nõukogude korra tingimustes. Selle põhjuseks on paljude uute instituutide ja laboratooriumide avamine nii ENSV Teaduste Akadeemias, kõrgemates koolides kui ka tehastes.

Stuudiumi algul omandatakse TRÜ füüsikaosakonnas füüsika ja matemaatika põhikursused: kõrgem matemaatika, üldine ja teoreetiline füüsika, teoreetiline mehhaanika, tehniline joonestamine, raadioelektroonika. Kõrvuti loengutega lahendatakse ülesandeid ja sooritatakse ulatuslik laboratoorne praktikum. Kitsam ettevalmistus saadakse erikursuste, eripraktikumide, tootmis- või pedagoogilise praktika ja kursuse- ning diplomitööde kaudu. Häid võimalusi jõukohaste teaduslike probleemide lahendamisega alguse tegemiseks pakub Üliõpilaste Teaduslik Ühing.

Pedagoogilises harus spetsialiseeruvad üliõpilased saavad mõnevõrra laiema silmaringi, õppides veel psühholoogiat, kino- ja fototehnikat (omandatakse kitsasfilmi demonstraatori kvalifikatsioon), elektrotehnikat ja tehnilist mehhaanikat, astronoomiat ja astrofüüsikat, füüsika õpetamise metoodikat koos katsetehnikaga ja raadiotehniliste õppevahendite tundmist. Pedagoogilise haru üliõpilased omandavad füüsiku ja keskkooli füüsikaõpetaja kutse koos õigusega õpetada matemaatikat.

Seoses teadmiste hulga tormilise kasvuga on väga aktuaalne õpetamise probleem. Küsimus seisneb selles, kuidas olemasoleva piiratud aja vältel üliõpilastele edasi anda üha suurenevat teadmiste kogust. Seda küsimust füüsika osas ei ole võimalik lahendada ilma võimekate füüsikaõpetajateta. Kuigi viimastel aastatel on olukord paranenud, on headest füüsikaõpetajatest vabariigis ikka veel puudus, mistõttu oleks noortel eriti soovitav spetsialiseeruda sellel erialal.

Eksperimentaal-teoreetilise haru üliõpilaste spetsialiseerumise peamisteks suundadeks on teoreetiline füüsika, tahke keha (pooljuhtide) füüsika, elektroonika, gaaslahenduse füüsika, geofüüsika ja astrofüüsika. Üksikud üliõpilased võivad spetsialiseeruda ka teistes, mittetraditsioonilistes suundades: biofüüsika, madalate temperatuuride füüsika jt.

Füüsikale on iseloomulik rohkearvuline keerukate aparaatide kasutamine. Aasta-aastalt ongi muretsetud või füüsikaosakonna oma jõududega konstrueeritud ulatuslik aparatuuripark, mille mahutamisega hakkab raskusi tekkima. Lahendus ei ole aga kaugel — juba ehitatakse füüsikakorpust, mille valmimine võimaldab veelgi paremini korraldada õppe- ja teaduslikku tööd.

Looduse saladuste avastamine ei ole kerge ülesanne, kuid eks raskuste võitmiseski peitu oma võlu, eriti noortele. Abiturient, kui Sul on huvi ja võimeid, tule õppima TRÜ füüsikaosakonda!

A. HAAV

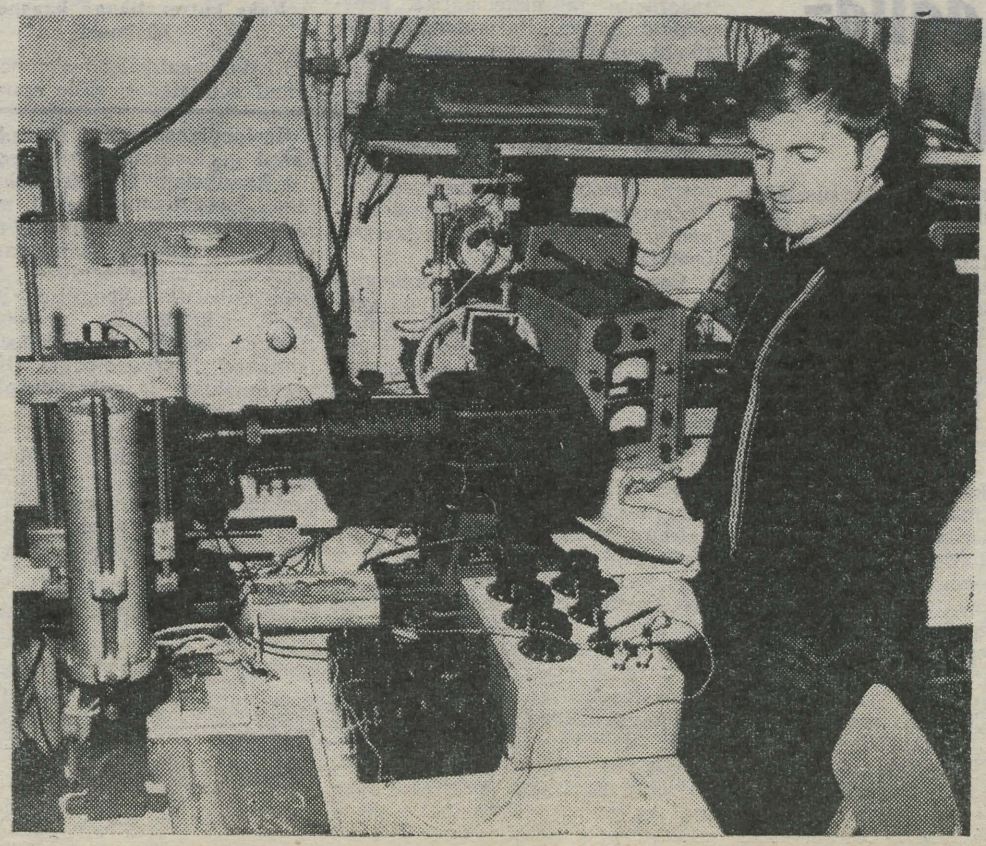

Tulevane füüsik Avo Sirk diplomitööd tegemas.

Ülikoolis õppinud suurmehi

K. J. PETERSON
(1801—1822)

F. R. KREUTZWALD
(1803—1882)

K. E. v. BAER
(1792—1876)

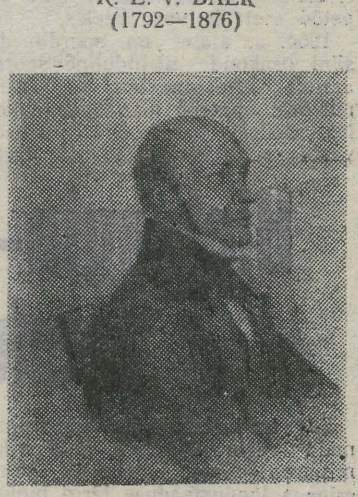

N. PIROGOV
(1810—1881)

W. OSTWALD
(1853—1932)

Arstiteaduskond ootab täiendust

Taas valmistub Tartu Riikliku Ülikooli suurim teaduskond — Arstiteaduskond — vastu võtma uut täiendust. Kui enamikus teaduskondades kestab õppeaeg 5 aastat, siis arstikutse omandamiseks kulub 6 aastat. Selleks aga, et diplomiga arst oleks hea spetsialist, tuleb läbi teha pärast riigieksamite sooritamist veel üheaastane spetsialiseerumine e. internatuur vabariigi parimates raviasutustes. Alles pärast erialaeksami sooritamist internatuuri järel asub noor spetsialist tööle suunamiskomisjoni poolt määratud kohale.

Seega on arsti ettevalmistusaeg **pikk** — kokku 7 aastat. See on ka loomulik. Peab ju arst kaitsma ja hoidma ühiskonna kõige kallimat vara, inimese tervist ja koos sellega ka tema töövõimet.

Õppeaja kestvusega on tihedalt seotud ka õppeprogrammid, mis on mahukad ja sisutihedad. Nende edukas täitmine ja omandamine nõuab head teoreetilist ettevalmistust kaasaegses füüsikas, keemias, anatoomias, histoloogias, biokeemias jt. ainetes. Nende ainete põhjalik tundmine on hädavajalik puhtmeditsiiniliste õppeainete omandamisel. Nii kuluvadki 2 esimest õppeaastat teoreetiliste ainete läbivõtmiseks.

Kolmandal kursusel alustatakse praktiliste töödega haiglates. Samal ajal süvendatakse teoreetilisi teadmisi organismis asetleidvate haiguslike protsesside olemusest ja sümptomatoloogiast ning õpitakse kätte ravi põhiprintsiibid.

Neljandal ja viiendal kursusel omandatakse põhjalikud teadmised kõigis kliinilistes ainetes. Kuuendal kursusel pannakse erilist rõhku praktilisele arstitööle juba kitsamal valitud erialal. Üliõpilane töötab siis arsti abilisena kas sisehaiguste, kirurgia või sünnitusabi ja naistehaiguste erialal.

Et teoreetilisi teadmisi ja õppetöö vältel saadud praktilisi kogemusi püsivamalt omandada, teevad Arstiteaduskonna üliõpilased läbi menetluspraktika vabariigi paremates ja suurimates raviprofülaktilistes asutustes pärast kolmandat, neljandat ja viiendat kursust.

Arstiteaduskonnas on 5 osakonda: ravi, spordimeditsiini, pediaatria, stomatoloogia ja farmaatsia alal.

Raviosakond valmistab ette arste-spetsialiste teraapia, sünnitusabi ja günekoloogia, röntgenoloogia, neuropatoloogia, nakkushaiguste, psühhiaatria, oftalmoloogia ja otorinolarüngoloogia erialal. Raviosakonnas toimub õpetöö eesti ja vene keeles.

1964. a. alates on spordimeditsiini osakond üleliiduline spordiarstide ettevalmistamise keskus, mistõttu õppetöö toimub vene keeles. Sellesse osakonda võetakse vastu põhiliselt I ja II järgu sportlasi. Eriala treeningud jätkuvad ka ülikoolis.

Lastearsti elukutse omandajatel toimub kahel esimesel kursusel õppetöö analoogiliselt raviosakonnaga. Spetsialiseerumine algab kolmandal kursusel. Sama on stomatoloogiaosakonnas, kus aga õppeaeg kestab 5 aastat ja omandatakse arsti-stomatoloogi kvalifikatsioon.

Farmaatsiaosakonnas kestab õppeaeg küll ainult 4 ja pool aastat, kuid seetõttu on õppekoormus nii teoreetilistes ainetes kui ka praktiliste tööde osas suur.

Arstiteaduskonnas õppida soovijaid on alati olnud rohkem, kui on saadud vastu võtta. Seega konkurss on tugev, mis selgelt avaldub ka õppeedukuses ja -distsipliinis, eriti vene õppekeelega raviosakonnas.

Arstiteaduskonna õppejõudude teaduslik-teoreetiline ja praktiline ettevalmistus on tugev. Enamik kateedrijuhatajatest on professorid meditsiinidoktori teadusliku kraadiga. Peaaegu kõik õppejõud on teadusliku kraadiga, meie auväärse *alma materi* kasvandikud ning selle traditsioonide väärikad jätkajad.

TRÜ Arstiteaduskond ei valmista ette mitte üksnes mitmel erialal tulevasi arste-spetsialiste ja proviisoreid, vaid tõstab ka juba tervishoiusüsteemis töötavate arstide teoreetilist ja praktilist kvalifikatsiooni.

Peale kohustuslike õppevormide on Arstiteaduskonna üliõpilastel võimalus agaralt osa võtta ühiskondlike organisatsioonide tööst, samuti isetegevusest. Huvitav ja tänuväärne on üliõpilaste tegevus Üliõpilaste Teadusliku Ühingu liinis, kus kogenud teadlaste-praktikute otsesel juhtimisel lahendatakse kitsamaid teaduslikke küsimusi. Tehtud tööst annavad tunnistust iga-aastased üliõpilaste teaduslikud konverentsid, kus esitatakse arvukalt ettekandeid üliõpilaste teaduslikest uurimustest, aga ka võistlus- ning auhinnatööd, millised on väärikalt konkureerinud ülikoolisiseselt, vabariigi ulatuses ja üleliidulistel võistlustel.

Esitatu on haaranud põgusalt ainult mõningaid tahke Arstiteaduskonna pere töörohkest argipäevast, mille kõrval on ka innustav pühapäev. Kõige parema, ülevaatlikuma ettekujutuse saab sellest igaüks ise. Selleks on vaja ainult sihikindlust, kutsumust meditsiiniliste erialade vastu, tööarmastust, kartmatust võitluses elukutse omandamisel, muidugi ka head tervist ja närvi. Ei puudu kõiges tubli annus romantikatki. Ootame uut ja võimekat täiendust!

V. KASK,
TRÜ Arstiteaduskonna
sünnitusabi ja günekoloogia
kateedri dotsent

Bioloogia-Geograafia-teaduskond

See **teaduskond** on üks väiksemaid Tartu ülikoolis, kuid väga mitmepalgeline, jagunedes kolme erineva loodusteaduse järgi bioloogia-, geograafia- ja geoloogiaosakonnaks.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnas on üliõpilastel võimalik spetsialiseeruda paljudel erialadel, valmistudes ette kas uurimistööks teaduslikes asutustes või praktiliseks rakendusteaduslikuks tööks mingis rahvamajandusharus. Bioloogia- ja geograafiaosakonna pedagoogilises harus saavad tulevased keskkoolilõpetajad laialdasi teadmisi vastavatel teadusaladel ning lisaks sellele omandavad teoreetilisi ja praktilisi õpetamisoskusi. Kahel esimesel kursusel kulgeb teoreetilise ja pedagoogilise haru õppetöö ühiselt. Õpitakse vastavate teadusalade üldaluseid, samuti füüsikat, keemiat, matemaatikat ja ühiskonnateadusi. Alates kolmandast kursusest toimub spetsialiseerumine erialade järgi. Edasise õppetöö kõrval uurib üliõpilane mõnd huvipakkuvat teaduslikku probleemi. Saadud tulemused vormistab ta kursusetöödena ja lõpuks diplomitööna, mille kaitsmisega stuudium lõpebki. Tulevased õpetajad aga süvenevad pedagoogikasse, eriainete õpetamise metoodikasse ja omandavad oskusi ning vilumusi pedagoogilisel praktikal. Stuudium kestab viis aastat.

Kogu teaduskonda iseloomustab praktiliste tööde ja suviste välipraktikate rohkus. Kahe esimese kursuse järel toimuvad õppepraktikad Eestis. III ja IV kursuse menetluspraktikale siirdutakse Nõukogude Liidu mitmesugustesse paikadesse. Eksperimentaalsete erialade üliõpilased töötavad menetluspraktika ajal peamiselt laboratooriumides.

Teaduskonna suurim on **bioloogiaosakond.** Õppetöö toimub nelja kateedri juures. Peaaegu kõik õppejõud on teadusliku kraadiga, neist paljude teaduslikud saavutused on tuntud kogu Nõukogude Liidu ulatuses ja väljaspoolgi.

Eksperimentaal-teoreetilistel erialadel lõpetanud lähevad tööle kas teaduslikesse asutustesse, tööstusettevõtetesse (peamiselt toiduainetetööstusse), kala- ja jahimajanditesse, looduskaitseasutustesse jne. Pedagoogilise haru lõpetanud saavad keskkooli bioloogia- ja keemiaõpetaja kutse.

Geograafiaosakonna pedagoogilise haru lõpetanud omandavad geograafia- ja bioloogiaõpetaja kutse. Peale geograafia põhidistsipliinide, mis on ühised kõigile geograafiaüliõpilastele, õpivad nad küllalt suures ulatuses ka bioloogiat, looduskaitse aluseid ning mõningal määral ka keemiat. Teoreetilise haru üliõpilased spetsialiseeruvad füüsilise geograafia või majandusgeograafia kateedri juures. Füüsilise geograafia erialal lõpetanud asuvad tööle peamiselt looduskaitse valdkonnas, projekteerimisasutustes ning mitmetel muudel aladel. Majandusgeograafide ettevalmistus hõlmab mitmeid majandusgeograafilisi, majandusteaduslikke ja matemaatilisi erikursusi. Lõpetanud suunduvad tööle valitsusasutustesse, projekteerimisinstituutidesse ja teaduslikesse asutustesse, kus tegeldakse tootlike jõudude territoriaalse organiseerimise probleemidega.

Geoloogiaosakonnas õpivad tulevased geoloogiainsenerid geoloogilist kaardistamist, paleontoloogiat, mineraloogiat-petrograafiat, maavarade õpetust jt. üldaineid, millele spetsialiseerumisel lisanduvad erialastena ehitusgeoloogilised, hüdrogeoloogilised, litoloogilised jm. eriained. Klassikaliste geoloogiliste erialade kõrval on viimasel ajal nõutavad hüdrogeoloogia (linnade veevarustuse, maaparanduspiirkondade veerežiimi uurimine) ja ehitusgeoloogia (suurehitustega seotud rakendusgeoloogilised probleemid) erialad. Lõpetanud asuvad tööle kas praktikutena (Geoloogia Valitsus, projekteerimisasutused) või teaduslikul alal (Geoloogia Instituut). Võib kindlalt väita, et iga loodushuviline ja õpihimuline keskkoolilõpetanu leiab siin oma kalduvustele vastava ja võimetekohase rakenduse ning pärast lõpetamist huvitava ja ühiskonnale vajaliku töö.

M. VIIKMAA,
geneetika ja darvinismi kateedri
assistent

Elukutse — matemaatik

Mõtteavaldusi matemaatikast

«Kommunistliku ühiskonna ülesehitamisel kuulub teadusele, sealhulgas ka matemaatikale määratu suur ja kõige aktiivsem osa.

Küberneetika hakkab sammuma meie hulgas kui sõber, andes masinatele üha rohkem ja rohkem «musta» tööd ning vabastades inimkonna vaimse energia tohutud reservid kõrgemaks loovaks tööks. Matemaatiku elukutse muutub kommunistlikus ühiskonnas üheks kõige levinumaks elukutseks. Selleks tuleb juba praegu valmistuda.»

Akadeemik S. Sobolev, 1961.

«Rohkem kui teised teadused nõuab just matemaatika tugevat kujutlusvõimet ... Mõtteselgus üksinda ei ole veel ilmaski avastusi teinud. Parim osa matemaatiku loomingust on kunst, julge nagu kujutluse salajasimad unistused, selge ja kirgas nagu abstraktne mõte. Matemaatika geniaalsus ja kunstialane geniaalsus puutuvad kokku; peaks koguni selgitama, miks need kaks geniaalsuse liiki arenevad harva ühel ja samal inimesel.»

G. Mittag-Leffler, 1892/93.

«Meie sajand — s. o. teadusliktehnilise revolutsiooni sajand; ajastu, kus kõikidesse teadusharudesse, inimkonna tegevussfääridesse tungivad matemaatilised uurimismeetodid.

Viimastel aastatel loodud elektronarvutitega on matemaatikas toimunud tõeline revolutsioon. Elektronarvutite tekkimine tõi uurijad niisuguse tootlikkuse tõusu juurde, millist pole senini täheldatud inimkonna üheski tegevussfääris ...

Arvutusmatemaatika, varustatuna elektrontehnika uusimatest saavutustest, on kaasaja teaduslik-tehnilise progressi tempo kiirendamises üheks juhtivamaks lüliks.»

Akadeemik A. Tihhonov, 1971.

Matemaatiku perspektiivist

Matemaatikute tööpõld on käesoleval ajal väga lai ja vajadus matemaatikat tundvate spetsialistide järele igas teadusharus enneolematult suur.

Kvalifitseeritud matemaatikuid on tarvis praegu ja edaspidi rahvamajanduse kõikides harudes; neid vajavad plaaniorganid ja statistikavalitsused, tööstus ja põllumajandus, teaduslikud uurimisasutused ja projekteerimisinstituudid, haridussüsteem, meditsiin ja mitmed teadusharud.

Rahvamajandus vajab mitme profiiliga kõrgema haridusega matemaatikuid. Eriti suur on meie vabariigis nõudmine rakendusmatemaatikute ja matemaatika pedagoogide järele. Rakendusmatemaatikuid vajatakse nii juba olemasolevatesse kui ka loodavatesse arvutuskeskustesse. Matemaatika rakendussfääri pidev avardumine eeldab tugevdatud ettevalmistust matemaatikas juba koolisüsteemis. Siit ka kasvav vajadus matemaatika kaasaegseid meetodeid ja probleeme tundvate matemaatika õpetajate järele.

Vähemal määral vajatakse nn. puhtmatemaatika eriharu lõpetajaid, kes peavad edasi viima uurimistööd kaasaegse matemaatika ühes või teises konkreetses valdkonnas (algebra, funktsionaalanalüüs, topoloogia jne.).

Matemaatikute ettevalmistamisest Eesti NSV-s

Kõrgema haridusega kvalifitseeritud matemaatikute kaadri ettevalmistamine Eesti NSV-s toimub põhiliselt TRÜ Matemaatikateaduskonnas.

Arvutuskeskuse masinasaal.

Vastavalt rahvamajanduse vajadustele toimub vastuvõtt teaduskonna kolme osakonda — rakendusmatemaatika, puhtmatemaatika ja matemaatika pedagoogilisse osakonda.

Teaduskonna kõigile üliõpilastele antakse üldine kõrgema matemaatika alane ettevalmistus matemaatika klassikaliste distsipliinide õpetamisega kahel esimesel kursusel. Juba esimesest kursusest alates õpitakse elektronarvutite ja programmeerimise kursust, et kaasaegsed arvutid saaksid matemaatikutele niisama koduseks kui arvutuslükati insenerile.

Alates kolmandast kursusest, kui üliõpilased on saanud teatava aluse kaasaja ja klassikalise matemaatika üldmõistetest ja põhimeetoditest, hargnevad üliõpilased rühmadesse vastavalt valitud erialale. Kitsama spetsiaalsuse omandamine toimub erikursuste kaudu, millele lisanduvad huvipakkuvad praktikad TRÜ arvutuskeskuses mitmesuguste arvutitega (ka praegu kõige moodsama raaliga «Minsk-32»), füüsikalaboratooriumides, metoodikaklassides ning õppepraktika baasides. Neid korraldavad teaduskonna kuus kateedrit.

Meie töö suunad on üksikasjalikult valgustatud äsja ilmunud brošüüris «TRÜ Matemaatikateaduskond», mida teaduskond võib asjast huvitatud koolidele saata.

Vastuvõtu tingimustest TRÜ Matemaatikateaduskonda räägitakse brošüüris «Teatmik Tartu Riiklikku Ülikooli astujaile».

Kaks kutsevalikuga kaasnevat küsimust

1. Matemaatikateaduskonna lõpetanud suunatakse tööle suunamiskomisjoni poolt vastavalt riiklikule jaotusplaanile.

Lõpetanutel pole tööpuudust karta. Juba rea aastate vältel pole teaduskond suutnud rahuldada kõiki nõudmisi spetsialistide järele, edaspidi see nõudmine suureneb aastast aastasse.

Teaduskonna parimatel lõpetajatel on võimalus jätkata õpinguid aspirantuuris.

2. Räägitakse, et teaduskond on raskemaid ülikoolis.

Tõsi, töö teaduskonnas muutub raskeks, kui üliõpilasel puudub tahtejõud pidevalt töötada. Järjekindlusetust õppetöös ei suuda korvata «palavikulised hoogtöö perioodid» eksamisessioonidel. Põhjus — lühikesest perioodist ei piisa paljude uute mõistete ja meetodite ning nendevaheliste seoste sisuliseks omandamiseks; siit ainest mitteарusaamine, huvi kadumine probleemide vastu ja ületamatud raskused.

Üldiselt aga loetakse õpinguid teaduskonnas jõukohaseks kõigile neile, kellele matemaatika ja füüsika keskkoolis raskusi ei valmistanud.

dots. T. SÕRMUS

Klassikalise Muinasteaduse Muuseum

on asutatud 1803. aastal ja on eesti vanim muuseum. Asutati see klassikalise filosoofia professori K. Morgensterni poolt õppeotstarbelise koguna. Praegu kuulub muuseumi kogudesse üle 27 000 kunstieseme. Alaliseks ekspositsiooniks on antiikskulptuur (umbes 400 eset), ülejäänud kogusid tutvustatakse rändnäitustel. Muuseumi kasutab Ajaloo-Keeleteaduskond õppebaasina.

Muuseumi juurde kuulub erialane 72 000-köiteline raamatukogu, mis hõlmab teoseid klassikalise filosoofia, antiikkirjanduse, antiikkunsti ja vanaaja ajaloo alalt.

Muuseum on avatud ekskursioonidele ja üksikkülastajatele iga päev, välja arvatud pühapäeval.

KUNSTI-KABINET

Kunstiõpetus on saavutanud kindla koha ülikooli elus. Kabineti peaeesmärgiks on kujunenud praktilise tegevuse kaudu üliõpilaste kunstimõistmise arendamine. Kabinetis saab juhendajate kaasabil praktiliselt tutvuda eri materjalide ja tehnikate spetsiifikaga. Harjutatakse pliiatsi- ja söejoonistust ning õpitakse tundma graafilisi tehnikaid. Värvi mõjul põhinevatest tehnikatest harrastatakse peamiselt akvarelli ja ka õlimaali. Tegeldakse kirjakunsti, keraamika ja metallehistööga. Kabineti kasvandikele on ette nähtud ka üldise kunstiajaloo kursus.

Lisaks eespool loetletud distsipliinidele, mis võetakse läbi 3—4 aasta jooksul, kuuluvad kabineti tegevuse raamidesse ühised näitusekülastused Tartus ja Tallinnas, Leningradis ja Moskvas. Aeg-ajalt võetakse ette ka retki loodusesse.

Igal kevadel korraldatakse kabinetis valminud õpilastöödest ülevaatenäitus.

NB!

Teisipäeval, 21. märtsil kell 17 palutakse tulla TRÜ Nõukogu saali (peahoones) kõiki neid, kes on avaldanud soovi astuda Aardla—Võru tänava rajooni rajatava elamukooperatiivi liikmeks.

Ametiühingukomitee
olmekomisjon

* * *

Tartu Riikliku Ülikooli aianduskooperatiivis «Koduaed» (Riia maantee ääres) müüa aiamaja koos aianduskrundiga. Aiamaja on ehitatud kinnitatud projekti järgi. Soovijail pöörduda TRÜ a/ü.-komitee poole.

A/ü-komitee

Tänase ajalehenumbri kujundasid eesti filoloogia osakonna žurnalistika osakonna III kursuse üliõpilased Tiit Sinissaar ja Andrus Esko.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1541. MB 00651.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 9 (886) Reedel, 24. märtsil 1972. a. XXV aastakäik

Muljeid ELKNÜ XVI kongressilt

Märt Kubo

Vabariigi korraline komsomolikongress on lõppenud. Aruanne ja sõnavõtud trükiti organisatsiooni häälekandjas küllalt täpselt ega vaja seepärast meie ajalehes pikemalt refereerimist. Alljärgnevalt mõned tähelepanekud delegaatidelt.

ELKNÜ Keskkomitee I sekretäri A. Purga poolt esitatud KK aruanne tõstatas päris mitmeid probleeme ja nende lahendamise võimalikke teid. Kõrgemate koolide kohta märgiti aruandes õppeedukuse järkjärgulist tõusu, ühiskonnateaduste uurimise laienemist, omavalitsuse elementide tekkimist. Kiita sai EÜE.

Kongressi resolutsioonis kriipsutati alla, et kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioonide keskseks ülesandeks on aktiivselt võidelda sügavate ja kindlate teadmiste eest, aidata kaasa ideeliselt karastatud spetsialistide kasvatamisele, valmistada noori ette loovaks tööks oma rahva hüvanguks.

Ülesandeks seati ka jõuda nõrkade õppetulemuste põhjuste selgitamisest nende likvideerimiseni, et üliõpilaste väljalangevust otsustavalt vähendada. Ei saa praegu öelda, et väljalangevus TRÜ-s väga suur oleks. Palju oleneb I ja II kursusel väljakujunevast õhkkonnast ja suhtumistest, kuidas tudeng õpib, kas tal tekib huvi eriala põhjalikuma omandamise vastu. Abi ja oskuslik suunamine vanematelt kolleegidelt on siin hädavajalik, et esimesed raskused tudengit kergema vastupanu teid otsima ei viiks. Päevakohane on kongressi resolutsioonis püstitatud nõue, et ühiskonnateaduste seminarides on vaja teoreetiliste küsimuste läbiarutamine rohkem seostada kommunistliku ülesehitustöö praktikaga. Üliõpilasi huvitavad mitte ainult üldised arvud ja faktid arenguprotsessidest, saavutustest, vaid ka meie igapäevane elu ülikoolis, Tartus, maal ja linnas ning sellest tulenevad probleemid. Just eriti viimased, sest nendega ollakse tuttav, neid teatakse ja otsitakse ka vastust, kui midagi arusaamatuks jääb. Parandada tuleb II—IV kursuste komsomoliaktiivi õpetamist. Senini on see TRÜ-s toimunud teaduskonniti, edaspidi on taolist tööd vaja planeerida ka komitee tasemel. Ülesandeid seati veel omavalitsuse täiustamiseks, üliõpilaste tööks raskeltkasvatatavate noorukitega, ettevalmistusosakondade komsomoliorganiatsiooni abistamiseks, poliitkasvatustöö tõhustamiseks EÜE-s. Niipalju otsustavast osast.

Kongressi õhkkond oli pidulik: sõnavõtud kinnitasid, et noored teevad tublit tööd meie tööstuses ja põllumajanduses.

ELKNÜ Keskkomitee I pleenumil valiti taas I sekretäriks Aare Purga. Üliõpilaskomsomoli küsimused saavad nüüd üheks töökohustuseks Indrek Toomele, kes valiti ELKNÜ Keskkomitee sekretäriks. Indrek Toome on lõpetanud TPI, töötas üliõpilasosakonna juhatajana, seejärel ÜLKNÜ Keskkomitees. Üliõpilasosakonda juhatab Jaak Kaarma.

Esmakordselt delegaadiks valitud

Tiit Koldits

Viibisin kongressil esimest korda. Sellepärast tahaksingi rääkida eelkõige muljest. Lootsin vist rohkemat. Kuidagi liiga argipäevaselt, rahulikult ja vaidluseta möödusid need kaks päeva, kuigi otsus, mille kongress tegi, on 20 lehekülge pikk. Võib-olla olen liiga praktiline inimene, aga mulle näis, et sõnavõttude ja ettekannete lühendamisega, nendest ülearuse, kõigile teada oleva kõrvaldamisega ei oleks vist tekkinud ajapuudust, mis kongressi kippus kollitama. Samuti käis selline väike uhkusejuga läbi, et ega meie ülikooli konverentsidele organisatoorsest küljest midagi nii väga ette heita saagi. Millegipärast tuli hommikul transport hotellist kongressile alati ise organiseerida, kuigi selle tarvis oli ette nähtud buss. Liiga äkiline ja kiire oli samuti kongressi lõpp, tormamine riidehoidu ja koju, igal juhul mitte emotsionaalne, sest lõpp hea, kõik hea. Niipalju sellest isiklikust muljest. Sõnavõtte oli palju ja lühendatult on nad ilmunud keskajalehtedes. Istusin, märkmik käes, ja nüüd hiljem üle lehitsedes on seal teri küll ja küll. Ma ei hakka nimetama sõnavõtjaid, sest tihti kordus mõni mõte mitme sõnavõtja suus, toon esile üksikud mõtted.

* Keskkooliõpilast vaevalt käsuga tööle saab panna...

* Komsomolitöö põhivormiks on viimasel ajal olnud leninlik arvestus...

* Kaasaja kooli ülesandeks on kasvatada mitmekülgseid inimesi, kes on suutelised tegema nii vaimset kui füüsilist tööd...

* Oleks tarvilik, et komsomolikomiteedes ei valitseks matriarhaat...

* Meie vabariigis on 1 500 noort teadlast (kuni 35 a.)...

* *Olme* on uus ja kena sõna, aga korterikitsikus on ikka endine...

* Noor spetsialist peaks saama teaduslikku tööd teha, aga mitte kulutama energiat ja vaeva korteriotsimisele või rahakogumisele kooperatiivkorteri ostmiseks...

* Elektronarvutitel töötavate inimeste areng jääb maha arvutite arengust...

* Kas suudab kollektiivi korralikult juhtida teadlane, kes kuulab alluvate juttu elektronarvuteist kui muinasjuttu, teadmata, kus teda ninapidi veetakse, kus mitte...

* Ehitades uue tootmishoone ja unustades puhastusseadmed, valame solki nii Ministrite Nõukogu määrusele kui ka ümbritsevale loodusele...

* Missugune on patrioot, kes oma kodumaa loodust laseb rüvetada...

* Keskkool on eeskätt meie töölisklassi ja töötava talurahva, mitte kõrgema kooli kool ja reserv...

* Kõige kitsam koht meie hariduses on õhtu- ja kaugõppekoolid...

* Peame looma sallimatuse atmosfääri harimatuse ümber...

* Iseiseisvus ja vastutus peavad noores inimeses väljenduma eelkõige hariduse taotluses...

* Komsomoliorganisaatorid teevad vähe tervete eluviiside propageerimisel...

Delegaatide kohtumine ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse ministri sm. Schmidtiga

Tõnu Laak

Alguses tutvustas minister lühidalt ministeeriumi üldisi probleeme. Seejärel vastas sm. Schmidt delegaatide küsimustele. Allpool toome vastuste sisu lühidalt põhiprobleemide kaupa.

* Mõlemad pooled väljendasid oma muret noorte spetsialistide elamispinnaga varustamise pärast. 1971. aastal varustati kõrgema kooli lõpetanutest vaid 57% elamispinnaga (keskeriharidusega spetsialistidest 45%). 16% kõrgema ja 17,4% keskeriharidusega noortest tuli elamispinna puudumise tõttu suunata väljapoole oma eriala süsteemi. Samuti ei arvesta kehtiv palgasüsteem alati töötajate haridustaset.

Nii ühe kui ka teise osas ei ole soodsa lahenduse leidmine lähemate päevade küsimus. Hiljuti vastuvõetud partei ja valitsuse vastavad otsused on tähtis samm olukorra parandamise poole. Kõrgema ja Keskeriharidse Ministeeriumi projekt palgasüsteemi mõningaseks ümberkorraldamiseks ootab samuti kinnitamist.

* Teadusalane vahetus välismaaga. Aastas viibib menetluspraktikal meie vabariigi üliõpilasi väljaspool Nõukogude Liitu 12 gruppi, kokku 150 inimest kõigist kõrgematest koolidest. Laienevad võimalused rahvademokraatiamaade kõrgemates koolides õppimiseks. Vastavalt vajadusele on vabariigile eraldatud kohtade arvu (16) veel võimalik mõnevõrra suurendada.

* Kõrgema kooli õppeprotsessi moderniseerimise probleeme tuleb lahendada kompleksselt. Ajutiselt nõutakse mittepakiliste probleemide kõrvalejätmist ja tähelepanu keskendamist õppetöö sisulisele tihendamisele, mitte aga mahu suurendamisele, mida samuti on ette tulnud.

Esineb õppeasutuste omavolitsemist õppeprotsessi korraldamisel. Sageli korraldatakse suvaliselt üliõpilaste individuaalset tööd — teema kohta antakse liiga üldine kirjandus, mille maht ei ole vastavuses üliõpilase ajabüdžetiga (maksimaalselt 9—10 tundi iseseisvat tööd päevas). Auditoorse õppetöö maksimaalmäär nädalas on 36 tundi.

* Komsomoliorganisatsiooni peamine ülesanne kõrgemas koolis on üliõpilaste sotsiaalse vastutustunde tõstmine. Sellega ei ole mitte alati toime tuldud. Komsomoliaktiiv on väga tubli, kuid aktiivi mõju ei ole ulatunud alati organisatsiooni iga liikmeni. Oleks ennatlik öelda, et süüdi on vaid aktiiv. Umbes pooled üliõpilased on seadnud oma eesmärgiks vaid õppimise, teatud määral valitseb mõttelaiskus.

Sotsiaalse aktiivsuse üheks vormiks on üliõpilaspäevad. Need tuleks korraldada septembris uue õppeaasta alguses.

Suurt ja kasulikku tööd teeb ka EÜE kui töökasvatusvorm. Maleva päevad on vajalikud. Siin peab valitsema üliõpilastele omane heatujulisus — kuid kõik ikka üliõpilasnoorsoo mõõdu järgi.

ACTA DIURNA

20. märtsil arutas EKP TRÜ komitee põhiküsimusena TRÜ pedagoogikanõukogu tööd, seda eelkõige kõrgema kooli pedagoogika uurimisel ja uurimistulemuste ellurakendamisel. Elava mõttevahetuse juhatasid sisse aruandja J. Tammeorg ning kaasaruandja J. Reimand. Edasi olid kõne all NSV Liidu 50. aastapäeva tähistamise ürituste plaan meie ülikoolis ning ülikooli kollektiivi osavõtu organiseerimine kommunistlikust laupäevakust, kus peamine töö tuleb teha õppehoonete ning ühiselamute ümbruse ja Toomemäe korrastamisel.

*

EKP TRÜ komitee kinnitas partei-algorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks Matemaatikateaduskonna V kursuse üliõpilased Andi Tamm ja Vladimir Fljaišer, partei liikmekandidaatideks Arsiteaduskonna V kursuse üliõpilane, V. I. Lenini nimelise stipendiumi stipendiaat Aleksander Vares, matemaatilise analüüsi kateedri dotsent Tamara Sõrmus, saksa keele kateedri dotsent Juhan Tuldava, Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedri dotsendi kt. Albert Trummal, administratiivmajandusteaduskonna lukksepp Vello Koitmets ning Õigusteaduskonna III kursuse üliõpilane Feliks Luiksaar.

*

Ülikooli lõpetajatel on käes põnevad päevad. Lõplikult selguvad tulevased töökohad. Suunamine on juba toimunud Õigusteaduskonnas — 21. märtsil, Ajaloo-Keeleteaduskonnas — 22. märtsil, Bioloogia-Geograafia-, Matemaatika- ja Kehakultuuriteaduskonnas 23. märtsil. Täna astuvad komisjoni ette Füüsika-Keemia- ja Majandusteaduskonna üliõpilased.

Õppejõudude lektooriumis

27. III k. a. algusega kell 16.15 on aulas järjekordne üritus.

Kavas: 1. Dots. G. Rekkeri loeng «Kaasaegse kapitalistliku majanduse aktuaalseid probleeme».
2. Välispoliitiline kommentaar.

Meie ülikooli külastas USA ja Kanada haridustegelaste 150-liikmeline delegatsioon.

Loe lk. 3.

Kultuurselt hooldada kultuurimälestisi

Tartu Ülikooli hoonetes leidub hulgaliselt vana mööblit, mis kujutab endast huvitavat kollektsiooni. See mööbel on pärit ajavahemikust umb. 1800—1940. Eesti territooriumil on see kogu nimetatud perioodist kõige täiuslikum, pakkudes väärtuslikku esemelist materjali mööbli ajaloo seisukohast.

Ajaliselt põlvnemiselt võime ülikooli stiilse mööbli jagada kolme gruppi. Esimese rühma moodustavad mööbliesemed, mis telliti ülikooli hoonete kasutuselevõtmise ajal ja on seotud seega hoone enda arhitektuurse stiiliga. Teise rühma kuuluvad 19. s. teisest poolest ja 20. sajandi algusest põlvnevad masstooted, millede üksikuid tüüpe (Thonet, Kohn) esineb arvukamalt. Nendega on seotud ülikooli kindel ajalooline periood. Kolmandasse rühma kuuluvad mööbliesemed, mis pärinevad ajavahemikust 1930—1940. Need on spetsiaalsed ülikoolile valmistatud mööblikomplektid, millised telliti erikavandite alusel. Osa neist on tolle ajastu mööbli parimad näidised. Väikese, stiilselt ebaühtlase rühma moodustavad üksikud toolid, kapid, lauad, mis on kingitud kateedritele neis töötanud teadlaste poolt.

1965. a. lõpul võeti ülikooli stiilne mööbel arvele. Töö teostas Kultuuriministeeriumi ülesandel Kunstiinstituudi dotsent L. Pärtelpoeg. Ta koostas ülikooli stiilse mööbli esialgse nimekirja, kus oli nimetatud üle 250 üksikeseme. Nimekiri tehti ülikoolile teatavaks 1966. a. veebruaris.

17. juunil 1966. a. kinnitati Tartu Linna Täitevkomitee istungil kultuurimälestiste nimekiri, mis hõlmas ka suurema osa ülikooli stiilsest mööblist. Edaspidises töös lähtuti ka ENSV Min. Nõukogu määrustest 8. juunist 1961. a. ja 31. dets. 1964. a.

1966. a. 5. maist moodustati rektori käskkirjaga alaline kultuurimälestiste komisjon, mille ülesandeks jäi ülikoolis kohaliku või riikliku kaitse all olevate esemete kontrollimine, kaitse küsimuste kooskõlastamine ja konsulteerimine. TRÜ halduspsrorektori kirjaga 6. juunist ja täiendavalt 7. juulist 1966. a. teatati kõikidele allasutustele ja kateedritele, millised esemed kuuluvad riikliku või kohaliku kaitse alla. Sellega keelati ka kaitse all olevate esemete mahakandmine. Valdajaid kohustati kultuurimälestisi heaperemehelikult hoidma ja viivitamatult teatama komisjonile või administratsioonile esemete ümberpaigutamisest, restaureerimisest või vargusest.

1971. a. toimus vabariiklik kultuurimälestiste ülevaatus. Tartu linna TK kultuurimälestiste vastav komisjon kontrollis ülikoolis kaitse alla võetud mööbli olukorda ja nentis, et komisjon on ära teinud tõhusa töö, kuid puudusi stiilse mööbli säilitamisel on mitmeid. Selgus, et kateedrites ja teistes allasutustes hoitakse neid esemeid sageli halvasti, ning nad hävivad või on hävinenud lohaka ja hoolimatu suhtumise tõttu. Nii näit. oli Farmakoloogia kateedris kaitse all olev ampiirtool kontrollimomendil (1971. a.) kasutusel küttepuude saagimisalusena. Anorgaanilise keemia kateedris lõhuti puruks vana, ajaloolise väärtusega kapp. Pole mõtet hakata siin kultuuriväärtuste lammutajate ja hoolimatult suhtujate nimekirja koostama. Hooletus seda liiki vara valdamisel paneb aluse teist liiki tegevusele — **kultuuriväärtuste vargusele.** Pole ju võimalik sageli kindlaks teha, kas mingi ese on lihtsalt minema visatud, salaja maha kantud või varastatud. Aga neid, kes ühe või teise mööblitüki väärtust hinnata oskavad, siiski leidub. Nii näit. varastati Sünnitusabi ja günekoloogia kateedri ruumes asunud ampiirlaud (väärtus 320 rbl.), 1971. a. kevadel. Varguse kohta alustati ametlikku juurdlust, kuid mida senini pole tagasi saadud, on laud!

On esinenud juhtumeid, kus isegi kateedrijuhatajad arvavad, et kui ese on kaitse all, siis peab selle hoidmise ja hooldamise muredega tegelema kultuurimälestiste komisjon. Mainitud komisjon on nõu-

(Järg 4. lk.)

ELKNÜ TRÜ komitee teatab

BÜROO 13. MÄRTSIL

* NLKP liikmeks soovitati Arstiteaduskonna IV kursuse üliõpilane E. Kägo.
* NLKP liikmekandidaadiks soovitati Õigusteaduskonna III kursuse üliõpilane A. Alman.
* NLKP liikmekandidaadiks soovitati Arstiteaduskonna IV kursuse üliõpilane I. Miller.
* EÖM-72 rühmakomandöörideks soovitati R. Põldaru, A. Vään, V. Peterson, V. Letoškev, A. Tammur, L. Helemäe, M. Kruuda, E. Naab, M. Lehtmets, A. Alumets, A. Leheste, R. Kataškova, S. Õunapuu, P. Raska, R. Prii, A. Eimre, I. Selberg, U. Samblik, T. Kulmar.
* ELKNÜ TRÜ komitee büroo otsustas kinnitada Matemaatikateaduskonna matemaatika pedagoogilise osakonna I kursuse komsomoliorganisatsiooni otsuse karistada Meelis Puret hoiatusega komsomolidokumentidega hooletu ümberkäimise pärast.

*

Osakondade ja teaduskondade sekretäride järjekordne õppus on esmaspäeval, 27. märtsil komsomolikomitees, algus kell 17.30.

ELKNÜ TRÜ Komitee pleenum toimub kolmapäeval, 29. märtsil algusega kell 18 komsomolikomitee ruumides.

Arstiteaduskonna üliõpilane ja ühiselamu

Viimasel ajal on meie partei ja valitsus pööranud suurt tähelepanu üliõpilaste olmetingimuste parandamisele ühiselamutes. Nendest tingimustest sõltuvad otseselt üliõpilaste puhkus, tervis ja õppetöö edukus. Teiselt poolt mõjustavad kord ja elamiskultuur üliõpilasi ka kasvatuslikult.

Et välja selgitada üliõpilaste arvamusi ühiselamu elu- ja õppimistingimuste ning läbiviidavate ürituste kohta, organiseeris TRÜ Arstiteaduskonna ametiühingu büroo ideoloogiasektor vastava ankeetküsitluse Arstiteaduskonna ühiselamus Leningradi mnt. 89. Ankeedi ettevalmistamisel ja täitmisel abistasid meid TRÜ Kommunistliku Kasvatuse Laboratoorium, ühiselamu nõukogu ja aktiiv.

Ankeete tagastati 414, mis moodustas 60% väljasaadetud ankeetide arvust. Vastajatest olid 230 raviosakonna üliõpilased, ülejäänud jagunesid enam-vähem võrdselt stomatoloogia-, farmaatsia-, pediaatria- ja spordimeditsiini osakonna vahel.

Teatavasti rakendatakse TRÜ-s üliõpilaste teaduskonniti majutamise printsiipi, mida pooldas 87% vastanud üliõpilastest, sest $^2/_3$ üliõpilaste arvates soodustavad ühised huvid ja sama kursus toakollektiivide tekkimist. 41% üliõpilastest pidas ühiseid huve toakollektiivide tekkimisel kõige olulisemaks ja 28% üliõpilastest pidas selleks sama kursust. Teisi faktoreid, nagu rahvust ja vanust peeti toakollektiivide tekkimisel vähemoluliseks (vastavalt 22% ja 9%).

Kui ühiselamu nõukogu praegune struktuur ja valimise kord rahuldas 76% küsitletud üliõpilastest, siis ühiselamu nõukogu praegune kord ei rahuldanud pooli üliõpilasi. Sooviti tegutsemisvõimelisemat ühiselamu nõukogu.

Ankeedist selgus, et ühiselamus elavatel Arstiteaduskonna üliõpilastel on põhiliseks õppimiskohaks ühiselamu tuba, kus õpib 61% küsitletuist. Raamatukogu kasutab 19% ja ühiselamu õppimistuba ainult 11% üliõpilastest. Õppimistoa vähese populaarsuse põhjuseks peeti talvel suhteliselt madalat temperatuuri (radiaatorite väikeste aukudega ilukatted takistavad ruumi soojenemist). Õppimist pidi segama ka televiisori vahetu lähedus õppimisruumile. Ühiselamu õppimistingimustega rahulolijaid ja mitterahulolijaid oli ankeedile vastajate hulgas enam-vähem võrdselt.

Paljud üliõpilased sooviksid ühiselamus näha oma klubi või hubaseid puhkeruume (ajuti on selleks ettenähtud ruumidesse majutatud üliõpilasi). Kuni 70% küsitletud üliõpilastest arvas, et ühiselamus võiks korraldada muusika- ja kirjandusõhtuid, kohtumisi tuntud sportlastega ja nimekate teadlastega. Soovitakse korraldada tantsuõhtuid ja võimaluse korral tantsukursusi. Poliitinformatsioonide ja vestluste korraldamist ühiselamus üldiselt ei pooldatud. Enamikku üliõpilasi (88%) ei rahulda ühiselamu varustatus ajalehtede ja ajakirjadega.

Õppejõudude ja üliõpilaste vahelise hea kontakti saavutamises peeti kõige olulisemaks teadusliku töö juhendamist ÜTÜ-s. Sellele järgnesid õppejõu individuaalsed vestlused üliõpilastega, õppejõudude osavõtt üliõpilaste tähtpäevade tähistamisest ühiselamus ja ühised teatri- ja kontserdikülastused ning nende arutelu. Seevastu õppejõudude kontrollretki ühiselamusse pidas 79% üliõpilastest mittevajalikuks. Viimast seisukohta tuleb võtta kriitiliselt.

Palju pretensioone oli ühiselamu sanitaar-hügieenilise seisundi suhtes. Kui suurem osa üliõpilasi oli rahul koridoride sanitaarse korraga ja pooled üliõpilased olid rahul ka korraga köögis ja pesuruumides, siis enamik pidas WC-de ja duširuumide sanitaarset korda ebarahuldavaks. Et olemasoleva pesukuivati töö ei vasta nõuetele, siis kuivatatakse pesu sageli toas. See teeb aga toa niiskeks ja näotuks.

Esitatu oli see oluline, mida saadi ankeetide läbitöötamisel. Mitmeid soove ja seisukohti tuleks tõsiselt kaaluda ja rakendada abinõusid üliõpilaste elu- ja õppimistingimuste parandamiseks.

E. TAMMEPÕLD
A. PANOV
TRÜ Arstiteaduskonna a/ü büroo ideoloogiasektor

Õppusteks valmis

9. märtsil k. a. toimus sanitaarsalkade komandöride ja sanitaarsalkade ning -postide juhendajate ühine nõupidamine TRÜ tsiviilkaitse staabi ja Punase Risti Seltsi algorganisatsiooni esindajate osavõtul. Kohal olid 13 sanitaarsalga komandöri ja 9 õppejõudu-lektorit. Arutusel olid sanitaarformeeringute väljaõppe ja varustusega seotud küsimused. Üldiselt on õppusteks kõik valmis ja mõnedes sanitaarsalkades nad juba toimuvadki.

Sanitaarsalkade ja -postide moodustamine TRÜ-s lõppes käesoleva õppeaasta esimesel semestril. TRÜ-s on 14 sanitaarsalka, nad jaotuvad teaduskonniti järgmiselt: üks sanitaarsalk on Ajaloo-Keeleteaduskonnal, Õigusteaduskonnal ja Kehakultuuriteaduskonnal, 2 salka on Füüsika-Keemiateaduskonnal ja Majandusteaduskonnal, 3 salka kuuluvad koosseisuliselt Bioloogia-Geograafiateaduskonda ja Matemaatikateaduskonnast on 4 salka, nendest kaks arvutuskeskusel (väljaõpetamise eest vastutavad P. Mallene ja H. Lindeberg). Sanitaarposte on ülikoolis 11, ühiselamutes 21 (vastutavad sm-d H. Kaarma ja A. Soilts).

Sanitaarsalkade teoreetiline ja praktiline väljaõpe, mida teostavad TRÜ Arstiteaduskonna õppejõud, toimub 40-tunnise programmi alusel. Sanitaarpostidele on ette nähtud 24-tunnine õppeprogramm. Õppused algavad tavaliselt veebruaris ja peavad olema lõppenud 15. aprilliks, vastava kuupäevaga märgitakse ka kontrollõppuste protokoll. Tavakohaselt toimuvad esmalt ülikoolisisesed sanitaarsalkade ja -postide võistlused, mis sel aastal on planeeritud aprilli lõppu (möödunud aastal toimusid nad mai alguses). Ülelinnalised võistlused peaksid siis toimuma mai esimesel poolel. Teatavasti organiseerib õppusi ja kontrollib sanitaarformeeringute tegevust TRÜ tsiviilkaitse staap, õppeplaanide ja dokumentatsiooni vormistamise eest vastutab aga TRÜ Punase Seltsi algorganisatsioon.

Sel aastal on muretsetud meditsiinilisele varustusele lisa. Õppuste korraldamiseks saab iga sanitaarsalga komandör oma valdusesse ühe sanitaarpauna sidumismaterjalide, medikamentide jms. ning tabelite komplekti. Kui seniajani on õppusi läbi viidud tavaliselt ülikooli või haiglate juures asuvates auditooriumides, mis momendil on vabad, siis sel aastal sisustatakse TRÜ tsiviilkaitse staabi ruumides spetsiaalne õppetuba, kus hakkavad toimuma ka sanitaarsalkade ja -postide õppused. Peale selle on võimalik igal sanitaarsalgal, samuti ka sanitaarpostidel (ühendatult) saada sealsamas 2 tunni ulatuses konsultatsiooni, kus käsitletakse riviõppust, gaasitorbikute kasutamist, kanderaamiga ümberkäimist jne. Möödunud aastal toimunud võistlustel tõid just ülalmainitud küsimused nii mõnegi miinuspunkti.

Eelseisvatel õppustel ja võistlustel peab tingimata arvestama varem esinenud puudusi. Et TRÜ-l on arstide-lektorite kaader omast käest võtta, pealegi on tegemist kõrge kvalifikatsiooniga arstidega, võiksid ja peaksid ülikooli sanitaarsalgad ja -postid saavutama ülelinnalistel võistlustel paremad kohad kui möödunud aastal. Siis edestasid TRÜ sanitaarsalklasi Tartu keskhariduslike õppeasutuste omad, sanitaarposte aga EPA punaristlased. Tahaksin loota, et paremate tulemuste saavutamisele aitavad kaasa ka 24. veebruaril k. a. toimunud ühepäevane seminar arstidele-sanitaarsalkade juhendajatele, millest sel aastal võtsid osa ka TRÜ õppejõud, ja 22.—23. veebruaril toimunud seminar sanitaarsalkade komandöridele.

M. LÕVI,
TRÜ PRS-i algorganisatsiooni esimees

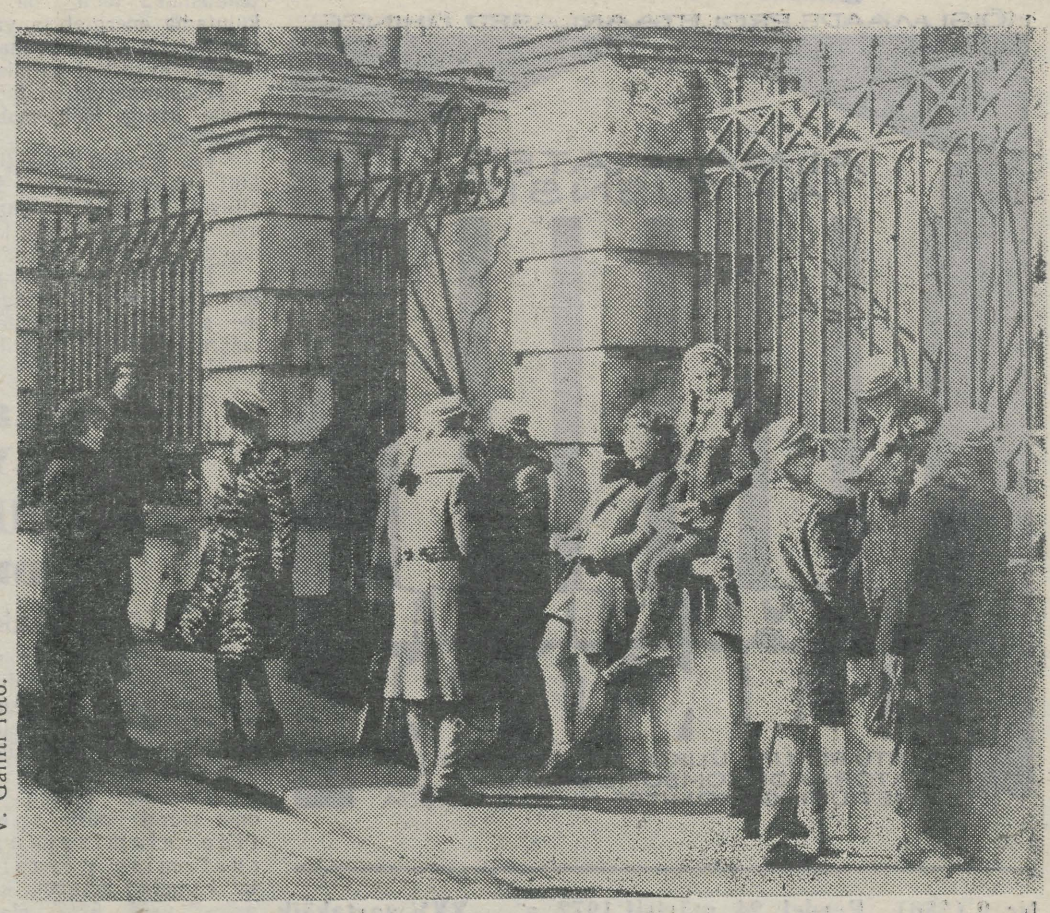

V. Gailiti foto.

Kevad on lõpuks tulnud. Õrnemat sool annavad kummikud talvesaabastele puhkust, aga kängitsetud noormehed hüppavad üle loikude, ise silmanurgast hoolega autode liikumist silmas pidades. Päike paistab mõnusalt ja üritab lumeootajaile pikka nina teha. Vara vahest, 1. aprillini on veel veidi aega.

On loota, et talveunest ärkab neil päevil viimane tudeng ja kiirustab loengule. Selliste ilmadega oleks ju tõesti patt pöönata. Tundelisemad südamed on põksumises kaasa läinud tohutu imekiire elutempoga. Suu tahab laulda sõpradega kahe hääle peal. Ent kohvikust ei maksa sõpru otsidagi, niisamuti istuvad nad kusagil värske õhu käes, kõlgutavad ülemeelikult jalgu või soojendavad selga ja pleegitavad teklit akadeemilisemaks, sest ... (loe otsast peale, muidu saigi jutt lühike).

20. märts kell 15.22

Kas võitja on ikka parim?

Enam kui aasta tagasi (vt. «Tartu Riiklik Ülikool» 12. märtsil 1971) kuulutas TRÜ komsomolikomitee õppesektor välja konkursi, mis pidi selgitama parimad kursused (õpperühmad). Iseenesest on mõiste «parim kursus» vägagi pretensioonikas, seda enam veel siis, kui see on määratud, arvestamata eriala spetsiifikat, kursuse suurust jm. Enne konkursi väljakuulutamist püüdsid organiseerijad ette näha kõikvõimalikke takistusi. Ometi ei osatud arvata, et konkursist huvitatud kursusi on liiga vähe. Eeldati, et konkursi põhimõte «Kõik löövad kaasa» maksab ka kõige suuremate pessimistide kohta: on ju rektor võitjate jaoks välja pannud preemiad. Tol ajal ei tulnud organiseerijad mõttelegi, et leidub tudengeid, kes pole huvitatud nädala veetmisest Kääriku spordibaasis, sõidust Leningradi või Lätisse-Leedusse.

Mis võis põhjustada nii passiivset suhtumist nimetatud üritusse? Ühegi kursuse kolmik ei tohiks väita, et nad konkursist ei teadnud. Juhend täpsustati ja kinnitati komsomolikomitee õppesektori laiendatud töökoosolekul, kus pidid viibima kõigi osakondade õppesektorite liikmed. Viimaste ülesandeks jäigi juhendi üksikasjalikum lahtimõtestamine kursustel.

Pole ju kellelegi saladus, et paljudes osakondades on õppesektori töö puudulik ja jääb selliseks senikaua, kuni seal tööd ei suunata osakonna ja teaduskonna komsomolibüroo poolt. Kuid oma osa informatsiooni levikul peaks etendama ka ülikooli ajaleht ja kaasüliõpilased. Et võistlustingimusi selgitati teaduskonna sekretäridele, siis pidid kõik kursused nii või teisiti ettevõetust teadlikud olema. Jääb üle vaid arvata, et enamik komsorge ja kursusevanemaid pidas paljuks ilmuda komsomolikomiteesse, kus registreeriti võistlejaid.

Tänasele lugejale konkursist teadmiseks vaid seda, et võistlejad pidid komitee õppesektorile esitama 1970/71. õ.-a. kahe sessiooni hinded ning märkused tudengite teadusliku töö kohta. Et lisaks õppetööle ja õppedistsipliinile hinnati kursuse tegevust väljaspool õppetööd, tuli eraldi lehele märkida kursusel läbiviidud üritused.

Konkurssi lülitus 4 kursust (käesoleva aasta numeratsioon): füüsika (teor.) V, õiguse II, defektoloogia III ja IV. Nende seast tuligi komisjonil, kuhu kuulusid ELKNÜ TRÜ komitee sekretär M. Kubo, õppeosakonna juhataja R. Tani ja allakirjutanu, leida võitjad. Arvestades vähest osavõttu otsustas komisjon ära märkida vaid ühe kursuse ja premeerida seda sõiduga Leningradi. Üksmeelselt tunnistati võistlejaist parimaks Õigusteaduskonna II kursus. Kiitvaid sõnu lausuti ka füüsika (teor.) V ja defektoloogia III kursuse kohta.

Seekord on võistlus lõppenud. Et järgmine kujuneks huvitavamaks ja konkursitihedamaks, on tarvis senist varianti muuta, leida uus lahendus. Milline võiks see olla tänase lugeja arvates?

ANTS REINMAA

Sina ja EÜE

Suveks igaühel omad plaanid: kes suvetööle, kes uudismaale, kes karjamaale, kes Saaremaale, kes välismaale, kes mehele, kes naisele, kes Eesti Üliõpilaste Ehitusmalevasse.

EÜE on üks pagana tore koht: saab Saaremaale, saab välismaale, saab puhata, saab raha teenida.

Kui Sa oled veel noor ja roheline, siis ära kohe välismaale ehitama tiku, sest Sulle endale on vaja ehitusmaleva-alast haridust, mida võid omandada igas Eestimaa rühmas. Need aga, kellel haridus ja kombekus olemas ning lust ilma näha, sättigu end konkurentsitulle. Kohad, kus eesti tudengeid oodatakse, on Praha (TSSV), Güstrow (SDV), Tomski oblast (NSVL), Krakow ja Głowice (Poola RV), Budapest ja Debrecen (Ungari RV), Sahhalin (NSVL), Sofia (Bulgaria RV).

Oma kanditatuuri ülesseadmise koht on peahoone auditoorium 104, 1.—28. aprillini kolmapäeviti 16—18 ja reedeti 14—16. Seal antakse ka igale soovijale informatsiooni.

Neil aga, kes oma suveplaanid Eestimaa ja malevaga tahavad kokku seada, tuleb samadel kellaaegadel ja samadel nädalapäevadel kõnesolnud auditooriumist läbi astuda, avalduse blankett hankida ning mõtlema hakata, kuhu siis paika pidama jääda. Samal ajal käib valimiskampaania, kus iga vilgas juht Sind enda poole püüab meelitada.

Siis saabub 1. mai, ja Su soov peab olema küps. Kõhkluseta tõttad Sa samadel nädalapäevadel (kuni 17. maini) samadel kellaaegadel samasse auditooriumi korralikult täidetud perfokaardiga, kus ei puudu ei arsti viisa, dekaani allkiri (uus kord!) ega muud Sind kirjeldavad parameetrid. Avalduste vastuvõtmisel valitseb põhimõte: kes ees, see mees (naine), sest rühmadesse võetakse vastu registreerimise numbri alusel.

Astu sisse, ootame. Kui asi väga huvitab, laenutame lektoreid (muidugi arvukamale kuulajaskonnale): on tarvis teha märge vastavasse vihikusse, mis on hoiul komsomolikomitees.

Seniks aga jaksu õppetükkide omandamisel, sest sellel aastal võlgnikud küll malevasse ei pääse.

A. M.

Tugevnevad TRÜ internatsionaalsed sidemed.

Kust need rännumehed pärit?

Arnold Koop, kes tutvustas lühidalt ülikooli ajalugu, struktuuri ja õppeprotsessi ning andis vastuseid väga mitmesugustele küsimustele. Toogem neist mõned näited: kust saab ülikool oma summad ja kuidas need jaotatakse; millised on ülikooli õigused temale eraldatud summadega opereerimisel; kes otsustab õppeplaanide muutmise, kui niisugune vajadus tekib; kui palju riigilt saadud summadest läheb õppejõudude palkade, kui palju ülikooli juhtimise peale; kuidas toimub teaduslike kraadide kaitsmine; missugused on ülikooli juhtkonna suhted üliõpilastega; kui suur on stipendium, kuidas toimub selle jagamine ja kas arvestatakse ka üliõpilaste arvamusi; missugused on õppejõudude palgad ja töökoormused; kas üliõpilased võivad otsustada, missugune õppejõud sobib ja missugune mitte; kas õppejõudude hulgas on naisi; kas õpetatakse ka inglise keelt; kas toimub üliõpilaste vahetus teiste, sealhulgas ka välismaa ülikoolidega; missugused on elamistingimused üliõpilastest abielupaaridel; kas ülikoolis on õppejõude USA-st jne.

Mida siis arvasid külalised meie ülikoolielust? Oma muljeid, ehk küll põgusaid, oli valmis jagama New Yorgi Keskülikooli John Jay Kriminaalõiguse Kolledži dekaan John Cammett. Olgu öeldud, et itaalia päritoluga Cammett (emakeeli kõlaks tema nimi Giovanni Cammettil) on muuhulgas kirjutanud Itaalia Kommunistliku Partei ajaloo. Ka oli ta lähedane tuttav Palmiro Togliattiga. Külaline rääkis järgmist: «Kõige enam hämmastas mind dialektiline tasakaal, mille olete saavutanud distsipliini ja vabaduste vahel. Meeldis, et rektor meiega avameelselt vestles mõningatest seni veel lahendamata probleemidest: nii üliõpilaste omavalitsus kui ka üha kiiremini kasvavad kulutused kõrgema hariduse andmiseks teevad muret vist küll kõikjal ühtviisi. Suur eelis teie üliõpilastel on kindel stipendium, USA ülikoolides saavad toetust väga vähesed. Stipendiumide diferentseerimisele mina nii suurt rõhku siiski ei paneks, sest hinnetele õppimine ei pruugi sugugi ekvivalentne olla teadmiste tegeliku omandamisega.»

Ülikooli peahoonest suundusid külalised väikesele jalgsimatkale — Teaduslikku Raamatukogusse. Tõus oli küll lühike, aga võttis ameeriklased hingeldama. Pealegi olid kevadised veed pinnase parasjagu pehmeks teinud, nii et enne jala mahapanekut tuli iga kord ikka hoolega ette vaadata. Aga raamatukogu ületas kõik ootused: oldi äärmises vaimustuses nii hoonest endast, selles peituvatest varandustest kui ka Düreri ja tema kaasaegsete graafikanäitusest, mida võis imetleda romantilis-salapärasel ärklikorrusel. Ei tahetud uskuda, et inglise keelt vabalt kõnelevad võõrustajad päriselt ongi meie raamatukogu töötajad. Paljud teatasid oma valmisolekust esimesel võimalusel kohe tagasi tulla, et kõigi huviobjektidega põhjalikumalt tutvust teha. Nüüd ei olnud aga muud kui jooksujalu mäest alla tagasi — buss juba ootas.

Üles märkinud JÜRI TALVET

R. VELSKERI foto

Koos tormijärgsete kaunite kevadpäevadega saabus Tartusse hulganisti võõrast rahvast: nii palju ookeanitaguseid rännulisi kui 13. ja 14. märtsil (kokku ligi 150 inimest!) pole ei Tartu linnal ega meie ülikoolil vist kunagi varem olnud võimalust näha. Kust nad siis välja olid võetud, need fotoaparaatidega, minimakkidega ja muu tehnikaga koormatud reisimehed?

Delegatsiooni juht, Ohio osariigi Kenti Ülikooli võrdleva pedagoogikateaduse professor **Gerald Howard Read:** «Oleme Ameerika Ühendriikide ja Kanada kõrgemate õppeasutuste töötajad. Suur hulk meie seast on ülikoolide rektorid ja prorektorid, samuti kolledžite direktorid, dekaanid ja õppejõud. Paljud on koos abikaasadega. Meie sõidu eesmärk on tutvuda kõrgema hariduse korraldusega Nõukogude Liidus ja sotsialismimaades. Saadud andmed on aluseks ulatuslikule võrdlevale uurimusele kõrgema hariduse andmisest mõlemas süsteemis. Enne Tartut olime Leningradis ja Tallinnas, edasi viib sõit meid Moskvasse, sealt Sofiasse, siis Pariisi, Sorbonne'i ja lõpuks tagasi kodumaale.»

Nii esmaspäeval kui teisipäeval võttis külalisi vastu meie rektor

Ajaloolaste rahvusvaheline konverents

Meie ülikooli ajaloolastel on kujunenud traditsiooniks arutada koos Saksa Demokraatliku Vabariigi uurijatega Balti mere äärsete maade ajaloolise arengu ühiseid ja erinevaid jooni, tutvuda üksteise uurimistulemustega ning kavandada edasise koostöö suundasid.

14.—16. märtsini toimus Tartus ja Tallinnas järjekordne ajalooalane teaduslik konverents, mis oli pühendatud feodalismi ja kapitalismi arengu probleemidele Balti mere äärsetes maades. Plenaaristungil TRÜ aulas kuulati ära Greifswaldi ülikooli õppejõu J. Schildhaueri ettekanne Balti mere lõunaosa sadamalinnade kaubandusest perioodil, mil algas võitlus ülemvõimu pärast Balti merel. Leningradi teadlane A. Sapiro andis ülevaate talupoegade pärisorjastamise põhjustest Venemaal XVI sajandil.

Sektsioonide töö toimus Tallinnas TPI aulas, kus kuulati ära kokku 18 ettekannet, nende hulgas meie õppejõudude H. Piirimäe, J. Konksu, S. Vahtre, H. Ligi ja J. Raidi ettekanded Eesti ajaloo probleemidest.

Konverentsi ettekanded avaldati spetsiaalselt seks puhuks ilmunud vene- ja saksakeelses rotaprinteeritud kogumikus.

R. VALI

Esimesed uue VTK märginormi täitjad

TRÜ lasketiirus täitis esimesena «Valmis tööks ja NSV Liidu kaitseks» uue kompleksi märginormi rektor A. Koop, kes laskis 50 võimalusest 45 silma. Üldse täitis esimesel päeval normatiive 37 ülikooli töötajat, teiste seas Kehakultuuriteaduskonna dekaan A. Vaiksaar, Majandusteaduskonna dekaan V. Krinal, TRÜ Spordiklubi esimees U. Sahva jpt. Parimad tulemused saavutasid filosoofiakateedri õppejõud M. Titma (48 silma) ja veespordi kateedri juhataja R. Nõvandi (47 silma.

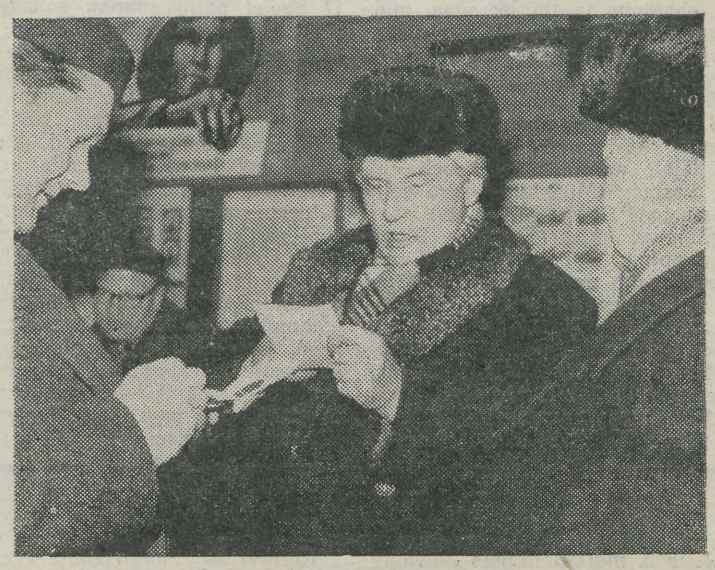

III osa Võidupäeva poole

✤

Topelt ei kärise

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Oli hariduse rahvakomissari telegramm nii krõbe kui ta oli, loodust mõjustada ta siiski ei suutnud — atmosfäär sellest soojemaks ei läinud! Ümberpöördult — detsembri alguses toimus järsk külmenemine, mille tõttu ka auditooriumides hakkas temperatuur nullist allapoole kiskuma. Algasid lumesajud.

Selle eest aga asjaosaliste — nii õppejõudude kui üliõpilaste — «sisemine soojus» õppetöö osas kasvas tunduvalt.

Täiendav kontingent oli järelkonkursi korras esimesele kursusele vastu võetud isegi plaani ületamisega 40 uue üliõpilase võrra (silmas pidades rahvusliku kaadri suurendamise vajadust, oli see esimesel vastuvõtul lubatud). Järjest ilmusid õppetööle ka endised üliõpilased. Vitriinidesse tekkisid iga päev üha uued ja uued teadaanded, et professor see ja see või dotsent too ja too alustab oma õppetööd sel ja sel kuupäeval nimetatud kellaajal vastavas auditooriumis.

Kuid veel enne «esimest kõuekärgatust» oli 18. novembril ülikooli saabunud telegramm: «RKN otsusega Harald Haberman on määratud prorektoriks õppeteaduslikul alal 15. novembrist alates.» Nuut.

See oli välk selgest taevast, sest ülikoolis juba oli õppeprorektor Karl Taev! Nüüd siis oli veelgi kangema nimetusega prorektor juurde määratud. Algas telegrammide vahetus ülikooli ja Haridusministeeriumi vahel, mis lõppes K. Taevi ümberpaigutamisega uue prorektori abi kohale, arvates 15. novembrist. Siiski jääb fakt faktiks: tervelt üheksa päeva figureerisid ülikooli rektoraadi koosseisus kaks prorektorit, kes mõlemad pidid tegelema õppetöö küsimustega. Ega topelt ei kärise!

Tegelikult jõudis Rahvakomissaride Nõukogu senine asjadevalitseja H. Haberman oma asjaajamise üle anda alles novembri lõpupoole ning saabus Tartu selle kuu viimastel päevadel, et vastu võtta uus ametikoht koos temale ootamatult määratud abiga! Alates 1. jaanuarist 1945. a. järgnes uus määramine, mille kohaselt H. Haberman kinnitati TRÜ õppeprorektoriks ja K. Taev — teadusala prorektoriks.

H. Habermani määramine ülikooli juhtkonna koosseisu oli erakordselt otstarbekohane samm ENSV Rahvakomissaride Nõukogu poolt. Asi seisnes selles, et rektor A. Koort oli parteitu, K. Taev oli küll partei liige, kuid sai ülikoolis enne sõda töötada vaid mõne kuu, seega ei tundnud ta ülikooli kollektiivi. Ülikooli parteiorganisatsioon oli vahepeal suurenenud NSV Liidu vanemates vabariikides üleskasvanud ning õppinud eestlaste näol ja need ammugi ei tundnud vanu ülikooli töötajaid. Seetõttu nende suhtumine «endistesse» oli küllaltki reserveeritud.

H. Haberman oli ülikoolis töötanud juba 1933. aastast ja teadis enam-vähem, mida üks või teine ülikooli töötaja endast poliitiliselt kujutas. Pealegi teadis ta, et viibides isegi Nõukogude Liidule vaenulikus õhkkonnas, ei pruugi kaugeltki muutuda kommunismi ideede vihkajaks! Eks olnud ju tema ise kodanliku Eesti tingimustes kasvanud — põrandaaluseks kompartei liikmeks.

H. Haberman oli hea organisaator. Tundes ülikooli rahvast oskas ta neile läheneda. Tema tapvalt sapine kriitika kapitalistliku ühiskonna olemuse kohta aitas nii mõnelgi meist läbi näha kodanliku Eesti «iseseisvuse» illusoorsust ning K. Pätsi diktatuuri rahvavaenulikku olemust. Samas ei kardetud tema poole pöördumast seni veel arusaamatuks jäänud ideoloogiliste ja poliitiliste küsimuste selgitamiseks. Igas olukorras jätkus tal aega ning kannatlikkust meile neid tõdesid arusaadavaks teha. Näiteks keegi meist ei teadnud ju varem, et nii riigivanem K. Päts kui ka sõjaväe ülemjuhataja J. Laidoner olid esialgu ühes mestis vapsidega ning mõlemad olid valmis vapside poolt kavandatud riigipöörde järel asuma «eesti rahva füüreri» kohale. Kui alles vahetult enne seda pööret selgus, et vapsid mängivad välja vaid nende nimesid, samas aga kavatsevad etteotsa seada «oma mehi», tegid Päts ja Laidoner nende tegevusele 12. märtsil 1934. a. sõjaväe abil lõpu, et A. Larka, A. Sirki ja H. Mäe avalikku fašismi asendada oma maskeeritud diktatuuriga. Habermani vastused olid alati kompromissitult selged, tagamõttetud ja siirad. Sellega võitis ta peatselt üldise usalduse ning lugupidamise ülikooli kollektiivis. Kuid hätta jäid need, keda korduvalt oli hoiatatud tehtavate vigade pärast ning kes rahumeeli jätkasid nende kordamist. Siis juba lahkas H. Haberman neid vigu avalikel koosolekutel nii, et tolm taga. Parajatest sõnadest tal ka sel puhul puudu ei tulnud.

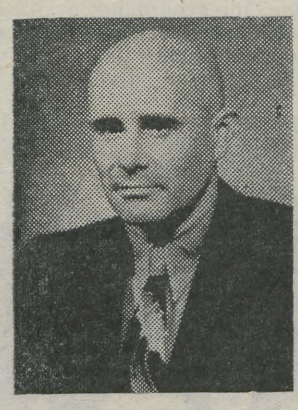

H. Haberman TRÜ õppeprorektorina.

Enne sõda ma ei tundnud H. Habermani isiklikult. Esmakordselt nägin teda ja kuulasin tema kõnet Raekoja platsil 1940. a. 21. juunil. Kuulsin ka, kuidas minu kõrval kaks vanameest sellesse kõnesse suhtusid: «Kae kos korrat, ise on meil ülikoolis õppejõuks — ja nüüd siis — kommunist!» Kas see oli kiituseks või laituseks lausutud — ei tea. Niivõrd stoilise rahuga, kiretult kõlasid need sõnad.

Mõne aja pärast lugesin ajalehtedest, et H. Habermann on määratud Eesti Vabariigi siseministri abiks.

Just seal, Siseministeeriumis, pääses ta takistamatult Eesti kodanliku vabariigi salasepitsuste juurde. Selgus, et suure laostumise kõrval oli kogu meie väike maa kapitalistlike riikide luure ämblikuvõrgust üleni läbi põimitud.

Isegi kauge Jaapan kasutas siin ligi kolmesaja agendi teenuseid, rääkimata juba Saksa, Inglise, Prantsuse, Itaalia ja teiste riikide agentuuridest. Kõik nad olid kartoteekides korralikult arvel, kuid keegi nende tegevust ei seganud. Olid ju luure ülesanded suunatud Nõukogude Liidu vastu ning Eesti olud huvitasid neid vaid mõõdaminnes, kuna selle riigi sõjalist potentsiaali suurriikide kõrval peeti nulliks. Eesti huvitas neid vaid tulevase sõja ühe platsdarmina Nõukogude Liidu vastu. Oma suurimaks imestuseks avastas H. Haberman Eesti poliitilise politsei kartoteekides üsnagi palju tolle aja seltskonna hästi tuntud «soliidsete» härrade ja daamide nimesid. Vaat kus oli Maarjamaa iga liiki spioonidele!

Isegi kodanliku Eesti vabariigi sõjaväe luure ja vastuluure ülem — isik, kelle ülesandeks oli spioonide püüdmine — kolonel Richard Maasing oli ise mitme välisriigi spiooniks. Ta andis pidevalt andmeid (ka Eesti sõjaväe kohta) «Abwehrile», «Intelligence Service'le», samuti ka Jaapani luure residendile Eestis!

Ju oli tal siis võimalus selgitada meile — «endistele», kuidas need «endised head ajad» tegelikult välja nägid ja kuhu nad lõppude lõpuks meie rahvast oleksid viinud.

Selle mitteametliku poliitmassilise töö eest, mida H. Haberman oli teinud TRÜ-s «endiste» mõttelaadi ümberkujundamisel ning omapoolsete õigete järelduste tegemisel, võib ülikool veel kaua aega temale tänulik olla.

ALMA MATER

(Algus «TRÜ» nr. 7.)

Illusioonid, probleemid ja lootused.

Tänapäeva noor põlvkond elab ajal, mil kogu maailm on liikumises ning ellu astuvad noormehed ja neiud on vastamisi seatud probleemidega, mida eelmised põlvkonnad ei võinud uneski näha.

Alles siis, kui ühendame kogu inimkonda puudutavad probleemid siseprobleemidega, mis etendavad küllaltki olulist osa, mõistame kaasaegse Lääne noorsooliikumise tähtsust ja seda, milles peitub tema jõud. Noorsooliikumise nõrkus oli seotud sellega, et paljude üliõpilasgruppide kujutlust mööda oli võimalik ignoreerida meie kaasaja sõlmküsimusi või ühiskonnast lihtsalt eemal seista.

kergemeelsetest meelelahutustest, et ühineda üliõpilaste demonstratsioonidega. Muidugi on paratamatu ka vastupidine protsess, kus osa üliõpilasi loobub võitlusest. Üldiselt võttes kehtib Lääne noorsooliikumises kahtlemata mingi «külvikord». Mõningad põllud on söötis, samal ajal teistel lõikab ajalugu rikkalikku saaki.

Kaasaegsele noorsooliikumisele hinnangut andes peab rääkima mõne sõnaga üksikute aktsioonide osast tänapäeval. Meie aeg heidab kõrvale vana teesi «üksiku heategu on tühine». Vastupidi, see on kaugel tühisest. Üliõpilasliikumise kogemused, eelkõige USA-s, on näidanud, et suuremeelne abi hädasolijatele ja enamgi veel, julged

gressiivsed poliitilised organisatsioonid ja esmajärjekorras töölisklass on suutelised andma õige suuna ja ulatuse.

Just nendel tingimustel voolavad kõige erinevamad tendentsid laia jõkke või lähevad sellest lahku. Üliõpilasliikumisse kuuluvad ultrakaasaegsed organisatsioonid ja grupid, isegi anarhistid. Mõned neist on provokaatorid, samal ajal teised on nende eneste illusoorsete arusaamade või niisuguse kirjanduse mõju kütkes, mis on suunatud kogemusteta noorte emotsioonidele. Olles veendunud kapitalistlike monopolide ja nende riigimasina ülemäärases omavolis ja seistes silm silma vastas riigibürokraatia kõikvõimsusega, võivad noored sattuda äärmiste mässuliste ideede, sealhulgas ka anarhismi eri vormide mõju alla.

Siiski peab silmas pidama, et vaatamata oma eksiarvamustele hoiavad paljud noormehed ja neiud, keda on mõjutanud väärad ideed, siiski kinni üllastest eesmärkidest, mida saab ühendada,

USA üliõpilased:

mässulised, uurivad, rahutud

Nende hulgas, kes asuvad ühiskonnaga opositsioonis, leidub elemente, kes on tõmmatud printsiibitusse, mõttetusse mässu või on asunud kuritöö teele. Neid elemente ei tohi mitte mingil juhul samastada ei üliõpilaskonna sotsiaalselt aktiivse ega ka tema passiivse osaga, näiteks hipidega. «Hipid» on ebatäpne ja tinglik sõna, mida tarvitatakse laialdaselt. Käesolevas kirjutises on nende all mõeldud noori, kellele on omane passiivne mõtisklev eluviis.

Diogenes, kes Makedoonia Aleksandri küsimusele, kas ta saab mõtlejale mingil moel kasulik olla, vastas: «Miks ei — ära seisa minu ja Päikese vahel», on noori ligitõmbav kuju. (Muuseas, Diogenes polnud tol ajal mitte vana mees, vaid noor filosoof.) Tänapäeval ekslevad vähenõudlike «Diogeneste» massid mööda Lääne linnade tänavaid, keeldudes omaks võtmast eesõigusi ja hüvesid ebaõiglaselt ja ülbelt riigilt.

Mõnikord võtavad isegi hipid osa noorte aktsiooonidest, loobudes

teod võivad esile kutsuda laialdase sotsiaalse reageeringu.

Väikeste gruppide üksikutel julgustükkidel võib olla XX sajandi II poolel palju suurem sotsiaalne efekt kui minevikus. Selleks on rida eeldusi. Üks neist on tsivilisatsiooni kaasaegne tase arenenud maades, mis tagab avalikkuse määra, millega võivad edukalt võidelda valitsevad monopolistlikud klikid ainult mõnikord ja mõnda aega, kasutades äärmuslikke fašistlikke valitsemismeetodeid. Kaasaegses kapitalistlikus ühiskonnas varustavad massikommunikatsiooni vahendid kogu maad informatsiooniga sündmustest, mida oleks minevikus teadnud ainult kitsas inimeste ring, need, kes olid sündmustega otseselt seotud. Tänapäeval saavad niisugused seigad kättesaadavaks igaühele, nad muutuvad sotsiaalse liikumise koostisosaks, millele pro-

võttes üha enam arvesse inimkonna heaolu eest peetava võitluse probleeme ja meetodeid, ning mis võib viia kainetele otsustele. Kui üliõpilaste väidetel, arutlustel ja tegudel pole täielikku selgust ja järjekindlust, ei tähenda see veel, et liikumisest osavõtjad ei areneks ja küpseks. Liikumine on vabanemas illusioonidest, leidmas uusi lootusi ja arenemas edasi võtmaks osa kaasaja suuremate probleemide lahendamisest. Kõigest hoolimata on USA progressiivsed üliõpilased mässulised, uurivad, rahutud noored inimesed.

Ajakirjast «World Student News» nr. 11, 1971 tõlkinud Mart Reitel.

Kultuurselt hooldada...

(Algus lk. 1)

andev, koordineeriv ja kontrolliv organ, mitte aga kaitse all olevate esemete valdaja. Muidugi on paljud esemed niisugused, mida ei saada kateedris kasutada eseme mittevajalikkuse või eseme amortisatsiooniastme tõttu. Sel juhul antakse ese kõigi reeglite järgi üle sellele, kes seda vajab (kui ta on korras). Loomulikult komisjoni vahendusel ja teadmisel. Raskem on restaureerimist vajavate esemetega. Senini on väiksemaid esemeid püütud koondada peahoone ühte keldriruumi, kus nad restaureerimisjärjekorda ootavad. Suuremaid esemeid pole spetsiaalse ruumi puudumise tõttu kokku korjata veel võimalik. Esemed, millised on vajalikud mõne eriruumi stiilseks sisustamiseks, restaureeritakse muidugi kiiremini. Et lahendada neid küsimusi operatiivselt, on vajalik leida sobiva suurusega ruum (võib olla ka korralikum keldriruum) ning palgata tööle mööblirestauraator, kes kuuluks ülikooli töötajate koosseisu. Senini puudub võimalus mööbli plaanipäraseks restaureerimiseks ja on ka arusaadav, et katkiste esemete eest hoolitsemine muutub tülikaks nii kateedril kui ka komisjonil.

Muide, mainitud komisjoni kohuseks on ka kaitse alla võtmiseks kuuluvate esemete väljaselgitamine, sest mitte kõik kultuurilise, ajaloolise ja kunstilise väärtusega esemed pole meil veel arvel. Selles suhtes palub komisjon, et talle teatataks (Ö. Utter TRÜ klassikalise Muinasteaduse Muuseumis tel. 540), kui midagi väärtuslikku leidub, mida pole veel kirjas, sest me ei tohi unustada, et **Tartu Riiklikul Ülikoolil puudub oma ajaloo eksposit-sioon** n.-ö. **kodune muuuseum!** Ja millega seda sisustada, kui me praegu kõik vana ära hävitame? Niisuguses ajaloolises hoonetekompleksis nagu on meie ülikoolil, ei ole mõeldav ajaloolise mööbli asendamine täielikult uuega. Stiilse mööbliga tuleks sisustada osa ruumidest vastavalt kunstnik-sisekujundaja ideekavanditele. Et seda on võimalik teha väga esinduslikult, seda näitab ülikooli kohvikus külalistuba. Milleks on vajalik oma mööblit ametlikult ära jagada teistele asutustele, nagu seda tehti mõned aastad tagasi, kui anti ära kohvik «Tallinna» sisustamiseks suur hulk viini toole? Ülikoolile sobivad stiilse sisustusega ruumid niisamahästi või veel paremini (esteetiline kasvatus!). Niisugust viga ei tohi enam korrata! See, mis on meil veel järele jäänud, tuleb korda seada, sobivalt ära paigutada ja üldse — **võtta kultuurse hoolduse alla!**

Ö. UTTER
T. ILOMETS

Kõneoskuse koolis

... oli kuulajatel möödunud kolmapäeval võimalus kuulata ülikoolis ja ka laialt väljaspool tuntud lektori dots. H. Palametsa ettekannet, milles käsitleti avaliku esinemise näitlikustamisega seotud küsimusi.

Sisuka ja asjaliku teoreetilise käsitluse jätkuks demonstreeriti mitmeid praktilisi võtteid ja vahendeid, mis võimaldavad suurendada lektori poolt esitatava loengu kasutegureid.

Et korrektses keeles väljendumine on igale lektorile ja haritlasele nime teinud, siis ootab kõneoskuse kool eeloleval kolmapäeval, s. o. 29. III kell 16 kuulama dots. E. Väärt ettekannet teemal «Avaliku kõne keelest».

Teadaanne

29. III kell 16.15 toimub keemiahoone ringauditooriumis kõneoskuse kooli õppus.

Dots. Ed. Väärt teemaks on «AVALIKU KÕNE KEELEST»

GEO-GEO mängud

4. ja 5. märtsil toimus Põlva rajoonis Põlgaste küla ümbruses «Geo»-graafide ja «Geo»-loogide traditsiooniline taliolümpia. Korraldajateks nagu ikka III kursused. Et kevadveed juba vulisesid ja talisportlaste read täis pessimiste, läks nädal varem kohale lumeluure, kes tõi Tartusse rõõmusõnumi — lund on rohkem kui Sapporos. Niisiis istusidki 85 uljast suuskurit laupäeva keskpäeval bussidesse ja sõit läks lahti.

Kohale jõudnud, suunduti viivitamatult Lumestaadionile, kus taliolümpia avati. Jüri Kase (geol. III) avasõna järel andis olümpiavande staažikaim «Geo-Geo'st» osavõtja dots. L. Vassiljev. Aupaukude saatel tõusis masti olümpialipp ja võistlused võisid alata. Antud momendist võtsid võimu enda kätte spordipeo ülempealikud Kalev Kukk (geogr. III) ja Kalev Aun (geol. III). «Lumestaadioni» kohta vahest niipalju, et selle valikul oli eelkõige mõeldud pealtvaatajatele, sest võistlejad on ju osavad mehed-naised, kes peavad ka karmimais tingimusis toime tulema.

Ja siis... Ja siis tormab rajale teatesuusatamise esimene vahetus. Rada algab ihu ja vaimu piinava järsu tõusuga. Seltskonna rõõmuja ergutushüüete saatel läbisid võistlejad raja. Kui 2 meest ja 2 naist igast meeskonnast olid oma rajajupi ära sõitnud, selgus ka võitja — geoloogide võistkond. 3 võistkonda katkestasid võistluse looduslike ja tervislike takistuste tõttu.

Päeva teine ala: suurslaalom. Slaalom nagu ikka. Hoolimata ajutisest hobutakistusest (hobune rajal) läks kõik korda. Võistlejaid oli palju — võitjaid aga kaks: Toivo Tubli (geogr. V) ja Anu Reisner (geol. I).

Sellega oli päev õhtus.

II kursuse geograafide valmistatud supp andis uut jõudu väsinud võistlejatele ning tegevus jätkus «Lumestaadionil», kus pandi toime lõkkeõhtu. Põhitoimingud olid lõkke põletamine, möödunud päeva võistlejate autasustamine ja kõievedu. Viimatinimetatud võistluse võitis geograafia II kursuse võistkond koosseisus 3 daami pluss ankrumees. Au tugevatele naistele!

Pimedas jätkus pidu rahvamajas.

Kultuurilist meelelahutust pakkus geograafia III kursuse dixiland-«orkester» ja magnetofon. Vahelduseks viktoriin, loterii ning muud atraktsioonid. Sellele lisaks kelgutamine slaalominõlval kuuvalgel ööl. Romantikat piisavalt. Alles pärast seda vaikis «olümpiaküla» ning võistlejad langesid sügavasse unne.

Uus hommik algas äratuse, võimlemise ja orienteerumisega, mis on meie taliolümpia põhiline ja kõige oodatum ala. On ju orienteerumine nii geograafidele kui geoloogidele eelseisvas elus hädavajalik. Orienteerumisraja finišis oli valmis pandud trahviring, kus

jalavaev pidi heaks tegema ajutöö vähesuse rajal. Seda õnnetut «nõiaringi» läbiti küll 5, küll 15 korda. Päeva täpseim mees oli dots. L. Vassiljev, kelle trahvimiseks ei leidnud kohtunikud mingit võimalust. Võitsid geoloogid.

Päev lõppes kelgutamisega. 2 jäist rada olid hästi ette valmistatud. Ja kui suured mehed väikestel «Salvo» kelkudel mööda kihutasid, ei olnud pealtvaatajad kiitusega kitsid. Naiste õhuliselt graatsiline sõit jättis samuti unustamatu mulje. Paralleelselt võistlusega toimus pühapäevakelgutamine võistluskelkudest allesjäänud osadega.

Pärast võistlusi lõpetati «Geo-Geo 72» Lumestaadionil. Sellele järgnenud autasustamisel jaotati välja viimased «olümpiakullad» võitjaile ning mitmeid eriauhindu. Võitsid geoloogid. Lõppkõne pidas van.-õp. V. Murel.

Sellega oli tänavuse lumevaese talve «Geo-Geo» läbi.

Ilm oli ilus, päike paistis, tähed särasid ja linnud ei laulnud.

H. AASMÄE

Korvpall

Reedel, 17. märtsil alustati TRÜ meistrivõistlusi korvpallis. Kolme tiheda päeva jooksul oli ette nähtud 17 kohtumist, kuid toimus ainult 13. Arstiteaduskonna tugev naiskond jäi kahel korral ilmumata ja kaotas koos sellega võimaluse näidata oma võimeid TRÜ meistrivõistlustel. Veelkordne puudumine võib samasse olukorda asetada ka Õigusteaduskonna naiskonna ja Bioloogia-Geograafiateaduskonna meeskonna. Huvitav oleks teada, millega seletatakse niisugust suhtumist ülikooli üritusse.

Paljude võistkondade ülesandmislehtedel ei ole arstide allkirju. Korras on paberid ainult KKT võistkondadel, Bioloogia- Geograafia-, Füüsika-Keemia- ja Matemaatikateaduskonna meeskondadel. Kui olukord 31. märtsiks ei parane, siis jätkavad võistlust ainult nimetatud võistkonnad. Kiitust väärib Füüsika-Keemiateaduskonna meeskond, kes on alati kohal täies koosseisus, seljas ühtlane võistlusdress.

Järgmised kohtumised TRÜ meistrivõistluste sarjas toimuvad 31. märtsil ja 1. aprillil kell 16 ja 2. aprillil kell 12.

Head kordaminekut!

Peakohtunik.

4 medalit

Gorkis peetud Nõukogudemaa meistrivõistlustel sulgpallis esindasid Tartu Riiklikku Ülikooli Reet Valgmaa (KKT II) ja Riina Valgmaa (Õigust. II).

Naiste paarismängus jõudsid kaksikõed pronksmedaliteni. Heas vormis oli Reet Valgmaa, kes üksikmängus sai ainukese kaotuse finaalis Minski esindajalt Tatjana Kotšetkovalt ning võitis hõbemedali. Kolmanda medali sai Reet segapaarismängus koos N. Nikitiniga (Žukovsk) — jällegi pronks.

Seega üks hõbe- ja kolm pronksmedalit Tartusse.

Võistkondlikus arvestuses tõid õed «Kalevi» spordiühingutest 4. kohale ja liiduvabariikide arvestuses Eesti NSV samuti 4. kohale (punkte tõid igas mänguliigis 8 paremat).

V. Lenk

«Visarid» VI

Kohvikus «Visarite» VI näitus. Esinevad Lembit Karu, Agu Pilt, Kaljo Põllu, Rein Tammik, Enn Tegova ja Peeter Urbla maalide ja graafikaga.

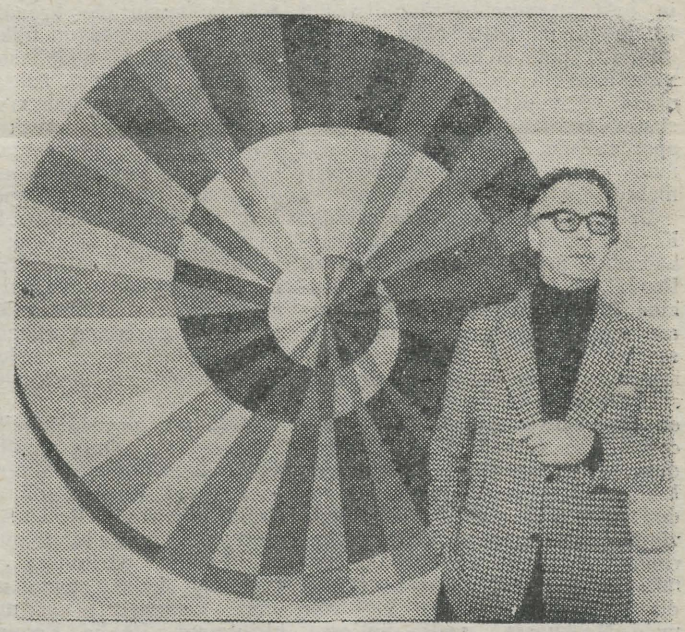

Pildil on näha 1972. a. Müncheni olümpiamängude embleem ja selle autor kunstnik Victor Vasarely. Embleemi originaal on 14-värviline, diameetriga 2 meetrit.

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub 26. märtsil k. a. kell 12, TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Miilitsatöötaja märkmikust» esineb Tartu linna Siseasjade osak. ülema asetäitja H. Paluvee.

Prof. I. REBANE,
TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi juhataja

Lastevanemad

Avaldused TRÜ lasteaia 1972. a. sügisel vabanevatele kohtadele (15) palun esitada teaduskondade ametiühingubüroodele 3. aprilliks 1972.

TRÜ ametiühingukomitee
laste- ja noorukitetöö
komisjon

Tähelepanu!

Ajavahemikul 13.—15. apr. k. a. toimub Füüsika-Keemia- ja Matemaatikateaduskonna ÜTÜ konverents. Ettekannete pealkirjad koos andmetega autori ning juhendaja kohta palume anda hiljemalt 30. märtsiks k. a. osakondade ÜTÜ nõukogude esimeeste kätte.

Klubis

TEADUSKONDADEVAHELINE ISETEGEVUSKONKURSS.

Meeldetuletuseks teaduskondade kultuurivolinikele: hiljemalt 30. märtsiks tuleb klubiga kooskõlastada kontsertprogrammide esitamise ajad. Konkursi tingimustest vaata ülikooli 18. ja 25. veebruari ajalehest.

*

Klubi kutsub oma nõukogu liikmeid järjekordsele koosolekule 28. märtsil kell 20.

*

TRÜ klubis 1. aprillil algusega kell 20 äramoondamise ja muundumise grandioosne karnevalipidu. Sissepääs ainult moondatud kujul: maskides, prillides, habemetega, vuntsidega, ninadega, kõrvadega ja kõige muu juurdekuuluvaga.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1725. MB-00689.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikl Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 10 (887) Reedel, 31. märtsil 1972. a. XXIV aastakäik

Õppetöö korraldus paindlikumaks!

Dots. K. PÜSS,
õppeprorektor

Talvise eksamisessiooni tulemuste analüüs on jõudnud lõpule. Mida võib öelda kokkuvõtteks?

Üleülikooliliselt on õppeedukus pisut tõusnud. Kahjuks ei saa seda aga öelda kõigi teaduskondade ja erialade kohta. Osalt on õppeedukuse näitajad oluliselt tagasi läinud. Sellest kõneleb järgmine statistika (sulgudes on antud samad andmed möödunud õppeaasta sügissemestri tulemuste kohta). Üliõpilastest, kes olid kohustatud eksameid sooritama, ilmus kõigile eksamitele 89,7% (89,4). Kõik sessioonil ettenähtud eksamid suutis sooritada 80,9% (80,2). Võlgnevusi jäi 18,2% (18,7) üliõpilastest, sealhulgas mittemõjuvail põhjustel 13,5% (12,9). Nende üliõpilaste protsent, kes sooritasid eksamid vaid hindele «väga hea», oli 10,8% (11,0), hindele «väga hea» ja «hea» — 39,6% (38,5). Rahuldavaid sai 30,5% (30,7) üliõpilastest. Siit nähtub, et meie samm edasi uue viisaastaku esimesel aastal oli lühikesevõitu.

Õppeedukuse järgi järjestuvad teaduskonnad järgmiselt: Õigusteaduskond — 95,2% (95,3), Kehakultuuriteaduskond — 91,7% (90,2), Majandusteaduskond — 90,1% (85,4), Ajaloo-Keeleteaduskond — 86,7% (88,5), Bioloogia-Geograafiateaduskond — 85,1% (80,9), Matemaatikateaduskond — 75,9% (77,5), Arstiteaduskond — 74,3% (73,6) ja Füüsika-Keemiateaduskond —66,2% (69,2).

Minu laual on tabelid 32 eriala või osakonna kohta. Täpselt pooled neist osutavad õppeedukusele ülikooli keskmisest kõrgemal, pooled aga madalamal. Esikohal on kaubatundmise osakond — 97%, järgnevad geograafiaosakond — 96,6% ja defektoloogiaosakond — 95,6%. Pingerea lõpus on füüsika pedagoogiline osakond — 52,2%, spordimeditsiini osakond — 58,6%, keemia-füüsika pedagoogiline osakond — 60% jne. 28 kursust on suutnud saavutada 100%-lise õppeedukuse. Enamiku nende hulgast moodustavad vanemad kursused, aga on ka mõningaid nooremaid — geograafia I ja II kursus, kaubatundmise II kursus, saksa ja inglise keele I kursused ning mõned teised.

Erialade ja osakondade lõikes on erinev ka nende üliõpilaste arv, kes sooritasid kõik eksamid vaid väga headele või headele hinnetele. Nii on see protsent defektoloogiaosakonnas 72,5, Õigusteaduskonnas 70,8, geoloogiaosakonnas 69,7, psühholoogiaosakonnas 69,6. Kuid füüsika pedagoogilises osakonnas on selliseid üliõpilasi vaid 22,5%, stomatoloogiaosakonnas — 30,6%. Niisuguseid erialasid või osakondi, kus ainult hästi õppivate üliõpilaste arv on alla 50%, on 13. See on siiski väga halb näitaja. Tahaks siin meenutada L. I. Brežnevi sõnu üleliidulisel üliõpilaste kokkutulekul: «Mida kaalukam on teadmiste, kultuuri ja ühiskondlike vilumuste pagas, seda kindlamini sammub inimene läbi elu». Kas see teadmiste kandam, mida ülikooliaastatel niiviisi läbi häda omandatakse, ei osutu liiga kesiseks?

Eksamitulemuste analüüs kursuste lõikes näitab, et endiselt on õppeedukus kõige madalam III kursusel — 75,7% (74,8), II kursusel — 77,8% (75,7) ja I kursusel 80,5% (82,9). Kui teisel ja kolmandal kursusel on siiski märgata teatavat edu, siis I kursuse töötulemused on halvaks endeks. Esimese kursuse üliõpilastega tehti ju tööd küll. Miks siis ei saavutatud vajalikke tulemusi? Põhjusi on siin mitmeid, nagu nähtus ka esimese kursuse üliõpilastega tehtava töö analüüsimisel ministeeriumi kolleegiumil käesoleva aasta veebruaris.

Peamine põhjus on selles, et meie õppetöö korraldus on siiski veel paindumatu, ei arvesta küllaldaselt uue kontingendi iseärasusi, tema ettevalmistatust õppimiseks kõrgemas koolis. Õppetöö korraldamine ei taga vajalikku töörütmi ja süstemaatilist iseseisvat tööd kogu semestri jooksul. On aga ilmne, et just esimestel kursustel omandatav töörütm ja iseseisva töö harjumused evivad olulist tähtsust üliõpilase kogu edasise stuudiumi kujunemises.

Mõningaid raskusi on seoses õpperuumide nappusega. Kuid oleks väär püüda ainuüksi sellega seletada kõiki meie tunniplaanide puudusi. Õigesti juhiti ministeeriumi kolleegiumil tähelepanu sellele, et tunniplaanid ülikoolis ei jaota nädalakoormust võrdselt ei ajaliselt ega sisuliselt, et laupäev püütakse õppetööst vabaks teha, et tunniplaanides esineb hulgaliselt «aknaid». Kõige selle tõttu on üliõpilaste tööpäev killustatud, vältab real nädalapäevadel ainuüksi auditoorse töö osas koos «akendega» 9—10 tundi. See ei soodusta range päevarežiimi loomist, ei võimalda iseseisvat tööd teha nii nagu vaja. Tuleb ellu viia ministeeriumi poolt antud juhis — muuta tunniplaanide koostamine teaduskondades oluliseks õppe-metoodilise töö lõiguks, arvestada tunniplaanide koostamisel õppimise ja esitatava materjali omandamise pedagoogilis-psühholoogilisi nõudeid ja üliõpilaste vaimse töövõime dünaamikat. Tunniplaanide koostamisel tuleb täielik vastutus nende kvaliteedi eest panna teaduskondade dekaanidele ja metoodikakomisjonidele. Õppeosakond omalt poolt aga tagab selle, et üleülikooliliste kateedrite poolt õpetatavate ainete tunniplaan jätaks ka teaduskondadele võimalused arvestada vastavaid metoodikanõudeid tunniplaanide koostamisel.

Jätkata ja süvendada tuleb tööd, mida me oleme alustanud esimese kursuse üliõpilastega, et kiirendada nende sisseelamist kõrgema kooli töövormidesse, aidata neil jagu saada teadmistelünkadest, mis pärinevad keskkoolipäevilt. Koos-

(Järg lk. 2)

Tervituskiri Nevada Ülikoolist

Koos ülikooli külastanud USA ja Kanada haridustegelaste delegatsiooniga jõudis meie komsomolisekretäri Mart Kubo kätte kiri Nevada Ülikooli üliõpilasühingu presidendilt Daniel J. Klaichilt, kes palub oma organisatsiooni nimel tervitada meie üliõpilasi ja avaldab lootust sidemete edasiseks tugevnemiseks kahe ülikooli vahel.

50

Meie ülikoolis õpib praegu noori ligikaudu 30-st rahvusest. Kas see on sulle uudis? Aga millest vestlevad oma emakeeles juhuslikult kella all kohtunud ungarlased? Kas sellest, et maailm on ikka väike ja sina ka siin? Kui küsiks neilt lihtsalt KES? KUS? MIS? ja teeks nad siis ka sulle veidi tuttavaks, et sa neid järgmine kord kogemata turistideks ei peaks. Ka nemad on tulnud siiapoole sambaid tarkust taga nõudma.

Meie esimene tuttav on päikesepaistelisest Armeeniast.

Emma Sagojan

Emma Sagojan on üks enam kui 300 armeenlasest, kes meie ülikoolis on õppinud. Siia tuli ta vahetuse korras 1967. aastal Jerevani RÜ-st. «Alguses pakuti Vilniust, aga meie tahtsime tulla just Tartusse, sest meil lausa armastatakse seda linna. Teine tüdruk läks pärast lõpetamist koju tagasi, mina jäin stažöörina. Tahan aasta jooksul siinse eluga ning rahvuskultuuriga põhjalikumalt tutvuda. Õppetöö vene filoloogia osakonnas individuaalplaaniga tõlketeooriast ei jätnud selleks eriti palju aega. Teatri ja teatriinimestega olen palju kokku puutunud. Ka sain tuttavaks A. Kaalepi ja J. Kaplinskiga, minu märtsikuu programmis on kohtumine P.-E. Rummoga, kelle «Tuhkatriinumäng» mulle väga huvi pakkus. Eriplaani kursused eesti keelest ja eesti kirjanduse ajaloost ning tõlkijale-žurnalistile vajaminevaist aineist lubasid sõbrannal Tammsaare «Juuditi» kallale asuda. Ise olen emakeelde pannud natuke A. Valtoni töid, eri raamatuna peaks sel aastal veel lepingul kirjastusega ilmuma E. Vetemaa «Monumendi» tõlge. Nüüd on tahtmine eesti kirjanduse tõlkimisega tõsisemalt peale hakata. Alustaksin võibolla Tammsaarest — see on mul *idée fixe*. Tammsaare meeldib mulle oma filosoofilise psühhologismiga väga. Võrdleksin teda selle poolest meie Nar-Dos'iga. Tammsaare rahvusprobleemest väljakasvanud üldinimlikud probleemid pakuvad kindlasti meie lugejaile huvi. Psühholoogiline «Ma armastasin sakslast» on esimene, aga üldse tahaksin hästi-hästi palju teie suure kirjamehe loomingust armeenia lugejale kättesaadavaks teha. Veel olen mõelnud Fr. Tuglasele, J. Liivile, A. Haavale...»

Noor veetlev armeenlanna rääkis seda kõike põhjamaise (?!) tagasihoidlikkusega ja loomulikult eesti keeles. Ta puistas teadmisi meie kultuurielust nii, et tuli pilk maha lüüa ja loota neile kahele üliõpilasele, kes tookord vahetuses meilt Armeeniasse tudeerima läksid. Emma rääkis veel, et Tartusse tulek oli ta elu esimene õnn — kasvõi juba professor J. Lotmani taolise õppejõu tõttu; et eestlastel on temperamenti küll, kui vaja, ja et tal on siin palju sõpru. Aga tööst eesti-armeenia võrdleva grammatika alal ja kandidaadimiinimumide õiendamisest ei tahtnud jutt hästi klappida, kuigi mõtted ka selles suunas liiguvad.

Enamjaolt läks *teil-meil* täpsustamine Emmal segi. Pole siis ime, et Jerevanis on ta tuntud suure Tartu patrioodina: «Meil Tartus...»

Tähelepanekuid kaugõppe eksamisessioonilt

1971/72. õppeaasta talvine õppeeksamisessioon tõi Tartusse kokku 1638 kaugõppijat ehk 89,4% kõigist kaugõppijaist, kes olid kohustatud seekord eksameid ja arvestusi sooritama. Võrreldes eelmise õppeaastaga oli talvisele õppe-eksamisessioonile ilmunuid 3,2% rohkem.

Arvestused ja eksamid kõigis ettenähtud ainetes sooritas 667 kaugõppijat ehk 36,4% kõigist selleks kohustatud üliõpilastest. Võrreldes eelmise õppeaasta talvise õppe-eksaimsessiooniga kasvas kõigis ettenähtud ainetes arvestused ja eksamid sooritanute arv 1,4%.

Vaadeldes õppetöö tulemusi kaugõppeosakonnas kursuste lõikes selgub, et parimad tulemused saavutati VI kursusel (57,2%), järgnes I kursus (48,7%). Ülejäänud kursustel oli õppeedukuse tase enamvähem võrdne (28,8—30,3%).

Õppeedukus I ja VI kursusel on teistest erinev, ja see peaks olema täiesti seaduspärane. Saab ju I kursus alustada «puhtast leheküljest» — ei ole tarvis tegelda võlgnevuste likvideerimisega, kogu õppimiseks tarvisminevat energiat ja aega on võimalik kasutada õppeplaanis ettenähtud kontrolltööde tegemiseks ning arvestuste ja eksamite sooritamiseks. VI kursus pingutab aga ülikooli tähtaegse või võimalikult kiirema lõpetamise nimel. Kuigi õppeedukus neil kursustel eelmise õppeaasta talvise õppe-eksamisessiooni tulemustega võrreldes kasvas (vastavalt 3,8 ja 22,1% võrra), ei saa õppeedukuse taset I ja VI kursusel siiski veel küllaldaseks lugeda. Miks ei ole õppeedukus neil kursustel siiski kõrgem?

Teaduskondadest on käesoleva õppeaasta sügissemestril kõige edukamalt töötanud Majandusteaduskond. Selles teaduskonnas sooritas arvestused ja eksamid kõigis ettenähtud ainetes 54,7% selleks kohustatud kaugõppijaist. Et ka möödunud õppeaasta lõpetas Majandusteaduskond kaugõppe osas kõige paremate tulemustega ülikoolis, siis saab sellest järeldada vaid üht — Majandusteaduskonna kollektiiv suhtub kaugõppetöösse tõsiselt. Esile tõstmist väärib ka Õigusteaduskond, kus vastav õppeedukuse näitaja oli küll vaid 45,9%, kuid siiski 13,4% kõrgem eelmise õppeaasta talvise õppeeksamisessiooni tulemustest.

Minimaalselt tõusis õppeedukus ka Ajaloo-Keeleteaduskonnas (0,6%), kuid õppeedukuse tase selles teaduskonnas on juba aastaid siiski liiga madal (seekord ainult 30,2%). Ajaloo-Keeleteaduskonna kollektiivil on tarvis kiiresti selgitada kaugõppe tööd takistavad põhjused ja need kõrvaldada.

Üldse ei saa rahule jääda aga õppetöö tulemustega Bioloogia-Geograafiateaduskonnas ja Kehakultuuriteaduskonnas.

Neist esimeses 2 aasta pärast kaugõppetöö lõpeb. IV...VI kursusele on seal jäänud veel vaid 75 kaugõppijat. Millega seletada aga õppeedukuse langust selles teaduskonnas (13,7%)? Ega ometi kaugõppijad ja teaduskonna kollektiiv ole tööle juba praegu käega löönud?

Kehakultuuriteaduskonnas sooritas arvestused ja eksamid kõigis ainetes vaid 27,7% kaugõppijaist, edasijõudmine selles teaduskonnas oli 4,6% võrra madalam kui eelmisel aastal. Samal ajal saavutati seal päevases osakonnas tase, mis on 10,8% võrra kõrgem ülikooli päevase osakonna õppeedukuse keskmisest näitajast. Millest tuleb nii suur erinevus statsionaarse ja kaugõppetöö tulemuste vahel?

Matemaatikateaduskonnas sooritas 11 arvestuse- ja eksamikohuslikust kaugõppijast arvestused ja eksamid kõigis ainetes 4 ehk 33,4%.

Ei saa ütelda, et teaduskondade nõukogud ei oleks kaugõppetöö probleeme arutanud. Puudus on selles, et arutelu teaduskonnanõukogudes kipub jääma liiga üldiseks, vähe tegeldakse kord vastuvõetud otsuste täitmise kontrollimisega.

Vähe pööratakse tähelepanu kaugõppe probleemidele kateedrite koosolekutel. Et aga kateeder on kõrgemas õppeasutuses õppe- ja teadusliku ning metoodilise töö organisatsiooni põhilüliks, siis just seal saab ja tuleb lahendada põhiosa kaugõppetööd takistavatest probleemidest.

Kaugõppeprorektor V. HAAMER

ACTA DIURNA

17. märtsil arutas ühiskonnateadlaste parteiorganisatsioon kaugõppe küsimusi. Koosolekust võttis osa kaugõppe prorektor V. Haamer. Arvamuste vahetamine ja vastuvõetud otsus peaksid edaspidi kaasa aitama ühiskonnateaduste paremale õpetamisele kaugõppe üliõpilastele.

*

23. märtsil toimus TRÜ Õigusteaduskonna parteikoosolek. Arutati komsomolitöö tulemusi. Päevakohase ettekandega esines Õigusteaduskonna komsomolibüroo sekretär K. Merusk, kaasettekandega v.-õpet. A. Kiris. Vastuvõetud otsustes märgiti komsomolibüroo tublit tööd.

*

28. märtsil olid meil külas Norra vasakpoolse üliõpilasorganisatsiooni «Norges Unge Venstre» esindajad FRED ENGESAETH, KNUT RINGSTAD ja KNUT ELDJARN. Kohtuti meie komsomolijuhtidega, tutvuti ülikooliga ja teadusliku raamatukoguga.

*

Ülikooliga tegi kolmapäeval tutvust ka grupp kirjanikke Budapestist: Fehér Pál, Galambos Lajos, Gondos Ernö, Galabárdi Zoltán, Major Ottó. Külalistel oli kohtumine professor Juri Lotmaniga.

Teaduse teedelt

Füüsikutelt lüürikutele. Jõupaberist viiul

Suurenda kõrval toodud viiuli kontuure ta elusuuruseni ja kanna nad siis kõige tavalisemale jõupaberile. Tee seda hästi hoolikalt ja tingimata rohelise pastakaga või tindiga. Laena kusagilt käärid ja lõika tulevane instrument täpselt joont mööda välja. Seejärel pane paika kõik viiuli neli keelt. See töö tuleb teha hästi hoolikalt ja karmiinpunase kirjutusvahendiga. Ära unusta, et vasakpoolne keel on kõige jämedam. Keeled ühenda kõik järjestikku paralleelselt taskulambipatareiga. Nüüd võid oma roheliste kontuuridega ja karmiinpunaste keeltega jõupaberist viiulil mängida mistahes oopusi. Selleks tuleb sul eboniitpulgakesega iga kord puudutada vastavat keelt. Õrnale puudutusele reageerib kuulekas pill pianissimoga ja vastupidi.

Kui pead oma mänguoskust väheseks, siis kannata veidi. Ei ole kaugel aeg, mil võid oma musikaalsust demonstreerida jõupaberist tšellol.

(järg lk. 37)

Õppetöö korraldus paindlikumaks!

(Algus lk. 1.)

töös komsomoliorganisatsiooniga saavad meie kateedrid siin palju ära teha. Meil on juba kogemusi, neid tuleb vaid süsteemikindlamalt ära kasutada.

Tarvis on tugevdada ka profileerivate kateedrite sidemeid esimese kursuse üliõpilastega ja kasutada selleks kõiki neid vorme, mis viiks üliõpilasi rohkem kontakti oma tulevase erialaga, muudaks nad juba esimesest kursusest peale oma eriala tõelisteks patriootideks.

Kõige tõsisem töö seisab meil aga ees nooremate kursuste üliõpilaste iseseisva töö paremal korraldamisel. Õppeosakond esitab selles osas nõukogule arutamiseks vastava otsuse üksikasjaliku projekti. Selles on fikseeritud rida teid, kuidas muuta õppimist süsteemipärasemaks kogu semestri vältel. Neil abinõudel on meie arvates väga oluline tähtsus. Seetõttu on kavatsus, juhul kui nõukogu otsuse vastu võtab, avaldada ülikooli ajalehe veergudel rida artikleid ja mõttevahetusi selle realiseerimise käigu kohta. Siinkohal tahaks märkida vaid seda, et järgmisel õppeaastal kavatseme läbi viia katseliselt kahel esimesel kursusel üliõpilaste auditoorse töö ja iseseisva töö uue komplekssе korralduse, mis tagaks iseseisva töö osakaalu tõstmise ja süstemaatilise kontrolli iseseisva töö üle kogu semestri vältel. Üliõpilaste teadmiste hindamisel kavatseme eksamite kõrval hoopis rohkem arvesse võtta ka süstemaatilist tööd semestri vältel. Nimetatud katse ja selle tulemuste üksikasjalikum analüüs teaduskondades ja ülikooli metoodikanõukogus peaks aitama vastu võtta juba kindlamaid seisukohti õppeprotsessi korraldamise osas. Sellega seoses aga kerkib terve rida lahendamist nõudvaid küsimusi õppejõudude õppetöö ja õppemetoodilise töö koormuse arvestamise pinnal. Nähtavasti tuleb ka siin välja töötada uued arvestusnormid.

Eeltoodu käib peamiselt õppetöö korraldamise kohta nooremate kursustel. Kui aga töö nooremate kursustel muutub rütmipärasemaks ja süsteemikindlamaks, siis avaldab see kahtlemata positiivset mõju edaspidi vanematele kursustele. Kuid õppetöö korraldamisele vanematel kursustel tuleb siiski läheneda mõnevõrra teisiti. Laiendada tuleb üliõpilase enda iseseisvust ja ka vastutust, oluliselt vähendada auditoorse töö koormust, õppetöösse rohkem sisse viia uurimuslikke elemente.

Juba praegu on tarvis teaduskondadel mõndagi teha, et tõsta õppeedukust kolmandal kursusel ja ka vanematel kursustel mõnedes õppeainetes, kus see on häirivalt madal. Mõnedel erialadel on kolmanda kursuse õppeplaan liiga üle koormatud nii ainete arvu poolest kui ka selletõttu, et sinna on koondatud väga mahukad põhidistsipliinid. Teaduskondade nõukogudel tuleks vastavad õppeplaanid veel kord läbi vaadata ja vajaduse korral distsipliine ümber paigutada. Teaduskondade nõukogud ja metoodikakomisjonid peaksid tõsisemalt tegelema nende distsipliinidega, kus õppeedukus on olnud häirivalt madal rea aastate jooksul. Need ained on saanud nagu mingiks psühholoogiliseks barjääriks, mida üliõpilased ei suuda ületada. Ajaloo-Keeleteaduskonnas näiteks on selliseks rea aastate vältel olnud filosoofia ajalugu. Kas teaduskond ja filosoofia kateeder pole siis võimelised leidma tõhusaid vahendeid, mis selle V kursuse õppeaine õpetamise ja õppimise viiks normaalsetele rööbastele?

Tahaks loota, et kateedrid ja teaduskonnad, arutanud läbi sügissemestri õppetöö tulemused, teevad sellest õiged järeldused oma praktilises töös ja aitavad ühtlasi aktiivselt kaasa nende abinõude ellurakendamisele, mida ülikooli nõukogu kavandab õppetöö korraldamise edasiseks parandamiseks. Siis võime olla kindlad, et edu ei jää tulemata ja meil ei pruugi enam häbeneda oma sammu lühiduse pärast.

Õppeprorektor dots. K. PÜSS

Komsomolikomitee teatab

Komsomoliaktiiv Käärikul.

7.—8. aprillil on tulemas teaduskondade ja osakondade sekretäride seminarlaager Käärikul. Väljasõit 6. aprillil kell 17 peahoone eest.

Palume kõigil osavõtjatel tulla esmaspäeval kell 14 komsomolikomiteesse.

Lõpetajad Käärikul

14.—16. aprillini planeeritud TRÜ k. a. lõpetajate laagris Käärikul jagunevad vabad kohad teaduskondade vahel järgmiselt:

Ajaloo-Keeletead. — 17, Arstitead. — 17, Majandustead. — 10, Biol.-Geograafiatead. — 12, Matemaatikatead. — 7, Õigustead. — 6, Kehakultuuritead. — 3.

Väljasõit 13. aprillil kell 17 peahoone eest. 6. aprilliks kell 11 palume komsomolikomiteesse teatada sõitjate nimed ja ühtlasi ette tasuda päevaraha à 2 rbl.

Ajalehe «TRÜ» ja kunstikabineti esindajate iga-aastane kontrollretk ühiselamusse, sedakorda Ajaloo-Keeleteaduskonna omasse (Pälsoni 14).

Esimene mulje — punaseruudulised toolid ümber laua ja roheline põõsas fuajees paremat kätt, pahemal näotu kastide virn puhveti suletud ukse taga.

Üldruumid. Alumisel korrusel oli hiljuti remont — ongi heledam ja rõõmsam tunne astuda värskelt värvitud koridoris mööda uut reliinpõrandat. Kas jõuab remondijärg ka ülemiste korrusteni?

Puhkenurkades tugitoolid käsitugedega ja ilma, klaaspurk mõne oksa või lilleõiega üsna väsinud moega laual. Ilmselt pole plekk-karbist tuhatoosi alati käepärast, siis kustutatakse suitsukoni lauale vajutades — lauad on põletusmärke täis ja sellised on nad olnud juba aastaid.

KODUTUNNE. Mis see on? Saab sellest üldse rääkida 500 elanikuga ühiselamus? 500 erinevate harjumuste ja arusaamadega, erinevate nõudmistega noort inimest, vähemalt teist niipalju külalisi iga päev sellest majast sisse-välja voorimas. Kes kustutas koni nii, et lauale või seinale jäi söestunud plekk? Kes kõndis minema, tooli käetugi kaenlas? Kes lõi katki III korruse vaheukse ülemise klaasi? Kes võttis koos kirjaga kaasa ka kirjakasti klaasi ja oma nimetähe? Ei tea.

Õhtupoolikul ajavad söögitubades ja köökides prügikastid üle. Viskad vorstinahad, kompotikivid ja konservikarbi sellele prügimäele (kas suuremad prügiurnid poleks otstarbekamad?) lisaks ning palud oma külalist teed juues sinnapoole mitte vaadata. Aga enne toolile istumist vaadaku külaline järele, kas toolil pole jalajälgi või eelmise söömalise toidujäänuseid. Valamusse koniõele ja kartulikoortele seltsiks valatakse üsnagi segane nõudepesuvesi ning valamu ongi umbes. Kööki kasutab päevas 60 inimest. Köögikorrapidaja tuleb kraamima enamasti pärast südaööd.

Mis minu oma minu toas, seda hoian. Sinu oma meie toas — seda ka. Kuid ei sinu, ei minu, vaid meie kõigi, s. t. tont teab kelle oma — mis mul sellest! Kurvaks teeb!

Mismoodi need toad siis välja näevad? Uste lahtivõlujaks on Urve Sõmer, ühiselamunõukogu esimees, kes käigu pealt ka ühiselamu muredest pajatab.

Õppetoas olid kunagi laualambid, nüüd loetakse laetule valgel. Lambid on allkirjade vastu tubadesse laiali jaotatud, sest õppetoa laudadel need niikuinii ei püsinud(!). Aga kas niipalju uusi lampe muretseda ei saaks, et jätkuks tubadesse igaühele ja veel õppetuppa ka?

Igal korrusel on ette nähtud kaks triikimistuba. Tuletõrje eeskirjade kohaselt on seal olemas laud, telliskivi ja tekk, triikrauda need eeskirjad ette ei näe ja seda pole ka.

Mööbli kadumine teeb muret. Saadi uusi toole õppetuppa ja puhkenurkadesse. Aga kui kauaks? On tõsi, et paljudes tubades on veel vanad pruunid nahkpõhjaga toolid ning et need uued toolid ja ka taburetid, mis köökidesse jagati, on tõepoolest nägusamad, aga...

Vana mööblit on püütud ikka natukehaaval välja vahetada. Hiljuti saadi uusi madalate otstega raudvoodeid, nüüd peaks olema võimalik kõik kulunud või väljaveninud reformiga asemed välja vahetada. Praegu on enamikus tubades näotud vanad auditooriumilauad (need võiks ka ise mõne rõõmsa värviga üle katta — jälle uus asi majas!). Igasugustest mööbliesemetest tuntakse siiski kõige rohkem puudust raamaturiiulitest. Filoloogid ju tuntud «raamatuneelajad»! Ning kui kuskil mõni riiul omapead (remondi ajal näiteks), on selle kadumaminek väga tõenäoline. Sest osta pole neid mitte kuskilt, ülikooli puutöökojast on neid küll lubatud tellida, kuid siiani ei ole saadud. (Leningradi mnt. uue internaadi elanikud peavad jälle hakkama saama hoopiski ilma raamaturiiulita.)

Voodid, laud, toolid, lambid, voodikatted: see on see varandus, millest ühiselamutoa neli-viis elanikku sügisel oma tuba, OMA KODU kujundama hakkavad. Ühiselt ostetakse kardinad, eesriided, üks toob kodust põrandale vaiba, teine vaasi riiulile või lauale, kolmas sätib seinale enda tikitud vaiba, neljas ornatehtud linoollõike või venna väikese lillemaali. Tuba hakkab ilmet, oma elanike ilmet võtma. Võib-olla polegi kõige tähtsam see, et tuba alati piinlikult puhas peab olema — riiulinurk tolmukübemeta, konspektid-raamatud laual sirges reas. Tähtsam on see, kui tüdrukud-poisid oma elamist kujundades panevad sellesse natuke iseendast. Siis on tuba kodune elanikele endile ja nende sõpradele, on tekkinud kodutunne.

Sellist hubast elamist nägime päris tihti, eriti tüdrukute tubades. Meeldivaid detaile oli palju: korrektsed ja huvitavad fotosuurendused mitmel teemal, pildid, seinavaibad (tihti omatehtud), ehtsad ja võltsnahad (jõupaberist «karu nahk» poiste toas). Mõnedes tubades oli värvitud laudu, toole, voodite otsi — ja tõepoolest oli meeldivam sisse astuda. Kui oma töövaeva tulemusi hästi hoida, jätkub rõõmu veel tulevastelegi tudengitele. Lillornamendiga öökappide ning klaasimaalide päritolu uurides sain säratava vastuse: «Milvi tegi. Ta on juba lõpetanud.»

Viimasel ajal on moodi läinud kivide, juurikate ning kuivanud okste korjamine. Aga nende mullaning metsalõhnaste habetanud okste «eksponeerimine» elutoas pole niisama lihtne. Seda maksaks meeles pidada.

Karjuvatele maitsevääratustele sedakorda ei juhtunud. Ajakirja väljalõigetest kaunite pop-poiste armeed kohtasime vaid ühe toa seinal. Ühele väga kummalisele raamaturiiulile sattusime küll. Seda võite teiegi juurdelisatud fotolt vaadata. Lausa kohutav segadus valitses aga tüdrukute toas nr. 231. Seda tuba polevat korras olevana veel nähtud.

Üllatus oli 301. tuba. Siin elavad IV kursuse defektoloogid Anne Lepik, Maie Pärtelpoeg, Marika Mandre ja I kursuse eesti filoloog Eve Kungur. See nagu polekski internaadituba. Televiisor sektsioonkapil on rändauhind parimale toale. Ühe raudvoodi asemel on tugitoolvoodi. Koos lauaga akna all moodustab see kena külaliste nurga. Kaks voodit on kokku lükatud, kaetud punaseruudulise tekiga — ongi lai värvikas kušett. Toas on ruumi ja õhku. Selles toas on isiklikku mööblit, see mõjutab muidugi toa ilmet.

I. VIIDALEPP

Kõik laupäevakule!

Läheneb kevad. 15. aprillil tulevad tartlased ühiselt laupäevakule. Ega ülikoolilgi kõlba sellest üritusest kõrvale jääda, eriti kui tegu on sõna otseses mõttes oma uksealusega. Vist ei oleks kellelgi midagi selle vastu, kui ühiselamu aknast võiks nautida Tartu sirgeid ja siledaid tänavaid. Ka Toomel on kena jalutada, kui see kaunis mägi on korrastatud. Sellepärast kutsub ELKNÜ TRÜ komitee kõiki üliõpalasi nn. «NON-STOP» laupäevakule. Tehkem korda ja puhtaks hooned ja ruumid, kus me elame ja töötame, eriline tähelepanu ühiselamutele ja õppehoonetele! Ka oleks Pälsoni 14 ja 23 ühiselamu rahval aeg asuda spordiväljakute rajamisele. Ühiselamud tuleb korda teha 10. aprilliks, õppehooned ja nende ümbrus 15. aprilliks. Mis puutub Toomesse, siis siin sõltume ilmast. Igal juhul loodame, kui lund «pidevalt ei saja», et 1. maiks on kõigil teaduskondadel maa-alad korras (koristamise piirkonnad on kõigil teaduskondadel samad, mis mullu).

Teaduskondade sekretäride nõupidamisel kinnistati õppehooned järgmiselt:

Peahoone — Arstiteaduskond, füüsikaosakond ja Ajaloo-Keeleteaduskond (viimased kaks teevad korda ainult neile alluvad ruumid);

Keeltemaja — Ajaloo-Keeleteaduskond;

Ühiskonnateaduste maja — Õigusteaduskond;

Kehakultuurimaja — Kehakultuuriteaduskond;

Keemiahoone — keemiaosakond ja Matemaatikateaduskond

Vanemuise tänava maja — Majandus- ja Bioloogia-Geograafiateaduskond (Majandusteaduskond teeb korda maja vasaku tiiva ja Bioloogia-Geograafiateaduskond parema tiiva).

Leningradi mnt. administratiivhoone — teenistujad;

Õpperaamatukogu — Arstiteaduskond;

Botaanikaaed — Bioloogia-Geograafia- ja Arstiteaduskond.

Õppehoonete korrastamise ja puhastamise eest vastutab vastava teaduskonna komsomolisekretär, ühiselamute eest teaduskonna komsomolisekretär ja ühiselamu nõukogu esimees.

Laupäevaku tulemusi, s. o. kvaliteeti ja kvantiteeti tutvustab ülikooli lehes vastav kontrollstaap. Nähtavasti ei ole ühelegi teaduskonnale auks, kui korrastamiseks määratud hoone aknad ja uksed kontrollimisel osutuvad niisamasugusteks, kui nad olid, ja Toomemägi on ikka risu ja prahti täis.

14. aprilli õhtuks tuleb teaduskondade sekretäridel komsomolikomitees teatavaks teha tehtud töö hulk ja ettevõtmisest osavõtnud üliõpilaste arv.

Võtkem siis kõik jõud kokku, haarakem pihku lapid, tõmmakem kopsud värsket linnaõhku täis ja asugem puhastama talve jooksul kogunenud mustust. Jõudu tööle!

T. KOLDITS

Teaduse teedelt

Kass kassi kõhus

Eksperimentaaldressuuri laboratooriumist jooksis ära näguv hiir. Palvega pöördutakse kõigi tütarlaste ja noorte poeetide poole — ärge tormake iga näugatuse peale ei tea kuhu, vaid vaadake enne, võib-olla on tegemist just selle kadumaläinud heatahtliku ja absoluutselt ohutu hiirekesega. Kui asja peensustesse tungida, siis polegi ta hiir, vaid noorema teadusliku töötaja (edaspidi NTT) M. Kummiku käe all eridressuuri läbiteinud kass Miisy. Kasshiir Miisy tuleks tabada enne, kui NTT aastatepikkune töö mõne hulkuva kassi kõhtu satub. (Järg edaspidi)

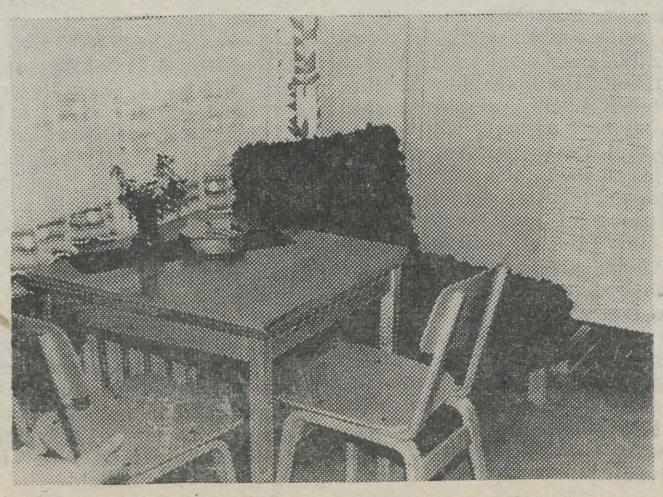

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете

№ 4

«TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»

31 марта 1972 г. пятница

27-ая научная студенческая конференция

С 13 по 15 апреля в нашем университете будет проходить очередная, XXVII по счету, научная студенческая конференция литературоведов и лингвистов. Такие конференции, организованные в ТГУ, по праву считаются одними из наиболее авторитетных в Советском Союзе. В прошлом году, например, в ней приняли участие свыше 60 человек из 20 университетов Союза.

Будут прочитаны доклады по истории русской и советской литературы, по теории литературы, по поэтике и стиховедению, по языкознанию. Уже сейчас присылают тезисы докладов для готовящегося к печати сборника — из Москвы, Ленинграда, Киева, Смоленска, Риги, Стерлитамака, Донецка и других городов.

Будут прочитаны следующие доклады студентов нашего университета:

по истории литературы:

«К проблеме неоклассицизма в русской литературе XIX века» (Л. Петина), «М. М. Сперанский в зеркале русской публицистики и художественной литературы» (Л. Киселева), «Творчество Леонида Андреева в оценке символистов» (С. Кулыос) и др.

по стиховедению:

«Опыт функционального описания строфики» (М. Лотман, С. Рейфман.) Этот доклад интересен применением точных методов к имманентному анализу строфичности стихотворных произведений (один из авторов — физик-теоретик). Та же проблема строфичности поставлена в докладе С. Шахвердова, члена семинара П. А. Руднева.

по лингвистике:

«Типы актуальной межфразовой связи в русском языке» (И. Стельмах), «Опыт двуязычия в детстве» (И. Паперно) и др.

Кроме того, будут сделаны доклады по методике преподавания русского языка, диалектологии.

Общее количество всех докладов студентов ТГУ — 35. Примерно столько же — от наших гостей. Некоторые из них приезжают к нам не в первый раз.

ПРИГЛАШАЕМ ВСЕХ ПРИНЯТЬ УЧАСТИЕ В ЗАСЕДАНИЯХ.

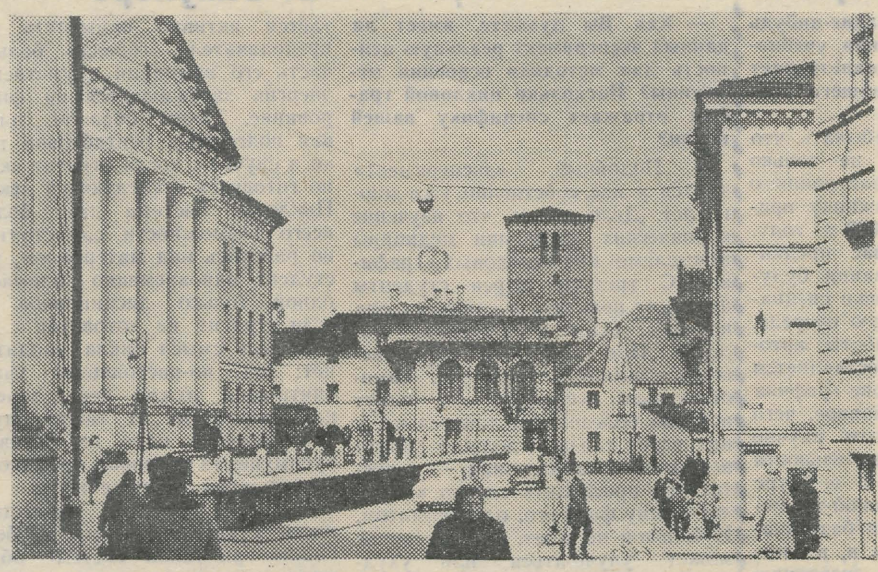

Юбилей Л. Я. Гинзбург

18 марта 1972 года исполнилось 70 лет замечательному ученому — литературоведу, доктору филологических наук Лидии Яковлевне Гинзбург.

Начало исследовательского пути Л. Я. Гинзбург приходится на вторую половину 20-х годов — эпоху, которая связана для филолога с именами Ю. Н. Тынянова, Б. М. Эйхенбаума, М. М. Бахтина, В. Я. Проппа, В. М. Жирмунского, Б. В. Томашевского, Г. А. Гуковского.

Л. Я. Гинзбург — автор монографических трудов о Лермонтове («Творческий путь Лермонтова». Л., 1940) и Герцена («Былое и думы Герцена». Л., 1957), текстолог, готовивший к изданию многие книги и собрания сочинений (например, академическое издание произведений Герцена и записных книжек Вяземского), видный теоретик литературы. Круг интересов ученого удивительно широк: от Пушкина и Вяземского, Баратынского и любомудров — до Анненского, Блока, Мандельштама; от Герцена и Белинского — до Толстого.

Для работ Л. Я. Гинзбург характерно единство теоретического и исторического подхода, исследование структуры произведения в ее связях с процессом исторического развития литературы; ее книги — теоретический итог многолетнего изучения русской и, отчасти, зарубежной литературы. В особой мере это относится к книге «О лирике» (М.-Л., 1964) и недавно вышедшему блестящему исследованию «О психологической прозе» (Л., 1971).

Одна из основных проблем обоих трудов — соотношение между представлением о человеке, присущим людям данной эпохи, и художественной моделью личности, претворение душевного опыта в структуру художественного текста.

Особенности лирической поэзии как рода литературы показаны на материале русской лирики XIX — начала XX века.

Преломления жизни сквозь магический кристалл литературы — главная тема второй книги. Отражение и формирование в литературе характера эпох русской и французской психологической прозы, художественной и документальной (письма Жуковского, Станкевича, Бакунина, Белинского, «Исповедь» Руссо, мемуары Сен-Симона, «Былое и думы» Герцена, психологический роман Толстого, проза Пруста).

«Искусство, — пишет ученый, — всегда организация, борьба с хаосом, с небытием, с бесцветным протеканием жизни». Мы можем сказать: искусствоведение под пером таких мастеров, как Л. Я. Гинзбург, тоже становится борьбой с небытием неосознанных соответствий, с бесцветным течением схоластической науки.

Л. Я. Гинзбург — исследователь-художник: предметом ее анализа оказывается не мертвая конструкция, а живая ткань литературы. Работы ее имеют самостоятельную эстетическую ценность, это всегда — прекрасная русская проза.

Труды ленинградского литературоведа Л. Я. Гинзбург хорошо известны в нашей стране и за рубежом, профессионалам и любителям. Их любовно читают, внимательно изучают и в Тартуском университете.

Л. Я. Гинзбург поддерживает научные контакты с Тартуским университетом, участвует в тартуских научных конференциях. Несколько лет назад она прочла в нашем университете доклад о творчестве Герцена.

Филологи Тарту искренне поздравляют Лидию Яковлевну Гинзбург с юбилеем и ждут ее новых книг.

И. Паперно

Егише Чаренц

к 75-летию со дня рождения

Там, где условно отмечена могила Чаренца, стоит двойная арка, в полукружие арки заключен златоглавый Арарат, вокруг бархатные складки гор и холмов — древняя, скорбная, нетленная, все пережившая, все узнавшая земля Наири...

«Сколько, сколько раз спрашивал я себя — так что же такое все-таки Наири... Кто мы и куда мы идем? Чем мы были вчера и чем станем завтра ... Может, Наири — выдумка, фикция, миф, воспаленное воображение, болезнь сердца... Дорогой читатель, предоставляю тебе ..., да, тебе — найти Наири...»

Если б возможно было повернуть время назад..., еще раз увидеть лицо, прорезанное глубокими морщинами, с черными, печальными глазами, как много можно было б сказать ему, о чем не успели сказать тогда ... Сказать, что Наири — не фикция, не миф, не воспаленное воображение, а исчисляемая тысячелетиями история, бесконечная борьба, блестящая культура — древняя миниатюра, незабываемые Нарекаци, Саят-Нова, Комитас, бушующая Революция и слаженная жизнью, великолепная стройка. Сказать, что Чаренц — это Наири, Наири — это Чаренц. Если бы ...

Творчество Егише Чаренца (1897—1937), органически связанное с эволюцией армянской поэзии XX в., является прежде всего качественно новым этапом развития армянской национальной литературы, обусловленным переходной эпохой, эпохой войн, классовой борьбы, социальных потрясений.

В становлении своего творчества Чаренц прошел трудный, противоречивый путь. Он словно поставил перед собою цель охватить всю человеческую жизнь в её бесконечном разнообразии, весь мир, всю природу с безмерным богатством её красок, тонов и проявлений.

Чаренц принес в поэзию бескрайнее разнообразие форм от смелых любовных стихов до канонических сонетов и рондо, от традиционных в армянской поэзии приемов до безжалостной ломки всего устарелого и застывшего. Диапазон его стихов в смысле тематики и жанров обширен и многообразен, начиная от баллад, элегий, газелей, рубаи, кончая дистихами, эпическими поэмами. Оставаясь поэтом сугубо национальным, Чаренц шире, объемней своих предшественников — поэт общечеловеческий, философ, лирик, боец и трибун, ведущий за собой «неистовые толпы».

Чаренц пришел в литературу циклом лирических стихотворений, охватывающим период с 1913 по 1917 гг. К этому периоду относятся сборники «Три песни печальной девушке», «Голубоглазая Родина», «Часы видений», стихи цикла «Страна огня» (1913) «Гетера-Греза», «Берег Аида», «Странники млечного пути», сборник стихов «Радуга».

Через лирику первого периода проходит образ скорбной души, противопоставившей себя серой будничности, унылому существованию, мечтающей о солнечной, недоступной на земле радости. Тема неразделенной любви, бегства от мира зла в создаваемый воображением мир была какой-то своеобразной антитезой серым будням захолустного, сонного, пыльного Карса — города лавочников и мелких ремесленников. Поэту чудился романтический мир грез и страстей, в котором слились воедино Родина, Красота, Любовь, которых Чаренц искал и не нашел в реальности и которые он пытался воссоздать.

А я, горячим солнцем бредя,
был с чудом встретиться готов,
о мудрой тосковал беседе,
хотел солнцеподобных слов.
Мир погружен был в тусклый сон свой,
и не было ни слов, ни солнца.
(Пер. В. Звягинцевой)

С 1915 г. мифы, служившие основой элегического лиризма, приобретают трагический реальный смысл. Мрачная тень войны, национальной трагедии рождала у поэта боль, тоску по родине. В поэмах «Дантова легенда», «Атилла», «Ваагн» реальный мир предстал перед поэтом во всей своей страшной неприглядности и наготе, никак не желая совмещаться в рамках иллюзорных надежд на «голубое будущее», обещавшее принести согласие и всеобщую гармонию. Рассказ о дантовом аде на земле для Чаренца не самоцель, а предмет мучительных поисков, раздумий, вопроса: «Кто же виноват во всем этом?»

И почему над темною вселенной
Мечта повисла, как дамоклов меч?
Кто ниспослал нам горе в жизни бренной?
Когда стряхнем мы бремя бури с плеч?
Кто сделал жизнь проклятою геенной?
Кто может нас от зла предостеречь?
(Пер. М. Талова)

«Дантова легенда» явилась важным шагом на пути преодоления Чаренцем символистских настроений.

Октябрьскую революцию Чаренц встретил в Москве. Её он защищал на фронтах гражданской войны. Начался новый период в творчестве Чаренца — певца «неистовых толп». В тот период Чаренц работает над поэмами «Сома», «Неистовые толпы», «Жертвенный огонь», циклом «Всем, всем, всем» и др. Произведения этого периода являются своего рода антитезой ранней лирике, они отличаются от стихов «Радуги» всем своим эмоциональным и образным строем, приобретают новый пафос, новый «цвет». Это мир «багряного солнца» «алого бушующего сердца», ярких красок, неожиданных образов.

Важной вехой в творчестве Чаренца были его «Всепоэма» и «Чаренц-наме».

Тема родины наиболее полно раскрывается в цикле поэм «К вершине Масис», «Бронепоезд «Вардан Зоравар», «Хвала винограду», «Норк» и находит свое завершение в монументальном прозаическом полотне «Страна Наири». В этот же период пишется сатирико-драматическая поэма «Капказтамаша».

Зрелый Чаренц совсем иначе возвращается к своей излюбленной теме «прошлых дней», теме «голубого далека» в циклах «Ваш эмалевый профиль», «Уличной щеголихе», «Восьмистишия Солнцу», «Песенник», «Шамирам», «Памяти Ваана Теряна», «Арпик».

В творчестве Чаренца 20—30 гг. большое место занимают проблемы искусства (сб. «Эпический рассвет», цикл «Книга пути» и др.).

Чаренц — дитя своего окрыленного времени. Его страстные, наполненные имущей мыслью, неукротимым чувством стихи и поэмы были новой животворной струей в армянской литературе.

Хорошо сказал о Егише Чаренце Максим Рыльский:

«К Чаренцу очень подходят слова, которые кажутся неправомерными, а между тем они имеют глубокий смысл: оптимистический трагизм. Он плакал, горько смеялся, гневался, пылал, трепетал, гремел — с непоколебимой верой в прекрасное будущее народа. Такие поэты своим творчеством надолго переживают свою физическую жизнь, они, по-разному воспринимаясь, становятся дорогими спутниками идущих за ними поколений».

Э. Х. САГОЯН

Пауль-Эрик РУММО

Утешенье

Знаю хотя бы я то, что наше — у нас под руками.
Дней нам добавят ещё. Закат щедрей, чем восход.
Многое мимо пройдёт. Ночи останутся с нами.
Их чёрно-белую суть лучше ценитель поймёт.
Шансов — без счёта у нас. Вяжущий запах дурмана
то проясняет сознанье, то, охраняя, слепит.
В ночь без боязни вхожу. Знаю: саднящую рану
прахом затянет земля, травкой сухой исцелит.
Знаю хоть то я, что вётел этих кругоголовых
кегельный строй никому нынче ещё не разбить,
то, что неясные абрисы листьев опавших кленовых
лето ещё не одно буду на коже носить.

Перевёл с эстонского
СВЕТЛАН СЕМЕНЕНКО

К. Раммуль

ОДА

(ОКОНЧАНИЕ)

Повар снова низко поклонился:

— Премного благодарим-с, ваше сиятельство-с..

— А вот что — ты там все получил, что нужно?

— Получили-с, ваше сиятельство, все получили-с..

— И рыбу?...

— Рыбу которую, разной породы-с, от Гаврилова и Суханова, и мясов разных — все получили-с, что нужно было-с...

— И форель?...

— И форель тоже-с, самую статейную-с ... де шуа*, прямо из речки-с...

— А дичь?...

— И дичь тоже-с — птицу которую, разного сословия-с, и козу и заяцов-с, все как следовало-с...

— А пироги какие будут?

— Как ваше сиятельство приказать изволили-с — долгие защипанные-с: с мясом, с грибочками-с, с вязигой и еще и с капусткой — как кто из персон изволят-с ... Тоже и кулебяки разные и прочее-с — все, как приказать изволили-с...

— Ты с пирогами уже постарай-

(см. след. стр.)

Пермский эксперимент

Интервью с заведующим кафедрой „Финансы и кредит“ профессором Р. Хагельбергом

— На страницах нашей газеты ведется дискуссия, посвященная обсуждению эксперимента, проведенного в 1968—71 гг. в Пермском политехническом институте. Не могли бы Вы поделиться с читателями нашей газеты своими соображениями, касающимися этого эксперимента? Как Вы, в частности, считаете, стоит ли ввести в высшей школе обучение по цикловым графикам? Как Вы оцениваете этот метод?

= Я сомневаюсь в преимуществе циклового обучения по сравнению с ныне существующим. Курсы дисциплин, изучаемых в вузе параллельно, довольно сильно взаимосвязаны. И часто знания, усваиваемые по одному предмету, сразу же применяются практически при изучении другой дисциплины. Например, такая взаимосвязь существует между курсом высшей математики и курсом общей статистики. Было бы неразумно отрывать такие дисциплины друг от друга, это означало бы отрыв теории от практики.

— Отрицая цикловой метод обучения, нельзя все-таки недооценивать такие его преимущества, как лучшая усваиваемость дисциплины, равномерная загруженность студента в течение семестра и, наконец, освобождение студента от такого неприятного явления, как сессия.

= Все эти преимущества, которые вы сейчас перечислили, касаются, прежде всего, психологии студента. Метод цикловых графиков имеет, конечно, свои положительные стороны. Но что касается методики преподавания и повышения успеваемости, — я не верю в положительное воздействие на них циклового метода.

— Однако пермский эксперимент показал, что успеваемость по цикловым дисциплинам поднялась до 95—100%.

= Может быть, по естественным и техническим дисциплинам. Но по гуманитарным — учитывая их большой объем и их гораздо большую взаимосвязь — успеваемость до такого высокого уровня подняться не сможет.

— Но, допустим, если бы все-таки решились провести такой эксперимент и у нас, то с чего, по Вашему мнению, следовало бы начать?

= С бумаги. Первым делом надо было бы построить модель учебного процесса: определить все свойства, признаки каждой науки, определить, что может дать концентрация ее в цикл и т. д. Можно прибегнуть к тестам. На основе уже этой математической модели можно будет составить программу цикла.

— Видите ли Вы какие-нибудь недостатки в организации учебного процесса сейчас, удовлетворяет ли она требованиям нашего времени?

= Мы не должны забывать, что готовим специалистов не только сегодняшнего, но и завтрашнего дня. Нынешнему выпускнику придется работать и в 2000-м году. Надо суметь уже сейчас предвидеть условия и требования будущего. Качество подготовки специалистов зависит, в первую очередь, от учебного плана работы, который сейчас зачастую составляется интуитивно или на основе графика предыдущего года. Главное, чего часто нехватает, — это научно обусловленной последовательности изучения дисциплин, т. е. курс каждого предмета в какой-то мере должен опираться на базу знаний предыдущего курса и, в свою очередь, содействовать усвоению последующего. Но вряд ли эта проблема будет разрешена цикловым методом: многие дисциплины должны изучаться как раз параллельно.

— Кроме оптимализации учебного процесса, очевидно, есть и другие проблемы?

= Большое значение имеет, по-моему, создание всех возможностей для глубокой самостоятельной работы студентов за счет современных источников информации, технических средств.

Самостоятельная работа должна иметь своей целью не только изучение чего-то, главным образом она должна иметь научно-исследовательский характер. Не обязательно, чтобы студент сделал открытие. Но зато он научится научно думать. А это главное!

— Какие технические средства Вы имеете в виду?

= Например, студент, занимаясь в библиотеке, порой тратит очень много времени на конспектирование материала. Необходимо создать аппараты, способные выполнять всю эту механическую работу. Более широко для самостоятельного обучения должно применяться ТВ.

Хотелось бы еще обратить внимание на более глубокое внедрение в высшей школе т. наз. метода ситуации. Суть его заключается в следующем: студенту, получившему определенные теоретические знания, дается чисто практическая задача и он, на основе своих знаний, должен самостоятельно дать практическое решение этой задачи.

— Очевидно, в ближайшем будущем эти вопросы будут разрешены?

= Будем надеяться.

С профессором Хагельбергом беседовал Б. Шпунгин.

... и с профессором кафедры факультетской терапии В. Салупере

— Как Вы думаете, имеет ли данный эксперимент реальную ценность для методики освоения медицины? Насколько цикловой график отражает специфику вашей науки?

= Подобный «эксперимент» длится у нас, собственно, уже много лет. Дело в том, что изучение клинических дисциплин медицины немыслимо вне цикловых графиков. С третьего курса студенты проходят практику в клиниках, они изучают, скажем, внутренние болезни. При этом они идут непосредственно к больным, самостоятельно исследуют их, пишут истории болезни. Следовательно, у них перед глазами должно пройти все течение заболевания — недостаточно проследить только какую-либо одну фазу его, один симптом. И больной не ждет. Его состояние может улучшиться или ухудшиться. Стоит пропустить пару дней, и теряется последовательность, теряются многие закономерности, наблюдение которых необходимо будущему врачу. Поэтому изучение клинической медицины нецикловым методом просто невозможно.

— Значит, медицина обладает солидным опытом использования цикловых графиков. Как Вы оцениваете возможность применения его на технических и гуманитарных факультетах? Равнозначен ли этот опыт для теоретических курсов, с одной стороны, и практических, с другой?

= Я не думаю, что теоретические курсы, — в частности, лекции — нужно читать только по циклам. Это относится, прежде всего, к преподаванию медицины. Однако цикловые лекционные занятия также имеют свои положительные черты, которые, на мой взгляд, могут быть особенно важны при преподавании теоретических дисциплин вообще. Дело в том, что работа студента на лекции, к сожалению, еще достаточно пассивна. Даже если студент пытается активно осмыслить речь преподавателя, гораздо большая часть его внимания и умственной энергии затрачивается на фиксирование. Таким образом, цикловая подготовка рентабельна только в случаях, когда студент активно готовится к следующей лекции. Цикловая система дает больше всего возможности самостоятельно работать над материалом, т. к. студент одновременно занимается одной только дисциплиной. Но если студент не готовится к лекции, весь смысл цикла сходит на нет: он по-настоящему учится опять-таки только перед зачетом или экзаменом. В таком случае уничтожается одно из основных преимуществ цикловых графиков — равномерная загруженность.

Что же касается ответственности студентов — что особенно важно при такой системе обучения, — то ни для кого не секрет, что она оставляет желать лучшего.

Медицинский факультет не исключение. Можно сказать, что иногда к концу лишь шестого курса (!) основная часть студентов начинает по-настоящему осознавать необходимость напряженной самостоятельной работы. А ведь это, практически, уже врачи!

— Какие наиболее уязвимые места медицинской разновидности цикловых графиков могли бы Вы назвать? Есть ли возможность их устранения?

= Несмотря на то, что объективно циклы — лучшая пока форма обучения клинической медицине, недостатки имеются. Чтобы студент занимался цикловым предметом успешно, надо, чтобы его ничто не отвлекало. Иногда же случается, что зачет по предмету предыдущего цикла из-за нерадивости студента или излишней либеральности преподавателя сдается во время следующего цикла. Такие должники на занятиях — буквально «мертвые души». По тем же причинам у нас на факультете запрещено сдавать экзамены заранее.

Если же говорить о способах стимулирования работы обучаемых, то мы применяем такой старый и верный способ, как небольшая проверка в начале занятия. Она приучает к систематической работе. Без нее не обойтись, посылая студентов к больным.

Но требовательность преподавателя и желание студента работать — это еще не все. Студент должен иметь условия для работы. Для этого, во-первых, должна быть литература по предмету. И это, пожалуй, самый больной вопрос. Иногда на десять человек приходится одна книга, да и то устаревшая.

Выход есть: преподаватели издают свои лекции на ротапринте. Это, безусловно, очень полезно — в этих изданиях, как нигде, наиболее полно отражается специфика обучения в нашем университете, обобщается и подытоживается опыт преподавания. Но зато есть другая трудность: пособия должны издаваться на двух языках — эстонском и русском. Ведь кроме всего прочего, например, факультет спортивной медицины у нас общесоюзный. Мы готовим специалистов не только для Эстонии, но и для Белоруссии, Латвии, Литвы ... А, честно говоря, не всякий преподаватель может сделать перевод своей книги. Это не только не окупается, но и требует дополнительных расходов, не считая уже практических трудностей. Было бы очень хорошо, если бы за организацию подобных переводов взялись сами студенты.

— Можно ли сделать вывод, что цикловой метод — перспективен, особенно в практических курсах самых различных дисциплин?

= На этот вопрос следует ответить положительно. Если подытожить все сказанное, наибольшей эффективности циклового метода можно добиться при наличии четырех компонентов. Во-первых, обязательная самостоятельная работа студентов. Во-вторых, требовательность преподавателя. В-третьих, полная концентрация внимания на цикловом предмете (никаких посторонних зачетов!). И, наконец, в-четвертых, — возможность обеспечить всех студентов необходимой литературой.

Интервью вел
И. РОЗЕНФЕЛЬД.

ся, как следует... Подпусти там хорошенько масла и всего, что нужно...

— Не извольте, ваше сиятельство, беспокоить себя понапрасну-с, все будет в акурате-с, не пироги будут-с, а одни — с позволения сказать — деликатесные объядения-с, де гурмандиз шуази...**

— А для десерту что будет?...

— Тоже, как ваше сиятельство приказать изволили-с — бенье о помм-с, желе московит, желе масседуан, тембаль дюшес гляссе и прочее-с ... Тоже и фрукты разные о натюрель, здешние которые и заграничные-с, которые тоже и на вечерний трактамент...***

— Ну, значит все будет, как следует?...

— Не извольте, ваше сиятельство, нисколько сумлеваться, все будет парфе-с, в обчее всех персон удовольствие-с...

— Ну хорошо, можешь теперь итти.

Повар снова низко поклонился:

— Покорнейше благодарим-с, ваше сиятельство... Желаем счастливо здравствовати-с...

Повар вышел.

Фирсов опять откашлялся, чтобы продолжать свою прерванную декламацию, как снова вошел лакей:

— Ловчей Василий-с... По приказанию вашего сиятельства-с...

— Хорошо, пусть войдет.

Лакей вышел, и в комнату вошел среднего роста и довольно дюжой мужчина лет под пятьдесят, в кожаной куртке и ботфортах, и, остановившись, как и раньше повар, у дверей, поклонился:

— Имеем честь поздравить ваше сиятельство с днем ангела-с...

— Спасибо, спасибо ... Тебе потом уже дадут тоже...

Василий снова поклонился:

— Покорнейше благодарим-с...

— Ну, как с Дианкой?...

— Ничего, слава богу, уже лучше-с... Зачала теперь есть и тоже не так скучает уже, как прежде-с...

— А нос щупал тоже?

— Щупал-с, остывает тоже-с...

— А Вурстмахер приходил тоже?

— Господин Вурцмакер?... Приходил вчерась...

— Ну и что?...

— Говорит, что все это у ей от нутра... Пущай, говорит, лежит спокойно, и все, говорит, потом само пройдет... И чтобы, говорит, ей тоже мясного не давать, потому — нехорошо теперь...

— И где она сейчас?...

— У Ляксея в каморке, на соломе...

— А не холодно ей там?...

— Не, не холодно...

— И что она получает сейчас?

— Молока давали-с, с белыми сухарями-с, тоже и кашки-с...

— Так что ты полагаешь, что она поправится?

— Ничего, поправится-с ... Собака еще молодая... и тоже и крепкая-с.

— А то было бы очень жаль...

— Вестимо жаль-с ... Собака самая, что ни на есть, тонкая и авантажная-с ...

— А с другими как?

— Ничего-с, здоровы-с...

— А Зефир и Азор — не грызлись опять между собой?

— Вчерась, немного-с...

— Ну и что?

— Да ничего-с... Сейчас разлили-с ... много не успели-с...

— И не покусали друг друга?

— Зефир у Азора маленько-с, одно ухо-с...

— И промыли тоже водкой?...

— Промыли-с, и завязали-с...

— Так что ты полагаешь, что Дианка поправится?...

— Поправится-с, собака еще молодая и тоже и крепкая-с...

— Так ты уже там хорошенько посмотри за ней...

— Не извольте беспокоиться, посмотрим-с...

— Ну, можешь теперь итти...

— Покорно благодарим-с — Василий поклонился и опять вышел.

— Ты уже извини, — обратился граф к Фирсову — что тебе помешали дочитать до конца... Ты видишь, сколько у меня тут людей по разным делам...

— Не извольте, ваше сиятельство, нимало беспокоиться-с... Всем совершенно известно-с, насколько ваше сиятельство непрестанно бывают от разных персон и дел весьма обременяемы и отягощаемы, аки, можно сказать, река, множайшие на себе непрестанно корабли и лодьи несущая...

— А ты свое сочинение лучше оставь тут, я потом сам на покое прочту его ...

— С превеликим удовольствием-с... Почту за немалую для себя честь, если ваше сиятельство после сами прочесть соблаговолят...

— Ты положи тут на стол, я потом возьму с собой...

Фирсов свернул свою оду опять в трубочку и, обвязав ее снова лентой, положил ее бережно около графа на самый край туалетного стола.

Граф слегка зевнул:

— А я и забыл, что ты тоже и стихи сочиняешь...

— Иногда-с, более для пробы пера-с и приватного токмо употребления-с...

— А печатать не желаешь?..

— Не дерзал пока-с...

— А ты все же напечатай что-нибудь... У тебя это совсем недурно выходит ...

Фирсов слегка поклонился:

— Вашего сиятельства суждение весьма, сказать могу, к ободрению служит...

— А книги какие-нибудь ты тоже сочинял?..

— Не без греха-с ... пробовал...

— Ну и что же?...

— Потом убоялся... Сказано бо есть: «Творити книги многи несть конца»...

Граф засмеялся:

— Ну вот!...

В это время вошел опять лакей:

— Кучер Фома-с... По приказанию вашего сиятельства-с ...

— Пусть подождет немножко...

— Слушаюсь...

Лакей снова вышел.

— А ты, — обратился граф опять к Фирсову — когда пойдешь, то зайди к Софрону Федоровичу и скажи, чтоб он дал тебе позакусить чего-нибудь горячего ... Пусть велит узнать на кухне, что там уже есть...

Фирсов низко поклонился:

— Покорнейше благодарю-с, ваше сиятельство.

— И выпить тоже пусть даст тебе чего-нибудь... Ты ведь пьешь еще?...

Лицо Фирсова просияло:

— Благовременне и безвременне...

— И как ты больше любишь — что-нибудь полегче или же крепкое?

— По личной регуле и стомаха ради — завсегда-с крепкое-с..

— Ну так пусть даст тебе чего-нибудь покрепче... И деньгами пусть даст тебе тоже ... двадцать пять рублей...

Лицо Фирсова просияло еще больше, и он снова низко поклонился:

— Премного благодарствую, ваше сиятельство... Никогда не забуду-с ... до скончания живота своего ...

— Ты уже там сам найдешь Софрона Федоровича...

— Найду-с, ваше сиятельство, найду-с, не извольте, ваше сиятельство, беспокоиться...

— И поклонись от меня тоже своей жене ...

Фирсов снова поклонился:

— Покорнейше благодарю-с, ваше сиятельство ... Желаю вашему сиятельству приятно пребывать и премного здравствовать...

Фирсов еще раз низко поклонился и вышел ...

Через четверть часа, испытывая в желудке приятную сытость от съеденных им в комнате у графского дворецкого Софрона Федоровича нескольких больших кусков горячей жирной кулебяки и ощущая во всем теле приятную теплоту от выпитых им нескольких больших рюмок крепкой душистой зубровки, он шел уже от графского дома назад на свой «остров», торопясь на службу в Академию и в радостном возбуждении думая о своей оде, о полученной им за нее столь приятной «гратификации» и о том возможном впечатлении, которое она произведет на графа потом, когда тот «на покое» полностью ознакомится с ней...

А самое оду — вскоре после ухода Фирсова из туалетной незаметно для всех упавшую на пол (ее случайно задел Трифон) и тотчас же совершенно забытую графом во время его последовавших затем разговоров с кучером и потом с садовником — в это самое время под туалетным столом у ног графа уже молча «терзала» Жужу. Держа ее, подобно кости, между передними лапами, она своими маленькими острыми зубами систематически отрывала от нее кусочек за кусочком, и к тому времени, когда кончились бритье и стрижка графа, и все ушли из туалетной, от всей оды остались одни только разбросанные во множестве — на оставшейся под столом маленькой голубой шелковой подушечке Жужу и вокруг нее на полу — мелкие клочки толстой белой бумаги и среди них — тоже порядочно «истерзанная» — красная шелковая лента, которой раньше была перевязана ода...

---

* Отборную.
** Отборное лакомство.
*** Угощение.

Ответственный редактор
П. С. СИГАЛОВ

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

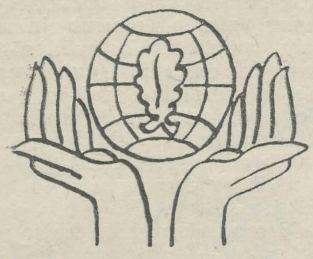

Täna pöördume taas teema juurde, mis pälvib kasvavat tähelepanu kogu maailmas. Käesoleva aasta juunis toimub Stokholmis ÜRO korraldusel ülemaailmne konverents, kus tuleb arutlusele inimese elukeskkonna probleem kogu oma komplitseerituses.

Üha enam saab meilegi mõistetavaks tõik, et nimetatud probleem ulatub kaugele välja bioloogia raamest. Veel enam — selle küsimuse erinevate aspektidega puutub oma töös kokku ülikooli iga lõpetanu, olgu ta teadlane, pedagoog, administraator või lihtsalt sotsiaalset vastutustunnet omav kodanik.

Kevadsemestril kavatseb toimetus avaldada seeria kirjutisi (nii originaale kui ka tõlgituid), mis käsitlevad inimese elukeskkonna kaitsega seotud arvukaid probleeme. Oodatud on nii kaastööd kui ka soovid, ettepanekud, küsimused jne. materjalide kohta, mida soovitakse käesolevas rubriigis näha.

Inimene ja biosfäär

Suhtumisest loodusesse

ehk

milline see on ja milline ta peaks olema

Kui kuuekümnendate aastate alguses sagenesid ajakirjanduses ja teaduslikus perioodikas kirjutised ohtudest, mida kätkeb elukeskkonna reostamine, siis nimetasid ägedamad oponendid tehnikavallast seda laadi töid bioloogide kirjanduslikuks prostitutsiooniks ning nende autoreid emotsionaalseteks paanikatekitajateks. Nüüd, kümme aastat hiljem, kui mõnedes maades on juba loodud elukeskkonna kaitse ministeeriumid ning käesoleva aasta suvel pannakse alus riikidevahelisele koostööprogrammile «Inimene ja biosfäär», võime öelda, et häirekella löömine oli igati õigustatud.

Jätame sedapuhku kõrvale üldtuntud näited inimtegevuse halbadest tagajärgedest keskkonnale ning vaatleme vaid probleemi üht ja igaüht puudutavat külge — loodusesse suhtumist. See küsimus on üsnagi oluline, sest mis tahes rahvusvaheline kokkulepe, looduskaitseseadus jne. ei täida temale pandud lootusi, kui puudub arusaamine tema vajalikkusest. Et just mõistva suhtumise puudumine on paljude bioloogiliste hädade allikaks, selle kohta pakub lähem minevik suurepäraseid näiteid. Nii on praktiliselt hävitatud suurim imetaja — sinivaal, kuigi olid olemas rahvusvahelised kokkulepped kaitsealade kohta. Määravaks osutusid aga majanduslikud tegurid ning mitte ekspertide soovitused. Loodus ravib oma haavad ise! See praegugi levinud suhtumine pärineb ajast, kus inimese poolt looduses põhjustatud muutused olid alles lokaalse iseloomuga ning kasutamata maad külluses. Tänapäeval, kus planeedi elanikkond läheneb 4 miljardile ning inimese poolt juhitavad energiahulgad saavad võrdseks Maale langeva Päikese kiirgusenergiaga, on selline suhtumine niisama naiivne kui looduse vaatlemine materiaalsete väärtuste ammendamatu allikana. Järjest sagedamini on isegi rahvusvahelistel konverentsidel päevakorras nn. ökoloogilise maailmavaate küsimused.

Biosfäär on äärmiselt keerukas süsteem ning paljud tema seaduspärasused on meile alles tundmatud. Seepärast on kõige paremate kavatsustega ettevõetud aktsioonid sageli andnud kõige soovimatumaid tagajärgi. Elusloodus kehtivad üsna harva seaduspärasused «võrdeline», «pöördvõrdeline» ning enamikul juhtudel ei saa seost põhjuse ja tagajärje vahel matemaatiliselt korrektselt kirjeldada. Looduses valitseva keerukuse illustreerimiseks tuuakse sageli Darwini näide seosest kasside arvukuse ja ristikusaagi vahel Inglismaal. Laskumata selle näite analüüsisse, võib väita, et looduses on võimatu muuta ainult mingit üht faktorit, olgu selleks mingi liigi arvukuse muutmine, metsa mahavõtmine, jõe veetaseme reguleerimine vms. Kahjuks soodustab lihtsustatud ettekujutust põhjuse ja tagajärje vahelistest seostest ka meie igapäevane sõnavara. Rääkides pestitsiidist või herbitsiidist, mõtleme nende all mürkaineid, mis hävitavad vastavalt ainult kas kahjulikke putukaid või umbrohtu. Tegelikult peegeldub nimetuses rohkem meie soov kui tegelikkus, sest nn. kahjulikud kõrvalmõjud on niisama reaalsed kui kasulik (meie seisukohast) efekt. Pealegi unustame sellise mõttekäigu juures, et looduses ei eksisteeri kahjulikku ega kasulikku. Ka lastejuttude kuri hunt ja kiskja lõvi on loomariigis üpris vajalikud asukad. Biosfääri kui süsteemi stabiilsus põhineb just mitmekesisusel. Stabiilsuse säilitamine ongi kujunenud põhiprobleemiks.

Sageli on ulatuslike muutuste põhjuseks pealtnäha tühine tegevus. Nii on malaariasääske keemiline tõrje andnud troopikas kõige kurioossemaid tagajärgi. Borneol suudeti küll vähendada malaariasääskede arvukust, kuid mingil seletamatul põhjusel hakkas katastroofilise kiirusega kasvama rottide arv. Katkuohu likvideerimiseks tuli korraldada džunglisse tõeline kasside õhudessant. Olukord normaliseerus alles pärast säästetõrje lõpetamist.

Kokkuvõttes tähendab see, et mis tahes tegevuse juures tuleb silmas pidada selle kaugemaid bioloogilisi tagajärgi. Maaparandus, uute kemikaalide kasutamine, tööstusettevõtete ehitamine — enamasti ei ole need ainult tehnilised probleemid. Kust võtta see, mida vajame, ning kuhu panna see, mida me ei vaja — vähemalt neile kahele küsimusele peame leidma sobiva lahenduse. Ärgu mõistetagu eespool öeldut vihjena bioloogide patoloogilisele kahtlustamis- ja ettevaatusmaaniale. Soov jõuda kiiresti soovitud (majanduslike) tulemusteni on liiga sageli end kätte maksnud mürgistatud veekogude, hävinud loomaliikide ja põllumajandussaaduste näol.

Looduslike ressursside otstarbekas kasutamine — seda väljendit kohtame üha sagedamini. Kuid enamasti kipub loodusliku ressursi mõiste omandama majandusliku, rahas mõõdetava väärtuse tähendust: maa kui põllumajandusliku toodangu andja, mets kui puidu allikas, puhas vesi — odavam kui reostatud vesi (pole vaja puhastada), raba — koht, kust saab jõhvikaid jne. Kuid selline majanduslik analüüs ei lähe ega saagi minna lõpuni. Pole kuulnud, et näiteks elektrienergia omahinna sisse arvutaksime ka kivisöe põletamiseks kulutatud hapniku. Ometi on ühe majanduslik energeetiline väärtus ilma teiseta null.

Milline väärtus on üldse kultuuristamata metsal, rabal, mingil linnu või loomaliigil? Igatahes mitte ainult majanduslik. Nii on rabad tõesti unikaalsed veevarude säilitajad, hävitatud loomaliikidest oleksid võinud saada üpris perspektiivsed koduloomad. Isegi rohelus, olgu ta kasvõi kõige ebakultuursem võsa, on meile nii vajaliku hapniku allikas jne.

Püüd kõike meid ümbritsevat kvantitatiivselt hinnata, mõõta meetrites, rublades jne. — kas see on alati õigustatud (kui see on üldse teostatav)?

Oleme kohanud väga mõjuvaid näiteid selle kohta, kui suurt kasu annab näiteks keemiliste taimekaitsevahendite kasutamine. Kuid hoopis vähem leiame näiteid samaaegselt loodusele tekitatud kahjust, mis vaieldamatult on olemas.

Kui tagasi tulla ülalmainitud ökoloogilise maailmavaate juurde, siis tähendab see eelkõige konkreetseid teadmisi ökoloogiast, eri liikide vahelistest suhetest, inimese kohta biosfääris. Ainult elusa looduse põhilisi seaduspärasusi tundes saame me kujundada inimese õige suhtumise loodusesse.

Suurenenud tehnilised võimalused, meditsiini edusammud, tarbitava energiahulga suurenemine, nn. tehniline progress — kõik see on loonud kunstlikult süvendatava illusiooni, nagu oleks inimene midagi loodusest eraldi (ja tingimata kõrgemal) seisvat ning seetõttu kiputakse unustama, et normaalseks funktsioneerimiseks vajab inimorganism nagu iga teinegi heterotroop hapnikku, vett ja toiduaineid. Ajaloost on teada suur hulk deklaratsioone sõltumatusest, kuid näib, et on jõudnud aeg deklareerida inimese sõltuvust tema elukeskkonnast — biosfäärist. Kui tunnetame selle sõltuvuse paratamatust, ei peaks meie eneseuhkus eriti riivatud olema.

M. RAIT

Lembit Lepa

Bioonika

sööstab lennunduse ime
mille sabas pauk
aga taamal
metsa kohal
liugleb kotkas
vaikselt, tasa
silmis vaade tark

KÜLL SEE INIME OO PIME

✣ ✣

tuisus ja rajus
ning ka tasases sajus
sünnib ja sulab
miljoneid valgeid helbeid
see on LOODUSE töö
kelle hooleks on see
et me lapsed näeks
PÕHJAMAA TALVE

on ka liblikad, sipelgad
lilled ja kalad
kes ei talu tina, fenooli
ning mõttetuid herbitsiidide külve
see on INIMESE töö
kelle teha on see
et me lapselapsed näeks
KEVADEL TÄRKAVAT ELU

Teadlik keelelooming ja esperanto

Veel kümmekond aastat ja esperanto tähistab oma 100. sünnipäeva. Ega vist meie ajal leidugi inimest, kes sellest keelest üldse midagi poleks kuulnud: jõuab ju ajalehtede ja raadio kaudu meieni kenake hulk informatsiooni esperantistide tegemistest ja ettevõtmistest. Kuid mida me ikka õieti teame sellest keelest? Kas pole meie ettekujutus sageli liiga pinnapealne? Kuidas tuleks esperantosse suhtuda?

Marksistlik ühiskonnaõpetus seletab keele sündi inimühiskonna tekke ja arenemisega. Inimesed lõid keele, et suhelda omavahel. Mida arenenumad on inimsuhted, seda täiuslikumad on ühiskond ja keel. Sellega on tänapäeval enamik keeleteadlasi päri. Kuid tõeni, et inimesed ise on keele loojad, viis pikk tee. Usuti mütoloogiate, piiblite, rahvapärimuste seletusi keele tekke kohta. Arvati, et keel on looduslik organism, mis areneb oma seaduste järgi ja millesse vahelesegamine on võimatu. Varem kui kutselised keeleteadlased jõudsid kõigile rahvastele arusaadava keele loomise vajalikkuse ja võimalikkuse tunnetamiseni filosoofid. Esimesena neist puudutas rahvusvahelise keele probleemi prantslane René Descartes (1596—1650), keda peetaksegi vastava teadusharu — interlingvistika — isaks. Hakkas ilmuma hulgaliselt keeleprojekte. Lingvistide ja filosoofide vahel peeti tuliseid vaidlusi.

Ka K. Marx ja F. Engels arvasid, et keeleküsimusse tuleb aktiivselt sekkuda. Rahvusvahelise keele loomise vajadust kajastas I Internatsionaali II kongressil 1867. a. vastuvõetud resolutsioon. Esimene nimekas lingvist, kes tunnistas ühiskeele võimalikkust, oli saksa-inglise õpetlane Max Müller (1823—1900). Juba 1861. a. väitis ta, et sõnal «kunstlik» ei saa keeleloomingus olla mingit halba tähendust: «Kunstliku keele konstrueerimine on võimalik ja see võib olla palju täiuslikum, reeglipärasem ning kergem kui mis tahes eksisteeriv loomulik keel.» Kahtlejate killas oli tuntud taani keeleteadlane Otto Jespersen — kuid ainult seni, kui tal õnnestus viibida juba rakendust leidnud tehiskeele *volapüki* pooldajate kongressil. Jespersen veendus, et hoolimata keele vaieldamatust kunstlikkusest oli kontakti loomine täiesti võimalik. Hiljem lõi ta ise uue tehiskeele, *noviaali*. Peale nimetatud keelte ja esperanto leidsid omal ajal kasutamist veel *ido, oktsidentaal* ja *interlingva*. Ido on modifitseeritud esperanto, kuid vähem loogiline. Tallinlase Edgar de Wahli oktsidentaal (hilisema nimega interlingva) on loodud Lääne-Euroopa keelte baasil. Ameeriklaste interlingva on esimene teaduslik tehiskeel. Selle konstrueerimisega tegeles ligi 40 aastat grupp Euroopa ja Ameerika lingviste, nende hulgas lühikest aega ka Edward Sapir ja André Martinet. Pärast interlingva avaldamist 1951. a. tuli kokku lingvistide rahvusvaheline erikomisjon, et võrrelda esperantot ja interlingvat. Interlingvale heideti ette ebapiisavat korrapärasust ja vähest loogilisust. Dr. Ludwig Zamenhofi 1887. a. loodud esperanto on aga säilitanud oma prioriteedi tänapäevani.

(Järgneb)

UUS MEDITSIINI-DOKTOR

17. märtsil kaitses oma doktoriväitekirja «Peaaju rakuväline atsidoos ja tema patofüsioloogiline tähtsus» TRÜ neuroloogia ja neurokirurgia kateedri assistent Ain-Elmar Kaasik. Mahukas dissertatsioon haaras endasse kompleksi eksperimentaalseid biokeemilisi ja füsioloogilisi uurimusi aju ainevahetuse ning vereringe muutuste kohta aju hapnikuvaeguse tingimustes ning 211 aju vereringe häiretega haige kliinilis-biokeemilise uurimise tulemused. Need probleemid kuuluvad kõige aktuaalsemate hulka peaaju patofüsioloogias ning praktilises neuroloogias ja neurokirurgias. Kõrgel metoodilisel tasemel läbiviidud uurimistöö tulemusena õnnestus autoril tuua olulisi täiendusi kaasaegsetesse seisukohtadesse aju ainevahetuse mitmesuguste lülide seosest aju vereringe ning ajurakkude funktsiooniga. Töö demonstreerib veenvalt aju rakuvälise atsidoosi suurt tähtsust aju vereringe häirete ning haigete elu ohustava ajuturse sugenemisel ja annab olulisi juhiseid aju vereringe häiretega haigete ravi tõhustamiseks. Ametlikud oponendid prof. V. Smirnov, prof. E. Larski ja meditsiinidoktor A. Šahnovitš, kes esindasid Moskva juhtivaid keskusi aju vereringe ja ainevahetuse uurimise alal, andsid kõik A.-E. Kaasiku tööle kõrge hinnangu, märkides, et selle tööga on loodud tugev alus ajutalitluse uurimiseks uuel, kvalitatiivselt kõrgemal tasemel.

Ain-Elmar Kaasik sündis 2. augustil 1934. a. Tallinnas teenistuja perekonnas. Pärast Tallinna 10. Keskkooli lõpetamist asus ta 1953. a. õppima TRÜ Arstiteaduskonda. Juba üliõpilasena huvitus ta neuroloogiast ning ÜTÜ neuroloogiaringi liikmena esitas ta kaks võistlustööd, mida mõlemat hinnati I auhinnaga. 1958/1959. a. poliomüeliidiepideemia ajal oli ta VI kursuse üliõpilasena kogu jõuga abiks närvikliiniku kollektiivile eluohtlikus seisundis olevate poliomüeliidihaigete ravimisel. Lõpetanud 1959. a. ülikooli, töötas A.-E. Kaasik kaks aastat neuroloogina Põltsamaa rajoonihaiglas. 1961. a. asus ta tööle Vabariikliku Tartu Kliinilise Haigla reanimatsioonikeskuses, algul ordinaatorina, peagi osakonnajuhatajana. 1964. a. astus ta aspirantuuri TRÜ neuroloogia ja neurokirurgia kateedri juures. Prof. E. Raudami juhendamisel valmis tal väitekiri «Aju gaasivahetus ajuinsultide akuutses staadiumis», mida ta eduga kaitses veel enne oma aspirantuuriaja lõppu septembris 1967. a. Samal kuul asus Ain Kaasik teele Rootsi, kus ta viibis 10 kuud teadusliku stažöörina Lundi ülikooli neurokirurgiakliiniku aju uurimise laboratooriumis, töötades ülemaailmselt tuntud aju vereringe ning ainevahetuse uurimise spetsialistide D. Ingvari ja B. K. Siesjö juhendamisel. Omandanud kiiresti uusimad metoodilised võtted, jõudis A. E. Kaasik intensiivse tööga läbi viia eksperimendid oma tulevase doktoritöö jaoks, publitseerida rea artikleid ning osa võtta rahvusvahelistest sümpoosionidest Lundis ja Kopenhaagenis.

Alates 1968. a. on Ain-Elmar Kaasik suure koormusega töötanud assistendina, juhtides TRÜ arstide täiendamise ja spetsialiseerumise teaduskonnas neuroloogide spetsialiseerumiskursusi ja osa võttes kliiniku praktilisest tööst neurokirurgina. Igapäevase töö kõrval leidis ta mahti läbi viia kliinilised uurimused doktoritöö jaoks ning kogutud materjalid dissertatsiooniks vormistada. A.-E. Kaasiku teaduslike tööde nimekiri sisaldab 62 nimetust. 1969. a. võttis ta osa rahvusvahelisest aju vereringe uurijate sümpoosionist Mainzis ja 1971. a. IV Euroopa neurokirurgide kongressist Prahas, ka Madriidis ja New Yorgis toimunud ülemaailmsete neuroloogide ja neurokirurgide kongresside tööde kogumikes figureerib teiste kõrval A.-E. Kaasiku nimi.

Kolleegide hulgas on Ain-Elmar Kaasik pälvinud suure lugupidamise oma sõbralikkuse, tagasihoidlikkuse, kollegiaalsuse ja töökuse tõttu. Tundes koos temaga rõõmu tema teadlasetee olulise etapi väärika lõpetamise puhul, soovime Ain-Elmar Kaasikule endist indu ja püsivust ka edaspidiseks, edu ja õnne uute teaduslike probleemide kallal juurdlemiseks ning kindlat kirurgikätt aju keerulistes struktuurides.

M. MÄGI

Jānis Jansons-Brauns

18. märtsil möödus sada aastat meie ülikooli kasvandiku (1895—1897), väljapaistva läti revolutsionääri ja kultuuritegelase Jānis Jansons-Braunsi sünnist. Meenutagem sel puhul tema elu ja tegevust.

Jānis Jansons-Brauns (1872—1917) sündis talupoja perekonnas. Tuntuks sai ta möödunud sajandi viimasel aastakümnel, mil hakkas Lätis populariseerima marksistlikku kriitikat ja esteetikat. Eriti tuleb esile tõsta tema artiklit «Mõtteid uuema aja kirjandusest» (1893), millel oli suur tähtsus võitluses realismi eest läti kirjanduses.

Jansons-Braunsi lähedasteks seltsimeesteks olid valitsuse esimene rahvakomissar P. Stučka, J. Rainis jt. Koos moodustasid nad progressiivse rühmituse «Uus vool», mis, rajades oma töö nii legaalsetele kui illegaalsetele vormidele, aitas kaasa Läti sotsiaaldemokraatia sünnile.

1897. a. likvideeris tsaristlik politsei «Uue voolu», J. Jansons-Brauns kui üks juhte saadeti välja Smolenskisse. Pöördunud 1903. a. Riiga tagasi, arendas ta aktiivset tegevust illegaalses revolutsioonilises liikumises, samuti kirjanduse valdkonnas. Temast sai 1905.—1907. a. revolutsiooni üks juhte ja Läti Sotsiaal-demokraatliku Partei rajajaid. Jansons-Brauns tundis hästi Maksim Gorkit. Ta oli üks esimesi, kes vaatles ajakirjanduses Gorki dramaturgiat.

1906. a. vastavalt LSDP soovitusele Jansons-Brauns emigreerus, täites partei mitmesuguseid ülesandeid välismaal. Oma kirjanduskriitiliste artiklitega võitles ta aktiivselt dekadentslike suunitluste («Faunid või klounid?», 1908) ja vulgaarmaterialismi («Kas on oodata proletaarset kunsti?») vastu.

Elu viimased aastad saatis Jansons-Brauns mööda Londonis. Sel perioodil kirjutas ta läti kirjanduse marksistliku analüüsi, mis Gorki ja Brjussovi toimetamisel ilmus «Läti kirjanduse kogumikus» (kirjastus «Parus») 1916. a.

Pärast veebruarirevolutsiooni pöördus Jansons-Brauns viibimatult tagasi kodumaale, kuid laev, millega ta sõitis, sattus sakslaste miinile. Väljapaistva revolutsionääri ja kultuuritegelase elutee katkes 13. aprillil 1917. aastal.

„Vanemuine“ nii ja teisiti

Tänavukevadine teatrikülastajate konverents, mis toimus 14. märtsil «Vanemuise» suures majas, oli mõneti erandlik.

Konverentsi avades ütles Kaarel Ird: «Me tahaksime tänase teatrikülastajate konverentsi pühendada nendele probleemidele, mis «Vanemuise» töös on üles kerkinud ja mille ümber on diskussioone olnud.» Selleks oli Tallinnast kohale kutsutud kaks teatrikriitikut: Lea Tormis ja Kalju Uibo.

Esiteks luges Kaarel Ird ette teatrisse saabunud kirja, mis tema arvates näitab kõige paremini kätte teatrikülastajaid rahutuks tegevad probleemid.

Teatrikülastaja arvab nii:

* Etendus pole üksikutele, kes sellest ainult salajasi hingekeeli oskavad välja lugeda.

* Näitleja ülesanne on meelelahutust pakkuda, vastasel korral pole teda vaja.

* Kui kaua võib «Vanemuine» jääda «Vanemuiseks», kui ta jätkab igasuguseid eksperimente.

* Vaatajad pole puutükid, nad tahavad, et neid arvestataks.

* Hea oleks, kui ette teaks, mis laadi etendus tuleb, siis teaks end ette valmistada või hoopiski mitte tulla.

Lea Tormis mõtleb teisiti.

Vajadus teatri järele on ühine, kuid vajadus erinevate žanride järele on erinev. On vaieldav, kas etendus peab kuuluma massidele. Teatreid vähestele on ju olemas, teatreid üksikutele aga pole. Kuid reeglina peab teater arvestama paljusid erinevaid vaatajaid, ta peab ühendama väga paljude tahtmisi.

Milleks käib inimene teatris? Et saada mingit elamust. Üks tahab teatris olla rahulik, teine tahab, et teda vapustataks. Osa inimesi ei taha üldse teatris käia: nemad saavad elamuse näiteks loodusest või kirjandusest. Üks aga on selge: teatri ülesanne on võidelda mõttelaiskuse vastu.

Elu seadus on uue ja vana dialektika, säilitava ja uuendava tendentsi tasakaal. Kuid kunstis ei taha me seda tunnistada. Traditsioonid on austatavad, kuid nad surevad välja, kui neid ainult alal hoida. Samal ajal on ilmne, et vajadus Hermaküla ja Toominga lavastuste järele Tartus on.

20. aastail toimus eesti teatris analoogiline protsess: ekspressionistlik koolkond nõudis teatrilt inimese üldistamist, aktiivsemat tegelikkusse suhtumist jne. Huvitav on see, et just kirjanikud (Tuglas, Semper) võitlesid sel ajal teatrile omaste väljendusvahendite mitmekesistamise eest. Praegu toimub taoline protsess teisel tasapinnal ja on ka ilmne, et sellised katsed on vajalikud.

Kõik uuendused teatri ajaloos on tekitanud vastuseisu. Meenutagem kasvõi V. Hugo «Hernaniga» saabunud romantismi 19. saj. I poolel. Eesti publik on isegi liiga tasakaalukas: ei julgeta ei naerda ega pahandada. Noore kultuuriga rahvastele on omane selline käitumine. Tuleb arvestada seda, et uuendustel on omad seaduspärasused.

Näib, et Stanislavski põhimõtteid järgiv psühholoogiline teater elab üle kriisiaega. Laval toimuv on elu sarnane, kuid pole elu. Teatril kaob ära side publikuga, kaob ära värskus. Teatri mõtet on hakatud otsima näitleja mängus.

60. aastail oli tähtsamaks teemaks inimese ühiskondlik vastutustunne. Praegu on tähtis näitleja eneseavastamine, tema kontakt publikuga. Sellises teatris on eriti suur huvi inimese hingeelu vastu, tahetakse igakordset elamust, vajadus siiruse ja isikliku suhte järele on suur.

Teine kriis on dramaturgias. See on teatrikunstnike arusaamine, et elus on tekkinud uusi nähtusi, millele kaasaegne teatridramaturgia ei suuda vastust anda. Teatrit ei peaks huvitama mingi praktilise eluvaldkonnaga seotud teemade lahendamine, vaid see, missugused peaksid olema inimesed, tegelaste tunde- ja suhtumiste maailm.

Teatril peaks olema kaks põhifunktsiooni:

1) äratada inimesed üles ükskõiksusest, kutsuda nägema elus probleeme jne.;

2) aidata inimesel leida pidepunkte iseendas ja ümbritsevas; teater ei tohi inimest endast välja viia.

«Külvikuus» püüab J. Tooming viia traditsioonilise loo suurema üldistuseni. Etendusega kandub meieni inimpsüühika intiimsus, see, mida ühiskondliku temaatika kaudu pole õnnestunud edasi anda. Viga saab alguse juba ülearu illustratiivsest tekstist.

Brecht ütles kunagi, et on õpitud laval näitama õnnetut armastust, traagilisi saatusi jne., kuid kaasaegse ideede maailma tragöödiaid ei osata edasi anda. See on ka kaasaegse teatri viga.

Toomingale omast vapustust — miks me nii teeme, kui me nii teha ei tohi — lavastuses polnud (võrreldud on «Laseb käele suud anda» lavastusega).

Psühholoogiliselt õnnestunumaid stseene oli biitlite laulu ja värvilise valguse ajal peategelaste üleminek unistustesse ja unedesse. Väga lõõvate kujunditega on J. Toomingal õnnestunud näidata seda, mis toimub inimese sees. Selline tunne pole pikk ning vaataja vastuvõtuvõimelisusest oleneb, kas ta läheb kaasa või ei. Põhimõtteliselt tasub neid momente näidata.

Kriitik lähtub teatrit vaadates oma vastuvõtuaparaadist, alles järelduste tegemisel hakkavad kaasa mängima teadmised ja kogemused. Mingist etendusest kõneldes peab teatrikriitik lähtuma samalt tasapinnalt kui teatritegijadki. Nii teatrikriitik kui ka vaataja peaksid hoiduma eelarvamustest. Kahjuks ei suudeta või ei taheta mõnikord etendusega kaasa minna. Alguses häirib etenduse alguse müra, hiljem ei tahetagi mängureegleid tunda. Lavastaja peaks ka muidugi neid psühholoogilisi tegureid arvestama, et mitte kohe etenduse alguses vaatajates vastuseisu tekitada.

«Sina, kes sa saad kõrvakiile» on lavastus, mis orienteerub inimese siseelu avamisele. Vastuvõtt sõltub sellest, kuidas vaataja on emotsionaalselt häälestatud. Kui ta ei saa vastavat tunnet kätte, tundub talle kõik idiootlik. Kui aga kaasa minna, võib elamuse saada. Etenduses on näitleja eneseavamise pinnal palju ära tehtud.

Kuidas on Hermaküla teater seotud Grotowski teatriga? Näitleja tehnilistes võtetes on otsene mõju. Eriti tulevad etenduses «Sina, kes sa...» mõned lavalised võtted tuttavad ette.

Grotowskil on seljataga pikk otsingute ja laboratoorse töö periood. Viimane pole meie oludes aga objektiivselt võimalik, sest näitlejad on seotud kogu teatri tegevusplaanidega. Grotowskil on saavutatud sisemise, spontaanse tunnetuse ja välise žesti ühtsus, kuid Hermaküla etenduses on liiga palju improvisatsiooni. Üldiselt võib öelda, et Grotowski mõju on Hermaküla juures olnud viljakas. Trupp on omaks võtnud selle teatri tähtsamad põhimõtted. Neil on olemas sisemine vajadus sellise teatritegemise järele. Saavutatud on ka tase, mida tasub teistelegi näidata.

K. Ird lisas, et selle, kas Hermaküla teater on määratud «kunstilisse vabasurma», otsustab rahvas. Teatril olevat üldse kaks võimalust: ta kas mängib oma saalid tühjaks või täis.

Lea Tormise sõnavõtt andis Tartu teatripäevadele hulgaliselt uusi mõtteid: kas siis seniste seisukohtade kinnituseks või revideerimiseks.

SILVIA BAUM

NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud ühiselamute-vahelise võistluse organiseerimiseks ja juhtimiseks valis TRÜ ametiühingukomitee 13-liikmelise komisjoni. Hiljuti korraldas nimetatud komisjon kontrollretke kõikidesse TRÜ ühiselamutesse, eesmärgiga tutvuda elamiskultuuriga, vaba aja veetmise võimalustega, ühiselamunõukogude ja sanitaarpostide tegevusega, sisekorra nõuete täitmisega — ühe sõnaga kõigega, mis kuulub ühe korraliku ühiselamu juurde.

Ühiselamujutt

Hakatuseks mõni sõna valvest.

Küllap vist nõustuvad lugejad väitega, et meie ühiselamutesse valvet sellisel kujul, kui ta praegu on, küll vaja ei ole... Pole vaja eriti arenenud fantaasiat, et välja mõelda karutükke, mida kõike võiks ühiselamuis ära teha (ja mida ju tehakse ka!), ilma et valvuril sellest aimugi oleks. Sest valvamisega paistab valvuri tegevusel küll kõige vähem ühist olevat. Vähemalt Leningradi mnt. 89 ja Pälsoni tn. 14 ühiselamust oleks võinud rahumeeli kellegi privaatelevandiga väljuda (väiksemast isiklikust või ühiskondlikust varast rääkimata) — see poleks seganud ei valvurit ega elevandi äraajajat. Viimatimainitud ühiselamu valve tegevusest (või tegevusetusest) annab tunnistust ka külastajate registreerimise raamat, mille viimane sissekanne kontrollimise hetkel pärines jaanuarikuust. Kõige paremini paistis oma kohustusi tundvat ja täitvat Tiigi tn. 14 ühiselamu valve.

Elamiskultuuriga võis tubades üldiselt rahule jääda. Aga ainult üldiselt! Oli väga puhtaid ja maitsekalt sisustatud tube (Tiigi tn. 14—408, enamik Leningradi mnt. 25 Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilaste tube jt.), kuid üsna sageli võis sattuda tubadesse, mille elanikel ei näi olevat arusaamist elementaarsematestki puhtusenõuetest (Pälsoni tn. 14—118). Kõige suurema hüppe paremuse suunas oli komisjoni arvates teinud Pälsoni tn. 23, kõige väiksema — Pälsoni tn. 14. Reeglina — olgugi et eranditega — olid noormeeste toad tütarlaste omadega võrreldes korratumad.

Et ka tagasihoidlikes tingimustes saab sisustada mugava ja meeldiva kodu, tõestavad Tiigi tn. 78 ühiselamu 237. ja 233. tubade elanike kogemused: peaasi — hoida puhtust! Seda suuremat häbi peaksid tundma meie kõige moodsama ja uuema ühiselamu alumiste korruste elanikud. Seal torkas silma küünilise järjekindlusega korduv kummaline nähtus: keegi, kes oli tulnud, prahilaadung käes, kavatsusega visata see prügišahti, oli ära väsinud just viimase, otsustava liigutuse sooritamise eel. Ja nii kõrguvadki prügišahtide vahetus läheduses prügimäed... Kui sinna juurde lisada veel muljed, mida jätsid nimetatud korruste köögid koos räpaste toidukappidega, saamegi pildi, mille ees seisis kurvalt ja hämmeldunult meie komisjon (kuuldavasti mitte esimene ega ainus, kellele see pilt avanes).

Lugeja vabandagu, kuid allakirjutanu ei suuda loobuda välja ütlemast järeldust, mille on teinud mitte ainult nimetatud kontrollretke, vaid ka kõigi eelmiste ja ühiselamus elatud aastate kogemuse põhjal: *homo sapiens*, sealjuures selline, kel puudub viis minutit kõrgemast haridusest, ei oska XX sajandi II poolel... kasutada WC-d! Nähtavasti tuleb hakata meie niigi kesise trükitehnilise baasi juures kirjastama ja vastavatesse kohtadesse üles riputama käimlate kasutamise eeskirju? Tiigi tn. 14, Tiigi tn. 78, Leningradi mnt. 89 ühiselamutes igatahes tundub vajadus nende järele olevat lausa karjuv, kuid ka teistes ühiselamutes poleks nad ülearused. Või kuidas siis suhtuda ütlemisse: näita mulle oma WC-d ja ma ütlen, kes sa oled?

Peaaegu kõikjal ühiselamutes torkab silma tendents, mis näib elujõus olevat valdavalt esimeste kursuste üliõpilaste juures: tuba peetakse seda ilusamaks (loe: popimaks), mida suurem on ülesriputatud ajakirjaväljalõigete arv ja tühja peene viina taara lasu raamaturiiuleil. Toa kaunistamine mõne ajakirjast lõigatud vaatamisväärsusega pole ju iseenesest kuritegu, kui seejuures ei määrita ega lõhuta seinu, küll aga annab tunnistust elanike maitsest, fantaasiarikkusest (või -vaesusest), kultuuritasemest ja «rikutusest» ... Taolistele «kodukaunistajatele» oleks ehk kasulik ekskursioon Leningradi mnt. 89 ühiselamu paljudesse tubadesse, kus üliõpilased omal jõul ja heal tahtel on teinud remondi ning seejärel sisustanud toad tõelise hoole, armastuse ja hea maitsega.

Toas läbipõlenud elektripirni asemele ei vaevuta uut küsima, see tülikas toiming asendatakse tavaliselt pirnide «äraajamisega» üldkasutatavatest ruumidest. Leningradi mnt. 89 õppetubades, Tiigi tn. 14 puhkeruumides ja Pälsoni tn. 14 WC-des valitsevast pimedusest haigutasid komisjoni liikmetele vastu tühjad lambipesad.

Kõikide ühiselamute komandantide kurtmine, et õppetubadesse, puhkeruumidesse ja fuajeedesse asetatud mööbel tassitakse laiali, leidis kinnitust. Leningradi mnt. 89 puhkeruumide mööblit oli õppetubades ning Leningradi mnt. 25 fuajee mööblit koguni köögis.

Ühiselamunõukogude esimeeste ja liikmetega vesteldes jäi kõlama mõte: nõukogudel on liiga vähe võimalusi ja õigusi süüdlaste korralekutsumiseks ja karistamiseks. Sellega ei saa hästi nõustuda. Ühiselamu sisekorra nõuete ja teiste ühiselamu reeglite vastu eksinuid võib ühiselamu nõukogu karistada trahvitoimkonna, märkuse, noomituse, noomituse koos hoiatusega, administratsioonile teatamisega. Ka võib teha esildise komsomolikaristuseks ja lõpuks — kes siiski on korduvalt näidanud, et ta ei suuda või ei taha kinni pidada kollektiivis kehtivaist seadustest ega normidest, selle «meeldivast» seltskonnast on kollektiivil alati võimalus loobuda... Kaalumist vääriks ka abinõu, mida edukalt rakendatakse TPI-s. Nimelt võiks meilgi EÜE rühmade (eelkõige välisrühmade) komplekteerimisel arvestada ühiselamunõukogu arvamust ühe või teise kandidaadi sobivuse kohta. Ka on allakirjutanu arvates järgimistvääriv, et TPI ühiselamute nõukogude liikmed kuuluvad rahvamalevasse. Selle vajalikkus ei vaja vist tõestamist, eriti neile, kel kordki on tegemist tulnud kutsumata (ja ka kutsutud) külaliste korralekutsumisega ühiselamus.

Veel kord valveprobleemi juurde tagasi tulles võiks vaagida ka järgmist: kas poleks õigem, kui ühiselamute valvelaudadest kaotataks võtmetahvlid? Igal ühiselamu elanikul oleks oma võti + igalt toalt üks võti komandandi käes. Langeks ära võtme saamiseks loa esitamise nõue. Säherdune samm oleks seda enam vajalik, et seda nõuet enamasti ju niikuinii ei täideta. Palju pahandust oleks aga olemata. TPI ühiselamuis ongi seda teed mindud ja erilisi puudusi ei paista taoline korraldus omavat.

Ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» lugejad on korduvalt erinevatelt tribüünidelt kurtnud probleemartiklite vähesuse üle meie häälekandjas. Mõttevahetus ühiselamuteemadel aitaks veidigi leevendada arutlevate kirjatükkide põuda ning sellest kasvaks kasu nii kirjutajaile, lugejaile kui ka ühiselamuile.

Juurdlevat vaimu ja nobedat sulge!

R. KÄRNER,

TRÜ ametiühingukomitee aseesimees

Võib olla laupäevakul

Allakirjutanu pole pärast keskikka jõudmist enam tajunud, et maailmas oleks puudus õigetest ideedest. Märgatavamaks on muutunud hoopis heade ideede elluviijate vähesus, või siis raskendavate põhjuste reaalsem tunnetamine. Varem näis vastupidi. Siis oli julgust teisi inimesi innukamalt õpetada.

Soovituse järgneva mõtte avaldamiseks sain prof. H. Vahterilt, kellega koos paari aasta eest Toomemäe savisel jalgrajal astumispaiku otsisime. Nimelt oleks tarvis see jalgrada killustikuga katta. Kuid kes kataks? Kust saada killustikku?

Et majandushoone kõrvalt Toomemäele suunduvat kõnniteed eelkõige ülikoolirahvas kasutab, oleks vist loomulik selle heaolu eest hoolitseda. Paras võimalus näib saabuvat aprilli laupäevakul. Kes muretseks peenkillustikku?

Kuid kas esitatud plaan üldse sobibki? Teerada on ju läbipääsmatu ainult vihmaste ilmadega ja teedelagunemise aegu. Ka on külmetanud konar suurevõitu, kuid see-eest pidurdab talvel libisemist. Ülejäänud ajal on aga teerada meeldivalt looduslik.

* * *

Porisel ajal pakub nii-nimetatud jalgrada kui ka teisel parkide kõnniteed, mis ümbritsevast murust madalamad, huvitavat mõtlemismaterjali. Kas inimene peab alati ja ainult tee peal astuma? Kas ka siis, kui see on porine, aga murukamar sealsamas kõrval tugev? Kuidas otsustada esimesel korral, terve oktoobrikuu jooksul, mitmel aastal? Peab inimene loodust hoidma ja end alandama? Või vastupidi? Või on poris käimine hoopis enda üleoleku näitamine?

* * *

Lihtne pole leida vastust ka vastutulijate nägudelt, nende ilmest ega rühist. Ning mine selgita, on's nad teadlikud eluperemehed või vähearenenud mühakad (sellised, kes isegi tudengimütsi kandes EPA võimla kõrvalt asfaltteelt torudevahelisele murule ronivad, või siis jällegi ilusa ilmaga keemiahoone nurga juurest otse üle muru lõikavad? Aga võib-olla kuivemalepüüdlejal pole juhuslikult jalavarjud veekindlad?

* * *

Suurkooli toa taga on nõnda raske tõde leida. Kuhu astuda?

J. REIMAND

Film ja lapsed

Juba mitmendat kuud paelub pealinna ja kogu vabariigi kinopublikut USA värviline muusikaline laifilm «Helisev muusika». Kassatükina üks esimesi maailmas ja esikohta ennustab peagi ka meie külastajate arv. Film on valminud 1964. aastal Hollywoodi stuudios «20-th Century-Fox» tuntud režissööri Wise'i käe all. Muusika Richard Rodgersilt, laulutekstid Oscar Hammerstein II-lt, stsenaarium Ernest Lehmanilt; peaosades Julie Andrews ja Christopher Plummer.

Võitnud 5 «Oscarit».

Peaosadeks tuleb kindlasti arvata ka laste rolle. Kuulsin väidetavat, et filmile tulevat kahjuks nukulikult üles mukitud lapsed. Vaidleksin sellele vastu, veelgi enam — arvan, et lapsed andsid juurde tublisti südamlikkust, liikumist ja elavust. Kus siis see mukitus?! Ei saa ju aknaeesriidest valmistatud mänguriideid teab mis kostüümideks pidada. Pigem mõjusid need rohelisevalgekirjud püksid ja kleidikesed veidi nukraltki. Peale selle üpris lihtsad balliriided, see pole just eriti suur garderoob.

Lapsed olid nagu lapsed ikka, keda võime näha iga päev tänaval ema käekõrval või niisama lippamas: üks ikka kenam ja «filosoofilisem» kui teine. Polnud märgata ka, et teksti eriti mehhaaniliselt oleks loetud. Meenutagem kasvõi lõunasööki, kus laua ümber olid tõesti õnnetud, oma tegu kahetsevad lapsed, või siis nende ülemeelikuid nägusid puu otsas, paadiga järvel ning nukraid silmi kloostrivärava taga Maria järele pärimas.

Tõsi, et mõnele võisid võõrastavana näida tantsud (jalutuskäikudel), õigemini vahest tantsuline liikumine. Kuid eks ole ju viimasel ajal tantsuline element üldse tunginud filmi päris tugevasti, meenutagem kasvõi «Rochefordi tüdrukuid». Kui filmis võib olla laulu ja muusikat, miks siis mitte tantsu.

Võib-olla mõnes kaadris võis tunda operaatori liigset suunamist, kuid kas tasub seda nii väga rõhutada, arvestades vaeva ja suurt tööd, mida lastega on tehtud kogu kaheseerialise filmi väntamisel.

H. UUKKIVI

Tänase ajalehenumbri kujundasid žurnalistika eriharu III kursuse üliõpilased Ellen Aare, Silvia Baum, Salme Kala ja Tiina Sarv.

TOIMETAJA J. PEEGEL

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 1892. MB-03723.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 11 (888) Reedel, 7. aprillil 1972. a. XXIV aastakäik

7. aprillil on ülemaailmne tervisepäev

Hoia tervist!

Oletame, et ühel hommikul ärgates tunned end väga väsinuna. Pea on tinaraske ja valutab, liikmed on kanged, põsed õhetavad. Mida teha? Sa sead sammud Vanemuise tänavale. Tartu Linna II Arstipunktis antakse Sulle hüva nõu ja tõend selle kohta, et Sa koolist poppi ei visanud.

Esmaspäeva õhtupoolikul oli minuga nõus juttu ajama arstipunkti juhataja AINO SOILTS.

Kui palju haigeid tuleb päevas vastu võtta?

Keskmiselt 70—80. Jaanuaris-veebruaris oli see arv aga 100—120.

Missugusel aastaajal on kõige rohkem tööd?

Sügisel. Siis on käimas profülaktilised üritused.

Sagedasemad haigused?

Ülemiste hingamisteede katarr. Gripp.

Millest tuleb kevadväsimus, kuidas sellest hoiduda?

Kevadväsimus on tingitud vitamiinipuudusest. Pärast aastavahetust ei saa organism toidust enam vajalikul hulgal vitamiine, seepärast peab lisaks tarvitama askorbiinhapet.

Paari kuu pärast algavad arvestused ja eksamid. Kuidas peaks üliõpilane sel pingsal ajal oma tervise eest hoolt kandma?

Tähtis on elurežiim: õigel ajal süüa, õppida, magada. Regulaarne toitumine väldib kõiksugu seedetrakti häireid, nõnda ei rikuta magu.

Mida soovitate põduravõitu tudengitele?

Aktiivsemalt tegelda kehakultuuriga. Alustada tuleb hommikvõimlemisest, keha karastamisest külma veega. Nii tugevneb organism ja ühtlasi laabub ka õppetöö jõudsamalt. Veel kord rõhutan õige elurežiimi tähtsust. Õine ülevalolek, suitsetamine toas jm. — kõik see rikub nii enda kui toakaaslaste tervist.

Kuidas kajastub tervisepäev teie arstipunkti töös?

Ühiselt Tartu Linna Polikliinikuga on valminud brošüürid sellest, kuidas hoida südant. Lisaks filmide demonstreerimine, laualeht, artikleid ühiselamute seinalehtedele. Muidugi käib pidev selgitustöö patsientide hulgas.

Juhust kasutades tuletan meelde kõigile üliõpilastele, kes veel pole fluorograafi jõudnud — tehke seda kiiresti! Juba on käimas vaktsineerimine, läbivalgustustega tuleb kähku lõpule saada. Ebaõige on alahinnata profülaktiliste läbivaatuste tähtsust. Jaanuarikuus avastasime tänu fluorograafile ühel üliõpilasel aktiivse tuberkuloosi. Samuti tuleb mõnedel reumahaigetel läbi teha profülaktilised kuurid. Kevadel muutlike ilmadega suureneb haigestumise oht!

ACTA DIURNA

Ülemöödunud nädalal peeti Arstiteaduskonnas NSVL moodustamise 50. aastapäevale pühendatud konverents. Prof. E. Raudam esines ettekandega nõukogude arsti kasvatamisest. Prof. N. Elštein kõneles arstieetikast ja dotsent J. Riiv arsti ja kollektiivi probleemidest. Konverents oli sõna- ja osavõturohke.

*

Arstiteaduskonna nõukogus oli möödunud nädalal arutusel stomatoloogiaosakonna töö. Kuulati dots. N. Vihma ettekannet kateedri tegevusest ja arenguperspektiividest. Kateedri tööd esimeste kursustega hinnati positiivselt. Nõukogu soovitas intensiivistada teaduslikku tööd. Arutati ka füsioteraapia õpetamist. Seda iseloomustas oma esinemises dots. kt. Luts.

Nõukogu andis soovituse lisakohtade taotlemiseks Veresoonte Kirurgia Laboratooriumile ja Meditsiini Kesklaboratooriumi reumatismisektorile.

1971/72. õ.-a. kursustevahelise sotsialistliku võistluse juhend

1. Läbiviimise aeg: 1. aprill—15. oktoober 1972. a.
2. Eesmärk:
   a) selgitada välja TRÜ parima õppedistsipliiniga ja õppeedukusega rühm (kursus) (arvestatakse ka kursuse üritusi;
   b) aidata kaasa õppedistsipliini ja õppeedukuse parandamisele.
3. Organiseeriva komisjoni moodustavad ELKNÜ TRÜ komitee õppesektor ja ametiühingu komitee õppesektor.
4. Arvestatakse:
   a) õppeedukust sessioonil (eksamite õigeaegse sooritamise protsent);
   b) õppedistsipliini (kursuse suhtumist õppetöösse, loengute külastamisse, põhjuseta puudumistesse), vanemate kursuste võrdlemisel arvestatakse ka tööd ÜTÜ-s;
   c) kursuse üritusi.

   Arvestus:
   a) õppeedukuse protsent jagatakse kümnega ja ümardatakse lähima täisarvuni, saadakse punktide arv (seega kuni 10 punkti);
   b) õppedistsipliini hindab osakonna komsomolibüroo õppesektor järgmiselt:
      väga hea — 8p., parimale + 2 p., teisele + 1 p.
      hea — 6 p.
      rahuldav — 3 p.
      mitterahuldav — 0 p.
   c) kursuse ürituste kohta toimub arvestus lõppkokkuvõtete tegemisel vastavas komisjonis.
5. Läbiviimise kord.
   Esialgse kokkuvõtte teevad osakondade õppesektorid — selgitavad välja õppeedukuse ja hindavad kursuse või rühma õppedistsipliini. Hindamine juhendi alusel. Teaduskonna ulatuses teeb kokkuvõtte teaduskonna büroo ja esitab oma teaduskonna kursuste või rühmade paremusjärjestuse punktide 4a) ja 4b) eest saadud punktide summeerimise alusel.
6. Komisjonile esitatavad andmed:
   1) kursuste paremusjärjestus koos saadud punktidega;
   2) igal kursusel läbiviidud ürituste loetelu. Teaduskonnas kolmele esimesele kohale tulnud kursuste kohta lisaandmed:
      a) hästi ja väga hästi sooritatud eksamite protsent,
      b) puudutud tundide arv semestri jooksul ühe inimese kohta,
      c) teaduskonnabüroo hinnang kursuste ürituste kohta: mitterahuldav, rahuldav, hea, väga hea,
      d) ÜTÜ-s tehtud teaduslike tööde nimestik.

   *

   Lõppandmed tuleb esitada 1. oktoobriks 1972. a.

   *
7. Võistlus toimub kahes osas. Esimesed kokkuvõtted tehakse 1972. a. aprilli jooksul, õppeaasta sügissemestri õppetöö ja sessiooni tulemuste põhjal. Hindamine sama (ära näidata, mille eest ja kui palju punkte). 20. aprilliks esitatakse ka andmed punkti 6 1) ja punkti 6 2) kohta.
   Märkus: Teaduskondade büroodel on õigus teha ettepanek lisapunktide andmiseks (kuni 5), kui kursus või rühm oluliselt parandab oma õppeedukust ja õppedistsipliini II semestri jooksul võrreldes I semestriga.
8. Auhinnad on originaalsed, lähemalt teatame järgmises numbris.

P. NURGA,
ELKNÜ TRÜ komitee
õppesektori liige

Õpperaamatukogus on pimedavõitu

Meie õpperaamatukogu ja seminari raamatukogu on õppimispaikadena kõrges hinnas. Pea iga viies üliõpilane nimetab neid oma tavaliseks õppimiskohaks. Seepärast peaksid vähemalt lugemistingimused nendes ruumides olema laitmatud.

Tegelikult jääb aga mulje, et õpperaamatukogus hoitakse raha kokku üliõpilaste silmade ülekoormamise arvel. Üldvalgustus on nõrk (vähe lühtreid suure ruumi kohta), paikne valgustus tagasihoidlik (laualampides väikesed pirnid). Kevade alguspäeval näiteks puudusid mitmetes lampides elektripirnid hoopiski, mõnda lampi ei saanud võrku lülitada.

Stimuleerivateks ei saa pidada õpperaamatukogus ka teisi töötingimusi. Remontimata ruum, tumedad lauad, palju katkisi toole, raginal töötav raamatutõstuk, tuulutamine akende kaudu.

Ülikool on eelkõige õppeasutus ja sellepärast vajavad vist õppimistingimused enam tähelepanu. Kahjuks jääb aga mulje, et nii õpperaamatukogus kui ka auditooriumides ei olegi normaalsete töötingimuste tagamine kellegi ülesanne.

Samal ajal on mitmete tegemata-jätmiste maskeerimiseks käibel kõrgeltarenenud demagoogia: üliõpilane on laisk ja lohakas. Et intensiivsel kasutamisel mööbel ja inventar kiiresti amortiseeruvad, jäetakse meelsasti tähele panemata. Veel vähem on loota, et keegi tunnistaks end süüdi nõrga konstruktsiooniga toolide muretsemises. Nende toolide projekteerijaid ja tootmisse lubajaid tuleks tarbijate petmise ning tooraine ja tööjõu raiskamise pärast kohtulikult karistada.

Seminari raamatukogus on töötingimused paremad. Seal ainult on liiga palju «isiklikke» laudu, kus avatud raamatud ootavad nukralt oma peremeest.

J. REIMAND

Karl Reitavi,

TRÜ KLASSIKALISE FILOLOOGIA KATEEDRI JUHATAJA MÄLESTUSEKS TEMA 75. SÜNNI-AASTAPÄEVAL 8. APRILLIL 1972

Kord antiik on ju seegi, mis me ümber
praegu toimub ja luule vormi võttes
helgib kirkamal kombel toimuvastki.
Kord, kes teab, mõnes ruumis laua ümber
ikka sessamas Tartu sammashoones
me antiikigi õpitakse virgalt,
õpetust aga annab vaikne, malbe
mees, kes põhjani teab ja tunneb ainet,
nii et öeldakse: Lausa vastne Reitav!

AIN KAALEP

Bioloogia — Geograafiateaduskonna ÜTÜ KONVERENTS

Töö toimub järgmistes sektsioonides: botaanika, tsütoloogia ja geneetika, mikrobioloogia ja biokeemia, zooloogia, geograafia, geoloogia.

Avaplenaaristung

Reedel, 14. apr. kell 9 Vanemuise t. 46 ringauditooriumis.

1. Konverentsi avamine — geol.-minerol. dr. prof. A. Rõõmusoks.
2. Uus rahvusvaheline bioloogiaprogramm «Inimene ja biosfäär» ja selle suunitlus elukeskkonna kaitseks — biol. dr. prof. E. Kumari.
3. Bioloogia-alase populaarteadusliku kirjanduse lugemine Tartu abiturientide hulgas — M. Varek (IV k.).
4. Üleliidulisel konkursil auhinnatud populaarteadusliku filmi «Okaslinnus» esilinastus (kommentaar biol. kand. Vambola Maavaralt.

Lõpp-plenaaristung

Laupäeval, 15. apr. kell 14 Vanemuise t. 46 geoloogiaauditooriumis.

1. Ookeanide tekke probleemidest — geol.-minerol. kand. dots. A. Loog.
2. Ränga ekspluatatsiooni minevik ja tulevik — A. Järvet (IV k.).
3. Populaarteaduslik film «Kindlus meres» (kommenteerib biol. kand. dots. H. Leng).
4. Kokkuvõtteid konverentsist — teaduskonna ÜTÜ nõukogu esimees J. Kask.

Konverentsi ettekannete teesid ilmuvad trükist 10. apr.

Bioloogia-Geograafiateaduskonna ÜTÜ nõukogu

Jälle naisvõimlejad

Seekord esmaspäeval, 10. aprillil kell 16 ja 19.30 «Vanemuise» väikeses majas. Ohtu esimene pool nagu ikka võimlemiskavadega kõigilt rühmadelt, keda juhendavad Ethel Kudu, Hilja Tidriksaar, Linda Jaanson, Lilja Vestre ja Reet Linkberg. Teises pooles Reet Kudu koostatud programm «See, mida me oleme öelnud». Peale kuue võimleja (U. Kalde, S. Ziugov, R. Mägi, L. Hollo, M. Maido, R. Kudu) teevad siin kaasa ka Kristin Kull ja Viktor Kerge, kellest oleneb sõnalise osa õnnestumine.

Ülikooli ajaloost Tartus

Academia Gustaviana majanduslikust olukorrast

H. Piirimäe

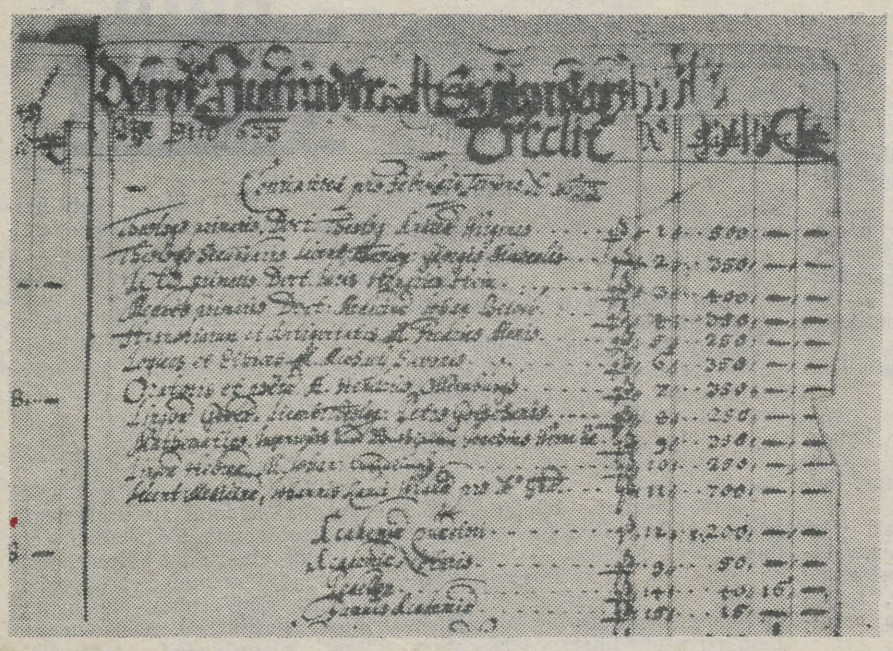

Academia Gustaviana õppejõudude ja teenistujate palgad 1633. aastal.

Kas viletsus?

Arvukad kirjutised Tartu Ülikooli ajaloost XVII saj. on üpris üksmeelsed arvamuses, et ülikooli majanduslik olukord oli halb. Erinevus on vaid selles, et Academia Gustaviana tegevust positiivselt hinnanud autorid vaatlevad seda asjaoluna, mis takistas normaalset õppetööd; teised kasutavad seda ühe argumendina eitava hinnangu andmiseks. Kurb pilt Academia Gustaviana viletsast majanduslikust olukorrast on lõpuks esitatud vaieldamatu tõsiasjana ka käesoleva aasta kalendrisabas põhjendamaks väidet nagu Academia Gustaviana olnuks vaid Tartu Ülikooli eelkäija (E. Martis. Tartu ülikooli eelkäijaist, Kalender 1972, Tallinn, 1971, lk. 109).

Aga allikad?

Esialgu tundub senise käsitluse puuduseks olevat vaid see, et opereeritakse üksiknäidetega, samal ajal kui tänapäeva ajalooteadus nõuab massiliste või võimalikult kõigi andmete esitamist. Seni esitatud näited on pärit Academia Gustaviana professorite kaebustest Rootsi võimudele. Eriti on armastatud tsiteerida kodanliku ajaloolase J. Vasara poolt kasutatud ja publitseeritud kaebust 2. juulist 1655. a., milles professorid kurdavad, et nad vaatamata korduvatele palvetele ei ole juba kolmveerand aastat palka saanud. Seetõttu olevat kaks professorit juba ära sõitnud ning teised olevat valmis seda tegema. Ka stipendiaadid olevat suurelt osalt laiali sõitnud.

Kaebuste kui allikate liigi väärtust kahandab asjaolu, et neid esitati vaid siis, kui olukord oli halb. Kui palk maksti välja korralikult, ei jätnud seda liiki allikad ajalukku mingit jälge. Pealegi pole kaebe- ja palvekirjades igakord vajalikuks peetud värve kokku hoida. Neid asjaolusid arvestades võttis käesoleva kirjutise autor Academia Gustaviana majandusliku olukorra uurimisel aluseks vähem ereda, aga palju usaldusväärsema allikate liigi — Liivimaa kubermangu ja Academia Gustaviana arveraamatud (pearaamatud, žurnaalid ja kviitungid), mis leiduvad osalt ENSV Riiklikus Ajaloo Keskarhiivis, osalt TRÜ Teadusliku Raamatukogu käsikirjade osakonnas. Kahjuks pole need säilinud küll kõigi aastate kohta, kuid üksikud lüngad ei ähmasta siiski üldpilti.

Academia Gustaviana eelarve oli Gustav II Adolfi poolt kindlaks määratud juba 6. juunil 1631. a., kui kuningas alles kavatses akadeemilist gümnaasiumi ülikooliks muuta. Väljaminekute üldsumma pidi olema 16000 vasktaalrit. Kui järgnevalt mindi üle hõbetaalritele, fikreeriti ülikoolile määratud summa suuruseks 8000 hõbetaalrit, mis oli eelmisega täpselt võrdne (1 hõbetaaler = 2 vasktaalrit). Selle summa alusel koostati ka ülikooli koosseisude nimekiri ja planeeriti väljaminekud igaks eelarveaastaks. Sel alusel pidi ülikool saama igal aastal 7000—8000 hõbetaalrit, seega veidi vähem maksimumsummast. Erandlikult suuremad kulutused olid ette nähtud 1633. a. (8356 hõbetaalrit), väiksemad 1642. a. (6725 hõbetaalrit). Viimasel juhul olid mõned kohad täitmata.

Alates 1644. a. (1643. a. andmed puuduvad) planeeriti ülikoolile igal aastal vähemalt 8000 hõbetaalrit aastas. Põhiosa sellest moodustasid professorite palgad. Üldse oli koosseisus 11 professorit, kellest kõige suurem palk oli esimesel teoloogia professoril (500 hõbetaalrit aastas). Tavaline professori palk oli 400 hõbetaalrit aastas ning see oli ette nähtud 7 professorile (esimesele juristile, loogika ja eetika, astronoomia ja füüsika, heebrea ja kreeka keele, ajaloo ja poliitika, kõnekunsti ja poeesia ning geomeetria ja aritmeetika professorile). Nendest vähem said teine teoloog (350 hõbetaalrit), teine jurist (300 hõbetaalrit) ja meditsiiniprofessor (350 hõbetaalrit). Lisaks professoritele maksti palka ka ülikooli juures tegutseva triviaalkooli õpetajale (lektorile), kes sai 150 hõbetaalrit aastas.

Ülikooli ametnikest olid koosseisus sekretär (50 hõbetaalrit), valitseja (300 hõbetaalrit), kvestor (150 hõbetaalrit), raamatutrükkal (50 hõbetaalrit) ja 2 pedelli (à 25 hõbetaalrit). Raamatukogule oli planeeritud 150 hõbetaalrit ja üliõpilaste stipendiumideks juba 1639. a. alates 2800 hõbetaalrit. Viimasest summast maksti stipendiumi 80 üliõpilasele, kusjuures stipendium jagunes suuruse järgi 4 klassi (20, 30, 40 ja 50 hõbetaalrit aastas). Igas suuruseklassis oli stipendiumisaajaid 20.

Academia Gustaviana majanduslikku olukorda püüti parandada kuninganna Kristiina resolutsiooniga 16. juulist 1650. a. Ülikooli käsutusse jäeti Ingerimaal asuvate mõisate sissetulekute ülejäägid, määrati 1000 hõbetaalrit ülikooli hoonete remondiks ja trükikoja tarbeks ning lubati professoritele oma tarbeks õlut pruulida. Lisaks seni ametis olnud professoritele määrati kohale teoloogia fakulteedis 1 adjunkt palgaga 150 hõbetaalrit aastas ja filosoofia fakulteedis 2 adjunkti á 100 hõbetaalrit. 1650. a. lubati eelarvesse kanda 1647. ja 1648. a. ülejäägid ning ka 1652. a. lubati professoritel lisaks koosseisude nimekirjas ettenähtud summale omavahel ära jagada 1655 hõbetaalrit 29 ööri.

1656. a. tõsteti Academia Gustavianale ettenähtud summa 8900 hõbetaalrile, kuid tegelikult kolis ülikool sama aasta sügisel seoses Vene-Rootsi sõjaga Tallinna, kus ta kiratses kuni 1665. aastani.

(Järgneb)

ALMA MATER

Vabadus Kagu-Aasia rahvastele

NUV on aastaid siiralt hukka mõistnud USA agressiooni Kagu-Aasias. Ajutise revolutsioonilise valitsuse ja VDV rahuplaan tuleb võtta aluseks rahu saavutamisel maailma selles osas. Kõik võõramaised väed tuleb tingimusteta välja viia.

Ei EMÜ-le

NUV võitleb aktiivselt norra rahva vabaduse eest ja taunib Norra ühinemist Euroopa Majandusühendusega (EMÜ). Meie maal on Tööpartei ja ametiühingute juhtkond oma suures tehingus liitu asunud konservatiivsete poliitiliste jõududega, eesmärgil muuta Norra EMÜ liikmeks. See seoks Norra rahvusvahelise kapitalismiga ja neoimperialismiga. EMÜ liikmesriigi seisund teeb võimatuks suurema demokraatia ja õigluse saavutamise norra ühiskonnas.

Kohalik demokraatia

NUV võitleb detsentraliseeritud ühiskonna eest, kus kõigil inimestel on võimalus mõjutada nende elukeskkonnas vastuvõetud otsuseid. Selle saavutamiseks tuleb nii majanduslik kui poliitiline jõud detsentraliseerida kohalike ühistute tasemele. Niisugune poliitika tagab ka kõige paremini ökoloogilise tasakaalu.

KNUT RINGSTAD

Saastumine

Maailma industrialiseerunud osa urbaniseerumine ja tehnoloogiline areng ähvardavad meie elukeskkonda. Maa, vee ja õhu saastamine on niivõrd ulatuslik, et mõne aastakümne pärast elamine selles kosmoselaevas — Maal — osutub võimatuks. NUV peab ökoloogilise tasakaalu muutust kõige tõsisemaks hädaohuks inimkonnale ja seetõttu teeb kõik, mis tema võimuses, et elanikkonda nendest probleemidest informeerida.

KNUT ELDJARN

ühenduse poliitilist ja majanduslikku aspekti, siis Norra noored sellist vahet üldjuhul ei tee. Poliitiline lüüasaamine EMÜ-ga liitumise tagajärjel on nende arvates nii ränk, et seda ei suuda väärata elanikkonna üsna suure osa majanduslikud võidud. Potentsiaalselt positiivsena käsitlesid külalised üleeuroopalise vaba tööturu tekkimist. See looks suure ühiste huvidega tööliste armee ning mõnes mõttes soodustaks töölisklassi ühisrinde kujunemist «selle maailma vägevate vastu». Kui internatsionaalses vaates positiivset käsitletakse ka üleeuroopalise koostöö tugevnemist rahu ja rahvusvahelise julgeoleku nimel. Eitades ühisturgu, lähtutakse eelkõige rahvuslikest huvidest: Norra väikeettevõtjate arvukas armee ei suuda konkureerida EMÜ turul, tugevasti saavad kannatada Norra kalurite huvid (neid kaitsevad praegu kalarikkad territoriaalveed) ning kogu põllumajandus, nõrgenevad soodsad majanduslikud sidemed paljude traditsiooniliste partneritega.

Lõpliku otsuse EMÜ-ga liitumise küsimuses langetab Norra rahvas k. a. septembris toimuval referendumil. Esialgsete küsitluste tulemused näitavad, et 61% Norra elanikkonnast on ühisturgu liitumise suhtes soodsalt meelestatud, kuid EMÜ-vastane liikumine ei ole veel viimast sõna öelnud...

Noorsoo-organisatsiooni tegevusele jätab tugeva jälje asjaolu, et selle liikmeskonna valdav enamik on veendunud patsifistid. Samas rõhutatakse, et praegu ei nähta tõsiseid takistusi Nõukogude Liiduga heade suhete arendamise teel. Asjane visiit Nõukogude Liitu teenis samuti sõbralike sidemete kindlustamise huve Norra ja NSVL rahvaste, esmajoones aga noorsoo vahel. Külalised jutustasid oma sõbralikest suhetest NSV Liidu saat-

KOHTUMINE „NORGES UNGE VENSTRE" LIIDRITEGA

28. märtsil külastasid meie ülikooli Norra liberaal-radikaalse noorsoo-organisatsiooni «Norges Unge Venstre» (NUV) 3 esindajat, Oslo üliõpilased Fred Engesaeth Knut Ringstad ja Knut Eladjarn.

Külalised tutvusid meie linna ja ülikooliga ning kohvikus ülesseatud näitusega. Õhtul kohvikus toimunud vestlusest võtsid meie poolt osa ülikooli komsomolikomitee sekretärid Märt Kubo, Tõnu Laak, Lenina Blum, Tiit Koldits ja TRÜ ajalehe esindaja Jüri Talvet.

Külalisdelegatsiooni juht Fred Engesaeth, VI kursuse filoloogia-üliõpilane (on õpingud ajutiselt katkestanud, sest võtab osa Ühisturu-vastase parlamendikomisjoni tööst), tutvustas oma organisatsiooni ja selle tegevusprogrammi.

* NUV-il on 6000 liiget, seega veidi suurem liikmeskond kui TRÜ komsomoliorganisatsioonil. Igal aastal toimub Unge Venstre kongress, kus valitakse 30-liikmeline pleenum ja 11-liikmeline juhatus (keskkomitee). Pleenum käib koos 6 korda aastas, juhatus 2 korda kuus. Igal nädalal (!) kohtutakse teiste noorsoo-organisatsioonide tegelastega ühise poliitika koordineerimise eesmärgil. Tihedates sidemetes ollakse kõigi Norra noorsoo-organisatsioonidega, v. a. parempoolne (konservatiivne) «Unge Høyre» ja mauistlik partei.

NUV-i poliitika põhiprintsiibid on järgmised:

Poliitilised alused

NUV-i poliitiline tegevus rajaneb liberaal-radikaalsel ideoloogial. Vabadus, võrdsus ja õiglus, mida väljendab ÜRO Inimõiguste Deklaratsioon, moodustavad radikaalse liberalismi aluse. Kuid üksikisiku vabadus ei tohi kunagi olla vabadus teiste inimeste rõhumiseks ja ekspluateerimiseks. Vastuolud rahvuste ja poliitiliste rühmituste vahel tuleb likvideerida, toetumata vägivallale. Radikaalne liberalism lähtub samuti tänapäeva maailma sotsiaalse, majandusliku ja tehnoloogilise struktuuri analüüsist.

Arenevad maad

Rahvusvahelise ühiskonna tähtsaim probleem on vastuolu industriaalriikide ja vähearenenud maade vahel. NUV toetab vabadusliikumist arenevates maades, nende maade võitlust rahvusliku sõltumatuse eest, ekspluateerimise ja rõhumise vastu. Vastutus praeguse neokolonialismi olemuse eest lasub maailma industrialiseerunud osa juhtüksustel.

Ei NATO-le

NUV soovitab, et Norra astuks välja NATO-st. Norra julgeolek peab olema rajatud ÜRO protektsiooni alusele üleeuroopalisele julgeolekukokkuleppele. NUV on arvamusel, et Euroopa kaks sõjalist blokki on vahendid Ida- ja Lääne-Euroopa väiksemate rahvuste rõhumiseks.

FRED ENGESAETH

Koolidemokraatia

NUV on seisukohal, et õpilastel ja üliõpilastel koos õpetajate ja vanematega peab olema enamal määral õigusi õppekavade mõjutamiseks koolis. Me peame silmas ka seda, et haridussüsteemi administratsioon tuleb detsentraliseerida, nii et kool oleks vahend kohaliku ühistu arendamiseks vastavalt selle enese, mitte ainult keskvalitsuse vajadustele.

Alljärgnevalt jagaksime vestluse põhjal tehtud tähelepanekuid.

* Tänapäeva ühiskonna põhivastuoluna käsitavad Norra noored konflikti industrialiseeritud rahvuste ja arengumaade vahel. (NB! NUV on kodanlik organisatsioon). Noorte sümpaatia on vääramatult arenevate rahvaste poolel. Nad väljendasid koguni teatud süümepiina oma maa suhteliselt kõrge elatustaseme pärast, sellal kui maailmas on piirkondi, kus valitsevad kirjaoskamatus, nälg ja viletsus.

* Kogu Norra elanikkonna jaoks on momendil kõige aktuaalsem võitlus Euroopa Majandusühendusega liitumise vastu. See kajastub ka noorte võitlusprogrammis. Kui meie, analüüsides ühisturu plusse ja miinuseid, käsitleme eraldi selle konnaga Oslos. Korduvalt on toimunud kohtumised meie suursaadikuga.

Avameelne ja sõbralik vestlus kestis ligi 4 tundi. Kaugeltki mitte kõigest, mis huvitas, ei jõutud rääkida. Rõõmustas meie ja Norra noorte ees seisvate paljude probleemide lähedus. Pinevuskollete likvideerimine maailma poliitilisel kaardil, kindla ning püsiva julgeoleku tagamine kõigile maailma rahvastele, ökoloogiline tasakaal, hariduse reformid ja paljud teised probleemid erutasid võrdselt neid, kes rääkisid norra ja eesti keelt.

Külalised tutvusid põhjalikult meie noorsooühingu tegevusega. Vastata tuli arvukatele küsimustele.

Enne ärasõitu avaldasid Norra sõbrad lootust, et meie kahe maa vahelised sidemed veelgi tugevnevad ja järgmine taoline kohtumine leiaks aset juba lähemal ajal Oslo ülikooli kohvikus.

TÕNU LAAK

Alfred Bester

Alljärgnev Martin Roogna eestindus on ülikooli mulluse tõlkevõistluse esikohatöid. Jutustuse autor Alfred Bester on sündinud 1919. a. New Yorgis, lõpetanud Pennsylvania ja Columbia ülikoolid, töötanud teatris lavastajana, kirjutanud ooperilibretosid. Praegu on Bester ajakirja «Holiday» vanemtoimetaja. Aeg-ajalt kirjutab lugusid raadio ja TV jaoks. Elab Manhattanil. Bester on rohkete ulmeromaanide ja -jutustuste autor, «World Science Fiction Convention'i» preemia laureaat. Paljud tema töödest on tõlgitud vene keelde.

Tiiger! Tiiger!

Ta oli sada seitsekümmend päeva hinge vaakunud, kuid elas ikka veel. Ta võitles elu eest nagu lõksu langenud loom. Ta sonis, ja kõdunes elusalt, ent oli hetki, mil ta hing pääsemise piinavatest viirastustest kuhugi kainemale pinnale pages. Siis pööras ta oma tumma näo Igaviku poole ja pomises: «Mis minuga on? Aita, Vanataat! Aita ometi!»

Jumalat oli tal kerge teotada; pool tema kõnest ja kogu tema elu olid olnud jumalateotus. Ta oli kasvanud XXIV sajandi tänavarentsleis, ja ta kõneles ainult žargooni. Kõigist Jumala loodud olendeist oli ta väärituim, see-eest olid tal aga kõige suuremad šansid ellu jääda. Nii heitles ta surmaga, ja tema palved teotasid Jumalat. Aeg-ajalt aga hüppasid tema ekslevad mõtted kolmkümmend aastat tagasi, lapsepõlve, ja talle meenus lauluke:

Gully Foyle on nimeks mul,
ma Terralt olen pärit.
On terve kosmos koduks mul
ja surm kord minu pärib.

Ta oli Gulliver Foyle, kolmanda kategooria mehhaaniku abi, kolmkümmend aastat vana, tugeva kondiga ja tahumatu näoga... ning sada seitsekümmend päeva oli ta triivinud kosmoses. Ta oli Gully Foyle, õlitaja, koristaja, kütja; muretsemiseks oli ta liiga kergemeelne, sõpruseks liiga tühi, naljatusteks liiga aeglane ja armastuseks liiga laisk. Iseloomu tuimusest kõneles koguni ta isiklik toimik Kaubalaevastiku arhiivis:

Foyle, Gulliver — AS-128/127 : 006

Haridus:	*puudub*
Oskused:	*puuduvad*
Teened:	*puuduvad*
Soovitused:	*puuduvad*

(Personali märkused)

«Füüsilise jõu ning potentsiaalse intellektiga mees, keda pidurdab ruahnuse puudumine. Energiliselt tegutseb väga harva. Ta on Keskmise Inimese stereotüüp. Võimalik, et teda võib ärkvele raputada ootamatu šokk, kuid Psühholoog ei suuda leida tema hingele sobivat võtit. Ei soovita edasiseks ülendamiseks. Foyle on jõudnud tupikusse.»

Ta oli jõudnud tupikusse. Ta oli oma olemasolu kolmekümne aastaga rahul olnud, elades vaid ühele hetkele otsekui paksu soomusega loid ja ükskõikne koletis... Gully Foyle, see Keskmise Inimese stereotüüp; kuid nüüd oli ta triivinud kosmoses sada seitsekümmend päeva ja šokk oli juba lähedal, või oli juba lukus. Varsti keeratakse seda, ning siis avaneb uks veretööks.

«Kes sa oled?»
«Gully Foyle on nimeks mul.»
«Kust sa tuled?»
«Ma Terralt olen pärit.»
«Kus sa praegu oled?»
«On terve kosmos koduks mul.»
«Kuhu sa lähed?»
«Surm kord minu pärib.»

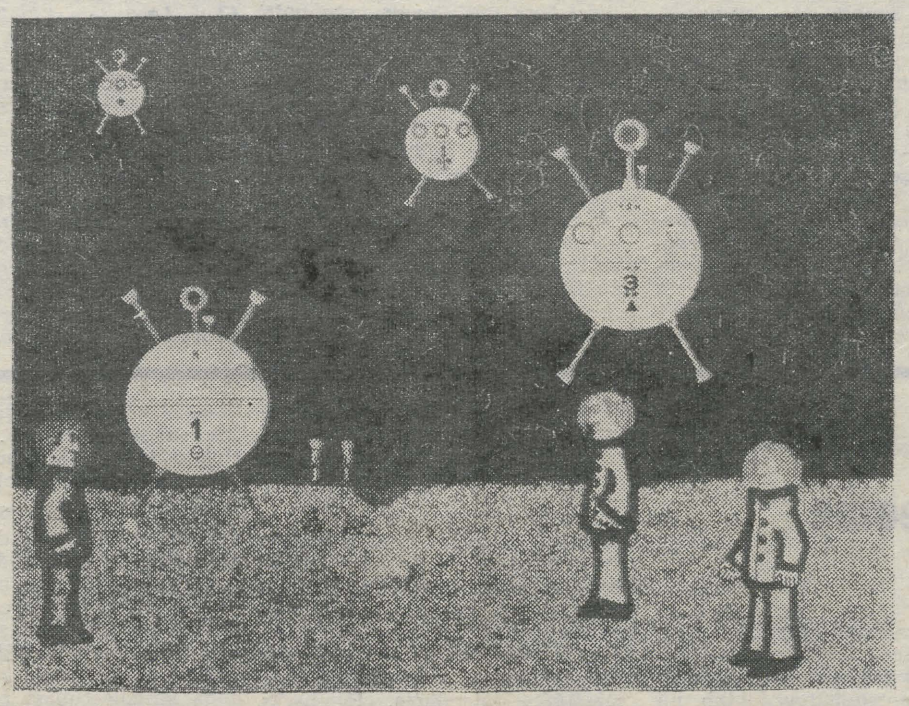

Kosmoselaev «Nomaad» triivis poolel teel Marsi ja Jupiteri vahel. Katastroof oli muutnud saja jardi pikkuse ning saja jala laiuse sileda terasraketi skeletiks, millel kuhjusid kabiinide, trümmide, tekkide ja vaheseinte jäänused. Läbi suurte lõhede laevakere valguspoolsel küljel lõõmas ere päike ja läbi varjupoolse külje sirasid jäised tähed. Kosmoselaev «Nomaad» oli nüüd vaid kaalutu tühjus, täis pimestavat päikest ja süsimusti varje, külmunud ning vaikne.

Vrakki täitis jäätunud rusude ujuv pilv, mis hõljus purustatud laevas otsekui momentvõte plahvatusest. Imeväike gravitatsioonijõud rusutükkide vahel koondas need kobaratesse, mida aeg-ajalt paiskas lahku hukkunud laeva viimse elujäänu, Gulliver Foyle'i, AS-128/127 : 006, möödumine.

Ta elas ainsas õhukindlas ruumis, mis laeval terveks oli jäänud — peateki koridoris tööriistade kapis. Kapp oli neli jalga lai, neli jalga sügav ja üheksa jalga kõrge, meenutades hiiglaslikku puusärki. Kuussada aastat tagasi oli Idamaades olnud rafineerituimaks piinamisvõtteks paarinädalane vangistus niisama suures puuris. Ent Foyle oli selles pimedas sargas vastu pidanud viis kuud, kakskümmend päeva ja neli tundi.

Oma elu ja surma peale käiva võitluse saja seitsmekümne esimesel päeval vastas Foyle neile küsimustele ja ärkas. Ta süda peksles ja kõri oli otsekui tules. Pimeduses leidis ta käsikaudu õhupaagi, mis lebas samas kirstus, ja kontrollis seda. Paak oli tühi. Otsekohe oli vaja sisse tuua teine. Niisiis pidi see päev algama erakorralise heitlusega elu eest; Foyle võttis selle vastu tumma kannatlikkusega.

Ta kobas riiuleil ja leidis katkise skafandri. See oli ainus skafander «Nomaadi» pardal ja Foyle ei mäletanud enam, kus või kuidas ta selle oli leidnud. Ta oli sulgenud rebendi avariipulverisaatoriga, kuid oli võimatu täita tühje hapnikuballoone skafandri seljal või asendada neid uutega. Foyle tõmbas skafandri selga. Sinna jääb küllalt kapis olnud õhku, et võimaldada talle viis minutit vaakuumis... aga mitte rohkem.

Foyle avas kapiukse ja sukeldus kosmose jäisesse pimedusse. Õhk paiskus tema järel välja ja niiskus tihenes tillukeseks lumepilveks, mis piki peateki lõhutud koridori hõljus. Foyle kergitas tühja õhupaaki, heitis selle kapist välja ning jättis siis sinnapaika. Üks minut oli möödunud.

Ta pöördus ja tõukas end edasi läbi hõljuva rusupilve ballastitrümmi luugi suunas. Ta ei jooksnud; ta kõnnak oli veider segu vabast langemisest ja kaalutusest... äratõuked jalaga, küünarnukiga ja käega tekist, seinast ja nurgast, aeglane sõõst läbi kosmose, otsekui lendaks nahkhiir vee all. Foyle sukeldus läbi luugi ballastitrümmi laeva varjupoolsel küljel. Kaks minutit oli möödunud.

Nagu kõikidel kosmoselaevadel, nii koosnes ka «Nomaadi» ballast gaasitsisternidest, mis olid laotud laeva põhja kogu kiilu ulatuses, nii et nad meenutasid pikka palgiparve, mille külgedelt avanesid kraanid torude labürinti. Üks minut kulus Foyle'il õhupaagi lahtimonteerimiseks. Tal polnud mingit võimalust teada saada, kas see oli täis või juba tühjenenud, tassib ta selle oma kappi ainult selleks, et avastada, see on tühi ja tema elul on lõpp. Kord nädalas mängis ta seda kosmosepokkerit.

Ta kõrvus kumises. Õhk skafandris muutus kiiresti tarvitamiskõlbmatuks. Ta tõmbas massiivset silindrit jõnkshaaval ballastiluugi poole, kummardus, et lasta sel üle pea libiseda, ning tõukas siis ennast sellele järele. Ta lükkas ballooni läbi luugi. Neli minutit oli möödunud. Foyle värises ja oli teadvust kaotamas. Ta juhtis paaki mööda peateki koridori ja lükkas selle siis tööriistade kappi.

Ta paiskas kapiukse kinni, kindlustas selle hoolikalt, leidis riiulilt haamri ja virutas sellega kolm korda vastu paaki, et avada ventiili. Foyle rebis vihaselt käepidet. Siis avas ta viimse jõuga kiivri, et mitte oma skafandris lämbuda, sel ajal kui kapp täitub õhuga... kui selles paagis üldse oligi õhku. Ta minestas, nagu oli minestanud mitu korda varem, teadmata, kas polnudki see äkki surm.

«Kes sa oled?»
«Gully Foyle!»
«Kust sa tuled?»
«Terra.»
«Kus sa praegu oled?»
«Kosmos.»
«Kuhu sa lähed?»

Ta ärkas. Ta oli elus. Raiskamata aega tänupalvetele, jätkas ta võitlust oma elu eest. Pimeduses kobas ta riiuleil, kus hoidis oma toidutagavara. Ainult paar pakki oli järel. Kui tal see lapitud skafander juba seljas oli, võis ta ju niisamahästi veel üks kord läbi vaakuumi kadalipu joosta ja oma tagavarasid täiendada.

Ta täitis skafandri õhuga balloonist, kinnitas kiivri jälle pähe ning astus uuesti külma ja valguse kätte. Ta loovis piki peateki koridori ja ronis siis mööda trepirususid kaptenisillale viivale tekile, millest oli järel vaid katusega kaetud koridor kosmoses. Seinad olid enamjaolt kokku varisenud.

Päike paremal ja tähed vasakul, nii läks Foyle ahtrisse, kambüüsilao poole. Pooles koridoris möödus ta uksepiitadest, mis endiselt kindlalt teki ja lae vahel seisid. Pool avatud uks rippus hingedel, uks tühjusse. Seal taga oli vaid kosmos ja muutumatud tähed.

Üksest möödudes heitis Foyle kiire pilgu oma peegeldusele poleeritud kroomil. Gully Foyle, hiiglaslik must koletis, habemesse kasvanud, kaetud kuivanud vere ja rooja koorikuga, kõhnaks jäänud, haigete ja kannatlike silmadega... ja tema järel hõljus alati rusupilv, kaos, mida häiris Foyle'i liikumine ja mis järgnes talle läbi kosmilise ruumi otsekui kõduneva komeedi saba.

Foyle pöördus toidulattu ja alustas oma rüüstetööd kavakindla kiirusega, mida soodustas viiekuune harjumus. Enamik pudeleis olnud toiduaineid oli kõvaks külmunud ja lõhkenud. Paljud konservid olid kaotanud oma pakendi, sest tina pudeneb kosmoses absoluutse nulli juures tolmuks. Foyle korjas kokku toidupakid, kontsentraadid ning jääkamaka lõhkenud veepaagist. Ta viskas selle kõik suurde vaskkatlasse, pöördus siis ringi ja kiirustas laost välja, katel käes.

Tühjusesse viival uksel vaatas Foyle veel kord oma peegelpilti, mida raamisid tähed. Siis jäi ta äkki hämmeldunult seisma. Ta vaatas ainiti tähti ukse taga; need olid viie kuuga tema headeks sõpradeks saanud. Nüüd oli nende keskel äkki midagi võõrast; näis, et see oli komeet nähtamatu peaga, sabaks tulejuga. Siis taipas Foyle, et ta põrnitses kosmoselaeva, mille ahtriraketid paiskasid tuld, kui laev päikesesuunalisel kursil kiirust lisas, et temast mööduda.

«Ei,» pomises ta. «Ei. Ei.»

Foyle kannatas pidevalt hallutsinatsioonide all. Ta pöördus, et

(järg lk. 4)

Üliõpilane — 1944

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Detsembri algul tegi füüsika kateedri juhataja prof. Aksel Kipper mulle ülesandeks lugeda üldfüüsika kursust Arstiteaduskonda värskelt astunud üliõpilastele ning viia läbi laboratoorseid töid samade üliõpilaste kahe rühmaga. Nii tekkiski 5. dets. minu töömärkmikku sissekanne: «Loengute algus kindlaks määrata». Aga ega minagi eriti rutanud õppetöö alustamisega kütmata ruumides, sest alles 13. dets. on tehtud järjekordne sissekanne: «Kuulutus loengute üle välja panna». Samal päeval ilmuski Arstiteaduskonna vitriini teadaanne, et dots. A. Mitt alustab füüsikaloenguid Arstiteaduskonna I kursuse üliõpilastele 14. dets. k. 16 füüsika auditooriumis (praegu aud. 232; aud. 128 oli sellal keemiaauditooriumiks).

Et kuulajaid oli rohkem, kui auditoorium mahutas, oli Arstiteaduskonna dekanaat jaotanud nad kahte rühma — üle saja üliõpilase kummaski.

Eelseisnud loeng polnud mul ülikoolis esimene, lugesin ju füüsika õpetamise metoodikat veel 1941. a. kevadsemestril. 11 aastat keskkooliõpetaja praktikat oli ka selja taga. Siiski võttis sellele loengule minek veidi kõhedaks. Üks asi oli lugeda metoodikat kuuele meesüliõpilasele ja hoopis teine asi oli ilmuda saja üliõpilase ette, kellest 85% olid naised. Poistega olen alati osanud läbi ajada, kuidas aga toime tulla selle vägeva «naiskorpusega», seda ei kujutanud küll hästi ette. Igaks juhuks valisin oma loengutele katsete demonstraatoriks assistent Herman Mürgi (praegu üldfüüsika kateedri dotsent), kelle kohta teadsin, et ta oskas hästi läbi saada ükskõik kellega.

Kuid sekundid voolasid niisama halastamatult nagu Valdo Pandi metronoomil. Neist kogunesid minutid, tunnid — ja oligi käes 14. dets. k. 16. Veel veerand tundi ning astusingi auditooriumi ilma assistendita, sest sissejuhatava loengu käigus ei olnud katseid ette nähtud. Kostis jalgade sahin. See oli omaaegne õppejõudude tervitamise viis nende sisenemisel auditooriumi või lahkumisel sealt. Lahkumisel määras sahina intensiivsus hinnangu, mida üliõpilased andsid õppejõu peetud loengule. Juhtus, et õppejõul tuli vaikselt vaiksest auditooriumist väljuda.

Tundsin, kuidas ligi paarsada silma mind puurisid, et «punast füüsikut» esimesest pilgust hinnata. Aga eks ta nägi veidi kummaline välja küll — paks talvemantel seljas, üle põlvede pikad vildid jalas. Ka kuulajad olid mantlites ja peakatetes. Neid austades jätsin oma peakatte auditooriumi ukse taha lauale. Võisin ma ju loengu ajal liikuda, kuulajad pidid aga 90 minutit paigal istuma ja auditooriumi suur termomeeter näitas —4°C.

Valgustus oli veidi müstiline: kaheksa 25 W pirni, ümbritsetud ennesõjaaegsete plekist abažuuridega, kiirgasid ähmast valgust (praegu valgustavad seda auditooriumi 18 pirni, koguvõimsusega 3,5 kW). Valgustusvool oli sõna otseses mõttes vahelduv, kõikudes kogu aeg 100—200-voldise pinge vahemikus. Vastavalt sellele valgustus praktiliselt kord kadus, kord tekkis jälle, et uuesti kaduda.

Hiljem tuli ette ka juhtumeid, kus pidasime «küünlavalguse loenguid». Kõik see oli tingitud linna väheste ning nõrkade generaatorite täielikust ülekoormusest. Vett auditooriumis ei olnud, samuti puudus gaas.

Loengu lõpul kostnud jalasahina järgi võis oletada, et peetud loengu eest panid üliõpilased kolmekese ikkagi ära!

Hiljem kaalusime H. Mürgiga füüsikaloengute «tehnifitseerimise» edaspidiseid perspektiive. Sissejuhatavas loengus «Aristotelese φυσική Einsteini relatiivsusteooriani» polnud erilisi raskusi — katseid demonstreerida ei olnud vaja. Aga mis saab edasi? Mehhaanika-alaste katsetega tuleme toime. Soojuseõpetuse käigus põhjustas gaasi puudumine (lahingutes oli maa-alune torustik raskelt kannatada saanud) juba muret. Tuli mõelda kasvõi petrooleumipriimusele. Elektrostaatikaga ei olnud raskusi ette näha, ka elektrodünaamikas alalisvoolu osas mitte, akumulaatorid olid olemas, kuid katsetest vahelduvvooluga ja optika valdkonnas suurt loota ei olnud, kui võrgunool jääb niisama «vahelduvaks» nagu esimeste loengute ajal.

Detsembris ja 1945. a. jaanuaris vooluvõrgu võimsus tunduvalt kasvas. Paidest toodi 105 kW võimsusega generaator, Tartu Lihakombinaadis alustas tööd 240 kW-ne generaator, Univeri Lauatehasesse paigaldati Viljandist toodud 100 kW-ne generaator. Ühtlasi hakkas Tartu linn voolu saama kõrgepingevõrgu kaudu Ellamaa jõujaamast 400 kW võimsuses. Aasta lõpuks jõudis kohale 500 kW võimsusega turbaküttе jõujaam. Kõik need ENSV valitsuse ja Tartu Linna Täitevkomitee pingutused aitasid kaasa vooluenergia puuduse leevendamisele Tartu linnas, ei suutnud siiski lahendada kõiki raskusi, mis olid tekkinud seoses Ulila jõujaama õhkulaskmisega fašistide poolt. Vastavalt uute võimsuste lisandumisele kasvas pidevalt ka energia tarbimine.

Niisiis tuli õppetöö käigus tahtmata leppida kõigi üllatustega, mida vooluvõrk nii ohtralt tollal välja pakkus.

Kui vastsed üliõpilased loengu käigus jälgisid mind, siis mina omakorda jälgisin neid. Esialgu paistis vaid, et nad on soliidsemad tavalistest esimese kursuse üliõpilastest, keda varem olin näinud, hiljem õppetöö käigus aga ilmnes veel nende suur sihikindlus. Nende vanust oleks võinud keskmiselt võrrelda praeguste lõpetajate vanusega. Nad kõik olid elu näinud, sõjaraskusi maitsta saanud ning selle koledusi üle elanud ja nad juba teadsid, milleks nad ülikooli lävest üle olid astunud!

Alanud üliõpilaspõlv polnud neil kerge. Toitlustamine oli vilets, valgustus puudulik, kõikjal kiusas külm. Mitte mingisuguseid õpikuid ei olnud. Ühiselamutes magati põrandal õlgedel. Samas pidid nad sooritama eksamid vanade professorite juures, kes ei loobunud ühestki nõudest, mida nad olid harjunud esitama oma õpilastele. Kõigest saadi kangekaelse tahtejõuga siiski üle ja leidus isegi aega ning head tahet kaasa lüüa ülikooli ruumide taastamisel, kabinettide ja laboratooriumide korrastamisel. See töö oli meil ühine, et võimalust mööda kiiremini saaks õppetegevust normaliseerida.

Kahjuks jäi ülikool just laboratoorsete tööde valdkonnas oma kasvandikele võlgu, sest õppelaboratooriumide olukord, võrreldes tolle aja teaduse tasemega, oli enamasti kateedrites allpool igasugust arvustust. Teaduslikke laboratooriume praktiliselt ei olnudki. Nii näiteks füüsika laboratooriumi sisustus pärines veel tsaariajast. Kodanliku Eesti perioodil suudeti juurde muretseda vaid mõned üksikud aparaadid ja mööteriistad. Tuli ju need osta hingehinna eest välismaalt nendest nappidest summadest, mida haridusele sel ajal eraldati.

A. MITT

Tiiger! Tiiger!

(3. lk. järg.)

jätkata teed oma puusärki. Kuid siis vaatas ta uuesti. See oli ikka veel kosmoselaev, mille ahtriraketid paiskasid tuld, kui laev päikesesuunalisel kursil kiirust lisas, et temast mööduda. Ta pidas selle nägemuse üle Igavikuga nõu.

«Juba kuus kuud,» sõnas ta tänavažargoonis. «Kas siis just nüüd? Kuule õige, Vanataat! Lööme käed! Ma vaatan veel korra. Kui see on laev, siis olen ma sinu. Ma kuulun sulle. Aga kui see on ainult palagan, tead... kui see ei ole laev... Siis võtan ma kiivri peast ja kärvan siinsamas. Aus mäng! Ja nüüd anna märku, kas ei või jaa.»

Ta vaatas kolmandat korda. Kolmandat korda nägi ta kosmoselaeva, mille ahtriraketid paiskasid tuld, kui laev päikesesuunalisel kursil kiirust lisas, et temast mööduda.

See oli märguanne. Ta uskus. Ta oli päästetud.

Foyle tõukas ennast kohalt ära ja lendas vuhinal mööda koridori kaptenisilla poole. Kuid kajutitrepil ohjeldas ta ennast. Skafandrit täitmata ei suudaks ta teadvusele jääda rohkem kui mõneks minutiks. Ta heitis lähenevale kosmoselaevale anuva pilgu, kiirustas siis tööriistadekappi ja pumpas oma skafandri õhku täis.

Foyle tõusis kaptenisillale. Parema parda illuminaatoreist nägi ta kosmoselaeva, mille ahtrituled veel loitsid; ilmselt tegi laev oma kursis suurema paranduse, sest ta liikus Foyle'i suunas väga aeglaselt.

Foyle vajutas signaaltulede tahvlil hädasignaali nupule. Siis piinles ta kolm sekundit. Seejärel pimestas teda valge lõõm, kui hädasignaal süttis kolm korda kolmekordsete pursetena — üheksa abipalvet. Foyle vajutas veel kaks korda nupule, ja veel kaks korda lõõskas leek kosmoses, samal ajal kui radioaktiivsed ained, mis ühinesid leekidepalangus, paiskasid eetrisse katkematu karje, mis pidi registreeruma ükskõik millise vastuvõtja ükskõik millisel lainepikkusel.

Võõra laeva reaktiivmootorid lakkasid töötamast. Foyle'i oli nähtud. Ta päästetakse. Ta oli uuesti sündinud ja juubeldas.

Foyle läks kapi juurde tagasi ja täitis oma skafandri uuesti. Ta puhkes nutma ning hakkas oma varandust kokku korjama... Numbrilauata kell, mida ta oli alati üles keeranud, et lihtsalt tiksumist kuulata; mutrivõti, mille käekujulist pidet ta suurimal üksindushetkil oli surunud; munalõikaja, mille traate sõrmitsedes ta algelisi viisikesi oli mänginud... Erutusest pillas ta nad maha, otsis neid pimeduses ja hakkas siis enese üle naerma.

Veel kord täitis ta oma skafandri õhuga ja tõttas siis hüpeldes tagasi sillale. Ta tagus rusikatega signaalnuppu «PÄÄSTMINE». «Nomaadi» kerest purskus välgunool, mis lõhkes ja jäi rippuma, ujutades kosmose miilide ulatuses üle jäiga heleda valgusega.

«Tule, kullake...» ümises Foyle laulda. «Kiiresti! Tule, kallis, tule».

Otsekui tontlik torpeedo libises võõras laev signaaltulede valguseni; ta lähenes aeglaselt ja uuris Foyle'i. Hetkeks tõmbus mehe süda kokku: laev käitus nii ettevaatlikult, et ta kartis selle olevat vaenlase Välissatelliitidelt. Siis nägi ta laeva küljel kuulsat sini-punast märki; see oli Presteigni võimsa tööstusklanni kaubamärk. Presteign Terralt — võimas, heldekäeline ja lahke. Ja Foyle teadis nüüd, et see oli sõsarlaev, sest ka «Nomaad» kuulus Presteignile. Mees tundis, et tema kohal kosmoses hõljub ingel.

«Kallis õekel» laulis Foyle... «Inglike, vii mind koju!»

Laev tuli Foyle'i kõrvale; valgustatud illuminaatorid tema küljel särasid sõbralikult, ta nimi ja registreerimisnumber olid laevakerel tulikirjas selgesti näha: «Vorga-T» 1339. Laev seisis hetke tema kõrval, möödus siis ning oli paari sekundi järel kadunud.

Ode oli ta ära põlanud, ingel oli ta maha jätnud.

Foyle vakatas keset tantsu ja laulu. Tema ainitises pilgus oli kohkumus. Ta sööstis signaaltulede tahvli juurde ja tagus nuppe. Hädasignaalid, maandumis- ja stardituled, karantiinimärgid plahvatasid «Nomaadi» kerel valgete, punaste ja roheliste tulede hullunud keerises; nad tukslesid, palusid... ja «Vorga-T» 1339 möödus vaikselt ning halastamatult; ahtrirakettidest paiskus jälle tuld, kui laev päikesesuunalisel kursil kiirust lisas.

Viie sekundi jooksul oli kosmonaut sündinud, elanud ja surnud. Pärast kolmekümmet elatud aastat ja kuus kuud kestnud piinu ei olnud enam Gully Foyle'i, Keskmise Inimese stereotüüpi. Võti tema hingelukus pöördus ja uks avanes. See, mis nähtavale ilmus, hävitas Keskmise Inimese igaveseks.

«Sa jätsid mu maha,» ütles ta aeglaselt kerkiva raevuga. «Sa jätsid mu kõdunema kui koera. Sa jätsid mu siia kärvama, «Vorga»... «Vorga-T» 1339. Ei, ma pääsen siit välja. Ma jälitan sind, «Vorga»! Ja ma leian su, «Vorga». Ma tasun sulle kätte. Ma hävitan su. Ma teen sulle lõpu, «Vorga». Ma tapan su.»

Meeletu viha haaras teda, hävitades loomaliku kannatlikkuse ja loiduse, mis olid Gully Foyle'i iseloomu põhijooneks. See viha pani aluse ahelreaktsioonile, mis muudab Gully Foyle'i põrgumasinaks. Nüüd oli tal eesmärk.

««Vorga», ma tapan su.»

Arstiteaduskonnas arutati komsomoliprobleeme

Laur Karu

28. märtsil 1972 toimus Arstiteaduskonna parteiorganisatsiooni koosolek, mille päevakorras oli teaduskonna komsomoliprobleemide analüüs. Kohal oli ka teaduskonna komsomoliaktiiv. Analüüsiva aruande esitas komsomolibüroo sekretär B. Bogovski. Teaduskonna komsomoli õppesektori tööst tegi ülevaate sektori juhataja A. Soon ning ühiselamu nõukogu tööst nõukogu esinaine U. Jugala. Teaduskonna parteibüroo poolt tegi kaasaruande meditsiinidoktor A. Kaasik.

Koosolek, mida juhatas endine teaduskonna komsomoli- ja parteibüroo sekretär, dotsent E. Türi, toimus asjaliku arutelu õhkkonnas. Arutusel oli: (1) omavalitsuslike printsiipide rakendamine teaduskonnas; (2) teaduskonna komsomolibüroo ning dekanaadi tegevus õppedistsipliini ja õppeedukuse parandamisel; (3) olukord ning edaspidised ülesanded üliõpilaste ideelis-poliitilisel arendamisel.

Järgnevalt lühike ülevaade kõne all olnud probleemidest.

1. Omavalitsuse printsiipide analüüs näitas, et teaduskonna komsomolibüroo mõistab ülesannet ning on asunud seda lahendama. Hinnatav on seejuures asjaolu, et teaduskonna komsomolibüroo lähtub nii teaduskonna üliõpilaste üldpoliitiliste probleemide (B. Bogovski), õppetegevuse (A. Soon) kui ka ühiselamute (U. Jugala) juhtimisel kindlatest seisukohtadest. Teaduskonna üliõpilaste omavalitsuse rakendamine tundub olevat perspektiivne ka seetõttu, et teaduskonna dekanaat ning parteibüroo toetavad igati üliõpilaste omaalgatust. Puudub tegevust halvav ebaterve «võistluse» õhkkond nn. valitsemise prioriteedi eest. Teaduskonnas on selgelt juurdunud arusaamine üliõpilaste omavalitsusest mitte kui mingist valitsemise süsteemist, vaid kui ühtsest kasvatussüsteemist, milles on vajalik üliõpilaste ja õppejõudude mõistev ning tihe koostöö. Sellist arvamust kinnitavad ka ülikoolis läbiviidud uuringute tulemused, mis viitavad teaduskonna õppejõudude kõrgele autoriteedile üliõpilaste hulgas. See võimaldab loomulikult tihendada sidemeid õppejõudude ning üliõpilaste vahel.

Vaatamata soodsatele eeltingimustele ei ole omavalitsuslikud printsiibid aga leidnud teaduskonna elus pidevat rakendamist.

Esmalt on omapärane see, et teaduskonna dekanaat ning parteibüroo on nõus tunduvalt suurendama komsomolibüroo osa teaduskonna üliõpilaste ees seisvate probleemide lahendamisel (E. Raudam, L. Allikmets, A. Kaasik), paraku pole aga komsomolibüroo veel valmis oma mõjusfääre laiendama. Põhiliseks takistuseks tundub olevat laiema aktiivi vähene kogemus, kuigi teaduskonnas on juba kujunenud küllalt oskuslik ja algatusvõimeline «tippaktiiv» (B. Bogovski, A. Soon, U. Jugala, S. Mark jt.), mida oma sõnavõtus märkis ka A. Kaasik. Aluseks tundub siin olevat asjaolu, et laiemal komsomoli- ja üliõpilasaktiivil pole päris selge, milleks omavalitsus on vajalik. Osalt seda arusaamist on: ilma ülikoolis saadud kogemuseta enda ja ühiskonna ees seisvate probleemide praktiliseks lahendamiseks on hiljem raske realiseerida oma võimeid ka saadud erialal. See aga jääb paljudel platoonilise teadmise tasemele. Ei vaevuta eriti enda kallal töötama, lootuses, et «kuidagi ikka välja vingerdan». Kas see «kuidagi» aga vastab vajadustele, on enam kui küsitav. Laiema aktiivi puudus teaduskonnas ongi vist tingitud sellest, et pole oldud küllalt kindlad ellu viima nõuet iga üliõpilase aktiivsuse kohta (esialgu kasvõi välise sunni printsiibil). See eeldab elukorraldust, mis muudaks võimatuks osa üliõpilaste olelemise teiste arvel. Selleni võime jõuda vaid diferentseerimise kaudu igapäevases elus: aktiivsemad üliõpilased peaks kindlustatama paremate elamistingimustega, paremate praktikabaasidega. Seejuures ei saa minna rutakat teed. Eelkõige tuleb selgeks teha aktiivsuse olemus, hoiduda stimuleerimast žesti ja tühje sõnu. Ergutada tuleb sisulist aktiivsust ja tõsist tööd. Teaduskonna komsomolibürool tuleb üle saada teatud tagasihoidlikkusest ning kartusest ettevõtmiste võimaliku ebaõnnestumiste ees, sest ainult konkreetne tegevus saab inimesi arendada ning kaasa haarata.

2. Üheks oluliseks probleemiks on meie teaduskonnas ikkagi madal õppedistsipliin ja ka õppeedukus. Nagu õigustatult märkisid sõnavõtjad prof. J. Saarma, R. Looga, A. Kaasik jt., ei vasta praegune tase teaduskonna võimalustele. Lubamatult palju on vastutustundetut suhtumist õppimisse, «läbivedamist». Probleem pole ju selles, et mõni aktiivne üliõpilane teadusliku töö vormistamise või ühiskondlike ülesannete täitmise tõttu loengult puudub — selle eest karistamine ei oleks õiglane (A. Kaasik). Nagu märkis B. Bogovski (seda näitavad ka küsitluse tulemused), on meil ikkagi terve rida üliõpilasi, kelle aeg ülikoolis kaob märkamatult käest, kes ei tunne olulist huvi ei eriala, teadusliku töö ega ühiskondliku tegevuse vastu. Kuigi see on väiksem osa teaduskonna üliõpilastest, annavad just nemad toon ühiselamu mööbli lõhkumises ja teistes taolistes aktsioonides. Nagu märkisid A. Kaasik, E. Raudam, J. Saarma, tuleb selliste inimeste tegevuse ümber luua sallimatuse vaim, et poleks võimalik endist viisi edasi elada.

Seoses eksamitele mitteilmunute suure hulgaga nimetas dekaan prof. E. Raudam järgmist teaduskonnale omapärast tõika: vanemate kursuste üliõpilased jäävad eksamite ajal hulgaliselt «haigeks» ning esitavad ka vastavad tõendid. Enamikul sõnavõtjatel kerkis kahtlus nende haigestumiste ja vastavate tõendite objektiivsuse suhtes. Prof. L. Pokk märkis, et kahetsusväärne küll, kuid tuleb hakata analüüsima väljastpoolt ülikooli arstipunkti väljaantud tõendite usutavust. Kavas on korraldada tõendite ekspertiis, sest semestri ja sessiooniaegsete haigestumiste sageduse erinevus ületab ilmselt loomuliku piiri.

(Järgneb)

Kui kauaks veel

jääb pimedaks kohviku rõdusaal? Igati toredad on ju need kallid kardinad, aga väljas on kevad, akna all läheb varsti roheliseks imeilus vahtrapuu ja vahel tekib tahtmine see kate päikese ja valguse eest maha rebida. Iga asi ikka omal ajal ja kohal! Mis talvel kena, ei pea sobima kevadel ja suvel. Tudeng istub sageli ilusa aja raamatute taga ja kui ta end siis kohviga veidi turgutab, tunneb ta end ahistatuna pimedasse rõdusaali.

Muide, vaade pahemale, s. o. «Edasi» maja poole on ju ka omamoodi originaalne, iseloomustades Tartut, ning vaade peahoone poole on armas nii õppejõule kui tudengile.

Kevad on käes, elagu kevad, päike ja pakatavad pungad! Aknad valla ja sõõm värsket õhku igale poole!

ANTS PRILL

Meie oma maja

...Leningradi mnt. 25, fuajeest paremat kätt mööda koridori, söökla vastas on kaks ust, millel sildid «Meeste juuksur» ja «Naiste juuksur». Käisin siin teisipäeval, kui kliente esimest päeva vastu võeti. Valge ja avar ruum, erksad kardinad, pehme mööbel. Töölaudu koos kõige tarvilikuga on kaks. Vaheseina taga juukselõikusruum ja föönid, meestepoolel mugavad tugitoolid. Perenaised on kenad noored naisterahvad. Daamide veetlevuse eest kannavad hoolt Valentina Alaküla ja Niina Gavrilova, mõlemad tulnud siia teenindusmaja juuksurisalongist. Meeste poolel töötavad Ülle Suurmets ja Aino Mikkel. A. Mikkelile on see esimene töökoht.

Milliseid tõid siin tehakse? Kõike, mida soovite. Lokid, soengud, juuste värvimine nii naistele kui meestele. Praegu on sees häid lakke, saksa juustevärvi ja soengut tugevdavat vedelikkugi õlle asemel. Pestakse ja lõigatakse juukseid, aetakse ja piiratakse habemeid. Kes soovib šinjooni või parukat, tulgu Aino Mikkeli jutule. Kui keegi vajab asjatundlikku nõuannet oma juuste hooldamiseks — kes seda paremini oskab anda kui juuksur? Noormehed ärgu peljaku, et nende ilusad pikad juuksed armuta maha lõigatakse. Klientide soovidele tullakse alati vastu.

Ilu ei panda patta, ütleb vanasõna. Juuksuritöökoda uues internaadis on lahti esmaspäevast kuni reedeni kell 9—20!

S. Kala

Bioloogide vilistlasõhtu

algab kolmapäeval, 12. aprillil kell 19 «Sophokleses». Kell 20 esineb dots. T. Ilomets teemal «Keskkonnakaitse probleeme keemiku vaatevinklist».

Teaduskondade kultuurivolinikud!

TRÜ a/ü klubi nõukogu loosis välja isetegevuskonkursist osavõtu ajad:

9. apr. — Arstiteaduskond,
14. apr. — Matemaatikateaduskond,
21. apr. — Õigusteaduskond,
28. apr. — Füüsika-Keemiateaduskond,
29. apr. — Majandusteaduskond,
30. apr. — Kehakultuuriteaduskond,
5. mai — Bioloogia-Geograafiateaduskond,
6. mai — Ajaloo-Keeleteaduskond.

Kõigi küsimustega palume pöörduda klubi juhtkonna poole.

Kirjandusvõistlus

Tööde rohkuse tõttu on žüriil tegemist nende läbilugemisega. Seepärast nihutatakse tööde loovutamise tähtaeg kahe nädala võrra edasi. Selleks saab 1. mai 1972. a.

Kõneoskuse koolis

Neljapäeval, 13. aprillil kell 16.15 esineb kõneoskuse koolis ühiskonnateaduste majas, auditooriumis 212 RAT «Vanemuise» näitleja K. Süvalepp teemal «Näitleja meisterlikkuse elemente avalikul esinemisel».

Võrkpall

Eesti NSV meistrivõistlustel pärast esimest ringi täiseduga juhtiv TRÜ võrkpallinaiskond peab nädalavahetusel kaks sõprusmängu Moskva Plehhanovi-nimelise Rahvamajanduse Instituudi naiskonnaga (1971. aastal Moskva üliõpilasvõistluste 2. koha omanik).

Laupäeval algab mäng kell 16, pühapäeval kell 11 (V. Kingissepa tänava võimlas).

Spordimängude kateeder

ENSV kõrgemate koolide meistrivõistlused

Tõstmine

Võistkondlikult oli parim TRÜ 53 punktiga. Teine koht kuulus EPA-le 46 ja kolmas TPI-le 18 punktiga.

TRÜ võistlejate üksiktulemusi:
kärbeskaal: 3. Ants Sakk;
sulgkaal: 1. Anatoli Osterov (250 kg);
kergekaal: 1. Jevgeni Tšernogor (345 kg), 3. Peep Raie (305 kg);
kergekeskkaal: 2. Mihhail Kauber (347,5 kg);
keskkaal: 1. Endel Sarapik (335 kg), 3. Paul Järve (287,5 kg);
poolraskekaal: 1. Viktor Petruhhin (377,5 kg);
raskekaal: 1. Jaan Loko (372,5 kg);
üliraskekaal: 2. Aleksander Tammert (378,5 kg), 3. Kaupo Metsur (310 kg).

Vabamaadlus.

Võrdse punktide summa juures tuli esimeseks TPI meeskond EPA ees. Mõlemad kogusid 52 punkti. TRÜ maadlejad jäid 40 punktiga kolmandaks.

Kehakaalus kuni 52 kg oli meie üliõpilastest Istvan Botskoi teine, kuni 57 kg kaalukategoorias Ants Sakk kolmas.

Kõrgemate koolide meistriks tuli kuni 62 kg kehakaalus Vello Liiv. Teise koha said vastavalt kuni 68 ja kuni 100 kg kehakaalus Jaan Aavik ja Olavi Kullerkann. Kuni 82 kg raskustest võistlejatest oli V. Januscenis kolmas.

Klassikaline maadlus.

Võistkondlikult võitis EPA esindus 55 punktiga TPI ees, kes kogus vaid ühe punkti vähem. TRÜ sai 48 punktiga kolmanda koha.

Istvan Botskoi sai ka siin samas kehakaalus teise koha, Vello Liiv aga saavutas kehakaalus kuni 57 kg juba teise meistritiitli. Esimeseks tuli veel kuni 74 kg raskuste meeste seas Helmut Seepetr ja kuni 100 kg raskuste võistlejate klassis Olavi Kullerkann. Kolmanda koha said Boris Kirillov (kuni 57 kg), Jaan Aavik (kuni 68 kg), I. Lillemägi (kuni 83 kg) ja I. Heidemaa (kuni 100 kg).

ENN HALLIK

Korvpallifinaalid

Ülikooli korvpallimeistrivõistlustel on alagruppide tabelid täidetud ja järjestus kirja pandud. Täna, 7. aprillil algavad V. Kingissepa tänava võimlas meeskondade finaalkohtumised.

I finaalgruppi (kus selgitatakse paremusjärjestus 1.—6. kohani) on endale alagrupimängudest kaasa toonud: KKT ja füüsikud 2 võitu, matemaatikud ja arstid 1 võidu, ilma võiduta on KKT II ja õppejõud.

II finaalgrupis (selgitatakse 7.—11. koht) mängivad: võrdselt ühe võiduga Bioloogia-Geograafia-, Õigus-, Ajaloo-Keeleteaduskond ja keemikud ning ilma võiduta Majandusteaduskond.

Mängude algus: reedel ja laupäeval kell 16, pühapäeval kell 12. Pühapäeva pärastlõunaks selgub meeskondade lõplik paremusjärjestus.

Võistluspaigal saavad osavõtjad ja pealtvaatajad ankeetide täitmisega kaasa aidata eriauhindade omaniku selgitamisele.

Naiste II finaalgrupi mängud (5.—8. kohani) on järgmisel nädalavahetusel (15. ja 16. aprillil); I finaalturniiri kohtumised (1.—4. kohani) peetakse 24. ja 25. aprillil.

Spordimängude kateeder

Tänase ajalehenumbri kujundasid ajakirjanduse eriharu III kursuse üliõpilased Andrus Esko, Tiit Sinisaar, Tõnu Kaljumäe.

TOIMETAJA ASET. J. PEEGEL

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет» г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2083. MB-11905.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV R.Ü.K. Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 12 (889) Reedel, 14. aprillil 1972. a. XXIV aastakäik

NB! EÜE NB!

Kallis sõber, suvi ei ole enam mägede taga ja Sul on ülim aeg mõelda, kuidas veeta suvepuhkus. Maleva veteranide muljete järgi otsustades võid Sa selle kõige kasulikumalt ja toredamini veeta üksnes EÜE-s. Kui kahtled, päri järele! Pärast Sa muidugi enam ei kahtle ja teed valiku EÜE kasuks. Järgnevateks sammudeks Sulle mõned näpunäited:

✲ 1. aprillist kuni 20. aprillini võetakse ettevalmistavas staabis vastu avaldusi välisregiooni rühmadesse (vennasvabariigid ja sotsialismimaad). Töötamine välisregioonis on eelkõige preemiaks aktiivse kaasalöömise eest EÜE-s, komsomolielus, ÜTÜ-s jt. ühiskondliku elu aladel. 5. mail kinnitatakse välisregiooni rühmade koosseisud EÜE keskstaabi, kõrgemate koolide komsomolikomiteede esindajate ja rühmade komandöride koosolekul. Vastavad nimekirjad pannakse välja ettevalmistavates staapides. Malevlased, kes jäävad sõelale ja sõidavad rahvademokraatiamaadesse, peavad esitama 1. juuniks vajalikud dokumendid (ankeet, vormikohane iseloomustus-soovitus, 2 fotot 4×5, matid valgel taustal) EÜE keskstaapi.

✲ 1. aprillist kuni 1. maini antakse malevasse astuda soovijaile informatsiooni kõigi rühmade kohta ning väljastatakse perfokaarte meie vabariigi rühmadesse (kuid vastu neid sellel ajal veel ei võeta).

✲ 1. aprillist kuni 1. maini komplekteerivad rühmade komandörid rühma tuumiku.

✲ Alates 1. maist kuni 20. maini võetakse avaldusi vastu meie vabariigis töötavatesse rühmadesse. Rangelt jälgitakse esitamise kuupäeva, ja kui mingi rühm on komplekteeritud, suletakse nimekiri ning sinna avaldusi enam ei võeta.

✲ Perfokaartidele on vaja võtta arsti viisa, dekanaadist luba maleva tööst osavõtuks, kleepida peale foto (esimest aastat malevasse soovijad lisavad veel ühe foto maleva pileti jaoks). Ärge unustage vaktsineerimast (ilma selleta malevasse ei pääse):

1) rahvademokraatiamaad — teetanus, rõuged;

2) Tomsk — teetanus, kõhutüüfus, puukentsefaliit;

3) Kamtšatka — teetanus, kõhutüüfus;

4) ENSV territooriumil töötavad rühmad — teetanus.

✲ Ettevalmistava staabi asukoht on peahoone auditooriumis 104 ja töötab kolmapäeval kl. 16—18, reedel 14—16.

✲ Kiirusta, tähtajad lähenevad!

✲ Meelekindlust nende pisiformaalsuste ületamisel ja kohtumiseni ettevalmistavas staabis.

Ettevalmistav staap

ÜTÜ konverentsid

Õigusteaduskond

Õigusteaduskonna ÜTÜ 27. teaduslik konverents toimub 20.—22. aprillini.

Konvrentsi kava:

neljapäeval, 20. aprillil kell 11 aulas

1. Konverentsi avamine.
2. V. I. Lenini osa NSV Liidu moodustamisel (S. Vesi — I k., juh. dotsent J. Jegorov).
3. Kohalike nõukogude täitevkomiteede õiguslikud aktid (S. Raid — V k., juh. dots. kt. H. Schneider).
4. Õigusteaduskonna üliõpilaste teaduslik tegevus (U. Ehasoo — IV k., juh. dots. kt. E.-J. Truuväli).
5. Üliõpilaste omavalitsus ja organisatsioonid kodanlikus Eestis (U. Kurrik — IV k., juh. dots. kt. E.-J. Truuväli).

Neljapäeva, 20. aprilli õhtuse istungi algus kell 15

1. ENSV kohalike nõukogude valitsemisaparaadi täiustamisest (D. Visnapuu — V k., juh. dots. kt. H. Schneider).
2. Sotsiaalse küberneetika ja sotsiaalse informatsiooni mõningaid õiguslikke aspekte (I. Gräzin — II k., juh. prof. I. Sildmäe).
3. Majanduslike suhete riigiõiguslik reguleerimine (K. Liiv — II k., juh. prof. I. Sildmäe).
4. Eesti Õpilasmaleva struktuuri ja tegevuse õiguslikke aspekte (T. Tromp — V k., juh. prof. I. Sildmäe).
5. Riigiõigus ja sotsiaalne mõjumehhanism (K. Tigasson — II k., juh. prof. I. Sildmäe).
6. Riigiõigussuhe ja ühiskondlik suhe (P. Varul — II k., juh. prof. I. Sildmäe).
7. «Mustade Pantrite» partei ja kodanlik riik (T. Tambi — IV k., juh. prof. A. Uustal).
8. Noorte spetsialistide töölesuunamine ja nende õiguslik seisund kohustusliku töötamise ajal (K. Lutter ja H. Raklas — III k., juh. dots. J. Mäll).

Reedel, 21. aprillil kell 10

1. Nõukogude kriminaalprotsessi õiguse printsiipide mõiste ja süsteem (K. Nõu — III k., juh. dots. J. Adojaan).
2. 1864. a. kohtureform Venemaal ja selle rakendamine Eestis (M. Kägu — I k., juh. dots. J. Jegorov).
3. Suveräänsus Vana-Liivimaal (R. Roosmaa — I k., juh. dots. J. Jegorov).
4. Süüdistatava ülekuulamise taktikalistest võtetest (Ü. Kiin — III k., juh. dots. H. Lindmäe).
5. Kolhoosi juhtivate töötajate põhifunktsioonid ja nende normatiivne reguleerimine (E. Anipai ja N. Kõiv — IV k., juh. van. õp. L. Saarnits).
6. Riigiduuma valimised Eestis (R. Kõverjalg, E. Kergendberg ja J. Oja — I k., juh. dots. J. Jegorov).
7. Kurjategija poolt tekitatud materiaalsest kahjust (Tartu ja Kohtla-Järve andmetel) (F. Luiksaar — III k., juh. prof. I. Rebane).

Reede, 21. aprilli õhtuse istungi algus kell 15

1. Objekti valik formeeruva isiksuse kriminoloogilisel uurimisel (K. Merusk — IV k., juh. prof. I. Rebane).
2. Isaduse kohtulik tuvastamine (H. Veinberg — V k., juh. dots. E. Salumaa).
3. Diskussioon.

Laupäeval, 22. aprillil kell 11 konverentsi pidulik lõpetamine.

Istungite toimumise täpset kohta kontrollige teadetetahvlilt.

Õigusteaduskonna ÜTÜ nõukogu

Majandusteaduskond

Majandusteaduskonna ÜTÜ konverents
toimub 20. ja 21. aprillil 1972. a.

Päevakava

neljapäeval, 20. aprillil

kell 10 — konverentsi pidulik avamine. Vanemuise tn. 46, aud. 138, kõneleb dekaan dotsent V. Krinal.

Teaduslikud ettekanded

Intelligentsi osast kaasaja teaduslik-tehnilises revolutsioonis — S. Kallas

Inglismaa Euroopa Majandusühendusega liitumise majanduslik aspekt — T. Laak

kell 11 **Kaubanduse sektsioon** — aud. 138.

kell 12 **Poliitilise ökonoomia sektsioon** — ringauditooriumis.

reedel, 21. aprillil

kell 14 **Rahanduse sektsioon** — aud. 136.

kell 14 **Küberneetika sektsioon** — aud. 105.

Teesid tulevad dekanaati müügile 19. aprillil.

Kehakultuuriteaduskond

14. aprillil 1972. a. kell 16 algab V. Kingissepa 19 aud. 307, KKT ÜTÜ konverentsi plenaaristung.

Samas orienteeruvalt kell 17.30 jätkub konverents neljas sektsioonis.

1. Spordipsühholoogia- ja spordimängude ring — aud. 307.
2. Suusaspordi ja spordifüsioloogia ring — aud. 301.
3. Kergejõustiku ring — metoodiline kabinet.
4. Veespordi- ja võimlemisring — aud. 313.

KKT ÜTÜ nõukogu

V. GAILITI foto

LÄTI ANNA

Kui Anna Žigure ühel 1966. a. veebruari varahommikul pärast rongis loksumist lõpuks Riiast Tartusse jõudis, polnud suurkooli tunnid veel alanud. Päikegi ei olnud veel tõusnud. Anna istus raudteejaamas kaks tundi ja sõitis siis bussiga all-linna. Päike näitas end juba veidi, hakid karjusid rõõmsalt — kena hommik oli teistsugune kui kodus Jurmalas. Otsustuskindlalt asus Anna Tähtvere linnaosa leidma.

«Lõpetasin tollel aastal, kui küpsustunnistus kümnenda klassi järel kätte anti. Tahtsin kangesti hakata soome keelt õppima. Algul mõtlesin seda teha Leningradis. Sõbrad olid mul Eestis, sest kolm aastat olin olnud siin pioneerilaagris, ja rääkisid, et ega ma TRÜ-sse nagunii sisse ei saa. Tulin asja vaatama. Otsisin professor Ariste üles ja temaga läksime dotsent Palmeose kolmanda kursuse ungari keele tundi. Ma ütlesin, et tahan eesti, soome ja ungari keelt õppida. Sügisel oli sisseastumise kõige raskem osa dokumentide vormistamine. Eksamid tegin läti keeles.

Tulime kursusega kolhoosist tagasi ja ma sõandasin loenguid eesti keeles üles kirjutada. Sõnavara oli küll puudulik. Mäletan, kuidas keegi ütles põlenud peahoone juures: «Siin on aula põrand». Kodus vaatasin kohe sõnaraamatust järele, mida p õ r a n d tähendab.

Esimese kursuse kevadeks oli mu käekiri päris hukas, aga konspekteerimine see-eest läks päris talutavalt. Keeltega olin jõudnud niikaugele, et kui professor Ariste lubas mul oma eksamit emakeeles õiendada, siis sellega ma enam paugupealt hakkama ei saanud. Läksin eesti keele peale üle. Soome keele loengud käisid esimesest sügisest peale. Soome-ugri keelte eriharusse tahtmine oli ainuke mõte. Kolmandal kursusel tähendas see lisaks ungari keele tunde. Sain eri-programmi. Õppisin dialektoloogiat ja teisi raskeid asju, et olla võimeline edaspidi hästi tõlkima. Neljanda kursuse eesti keele eksami järel olin väga väsinud. *näima* — *näida*, *näima* — *näia* oli mul valida *da*-infinitiivide vahel. Lõpuks jäin ikkagi õige juurde pidama.

Küllap mul vaba aegagi oli. Esimene eestikeelne raamat, mille läbi lugesin, oli P. Ariste «Eesti keele foneetika». Tänapäevast on mulle kõige lähedasem Lilli Promet. Natuke olen tellimise peale tõlkinud. Sügisel tahan soome keelest «Sibeliuse» tõlkida. Teatris käisin ka päris sageli, ent kõige rohkem meeldib mulle kalmistuil jalutada. Sealne vaikus rahustab mind ja samas vapustab, vastupandamatult tagasi kutsudes.

Soome keelt ma nüüd enam-vähem oskan, ungari keele õppimist tahaksin jätkata. Astuksin ausalt jälle Tartusse eesti filoloogia osakonda ja soome-ugri keelte eriharusse, kui saaksin-peaksin uuesti valima. Mis mulle siin meeldib? Linn ise on loodud ülikoolilinnaks, meie Riia on liiga suur hoidmaks kõiki koos. Meeldib väga siin valitsev vaim — akadeemilisus oma harmoniseeringutega. Läti tudengite mentaliteeti ma hästi ei tea, aga Tartust on nad kõik vaimustatud olnud.»

Aeg on ümber saamas. Kui Läti-Annaks kutsutu diplomitööle «Väikese Illimari» tõlkest punkti paneb, siis tuleb varsti koju Kirjanike Liidu käsutusse sõita. Elu keerab uue lehekülje, nagu naljakalt öeldakse. Ilusad päevad Jurmalas on teistsugused kui Tartus.

A. ESKO

Arstiteaduskonnas arutati komsomoliprobleeme

(Algus «TRÜ» nr. 11)

Õppedistsipliini ja õppeedukuse küsimuste lahendamisel on kujunenud hea koostöö teaduskonna komsomolibüroo ja dekanaadi vahel. Mõni päev varem toimus kohvikus «Sophokles» kohtumine dekanaadi, parteibüroo, a/ü büroo ja komsomolibüroo vahel. Üliõpilased esitasid analoogsed arvamused õppeprotsessi parandamiseks, sealhulgas teatud ainete rotaprinteeritud õppematerjali, loengute-praktikumide vahekorra muutmise kohta; tegid ettepanekuid praktikumide efektiivsuse tõstmiseks jne.

Teaduskonna juhtkond suhtus ettepanekutesse tähelepanelikult ning need tulevad arvestamisele uute õppeplaanide koostamisel, samuti antakse edasi teaduskonna õppemetoodilisele komisjonile (vt. K. Püssi kirjutis ajalehes «TRÜ» 31. III 1972). Loodetavasti leiavad need probleemid ka lahendamist. Kokkutulekul lepiti kokku ka uue (õigemini kord juba positiivseid tulemusi andnud) korra taastamise suhtes stipendiumide jaotamisel. Stipendiumide jaotamise pingeread argumenteeritakse juba rühmas. Sellisel juhul kaob paberiuputus ja kauplemine dekanaadis. Kõik arvamused ja argumendid koos ühise avaldusega antakse rühma grupporgi ja edasi kursuse komsomolisekretäri kätte, kes kaitseb kursuse (grupi) taotlusi dekanaadis toimuval lõppjaotusel. Kahtlemata nõuab selline kord tugevat aktiivi ja siin muutub kursusele (grupile) ebasoodsaks väikeste võimetega ja ebaobjektiivsete juhtide valimine.

Palju tähelepanu pühendati üliõpilaste ideelis-poliitilise arengu küsimustele. B. Bogovski märkis, et vaatamata reale läbiviidud üritustele kohtab Arstiteaduskonna üliõpilasi veel vähe RSR-is ja teiste huvialaringide koosolekutel, mis tingib teaduskonna suurusele mittevastavalt väikese osakaalu ülikooli üliõpilaselu juhtimises.

Positiivne on aga see, et viimasel aastal on teaduskonna parteibüroo ja komsomolibüroo ühise tegevuse tulemusel leitud uusi võimekaid üliõpilasi, kellele on antud soovitus astumiseks NLKP ridadesse (E. Kägo, A. Vares, L. Lihtsa, A. Soon, P. Dmitriev). Teaduskonnas on veel terve rida üliõpilasi, kes oma veendumustelt ja võimetelt on sobivad kuuluma NLKP ridadesse. Nende vastuvõtmiseks parteisse peaksid kursuste parteigrupid ja teaduskonna komsomolibüroo enam tööd tegema.

Lähenemas on NSV Liidu moodustamise 50. aastapäev. B. Bogovski märkis, et teaduskonna komsomolibürool koos parteibürooga on kavandatud rida üritusi, mis võimaldavad teaduskonnal väärikalt vastu võtta seda tähtsat juubelit. Õpib ju meil väga mitmest rahvusest üliõpilasi. Plaanis on korraldada (ja juba on algust tehtud) vastastikku tutvustavaid ühiseid üritusi eri rahvusest üliõpilaste osavõtul.

Veel mõningaid mõtteid koosoleku sõnavõttudest.

* Tuleb leida tihedam ja sisulisem koostöö üliõpilaste — õppejõudude — vilistlaste vahel. Võimalikuks vormiks võiks olla teaduskonna kohvikklubi tava jätkamine ja teaduskonna vilistlasnõukogu loomine (B. Bogovski, A. Kaasik).

* Ühiselamusse majutamisel peaks enam tähelepanu pöörama kvaliteedile, mitte ainult kvantiteedile (A. Kaasik), ühiselamu korra tagamiseks peaks igal korrusel olema ööpäevases valves üks tuba, mis vastutaks ka mööbli korrashoiu eest puhketubades. Rohkem tuleb nõuda vastutust toavanematelt (E. Raudam).

* Taotleda ülikooli haldusaparaadilt ühiselamusse kommutaatori ülesseadmist ning hügieenitubade sisseseadmist tütarlastele (otsusest).

L. KARU

Laupäevakutest

Vastavalt ELKNÜ TRÜ komitee otsusele laupäevaku kohta pidi 10. aprilliks esimene etapp olema lõpetatud, s. o. ühiselamud korda tehtud. 10. aprillil toimuski esimene kontrollstaabi retk ühiselamutesse. Lootsime vähe, kuid seegi lootus pettis. Kõigepealt astusime sisse Tiigi t. 78 ühiselamusse. Selles hoones laupäevakust keegi midagi ei teadnud. Kuid ka tavalise nädalaalguse jaoks leidus paljugi üllatavat: köögid ja pesuruumid mustad, kappidel uksed eest ära. Puhkeruumis oli keegi jõumees kaks tooli tükeldanud ja siis juhuslikult kapiukse maha murdnud. Ja et tal rohkem midagi ette ei jäänud, siis kevadiseks seemneks põranda suitsukonisid ja süljeplärakaid täis külvanud. Kus koopas või varjendis ühiselamunõukogu esimees ja nõukogu end peitis, seda ei tea, aga peitma nad end peavad, sest saavad nad ju üpris tihti hoiatavaid märkusi ning ühe korra olevat aseesimees isegi peksa saanud, räägimata kahest ämbrist külmast veest, mis talle selga olevat visatud. Igal juhul selles majas ei ole tegemist omavalitsuse, vaid mingisuguse eri sorti «isevalitsusega».

Olukord polnud palju parem Tiigi 14 ja kahes Leningradi mnt. ühiselamus. Siiski olid seal «grafaad» tehtud ja osa ruume isegi puhtad. Kuigi tähtpäevast hiljem, tahaks siiski loota, et vähemalt selle nädala lõpuks need hooned puhtad on. Kiitmist väärivad kaks Pälsoni tänava ühiselamut. Põhiline puhastus ära tehtud, muu tegemisel. Ei tea, kas vastavate ühiselamunõukogude esimeestel Urve Sõmeral ja Mati Salundil on «füüsilist jõudu» rohkem (neid pole alluvad peksuga ähvardanud) või on tõesti tegemist kahe õigesti ametisse pandud inimesega, aga eeskujuks on nad oma toimetustega ühiselamutes küll.

Nüüd veel linna abistamisest. 8. aprillil pidi väljas olema kolm kursust, oli kaks. Üks kursus ootas millegipärast tööandjaid vales paigas. Oli sellega, kuidas oli, aga töö sai tehtud ja vastav ametimees linna poolt kiitis väga üliõpilasi. Palus ülikooli kiita. Raske ülesanne, sest inimesi oli kokku 34, ja tööd tegid kõik tublisti, terve eesti filoloogia I kursus ja Õigusteaduskonna I kursus. Au neile!

Pühapäeval oli töölõik Leningradi mnt. Jällegi juhtus, et üks kursus tuli millegipärast liiga vara ja tööandjaid polnud. Nähtavasti tuleb sisse viia allkirjasüsteem, sest paber on ikkagi fakt ja teeb vaidlustele lõpu. Ka seekord tehti tööd hästi, igal juhul paremini samal tänaval töötavatest viieteistpäevalistest.

Järgmisel laupäeval, 15. aprillil, on üldine laupäevak. Töö algab kõikjal kell 9. Usume, et seekord on kõik õigel ajal õigetel kohtadel. Tartu linn on ülikoolilinn ning olgu ta siis puhas ja korralik. Kõik, mis meie kätes ja jõus, see tehkem korda.

TIIT KOLDITS

PROFESSOR J. PIIPER 90-aastane

12. märtsil sai 90-aastaseks meie bioloogia nestor, eesti bioloogide pere vanim kasvataja ning vastavale kirjandusele aluse rajaja, prof. emer., bioloogiadoktor Johannes Piiper.

Tema õpilastel ja kaastöölistel on sel puhul heameel teda õnnitleda ja lühikest pilku heita tema eluteele. Eriti tänulikult märgistab tema elutööd ka «Tartu Riiklik Ülikool», sest see elutöö oli kõige tihedamalt seotud meie ülikooliga.

Juubilari vanemad põlvnevad Rapla kihelkonnast, Anija kangete tõe- ja õigusenõudjate lähedusest. Nad ei leppinud tolleaegsete maaelu olukordadega ja rändasid paremaid elutingimusi otsima Tallinna. Kontakt aga maaga jääb ja noor Piiper veetis siin oma noorpõlvesuved karjas käies ja hiljem põllutööd tehes. Need ajad olevat jätnud temasse ilusad mälestused ja vist siin, jõgede- ja puisniitude-maal, tekkiski tal armastus looduse vastu. Mõnda aega töötas ta ka Rapla apteegis õpilasena. See aeg äratas tas huvi arstiteaduse ja elu saladuste vastu.

Tallinnas lõpetas ta, osalt iseõppimise teel, gümnaasiumi ja veel samal aastal läks ta Peterburi ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda bioloogiat õppima. Revolutsiooniaastad tõid õppetöösse ajutise seisaku. Noormehe huvid ei piirdunud aga kaugeltki ametliku ja «vajaliku» stuudiumiga. Ta kuulas mitmesuguseid erikursusi, isegi kaugematelt naaberaladelt. Seetõttu ta stuudiumiaeg kujunes veidi pikemaks kui see oli ette nähtud. Kõik need rikkalikud ja mitmekülgsed teadmised, mis ta siin omandas, tegid aga ajakulu tasa.

Juba üliõpilaspõlves algab Piiperi kui pedagoogi ja «rahvavalgustaja» tegevus: ta avaldab rea populaarteaduslikke artikleid ajakirjanduses, hiljem ilmusid need ka eri raamatuna pealkirja all «Bioloogialised kirjad». Need kirjutised olid äratajaks paljudele noortele, aga äratasid tähelepanu ka tolle aja haritlaskonnas. Juba siin lööb välja autori i l u m e e l: ta nagu ekskureerib lugejaga organismide sisemuses, palja silmaga nähtamatus maailmas, oskab näha ja näidata kõikjal kütkestavat ilu. Samal ajal esines Piiper paljudes Eestimaa keskustes samalaadsete, ilutundest ja vaimustusest kantud loengutega. Ühtlasi oli ta nende loengute kaudu meil üheks esimeseks evolutsiooniõpetuse ideede rahva sekka kandjaks.

Ülikool kiitusega ja kandidaadikraadiga lõpetatud, asus Piiper pedagoogina tööle Tallinna Reaal- ja Kaubanduskoolis. Esimesed aastad ei olnud tal siin kerged. Tallinna juhtivad sakslastest õpetajad ei näinud heal meelel, et nii kõrgele kohale tuleb eestlane! Piiperit hakati süüdistama ateismi levitamises ja revolutsioonilises tegevuses. Julgesti astus ta nüüd sakslastega võitlusse, tal tuli selleks teha isegi visiit Vene keisririigi kõikvõimsale siseministrile vürst Volkonskile. Ja ta võitis! Meie kõik, tema õpilased, tunneme sellest võidust veel praegugi rõõmu.

1919. aastal, mil asuti eesti ülikooli organiseerima, oli Piiper juba tuntud pedagoog ja teadlane. Ta oli üks esimesi, keda kutsuti Tartu Ülikooli teenistusse zooloogia õppetoolile professori kohusetäitjaks. 5 aastat hiljem valiti ta sellele kohale erakorraliseks ja siis 3 aasta pärast — korraliseks professoriks. Sellele tööpostile jäi ta kuni vanaduspensionile minekuni 1959. aastal. 1923/24. õppeaastal viibis prof. Piiper Londonis teaduslikul komandeeringul ja kaitses seal 1927. aastal oma doktoriväitekirja.

Niisiis, 40 aastat õppe- ja teaduslikku tööd ülikoolis! Väärib märkimist, et peale teaduslike tööde ilmub tema sulest sel ajal ka mitmeid õppe- ja käsiraamatuid ning kirjutisi evolutsiooniteooria alalt. Ka keskkoolile kirjutab ta zooloogiaõpiku.

Erilist tähelepanu väärib prof. Piiperi tegevus ornitoloogina. Ta ise küll oma tagasihoidlikkuses märgib, et Peterburist ta ornitoloogia alal kuigi palju teadmisi kaasa ei toonud. Seda enam väärib tunnustust, et veendunud selle zooloogiaosa viljelemise vajaduses meie ülikoolis ja tänu oma vastuvõtlikkusele ning visale tööle, suutis ta peagi tõusta juhtivale kohale sel alal. Ornitoloogia sobis eriliselt tema vaimulaadile. Tuleb nimetada tema innukat tegevust Kuusnõmme bioloogiajaama rajamisel, ornitoloogide ühingu organiseerimisel (see ühing kujunes peagi Loodusuurijate Seltsi ornitoloogiasektsiooniks), tema «linnulaulupraktikume», samuti tema teeneid ülikooli zooloogiamuuseumi ornitoloogiliste kogude soetamisel. Kõigi nende toimetuste kõrval valmis prof. Piiperil «Pilte ja hääli eesti loodusest», milles kajastub autori loodusevärvide ja -helide sügav tunnetamine. Niisamasuguseid tundeid on see raamat äratanud tuhandetes noortes ja teeb seda kahtlemata tulevikuski.

Prof. Piiper oli suur töömees ja selleks on ta jäänud ka oma pensionärieas kuni tänapäevani. Ta on viimasel aastakümnel kirjutanud mitmeid lühemaid artikleid, on olnud agar ENE kaastööline, on tõlkinud Romeri klassikalise «Võrdleva anatoomia» eesti keelde, on koostanud õpetajaile zooloogiakursuse metoodilisest aspektist jm.

Meie kõik soovime temale, meie armastatud juubilarile, palju tervist ja jätkuvat tööindu, mis teda nagu tänaseni ka järgmisel eluaastakümnel hingeliselt rikastaks.

Prof. J. AUL

Teadlik keelelooming ja esperanto

(Algus «TRÜ» nr. 10)

Esperanto algstruktuur oli puhtskemaatiline. Zamenhof andis ainult 16 põhireeglit, kuid sedamööda, kui keel omandas rahvusvahelise tunnustuse ja muutus üldiseks suhtlemisvahendiks, leidis arendust ka tema grammatika. Praegu on see koondatud kolme mahukasse köitesse: morfoloogia, süntaks ja sõnatuletus. See aga ei tähenda sugugi, et keel muutus keerulisemaks. Ei, printsiibid on ikka samad, ja seetõttu mahub tavaline kooligrammatika endistviisi ära vaid paarile leheküljele.

Esperanto juures väärib erilist tähelepanu grammatika lihtsus ja loogilisus, mis väljendub eelkõige rahvuskeeltele omase erandirohkuse puudumises, liigsete vormide ja tunnuste vältimises ning produktiivses sõnatuletuses. Käändeid on kaks: nimetav (nominatiiv), näiteks *libro* (raamat), ja osastav (akusatiiv) — *libron* (raamatut). Ülejäänud käänded moodustatakse eessõnade abil. Pööramisel muutub ainult isikuline asesõna: *mi* (mina) *legas* — mina loen; *vi* (sina, teie) *legas* — sina (teie) loed (loete); *ni* (meie) *legas* — meie loeme jne. Ees- ja tagaliited, mille arv ei ole kuigi suur, loovad võimaluse sõnavara otstarbekaks kasutamiseks: *patro* — isa, *patrino* — ema; *gepatroj* —vanemad, *bopatro* — äi, *bopatrino* — ämm, *prapatroj* — esivanemad; *varma* — soe, *varmeta* — leige, *varmigi* — soojendama, *malvarma* — külm jne.

Esperanto asjalik grammatika ja eriti sõnatuletusviis rahuldab suurepäraselt ka mitte-eurooplasi. Sellepärast ongi Aasia ja Aafrika rahvad andnud esperantole eelistuse, võrreldes interlingva ja oktsidentaaliga, mis pole tegelikult midagi muud kui euroopa keelte lihtsustatud ja korrapärasemaks muudetud süsteemid. Aga ka esperantos eneses, eriti tema terminoloogias, on väga tugev naturalismi tendents. Ikka enam kasutatakse rahvusvahelisi sõnu esperantostamata kujul (meenutagem, et esperanto võtab rahvuskeeltelt vaid tüved, millele lisab oma tuletusliited). Nii esinevad kõrvuti: *redaktoro — redaktisto* (toimetaja), *evolucio — evuluo* (areng), *rezervacio — rezervejo* (reservatsioon), *civilizacio — civilizo* jne. Niisugust duaalsust peeti lubatavaks juba esperanto arengu algperioodil. Üldse on keelepruugis juurdunud üsna palju sõnu ja väljendeid, mis loogika suhtes patust päris puhtad ei ole. Peamiselt ilukirjanduse tarvis on laiendatud sõnavara ka seal, kus varem saadi läbi vaid liidetega: *maljuna* (vana) asemel kasutatakse ka *olda, malpermesi* (keelama) asemel *prohibi* jne.

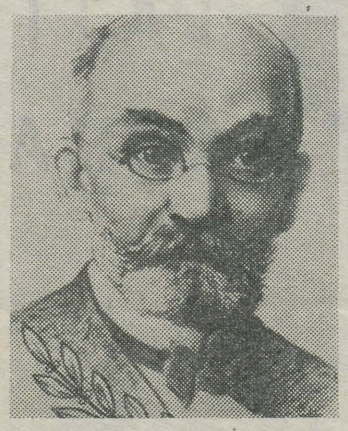

Esperanto looja L. Zamenhof (1859—1917)

Esperanto oma sõnavara aluseks on põhiliselt Euroopa keeltest laenatud sõnatüved. Keele initsiaator dr. L. Zamenhof andis oma esimeses õpikus 1887. a. vaid 904 tüvisõna, millest tuletusid umbes 10 000 sõna. Aja jooksul sõnavara täienes. Uute sõnade vastuvõttu jälgib Esperanto Akadeemia (prof. Paul Ariste on üks selle liikmeid), fikseerides uudsed tuletised ja andes neile täpse tõlke viies-kuues keeles (prantsuse, inglise, saksa, poola, vene). 1970.a. ilmunud 1300-leheküljelist esperanto keele seletavat sõnaraamatut võib ulatuselt ja mahult kõrvutada samalaadsete rahvuskeele sõnaraamatutega (Petit Larousse, Sprach-Brockhaus jm.)

Et esperanto allikaks võib olla maailma kõigi keelte sõnavara, siis ei jää kahtlust, et varem või hiljem leitakse vasted ka kõige peenematele tähendusnüanssidele. Suureks abiks keele arendamisel on olnud ilukirjanduse tõlkimine, samuti originaalteoste avaldamine esperantos. Vastu skeptikute ootusi on tekkinud elujõuline esperantokeelne kirjandus, mida võib ka vaadelda kui omamoodi uut maailmakirjandust, sest selle kandjaks on kõigile kättesaadav neutraalne maailmakeel. Seevastu tehnilises ja teaduslikus kirjanduses on esperantot veel vähe kasutatud, milleks on ka oma põhjus. Teaduslikke töid avaldatakse peaasjalikult paaris-kolmes rahvuskeeles, esperantol aga puudub seni ülemaailmne ametlik tunnustus ja levikut kindlustav küllaldane baas koolide võrgu, kaadri jms. näol. Arvestades teaduseinimeste sageli tagasihoidlikku võõrkeeleoskust, omaks esperanto laiem kasutuselevõtt sellealases kirjanduses kindlasti revolutsioonilist iseloomu.

Ulatuslik esperantokeelne ilukirjandus näib olevat just individuaalse aktiivsuse ja entusiasmi tulemus. Oma kirjanduse esperantosse tõlkimisel on eriti silma paistnud väikerahvaste esindajad. Nii näiteks on soomlased esperantostanud A. Kivi «Seitse venda», samuti «Kalevala»; poolakad H. Sienkiewiczi ja B. Prusi romaane; ungarlased Petõfit jne. Eestis on oma tõlgetega eriti silma paistnud Hilda Dresen, kes on esperantosse luulendanud J. Liivi, G. Suitsu, M. Underit, F. Tuglast, J. Smuuli it., ühtekokku ligi 60 eesti autorit. H. Dreseni enda esperantokeelne luulekogu «Norda Naturo» («Põhjamaine loodus») on saavutanud rahvusvahelise tunnustuse. Väga tore reda uudisena tuli alles hiljuti müügile L. Prometi novellikogu «Lamav tiiger» esperantokeelne tõlge. Veel käesoleval aastal ilmub E. Krusteni «Okupatsioon».

(Järgneb)

Rahvaste sõpruse päevad

Kevad tuleb. Loengud lähevad oma rada, tudeng oma rada ja hirmus Saatus — eksamid — kipub mõtetes mõnikord võimust võtma. Päevad mööduvad kiiresti, täis sekeldusi, askeldusi, vaidlusi, riidlemisi ja rõõme. Töid ja tegemisi mitut sorti, õppimine, kino, teater, koosolekud, laupäevak. Möödunud nädalat võib-olla mäletan, selle eelmist aga mitte. Küsitakse, siis jääd mõtlema. Jah, mis siis oli? Midagi ei mäleta. Mõni mees nimetab seda «argieluks». Mina paneksin «h» kah ette. Kuid mis tulemas on? Tulemas on mai, on tulemas Võidudupüha ja muidugi esmakordselt Tartu ülikoolis toimuvad rahvaste sõpruse päevad, pühendatud NSV Liidu 50. aastapäevale. Päevad toimuvad 21.—23. aprillini. Kolm päeva. Kui rääkida rahvaste sõprusest, siis saab ja peab seal ikkagi tegemist olema mitte ühe rahvusega. Ja külalisi tuleb meile mitmest-setmest kandist. Väliskülalistest Bulgaaria, Ungari, Poola ja Soome. NSV Liidu rahvaid ja ülikoole esindab ligi paar tosinat delegatsiooni. Tulevad mõtlikud ja vaiksed karjalased, vitaalsed gruusiinlased ning nende lõunanaabrid Armeeniast. Näeme esindajaid Samarkandist, Frunzest, Taškendist, kus päike on suvel nii palav, et koogid küpsevad enne pliidile panekut ära, kus linnades naised «kahjuks» enam looriga ei käi. Teadusemehed Permist ja Novosibirskist, Taga-Karpaatiat esindavad užgorodlased. Mäletame «Juventust», «Apostleid». Muidugi ajad mööduvad ja endiste ansamblite asemele tulevad uued, sest üliõpilaskond muutub aastatega. Endine kitarrist on kusagil inseneriks, trummilööja direktoriks jne. Aga tulevad uued ja püüavad teha oma muusikat, oma kunsti, selliselt nagu nemad maailma näevad ja tahaksid näha. Mis siis toimub Tartus? Reedene päev veereb kiirelt kohtumistes töölisnoortega ja kolhoosinoortega. Püüame näidata külalistele meie ülikooli ja linna parimaid ettevõtteid, ka omavahel tutvuda. Järgmisel päeval toimuvad vastuvõtud ja pressikonverents, kus tahame tutvustada külalistele meie ülikooli ja komsomolielu. Laupäeva õhtul toimub suur rahvaste sõpruse ball «Vanemuise» kontserdisaalis, Kutsume kõiki üliõpilasi. Tantsime ja laulame, samuti vaatame, kuidas teevad seda teised. Püüame teha ülikooli klubis samateemalist õhtut. Muidugi, kurb lugu on selles, et kontserdisaal ja ülikooli klubi meid kõiki ei mahuta ja kuigi häid lambaid mahuks palju ühte lauta, ei luba tuletõrjujad «Vanemuisesse» mahutada viit tuhandet inimest. Pääsmete müük algab järgmisel nädalal, aga olgu iga mees ise hakkaja ja kiire teaduskonna sekretärilt pääset nõudmas. Osa pääsmeid läheb muidugi ka vabamüügile, aga või sa alati karvamütse ja botikuid saad, kui nad müügil on. Ülikooli esindavad ballil rahvakunstiansambel, meie populaarne naisvõimlejate kollektiiv, «Kuup ja Kera», folkansambel ja paljud teised. Kes külalistest? Kannatage, ei tihka öelda. Kui ma ütlen, et tuleb üks Poola populaarsemaid üliõpilaslauljaid, siis te ei usu, aga ometi kipub asi nii olema. Et tuleb muusikuid Kaunasest, Jerevanist, ka seda kõike te näete ise! Pühapäeval kutsume teid ülikooli aulasse, Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilaste kontserdile, terviklik kava, segamini küünalde ja luuletustega. Kes loeb, kes mängib, eks seda näete siis. Ansamblit juhib Jaan Õun. On veel kavas üks üritus, aga sellest ei tihka rääkida. Soome protestilauljad. Kui kusagil reklaami näete, siis tormake! Kuhu? Nojah, eks ikka sinna, kus neid pääsmeid ülikoolis ikka antakse. Ja ongi üldine linnulend üle päevade. Tulevad müügile vastavad märgid. Kas suured, küsite teie. Jah ja hästi kenad, vastan mina. Ilmub ajalehe eriväljaanne. Tuleb näitus. Mis veel? Aitab küll. Katsume sellegagi hakkama saada.

Jätame ainult meelde: rahvaste sõpruse päevad: 21.—23. aprillini. Pääsmete jaht algab järgmisel nädalal.

TIIT KOLDITS

Tuusikud

Tartu Riikliku Ülikooli ametiühingukomiteele on saabunud 1972. a. II kvartaliks puhkekodutuusikuid alljärgnevalt:

pansionaat «Mahindzauri»	3. 06.—20. 06.	— 2	tk. á	18.—	rbl.
Jurmala «Dzintari»	19. 06.—30. 06.	— 2	„ „	7.20	„
Pühajärve	23. 05.— 3. 06.	— 2	„ „	7.20	„
„	3. 06.—14. 06.	— 3	„ „	7.20	„
Laulasmaa	29. 04.—10. 05.	— 3	„ „	7.20	„
„	23. 05.— 3. 06.	— 3	„ „	7.20	„
„	28. 06.— 9. 07.	— 3	„ „	7.20	„
Laulasmaa (telk)	17. 06.—28. 06.	— 3	„ „	7.20	„
Võsu	24. 05.— 4. 06.	— 4	„ „	7.20	„
„	26. 05.— 6. 06.	— 2	„ „	7.20	„
„	4. 06.—15. 06.	— 2	„ „	7.20	„
„	17. 06.—28. 06.	— 2	„ „	7.20	„
Võsu (telk)	18. 06.—29. 06.	— 2	„ „	7.20	„
„ „	30. 06.—11. 07.	— 1	„ „	7.20	„

Soovijail esitada avaldused tuusikutele a/ü komiteesse hiljemalt 27. aprilliks 1972. a.

Neil, kellel on esitatud avaldused II kvartaliks sanatoorsete tuusikute saamiseks, palutakse tulla a/ü komiteesse, et täpsustada sanatooriumi aega ja kohta.

Ametiühingukomitee

Kaks päeva Nelijärvel

Laupäeval, 8. aprillil kogunes Nelijärve turismibaasi kõrgemate koolide ametiühingute aktiiv. Kokkutuleku läbiviijaks oli ametiühingute vabariikliku komitee juures asuv üliõpilasnoorsoo komisjon — esimees J. Kurba TPI-st, TRÜ esindaja komisjonis L. Rehema.

Kokku sai osavõtjaid 50 ringis. Kohal oli kõrgemate koolide a/ü-komitee esimees E. Kaas, TRÜ ja Tallinna kõrgemate koolide a/ü-komiteede esimehed, üliõpilasaktiiv Tallinnast ja TRÜ-st, «Tallinna Polütehniku» toimetaja H. Ok ja pressiklubi esindajad, samuti EPA ajalehe kaastöölised.

Muu jutu hulgas jõuti lõpuks ka kõrgemate koolide ajalehtedeni. Arutelu, mis algas rõdusaali suures ringis ja lõppes pressi esindajate omavahelise vestlusega, oli mitmeti huvitav. Rõhutati, et kõrgemate koolide häälekandjate vaheline koostöö on viimasel ajal lausa soiku jäänud. Harva vilksatab Tartu lehtedes materjale Tallinna üliõpilaste elust ja vastupidi. Ometi oleks vahetus mõlemale soodne. «Tallinna Polütehnik» kannatab kroonilise materjalipuuduse all ja «Tartu Riiklikus Ülikoolis» peavad üsna sisukadki artiklid vahel mitu nädalat avaldamisjärge ootama. Et tartlaste materjal huvi pakuks ja seda loetaks, arvasid TPI esindajad üksmeelselt. Kui Tallinna—Tartu kõrgemate koolide vaheliste sidemete nõrkust saab veel vabandada pika vahemaaga, siis hoopis kummalisem on, et ERKI ja TRK, kelledel oma ajaleht puudub, pole siiamaani sugugi huvitatud olnud koostööst «Tallinna Polütehnikuga». Nende poolt pakutav materjal oleks lugejale teretulnud nii Tallinnas kui Tartus. Pakuti välja ka mitmesuguseid koostöö variante: saata TRÜ žurnalistika eriharu tudengid vahel «Tallinna Polütehnikut» küljendama, teha mõni lehenumber «Tartu Riikliku Ülikooli» ja «Tallinna Polütehniku» peale kahasse, leida kummaltki poolt mõned üliõpilased-korrespondendid, kes varustaksid vastaslehte materjalidega. Ülikooli lehele heideti ette liigset akadeemilisust ja kuivust. Kuuldus arvamusi, et «Tartu Riiklik Ülikool» pühendab liiga suurt tähelepanu rektoraadi ja parteikomitee materjalidele, mille tõttu tudenglik osa lehes jääb napiks.

Õhtul pakkusid meelelahutust soome saun, viktoriin ja tantsumuusika, «Kuup ja Kera» ning EPA — TPI ühendatud *show*-trupp, mis eriti sügava elamuse jättis kõrvadele.

Järgmisel päeval rääkis J. Kurba TPI poolt korraldatavast suurest sõprusfestivalist, mis toimub Tallinnas 1.—22. aprillini. Esinejaid ja esindajaid on kutsutud mitmetest liiduvabariikidest. Ka kõik Tartu tudengid, kel selleks soovi leidub, on peol teretulnud. TPedI esindaja rääkis õpperühmade vahelise võistluse organiseerimisest. E. Kaas andis ülevaate Nõukogude Liidu ametiühingute 15. kongressi põhiprobleemidest.

Kokkuvõtteks võiks ehk öelda, et ega selle kohta, kus mida ja kuidas tehakse, eriti head ülevaadet küll ei saanud. Sõnavõtud olid juhuslikud ja erinevatest ainevaldadest. Kuid oma osa kõrgemate koolide aktiivi tutvustamisel ja uute sidemete sõlmimisel kokkutulek kahtlemata täitis. Ja veel, teisel päeval, kui kuulasin sõnavõtjate esinemist, vaatasin hõredaks jääma kippuvaid kuulajate ridu, tuli meelde üks lauseke, mida olin kuulnud eelmisel õhtul «Kuubi ja Kera» programmis: «Vähem sõnu, suurem kari».

E. KÕRGE

Leo Leesment

Leo Jaani p. LEESMENT sündis 17. aprillil 1902. a. Riias advokaadi pojana, omandas alg- ja keskhariduse Pärnus ja lõpetas gümnaasiumi eksternina Tartus. 1918—1921 teenis sõjaväes. 1921—1925 õppis Tartu ülikooli õigusteaduskonnas, mille lõpetas I järgu diplomiga, oli ülikooli teaduslik stipendiaat Eestimaa õiguse ajaloo alal Tartus ja hiljem Viinis.

1926. a. omandas Tartus õigusteaduste magistri ja 1932. a. doktori kraadi. Doktoridissertatsioon käsitleb varguse ja röövimise kuritegusid Vana-Liivimaal (saksa keeles trükitud 1931). Alates 1927. a. töötas Tartu ülikoolis ajutise õppejõuna ja alates 1935. a. koosseisulise dotsendina, lugedes õiguse ajalugu (erikursusi). 1931.—1932. a. täiendas end Pariisis (õiguse ajaloo ja orientaalkeelte alal). Nõukogude ülikoolis alustas töötamist 1940./41. õ.-a. 1944/1945. õppeaastast kuni 1949/1950 õppeaastani oli L. Leesment riigi ja õiguse ajaloo kateedri dotsent, 1956—1965 kuni pensionile siirdumiseni töötas ta peamiselt TRÜ Teadusliku Raamatukogu haruldaste raamatute ja käsikirjade osakonna juhatajana.

Alates 1965. aastast on juriidiliste teaduste doktor dotsent L. Leesment mittekoosseisulise õppejõuna õpetanud peamiselt riigi ja õiguse ajalugu. Ühtlasi kuulub ta teaduslikke kraade omistava Õigus- ja Majandusteaduskonna nõukogu koosseisu. Ta on avaldanud teaduslikke töid eesti, vene ja saksa keeles Vana-Liivimaa õigusajaloo, Kihnu varasema ajaloo, Saaremaa halduskonna finantside kohta 1918.—1919. a., artikleid «Nõukogude Õiguses» jm.

Juubilar tunneb elavat huvi Balti õigusallikate kõrval Vene, Hiina ja Skandinaavia feodaalse õiguse ning juriidilise ja ühiskondlik-poliitilise terminoloogia vastu vene, läti, prantsuse, saksa, rootsi, hiina jt. keeltes.

Tema huvitavad vestlused Tartu linnast ja selle ajaloost on köitnud külalisi nii kodu- kui ka välismaalt. Õigusteaduskonna üliõpilased on saanud temalt palju kasulikke näpunäiteid oma teaduslike tööde koostamisel. Teaduskonna kollektiivis on L. Leesment võitnud lugupidamise abivalmis ja hoolsa kolleegina.

KOLLEEGID
ÕIGUSTEADUSKONNAST

VISARID 6

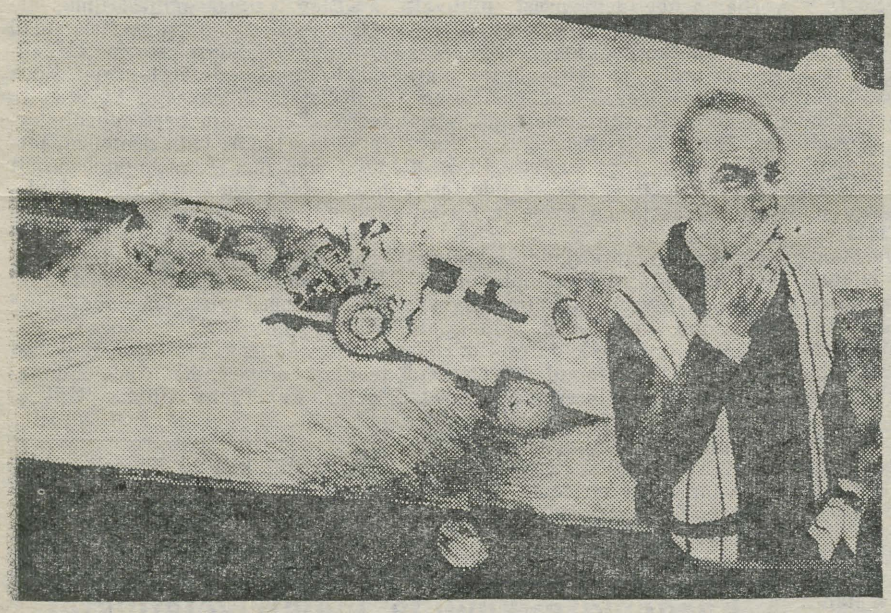

Leningradi maanteel. Õli. **Rein Tammik.**

Jaan Kaplinski. Metsotinto. **Kaljo Põllu.**

Ooteaeg. Tušš. **Lembit Karu.**

Osavõtjaid on sel näitusel seitse — R. Tammik, P. Urbla, E. Urbla, K. Põllu, E. Tegova, L. Karu ja A. Pilt. Oma arvamusi näitusest avaldavad seekord mõned meie kunstispetsialistid.

Hans Trass:

Visaritel paistavad pildid järjest suuremaks minevat, aga mind kõidavad siin väiksemad tööd rohkem.

Kõige tugevam sel näitusel on kindlasti K. Põllu. Rabab Eilarti portree, see on vapustav üldistus. Teiseks tugevamaks tööks pean Kaplinski portreed.

Tammiku «Subbi portree» kohta ütleks, et on huvitav kompositsioon, julgelt intrigeerivalt tehtud. Tunned end kohe häirituna.

Meeldib Urbla «Torso». Annaksin sellele nimeks «apelsin», veidi lõhnav, ilus . . .

Visarite juures meeldib mulle kõige enam, et nad alati sürpriise välja mängivad. Ja et neil on oma nägu, nad on saavutanud oma sisemise olemise, kontseptsiooni. Kuivõrd terviklik see on, on iseasi. Visarid on igati normaalne, analoogiaid omav suund meie noorte kultuuris. Peaksin nende taotlustele vastavateks teatris Toominga-Hermaküla omi, samuti käib sinna alla teatud rühm noori teaduses, kes otsivad, purustavad, häirivad . . . See on aja vaim.

Kaur Alttoa:

Kõigepealt Visaritest. See oli küllalt kindel rühmitus, mida muuhulgas sidusid kohvikunäitused. Praegune koosseis on küllalt ebamäärane oma tasemelt — sinna kuuluvad juba neli-viis aastat esinenud mehed ja debütandid.

Üldiselt on raske teha üldistusi grupi kujunemise kohta nii muutuva koosseisu juures. Võime rääkida ühe või teise arengust või mittearengust, aga enam ei saa rääkida arengust Visarite I—VI näituse põhjal. Ka peab nentima, et produktsiooni suhtelise vähesuse tõttu jääb eksponeeritavate tööde selektsioon väheseks, mis ei tule alati kasuks esinejatele endile ega ka näitusele.

Kõige enam sellel näitusel meeldib Tammik. Tema paremaks tööks siin pean «Leningradi maanteed». Subbi portreel jääb pildi teine pool veidi tühjaks. Tammiku väärtuslikuks omaduseks pean ta leidlikkust ideede osas. Kui üldiselt on eesti kunstis katsetusi rohkem vormis, sisus kohtame huvitavaid leide harvem, siis Tammikule võiks pigem ette heita konservatiivsust vormis, kusjuures temaatika üllatab.

Visarite varasemate näituste tase — iseasi kui kõrge — oli ühtlasem. Nüüd on kooseis tunduvalt diferentseeritum. Maalis kuulub Tammik meie noorema generatsiooni tugevamate hulka. Debüteerivate graafikute olukord pole just kiita, sest kriteeriumiks on K. Põllu vabariigi tipptasemel olnud tööd. (Muide, Põllu eksponeerib oma graafikat esmakordselt Visarite näitusel). Kuid nõudmised, mis näitusel esitatakse, on kõigile võrdsed.

Tiina Abel:

Et näen «Visarite» näitust õieti esmakordselt, siis saan nende kunstnike kohta arvamust avaldada ainult antud näituse põhjal. Kõige enam imponeerivad A. Pilt ja K. Põllu. Pildi juures on tore just see, et ta oma noorusele vaatamata midagi antud tasemel välja pakkuda suudab.

Tammik ei istu, eelkõige ebameeldiva koloriidi ja vastiku maalimismaneeri tõttu. Mulle tundub, et ta pildid on tühjad, seda mitte ainult pildi pinna täitmise mõttes, vaid hoopis enam sisult. Puhuti jääb mulle mõistmatuks, miks peab kunstnik oma omapära rõhutama mingi väga konkreetse detailiga, mis suurt osa ta töödest läbib. Tammiku puhul on selleks detailiks ta ruuduline lina. Jah, paistab, et fotografeerimine on jälle moes. Millega muidu seletada nii hoolikalt maalitud trükikirjajälgi K. Põllu portreel.

Põllu on armas. Oma piltide sumedusega mõjub ta antud näitusel kuidagi rahustavalt. Sama võib öelda ka Urbla, eriti tema «Torso» kohta.

See niivõrd vastuoluliste töödega näitus tekitab küllap ka vastuolulisi arvamusi, mis kindlasti ei baseeru mitte niivõrd nende tööde objektiivsetel väärtustel, kuivõrd olenevad ühe või teise inimese hingeelu erinevustest.

Ain Raitviir:

Näitus tervikuna on dekadentlik. Aga esile tahaks tõsta Tammikut ja Põllut. Tammikult tundub kõige ühtlasem K. Põllu portree. Suur pilt («Subbi portree») on vist liiga suurena välja kukkunud, pool pildist on lage. Sinna oleks võinud näiteks vanni monteerida, (arvestades autori popkunsti kalduvusi). Üldiselt pean Tammikut päris perspektiivikaks meheks, ta on kiiresti saavutanud eesti kunsti keskmise taseme ja võib sealt edasigi minna.

Põllu pöördumine ühiskondliku temaatika poole, ta portreed meie silmapaistvatest kultuuritegelastest märgivad uut kvaliteeti. Eriti Eilarti portree metsa foonil on tähelepanuväärne. «Janu» tundub natuke magusavõitu.

Tegova kohta sobiks võrdlus «tapetud lõvi», ta on sattunud lootusetuse kordamise rappa.

Visaritest üldse: olen neilt ikka saanud meedivaid elamusi, kuid mitte suuri kunstivapustusi. Siiani pole kohanud tõsisemaid taotlusi, ikka on jäädud oma väikeste hingesoppide ammutamise juurde. Muide, olen seisukohal, et kunsti ei tohi surmtõsiselt võtta.

Academia Gustaviana majanduslikust olukorrast

Ülikooli ajaloost Tartus

(Algus «TRÜ» nr. 11.)

Kui eelnevalt oli juttu Academia Gustaviana eelarvest, siis nüüd püüaksime jõuda selgusele selles, kui palju nimetatud kõrgemale õppeasutusele

tegelikult välja maksti.

Academia Gustaviana kohta olemasolevatest arhiivimaterjalidest ilmneb, et kõige enam maksti õppejõudude palkadeks 1632. a. — 3333 hõbetaalrit, 1639. a. juba 5701, edasi 1644. a. — 4450 (milline summa esines õige mitme aasta vältel), 1652. a. — 5706, et siis langeda 1656. a. 202 ja 1658. a. 1500 taalrini. Ametnike palkadeks kulutati aastas tavaliselt 600 hõbetaalrit (1633—1636 oli keskmine 350 taalri ümber, 1639 koguni 1442 taalrit, seejärel stabiliseerus 600-le), üliõpilased said esimestel aastatel 3000—4000 hõbetaalri ringis, alates 1639. a. aga järjekindlalt 2800 taalrit, raamatukogu sai 1639. aastast 150 taalrit; muud kulud olid küllalt ebaühtlased, kõikudes nullist kuni 2513 taalrini (1640. a.). Väljamakstud üldsumma kõikus 8000 taalri ümber, küündides 1638. a. 11 195 taalrini ja langedes 1656. a. 202 taalrini.

Arhiiviandmetest selgub, et suuremad kõikumised Academia Gustaviana väljaminekutes esinesid tegevuse esimestel aastatel seoses mõnel aastal tekkinud palkade võlgnevustega ja siis nende tagantjärele maksmisega. Raskused ülikooli õppejõududele palkade maksmisel tekkisid 1630. aasta keskpaiku. Kuigi 1635. a. kulutati üle 3000 hõbetaalri, jäädi võlgu 2932 hõbetaalrit 25 ööri. 1636. a. tõusis võlg juba 5301 hõbetaalrini ning 1637. a. koguni 5836 hõbetaalrini.

Selline raske olukord ei kestnud aga kaua. Juba 1638. a. suudeti suurem osa võlast ära maksta, nii et see vähenes 1351 hõbetaalrini. 1639. a. maksti kinni kõik palgavõlad ning ülikooli kassasse jäi juba 104 hõbetaalrit tagavaraks. Alates 1644. a. said ülikooli õppejõud ja ametnikud palka ning üliõpilased stipendiumi ettenähtud summa suuruses, kusjuures mõnel aastal ületas üldsumma ka 8000 hõbetaalri piiri.

Uuesti sattus Academia Gustaviana majanduslikesse raskustesse pärast seda, kui kuninganna Kristtina pantis 1652. a. lõpul eraisikuile Ingerimaal asuvad ülikooli mõisad. Pantimine pidi olema mõeldud küll vaid kolmeks aastaks ning seni pidi ülikoolile makstama sularaha, kuid tegelikult ei peetud sellest kinni ning juba 1653. a. tekkis ülikoolil väike puudujääk. Pärast 1655. a. oli riik Academia Gustavianale võlgu jäänud juba 9022 hõbetaalrit, s. o. rohkem kui terve aasta eelarves ettenähtud summa. Peaaegu täielikult jäid maksmata ka 1656. a. palgad.

Seega muutus ülikooli majanduslik olukord katastroofiliseks pärast seda, kui ta kaotas oma sissetulekud.

Ingerimaa mõisatest.

Seda seost silmas pidades esitas J. Vasar loogilisena tunduva järeldduse, et ülikool oli perioodil 1638—1652 majanduselus täielikult sõltuv oma mõisate sissetulekutest. Et aga Academia Gustaviana majanduslikku olukorda loeti halvaks, nähti põhjust mõisate väheses tulukuses. Ingerimaa oli XVII saj. algul tõepoolest rängalt laastatud ja talupojad pagenud, kuid 1630. aastateks on olukord ilmselt juba paranenud. Tegelikult sai ülikool talle kingitud mõisatest ligikaudu niisama palju, kui eelarve järgi ette oli nähtud. Erakordselt vähe saadi vaid 1637. a. (3309 hõbetaalrit), sest valitseja pidi tegema suuri mahaarvamisi pagenud ja vaeste talupoegade ning tühjade maade arvel. Tavalisest tunduvalt vähem laekus ka 1644. (5890 hõbetaalrit) ja 1645. aastal (5087 hõbetaalrit). Seevastu mitmel aastal saadi rohkem, kui ülikool oma koosseisude nimekirja järgi vajas.

Tegelikult pole aga Ingerimaa mõisad olnud ülikoolile ainukeseks sissetulekute allikaks. Vastavalt Kristina eestkostevalitsuse resolutsioonile 20. aug. 1638. a. pidi puudujäägi korral eelarves ettenähtud summa kättesaamise eest hoolt kandma Liivimaa kindralkuberner. Ülikooli arved näitavadki, et näiteks 1638. a. maksti lisaks mõisate sissetulekutele ülikoolile Ingerimaa rendist 4800 hõbetaalrit. Järgmisel aastal sai ülikool Soomest Liivimaale saadetud summadest 1750 hõbetaalrit ning Tartu renteist 466 hõbetaalrit. Peale Tartu rentei maksti ülikoolile sageli lisa ka Käkisalmist.

Kujutluse saamiseks tolle aja majanduselust tuleb veel arvestada, et suurem osa ülikoolile ettenähtud summadest laekus

natuuras.

Ingerimaa mõisatest sai Academia Gustaviana eeskätt rukist, otra ja kaera, selle kõrval vähemal määral nisu, herneid, humalaid, liha jms. ning vähem raha. Vastavalt sellele said professorid oma palga enamasti viljas. Naturaalmajanduse osatähtsus oli nii suur, et isegi raamatukogule ei antud raamatute ostmiseks mitte sularaha, vaid 1640. a. näiteks 133 tündrit kaera, millele 150-hõbetaalrise summa täissaamiseks lisati vaid 12 ööri rahas. Seevastu üliõpilaste stipendiumid maksti suuremalt jaolt välja sularahas, kuid ka neil tuli osa ettenähtud summa eest vastu võtta nisu ja kaera.

Senises kirjanduses on seisukoht, et Academia Gustaviana

professorite palgad

olid väga kasinad. Professorid ise on esitanud Rootsi võimudele korduvalt palvekirju, milles nad oma majandusliku olukorra parandamiseks paluvad mitmesuguseid soodustusi. Nad paluvad, et iga professor peale oma tavalise palga saaks ühe talupoja, et neil lubataks pidada Emajõel oma kalureid, et matustel tasuta kellasid helistataks, et professorite leskedele antaks eri privileeg õlle pruulimiseks, et professorid vabastataks õlle pruulimisel nõutavast aktsiisist jne.

Otsustamaks professorite palkade suuruse üle tuleks neid võrrelda teiste riigiametnike palkadega samal perioodil. Kõigepealt paistab kohe silma, et professorite palgad pole võrreldavad kõrgemate riigiametnike omadega. Tunduvalt rohkem sai muidugi Liivimaa kindralkuberner (3000 hõbetaalrit), samuti ka kindralkubermanguvalitsusse kuuluv kammeriir, kes juhtis kubermangu majandusasju (1300 hõbetaalrit aastas). Rohkem said ka kindralkubermanguvalitsuse kaks sekretäri (saksa sekretär 1000 hõbetaalrit, rootsi sekretär 600 hõbetaalrit). Väga kõrgepalgaline ametnik oli Tartus ka õuekohtu president (1500 hõbetaalrit).

Enamik riigiametnikke sai siiski vähem palka kui ülikooli professorid (tavaliselt 400 hõbetaalrit). Näiteks kindralkubermanguvalitsuse kirjutajad said 225 hõbetaalrit, maamõõtja 240 hõbetaalrit. Küllalt oli inimesi, kelle palk oli õige mitu korda väiksem. Riigi palgal olevatest koolmeistritest (õpetasid sõdurite lapsi) sai Pärnu koolmeister 54 hõbetaalrit, Tartu oma 50 hõbetaalrit. Kiriku kellamees sai vaid 18 hõbetaalrit.

Tehes kokkuvõtte Academia Gustaviana majanduslikust olukorrast XVII saj., näeme, et väidetes Tartu Ülikooli suurte finantsraskuste kohta on paljugi liialdatut. Teiselt poolt tuleb hoiduda ülikooli olukorra idealiseerimisest. Võrreldes Rootsi riigi muude kulutustega oli Academia Gustavianale eelarves ettenähtud summa väga tagasihoidlik. See ei võimaldanud ülikooli koosseisu välja arendada asutamisel lubatud suuruses (17 korralist ja 2 erakorralist professorit). Raskused tekkisid ülikoolile vajaliku hoone ehitamisel, rohkem raha oleksid vajanud trükikoda ja raamatukogu. Ka oli Academia Gustaviana tegevuses kaks tõepoolest rasket perioodi: (1) aastad 1635—1637 ja (2) lõpuperiood aastail 1654—1656. Nende vahele mahub aga ajavahemik 1638—1653. Nimetatud perioodil oli ülikooli majanduslik olukord tolle aja tingimusi arvestades rahuldav. Ülikool sai kätte talle eelarves ettenähtud summad ja üksikuil aastail isegi rohkem, nii et see tegi võimalikuks normaalse õppe- ja teadusliku töö oma aja olusid ja mastaape arvestades.

H. PIIRIMÄE

August Annistit mälestades

Foto pärineb A. Annistile Kristjan Jaak Petersoni auhinna üleandmise tseremoonialt.

August Annist on olnud eestikeelse Tartu Ülikooli esimesi kasvandikke, sest ta immatrikuleeriti 1919. a. varsti pärast ülikooli taasavamist. Et tol ajal töötasid Tartus mitmed soome õppejõud, ärkas andekal üliõpilasel huvi soome kirjanduse ja kultuuri vastu ning see jäi talle üheks harrastusalaks kogu eluaja. Üliõpilasena aitas ta ellu kutsuda mitu akadeemilist organisatsiooni (Akadeemiline Kirjandusühing, Emakeele Selts, Üliõpilaste Karskusühendus, üliõpilasselts «Veljesto» jt.) ning võttis nende tegevusest juhtivalt osa. Juba 1923. a. lõpetas ta ülikooli kahekordse magistrikraadiga (eesti keele ja kirjanduse alal) ning asus edasi õppima Soome, Saksa- ja Prantsusmaale. Ta alustas Tartu Ülikoolis 1929. a. loengute pidamist ja kaitses 1935. a. doktoriväitekirja. Nõukogude perioodil töötas ta TA Keele ja Kirjanduse Instituudis.

A. Annist on kirjanduse, rahvaluule ja kultuuri alal töötanud väga produktiivselt ja mitmekülgselt: kirjutanud eriteoseid, lühemaid uurimusi ja artikleid, esseid, retsensioone, toimetanud koguteoseid ja seeriaid, publitseerinud klassikute teoseid ja kirjavahetusi, avaldanud proosa- ja luuletõlkeid, kirjutanud ise luuletusi ja poeeme. Põlise väärtusega on tema koostatud kolmeosaline «Soome antoloogia» (1930—1934), «Kalevala» tõlge (1939, uustrükk 1959), antiikeeposte «Ilias» (1960) ja «Odüsseia» (1963) ning vene «Bõliinade» (1955) ja «Lugu Igori sõjaretkest» (1965) eestindused. Publitseerijana on Annist avaldanud «Koidula ja Almbergi kirjavahetuse» (1925), K. Raua ja H. Mugasto illustreeritud «Kalevipoja» (1935), kaasautorina Fr. R. Kreutzwaldi viieköitelise «Teosed» (1953) ja autorite kollektiivi juhtiva liikmena «Kalevipoja» tekstikriitilise juubeliväljaande (1961—1963).

Tartu ülikoolis pidas A. Annist 1929—1945 loenguid ja seminare kirjanduse, esteetika ja rahvaluule alalt. Teadusliku töö liinis uuris ta Kreutzwaldi «Kalevipoega» ja avaldas sellelt alalt kolm teost: «Kalevipoeg eesti rahvaluules» (1934), ««Kalevipoja» saamislugu» (1936) ja ««Kalevipoeg» kui kunstiteos» (1944). Hiljem kirjutas ta selle jätkuna «Friedrich Reinhold Kreutzwaldi muinasjuttude algupära ja kunstiline laad» (1966). Samasse tsüklisse kuulub teos ««Kalevala» kunstiteosena» (1944), mis on ilmunud ka soomekeelsena. Pikemaid ülevaateid on Annist kirjutanud A. H. Tammsaare, M. Metsanurga, H. Raudsepa jt. loomingu kohta. Soome kirjanduse põhjaliku tundjana on ta avaldanud uurimuslikke artikleid esileküündivaist soome autoreist (A. Kivi, A. Järnefeldt, V. A. Koskenniemi, J. Lehtonen jt.). Ajakirjades «Eesti Kirjandus» ja «Looming» kirjutas ta paari aastakümne kestel ulatuslikke ülevaateid soome ilukirjandusest ja humanitaarteaduste uudisteostest, millega rikastas eesti lugeja teadmisi ja süvendas eesti-soome kirjanduslikke suhteid.

A. Annist on juhtivalt tegev olnud kirjanduslikes organisatsioonides (Akad. Kirjandusühing, Eesti Kirjanduse Selts jt.) Viimases toimetas ta populaarteaduslikku sarja «Elav teadus», millest ilmus üle 100 numbri; tal oli rohkesti teeneid ka tõlkekirjanduse seeria «Maailmakirjandus» elluäratamisel. Koos J. Käisi ja J. Roosiga kirjutas ta teose «Eesti populaarteaduslik kirjandus» (1940). Hilisematel eluaastatel ühendas Annist õnnestunult oma eruditsiooni pakitseva luuleandega, mille viljana valmisid rahvalaulu elementidest kokkupandud eepilised luuleteosed «Lauluema Mari», «Karske Pireta, maheda Mareta ja mehetapja Maie lood» ning «Udres-Kudres, Päeva poeg».

Mitmekülgset ja produktiivset teadlast ning endist õppejõudu ei tohiks ka Tartu Riiklik Ülikool unustada.

R. PÕLDMÄE

17. aprillil kell 16 ülikooli aulas

MÄLESTUSÕHTU

August Annist — teadlane, kirjanik, inimene

Kõrgemate koolide meistrivõistlustel laskmises

saavutas võistkondliku esikoha 165,5 punktiga TRÜ koondis (treener Juhan Võrno). Järgnesid TPI (92 p.), EPA (20,5 p.) ja TPedI (18 p.).

Õhupüssiharjutus VP-4, mehed: 1. Jüri Utt (TPI) 331 s. 2. Peeter Teinfeldt (TRÜ) 327 s. 3. Rein Reitel (TRÜ) 326 s.

VP-4, naised: 1. Tiiu Vaheväli (TPI) 333 s. 2. Ilme Palts (TPI) 328 s. 3. Reet Žabolotski (TRÜ) 318 s.

Väikepüssi standard MV-5, mehed: 1. Agu Nigul (TRÜ) 551 s. 2. Jüri Utt (TPI) 549 s. 3. Tiimar Sokk (TRÜ) 537 s.

MV-5, naised: 1. Tiiu Vaheväli (TPI) 533 s. 2. Piret Lees (TPI) 506 s. 3. Signe Kalevik (TRÜ) 492 s.

Matšpüstol MP-3, mehed: 1. Peep Sõber (TPedI) 273 s. 2. Kalju Mängli (TRÜ) 263 s. 3. Jüri Talvet (TRÜ) 261 s.

MP-3, naised: 1. Lea Tsärnets (TRÜ) 244 s. 2. Tatjana Bulik (TPI) 241 s. 3. Laimdota Rohumets (TRÜ) 231 s.

Spordipüstol MP-5, mehed: 1. Peep Sõber (TPedI) 584 s. 2. Rudolf Virolainen (EPA) 577 s. 3. Jüri Talvet (TRÜ) 562 s.

MP-5, naised: 1. Liivi Üüde (TRÜ) 532 s. 2. Laimdota Rohumets (TRÜ) 524 s. 3. Tatjana Bulik (TPI) 520 s.

J. T.

Iaudtennises

tuli võitjaks TPI. Meie ülikooli lauatennisistid vahetasid möödunudaastase kolmanda koha teise vastu. TPI-le kaotati 1 : 9. Ainsa punkti tõi Rein Lindmäe. Pedagoogilist Instituuti võideti 9 : 4. Rein Lindmäe, Peeter Sumre, Heinar Puhkim ja Avo Steinberg võitsid igaüks kaks vastast. Naisüksimängu võitis Juta Methusalem (TPI). Avo Steinberg (TRÜ) oli kolmas. Meesüksikmängus oli järjekordselt parim Jaan Härmas (TPedI), Rein Lindmäe kaotas talle 0 : 2 ja jäi teiseks. Naispaarismängus said meistrimärgid Milvi Mauer — Juta Methusalem Tallinna Polütehnilisest Instituudist. Segapaaridest tuli esimeseks Rein Lindmäe koos Milvi Maueriga. Peeter Sumre — Avo Steinberg said kolmanda koha. Meespaarismängus olid märgatavalt paremad Jaan Härmas — Rein Lindmäe.

ENN HALLIK

MALETAJAD!

19. aprillil algavad TRÜ 1972. a. meistrivõistlused välkmales. Võistluste algus kell 18 V. Kingissepa t. 19.

Kirjandusringis

Reedel, 14. aprillil toimub ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi töökoosolek teemal: «Eesti rahvaluule». Rahvalaule analüüsivad üliõpilased M. Ots, M. Tarum, P. Eerme, E. Jakobson.

Kuulame rahvalaule helilindilt, samuti elavas esituses.

Algus kell 18, aud. 140.

RINGI JUHATUS

14. aprillil kell 20 räägib Jaanus Paal geograafiakateedri auditooriumis (Vanemuise 46—327) entroopiast ja looduskaitsest.

*

22.—23. aprillil istutame Mahtra metsamajandis metsa. Välja sõidame 21. aprilli õhtul kell 18 Vanemuise t. 46 õppehoone eest. Tagasi jõuame 23. aprilli õhtul. Ööbime Sinialliku jahilossis. Kaasa võtta magamiskotid.

Sõita soovijail palume teatada endast hiljemalt 18. aprilliks. Sõiduks registreerivad teid Tiiu Vahtras (Pälsoni 14—313), Epp Talisoo (Leningradi mnt. 25—913) ja Avo Vaan (Betooni 3—435).

RINGI JUHATUS

Läki matkama!

TRÜ Spordiklubi ja kergejõustiku kateeder korraldavad 23. aprillil jüripäeva matka, mis aitab natukenegi suusatalve puudujääke tasa teha. Värsket õhku hingama kutsutakse üliõpilasi, õppejõude ja teenistujaid — kõiki, kes ülikooliga seotud. Start on avatud kella 10—11 nii Kingissepa tänava võimla ees kui ka TRÜ staadionil. Ka VTK uusi järgunorme saab täita. Pikemalt järgmises ülikooli lehes.

Matkahuvilised

Peatselt algab suvine matkahooaeg ja praegu on viimane aeg rännuteede planeerimiseks. Kuhu minna, millist masruuti valida, kuidas matka vormistada ja kõigile muudele küsimustele saavad jalgsimatkajad vastuse 18. aprillil kell 18 Turismiklubis (Mitšurini 35). Jalgsimatka sektsiooni koosolekust võtab osa ka vabariikliku marsruut-kvalifikatsioonikomisjoni esimees, meistersportlane R. Tamming.

Neid aga, kes tunnevad huvi veematkade vastu, kutsutakse Turismiklubisse 20. aprillil. Kell 17 räägivad seal vabariikliku veematka sektsiooni juhid veematkajate plaanidest. Eriti oodatud on kõik need, kellel on kas oma süst või võimalik kasutada asutusele kuuluvat süsta. Arutatakse ka maipühade veetmist süstadel. Valitakse veematka sektsiooni juhatus.

A. SIRKEL,
Turismiklubi esimees

TRÜ ALMAVÜ komitee teatab

Võidupüha, 9. mai tähistamiseks korraldab TRÜ ALMAVÜ komitee ekskursiooni marsruudil Tartu—Salaspils (memoriaalkompleks sakslaste koonduslaagri asukohal) — Vilnius—Pirciupis (sakslaste poolt hävitatud leedu küla asukoht) — Lida—Belovežje—Brest (kangelaskindluse külastamine) — Kobrin (A. Suvorovi muuseum) — Minsk — Kuulsuse kurgaan — Hatõni V. I. Lenini preemiaga autasustatud mälestusansambel — Polotsk — Latgale kõrgustiku järvedeala — Rezekne — Audrini küla (sakslaste poolt hävitatud küla Ida-Lätis) — Ape—Tartu.

Väljasõit Tartust toimub 5. mail kell 15, tagasi jõutakse 10. mai õhtul. Soovijatel registreerida 10. aprillini komitee esimehe A. Pildi juures V. Kingissepa 19 kehalise kasvatuse ja spordi kateedris teisipäeval kella 11—12 ja neljapäeval kella 14—15 (telef. 333).

A. PILT,
ALMAVÜ Komitee esimees

MAALETAJAD!

19. aprillil algavad TRÜ 1972. a. meistrivõistlused välkmales. Võistluste algus kell 18 V. Kingissepa t. 19.

ÕIENDUS

Ajalehes nr. 11, reedel, 7. aprillil 1972. a. võib lugeda pealkirja «Bioloogia-Geograafiateaduskonna ÜTÜ konverents» alt järgmist ettekande pealkirja: «Ränga ekspluatatsiooni minevik ja tulevik» — A. Järvet (IV k).

Peab aga olema «Rõuge ekspeditsiooni minevik, olevik ja tulevik» — A. Järvet (IV k).

TOIMETUS

Tänase ajalehenumbri kujundasid eesti filoloogia žurnalistika eriharu III kursuse üliõpilased Ellen Aare, Silvia Baum, Salme Kala ja Tiina Sarv.

TOIMETAJA ASET. J. PEEGEL

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2209. MB-11913.

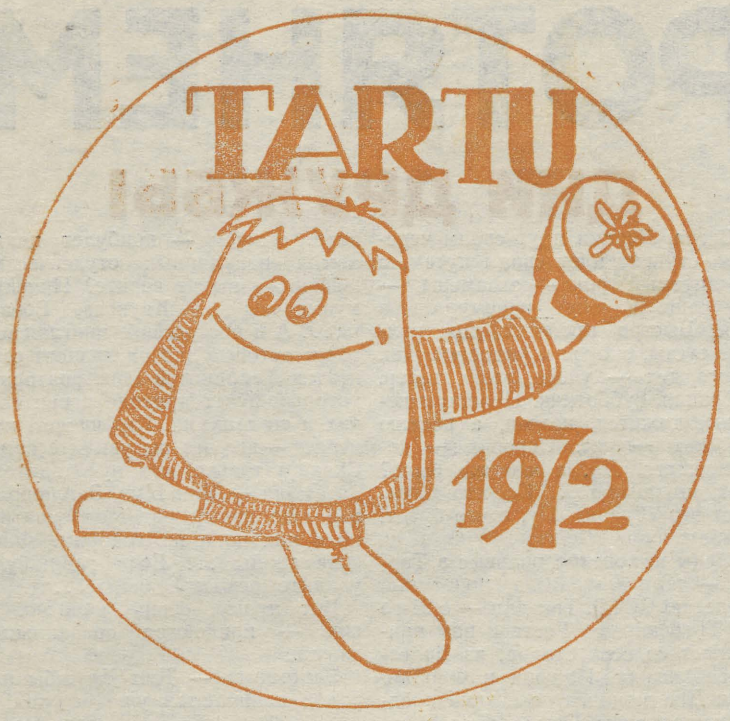

Rahvaste sõpruse päevade programm

Tartu Riiklikus Ülikoolis 21.—23. aprillini
Deviis: «Jääme truuks proletaarse internatsionalismi printsiipidele.»

21. aprillil
kell 15 — kohtumine töölisnoortega.
kell 20 — sõprusõhtu (soome saunas)

22. aprillil
kell 11 — lillede asetamine V. I. Lenini mälestussambale
kell 12 — vastuvõtt rektoraadis
kell 14 — pressikonverents komsomolitöö teemal
kell 19 — suur üliõpilasball

23. aprillil
kell 11 — tutvumine ülikooliga ja ekskursioon linnas
kell 14 — vastuvõtt ELKNÜ TRÜ komitees, pressikonverentsi jätkamine, kohtumised teaduskondades
kell 22 — Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilaste kontsert

EÜE-72

Virumaa

Eelmisel maleva-aastal sotsialistliku võistluse võitnud regioon paikneb sellel suvel Rakvere ja Paide rajoonis ning järved, jõed, Soome laht ja Virumaa metsad hoiavad linnatolmust eemal 285 tudengit.

On valida 14 rühma, üks parem kui teine.

Rakvere KEK annab tööd 20 Vohnja rühma liikmele, kes hakkavad valama karjalauda põrandat ja tuletõrje veehoidlat ning monteerima silohoidlat.

Sama asutus pakub niisamasugust tööd ka 20 Vihula rühma liikmele.

Mere ääres hakkab Rakvere Metsamajandile metsa raiuma 20 Käsmu rühma tudengit.

Need, kellele meeldib metsa istutada, pangu ennast kirja Lahemaa rühma, kuhu võetakse ainult 5 poissi ja 15 tüdrukut. Lahemaa rühmal avaneb võimalus rajada Looduskaitse Seltsi abiga vabariigi esimest rahvusparki.

Vaekülas veedab suve samuti 20 tudengit, kes aitavad Rakvere raj. ETKVL-il panna oma ladudele põrandaid ja katust.

Isemajandav on sel aastal Haljala rühm, kus 20 inimest ehitavad kaubanduskeskust.

Roelas on põhiliseks tööks montaaž. Rühm on isemajandav ja 25 tudengit hakkavad ehitama aklimatisaatorit tibudele.

Nii nagu kaks eelmist, on ka Põdrangu rühm isemajandav ning 20 tudengit teevad sama tööd mis Roelaski.

Kauni Viitna järve läheduses panevad maha soojustrassi 20 Rägavere rühma tudengit.

Paide rühma pääseb ka ainult 20 inimest. Ehituspartneriks on ETKVL Harju raj. jsk. ning põhitööks vundamendi ja müüri ladumine.

Sägaveres on ehituspartneriks Paide KEK, valatakse karjalauda põrandat, monteeritakse silohoidlat.

Niisamasugust tööd teevad 20 Anna rühma liiget. Partner — Paide KEK.

Paide KEK on ehituspartneriks Türi rühmale. 20 tudengit ehitavad koolimaja.

Ja lõpuks on jäänud veel Tamsalu. EKE Varustusvalitsusega kahasse ehitab 20 inimest ehitusmaterjalide tehase korpust.

Põhitööks on montaaž ja müüriladumine.

ALBERT SAUNANEN
EÜE-72 Virumaa regiooni komissar

Psühholoog Moskvast

Huvitava loengusarja nägemiskujundite tekke kohta pidas TRÜ psühholoogidele Moskva ülikooli psühholoogiateaduskonna professor V. Zintšenko. Nädala kestel toimus umbes paarkümmend loengut. Lektor ise on sama teema kohta kirjutanud niihästi kandidaadikui ka doktoriväitekirja ning hulga artikleid ja teoseid. Ta andis küsimuse kohta laialdase, võiks öelda rahvusvahelise ülevaate, kommenteerides huvitavalt ka meile kõigile tuttavat I. P. Pavlovi tingrefleksiide teooriat, selle käsitlemist n.-ö. loomulikumatesse piiridesse taandades. Oli palju juttu ka Marburgi kooli gestaltpsühholoogiast ja Ameerika biheiviorismi teooriast.

V. Ernits

Kõneoskuse kool

Akadeemik G. Naan räägib eneseteostusest kõnekooli ja Arstiteaduskonna teadusliku lektooriumi ühisel õppusel 26. aprillil kell 16.15 TRÜ aulas.

Kõnekooli nõukogu

Sünnilinnaks Jeisk

Tõmmu sarnakas nägu annab tunnistust, et tegu on kaugemalt sõitnuga. Ja nii ongi: Albert Baiburin esindab meie õppeasutuses tatari rahvust.

Sünnilinnaks on Jeisk Krasnodari krais. Praegu on ta V kursuse vene filoloog ning kirjutab diplomitööd vene pulmakombeist.

Miks langes valik niisugusele erialale?

«Ilmselt on see juba koolist — kool oli meil humanitaarkallakuga. Enam keeli, kirjandust ja muudki... Aga Tartusse ei sattunud ma kohe. Proovisin nimelt pääseda Leningradi ülikooli, kuid ei õnnestunud. Samas kuulsin, et lisaks iidsusele omavat teie ülikool üht parimat vene keele ja kirjanduse kateedrit terves Nõukogude Liidus...» Uus mõte sai teoks 1966. a. sügisel. «Kolmandal kursusel võimaldati mulle individuaalplaan slaavi etnograafiast ja folkloorist. Pisut «süüd» selles valikus oli ka prof. Juri Lotmanil...,» meenutab Albert Baiburin. Praegu võib ta pidada end juba edukaks nooreks teaduriks — tema nime all on mitmesugustes väljaannetes ilmunud 12 uurimuslikku artiklit. Meie ülikooli ÜTÜ konverentsidel on ta saavutanud kaks medalit — teisel ja kolmandal kursusel. Muuseas oli ta viimasel ajal ka ÜTÜ kirjandusteaduse sektsiooni esimees. Enne seda pidas vene filoloogia osakonna komsomolisekretäri ametit.

R. Joametsa foto

Traditsiooniline küsimus — kuidas meeldib Teile Tartu?

Vastus kõlas, et väga. «Ideaalne asukoht ülikoolile. Hea ja kodune elamine, samuti õppimiseks vajalik rahu. Sellepärast meeldib mulle siin enam kui näiteks Leningradis või Tallinnas, kuigi nende linnade ilu Tartu omaga võrreldav pole». Teda ei rahulda vaid siinsed raamatukogud. Tundub küll kurioossena, ent tema erialalt on kirjandust napilt. Eriti puudulik olevat sajandivahetuse perioodika, sama kehtib ka nüüdisaegsete Lääne ajakirjade suhtes. Seepärast tulebki tal sageli Leningradi sõita, et töötada NSVL TA Mikluhho-Maklai-nimelise Etnograafia Instituudi sealses filiaalis.

Lemmikharrastus ei erine õieti millegagi igapäevasest tööst, väga meeldib raamatutes tuhnida. Filoloogile olevat lugemine kõik! Võimatu on ju määrata, kus lõpeb kohustus ning algab meeldiv ajaviide, arvas Albert Baiburin. Belletristikast köidab teda eriti Puškin, samuti A. H. Hoffmanni jutud. Millekski muuks aega suurt ei jäägi, isegi mitte regulaarseks sportimiseks.

Ja viieaastasele stuudiumile ongi jäänud vaid punkt panna — hiljem meenutab ta seda kui oma Tartu-perioodi. Haridustee ei lõpe aga sellega — ees ootab aspirantuur Leningradi RÜ-s.

MIHKEL MUTT

Pühendatud raamatuaastale

Raamatukogu seekordne, V konverents (sisuliselt kuues) 20. ja 21. aprillil on pühendatud rahvusvahelisele raamatuaastale ja toimub raamatukogu ruumides Toomel. Kahe päeva jooksul esitatakse 14 ettekannet, sealhulgas mitmed tallinlaste ja vilniuslaste poolt.

Eile, konverentsi esimesel päeval oli ettekanne «Raamat nüüdisaegses ühiskonnas» (L. Peep). Eesti—Leedu kirjandussuhtest enne 1940. aastat kõneles Leedu NSV Riikliku Raamatukogu käsikirjade osakonna juhataja S. Skrodenis. Teistes ettekannetes käsitleti progressiivseid tendentse XX sajandi alguse eesti raamatu arenguloos (H. Johani), omanikumärgiga köiteid TRÜ Teaduslikus Raamatukogus (Ü. Tõnnov), Tartu Ülikooli raamatukogu raamatute loetavust 1802—1805 (E. Kudu), prof. F. Giese memoriaalkogu (T. Ilomets) ja TRÜ Teadusliku Raamatukogu fondides leiduvaid XVIII sajandi vene raamatuid (M. Rand).

Täna algusega kell 10 on dots. L. Tiigi ettekanne eesti paberi vesimärkidest. V. Toots käsitleb kunstilise kirja minevikku Eestis. E. Jaanson annab ülevaate M. G. Grenziusest Tartu Ülikooli trükkalina (1802—1817) ja I. Loosme Schnakenburgi kirjastuse tegevusest F. R. Kreutzwaldi teoste väljaandjana. Köitekunsti ajaloost on kaks ettekannet: «Raamatuköitmise algus Leedus» (E. Laucevičius) ja «Vene köitekunstist XV—XVII sajandil» (E. Valk-Falk). Õ. Utter ja M. Vahing vaatlevad paleotüübi *«Biblia cum summariorum apparatu pleno...»* saamislugu ja raamatus leiduvaid arvukaid sulejoonistusi.

Ettekannete illustreerimiseks on raamatukogus avatud näitused «Kunstilise kirja minevikust Eestis», «Omanikumärkidega raamatud TRÜ Teaduslikus Raamatukogus» ja «Vana vene raamat», kus on eksponeeritud nii XV—XVII sajandi vene köide kui ka XVIII sajandi vene trükised.

Konverentsiks on ilmunud TRÜ rotaprindiväljaandena kogumik «TRÜ Teadusliku Raamatukogu V teadusliku konverentsi materjalid» (paralleeltekstiga eesti ja vene keeles). Kogumiku lõpus toodud andmetest nähtub, et kogusummas on raamatukogu konverentsidel olnud 64 ettekannet, sealhulgas enamik (47) ülikooli raamatukogu töötajatelt.

L. TRIKKANT

Kui ma hakkan laulemaie

Laupäeval, 22. aprillil kell 19.30 on aulas TRÜ akadeemilise naiskoori kevadkontsert. Koori juhatab Vaike Uibopuu. Kaastegevad on RT «Vanemuine» solistid Silvia Vestman ja Henn Pai. Kavas on lääne klassikat ja eesti autoritest M. Saar, V. Tormis, A. Marguste, U. Naissoo, J. Aavik ja O. Sau. Veljo Tormise «7 liivi rahvalaulu» (liivi keeles) tulevad naiskooriseades esiettekandele.

23. aprillil jüripäeva matk!

Stardi- ja osavõtjakaarte jagatakse kella 10—11 TRÜ staadionil ja V. Kingissepa 19. Kontrollpunkte on kaks: üks Rahinge teel, teine Ilmatsalu kalatiigi juures. Viimane aeg sinnajõudmiseks on kell 14. Vastavalt jaksule ja tahtmisele saab valida 15 või 25 km liikumistee. Matka skeem on peahoone teadetetahvlil.

Õppejõudude lektooriumis

Esmaspäeval, 24. aprillil algusega kell 16.15 TRÜ aulas:

1. **EKP Keskkomitee rahvusvahelise suhete osakonna juhataja Juhan JÜRNA kõneleb teemal «Eesti emigratsioon antikommunismi teenistuses».**

2. **Välissündmusi kommenteerib Vambola PÕDER.**

ÜTÜ konverents eesti kirjanduse ja rahvaluule ringis

Päevakord.

1. A. Mälk. — «Hingede aeg».
2. A. Teesalu — «Rõivad ja nende valmistamise teema rahvalauludes».
3. K. Kaasikmäe — «Keskkooliõpilaste arvamusi kohustusliku kirjanduse kohta».
4. T. Kruus — «Fantastikast lastekirjanduses».

Teisipäeval, 25. aprillil kell 18 ph. aud. 139.

Teadaanne.

EKP TRÜ komitee teatab, et järjekordne noorte kommunistide õppus toimub 27. aprillil k. a. kell 17 TRÜ peahoone kohvikus.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 13 (890) Reedel, 21. aprillil 1972. a. XXIV aastakäik

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

* ДРУЗЬЯ, ПРОТЯНЕМ

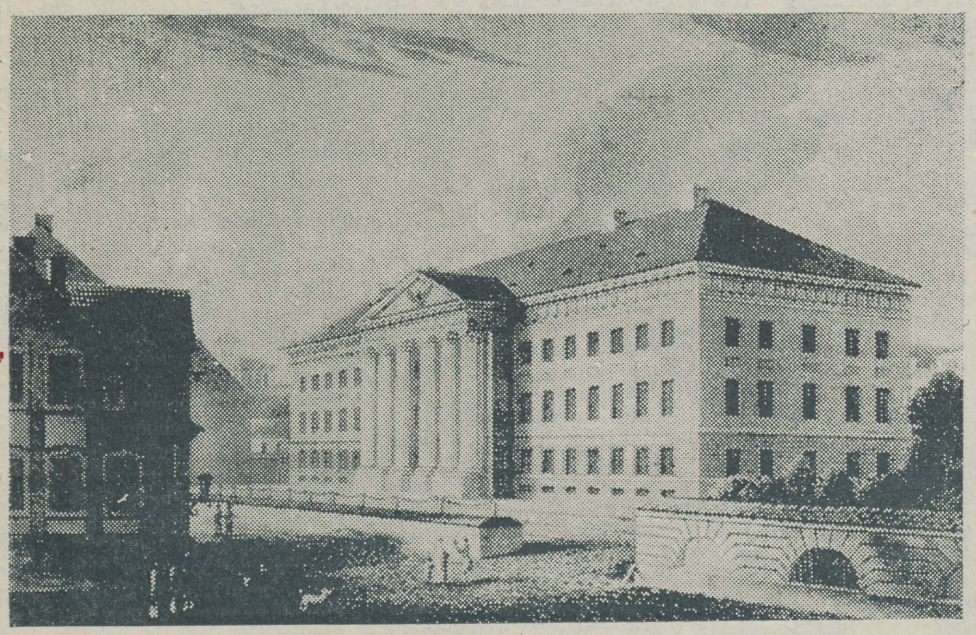

Главное здание университета А. М. Гаген. 1829.

ALMA MATER

Тарту, 1915 год

В обширных архивах древней фундаментальной библиотеки ТГУ таится немало неисследованных интереснейших исторических материалов. В этом номере вниманию читателей предлагаются выдержки из старинного «Справочника для поступающих в Юрьевский университет» 1915 г. издания.

За его пожелетевшими страницами мы видим наш город таким, каким он был свыше полувека тому назад, каким он представлялся студенту той поры ...

*** Квартиры.** «Квартиры в Юрьеве сравнительно с другими университетскими городами очень дешевы: комната, за которую в Москве надо платить 40—50 руб. в месяц, в Юрьеве стоит 10—15 руб. Приличную, хорошо обставленную комнату в центре города можно найти за 50—60—70 руб. в семестр, такую же вдали от центра за 40—45 руб. Комнаты чердачных помещений (голубятни) дешевле, но во-первых, напоминают гробы, а во-вторых, опасны в пожарном отношении: при пожаре лестница образует дымовую трубу, и Вы отрезаны, — в результате или поджаритесь, или сплющитесь при падении с третьего-четвертого этажа. (Что и было в 1903 году: два студента сгорели, а остальные спаслись тем, что где-то кутили до утра)».

*** Вольно-пожарное общество.** «Так как большая часть построек и домов Юрьева деревянные, то поэтому пожары здесь бывают довольно часто. Специальных дружин в городе не имеется, но зато имеется прекрасно организованное вольно-пожарное общество (дружина), состоящее из лучших горожан. В числе дружинников состоят и профессора, и студенты, и чиновники, и служащие различных учреждений и предприятий. Все они исполняют свой долг сначала в качестве простых рабочих — с топором, багром в руках и прочими инструментами, а потом в виде руководителей и распорядителей.

Вестниками пожара ночью являются ночные сторожа, снабженные медными трубами. Заметив в своем участке дым или огонь, сторож издает резкий, унылый звук, а на этот звук откликается его сосед по участку и т. д., пока весь город не огласится ужасными, тяжело действующими на нервного человека звуками. Город просыпается, и первыми летят к своим местам члены пожарной дружины. Благодаря строгому разграничению функций, обычной сумятицы и беспорядков во время пожаров здесь не замечается: прилегающие к месту пожара улицы изолируются и зеваки не допускаются».

*** Извозчики.** «Извозчики в Юрьеве сравнительно недороги, зато приходится пользоваться ими чаще, чем в каком-либо другом городе: в Юрьеве нет ни конки, ни линеек, не говоря уже о трамвае, тогда как жить приходится (особенно студентам) сплошь и рядом где-нибудь (на Счастливой и т. п. ул.) версты за 2—3 от университета и центра».

*** Пароходное сообщение.** «От Юрьева вниз по реке Эмбаху и по озерам (Чудскому и Псковскому) ходят пароходы до города Пскова и попутных пристаней. Пароходы эти, конечно, нельзя сравнить с пароходами Волги и других больших рек, но некоторые из них заслуживают внимания («Император», «Цесаревич Алексей»), а остальные («Николай», «Мария», «Карл-Густав») — не что иное, как паровые лодки, рассчитанные на 30—40 пассажиров, в которых можно только сидеть, да и то рядом с паровым котлом и машиной, сплошь и рядом задыхаясь парами последней».

*** Корпорации:** (общества, имеющие особый устав).

«Вслед за немецкими корпорациями, первая из которых появилась в 1808 г., и в подражание им стали возникать корпорации других национальностей (эстонцев, латышей, поляков и т. д.). В 1829 г., главным образом по почину поэта Языкова, возникла корпорация русских студентов, которая кое-как просуществовала около 30 лет и умерла «на веки веков».

Чтобы стать полноправным членом корпорации, настоящим буршем, необходимо было в течение семестра или года пройти особый искус (Fuchszucht). В продолжение этого времени молодой бурш именовался лисицей (фуксом). Молодые фуксы поручались какому-либо старому буршу, который именовался ольдерманом (старый), и должны были ему беспрекословно повиноваться, а равно повиноваться и всем прочим старшим корпорантам. Малейшее неповиновение влекло за собой наказание. Первое легкое наказание — садили «на фершисс», т. е. заставляли залпом выпить бутылку пива; второе — провинившийся должен был выпить громадный бокал — Wanze (клоп) — это смесь вина, водки, пива и т. п., куда иногда бросались округи и разные крохи со стола; и последнее — это Ruckung — (не подавали руку и прекращали всякое общение).

Тотчас после имматрикуляции фуксы следовали за своими ольдерманами в свои корпорационные кабачки (Kneipe), при этом всё, что бы ни делал ольдерман, должны были делать и фуксы: ольдерман прыгает через забор — и фуксы, ольдерман ложится среди дороги — и фуксы, ольдерман начинает лаять — и фуксы ...

Такое путешествие с приключениями называлось «фуксен-променаде» и заканчивалось в традиционном кабачке, где фуксы должны были исполнять всякие капризы ольдермана и старших корпорантов: каждый фукс должен был прыгнуть на стоящий посреди комнаты столик; старше тем временем предлагали ему самые нелепые и даже бессмысленные вопросы, а тот должен был отвечать на них и почтительно и остроумно. После этого каждый фукс получал от ольдермана эмблему своих обязанностей — штопор и коробку спичек (обязанность его была подавать огонь для трубок и откупоривать бутылки).

Торжественные собрания назывались коммершами (Kommers). Коммерши были самыми торжественными актами в жизни студента-корпоранта. Они устраивались в старину довольно часто и довольно шумно. Особенно грандиозными были коммерши всех юрьевских корпорантов — это бывало 21 апреля, когда был имматрикулирован первый дерптский студент, и в ночь под 1 мая, когда праздновалось наступление весны.

В этот день все корпорации собирались в старом парке на Домберге, и при свете факелов открывался коммерш ...»

* * *

Об обязанностях студентов по отношению к неакадемической публике.

§ 28. «Ходить на улицах с горящими трубками, также стрелять из ружей вблизи домов или легко загорающихся материалов под угрозой строгого наказания запрещается.

§ 29. Шествия с горящими факелами также не должны проводиться без специального разрешения академического начальства.

§ 34. Разбитие окон, создание настенных пасквилей, оскорбление посторонних руганью или применение над ними физического насилия влечет за собой — помимо предусмотренного законом возмещения ущерба — еще и заточение в карцере, вычеркивание имени из академического альбома, или же строгий выговор перед советом университета; в отдельных случаях может последовать даже исключение из университета.»

ДНИ ДРУЖБЫ

Весна. Лекции идут своим чередом, студент идет своим путем, а неминуемый рок — экзамены — все чаще и чаще напоминает о себе. Быстро пролетят дни, полные суеты, споров и радостей. Как много дел — учеба, кино, театр, собрания, субботник. Прошлую неделю, кажется, помню, а неделю до того — нет. Спросят — задумаешься. Да, а что же было? Нет, не помню ... Кое-кто называет это «будни». Ну, а что будет, что впереди? Впереди май, день Победы и, конечно, впервые в Тарту, — Дни Дружбы, посвященные 50-летию СССР. Три дня — с 21-го до 23-го апреля. Гости к нам приезжают со всех сторон: из Болгарии, Венгрии, Польши и Финляндии. Две дюжины делегаций представляют вузы Союза. Будут задумчивые и тихие карелы, темпераментные грузины, их соседи из Армении, будут представители из Самарканда, Фрунзе, Ташкента, где летом солнце так греет и где, «к сожалению», женщины больше не ходят в чадре. Гости из Перми и Новосибирска, из Ужгорода. Ведь помните — «Ювентус», «Апостолы» ... Конечно, время летит, и вместо старых ансамблей появились новые, ибо с годами меняется и студенчество. Бывший гитарист стал инженером, ударник — директором завода ... Но вместо них приходят новые и стараются делать свое искусство, свою музыку так, как они понимают мир или как хотят его видеть.

Что же будет в Тарту? В пятницу — встречи с рабочей молодежью. Мы покажем гостям нашу Alma mater, лучшие предприятия города. В субботу — приемы, пресс-конференции, где гости познакомятся с жизнью университета, его комсомольской организацией. А вечером в Концертном зале «Ванемуйне» — большой бал Дружбы. Приглашаем всех студентов. Будем танцевать, петь и посмотрим, как это делают другие. Аналогичный вечер состоится в клубе ТГУ. Правда, названные места не в силах принять всех желающих (противопожарная охрана: зал «Ванемуйне» вмещает не больше 500 человек.) — факт действительно грустный.

Наш университет представляют: ансамбль народного искусства и гимнастики, фолкансамбль и многие другие. Кто из гостей? Потерпите, скажем — прибудет целая армия популярных студенческих певцов — вы не верите? Приедут музыканты из Каунаса, Еревана ... А в воскресенье приглашаем вас в актовый зал на концерт студентов Таллинской консерватории, который будет проходить при свечах и со стихами. Кто читает, кто играет — все это вы увидите сами. Скажем только, что руководитель ансамбля — Яан Ыун. Запланирован еще целый ряд мероприятий, но о них пока не говорим. Финские певцы ... Если где-нибудь увидите рекламу, бегите! ..

Вот и всё, очень коротко. А еще — продаются специальные значки.

Запомните — Дни Дружбы народов начинаются уже сегодня!

Т. Кольдитс

Программа

Дней Дружбы, проводимых в Тартуском госуниверситете 21—23 апреля под девизом: «БУДЕМ ВЕРНЫ ПРИНЦИПАМ ПРОЛЕТАРСКОГО ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМА!»

21 апреля

15.00 — Встреча с представителями рабочей молодежи

20.00 — Вечер дружбы

22 апреля

11.00 — Возложение цветов к памятнику В. И. Ленина

12.00 — Прием в ректорате

14.30 — Пресс-конференция «Интернациональное воспитание в вузе» в свете выступления Генерального секретаря КПСС Л. И. Брежнева на слете студентов 19 октября 1971 г.

19.00 — Большой бал студентов.

23 апреля

11.00 — Знакомство с университетом и экскурсия по городу

14.00 — Прием в комитете комсомола ТГУ, продолжение пресс-конференции, встречи на факультетах.

22.00 — Закрытие Дней Дружбы, концерт студентов Таллинской государственной консерватории.

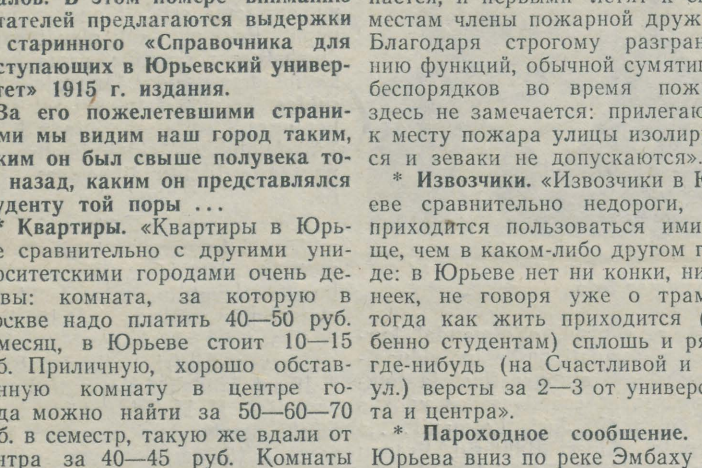

На лекции известного ученого, финно-угроведа академика Пауля Аристэ.

КОПЬЕ

«И не в кого
метнуть копья»
В. Солоухин.

Когда ты прав
(или неправ, —
не в этом дело, — суть в обиде!)
и хочешь недруга увидеть
распятым, —
гнев былой поправ,
взгляни на мир,
вглядись поглубже,
и ты увидишь наконец
вокруг себя —
простые души,
мильон доверчивых сердец.
И каждый верует в тебя ...
И
не в кого
метнуть копья!

ФЕЛИКС ШМОРГУН

Богатейшая коллекция музея классических древностей дает возможность проводить увлекательные лекции по истории античной литературы.

ДРУГ ДРУГУ РУКУ! *

Пермский эксперимент

На наши вопросы отвечает ректор ТГУ А. КООП

Об эксперименте пермичей мы говорим не первый раз (см. Русскую страницу №№ 2, 3, 4). Еще в начале года нас заинтересовала статья, появившаяся в «Известиях» 4 февраля, в которой излагались принципы новой системы вузовского обучения — цикловые графики. Их суть в том, что вместо древней и, как доказывают авторы, весьма малоэффективной системы параллельного изучения предметов, используется другая — система последовательного изучения. Как показывает эксперимент Пермского политехнического института, проведенный в 1968—1971 гг., новая система дала хорошие результаты. Студент не расходует внимание на одновременное штудирование восьми-десяти предметов, а занимается попеременно только одним из основных предметов. Циклы сменяют друг друга, в конце каждого из них сдается зачет или экзамен.

У новой системы имеются как положительные, так и отрицательные стороны. На них указывали специалисты — психологи, экономисты, медики, к которым мы обращались по этому вопросу.

Сейчас, как бы подводя итог дискуссии, мы обратились к ректору ТГУ профессору Арнольду Коопу.

— Как Вы считаете, заслуживает ли внимания пермский эксперимент? Помогает ли он решить вопросы улучшения преподавания в вузе?

— Нет сомнения, что современный учебный процесс с точки зрения его эффективности и соответствия тем требованиям, которые предъявляются нынешнему специалисту, нуждается в дальнейшей разработке. Вероятно, преждевременно говорить о какой-то коренной ломке вузовской учебной системы. Речь должна идти именно о совершенствовании. Если в этом плане смотреть на опыт пермичей, то их эксперимент безусловно надо приветствовать. Но другое дело — распространение опыта определенного вуза, эксперимент которого все-таки кратковременен и охватывает круг специальных предметов, на другие вузы. Универсальных рецептов быть не может. Ясно, что нужен системный подход и проведение всего комплексного теоретического исследования, опирающегося на конкретные данные. Только тогда можно проводить эксперимент и внедрять его в учебный процесс.

Конечно, эксперимент не может быть сразу проведен по всем специальностям, по всему вузу. Он проводится в более узком плане. Но уже тут надо ставить вопрос шире и серьезнее: каков будет результат в сумме — каким будет специалист, которого мы готовим? На этот вопрос ответа еще нет.

— Но все же успеваемость, показатель немаловажный, во время пермского эксперимента поднялась до 100%! Считаете ли Вы эту цифру реальной?

— Оценки могут быть хорошими, но степень устойчивости этих знаний, степень соотнесенности разных дисциплин семестров, разных годов обучения еще не выяснена. А если речь идет о таком коренном переустройстве, то без статистики не обойтись. В нашем университете ведется такая работа: мы изучаем школьника — как меняется его профессиональная ориентация, каков багаж знаний средней школы; изучаем студента и специалиста: насколько эффективными оказываются знания, полученные в вузе.

Сейчас наши физики делают анализ технических дисциплин своего факультета. Он выявит диалектические взаимосвязи между предметами, определит логичность или нелогичность этих связей. Подобные исследования дадут нам нужную информацию об учебном процессе, на базе которой уже можно будет осуществлять какие-то преобразования. Поэтому вводить цикловые графики, на мой взгляд, рановато. Пусть пермичи ещё поработают с этой системой. Нам, кроме того, надо ещё учитывать и серьёзное различие между техническим вузом и университетом.

— Можно ли уже сейчас использовать что-либо из опыта пермичей?

— Пермский эксперимент, несомненно — толчок для размышлений. Из него можно делать частные выводы. Например, нельзя считать правильным положение, когда во время семестра изучается слишком много предметов, а на сессию выносится слишком много экзаменов и зачетов. Нужно строго требовать от факультетов, чтобы количество экзаменов не превышало нормы.

Кроме того, исследования пермичей дают много данных для продолжения работы над методикой преподавания.

Но уязвимым местом пермского эксперимента является вырывание одного звена из системы и самостоятельное его изучение. Также цикловой график не решает такой важнейшей проблемы вузовского обучения, как повышение активности студента.

— Значит ли это, что цикловой график неприемлем?

— Наверняка сказать трудно. Наш недостаток часто в том, что мы видим в реорганизации волшебную палочку, с помощью которой можно разрешить все вопросы. Далеко не всегда это помогает. Надо планомерно, системно работать. Уже сейчас, например, закладывая новый учебный корпус, мы должны помнить, как эти помещения будут использованы в будущем с учетом прогресса в области методов и средств обучения.

Мы должны подготовить базу будущего, на это рассчитан пятилетний план. И за перестройку учебного процесса мы можем браться, только имея солидные гарантии её успеха, трижды проверив её.

Беседу вел И. Розенфельд

Научная библиотека

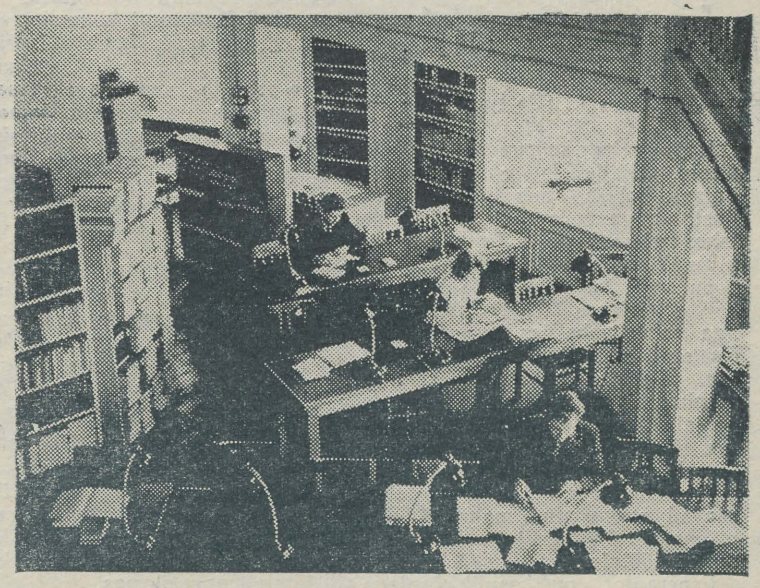

В 1974 году на углу улиц Тийги и Струве начинается строительство нового здания научной библиотеки ТГУ. Фонды, которые разместятся в двух подземных этажах, будут вмещать более пяти миллионов томов. На верхних этажах будут размещены просторные читальные залы с доступом к полкам. В библиотеке будет и буфет.

Сейчас библиотека находится в старом, романтическом здании — в восстановленной части старинного Домского собора, построенного в XIV веке, и книг сейчас «только» три миллиона. Фонды библиотеки очень богаты старыми книгами, в них также хранится большое собрание диссертаций и редких монографий. Здесь более 1500 автографов, в том числе письма Гете, Бетховена, Паганини. У библиотеки есть свое выставочное помещение, где организуются выставки, экспонируются наиболее интересные произведения и оригинальная графика, причём часть редких книг выставляется постоянно. Таким образом, библиотека одновременно выполняет функции музея. Основная задача библиотеки — обслуживать читателей: в основном, преподавателей и студентов ТГУ. Для последних работает, кроме того, учебная библиотека с большим читальным залом и богатым фондом учебников. Научная библиотека старается быть в курсе всех достижений современной науки.

Лето в стройотряде

Дорогой друг, лето не за горами, и тебе пора задуматься, как и где провести его. По словам ветеранов дружины, ты можешь это осуществить лучше всего в ЭССД! Если сомневаешься — узнай! Для первых шагов некоторые замечания:

— С 1 по 20 апреля в штабе предварительной подготовки принимались заявления в отряды внешнего региона (социалистические страны и союзные республики). Участие во внешнем регионе является, в первую очередь, премией за активную работу в ЭССД, комсомоле, СНО и т. д. 5 мая составы внешних регионов утвердят на собрании Центрального штаба ЭССД, где будут присутствовать также представители комсомольских организаций вузов Эстонии и командиры отрядов. Списки будут выставлены в штабе предварительной подготовки. Студенты, которые были включены в списки и поедут в социалистические страны, должны к 1 июня представить нужные документы (анкету, характеристику-рекомендацию, 2 фотокарточки 4×5) в Центральный штаб ЭССД.

— С 1 апреля до 1 мая даются всем желающим консультации и выдаются перфокарты для отрядов нашей республики (сейчас их еще не принимают).

— В это же время командиры отрядов комплектуют ядро отряда.

— С 1-го по 2-ое мая принимаются заявления в отряды нашей республики. Строго учитывается число поданных заявлений, ибо если какой-либо отряд укомплектован, списки закрываются и больше в этот отряд заявления приниматься не будут.

— На перфокарте необходимы: виза врача, из деканата — разрешение участвовать в работе, фотокарточка (те, кто впервые вступят в ЭССД, должны прибавить еще одну для билета региона).

Не забудьте прививки (без которых в регион не примут):

а) страны народной демократии — столбняк, оспа;

б) Томск — столбняк, тиф;

в) Камчатка — столбняк, тиф;

г) Эстония — столбняк.

— Предварительный штаб находится в главном здании, ауд. 104 и принимает в среду 16.00—18.00 и в пятницу 14.00—16.00.

— Торопись! Торопись!

Желаем решительности в преодолении этих мелких формальностей!

До встречи в предварительном штабе!

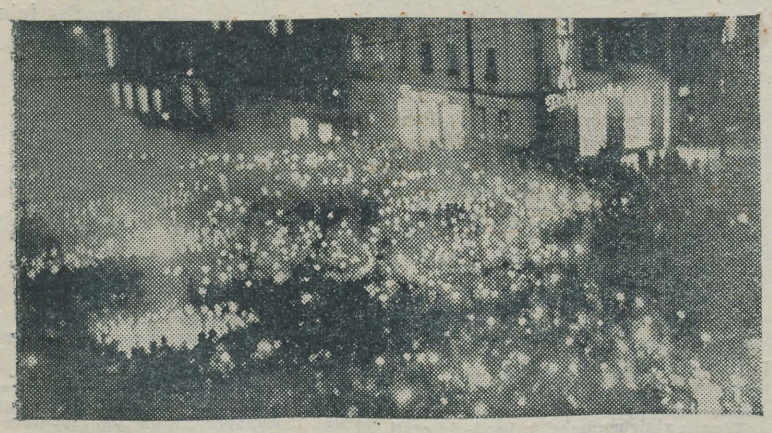

Уже седьмой год студенческие дни собирают вместе всех студентов университета, гостей и горожан на традиционное факельное шествие.

Свежий воздух, прогулка на лыжах и т. д. прекрасно восстанавливают силы. Но в этом году спортивная база Кяярику, построенная самими студентами, отдана в распоряжение олимпийской сборной, которая будет защищать честь советского спорта в Мюнхене.

Студенческие годы позади. Прощай, Alma Mater!

Teadlik keelelooming ja esperanto

(Algus «TRÜ» nr. 10)

Kasutusalad sellega muidugi ei piirdu. Paljudele on esperanto lihtsalt hobiks, mis pakub rahuldust, nagu seda võib tunda mis tahes rahva keele, kirjanduse ja üldse kultuuriga tutvumisel. Väga populaarne on esperanto kirjavahetuse keelena. Eriti levinud on ta aga rahvusvahelises turismis, täites seal edukalt suhtlemisvahendi osa. Kui rahvuskeelte sõnavara miinimum (kõnekeeles) uurimuste põhjal kõigub 1800—2000 sõna piires, siis esperantol, tänu produktiivsele sõnatuletusviisile, on see arv tunduvalt väiksem. Oma jutud saavad raskusteta maha rääkida nii harilik huvireisija kui ka teaduslik töötaja.

Esperantot on kasulik õpetada koolides enne teiste võõrkeelte juurde asumist. Näiteks õpetas Ameerika eksperimentaalpsühholoog ja pedagoog Thorndike esperantot enne ja pärast prantsuse keelt ja tuli järeldusele, et esperantol on suur praktiline tähtsus. Tema arvates on esperanto õppimine teiste keeltega võrreldes 5—15 korda kergem. Märkimisväärset edu võõrkeelte õpetamisel on saavutanud soomlane Joel Vilkki, kes alustas samuti sissejuhatavast esperanto kursusest. Jaapani lapsed õpivad esperantot 7 korda kiiremini kui mõnda teist Euroopa keelt. Ungaris õpetatakse esperantot algkoolides, samuti ülikoolides. Nii toimuvad Budapesti ülikoolis regulaarselt esperanto keele ja kirjanduse loengud. Ka meil tuleks mõelda esperanto senisest aktiivsema õpetamise peale, sest võõrkeeltealaste üldteadmiste, samuti sõnavara avardamisel omab see võrreldamatut tähtsust. Et enamik esperanto sõnu pärineb ladina või romaani keeltest, siis lihtsustuks tunduvalt eriterminoloogia (eriti bioloogias, meditsiinis, botaanikas) omandamine. Näiteks on ladina keele vasted esperantos: *oculus — okulo* (silm), *caput — kapo* (pea), *tomachus — stomako* (magu), *sciures — sciuro* (orav), *cornix — korniko* (vares), *abies — abio* (kuusk), *betulla — betulo* (kask) jne.

On ilmne, et tehiskeel leiab ikka laiemat tunnustamist: on ju vajadus selle kui lihtsama ja loogilisema rahvusvahelise suhtlemisvahendi järele ammu olemas.

Konkreetse, kõige levinuma tehiskeele esperanto korralik õppimine ja laiem kasutamine paljudel rakendusaladel aitaks veel esinevast skepsisest üle saada. Esperanto potentsiaalsed rikkused ootavad mõistvat ja loovat suhtumist.

M, LINNAMÄGI

Tagasi Moskvast

4.—6. aprillini toimus Moskva Riikliku Ülikooli juures asuvas Ida Keelte Instituudis XIII üliõpilaste teaduslik konverents. Ettekanded puudutasid Idamaade ajalugu, keeli, kirjandust, majandust. Töö toimus neljas sektsioonis.

Instituudi üliõpilased õpivad paljusid ida keeli, nii et võis oodata huvitavaid originaalmaterjalide põhjal valmistatud ettekandeid. Osavõtjaid oli paljudest ülikoolidest — Leningradist, Vladivostokist, Jerevanist, Bakuust, Dušanbest jne. Samuti võtsid konverentsist osa Rahvusvaheliste Suhete Instituudi üliõpilased.

Meie ülikooli esindajaid oli konverentsil teist aastat. Möödunud aastal tulid kõik neli meie noormeest tagasi auhindadega. Sel aastal tegi ettekande ka üks tütarlaps — inglise filoloogia II kursuse üliõpilane Maie Kark. Oma töö «Bhakti idee Bhagavad Gita's» (juhendaja L. Mäll) esitas ta inglise keeles (ainus ingliskeelne ettekanne ajaloo sektsioonis). Ka ülejäänud kolm meie üliõpilast esinesid ajaloo sektsioonis.

Teemade ring oli ajaloo sektsioonis väga lai, nii ajaliselt kui sisuliselt, — V—IV sajandist e. m. a. kuni kaasajani. Ettekanded puudutasid kultuuride suhteid, religiooni, mütoloogiat, kunsti, kirjalikke mälestusmärke, arheoloogilisi leide, poliitikat. Žürii esimees märkis, et külalisesinejaid TRÜ-st iseloomustab huvi teoreetiliste probleemide, erinevaid kultuure puudutavate üldküsimuste vastu. Äga näiteks Kaug-Ida Ülikooli üliõpilaste ettekanded olid koostatud otse kohapealsete arheoloogiliste kaevamiste põhjal ning olid väga konkreetsed, kirjeldava iseloomuga.

Meie üliõpilased esinesid kõik esimesel päeval. Vene keelde tõlgitud ettekanded loeti ladusalt paberilt maha, kuid raskusi tuli küsimustele vastamisega. Rohkearvulise kuulajaskonna ees võttis küllalt energiat ja aega eestikeelselt valmismõeldud vastuse korrektsesse teaduslikku vene keelde tõlkimine. Siiski suudeti pakkuda arvestatavat konkurentsi. Tõsi, I koht libises seekord käest. Selle koha väärilisteks tunnistatud Simonova-Gudzenko (Ida Keelte Instituut) ettekanne Jaapani keskaegsetest ajaloo-allikatest oli tõepoolest nauditav nii sisutiheduse, loogilise ülesehituse kui meeldiva esituse poolest. Teine I koht läks juba möödunud aastal ettekandega esinenud Vladivostoki üliõpilasele Ivlevile; töö oli tehtud arheoloogiliste kaevamiste põhjal, väga üksikasjalik ja põhjalik, kuid ainult kirjeldas leide. Puudu jäi autoripoolsetest oletustest ja probleeminägemisest, seetõttu tundub allakirjutanule, et ettekanne päris võrdne Simonova-Gudzenko omaga ei olnud.

Teisele kohale tulnute hulgas oli TRÜ ajaloo IV kursuse üliõpilane Henn Käärik. Tema ettekanne «Kartaago tsivilisatsiooni osast antiikkultuuri ajaloos» (juhendaja L. Mäll) tekitas vaidluse.

Üks kahest 3. kohast kuulus TRÜ ajaloo IV kursuse üliõpilasele Mart Helmele, kes oli osavõtjate hulgas ka läinud aastal. Tema ettekandes «Budistlik kogudus Ašoka päevil» (juhendaja L. Mäll) oli erinevalt H. Käärikust ja V. Kergest käsitletud üht kitsamat probleemi. Meeldiv ja huvitav oli vanade budistlike tekstide kasutamine tsitaatidena. V kursuse üliõpilase Viktor Kerge ettekanne «Araabia kultuuri mõju mõnedele keskaegse kultuuri harudele» (juhendaja L. Mäll) ning M. Kargi ettekanne märgiti samuti ära kui konverentsi ühed huvitavamad. Huvi tekitas asjaolu (eriti araabia filoloogide hulgas), et ka Tartu Riikliku Ülikooli Teaduslikus Raamatukogus leiduvad mõned vanad araabiakeelsed tekstid. Huvi V. Kerge ettekande vastu tundsid ka ajakirjanikud, kes võtsid temalt intervjuu ühes Egiptuse ajakirjas ilmuva artikli jaoks teemal «Araabia keelte ja kultuuri uurimisest Tartu Riiklikus Ülikoolis».

Konverents soodustas ülikoolidevahelisi kontakte. Meie esindajad kutsusid osavõtnuid Tartu ÜTÜ ajaloo konverentsile, mis toimub mais.

On hea meel, et juba teist aastat suudavad meie üliõpilased pakkuda võrdset konkurentsi üleliidulisel konverentsil. See innustab ja kohustab edasiseks.

S. HELME

Kriminoloogia Laboratooriumis

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandekoosolek toimub pühapäeval, 23. aprillil k. a. kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Kuritegelikkus ja pärilikkus» esineb med. dokt. K. Põldvere.

I. REBANE

Suusamatkajad!

Esmaspäeval, 24. aprillil kell 18 toimub Turismiklubis Mitšurini 35 koosolek. Kutsutud on kõik, kes suuskadel matkamisega tõsisemalt tegelda kavatsevad, eriti aga grupijuhid.

Turismiklubi

Viis päeva Jerevanis

Tagasi Jerevanist, sealse ülikooli rahvaste sõpruse päevadelt saabusid meie interklubilased. Ajasime sel puhul juttu ühega käinuist, I kursuse geograafi Rein Põdraga.

«Lausa rõõm oli poriste ja vihmaste ilmadega Eestimaalt 5 päevaks päikesepaistelisse ja sooja Armeeniasse sõita. Meie võõrustajate, Jerevani Riikliku Ülikooli komsomolikomitee ja Interklubi külalistena võtsime osa nende igaaastastest rahvaste sõpruse päevadest, mis tänavu olid pühendatud NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale.

Sõpruspäevade ajal, mis kestsid 1.—9. aprillini, kohtusid armeenia noored kõikide liiduvabariikide ja paljude vennasmaade üliõpilastega. Nii olid ühes meiega külalisteks ka tudengid Moskva Riiklikust Ülikoolist.

Et meie ülesandeks oli sõprussidemete tihendamine, siis püüdsime seda ka maksimaalselt teha. Ühiselt käisime Sevani järve ääres, Armeenia rahvale pühas paigas Oktemberjanis, iidsetes kultuurikeskustes Erebunis ja Etšmiadzinis. Neil sõitudel saime sõpradeks Armeenia maaga ja tema temperamentse rahvaga.

Kohtumistel ja vastuvõttudel, mida oli aga üsna rohkesti, arutasime üliõpilaselu probleeme ja jäime lootma peatseid kohtumisi, nüüd juba Tartus.

Mis veel meelde jäi? Kindlasti lumiste tippudega «päris» mäed, suurepärane laste kunstigalerii Jerevanis, Sevani järvest püütud värske forelli meeldiv maitse ja keedetud luigemunad — armeenlaste hõrgutavaim delikatess.

Ja muidugi armeenlannade lustakad pruunid silmad...»

Usutlenud J. Voist

Kas puuduvad ideed?

«Meil kõrgemaid ja kauneid sihte võita
ei lase argipäeva-askelduste-jooks.»
(«Faust»)
Kui oma õppeplaani suudame kord täita,
siis alles mõtlemisest unistada saaks.
(Autori mugandus.)

O tempora, o mores! Nii võiksin alustada oma mõtteid viimasest Kääriku aktiivilaagrist, kus kõlama jäid mitmed rahutust tekitavad mõttekatked: 75% üliõpilaste probleemidest jääb ainult nende teada, komsomoli põhifunktsioon asendub abifunktsiooniga, igaüks sipleb omaette, sellest tuleb virisemine ja pessimism, mugav äraelamine, mis viib apoliitilisuseni. Neile võiks lisada veel mitmed komsomoli aadressil öeldud kaalukad argumendid: komsomol ei suuda kontrollida õppedistsipliini; saadi omavalitsus, aga kord ühiselamutes märgatavalt paranenud pole, ikka tuleb ette joomist; milleks teile vabakuulamise õigus, kust te võtate selleks enesedistsipliini, kui te tagant sundidesk ei käi loengutel?

Süvenedes suurte ja väikeste asjade vastuolulisusse, tõdeme, et paljude poolt tähtsamaks peetav pole olnud ega ole ka täna kõige tähtsam. Poolt ja vastuväiteid tänase päeva (õigemini: homse päeva) kaaludega mõõtes jõuame mõtteni, mis ei tohiks kedagi üllatada: meid ümbritsevad uued ajad ja uued inimesed, puuduvad aga uued ideed. Maha eelmise aastakümne illusioonid, mis takistavad reaalsuse nägemist. Kui möödunud kümnendi juhtideeks oli masside aktiivsus (näiteks omavalitsuse kättevõitmine), siis 70-ndate aastate juhtideeks see enam ei sobi. Elu on keerukamaks muutunud ja mitmed kaanonid ei pea enam paika.

Mis tuleks esiplaanile seada? Teaduslikel teadmistel rajanev paindlik mõtlemisviis. See on nüüdisaja üliõpilasele kui homsele juhile hädavajalik. Iseseisvaid, mõttekaid otsuseid suudame vastu võtta ainult siis, kui tunneme täielikult meid ümbritsevat üldist ja konkreetset olukorda, kui oleme võimelised erinevate alternatiivide rägastikus hoidma sihi selgena. Et elame piiratud võimaluste maailmas, kus meid ahistab eelkõige aeg, on kõigile selge. Seda hinnatum on selline lahendusvariant, mis ka ülehomme kehtib. Niisuguse otsuse tegemine nõuab täpset perspektiivitaju ja avarat mõttemaailma.

Teine lugu on uute ideedega, mille vastu tavaliselt astub paljusid noori araks muutev akumuleeritud kogemus. Ainus õige tee — luua ümbritsevas keskkonnas tingimused, mis võimaldaksid uusi mõtteid realiseerida. Ent mõtetes õigeks tunnistatu avaldub käitumises aegamööda. Seepärast ei tohi raskustega kokku põrgates kaotada veel usku uute ideede õigsusesse ja nende elluviimise hädavajalikkusesse. Tõsi, raske on ületada mõtterutiini. See saab võimalikuks siis, kui õigeid mõtteid korratakse senikaua, kuni enamus on nende õigsuses veendunud.

A. KIRCH

Rotaprindilt ilmunud

1. **Труды по химии, VII.** 176 стр., тираж 500, цена 1 руб. 15 коп.
2. **Труды по математике и механике, XI.** 272 стр., тираж 500, цена 1 руб. 92 коп.
3. **Блоковский сборник, 2.** 590 стр., тираж 500, цена 4 руб. 50 коп.
4. **Эндокринные механизмы регуляции приспособления организма к мышечной деятельности, II.** 282 стр., итраж 500, цена 1 руб. 20 коп.
5. **Труды вычислительного центра, 24.** 160 стр., тираж 500, цена 70 коп.
6. **Реакционная способность органических соединений, том VIII, вып. 3.** 312 стр., тираж 800, цена 1 руб.
7. **Советская педагогика и школа, VI.** 296 стр., тираж 700, цена 1 руб. 05 коп.
8. **Проблемы развития феодализма и капитализма в странах Балтики.** 288 стр., тираж 400, цена 1 руб. 10 коп.
9. **Arstiteaduslikke töid, XXIV. Pediaatria-alaseid töid.** 326 lk., tiraaž 500, hind 1 rbl. 40 kop.
10. **Eesti NSV ajaloo küsimusi, VII.** 304 lk., tiraaž 500, hind 2 rbl.
11. **Töid romaani-germaani filoloogia alalt, IV.** 152 lk., tiraaž 500, hind 95 kop.
12. **Kriminoloogia-alaseid töid, III.** 138 lk., tiraaž 500, hind 60 kop.
13. **Keel ja struktuur, 6.** 152 lk., tiraaž 500, hind 55 kop.

Väljaanded on müügil kirjastus- ja trükiosakonna müügipunktis V. Kingissepa tn. 18.

J. SARV

Vajatakse modelle

Tartu fotogrupp «Aspekt» otsib modelle fotograafeerimiseks.

Tulla kokku leppima TRÜ klubisse 25. ja 26. apr. õhtul kell 19—21.

«Aspekt»

NB!

Teisipäeval, 25. aprillil kell 19.30 (pärast TRÜ korvpallimeistrivõistluste viimaseid mänge ja autasustamise tseremooniat — vaata vastavat reklaami) on V. Kingissepa tn. 19 õppehoone auditooriumis nr. 307 spordimängude aktiivi koosolek.

Päevakorras on järgmise õppeaasta võimlatundide jagamine, teaduskondadevaheliste spordimängude (korv-, võrk-, jalg- ja väravpall, tennis, lauatennis, sulgpall jne.) turniiride juhendite läbiarutamine, samuti teaduskondade spordiinventari ja -varustuse soetamise küsimused.

Ootame teaduskondadelt asjalikke ettepanekuid.

Spordimängude kateeder

R. Joametsa foto

Rohul ruumi nina tõsta

Päev oli justkui loodud laupäevakuks: soojust ja päikest palju nagu mai lõpul. Toomemägi on nüüd kinna noorte hoole all. Üliõpilased olidki pühapäeval väljas. Töö tulemused silmaga näha — kui mõned tunnid reha ja labidaga tõõtada, on Toomemäel teine nägu. Aga ega veel kõik tehtud ole. Tööd jätkub aprillikuu lõpuni.

Laulab kammerkoor

Kolmapäeval, 26. aprillil kell 21 laulab meie kohvikus TRÜ kammerkoor.

Tänase ajalehenumbri kujundasid eesti filoloogia osakonna žurnalistika eriharu III kursuse üliõpilased Andrus Esko, Tiit Sinisaar, Tõnu Kaljumäe ja vene filoloogia osakonna I kursuse üliõpilane Igor Rosenfeld.

TOIMETAJA ASET. J. PEEGEL

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2344. MB-11923.

Ü. LUKATSI joonistus.

ÜLIKOOLI ÕPPEAASTA HAKKAB LÕPULE JÕUDMA. EES ON VEEL KÕIGE PINGUTAVAM PERIOOD — KURSUSE- JA DIPLOMITÖÖDE KAITSMISED, EKSAMID, LÕPETAJATEL RIIGIEKSAMID. AASTA ON VILJAKAS OLNUD KÕIGILE ÕPPEJÕUDUDELE, TEENISTUJATELE, TÖÖLISTELE JA KA ÜLIÕPILASTELE. ÜLIKOOLI JUHTKOND JA ÜHISKONDLIKUD ORGANISATSIOONID SOOVIVAD KÕIGILE MEIE KOLLEKTIIVI LIIKMETELE TÖÖRAHVA RAHVUSVAHELISE SOLIDAARSUSE PÄEVA, 1. MAI PUHUL PALJU EDU TÖÖS, HEAD TERVIST JA RÕÕMSAT PEOTUJU.

Laupäevak ja ühiselamud

Möödunud laupäeval, kui halduse prorektori asetäitja sm. Mägi oma kabineti korda oli jõudnud teha, tegime tema ja seltsimees Uusi juhtimisel ühe tiiru ülikooli hoonete ja ehituste juurde. Matemaatikute uue hoone ümbruse ja Toomemäe nõlvade puhastamine oli äsja lõppenud ja tehtu vääris kiitust. Ühiselamute juurde jõudsime sel nädalal kolmandat korda, et veenduda, kas komomolikomitee poolt väljakuulutatud «non stop» ikka käib. Vanas Tiigis, kus varem midagi ei olnud tehtud, sel laupäeval siiski asi juba liikus. Nooremad ikka agaramad: 0-kursuslaste tubadesse oli päris meeldiv sisse vaadata, mõned toad (näiteks 230) andsid tunnistust elanike heast maitsest. Erandina teistest ühiselamutest torkas siin silma igasuguste loosungite üleküllus (kuni 10 loosungit toas). Täielikku üliõpilasväärikuse puudumist ja hoolimatust ühisvara suhtes demonstreeris aga toa 330 kollektiiv, kus loosungite jaoks oli pruugitud madratseid ja isegi lage. Nähtavasti on Õigusteaduskonna juhtkond ja parteiorganisatsioon osa üliõpilaste õppevälise kasvatuse käest minna lasknud, kui tulevased juristid niisugust «elamiskultuuri» demonstreerivad. Õigusteaduskonna kollektiiv oli ka ainuke, kelle hulgast ühtegi laupäevakulist ei olnud.

Edasiminekut oli märgata uues Tiigi tänava ühiselamus, kuigi ka siin ei ole korrastustööd veel lõpetatud ja paljud üliõpilased pole oma kodu korrastamisel head tahet näidanud.

Mõlemad Pälsoni tänava ühiselamud reageerisid esimeste hulgas komsomoli «non stop» üleskutsele. Laupäevaku kontrollreid näitas, et vahepeal oli siin hoog vaibunud. Ouede korrastamine hilines ilmastiku tõttu. Kuid ka ruumides on veel palju teha. Tundub, et meie noored ei märkagi kõike, mis korrastamist vajaks. Mõnes toas raporteeriti uhkusega: tegin kõik korda, vaadake, põrandki on puhas. Samas aga pääses päevavalgus hädavaevalt läbi ähmaste aknaklaaside või jälle kandis toa uks elanike näpu- ja käejälgi.

Kasvatustööd ühiselamutes arutas hiljuti koos kunsti- ja kodunduskabinetiga TRÜ parteikomitee õppetöövälise kasvatustöö sektor. Puudujääkide kõrvaldamiseks (või leevendamiseks) soovitati järgneval aastal iga ühiselamu nõukogu koosseisu viia noor, kes on osa võtnud kodundus- või kunstikabineti kursusest ja kelle soovitusi peaksid ühiselamu noored arvestama.

Leningradi mnt. uus ühiselamu jättis seekord päris hea mulje. Ruumide korristamisega tegelesid veel üksikud, enamikul oli juba korras. Siin oli tube, millest võiks õppida nõudlikumgi perenaine: puhtus, kord, tuba maitsekalt sisse seatud.

Arstiteaduse üliõpilased olid äsja tulnud laupäevaku objektidelt. Mõnedes tubades korrastati alles. Laupäevakust võtsid Arstiteaduskonna üliõpilased ja õppejõud küll kõige massilisemalt osa, aga seekord ei saanud veel täiesti rahule jääda nende ühiselamuga. Soovida jätsid ühisruumid. Imestama pani, et mõne toa elanikud nagu poleks kuulnudki elementaarsetest hügieeninõuetest: toad täiesti õhutamata. Ka tundusid meedikute toad kõledavõitu olevat.

Meie ühiselamutel on kevadeti veel üks omapära — konide kiht akende all. Noortel on kujunenud halb harjumus oma ühiskodu ümbrust reostada. Võib-olla tuleks panna need hoolimatud suitsumehed regulaarselt ühiselamute ümbrust korrastama, kuni see komme kord kaob.

15. aprilli õhtuks oli meie kollektiivist laupäevaku heaks töötanud juba 4950 inimest, neist 3100 üliõpilast. Kokku tehti 18 100 tunni jooksul mitmesuguseid töid.

Üliõpilased olid laupäevakul tublid, kuid «non stop» pole veel lõppenud. Eriti ühiselamute juures on teha veel palju. Ja mitte ainult lihtsalt teha, vaid ka õppida, kuidas teha paremini ja meeldivamalt. Selles seisab leninliku laupäevaku mõte meie jaoks.

K.-S. REBANE,
TRÜ parteikomitee liige

R. JOAMETSA foto

ACTA DIURNA

Kauaaegse viljaka loengulise tegevuse eest töötajate kommunistlikul kasvatamisel andis Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium Eesti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetuse Johannes Kalitsale, TRÜ NLKP ajaloo kateedri juhatajale.

25. aprillil valisid rahvasaadikud Tartu linna TSN TK esimehe asetäitjaks meie ülikooli Arstiteaduskonna lõpetanu, komsomoliaktivisti Laur Karu.

14. aprillil toimus ühiskonnateaduste kateedrite partei-algorganisatsiooni liikmete koosolek.

Koosolekust võttis osa kaugõppeprorektor V. Haamer, kes rääkis auditoorse kontrolltöö korraldamisest kaugõppe üliõpilastele.

Filosoofia kateedri vanemõpetaja M. Titma andis ülevaate Kommunistliku Kasvatuse Laboratooriumi tööst. Kaasettekandega esines teadusliku kommunismi kateedri juhataja A. Blumfeldt.

22. aprillil toimus ÜTÜ interlingvistika ringi konverents, millest külalistena võtsid osa 9 Leningradi üliõpilast — esperantisti. Esperantokeelsete ettekannetega mitmesugustel teemadel esinesid leningradlastest Nelli Razumnaja ja Juri Kutšerenko, meilt Rein Sander (biol. V k.), Jüri Talvet (ingl. V k.), Madis Linnamägi (saksa V k.), Lehho Jõumees (füüsika III k.) ja Heino Luiga (eesti III k.). Konverentsi aukülaline oli prof. Paul Ariste.

1. mai aktus

peetakse 30. aprillil kell 15 aulas.

Rongkäiguks kogunemine

1. MAIL KELL 12 AKADEEMIA TÄNAVAL.

Maipidu

Ülikooli töötajate maipidu on 30. aprillil kell 20 TRÜ kohvikus.

Klubis

Reedel, 28. aprillil
TVIK — füüsikud ja instrumentaalansambel
Laupäeval, 29. aprillil
TVIK — Majandusteaduskond ja «Kogudus»
Pühapäeval, 30. aprillil
TVIK — Kehakultuuriteaduskond ja «Kogudus»
Esmaspäeval, 1. mail
maiball, mängib «Kogudus»
Teisipäeval, 2. mail
Puhkeõhtu, mängib instrumentaalansambel

NB! Sissepääs ainult üliõpilaspiletiga.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 14 (891) Reedel, 28. aprillil, 1972. a. XXIV aastakäik

«Love to all of you» loe lk. 4

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik

Debreceni Lajos Kossuthi Ülikooli komsomolikomitee delegatsioon väljendab oma tänu Tartu ülikooli noortele siin veedetud unustamatute päevade eest. Oleme veendunud, et meie külaskäik aitas kaasa meie ülikoolide noorte vahelise juba traditsioonilise sõpruse süvendamiseks. Soovime oma eesti sõpradele palju õnne ja edu!

Domonkos Szöke
Miklós Barabás
Ede Rutkovszky

Tartu
24. IV 1972.

ELKNÜ TRÜ komitees

Pleenum 5. aprillil arutas läbi ELKNÜ XVI kongressi materjalid. Sõna võtsid komitee sekretär M. Kubo, sekretäri asetäitjad T. Laak, T. Koldits, komitee liikmed B. Bogovski, V. Peedimaa jt. Võeti vastu otsus, kus kajastub komitee edasine töö kongressi otsuste elluviimisel. Teise päevakorraküsimusena analüüsiti internatsionaalset kasvatustööd organisatsioonis. Ettekande tegi komitee sekretäri asetäitja L. Blum. Erilist tähelepanu osutati Interklubi tegevusele. Klubi tööd juhib praegu psühholoogiaüliõpilane M. Heidmets. Aruandes tõi ta esile mitmeid klubi seniseid ettevõtmisi ning ka puudusi praeguses töös. Arutelu käigus esinesid A. Piirsoo, T. Kuldsepp, V. Peedimaa, kes tegid kriitilisi märkusi reas küsimustes. Interklubi töö efektiivsuse tõstmiseks otsustati täiendada ja edasi arendada Interklubi töö printsiipe ja organisatsioonilisi aluseid. Selleks moodustati komisjon.

Büroo 18. aprillil 1972. a.

✻ NLKP liikmekandidaatideks soovitati T. Laak, A. Petrov (Majandusteaduskond), P. Eesmaa, J. Paap (Õigusteaduskond IV k.)

✻ R. Allikvee (ravi II k.) kinnitati Debreceni ülikooli üliõpilasi vastuvõtva EÜE rühma komandöriks. Rühm hakkab tööle Tori kandis.

✻ EÖM rühmadesse juhtivale tööle soovitati E. Kergendberg, J. Pelt, T. Voit, S. Saar, A. Kalevik.

✻ TRÜ **suvetöid** juhivad 1972. a. U. Ehasoo ja G. Krupski. Teadmiseks I kursuse tudengitele: suvel on töö ülikooli juures kohustuslik kõigile, kel pole õppepraktikat ja kes ei pääse EÜE-sse. Suvetööd on kohustuslikud ka neile, kes esimese kursuse lõpul töötasid EÜE-s ja kes II kursuse lõpus ei lähe malevasse ning ei pea sooritama õppepraktikat. Staap jälgib suvetöödest osavõttu rangelt.

✻ TRÜ üliõpilaste kevadmatk Vorbusele ja suured lustipeod otsustati seada 21. maile. Siis peaks ilm soojem olema kui kahel eelmisel korral, mil pidu nädal varem peeti. Ettevalmistav staap on kolmeliikmeline: A. Meerits, T. Tasa, A. Langmets. Ootame kõigi entusiastide kaasalöömist.

✻ Kuulati T. Kolditsa informatsiooni laupäevaku käigust ja ettevalmistuste käigust rahvaste sõpruse päevadeks. Päevade sissetulekutest otsustati anda rahufondi esimene panus TRÜ-st.

✻ Arutati ühiselamute küsimusi. Komitee kontrollreidid näitavad, et on veel palju puudusi nii nõukogude töös kui ka üliõpilaste suhtumises ühiselamu korrasse. Konkreetselt analüüsiti Tiigi 78 nõukogu tegevust (õigemini tegemata jätmisi). Et nõukogu praktiliselt ei tööta, siis otsustati esitada nõukogu esimees A. Kreegipuu karistamiseks rektori käskkirjaga administratiivsete ülesannete mittetäitmise eest. A. Kreegipuu sai ühiselamus omaette toa, lubades juhtida nõukogu tööd. Et ta seda teinud ei ole, siis tegi büroo ettepaneku majutada A. Kreegipuu üldistel alustel teiste üliõpilastega.

Maikuu esimesel poolel korraldab komitee kõigisse ühiselamutesse kontrollreidid. Selle põhjal tehakse ettepanekud majutuskomisjonidele, kes varsti tööle hakkavad.

Büroo 25. aprillil 1972. a.

✻ ÜLKNÜ liikmeks võeti vastu Kehakultuuriteaduskonna üliõpilane T. Länts.

✻ Arutati sotsialismimaadesse sõitvatesse EÜE rühmadesse kandideerinud üliõpilaste avaldusi. Nimekirjad, mis saadetakse lõplikuks läbiarutamiseks EÜE keskstaapi, on välja pandud komsomolikomitees. Dokumentide vormistamine peab olema lõpetatud sel aastal tunduvalt varem kui eelmistel aastatel. Seetõttu palume kõigil kiirustada.

✻ Jaotati ära «Sputniku» poolt korraldatavate turismireiside tuusikud.

✻ Matemaatikateaduskonna komsomolisekretär T. Koppel esitas aruande üliõpilaste osavõtu kohta loengutest ja praktikumidest.

✻ Kuulati ära arvestussektori juhataja T. Verniku kokkuvõtted liikmemaksude kogumise revisjonist. Eriti halb on olukord füüsikaosakondades ja Kehakultuuri- ning Ajaloo-Keeleteaduskonnas. Otsustati kutsuda büroole kõik need, kes senises töös on lohakad olnud.

✻ Büroo kinnitas Arstiteaduskonna büroo otsuse **K. Kamlati** (farm. III k.) karistamise kohta noomitusega arvestuskaardile poliitiliselt läbimõtlematu käitumise eest.

Läbirääkimised toimusid Ungari Debreceni Ülikooli ja Tartu Riikliku Ülikooli vahel. Sõlmiti leping, milles peale üliõpilaste ehitusrühmade vahetamise nähtakse ette ka kultuurialaseid kontakte ja seniste sidemete tugevdamist.

Ehitusrühmade vahetamise leping sõlmiti Poola Krakowi Ülikooli ja Tartu Riikliku Ülikooli vahel. Mõlema maa üliõpilasorganisatsioonide esindajad jäid rahule komitee poolt korraldatud vastuvõtuga ning soovisid meie üliõpilastele viljakat tegevust õppe- ja teaduslikus töös, komsomoliorganisatsioonis ning peatset kohtumist ehitusrühmades.

M. KUBO

Autoriveerud

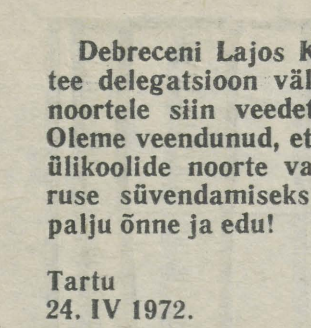

Martti Preem

Üks neist, kelle ülikooliaastad tänavu lõpule jõuavad, on Martti Preem. Sündinud on ta 1949. a., kõrgemasse kooli tulnud Tartu I Keskkoolist. Eriala — rakendusmatemaatika, diplomitöö käsitleb marsruutide määramise mitmesuguseid viise; tööle on Martti suunatud TRÜ Arvutuskeskusesse.

Kas huvid piirduvad vaid teadusega? Ei, Marttil küll mitte: kunst, kirjandus, muusika — kõik seisavad südamele ühtviisi lähedal. On hea olla tark vaatleja, kuid suurem õnn on olla võimeline ise sekkuma, kunsti tunnetama läbi loome enese. Aega on Marttil jätkunud nii tegevuseks kunstikabinetis, lauluks ülikooli meeskooris kui muukski — suvel mängib ta tennist, on päris palju rännanud ja ilma näinud, käinud meeskooriga kontsertreisil Siberis, EÜE-ga Ungaris, üliõpilaslaulupeol Vilniuses, Kaukaasias suusatamas, Poolas ja mujalgi. Aga väga tahaks veel, sest näha ja teha on ju kui palju!

✤ ✤

Huvitumine looduse ilust selle enda pärast on ikka headuse tunnuseks.

I. Kant

Elus on headust, ilu ja muudki. Palju jääb üle, veel rohkem tuleb puudu. Ja kindlasti on puudutulevais osis nii headust kui ilu.

Hetk vaatlust, viiv kannatust; ilma ei jõua ilu, headuse, eluväärsuse juurteni. Aeg jookseb, aega ei ole.

* * *

Olen ma oma aja peremees või valitseb ta minu üle? Teeks aega juurde, jätkuks teda lõputa. Mingid piirid suruvad peale. Aga elu saab vaid ise vääristada; ei keegi teine hakka väärtusi avama.

* * *

Hämmastab inimese halbus, tahtmine end maksma panna, painutades teisi maha, pannes neid hirmust värisema. On's inimese olemuses tõesti nii palju julmust, võimuiha? Või on need jäänukid tema eelmisist olekuist?

Arusaamine, leebus, lõbusus jne. jne. võiksid olla inimese tunnusjoonteks tema pikaajalise teadmiste kogumise, vaimutöö, kultuuriarengu tulemusena.

Kuid teadmised, tehnika, sõda jms. võivad kinnitada ka inimese kõikvõimsust, õigustada ülbustki, teha ta enamgi võimulembeliseks.

Igatahes, praegusegi tsivilisatsiooniastme kohta kõlbavad kord ammu mõeldud sõnad: «Niikaua kuni eksisteerivad sõjaväed, ei saa rääkida täielikult tsiviliseeritud rahvastest.»

Inimene on looduse osa. Inimene on hiljuti tulnud ja läheb jälle, loodus jääb! Seades end loodusest kõrgemale, võib inimene teha ainult rumalusi. Kahju, et seda lihtsat ja vana tõde nii kergesti unustama kiputakse.

* * *

Armastust ei ole kunagi liiga palju. Kurb, kui sedagi piskut üle jääb.

* * *

Kas saab olla tõelist armastust inimese vastu, kui pole arusaamist loodusest, pole loodusearmastust? Kiindumus loodusesse aitab iseennastki paremini tunda. Selgus iseendas teeb leebeks teistegi vastu. Ja ainult suhtlemises inimestega leiad endale otstarbe, saad paika pandud kogu suures süsteemis.

* * *

Vaatan aknast — päike, sinine taevas — ja hajun laiali. Nii möödub aeg. Pikk või vaid hetk? Tuleks oma killud jälle kokku korjata. Ei edene. Lähen kõndima, kohtan, ajan juttu jne. jne. Läheb aeg. Pikk või lühike? Olen kokku kogutud. Ja siis? Hajumine, tihenemine, jääm, lahkumine, eraldumine, kogunemine jne. jne. Selline on ilm.

«Järva-Madise kirik», kartongtrükk. M. Preem 1968. >

< «Torso», kuivnõel. M. Preem 1972.

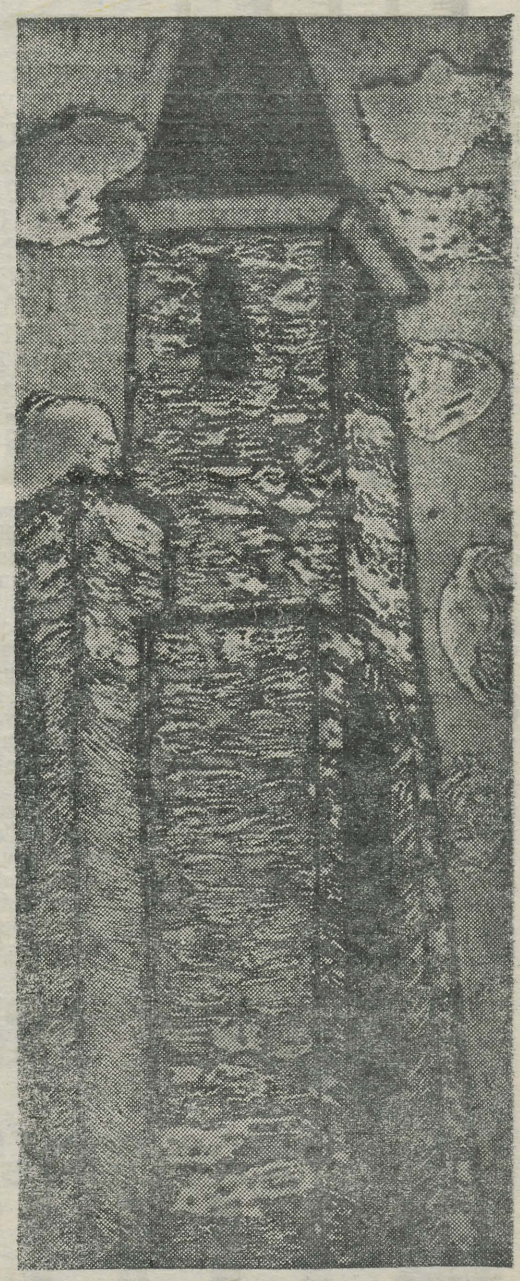

Kas siis selle maa keel

laulutuules ei või
taevani tõustes üles
igavikku omale otsida.

See on koori moto. Sõnad K. J. Petersonilt, viis R. Ritsingult. Moto on kõlanud Tartu Akadeemilise Meeskoori iga kontserdi algul ja proovi lõpul: missugune ka ei oleks sündmus, ikka sirguvad mehed valveseisakusse.

27. jaanuaril sai 60 aastat sellest päevast, kui Eesti Üliõpilaste Ühendatud Meestekoori esimesele proovile kogunes umbes 40 lauljat. Koori loojaks ja esimeseks dirigendiks oli J. Simm. 14. dets. «Postimehes» 1911. a. oli ta avaldanud üleskutse Tartu eesti üliõpilastele asutada meeskoor. Mõte sai teoks. 10. märtsil 1912. a. oli koori esimene avalik esinemine Eesti Rahva Muuseumi peol «Vanemuises». Sellest kirjutas A. Läte:

«... Eeskava huvitavamaks osaks oli üliõpilaste ... laulukoor. Mitte selles ei seisnud huvitus, et koor juba esimesel esinemisel liiga hästi oleks laulnud, vaid et meil ometi nõnda kaugele on jõutud, et üliõpilased suureks laulukooriks kokku astuvad».

Kokku nad astusid ja kokku nad jäidki. Aastatest said kümned, vaheldusid laulud ja koorijuhid, koor ja laulmisrõõm aga jäid.

Proovi ja esinemise vahel «Vanemuise» kontserdisaalis üliõpilasballil õnnestus kinni püüda koori dirigent Alo Ritsing ja kauaaegne koori esimees ning koorivanem Kuno Jürjenson.

Kes TAM-is laulavad?

TRÜ ja EPA üliõpilased ning vilistlased. Igal kevadel lahkub koorist kümmekond lõpetajat ja sügisel tuleb uusi inimesi 20—30. Sõelale jääb neist napilt pool — peale korraliku kohalkäimise on vaja ka viisi pidada. Koosseisu pideva vaheldumise tõttu on tasemelpüsimine raske. Püsiva koosseisuga koorid lihvivad oma laule mitu aastat, meie alustame igal sügisel uuesti.

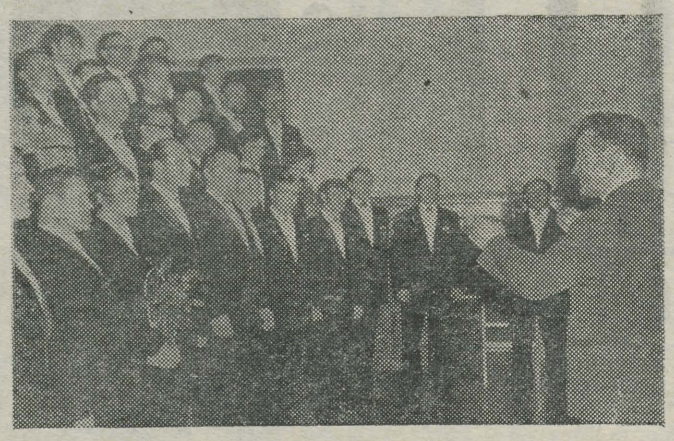

Kaunase Polütehnilise Instituudi aulas lauldakse «Gaudeamust» koos KPI meeskooriga.

A. NILSONI foto.

Kuidas käib vastuvõtmine koori?

Lauluhuvilised võtavad sügisel paar nädalat osa koori proovidest. Kes viisi peab, võetakse koori liikmekandidaadiks. Kandidaadiaeg on 2 semestrit. Pärast kevadist semestrikontserti võetakse kandidaadid koori lipu all pidulikult vastu ja nad saavad õiguse kanda koori märki. Kes on laulnud 15 semestrit järjest, saab koori teenelise liikme nimetuse ja tammepärjaga märgi.

(Järg 4. lk.)

August Annisti mälestuseks

R. VELSKERI foto.

17. aprillil kogunesid aulasse õppejõud ja üliõpilased mälestamaks Tartu ülikooli silmapaistvat kasvandikku ja endist õppejõudu August Annistit.

Mälestusõhtu avas komsomolikomitee sekretär Märt Kubo. Üliõpilastepoolse lugupidamise märgiks andis ta A. Annisti abikaasale kimbu punaseid nelke.

Annisti tohutu elutöö kahest tahust — eesti rahvalaulude kirjanduslikust töötlemisest ja rahvaste eeposte tõlkimisest eesti keelde — rääkis lähemalt Jaak Põldmäe. Annistist kui inimesest ja eredast loomeisiksusest, kes ise põledes ka teisi sütitas, kõneles Ingrid Rüütel. Noore ja vana põlvkonna suhetest meie kultuuri järjepidavuse tagamisel mõtiskles Kalle Kurg. Ta rõhutas, et Annisti elutöö kohustab meid kaugelt rohkemaks kui on seni tehtud meie üliõpilaskonna kultuuritahte sügavuti arendamisel.

Õnnestunult ilmestasid mälestusõhtut Kalev Velthuti poolt esitatud Aadu Regi klarnetipalad eesti rahvaviiside teemadel ja filoloogiaüliõpilastest etlejate Heidi Ojaste, Silvia Baumi ja Rein Veidemanni esitatud katkendid A. Annisti loomingust.

T. SUUR

Meenutusi August Annistist

Et August Annist oli minust umbes 10 aastat noorem, siis ei puutunud ma temaga kokku ta õpilas- ja tudengiaastail. Ometi on meil olnud erialaseid kontakte. Ühiseid seisukohti oli August Annistil, Oskar Looritsal ja minul «Kalevipoja» võimaliku algtekke küsimuses. Lähtudes Helsingi professori Kaarle Krohni oletustest, olime kõik arvamusel, et Kalevid olid omaaegse viikingite perioodi ajaloolisi hõime (kulfingid, kolbjagid, kalevid, kolõvanovitšid). Rootsi ajaloolased on kirjutanud isegi eesti viikingite ajast, millest me ise ei ole kuigi palju tihanud kõnelda.

«Kalevipoja» saja aasta juubel äratas huvi ka väljaspool Eestit. Ühel Moskva-käigul õnnestus mul saavutada seda, et August Annist kutsuti Gorki-nimelise Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonda kõnelema Kalevipoja küsimusest Moskvasse kokkutulnud folkloristidele, kes olid asjast sügavasti huvitatud.

August Annisti näol lahkus suurte võimete ja laialdaste teadmistega haruldane kunstnik-teadlane, kellelt oleks võinud oodata veel palju uusi teoseid ja mõtteid, kui seda oleks lubanud meie kõigi tegevust määrav bioloogilise eksistentsi piir.

V. ERNITS

«Kevade» tõlkija surnud

ÖDÖN LAVOTHA
IN MEMORIAM

Äsja saabus Rootsist leinasõnum. 30. märtsil on manala maile läinud Upsala ülikooli ungari keele õpetaja dotsent dr. Ödön Lavotha.

Ödön Lavothal oli Eestiga tihedaid sidemeid. Ta õppis Tartu ülikoolis 1937/38. õ.-a. stipendiaadina prof. J. Margi juures soome-ugri keeleteadust. Lõpetanud hiljem Budapesti ülikooli, töötas ta mõnd aega ungari keele ja kirjanduse õpetajana. Pärast Ungari vabanemist oli ta Budapesti Loránd Eötvösi nimelise ülikooli soome-ugri keelte kateedri õppejõud.

Tartus omandas Ödön Lavotha mitte ainult eesti keele oskuse, vaid ka armastuse eesti kirjanduse vastu. Juba 1938. a. tõlkis ta ungari keelde A. Kitzbergi «Libahundi», mis samal aastal esimese eesti draamana nägi rambivalgust Budapesti Rahvusteatris pealkirja all «Ordasok» («Hundid»). Budapesti ülikoolis töötades tõlkis Ö. Lavotha A. H. Tammsaare «Põrgupõhja uue Vanapagana» ja O. Lutsu «Kevade» I, II. Mõlemad teosed ilmusid trükist 1959. a., viimane pealkirjaga «A «Kentuki Oroszlán»» («Kentuki lõvi»). Ülikoolis kuulus dr. Lavotha ülesannete hulka ka eesti keele õpetamine. Tema sulest pärineb esimene ning ainus eesti keele õpik ungarlastele «Eszt nyelvkönyv», mis ilmus 1960. a. Ulatuslik ülikooliõpik sisaldab kolm osa: grammatika, lugemiku ja sõnastiku. Esimeses annab autor ülevaate eesti foneetikast, vormiõpetusest ja lauseõpetuse peajoontest. Teises osas esitab ta maitsekalt valitud lehekülgi eesti kirjandusest, alates rahvaluulest ja «Kalevipojast» ning lõpetades paladega Juhan Smuuli, Ellen Niidu, Lehte Hainsalu ja Ralf Parve loomingust. Kolmas osa — eesti-ungari sõnastik — sisaldab üle 7000 sõna.

Pärastpoole töötas Ö. Lavotha ungari keele lektorina Helsingi ülikoolis, kus ühes Viljo Tervoneniga avaldas ungari keele õpiku soomlastele «Unkarin oppikirja» (1961).

Kuid Ödön Lavotha polnud mitte üksnes andekas tõlkija ja õpikute autor, vaid samuti väljapaistev keeleteadlane, kellelt on ilmunud arvukaid kirjutisi mitmesugustes keelelistes väljaannetes. Üks neist — *«Sõber, seltsimees, abikaasa»* soome-ugri keeltes» ilmus ka ajakirjas «Eesti Keel» 1938. Tema kõige ulatuslikum uurimus on detailne keeleajalooline monograafia potentsiaalsufiksist «Studien zu dem ungarischen Potentialsuffix *hat/het*», mis ilmus Upsalas 1967.

Viimasel ajal töötas Ö. Lavotha ungari keele lektorina Upsalas. Seal tabas teda raske haigus, millega ta mitu aastat meeleheitlikult võitles, veetes rohkem aega haiglas kui kodus. Lõpuks lämmatas tõbi visa töömehe 58. eluaastal.

Inimene kaob, tema mälestus jääb. Armas Ödön Lavotha, Sa ei jõudnud tööd lõpetada, kuid jäädvustasid oma nime eesti kirjanduse meisterliku vahendajana ajal, mil seda Ungaris veel vähe tunti. Sa suutsid äratada huvi ja armastust meie keele ja kirjanduse vastu oma kunagistes õpilastes Budapestis. Sooja südamega mäletavad Sind Su üliõpilaspõlve sõbrad sõjaeelsest Tartust, mille kitsail kiviseil tänavail halli põhjamaa taeva all Sa veetsid vist oma elu kuldseimad päevad, tol ajal veel aimamata, et suur osa Su keskeast ja varasest vanusest möödub kord niisamasuguse vähese päikesepaistega tuulise põhjataeva all...

Olgu need tagasihoidlikud read hilinenud pärjaks Su värskele hauakünkale kaugel Upsala kalmistul.

Sit tibi terra Sueciae levis!

P. PALMEOS

HELI RASS

6. XI 1951—15. IV 1972

* *
*

Talv viipab, ukse ees on taas ta,
saab jälle lõpule üks aasta.

Üks aasta otsa teiste reale.
Päev taganeb, öö tungib peale.

Puu kõrval raagus seisab puu.
Mis parata! Detsembrikuu!

Mis parata! Siin taeva all ju
ei ole soojust nõnda palju,

et lõppematult, aasta ringi
see suudaks soojendada hingi.

Käed külmetavad. Päike loojus.
Maailma viimne valgus, soojus

on sinu südames ja arus
nüüd nagu mesilased tarus

koos kurvalt kägaras . . . See siin
on elu viimne kaitseliin.

Ja taevas aegamööda raskub,
öö aegamööda alla laskub,

ja linnast jääb vaid tule kuma,
ja elu häältest kauge suma.

Oh üürikese elu haprust!
Oh inimlaste püha vaprust!

AUGUST SANG

Kallis
HELI,
mäletame Sind.

Ülikooli laskurid.

Heli,
me ei unusta Sind!

Bioloogia II kursus,
bioloogiaosakond

Üliõpilane — 1944

II osa

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

J. Nuut'i korraldusel läkitati telegramm telegrammi järel Haridusse Rahvakomissariaati andmetega eelmisel päeval toimunud loengutest ja neist osavõtnud üliõpilaste arvust. Varsti hakati saatma juba posti teel muidki täpsustavaid andmeid.

Vastu oli võetud 540 üliõpilast. 15. detsembril teatati üliõpilaste arvud esimestel kursustel

Ajaloo-Keeleteaduskonnas	— 95	üliõpilast
Arstiteaduskonnas	— 227	„
Kehakultuuri Instituudis *	— 51	„
Matem.-Loodusteaduskonnas **	— 18	„
Õigusteaduskonnas	— 46	„
Kokku	437	„

Ülejäänud 103 üliõpilast olid astunud Agronoomiateaduskonda (65) ja Veterinaariateaduskonda (38).

20. detsembril tehti kokkuvõte üliõpilaste koguarvust teaduskonniti. Siin arvestati ühelt poolt endiste üliõpilaste t a o t l u s i edasiõpimiseks ülikoolis, teiselt poolt aga t e g e l i k u l t õppetööle asunud üliõpilaste arvu. Olukord oli järgmine:

Ajaloo-Keeleteaduskond	220	142
Arstiteaduskond (ravi)	406	316
(stomat.)	41	41
(farm.)	142	138
Kehakultuuriinstituut	72	57
Matem.-Loodusteaduskond	74	34
Õigusteaduskond	155	82
Kokku	1110	810

Kui arvestada juurde Agronoomia- ja Veterinaaria-teaduskondi, siis oli nimekirjas 1455, tegelikult oli õppima asunud 1012 üliõpilast.

Õpetamas oli 51 professorit, 44 dotsenti, 25 van.-õpetajat ja 103 assistenti ning õpetajat — kokku 223 spetsialisti, praegu õpib ainult TRÜ-s üle 6000 üliõpilase (neist 4200 statsionaarset ja neile jagavad teadmisi üle 550 õppejõu).

Improviseeritud ühiselamutes elas 145 üliõpilast, ülejäänud olid erakorterites (praegu on ühiselamutes 2900 kohta).

Üliõpilaste arv õppeaasta vältel loomulikult ei olnud püsiv. Kui praegu näitab see õppeaasta jooksul languse tendentsi, siis 1944/45. õppeaastal kasvas üliõpilaste arv pidevalt. Kitsendatud liiklusolude tõttu jõudsid paljud arvele võetud üliõpilased kohale suure hilinemisega. Eesti Laskurkorpuse ridades haavata saanud endisi üliõpilasi ei nõutud tagasi tegevteenistusse, vaid saadeti õpinguid jätkama ülikooli.

Mõned endistest üliõpilastest kaalusid kaua, kas minna või mitte minna edasi õppima «punasesse» ülikooli. Lõpuks lõid «värvile» käega ja ilmusid poole õppeaasta pealt palvega nende rematrikuleerimiseks.

Muidugi tuli ette ka ülikoolist lahkumist, põhiliselt majanduslikel ja tervislikel põhjustel. Kuid juhtus ka, et nii mõnelgi noormehel tuli ülikoolist minema minna, sest «nad olid unustanud» oma eluloolistes andmetes nimetamast asjaolu, et alles mõni kuu tagasi olid nad kanged «uue Euroopa ehitajad» saksa SS-vägede koosseisus!

1. veebruaril 1945. a. esitati andmed mees- ja naisüliõpilaste arvulise vahekorra kohta.

	Mehi	Naisi
Ajaloo-Keeleteadusk.	35	143
Arstiteaduskond	114	404
Kehakultuuriinst.	26	44
Matem.-Loodusteadusk.	13	26
Õigusteaduskond	51	36
	239	653

1971/72. õppeaastal on ülikoolis 36% meesüliõpilasi ja 64% naisüliõpilasi. Niisiis üle veerandsajandi kestnud «suure heitluse» tulemusena «kangem sugu» on suutnud «õrnema» käest välja võidelda kõigest 9% üliõpilaskohtadest!

1. märtsil esitati üks huvitavamatest aruannetest, mis näitas üliõpilaste jagunemist vanuse järgi. Silmas pidades tõsiasja, et tegemist oli statsionaarsete üliõpilastega, siis niisugust pilti praegusel ajal, kus astumine ülikooli statsionaari on piiratud 35 aastaga, me muidugi ei näe.

Vanus	Mehed	Naised
18. a.	—	3
19 a.	4	41
20—25 a.	188	441
25—30 a.	85	116
30—35 a.	28	41
35—40 a.	36	16
40—45 a.	9	3
45—50 a.	3	2
üle 50 a.	—	1
	353	664

Muidugi ka 1944. a. ei võetud I kursusele vastu üle 35-aastasi. Eakamad üliõpilased kuulusid varem sisseastunute hulka, keda iseenesestmõistetavalt vanuse pärast ei kustutatud nimekirjast.

Sotsiaalse päritolu poolest jagunesid nüüd üliõpilased:

töölisperekondadest	49%
põllutöölistest	7%
talupidajateperekondadest	21%
teenistujate perekondadest	23%

Nn. m u i d oli kokku 2 üliõpilast.

Tubli oli see eluraskustega võitlema harjunud, veel sõja ajal vastuvõetud üliõpilaskollektiiv, kelle liikmed teadsid, mille nimel nad ülikooli kokku tulid.

Kuid mineviku pärandina rõhus tollal paljusid neist umbusaldus kõige vastu, mida (ja keda) nad oma eluteel kohtasid. Nad kõik olid kasvanud kodanlikus ühiskonnas. Nende siis veel küllalt lühikese elu-ea vältel tuli kolm korda üle elada riigikorra radikaalseid muutusi. Kas möödunud sügise sõjamürin oli viimane või oli ehk veel midagi tulemas? Enamik õppejõududest oli kindel, et algab püsiva rahu kestev periood. Oli ka aga neid, kes vaid kehitasid õlgu, öeldes, et ega nemad tea, mis tulla võib.

Kui keegi õppejõududest puudutas poliitilisi momente, siis polnud kaugeltki veel selge, kas ta kõneles seda südametunnistuse nimel või sellepärast, et ta p i d i nii kõnelema. Kellega jagada kõhklusi ja muresid? Isegi perekondades ei olnud üksmeelt. Nii hakkasid mõned üliõpilased tegelema omapärase õppejõudude «sotsioloogilise liigitamisega», jagades need «peetideks» ja «redisteks».

Redis — jah, see ise kõhkleb, temaga võib ehk oma kõhklusi jagada, aga peet — sellega tuleb ikkagi ettevaatlik olla — mine tea, kuidas ta sinu kõhklusi mõistab!

Sellest ajast on möödunud üle veerandsaja aasta. Praegu on kunagised «sotsioloogid» oma elu-ülesannete täitmise teel finišile lähenemas. Nii mõnelgi ehivad pead esimesed hõbehallid lokid. Nende lapsed on kas lõpetamas või lõpetanud kõrgema kooli. Elu areng on näidanud, kel oli õigus, kas «redistel» või «peetidel».

* Kehakultuuriteaduskonna nimetus sel ajal.

** 1944/45. õppeaastal selle teaduskonna koosseisu kuulusid kolm osakonda: matemaatika-, bioloogia-, ja geoloogia-geograafia.

Sõpruspäevade ball

Enamik tudengitest sai sõpruspäevadest osa laupäevaõhtusel ballil.

Ametlik osa. Hümnid, presiidiumis prof. Ariste, R. Blum ja T. Kolditš, nende tervitussõnad kohalviibijaile. Siis paluti lavale külaliste esindajad. Oleks kena olnud, kui enne oleks koostatud delegatsioonide nimekiri, et vältida piinlikku segadust. Anti üle mälestusesemed, hoolikalt olid ära õpitud eestikeelsed tervitussõnad. Kõlasid laulud Tartu Akadeemiliselt Meeskoorilt.

Kontserti alustas ülikooli rahvakunstiansambel. Kava võinuks veidi lühem olla, muidu läks kõik toredasti. Eriti meeldis tantsijate esinemine ungarlastele. Küllap leidis meie temperamentne hõimurahvas seal endale midagi lähedast.

Poola laulja Jerzy Wójcik esitas põhiliselt Bob Dylani repertuaari. Eriti jäi meelde tema hea kitarrimäng. Kuigi esinemine oli meisterlik, vähendas mõjuvust B. Dylani absoluutne jäljendamine. Kahju, et siia ei saanud sõita kogu ansambel, kelle juhiks J. Wójcik on.

Vahepeal mängis tantsuks «Kogudus», siis jätkasid naisvõimlejad. R. Kudu koostatud kava võeti publiku poolt väga hästi vastu.

Ja esinemisjärg jõudiski Jerevani RÜ tudengite kätte, kes olid õhtu menukaimad. Kolme noormehe laul meeldis väga, eriti kui arvestada, et peale ühe keegi pidevalt muusikaga ei tegele. Küllap lõi siin välja armeenlaste loomulik laulu-armastus ja -oskus.

Täiesti professionaalsel tasemel esines Grigor Agajan. Ta on teinud koostööd mitmete ansamblitega, armastab väga biiti, kuid eelistab armeenia rahvalaule ja prantsuse šansoone. Need sobivad ka paremini tema häälele ja on kooskõlas tema esinemismaneeriga. Sümpaatseks muutis G. Agajani laulu ka see, et ta oli vaba igasugusest poosist.

Oma kava esitasid ka «Kuup ja Kera» ning jälle algas tants, mis kestis hilisööni.

Päris tore pidu oli.

TIINA SARV

R. JOAMETSA foto.

Kas siis selle maa keel

(Algus lk. 2)

Annab laulmaskäimine ka midagi muud peale laulmisrõõmu?

Kindlasti. Koor õpetab lugu pidama kaaslauljaist, kasvatab täpsust, reageerimisvõimet, distsipliini. Hilinemine proovile läheb kalliks maksma — hilinenud minutid arvestab rahaks ümber koorile 50. aastapäevaks kingitud taksomeeter. Igale noorele lauljale määratakse «lauluisa» (vähemalt 3 aastat kooris laulnud laulja), kes oma «laulupojaga» proovil kõrvuti istub, teda põhirepertuaari omandamisel abistab ja koori ühisüritustel tal silma peab hoiab.

Kollektiiv on suur. Selle kooshoidmine ja juhtimine ei ole kindlasti kerge. Kuidas hakkama saab?

Muret teeb õppeasutustepoolne suhtumine. Hiljuti käis Tartu kooridel külas Tomski koorikapell. Nendel on kooris laulmine ühiskondlikult tähtis tegevus. Halvasti kohalkäivaid kooriliikmeid võib dekaanaat välja kutsuda ja neile noomituse teha. Meil ollakse laulmise kui ühiskondliku ülesande suhtes üsnagi ükskõiksed.

Teie parim esinemine viimastel aastatel?

K. J.: 100 a. juubelilaulupeo võistulaulmisel 1969. a. saime II koha.

A. R.: Kontserdid 1970. a. Tallinnas ja Tartus pärast Poola-reisi. Kaua enne seda polnud me nii kästi laulnud ja ega vist hiljemgi.

Mis on tulevikus kavas?

Semestrikontserdid 28. ja 29. aprillil, viimasel esitame ka kolm laulu koos vilistlastega. Kaugema tuleviku kohta on raske midagi kindlat öelda. Ega mõni pikemgi reis paha teeks...

1924. a. lahkub koorijuhi kohalt J. Simm. Tööd jätkab Leenart Neuman. Koor saab nimetuseks Akadeemiline Meeskoor. Tema tööst lubatakse osa võtma ka vilistlasi. Pikemaks välisreisiks on kontserdimatk Austriasse ja Ungarisse 1926. a. *Kooril on kujunenud kindlad traditsioonid.*

● *Iga koorilliikme abielu registreerimist, sünnipäeva või uue laulja sündi saadab kaaslaste laul.*

● *Detsembris toimub TRÜ Akadeemilise Naiskooriga kahasse kontsert, millele järgneb ühine nääripidu.*

● *Kevadisele semestrikontserdile järgneb traditsiooniline koosviibimine.*

● *«Suurele ringile», seega ka perekondadele on mõeldud suvised laululaagrid mõne Eestimaa kauni veekogu kaldal. Kaks aastat samas kohas laagrit pidada ei tohi. Peamurdmist laagripaiga pärast veel niipea ei tule — tänavusuvine laager on alles kümnes, aga järvi Eestis üle 600.*

Pärast L. Neumani surma 1933. a. asub koorijuhi kohale R. Ritsing, kes oli kooris laulnud 1923. a. alates. Tema juhatusel käiakse 1937. a. kontserdimatkal Riia—Varssavi — Zakopane—Wroclaw—Leipzig—Dresden—Berliin—Kopenhaagen—Malmö—Halmstadt—Oslo—Stokholm. R. Ritsingu algatusel saab teoks ka esimene üliõpilaslaulupidu. TAM-i erakorralise koosoleku protokollist 1955. a. 17. juulil võib lugeda:

«Sõnavõtuga esines R. Ritsing... tuleks luua tihe side teiste üliõpilaskooridega NSV Liidus ja rahvademokraatiamaades... üheaegselt laulupeoga oleks sobiv korraldada ka rahvakunstiõhtu... Juba tänavu sügisel peab meeskoor haarama initsiatiivi ja hakkama laulupidu organiseerima.»

1956. a. juulis saigi Tartu uue tava sünni tunnistajaks.

Nüüd on jutujärg koori kauaaegse liikme August Luuri käes, kes pajatab lustlikke lugusid koori minevikust.

● *1951. a. sai teoks koori esimene sõjajärgne kontserdimatk väljapoole koduvabariiki — Lätisse ja Leedumaale. Vastuvõtt oli südamlik, eriti Vilniuses. Lavale ja lavalt alla saatis meid puhkpilliorkester, meie käsutusse oli antud linna parim ühiselamu — loomulikult tütarlaste oma. Varahommikul, kui mehed veel magasid, «murdsid» tudengesse sisse päriselanikud, võtsid ära meie püksid ja kui silmad avasime, kanti uksest sisse kardikud munaroa ja kohviga. Ka järgmistel Vilniuse-sõitudel sai tutvust kinnitatud — üks koori liige tõi noorikugi Vilniusest.*

● *Kui tulime möödunud aastal Jõgevalt kontserti andmast, tuli jutuks, et näe, TPI meestel tuleb juubel, aga kinkida pole midagi. «Teeks midagi pulli,» arvas Kuno. «Teeme hoopis oina», ütles Suldo, «meil parajasti kodus paar ševioti tõugu jäära kasvamas». Et kingitus soliidsem välja näeks, pesti ta juubelieelsel õhtul saunas puhtaks. Hommikul pandi pesust veel niiske Oss veoautole ja sõit läks Tallinna poole. Kose-Ristil tuli teha peatus — oinal oli kastis külm hakanud. Poes «külmarohtu» ei olnud ja kui mehed seda ühest parklvast furgoonautost oina tarvis küsima läksid, küsis selle juht: «Kumb see teist oinas on?»*

«Estonia» kontserdisaali administraator oli lahkelt nõus võtma lauluveljedele toodud suveniiri mõneks ajaks oma tuppa hoiule. Kui ta aga «suveniiri» nägi, oli ehmatus suur: «Ah see siis ongi teie küünlajalg...»

R. Ritsingu juhatusel käidi vahel pikemal kontserdimatkal. 1956. a. sai tehtud 6000 km pikkune «soojamaa» reis Moskva—Sevastoopol—Jalta—Odessa—Kišinjov—Kiiev. 1957. a. võetakse osa üleliidulisest ja VI ülemaailmsest noorsoofestivalist. 1968. a. käiakse Alo ja Richard Ritsingu juhatusel 9000-kilomeetrisel Sverdlovsk—Novosibirsk—Tomsk—Omsk—Moskva-matkal. 1970. a. käidi A. Ritsingu juhatusel kontsertreisil Poola Rahvavabariigis.

60 aastat on mehed koos käinud ja koos laulnud. Jääb ainult üle soovida, et see ka edaspidi ikka nii oleks ja et meeste hääled Tartus veel võimsamalt kõlaksid. Seda arvab ka noor dirigent A. Ritsing. «Kallis meeskoor! Laulud ei lõpe, iial ei lõpe — meie ilusaim laul on alles laulmata.»

E. KÕRGE

«Vanemuisega» kevadises Ungaris

Meie linn võib oma teatri saavutustele uhke olla: «Vanemuine» tuli mullu üleliidulisel ungari draamade festivalil ligi 90 teatri hulgas esikohale Imre Madáchi «Inimese tragöödiaga», mille lavastas Epp Kaidu. Sellega pälvis teater sõidu Ungari Rahvavabariiki. See sai teoks märtsikuu teisel poolel.

Teatrirahvast võttis Doonau-linnas vastu kevad haljendavate muruplatside, õitsvate kuldvitste, mandlite ja aprikoosipuudega. Kõige selle ilu nautimiseks ei jäänud aga palju aega, sest ootas töö: päeval proovid, õhtul etendused. Kolmeteistkümne päeva jooksul andis teater kolmes eri linnas kuus etendust. Meie «Vanemuisel» on väga hea avar pöördlava, Ungaris tuli mängida hoopis halvemates tingimustes. Budapesti «Thalia» teater on vana, selle lava on palju väiksem, kõrvalruumid pisikesed.

Närveerimist leevendasid suuresti «Thalia» näitlejad, kes liigutava külalislahkusega oma eesti kolleegide eest hoolitsesid.

21. märts. «Inimese tragöödia» esietendus. Saalis juhtivaid teatrikriitikuid, näitlejaid, kirjanikke, diplomaate, õpetlasi, üliõpilasi... Nõudlik ja hellitatud publik, kes näinud Lääne-Euroopa parimate teatrite külalisetendusi. Pinev vaikus. Eesriide avanedes tuli esimeses pildis lavale kolm soliidses eas peainglit, kellena ungari publik on harjunud nägema noori verisulis teatrikooli kasvandikke. Aadamat, Eevat ja Luciferi mängisid meil noored, kuna Ungaris nende osas alati esinevad keskealised näitlejad... Esietendust jälgis täissaal hinge kinni pidades. Vaatajail ei tulnud meeldegi, et laval kõneldakse mitte ungari, vaid eesti keelt. Iga ungarlane tunneb Madáchi teksti, võib-olla oskab seda suurelt osalt isegi peast, sest oma klassikuid osatakse hinnata ja armastada.

Etendus läks väga hästi, kuigi maailmaruumi stseenis lava lakkas pöörlemast ja vaene Aadam pidi kõigest väest lippama, et üha kiireneva lendamise illusiooni luua. Publik õnneks ei märganud midagi. Kui eesriie sulgus ja «Thalia» teatri poolt toodi lavale imeilusaist valgeist sireleist ja punastest nelkidest tohutu lillekorv, puhkes saalis maruline aplaus, millele kaasnesid braavo-hüüded. «Vanemuine» oli hiilgava võidu saavutanud. Teadjamad inimesed kinnitasid: see olevat erakordne juhtum, et nii soliidne ja väärikas publik end unustab ja karjuma pistab... Kui esietenduseks veel pääsmeid asutusteski levitati — näit. oli Budapesti ülikooli soome-ugri keelte kateeder müünud neid ligi paarsada —, siis järgmiseks etenduseks polnud enam kusklit ainustki piletit saada.

«Tragöödia» kolmas etendus toimus ühes Ungari vanimas linnas Székesfehérváris, kus on hea pöördlavaga ruumikas teater. Neljas etendus oli meie sõpruslinnas Veszprémis, mille teatrihoone pärineb sajandi algusest ja on ilma pöördlavata. Kõikjal tuli proovidel midagi ümber teha, kõikjal pidi kohanema. Kerge see ei olnud, aga keegi ei nurisenud, igaüks võttis end kokku. Etendused aga läksid igal pool suurepäraselt. Nii Székesfehérvári kui Veszprémi oli kohale sõidetud kaugemaltki.

Ungari lehtedes ilmus rohkesti kiitvaid hinnanguid nii Epp Kaidu moodsa lavastuse kui näitlejate, peamiselt Aadama (E. Hermaküla), Luciferi (J. Tooming) ja Eeva (R. Loo) kohta.

Läheks pikale siinkohal refereerida ametlike teatrikriitikute arvamusi. Lubatagu mul piirduda «Thalia» teatri võluva näitlejatari Irén Sütõ (loodetavasti ta ei pane pahaks) hinnanguga, mida ta väljendas jutuajamisel pärast etendust. See kõlas umbes järgmiselt: Epp Kaidu on Imre Madáchi õigesti tõlgitsenud. Tema «Tragöödia» lavastus on sügavalt humanistlik ja poeetiline. Etendus oli väga ilus. Näitlejaist pidas Irén kõige paremaks ja lüürilisemaks Aadama väga inimlikuna esitatud kuju. Intellektuaalne ja irooniline Lucifer oli tema järgi ka meeldiv. Eeva ei püüdnud tundeväljendustes üle pakkuda, ta esitas vaid seda, mida ta seesmiselt tõesti tundis. Ta ei ole vahest mitmekülgne näitleja, kuid on siiras ega valeta. Sellepärast ta väga meeldiski. Arvuka ansambli hulgast mainis Irén toreda näitlejana Einari Koppelit. Muuseas ütles Irén Sütõ, et tema olevatki soovitanud Jaan Krossil «Tragöödiat» tõlkida.

«Kihnu Jõnn» etendus «Kapteni» nime all Budapestis ja Veszprémis. Näidend transleeriti. Ungarikeelne tõlge oli fennougristilt Gábor Bereczkilt, keda Tartu ülikooli eesti filoloogia kateedrites hästi tuntakse.

Budapestis oli etenduse vastuvõtt pisut tagasihoidlikum kui Veszprémis, kus viimse kohani väljamüüdud saal lavat toimuvale kaasa elas, naljadele lõbusa naeruga reageerides. Mõlemal etendusel sai suure menu osaliseks Ajaloolise Tõde- Heikki Haravee tõlgitsuses. H. Haravee esitas oma osa ungari keeles. Näitleja omandas ungarikeelse teksti mitte mehhaaniliselt tuupides, vaid iga sõna ja lause tähendust analüüsides ning endale eelnevalt selgeks tehes. Tema töö leidiski publiku poolt väärilist hindamist paljude individuaalsete aplauside näol.

«Vanemuine» esindas väärikalt eesti nõukogude teatrikunsti, tutvustades eestlaste nime Ungaris, kus sõome-ugri sugulus veel tänapäevalgi pole lalades massides populaarseks saanud. Kuid «Vanemuine» tõestas ungari publikule sedagi, et meie teater pole ajast maha jäänud, vaid küünib rahvusvahelise tasemeni.

P. PALMEOS

LOVE TO ALL OF YOU!

Arevad, kuhugi kaugele ära viia tahtvad, midagi taganõudvad olid laulud, mida kuulsime tänavuste Tartu rahvaste sõpruse päevade külalise, Poola populaarse laulja Jerzy Wójciki esituses.

Paljudel õnnestus teda kuulata ja paljudele sai ta ka lemmikuks, sellepärast tohiks temast ehk veidi pikemalt juttu teha.

«Olen 26-aastane, sündinud Krakowis. Praegu õpin Krakowi Jagiello Ülikoolis III kursusel inglise keelt. Erialaks on ameerika ja inglise folkloor. Suvel kavatsen abielluda tütarlapsega, keda armastan ja kellega koos me ka laulame.»

Laulnud on Jerzy päris väikesest peale, kuid regulaarne muusikaga tegelemine algas kaks aastat tagasi, mil ta hakkas laulma ansamblis «Zdrój Jana».

«Meie ansambel on erinev teistest, minu arvates, me teeme muusikat, mis püüab inimesi uskuma panna maailma headusesse.»

Jerzy ise kirjutab väga harva laule. Tema arvates peab ansambli igal liikmel kindel koht olema. Kõik ei saa teha kõike — see oleks lihtsalt ülepakkumine, mis paratamatult kustutab ansambli omapära.

Küll kirjutab Jerzy aga luuletusi ja nii imelik kui see ka ei tundu — inglise keeles.

Millest siis see eriline armastus inglise keele vastu?

«Ei teagi täpselt. Olen neegribluesite suur austaja. See mind inglise keele juurde vist viiski. Puhkasin koolivaheajal Londonis, kus oli rida toredaid kohtumisi ja erilist rõõmu tegi mulle see, et pääsesin seda toredat keelt kõnelevale rahvale päris lähedale...»

Tänapäeva lauljatest hindab ta eriti protestilauljaid Bob Dylan'it ja Joan Baez'i, sest nemad toovad oma lauludes eriti teravalt esile elu musta ja valge, hea ja halva poole, mille tunnetamine Jerzy arvates igal lauljal niisama tugev peaks olema.

Tele arvates kõige parem ansambel maailmas?

«Kõige parem... Inimesed peaksid üldse vähem kasutama sõnu *kõige parem, kõige halvem, mitte iialgi, igavesti*...

Ei tea, milline on parim. Väga hindan ansambleid «Procol Harum» ja «Rolling Stones».»

Ja kodumaa ansamblitest?

«Seda ma lihtsalt ei saa öelda. Kui oled ise laulja, ansambli liige, on raske oma maa ansamblitest rääkida.

Tore on see, et Jerzyt meie «Kogudus» meeldivalt üllatas. Tema arvates võivat ansambel isegi mõnes Londoni klubis edukalt mängida.

Ka Eesti pop-muusikast sai Jerzy mõningase ülevaate. Kahjuks küll oli seekordne kontsert «Vanemuises» minu arvates tasemelt üks nõrgemaid ning kurb, kui Jerzy nende kesiste muljetega peab tagasi koju sõitma.

Kodus ootab ettevalmistamist *grand-show*, mis läheb ka lindistamisele ning Jerzy arvates peaks mellgi õnnestuma seda raadiost kuulata. Jääme ootama.

Vestles EVE KUNGUR

UJUJAD VÕISTLUSTULES

Alates märtsikuu lõpust on TRÜ ujujad proovinud jõudu kolmel korral nii omavahelistel kui ka õppeasutustevahelistel kohtumistel.

- TRÜ individuaalvõistkondlikel meistrivõistlustel startis 104 ujujat üheksast võistkonnast (5 teaduskonda + KKT neli kursust). Esikoha saavutas üllatuslikult tugeva võistlusdistsipliiniga esinenud KKT II kursus 97 punktiga. Järgnesid Arstiteaduskond 87 ja KKT III kursus 75,5 punktiga.
- Traditsiooniline matškohtumine Kaunase Kehakultuuri Instituudiga oli arvult 24. Kuigi võistkondlikus arvestuses oli Kaunas (küllap tänu oma siseujulale) tugevam, aitas see süvendada sõprust kahe liiduvabariigi üliõpilaste vahel ning selgitada välja meie ujujate kitsaskohad ENSV kõrgemate õppeasutuste meistrivõistluste eel.
- Nädalavahetusel lõppesid Tallinnas Eesti NSV üliõpilaste 1972. a. meistrivõistlused. TRÜ võistkonnast omandasid meistriti KKT üliõpilane Anneli Jaal 100 ja 200 m rinnuliujumises vastavalt aegadega 1.31,8 ja 3.15,7 ning Füüsika-Keemiateaduskonna üliõpilane Reet Künnapuu 100 m selilujumises tulemusega 1.21,9.

Auhinnalise II või III koha said KKT-st — Ellen Jansen, Irina Kivisepp, Tõnu Maripuu, Margot Enniko; Arstiteaduskonnast — Anu Hütt, Riina Rätsep; Bioloogia-Geograafiateaduskonnast Vello Paatsi; Matemaatikateaduskonnast Rein Riispere, Mari Pastak ja Füüsika-Keemiateaduskonnast Priit Vaher.

Võistlused näitasid, et TRÜ ujujad, vaatamata minimaalsetele harjutamisvõimalustele, suutsid konkureerida. Selle ilmekaks tõestuseks on võistkondlikus arvestuses TPI järel saavutatud II koht.

H. LAIDRE

Tänase ajalehenumbri kujundasid eesti filoloogia osakonna žurnalistika eriharu III kursuse üliõpilased Ellen Aare, Salme Kala ja Tiina Sarv.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2492. MB-11932.

VÕIDUPÜHA TERVITUS ÜLIKOOLI SÕJAMEESTELE-VETERANIDELE!

1945. a. NÕUKOGUDE LIPP BERLIINIS RIIGIPÄEVAHOONEL.

Pärast oma surma saab
inimene elada vaid
maa peal
H. Barbusse

Võidupäev oli suure ja ränkraske võitluse lõpp. Me tähistame seda kui rõõmupäeva, kui inimkonna progressiivse osa võitu kõige selle reaktsioonilise üle, mida võetakse kokku sõnaga fašism.

Kuid see suur võit nõudis tohutult inimohvreid. Neid mäletavad mitte ainult langenute sugulased, vaid kogu nõukogude riik ja rahvas, kogu progressiivne inimkond. Avades nüüd ülikooli aulas tahvli oma õppejõudude, üliõpilaste ja teenistujate nimedega, kes hukkusid Suures Isamaasõjas, meenutab Tartu Riikliku Ülikooli kollektiiv neid sügavas lugupidamises. Nende hulgas on nii eakaid lugupeetud professoreid kui ka noorukesi üliõpilasi. On neid, kes juba pikka aega sammusid revolutsioonilise võitleja rasket teed, kui ka neid, kes alles äsja sidusid oma elu töörahva võimuga. On neid, kes langesid lahingus, kui ka neid, kes jäid kindlaks piinamistele vangipõlves. Kõikide nende osavõtt suurest heitlusest oli aga selline, mis jätab nad edasi elama oma rahva meeles ka pärast surma.

Suurest Isamaasõjast on möödunud terve inimpõlv. Langenute vanematest on vaid vähesed veel alles. Tänagem neid kodumaa mälestust väärivate inimeste kasvatamise eest.

Sõjas hukkunute elu- ja võitluskaaslased on nüüd pensioniealised või sellesse ikka jõudmas. Mälestagem koos lahkunuid, ning tundkem rõõmu järgmise põlvkonna kasvatamisest nõukogude kodumaa patrioodideks.

Üha hõredamaks jäävad Suure Isamaasõja veteranide read. Õnnitlegem neid kõiki võidupüha ja võidupäeva mälestusmedali saamise puhul, soovides neile tervist, jõudu, mehemeelt.

I. SILDMÄE

Suures Isamaasõjas hukkunud Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud, üliõpilased, teenistujad

Alasoo, Rein; Gulkovitsch, Lazar; Himmelhoch, Ruven; Hubel, Paul; Ilisson, Aksel; Juhvelt, Hugo; Kajand, August; Kaldma, Aleksander; Kivi, Voldemar; Kliiman, Artur; Kljatško, Leo; Koik, Armand; Kolberg, Reinhold; Kotkas, Viktor; Kremer, Aleksander; Kropman, Jošua; Kruus, Elmar; Kruus, Ilmar; Laante, Ülo; Lang, Väino; Lao, Voldemar; Laos, Hermann; Laube, Johannes; Lepasaar, Johannes; Lepik, Erhard; Link, Adolf; Looring, Aleksander; Lukjanov, Aleksei; Lõokene, Sergi; Madalik, Edgar; Marmor, Albert; Nesterov, Leonid; Nikolaev, Leonid; Nälk, Ernst; Oja, Raul; Pello, Raimond; Popov, Anatoli; Päll, Voldemar; Raesaar, Harald; Raidväli, Kaarel; Rohusalu, Ants; Rubel, Peter; Semjonova, Tamara; Silberstein, Leo; Snitkin, Nikolai; Soosaar, Nikolai; Šults, Boris; Taat, Eedu; Tamm, Johann; Tarkpea, Eugen; Teder, Evald; Treial, Karl; Tirrul, Edgar; Tohver, Artur; Toom, Adalbert; Vassiljeva, Marina; Veiss, Hermann.

MÄLESTUS-AKTUS

LAUPÄEVAL, 6. MAIL ALGUSEGA KELL 14 TOIMUB TRÜ AULAS SUURES ISAMAASÕJAS HUKKUNUD TRÜ TÖÖTAJATE JA ÜLIÕPILASTE MÄLESTUSE JÄÄDVUSTAMISE AKTUS.

VÕIDULIPP

Nõukogude Liidu kangelase, kindral-polkovnik Vassili Šatilovi juhitud 150. laskurdiviis võttis Suure Isamaasõja viimasel aastal osa fašistide purustamisest Riia all, Poolas ja Berliinis. Järgnevad katkendid on lühendatult tõlgitud V. Šatilovi memuaaridest «Знамя над рейхстагом» (Moskva, 1966).

1945. aasta 30. aprillil kell 13 Moskva aja järgi hakkasid kõnelema riigipäevahoonele suunatud 89 toru. Lakkudes tulekeeltega seinu lendasid «Himmleri maja» akendest reaktiivmürsud. Otsesihtimisega kahurid ning Spree põhjakaldal varjatud positsioonidel paiknevad patareid purustasid sünget halli hoonet.

«Himmleri majast» jäi riigipäevahoone ees oleva laia ja sügava kraavini 240—300 meetrit. Treenitud võitlejale tähendas see poolteist kuni kaks minutit pingutavat jooksu. Kuid millist minutit? Königplatzil ja selle ümbruses oigas ju õhk hõõguvast metallist.

Pataljoni rünnakut alustas Sjanovi 1. rood, kuhu pärast täienduse saabumist kuulus 83 meest. Roodu edasitung oli hoogne ja edukas. Kraavini jõudnud sõdurid ületasid selle, kes mööda torusid või metalltalasid ronides, kes ujudes. Riigipäevahooneni jäi veel 120 meetrit. Kuid selle vahemaa ületamine ühe hüppega oli võimatu. Teed takistasid mürsutrehtrid, kaevikud ja ühenduskäigud, kus pealegi oli kindlustunud vaenlane.

See ei sarnanenud lagedal väljal toimuvale klassikalisele rünnakule. Siin oli kõik teisiti. Mehed tõusid rünnakule samaaegselt suurtükitule ettevalmistusega, ei olnud nad kaitstud soomusega ja ka võitlus tranšeedes ei kujunenud rünnaku kulminatsiooniks. Sest peamine ootas veel ees, riigipäevahoones. Kõik see, mis toimus riigipäevahoone lähistel, oli üksnes pikaleveninud eelmäng. Sakslased panid vastu visalt ja raevukalt.

...Tõusnud ühe lähedalasuva maja pööningule, vaatasin binokliga lahingu-uttu mattunud Königplatzi. Nägin otsesihtimise kahureid, mille torudest paiskusid välja tuleleegid, maad ligi surutud võitlejate väikeseid figuure. Riigipäeva sissekäigust vasakule jäävа samba juures eraldus selgesti punane Võidulipp.

Laskunud alla, küsisin polgukomandöridelt, kas neil on side riigipäevahoonesse tunginud gruppidega. Sidet ei olnud. Samal ajal ilmusid Brandenburgi väravate poolt sakslaste ahelikud ja tankid. Nendega alustasid võitlust Logvinenko pataljon ja suurtükiväg.

Oli vaja mõelda sellele, kuidas tagada pataljonide ja polkude teiste ešelonide läbimurre riigipäevahoone juurde. Võis arvata, et meie võitlejatel riigipäevahoones oli raske. Vangidelt saadud andmete kohaselt olid hoone keldritesse koondatud garnisoni peajõud, see muutis olukorra veelgi keerulisemaks. Ma ei kahelnud selles, et nad sealt ei lahku. Kuid sellises olukorras võisid nad sinna ka alaliseks jääda...

Võitluse ägedus hiigelhoones ei vaibunud. Pimeduses (aknad olid kinni müüritud, aga väikesed laskeavad andsid läbi vaid õige vähe valgust) puhkesid kord siin, kord seal — tubades, treppidel, trepimademetel vihased heitlused. Plahvatasid käsigranaadid, tärisesid automaadivalangud. Orienteerudes müra järgi, ruttas üks võitlejate rühm teisele appi. Kohati algasid tulekahjud. Süttisid paberitega täidetud kapid, mööbel. Kustutati, kuidas suudeti.

Samal ajal hakkasid Mihhail Jegorov ja Meliton Kantaria väikese automaatorite grupi julgestusel liikuma riigipäevahoone pööningule. Iga samm nõudis ettevaatust. Mitmel korral sattusid nad hitlerlastele. Siis hakkas tööle Štšerbini kuulipilduja, automaatorid laksid käiku granaadid. Üks vaenlase gruppidest osutus küllalt arvu-

(Järg lk. 2)

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikl. Raamatukogu

Nr. 15 (892) Laupäeval, 6. mail 1972. a. XXIV aastakäik

Võidulipp

(algus lk. 1)

kaks. Kui meie julgestus avas tule, ei pöördunud sakslased põgenema, vaid võtsid lahingu vastu. Et neid oli tunduvalt rohkem, ei olnud selge, kes oleks peale jäänud, kui appi ei oleks jõudnud Jarunovi roodu võitlejad.

(Lahing põlevas hoones jätkus endise ägedusega. Alles 2. mai hommikul kapituleerusid riigipäevahoone garnisoni viimased riismed. Kokku võeti vangi 2604 vaenlase sõdurit ja ohvitseri, haavatuid ja langenuid loetleti üle 2000. 2. mai hommikut kirjeldab V. Šatilov järgmiselt).

Ma ei taibanud kohe, mis juhtus: mind haaras järsku mingi ärevusttekitav tunne, mis surus isegi südame kokku. Alles järgmisel hetkel jõudis mu teadvusesse, et oli saabunud vaikus. Tulistamine lõppes ootamatult järsku. Lahingus öeldi sellisel puhul: «Vaikus enne tormi.» Seepärast tekkiski algul mingi eelseisva ohu tunne — refleks, mis oli välja kujunenud 1410 eelneva sõjapäeva ja -öö jooksul.

Läksin õue. Vaikus. Vaikus, millist ei olnud kuulnud Berliini tungimisest peale. Vaid kusagilt eemalt kostis laskude summutatud kaja.

Ei — rääkige mis tahes — rahu esimesed hetked, kui imekaunid need ka ei oleks, on samuti seotud psühholoogilise murranguga, inimese ümberkujunemisega.

Raputasin endalt kergendustunde — aeg oli selleks veel liiga varane. Tuli hakata vastu võtma vange. Läksin läbi purustatud tänavate, esimest korda kartmata, et sind iga nurga tagant, igast aknast tulistatakse. Kõnigplatz ja riigipäevahoone tumehall kuubik. Punalipud vereplekkidena ambrasuurides, katusel. Iga rünnakust osavõtnud rood püstitas siia oma ründelipu. Üks lehvis isegi frontoonil, ratsaniku kuju kõrval. Aga kõrgemal, kupii kohal lehvis Võidulipp.

Läbi Brandenburgi väravate läksid kapituleerunud sakslased — rivis, ohvitserid eesotsas, rivituit väikeste gruppidena, valged käterätid välja riputatud. Kokku sai neid 26 000. Teispool väravaid kasvas kiiresti relvahunnik.

Pöördusin tagasi. Idataevas hakkas muutuma purpurpunaseks. Saabus maikuu teine päev.

Viktor Kingissepp üliõpilasena

50 aastat tagasi — ööl vastu 4. maid lõpetasid kodanliku Eesti Tallinna komandantuuri sõjaväelaste relvad eesti töölisklassi ühe andekama juhi V. Kingissepa elu. «Vaikides paljastab eesti töölisklass pea oma juhi haua ääres. Ta liidab oma read veel tihedamaks ja tõstab võitlusloosungitega revolutsiooni punase lipu veelgi kõrgemale,» kirjutas «Pravda» oma 7. mai juhtkirjas 1922. a. V. Kingissepa näol kaotasid eesti töölised juhi, kes ühendas endas poliitilised teadmised, suure tahtejõu ja töökuse praktilise parteilise tegevusega. Kui poliitilist tegelast kartsid V. Kingisseppa kõik tema vastased. Eluajal oli kodanlik ajakirjandus teinud palju Viktor Kingissepa kui inimese ja poliitiku mustamiseks. Pärast surma aga olid samad väljaanded mõnelgi juhu sunnitud tahtmatult tunnistama selle võitleja suurust.

Suure osa oma lühikesest elust sidus V. Kingissepp õpingutega ülikoolis. 1906. a. lõpetas ta Kuressaare gümnaasiumi ning samal aastal astus Peterburi Ülikooli Füüsika-Matemaatikateaduskonna loodusteaduse osakonda. Järgnevad aastad on tihedalt seotud õpingute ja revolutsioonilise tegevusega. Pidevalt kimbutas tervis. Raske oli materiaalne olukord. Parteilised ülesanded tõmbasid Kingisseppa õpingutest kõrvale, ühtlasi suunasid aga tema huvi humanitaarteadustele. 1908. a. eksmatrikuleeriti ta ülikoolist õppemaksu tasumatajätmise pärast.

1910. a. avanes võimalus Peterburi Ülikoolis õpinguid jätkata. Nüüd asus ta õppima Ajaloo-Keeleteaduskonda, kuid seda ainult aastaks. 1911. a. läks Kingissepp üle Õigusteaduskonda. Neist aastaist on kirjutanud J. Semper, et Kingissepa sõnavõtud olid enesekindlad, ilmekad ja vaimukad. «Ei olnud mugav selle nahas olla, kellele ta parajasti teravalt ja valusalt kallale kippus. Ta ei armastanud lahmida, vaid ikka peenelt läbi võtta, naeruvääristada. Oma vastastele jättis ta mälestuseks mitte muhke, vaid haavu.» V. Kingissepp omas tugevat veenmisjõudu ja häid pedagoogilisi võimeid. Neid kasutas ta eelkõige poliitilises tegevuses, kuid nagu on kirjutanud V. Kingissepa abikaasa Elsa Lell-Kingissepp, oli Viktori teeneks, et 1912. a. suvel Siverskajas tema hoole alla võetud omapead jäänud 13-aastasest poisist kasvas Kodusõja päeviks Punaarmee poliittöötaja. V. Kingissepa poliitiline tegevus ei jäänud võimudele märkamatuks. Tulemused kajastuvad ka Peterburi Ülikooli paberites. 3. mail 1914 saatis Peterburi õpperingkonna kuraator salajase kirja Peterburi Ülikooli rektorile. Selles teatati, et siseminister on karistanud «Keiserliku St. Peterburgi Ülikooli üliõpilaste nimekirjas seisvat Liivimaa kubermangu talupoega Viktor Kingisseppa, kelle puhul on paljastatud tema kuuluvus Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Töölispartei Tallinna Organisatsiooni ja agitatsiooni vabrikutööliste keskel,» politsei kaheaastase avaliku järelvalvega «tema enda poolt valitud elukohas, mis ei või olla pealinnades, Eestimaa, Liivimaa Pihkva ega pealinnade kubermangudes». Karmist korraldusest hoolimata õnnestus Kingissepal veel samal kevadel sooritada rida eksameid. Andmata jäid veel ühe kursuse eksamid ja riigieksamid. Pärast karistusaja lõppemist, aastail 1916—1917, sooritas Kingissepp kõik vajalikud eksamid ning lõpetas Õigusteaduskonna.

Juristi teadmised aitasid V. Kingisseppa kahtlemata tema edukas revolutsioonijärgses tegevuses. Ülevenemaalises Erakorralises Komisjonis, Eesti Töörahva Kommuuni juhtimisel, EKP põrandaaluse tegevuse organiseerimisel. Kuid tsaaririigis omandatud juristiteadmised võisid töörahvale kasu tuua ainult siis, kui sellega oli ühendatud sügav klassivõitluse tunnetus. Sellest, kuidas Kingissepp suhtus kodanlikku riiki, annavad ilmekat tunnistust read abikaasale saadetud kirjast mõned kuud enne hukkamist:

«Ma olen sügavale maha matnud kõik lootused isikliku õnne peale. Ma olen muutunud karmiks ja kalgiks. Minus ei ole muud kirge kui kättemaksuhimu klassivaenlasele. Ma ei tunne muud kui otse isikliku vaenuni ulatuvat viha kodanluse vastu ... Seda ei kaota mu hingest enam miski võim. Ja ma elan sellele vaenule, elan, et lähendada kättemaksu silmapilku.» Nendele sõnadele jäi V. Kingissepp truuks traagilistel maipäevadel 50 aastat tagasi, mil eesti kodanlus langetas otsuse ta elu üle.

J. ANT

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

§ 1

Töörahva rahvusvahelise solidaarsuse päeva, 1. mai puhul ning seoses tööülesannete eeskujuliku täitmisega avaldan tunnustust järgmistele Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivi liikmetele.

I. Asetada foto ülikooli autahvlile

Üleülikoolilistest kateedritest

dotsendi kt. Ervin KIVIMAA, dotsent Herbert METSA;

Ajaloo-Keeleteaduskonnast

kateedrijuhataja dotsent Juhan TULDAVA, vanemlaborant Helju RAJANDO, üliõpilane Maret REITEL;

Arstiteaduskonnast

kateedrijuhataja dotsent Jaan RIIV, kateedrijuhataja Boris LUIK, dotsendid Kalju PÕDER, Valve SAARMA, dotsendi kt. Ain KAASIK, üliõpilased Aleksander VARES, Rutti SOOMETS, Liis-Maie MOORA, Peeter DIMITRIEV, Lea LIHTSA, Kristian KULL;

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast

vanemõpetaja Virma MUREL, assistent Ain HEINARU, üliõpilane Kalev AUN;

Füüsika-Keemiateaduskonnast

dotsendi kt. Märt LIIGANT, vanem teaduslik töötaja Ilmar KOPPEL, vanemõpetaja Elmar TALVISTE, noorem teaduslik töötaja Irina DUBOVITSKAJA, üliõpilased Helle KORKUS, Henri SOOVA;

Kehakultuuriteaduskonnast

dotsendi kt. Alfred PISUKE, vanemõpetaja Aili PAJU;

Majandusteaduskonnast

vanemõpetaja Jaan VAINU, assistent Mait MILJAN, üliõpilased Milvi KOVATOOMAS, Vello PEEDIMAA;

Matemaatikateaduskonnast

arvutuskeskuse masinaülem Raivo REILJAN, assistent Jaan LELLEP, üliõpilane Ülle LIIV;

Õigusteaduskonnast

vanemlaborant Rudolf NIGOL, vanemõpetaja Herbert LINDMÄE;

Administratiiv-majandusosakonnast

õppeosakonna juhataja Raimond TANI, keskküttekütja August SAVI;

II. AVALDAN KIITUST

Üleülikoolilistest kateedritest

õppekabineti juhatajatele Veera ANDILE, Ly LOIDILE ja Nelli KULLILE;

Ajaloo-Keeleteaduskonnast

kateedrijuhataja kt. Antidea METSALE, vanemõpetajatele Nora TOOTSILE, Helme TÕEVERELE, Ants JÄRVELE, Ellen TURULE, Olaf KLAASSENILE, vanemlaborant Aino PRATKALE, üliõpilastele Rein TAMLALE, Andrus PORGILE, Tõnu SEILENTHALILE, Larissa PETINALE, Ain-Jakob TOOTSILE, Jüri SAARNIIDULE, Kadri SEPPALE;

Arstiteaduskonnast

kateedrijuhataja professor Georg KINGISSEPALE, dotsentidele Harri TIHASELE, Endel TÜRILE, Mart KULLILE, dotsendi kt. Leo NURMANDILE, sektorijuhataja Rein ZUPPINGULE, nooremale teaduslikule töötajale Veera HOLLOLE, vanemõpetaja Viktor KALNINILE, assistent Arved JENTSILE, vanempreparaatoritele Elfriede AMBOLE, Mirja JÄNESELE, Kaie PÄHNAPUULE, üliõpilastele Esko SINIMÄELE, Sirje PAJUPUULE, Aino SOONELE, Svetlana POTAKOVSKAJALE, Iris MENTILE, Luule RALJALE, Tiina PRIKKILE, Siiri EENSALULE, Mare RAAMATULE, Alvi TELLMANNILE;

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast

dotsent Aino KALDALE, vanemõpetaja Jüri KÄRNERILE, nooremale teaduslikule töötajale Ott KURSILE, vanemlaborantidele Anne JUHANSONILE, Igor LISSENKOLE, laborant Helmela TOOMELE, zooloogiamuuseumi juhatajale Raimond VEENPERELE, peavarahoidja Ingrid HEIDEMAALE, insener Mati TALVELE, üliõpilastele Kalev KUKELE, Sirje PÕLENDIKULE;

(järg lk. 4)

TRÜ — 9. mai 1945. a.

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Raadio 50. sünniaastapäeval, esmaspäeva, 7. mai hommikul ruttasin Raadi majandist nõupidamisele rektori juurde ettepanekutega kevadiste põllutööde forsseerimiseks selles majandis. Sammusin kerges hommikuses udus läbi ahervaremate väljade. Külmad, mustaks suitsenud kivirusude hunnikud. Nende vahelt sirutasid viirastuslikult oma otsi tinahalli taevalaotuse poole kõverdunud ehitustalad ja seni veel mahalõikamata korstnad.

Kõik tunnused kinnitasid, et sõda on lõpule jõudmas. Berliin oli alistatud, Reichstagi kohal lehvis punane võidulipp. Punaarmee lähenes demarkatsioonijoonele Elbel. Saksa armeede grupp «Kurland» (endine «Nord») oma kolmekümnediviisilises koosseisus istus lõksus Kuramaa «kotis», oodates oma saatusetundi.

Oli kätte jõudmas aeg rõõmustamiseks, oli kätte jõudmas aeg ka kurvastamiseks.

Rektori juures peetud koosolekul otsustati pöörduda Tartu garnisoni ülema poole palvega saata Raadi majandi abistamiseks künni- ja külvitöödel 2 traktorit koos traktoristidega* (sõjaväeosades neid leidus). Kartulite mahapanemiseks otsustati rakendada ka ülikooli teenistujaid.

Koosoleku lõppedes ütles rektor A. Koort, sirutades end veidi ettepoole, et varahommikul olevat välismaised raadiojaamad (üksikute vastutavatel töötajatel oli raadio kasutamise õigus) levitanud teateid mingist kapitulatsiooniakti allakirjutamisest Reimsis feldmarssal Jodli poolt, kusjuures NSV Liidu esindajaid seal ei olevat olnud.

See sõnum põhjustas mõningat ärevust, seda enam, et meiepoolsetes teadetes puudusid vihjedki selle sündmusele. Ega ometi separaatrahu lääne «liitlastega» ning jätkuv sõda NSV Liiduga?

Olukorda kainelt hinnates oli küll selge, et saksa veermahti riismete lõplik purustamine Punaarmee poolt oleks ka sel juhul olnud vaid aja küsimus, kuid see tähendas ühtlasi ka jätkuvat verevalamist. Kelle huvides pidi Punaarmee veel täiendava vereohvri tooma?

Nii me siis lahkusimegi segaste tunnetega rektori kabinetist igaüks oma tööpostile.

Kolmapäeval, 9. mai hommikul kell 6 tulin nagu tavaliselt oma töökohale varustusosakonda* ning lülitasin sisse kuuldepunkti valjuhääldaja. Traditsiooniliste Kremli kellade ja NSV Liidu hümni järel hakkas kostma diktor Levitani võimsalt kõlav hääl. Pooleteise aasta jooksul kuulutas see hääl kogu maailmale rõõmusõnumeid, kandes ette kõrgema ülemjuhataja marssal J. Stalini käskkirju suuremate sõjaliste võitude puhul. Kuid see toimus õhtuti, nüüd aga... Levitan varajasel hommikutunnil! See pidi midagi eriti erakordset olema. Oligi! Piduliku kindlusega, aeglaselt, üksikuid sõnu eraldades alustas ta: «Подписание акта о безоговорочной капитуляции германских вооруженных сил» ...

Najatusin aknalauale ja vaatasin Toomemäele, kus olid puhkemas puude pungad. Kuulasin kapitulatsiooniakti teksti ära, mille lõpul oli nimetatud, et see akt on alla kirjutatud Berliinis 8. mail 1945. a. Saksa Ülemjuhatuse nimel Keiteli, Friedeburgi ja Stumpfi poolt. Ainus mõte, mis läbistas sel ajal pead, oli — «Paras, saite, mida otsimas käisite!»

Kuulasin veel ära NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi seadluse 9. mai võidupühaks ja juba alanud päeva puhkepäevaks kuulutamise kohta ning siis uks kinni ja tänavale, kus levitati «Postimehe» eriväljaannet saabunud võidu kohta.

Saanud lehe, jooksin asja ees teist taga Toomemäele, vehkides lehega, nagu oleks see Reichstagilt toodud võidulipp! Oli erakordselt selge, kuid külm hommik. Vaatasin tõusnud päikesele vastu — «ex oriente lux!» Toomelt tõttasin mööda Kroonuaia tänavat (praegu Komsomoli tän.) millegipärast jõe äärde, sealt Raekoja platsile. Raekoja platsil sagisid edasi-tagasi inimesed; peatusid, et uuesti edasi rutata. Ilmselt olime kõik mingis šokiseisundis. Lõpuks. kui pea saabunud rahu mõttest oli selgemaks saanud, pöörasin sammud ülikooli poole tagasi. Kuigi see päev oli kuulutatud pühaks ja enamik töötajaist seda juba teadis, ruttasid paljud isegi enne tööaja algust kohale. Kõigil oli südamelt maha puistata see koorem, mis aastate jooksul oli sinna kogunenud.

Ei tea kust, aga meil varustusosakonnas ilmus lauale pudel (muidugi mitte kefiiriga), mis hakkas võidutähisena ringi käima. Tänavalt kostsid juba laulud. Meie eelistasime ülikooli ruumides siiski vaiksemalt läbi ajada. Helises telefon. Ametiühingust paluti töötajaid pärast ülelinnalist miitingut koguneda aulasse võidupäeva tähistama.

Jah, sellele miitingule trükitud kutseid ei olnud vaja! Aula oli varsti rahvast puupüsti täis. Ka kõnelejaid ei pruukinud otsida. Sel päeval võis igaüks kõnemeheks hakata, ilma tekstita, isegi ilma konspektita!

Mis kell aktus algas, seda ei mäleta — õnnelikud kella ju ei vahi!

Miitingu avas TRÜ ametiühingu esimees T. Krigul. Lühikese sõnavõtuga esines rektor prof. A. Koort, kelle ettepanekul austati Suures Isamaasõjas langenud sangarite mälestust vaikse püstitõusmisega. Põhiettekanne oli ühelt selle päeva kangelaselt — TRÜ sõjalise kateedri juhatajalt polkovnik Artur Lombakult.

Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilane Evi Prink mainis oma südanthaaravas tulises sõnavõtus, et «on saabunud päev, mille nimel on andnud oma elu miljonid inimesed terves maailmas — võidupäev! Kui vaenlane seisis Moskva all, kui Leningrad nälgis ja võitles, siis tundus mõnelegi rahu kauge muinasjutuna. Täna on see muinasjutt saanud tõeks. Au nõukogude sangaritele, kelle kangelaslikkus võitis meile kätte vabaduse.»

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi, Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee nimel tervitas koosolijaid tervishoiu rahvakomissar V. Hion.

Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaan prof. P. Tarvel andis ülevaate fašismi arenemisest, selle suundadest ja rahvaste orjastamise plaanist.

Sõna võtsid veel üliõpilased O. Tooming ja S. Jänes, ülikooli Majandusteaduskonna juhataja Salme Nõmmik ja dotsent V. Adams.

Koosoleku lõpul võeti vastu otsus saata kõrgemale ülemjuhatajale tervitustelegramm, milles oli mainitud, et «ajalugu ei tunne sellist täielikku vaenlase vägede purustamist, nagu seda on saanud osaks hitlerlikule armeele. Sõda Euroopas, mille alustasid saksa imperialistid, on lõppenud. See tähendab, et verejanuline fašistlik painaja ei häiri enam meie ja teiste rahuarmastavate rahvaste elu ja ülesehitavat, loovat tööd.»

Miiting lõppes Nõukogude Liidu hümni ja Eesti NSV rahvushümni helidega.

Ja nüüd läksid lahti käigud «linna peale», külastati tuttavaid. rõõmustati, joosti, tantsiti otse tänaval. Ühe sõnaga hoog ja innustus aina kasvasid.

Õhtul kuulasin kell 21.50 J. V. Stalini pöördumist kõnega nõukogude rahva poole ja võidusaluuti Moskvas: 30 pauku 1000-st suurtükist.

1418 rasket sõjapäeva oli seljataga, rahupäevad olid algamas!

* Palutud abi antigi, kuid katkestati umbes nädala pärast raske õnnetuse tõttu: traktori roomiku all plahvatas leidmata jäänud miin.

* Asus praeguse Füüsika-Keemiateaduskonna dekanaadi ruumides.

5. MAI — AJAKIRJANDUSE PÄEV

TRÜ rektori käskkiri

Seoses ajakirjanduse päevaga avaldan kiitust järgmistele meie kollektiivi liikmetele, kes aastatel 1970—1972 on eriti silma paistnud kaastöö tegemisel ülikooli ajalehele või aidanud nõu ja jõuga kaasa ajalehe ilmumisele ühiskondlikus korras.

Professor Raimond Hagelberg — dotsent Tullio Ilomets — dotsent Anatoli Mitt — dotsent Helmut Piirimäe

vanemõpetaja Asta Veski — vanemõpetaja Ellen Uuspõld.

PREMEERIN RAHALISELT

Aspirant Reet Kasikut, aspirant Toomas Sutti, žurnalistika eriharu III k. üliõpilast Andrus Eskot, žurnalistika eriharu IV k. üliõpilast Rein Joametsa.

Tänuavaldus

Hans Heidemanni nimelise trükikoja kollektiivile

Kahekümne nelja aasta vältel on meie kollektiivi häälekandjat, ajalehte «Tartu Riiklik Ülikool» trükitud Tartu H. Heidemanni nimelises trükikojas. Teie tsehhides on esimesed otsesed kogemused käsikirja muutmisel ajaleheks saanud ligi sada tulevast kõrgema haridusega ajakirjanikku, kes praegu töötavad edukalt meie vabariigi ajakirjanduses.

Seoses selle ulatusliku tööga tahaksime tänada H. Heidemanni nimelise trükikoja kollektiivi 1972. a. ajakirjanduse päeva puhul, avaldades erilist tunnustust Kastani tänava osakonna ladumistsehhi meistrile Karl Sirgule, ladujaile Maie Joostile, Raja Pruulile, Salme Koortile, Jaan Kroonile, Salme Sibulale, Magda Elkenile, Aili Uusenile ja Elsa Razmenele ning trükitsehhi meistrile Arnold Lüdimoisile, trükkijatele Erich Praaklile ning Valda Praaklile ja korrektor Johanna Jõemaale.

Rektor A. KOOP

✤ Raja Pruuli

✤ Maie Joost

Meie, ajakirjanikud, võime ju kirjutada, teoretiseerida, polemiseerida, kulutada suid ja päid, aga ükski «TRÜ» number ei näeks trükivalgust ilma MAIE JOOSTITA ja RAJA PRUULITA, kes meile lehe ikka tegelikult valmis teevad tinast ja puust ja oma mõnusast meelest (lõpuks kõigele nöör ümber ja pressi alla!). Seda võiksime me kirjutada endile kõrva taha.

ÜTÜ ringid — noorte teadlaste taimelavad

Tartu Riiklikus Ülikoolis on üliõpilaste teaduslikel ringidel juba veerandsajandi pikkune ajalugu. Oleks aeg tagasi vaadata ja hinnata nende osa TRÜ õppejõudude ja ENSV Teaduste Akadeemia teadlaste kasvatamisel ja ettevalmistamisel.

Alljärgnevalt tahaksingi paari sõnaga peatuda füüsikaosakonna üliõpilaste kõige vanema teadusliku ringi, nn. atmosfääri elektri (praegu rakendusfüüsika) ringi ajalool.

Asudes 1946. aastal jälle füüsikakateedri õppejõu kohale, tuli mul tookordse kateedri juhataja dots. A. Mitti korraldusel hakata uurima atmosfääri ionisatsiooni alaseid küsimusi. Eksperimentaalseks uurimistööks puudusid TRÜ-l aga igasugused vahendid, ka ei leidunud neid veel Nõukogude Liidus. Leningradi Ülikooli atmosfääri füüsika kateedris, teenelise teadlase prof. P. N. Tverskoi laboratooriumis oli vaid üks välismaise päritoluga (prof. H. Israeli) atmosfääri ioonide loendur, kuid see oli tänapäeva täppisuurimistöödeks juba vananenud ja seda muretseda ei olnud enam mõtet.

Tuli asuda ajakohaste mõõteriistade iseseisvale konstrueerimisele. See oli raske ülesanne, sest sobiva loenduri või spektromeetri valmistamiseks polnud meil isegi kohaseid tundlikke mehaanilisi elektromeetreid. Needki tuli ise projekteerida ja valmistada.

Selles suures ettevõtmises olid tookord peamised abimehed üliõpilased-entusiastid, kes õppetööst vabal ajal innukalt võtsid osa ringi tööst. Abiõppejõude, laborante ei olnud võimalik rakendada, sest sõjajärgsel perioodil ei jätkunud neid isegi füüsikapraktikumide ettevalmistamiseks ega aparaatide parandamiseks ning täiendamiseks.

Õnneks organiseeriti üldfüüsika kateedri juurde õppetöökoda, kus sai valmistada aparaatide osi. Elektroonika-alased tööd ja aparaatide kaliibrimine jäid ikkagi peamiselt üliõpilaste hooleks.

1950. aastal valmis esimene ajakohane atmosfääri ioonide kombineeritud loendur, mille abil 1951. aastal teostati (H. Marran ja J. Reinet) (20.000 visuaalset mõõtmist) atmosfääri ioonide spektraalse jaotuse ulatuslik uurimine.

Atmosfääri elektri ringi (hiljem füüsikaringi) koosolekuist ja tööst võtsid agaralt osa üliõpilased, kes hiljem teadusepõllul on saavutanud silmapaistvaid tulemusi, nagu ENSV Teaduse Akadeemia juhtivaid füüsikuid N. Kristoffel, H. Õiglane, M. Elango jt. Hiljuti doktoriväitekirja kaitsnud J. Einasto oli pikemat aega füüsikaringi esimees.

Silmapaistvate tulemusteni loendurite ja spektromeetrite automatiseerimise alal jõudsid üliõpilased O. Saks ja E. Raukas. O. Saks, praegu Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud, on füüsikaringi raames saadud kogemusi pidevalt edasi arendanud ja tema konstrueeritud dünaamilised elektromeetrid kuuluvad praegu maailma parimate hulka. Tema töö vastu tunnevad tänapäeval huvi isegi sellise kõrge tehnilise tasemega maa nagu Jaapani vastava ala teadlased. E. Raukas, lõpetanud hiljem Moskva Ülikooli juures aspirantuuri, on praegu ENSV Teaduste Akadeemias biofüüsika alal silmapaistvamaid teadlasi.

Suurt püsivust atmosfääri elektri ringi töös näitasid üles üliõpilased A. Haav ja L. Palgi, kellest esimene on tubli õppejõud TRÜ eksperimentaalfüüsikakateedris ja teine põhjalikkude teadmistega teadlane ENSV Teaduste Akadeemias. Kuid füüsikaringil ei ole teeneid mitte ainult Tartu Riikliku Ülikooli ja Tallinna Polütehn. Instituudi füüsika eriala õppejõudude ja ENSV Teaduste Akadeemia teadlaste kasvatamisel: siin on järjekindlat tööd õppinud noored, kes hiljem on esile tõusnud ka teistel erialadel, näiteks V. Kraav-Grosschmidt, TPI õppekino kabineti juhataja, teaduste kandidaat, ja silmapaistvad teadlased ja õppejõud filosoofia alal — L. Valt ja J. Tammaru, ELKNÜ Keskkomitee esimene sekretär A. Purga ning paljud teised, kes hiljem ENSV Teaduste Akadeemias väga mitmel erialal on edukalt töötanud.

Kahtlemata on nende hilisemas arengus suuresti kaasa aidanud kohusetruu, iseseisev, pidev ja loov töö füüsikaringis. Osa neist astus ÜTÜ ringi juba I ja II kursusel, teine osa hiljem.

Mäletan üliõpilast H. Tammetit, kes III kursuse lõpul, pärast atmofääri elektri ringi üht koosolekut tuli minu juurde ja palus luba ringi tööst osavõtuks. Tema tegevus ringis oli silmapaistev. Üliõpilasena kirjutas ta mitu võistlustööd ja hiljem aspirantuuris olles kaitses väitekirja õigeaegselt. Väitekirja teemal valmis monograafia «Аспирационный метод измерения спектра аэрионов», mis on selle ala parimaid monograafiaid maailmateaduse varasalves. Täiesti mõistetav, et see pärast ilmumist tõlgiti Ameerika Ühendriikides kohe inglise keelde. Ma ei kahtle selles, et H. Tammet lähema paari aasta jooksul kirjutab doktoridissertatsiooni, mis kõidab selle ala teadlaste tähelepanu nii Nõukogude Liidus kui ka väljaspool.

Mõnikord astuti ÜTÜ ringidesse mitte oma initsiatiivil, vaid kursusekaaslaste kaasakiskumisel. Mäletan, kui palusin tookordsel üliõpilasel E. Tammel (praegune tubli õppejõud üldfüüsika kateedris) kutsuda veel mõni oma sõber atmosfääri elektri ringi. Paari päeva pärast sain vastuse, et üks kaasüliõpilane soovib tulla, aga et vaevalt mina teda vastu võtan, sest ta on väga «vaikse iseloomuga». Ma siiski võtsin selle «vaikse iseloomuga» üliõpilase — Jaan Salmi — ringi. Nüüd on ta teaduste kandidaat ja ma arvan, et ei ole kaugel aeg, kus temast saab ka teaduste doktor.

Seepärast, noored, kui Teil edukas õppetöö kõrval on vähegi vaba aega, ärge jätke unarusse tööd ÜTÜ ringides. See kannab head vilja.

Dots. J. REINET,
Aeroionisatsiooni ja Elektroaerosoolide Laboratooriumi juhataja

KONVERENTS
«Kõrgema kooli pedagoogika probleemid»

12.—14. maini toimub Käärikul Üliõpilaste Kompleksse Teadusliku Uurimistöö Büroo organiseerimisel teaduslik-metoodiline konverents «Kõrgema kooli pedagoogika probleemid». Konverentsi plenaaristung algab reedel, 12. mail kell 12.

Põhiettekande teemal «Teaduslik-tehniline revolutsioon ja kaasaegse kõrgema kooli uurimise ülesanded» peab ülikooli rektor prof. A. Koop. Plenaaristungi teise ettekande esitab dots. V. Ruttas teemal «Kõrgema kooli uurimise kompleksne ja süsteemne programm».

Konverentsil on planeeritud kuulata 39 ettekannet ja lühiinformatsiooni, neist 29 ülikooli õppejõududelt ja üliõpilastelt. Autoriteks on 11 ÜKTU Büroo kõrgema kooli pedagoogika probleemgrupis töötavat õppejõudu ja 16 vanema kursuse üliõpilast.

Konverentsi ettekanded käsitlevad kõrgema kooli pedagoogika ja metodoloogia probleeme ning kõrgema kooli kui süsteemi uurimise tulemusi. Viimase probleemi valdkonnas on arutluse objektideks kõrgema kooli kontingendi kujunemine, tegevuse liigid, milliste kaudu toimub spetsialisti professionaalsete oskuste kujundamine kõrgemas koolis, kõrgema kooli organisatsioon ja ökonoomika.

Konverentsi töö lõpeb aruteluga teemal «Kõrgem kool kompleksse uurimisobjektina».

Organiseerimiskomisjon ootab kõrgema kooli uurimisega tegelevate ülikooli kollektiivi liikmete aktiivset osavõttu konverentsi tööst.

E. PEETS,
konverentsi orgkomitee sekretär

Suvetööd — 72

ehk intervjuu meelespidamiseks esimeste ja teiste kursuste üliõpilastele. Intervjuu TRÜ suvetööde staabi liikmete Urmas Ehasoo ja Gunnar Grupskiga.

Mida kujutavad endast suvetööd?

Suvetööd on üks üliõpilaste rakendamise vorme suveperioodil ülikooli ja linna ehitusobjektidel. Eesmärgiks on kaasa aidata ülikooli ehitustöödel ja anda abilisi linna ehitusobjektidele, et linna ehitusorganisatsioonid saaksid ülikooli objekte kindlustada kvalifitseeritud tööjõuga.

Miks on tarvis suunata üliõpilasi suvetööle?

Ülikooli suurt ruumikitsikust kogeb iga üliõpilane. Praegu tuleb kahel teaduskonnal töötada õhtupoolikuti. Juba kasvõi sellepärast on tarvis füüsikakorpus kiiremini valmis ehitada. Samuti teavad üliõpilased hästi, kui väga on vaja uut ühiselamut. Loomulik on, et põhilised remonttööd tehakse ülikooli suvel, siin on samuti üliõpilaste abi vaja.

Kindlasti huvitab paljusid ka see, milline on juriidiline alus üliõpilaste rakendamiseks suvetöödel.

Aluseks on NSVL kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkiri, mille põhjal võib üks kord stuudiumi vältel rakendada üliõpilasi kohustuslikele töödele.

Keda rakendatakse suvetöödel?

Kõigepealt esimeste kursuste üliõpilasi, kes sel suvel ei lähe tööle EÜE-sse. Teiseks teiste kursuste üliõpilasi, kes ei ole esimesel kursusel osa võtnud suvetöödest ja ei lähe kõnesoleval suvel malevasse. Tööle lähevad vaid need, kellel jääb suvel seitse nädalat vaba aega. Sel suvel lähevad tööle Ajaloo-Keeleteaduskonna eesti filoloogia, vene filoloogia, võõrfiloloogia-, psühholoogia- ja defektoloogiaosakondade üliõpilased; Arstiteaduskonnast ravi-, pediaatria- ja stomatoloogiaosakondade üliõpilased; Füüsika-Keemiateaduskonna, Majandusteaduskonna, Matemaatikateaduskonna kõikide osakondade üliõpilased ning Õigusteaduskonna üliõpilased. Füüsika-Keemiateaduskonna esimesed kursused lähevad füüsikakorpust ja ühiselamut ehitama. Teisi kursusi rakendatakse üldises korras.

Keda ei rakendata suvetöödel?

Ei rakendata neid, kelle tervislik seisund ei võimalda töötada ja kes vajavad haigla- või sanatoorset ravi. Lühemaajalise ravi korral tuleb suvetöödest osa võtta. Üliõpilased, kes ei ole rasket füüsilist tööd suutelised tegema, suunatakse ühiskondlikel alustel tööle raamatukokku, vastuvõtukomisjoni ja mujale, kus töö on kergem. Neil kohtadel palka ei maksta, kindlustatakse vaid tasuta lõuna. Peale selle vabastatakse suvetöödest need üliõpilased, kelle majanduslik või perekondlik olukord (reeglina perekonnainimesed) ei võimalda suvetööst osa võtta.

Kes annab vabastuse suvetööst?

Tervislikel põhjustel füüsilisest tööst vabastamisi otsustab TRÜ arstipunkt. Majanduslikel ja perekondlikel põhjustel vabastamise ot-

(Järg 4. lk.)

Suvetööd — 72

(3. lk. järg.)

sustab osakonna (teaduskonna) komsomolibüroo koos dekaaniga.

Millal toimuvad suvetööd?

Ehitusobjektidel on töö kahes vahetuses: 5. juulist 28. juulini ja 31. juulist 23. augustini. Seega on ühe vahetuse kestus 18 tööpäeva. Mujal toimub töö kolmes vahetuses: 10. juulist 21. juulini, 24. juulist 4. augustini ja 7. augustist 18. augustini.

Kellel lasub suvetööde ettevalmistamise põhiraskus?

Sel aastal on see teaduskondade ja osakondade komsomolibüroode kanda: nemad organiseerivad algdokumentatsiooni (avaldused, nimekirjad) laekumise staapi. Ka on teaduskondade komsomolibüroode kohus kindlustada võrdne arv üliõpilasi mõlemasse ehitustööde vahetusse, et oleks võimalik rahuldada üliõpilaste soove, vastasel juhul teeb staap korrektuure üliõpilaste jaotamise osas vahetustesse ja ei arvesta avalduses märgitud soove.

Millal lõpeb ettevalmistav periood?

Rühmade komplekteerimine lõpeb 20. juuniks, algdokumentatsioon peab laekuma staapi hiljemalt 5. juuniks ja hiljemalt 25. juuniks pannakse TRÜ peahoone teadetetahvlile lõplikud rühmade nimekirjad.

Mida tehakse nende üliõpilastega, kes hilinevad või ei ilmu?

Mitteilmumine toob kaasa karistuse ühiskondlike organisatsioonide poolt või distsiplinaarkorras. Kõige tõsisemateks juhtudeks jääb rektori käskkiri. Ühtlasi kaotavad karistatud üliõpilased õiguse osa võtta EÜE tööst ja peavad ilmuma suvetööle järgmisel aastal. Töölt puudumine, tööle hilinemine või mittenõuetekohane tööülesannete täitmine toovad kaasa tööperioodi pikenemise. Kui need abinõud ei mõju, suunatakse üliõpilane suvetööle ka järgmisel aastal, nõnda, et malevasse pääsemine nihkub veel ühe suve võrra edasi. Ka arvestatakse suvetöödest osavõttu stipendiumi, ühiselamukohtade ja mitmesuguste soodustuste (tuusikud jne.) määramisel.

Kuhu peab ilmuma vahetuse alguseks?

Vahetuse alguseks **peab** ilmuma rühma kogunemiskohta. See on ära märgitud rühma nimekirja juurde TRÜ peahoone teadetetahvlil. Hilinemist arvestatakse ühepäevase puudumisena.

Kas kõik objektid asuvad Tartus?

Objektide asukohad on veel täpsemalt kooskõlastamata, kuid on ilmne, et üks või kaks objekti jäävad Tartust välja.

Kuidas tööd tasustatakse?

Ehitusobjektidel tasustatakse üldiste tükitöö tariifide järgi. Maksimaalsed palgad on seni ulatunud üle 100 rubla.

Missugune on kultuuriprogramm, kuidas eesrindlasi premeeritakse?

Väljasõidud nädalalõpul. Kuhu, seda veel ei tea. Parimaid premeeritakse kindlasti rahaliselt ja küllap ka sel aastal toimub preemiaekskursioon. Täpse marsruudi selgitamiseks on veel piisavalt aega. Eelmistel aastatel on käidud Moskvas, Leningradis ja Uljanovskis.

Kust saab informatsiooni suvetööde kohta?

Suvetööde staabist TRÜ komsomolikomiteest informatsioonitundide ajal esmaspäeviti kell 13 kuni 14 ja reedeti kell 14 kuni 15. Teateid annab suvetööde staabi liige.

Intervjueeris
REIN URBEL

Sa ju mäletad veel, kuidas möödunud suvel käed tööst surisesid, kuidas õhtuti heinamaade kohale udu tõusis, kuidas laupäeviti saunalaval viht Su turjal tantsis ja möödunud nädala tööraskused minema viis, mäletad, kui hea ja rahulik oli külateel jalutada, kui lõõskav päikeseketas õhtusse vajus...

Kõik toredad mälestused ärkavad Sinus koos kevadetundega, mis vägisi pilgu konspektilt aknale kisub.

Juba praegu, kui vihased eksamilahingud alles ees seisavad, mõtled Sa sellele, kuidas seekord läheb, millisesse Eestimaa kanti hoida?

Ka eelseisval suvel asub pisikese Eestimaa kõige lõunapoolsemas osas tööle rida ehitusmaleva rühmi.

Võru rajoonis

1. Mõniste rühm. Ehitamisele tuleb seafarm. Komandöriks A. Laisaar (Maj. III) ja meistriks A. Kübar (TPI Ehitust. III kursus).

2. Rõngu rühm. Lisaks seafarmile ehitatakse siin veel 12 korteriga blokkelamu. Komandöriks A. Tennosaar (Mat. III), meistriks A. Taar (TPI Ehitust. III kursus).

3. Väimela rühma tööobjektiks on karjalaut. Meister T. Koplimaa.

Ugandi regioon * EÜE

Ülalmainitud rühmad komplekteeritakse 20-liikmelistena.

4. Antsla rühm hakkab tööle kolhoosides «Linda» ja «Kuldre», kus peale põllumajandusobjekti ehitatakse veel blokkelamu. Komandör O. Liivandi (TPI) ja meister H. Preiman. TPI rühm koostatakse 25-liikmelisena.

5. Tsolgo rühm (meister-komandör M. Kilu, TPI) ehitab põllumajandusobjekti, mis koosneb sõnnikuhoidlast, silohoidlast, teedest jms. 15 inimest rühmas.

6. Esso rühm. Ainukene maaparandusrühm Ugandi regioonis. Komandör K. Luik (Õigust. II).

Valga rajoonis

1. Valga sovhoosis Saksamatsi rühm, ehitatakse suur silohoidla (20 inimest).

2. Laatre sovhoos. Suur põllumajandusobjekt. Osa karjalautade komplektist. 25-liikmelise rühma komandöriks on M. Kägu (Õigust. I) ja meistriks R. Rosman. (TPI).

3. Endise Piiri rühma asemel alustab tööd Pühajärve rühm Keeni sovhoosis. Ehitatakse puhkekodu, Pühajärve spordibaas ja juurdeehitis. 20 inimest rühmas.

4. Järvesalu rühm teeb 40 tuh. rbl. eest töid karjalauda ehitamisel. Komandöriks T. Laos (Õigust. II). 20 inimest rühmas.

Põlva rajoonis

1. Veriora rühm ehitab ait-garaaži, komandöriks T. Talumees (TPI), meistriks R. Evert (TPI).

2. Ahja rühm koosneb 20 inimesest ja ehitamisele tulevad maja ja silohoidla.

Seega lisame Sinu niigi mõtetest tulvil meelde veel 12 valikuvarianti — valiku kergendamiseks.

Kui Sa pärast 1. maid ruttad oma avaldust ära viima ja kaardile oled kirjutanud Ugandi, siis teed hästi, sest Lõuna-Eesti meeliülendav kuppelmaastik, sinavad järvesilmad ja vaiksed metsarajad igatsevad juba praegu Sinu rõõmsa laulu ja rõkkava naeru järele, maamees loodab aga Sinu tugevatele töömehe (-naise) kätele — neist on ju tõhus abi tulemas.

Ugandi regiooni juhivad sellel aastal komandörina Mait Miljan (Majandusteaduskonna õppejõud), peainsenerina Reet Rebane, insenerina Rein Kraaving (mõlemad TPI-st) ja komissarina Paul Järve (Õigusteaduskonna III k.).

P. JÄRVE

ÜTÜ eesti keele konverents

toimus 21. ja 22. aprillil. Esitati 13 ettekannet, neist 5 külalistelt Tallinna Pedagoogilisest Instituudist, Mordva, Petrozavodski ja Leningradi ülikoolist.

Õige paljud neist jätkasid keele lokaalsete vormide uurimise traditsioone. Ann Kask (V k.) käsitles vokalismi Kuusalu murrakus, Tiiu Heinlo (III k.) noomenivormi Kullamaa murrakus, Jossif Poljakov (Mordva RÜ) mokša keele murdesõnavara, Piret Raud (III k.) rahvameditsiini ja vastavat sõnavara Karjalas (Djorža murrak). Sõnavaralaenudest olid Kalev Kalkuni (IV k.) ja Mordva RÜ üliõpilase Viktor Tahtajevi ettekanded, esimene Abhaasia eestlaste keelekasutusest, teine türgi laenudest ersamordva keeles. Kaks III kursuse üliõpilast tegid esialgseid järeldusi mõningaist tendentsidest eesti keele lauseehituses: Peep Nemvalts võrdles osaaluse kasutamist V. Huovineni «Talveturisti» soome- ja eestikeelses tekstis ja Urmas Orek vaatles J. Krossi teose «Kolme katku vahel» põhjal eitussõna *mitte* tarvitamist. Mõnelegi uudsele järeldusele viis stilistilis-keeleline analüüs statistika meetoditega (Jüri Valge — V k. — ettekanne ajalehekeele statistilisest struktuurist ja Eve Kesküla — TPedI — adverbi esinemisest kaasaegse ilukirjandusliku proosa keeles). Veel mõningaid üksikküsimusi käsitlesid kaks soome keelt uurivat külalist: Ljubov Kolomainen (Petrozavodski RÜ) algriimilist fraseoloogiat ja Anna Dušenko (Leningradi RÜ) soome lühendite klassifikatsiooni.

Konverents möödus mõõdukas töömeeleolus.

H. NIINEMÄGI

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

(Algus 2. lk.)

Füüsika-Keemiateaduskonnast

vanemõpetaja Johannes RAUDSEPALE, nooremale teaduslikule töötajale Anu TÜÜRILE, vanemlaborant Tiiu EHRLICHILE, vaneminsener Enno MÕTTUSELE, vanemtehnik Urve JÄRVISELE, üliõpilastele Hella-Viiu REISALULE, Marju RIKANDILE, Saima INNOLE, Mart VÄÄRTNÕULE, Kersti ESKUSSONILE, Jüri ELKENILE, Erik TAGOLE, Ago ANIJALALE, Jüri VEDRULE;

Kehakultuuriteaduskonnast

kateedrijuhataja vanemõpetaja Valter LENGILE, õpetaja Kaarel ZILMERILE, üliõpilastele Ene KERVESELE, Jaan-Imant PEDASTELE;

Majandusteaduskonnast

prodekaan Vaiki LUIGALEHELE, kateedrijuhataja dotsent Kalju PARVELILE, vanemõpetaja Ants PAABUTILE, vanemlaborant Silvia KEERILE, laborant Rita TULLUSELE, üliõpilastele Enn KÄRNERILE, Anne HERKELILE, Jaak VITSURILE, Tiia TIIGILE, Boris SPUNGINILE, Väino KIVIRÜÜDILE, Anne VASARALE;

Matemaatikateaduskonnast

kateedrijuhataja professori kt. Gennadi VAINIKKOLE, kateedrijuhataja dotsent Olaf PRINITSALE, vanemõpetaja Mati KILBILE, laborantidele Evi PAABUTILE, Vaike SIMISONILE, vaneminsener Enn LASNALE, üliõpilastele Aime MARTINILE, Mart OJALE;

Õigusteaduskonnast

laborant Epp TAMMELE, üliõpilastele Raul NAARITSALE, Madis KÄOLE, Ülle RUBACHILE, Toivo VOITILE, Katti NÕULE, Aili RICHTERILE;

Teaduslikust Raamatukogust

vanemraamatukoguhoidjale Ene JAANSONILE, Olev NAGELILE, peabibliograaf Urve TÕNNOVILE, restauraator Naresh MODYLE, raamatukoguhoidja Niina VOROBJOVALE;

Administratiiv-majandusosakonnast

ehitustöölistele Nikolai LUSTILE, Nikolai TSESNAKOVILE, Elmar ANNUKILE, Erich SCHNEIDERILE, Evald KERNERILE, Kaljo VALGILE, Helga SAILE, Helju AIMILE, Kalju KALMETILE.

Huvitav kohtumine

11. aprilli õhtul kogunes «Sofoklesse» palju noori geograafe, et saada osa Paul Rohtlaane pajatustest.

Sotsialistliku töö kangelane, kaugesõidukapten, Eesti Merelaevanduse ülema asetäitja — päris pikk on tiitlite rida iseloomustamaks meest, kellele Aafrika rannad on juba koduseks saanud. Kuldtäht anti talle kolmekümne kolmeselt. 1963. a. avatud Tallinn—Aafrika kaubaliinil on merereis teda igal aastal viinud korda kaheksa Musta mandri kallastele.

Alguses rääkis P. Rohtlaan Põhja meretee kasutamisest ja meremeeste igapäevastest tööraskustest võitluses Arktika stiihiaga. Karmides looduslikes tingimustes, kus laevad liiguvad jäälõhkuja järel karavanis, peab kapten nii ööl kui päeval äärmise tähelepanuga postil seisma. See nõuab mehisust, mida kõik kuulajad tajusid kõneleja lihtsatest, kuid mõjuvatest sõnadest.

1969. a. tegid Vilkitski väinas rasked jääolud Paul Rohtlaane poolt juhitud laevadele tee läände Põhja meretee kaudu võimatuks. Niiviisi sai teoks sõit ümber Vana Maailma. Sellelt reisilt tõi kapten Rohtlaan kaasa hulga elamusi Jaapanist, eriti sealsetest kommetest ja traditsioonidest.

Siis veel muljeid Senegalist, Mauretaaniast, Malist, Gineast ... ning igalt poolt on meeles midagi põnevat, midagi oma silmaga nähtut, mida ei leia ühegi reisikirja lehekülgedelt.

Kohvilauas kerkis rohkesti küsimusi, küll välisreiside, küll meremeeste elu kohta. Valgustades huvipakkuvaid probleeme ja jutustades mõnusa huumoriga nii mõnegi laeval juhtunud loo, sai Paul Rohtlaan kõigi kohalviibijate tänuliku aplausi osaliseks.

JÜRI ROOSAARE

Muinsushuvilistele!

Läänemaa avaldab saladusi

Läänemaa paistis pikka aega silma nii linnuste ja kalmete kui ka muinasesemete leidude vähesuse poolest. Eriti napilt oli teada sealseid vanemasse rauaaega (I—IV sajand) kuuluvaid muistiseid. Arheolooge nimetatud asjaolu küll ei üllatanud, sest juba 1930-ndatest aastatest pärines teooria, mille kohaselt seoses maaviljeluse osa tähtsuse järsu tõusuga meie ajaarvamise alguses olevat toimunud ka ulatuslik asustuse ümberpaiknemine Madal-Eestist põllunduseks sobivamatesse piirkondadesse. Sellest vaatepunktist oli kerge seletada ka muistse Läänemaa oletatavat tühjenemist elanikkonnast, mistõttu muinasleidude puudumine näis seal täiesti loomulikuna. Tõsi küll, hiljem loobuti oletustest Madal-Eesti asustuspidevuse katkemise kohta nimetatud perioodil. Selle eest tekkis aga uus teooria Läänemaa muistse majanduse ja kultuuri konservatiivsusest, mis eltas seal Eesti monumentaalseima kalmevormi — tarandkalmete esinemise võimalikkust.

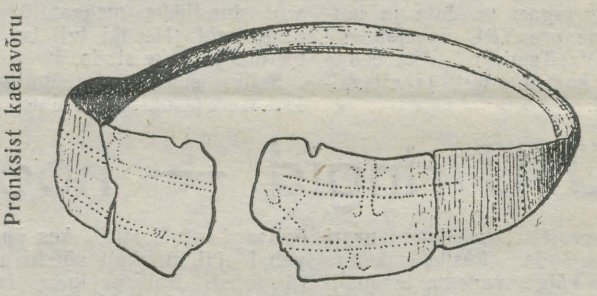

Pronksist kaelavõru

Läänemaa muististe ulatuslikum uurimine algas alles 1969. aastal arheoloogiliste kaevamistega Kõmsi kivikalmel Haapsalu rajoonis. Nüüd on seal ENSV TA Ajaloo Instituudi vanema teadusliku töötaja V. Lõugase juhtimisel kaevatud juba kolmel suvel. Lisaks varem teada olnud 11.—13. sajandi matuseväljale ning ülalnimetatud kivikalmele — see osutus suureks tarandkalmistuks — avastati veel üks sama liiki matusepaik, aga ka põlluharimisega seotud küsimusi.

Kõmsi kalmed on andnud rahvusvahelist huvi pakkuvaid leide, millede vanus ulatub peaaegu 2000 aastani. Eelkõige tuleks maimida Okaa või Dnepri ülemjooksu aladelt pärinevat pronksist ehtenõela ja suurest tarandkalmest leitud omapärase kuju ning ornamendiga kaelavõru (joonised), mis peaks viitama lõunapoolsetele sidemetele. Eestis harvaesinevaid tüüpe esindavad veel lühikese kaitserauaga üheteralise mõõga katkend ja kitsas silmaga kirves.

Niisiis näib Läänemaa puhul tegemist olevat huvitava, mitmete eri kultuuride ja mõjutuste kokkupuutepiirkonnaga.

Olgu märgitud, et lisaks Kõmsi kompleksile avastati ümbruskonnas veel ligi poolsada muistist. Neist huvipakkuvamateks näivad olevat tarandkalme Salaveres ning suured kalmeterühmad Vatlas ja Massus.

Kuigi uurimised Läänemaal pole veel kaugemale jõudnud algjärgust, on nad juba oluliselt kõigutanud senist ettekujutust antud piirkonna kaugemast minevikust. Tulevik tõotab tuua aga veel palju huvitavat.

Kõmsi tarandkalme

NB! Eeloleva suve kaevamised Kõmsi muinsustekompleksil toimuvad 19. juulist kuni 23. augustini. Ekspeditsioonist osavõtuks on vaja vaid huvi Läänemaa omapäraselt kauni looduse ja mineviku vastu ning soovi ühendada oma suvi kasuliku tegevusega.

Lähemat informatsiooni saab allakirjutanu käest 11. ja 12. mail kell 16.30 TRÜ NSV Liidu ajaloo kateedri juures (keemiahoone 311).

MATI MANDEL

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Rийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2653. MB-11941.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 16 (893) Reedel, 12. mail, 1972. a. XXIV aastakäik

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

Tervitan ja õnnitlen Suure Isamaasõja veterane — Tartu Riikliku Ülikooli õppejõude, töölisi ja teenistujaid — võidupüha puhul. Soovin jõudu ja edu noore põlvkonna kasvatamiseks meie Nõukogude Kodumaa ustavateks kodanikeks ja tublideks spetsialistideks.

Seniste töötulemuste eest avaldan kiitust järgmistele Suure Isamaasõja veteranidele:

ÜLEÜLIKOOLILISTEST KATEEDRITEST

kateedrijuhataja dotsent Johannes KALITSALE, kateedrijuhataja vanemõpetaja Konstantin VOINOVILE, kateedrijuhataja dotsent Jaan REBASELE, dotsent Ivan VOLKOVILE, dotsendi kt. Ervin KIVIMAALE, vanemõpetajatele Jakov SAMODUMSKILE ja Pjotr FOMENKOLE, õpetajatele Vulf BARONILE, Viktor UŽINILE, Nikolai ROMANOVILE ja Vladimir KOTOVILE, õppemeistritele Andrei VASSILTSENKOLE, Grigori MUHINILE, Mihhail KARUTINILE ja Dimitri KARJABKINILE, autojuht Pjotr ŽURAKOVSKILE, tsiviilkaitse staabi ülemale Igor SOBOLEVILE.

AJALOO-KEELETEADUSKONNAST

kat. juh. prof. Jüri LOTMANILE, kateedrijuhataja dotsent Andres PÄRLILE, dotsent Juhan PEEGLILE, dotsendi kt. Karl TAEVILE.

ARSTITEADUSKONNAST

kateedrijuhataja professor Leo PÄILE, professori kt. Albert KLIIMANILE ja Robert LOOGALE, dotsentidele Eugen TALLMEISTRILE ja Zinaida SAARELE, dotsendi kt. Mart KULLILE, assistent Jüri KSENOFONTOVILE.

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNAST

dotsent Jüri RISTKOKILE.

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKONNAST

kateedrijuhataja professor Viktor PALMILE, dotsent Tullio ILOMETSALE.

KEHAKULTUURITEADUSKONNAST

kateedrijuhataja dotsent Fred KUDULE ja Roman NÕVANDILE, dotsendi kt. Ilmar KULLAMILE, vanemõpetajatele Jevgenia UIBOLE, Johannes VÕRNOLE ja August TÄHNASELE, õppeülesandetäitja Edgar NAARITSALE, Kääriku spordibaasi juhataja asetäitjale Peeter HIOBILE.

MAJANDUSTEADUSKONNAST

dotsent Endel PURJULE.

ÕIGUSTEADUSKONNAST

professor Ilo SILDMÄELE, dotsentidele Julius ADOJAANILE ja Jüri JEGOROVILE.

ADMINISTRATIIV-MAJANDUSOSAKONNAST

õppeprorektor Karl PÜSSILE, õppeosakonna juhatajale Raimond TANILE, majandusosakonna vaneminsenerile Osvald MÄGILE, Teadusliku Raamatukogu arhiivijuhatajale Erna RUSSAKULE, teadusliku uurimistöö sektori juhatajale Eugen KAITSALE, ehitusinsener Albert AAVAKIVILE.

TRÜ rektor A. KOOP

Suvetööd — 72

TRÜ VANEMTÖÖDEJUHATAJA SM. LIIK TRÜ SUVETÖÖDEST.

Igal aastal on osa üliõpilasi-suvetöölisi töötanud TRÜ vanemtöödejuhataja jaoskonna objektidel. Sama kordub ka sel aastal.

Järgnevalt intervjuu seltsimees Liigiga.

● **Millised on käesoleval aastal objektid ja milliseid töid tuleb teha üliõpilastel?**

Suuri objekte ja kapitaalehitust sel aastal ette näha ei ole. Tänavu suuname üliõpilasi õppehoonesse Vanemuise 46, Kääriku õppebaasi, ehitusmaterjalide lattu, Saadjärve kolhoosi saeveskisse, kus lõigatakse ülikoolile palke, transporditöödele, koristus- ja heakorrastustöödele, võimalik, et ka pooljuhtide laboratooriumi ehitusele abitöölisteks, appi torulukkseppadele keskküttesüsteemide remondil ning võibolla ka mullatöödele. Kõike ette näha pole praegu veel võimalik, sest tööde alguseni on üle kuu aega.

Tütarlapsi suuname tavaliselt appi maalritele, koristustöödele, lattu ehitusmaterjali virnastama, peale ja maha laadima. Üldpõhimõttena anname üliõpilastele tööd, mida nad suudavad teha.

● **Kui palju te soovite käesolevaks suveks üliõpilasi?**

Umbes 75, neist 25 tüdrukuid, ülejäänud 50 peaksid olema poisid.

● **Kas üliõpilastest on olnud abi ja kas neid on üldse vaja teie objektidele?**

Igal aastal on plaanid tehtud just selle arvestusega, et meil töötavad suvel üliõpilased. Abi on nendest suur. Põhjus on selge — lihtsamaid töid ei pruugi teha spetsialist, vaid selle teeb ära üliõpilane. Seetõttu saab spetsialist anda rohkem toodangut. Kolmanda kvartali plaani täitmisest tuleb umbes 30% üliõpilaste arvele ja osa töid oleks võimatu teha, kui meid ei aitaks üliõpilased.

● **Kuidas on üliõpilased seni tööga toime tulnud?**

Üldiselt oleme üliõpilastega rahul.

● **Kui suured on seni olnud palgad?**

Palkade skaala on olnud lai. Alates 45 rublast 140 rublani kolme nädala eest. Me maksame palka samadel alustel kui põhitöölistele. Tütarlapsed teenivad tavaliselt vähem. Neile ei saa lihtsalt anda tasuvamat tööd — nende jõud ei hakka raskele tööle peale, kuid on olnud ka tütarlapsi, kes on päevas välja teeninud 3 kuni 4 rubla.

Intervjueeris REIN URBEL

ÜTÜ ajalooringi konverents

Esmaspäeval, 15. 05. 72. kell 16 kh. 430.

1. J. Raudsepp (IV k.), Brahmiidid Läänemere ääres.
2. M. Mandel (V k.), Eesti hõimude relvastusest XIII s. algul.
3. T. Rosenberg (IV k.), Mõningatest mõisamajanduse probleemidest XVIII s. 20.—70. aastail.
4. T. Toomemets (III k.), Sajandivahetuse kunst Euroopas ehk juugend, nagu me teda tunneme.
5. A. Aarelaid (V k.), Bioloogilis-reduktsionistlikest «superorgaanilistest» kultuuriteooriatest.
6. A. Pork (IV k.), Mõtlemise kontseptsioonist R. G. Collingwood'i ajaloofilosoofias.

Teisipäeval, 16. 05. 72. kell 14.30 ph. 102.

1. H. Käärik (IV k.), Sissejuhatus Puuni kulturoloogiasse.
2. T. Kulmar (II k.), Maia-indiaanlaste kalendrisüsteemist.
3. V. Kerge (V k.), Alkeemia — ajalugu ja tähendus.
4. O. Pesti (III k.), E. Fromm psühholoogilisest faktorist ajaloo uurimisel.
5. Maie Kark (ingl. fil. II k.), Bhakti ideed, «Bhagavadgītās».
6. H. Roots (IV k.), «Yi Jingi» teksti struktuurist.
7. Maret Kark (Trt. II Kk., 11. kl.), Tārā sādhana.
8. M. Helme (IV k.), Ašoka ediktid.

14. mai — looduskaitsepäev

T. SAARISTI foto

Looduse ainsam puudutus teeb sugulasteks kogu maailma

SHAKESPEARE

Psühholoogiaringi ÜTÜ

17.—18. mail toimub psühholoogiringi ÜTÜ konverents. Asjast huvitatud võivad kuulda ettekandeid eksperimentaal-, meditsiini-, sotsiaal- ja isiksusepsühholoogia alalt.

Konverentsist on avaldanud soovi osa võtta Moskva, Leningradi, Kiievi, Tbilisi, Sverdlovski ülikoolid.

Konverents algab 17. mail kell 10 aulas.

Ootame kõiki asjast huvitatuid.

Ringi juhatus

Kirjandusvõistlusele punkt

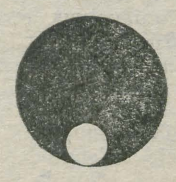

Žürii: K. Muru, J. Peegel, J. Põldmäe, T. Tasa, S. Saar alustab peagi tööde hindamist.

ACTA DIURNA

6. mail tuldi TRÜ aulasse hukkunud sõjameeste mälestusaktusele. Seekordset kogunemist ilmestas Suures Isamaasõjas langenud Tartu Riikliku Ülikooli õppejõudude ja teenistujate mälestustahvli avamine. Kõnelemas olid rektor A. Koop, H. Haberman, L. Päi ja T. Koldits. Sõjakomissar V. Soo andis sõjaveteranidele kätte võidupäeva mälestusmedalid. Mälestustahvel paigaldati aula fuajeesse. Mälestusaktusele andsid helikujunduse Tartu Akadeemiline Meeskoor ja «Vanemuise» keelpillikvartett.

*

6. ja 7. mail toimus Käärikul TRÜ sõjaveteranide kokkutulek. Ülikooli sõjamehi tervitasid Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja A. Green, EKP Tartu linnakomitee esimene sekretär J. Lott, Tartu linna TSN TK esimees A. Karu, rektor A. Koop jt. Meenutati kunagisi lahingupäevi, rõõmsaid ja kurbi sündmusi sõjateedelt. Kokkutuleku raames viidi läbi laskevõistlus ja orienteerumismatk.

Jälle eksamid

Neil päevil kirjutas rektor alla käskkirjale nr. 441, mis määrab kindlaks 1971/72. õppeaasta kevadise eksamisessiooni ettevalmistamise ja läbiviimise korra. Vastavalt õppeplaanidele toimuvad eksamid alates 3. maist (geoloogiaosakonna IV kursus) kuni 7. juulini (Õigusteaduskonna vanemad kursused, osa matemaatikuid jt.).

Teaduskondade dekaanidel tuleb esitada materjalid üliõpilaste stipendiumile määramise kohta hiljemalt ühe nädala jooksul arvates eksamisessiooni lõppemisest kursusel, osakonnas või teaduskonnas. Teaduskondade nõukogudel tuleb eksamisessiooni tulemused läbi arutada hiljemalt 15. septembriks 1972. a., arutelu materjalid aga esitada õppeosakonda mitte hiljem kui 22. septembriks.

Õppejõududele pandi kohustus tagastada eksamiprotokollid dekanaati eksamipäevale järgneval päeval kella 10-ks. Eksamisessiooni ajaks keelatakse igasugused laiemad üliõpilashulki hõlmavad koosolekud, puhkeõhtud ja muud üritused. Selliste ürituste korraldamiseks tuleb taotleda rektori luba.

Kontroll refereeritud käskkirja täitmise üle pandi õppeosakonna juhatajale R. Tanile.

Teadaanne

Teisipäeval, 16. mail algusega kell 15 toimub aulas EKP TRÜ organisatsiooni üldkoosolek.

PÄEVAKORRAS «ÜLIKOOLI KOMMUNISTIDE OSAST JA VASTUTUSEST NLKP XXIV KONGRESSI OTSUSTE ELLUVIIMISEL IDEELIS-POLIITILISE KASVATUSTÖÖ ALAL»

Inimene ja biosfäär

Mida teha loodusega?

Looduskaitse probleemid leiavad järjest ulatuslikumat käsitlemist ja seda väga mitmesugusel tasemel. See on ka mõistetav, sest looduskaitse on oma laiemas tähenduses (kui keskkonna- ja elukaitse) kogu maailmas kujunemas niisamasuguse tähtsusega probleemiks kui desarmeeriminegi.

Ka kolme päeva jooksul (24.—26. aprillini) Moskvas toimunud Nõukogude Liidu kõrgemate koolide noorte teadlaste konverents, mis käsitles looduskaitse aktuaalseid probleeme, püüdis leida lahendust looduse ja ühiskonna vahel tekkinud vastuoludele. Konverentsi organiseeris Moskva RÜ Geograafiateaduskonna noorte teadlaste nõukogu. Kui kaks eelmist samalaadset konverentsi kujunesid põhiliselt illustreeriva materjali esitamiseks, siis seekord, nagu korraldajad märkisid, püüti jõuda sünteesini, konkreetsete lahenduste pakkumisele. Sellest tulenes ka ettekannete vastav valik ja osavõtjate suhteline vähesus (60—70 inimest). Avaistungil kõneles V. A. Derkatšov NSVL TA Kaug-Ida filiaalist looduskaitse aspektidest marksismi klassikute ja kaasaegsete nõukogude filosoofide töödes. Seejärel tuli auditooriumi ette astuda ühel allakirjutanutest — J. Paalil —, kes vaatles entroopia mõiste ja termodünaamika II seaduse rakendatavust biosfääris kulgevate protsesside iseloomustamisel. Plenaaristungi lõpetuseks rääkis Keeniast pärit Peter Sinda põhjalikult oma kodumaa klimaatilisest tsoneerimisest, **iseloomustas** iga tsooni taimkatet ning peatus taimsete ressursside kaitsel.

Hiljem vestlesime temaga Keenia loodusest ning selle kaitsest kitsamas ringis. Selgus, et Keeniaski, kus tööstus on alles arengujärgus, on inimese kahjulik mõju loodusele muutumas probleemiks number üks. Reostub Victoria järv, karjatamisega rikutakse taimkatet mäenõlvadel, paljudes piirkondades on metsad laastatud. Meilegi on tuntud, peamiselt küll ilukirjanduse kaudu, Keenia loomarikkused ja tehniseeritud jaht neile. Inimese mõtlematu tegevuse piiramiseks on valitsuse juurde loodud Loodusressursside Kaitse Ministeerium, kes annab välja jahilubasid. Probleemiks on võitlus salakütitidega. Loomade ja taimekoosluste kaitseks on asutatud rida suuri looduskaitsealasid (Jomo Kenyatta dekreet aastast 1963). Suurima reservaadi pindala on 22 000 km².

Teise konverentsipäeva hommikused ettekanded vaatlesid peamiselt inimmõju puhkemaastikele. Valentina Vinokurova Moskva ülikoolist kõneles Mordva ANSV puhketsoonide jaotusest. Majanduslikel ja tervishoiu-alastel kaalutlustel jaotati need laste, täiskasvanute ja segatsoonideks (s. o. perekondadele mõeldud puhkealad, kus lastesanatooriumid ja pioneerilaagrid vahelduvad täiskasvanuile ettenähtud kuurortide ja pansionaatidega). Looduskaitse probleeme, mis sellega seoses tekivad, puudutati vaid põgusalt. Looduskaitse seisukohalt lähenesid puhkealade teemale V. Tšižova ja M. Mitin, kes puudutasid Moskva-lähedaste puhkepaikade koormatust, ning R. Sander, kelle ettekande teemaks oli metsaparkide loodusliku ilme säilitamine.

I. Orlovi ja A. Kotšarjani (MRÜ) ettekanne Tomi jõe olukorrast oli samuti huvipakkuv. Et nimetatud jõgi läbib mitmeid suurkeemia keskusi (Kemerovo, Tomsk), siis on paljude vett saastavate keemiliste ühendite kontsentratsioon lubatust kõrgem. Saastumisest püütakse üle saada veehoidla rajamisega allpool tööstuskeskusi: suures veekogus lahjeneks mürkkemikaalide kontsentratsioon. Ent kahtlemata on seegi lahendus poolik (veehoidlasse kogunev vesi tuleks ju ülemjooksult ning sisaldaks ikka sama koguse fenoole jms.!), asja parendaks ainult ajakohaste puhastusseadmete ehitamine. Siis vahest tuleks kõne alla ka jõe kalavarude taastamine.

Sama päeva õhtupoolikul tutvusime MRÜ Bioloogia-Mullateaduskonnas tehtava looduskaitsealase tööga. Looduskaitsest huvitunud üliõpilasi ühendab kaks aastat tagasi rajatud üliõpilaste looduskaitsegrupp, mis on sidemetes ka Ülevenemaalise Looduskaitse Seltsiga. Suviti on üliõpilased olnud välitöödel Moskva oblastis, on uuritud turismi mõju loodusele (töö tulemusi käsitles ka üks konverentsi ettekanne). Teiseks põhisuunaks on võitlus salakütitide ja röövpüüdjate vastu. Minnakse välja suure rühmana, eelnevalt võetakse ühendus kohalike metsavahtide ja kalakaitse inspektoritega. Kaasa võetakse fotoaparaadid õiguserikkujate pildistamiseks. Terav probleem on ka linna parkide ja haljasalade kaitse. Avaliku arvamuse mõjutamiseks võtavad grupi liikmed sõna ülikooli ajalehe veergudel, esinevad looduskaitse-alaste ettekannetega Moskva koolides. On veel teinegi põhjus, miks minnakse selgitustööd tegema — selleks on viimasel ajal esinenud loomapiinamise juhtumid koolipoiste poolt (sellest on muide kirjutanud ka «Literaturnaja Gazeta»). Teataval määral on süüdi ka loomade omanikud, kes lubavad oma hoolealustel omapead jalutada. Kuid kas pole siiski mindud liiga kaugele loosungiga «Hävitage hulkuvaid kasse!»? Otsustagu igaüks ise: Moskva sotsioloogide uurimused näitavad, et 60% kriminaalkurjategijaist on nooruses ühel või teisel viisil piinanud loomi... Nendest ja teistest probleemidest kavatsevad MRÜ loodusesõbrad kirjutada pealinna ajalehtedes, plaanis on alustada ka looduskaitse populaarset kursust televisioonis.

Muide, looduskaitse-alase seminari läbiviimine mõlkus meeles ka konverentsi korraldajatel. Kursustest, mis peaksid teoks saama juba eeloleval talvel, võtaksid osa noored paljudest Nõukogude Liidu ülikoolidest, lektoriteks aga kutsutakse oma ala parimad asjatundjad. Kursused toimuksid Moskva lähistel, loengud vahelduksid õppekäikudega loodusesse. Korraldajad tundsid ka huvi, kes eesti teadlastest oleks valmis seminaril esinema loengutega.

Konverentsi viimasel päeval olid programmis samuti mitmed huvitavad ettekanded. K. Djakonov ja A. Retejum käsitlesid projekti, mille kohaselt Petšora jõele rajatakse 6500 km² pindalaga veehoidla, kusjuures ei peeta küllaldaselt silmas looduskaitse nõudeid.

Usbekistani looduse kaitsest kõneles Š. Ergešov Usbeki NSV Teaduste Akadeemiast. Tema ettekande teemaks olid Surhan-Darja oblasti maastikutüübid ning looduskaitse probleemid seoses nende maade põllumajandusliku kasutamisega. Et ööbisime Ergešoviga ühes toas, siis kasvas meie vestlus laiemaks aruteluks looduskaitsest Usbekistanis, eriti selle lõunaosas. Selgus, et kõnealuses oblastis on haruldaste loomade ja taimede kaitseks üksainus looduskaitseala, mida aga vahepeal karjamaade puudusel kasutas naabruses asuv sovhoos. Et tegemist oli tugaidega (Kesk-Aasia jõeorgude juba kaduv taimkate»). Teataval määral on süüdi ka loomade omanikud, kes lubavad oma hoolealustel omapead jalutada. Kuid kas pole siiski mindud liiga kaugele loosungiga «Hävitage hulkuvaid kasse!»? Otsustagu igaüks ise: Moskva sotsioloogide uurimused näitavad, et 60% kriminaalkurjategijaist on nooruses ühel või teisel viisil piinanud loomi... Nendest ja teistest probleemidest kavatsevad MRÜ loodusesõbrad kirjutada pealinna ajalehtedes, plaanis on alustada ka looduskaitse

Mida teha inimesega?

line kadakas), ilma et tehtaks metsauuendustöid. Lagedaks jäänud nõlvadel algavad erosiooniprotsessid, vihmade ajal tekivad selid — võimsad mudavoolud, mis pühivad oma teelt kõik takistused, matavad enda alla külasid ja põlde. (Muide, kaitseks selide eest ehitatakse praegu Alma-Ata lähistele Medeosse hiiglaslikku tammi.) Probleemiks on kujunemas ka puuvillakasvatus. Vahelduva reljeefiga aladel, kus mehhanismide kasutamine on raskendatud, teostatakse nii puuvilla külv kui ka keemiline kahjuritõrje lennukitelt, kemikaalid aga levivad ka ümbruskonnas seda kahjustades.

Kes loeb Moskva Riikliku Ülikooli professori D. Armandi raamatut «Meile ja lastelastele» (eesti keeles 1970), leiab sealt külluses samalaadseid näiteid ebaperemehelikust ning võhiklikust planeerimisest, hetkekasu tagaajamisest, väära majandamisega kaasnevast kahjust — ent nagu näha, on ühest raamatust vähe, kui puuduvad konkreetsed ettepanekud ratsionaalseks majandamiseks, kui looduskaitse ideedel pole üldsuses laia kõlapinda. See seisukoht kajastus ka konverentsi lõppistungil vastuvõetud resolutsioonis. Selles märgiti, et MRÜ noorte teadlaste nõukogu seab endale kaks põhilist töösuunda. Esimeseks suunaks on konstruktiivsete lahenduste otsimine, et tasandada vastuolusid inimkonna ja looduse vahel. Teise ülesandena märgiti noorte teadlaste tööd koordineeriva tsentri loomist MRÜ juurde. Konverents kohustas Moskva RÜ Geograafiateaduskonda välja töötama sellekohase programmi.

JAANUS PAAL
REIN SANDER

EPP TALISOO

Puhkevate pungade aegu

Mitte juhuslikult ei peeta igal aastal maikuu teisel pühapäeval looduskaitsepäeva. Kevad oma tärkava roheluse ja päikesepaistega häälestab meid kõiki rõõmsale meeleolule. Mitte ainult üksteise, vaid ka looduse vastu. Vaevalt leidub meie seas kedagi, kes esimeste kevadõite ja puhkevate pungade aegu suudaks rahulikuks jääda.

Pühapäeval on looduskaitsepäev. Seesama rahutus, mis erutab meie hinge looduse ärkamise ajal, sunnib meid mõtlema tema tulevikule, kõige elusa säilitamisele. Ilmselt aina süveneb see erutus meie urbaniseeruvas ühiskonnas, sest loodusesõprade read kasvavad järjest. Ja ometi on meil terve armee töötajaid, kes hoolitsevad selle eest, et samad inimesed, kes kevadel imetlevad esimeste kevadõite puhkemist, ei paneks toime midagi niisugust, mis jäädavalt hävitaks pungade puhkemise.

Tänavusel looduskaitsepäeval kõneleme juba oma rahvuspargist. Nüüd on meil oma Lahemaa, maa, mis nii ilmekalt iseloomustab meie väikest Eestit ja kus me kõik tahame korraldada nii nagu olema peaks.

Sajandi algusaastail, kui looduskaitse ideed Eestimaal esimesi juuri ajasid, soovitas prof. Th. Lippmaa võtta looduskaitse liikumise sümboliks luuderohulehe kujutise. Ja kui 1958. aasta 13. märtsil loodi Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering, siis saigi luuderohulehest meie sümbol. Nüüd kannavad seda märki, mis meid igavesti seob, juba sajad inimesed üle Eestimaa.

Ringi traditsiooniks on looduskaitsepäeval Ahjal käia. Külastame rahvakirjanik Fr. Tuglase sünnikodu, liigume ringi Väikese Illimari mail ja anname oma panuse Ahja pargi korrastamiseks. Lisaks neile tegemistele-toimetamistele on meil seekord ka sobiv võimalus õnnitleda kahte oma ringi liiget väikese looduskaitsemärgiga autasustamise puhul. See autasu antakse teenete eest looduskaitsealases töös silma paistnud isikuile Metsamajanduse ja Looduskaitse ministri käskkirjaga vaid kord aastas — looduskaitsepäeval. Ent lõpetagem salatsemine ja lubage neid esitleda: EPP TALISOOST sai looduskaitse ringi liige 1969. aasta kevadel. Epp on jõudnud õpingutega Bioloogia osakonna IV kursusele. Epu võimeid kinnitab seegi, et tänavu valiti ta teist aastat järjest ringi presidendiks. REET MÄGI, teine autasustatu, kannab samuti 1969. aastast rinnas ringi liikmemärki. Reedast, meie asendamatust sekretärist kõneldakse ka kui kohusetruuduse etaloonist. Reet õpib samuti IV kursusel, ainult geograafiaosakonnas.

Õnnitleme kiitasaanuid ja soovime kõikidele loodusearmastajaile head looduskaitsepäeva.

Ringi nimel

J. VOIST

REET MÄGI

ALMA MATER

Ladina kvartal

HILLAR PALAMETS

Need on hetkmuljed õhtusest Ladina kvartalist — põgusad, pinnalised, see-eest aga vahetud ja värsked, nähtud tänase tartlase silmaga.

Ta on samas — teisel pool bulvarit. **Quartier latin** — Pariisi rajoon, kus akadeemiline pere tavatses pikki sajandeid keskustella omavahel üksnes ladina keeles. Praeguse Pariisi ülikooli keskus arsti- ja humanitaarteaduskondadega, polütehnilise kõrgkooli, agronoomiainstituudi, füüsika-keemiainstituudi, okeanoloogiainstituudi, eelkõige aga ajaloolise Sorbonne'iga, mille kohta turismiteatmik lakooniliselt kirjutab:

«Pariisi ja kogu maailma õppiva noorsoo vaimuelu keskus. Asutatud 1253. a. Louis Püha pihiisa Robert Sorbonne'i poolt. Praeguse hoone laskis püstitada kardinal Richelieu, ajal, mil ta oli Sorbonne'i rektor. Richelieu ise on maetud Sorbonne'i kirikusse. Sorbonne'is on 22 amfiteatrit, 2 muuseumi, 16 eksamisaali, 247 laboratooriumi, tähetorn, raamatukogu, arvukalt kantseleisid ja rektori korter.»

Kitsad tänavad. Viie-kuuekorruselised majad. Palju raamatu- ja kirjutusvahendite kauplusi. Väikesed söögipoed restoranide sildi all. Hiina restoran. Honkongi restoran. Jälle hiina restoran. Vietnami restoran. Aasia restoran. Restoran «Vana Pariis» — tumedad aampalgid, küünlavalgus, elav tuli kaminas. Söögipoed, mille vitriinidel keerlevad grillahju kohal rasvast tilkuvad reklaamhaned. Avara aknaga köögid, kus perenaine ulatab otse pliidilt suupoolist laua ümber istuvatele tudengitele. Kohad, kus üliõpilased saavad letile asetatud gaasipliidil ise valmistada endale õhtust: poiss koorib keskendunult kartuleid, neiu hakib sibulaid, mõlema õhetavad näod toidutegemise rõõmu täis. Restoran, mille vitriin on muudetud pottsepa töötoaks, kus meistermees voolib savist vaase ja vaasikesi, et neid samas kõvaks põletada, tagapool hubane hämarus, tormilaternad laudadel. Palju on neid üliõpilastele määratud koduseid söögikohti, palju ja mitmekesiseid.

Väikesed, tagasihoidliku reklaamiga kinod. Siin võid näha dokumentaalfilme «Sõda Alžeerias» ja «Võitlev Vietnam», 1920. aastate tummfilmide klassikat, kaasajast sekka itaallase Pasolini kõmu teinud «Dekamerone». Bulvaritel reklaamitakse aga tuledesäras inglise uut «ajaloolist» löökfilmi «Nicolais et Alexandre» — nagu reklaam kinnitab, «liigutav lugu värvides viimaste Romanovite armuelust», afišil nõjatub nõtke tsaarinna oma imepika abikaasa meheliku rinna najale, lahkpäine vapikotkas kroonimas seda idülli. Või teine «ajalooline» lugu «Trotski mõrvamine.» Või hoopis intrigeeriv muusikal piibli teemadel «Jeesus Kristus — superstaar», esialgu veel lavastusena.

Üle Ladina kvartali majakatuste paistab illumineeritud Notre Dame, mille ees laiub Pariisi politseiprefektuur — tumesiniste politseibusside rivi ootevalmis samas Seine'i kaldapealsel. Üliõpilaskvartaliteni jääb vaid käega ulatada. Õhtu saabudes pargitakse mõned politseiautod aga otse tänavasõlmedesse, et ei oleks mingit ajaviitmist.

Üks selline seisab St. Michele'i väljaku purskkaevu juures, vintpüssidega sandarmid valvamas uksi. Klaasi ja traatvõrgu tagant paistab kümmekond tumedat siluetti. Mõned meetrid eemal seisab salkkond noori. Purskaevus kummulipööratud lapsevanker. Veidi maad edasi laadivad saksa üliõpilased valjuhäälse jutu saatel oma kompse aegu näinud sõiduauto katusele, üks nendest õiendamas, linnaplaan käes, sandarmi juures: kuidas saaks kõige hõlpsamini autostraadile.

Patrulli järsud sammud tühjadel kõrvaltänavatel. Mustas mundris mehed liiguvad kolmekaupa, paremal küljel ketiga vöörihmale kinnitatud revolver, vasakul paraja löögihaardega kumminui. 1968. a. maikuu barrikaadid ja tänavalahingud Ladina kvartalis on võimukandjatel veel liiga hästi meeles. Pealegi juhtub ikka veel ekstremistlike üliõpilas-rühmituste ootamatuid väljaastumisi ja siis on hea, kui politsei saab varakult jaole.

Sorbonne'i kõrval avaral kõnniteel näitab oma kunsti üsna nooruke tuleneelaja. Ta on oma kunde-munde laotanud otse trotuaarile. Süütab paar väikest vatt-tõrvikut, asetab need ettevaatlikult kivi najale, valab plekktopsikutesse mingit vedelikku, nuusutab seda, võtab suhu, tõstab tõrviku ja paiskab suust efektselt lahvatava leegi. Veel ja veel kord. Rahvast koguneb, mees ei jõua veel hakata koguma talle õigusega kuuluvat honorari, kui samas peatub politseiauto ja korravalvurid teevad etendusele kiire ja resoluutse lõpu. Mis sellest, et pole midagi ühist poliitikaga? Ladina kvartalis on igasugune rahvakogunemine kahtlane. Seepärast — laiali minna, laiali minna!

(Järgneb)

Haige inimese probleem R. Kaugveri romaanis

«Jumalat ei ole kodus»*

See, mis ajendab käesoleva töö autorit asuma pealkirjas mainitud teema juurde, ei johtu R. Kaugveri romaani kui kunstilise terviku mingist erilisest kohast meie kaasaja kirjanduses. Lubatagu seda pidada antud juhul vaid hoolauaks mõnedele mõttekäikudele ja seostele, mis on tekkinud ümbritsevat elu jälgides ja kalgendunud nüüd ka selle romaani kaudu allakirjutanu teadvuses. Siiski ei hoiduta allpool ka omapoolsetest märkustest teose aadressil.

Kaugveri romaani pealiskaudsel lugemisel võib teda tõepoolest pidada väheütlevaks «ühe joodiku looks», nagu sellele vihjab E. Maremäe oma artiklis ajalehes «Noorte Hääl» (5. 12. 71.). Omaette aspektist vaatleb ka Raimund Palkus, kes ajalehe «Edasi» s. a. 6. veebr. numbris suunab peatähelepanu tegelaste karakterite täpsustamisele. Palkus püüab jõuda ka põhjuste lahkamiseni, miks Sander Tümmeleht jooma hakkas. Kahjuks näib ta just siin (nagu E. Maremäegi) jäävat poolele teele, viies Tümmelehe allakäigu inimelu ühele aspektile, tema moraalsele küljele, nägemata samas sügavamaid seoseid Tümmelehe joodikuelu ja ümbritseva vahel. Kuid on's seda kirjanikki nii selgelt valgustanud, nii avalalt motiveerinud, et muutuks usutavaks selle tohutu konjakilasu manustamine Tümmelehe poolt? Oletades, et Tümmeleht evis roostevabast terasest magu, võtkem vastu need ülekuhjatud joomaorgiate kirjeldused ja püüdkem vaadata veidi kaugemale romaani konkreetsetest situatsioonidest ja tegelastevahelistest suhetest. Püüdkem näha «haige inimese» kategooriat üldse kui niisugust ja tõestada, et ka Sander Tümmeleht selle markantseks esindajaks on. Teose kunstilise külje kriitika jäägu sedapuhku eri teemaks. Et rääkida mõistest «haige inimene», tuleks tema olemus piiritleda. Allakirjutanu peab selleks eelkõige inimest, kes kogu oma olemisega on muutunud võõrkehaks ümbritseva elu suhtes. Filosoofilises plaanis vaadatuna võrduks see siis võõrandunud inimesega. Pealtnäha ei pruugi niisugune tüüp omada mingeid jüüsilisi väärnähteid, küll aga võib ta olla juba seesmiselt kängunud (eks oli seda Tümmelehtki!). Olulisemaks jääb siiski sellise inimese vaimne mandumine, saamatus oma elu mõistlikuks korraldamiseks, kohanematus, elujulguse puudumine ja kõigest sellest tingitud libastumised moraalsel pinnal. Seda, et niisugune kuju juba liialt sageli on käsitlemist leidnud meie taide-elus, kurdab Kalju Komissarov ajakirja «Kultuur ja Elu» veergudel. Ta ütleb: «... meie kaasaja kirjanduses, kunstis ja filmikunstis leiab juba häirivalt sageli lahkamist nõndanimetatud haige inimese probleem. Kuid inimühiskonna tulevik sõltub ju ikkagi tervete inimeste elust». («Kultuur ja Elu» nr. 12, 1972. a.). Just siinkohal oleks sobivaim moment küsida, kas kaasaeg ise ei soodusta sellise haige inimese teket, kellest, tõsi jah, meie kirjamehed aina sagedamini kirjutavad ja kellest tulebki üha pealetükkivamalt kirjutada, kui me üldse tahame veel tervetele inimestele eluruumi jätta. Kirjandus ühiskonna lakmusena muutuks eluõõraks, kui ta ei valgustaks eelkõige sellesama ühiskonna tõelisust. Tõelisus aga võib teatavasti kätkeda endas ka pahelisi jooni.

Kiidulaulus R. Kaugveri auks peaks küll esikohale tõstma tema probleemi asetamise oskuse. Meenutagem romaane «Nelikümmend küünalt» (1966) ja aasta varem ilmunud «Seitsmendas läänes». «Jumalat ei ole kodus» jätkab varmalt seda traditsiooni. Siinjuures on huvitav märkida, et Kaugveri esimese romaani «Keskpäeva valgus» (1962) kangelane ja viimase teose peategelane on oma olemuselt täielikud vastandid. Tahtejõulise, väikekodanluse ja printsiibituse vastu võitleva demobiliseeritud leitnandi Kristjan Kaarepi asemele on astunud mingi amorfne, moraalselt ja füüsiliselt mandunud intelligendike Sander Tümmeleht.

Ometi on nad mõlemad ühe põlvkonna inimesed, osalenud sõjajärgses ülesehitustöös ja jõudnud keskikka meie päevil. Vahe näib tulenevat sellest, millisel perioodil astub üks või teine meie ette oma elukäsitluse ja suhtumisega ümbritsevasse. Romaani «Keskpäeva valgus» kangelase olemuse resümeerivad suurepäraselt raamatu lõpuread, mida lubatagu tsiteerida, et võiks piltlikumalt vastandada Tümmelehte Kaarepile:

«Kristjan sirgus ja asetus reelingule. Tema juuksed lehvisid tuules, silmad särasid. Ta oli saanud selleks, kellest noor tulise hingega poeet Fridebert Mihkelson kunagi unistas: tahtekindlaks, teovõimsaks põlvkonnaks, kes seisab maailma katusel ja vaatab oma maa suurt ja lootusrikast tänapäeva heledas keskpäeva valguses.»

Selline paistab olevat siis terve inimese kontseptsioon. Võib-olla Kaarepi-taolist ootaksime nüüdki elu näitelavale astuvat. Ootaksime, kui me ei peaks tõdema, et ajad on muutunud, et ajastud üldse on muutuva iseloomuga. Uurida selle põhjusi ja ravida, kui muutused on pahelised — see nõuab julgust. Lihtsam oleks ju pigistada silmad kinni nähtuste ees, millest peetakse soovitavaks vaikida. Enamasti on see ikkagi siis vaid pimesikumäng — iseendaga. Nojah, eks selle põhjuste selgitamise järele janune Tümmelehtki:

«Ta on terve, öeldakse. Mina olen terve, öeldakse. Ometi võib terveks saada ainult siis, kui ma suudaksin endale täpselt ja detailselt seletada, kuidas ja miks see kõik juhtus.» (lk. 199).

Tundub, et see 50. aastate tõdedest pimestatud inimene on löönud hetkeks kõhklema. Küllastunud pakutud ideaalidest ja kibestunud kahtlustes, on ta kaldunud samas teise äärmusse: on hakanud kartma kõike seda, mis puudutaks ta rahulolu ,ta isiklikku elunurgakest, kuhu ta end teona sulgenud. Vabanenud paljudest ettekirjutustest, ei oskagi ta nüüd enam nendeta elada ja läheb pimesi kaasa iga pakutud hüvega, initsiatiivitult, ikka hurraatades, ehkki sageli vannub südames kuradit. Kõik igapäevane näib talle nüüd elutõele vastukäivana. Allasurutud protesti iseenda kängumise vastu uputab ta siis kas viinasse või totrasse konformismi. Nii saab temast masinlik tarbija, vormitu sünnist surma poole liikuja. Tümmelehtki tunnistab:

«Kurat võtaks, doktor, me oleme siiski vastutavad selle eest, et meie rahvast ei tabaks kõik need mandumise sümptoomid.» (lk. 95). Lisades eelnevale veel üldise tehnokratiseerimise, urbanisatsiooni, arutu suhtumise ümbritsevasse keskkonda ja muud meie sajandi hädad, saame pahede konglomeraadi, mille läbi kujuneb ühiskonda «haige inimene», mille läbi haigeneb ühiskond tervikuna. Kas piisab siis paljast deklaratsioonist, et elu viivad edasi siiski vaid terved!?

Loodetavasti piisab esitatud argumentidest tõestamaks, et Tümmelehe elukäikki johtus samadest eespool toodud põhjustest. Lisatagu eelneva kokkuvõtteks veel üks lause vaadeldava teose avaleheküljelt, mis peaks teravalt sööbima lugeja teadvusse: «Asjad on niikaugel, me sõidame s i n n a» (autori sõrendus — R. V.).

Kahtlemata näib olevat üsna lihtne vastu vaielda esitatud mõttekäigule. Ainus tees peaks kummutama ju kõik: ühiskonnas, kus puudub eraomand, kus inimestevahelised suhted on rajatud uutele alustele, pole üldse sellise probleemi püstitamine põhjendatud. Ei salga, nii võib see tunduda. Veel enam: agaram näeks selles vahest ka progressi mahavaikimist. Ent jäädes truuks ühele dialektika põhiprintsiipidest, tahaks allakirjutanu näha üksikus ilmingus ikka ka üldist tagamaad. Seepärast, käsitledes siin «haige inimese» probleemi, ei saa ta teda vaadelda ühiskonnast isoleerituna. Teades, mis on kosmopolitism, ja püüdes vältida seda, söandab ta väita, et on olemas siiski nähtusi, mis on omased mõlemale diametraalselt vastandlikule ühiskondlikule süsteemile, sest mõlemal pool elavad inimesed, aastatuhandetest päritud arenguomadustega, mis niivõi naasuguses olukorras ikka esile küünivad ja valutavad.

Kaasaja teravnevas ideoloogilises võitluses pole mõeldav teha järeleandmisi inimesekontseptsiooni erinevustele eri ühiskondades. Kuid vaevalt võib inimest pidada valemiks või skeemiks, millesse oleks võimalik programmeerida lihtsustatud tegutsemismotiive või olemuslikke vormeleid. Varem või hiljem satub seesinane inimeseskeem vastuollu programmeerija ning iseendaga, hülgab lootusetult oma jumala, — usu endasse ja oma võimetesse. Ta mandub siis või lahmib primitiivse protestiga kõrtsileti taga ja nurgatagustes jututubades. Üks selline tüüp on jõudnud nüüd R. Kaugveri vahendusel ka raamatu lehekülgedele. Eks seegi peaks kinnitama soovi, et ikka ja jälle tuleks korrigeerida inimese kui ühiskonna algrakukese funktsioone, ta õigusi ja kohustusi, ta suhtumist asjade maailma ja teistesse temataolistesse.

Üllatavalt lähedane Kaugveri «haige inimese» romaanile on ungarlase Sandor Samogy Toth'i teos «Olid ju prohvet, kullake» (e. k. 1968). Raamatu kangelane Gabor Szabados on ajakirjanik, kuuludes samadesse ringkondadesse, kust pärineb Tümmelehtki. Romaan on kirjutatud samuti peategelase pihtimusena arstile. Kattuvad ka süžeelised liinid. Kas on tegemist Kaugveri-poolse plagiaadiga või juhusliku kokkusattumusega, jäägu asjatundjate otsustada. Fakt aga, et Toth'i romaan on ilmunud mitmes trükis, leidnud lahenduse teatrilaval, põhjustanud diskussioone ungari ajakirjanduse veergudel, näitab probleemi aktuaalsust ka seal. Nii on see vahest mujalgi.

Peatudes nüüd veel kord Sander Tümmelehe olemuslikul küljel, mainitagu sedagi, et autor on tema mandumise kulu tõepoolest üle kuhjanud. Vaevalt saab aga seda talle ette heita, sest just kumuleeritud paljudest frivoolsetest seikadest, kasvab Tümmeleht lokkava pahelisuse üldistuseks.

«Jumalat ei ole kodus» on negatiivse kangelase romaan. Positiivne programm jääb sedapuhku andmata, sest kirjutise autor seostaks seda eelkõige kindlapiirilise positiivse tegelase olemasoluga. Võibolla pidas selleks Tümmelehe naist Ingeborgi? Ent seegi muutub küsitavaks Inge suhteliselt passiivse osa tõttu teose süžeelises struktuuris.

Muidugi, positiivne näib olevat Tümmelehe püüdlus kasvõi paranedes jõuda oma mõtetega allakäigu sügavamale põhjuslikule taustale. Paraku jääb seegi abstraktseks, valulevalt jõuetuks ulmaks.

«Kas olen liiga hilja hakanud vastust otsima küsimusele: miks?» (lk. 198). Nii põhjendab Sander Tümmeleht oma küündimatust avada olemasolev täies selguses.

Sama küsimusega võiks lõpetada oma artikli ka allakirjutanu, kui talle ei meenuks üks ammukuuldud tõetera: parem hilja, kui mitte kunagi.

R. VEIDEMANN
e. f. III k.

* **Käesoleva artikli aluseks on samateemaline ettekanne. mis esitati TRÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ringi töökoosolekul 3. märtsil 1972. a. (autor)**

Mihkel Mutt

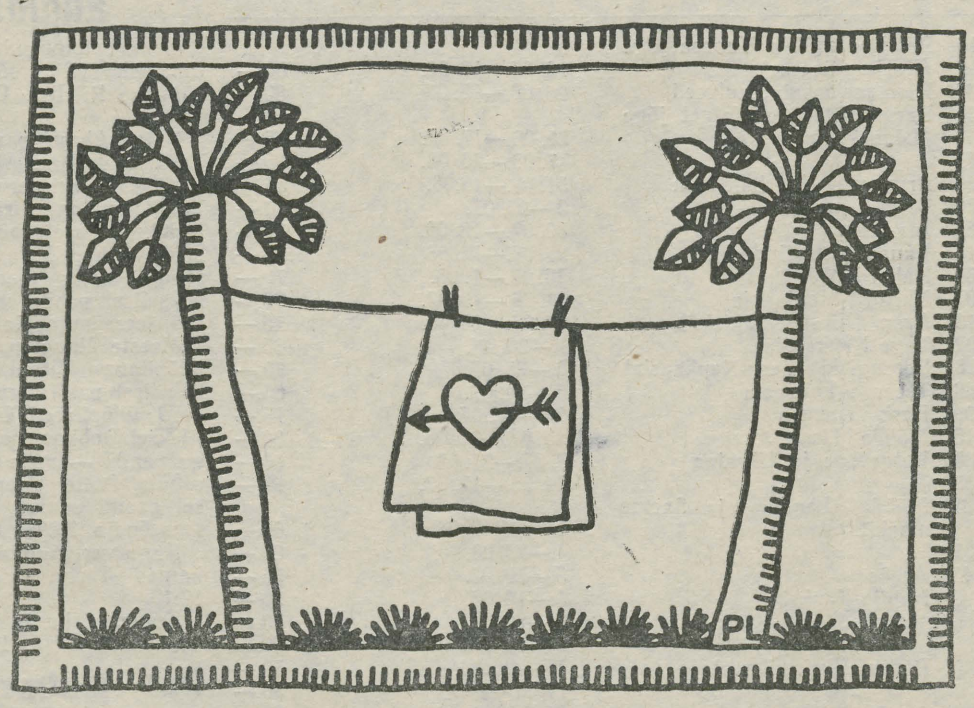

kallis,

Evele

kopitanud foliantide ning akadeemilise õhkkonna seest tulin ära, et loengu asemel natuuri üks pisike ekskurss teha. Tagamõtteks oli, et Su'ga rääkima pean. Seepärast läkitangi Sulle mõned rasked lohisevad laused ning hakitud mõttejupid.

Loodus on praegu jahmatavalt ilus... Pole sõnu selle iseloomustamiseks. No mõtle ning kujutle: kollane päike sinises taevas! Pilvekaltsud on valged ja mõnikord pole pilvi ollagi, mis vahel hallid on. Küüni sammaldunud sindelkatusest tärkab paiseleht... Tead, kuidas säärasest ilust rinde all hööveldama võtab! Justnagu kurg taoks vastu vihmaveetoru, nii puperdab mu süda. Läikiv kaloss kaob salapärasesse pruuni porri...

Ja ometi rõhub mind raske paine... Elu oma argise jalaga astub meie ulmaellu... Kuulsin, et käivad jutud, nagu tahetaks meid lahku viia. Sind soovitakse mult ära võtta! Miks — seda ma ei tea ega taipa ning ei saagi taipama. Kui sa teaksid, kui kurb mul seda kuulda oli. Oli sul siis minuga halb? Ei usu. Mäletad, kuidas me tutvusime, kuis algul teineteist võõrastasime, aga pärast... Muidugi, see pole veel kindel. Ja usu, et omalt poolt teen kõik, mis suudan. Võitlen nagu mees. Raskete katsumuste aeg läheneb. Kolm korda prahvatab kõrbelõhnane leek — just nagu muinasjutus — ja siis selgub kõik. Ei, ma ei anna Sind käest! Sest mida hakkan peale Sinuta? Elu on tühi, kui seal pole Sind, seal pole enam majakat minu jaoks...

Näe, lind lendas... Rammus pääsuke lehvitab tiibu, tehes tiivasirutust. Kusagilt hõngub ammoniaaki — see on sõnnik. Praegu on kevad... aga mis saab sügisel? Sügisel on metsas seened. Me läheme ju neid otsima — sina ja mina! Eks?

Aga aeg on täis... Tuleb tagasi minna. Raske on niisugune minemine. Pealegi pole Sind minuga. Pea võimatu on seda uskuda, ent nii see paraku on. Ajan käe taskusse ja koban seal ringi — seal pole kopikatki... Stipendium, Stipendium, kullake — mis meist küll saab... Oh elu, elu...!

Sinu rebane.

Mõtteid ühe telefilmi puhul

P. LUKATSI joonistus

Reportaažlikkus, dokumentaalsus, aktuaalsus, suured plaanid, intiimsus — need on siit-sealt kokkunopitud tunnused, mida omistatakse telefilmile. Õnneks on see kunstiliik veel niivõrd noor, et pole jõutud luua kindlaid piire ja reegleid, mis määravad žanri. Seega on siin peaaegu piiramatud võimalused karistamatult katsetada, solvamata nende tundeid, kes austavad traditsioone. Ütleme «peaaegu» sellepärast, et telefilm peab siiski olema televisioonipärane. Filmilooja peab arvestama, et tema käsutuses on väike ekraan, ja seda, et vastuvõtja viibib koduses miljöös. Vaataja suhtes peab olema pealetükkiv, kuid teiselt poolt ei tohiks teda liiga kaua kinni pidada, sest TV väljalülitamine on kaugelt kergem kui kinosaalist lahkumine.

Just televisioonipärasus iseloomustabki «Eesti Telefilmi» ühte viimastest teostest «Kuldrannake». Filmis on selgesti tunda stsenarist Lembit Lauri stiili — vähem sõnu, rohkem mõtteid. Kui mitte arvestada intervjuud Wulffi lesega, siis rohkem teksti filmis polegi. Kaamera põhiliselt jälgib inimnägusid kontserdi ajal. Esinevad Olav Ehala ansambel ja Boris Lehtlaan. Maarahvale on see suursündmus: keegi ei tahtnud tulemata jääda. Kaamera peatub vanaeidekese näol. Elavad ootuseärevad silmad lähevad äkki suureks, nägu võpatab ehmunult — orkester hakkas mängima. Nägu rahuneb veidi, kuid imestunud ilme jääb. Ja samas on ekraanil noored ükskõiksust teeskLevad näod, õõtsutakse muusika taktis kaasa.

Aga siis kõlab midagi kõigile tuttavat: «Õrn ööbik, kuhu ruttad sa...» Vanakese silmad löövad särama. Ta ei tunne end siin enam konfvõõrana. Ka noorte nägudelt kaob millegipärast ükskõikne ilme, see asendub mingi häbelikkusega ja kahevahelolekuga. «Mats alati on tubli mees...» — vanaätt ajab selja sirgu, naiivselt põlglik-uhke naeratus vilksatab üle kortsus näo.

Boris Lehtlaan tuleb lavalt alla pingiridade vahele, ergutab kaasa laulma. Väike tõrge, kahtlevalt vaadatakse ringi, mis teised teevad. Nii mõnegi suu on juba tahtmatult liikuma hakanud, tuttavad sõnad ju: «Seal, kus Läänemere lained...»

Film lõppes, aga midagi väga sooja inimlikku jäi hinge. See ei olnud poolik nauding k i n o filmist väikesel ekraanil, see oli täisväärtuslik kunstiline elamus t e l e filmist.

E. AARE

Kiri interlingvistika ringile

Austatud aatekaaslased, pöördudes Teie poole selle kirjaga, tahaksin ringi liikmete, juhendaja ja kõigi üliõpilaste tähelepanu juhtida mõnedele küsimustele, mis minu arvates oluliselt puudutavad meie esperantoliikumist ja Tartu ülikooli.

Esperanto tähtsust rahvusvahelise abikeelena ei eita tänapäeval vist keegi, vähemalt sõnades mitte. Praktikas tähendab esperanto tunnustamine tema võtmist kooliprogrammidesse fakultatiivse ainena, vastavate ringide loomist, esperantistide kokkutulekuid, esperantokeelsete kirjade ja kirjavara vahetamist. Ka meie interlingvistika ringi liikmed on ringi rohkem kui kolm aastat kestnud tegevuse jooksul astunud kirjavahetusse mõttekaaslastega paljudes riikides. Arvan, et ma ei eksi, väites, et kirjasõpru leidub kõigil kontinentidel. Ja mis aitakski paremini kaasa üksteise mõistmisele kui isiklikud kontaktid, toimugu nad siis kasvõi kirja teel. Eriti suur on rõõm siis, kui lisaks kirjadele saame raamatu, mis annab ülevaate kauge maa elust, tema inimestest, ajaloost, loodusest ja kultuurist. Või loed esperanto vahendusel jaapani luulet, Cho Shi Minh'i päevikut või Čapeki «Apokriivat». Siin seisamegi probleemi ees. Meeleldi lähetaks kirjatuttavale ka oma maad, linna, ülikooli tutvustavaid teoseid, kuid neid pole lihtsalt olemas. Peale äärmiselt kokkusurutud «Soveta Estonio» on esperantokeelses tõlkes ilmunud ainult Prometi «Lamav tiiger», kui mitte arvestada kõigi poolteist aastakümmet tagasi ilmunud pisitillukest sõnastikku. Kui jätta kõrvale sõnastik (kuuldavasti olevat uus sõnaraamat koostamisel), siis vajaksid üliõpilased-esperantistid esmajoones oma alma mater*'it tutvustavat valimikku. Teatavasti on ülikooli tutvustavat kirjandust ka eesti keeles ilmunud küllaltki vähe, rääkimata võõrkeeltest. Tekib küsimus, kust võtta materjale esperantokeelsele kogumikule, kui selle ilmumine võikski kõne alla tulla, näiteks kasvõi ülikooli rotaprindilt.*

Ent arutlegem edasi. Kui teised ÜTÜ ringid annavad välja oma teaduslike tööde kogumikke, miks ei tohiks seda siis teha ka interlingvistika ring? Poleks vist eriti raske ringi liikmete uurimuste kõrval leida ruumi ka (esialgu kasvõi lühikesele) ülevaatele suurkooli ajaloost ja tänapäevast, traditsioonidest ja suurmeestest, õppimisvõimalustest ja sidemetest teiste ülikoolidega. Puududa ei tohiks ka andmed ringi enese tegevuse kohta. Ei usu, et tuleb puudu tegijatest, vajaduse korral ka tõlkijatest. Kuuldavasti käisid aprilli lõpul meie esperantistidel külas mõttekaaslased Leningradi ülikoolist, korraldatud konverentsi kavas oli aga ettekandeid nii külalistelt kui meie tudengitelt. Mis oleks veel paremaks tõendiks kahe kooli sõprusest kui ettekannete lühikokkuvõtete avaldamine ühises kogumikus? Või arvatakse, et tuleb puudu lugejatest? Esperantiste on teisteski Eesti kõrgemates koolides, on ka mujal. Kui lisada ülikooli tutvustav(ad) sõnum(id), saame väljaande, mida südamepiinata võime saata oma sõpradele Nõukogude Liidus ja välismaal.

Lõpetuseks meenutaksin, et käesolev aasta on meie ülikoolile ajaloolise tähtsusega. (350 aastat Academia Gustavina rajamisest, 170 aastat ülikooli taasavamisest). Ei oleks vist palju, kui selle puhul ilmuks kogumik, mis oma vormilt kõige internatsionaalsemana tutvustab meie ülikooli teistelgi mandritel.

Tahaksin loota, et interlingvistika ring suhtub pooldavalt ülaltoodud mõttesse ning astub samme selle elluviimiseks.

REIN SANDER

Paar katket EPA almanahhi puhul

Eesti Põllumajanduse Akadeemia. Kõrsumise aastad. Kirjanduslik almanahh 1951—1971. Tartu, 1972. 147 lk. Hind 58 kop.

Imelikult vaikselt on vastu võetud tähelepanuväärne sündmus Eesti kõrgemate koolide kirjanduselus; juba mitu nädalat tagasi jõudis lugejateni Tiit Merenäki ja Ants Kaasiku toimetatud EPA kirjanduslik almanahh «Kõrsumise aastad» küllaltki soliidses tiraažis — 6000 eksemplari. Selle loo kirjutajal pole küll teiste samalaadsete väljaannete kohta täpseid andmeid, kuid on julgust arvata, et viimase kümne aasta jooksul ükski teine kõrgem õppeasutus meil niikaugele jõudnud ei ole. Oma almanahhi väljaandmist on arutatud mujalgi, ka ülikoolis, tegudeni jõudsid aga hoopiski esimesel pilgul kirjandusest kaugel seisvad põllumehed. Kuid seda tõesti ainult esimesel pilgul. Kes EPA lehe lugeja on, sellele tundub loomulikuna, et viimase paari aasta jooksul suurt kirjanduslikku ja ühiskondlikku aktiivsust näidanud tudengid nüüd ka almanahhiga esitatud on.

Almanahh on pühendatud Eesti Põllumajanduse Akadeemia 20. aastapäevale ja püüab anda ülevaate kogu selle aja üliõpilasloomingust. 22 autorit lühijuttude, päevikukildude, laastude, luuletustega. Tsiteerigem koostajaid: «Veel võis tähele panna, et kirjanduslik tegevus jaguneb kolme omanäolisse perioodi (1951—1961, 1961—1969 ja 1969—1971). Sellele vastavalt püüdsime valida igast aastatekimbust (kahes esimeses lõpetamise järjekorras) esileküündivamaid autoreid, kellelt võtsime almanahhi ka omaaegset loomingut.» Siit kerkib esimene «aga». On loomulik, et sellise ülesehitusega väljaanne püüab anda ülevaate üliõpilaste loomingust, esitades kirjatükke üliõpilasaastail loodust. See ühtlustaks almanahhi, annaks talle dünaamika ja võimaldaks lugejal jälgida probleemide, temaatika, kirjanduslik kultuuri, kogu mõtte ja tunde ajalist arengut. Paraku on koostajad oma piiratud võimalusi üle hinnanud, võttes sisse ka kõige vanemate autorite kõige värskemaid töid (see isegi domineerib) ja jättes lugeja mõtteid mõlgutama koostamise printsiibist. Ega ometi tahetud näidata, kui kaugele on jõudnud kirjanduslikus loomingus kunagi EPA-s õppinud inimesed? Nende hulgas on elukutselisi kirjamehi: kirjanik Heino Kiik, ajakirjanik Olev Anton, Endel Univer, Valentin Rajasaar ja Ants Sild on üle vabariigi tuntud mehed. Kahtlemata oleks almanahh ainult võitnud, kui oleks enam kinni peetud valitud ajalise (et mitte öelda ajaloolise) ülevaate printsiibist. Sest kirjanduslikku või temaatilist tervikut niikuinii ei ole. Nüüd aga jääb hüplev ja ebaühtlane laad domineerima ilma mingisuguse aluseta. Ja kuhu on kadunud esimesed seitse aastat? Kõige vanem lugu on dateeritud 1958. aastaga, esimeses alajaotuses (1951—1961) mahuvad 14-st loost vaid 7 nimetatud aega. Olev Anton ja Heino Kiik on esindatud vaid kõige värskema loominguga (1970, 1971). Teine ja kolmas periood on esindatud oma ajaga ja küllap just selles vastuolus viga peitubki, miks almanahhi üldpilt on nii ebaühtlane. Muidugi, almanahhide, eriti nii suurt perioodi hõlmavate ülevaate-almanahhide puhul on ühtlustus paratamatu nähtus, ometi on koostajate võimuses seda suurendada või vähendada. Igatahes on teine ja kolmas periood sisemiselt palju ühtsemad; jätab ju aeg igale poole oma pitseri.

Millest siis kirjutatakse? Kõigest. Raske on umbes veerandsada lugu ühe nimetaja alla viia. Kui, siis vahest eneseväljenduspüüd, kuid selle alla saab paigutada kogu maailma kõigi aegade loomingu. Kui nüüd juba maailmast juttu teha, siis üks tendents torkas silma: vanematel autoritel üldisem teema — maailm ja mina, nooremate — mina ja maailm. Liikumine subjektiivsuse poole, mis kohati kipub originaalitsemise ja modernistitsemise taha peidetud epigoonluseni ning mõttevaesuseni viima (näit. Heiki Ripsi lood, eriti luule). See tendents on täheldatav juba autorite endi kirjutatud elulugusid lugedes (suur tänu koostajaile!)

EPA rektor A. Rüütel tsiteerib almanahhi saatesõnas Tuglase marginaale, arvates neid sõnu kõige paremini almanahhi juhtmõtteks sobivat: «Ja siiski jääb ainsaks tõeks: kirjutagem nii, nagu tunneme ning mõtleme. Vähemalt ühte ärgem unustagem iialgi: kõik poos on kurjast, kõik simulatsioon on väär — nii unistuses kui ka elutarkuses.» Küll tahaks uskuda, et kõik almanahhi autorid seda mõtet au sees on hoidnud!

Jäägu siinkohal üksikud autorid lähemalt vaatlemata, sest kõiki 22 kuidagi ei jõua, kedagi välja jätta pole ka põhjust. Ja ärgu eelnenud tõrelemine kedagi almanahhi lugemisest eemale peletagu, meelepäraseid kirjatükke leiab kindlasti igaüks, leidis neid selle loo kirjutajagi.

Tahaks loota, et esimene pääsuke viimaseks ei jääks, küllap siis ka järgmine vähem kitkutud sabasulgedega saab. Olgu kõigile julgustuseks ka A. Rüütli järgmine ütlemine: «Kui inimene avaldab mõtteid kirjavormis, siis teeb ta seda selleks, et teda ka teised mõistaksid. Mõistmine võib aga olla väga erinev ning võimatu on kirjutada kõigile ja võrdselt arusaadavalt.» EPA esimese kirjanduslikku almanahhi teokssaamist tuleb aga tema mõningatest puudujääkidest hoolimata igati tervitada. Küllap see nii on.

TIIT SINISSAAR

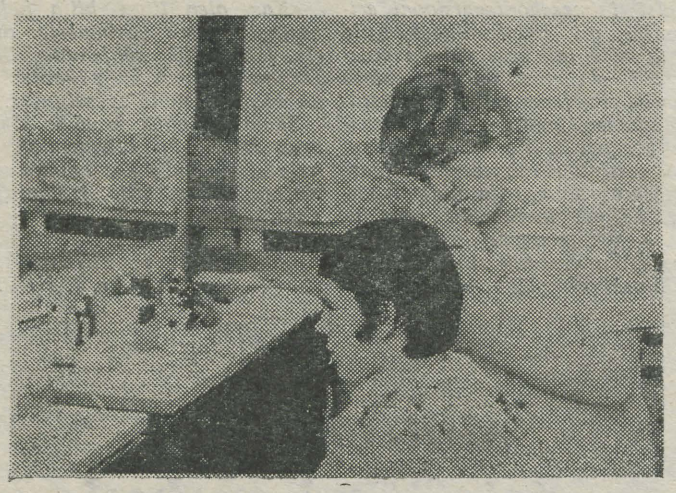

Uue ühiselamu juures töötab juba mõnda aega juuksuritöökoda, kus saab kerge vaeva ja vähese ajakuluga ülearustest juustest lahti ning daamid kena soengu pähe. Siiani on naistejuuksuritel tunduvalt rohkem kliente olnud. Ka noormehed võiksid hirmust üle saada ja vahetevahel ikka sinna sisse astuda. Üks meistritest, Aino Mikkel (fotol), lubas igatahes, et liiga ei tehta kellelegi.

Mis saaks, kui seminarka töötajad jätaksid ükskord oma järgmise suurpuhastuse vahele ja läheksid Vapramäele sinilillele? Vist ikka ei võiks, sest kuhu me paneks siis järgmisel hommikul oma saiapaberid ja tikutopsid ja kalapead, kui kogu see riit, mis pildil näha, oleks edasi meie sahtlites. Uued saiapaberid ei mahuks enam peale, need sahtlid läheksid lihtsalt lõhki.

R. JOAMETSA fotod.

Tuusikud

A/Ü Vabariiklikust Komiteest on võimalik tellida turismituusikuid NSV Liidu piirides alljärgnevatele marsruutidele 1972. a. suvekuudeks (30%-lise osamaksuga):

Marsruudi nr.	Marsruudi nimetus	Tuusiku tähtaeg	Tuusiku hind
16	Paadiga mööda Vuoksa jõge (Karjala-Soome)	28. 07.—16. 08.	60.—
49	Kaukaasia mineraalveed	26. 06.—15. 07	80.—
59	Parvega mööda Valget jõge (Lõuna-Uraalides)	28. 06.—17. 07.	65.—
59	„	7. 08.—26. 08.	65.—
121	Armeenia—Azerbaidžaan	31. 07.—19.08.	85.—
174	Taga-Karpaatia	3.—22. 07.	70.—
182	Ida-Krimm	30. 07.—18. 08.	70.—
248	Vanad vene linnad	23. 07.—12. 08	75.—
280	Kabardiini-Balkaari	15. 07.—1. 08.	70.—
301	Ukraina-Moldaavia	24. 06.—13. 07.	95.—
313	Azan (Elbruse lähistel)	27. 07.—10. 08.	75.—
322	Taga-Kaukaasia	1.—20. 08.	65.—
328	Bezengiski (Kesk-Kaukaasia)	6.—25. 07.	70.—
366	Teberda kaitseala	5.—24. 07.	65.—
399	Kesk-Venemaa	10.—27. 07.	75.—
415	Mööda Tiszat	23. 07.—11. 08.	80.—
538	Valgevene ja Ukraina	8. 07.—27. 08.	90.—
538	„	24. 06.—13. 07.	90.—
701	Mööda Laadoga ja Soome maakitsust	15. 07.—3. 08.	60.—
701	„	4.—23. 08.	60.—
1143	Arhõs	5.—19. 07.	55.—
	Kubija-Kauksi	5.—19. 07.	50.—
	„	9.—20. 07.	50.—
	„	2.—13. 08.	50.—
	Pärnu (turismibaas)	15.—26. 06.	50.—
	„	27.06.—8.07.	50.—
	„	21. 07.—1. 08.	50.—
	„	2.—13. 08.	50.—
	„	14.—25. 08.	50.—
	Kauksi-Kubija	10.—21. 06.	50.—
	„	22. 06.—3. 07.	50.—
	„	4.—15. 07.	50.—
	„	3.—14. 08.	50.—
	„	15.—26. 08.	50.—
	Kauksi-Nelijärve	16.—27. 06.	50.—
	„	16.—27. 07.	50.—
	„	28. 07.—8. 08.	50.—
	Kauksi	19.—30. 07.	45.—
	„	31. 07.—11. 08.	45.—
	„	12.—23. 08.	45.—
	„	24. 08.—4. 09.	45.—
	Kubija	13.—24. 08.	45.—
	„		
	Täishinnalised tuusikud:		
35	Novomihhailovska-Kabardinna	19. 07.—7. 08.	75.—
49	Kaukaasia mineraalveed	26. 06.—15. 07.	80.—
50	Gruusia—Armeenia	30. 07.—18. 08.	90.—
174	Taga-Karpaadid	3.—22. 07.	70.—
182	Ida-Krimm	30. 07.—18. 08.	70.—
301	Ukraina ja Moldaavia	24. 06.—13. 07.	95.—

Tuusikute soovijail esitada avaldused TRÜ a/ü.-komiteesse hiljemalt 18. maiks 1972. a. Hilisemaid avaldusi ei saa arvestada.

Ametiühingukomitee.

Viiendat korda «Sõpruse» auhinnale

3. mail toimusid sõudevõistlused Emajõel. TRÜ sõudjad kohtusid Vilniuse Riikliku Ülikooli alakaaslastega.

Naiste ühesel paadil oli võidukas VRÜ üliõpilane Vida Eidukonyte, kahelisel paarisaerulisel paadil aga TRÜ üliõpilane Sirje Johari ja Anu Ruud. Neljasel roolimehega paadil said võidu VRÜ üliõpilased (eessõudja Ilona Tserkauskaite). Kaheksalisel paadil võitsid TRÜ naised (eessõudja Katrin Tääkre).

Meeste ühesel paadil võitis VRÜ üliõpilane Vitautas Susljavicius, kahelisel paarisaerulisel paadil aga TRÜ üliõpilased Peep Moorlat ja Aleksei Bobkov, neljasel roolimehega paadil — meie üliõpilased (eessõudja Peeter Alep) ja kaheksalisel paadil samuti meie üliõpilased (eessõudja Kalev Pärna).

Nagu varem, olid seegi kord edukamad Tartu tudengid, tagajärg 17:15.

Kuuendat korda kohtutakse suvel Trakais.

H. MÄNDALU

Uut teatmekirjandust

Toome raamatukogus

Sõnastikest on raamatukokku jõudnud:

Колесников, Н. П., Словарь антонимов русского языка. Тбилиси, 1972. 314 lk. 11 S — 28.

Novatsky, A. Venäläis-suomalainen ja suomalais-venäläinen eläintieteellinen sanakirja. Helsinki, 1971. 69 lk. 21 S — 27.

Lexikon der Wirtschaft Industric. Berlin, 1970. 904 lk. 5 T — 156.

Tänase ajalehenumbri kujundasid eesti filoloogia osakonna žurnalistika eriharu üliõpilased Silvia Baum, Tiit Sinisaar, Tõnu Kaljumäe ja Andrus Esko.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2734. MB-11947.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu AR

Nr. 17 (1894) Reedel 19. mail 1972. a. XXIV aastakäik

Tervitus pioneeri-organisatsioonile!

Tervitame V. I. Lenini nimelise pioneeriorganisatsiooni endiseid liikmeid, tänaseid pioneere ja üliõpilasi, tulevasi pioneerijuhte pidupäeval, organisatsiooni 50. aastapäeva juubelil! Palju edu, palju edasisi kordaminekuid pioneeritöös.

ELKNÜ TRÜ Komitee

Enam nõudlikkust, enam võitlevat hoiakut!

16. mai pärastlõunal kogunesid TRÜ kommunistid aulasse üldkoosolekule, et koos läbi arutada rida ideelis-poliitilise kasvatustöö sõlmprobleeme, kujundada eelolevaks õppeaastaks ühtne tegevusjoon ning püstitada konkreetsed ülesanded parteiorganisatsioonidele ja kõigile kommunistidele. Koosoleku juhatas sisse EKP TRÜ komitee sekretär K. Koger, kelle ettekande põhiosa avaldame järgnevalt.

Nõukogude Liidu 50. sünniaastapäeva eel võime täheldada olulisi muudatusi meie ülikooli 530-liikmelise parteiorganisatsiooni elus. Tänane Tartu Riiklik Ülikool on ligemale 2200 töötaja ja 6300 üliõpilasega kujunenud paljurahvuselises Nõukogude Liidus igati silmapaistvaks teaduslik-pedagoogiliseks keskuseks. Just nõukogude võimu aastatel on meie ülikool omandanud sellise teadusliku potensiaali, mis juba lähemas tulevikus võimaldab saavutada veelgi suuremat edu. Praegu on TRÜ-s 72 teaduste doktorit ja 336 teaduste kandidaati. Seitse aastat tagasi olid vastavad arvud 29 ja 214. Seega on teadlaste juurdekasv olnud märkimisväärne. Hinnatav on samuti tõsiasi, et ülikooli 408 teadusliku kraadiga töötajast kuulub 54,7% Kommunistliku Partei ridadesse.

Kaasaega iseloomustab kompromissitu ja vaibumatu ideoloogiline võitlus, mis põimub teaduslik-tehnilise revolutsiooniga ja seab meie kollektiivile järjest suuremaid nõudeid. NLKP 24. kongress püstitas meie ette esmajärgulise ülesandena teaduslik-tehnilise progressi igakülgse ja resoluutse kiirendamise. Selle edukaks realiseerimiseks on aga tarvis hästi mõista ülikooli osa kaasaegses arenenud sotsialistlikus ühiskonnas.

Paraku esineb osa õppejõudude hulgas veel iganenud arusaamasid, mille kohaselt ülikooli ülesandeks on vaid teadmiste edasiandmine. Õppejõud aga kandvat vastutust üksnes oma loengukursuste eest, kõik muu nagu temasse ei puutu. Ometi on selge, et kaasaegne ülikool on eelkõige ideoloogiline asutus, mis etendab järjest olulisemat osa uute tootlike jõudude tootmis- ja sotsiaalsete suhete kujundamisel ning kogu ühiskonna progressis. Iga ülikooli õppejõud kannab täit vastutust mitte üksnes oma kitsa spetsiaalsuse õpetamise eest, vaid ka üliõpilaste kui tulevaste spetsialistide maailmavaatelise ning erialase ettevalmistamise eest. Need seosed õppejõudude — üliõpilaste vahel ei saa olla formaalsed ja välised, vaid peavad muutuma loovalt sisulisteks. Et selles osas esineb veel arvukalt puudujääke, sellest kõnelevad mitmed faktid, millest osa on saadud äsjaste sotsioloogiliste uurimiste käigus.

Üliõpilaste endi tunnistuste alusel õpib semestri vältel regulaarselt (s. t. vähemalt paar-kolm korda nädalas) I kursusel 41,7%, IV kursusel vaid 23,5% noortest. Ainult eksamisessiooni ajal õpib I kursusel 5,8%, IV kursusel aga juba 18,4% üliõpilasi. Samal ajal kasvab vastupidises proportsioonis üliõpilaste huvi joovastavate jookide pruukimise suhtes. Kui I kursusel ei tarvitanud alkoholi 63,2% üliõpilastest, siis IV kursuseks oli karsklasi jäänud järele vaid 38,1%. Need on faktid, mis panevad kõiki meid tõsiselt mõtlema. Sest reeglipäraselt kaasnevad õppimishuvi vähenemise ja joomahuvide kasvuga ideoloogilise küündimatuse ilmingud, järelemõtlematud teod, mõnikord otsene huligaanitsemine.

Analüüsides meie ideoloogilises töös esinevaid puudusi tuleb igati ühineda NLKP Keskkomitee aruandekõnes 24. kongressile väljendatud mõttega: «Kahjuks leidub meil veel partei liikmeid, kes ei näita end tõeliste poliitiliste võitlejatena. Põrgates kokku puuduste ja negatiivsete nähtustega, teevad nad näo, nagu ei oleks midagi märganud, jäävad väikekodanlikule positsioonile: «Minusse see ei puutu, las mõtlevad sellest teised.» Leidub ka selliseid, kelle aktiivsus on demonstratiivne, on mõeldud väliseks efektiks. Nad räägivad rohkem kui teised vajadusest võtta käsile üks või teine asi, jagavad alati kõigile õpetusi, kutsuvad millelegi üles. Ent niipea, kui saabub aeg praktiliselt asja kallale asuda, oskavad nad jääda kuhugi kõrvale, varju. Mõlemad need hinnangud käivad suurel määral ka meie kohta.

Meie parteiorganisatsiooni liikmeskond on nii aastatelt kui staažilt suhteliselt noor. Umbes pooled kommunistid on alla 40 aasta, kolm neljandikku aga alla 45 aasta vanad. Vähem kui 10-aastase parteistaažiga on 62% kommunistidest. Parteiorganisatsiooni noorus on kahtlemata voorus, kuid parteipoliitilises töös seab see asjaolu eriti suuri nõudmisi juhtidele, meie elukogenud vanale kaardiväele. Kahjuks pole kõigis parteiorganisatsioonides noorte kommunistide õppused organiseeritud vajalikul tasemel. Ligemale pooled noortest kommunistidest on nendest kõrvale jäänud. Soovida jätab ka liikmekandidaatide osavõtt parteikoosolekutest. Paljudele liikmekandidaatidele pole antud kandidaadiaja vältel ühtegi tõsist parteilist ülesannet. Tunduvalt suuremat printsiaalsust parteisse vastuvõtmisel ja personaalküsimuste arutamisel ootaks mõnelt parteiorganisatsioonilt (näiteks Ajaloo-Keeleteaduskonna ja füüsikaosakonna parteiorganisatsioonid). Kaugeltki kõik pole korras õppedistsipliiniga TRÜ õppejõududest komplekteeritud marksismi-leninismi ülikooli erigrupis.

Nihkeid paremusele on märgata meie kaadrialases töös. Ülikooli parteiorganisatsiooni ette on seatud vastutusrikas ülesanne — saavutada olukord, et kõiki töölõike meie **alma materis** juhiksid poliitiliselt küpsed, asjatundlikud ja võimekad organiseerijad, kes näeksid arenguperspektiive, oskaksid kasutada kõige efektiivsemaid teid probleemide lahendamiseks ning kasutaksid maksimaalselt kaaslaste teadmisi ning kogemusi. Ülikooli parteiorganid, rektoraat ja dekanaadid tegid käesoleval õppeaastal esmakordselt tõeliselt tõhusat tööd selleks, et selgitada välja kaadrialane olukord, reservid ning fikseerida peamised arenguperspektiivid. Üldpilt selles osas on rõõmustav. Hästi on töötanud parteikomitee õppe- ja teadusliku töö sektor. Meie ülesandeks on saavutada niisamasugune edukus nii parteikomitee kui parteibüroo ideoloogiliste sektorite töös. Tunduvalt tuleb parandada ülikooli ajalehe ideelis-poliitilist taset, tõhustada kasvatustööd ühiselamutes, tihendada koostööd komsomoliorganisatsiooniga.

Ülikooli parteiorganisatsiooni jõud seisneb meie ideelisuses, aktiivsuses, selges poliitilises joones, kommunistide ennastsalgavuses. Ideelis-poliitiline kasvatustöö tõhustamise üks peamisi teid seisneb partei organisatsioonilise töö tugevdamises ülikoolis. Eriti oluline on see praegu, mil oleme asunud väärikalt tähistama paljurahvuselise Nõukogudemaa suurt pidupäeva — Nõukogude Liidu moodustamise 50. aastapäeva.

K. Kogeri ettekande põhjal võtsid parteikoosolekul sõna parteikomitee sekretäri asetäitja J. Kalits, kes analüüsis kriitiliselt ülikooli ajalehe tööd. Õppeprorektor K. Püss peatus kasvatustöö valusatel küsimustel nii ühiselamutes kui väljaspool seda. Ülikooli komsomolikomitee sekretär M. Kubo andis ülevaate üliõpilaskonnas tehtavast laiahaardelisest internatsionaalsest kasvatustööst. Dotsent Z. Saar astus oma sõnavõtus välja väikekodanliku ideoloogia ilmingute vastu meie ühiskonnas. Parteikomitee liige J. Reimand peatus õppetöö aktuaalsetel probleemidel, mida ta valgustas sotsioloogilise uurimise prisma läbi. Sõjalis-patriootilisest kasvatustööst kõneles sõjalise kateedri õppeosakonna ülem J. Malikov. Ühiselamute olukorral peatus üksikasjalisemalt parteikomitee liige K.-S. Rebane, Ajaloo-Keeleteaduskonnaga seotud probleeme vaagis dekaan K. Siilivask.

«Tänane kriitikarohke koosolek on täiesti seaduspärane nähtus meie ülikooli elus,» ütles oma sõnavõtus rektor A. Koop. «Elu areneb dialektiliselt — iga uus arenguaste seab meile kõigile uusi, kõrgemaid nõudeid. Ka oma töö hindamisel peame esitama järjest suuremaid nõudmisi — siit aga tuleneb terve kriitika ja enesekriitika vajadus. Üksnes selline suhtumine tagab meile eduka edasiliikumise sellel teel, mille on näidanud Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei.»

Arutatud küsimuses võttis partei üldkoosolek vastu otsuse.

Mälestusaktus TRÜ aulas 6. mail 1972

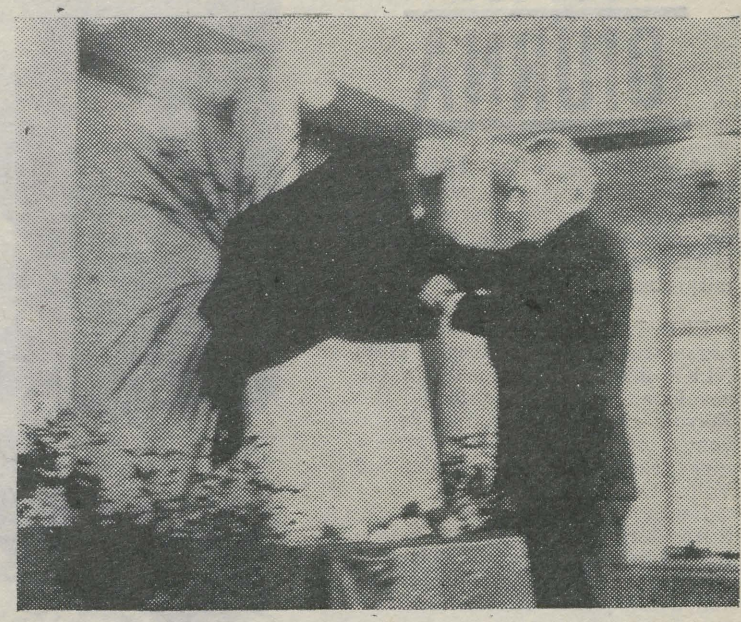

Pidulik hetk — Rektor professor Arnold Koop eemaldab katte mälestustahvlilt.

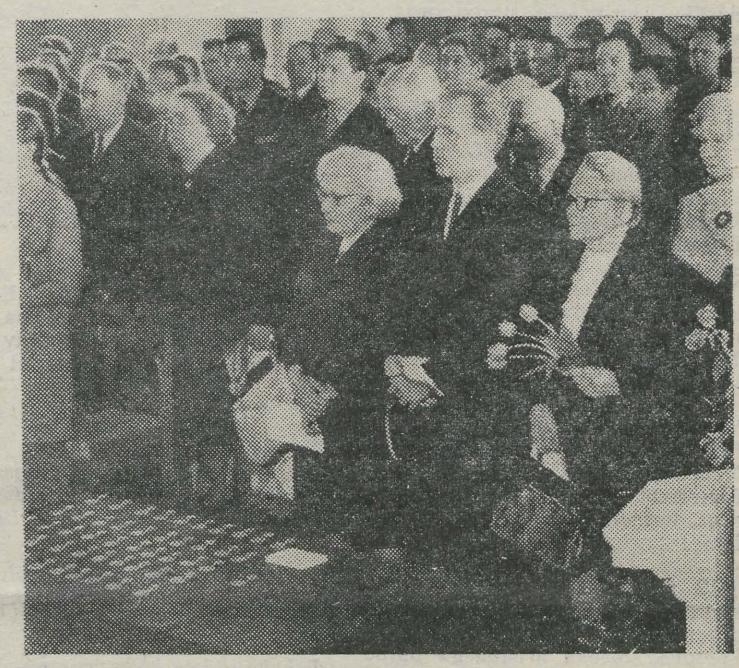

Püsti seistes austatakse langenute püha mälestust.

Akadeemik H. Haberman meenutamas karme võitlusaastaid.

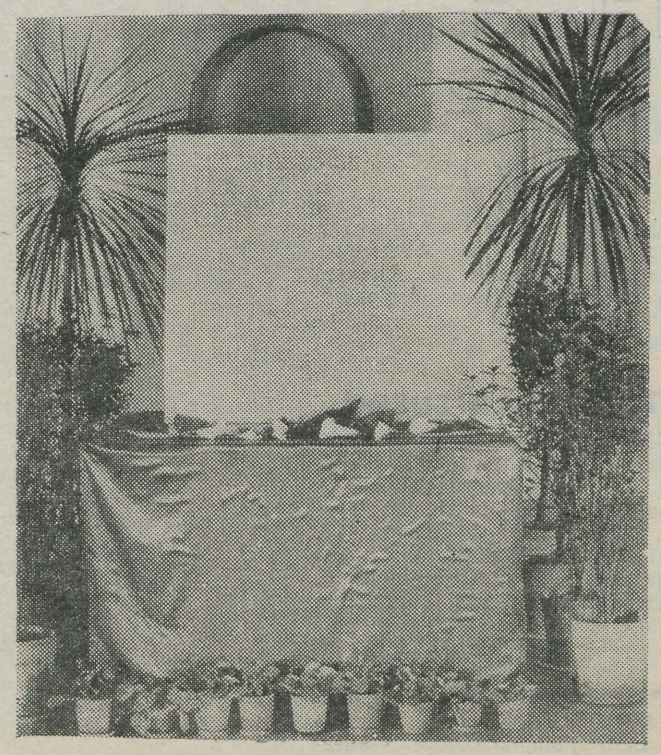

E. SAKI fotod

Suures Isamaasõjas hukkunud 57 seltsimehe nimed on raiutud marmorisse.

ACTA DIURNA

15. mail oli koos EKP TRÜ komitee, kes arutas juhtiva kaadri paigutamise ja kaadri reservi olukorda meie ülikoolis ning teaduslike aluste rakendamist ülikooli juhtimisprotsessis.

*

EKP TRÜ komitee kinnitas algorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks sünnitusabi ja günekoloogia kateedri assistendid Ilse Kõiv ja Helje Kaarma; füüsikaosakonna stažöör Aleksei Gavrilov ning sama osakonna diplomand Valeri Ostrovski.

Partei liikmekandidaatideks võeti Arstiteaduskonna üliõpilased Peeter Dmitriev, Oleg Dobrovolski ja Jüri Miller ning Majandusteaduskonna üliõpilane Aleksander Petrov.

*

12.—14. maini toimus Käärikul TRÜ Üliõpilaste Kompleksse Teadusliku Uurimistöö Büroo organiseerimisel kõrgema kooli pedagoogika-alane konverents. Konverentsi avas Eesti NSV kõrgema ja keskerihariduse ministri asetäitja H. Peremees, andes plenaaristungi avaettekandeks sõna TRÜ rektorile Arnold Koobile, kes esines teemal «Teaduslik-tehniline revolutsioon ja kaasaegse kõrgema kooli uurimise ülesanded.» Plenaaristungil rääkisid veel dots. V. Ruttas ja v.-õpet. M. Titma. Kolme päeva jooksul kuulati 29 ettekannet ja lühiinformatsiooni, millest 20 olid esitatud TRÜ õppejõudude (12) ja üliõpilaste (8) poolt.

Konverents kujunes õieti ülevabariigiliseks, esindatud olid kõik ENSV kõrgemad koolid, külalisi oli Novosibirskist, Gorkist, Odessast. Konverents lõppes elava diskussiooniga teemal «Kõrgem kool kompleksse uurimisobjektina».

*

12. mail k. a. toimus TRÜ ühiskonnateaduste kateedrite parteialgorganisatsiooni aruande -ja valimiskoosolek. Sisuka aruandega büroo tööst esines sekretär E. Kivimaa.

Uus büroo valiti 5-liikmeline. Sekretäri ülesanded usaldas uus büroo NLKP ajaloo kateedri õppejõule dots. kt. Lembit Kiigule. Sekretäri asetäitjaks valiti teadusliku kommunismi kateedri dotsent M. Murd. Büroo koosseisu kuuluvad veel filosoofia kateedrist J. Tammaru, poliitilise ökonoomia kateedrist I. Larin ja NLKP ajaloo kateedrist V. Ant.

*

12.—16. maini viibis TRÜ-s külalislektorina Leningradi RÜ geneetika kateedri noorem teaduslik töötaja Tõnu Soidla.

Ta esines loengutega geeni teooriast, andes ülevaate selle teooria paljudest aspektidest sellealase kirjanduse valguses.

15. mail esines vilistlane T. Soidla bioloogiaosakonna vilistlasõhtul, kõneldes elavat mõttevahetust põhjustanud teemal «Biosfääri totaalsest kaitsest».

Tõlkevõistluse „1972" võitjad

kuulutatakse välja esmaspäeval, 22. mail 1972. a. kell 18 keemiahoone auditooriumis 223. Ootame kindlasti tõlkevõistluses osalenuid, neid, kes osa võtta kavatsevad, ja kõiki tõlkehuvilisi!

Žürii

Tennisekursused

Üliõpilased, õppejõud ja teenistujad saavad osa võtta tennisekursustest. Soovijail koguneda TRÜ Toomeoru tenniseväljakutele teisipäeval, 23. mail või neljapäeval 25. mail kell 17. Kursuste kestus on nelja nädala vältel 8 treeningtundi. Õpetamine ja inventari kasutamine on tasuta.

TRÜ Spordiklubi
TRÜ tennisesektsioon

ELKNÜ TRÜ Komitees on müügil Eesti Põllumajanduse Akadeemia kirjanduslik almanahh.

Lumi ja suvi ei tarvitse sugugi vastandid olla. Seda kogesime eelmisel suvel kõikjal Kesk-Aasia mägedes. Talgari looduskatsealal tegime oma pikima tõusu — enam kui 4000 m kõrgusele. Seal üleval oli kosutav limpsida lumest sulanud «eluvett» ja koguda seda rätikusse, et all alpilaagris teed keeta.

*

Ainult tänu raskustele tunneme, et elame, kuigi tõelist ja ihaldatud elu kujutame ette sootuks teisiti.

*

Nutt ja naer on tasakaaluhälved. On selge, et kaua ei tohi tasakaalu rikkuda.

*

Tahaks säästa kõike, mis on elus. Eriti, kui mõelda nendele miljarditele aastatele, mis kulusid elu tekkeks. Siis peab ta tõesti midagi väärt olema.

*

Peaksime olema sõnakuulelikumad, eriti südamekäskude osas. Täitmata jäänud käskude eest saavad lapsed karistada — ja kuhu me isegi jääme.

*

Elu on alati olnud üks suur võtmine-andmine. Ja kes selles süüdi on, et tänulikkus mängust välja jääb: ikka võtame ühtedelt ja (tagasi) anname hoopis teistele.

*

Mis võib veel paremat olla, kui süda on rahul sellega, mida käed teevad!

*

Jälle on kevad, see kõigist tujukam, säravam, meelihaaravam aastaaeg. Kõige pealetükkivam. Temast lihtsalt ei saa loobuda. Ta pakub oma päikest, mis teeb kõige enam silmadele ja hingele haiget. Pakub oma õisi, mis ainuüksi sellepärast, et end nii kaua oodata lasksid, on kõige kaunimad.

Inimest köidavad muutused. Kui kõik on endist viisi, kasvab halli üksluisuse kae hinge. Just see on põnev, erutav, mida alles ei olnud ja juba on. Esimene kevadilm! Esimene lõoke! Esimene lill! Kevad pakub palju «esimesi», pungade ja tõusmete arengulugusid.

*

Elu keerleb kiiresti nagu karusell ja nii mõnelgi võib süda pahaks minna.

*

Lootused on kaugel mõistlikkusest — nad on alati ülepakutud.

*

Isegi armastuses tasuks olla mõõdukas. Seda kauemaks teda jätkub.

*

See oli 1957. aastal, kui maalikunstnik dots. Juhan Püttsepa juhtimisel asutati TRÜ kunstikabinet. Nii taaselustusid meie ülikooli küllaltki vanad praktiliste kunstiainete õpetamise traditsioonid. Möödub ju tuleval aastal 170 aastat Tartu Ülikooli Joonistuskooli asutamisest, mis eksisteeris ligi üheksa aastakümmet. Seal said õpetust ka esimesed eesti soost kunstnikud. Väga suure tähtsusega on see töö, mida ülikoolis nüüd juba üle viiekümne aasta tehakse noorte kunstiteadlaste ettevalmistamisel. Kuigi TRÜ kunstikabineti ülesandeks pole seatud elukutseliste kunstnike ettevalmistamist, on ta siiski üheks lüliks igakülgselt arenenud isiksuse kujundamisel.

Laupäeval, 20. mail toimub TRÜ kunstikabineti endiste ja praeguste liikmete kokkutulek, kust võivad osa võtta ka kõik asjasthuvitatud. Kell 11 kuuleme TRÜ aulas ettekandeid ja kontserti. Tiina Nurk kõneleb Tartu Ülikooli Joonistuskoolist — esimesest kunstiõppeasutusest Eestis, Mirjam Peil kunstiteadlastest Tartu Ülikoolis 1919—1940, Jaak Kangilaski TRÜ kunstikabineti tegevusaastatest, Jaan Kaplinski kunstist, tõelisusest, loodusest ning Ene Lamp kunstinäitustest üliõpilaskohvikus 1962—1972.

Ettekannete vaheajal esitavad J. S. Bachi, G. Fr. Händeli ja L. van Beethoveni loomingut Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilased Olga Galperina (klaver), Kersti Einasto (klaver) Andres Einasto (tšello) ja Jaan Õun (flööt). Lõpuks laulab TRÜ kammerkoor Vaike Uibopuu juhatusel G. Gastoldi, A. Caldara, A. Scandelli ja E. Tubina loomingut.

Eha Parijõgi

1967. a. lõpetasin Pärnu I Keskkooli, ja see on vist asi, mille üle ma kõige uhkem olen. Pärnakad on mu nõrkuseks.

Koolipäevil tundsin huvi looduse, kunsti, kirjanduse, fotograafia ja rändamise vastu, ja ega huvidest olegi nii kerge lahti saada. Tänu bioloogiaõpetajale võistlesime igal aastal bioloogiaolümpiaadil ja meil läks hästi.

Elus loodus veetleb oma seoste ja seaduspärasustega, mis on üllatavalt arukad, lihtsad ja ökonoomsed, kuid aina hellitab ta endas saladusi, mida ta inimesele usaldada ei taha.

Ülikoolis köitis kõige enam erialapraktika, sest looduse tundmaõppimine nõuab vahetut kontakti. Praktikal on oldud Eesti kaunites paikades, kuid ka kaugemal — Kirgiisi ja Kasahhi NSV-s.

Väga palju on andnud mulle looduskaitsering ja kunstikabinet. Olen katsunud kummalgi pool mitte jääda juhukülaliseks. Oma raskemaks ja kõige paremaks matkaks pean kunstikabinetiga Hibiinides käimist.

Arvan ka, et marginaalide järgi ei saa elada. Väga tihti võivad nad tõesed tunduda ja on ometi üksteisele vasturääkivad. Kuid, kui leiad õige lause konkreetse olukorra kohta (ma usun, et kehtib alati üks ja ainuõige lause), kui oskad tema peale sattuda, oled hädast päästenud.

Ülikooliaeg on lõppemas — teen riigieksameid. Tulevikus on plaanis oma teadmisi edasi anda Mustvee koolilastele.

✤

Ka ajul on oma garantiiaeg. Pärast selle möödumist visatakse kasutu peast välja, et uusi tellimusi vastu võtta.

*

On head ja halba kuulsust, kuid enamik ei pea nende vahet suureks. Põhisõna on ju ikkagi kuulsus.

*

Meis on erinevad mootorid. On neid, kelle tõukejõuks on jonn, ürgne, suur ja lahtiütlematu. Teistes pulseerib vaikselt, kuid järjekindlalt kohustuste generaator. Peaasi, et mõlemad viivad edasi.

*

Ei tohi arvata, et elu puudutab meid juhuslikult, et tohime tal lasta minna oma rada. Õnnelikud on need, kes püüavad ja teavad, kuhu poole püüda. Õnnelikud on need, kes suudavad endale luua kõrgeid ideaale. Olen kindel, et mida suurem eesmärk, seda lähemale sellele jõuame.

Autoriveerud

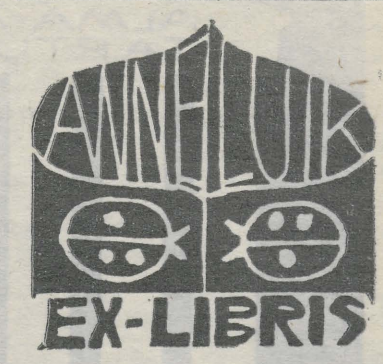

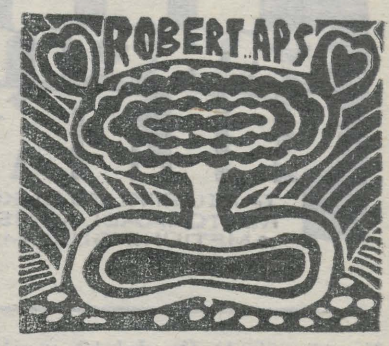

*

Ühe meie õppejõu lemmiklind oli nõmmelõoke. Tema õrnast intonatsioonist võis välja lugeda, nagu oleks ta laul edeva tüdruku kutse: «Tule, tule, tule, tule!» Ja samas keelavalt: «Ära tule, ära tule, ära tule, ära tule, ära tule!» Kui palju tuleb elus otsuseid teha, valida kahe, kui mitte enama lausa vastandliku variandi vahel. Elu päris õrritab meid nagu see lind, kuid meil peab jätkuma jõudu otsustada.

*

Armastada. Põlata. Ülistada. Maha teha. Kiirustada. Aega surnuks lüüa. Hellitada. Põrutada. Imestada. Väsida. Ainult enda käsu peale! Ainult nii, nagu ei keegi teine!

*

Kuldsel keskteel on kaks viga, vaatamata oma kuldsusele. Esiteks on ta liiga igav, ja teiseks — kättesaamatu.

*

Reisimine ruumis ja ühiskonnas on meie janu ainus leevendaja, mitte kustutaja.

15 aastat TRÜ kunstikabinetti

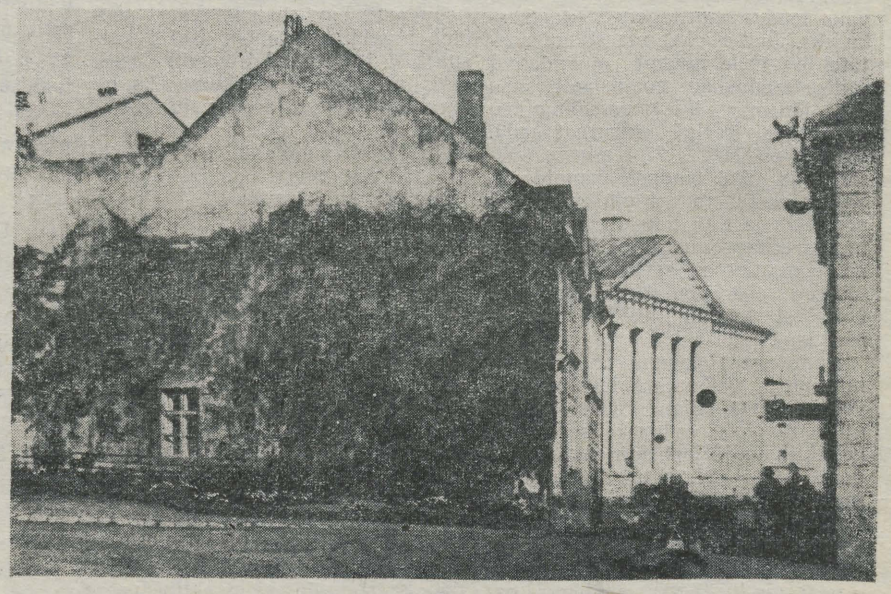

Ülikooli tn. 16 õppehoone otsasein, Tartu suuremaid metsviinapuu kasvukohti. Keskel kunstikabineti aken.

* * *

Kell 15 kogunetakse Raadi kalmistu väravasse, et avaldada austust Tartu Ülikooli Joonistuskooli õppejõududele K. A. Senffile (1770—1838), A. Hagenile (1794—1878) ja W. Fr. Krügerile (1807—1893).

* * *

Kunstikabineti ruumis avatakse 1971/72. õ.-a. õppe- ja iseseisvate tööde näitus ning fotonäitus kabineti tegevusaastatest (jääb avatuks 28. maini, iga päev k. 11—17), TRÜ kohvikus aga «Visarite» seitsmes väljapanek.

Veel kiri interlingvistika ringile

Ülikooli häälekandjas nr. 16 ilmus Rein Sanderi kiri, milles märgiti esperantokeelse kirjanduse vähesust ja eriti Tartu Riiklikku Ülikooli — auväärsesse ikka jõudnud auväärset õppeasutust — tutvustava materjali puudumist.

R. Sanderi poolt märgitud asjaolud on õiged: Eestit ja eesti kirjandust välismaal tutvustava esperantokeelse kirjanduse nappus on ilmne ja selle vajadusest kõnelevad esimeste ilmunud raamatute kiiresti läbimüüdud tiraažid. Kumbki raamatuke /«Soveta Estonio» ja «Kušanta tigro»/ ei saanudki faktiliselt kaupluseriiulitele ja nende levikust kõnelevad arvukad retsensioonid välismaa esperantokeelses ajakirjanduses, samuti ka rohkearvulised lugejate kirjad. Need näitavad, et meie «esimesed pääsukesed» on jõudnud kõikidele kontinentidele.

Asi on hakanud liikuma. «Eesti Raamatu» ja Riikliku Kirjastuskomitee aktiivsel toetusel on jõutud esimese eesti kirjandust tutvustava raamatusarjani esperanto keeles. See ilmub aastail 1972—1975 ja sisaldab E. Krusteni «Okupatsiooni», valiku eesti nõukogulikku luulet Hilda Dreseni tõlkes «Kuidas elaksid?», sama tõlkija poolt fragmendid «Kalevipojast», J. Smuuli «Lea», F. Tuglase «Novellid» ja «Meri», P. Kuusbergi «Südasuvel» ja M. Traadi «Tants aurukatla ümber». Ilmub uus meie vabariiki tutvustav brožüür «Estonio». Ka «Valgus» ei ole ükskõikseks jäänud. Trükivalmis on esperanto õpiku ja sõnaraamatu käsikirjad. Jääb veel oma sõna öelda Heidemanni-nimelisel trükikojal, kus seni ainukesena on olemas esperantole vajalik ladu.

Eelmärgitu aga tähendab, et on saabunud aeg, kus vajatakse eriettevalmistuse saanud tõlkijaid ja toimetajaid. Kust mujalt võiksime neid oodata, kui ülikooli võõrfiloloogia kateedritest ja interlingvistika ringist?

Arvan, et ka meie ülikooli tutvustav kogumik võib saada reaalsuseks, kui interlingvistika ringi liikmed selle asja kätte võtavad, vajaliku materjali koguvad ja keeleliselt ette valmistavad. See oleks huvitav kasvõi nendele kolmekümnele ülikoolilegi, kus esperantofakulteedid või kateedrid juba olemas.

Asugem selle töö juurde!

JAAN OJALO
Tallinna Esperantoklubi esimees

Mis asi on mis asi

Käesoleva kirjutise on ajendanud 12. mai «TRÜ-s» avaldatud Rein Veidemanni artikkel «Haige inimese probleem R. Kaugveri romaanis «Jumalat ei ole kodus»».

Sel kevadel on palju räägitud kirjanduskriitikast ja sellega seotud muredest. Üldises laastus on kriitika meiegi vabariigis diferentseerunud, eraldunud suuremal või vähemal määral teistest kirjandusega tegelevatest distsipliinidest, kujundanud oma metoodika, terminoloogia ja teoreetilised alused. Sellega ühenduses on viimasel ajal rohkem kui kord kriitikuid huvitanud eetilised ja esteetilised arusaamad nii kirjandusest kui ühiskonnast üldse. Eetilised probleemid on esikohal ka mainitud kirjutises.

R. Veidemanni poolt vaadeldav probleem on ühiskondliku olemusega, autor nimetab seda «haige inimese probleemiks» ehk sõna-sõnalt: «Allakirjutanu peab selleks eelkõige inimest, kes kogu oma olemisega on muutunud võõrkehaks ümbritseva elu suhtes. Filosoofilises plaanis vaadatuna võrduks see siis võõrandunud inimesega.» Siit alates ei saa enam kirjutatuga nõusse jääda. Toodud määratlus on tegelikult tühipaljas sõnadega kõlksutamine, kindlate mõistete segiajamine, muuseas ka «filosoofilises plaanis». Sander Tümmelehelt «haigele inimesele» ja sealt edasi võõrandumisele — kas pole see mitte ülemäära imelik tõe tunnetamise tee! Kui veel lisada «võõrkehaks muutumine ümbritseva elu suhtes», siis saame ju vassingu nimelt filosoofilises plaanis! Eetilise pahe või pahelisuse võrdsustamine võõrandumisega filosoofilises mõttes on ilmselt tingitud autori emotsionaalsest meetodist selles kirjatükis. Emotsionaalsus on aga kurjast seal, kus asja saab lahendada vaid ratsionaalselt, milles igal mõistel on kindel sisu ja tähendusala. Niisamuti ei saa võõrandunud inimest samastada võõrkehaga ühiskonnas. Võõrandumine (kui me seda mõistet kasutame) on protsess, mille käigus inimene muutub sõltuvaks omaenese tegevusproduktist. Tootmist ja tarbimist kujundanud inimene muutub nüüd hoopiski tagasisideme kaudu ise esimestest kujundatavaks ja mõjustatavaks. Selline protsess (sealhulgas ka urbaniseerumine, tehnitseerumine jne.) võib haarata kogu ühiskonda, ja haarabki, kusjuures eetilise pahe esindajad, nagu joodikud, prostituudid ja vargad jäävad ka võõrandunud ühiskonnas ikkagi võõrkehadeks, kellel on vähe ühist võõrandumisega.

Kes siis ikkagi on see «haige inimene» (muuseas, termin ise on rohkem haletsev kui pejoratiivne) ja mida temaga peale hakata? Küsimus sellest, millises mahus ja tähenduses meie ühiskonna probleeme käsitledes tarvitada sõna 'võõrandumine', pole filosoofilisteski käsitlustes selge. Et see on aga hoopis ise küsimus, teoretiseerime siis pealegi edasi, kasutades mõistet tema väljakujunenud ajaloolises tähenduses.

Võõrandumisele võib ju tõepoolest lisanduda inimese eetiline ebakindlus, kasvõi lihtsalt tema loomuomadustest tingituna. Sel juhul moodustunud substraati võib tinglikult ka «haigeks inimeseks» nimetada. Aga sellise «haiguse» raviks on olemas tervete institutsioonide aparaat: miilits, kohus jne. Küsimus on sel juhul ikkagi sotsiaalses pahes. Igasugusel haiguslikul nähtusel on aga teistsugune iseloom, mille tõttu inimest haigestumises süüdistada on ainult pooliti õigustatud. Konkreetsemalt, ühe osa inimeste suhteliselt väiksem hõlmatus tööga, kommertshüvede kättesaadavus pluss vastav mentaliteet ja ideoloogia (s. t. demagoogia) kujundavad kahtlemata sotsiaalse haiguse, mille tegelikku alust maksaks otsida sotsiaalsete ja majanduslike suhete ebatäpses ja mitteküllaldases regulatsioonis, mittevastavuses inimese psüühilistele reageeringutele.

Need küsimused on alles teaduse uurimisobjektideks saanud ja täpsed vastused sellele, millised suhted on inimpsüühikal toodangu, tarbimise, kollektiivi või vaimse kultuuriga, on veel kauge tulevik. Artikli autori mure on tõsine ja ei kujutaks ette, kuidas samas toodud «üheainsa teesiga» («ühiskonnas, kus puudub eraomand, kus inimestevahelised suhted on rajatud uutele alustele, pole üldse sellise probleemi püstitamine põhjendatud» — R. V.) saaks seda muret kummutada. Ega siis eraomanduse kaotamine ole meid lahutanud inimühiskonna üldises arengus tekkivatest nähtustest! Kuidas me siis saaksime rääkida tehnilisest revolutsioonist!

R. Veidemann on ilmselt siin lihtsustanud oletatavaid vastulauseid nagu ka kogu probleemi ennast. «Haiges inimeses» näeb ta «negatiivset kangelast» või vastupidi, mida aga mitte teha ei tohiks. «Normaalse terve inimese» positsioonilt lähtudes määrab ta haigele kahetsemise või iseenda parandamise teraapia (eeskujuks Tümmeleht). Kirjanduses olevat aga igati õige taolise võõrkeha naelutamine põlastuseristile, et niiviisi epideemiat tagasi tõrjuda! Ka nõnda grotesksel ja jämekoomilisel viisil nagu R. Kaugveri teoses. Muuseas olgu öeldud, et probleemi asetamise oskus on kirjandusteosele küll plussiks, aga vaevalt see teose põhiväärtus on. Vastasel korral tuleks kirjandusteoseks nimetada kõiki žurnalistikatooteidki, milles probleemiasetus rohkem kui oskuslik on.

Tsiteerin aga veel kirjutatut: «Uurida selle põhjusi ja ravida, kui muutused on pahelised — see nõuab julgust» ja teisal: «Kuid vaevalt võib inimest pidada valemiks või skeemiks, millesse oleks võimalik programmeerida lihtsustatud tegevusmotiive või olemuslikke vormeleid.» Tegelikult pakub autor ise meile ühte säärast elementaarvormelit, nimetatud «julgust» on aga mainitud nähtavasti sellepärast, et anda muljet autori poolt peetava «võitluse» verd ja ohvreid nõudvast küljest. Küllap nõustub ka R. Veidemann ise minuga, et niisugune «julgus» on kergevõitu.

Probleem muidugi jääb probleemiks, ta on seda ka allakirjutanule, see pole ei teoreetiliselt ega praktiliselt hõlpsasti lahendatav ning asja lihtsustatud käsitlus pole ka kirjanduskriitilises mõttes millegagi õigustatav. Isegi mitte siis, kui lõpetada artikkel ebamäärase õpetusvormeliga: ära tee pattu ja siis on hästi! ANDRES LANGEMETS

Udo Ivask ja Tartu

U. Ivask Tartu Reaalkooli õpilasena 1896. a.

K. a. 15. mail möödus 50 aastat raamatuteadlase, bibliograafi ja eksliibriste uurija Udo-Nestor Ivaski surmast. U. Ivask sündis 1878. a. Viljandmaal Loodi vallas, kuid tema kooliaastad möödusid Tartus ja seda pidas ta oma kodulinnaks. Siin lõpetas ta Tartu Reaalkooli. Ka Ivaski elu viimaseks paigaks oli Tartu.

Vahepeal aga siirdus Ivask 1897. a. edasi õppima Moskvasse, kus ta lõpetas kandidaadikraadiga Arheoloogia Instituudi. Kirjandus- ja kunstiajaloo, ajaloo, paleograafia, epigraafika jt. kõrval õppis Ivask instituudis eriainena ka arhiivindust ja raamatukogundust ning sai esimese eestlasena selle ala kõrgema haridusega spetsialistiks. Juba üliõpilaspõlves kujunes ta teadlaseks, kes võttis aktiivselt osa tol ajal Venemaal alanud raamatuteaduse hoogsast arengust. Tagasisõit kodumaale lükkus seetõttu edasi ning Ivaski viljakamad tööaastad kulgesid Moskvas.

Ta sai seal tuntuks kui raamatuteaduslike, bibliograafiliste jt. tööde autor, teaduslike seltside juhtiv liige. Revolutsiooniaastad nõudsid temalt eriti pingerikast tegevust kogu raamatukogundusliku tegevuse ümberorganiseerimise tõttu. Ivask oli V. I. Lenini nim. Riiklikus Raamatukogus haruldaste väljaannete osakonna looja ja juhataja, võttis osa Vene Raamatupalati asutamisest, oli «Knižnaja Letopisi» toimetaja, Riikliku Kirjastuse bibliograafiakomisjoni liige jne. Eriti populaarseks sai Ivaski tegevus eksliibriste uurimisel, ta oli nn. eksliibrisoloogia rajajaks Venemaal.

Ivaski teostest ja tema tegevust käsitlevatest kirjutistest on allakirjutanu koostanud bibliograafia. Kõige uuem ülevaatlik artikkel Ivaskist ilmus prof. J. V. Grigorjevi sulest kogumikus «Kniga» k. 21 (Moskva, 1970). Seni on aga vähe valgustatud Ivaski tegevust Tartus. Siin esitatud ülevaade on koostatud peamiselt Tartu keskarhiivis ja Ivaski kirjavahetuses leiduvate andmete järgi.

Oma kodulinna sai Ivask tagasi alles 1920. a. Ta pöördus Moskvast Tartu Ülikooli valitsuse poole palvega võtta ta teenistusse Ülikooli Raamatukokku. Sellele avaldusele lisandus Ivaski kiri, milles ta rõhutas rahvusliku bibliograafia tähtsust. Ivask kirjutas: «Raske on ette kujutada kultuurset riiki, kus ei võeta arvele oma rahva intellektuaalseid väärtusi ja kõigepealt just sõnades väljendatud vaimuvara.» Ivask nimetas esmaseks ülesandeks eesti trükitoodangu täieliku bibliograafia kiiret avaldamist. Seda lubaski ta koostama hakata. Eesti ajakirjanduse nimestik oli tal tookord pooleldi valmis.

Tartu Ülikooli nõukogu otsusega 18. VIII 1920 nimetati Ivask Ülikooli Raamatukogu vanemaks assistendiks ning sama aasta 15. oktoobril raamatukoguhoidjaks, s. o juhataja abiks. Täie energiaga asus Ivask uue töö juurde. Koolipõlvest armsaks saanud Tartu ümbritses teda koduse miljööga ja väikese linna rahuliku vaikusega. Ülim optimism, piiritu töötahe ja seni omandatud teadmised ning kogemused pidid olema kasuks tema tegevusele.

Tolleaegse raamatukogu juhataja F. Puksoo sõnade järgi olid aastad 1920—1921 Ülikooli Raamatukogule kõige raskemad ajad. Sõja ajal evakueeritud kogu toodi tagasi ja oli vaja korraldada pool miljonit raamatut nii kiiresti kui võimalik. F. Puksoo kirjutas 1923. a.: «Pean tunnistama, et kohasemat abi, kui seda oli Udo Ivask minule oma suure vilumusega raamatukogunduses, on raske ette kujutada ja et ülikooli raamatukogu nii lühikese ajaga õppejõududele ja üliõpilastele kättesaadavaks tehti, on väga tähtsal määral ka U. Ivaski teene.» Ivask ise kirjutas Moskva raamatuteadlasele prof. B. Bodnarskile, et reevakueeritud fondide korraldamise tõttu töötab ta peaaegu ilma vaheajata hommikul kella 9-st õhtul kella 8-ni.

Ivaski peamiseks tööks sai kõigepealt fondide organiseerimine, nende osakondade ja kataloogide süsteemi loomine, kirjanduse sisulise liigitamise probleemi lahendamine, rariteetide ja dublettide väljaselgitamine. Erilise hoole alla võttis Ivask käsikirjad, inkunaablid, aldiinid ja elseviirid. Viimaste kohta koostas ta teaduslikult läbitöötatud ja kommentaaridega varustatud kataloogi. Paleotüüpia oli Ivaski alatise huvi objektiks. Tihti tuli Ivaskil asendada F. Puksood, kes viibis komandeeringutel raamatukogundusega tutvumiseks. (F. Puksoo oli enne kooliõpetaja ja alles 1919. a. sügisest hakkas ta uut kutseala õppima ning 1920. a. alates raamatukogu juhtima.)

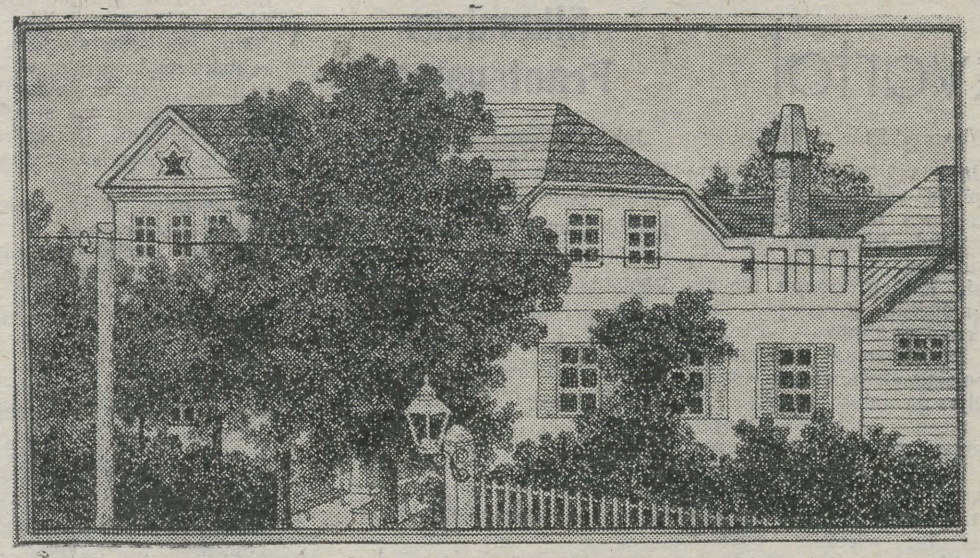

U. Ivaski joonis 1895. aastast. Maja Tartus Riia tän. (praeguse Autoremonditehase kohal), kus ta elas kooliaastail.

Ivask kuulus Tartu Ülikooli raamatukogunduslikku komisjoni. Aktiivselt astus ta välja sundeksemplaride lõpliku määramise eest Eesti raamatukogudele. See küsimus oli arutusel teaduslike raamatukogude esindajate kokkutulekul Ülikooli Raamatukogus 1921. a. mais.

Ivask hoolitses Nõukogude Venemaal ilmuvate väljaannete komplekteerimise eest. 1921. a. juulis kirjutas ta prof. B. Bodnarskile: «Meid huvitavad väga kõik Venemaal ilmuvad eestikeelsed trükised, kaasa arvatud agitatsiooniline kirjandus... Loodan, et Teie ei keeldu meid aitamast selle kirjanduse muretsemisel.» Sama palvega pöördus Ivask Tartu Ülikooli assistendi A. Laguse poole, kes viibis Moskvas. A. Lagusel õnnestus, nagu ta 1921. a. kirjutas, üht kui teist saada.

Ivask võttis osa ka Eesti Bibliograafia Asutuse organiseerimisest ja selle kodukorra koostamisest. Muuseas, ta soovitas võtta artiklite süstematiseerimise aluseks kümnendliigituse.

Vabadel tundidel pühendas Ivask ennast eesti ajakirjanduse bibliograafia täiendamisele. Ta alustas ka Tartu nekropoli koostamist.

Armastatud puhkuseks oli Ivaskile klaverimäng ning joonistamine. On säilinud rida graafilisi jooniseid tollest ajast. 1922. a. pandi Ivaski joonistatud eksliibrised välja «Pallase» kunstinäitusel.

1921. a. lõpul tehti Ivaskile Haridusministeeriumi poolt ettepanek asuda Tartu Keskarhiivi juhataja kohale. Arvatavasti Ivask oleks lõpuks nõustunud üle tulema arhiivi, kuid 1922. a. märtsi lõpul haigestus ta grippi, mis põhjustas kiiresti kulgeva tiisikuse ja viis seni väsimatu töömehe tema 44. eluaastal mõne nädalaga hauda. Ivask on maetud Tartus end. Uue-Jaani (praegu Puiestee) kalmistule (sama tee äärde, kus asub Mihkel Veske kalm).

Ivaski tegevus Tartus kestis ainult poolteist aastat ning katkes järsku keset innukat ja hoogsat tööd tema lemmikalal.

HELENE KULPA

Mõnda mineviku Tartust

— sellist tagasihoidlikku pealkirja kandis hiljuti raamatukauplustesse jõudnud raamat, mis sisaldab üheksa lühiülevaadet Tartu Linnamuuseumi kodu-uurijatelt. Kuivõrd mitmed kirjatükid on otseselt seotud meie suurkooli ajalooga, siis võiksime raamatule lisada ka alapealkirja «Mõnda Tartu Ülikooli minevikust».

Huvitavat olustikulist materjali siinsete üliõpilaste elust XIX sajandi esimesel veerandil sisaldab E. Kudu ladusa sulega kirjutatud artikkel. V. Kalnin annab küllaltki üksikasjalise ülevaate Tartu eraülikooli (tuntud ka Rostovtsevi ülikooli nime all) tegevusest aastatel 1908—1918. Õnnestunult valitud fotomaterjal tutvustab meid selle omalaadse kõrgema õppeasutuse hoonete ja kasvandikega, loomulikult ei puudu ka M. Rostovtsevi enda portree. Sellest, millist osa etendas Tartu Ülikool eesti rahvuslikus liikumises, annab ettekujutuse R. Põldmäe asjatundlikult kirjutatud artikkel «Tartu linn eesti rahvusliku liikumise keskusena».

Huviga loetavad on kirjatükid Tartu Eesti Põllumeeste Seltsist, siinsetest seminaridest, omaaegsetest Tartu voorimeestest, õhusõidu, telegraafi ja telefoni algaegadest meie kodulinnas.

Ehitus käib . . . või ei käi.

Märtsipäeval, kui kevad saabus, käisime füüsikakorpuse ehitusobjektil TRÜ klubi vastas. «Imeline ilm, küllap tööl on kõva hoog sees,» arvasin . . . ja eksisin. Hõika palju tahad suure augu ääre peal, keegi vastu ikka ei hõika. Pilt augu põhjast sai ikka ära tehtud.

Uue ühiselamu ehitusplatsil.

Selle nädala algul oli pilt peaaegu sama. Uudist niipalju, et kohaleveetud materjalidest on tuulispask üle käinud ja terveid telliseid on palju vähem alles. Kogukamatele detailidele pole lõhkujate hammas veel peale hakanud. Õige mitu tünni on oma tõkatmusta sisu laiali ujutanud. Terve talve on ehitus seisnud.

A. Soomer (Tartu Ehitustrusti tootmistehnilise osakonna juhataja): Objektist võiks kõnelda pikalt ja laialt. Ehitamine on seisnud mittekvaliteetse projekti taga. Eksperdiis tunnistas Silikaatbetooni Teadusliku Uurimise ja Projekteerimise Instituudi projekti kõlbmatuks. Joonistes tuli teha rida parandusi, tugevdati konstruktsioone jms. Projektdokumentatsiooni saame ülikoolilt täies ulatuses kätte 1. juuniks. See on üsna kaua veninud.

Üldiselt on tegemist väga raske ja mahuka objektiga. Ehitusvalitsus nr. 1 võttis ta MEK-ilt üle ja peab sel aastal veel tegema töid 500 000 rubla eest. Plaan tuleb täita, teisi objekte seisma panna ei saa.

1974. aastaks peab füüsikakorpus käiku minema ja ega sellest pääsu ole. Pealehakkamine on veninud, sellel kuul alustame kindlasti.»

Läheduses asuva auditooriumidekorpuse ehitamist tikuvad segama kurikuulsad ametkondlikud barjäärid. Küllap paberitega niikaugele jõutakse, et materjalid kohale saavad. Ent siirdugem paremale jahimaadele.

Uue ühiselamu ehitusel on vihmased ilmad ning spetstööde valitsuse meeste töötempo esimese kevadpäeva optimismi natuke kahandanud. Sama MEK-i mees, kes märtsis rääkis mai keskel alustatavast kivide ladumisest, ütleb nüüd: «Läks nati viltu see tahtmine. Ei uskunud, et mullatööd nii pika aja võtavad. Kahekümnendaks maiks peab rostvärk korras ja plats puhas olema.

Oleks saanud varemaks, aga külmunud maa ei lubanud õiget tehnoloogiat appi võtta. Käsitsitööd oli palju, nüüd juba betoon läheb. Spetstööde valitsuse mehed nägid kurja vaeva, kord polnud vaiu, kord kõiki tarvilikke pabereid. Vanad vundamendid mulla all murdsid vaiu nagu poisike pliiatsit — ole aga mees ja anna uus. Praegu on objektil peremeheks MEK ühe keevitusaparaadiga. Kust teist saada? Mehi tuleb veel juurde. Pärast seda, kui palgaga veidi pinna peale käidi, tuli mõnel mehel tööisu tagasi.

Kui ehitusministri asetäitjale antud lubadus täidetakse (20. maiks meie lõpetame!), siis saab kraanale teed maha panna ja ehitusinsener Enn Roolaht hakkab Ehitusvalitsuse nr. 2 töötajatega oma teist suurt ühiselamut üles laduma. Vahepeal on mees vaeva näinud linna 9-korruselise tornelamu juures Ülejõel. Järgmise aasta 1. septembriks on meie uus ühiskodu siis kindlates kätes. Abikorpused ühiselamu juures valmivad veidi hiljem.

Siia tuleb füüsikakorpus.

Magus suutäis on kõige lõpuks hoitud. Sellel aastal saab 90 korterigа elamu Ropkas ülikooli jaoks kindlasti valmis. Ehitab Tallinna Majaehituskombinaat, valmissaamise lubadust kuulis Tartu Ehitustrustis

R. ARRAS.

TRÜ naisväravpallurid Eesti meistriks

Möödunud nädalavahetusel lõppesid Tallinnas Eesti naiste ja meeste väravpallimeistrivõistlused.

Edukalt esines ülikooli naiskond, kes võitis TPI 22:8, Sillamäe 16:11 ja «Nooruse» 17:10 ning tuli maksimaalse punktide arvuga Eesti meistriks. Võidukas naiskonnas mängisid Ludmilla Kotenjova ja Digna Jukmane (spordimed. osak.), Anu Vares ja Külliki Teder (Arstitead.) Evi Lind ja Maie Tamme (Kehakultuuritead.), Anne Maremäe ja Häli Hinno (Majandustead.), Elve Tammes (Matemaatikatead.), Sirje Kallas (geograafiaosak.), Milvi Uusmaa (spordimängude kateedri õppejõud), Ruti Kilgi (Tartu II Keskkooli X klassi õpilane), Anna Drobet (Tartu Meditsiinikool) ja Lempi Ploompuu (Kehakultuuriteaduskonna kaugõppe üliõpilane). Naiskonda treenib Erich Kübarsepp.

Teise koha saavutas mullune vabariigi meister Pärnu «Vikero».

Kolmas koht kuulus «Nooruse» koondnaiskonnale.

Meeskondade konkurentsis saavutasid meistritiitli Toomas Salmi kasvandikud Kirovi-nimelisest kalurikolhoosist, kellele järgnesid TPI, TVMK, Sillamäe, Kohtla-Järve, Viljandi, «Noorus», KIT, TRÜ.

1971. a. parimaks väravpalluriks tunnistati teist aastat järjest TRÜ väravavaht Milvi Uusmaa.

Resultatiivsemateks mängijateks olid Marje Allik Pärnu «Vikerost», Evi Lind TRÜ-st, Zoja Maksimova «Noorusest», Johannes Luksepp Viljandist, Jüri Ruir TVMK-st ja Rein Sillamaa TPI-st.

M. TAMME

ALMA MATER

Ladina kvartal

(Algus «TRÜ» nr. 16)

Üliõpilaste välimus? Poistel enamuses pikad või poolpikad juuksed. Seejuures mitte onduleeritud daamisoengud, nagu Emajõe kallastel viimasel ajal kohati näha võib, vaid kuidagi hoopis mehelikumalt mõjuvad. Rõhutatult lühikesi juukseid ei kanta — siilisoeng olevat Prantsusmaal kujunenud parempoolsete ekstremistide tunnuseks. Seljas ja jalas kantakse kõike, mis meeldib ja mis on mugav ning odav: pesusametist kuued, džinsid, ketsid, tennised, pontšod või lihtsalt peaauguga tekid, allservas tingimata narmad. Enamik tütarlapsi on pikkades pükstes. Samas kõrval miniseelikud ja maksimantlid. Kõike oli ja tundus, et üliõpilaskond püüdis olla üle rõivastusest kui staatuse sümbolist. Klanitud välimust ning rõhutatud moodi ei kohanud Ladina kvartalis peaaegu üldse.

Prantsuse üliõpilaskonnal on lahendada küllaltki teravaid probleeme. 1968. a. rahutuste järel teostati osaline ülikoolireform, millega kõrgemad koolid said mõningase autonoomia, loobuti selektsioonist teaduskondadesse vastuvõtmisel, tehti soodustusi teaduslikule uurimistööle ülikoolides. Kuid ülikoolide demokratiseerimine jäi endiselt päevakorda, eriti kui arvesse võtta, et üha kasvav üliõpilaskond (teaduslik-tehnilise revolutsiooni paratamatu tulemus!) koosneb ikka enam väikekodanluse, aga ka töötavate klasside hulgast pärinevatest noortest, kellel kõrgema hariduse omandamisega seotud rahamured on vägagi aktuaalsed. See kõik loob soodsa pinna mitmesuguste äärmuslike rühmituste tegevuseks üliõpilaste hulgas ning omakorda kodanliku valitsuse eriliseks tähelepanuks üliõpilasliikumise suhtes.

Üliõpilaskonna liikumises kõrgema hariduse edasise demokratiseerimise eest sammub kindlalt esirinnas Pariisi üliõpilaslinnaosa — Ladina kvartal.

HILLAR PALAMETS

Homne päev — uus faas üliõpilasliikumises Prantsusmaal

Juba pikemat aega jätkuvad Prantsusmaa ülikoolides väljaastumised selle nimel, et kõrgemad koolid muudetaks spetsialistide ettevalmistamise tõelisteks keskusteks. Võideldakse üliõpilaste raske olukorra parandamise eest. Nõutakse õpetajate kaadri tõhusamat ettevalmistamist. Praegusele olukorrale annab hinnangu Prantsuse Rahvusliku Üliõpilasliidu aseesimees Oliver Mayer.

✣ ✣

Üliõpilaste väljaastumised õpetajate ettevalmistamise korra parandamise eest võtavad viimasel ajal ikka suurema ulatuse. Liikumisest osavõtvate üliõpilaste rohkus, nende rahulolematuse ja võitlustahte aste on paratamatult tinginud üliõpilasliidu juhtkonna eestvedaja osa toimuvates lahingutes. Ülesandeks on kindlustada saavutatut, juhtida valitsuse tähelepanu üha kasvavale rahulolematusele ja hoiatada raskuste eest, millesse valitsus võib sattuda, jätkates kõrgema hariduse poliitikat endises suunas. Prantsusmaa Rahvusliku Üliõpilasliidu poolt juhitava võitluse tähtsus Guichard'i projekti vastu ulatub kaugemale praktiliste ümberkorralduste otsesest vajadusest. Üliõpilasliikumise ulatust ja edukust ei saa momendil kuidagi alahinnata. Näiteks selle kohta võiks tuua fakti, et vaatamata valitsuse püüdlustele pole Guichard'i projekti ikka veel ellu viidud, ja kui seda püütakse teha, kohtaks see taas tugevat vastuseisu. PÜL on valitsuse plaani läbikukutamisel tähtsat osa etendanud. See oli Üliõpilasliit, kes taipas organiseerida õigeaegset vastuseisu valitsuse ebaõigele otsusele. Üliõpilasliit koondas üheks rindeks üliõpilasorganisatsioonid ja teaduslike töötajate ametiühingu ning haaras kaasa ka Euroopa Raadiosaadete Liidu. Nüüd on jõutud niikaugele, et esimeeste nõupidamisel ei hääletanud Guichard'i projekti poolt enam ka selle koostajad ise. Ülesehitusplaanis on valitsus märkinud eri grupina ära kulutused kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistamisele. Selle grupi huvide väljendajaks ja kindla tegevussuuna eest peetava võitluse juhiks saab Üliõpilasliit. See on üliõpilaste esimene edusamm, mille tähtsus pole sugugi väike.

Missuguse seisukoha võtab valitsus pärast oma esimesi läbi kukkumisi? Arvestades omandatud kogemusi, võib järeldada, et valitsus ei kavatse loobuda senisest plaanist ei ülikoole üldiselt ega ka teatud alade spetsialistide ettevalmistamist puudutavates küsimustes. Vaatamata opositsioonile on ta tänaseni teinud kõik Guichard'i projekti elluviimiseks. Selle nimel on ta püüdnud murda üliõpilaste vastupanu, pöörates erilist tähelepanu vasakpoolselt meelestatud üliõpilasgruppidele. Kõigile pingutustele vaatamata pole ta aga suutnud üliõpilasi oma tahtele vastavalt dresseerida. Üliõpilaskond suhtub kahtlusega igasugustesse «pääseteedesse» ja arendab veelgi ühtsemat ja vastutustundelisemat vastutegevust, toetades oma, s. o. Prantsusmaa Rahvusliku Üliõpilasliidu esindajaid, valitsuse juurde kuuluvas kõrgema hariduse töögrupis.

Mida võivad üliõpilased oodata sellelt töögrupilt?

Valitsus kavatseb teha töögrupile ettepaneku vaadata uuesti läbi praegu veel kehtiv projekt. Teadlased ja üliõpilased aga ei aktsepteeri seda. Tuleb alustada reaalelule vastava uue projekti koostamist, kus keskkooliõpetajate ettevalmistamise küsimus peaks saama põhjendatud objektiivse lahenduse. On kerkinud ka teisi kiiret lahendamist nõudvaid probleeme. Kõik sõltub suurel määral valitsuse seisukohtadest. Üliõpilaste pool on valmis kohe alustama viljakat diskussiooni kooliõpetajate ettevalmistamise küsimuses. Seejuures lähtutakse järgmistest põhinõuetest.

1. Õpetajate ettevalmistamise küsimust ei tohi vaadata lahus üliõpilaste üldiselt raskest olukorrast. Me arvame, et praeguses olukorras oleks võimalik ja vajalik suurendada toetust eelkõige filoloogia- ja täppisteaduste üliõpilastele.

2. Õpetajate ettevalmistamise korra parandajad peavad ise silmas pidama üliõpilaselu aktuaalseid probleeme ja kaasa aitama nende lahendamisele. Näiteks valitsuse senine projekt näeb ette 8000 teadlase ettevalmistamist aastas; see arv peaks tegelikult olema umbes 20 000.

3. Teoreetilise ja pedagoogilise ettevalmistuse tase peab tõusma, s. t. uued tingimused peavad tagama spetsialistide meisterlikkuse kõrgema taseme oma alal, tuleb kasutada ära nende teaduslik, pedagoogilise ja praktilise väljaõppe efektiivsuse suurendamise võimalused.

4. Kui õpetajate ettevalmistamine on üks osa ülesehitustööst, siis tuleb kasutada seda üldist suurt suunda ning selle kaudu püüda ühtlustada keskkooliõpetajate ettevalmistamise taset.

5. Eelarve peab olema nii suur, et oleks võimalik varustada õppeasutusi kõigi vajalike vahenditega ning seeläbi kindlustada nende asutuste häireteta funktsioneerimine.

Arvestades, et vahendeid pole võimalik momentselt rakendada, lähtutagu järgmistest punktidest:

1) kõigepealt laiendada pedagoogiliste institutsioonide võrku,

2) suurendada samaaegselt vastuvõttu olemasolevatesse kõrgematesse õppeasutustesse.

— Missugune on valitsuse ülikoolipoliitika?

— Valitsus teeb panuse ainult osale ülikoolidest, toetades neid paremini rahaliste vahenditega ja püüdes sellega võita nende poolehoidu. Suur valikuvõimalus võimaldab rakendada ka teisi võtteid, näiteks *«numerus clausust»* meditsiini alal, lepingute tühistamist, kursuste vahelejätmist ja edasilükkamist jne.

Samal ajal, kui kasvab üliõpilaste osavõtt võitlusest oma õiguste eest, kavatseb valitsus suurendada kulutusi relvastusele. Üliõpilastel tuleb aga ikkagi uskuda oma nõudmiste täitumist, tuleb nende nõudmiste kaitseks välja astuda.

Ajalehest «L'Humanité» (13. märts 1972)
tõlkinud RAIVO JUURAK
eesti fil. IV kursus

Veel üks pidu

Kui saabub pühap., 21. V, on tegemist selliste nähtustega. Kl. 9—9.30 on kõikide internaatide üliõpilased valvsad ja vahivad aknast välja uulitsale, muidu võivad nad mitte kuulda, kuidas «cohutava myrinaga läheme neid äratama». Kõik tõusevad ja pesevad end puhtaks. Pärast mõõdukat einet väljutakse Tartu lauluväljakule (kl. 10.00 seal). Toimub 1) rivistumine, 2) lauluvõistlus, 3) loetakse ette käskkiri. Saabuvad näitlejad. Siis jõutakse Vorbuseni. (Tee oli asfalteeritud.) Eest leitakse supiauto-(maat) (seljanka rahata), väga kõvad valjuhäälдajad, miilitsad, suur augutäis värsket õhku, möödunud aastal kaotsi läinüd pruun hobune ja EPA telk. Veel leitakse eest õlu, palju puid, mille tagant tuleb metsa näha ja mõned linnud (kotkapojad, hallid varesed tiibu sirutamas). Tore on! («Hääd söögid, hääd naljad, võistlemata odavad hinnad»).

«Oma uue, huvitava kavaga esinesid (ülikooli) (naisvõimlejad), (puhk)pilliorkester, (rahva)(tantsijad) ning füüsikute ansambel «Kuup ja Kera» («NH», 1970/72).

«Oli hoogu, indu, elulusti — just seda, mis meil vajaka.» («Paris Match», 21. V 72)

«Väsimusest hoolimata vallatlesid noored hommikuni TRÜ aju klubis, algusega kl. 20, piletid said nad kruusaaugust ja esinesid külasansamblid» («TRÜ, kevad 1972).

Rotaprindilt

aprillikuus ilmunud teaduslikud väljaanded.

1. Труды по электролюминесценции, II, 172 lk., tiraaž 500, hind 70 kop.

2. Труды по зоологии, VI. 100 lk., tiraaž 500, hind 45 kop.

3. Реакционная способность органических соединений, т. VIII, вып. 4. 272 lk., tiraaž 800, hind 1 rbl.

Väljaanded on müügil TRÜ kirjastusosakonna müügipunktis V. Kingissepa tn. 18.

J. SARV,
TRÜ kirjastusosakonna juhataja

Avaldame kaastunnet
Leevi Selliovile
ema surma puhul.
Kursusekaaslased Matemaatikateaduskonna ped. osakonna
IV kursuselt.

Õiendus

Meie ajalehe 15. numbrisse (06. 05. 1972. a.) on sattunud eksitav viga. Joonealuses «TRÜ — 9. mai 1945. a.» peab viimases veerus neljas lõik olema: «Sõna võtsid veel üliõpilased Ö. Tooming ja S. Jänes, ülikooli majandusosakonna juhataja Salme Nõmmik ja dotsent V. Adams.»

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 2908. MB-11960.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 18 (895) Reedel 26. mail 1972. a. XXIV aastakäik

AR ... nim. ENSV ... Raamatukogu

Algab uus tõlkevõistlus

Tänavu juba kolmandat korda järjest algatab germaani-romaani filoloogia osakonna komsomolibüroo üleülikoolilise tõlkevõistluse.

● Otsustasime, et selle aasta suur internatsionaalne pidupäev — 50 aastat NSVL moodustamisest — virgutagu meid avardama ka ülikooli tõlkevõistluse piire. Nii võivad seekordsele konkursile esitatavad tööd olla **eestindused maailma või NSVL rahvaste mis tahes keelest.**

● Piirdume aga endiselt ilukir**jandusliku proosaga**, kusjuures töö pikkus võib olla **5—10 masinakirjalehekülge.**

● Arvesse tulevad **nii lühijutud kui katkendid** ulatuslikematest teostest. Tõlkijal tuleks silmas pidada ka originaali: see peaks olema heatasemeline ja rikastama meie lugeja kirjanduslikku kogemust. Pikemate teoste **katkendid** tuleb leida niisugused, mis nii **süžee** arengult kui **kompositsioonilt** jätaksid **terviklikü** mulje.

● Hindamisele tulevad tööd **ei tohi** olla eesti keeles trükis varem avaldatud. Seda on võimalik kontrollida ENSV TA F. R. Kreutzwaldi nim. kirjandusmuuseumis.

● Ka seekord tõlgime **vaid XX sajandi autorite** loomingut.

● Žürii töö hõlbustamiseks tuleb **nii originaalteos kui tõlge** esitada **masinakirjas 3 eksemplaris.**

● Tõlkevõistluse «1973» žüriisse on palutud prof. P. Ariste, prof. P. Alvre, dots. O. Mutt, dots. A. Valmet, dots. V. Bezzubov dots. kt. U. Lehtsalu, õpetaja M.-A. Palm, kirjanik-tõlkija A. Kaalep, tõlkija J. Rähesoo ja üliõpilased S. Murumets (ingl. fil. III k.), E. Kärner (saksa fil. IV k.) L. Kalme (ingl. fil. III k.). V. Klaus (eesti fil. IV k.), A. Toots (vene fil. III k.) ja J. Talvet (ingl. fil. V k.). Vajaduse korral on žüriil õigus oma koosseisu täiendada konsultantidega.

● Auhinnalistele kohtadele tulnud tõlgete premeerimiseks on ette nähtud **200 rubla suurune summa,** mille žürii võib tööde väärtusest ja hulgast lähtudes jagada välja täies mahus või osaliselt.

● Osa võtta võivad kõik, kes võistluse väljakuulutamise momendil on TRÜ kas **statsionaarsed** või **mittestatsionaarsed** üliõpilased.

● Võistlusele esitatavad tööd tuleb varustada märgusõnaga, lisada suletud ümbrikus autori nimi, teaduskond, kursus, elukoht; ümbrikule kirjutada «Tõlkevõistlus 1973» ja tuua või saata hiljemalt 30. novembriks 1972. a. ajalehe «TRÜ» toimetusse.

Germaani-romaani filoloogia osakonna komsomolibüroo

ACTA DIURNA

22. mail arutas EKP TRÜ komitee koos ajalehe toimetusega ajalehe osa ülikooli kollektiivi ideelis-poliitilisel kasvatamisel. Ajalehe tööd vaagis kriitiliselt «Edasi» toimetaja E. Tooms, kes toonitas vajadust tugevdada oluliste telgprobleemide käsitlemist, muuta informatsioon operatiivsemaks ja lehepärasemaks. Järgnenud sõnavõttudes juhiti tähelepanu vajadusele tõhustada organisatoorselt toimetuse tööd, pöörata senisest tunduvalt enam tähelepanu partei- ja komsomolielu poliitiliste probleemide valgustamisele. Tugevnema peab teaduskondade elu kajastumine lehe veergudel. Ajalehel tuleb kriitilisemalt käsitleda teadliku distsipliini, kommunistliku töössesuhtumise, riikliku ja ühiskondliku omandi heaperemeheliku kasutamise jt. küsimusi. Need mõtted fikseeriti ka parteikomitee vastavas otsuses.

*

Parteikomitee kinnitas algorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks teadusliku kommunismi kateedri aspirant Ivar Aimre, liikmekandidaatideks aga ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja, Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilane Tõnu Laak ja Tiia Tiik samast teaduskonnast ja kursuselt. NLKP liikmekandidaatideks võeti Õigusteaduskonna IV kursuse üliõpilased Peeter Eesmaa, Milvi Mõtsla, Sirje Kiivit ja Jüri Paap.

*

Rostocki ülikooli rektori kutsel viibis k. a. 10. aprillist kuni 14. maini Saksa Demokraatlikus Vabariigis professor Hans Trass, kes pidas Rostocki, Berliini ja Halle ülikoolide bioloogiasektsioonides sarja loenguid lihhenoloogiast ja geobotaanikast. Ühtaegu tutvus H. Trass SDV tähtsamate looduskaitsealadega (Rügen, Hartz jt.), viies seal saksa üliõpilastega läbi lühikesi geobotaanilisi välipraktikaid.

Riigieksamid käivad, kaitstakse diplomitöid

See nädal tõi ülikooli tänavused lõpetajad riigieksamite ja diplomitööde kaitsmise komisjonide ette, kroonimaks pikka rida arvestusi, eksameid ja kursusetöid, mis nüüd kõik on jäänud selja taha.

Esimestena (20.—22. mail) kaitsesid diplomitöid bioloogiaosakonna lõpetajad, hinde «väga hea» said 21 statsionaarsest üliõpilasest 11 ja 6 kaugõppijast 4.

Seejärel jõudis järg füüsikute, keemikute, tulevaste majandusmeeste ja juristide kätte. Nii toimub täna Õigusteaduskonna kaugõppeüliõpilaste, Majandusteaduskonna kaubanduseriala üliõpilaste ja majandusküberneetikute lõputööde kaitsmine.

Riigieksamitega tegid esimestena algust geograafiaosakonna lõpetajad (23.—24. mail), keda eksamineeriti poliitökonoomias. Täna vastavad kõrge komisjoni ees matemaatikud. Erialased riigieksamid on maikuus veel arstidel, juristidel hinnatakse aga poliitökonoomiaalaseid teadmisi.

Oma muljeid Õigusteaduskonna üliõpilaste diplomitööde kaitsmiselt oli lahkelt valmis jagama riigieksamikomisjoni esimees prof. Abner Uustal: «Töid kaitses tänavu 5 päeva jooksul 23 statsionaarset ja 46 mittestatsionaarset üliõpilast. Diplomandide üldine tase on igati rahuldav, statsionaarsete üliõpilaste töödest said enam kui pooled hindeks «väga hea». Ilmselt on kasuks tulnud viimane menetluspraktika, mille käigus kirjutatud diplomitööd seostuvad konkreetsete probleemidega ja omavad kõik vähemal või suuremal määral praktilist tähtsust. Ka kaugõppeüliõpilaste tööde tase on ühtlaselt kõrge. Retsensentide arvamust mööda on õnnestunult valitud teemad: mitmed uuritud küsimustest pole seni veel leidnud küllaldast käsitlemist, mistõttu diplomandid on ära teinud tänu vääriva töö.»

Poliitökonoomia riigieksamist rääkis meile dotsent Ülo Vanaaseme: «Bioloogia-Geograafiateaduskonna geograafiaosakonna 23 statsionaarsest ja 5 kaugõppeüliõpilastdiplomandi sooritasid 23. ja 24. mail riigieksami poliitilisest ökonoomiast.

«Väga heaga» hinnati 8 üliõpilase teadmisi. Marksistliku majandusteooria põhjaliku tundmise ja oskusega kasutada oma teadmisi majanduse arengutendentside analüüsimisel paistsid eriti silma diplomandid Jaak Lokk, Merike Kikre ja Aide Laene. Kaugõppijaist sai «väga hea» Hele Leesmäe. Hinne «hea» märgiti 15 üliõpilasele, ülejäänud viiele rahuldav, sooritamata ei jäänud eksam kellelgi.

Mõnede vastajate puuduseks luges eksamikomisjon üliõpilaste vähest oskust kasutada oma teoreetilisi teadmisi rahvamajanduse arendamise põhisuundade, majanduspoliitika ja majandusprobleemide analüüsimisel.

Diplomandidele, kellel vastavas aines riigieksam alles ees seisab, peab soovitama eriti põhjalikult NLKP XXIV kongressi otsustega tutvumist. Seal leiavad käsitlemist NSV Liidu rahvamajanduse arengu kõige aktuaalsemad probleemid käesoleval viisaastakul. Ikka annab tunda see, et kunagi õpitud marksismiklassikute teoseid ei peeta vajalikuks eksami eel üle vaadata.

Järgmistena astuvad eksamilaua ette Majandusteaduskonna diplomandid.

Kevadpidu

Eelmisel nädalavahetusel peeti Vorbusel kombekssaanud metsapidu. Rahvast rohkem kui kunagi varem, päikest rohkem kui kunagi varem. Üks päris pruun mees — Märt Kubo nimelt — kõneles sellest päevast

ET:

hommik olnud vihmalubav. Pasunamehed käinud küll ühiselamuid üles hüüdmas, võetud aga natuke kahtlevalt vastu. Lauluväljakult viinud Ivan Sussanin (Tõnu Tamm) rahva Vorbuse suunas. Kergeusklikke leidunud ometigi rohkesti ja jõutud lõpuks tõesti tuttavasse paika. Vorbusel olnud taevas selge, olnud kohe terve päeva. «Kuubi ja Kera» kava läinud kenasti nagu alati. Muusikat teinud Tõnu Tepandi koos Tiiu Tepandiga, Kolla koos lõõtsmoonikuga ja Kruusaaugus peetud naiste jalgpallimatš (eelmisel nädalavahetusel peetud keemikute jalgpalliturniiri parimad kohtunud taas). Võetud päikest, söödud suppi. Hilisemad äratulijad saanud vihmagi.

Komitees peetud veel pärast plaan, et suurema rahvahulga liikumapanemiseks võiks kevadpidu tulevikus ka kui üks pisike, oma ülikooli laulupidu välja näha.

Vorbuse peo korraldamise mured kandnud peaasjalikult füüsikaüliõpilane Avo Meerits.

Ei siin aita piilumine: võta süda rindu aga, ära seisa ukse taga, julgel sammul sisse mine!

Selgusid tõlkevõistluse võitjad

22. mail toimunud pidulikul koosolekul tehti kokkuvõtteid lõppenud üleülikoolilisest tõlkevõistlusest «1972». Avasõna oli žürii liikmel Jüri Talvetil, kes rõhutas germaani-romaani filoloogia osakonna komsomolibüroo algatuse tähtsust, vaagis selle ürituse edasisi perspektiive ja võrdles tänavust konkurssi mullusega. Žürii nimel esitas tõlgete sisulise analüüsi saksa keele kateedri õppejõud Mari-Ann Palm. Seejärel toimus ümbrikute avamise tseremoonia. Hindamiskomisjoni esimees dots. kt. Urve Lehtsalu tegi teatavaks otsuse, mille kohaselt seekord anti välja üks esimene, kaks teist ja kolm kolmandat auhinda.

I auhind (30 rubla) kuulus eesti filoloogia V kursuse üliõpilasele Anu Saluäärele (märgusõna «Exitus») J. Fridegårdi rootsikeelse jutustuse «Võõrad suled» vahenduse eest.

II auhind (á 20 rbl.) väärilisteks tunnistati IV kursuse saksa filoloogi Salme Masti (märgusõna «Kassiopeia») ja IV kursuse eesti filoloogi Väino Klausi märgusõna «Julius») tööd: W. Borcherti «See on meie manifest» (saksa k.) ja W. Kyrklundi «Auruteerull» (rootsi k.).

III auhinna (á 10 rubla) saajad olid kõik saksa fil. IV k. üliõpilased, tööd olid kõik tõlgitud saksa keelest. Need olid Erika Kärner (märgusõna «Santos») — W. Borcherti «Kohv on defineerimatu»; Liia Rammula (märgusõna «Rammikar») — H. Hesse «Muinasjutt korvtoolist» ja M. Bollingeri «Helliklaps»; ning Helgi Pihlak (märgusõna «Naak») — J. Bobrowski «De homine publico» ja «Hiirte pidu».

LÄHEMAT KIRJUTIST TÕLKEVÕISTLUSE TEEMAL ON OODATA MEIE AJALEHE JÄRGMISES NUMBRIS.

Tõlkevõistluse žürii

1:1 ehk kes jääb majas peremeheks

Kes möödunud laupäeva õhtul klubis juhtus olema, teab hästi, et võim läks vägisi koolipoiste ja poisikeste kätte. Taolised juhud pole viimasel ajal harvad, nii et võib rääkida mõningatest tendentsidest. Kui aasta tagasi meie kohvik publiku puudust tundis ja klubi üliõpilastest pungil täis oli, siis võime jälgida, et kohvik on n.-ö. peal ja klubi all. Seda üliõpilaste silmis. Et raudteeklubis kestab remont, siis on selle tavalised külastajad asunud otsima uusi jooma- ning tantsukohti. Nõrgaks lüliks osutus üliõpilaste klubi. Pealetung oli otsene ja ilma tuntava meiepoolse vastupanuta. Seetõttu pole midagi imestada, et üliõpilasaktiiv viimasel ajal klubi suhtes rahulolematuse tundemärke avaldas.

Milles siis ikkagi asi?

Koolipoisid ja-tüdrukud on ju ennegi tudengite pidudel käinud. On küll ja võivad ka edasi käia, kui nad alluvad samadele nõuetele, millistele üliõpilased. Paraku aga võtavad õpilased ja muidu linnanoored (neist mõned niisama logardid) klubi kui kohta, kus saab v a s t u t a m a t u l t ja k a r i s t a m a t u l t end täis juua, pudeleid purustada, saalis suitsu tõmmata ja muid kõlvatusi teha. Mõnedele hulgustele on saanud selgeks, et klubisse võib pääseda kas otserünnakuga uksevalvele või siis akende ja keldri kaudu. Näiteks tulid pühapäeval mõned kontvõõrad kohale pool kuni kolmveerand tundi varem, peitsid end keldrisse ja ootasid, millal õlut müüma hakatakse. Analoogilisi näiteid võiks veel teisigi tuua.

Ka pühapäeva õhtul kippus lugu vana viisi minema. Vähemalt esialgu. Tudengite enamus vaatas nukralt, kuidas poisikesed ilma tegid. Kui õlle müük ajutiselt seisma tuli panna, siis leidus küllalt neid, kes nõudsid võõraste väljaviskamist. Ise nad taolist «musta» tööd muidugi tegema ei hakanud. Ei tea, kas laiskusest või usust, et klubil on oma miilitsatöötajad. I s e tuleb käed külge panna! Leidus siiski ka julgemaid ja tugevamaid. Ja pühapäeva õhtul sai teoks omalaadne ja juba varem küpsenud plaan. Pärast avalikku lavalt mahateatamist, et kõik mitteüliõpilased peavad lahkuma, asus tööle grupp üliõpilasi Kekultuuriteaduskonnast, abiks teistegi teaduskondade poisid. Mehed olid pikad ja tugevad, seetõttu sai tunni ajaga enam-vähem talutava korra majja. Tundus, et üliõpilased toetasid seda aktsiooni.

Selge peaks olema see, et klubis korra hoidmine sõltub igaühest meie seast. Võitluses korra pärast otsustad asja just Sina, tudeng, kes Sa tahad klubis veidike tantsida, rahulikult pudeli õlut juua ja lõpuks terve nahaga ära tulla. Praktika tõestab, et noorukid alluvad nõuetele, kui leidub vaid nõudjaid ja kui seda tehakse järjekindlalt.

Veel mõned mõtted, mis koorusid vestlusest üliõpilasaktiiviga:

1. On vaja rangelt iga kord ja igaühelt nõuda üliõpilaspileti esitamist pääsme ostmisel ja klubisse sisenemisel. Poolikud abinõud siin asja ei paranda.

2. Ventilatsioon tuleb seada nii, et klubi alumise korruse aknaid saaks püsivalt sulgeda. Vaatlusandmete kohaselt pääseb iga kord just sel teel klubisse mitukümmend ilma piletita tundmatut.

3. Klubi juhtkond saaks kasutada õhtuti abijõuna neid, kes omavad vaba pääset ja on seetõttu kahekordselt klubi peremehed. Rahvamalevlased pole suutnud korda hoida, kuigi nad on ühel või teisel korral ja kohas abi andnud. Tundub, et julgusest ja nõudlikkusest jääb puudu (mis on muide mõnigi kord ka noorte miilitsameeste nõrk koht). Kohalolek iseenesest ei taga veel distsipliini.

4. Igal õhtul peaks «Mefistos» korrapidaja olema (klubi nõukogu on?). Praegune puhvetipidaja müüb õlut kahjuks igaühele, ka päris purjus poisikestele. Temale on tähtis kassa, korra ja korralikkuse mõiste aga ilmselt väga ähmane. Klubis liiguvad igal õhtul aeg-ajalt klubi teenistujad (kütjad, koristajad), üpris purjus.

5. Järgmine käik tehakse järgneval peoõhtul. Kelle kasuks? Komsomolikomitee kutsub kõiki üliõpilasi üles võtma võitlevat hoiakut klubi märgiau taastamiseks.

Komsomolikomitee tänab üliõpilasi, kes klubis korraloomisel mehiselt abiks olid.

Ilmar Kütt (Kehakultuuriteaduskond, IV k.), Ott Sool (Kehakultuuriteaduskond, IV k.), Ain Lembavere (Kehakultuuriteaduskond IV k.), Ilmar Kalle (vilistlane), Eiki Zernask (Majandusteaduskond, V k.), Nils Valdre (Arstiteaduskond, IV k.), Ilmar Tamm (Arstiteaduskond, IV k.), Ib Lamp (Kehakultuuriteaduskond, V k.), Peeter Kudu (Arstiteaduskond IV k.).

M. KUBO

MEIE SUHTLEMISKULTUURIST

Kui inimene on pärast ülikooli lõpetamist ainult hea spetsialist, on ülikool talle andnud väga vähe. Peale korraliku erihariduse peaks tudeng viie ülikooliaasta jooksul omandama iseseisva maailmapildi, suhtlemisoskuse, ilma milleta ta edasises elus on täiesti abitu. Spetsialisti ettevalmistamisest ja sellega kaasnevatest probleemidest on viimasel ajal palju juttu olnud. Allpool oleksid avaldatud mõningad mõtted ülikoolihariduse «teise poole» kohta, mida põhiliselt saadakse mitte auditooriumides-laboratooriumides. On ju ilmne, et selle «hariduse» osatähtsus, mida tudeng saab kohvikus, ühiselamutes, ülikooli ringides ja klubides, pole sugugi vähem tähtis tema tulevaseks eluks kui erialane ettevalmistus.

Ülikoolis ei peeta loenguid käitumiskultuurist, viisakast suhtlemisest jms. Ning vaevalt ainuüksi loengutega olukorda parandaks — juhtub ju liiga sageli, et tudengil tekivad ületamatud raskused noa ja kahvli kasutamisel või et tekkel ei tõuse isegi peahoone kolmandal korrusel tervitamaks vastutulevat õppejõudu. Nähtavasti on paljude õpetavate-kasvatavate ettevõtmiste kõrval unarusse jäänud seltskondlik käitumine. Siin tarvilike viiumuste omandamisel peaks tingimata üliõpilase vaba aja kasutamises oma koht olema. Ka eriala seisukohalt on suhtlemisoskus hädavajalik. Tänapäeva teaduse integreeritud iseloom ei võimalda olla edukas oma erialal ilma teadmisteta teiste erialade saavutustest. Kuidas on praegu olukord üliõpilaste vaba aja sisustamisega, mida tudengid teevad, õigemini, mida nad saavad teha?

Kohti, kus erinevate teaduskondade üliõpilased kokku puutuvad, on põhiliselt kaks — kohvik ja klubi (teaduskonniti majutamine jättis intris kontaktivõimaluse minimaalseks). Kohvikus on kohti 120, üliõpilasi on meil 4500. Klubi hakkab millegipärast muutuma keskkooliõpilaste lõbustuskohaks. Üliõpilaste hulgas pole eriti populaarne ei üks ega teine. Tegutsevad ka mitmed üleülikoolilised ringid-klubid (looduskaitsering, RSR), nende liikmeskond on aga küllalt väike ja tegevus spetsiifiline. Nii jäävadki üle linna lõbustusasutused, põhiliselt aga neile, kes 35-rublalisele stipendiumile olulist lisa saavad. Peamisteks «seltskondliku elu» ülevalhoidjateks on siiski «labrakad» intrites või erakorterites ning vahetevahel ka linna lõbustusasutustes — sealt siis sünnibki seltskonnakultuur. «Labrakate» illegaalsus ja restoranikülastustega kaasnevad majanduslikud raskused pole suutnud neid lõbustus- ja lõdvestusvorme kaotada. Nähtavasti sellepärast, et pole midagi asemele pakkuda. Probleem on oluline. Võimalike lahendusvariantide tutvustamine võiks toimuda ka ajalehe «TRÜ» vahendusel!

Ü. JÄRVIS,
V k. üliõpilane

Kolm päeva Lahemaa rahvuspargis

Võidupüha paiku toimus ajalooringi arvult üheteistkümnes suur õppeekskursioon. Seekordseks uudistamisobjektiks oli rajamisel olev Lahemaa rahvuspark. Nagu kombeks on saanud, avas ekskursiooni Sulev Vahtre pidulik avakõne, mille põhjal esmakordselt kaasasõitjad pidid saama täieliku ettekujutuse ekskursioonikorraldusest. Plaanid ühisteks päevadeks võeti üksmeelselt vastu ja valiti tähtsamad funktsionärid.

Ajalooringi ekskursioonidele on omane põhjalikkus ja detailsus marsruudi koostamisel. Kuulaja ei upu faktide ummikusse. Sõidugraafikus vaheldub tähelepanu ja mälu vajav objekt kauni loodusliku paigaga.

Üle kõige oleme selle sõidu puhul tänulikud ajaloo-osakonna vilistlasele Anne Kurepalule, kes töötab nüüd Lahemaa rahvuspargi ajalookonsultandina. Juba esimesel päeval võttis ta meid oma hoole alla ja avas koduselt meie jaoks üsna võõra maailma.

Nii sõitsime läbi rannakülade. Jätsime seljataha Käsmu, Võsu ja Karepa, kus iga märk annab tunda suurtest meresõitjatest ja vahvatest kaptenitest.

Pea iga majapidamine peidab hinnatud väärtusi. Meie tulekuks olidki Vergi lähedal Kaarlirahva talu inimesed aitadest huvitavama välja otsinud. Selliste eksponaatide üle tunneks uhkust iga muuseum. Ja nagu kokkuvõtteks päeva jooksul nähtust tegime peatuse Kotkamäel von Pahlenite monumendi juures, kust korraga avanes vaade kolmele lahele ja kahele poolsaarele.

Õhtu veetsime oma lahke perenaise Anne nüüdses kõdus Altjas. See on Uuetalu talu, mis kuulub rahvuspargi valdustesse. Anne ei tohi väga helde ollagi küllakutsetega, tulejaid on isegi liiga: lubasime ka kõik tagasi minna.

Mahu sadamas toimus traditsiooniline võistlus lutsuviskamises. Võistluse võitis ainus sisemaalt pärit osavõtja Sulev Vahtre, kes kolme viske kogusummaks saavutas 21 silma. Kurb oli vaadata eksmeistrit Helmut Piirimäed. Aga sport on ju julm!

Pidulikele lõpusõnavõttudele toetudes võib öelda, et ajaloolased on ikka üks tubli rahvas. Sellest annab tunnistust tõsiasi, et õppejõudude töökoormem ekskursioonil iga aastaga vähenevat.

Sõidu organiseerimisraskusi kandsid Ain Lavi ja Tiit Rosenberg. Mahukamad ettekanded olid Anu Tammeraiul, kes läbitud kohti ise kõige enam tundis. Ajaloolaste auks tuleb tunnistada nende külalislahkust. Ainsa eesti filoloogina ei tundnud ma end sugugi valge varesena. Aitäh selle eest!

Kõik oli väga tore. Külma tuult ei mäleta, suurt naela kummis ei tule nagu meeldegi.

Ootame ajalooringi 12. suurt ekskursiooni. Võib-olla et Karjalamaale?

TIIA RÖÖMUS

Venia legendi

2. VI 1972. kell 14.15 toimub üt. aud. 108 loogika ja psühholoogia kateedri dots. kt. K. T o i m i loeng. «Õppimispsühholoogia teoreetilised alused».

* * *

2. VI 1972 kell 12.15 toimub üt. aud. 108 loogika ja psühholoogia kateedri dots. kt. M. K o t i k u l o e n g teemal:

«Инженерная психология — её проблемы и методы».

K. SIILIVASK
Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaan

HUVITAVAT STATISTIKAT

On üldtuntud tõsiasi, et nõukogude võimu aastatel on meie vabariigi tööstus sammunud hoogsalt ülesmäge. Vennasvabariikide ühtses peres on Eesti NSV kujunenud töötleva tööstuse arenenud piirkonnaks, mille tootmistegevuse paljud näitajad on auväärsel kohal kogu suure Nõukogude Liidu ulatuses. Järgnevalt sellest pisut konkreetsemalt.

Statistika andmetel on Eesti NSV toodetud rahvatulu tasemelt ühe elaniku kohta teiste liiduvabariikide hulgas esikohal. 1968. a. oli NSV Liidu keskmine 1017 rubla, Leedu NSV-s 1122 rubla, Läti NSV-s 1399 rubla, Eesti NSV-s 1409 rubla.

Ühe elaniku kohta toodetud koguselt oleme esikohal põlevkivi, mitmete ehitusmaterjalide (eterniit, katusekatted jt.), ekskavaatorite, naftaaparatuuri, kalapüügi, puuvillase riide, paberi, või, liha, konservide, nahkjalatsite ja elektrienergia tootmise alal.

Tootmise absoluutkoguses on meie vabariik teiste vennasvabariikide hulgas üksikutel aladel järgmistel kohtadel (klambrites on antud ENSV osatähtsus NSV Liidu vastavas toodangus): põlevkivi — I kohal (77,0%), põlevkivi ja kivisõegaas — II kohal (34,0%), pehmed katusekatted — III kohal (31,0%), puuvillane riie — III kohal (2,8%), paber — IV kohal (2,6%), kalapüük — V kohal (4,0%), puitkiudplaadid — V kohal (1,6%). Elektrienergia tootmises oleme VII kohal (1,4%), samuti või valmistamises (2,2%), tsemendi ja piima tootmises VIII kohal, liha tootmises IX kohal.

Tartu Ülikooli esimene kuraator **Friedrich Maximilian Klinger**

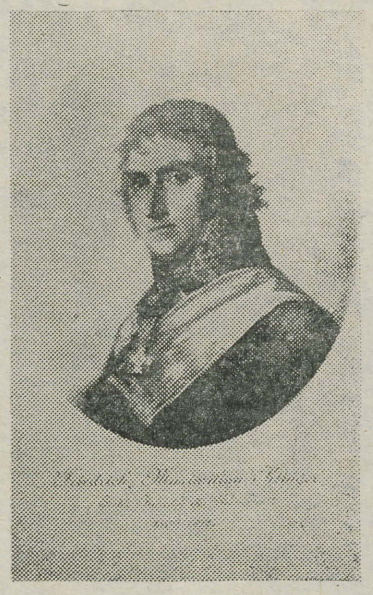

17. 2. 1752—13. 2. 1831

«Pesunaise pojast tsaaririigi kindral-leitnandiks ja juhtivaks haridustegelaseks» — nii võiks pealkirjastada teost Fr. M. Klingeri elust ja loomingust. Kahjuks tuleb veel kaua oodata niisuguse teose ilmumist eesti keeles. Kuid ometi oli Klinger üks määravamaid isiksusi 1802. a. taasavatud ülikooli algusaastail ja pealegi veel ainus silmapaistev Lääne-Euroopa kirjanduse suurkuju, kes on tihedalt seotud meie ülikooliga.

Vaese lesknaise poja tee kindralleitnandi paguniteni polnud sugugi kerge. Vaene lapsepõlv Mainiäärses Frankfurdis. Alaline võitlus leiva ja hariduse eest. Suur huvi kirjanduse vastu. Saksa tormlejate ja tunglejate, selle noorteliikumise silmapaistev liige. Sõprus Goethega. Suur lugupidamine Shakespeare'i loomingu vastu. Vaimustumine Jean-Jacque Rousseau õpetusest. Õpingud Giesseni ülikooli õigusteaduskonnas. Vastumeelsus kuiva õppeaine ja üliõpilaste joomingute ning mõttetu mürgeldamise vastu. Aastaid kestvad asjatud püüdlused leida lugematuteks vürstiriigikesteks killustatud Saksamaal teenistust, mis vastaks andele ja võimetele, mis võimaldaks äraelamist ja tänuvõla tasumist emale ja õdedele. Lakkamatu viljakas kirjanduslik looming. Lahkhelid Goethega. Näidendid, mis võitlevad feodaalsete ja kiriklike igandite, igasuguste eelarvamuste vastu, nende inimeste õiguste eest, keda kehtivad eelarvamused on õigustest ilma jätnud. Lõppeks majanduslike murede lahenemine seoses käsundusohvitseri koha saamisega vene troonipärija, hilisema tsaar Paul I õukonnas. Suur reis läbi Venemaa ja Lääne-Euroopa riikide troonipärija saatjaskonnas. Armastatu surm. Jätkuv kirjanduslik looming Katariina II poolt tagaplaanile surutud troonipärija õukonnas. Loobumine draamažanrist ning filosoofiliste romaanide tsükkel, kus kümme erinevat romaani on pühendatud ühe idee teenistusse (kavandatud 10 romaanist ilmus 9, kümnenda moodustas aforismide kogu «Tähelepanekud ja mõtted»). Nagu näidendeis nii võitleb Klinger oma romaanideski väsimatu kirglikkusega igasuguse korra vastu, mis võimaldab ühe inimese ekspluateerimist teise poolt, ükskõik missugusel kujul see sünnib. Kirjutatuna võõral maal, võõras keeles, saadab Klinger oma teosed anonüümselt ja võltsitud ilmumisandmetega (selleks sunnib teda tema teenistuslik seisund) teele nagu pudeliposti, teadmata, kas ja millal nad adressaadini jõuavad.

Aeglane, kuid pidev tõus auastmeis teenitud aastate eest. Hoidumine kõigist õukonna intriigidest, range piirdumine vaid ettekirjutatud kohustustega. Põlgusega segatud viha tsaariõukonna vastu. «Ma arvasin, et vana Tacitus liialdas, aga see, mis ma olin sunnitud siin nägema, paneb mind arvama pigem vastupidist,» kirjutab ta hiljem oma «Tähelepanekuis ja mõtteis». Sümpaatia vene lihtrahva vastu. Abiellumine venelannaga. Ainus rõõm: andekas poeg. Ainus lootus: koguda õukonnateenistuses küllaldane kapital, mis võimaldaks pöörduda kodumaale sõltumatu mehena. Üksikud mälestusväärsed vestlustunnid Peterburi sattunud saksa literaatide ja saatkonna liikmetega. Näib, nagu sellisel elul ei tulekski lõppu.

Siis aga toimub juba 50. eluaasta ületanud Klingeri lühike tähelend. Tsaar Aleksander I esimestel valitsemisaastatel näib algavat uus epohh. Noorele tsaarile meeldib mängida liberaalset valitsejat ja ta esimesi valitsemisaastaid tähistabki rida sellekohaseid reforme. Klinger pole ainukene, kes sellega seoses hellitab suuri lootusi. Ta kutsutakse kaasa rääkima rahvahariduse ja sõjalise kasvatuse küsimustes. Ühes kirjas loetleb ta 9 ametit, mis kõik on seotud hariduselu korraldamisega. Üheks neist on Tartu Ülikooli ja Tartu õpperingkonna kuraator, kellele alluvad Eesti-, Liivi-, Kura- ning tollal Venemaa koosseisu kuulunud Soome kubermangude kõik koolid ja õppeasutused. Sellele kohale määrati ta Tartu Ülikooli esimese rektori G. F. Parrot' soovitusel. Arvatavasti oli Parrot'l võimalus pikemaajalise Peterburis viibimise ajal, mil töötati välja Tartu Ülikooli asutamise akt, tutvuda küllaldaselt Klingeri vaadetega ja tema isiksusega, et leida mõttekaaslane, kes toetaks Peterburis tema püüdlusi ja soove taasavatud ülikooli organiseerimisel. M. Riegeri poolt avaldatud Klingeri ja Parrot' kirjad kõnelevad ilmekalt mõlema mehe vaadete ühtsusest ja püüdlustest, nende lootusrikkast teotahtest ja teineteisemõistmisest. Nad mõlemad nägid Tartu ülikoolis mitte ainult «Landesuniversität'i», mis rahuldaks vaid Balti kubermangude nõudeid, vaid õppeasutust, millel peab olema kindel koht kogu Vene riigi haridussüsteemis ja mis valmistaks ette kõrgema haridusega eriteadlasi kogu riigi jaoks. Mõlema arvates polnud ülikool kohaks, kus privilegeeritud seisuste noormehed saaksid vabalt ja rõõmsalt aega veeta, nagu muuseas ka mõnda loengukursust kuulates, vaid asutuseks, mis valmistab ette tulevasi teadlasi, riigimehi ja ühiskonnategelasi. Neile mõlemale oli iseenesestmõistetav, et iga haritud inimene on ühtlasi ka ühiskonnategelane. Nad mõlemad taotlesid ühtset, mõisnikest ja kirikust sõltumatut riikliku haridussüsteemi, alates vallakoolidest kuni professorite instituudini. Kuid esimestele edusammudele järgnevad peagi tagasilöögid. Ajutiselt tagaplaanile tõrjutud reaktsioon asus visalt ja üha kindlamalt pealetungile. Ei õnnestu talurahvakoolide allutamine ülikoolile ega seminaride avamine talurahvakoolide õpetajatele. Selgus, et vaid vähesed kolleegid (Morgenstern, Jäsche, Krause ja mõned üksikud veel) mõistavad ja toetavad Parrot' ja Klingeri püüdlusi. Enamik professoreist pühendab oma jõu ainult õppetööle, või mis halvem, kulutab seda omavahelistes intriigides. Üliõpilaste distsipliin jättis soovida, seades sageli hädaohtu ülikooli omavalitsuse.

(Järgneb)

MEIE JUUBILARID

Hilda Peegel

30. mail tähistab oma 70. sünnipäeva ja 25 ülikoolis töötamise aastat üldfüüsika kateedri preparaator Hilda Peegel.

Juubilar on sündinud 30. mail 1902 Viljandimaal Taevere vallas koolmeistri tütrena. Sajandi algul asuvad vanemad elama Moskvasse, kus isa töötab õmblusmasinate kaupluse ärijuhina, pärast Oktoobrirevolutsiooni ametnikuna küttekontoris. 1920. a. opteerub perekond Eestisse, Tartusse. Siin lõpetab H. Peegel 1927. a. Tartu Vene gümnaasiumi. Sama aasta sügisel asub ta õppima Tartu Ülikooli Matemaatika-Loodusteaduskonda matemaatikaosakonda, kust aga 1934. a. on sunnitud viimaselt kursuselt lahkuma majanduslikel põhjustel. H. Peegel hangib endale elatist järeleaitamistundide andmisega ja masinkirjatööga. 1941.—1947. a. töötab ta kantseleiametnikuna Vabariiklikus Tartu Närvikliinikus Maarjamõisas. Alates 1. aprillist 1947. a. on H. Peegel töötanud ülikooli üldfüüsika kateedri laborandina ja. juba pensionärina alates 1970. a. maist tänaseni sama kateedri preparaatorina.

Kogu oma pika teenistusaja kestel ülikoolis on ta olnud eeskujulik töötaja, tehes oma tööd erakordse täpsuse ja suurima hoolikusega. Tundes peale eesti ja vene keele mitmeid võõrkeeli, on H. Peegel olnud väärtuslikuks kaastööliseks kateedri ning Aeroionisatsiooni ja Elektroaerosoolide Laboratooriumi kirjavahetuse redigeerijana ja masinakirjutajana.

TRÜ ametiühingu liikmena on H. Peegel täitnud alati laitmatult Punase Risti ja sotsiaalkindlustuse voliniku ülesandeid.

Tööülesannete hoolika täitmise ja kõrge kohusetunde eest on Hilda Peeglile rektori käskkirjaga korduvalt avaldatud kiitust.

Kolleegidega on juubilaril olnud kõigiti hea läbisaamine. Oma alatise abivalmiduse tõttu on ta pälvinud kõigi kaastöötajate siira tänu ja lugupidamise.

Soovime Hilda Peeglile hüva tervist ja veel palju rõõmurohkeid aastaid!

KOLLEEGID

Jüri Jegorov

Jüri Jegorov sündis 24. mail 1922. a. Tallinnas maalikunstniku perekonnas. Lapsepõlve veetis ta vanemate talus Aruküla lähedal. Alg- ja keskhariduse omandas Tallinnas, õppides 1930.—1941. a. II poeglaste kommertskoolis (end. reaalkool). Alates 1940. a. augustist oli J. Jegorov üks komsomoli rakukese organiseerijaid koolis, tegutsedes ühtlasi Tallinna Noorte Maja juhatuse liikmena. 1941. a. juuli esimestel päevadel astus J. Jegorov vabatahtlikult Punaarmeesse ning saadeti kohe rindele, sai haavata ja demobiliseeriti 1942. a. mais. 1942.—1944. a. õppis ta NSV Liidu Väliskaubanduse Instituudis Moskvas, selle järel kuni 1946. a. NSVL Välisministeeriumi Kõrgemas Diplomaatia Koolis. Pärast töötamist NSVL Välisministeeriumis suunati ta alates 1. X 1947. a. pedagoogina tööle Tartu Riikliku Ülikooli Õigusteaduskonda. 1950. a. kaitses ta Moskvas kandidaadidissertatsiooni Balti ja Skandinaavia riikide neutraliteedi ajaloo kohta. 1951. aastal astus J. Jegorov NLKP ridadesse. Dotsendi kutse omistati talle 1962. a. Pedagoogina on ta lugenud kuni tänaseni NSVL ja välisriikide riigi ja õiguse ajalugu, varem välisriikide majandust ja poliitikat, rahvusvaheliste suhete ajalugu jm. ained.

J. Jegorov on aktiivselt osa võtnud ühiskondlikust elust, olles 1959—1970 TRÜ alalise agitpunkti juhataja, mitme teadusliku nõukogu liige, ENSV abielu- ja perekonnakoodeksi koostamise komisjoni liige, ÜTÜ auliige. Ta on pidanud sisukaid loenguid Vabariiklikus Parteikoolis ning marksismi-leninismi õhtuülikoolis.

Juubilari teaduslikud publikatsioonid ja õppevahendid käsitlevad riigi ja õiguse ajalugu, nende seas on kaasautorluse alusel Moskvas 1967. a. ilmunud NSVL riigi ja õiguse ajaloo õpik.

Vaba aega veedab juubilar jalgsimatkadel, jalgrattal, suuskadel või joostes.

Loodame, et Jüri Jegorov kõike seda niisama innukalt jätkab veel palju aastaid!

Kolleegid Õigusteaduskonnast

Ervin Kivimaa

20. mail sai 50-aastaseks NLKP ajaloo kateedri dotsendi kt. Ervin Kivimaa. Seda rahulikku, alati tasakaalukat pedagoogi tunnevad kolleegid ja üliõpilased rohkem kui 10 aastat, mil ta on töötanud ülikoolis. Mõned iseloomulikud daatumid E. Kivimaa elust, mis meie rahva ajaloo taustal ei vaja erilist kommenteerimist: keskkooli lõpetamine — kevad 1941, kommunistlikku noorsooühingusse astumine — sügis 1940, Nõukogude armee — 1941—1945, kommunistliku partei liige — 1945.

Sõjajärgsetel aastatel tegi E. Kivimaa nõukogude ja parteitööd Otepääl. Järgnes hariduse täiendamine ja seejärel pedagoogiline tegevus. 1953. aastast uuesti parteitöö Tartu linnas. 1956—1961 oli E. Kivimaa EKP Tartu Linnakomitee sekretär. 1961. aastast alates töötab juubilar TRÜ NLKP ajaloo kateedris. Õppetöö kõrval uuris ta EKP tegevust vabariigi põllumajanduse kollektiviseerimise ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Sisuka dissertatsiooni kaitsmine toimus 1970. aastal. Nagu ülalpool öeldud, on E. Kivimaale vahest kõige omasem tasakaalukus ja visadus, tegutsemise sihikindlus. Neid loomujooni säilitab juubilar ka siis, kui kolleegidel raskes olukorras närvid n.-ö. üles ütlevad. Seepärast on ühiskonnateaduste kateedrite kommunistid mitmel korral usaldanud oma organisatsiooni juhtimise temale.

Kolleegid soovivad, et järgneval poolsajal nende mehetegude loetelu oleks vähemalt niisama pikk või ka poole pikem!

Kolleegid

ÕPI ÕPPIMA!

Tänapäeval pole mingit kahtlust, et õppimine vajab õppimist. Eesmärk on lühema aja ja väiksema jõukuluga saavutada paremaid tulemusi.

Toome allpool mõned nõuded, millele peab vastama õppimine, eriti täiskasvanud inimesel (üliõpilasel).

1. Õpi nagu täiskasvanu, aga mitte nagu laps!

Laps õpib rohkem mõistete (teadmiste) salvestamise, aga täiskasvanu nende läbitöötamise teel.

Täiskasvanu õpib informatsiooni valiku, tihendamise ja seostamise kaudu. Kas Sul on v a l i k u k r i t e e r i u m? Mis on praegu õpitavas aines o l u l i n e? Kas seostad üksikfaktid üldiste seaduste tunnetamisega?

2. Vastamisest on rohkem kasu kui passiivsest lugemisest. «Kui ma kontsule ka kolmanda korra peale ajan, siis ei tohiks läbi põruda» — paraku need just «põruvad»! Korduv läbilugemine on palju vähem väärt kui aktiivne vastamine programmi või küsimustiku järgi. Kui pärast esmakordset õppimist tõesti meelde ei tule, siis peab (raamatust, konspektist) vaatama. Kuid tuleb ka kontrollida, kas midagi vahele ei jäänud.

3. Tööta välja oma näited, skeemid, kokkuvõtted (lühikonspektid)! Kui asi on selge, siis võib tuua kümme näidet illustreerimiseks. Skeem aitab palju üksikfakte meeles pidada.

Üliõpilane peab õppima ainet struktureerima, seda nägema seostatud tervikuna.

4. Ära karda pähe õppida reegleid, definitsioone, võõrkeele sõnu ja lauseid, eeldusel, et oled neist aru saanud!

Kas mälu või mõtlemine? Nii ei saa küsida. Selleks et mõtelda, on vaja teadmisi; selleks et omandada teadmisi, on vaja mõtelda.

5. Õpi oma mälu õigesti kasutama!

Mälu kui võime ei ole eriti treenitav. Aga oma olemasolevat mälu võib kasutada paremini või halvemini. Mõned juhised:

— kordamisel püüa saavutada suuremat täpsust, kiirust, hääldamise puhtust, mõistmise sügavust jne.;

— jaota kordamised pikemale ajale;

— ära looda viimase minuti tuupimisele;

— õpi pisut rohkem, kui hädapärast vaja; kulutatud aja saad nelja nädala pärast 10-kordselt tagasi;

— uut õppida on kergem kui ümber õppida;

— kui Sa ei hakka võõrkeelt purssima, siis ei hakka ka rääkima!

6. Raja õppimine võimalikult rohkem mõtlemisele!

Kuidas seda teha? Liigenda materjal, järjesta sisu ja olulisuse järgi! Süstematiseeri, struktureeri!

E. KOEMETS

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Õppejõud — 1944

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

Nii siis novembris-detsembris 1944. a. hakkasid meie ülikoolis õpetama 227 õppejõudu, neist 51 professorit ja 69 dotsenti ning vanemõpetajat. Kõik professorid olid endised Tartu Ülikooli õppejõud. Dotsentide ja vanemõpetajate nimestikus oli aga terve rida uusi nimesid, nende seas mõned üksikud eestlased, kes olid tulnud teiste vennasvabariikide kõrgematest koolidest (L. Roots, V. Reiman). Kogu õppetöö pidi toimuma eesti keeles, kasvõi selle pärast, et vene keele oskusega üliõpilasi oli äärmiselt vähe. Enamik uusi dotsente tekkis seoses NSV Liidu Kõrgemate Koolide Komitee poolt ülikoolile antud loaga kinnitada ajutiselt dotsentideks kodanlikul ajal teadusliku kraadi omandanud isikud. Nende lõplik kinnitamine dotsendiks pidi toimuma hiljem Kõrgema Atesteerimiskomisjoni kaudu NSV Liidus kehtinud korra kohaselt.

Ka käesoleva mälestuste sarja avaldaja kinnitati juba algusest peale dotsendiks, kuid dotsendiks v a l i m i s e salajane protseduur toimus TRÜ õpetatud nõukogus alles 1946. a. aprillis ning kinnitamine Kõrgemas Atesteerimiskomisjonis sama aasta novembris. Peab nimetama, et esimestel aastatel oli loengute pidamine erandkorras lubatud ka mõnedele assistentidele.

Pedagoogiline töö on lahutamatult seotud ideoloogilise kasvatustööga, selles vaimus, nagu vastav ühiskonnakord seda nõuab. Nii on see olnud sajandeid ja kõikjal, nii saab ka edaspidi olema. Iga ühiskond vajab, et kasvav generatsioon oleks liha tema lihast ja veri tema verest. Seega tuli meil mitte ainult niisama «kuivalt» õpetada oma eriala, vaid õpetada, toetudes marksistlik-materialistliku filosoofia põhitõdedele.

Enamik noorema generatsiooni õppejõude, eriti aga õppejõud, kes tegid läbi vastava «kasvatuskuuri» koonduslaagrites, samuti ka need, keda okupatsiooniajal ülikoolist välja kihutati (neid oli 40 isikut), ei vajanud erilist selgitust ideoloogilise töö tähtsusest. Küsimus seisnes vaid selles, kust saada vajalikke filosoofilisi teadmisi? Marksismi klassikute teoseid eesti keeles oli väga vähe. Aga need kaksteistkümmend kahetunnist loengut ÜK(b)P ajaloo lühikursust, mida ülikooli aulas 1941. a. kevadsemestril külalislektorina nii hiilgavalt pidas dotsent Kogan, ja samal ajal peetud kümmekond loengut dialektilisest materialismist prof. O. Steini poolt ei saanud ju veel anda meile vajalikke teadmisi materialistliku maailmavaate valdkonnas.

Mõnevõrra keerulisem oli olukord paljudel juhtudel vanema generatsiooni õppejõududega. Hulga aastaid olid nad kohusetruult töötanud kodanlikus ühiskonnas, õpetanud ning teinud teaduslikku tööd nii, et isegi roosakat varjundit ei saanud nende tegevusele keegi ette heita ja nüüd siis tuli... seostada «puhast» õppetööd päris «punase» ideoloogiaga!

See ei tahtnud kuidagi mahtuda nende «puhta südametunnistuse» raamidesse ja pääsemist kujunenud olukorrast nähti t e a d u s e a p o l i i t i l i s u s e kontseptsioonis. Sellest seisukohast püüti üsna vintskelt kinni pidada, mõistmata, et apoliitilisus on just vastasleeri huvides edukalt rakendatav poliitika. Suurepäraselt kirjeldas taolist mentaliteeti ja selle tulemusi August Jakobson oma dramaatilises jutustuses «Elu tsitadellis».

Partei oli teadlik niisuguste meeleolude levikust mitte ainult ülikooli vanema õpetlaskonna, vaid meie vanema haritlaskonna seas üldse ning pidas otstarbekohaseks korraldada vajaliku selgitustöö läbiviimiseks ülevabariigiline haritlaste kongress Tallinnas (28. jaan. 1945. a.).

13,5 m^2 ulatuses, rektoraadi liikmed koguni lisatoa.

Alates novembrist kehtestati Tartus kahesugused toidunormid — töölistele ja teenistujaile. Töölistele oli ette nähtud kuu kohta leiba — 15 kg, liha — 1,8 kg, tangaineid — 1,2 kg, rasvaineid — 400 g, suhkrut — 400 g. Teenistujate normid olid väiksemad: leiba — 12 kg, liha — 1,2 kg, rasvaineid — 300 g, tangaineid — 600 g, suhkrut — 300 g.

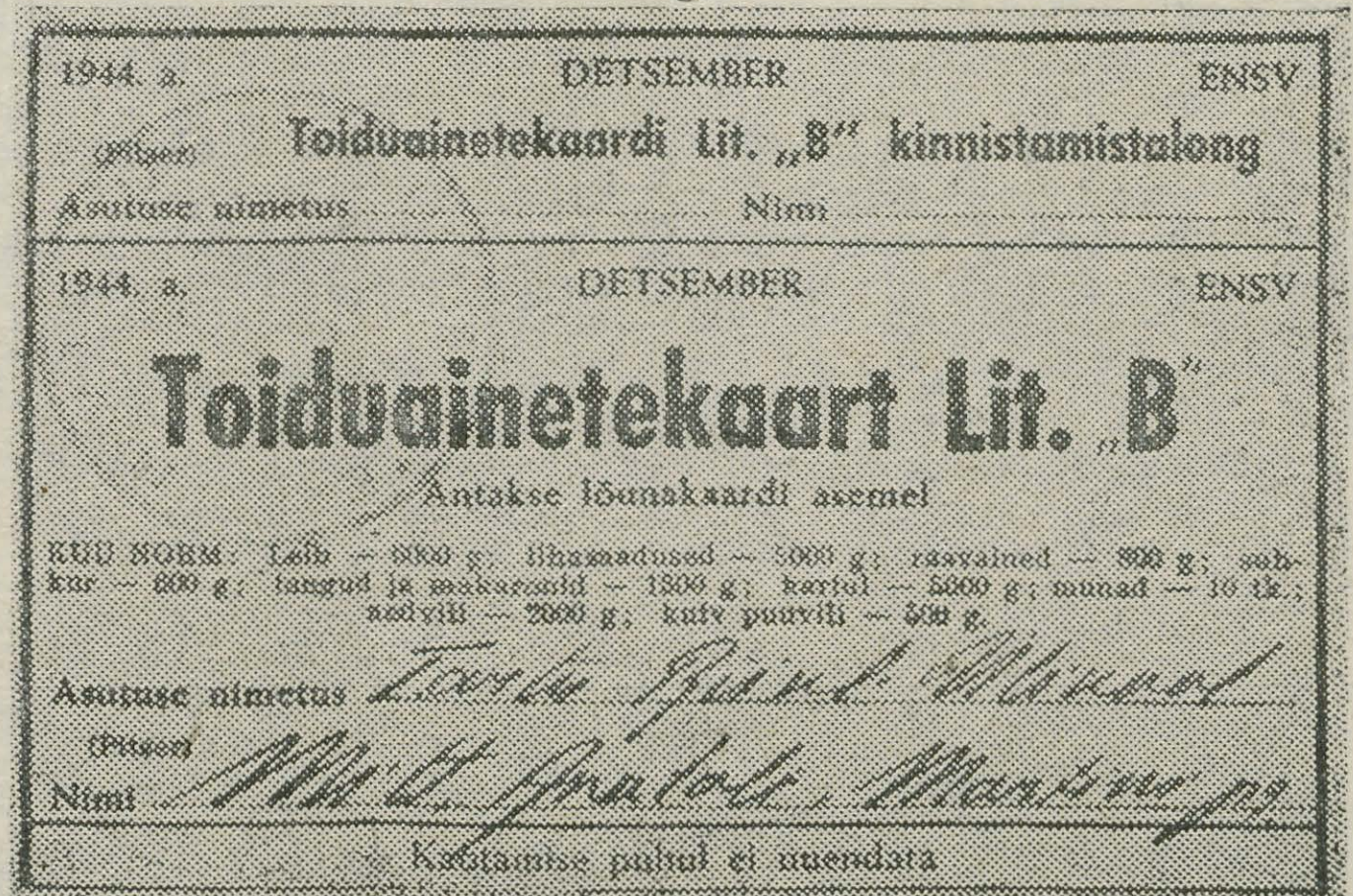

Samas tuleb kinnitada, et teaduslikud kaadrid olid nõukogude võimu poolt erilise hoolitsuse alla võetud. Et neid maksimaalselt säilitada sõjajärgse tegevuse jaoks, ei kuulunud nad mobiliseerimisele Punaarmeesse. Tuhanded sõdurid langesid iga päev vaenuväljadel suures heitluses fašismiga, aga teadusemehi hoiduti ohverdamast sõjajumala altarile.

Isegi rasketes sõjaaja tingimustes ei tohtinud kõrgemate koolide õppejõud ja teadlased kannatada puudust, mis kisuks nende tähelepanu otseste ülesannete täitmiselt. Nii näiteks, kui igal kodanikul oli õigus 9 m^2-le elamispinnale, siis õppejõud said täiendava lisapinna

Kes ei soovinud toiduaineid kauplustest välja osta, võis toidukaardid ümber vahetada sööklakaartide vastu. Seda paljudel juhtumitel praktiseeritigi, sest kauplustest võis kindla peale täies ulatuses saada vaid leiba — täisväärtuslikku leiba*. Teiste toiduainete kättesaamine oli juba juhuse asi.

Toiduainete puudus oli tingitud sellest, et sõjast laastatud maa ei suutnud toota küllaldasel määral toiduaineid ja hoolitsusest eriti sõdurite eest. Kaitsekraavide kangelane, kes pidi välja kannatama kõike, mida sõda talle peale surus, pidi vähemalt korralikult toidetud ning hästi riietatud olema, et tal jätkuks jõudu hävitada seda julmematest julmemat, mis ajaloos üldse kunagi ette on tulnud — inimvihkavat fašismi.

Üldisele kitsikusele vaatamata pidasid nõukogude võimud vajalikuks õppejõude ja teaduslikke töötajaid ning nende perekondi vabastada toidumuredest. Kõik õppejõud ja teaduslikud töötajad said lisatoiduainete kaardi nn. Littera — «B», milles l i s a n o r m i n a kuu kohta oli ette nähtud 6 kg leiba, 5 kg liha, 800 g rasvaineid, 600 g suhkrut, 1,5 kg makarone, 5 kg kartuleid, 10 muna, 2 kg aedvilja ja 0,5 kg kuivatatud puuvilja.

Nagu näeme, ületas «lisanorm» mitmekordselt põhinormi ja erikaartide alusel määratud toiduainete kättesaamine oli praktiliselt kindlustatud. Mõnikord asendati vaid üks aine teisega. Nii võis juhtuda, et kilo liha asemel kaaluti ära näit. ½ kg punast kalamarja(!), või asemel anti sageli õli, suhkru asemel kompvekke jne.

Kaupade müük lit. «B» järgi toimus erikaupluses, mille asukoht mitu korda muutus. Alguses oli see praeguses «Kesklinna» kaupluses 21. Juuni tänaval ning jõudis lõpuks praeguse «Tähtvere» kaupluse ruumi Lutsu tänaval. Ka tekstiilkaupade ostmiseks oli õppejõududel olemas erikaart.

Seega juba 1944. a. novembri algusest olid kõik õppejõud ja teaduslikud töötajad, sõjaolukorra tingimusi arvestades, lihtsalt luksuslikult varustatud. Seega enamik olustikulistest muredest oli nende teelt kõrvaldatud ning ainsaks tõsiseks mureks pidi sel perioodil jääma täisväärtusliku õppetöö läbiviimine vastavalt nõukogude kõrgema kooli nõudeile. Kes neid nõudeid täita ei osanud või lihtsalt ei tahtnud, võis alati minna üle mõnele teisele tööle. Ei tunta ju Nõukogude Liidus tööpuudust. Seesuguseid soovijaid siiski ei leidunud.

* Okupatsiooni ajal oli «kohaliku elanikkonna» leivanorm 250 g päevas. Leib sisaldas palju aganaid, puukoorest jahu ning muid väärtusetuid lisandeid.

SEMINARKA-ELANIKUNA

Täna keeldusid meie tüdrukud loengust. Ei saa ju inimesed loengul istuda, kui neil on haigus sees ja nad peavad mõningaid ravikuure läbi tegema. Nad ravivadki end... pargipingil, häbematud näokesed päikese poole pööratud, ja limpsivad koorejäätist...

Aga mina tulin seminarkasse, sest praegu tulevad kõik kombekad inimesed ainult siia päevitama...

See päike, ta on täna vähe hull ja traavib sõgedana mööda linna, põditab meelekohast ja võtab meie meeled endale. Sest päikesel on jõud, mida pole kellelgi muul: armuda kõigisse korraga...

Seminarkas on miljon inimest nagu alati, tähtsaid ja üksildasi, kes ei mõtle oma meeltele, mis iga hetk võivad päikese omaks saada. Nad tulevad nüüd vara ja laovad laudadele kavalatena rängad raamatuhunnikud. Koht on kinni! Ja inimene ise on kinni. Sajad teadused ajavad teda taga ja kaklevad nagu röövlid tema aja kallal. Aga see on asjatu, päike võidab nad ikkagi...

Soome keele õppejõud vaatas aknast välja ja ütles, et normaalinimene ei saa ju tööd teha, kui koridoris karjutakse. Meie olime normaalinimesed ja temaga väga nõus, kuigi koridoris ainult sahistati, sest karjumiseks pole kellelgi enam aega. Nii ta laskiski meid minna. Sest päike pole lõpuks nii õilis taevakeha, et laseks võimutseda soome keelel, kui inimestel on vaja minna...

Teadused neelavad aega ja meie neelame teadusi. Seminarka on nüüd pop-kamber ja kõik tema kohad kinni. On see teadmisjanu või...? Ja kui koha peal pole inimest, lesib seal prink märss ning hoiatav raamatuhunnik. Näha on, et kohaomanik läks kuhugi muud janu kustutama...

Viimasel ajal olid meie saksa keeled viisteist minutit pikemad, sest... vares kraaksus. «Freut über den Frühling,» arvas õppejõud. Aga nagu ise teate, teeb igasugune Freude *peast segaseks ja ei lase teadmisi omandada. Vares aga kraaksus ikka, ta ei teadnud, et tema* Freude *teadmistele nii kahjulik on ja pealegi oli tal akna all pesa. Viisteist minutit ja varese pesa... Kumb on tähtsam?*

Päike jändab nagu hull nende plekiste punaste ja punaseplekiste katustega ja pritsib neile peale oma valgusevett. Tal pole kahju, nii palju, nii palju on tal seda...

Ja tema pärast me ei õpi. Ja tema pärast oleme tolgused.

Oli jällegi soome keel. «Oleteko nähnyt Moskovan Yliopiston päärakennuksen?» küsis õppejõud. Vastaja mõtles, kuigi mõtlemine just iga kord ei aita, ja ütles siis, et «en ole minä päärakastajat nähnyt.» Aga päärakastajast *mööda eksida on kevadeti võimatu. Võib ainult juhtuda, et* kielioppi rakastamis*piirkonnast välja jääb, seda jaa.*

Seminarka ujub oma tähtsate üksiklaste lastiga selles tubases päikesearmastuses. Me õpime, me õpime ja ikka ikka jõuame sinna, kuhu jõuti tuhande aasta eest, ning küsime: «Mis on siis kõige tähtsam?» Võib olla siis küsime, aga praegu küll mitte, sest jaol on miljon arvestust. Spikerdada ei tohi, kes seda teeb, läbi ei saa, kes ei tee, ei saa ammugi, sest jumala eest, keegi ei oska ju midagi...

Aega küll ei ole, jah, aga ta pole veel kunagi otsa lõppenud. Ma usun teda natuke ja sellepärast
tere, tere, mu rebasekevad!

TIIU ROOSTNA,
eesti filoloogia I kursus

Abiks algajale eksaminandile

Kitsamas seltskonnas on nooremate kursuste tudengid pöördunud korduvalt minu poole küsimusega — kuidas küll olen elu ja tervise juures jõudnud ülikooli lõpetamiseni, kuigi mind võib kohata peamiselt mitmesugustes ühiskondlike toitlustamise ettevõtetes, klaastaara äraandmise punktides või tütarlaste intritubades. Omamata puhtfüüsiliselt võimalust kõiki asjahuvilisi suuliselt rahuldada, püüan seda kompenseerida alljärgneva esseega, mis võiks kanda tinglikku pealkirja

Lektoriograafia kui eksamenoloogia tähtsaim abiteadus

Minu aastate jooksul kujunenud süsteem eksamite arukaks ettevalmistamiseks, edukaks sooritamiseks ning dekanaadiga tulemusrikkaks õiendamiseks, mida suure isemõtlejana olen hakanud nimetama pealkirjas fikseeritud kujul, baseerub rohkete isiklike (kui ka võõraste) kogemuste ning pingelise teoreetilise mõttetöö harmoonilisel sünteesil. Alustasin sellest, et tegin endale üksipulgi selgeks eksami kui ühiskondlik-majandusliku fenomeni sügavama olemuse. Vabastanud eksami pedagoogilis-poeetilistest sõnalistest looridest, jõudsin järeldusele, et eksami tõeliseks funktsiooniks kõrgemas koolis on sobiva hinde fikseerimine akadeemilistesse annaalidesse. Kõik muu, mis eksamist räägitakse, omab teise-, enamikul juhtudel isegi kolmandajärgulist päevakajalist tähendust.

Niisiis — eksamenoloogia. Tegemist on alles arenemisjärgus oleva praktilist laadi teadusliku distsipliiniga, mille tähtsamateks abiteadusteks on kujunemas lektoriograafia, spikristika* ja dekanatoloogia**.

Lektoriograafia tegeleb õppejõudude üldiste ja spetsiifiliste omaduste kirjeldamise, kogumise, üldistamise ja praktilise kasutamisega. Et senini on enamik sellekohast informatsiooni kandunud suust-suhu, siis on lektoriograafial küllaltki palju kokkupuutepunkte akadeemilise folkloriga, mis ei tähenda aga kaugeltki nende mõistete kattumist. Naiivsetest liialdustest, hirmu ja õuduse juttudest ning üliõpilasnaljanditest vabastatud tõene informatsioon ongi lektoriograafia põhiliseks allikmaterjaliks ja uurimise lähtekohaks.

Võidakse küsida — miks alustan just lektoriograafiast, kui ometi spikristika ajaks hoopis vähema vaevaga asja ära. Aga sellepärast, et süvenemine spikristika labürintidesse võib kergesti tuua kaasa tänapäeval nii kardetud võõrandumisefekti, lektoriograafia aga aitab tugevdada tõelisi inimlikke suhteid küsija ja kostja vahel. Kunagi ei tohi unustada, et hea hinne eksamil eeldab eelkõige eksamineerija tundmist. (Jutud aine tundmisest on mõeldud esimese kursuse tudengitele, kes pole veel arusaamisele jõudnud sellest lihtsast tõsiasjast, et hindab ikkagi õppejõud, mitte aga aine).

Juba enne eksamit on otstarbekas muuta õppejõud teadlikuks eksamile ilmuva üliõpilase olemasolust. Küllalt efektiivsete vahenditena soovitaksin selles osas õppejõu tervitamist (vahetult enne eksamipäeva on meesüliõpilastel mõeldav isegi mütsi kergitamine) ning tema loengu külastamist — tingimata istuda nähtavasse kohta.***

Pärast eksami õiendamist loobuvad paljud tudengid õppejõu tundmisest kui ebavajalikust formaalsusest. Isiklikult pean siin liigset kiirustamist ennatlikuks. Kunagi ei või teada, kes õppejõududest hakkab aasta-paari pärast istuma riigieksamite laua taga (nagu seda praegu ise kogen). Üleminek õppejõu tundmiselt mittetundmisele toimugu ikkagi sujuvalt. Sellisel juhul on diplomieelsete suhete taastamine tunduvalt lihtsam ja ka nõrgema närvikavaga dotsentide psühhotraumeerimine on välistatud.

Nüüd siis eksamist enesest. Väga oluline on hingede harmoonia, kus eksamineerija tahab välja panna sama hinde, mida eksamineeritav ihaldab. Niisuguste ühiste jõupingutuste ees ei suuda vastu panna mistahes distsipliin. Sellise harmoonia saavutamiseks tuleb aga sügavalt teada õppejõu erijooni — tema kiindumust värvidesse või kodukohast pärit inimestesse, talle meeldivat vastamisemaneeri, enesekindluse või selle puudumise demonstreerimist jne. Sest kui professor armastab näiteks sinist, siis oleks lausa hullumeelsus minna ette kollases kleidis või punases kuues. Arglikku tudengit eelistava eksamineerija juures ei sobi rinda pungitada, veendunud karsklasele aga õllelõhna näkku hingata.

Õppejõudude eripära tundmaõppimine on loomulikult töömahukas ülesanne, kuid siin ei maksa küll aega ega vaeva kokku hoida, sest vanasõnagi ütleb — häda ei anna häbeneda. Pealegi tuleb appi minu poolt äsja väljatöötatud eksamineeritavate õppejõudude tüpiseerimise katse, millest aga lähemalt nädala pärast.

* Eristamaks kõrgema kooli tõsiteaduslikku mahakirjutamist keskkooli lameempiirilisest puksimisest, tuleks viimasega tegelevat teaduseharu nimetada kas «puksoloogiaks» või «puksistikaks».

** Väited, nagu avaks termin «prodekanoloogia» selle mõiste sisu hoopis paremini, põhinevad kõrgema kooli tegelikkuse pinnalisel ja diletantlikul tundmisel ega vääri seepärast lähemat kriitikat.

*** Juhiksin siinkohal tähelepanu huvitavale paradoksile — üliõpilane on teadlik õppejõu olemasolust ka siis, kui ta pole ühelgi loengul käinud, paljud õppejõud ei tunne üliõpilast isegi siis, kui see on korduvalt loengul käinud. Puht probleemi tõstatamise aspektist viitaksin hiilgavatele võimalustele, mis avaneksid, kui kohad eksamil vahetataks ümber vastavalt osaliste vaimsele potensiaalile.

PAUL PUKSER

TRÜ ORIENTEERUJATE EDU

Käesoleva aasta jaanuaris asus ÜRO peasekretäri kohale 53-aastane Austria diplomaat Kurt Waldheim. Tema eelkäijad olid norralane Trygve Lie (1946—1953), rootslane Dag Hammarskjöld (1953—1961) ja birmalane U Thant (1961—1971).

17. juulil 1972. a. saabub Kurt Waldheim Nõukogude valitsuse kutsel ametlikule visiidile NSV Liitu.

Aeg on niikaugele jõudnud, et loodus end rohelisemast küljest näitama hakkab ja metsas uitajatele palju rõõmu suudab valmistada. Ilusaid ilmu kasutasid orienteerujad mitmete tähtsate võistluste pidamiseks. Kõige vähem jäi aega rajal linnulaulu kuulata ülikooli sportlastel, sest nemad läbisid oma teekonna ikka kõige kiiremini.

Tartu meistrivõistlused teateorienteerumises peeti 13. mail Peedul. Meistriks tuli TRÜ esindusmeeskond koosseisus Arne Kivistik, Kalev Aun ja Arvo Kivikas. Koguaeg 1.56,22. Teiseks jäi EPA II, kes võitis ülikooli Kehakultuuriteaduskonna mehi vaid 3 sekundiga. Ajad vastavalt 2.00,03 ja 2.00,06. Ka ülikooli I naiskonda ei suutnud keegi ületada. Leena Pärnik, Riina Kivikas ja Tiina Pärnik võitsid ajaga 1.57,37. Ülikooli III naiskond, mis koosnes eranditult meistersportlastest, tuli teiseks ja TRÜ IV kolmandaks. Niisiis, teateorienteerumises jäi auhinnalistest kohtadest väljapoole ülikooli vaid hõbemedal meeste konkurentsis.

Tartu meistrivõistlused valikorienteerumises said teoks 17. mail Tiksojal. Ülikooli sportlastele ei jäänud edu siingi tulemata. Meestest kogus 103 punkti meistersportlane Arvo Kivikas (TRÜ) ja sai meistrimedali Jaan Miljani (EV-1) ees. Pronksine autasu läks Nikolai Järveojale (EPA). Teistest ülikooli sportlastest oli meistersportlane Mati Ojandu viies.

Naistest osutus väledaimaks Ilona Vanaveski (FAI) 64 punktiga. Ira Saar (samuti FAI) kogus ühe punkti vähem. Kolmanda koha sai Riina Kivikas (TRÜ). Tema nime taha märgiti võistlusprotokolli 60 punkti. Kivistik oli neljas, Miljan viies ja Põlendik kuues (kõik 54 p.).

Selgitatud on ka selle aasta kõrgemate koolide meistrid. See võistlus leidis aset 14. mail Hellenurmes. Oli palju osavõtjaid ka väljaspool nimetatud võistluse arvestust, märgiti aga ainult arvesseminevate võistlejate-üliõpilaste tulemused.

Meestest sai järjekordse esikoha Arvo Kivikas. Ta oli ka ainuke, kes suutis enne tunni aja möödumist finišisse jõuda. Aeg 0.59,12. Mati Ojandu kindlustas ülikoolile kaksikvõidu ajaga 1.00,06. Kõrgemate koolide kolmas mees oli Koit Paasma EPA-st. Hästi esinesid ka Tartu ülikooli teised kasvandikud, mida kinnitavad Arne Kivistiku viies, Toivo Evardi seitsmes ja Kalev Auna kaheksas koht.

TRÜ naisorienteerujad ei jäänud meestele sugugi alla. Üks-kaks, ja samuti kaks esimest kohta kodus. Ning meistri nimi jälle Kivikas. Riina sai ajaks 1.04,10 ja edestas võistkonnakaaslast Sirje Põlendikku vaid kahe sekundiga. Et ülikooli naistel tõsised kavatsused olid, näitab nende vahe kolmandaks jäänud TPI üliõpilaste Pille Kuuskmaaga — 6 minutit ja 14 sekundit! Kaie Jalast oli kuues, Viivian Joonas kaheksas ja Riina Miljan-Võhma kümnes.

Meeskondadest sai kindla võidu TRÜ (Kivistik, Ojandu, Kivikas, Aun) ajaga 4.24,31. EPA oli teine ja TPI kolmas. Naistel kahjuks nii hästi ei läinud. Tuli leppida teise kohaga TPI järel ja EPA ees.

Ja nüüd võistkondlik paremusjärjestus: ülivõimsalt «lõi kinni» ENSV 1972. a. kõrgemate koolide meistrivõistlused Tartu Riiklik Ülikool. Koguaeg 9.29,07. TPI kaotas meie orienteerujatele kokku ligi poolteist tundi, EPA orienteerujad aga lasksid end peaaegu kolm tundi kauem oodata.

Niisiis, kolm võistlust ja kõik peaaegu täiseduga maha saadud. Jääb vaid loota selget pead ja väledaid jalgu edaspidistegi radade mõõtmiseks.

ENN HALLIK

Följeton

Ega ikka ei vii elevanti välja

Oli pime ja tormine öö. Taevas ei säranud ainustki tähte. Õudustäratavalt ulus tuul puude latvades. Mööda Pälsoni tänavat hiilis kuuldamatute sammudega salapärane kogu.

Jõudnud majani nr. 14, ronis ta üle tara ja peitis end puude vahele. Majas valitses hauavaikus. Isegi kõige usinamate õppijate aknast ei paistnud tulekuma. Salapärane isik otsis põuest nööri ja heitis selle otsa ümber neljanda korruse rõdu käsipuu. Aeglaselt hakkas ta üles ronima. Kurjakuulutavana rippus ta nööri küljes ja liikus visalt eesmärgile lähemale. Üles jõudnud, sisenes ta koridori pimedusse, võttis nööri otsa elevandi ja astus ukse poole.

* * *

Oleme sunnitud avaldama õienduse: «Meie lehe 10. numbris on artiklisse «Ühiselamujutt» sattunud kahetsusväärt eksitus. Faktide kontrollimisel selgus, et privaatelevanti Pälsoni tn. 14 internaadist välja viia pole võimalik, sest elevandi gabariidid ületavad tunduvalt ukse läbilaskevõime.»

SALME KALA

UUT TEATMEKIRJANDUST TOOME RAAMATUKOGUS

1. Кривополов, В. П. (Koostaja). Указатель образов по химии. Вып. 1. 4. 1. Новосибирск. 1970. 363. lk. 19 Bi — 73.

Erialased ajakirjad ei suuda kaugeltki peegeldada kõiki töid, mis vastaval alal on ilmunud. Seepärast ongi sagenenud ülevaatlike kogumike väljaandmine. Viimased sisaldavad palju hinnatavat informatsiooni. Kuid arvatakse, et neid ei kasutata küllaldaselt. Käesolev ülevaade tuleb appi keemikutele ja avab aastatel 1950—1967 ilmunud erialaste kogumike sisud. Siin on umbes 800 lühiülevaadet töödest füüsikalise keemia, keemilise füüsika, analüütilise, orgaanilise ning anorgaanilise keemia valdkonnast.

2. Безина, А. К., Щелыбанова, Ж. В. Советское трудовое право, Казань, 1971, 391 lk. 6 Bi — 29.

Bibliograafia on esimesi, mis Nõukogude Liidus on välja antud tööõiguse-alase kirjanduse kohta. Sisaldab aastatel 1917—1969 ilmunud monograafiaid, artikleid, õpikuid, metoodilisi materjale, dissertatsioone ja autoreferaate. Raamat on varustatud lühendite ja nimede registriga.

Pühapäeval, 28. mail on TRÜ töötajate kooliminevate laste

Kevadpidu

Algab klubis kl. 15.30, jätkub kohvikus kl. 17.

TRÜ ametiühingukomitee laste- ja noorukitetöö komisjon

Kodunduskabinetis

ÜLIÕPILASTE KÄSITÖÖDE NÄITUS

on avatud 26.—28. maini kl. 11—17.30

Tunneme südamest kaasa Reedale isa surma puhul.

Kursusekaaslased

KALLIS LAINE,

avaldame sügavat kaastunnet isa kaotuse puhul

Kursusekaaslased vene filoloogia IV

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета, Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19 III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 3071. MB-11969.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 19 (896) Reedel, 2. juunil 1972. a. XXIV aastakäik

Tr. E. Kramanni nim. ENSV Riikl. Raamatukogu AR

ELKNÜ TRÜ komitees

25. mail 1972. a. kuulas ELKNÜ TRÜ komitee pleenum ära sekretär M. Kubo ülevaate sügisese komsomolikonverentsi otsuse täitmisest. Põhijoontes on otsuse realiseerimine toimunud plaanipäraselt ja jätkub. Järgnenud arutelu käigus esinesid sõnavõttudega ja tegid kriitilisi märkusi komitee liikmed A. Meerits, M. Saarend, H. Aasmäe, M. Heidmets, K. Mälberg, T. Kolldits, L. Blum, T. Laak jt. Pleenumil lahendati organisatsioonilisi küsimusi. Seoses õppetöö jätkamisega ülikoolis vabastas pleenum komitee sekretäri asetäitja kohustustest T. Laagi ja T. Kolditsi. Uueks sekretäri asetäitjateks valiti eesti filoloogia osakonna diplomand Toivo Kuldsepp ja juuradiplomand Mai Kõli. Pleenumi lõpul autasustati suurt hulka aktiviste aukirjadega. Pleenumi tööst võtsid osa ja esinesid sõnavõttudega ülikooli parteikomitee sekretär K. Koger ning Tartu Linna TSN Täitevkomitee aseesimees L. Karu.

ÜTÜ ajalooringi orientalistika päevast

15.—16. mail toimus ÜTÜ ajalooringi järjekordne konverents, mille teise päeva sisustas orientalistikasektsioon. Ettekandeid oli 12 ning vaatamata limiteeritud ajale venis päev pikale. Külalisesinejaid oli neli — Leningradi Riiklikust Ülikoolist — 2 ning Moskva Riikliku Ülikooli juures asuvast Idakeelte Instituudist — 2.

Leningradlaste ettekanded käsitlesid keskaegse Pärsia luulet ning keeleteadust. Moskva üliõpilastega oldi kohtutud juba varem, aprillis toimunud MRÜ Idakeelte Instituudi ÜTÜ konverentsil. Seal esikoha võitnud J. Simonova-Gudzenko ettekanne tunnistati ka meie üliõpilaste poolt üheks paremaks. Ta analüüsis jaapani kirjalike allikate, nn. Fudoki'dega seotud probleeme, tehes seda huvitavalt ning isikupäraselt. Birma kroonikate põhjal oli oma ettekande koostanud teine moskvalane, J. Seveljov, kes samuti pälvis aukirja.

Külalistele meeldis meie väike linn, ning meie üllatuseks leidsid nad ta olevat puhta ja korraliku. Samuti pidasid nad meie konverentsi head organiseerimist järgimist väärivaks. Et neile konverentsil viibimist võimalikult huvitavaks ja kasulikuks teha, püüdsime tõlgi abil anda ülevaate kõigist eestikeelsetest ettekannetest. Hilisemates diskussioonides leidsime endale head mõttekaaslased.

Meie üliõpilaste ettekanded olid tasemelt võrdlemisi ühtlased. Peale «puhtidateemade» kuulusid selle päeva alla ka H. Kääriku ning T. Kulmari ettekanded, millest esimene käsitles Puuni kulturoloogiat, teine vanade maiade kalendrisüsteemi. Üheks huvitavaks kujunes O. Pesti ettekanne E. Frommi ajaloofilosoofiast.

Ainsate tütarlastena meie ülikoolist võtsid konverentsist esinejatena osa õed Maret ja Maie Karkid. Nad olid ka ainukesed mitte-ajaloolased. Maie õpib TRÜ inglise filoloogia II kursusel, Maret aga on II Keskkooli abiturient. Mõlemate tööd paistsid silma hea taseme poolest, kusjuures erilist tähelepanu väärib, et allikmaterjalidena kasutatud tekstid olid originaalkeelsed (sanskriti- ja tiibetikeelsed). Huvitavad olid H. Rootsi ning M. Helme ettekanded, «I-Qingi teksti analüüs» ning «Aśoka ediktid». Mõlemad tööd tunnistati I koha vääriliseks. Meeldiv oli kuulata V. Kerge esinemist, kes andis põgusa ülevaate mõnedest alkeemiaga seotud küsimustest.

Tundub, et orientalistikasektsioonis on sel õppeaastal kõvasti tööd tehtud ning konverentsi ettekanded kinnitasid seda veel kord. Kindlasti oleks parem olnud need 12 ettekannet paigutada mitte ühele, vaid kahele päevale ning seega pikendada kogu konverentsi veel päeva võrra. Järgmisel aastal tuleks seda kindlasti arvestada.

Lõpuks tahaks tänada H. Rootsi (ajaloo IV k.) suure töö eest, mis ta tegi konverentsi organiseerimisel ajalooringi juhatajana ning V. Kerget (ajaloo V k.) kui orientalistika-päeva suurepärast juhatajat.

S. HELME

Kõigile üliõpilastele!

Seoses stipendiumide mehhaniseeritud arvestusega (6 teaduskonnas) palume kõiki stipendiumisaajaid teatada rühma volinike kaudu soovist saada suvekuude (juuli, august) stipendiumi neil kuudel kassast hiljemalt 15. juuniks k. a.

Juulis on võimalik saada ka augustikuu stipendium.

Nimekirjas näidata perekonnaja eesnimi, õpinguraamatu number ja soovitavad kuud.

Nimekirjas mitteolnud üliõpilastele makstakse suvekuude stipendium koos septembrikuu stipendiumiga.

Täiendavaid arvestusi juulis ja augustis ei tehta.

Pearaamatupidaja

Kõigile Tartu Riikliku Ülikooli juhtivaile töötajaile!

6. juunil kell 15 toimub keemia ringauditooriumis (aud. 226) 1972. a. korralise inventuuri ja põhivahendite ümberhindamise küsimustes instrueerimiskoosolek.

Osavõtt vajalik.

Pearaamatupidaja

Raamat igaühele

9. novembril 1970. a. oma XVI sessioonil kuulutas UNESCO peanõukogu NSVL ettepanekul 1972. aasta rahvusvaheliseks raamatu-, raamatukogude- ja lugemisaastaks. UNESCO peanõukogu rõhutas, et raamatud peavad kaasa aitama rahu kindlustamisele, inimeste õiguste kaitsele ning võitlusele rassismi ja kolonialismi vastu. Peamine ülesanne — teha raamat kõigile kättesaadavaks, soodustada humanismi ideede levikut, süvendada rahvaste sõprust ja vastastikust abi, tõsta rahvaste kultuuritaset.

Eri maades on raamatuaasta eelkõige rahvuslik ettevõte. Igal riigil tuleb püstitada oma ülesanded, samaaegselt arendada ja laiendada rahvusvahelist koostööd. Paljudes arengumaades on kõige tähtsam eesmärk tõsta kirjaoskust ja parandada raamatute kirjastamise olukorda. (Arengumaad on tõelises raamatunäljas: nad annavad välja alla $^1/_5$ maailma raamatutoodangust). Kuid ka arenenud kirjastustegevusega maades ei ole raamat veel jõudnud iga inimeseni.

Nõukogudemaal asetatakse pearõhk marksismi-leninismi ideoloogia propagandale, NLKP ja Nõukogude valitsuse sise- ja välispoliitika ning Nõukogudemaa edusammude tutvustamisele.

UNESCO andmetel on Nõukogude Liit raamatute kirjastamise poolest esikohal maailmas. Üksnes möödunud viisaastakul anti meie maal välja 6,5 miljardit eksemplari raamatuid — 27 raamatut iga elaniku kohta. Meie trükikojad annavad minutis välja 2500 eksemplari raamatuid — ligi 3,7 miljonit eksemplari päevas. Meie maa raamatuturul on üheaegselt ringluses kuni 300 000 nimetust raamatuid, seejuures 90% väljaannete tiraažist müüakse ilmumisaastal. Lisaks võimsale raamatukaubandusettevõtete võrgule (umb. 50 000 statsionaarset raamatukauplust) on meie maal 360 000 raamatukogu, millede riiuleil leiduvat 3,3 miljardit raamatut kasutab rohkem kui 180 miljonit lugejat.

Meie maa raamatukogud, kirjastused, raamatukaubandusettevõtted, kirjandus- jm. organisatsioonid võtavad rahvusvahelisest raamatuaastast aktiivselt osa. Korraldatakse raamatulaatu, näitusi, festivale, seminare, rahvusvahelisi sümpoosione, konverentse, raamatunädalaid ja -konkursse, avaldatakse eri väljaandeid ja -postmarke, eksponeeritakse nõukogude raamatuid välismaal.

TRÜ Teaduslik Raamatukogu on koostanud oma programmi raamatuaastaks. Kõige ulatuslikum üritus oli V teaduslik konverents 20. ja 21. aprillil. Ettekanded kajastasid raamatuaasta temaatikat, käsitledes raamatut paljudest aspektidest (tähtsus nüüdisajal, kasutamine, paberitootmise, kirja, raamatute kirjastamise ja köitmise ajalugu jms.). Üldsuse huvi raamatuajaloo vastu kinnitas konverentsist osa-

(Järg 4. lk.)

Villu Tootsi eksliibris

1. juuni — rahvusvaheline lastekaitsepäev

ACTA DIURNA

TRÜ Õigusteaduskonna partei algorganisatsiooni aruandlus- ja valimiskoosolek toimus 25. mail 1972. a. Ettekandega partei algorganisatsiooni tööst aruandeperioodil esines parteibüroo sekretär sm. I. Saarniit.

Oma sõnavõttudes märkisid kommunistid rahuldustundega parteiorganisatsiooni edu kasvatuse alal. Rõhutati vajadust ühiskondlike organisatsioonide ja kursuste tööplaanide paremaks koordineerimiseks.

Algorganisatsiooni uueks sekretäriks valiti sm. H. Kings ja sekretäri asetäitjaks sm. E. Salumaa.

Samal koosolekul võeti vastu NLKP liikmeks V kursuse üliõpilased S. Raid, A. Holter ja A. Talur. NLKP liikmekandidaatideks võeti vastu II kursuse üliõpilane P. Varul ja IV kursuse üliõpilased R. Blauhut, T. Tambi ning E.-S. Jallai.

*

5. mail kaitses oma kandidaadiväitekirja TRÜ sisehaiguste propedeutika kat. assistent MARE LIND. Väitekirja teemaks on «Adrenaliini sidumisest vereplasma valkudega».

Samal päeval kaitses TRÜ Arvutuskeskuse juhataja JÜRI TAPFER väitekirja «Rahvamajanduse tasakaalu mudelite uurimise matemaatilised meetodid» füüsika-matemaatikateaduste kandidaadi kraadi saamiseks.

18. mail kaitses TRÜ aspirant EEVA PEEBO väitekirja «Intensiivsema ja mitmekülgsema kehalise kasvatuse mõjust koolieelikute arengule» — pedagoogikakandidaadikraadi saamiseks.

Järgmisel päeval kaitses TRÜ anatoomia ja histoloogia kateedri vanemõpetaja ÜLO HÜSSAR doktoriväitekirja «Lümfoidse koe kvantitatiivne eksperimentaal-histoloogiline analüüs normis ja kiirituskahjustuse tingimustes».

19. mail kaitsesid oma kandidaadiväitekirju ka TRÜ Meditsiini Kesklaboratooriumi noorem teaduslik töötaja LAUR KARU — «Trifluoperasiini ja haloperidooli kataleptiline toime» ja sama asutuse noorem teaduslik töötaja MARI KÄOSAAR «Spontaansete abortide ja korduvate spontaansete abortidega abielupaaride tsütogeneetilised uuringud».

*

Juunikuuga algasid riigieksamid ka Ajaloo-Keeleteaduskonnas. Eile käisid komisjoni ees inglise filoloogia osakonna lõpetajad. Aine — teaduslik kommunism. Samal päeval kaitsesid diplomitöid ajalooosakonna kaugõppijad. Riigieksami sisehaigustest sooritas osa Arsti-teaduskonna üliõpilasi. Täna jätkub diplomitööde kaitsmine keemiaosakonna ja riigieksam raviosakonna lõpetajatel. Vene filoloogid teevad riigieksamit kaasaegsest vene keelest, ajaloolased NLKP ajaloost, eesti filoloogid tänapäeva eesti keelest. Homme-ülehomme seisab teadusliku kommunismi eksam ees saksa filoloogidel ja inglise filoloogia mittestatsionaarsetel lõpetajatel, kaasaegse vene keele eksam jätkub vene filoloogidel.

Eelolev nädal toob riigieksamid eesti filoloogidele, sealhulgas tulevastele ajakirjanikele (10. VI), ajaloo-osakonna kaugõppijatele (8.—9. VI), nii raviarstidele kui stomatoloogidele (5., 7., 8., 9., 10. VI), kehakultuuriteaduskonna lõpetajatele (5.—7. VI), matemaatikutele (9. VI) ja juristidele (5.—9. VI). Diplomitöid kaitsevad 6.—7. juunil ajaloolased, 8.—9. juunil inglise ja saksa filoloogid.

NB!

Ülikooli komsomolikomitee vajab suvekuudeks arvestussektorisse asjaajajat. Palk 80 rubla. Küsida komsomolikomiteest.

Igale ülikooli tudengile EPA kirjanduslik almanahh! Hind odav, saadaval komsomolikomitees. Vabamüügile ei tule.

JÄRELMÕTTEID TÕLKEVÕISTLUSELT

Meie ajalehe eelmise nädala numbris andsime lühiülevaate üleülikoolilise tõlkevõistluse «1972» tulemustest. Et teada saada, kuidas tänavune konkurss sisuliselt õnnestus ja mida võime tõlkevõistluselt loota edaspidi, usutles toimetus seekordse žürii esimeest dotsendi kt. Urve Lehtsalut ja žürii liikmeid professor Paul Aristet, dotsent Oleg Mutti, dotsent Aino Valmetit, õpetaja Mari-Ann Palmi, kirjanik-tõlkija Ain Kaalepit, tõlkija Jaak Rähesood ja üliõpilasi Sirje Murumetsa, Jüri Talvetit, Mati Sirklit ja Madis Linnamäge.

Anu Saluäär - Tõlkevõistluse „1972" võitja

— Kas tänavune konkurss läks korda?

U. Lehtsalu. Konkurssi võib pidada igati kordaläinuks, kui arvestada, et see toimus teist aastat järjest, tõendades seega, et tõlkevõistluse traditsiooni saab ülikoolis alal hoida. Kahju on, et keeled ei olnud esindatud vastavalt sellele, millistes proportsioonides neid ülikoolis õpitakse (mõtlen siin inglise keele tagasihoidlikku osakaalu konkursil).

P. Ariste. Tööde suhtelise nappuse juures üllatab ja rõõmustab, et rootsi keel, mida meil õpitakse vaid fakultatiivselt, oli esindatud nii heatasemeliste tõlgetega.

A. Valmet. Arvan, et konkurss õnnestus. Kuigi laekunud tõid oli eelmisest aastast vähem, on tõlgete kvaliteet püsinud tasemel või osutub isegi ühtlasemaks kui mullu. Kahjuks on keelte ring — saksa, inglise, rootsi — kitsas. Auhinnalistele kohadele tulid eesti ja saksa filoloogid. Tõlkevõistlus pole haaranud teisi teaduskondi peale Ajaloo-Keeleteaduskonna. Võib-olla peaks edaspidi kaaluma, kuidas laialdasemat üliõpilaskonda sellest küsimusest huvituma panna. Mitmed meil praegu tuntud tõlkijad pole hoopiski filoloogid olnud. Võib arvata, et keelte valiku avardamine mõjub siin positiivselt, tuntakse ju näiteks vene keelt sageli küllalt hästi. Eesti filoloogidelt võiks tulevikus vahest soome keelest tõlkeid loota. Eesti kultuuri seisukohalt oleks muidugi tervitatav, kui võrsuks noori tõlkehuvilisi just nende keelte alalt, mida siiani pole suudetud otseselt vahendada.

A. Kaalep. Kindlasti oli mullune küll rikkalikuma saagiga (tõlked neljast keelest), kuid ega tänavunegi ikaldanud.

J. Talvet. Mulluse konkursi 22 tõlkest on ajakirjanduses avaldatud 4 paremat. Ülejäänud tööde ilmumine mitmesuguste puuduste tõttu ilmselt ei osutu võimalikuks. Tänavu võime üldist arvamust mööda ajakirjadele ja -lehtedele pakkuda — mõistagi pärast vähemat või suuremat kohendamist — 8—9 tööd. Järeldusi sellest teha ei tohiks olla raske. Aga siin on ka vastuolu: kuigi lühijuttudega piirdumine tõi kaasa trükivõimaluste soodustamise, jätsime samas päris õigustamatult lisaks luulele oma vaatest välja mitu teistki kirjandusala — romaanikirjanduse ja eks vist ka päris suure osa novellistikast. Kui raske ka ei oleks huvitavate, süžeelt ja kompositsioonilt terviklike katkendite leidmine ulatuslikematest teostest; missugune ka ei oleks ajakirjade ja ajalehtede toimetuste esialgne inertsus — jagan A. Valmeti mõtet, et vahendada ja tutvustada tuleb tingimata ka romanistide, mitte ainult lühižanri viljelejate loomingut.

— Kuidas hinnata tõlgete seekordset taset? Keda tõlkijatest tahaksite esile tõsta?

A. Kaalep. Väga säravaid saavutusi ei tundunud olevat. Rootsi keelest tehtud tõlked olid teistest paremad, üksikuid häid tõlkeleide oli aga päris tagaplaanilegi jäänud töis. Märkida tuleb head maitset tõlgitavate teoste valikul: nende seas polnud ühtki, mille kirjanduslik väärtus küsitav või juhuslik.

M. Sirkel. Üldine tase tundus olevat võrdlemisi ebaühtlane, tõusmata paremaski osas erilisele kõrgusele.

J. Rähesoo. Tööd olid korralikul või lootustandval tasemel.

A. Valmet. Pean žürii otsust objektiivseks. Rootsi keelest tõlgitud palad olid kõige ladusamad tõlkekeele osas — selgus ju, et tõlkijad olid eesti filoloogid. Muidugi, neid oli vahest kergem tõlkida kui stiililiselt keerulisi saksakeelseid originaale. Kuid võistlus on võistlus, võetagu pureda niisugune pähkel, mida suudetakse katki hammustada!

U. Lehtsalu. Võistlus näitas, et meil on küllalt võimekaid üliõpilasi, kellest kogemuste kasvades võiks saada arvestatavat täiendust tõlkijate praegusele kaadrile. Väga hea mulje jätsid oma eestindustega esimesed kolm — Anu Saluäär, Väino Klaus ja Salme Mast.

S. Murumets. Kõige õnnelikum käsi teose valikul näis olevat olnud Väino Klausil — «Auruteerulli» tõlkijal. Eesti keele sõnavara valitseb toredasti Liia Rammula.

O. Mutt. Nauditavad olid tõlked rootsi keelest, meelehärmi valmistas aga inglise filoloogide vähene aktiivsus. Ei usu, et tegemist oli ainult reklaami nappusega.

P. Ariste. Selles, et rootsi keelest oli eestindatud paremini kui saksa keelest, ei ole midagi imelikku: rootsi keele mõju all pole eesti keel olnud ja tõlkijal on siin kergem säilitada emakeele omapära. Saksa keel on aga meie keelt mõjustanud tugevasti, mistõttu tõlkijal ei olegi alati selge, kas tegemist on germanismiga või eestipärasusega.

M.-A. Palm. Meeldiv oli lugeda tõlkeid rootsi keelest; saksakeelsetest väärivad minu arvates esiletõstmist W. Borcherti «See on meie manifest» (olgugi, et siin esines mõningat sisulist ebatäpsust), W. Borcherti «Kohv on defineerimatu» ja J. Bobrowski «Hiirte pidu».

— Millest jäi noortel tõlkijatel veel puudu?

U. Lehtsalu. Autori mõtte tunnetamisest, stiilivarjundite tabamisest, kõige sagedamini aga emakeele ladususest.

S. Murumets. Keeleliselt näis kõige raskem olevat (a) sõnade õige järjekorra leidmine emakeeles. Ei ole vist küll ühtki võistlejat, kelle tõlke kallal selles osas norida ei saaks, (b) inglise keelest tõlkijad olgu ettevaatlikud liitsihitise ja gerundiumi konstruktsioonide eestindamisega, (c) sobiva sünonüümi valik.

M. Linnamägi. Inglise keelest tõlkijatel esines kramplikkust, liigset kinnihoidmist algtekstist. Eesti keel oli puudulik või vähe ladus. Eelkõige tuleb see napist kogemusest ja võib-olla ka püsimatusest.

A. Valmet. Ka auhinnalistele kohtadele tulnud töödes on eksimusi eesti keele omapära suhtes. Real juhtudel on aga saksa- ja inglisekeelsete ütluste lahtimõtestamine ja neile vaste leidmine üle jõu käinud, mis kinnitab taas, et võõrkeelt täielikult omandada on vastavast keskkonnast eemal väga raske.

J. Rähesoo. Oli nii kohmakust, liigset sõna-sõnalisust kui ka liigset vabadust originaali suhtes, eriti rütmide edasiandmisel.

M. Sirkel. Üldise puudusena võiks märkida vähest visadust ja kannatust tõlkijapoolses loovas töös, võimalikult täpse ja kattuva tõlke otsimises. Samuti jättis soovida algteksti ja selle stiili kui tervikuga arvestamine.

A. Kaalep. Esinesid õieti ju kõik tavalised tõlkepuudused, millest lõplikult ei vabane vilunumgi tõlkija — need, mille põhjuseks on nn. originaalisugestioon. Otseseid vigu, lohakusi ja omavolitsemisi oli muidugi rohkem kui «päris» tõlkijate töös lubatud. Soovitada tuleks noortele tõlkehuvilistele intensiivsemat ja sügavamat tutvumist eesti kirjandusega (sealhulgas kindlasti luulega, milles meie keelelis-stiililised võimalused eriti kontsentreeritud), kirjakeele ajalooga, murretega, rahvaluulega — lühidalt, kõige sellega, mis on eesti filoloogia materjaliks.

J. Talvet. Tõlkija ideaaliks on ikka peetud niisugust inimest, kes tunneb võrdse põhjalikkusega nii võõr- kui ka emakeelt ja nende olemiskeskkondi, kes ei põlga tööd, keda vahendatava kultuuriga seob armastusside ja kellele on loomuliku kalduvusena omane keeletaju (mis ei olegi vist midagi muud kui keele kõla, keele ja selle allüksuste tasakaalu ja harmoonia tunnetamine). Kui need omadused on, tahe enesetäiendamiseks pealegi — kas siis omab üldse suuremat tähtsust see, et üks tõlkija on eesti filoloog, teine aga nn. võõrfiloloog (eks ole ju ka tema eesti filoloog!); üks filoloog, teine üldse mitte filoloog? Ideaalist oleme kaugel, nii ühed kui teised: eesti keelt õppivad filoloogid suudavad ehk küllalt hästi tundma õppida võõrkeelte struktuure, mis on emakeelele lähedased, teise osa keelte (näit. inglise keele) süvaseosed võivad aga ilma eriettevalmistuseta jäädagi saladuseks; võõrkeeltega tegelevad filoloogid, kel on see eelis, et nad kõrvuti võõrkeele tehiskeskkonnas viibimisega ei välju kunagi oma keele ja kultuuri, kirjanduse keskelt, unustavad aga, et omagi keele arenguga kaasaskäimiseks on seda vaja teadlikult edasi õppida. Ometi saaks parema tahtmise korral ideaalile lähendada nii ühte kui teist hälbetendentsi. Selleks tuleb: (1) võimaldada viibimist võõrkeele ja kultuuri keskkonnas, (2) sisse viia tänapäeva eesti keele kursus mitte-eesti filoloogidele, vahest kõigile humanitaarala üliõpilastele ja võib-olla isegi veel laiemalt. See ei ole hädatarvilik mitte ainult tulevastele tõlkijatele, vaid kõigile, kelle õppe- ja kutsetöö eesmärk on hõlbustada eri rahvustest inimeste üksteisemõistmist, ükskõik, missuguses eluvaldkonnas see protsess ka ei toimu.

O. Mutt. See, et eesti keelt ei loeta võõrkeeli õppivatele filoloogidele, rääkimata teiste erialade üliõpilastest, on end kurjalt kätte tasumas. Eks torka ju igaühele silma meie keskmise keeleoskuse langus, keele lamendumine ja risustumine, mille ilminguid kõrv tabab igal sammul. Eesti keele kursus, mis käsitleks uusimaid tendentse meie keeles (kas semestri või kahe ulatuses), tuleb tingimata taastada!

— Milles on Teie arvates tõlkevõistluse tähtsus? Mida tuleks arvestada edaspidiste konkursside korraldamisel?

A. Valmet. Pean tõlkevõistlust kui noorte võimekate tõlkijate väljaselgitajat väga oluliseks. Muidugi — nende tõlkijate kujunemise määrab edasine töö.

J. Rähesoo. Tähtis on, et ta inimesi tõlkima paneb.

M. Linnamägi. Konkurss ei loo mitte üksnes eeldusi meie tõlkijatepere täiendamiseks, vaid võimaldab osalejatel rikastada oma filoloogilisi teadmisi.

M. Sirkel. Tuleks mõelda huvi tõstmisele asja vastu, kaasategemise soovi äratamisele. Ilmselt aitab siin keelepiiride laiendamine, samuti tõlgete avaldamise senisest parem kindlustamine.

S. Murumets. Konkurss stimuleerib üliõpilaste huvi iseseisva töö vastu; viib meid laiemasse kokkupuutesse kirjandusega ja tõlkeprobleemidega; aitab mõnelgi avastada oma võimeid ja annab julgust edaspidisekski tegutsemiseks; annab kogemusi, mis kunagi kahjuks ei tule.

A. Kaalep. Tõlkevõistluse tähtsus on eriti suur, sest ärgem unustagem, et elame maailmakirjanduse-ajastul ja vajame tõlkijaid väga. Kohad on olemas! Nende täitmine ei ole rahuldav. TRÜ on just see inkubaator, kust me eesti tõlkijate järelkasvu ootame; tõlkevõistlused toovad esile andekaid noori, keda (lootes ka tooniandvalt poolelt head arusaamist asja tähendusest) tõlkijaspetsialiiteedigi omandamisele võiks suunata. Edaspidi võiks mõelda ka luuletõlkevõistluse korraldamisele (kümmekond aastat tagasi üks selline oli ega õnnestunudki halvasti).

J. Talvet. Keelteringi absoluutne laiendamine tõlkevõistlusel «1973» toob kindlasti kaasa palju huvitavat. Osavõttu võib nüüd oodata orientalistikakabineti kasvandikelt, slaavi ja soome-ugri keeli tundvatelt üliõpilastelt. Tõlkevõistlus võib saada otsustavaks virgutajaks lähenemisel kultuurialadele, mis meile seniajani päris võõrad. Kui kõik läheb hästi, saaksime aasta või paari pärast avaldada ülikooli väljaandena juba soliidse kogumiku tõlkevõistlustes osalenute paremat töödest, koos iga konkurssi analüüsiva kommentaariga. Niisugune raamat oleks meeldivaks mälestuseks meie ettevõtmisest, ergutuseks osavõtjaile, aga ka õpikuks neile, keda paelub tõlkimine. Muidugi võib mõelda ka teistest stiimulitest. Eks ole tore, kui saaksime iga-aastase tõlkevõistluse võitjale preemiana lubada õppereisi selle keele ja kultuuri keskkonda, mille vahendajaks ta on olnud. Et aga meie vanemadki tõlkijad enamasti niikaugele pole jõudnud — mis on küll rohkem kui hämmastav — siis ei saa seda võimalust esialgu reaalseks pidada. Ja lõpuks — ajal kui kirjanduskriitika nii teravalt on päevakorda tõusnud, sealhulgas ka tõlketeoste analüüsi vajadus, nii originaali kui tõlke seisukohalt — võime heameelega öelda, et meie tõlkevõistluselgi on noorte kriitikute kujundamises täita oma osa: žüriisse kuuluvad üliõpilased teevad läbi tubli kooli, mille kogemusi tuleks vaid senisest aktiivsemalt rakendada.

O. Mutt. Raskusi on endiselt hindamiskriteeriumidega. Mullusel ja tänavusel konkursil oleks kõne alla võinud tulla ühtne kohustuslik tekst, keelepiiride avardumine teeb aga sellegi pidepunkti küsitavaks. Aga hindamise objektiivsemaks muutmist kindlasti kaaluda tuleks. Tõlkevõistluse tähtsuses ei kahtle vist enam keegi, mõelda võiksime aga selle mitmekesistamisele: miks mitte korraldada töö edaspidi sektsioonides — tõlkida ei ole vaja ju mitte ainult ilukirjandust, vaid ka teaduslik-tehnilist laadi informatsiooni vahendamine vajab vilunud asjatundjaid. Iseäranis suurt puudust tunneme meil Eestis aga — ja see ilmneb päev-päevalt ikka valusamalt — vastupidises suunas tõlkijate järele, kes vahendaksid eestikeelset belletristikat ja jällegi ka muud kirjandust võõrkeelde. Kindlasti leiduks noori, kes on küllalt andekad ja töökad seda muidugi mitte kerget ülesannet täitma, tuleb vaid teada saada, kes nad on, neid julgustada ja tõlkijate väljakujunenud ringile lähendada.

U. Lehtsalu. Soovin selle hea traditsiooni jätkamist, konkursi populariseerimist igal võimalikul viisil!

India Šakuntala ja võrdlev mütoloogia

Teatavasti jõuab India draama oma kõrgpunktini V sajandil m.a.j. See oli aeg, kus valitses Guptade dünastia, kus kuningad Tšandragupta II, Kumaragupta jt. ajavahemikul 317—528 olid rajanud ulatusliku territooriumiga tugeva riigi. Sellal elas ja tegutses 390—460. a. India ja üldse Oriendi suur poeet Kalidasa.

Tiibeti allikaist, eeskätt Tiibeti ajaloolase Taranatha teateil oli Kalidasa algul tavaline karjus. Himaalaja kõrgustikul loomi karjatades inspireerisid teda loodusnähtused, mida ta osavasti ja tõetruult seostas oma väljapaistvate teadmistega India rahvatraditsioonidest. Oma mõttekäiku arendades lõi ta kuju, nimelt lihtrahva hulgast võrsunud tüdruku Šakuntala (Šakunta on sanskriti keeles l i n d) ja ülendas ta sotsiaalse hierarhia tippu — kuningatroonile.

Kalidasa käsitleb ja ülistab India mütoloogiast võetud t u l e algmõtet ja selle «igavesti lunastavat» toimet, mis on ühtlasi abistajaks inimestele. Oli ju t u l e l antiikajal ja hiljemgi niisama tähtis osa, mis meie ajal elektril või isegi termonukleaarsel energial.

Oma kosmogoonilise suurteose pühendas Kalidasa Šivale — looduses toimuva igavese muutuse algprintsiibile. Kõik maailmas on igaveses muutumises — sellise hüpoteesiga jõuab Kalidasa materialistlikku filosoofiasse. Kosmogoonilise materialismi mõisted leiame Kalidasal samas laadis Herakleitose, Tseno (Zeno), Empedokli, Parmenidese, Aristotelese, Platoni ja Pütagorasega. Põhielementidena seab Kalidasa draama kosmogoonilisse alusesse vee, tule, maa, õhu. Samuti leiab ta, et kõige loova algeks on armastuse põhimõte. Tema draamas esineb Indra kui kõikide õhumasside jumal (buhar), kelle valitseda ja käsutada on välk.

India gigantimahhias domineerib kõikjal mõte ja arusaamine h e a ja k u r j a vahelisest võitlusest, kus h e a ja v a l g u s triumfeerivad maoks personifitseeritud k u r j a üle. Seesama madu kannab nime hindulaste juures A h i, pärsialastel A z h i - D a k a h a, kreeklastel P y t h o n, heebrealaste juures A b a d d o n, Vanas-Egiptuses A p e p ja vanade germaanlaste juures M i d g a r d.

Višnu kui päikese personifikatsioon just kui meenab r u u m i l õ p m a t u s t. Päikese kõrval mängib kogu Oriendis ülisuurt rolli k u u. Et hindulased ei mõistnud seletada kõiki loodusnähtusi nagu kuuvarjutusi ja kuufaase, siis võeti appi mütoloogia. Kuu, umalaks sai Tšandra.

A g n i — tule personifikatsioonis on silmapaistev sarnasus Kreeka s t o a l a s t e füüsikas esinevate vaadetega.

Kalidasa draamas leidub ka motiiv, et jumalate ja inimeste vahel on olemas kõrgemad olevused — geeniused. Sama aga tuleb ette ka paljude teiste hommikumaade rahvaste kontseptsioonis. Nii Egiptuses, Assüürias, Pärsias ja mujalgi.

Sarnaseid ühiseid jooni ja mõttekäike on rohkemgi veel mütoloogias. Seda aitab selgitada võrdlev mütoloogia.

LEO LEESMENT

Saksakeelse ajakirja «Altertum» N 3 — 1971, Berlin, DDR, alusel.

KRAPP *

Lühike õpetus Maarjamaa kirjandussuurkujule in spe

Ära tööta läbi mitte 1000 tonni toorsõnamaaki, vaid parem 10 000 tonni.
Majakovski+Raikin

Karske käpapigistus Sulle, kallis kirjanooruk! Kuulsin, et viimasel ajal olevat Sa hakanud sulge liigutama. Mina aga pean oma kohuseks noore põlvkonna eest hoolitsemise näol kaasa aidata meie kirjanduslike traditsioonide järjepidevuse säilitamisele. Muidu võite te meist järsku liiga palju erineda. Seepärast kuula ning pane hästi tähele.

Kõigepealt võta teadmiseks, et kirjutamine on ränk ning tappev tegevus (Muide — mina näiteks Sinu eas tegelesingi ainult «üldfüüsilisega.») Pea meeles, et varsti jääb Su kehaline edenemine kängu, karvakasv lakkab, Sa muutud kangeks ning kortsuliseks ja hakkad kandma prille, kuulmisaparaati ning keppi. Tea, et kirjandust (ja ka kirjanikke) hinnatakse higistamise järgi (...) Minul näiteks läheb romaani lehekülje peale keskmiselt kolm higirätikut...

Nüüd žanrist ... Et Sa oled pealehakkaja, siis vajun arvama, et kõige paslikum esimese trükiproovina oleks Sulle tetraloogia. Küll Sa vanas eas jõuad paraineese ning maksiime treida.

Millal kirjutada? Üldiselt on kõige kindlam kirjutama asuda siis, kui tunned, et selleks absoluutselt mingit vajadust pole. Jutt mingist espriist kui niisugusest on nonsenss. Tee tööd ja näe vaeva, siis tuleb ka klassika. Lase aga nagu linttraktor — raudselt omavoolu!

Niisiis — võta higirätik ning kinnita see vööle. Ole muretu! Ära virise! Sul on isa, ema ja kõht on täis. (kui pole, siis söö enne kirjutamist tingimata nõrkemiseni) Ära ahasta! Nii. Kirjuta.

Aga millest? See on keeruline küsimus. Kõigepealt ei soovita kirjutada omaealistest — segane iga. Peakangelaseks võtame vanaema. Vanaema me armastame kõik. Täpselt — teda, aga mitte mõnda intellektuaalitsevat paljasjalgset. Juba Petrarca ütles, et ... nojah. Pealegi ei käi vanaema kohvikus. Kohvikust ei tohi aga kirjutada. Kohvik on pop ning popist ei tohi. Kui tingimata tuleb juttu teha toitlustamisest, siis vii tegevus kuhugi zakusotšnajasse või muude seda sorti söömamajasse. Vanaema on optimist... Lebensfreude, joue de vivre, aga mitte mingi kahtlane weltschmerz. Maailmavalu on pop. Popist ei tohi. (Zen-budismist, levitatsioonist ning dalai-laamade trikkidest ei tea vanaema loomulikult õhkagi). Ka voodist ei tohi kirjutada, polutist rääkimata. See on pop ja ropp ning järelikult sellest ei tohi. Vanaema magab niisiis põhus.

Nagu näed, on üldse palju asju, millest kirjutada ei tohi, sest muidu võib mõni veel aru saada, et Sa noor oled. Seepärast tuleb ka tegevustik valida võimalikult vähetuntud. Sellise sfäärina pakuksin välja näiteks rannavallide ehitamise Madalmaades.. .Esimeseks lauseks saagu: «Meri mühab...». See on klassikaline. Kui seal läheduses leidub ka metsa, siis lisa ... «ja mets mühiseb». Ka see on klassikaline. Ja nüüd kirjutagi. Selgelt ja loovalt. Kirjuta lihtsate inimeste keerulistest hädadest ning keeruliste inimeste lihtsatest hädadest, ja mitte vastupidi.

Kerkib muidugi küsimus, kuidas ühendada eluröömsat põhus magavat vanaema Hollandi tammiehitajatega. See on küll raskevõitu, ent küllap Sa lõpuks ikka midagi kokku kombineerid. Ära satu segadusse — selles seisnebki kirjanikutöö tuum. Ja mis sestki, kui jutt saab pikk nagu iseteenindussöökla järjekord, kus vanaema sabas seismas käib ning vesine nagu värskekapsasupp, mille ta ükskord sealt kätte saab.

Lõpuks Sulle veel üks rammus käpapigistus

Sinu Hea Onu.

Kiri noorautorlusele

On möödunud aastasadu, aga ikka ringlevad kirjanduslikes ringides probleemid — Ahasveerused. Paljud noored autorid on vanaks saanud, mõned neist ka kirjanikeks saanud. Vaatamata sellele on praeguse noorautorluse hulgas märgata ausat nõutust. Asi paistab olevat küsimuses: mis on kirjanduse tegemine? Asi pole muidugi selles, et asi poleks juba lahendatud. Lihtsalt iga asjaomase põlvkonna noorautorlus leiutab nii-nimetatud jalgrattaid, mida aga tuleks vältida.

Kirjutamine on ränk vaimutöö. See on vaja kõrva taha raiuda. Mängida ei tohi, see ei ole naljaasi. Narrid põldu ühe korra, narrib põld sind üheksa korda. Niisiis töö, töö ja veel kord töö. Aga ometi pole sa, kulla noorautorlus seda lihtsat, ütleksin isegi argitõde, või veel parem — reatõde, tunnetanud. See ei sobi. Sa pole enam liivakastieas. Silmadega peab elu vaatama, aga mitte läbi käibestampide. Sa arvad, et elukutselised kirjanikud mängivad? See on ekslik. Võtame kasvõi selle, et mängu pealt (kui see just näitemäng ei ole) ei maksa keegi sulle sadat rublagi, rahast rääkimata. Makstakse ikka töö eest ja nagu teada õilistab see inimest. Oleks juba aeg välja kasvada koolipoisiliku tarkuse pükstest. Sa arvad, et meistriteosed sünnivad inspiratsiooni kõikvõimsa mõju all. Nii, kulla noorautorlus, võib autorlusest üleüldse jääda vaid helge mälestus.

Teine asi, millega ma sulle südamele tahaksin koputada, on sotsiaalne tellimus. Ütlen keerutamata välja: sotsiaalset tellimust ei võeta tõsiselt. Seda isegi eitatakse. Niisugune lühinägelikkus kurvastab meele päris ära. Mis mõte on näiteks eitada vihma. Eitame või ei eita, sajab ikkagi ja kõik saavad märjaks. Milleks elu keerulisemaks ajada ja ajaloo prügikastist jälle «kunst kunsti pärast» välja tuhnida. Iga koolipoiss teab, et kunst pole kunsti pärast, on hoopis muu pärast. Nõnda võib koguni mandumiseni jõuda. Aga manduda ei tohi, elu kõrge tempo juures eriti.

Sotsiaalse tellimuse puhul tuleb rõhuda eriti selle peale, et verisulis sulemehed kirjutaksid töölisnoortele, keda on meis kaks kolmandiku. Igasugune allahindlus sellele temaatikale on vaja tõsiselt ümber hinnata. Ära unusta, et käesolev aasta paneb põhja üleliidulisele keskharidusele. Kui vanasti oli küllalt, kui anti haridus neile, kellest said puškinid, tolstoid, lomonossovid ja nii edasi, siis kaasajal peame andma hariduse ka nendele, kes seda ei taha. Aga ära ütle oma tulevases teoses, et ole mees ja astu kooli. Me peame noore asetama paratamatuse ette, ajama ta hariduse tupikusse. Haridust ei tohi mõõta rahaga, seda rahaga kinni maksta. Kinni tuleb maksta hariduse viljad. Siis kaoks ka intelligentsi alaväärsuskompleks mõnes osas. Tänapäeval ei aita enam, kui õpid ära, mida tegid isad-emad. Ei aita isegi siis, kui muidu korras on. Protsessid on kiirenenud, muutunud dünaamiliseks. Et end mitte raisata, tuleb tihti kiiresti sisse ja välja lülituda. Tuleb, aga ei osata, sest lugemus on kasin. Tulemus on käegakatsutav — loidus, pessimism. Ning kui kaugel siit on psüühiline šokk, teatrišokist rääkimata. See on probleem. See on, kui nii võiks öelda noore inimese sisemine tragöödia. Asi väärib omapärast assotsiatsioonilist tähelepanu. Ei maksa sellisele inimesele rääkida kosmonaudist või pedaka ilust. Talle rääkige elu tuumast, see tähendab, et ta juba 30-aastaselt kooleb alkoholijoobes.

Autori andmisrõõm on alati suur, kuigi võimed seda alati ei ole. Aga ka võimekus ei õigusta looderdamist. Õigustab hoopis töö, töö ja töö. Peab tunnistama, et sinu maailmapildis, kulla noorautorlus, esineb vigu. Suurim viga on, kui selles pildis puudub maailm. See on pahatihti asendatud kunstiga. Aga kuhu jääb siis põlevkivi? Kuhu valmiv mänguväljak, töövõidud? Lugeja põrkamine vastu sellist pilti võib ta muuta invaliidiks. See ei ole nali. Seepärast peabki sul informatsiooniuputuses käepärast olema hariduse kompass, spontaansus seevastu jäägu teiseks momendiks. Jääb üle vaid öelda: seisa kahe jalaga keset elu võimsaid vooge. On võrratult lihtsam kirjutada sellest, milles seisad kui sellest, mida sa häbelikult näpuga kombid.

Lugupidamisega sinu
sõber Grupp

Nüüd siis ülevaate korras järgneva nädala filmidest... Miks mitte alustada näiteks armastusfilmiga» «Nii odavalt?!», samanimelise romaani järgi? Kerkib küll kohe küsimus: ega ometi jälle üks selle mitmeid-mitmeid kordi filmitud teose traditsiooniline ekraniseering? Ei, loojad on lähenenud uue vaatenurga alt. Enam pole see «ühe langenud tüdruku lugu», nagu harilikult tõlgitsetud. Keskses tegelases Musja ei nähta porduelu esimese suurusjärgu tähte, amoraalsuse supernoovat. Mida ütlesid filmi tegijad ise?

«Tahtsin panna helisema keeli ta hinges,» lausus stsenarist.

«Soovisin näidata maailmale, et saasta ja kõntsa all tuksub süda,» täiendas teda lavastaja. Tõepoolest, Musja näol kerkib meie ette õrna esimese armastaja naiskuju, ema ja veelgi enam. Uuenduseks on ka see, et vastupidiselt väljakujunenud tavale mängib peakangelannat neegernäitlejatar.

Armastusest kõneleb meile ka film «Mateeria-alane substants», samanimelise romaani järgi. Püütud on vältida stampidesse kaldumist, mis on ka õnnestunud. Armastus kui mehe ja naise vaheline suhe on püütud viia miinimumini. Sama kehtib ka esimeste õrnade käepigistuste ning muu erootika suhtes. Filmi loojaid on huvitanud hoopis teised asjad — see on siis mõlema sugupoole tootev tegevus elu-olu töötajärgses elukohas, tagapõhi ning suured üldistused. Film on värviline — musta ning valget värvi.

Kinoekraan

Järgnevalt mõni sõna ühest uuest fantastilisest filmist. Nimi on «Ultra-shy» — samanimelise romaani järgi. Film erineb kahest eelnenust, ka režissöör on teine. Muide, viimane vastas küsitlemisel: «Mind ei huvitanud fantastika, mind huvitasid inimesed selles.» Tõepoolest, kosmost näidatakse filmis vaid episoodiliselt. Tuleb rahuldusega nentida, et selleski on suudetud vältida liialdusi. Kuigi tegevus toimub teistes tähesüsteemides, ei tule filmis ette mitmesuguseid närvekõditavaid stseene, nagu kohtumisi teiste eluvormide, s. o. siis koledate monstrumitega, salapäraseid leide ega muud. Ka seiklejatelt endilt on rebitud võltsi romantilisuse oreool. Pearõhk on printsipiaalsetel inimestevahelistel suhetel nagu ausus, töökus. Samuti on paras annus psühholoogiat. Film on hea ja lai — peaaegu niisama lai kui ekraangi.

Lõpuks on esindatud ka kriminaalfilm. Pealkiri on «Ma süüdistan» — ka samanimelise järgi. «Püüdsime lõhkuda kuivanud dogmasid seoses ettekujutusega kriminaalfilmist,» lausus lavastaja. «Meie ülesanne polnud tingimata põnevuses, meie ülesanne oli hoopis muus.» Ja tore, et pole tallatud tallatud radu. Sest tõesti-tõesti siin pole trafaretset kuritegu, selle triviaalset paljastamist, rääkimata vahepealsest banaalsest intriigiarendusest. Lavastaja on leidnud oma aspekt-seisukoha tegelaste suhtes. Film on psühholoogiliselt väga sügav — nii sügav, et meil on alust kõnelda haigutavast psühholoogilisest kuristikust. Peamiselt on filmis kasutatud otsa- ning möödavaatamise stseene. Otsa vaatavad teineteisele inspektor, kelle pea kohalt on hajutatud erakordsuse müüt, ja retsidivist, kelle jalge alt on võetud kindel pinnas; mööda aga retsidivist oma naisega ning inspektor oma naisega, sest viimane nõuab puhkust. Kõik kirjeldatu toimub kohaliku rahvapillimuusika saatel. Näis, millega nad meid järgmiseks üllatavad! Nii et on, mida vaadata.

SOLGE

Viimasel ajal olen pidanud palju jälle üle elama. Nimelt proovisin loodusloo eksamit ette teha ning malevasse minna. Vaat' nii. Kolm päeva enne eksamit alustasin õppimist elimineerimismeetodi kohaselt. Esimesel päeval võtsin suuresuure lehe paberit ja märkisin sellele kõik, mida ma ei teadnud. Töötasin kolm ööd ning kaks päeva. Eksami hommikul kell neli võtsin pisut väiksema lehe ning kirjutasin sellele, mida polnud suutnud ära õppida ning mida tuli veel korrata. Kell kaksteist võtsin õige pisikese paberitükikese ning märkisin sellele, mida ma polnud jõudnud korrata ning mis tuli järelikult vahetult enne eksamit üle käia. Pool üks sammusin läbi kõrgema kooli fuajee, kus eriti arvukalt oli esindatud suitsetav naisnoorus. Ümberringi sumiseti — õppida osutus võimatuks. Läksin siis sisse ning võtsin värisevate kätega endaarust täitsa hea pileti. Esimese punkti lõpus nimetasin parasiitussi näitena solget, keda võib saada sea kaudu. Selle peale küsis õppejõud, et kas siga on siis mõni altleti müüja või kirjakandja. Täiendasin, lisades, et siga on vaheperemees (sellega seoses meenus, et mõne aasta eest olid Sina abiturientide ballil peremees) ning et kasvab kuni kahekümne viie meetri pikkuseks. Seda kuuldes võpatas õppejõud allergiliselt ning ta sõnad olid teravad nagu rotilõksu klõpsatused.

«Ja kui pikk on teie arvates laiuss?» küsis ta.

«Kolm kuni neli sentimeetrit,» vastasin.

«Mõelge veel kord, kui pikk on solgel» nõudis tema.

Jumal, ma olin eksinud, ja veel nii rumalalt! Tundsin, kuidas kõhus mingi kahtlane tunne tekkima hakkas.

«Kolm kuni neli sentimeetrit», parandasin end kähku.

«Ja kumb tas siis on?»

«Mis...?» ei taibanud ma enam.

«K e s,» küsis tema külmalt.

«Solge,» rabasin huupi ning õigesti.

«Ja laiuss?»

«Kakskümmend viis meetrit.»

«Ja see, kes elab sea sees, kui pikk on tema?»

Mul oli tunne, nagu oleksin võimlemistunnis ning me mängiksime seda mängu, et kui õpetaja vilistab ühe korra, siis me istume, vilistab kaks korda — muudkui roomame jne.

«Vabandage, mul läksid nad lihtsalt segi,» laususin alandlikult. Õppejõud heitis mulle püütoni pilgu.

«Teie vanuses, noormees, on kahjulik solget ning laiussi segamini ajada, pealegi ei unusta üks endast lugupidav hästikasvatatud üliõpilane kunagi, kui pikk on solge.»

Tunne, mis vahepeal pisut vaibunud oli, jõudis järgmisse staadiumi. Järgnes teine punkt ning varsti pudenesin ukse taha. Sain muidugi «kolme». Jumalaga, relvad! mõtlesin. Mul polnud aega kurvastada — ees ootas rõõmurohke homne päev, karskete naudingute poolest nii rikas juuli-august.

Nende mõtetega surusin mäest üles. Jõudnud punkti, tundega kõhus, jäin sappa. Saba oli suur (EÜE-72 on rahvarohke; malev tuleb ligi 3000-liikmeline — järelikult on sinna palju soovijaid). Olin selles paigas juba korra käinud ning ainult mõned üksikasjad olid veel tegemata. Lõpuks võeti mind ette.

Kohalik meditsiinitöötaja lappas kaua kausta ning otsis mingeid tulemusi. Lõpuks vaatas ta mind uurivalt ning lausus:

«Teie küll süsti ei saa...».

«Mispärast?» pärisin kohkunult.

«Aga s e l l e p ä r a s t, et teid ma malevasse ei lase,» lisas ta aktsentueerides.

«Miks?» küsisin.

«Solge,» vastas tema ning laiutas käsi.

Tänase «Krapi» autorid on Georg Lints, Eve Kungar ja Mihkel Mutt.

Raamat igaühele

(Algus leheküljel 1)

võtjate arvukus, samuti elav nõudmine konverentsiks ilmunud kogumiku järele. Ettekannete illustreerimiseks korraldati näitused kirjakunsti arengust ja eksliibristega raamatutest. Eksponeeritud oli ka ülikooli raamatukogule eesti kunstnikelt (K. Põllu, V. Tolli, V. Toots) raamatuaastaks valminud eksliibrised.

Raamatukogu näitusesaalis (VII korrusel) avati aprillikuus ulatuslik näitus «Vana vene raamat», mis esindab nii XV—XVII sajandi vene kõidet kui ka XVIII sajandi vene trükiseid. Näitusega on võimalik tutvuda kolmapäeviti ja laupäeviti kell 11—16 (kuni septembrikuuni).

Spetsiaalseid raamatuaasta väljaandeid, samuti rahvusvaheliste organisatsioonide ja UNESCO liikmesriikide tänavusi üritusi tutvustab raamatuaasta vitriin, mis täieneb uute materjalidega.

Suurenenud on ettevõtete ja asutuste huvi biblioloogia vastu. Nii on ühingu «Teadus» raamatukogu lektorigrupp käinud loenguid pidamas ka väljaspool Tartut (Valgas, Võrus, Põltsamaal, Paides, Pärnus).

Raamatuaasta eesmärke ja probleeme on käsitletud raamatukogu, tema fondide ja raamatunäituste tutvustamisel külastajatele ja ekskursioonidele.

Kavandatust on ülikooli raamatukogul veel ees mitmed raamatunäitused, raamatuajaloo artiklite kogumiku, TRÜ bibliograafia 10 aasta registrite ja raamatukogu tutvustavate väljaannete avaldamine. Oktoobrikuus tahame korraldada lugejate konverentsi, et tõsta üliõpilaste lugemiskultuuri.

Raamatukogu kataloogide, teatmeteoste ja bibliograafiaväljaannete kasutamise oskust aitab välja selgitada TRÜ üliõpilaste vaheline võistlus, informiin (väike ja suur ring) novembris. Sama kuu lõpul on kavas Tartus Toome raamatukogus Eesti NSV kõrgemate koolide informiin.

Septembris-oktoobris ootame lugejaid raamatukogu kõigisse osakondadesse lähemalt tutvuma raamatukogu tööga ja säilitatavate kultuurivaradega.

TRÜ Teaduslik Raamatukogu võtab osa ka teiste asutuste raamatuaasta-üritustest. Nii näiteks oli 1972. aasta mais Tallinnas raamatuaastakonverentsil ülikooli raamatukogust ettekanne lugemise sotsiaalpsühholoogiast (L. Peep). NSV Liidu Kunstiakadeemia ja NSV Liidu Kultuuriministeeriumi korraldusel Moskvas novembris toimuvaks seminariks valmistatakse teemat «XV—XVII sajandi köidete restaureerimisest» (E. Valk-Falk).

26. augustist 2. septembrini leiab Budapestis aset rahvusvahelise raamatuaasta üks keskseimaid sündmusi — Raamatukogude Assotsiatsioonide Rahvusvahelise Föderatsiooni (IFLA) XXXVIII sessioon, mille peateemaks on «Raamat muutuvas maailmas». Tartu ülikooli raamatukogu direktor L. Peep esitab seal ettekande «Raamatu osa spetsialistide ettevalmistamisel NSV Liidus».

Raamatukogu teenindab oma lugejaskonda rikkaliku, 3,2-miljonilisest köitest koosneva vaimuvarasalvega. On laiendatud ka ülikooli väljaannete vahetust, sõlmitud uusi vahetuskokkuleppeid nii kodu- kui ka välismaa asutustega, et meie raamatukogu lugejatel oleks kasutada rohkem raamatuid ning et tugevneks koostöö ja intensiivistuks teaduslike saavutuste vahetamine.

L. TRIKKANT,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu direktori asetäitja

Emantsipatsiooni eleegia

Ja siis meid lõppeks saadetakse teele
ja soovitakse julgust, käe pahtumist,
ehk deklameeritakse üks kord veel, et
nüüd istume hetk enne lahkumist ...

Ja siis ta tuleb — ihaldatud elu,
see pulbitsevalt laetud patarei.
Kuid «kahte» pannes tekib kujutelu,
et tindiks veri on ja panta ... panta rhei.

Keeb pajas purgisupist roog ja
nii tark, nii omane näib he(e)gelnõel.
Siis meenutad, et mis on ontoloogia,
mis alused on absoluutsel tõel? ...

Su hinges elab pingestatud suurus.
Mees töökas on, ent hullupööra joob,
end nimetada käsib «Epikuurus»,
kolmveerand palka siiski koju toob.

Hing loodushell, sa tuled lüpsmast kitse.
Oo, Emajõe ja röövel-ööbikute viis! ...
Üks ööbik kodutoomel nagu Nietzsche
sind tiivustab, et tüdruk, kus on piits.

ALMA LIIBER

Tartu Ülikooli esimene kuraator

Friedrich Maximilian Klinger

(algus «TRÜ» nr. 18.)

Päevakorras olid akende sisseloopimised, kaklused, kokkupõrked Tartust läbisõitvate ohvitseridega, joomingud ja muu sellega kaasaskäiv. Püüti matkida saksa ülikoolide «vaba» ja metsikut üliõpilaselu. Ülikooli professorid, kes omal ajal saksa ülikoolides õppinud, kaldusid üliõpilaste huligaanitsemistesse suhtuma «heatahtliku mõistmisega», väites, et kord Tartus olevat palju parem kui saksa ülikoolilinnades. Klinger aga nõudis üliõpilaste hulgas korra jalulesead-mist. Oma kõnes õpetatud nõukogus 25. mail 1804 selgitas ta oma seisukohti. Ta rõhutas, et Tartut ei tohi võrrelda saksa ülikoolidega, kus üliõpilased välismaalastena vaid lühikest aega viibivad. Tartus on tegemist oma riigi noormeestega, keda tuleb kasvatada korralikeks kodanikeks. Saksamaa ülikoolid ainult annavad üliõpilastele võimaluse teadmisi omandada, kuid ei huvitu sellest, kas seda tõepoolest ka tehakse. Tartu Ülikool peab aga riigi vajadusi ja huve silmas pidama ja olema kasvatusasutus, seepärast peavad professorid ka oma üliõpilaste kõlbelise elu ja õppimise eest vastutama. 1805. a. teeb ta uuesti, seekord kirjalikult, ülikoolile mitmeid ettepanekuid, kuidas joomise ja selle tagajärgede vastu üliõpilaskonnas võidelda. See ei tähendavat aga seda, rõhutab ta, et üliõpilasteks tuleks keelata osavõtt haritud inimestele kohastest kõlbelistest meelelahutustest. Aga — kavatsetud akadeemiline klubi ei saa kindralkuberner Golitsõni vastuseisu tõttu avamisluba (see saadi alles 1814. a.) — seega jäeti üliõpilased oma vaba aja veetmises täiesti omapead, ilma organiseeriva keskuseta. Mõne aasta pärast lisandu-vad kõigele muule veel majanduslikud raskused. 1803. a. kinnitatud eelarve näis esialgu rikkalik, aga sõjategevusest tingitud rubla kursilangus muutis selle peagi ebapiisavaks. Professorite reaalpalk langes ühele kolmandikule esialgsest. See tekitas raskusi vabanevate professuuride täitmisel. Pealegi õppejõud, kellele asendamise korras loengute pidamine kujunes lisasissetuleku allikaks, kippusid lahkunute asemel uute professorite valimisega viivitama. Hoolimata majanduslikest raskustest ei lubanud Klinger teha järeleandmisi nõudmistes uute valitavate professorite suhtes. Nii keeldus ta kategooriliselt kinnitamast õpetatud nõukogu poolt ajalooprofessoriks valitud kohalikku kooliõpetajat filoloog Struvet, sest too alles õppetöö käigus oma ainet peaks omandama. Klinger nõuab professoreilt esmajoones õpetamisoskust. Ülikoolis polevat niisugusest professorist kasu, kelle loengud ei suuda üliõpilasi köita, olgugi nad muidu suured teadlased või muul viisil ülikoolile kasulikud. Rahaliste kulutuste kohta nõuab Klinger korrapärast aruandlust ja lisasummade taotlemisel kinnipidamist ettenähtud korrast ning üksikasjalikku põhjendamist. Nii mõnegi taotluse saadab ta tagasi, sest see pole korrapäraselt vormistatud ega küllaldaselt põhjendatud, kusjuures ta iga kord kannatlikult selgitab (nii mõnigi kord korduvalt), kuidas seda teha. «Ei piisa sellest, kui püütakse saavutada üldist head,» kirjutab ta 26. aprillil 1812. a. prof. Burdachile,» «seda tuleb teha viisil, nagu riik on vajalikuks pidanud ette kirjutada.» Niisugused seisukohad ei meeldi professoreile, sest need piiravat nende vabadusi. See toob Klingerile pedandi ja bürokraadi maine. Kuid Klingeril olid omad kaaluvad põhjused, miks ta ülikooli asjaajamises nõudis absoluutset korda. Noorel ülikoolil oli nii kohapeal kui ka Peterburis palju vaenlasi, kes ainult ootasid võimalust, et talle kahju teha. 27. 3. 1803 kirjutas Klinger rektor Parrot'le: «Ma tunnen end vabana ja püüan nii Teie [s. o. ülikooli — E. K.] kui ka oma õigusi ja vabadust kaitsta; kuid ma tunnistan, et ma seda sõna headel, mitte väiklastel põhjustel kõige vähem seltskonnas kasutan. Kui mul on võimalik midagi saada ja hoida, miks pean ma sellega nõmedate kõrvu täitma? Teie teate ju, et just see sõna ongi see karu, mida ülikooli peale ässitatakse. Tarkus nõuab, et asju tuleb seaduslikult kindlustada, sellest suurt kära tegemata. [...] Teie ja mina ei tohi enam käituda nii, nagu me seda oma akadeemilise nooruse ajal tegime. Seda põhjendada oleks naeruväärt.» Pidades silmas kaugemaid valgustuslikke eesmärke, ei tahtnud Klinger neid hädaohtu saata formaalsete lohakuste pärast. Kuid nagu ta 31. jaanuaril 1811. a. rektor Grindelile kirjutas, olevat tema saatuseks, et teda Tartus ei taheta mõista, välja arvatud üksikud tõelised mehed.

Pealetungiva reaktsiooni survel peab Klinger üksteise järel loovutama oma seisukohti. Ta taganeb võideldes, kuid liiga sagedasti peab ta võitlema üksi, leidmata mujalt toetust. Sõjaolukorra tõttu, aga võib-olla ka selleks, et Klingerit ülikooli ees diskrediteerida, ei õnnestu tal hoolimata korduvatest taotlustest ülikooli eelarvet viia vastavusse rubla tegeliku väärtusega, ja temas küpseb aegamööda otsus ülikooli kuraatori kohalt tagasi astuda.

(Järgneb)

HEA HOOAEG

Spordimängude talvisele hooajale võib joone alla tõmmata. Lõppenud on Nõukogudemaa ja Eesti NSV meistrivõistlused, selgitatud vabariigi üliõpilaskonna parimad, mõnedes mängudes veel karikavõitjad ja «Kalevi» meistrid. Missuguste tulemustega lõpetasid aasta tähtsama hooaja TRÜ spordimängude võistkonnad? Saavutuste poolele on kanda mõndagi.

Alustame korvpallist. **Kõige kõrgemalt tuleb hinnata TRÜ naiskonna võidetud II kohta NSV Liidu meistrisarja teises liigas ja õigust järgmisel hooajal mängida meie maa 12 tugevama kollektiivi hulgas.** Eesti NSV meistrivõistlustelt toodi kahe naiskonnaga ära I ja II koht. TRÜ naiskorvpallurite esikohaga lõppesid vabariigi karikavõistlused, «Kalevi» meistrivõistlused ja Eesti NSV üliõpilaste esivõistlused. **TRÜ esindusnaiskond ei kaotanud hooaja vältel vabariigi piirides ühtegi kohtumist.** EPA võimlas alistati isegi Bulgaaria koondis. **Korvpallimeeskond sai kolmed meistrimärgid: vabariigi meistrisarjas, Eesti NSV üliõpilaste esivõistlustel ja «Kalevi» meistrivõistlustel.** Rida TRÜ meeskonna liikmeid võttis osa Nõukogudemaa meistrivõistlustest kas Tartu «Kalevi» põhirivistuses või dubleerivas meeskonnas. Kehakultuuriteaduskonna III kursuse üliõpilane Anatoli Krikun on arvatud Nõukogude Liidu koondise kandidaadiks Müncheni olümpiamängudele, Ajaloo-Keeleteaduskonna I kursuse üliõpilane Mihkel Tiks aga meie maa juunioride koondisse tänavusteks Euroopa meistrivõistlusteks.

Siiski lõppes kõik õnnelikult — meistritiitel saadi punktilise edumaaga Kaubamaja ees. Vilniuse turniir aga on musternäidis üliõpilasvõistluste halvast planeerimisest. Esmakordselt võideti naiskonna poolt veel nelja ülikooli (Minsk, Vilnius, Riia, Tartu) turniir. Võrkpallimeeskond ei suutnud naiskonnaga sammu käia. «Kalevi» meistrivõistlustel saadi küll III koht; Eesti NSV üliõpilasvõistlustel TPedI meeskonna järel II koht, nelja ülikooli turniiril koguni I koht, kuid vabariigi meistrisarjas tuli leppida eelviimase, s. o. 7. kohaga.

Väravpall. Ühegi kaotuseta lõpetas vabariigi meistrivõistlused TRÜ naiskond. ENSV üliõpilasvõistlustele ei kogunenud ühtegi vastast (loobus isegi vabariigi meistrisarjas 4. kohale tulnud TPI). Rändauhind toodi Tartusse nelja ülikooli (Moskva, Riia, Vilnius, Tartu) turniirilt. Ülikooli meeskond sai hooajaks hea ettevalmistuse, mida tõendas III koht ENSV karikavõistlustel. Aastavahetusel pidi senine treener aspirantuuri tõttu meeskonna juhendamise üle andma üliõpilastele-mängijatele. Kavandatud pronksmedalite ründamise asemel tuli vabariigi meistrivõistlustel vastu võtta 9., esiliiga viimane koht. Neli üheväravalist kaotust langevad kogenematute juhtide arvele. Nendest kaheksast kadumaläinud punktist oleks parajasti piisanud turniiritabelis III koha saavutamiseks. Pall aga on ümargune ... Erilist lohutust ei paku ka ENSV üliõpilasvõistluste II koht TPI meeskonna järel.

Võistkondlike alade kokkuvõtted. Vabariigi meistrivõistlustel neli esikohta, üks 2. üks 7. ja üks 9. koht; kuuest võimalikust neli meistritiitlit ülikoolile. Selles arvestuses suutsime edestada kõiki spordiühinguid, rääkimata spordiklubidest. ENSV üliõpilaste meistrivõistlustel tuli viiest võimalikust esikohast kolm Tartusse, kahel alal II koht. **Üleliidulisele üliõpilaste spartakiaadile said 4 TRÜ võistkonda: naiste korv-, võrk- ja väravpall ning meeste korvpall.**

Nüüd individuaalsetest spordimängudest. Sulgpall väärib nimetamist esimesena. Nõukogudemaa meistrivõistlustel sai Kehakultuuriteaduskonna II kursuse üliõpilane **Reet Valgmaa hõbemedali üksikmängus, koos õe Riinaga (Õigusteaduskonna II kursus) pronksmedali paarismängus ja veel pronksmedali segapaarismängus.** Reet Valgmaa on nüüd NSV Liidu koondise kandidaat. Vabariigi meistrivõistlustel tuli aga nii üksik- kui ka paarismängus esikohale Riina Valgmaa. Medaliteni jõudsid üliõpilastest veel Boris Bogovski ja Alfred Kivisaar.

Lauatennises jäi TRÜ esindus vabariiklikel üliõpilaste meistrivõistlustel TPI järel II kohale. Individuaalarvestuses võitis meistrinimetuse paarismängus Kehakultuuriteaduskonna I kursuse üliõpilane **Rein Lindmäe.** Tema tulemused lõppeval õppeaastal: Nõukogude Liidu juunioride meistrivõistluste kuldmedal segapaaris- ja meespaarismängus, 4. koht üksikmängus; ENSV meistrivõistlustel esikoht meespaaris- ja segapaarismängus, hõbemedal üksikmängus; Moskva rahvusvahelisel turniiril 4. koht paarismängus. Rein Lindmäe arvati NSV Liidu koondise kandidaadiks.

Tennisehooaeg alles algab. Meeldiva üllatusena alistati 20. mail vabariiklikel üliõpilasvõistlustel TPedI esindus 3:2 ja pärast mitmeaastast vaheaega jõuti kõrgemate koolide arvestuses samm edasi — II kohale (TPI järel). Seega individuaalsetes spordimängudes üliõpilasvõistkondade arvestuses esikohad TPI-le (lauatennis, tennis), teised kohad Tartu ülikoolile.

Õppeaasta kokkuvõte spordimängudes — hea hooaeg!

Eduka esinemise põhjused? Eelkõige treeningutingimuste paranemine. Kui 3 aastat tagasi olid TRÜ võistkondlike spordimängude koondiste vajadused võimlate osas kaetud 49% (!) ulatuses, siis käesoleval õppeaastal on see protsent naiskondade osas 75—80, meeskondade osas vahe 60 ringis. Suur tänu Tartu Näidissovhoosi ja Kullmanimelise Kutsekooli juhtkonnale, kes on võimaldanud TRÜ võistkondadel kasutada toredaid võimlaid! Siiski jääb spordisaalide probleem veel paljudeks aastateks päevakorda. V. Kingissepa tn. võimla rahuldab ainult võrkpallurite vajadusi, tänapäeva korvpallitreeninguteks on saal alamõõduline, tennisest ja väravpallist rääkimata. Kilehall on ajutine ja hädaabinõu, sest pakasega pole seal võimalik hoida küllaldasi soojakraade, korv- ja võrkpalli aga kinnastes ei mängi.

Võistkondade ettevalmistamisel langes suur osa spordimängude kateedri õppejõududele ja õppeülesande korras töötavatele treeneritele. Võidud rajanesid õppejõudude-treenerite pedagoogilisel meisterlikkusel, aga suures osas ka väsimatul organisatsioonilisel tegevusel treeningu- ja majanduslike võimaluste avardamisel, kontroll- ja sõprusvõistluste korraldamisel, varustuse ja inventari soetamisel, transpordi ja toitlustamise, majutamise ja arstliku kontrolli jpt. probleemide lahendamisel. Kiidusõnu väärivad õppeülesande täitjad Edgar Naarits ja Rita Sild (naiste korvpalli juhendajad), õpetaja Ernst Ehaveer ja dotsendi kt. Ilmar Kullam (meeste korvpall), vanemõpetaja Vello Truumaa (naiste võrkpall), vanemõpetaja Erich Kübarsepp (naiste väravpall). «Tööjõureservide» lauatennisetreener Evelin Lestal juhendab õppeülesande korras ka TRÜ lauatennisiste ja annab tasuta kasutada oma ühingu baasi. Võimlemiskateedri vanemõpetaja Helmut Valgmaa on mõlemast tütrest kasvatanud meistersportlase ja juhendab ka teisi TRÜ sulgpallimängijaid.

«Peasüüdlasteks» on muidugi mängijad — üliõpilased. Ilma nende hoolsa suhtumiseta treeningutesse ja võidutahtelise mänguta poleks esikohti saavutatud. Käepigistus kõikidele spordimängude harrastajatele, head harjutamislusti ka sessiooni vältel ja õppevaheajal ning vähemalt niisama häid sportlikke tulemusi järgmisel hooajal.

V. LENK,
spordimängude kateedri juhataja.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tel. 3237. MB-11980.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV R[illegible]
AR

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 20 (897) Reedel, 16. juunil 1972. a. XXIV aastakäik

Ülikooli klubi tegevus

EKP TRÜ komitee 1971. a. 12. aprilli otsuse täitmine oli parteikomitee äsjasel koosolekul põhjalikuma arutluse all. Nimetatud otsuse realiseerimisest andis ülevaate komitee liige H. Trass, sõna võtsid klubi juhataja M. Laane, ametiühingukomitee esindajad L. Raid ja H. Kabur, parteikomitee sekretär K. Koger ning teised. Arutelust jäid kõlama järgmised mõtted.

● **Hinnata tuleb ülikooli klubi 5 suure isetegevuskollektiivi koostöö tugevnemist.** Nende kollektiivide kunstiline tase on kõrge. Oma arvukate esinemistega on nad toonud ülikoolile ja ülikooli isetegevusele uut tunnustust vabariigi ulatuses ning propageerinud ülikoolis endas head isetegevuslikku kunsti.

● **Tunduvalt kesisemal järjel on teaduskondades tehtav isetegevus.** Tunnustuse on pälvinud «Amorese» esinemised, otsiva vaimuga paistab silma «Kuup ja Kera» ja see on ka peaaegu kõik, mida võib kanda aktiva poolele. Katse korraldada teaduskondadevaheline isetegevuse ülevaade ei andnud soovitud tulemusi. Küll toimus teaduskondadevaheline isetegevuse konkurss (võitis Füüsika-Keemiateaduskond), millest osavõtt jäi aga väheseks. Teaduskondade isetegevuse hoogustamise osas on parteikomitee otsus sisuliselt jäänud täitmata.

● **Viimasel ajal on järsult kasvanud klubi külastatavus.** 1971/72. õppeaastal oli klubis 35 000 külastajat, mis on kõrge näitaja, arvestades klubi piiratud mahutavust. Õppeaasta vältel on klubis toimunud 45 eeskavaga puhkeõhtut, 35 tantsuõhtut, on esinenud 17 külaliskollektiivi. TRÜ kollektiivid on andnud väljaspool ülikooli 27 kontserti. Tänu rohkele külastavusele on klubi rahaline olukord heal järjel. Paraku müüakse aga pileteid ülearu palju, mistõttu ka **kord klubis kipub ajuti käest minema.** Linnanoori tõmbab just särtsakas kitarristide ansambel, kahjuks ei oska need noored pahatihti väärikalt käituda. Siin tuleks tihendada kontakte EPA ja Tartu linna TSN TK haridusosakonnaga. Ka meie oma rahvamalevlased löögu aktiivselt sekka.

● TRÜ ametiühingukomitee on korduvalt arutanud klubiga seotud probleeme. Hiljuti asus ametiühingu juhtiv organ seisukohale, et niikaua, **kuni klubis pole distsipliiniga asjad joones, tuleb klubi einelauas lõpetada alkohoolsete jookide müük (õlu kaasa arvatud).** Nõrgaks kohaks on veel klubi nõukogu, kes ei seisa oma ülesannete kõrgusel. Ametiühingukomiteel tuleb hea seista selle eest, et uue õppeaasta alguseks saaks klubi endale teovõimelise ja teotahtelise uue nõukogu.

● **Endiselt lonkab näitlik agitatsioon klubis.** Sügiseks tuleb selles osas saavutada murrang, pidades silmas just NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud temaatikat. Igati tuleb tervitada klubi algatust näituste korraldamiseks — see on klubilise töö üks uudseid vorme ülikoolis.

● Uue juhataja Mati Laane käe all on klubi teinud vaieldamatuid edusamme. Jääb loota, et veel esinevad kitsaskohad likvideeritakse lähemate kuude jooksul, nii et klubi läheb vastu oma töö uuele kõrgperioodile.

ACTA DIURNA

EKP TRÜ komitee kinnitas algorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks Majandusteaduskonna IV kursuse üliõpilane Vello Peedimaa ning liikmekandidaatideks Õigusteaduskonna üliõpilased Elmo-Silver Jallai, Tiit Tambi ja Riina Blauhut IV kursuselt ja Paul Varul II kursuselt.

*

Dotsent Johannes Kalits viibis hiljuti TRÜ esindajana Eesti NSV töötajate delegatsiooni koosseisus Usbeki NSV Andižani oblastis (Usbeki NSV peamisi naftatootmise ja puuvilla- ning viinamarjakasvatuse rajoone Fergana nõo idaosas). NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud suurel miitingul Andižani linnas toonitas kohaliku meditsiiniinstituudi rektor oma kõnes tihedaid sidemeid TRÜ Arsti-teaduskonnaga ja meie ülikooliga üldse.

*

Kujunenud tava kohaselt saavad TRÜ Kehakultuuriteaduskonna lõpetanud igal olümpia-aastal kokku, et arutada kehakultuurlaste ees seisvaid aktuaalseid ülesandeid ja teha kokkuvõtteid tehtust. Järjekordne kokkutulek toimus 3. ja 4. juunil Tartus ning Käärikul. Plenaaristungil aulas esinesid ENSV MN esimehe asetäitja Arnold Green ja teaduskonna õppejõud Arnold Vaiksaar ning Atko Viru. Pärastlõunal sõideti Käärikule, kus toimusid sportlikud üritused ning probleemide arutamine nii endiste kursuste kui praeguste erialade kaupa. 853 KKT vilistlasest oli kohal üle 300, milline arv annab tunnistust selliste kokkutulekute elujõulisusest.

Tähelepanu, lõpetajad!

TRÜ 1972. a. lõpetajad saavad töölesuunamise tõendid kätte oma teaduskonna dekanaadist (pedagoogide suunamistõendid on juba saabunud). Suunamisrahad saab kätte pärast lõpetamise käskkirja ilmumist Majandusteaduskonna majast (tuba 105 stipendiumi laud).

Gennadi Batkov ja Mark Trepetin

R. JOAMETSA fotod.

Teadsin, et uue Tiigi intris 106. toas elab huvitav noormees — ersalane GENNADI BATKOV. Kui kohale jõudsin, leidsin aga, et neid, kellest tuleks tingimata kirjutada, on hoopis kaks: lõpetab ju Gennadi toakaaslane juudi rahvusest MARK TREPETIN meie ülikooli juures tänavu aspirantuuri ja nii võib sügisel olla juba hilja.

Kasutades võrdlev-ajaloolist, aga vilksamisi sekka ka deskriptiivset meetodit, õnnestus mul kindlaks teha järgmist: mõlemad noormehed on sündinud meie vabariigist kaugel eemal: Mark 1937. a. Harkovis, Gennadi viis aastat hiljem Mordva ANSV Tšamzinski rajoonis Suur-Maresjevo külas; Suures Isamaasõjas langesid mõlema isad.

Pärast sõda käis Mark Harkovi 94. Keskkoolis, Gennadi lõpetas keskkooli kodukülas. Ja algaski kõrgemate aspiratsioonide aeg: Gennadil esimese hooga küll Mordva Riiklikku Ülikooli Saranskis sisse saada ei õnnestunud. Mark otsustas edasi õppida ehitustehnikumis, mille lõpetas; seejärel töötasid mõlemad: Gennadi 2 aastat tehases, Mark ehitas elumaju Harkovi Traktoritehasele; 1961. a. astus Gennadi ülikooli, õppima mordva filoloogiat.

Kumbki meie tuttav on kolm aastat armeeaega teeninud ja kummalisel kombel on siingi paralleele: algul reamehed, siis seersandi auastmes, töö staabis. Sõjavägi on ikka olnud rahvuste amalgaam: Gennadi meenutab heameelega oma sõpru armeeaastailt — tšuvašš Koljat, sakslast Volodjat, venelast Valentini, tšetšeen Romani. Kui teenistusest vähegi mahti sai, pühendasid noormehed end õpinguile: Gennadi täiendas oma teadmisi saksa keeles, Mark aga, kes teenis Leningradis, astus teisel armeeaastal Leningradi Riikliku Ülikooli Matemaatikateaduskonna õhtusesse osakonda.

Pärast teenistust õpingud jätkusid: Mark tuli Harkovi Ülikooli Matemaatikateaduskonna 3. kursusele, jällegi õhtusesse osakonda. Töötades eksperimentaalfüüsika kateedris külastas ta pidevalt tuntud professorite Ahijezeri, Glazmani, Ljubitši, Ostrovski, Landkovi loenguid statsionaarses osakonnas; eriti tänulik on Mark Leningradi professoritele Natanskile ja Bassovile, kes rajasid tugeva baasi edasiseks. 1960. a. tähtsaim sündmus — Margist sai NLKP liige.

Gennadi rääkis, et Mordva Riiklik Ülikool on suhteliselt noor õppeasutus, rajatud 1957. a. Pedagoogilise Instituudi baasil. Tugevaid õppejõude on seal vähe — sellepärast polnud ka võimalust sugulaskeelte õppimiseks. Kui Gennadi oli 2. kursusel, saadeti kaks ülikooli lõpetanud mordvalast — Mihhail Mosin ja Nikolai Bajuškin — meile Tartusse professor Paul Ariste käe alla; praegu on nad mõlemad Mordva Ülikooli õppejõud, esimene jagab üliõpilastele teadmisi soome, teine eesti keelest.

Mark lõpetas ülikooli 1964, Gennadi 1969. aastal; tööle saadeti Mark Harkovi Automaatika ja Arvutustehnika Instituuti kõrgema matemaatika kateedrisse, enne seda oli ta olnud ehitustööde programmistiks ülikooli arvutuskeskuses.

Gennadi aga suunati maale kooli ja — kujutage ette! — kohe direktoriks; ta räägib, et pedagoogiametis on tema jaoks midagi eriliselt kütkestavat ja õilsat, lapsi armastab ta väga. Mordva koolilapsed saavad emakeeles õpetust 1.—4. klassini, pärast seda omandatakse mordva keelt ühena õppeainetest, õppetöö toimub vene keeles. (Olgu selgitavalt öeldud, et nii eesti kui mordva keel kuuluvad uraali suurkeelkonna soome-ugri keelte hulka. Eesti keel koos liivi, vadja, soome, karjala, vepsa ja isuri keelega on läänemeresoome

(Järg 4. lk.)

Kaugõppe-üliõpilased saabusid

Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilastest õpib üle poole kaugõppeosakonnas, kogu ülikoolis moodustavad Ajaloo-Keeleteaduskonna kaugõppeüliõpilased aga poole kõigist mittestatsionaarsetest. Arvukeeli kõneldes oli käesoleva aasta jaanuaris seitsmes osakonnas kokku 1077 üliõpilast. Kuigi kevadsemestril on õppeplaani mittetäitmise pärast eksmatrikuleeritud mitukümmend mittestatsionaarset, ületab ka praegu kaugõppeüliõpilaste arv tuhande piiri, sest kuuendale kursusele on tagasi võetud neid, kes lõpetasid mööda kevadel küll teoreetilise kursuse, kuid ei suutnud valmistuda riigieksamiteks ning pidid seetõttu ülikoolist aastaks lahkuma.

Juunikuu algul tulid sessioonile psühholoogiaosakonna üliõpilased, äsja saabusid ka teiste osakondade õppurid, kes täidavad auditooriume, mis on statsionaarsetest vabaks jäänud.

Juba kaks nädalat kestab ka diplomitööde kaitsmine ja riigieksamite sooritamine. Suurte õnnestumiste kõrval peab märkima ka esimesi ebaõnnestumisi: pealiskaudsete ning lünklike teadmiste tõttu on saadud mitterahuldavaid hindeid teadusliku kommunismi eksamil.

Äsja alanud kevadine sessioon on eriti pingeline, sest see vältab kolm nädalat, mille jooksul tuleb kuulata kuni kaheksa tundi loenguid päevas ning sooritada neli kuni viis eksamit ja arvestust. Lisaks üldisele suurele töökoormusele peab arvestama ka kevadist väsimust ning palavaid ilmu, mis kahandavad töövõimet. Õppimine kaugõppes on mitmekordselt raskem kui statsionaarses osakonnas, mistõttu sellega saavad hakkama eriti andekad või äärmiselt tugeva töödistsipliini ja raudse tahtejõuga inimesed. Kevadeti demonstreerivad sellised üliõpilased oma mitmekülgseid teadmisi, iseseisvat mõtlemisoskust ja optimistlikku ellusuhtumist nii diplomitööde kaitsmisel kui ka riigieksameil. Et aga lõpetajate hulka pääseb ka üsna kesise teadmisega inimesi, selles on süüdi õppejõud, kes nii aine esitamises kui ka nõudlikkuses pole suutnud olla järjekindlad.

Eksamisessioonide tulemused kinnitavad, et üks kolmandik üliõpilasi suudab sooritada kõik eksamid ja arvestused, teine kolmandik rabeleb võlgnevustes, likvideerides need vahetult uue sessiooni eel, kolmas osa pole suuteline kaugõppes õppima ning nende korralekutsumise ja eksmatrikuleerimisega tuleb tegelda vahetpidamata.

Ajaloo-Keeleteaduskonnas on hakatud senisest järjekindlamalt nõudma õppedistsipliini. Kui pole võlgnevused likvideeritud (ka kontrolltööd saadetud), ei väljastata tasulisi kutseid ega vahetata ka hiljem tasuta kutseid tasuliste vastu; kui võlgnevusi on palju, teatatakse sellest töökohta ning nõutakse iseloomustusi halvasti edasijõudva üliõpilase kohta; kui võlgnevuste arv ei vähene, tehakse ettepanek arutada edutuse põhjusi töökollektiivis. On tarvis jõuda selleni, et taunitaks mahajäämust, kursuse kordamist ning edasijõudmatust. Kui mahajääjaks osutub pedagoogilisel alal töötaja, teatatakse sellest haridusorganeile ning hakatakse avaldama informatsiooni pedagoogilises ajakirjanduses. On ikkagi kujuteldamatu, et õpetaja seisab klassi ees puhta südametunnistusega, samal ajal, kui ta kordab kursust ülikoolis. Juba tööeetika seisukohalt on see vastuvõetamatu. Senisest rangemini jälgitakse sessioonilt puudumisi, mida loetakse õppedistsipliini rikkumiseks, millele võib järgneda eksmatrikuleerimine.

Praegu algav sessioon nõuab igalt kaugõppeüliõpilaselt maksimaalseid pingutusi. Eelmistel sessioonidel loetud ainetest toimuvad pärast konsultatsioone eksamid ja arvestused, mille sooritamine on kõigile kohustuslik. Sessioonidevaheline aeg ongi ju ette nähtud teadmiste lõplikuks omanda[illegible]s. Uue korra kohaselt võib kaugõppeüliõpilane lahkuda Tartust alles pärast kõigi eksamite ja arvestuste sooritamist ning eksamilehe isiklikku tagastamist. Kui mõjuvatel põhjustel jääb mõni võlgnevus, tuleb dekanaati esitada avaldus, milles on märgitud võlgnevuste likvideerimise tähtpäevad (need peavad olema kooskõlastatud õppejõududega). Sessioonilt lahkumine, kui on võlgnevusi, võrdub õppedistsipliini rikkumisega, millest teatatakse samuti töökohta.

Sessiooni vältel võib juhtuda väiksemaid arusaamatusi ruumidega, sest Ajaloo-Keeleteaduskond on kasvanud küll osakonniti, kuid vähenenud ruumiti. Ootame õppejõududelt ja üliõpilastelt mõistvat suhtumist ning vajaduse korral ettevõtlikkust uute loenguruumide või -aegade leidmisel. Ootame vastutulelikkust ka teistelt teaduskondadelt, sest oleme ju kõik ühe suure kollektiivi liikmed. Võib arvestada, et alates kella 19-st on enamik ruume vabad ning sel ajal võib pidada täiendavaid loenguid ja konsultatsioone, kui üliõpilased seda soovivad. Kui aga õppejõud ei ilmu loengule, on üliõpilased kohustatud ootama 15 minutit, seejärel aga teatama juhtunust kaugõppedekanaati. Loengud algavad akadeemilise veerandiga, s. t. 15 minutit pärast täistundi, õppejõudu tuleb oodata pooleni.

Senised andmed kinnitavad, et rahuldav on olukord inglise filoloogia, eesti filoloogia ja psühholoogiaosakonnas, ebarahuldav aga ajaloo-, defektoloogia- ja vene keele osakonnas. Vastavate osakondade kateedrid peaksid kaugõppeüliõpilastega rääkimiseks leidma sobivaid vorme. Tuleb lahti saada ka haletsemisest, hinnete venitamisest ja üldisest liberaalsusest. Kui üliõpilase teadmised on nõrgad, tuleb vajaduse korral fikseerida mitterahuldav hinne korduvalt, et oleks võimalik eksmatrikuleerida edasijõudmatuse tõttu.

Kõik eelnev pole suunatud ei kaugõppeüliõpilase ega õppejõu vastu. Taheti märkida kaugõppetöö erilist raskust ning tõsta esile neid, kes kõigest hoolimata edasi jõuavad. Kuigi kõneldakse kaugõppetöö vormi likvideerimisest, oleks see siiski praegu veel varane, sest vähemalt üks kolmandik on meie teaduskonnas kaugõppetöö väärilised. Meie suurimaks saavutuseks aga oleks ka teise kolmandiku võlgnevustest üleaitamine ning kolmanda kolmandiku kui juhusliku osa ülikoolist eemaldamine. Mõne sammu selle eesmärgi suunas võiksime ühiselt teha alanud sessioonil.

E. VÄÄRI

Poolteist sajandit Carl Schmidti sünnist

13. juunil möödus 150 aastat Tartu Ülikooli endise keemiaprofessori ja Peterburi Teaduste Akadeemia korrespondentliikme, enam kui veerandsaja kodu- ja välismaise teadusliku asutuse auliikme, meie Loodusuurijate Seltsi ühe asutaja ja presidendi **Carl Ernst Heinrich Schmidti** sünnist. Neli aastakümmet juhtis C. Schmidt keemiateaduse arengut Tartu Ülikoolis, tema teaduslikke saavutusi hinnati kõrgelt nii Venemaal kui Lääne-Euroopas.

Carl Shcmidt sündis Jelgavas kohaliku apteekri perekonnas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus ta 1842. a. Berliini ülikooli arstiteadust õppima. Kokkupuuted endise apteekriabilisega isa apteegis, Heinrich Rosega, kellest vahepeal oli saanud maailmakuulus keemik-analüütik, süvendasid noores Schmidtis üha rohkem huvi keemia, eriti aga analüütilise keemia vastu. (Märgime möödaminnes, et analüütiline keemia oli tol kaugel ajal keemiateaduse täpsuse ja tunnetusliku jõu ainukehastaja, mistõttu ta noori eriti ligi tõmbas.) Heinrich Rose keemialaboratooriumist viis tee juba 1843. a. Giesenisse kuulsa Justus Liebigi juurde ja sealt aasta hiljem teadusemekassé Göttingeni. Aasta pingelist tööd esimese katseklaasis sünteesitud orgaanilise aine — karbamiidi — valmistaja Fr. Wöhleri laboratooriumis, ja C. Schmidti akadeemiline rada Saksamaal oligi lõppenud.

Saabunud 1845. a. kahekordse doktorina Venemaale, jätkas ta õpinguid Peterburis meie ülikooli kuulsa kasvandiku N. I. Pirogovi juures. Pärast järjekordse, arvult juba kolmanda doktoridissertatsiooni kaitsmist algas 1847. a. Carl Schmidti ligi pool sajandit kestnud teadlasetee Tartu Ülikoolis. Algul Arstiteaduskonnas füsioloogia- ja patoloogiaprofessori Friedrich Bidderi kateedris, aastast 1852 aga professorina keemiakateedris. Aastail 1863—1867 ja 1891—1892 oli professor C. Schmidt Füüsika-Matemaatikateaduskonna dekaaniks. 1892. a. siirdus Carl Schmidt pensionile. Ta suri II märtsil 1894. a. ja maeti Tartusse endisele ülikooli kalmistule. Maja Tähe tänava alguses, kus professor elas, hävis möödunud sõjas.

Carl Schmidti kogu elutöö sündis Tartu Ülikooli seinte vahel. Suundarajavad avastused keemiateaduse piirimaadel ja tagajärjekas pedagoogitegevus uute teadlaspõlvkondade kasvatamisel on selle töö kaks suurt võrdväärset poolust. Teaduses oli Carl Schmidti peamiseks teeneks oma ajastu uusimate keemiliste uurimismeetodite leidlik ja uudne rakendamine bioloogia, meditsiini, agrokeemia ja geoloogia probleemide lahkamisel. Eriti tulemusrikkad olid prof. Schmidti akadeemilise tegevuse algusaastad Tartus, mil ta pühendas end täielikult biokeemiale, eeskätt aga ainevahetus- ja seedeprotsesside keemiliste aluste väljaselgitamisele. Tänu originaalsele lähenemisviisile ja täpse keemilise uurimismeetoodika rakendamisele õnnestus Carl Schmidtil ja Friedrich Bidderil lahendada tol ajal palju vaidlusi tekitanud nn. «lämmastiku defitsiidi» probleem ja luua teadusliku toitumisteooria alused. Need F. Bidderi ja C. Schmidti uurimused kujunesid murranguliseks XIX sajandi füsioloogias ainevahetusprotsesside teooria arengus. Mitmed koolkonnad lugesid end Tartu teadlaste uurimissuuna jätkajateks, nimetagem näiteks saksa füsiolooge R. Heidenhaini, M. Rubnerit, M. Petenkoferit, C. Voiti jt. Kuulus vene füsioloog I. P. Pavlov on oma tööde korduvalt rõhutanud, et C. Schmidti ja Fr. Bidderi uurimused on tema avastuste vundamendiks. On huvitav märkida, et Tartu professoreid võib lugeda I. P. Pavlovi teaduslikeks vanaisadeks — nimelt õppis I. P. Pavlovi esimene õpetaja F. V. Ovsjannikov Tartus meditsiini ja töötas siin F. Bidderi ja C. Schmidti juhendamisel.

Carl Schmidtilt pärineb veel mitmeid tähtsaid avastusi, mis on jätnud sügava jälje teaduse arengule. Tema avastas vaba soolhappe maomahlas, samuti tähtsamate keemiliste elementide ebaühtlase jaotuse vereliblede ja vereseerumi vahel. Carl Schmidt tõi teadusse tänapäeval laialt levinud termini «süsivesik», töötas välja kliinilise mikroskoopia keemilis-kristallograafilised alused, esitas mitmed originaalsed meetodid kohtukeemilisteks uurimisteks.

Tihedas koostöös nimeka vene mullateadlase V. V. Dokutšajeviga uuris Carl Schmidt põhjalikult Lõuna-Venemaa mustmulla keemilist koostist ja töötas välja selle päritolu teooria. Möödunud sajandi 60.—80. aastatel kujunes Tartu keemialaboratoorium keskuseks, kus teostati maakera eri paikade looduslike vete süstemaatilist uurimist. Veeproove prof. Schmidtile hankisid kuulsad maadeuurijad N. M. Prževalski, A. Middendorff, Peterburi Teaduste Akadeemia ja Vene Geograafia Seltsi ekspeditsioonid.

Väljapaistva teadlase-pedagoogina kasvatas Carl Schmidt terved põlvkonnad keemikuid, farmatseute, loodusteadlasi. Tema laboratooriumist sirgusid niisugused nimekad teadlased nagu Nobeli laureaat Wilhelm Ostwald, Gustav Tamman, Jakob Natanson, Gustav Bunge ja paljud-paljud teised. Carl Schmidti õpilasi võis kohata mitmete Venemaa ja Lääne-Euroopa ülikoolide professoritoolidel. Carl Schmidti laboratooriumist lähtuvad keemiateaduse pärisjuured Eestis.

Carl Schmidti kõrge teaduslik autoriteet oli ka tema ulatuslike teaduslike sidemete kandepinnaseks. Tema tutvusringkonda kuulusid M. Faraday, D. I. Mendelejev, J. Liebig, A. M. Butlerov, N. N. Zinin, Fr. Wöhler. J.-B. Dumas, A. Hofmann jt. Eriti tihedad ja viljakad olid koostöösidemed orgaaniliste ühendite struktuuri teooria ühe looja A. M. Butleroviga. Nimekas vene keemik P. D. Boborõkin, kes studeeris Tartus keemiat 1856.—1861. a., kirjeldab mitmes oma teoses Carl Schmidti suurt osa Butlerovi tööde tõlkimisel saksa keelde, nende redigeerimisel ja kirjastamisel Saksamaal. Nii mitmedki vene keemikute vaated jõudsid Lääne-Euroopasse Carl Schmidti toetaval vahendusel.

Tänapäeval hinnatakse Carl Schmidti kui nimekat teadlast, kes on mitmete kaasaegsete uurimissuundade üks rajajaid. Tema silmapaistvat kohta teaduse ajaloos tunnustatakse rahvusvaheliselt. Meie vabariigi keemikud ja Tartu Riikliku Ülikooli keemiaosakond mäletavad Carl Schmidti kui väljapaistvat teadlast, suurt õpetajat ja alusepanijat keemiateaduse edukale arengule Eestis.

U. PALM,

anorgaanilise keemia kateedri dotsent.

Ülo Hussar meditsiinidoktoriks

Käesoleva aasta maikuu jooksul kaitsti TRÜ aulas kolm doktoriväitekirja. Arstiteaduskond jätkas edukalt juba traditsiooniliseks kujunenud doktorite koosseisu noorendamist. Nimelt oli üheks dissertandiks Haanjamaalt pärit (sünd. 1933. a.) tagasihoidlik, aga visa töömees — TRÜ histoloogia kateedri vanemõpetaja, meditsiinikandidaat Ülo Hussar. Vastne meditsiinidoktor sündis lasterohkes talupidaja perekonnas, kust ta saigi kaasa visaduse, edasipüüdlikkuse ja kiiduväärse töökuse. Ü. Hussar lõpetas 1959. a. TRÜ Arstiteaduskonna raviosakonna, teadusliku töö vastu tundis ta kutsumust juba üliõpilaspõlves, võttes aktiivselt osa ÜTÜ tööst. Pärast ülikooli lõpetamist jäeti ta TRÜ histoloogia kateedri assistendi kohale ning suunati järgmisel aastal sihtaspirantuuri Leningradi Eksperimentaalse Meditsiini Instituudi histoloogia osakonda. Aspirantuuris valmis tal prof. V. P. Mihhailovi juhendamisel kandidaadiväitekiri, mille edukas kaitsmine toimus 1963. a. detsembris. Õige töömehena ei jäänud Ü. Hussar loorberitele puhkama, vaid jätkas pedagoogilise töö kõrval oma mikromorfoloogilisi uurimusi lümfoidse koe bioloogia alal. 1970. a. oli asi nii kaugel, et ta suunati kaheaastasesse doktorantuuri. Tööd kroonis väitekiri teemal: «Lümfoidse koe kvantitatiivne eksperimentaal-histoloogiline analüüs normis ja kiirituskahjustuse tingimustes». Väitekiri põhineb materjalil, mis on saadud katsetest rohkem kui 1000 katseloomal. Ü. Hussar rakendas ajakohast uurimismetoodikat lümfoidse koe ehituse iseärasuste, selle rakupopulatsioonide päritolu, kineetika jm. küsimuste selgitamisel, mis võimaldas tal lahendada rea olulisi probleeme. Värske teaduste doktor on 43 publikatsiooni autor, neist 20 on otseses seoses väitekirja teemaga.

Üliõpilased hindavad Ü. Hussarit kui head, nõudlikku ja printsipiaalset pedagoogi. Ta on avaldanud õppevahendi suuõõne histoloogia alal ning on korduvalt olnud kursuse- ja rühmahooldajaks.

NLKP liikmena võtab ta aktiivselt osa ühiskondlikust tööst, oma ülesandeid täidab ta ka siin täie vastutustundega.

Vaatamata suurele töökoormusele pühendab Ü. Hussar palju aega oma perekonnale, kasvatades poega ja kahte tütart.

Soovime Ülo Hussarile edasist indu ja edu ning produktiivset töömeheteed ka pärast raske «küpsuseksami» sooritamist.

Malevlane!

EÜE-72 liikmete — TRÜ üliõpilaste üldkoosolek toimub 22. mail k. a. kell 13 Vanemuise tn. 46 suures auditooriumis.

Päevakorras:

1. **Head soovid töösemestriks ülikooli juhtidelt.**
2. **Informatsioon tehtust ja eesmärkidest.**
3. **Vormide jagamine.**

EÜE-72 rühmade nimekirjad on väljas ELKNÜ TRÜ komitees.

Selgusid TRÜ kirjandusvõistluse võitjad

Laekus mõnikümmend kvaliteedilt ja kvantiteedilt üsna erineva tööd. Nende hulgas polnud žüriil (esimeheks M. Muru, otsustava hääleõigusega liikmeteks J. Peegel, J. Põldmäe, S. Saar ja T. Tasa) raske välja valida paremad.

Võitis Rein Sander (biol. V) luuletustega märgusõna «Kataku» all. Talle ka peaauhind 50 rbl. Teisele kohale jäi Liia Rammula (saksa fil. IV) «Mosaiikromaaniga». Auhinnaks 30 rbl. Ergutusauhinna 10 rbl. saab jällegi Rein Sander, sedakorda luuletuse «Madonna» eest. Ära märgiti Lembit Lepa luuletus «Vihkamine».

Kriitika alal antakse välja kaks auhinda á 25 rbl. Nende väärilisteks arvati Jaak Allik (vilistlane) ja Rein Veidemann (eesti fil. III). Mõlemate kirjutised on juba ilmunud ülikooli ajalehes. Täna avaldatakse ka teisi auhinnatud töid.

T. TASA

Rein Sander

♣

oo, taidija parrakas, põline oidsuu
nüüd enesest alusta kumavat loitsu!
sa loitsi end kuulaja südame sisse
end lausu ta vaiksesse unelemisse!

siis taidija algas
ja sõnas
need sõnad:

tea, üheksa väge on rohtudes varjus
neid ravandse lehtedes, hõraka marjus
ja kangeim neist surmputke jahuses juures
— kuid kümnes, su teadmiste vägi, on suurem

see tunneb neid kõiki, neid hoidmast ei väsi
kui kusagilt sirutub arutu käsi
et mõttetult lõhkuda niitpeened seosed
ses mullas, kus peidus on meiegi eosed

ja taidija jätkas
ja lausus
need lausud:

kes maarohtu mõistab ja taipab ta seoseid
ei vaja see kivisse raiutud teoseid
sest niipea, kui enese seosed ta tabab
saab kõigiga üheks ja kõikidest vabaks

kes taigasid tunneb ja ravitsevrohtu
see tõved näeb läbi ning ennetab ohtu
see mudasse manab kõik madalad meeled
ning kidaseks kasvatab kadedad keeled

ja taidija õpetas
öeldes veel
lõpuks:

kui väsib su vaim ja saab vaevaseks keha
kui enam ei oskagi midagi teha
kui ühekski lauseks ei leia sa sõnu
ja unustad hoole ja püüu ja mõnu

kui kauem ei toeta sind harjunud seinad
su kaaslasteks jäävad vaid maarohuheinad
ja põlise tarkuse, mida sa tead
siis enda jaoks välja kord valama pead

sai taidija lausutud
lausud
ja lahkus
muld ümber ta
jälgede
kuldkõvaks tahkus

♣

SIIS TULEB NÄGIJA
ta pilkudes on klaasist madu
ja tema sõnades betoonist lind
ja tuleb ette kuulutama kadu
mis saabub ekseldes kui kirilind

siis kallastele kasvab plekist rohi
saab selle õite nektariks bensiin
siis laastukatustest kaob tormikohin
ning rinnapiimast selgib nisuviin

näeb seda nägija
tal ees on vahast prillid
ta kõrvadesse tuiskab rannakruus
on portfellis tal elektroonilised pillid
ja seltskond jumalaid, kes ikka uus
— on igaüks neist lõigand oma nime

kord krobelisse koorde ajapuul
aeg kiratseb, aeg nimedest on pime
on tema relvadeks vaid nutt ja luul

ja lahkuv nägija
kes seda näeb

Mosaiikromaan
(katkendeid)

Liia Rammula

Esimene, millega mul sellel planeedil tublisti tegelda tuleb, on võõras keel. See on pisut nutuliku kõlaga üpris sümpaatne keel ja sõnu on siin nagu karnevalil. Peab keegi end näiteks seitse-korda-targaks ehk üheksa-korda-arukaks, siis öeldakse harilikult, et ta kirpu kõhimas kuuleb. Mõtlesin, et pidevalt on võõrast kõha natuke tülikas pealt kuulata, sellepärast pole kunagi kasulik arvata, nagu oleksid sa geeniuss. Sest järsku oled sa hoopis jaani-või vihmauss. Sain veel teada, et mõnikord on sel planeedil kombeks üksteisele hobusejalga ette panna. Täna nägin esimest korda kreatuure. Nad olid ametis rediste altpoolt silmitsemisega. Pärisin, mida nad seal näevad ja sain teada, et see on vastupeegeldus. Kreatuurid olid 20 aastat ametis iseoma peegelpildi loomisega. Teenete eest on nad nüüd intellektuaalsel pansionil. Kreatuurid pärisid, mitmendast taevast ma sadanud olen, et seda veel ei tea. Püüdsin end merevaiguplaneedist rääkides veidi õigustada. Millegipärast tegi see kangesti nalja ja keegi ütles, et mu tassid in corpore kapis ei ole. Mida see tähendab, selle üle pean ma eneses selgusele jõudma.

* * *

Merevaiguplaneedilt asteroidiga B-612 sattusin siia ühel keksirännakul. Oma planeedist kõneldes tuleb mul kõigepealt alustada müstilistest lilledest. Neid kasvas seal müriaadidena ja mul oli mitmeid lemmikuid. Veel oli mul torel, millel sai mängida imeilusaid nokturne. Tegin seda tihti, sest mu suurele sõbrale asteroidilt B-612 meeldisid nad samuti. Millegipärast tekkisid mul aga viimasel ajal keksimeeleolud. Sellepärast kogusin juba aegsasti teokarpi — mu sõbra kingitus — müstiliste lemmiklillede idusid, sest ei või iial teada... Teokarpi kandsin sestsaadik alati kaasas, sest ta oli väike ja mahtus parajasti taskusse ära. Ükskord keksides ma sellele planeedile sattusingi. Nüüd te peaksite teadma.

* * *

Oi, millise avastuse ma täna tegin! Ka sellel planeedil on toreleid, ainult nende printsiip on natuke teine. Mängisin veidi ja järsku haaras mind kohutav ahnus. Kuidas tahaks küll olla juba sealkaugel, mil ma oma imeilusaid nokturne mängida suudan. Et ka teie teaksite. Aga minu õpetaja ütleb, et olen veel üleni poolik. Tal on, muide, õigus; sest kes enesest kõrgemale ehitada tahab, peab enne ise valmisehitatud olema. Hakkasin uuesti mängima. Tegin seda kaua-kaua ja näe! Hing hakkaski liikuma ning valgus kätesse laiali. Üks nokturn oli käes! Aga siis ütles õpetaja, et ma omavolitsen ega arvesta üldse alteratsioonimärke. Püüdsin vaielda, et nii on ju ilusam ja ka mu hing saab sellest nokturnist just nii aru. Sellepeale sai ta pahaseks. See olevat ometi B ja tema juba B-d muuta ei luba. Veel ütles ta, et vihkab masinamuusikuid, kes B-d ja kõiki teisi labastavad. Nüüd ma pean eneses natuke selgusele jõudma. On see siis paha, kui svingsingerid nokturne teisiti altereerivad kui B? Sest sestsaadik kui Sensemann B endaga kaasa viis, on printsiip natuke muutunud. Keelusiltide ülespanemisel kaob ehk svingsingeritel üldse tahtmine B juurde tagasi tulla ja sellest oleks jälle kahju. Sest keegi teine peale B ei oska metsadele viise selgeks õpetada ja maad üleni oreliks muuta. Svingsingerid näevad nokturne omamoodi, sest neil on ka omal silmad ja miks peaksidki nad nägema just läbi B silmade? See aga ei tähenda veel, et B kadunud oleks. Ta kestab endisena, aga kestab ka uuena, sest printsiip on praegu juba teine. Ja nüüd seisan ma vaimus T kiriku kooriruumis, — sest teisiti ma ei või — ja küsin sinult auväärt maestro: «Tõusid sa tõesti istuma seal all, kui ma su nokturni oma hinge järgi altereerisin?»

♣ ♣

Ilmar Kullam 50

Eilsest päevast oled Sa siis viiekümnene. Jõudsid täismeheikka. Missuguse pagasiga astusid üle lävepaku?

Sa oled Nõukogude Liidu teeneline meistersportlane. Kolmel korral jõudsid Euroopa meistri nimetuseni korvpallis (1947, 1951, 1953), Helsingi olümpiamängudel (1952) said hõbemedali. Nii kõrgele tippu jõuavad väga sihikindlad harjutajad.

Sa oled Nõukogudemaa teeneline treener. Võtsid Tartu «Kalevi» korvpallimeeskonna tüüri enda kätte madalseisu aastal (1960): esmakordselt võistles Eesti ainult Liidu B-liigas. Kindla käega juhtisid Eestimaa pojad varsti medaliüritajate hulka. Kümne aastaga jõudsid kalevlased kord-korralt alistada kõik Nõukogudemaa klubid. Unustamatuteks jäävad niisugused päevad, nagu värsketest maailmameistritest komplekteeritud Moskva meeskonna alistamine 1967. a. rahvaste spartakiaadil, võit USA meeskonna üle Tallinnas 1970. a. Nii omanäolist meeskonda suudavad kasvatada väga erudeeritud treenerid.

Sa oled Tööpunalipu ordeni kavaler. See autasu anti Sulle olümpiameeste, Euroopa ja maailmameistrite ettevalmistamise eest (1968). Nii kõrge autasu osaliseks on saanud väga vähesed sportlaskonna esindajad.

Sa oled põline tartlane. 1941. a. suvel lahkusid linnast viimaste seas, 1944. a. sügisel tulid tagasi esimeste hulgas. Sa veensid tartlannaks saama ka Ukraina noorikut Valentinat. Ja teie tütred on juba asunud vanemate poolt tallatud spordirajale.

Sa oled spordimängude kateedri dotsendi kt. 1966. a. sügisel hakkasid TRÜ õppejõuks, sest meie vabariigile on vaja palju kullameid nii korvpallimängijatena kui ka treeneritena. Sinu töökust, kohusetunnet ja spordiarmastust arvestades peaksid Sa ka selle ülesande täitmisega hästi toime tulema.

Kolleegide nimel Sulle jaksu ja jõudu soovides

VALTER LENK.

* *

Ilmar Kullami juubelile pühendatud aktus algab reedel kell 15 Kehakultuuriteaduskonna hoones (V. Kingissepa 19) teise korruse saalis.

Kell 18 peetakse EPA võimlas Tartu ja Tallinna korvpalliveteranide vaheline kohtumine juubilari osavõtul.

Abiks algajale eksaminandile

Igasuguse liigituse teaduslikkus oleneb lõpptulemusena sellest, millise tunnuse me võtame jaotuse aluseks. Üliõpilaskonnas (eriti naisüliõpilaste hulgas) on küllalt levinud eksaminaatorite jagamine headeks — halbadeks (resp. lahked — kurjad, täitsa kraed —... jne.). Antud käsitluse seisukohalt tuleb selline infantiil-emotsionaalne liigitus ilma pikemata hüljata. Mõnevõrra vastuvõetavam on õppejõudude liigitamine vastavalt eksamil esinevale kuulamispositsioonile → seega uinuv, istuv, seisev, kõndiv eksaminaator. Kuid samal ajal on selge, et antud jaotus etendab olulist osa küll spikristika, mitte aga lektoriograafia aspektist. Meie arvates saab siin tõsiteadusliku jaotuse ainsaks aluseks olla ikkagi vaid kostja—küsija psühhoinformatiivne vahekord, mille kohaselt eksamineerijad jaguneksid kahte diametraalselt erinevasse põhigruppi — sfinksistideks* ja radaristideks.**

Sattuda vastama sfinksistile võrdub minu arvates keskmise suurusega looduseõnnetusele. Ta sõnavara on piiratud, mõttelend ahtake. Isegi sel juhul, kui üliõpilase vastus sisaldab teaduses seni täiesti tundmatuid seisukohti, oma julgusega üllatavaid hüpoteese ning uudseid sünteetilisi fakte, reageerib ta hiilgavale vastusele tüütavalt kulunud fraasiga: «Tulge ... päeva (nädala) pärast uuesti, kui olete need asjad endale selgeks teinud.»

* **Termini aluseks on kreekakeelne sõna sfinks nii selle kreeka, kui ka egiptuse tähenduses. Sfinksist istub pea kogu eksami aja tardunud kujuna, kelle saladuslikult näolt ei ole ka parima tahtmise juures võimalik midagi mõistlikku välja lugeda (egiptuse tähendus). Kui ta aga seejärele avab suu, siis esitab küsimusi, millele vastust leida on peaaegu niisama raske kui antiikajal (kreeka tähendus).**

** **Tuleneb sõnast radar, mille all mõistame igati kaasaegset seadeldist õige kursi kindlaksmääramisel eksamimere lainetel.**

Eksaminaatorite tüpiseerimisest

Vastata radaristile on eksameneloogia aluseid tundvale tudengile seevastu lausa nauding. Lugupeetud eksaminaatori näolt võid vabalt välja lugeda oma vastuse üldsuuna õigsuse, kui ka selles ilmnevad üllatavad vead, (millele järgnegu viivitamatu 180° pööre — näiteks sõnadega: «Niimoodi väidavad mõned võhikud, kelle arvamust ma refereerin. Tegelikult on asi ...»). Ettevalmistusajal läbiloetud aineprogrammi oskuslik etlemine liigutab radaristi pisarateni ja võib lausa tunnetada, kuidas ta õilsa lauba taga sünnib üllas mõte: «Vaata poissi! Pealtnäha täiesti lontu, aga põhiosas tunneb ainet, isegi mõningaid **termineid** kasutab õigesti.»

Radaristi paljudest alaliikidest mainiksin vaid kahte olulisemat, kes võiksid minu arvates kanda koodinimetust «Halastaja vend» ja «His master's voice».***

«Halastaja venna» (resp. «... õe») erijooneks on sügav humaansus. Kui juhtub, et jääd eksamiväljale oimetuna lamama, siis on tema see, kes oma abistavate küsimusega su juurde roomab ning kõiki ohtusid trotsides sind positiivse hinde esmaabipunkti veab. Siin on oluline hoiduda järskudest vastustest, mis võivad su olukorda jällegi halvendada. Täiesti piisab eksamineerija väiteid kinnitavast artikuleerimata üminast, tänulikust pilgust ja peaga noogutamisest. Peamine psühhomotoorne faktor, mis determineerib antud juhul õppejõu **tegevust**, on siiras kaastunne sinu **vastu** ja selle kasutamist õppeedukuse tõstmise huvides ei maksa **küll** häbeneda.

«His master's voice'i» puhul hakkab õppejõud pärast sinu paari

*** **Termin on tuleta tud tuntud heliplaadifirma kaubamärgist, millel on mäletatavasti kujutatud inimese kenasti viltuse peaga parimat sõpra, kes ahne tähelepanuga kuulab oma peremehe häält.**

(Järg 4. lk.)

Sapporo talimängudele kaasnes märgatav huvi tõus Jaapani ja selle maa kultuuri vastu. Olümpiatuli on nüüd kustunud, mis aga vist küll ei peaks tähendama, et vaimuvajaduski sellega ammendatud on. Teiste kultuuride mõistmisele viib ikka vaid pikk ja vaevarikas tee. Et seda vaeva paljuks pole pandud meiegi üliõpilaste seas, siis on meil täna meeldiv võimalus avaldada Mart Helme alljärgnev kirjutis.

JAAPANI ZEN-LUULEST

Sõna *zen* on tulnud hiinakeelsest sõnast *ch'an*, mille eelkäijaks on omakorda sanskriti sõna *dhyana*, mis tähendab mediteerimist, mõtisklemist.

Õpetusena on *zen* üks Mahayana budismi voole ja tema päritolu kohta on olemas kaks versiooni. Esimene neist väidab, et selle koolkonna propageerijaks Indias oli munk Bodhidharma, kes õpetuse 520. a. Hiinasse tõi. Teise versiooni järgi pärineb Zen Buddha enda suust, sest viimane oma jürgri Mahakasyapa õpetusel olevat rõhutanud õpetuse neid aspekte, millele keskendub ka tänapäeva *zen*'i peatähelepanu. Iseseisva koolkonnana arenes *zen* 7. sajandil Hiinas, kust mungad Eisai (1191) ja Dogen (1225) ta Jaapanisse viisid. Eisai ja Dogen olid samal ajal ka mõlema tähtsama *zen*-sekti — *rinzai* ja *soto* — propageerijad. *Zen*-budismi eesmärk on, nagu teistes budistlikes koolkondadeski, vabaneda valgustumise teel ümbersünnist ja varjuda Nirvanasse. Vahend selle eesmärgi saavutamiseks on meditatsioon, kuid erinevalt Indiast, kus meditatsioon oli peamiselt harjutuskompleks mõistuse ja tundelu üle absoluutse kontrolli saavutamiseks, et siis kõrgesti treenitud intellekti abil meditatsiooni käigus kõrgeimat tõde ja tarkust tunnetada, rõhutab *zen*, et valgustumine ei saa olla järkjärguline, vaid järsult saavutatav. See toimub meditatsioonist reaalsusse ülemineku hetkel.

Valgustumise saavutamine üksinda on võimatu. Meditatsioonitehnikat ja õpilase intellekti peab treenima õpetaja — *roshi* — kes teeb sellega ära eeltöö, mis on vajalik õpilase psüühilise seisundi ettevalmistamisel. Õpilase poolt on vajalikud usk kordaminekusse ja õpetajale tingimusteta kuuletumine.

Zen-budismi mõju Jaapani kultuurile on erakordselt suur. Muuhulgas tekkis seal 13. sajandil ka omapärane *zen*-luule, mille loojateks olid valgustumise saavutanud mungad. Luuletuste peamiseks teemaks ja eesmärgiks oli meditatsioonikogemuse sõnaline väljendamine. Luule alaliikideks olid *satori* (valgustumise) poeemid, surmapoeemid ja suur hulk lihtpoeeme, mida võib tinglikult nimetada ka meditatsioonipoeemideks. Peale nende loodi veel hulgaliselt pikemaid luulekujundeid, milles oli võimalik täpsemalt kui lühiluuletustes väljendada autori eesmärke, hingelist seisundit ja saavutusi.

Satori-poeemid on värsid, mis on kirja pandud vahetult pärast valgustumise saavutamist. Nendes püütakse väljendada looja hingelist seisundit ja saavutatud kogemust. Näiteks üks *satori*-poeem 16. sajandi meistrilt Juishunilt:

Kuidas, aga see on ju silmade ja
kulmude liigutus!
Ja siin olen ma otsinud teda
kaugelt ja avaralt
Ärganud lõpuks, ma leidsin kuu
Mändide all, kõrgelt voogab jõgi.

Kõik *satori*-poeemid on oma teemalt erinevad ja näitavad, kuidas tunnetas läbielatut antud isik. Sageli kohtame luuletustes paradoksaalseid võrdlusi või abstraktseid seoseid, kuid siinjuures ei tohi unustada, et kogu *zen* budism on üles ehitatud paradoksidele, mis peavad viima taotleja valgustumiseni. Nii antakse õpilastele spetsiaalseid meditatsiooniteemasid — *koan*'e, mis oma formuleeringult on äärmiselt hämmastavad, sügavamal juurdlemisel peavad aga sisaldama momenti, mis viib psüühilise murranguni. Näitena üks *koan*:

Me kõik teame, kuidas kõlab
kahe käega plaksutamine, aga
kuidas kõlab ühe käega plaksutamine?

Nagu kogu budistlik kunst nii on ka *zen*-luule ülimal määral sümboolne. Sümbolite kasutamine peab rõhutama mulje tugevust ja aitama lugejal mõista autori kogemust kasvõi ligilähedaselt. Seega saab sümbol endale universaalse tähenduse, olles vahendajaks eri tunnetuste vahel. Vaatleme näiteks 14. sajandi *rinzai*-meistri Shunoku üht luuletust:

Pärast kevade laulu «tohutu
tühjus, eimingi pühadus»,
Tuleb lumetuule laul Jangtse jõelt.
Hilisööl mängin ka mina Shorin'i
nooditut flööti,
Lõigates mäed läbi tema heliga,
jõe.

Kuidas mõista seda kummalist luuletust? Antud juhul on universaalse vahendajana ära kasutatud seiku indialase Bodhidharma (kes mäletatavasti esimese versiooni järgi oli *zen*'i levitajaks Hiinas) elust. Luuletuse esimesest reast leiame lause «Tohutu tühjus, eimingi pühadus». Niisamasugune oli ka Bodhidharma vastus Ryo valitseja Butei küsimusele: «Mis on budismi põhiline printsiip?» Kolmandas reas olev väljend «Shorini nooditut flööti» sümboliseerib Bodhidharma üheksa-aastast viibimist meditatsioonis Shorin'i templis. Et jõuda templisse, pidi ta ületama Jangtse jõe. Viimane rida «Lõigates mäed läbi tema heliga, jõe», peab aga väljendama asjade olemuse mõistmist meditatsioonis.

Ja veel mõned *satori*-poeemid:

Bunan:
Kuu on sama vana kuu,
Lilled täpselt nagu olid,
Siiski olen ma muutunud
asjatumaks
Kõikidest asjadest mida ma näen

Kosen:
Üks pime hobu sõrgib üles mööda
serva jäist —
Seelaadne on poeet. Kord
koormamata
Neist konna-headuse näivpetteist,
On sutravaru lamp Päikese vastu

Erinevalt *satori*-poeemidest, mis on loodud vahetult pärast valgustumise saavutamist, on surmapoeemid kirja pandud vanas eas, kui õpetaja tundis lõppu lähenevat. See on pilk möödunud elule, kokkuvõte saavutatust ja läheneva surma kontsentreeritud kirjeldus. Tavaliselt tsiteeriti neid luuletusi õpilastele, kes hoolitsesid poeemide kirjapaneku eest. Mõned neist:

Bukuo:
Seitsekümmend kaks aastat
Olen hoidnud härga hästi tagasi
Täna, ploomipuu on õites jälle,
Ma lasksin ta hulkuma lumme.

Fumon:
Suurepärane! Suurepärane!
Keegi ei tea viimast sõna.
Ookeani säng on leekides,
Tühjusest ronivad välja puised
lambad.

Nagu näeme, on mõlemad luuletused nii meeleolult kui teemalt täiesti erinevad. Kui esimene väljendab hävingut — «Ma lasksin ta hulkuma lumme» — kõrvuti tekkivaga «Ploomipuu on õites jälle», siis teises on täiesti domineeriv surmamotiiv. Sealjuures suhtutakse teatava skepsisega tulevasse «Keegi ei tea viimast sõna». Seda meeleolu illustreerib ka hästi üks *zen*-anekdoot:

Eksimperaator: *Gudo, mis saab valgustatud mehest ja illusioonide mehest pärast surma?*

Gudo: *Kuidas võiksin ma teada, isand?*

Eksimperaator: *Kuidas? Aga sellepärast, et sa oled õpetaja!*

Gudo: *Jah, isand, aga mitte surnud!*

Surmapoeemide ühiseks jooneks on, et neis kõigis väljendub igapäevase ja maise kaduvus ning surma mõistev ja võitev ületelekutoon. Meister Kukoku poeem on siin hea näide:

Sõites selle puise hobu seljas,
Läbi olematuse ma galopeerin.
Kas kavatsete ajada mu jälgi?
Ha! Katsu püüda tormi võrku.

Satori- ja surmapoeemid **püüdsid** väljendada neid loonud isikute sisemaailma peegeldust kas mingi tähtsa sündmuse eel (surm) või järel (*satori*). Kuid hulgaliselt on loodud ka tavalisi *zen*-luuletusi, mis on harilikult kirjeldused looduse, poeemi looja mõtete, meditatsioonide ja universumi seisundi kirjeldused. Sageli on nad veidi melanhoolsed ja ennast analüüsivad.

Ryokan:
Jätmata järele raasugi taotlusest
Ma lasksin oma loomusel voolata,
kuhu ta tahtis.
Minu kotis on kümne päeva riis
Ja kolde kõrval tulepuude kimp.
Kes vadistab illusioonist või
nirvanast?
Unustades õnne ja nime võrdse
tolmu,
Kuulates öist vihma oma onni
katusel,
Ma istun mõnus, sirutanud välja
mõlemad jalad.

Suure rõhu asetab *zen*-budism valgustumiseni jõudmisele looduslike objektide tunnetamise kaudu. On ju inimene looduse osa, oma arengu tõttu temast aga irdunud. Samastades end loodusliku objektiga (lille, mäe, kose mühina jms.), tunnetame universumi seadust, millele me kõik tahes- tahtmata allume ja mis seetõttu sisaldab endas kõrgemat tõde. Kaunilt on seda väljendanud 14. sajandi *rinzai*-meister Shutaku:

Kõik need aastad, mu kindel zen
Ei mina ega maailm eksisteeri.
Sutrad puhtad karpide sees,
Mu jalutuskepp haakus seina külge,
Ma laman rahus kuupaistel
Või kuuldes vett pladisemas kaljul,
Tõuse istuli: keegi ei saa omandada
naudingut nagu see
Litrid ümber sambla-künka,
miljon müntil
Mõistus lastud vabaks Dharma-
valda,
Ma istun kuud täis aknal
Vaadates mägesid oma kõrvadega,
Kuulates hoovust avatud
silmadega.
Iga molekul jutlustab täiuslikku
seadust
Iga moment lausub tõese sutra:
Kõige nobedam mõte on ajatu,
Ainsast juuksekarvast piisab, et
liigutada merd.

Selle lühiülevaate *zen*-luulest võiks lõpetada pealkirjaga 14. sajandi meistri Gido ukse kohalt, sest selles on nii tüüpiline *zen*-poeemide temaatika, väljendusvorm kui ka raugematu eesmärgitaotlus:

Tema, kes hoiab seda eimiskisust
On vormitu
Lilled on visioonid,
Lase ta julgelt sisse.

MART HELME

Arthur-Robert Hone

Pika raske haiguse järel lahkus 9. skp. meie hulgast TRÜ Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedri dotsent Arthur-Robert Hone. A. R. Hone sündis 18. II 1915. aastal Londonis töölisperekonnas. Andeka noorukina pääses ta majanduslike raskuste kiuste õppima Cambridge'i ülikooli, mille lõpetas romaani filoloogia erialal 1937. aastal magistrina. Üliõpilasena astus ta Inglismaa Kommunistliku Partei liikmeks, mis oli ka põhjuseks, et ta pärast stuudiumi lõpetamist ei leidnud omandatud akadeemilisele kutsele vastavat töövõimalust Inglismaal.

1939. aastal tuli A.-R. Hone Eestisse, kus leidis endale uue kodumaa. Ta rakendus tööle keelte õpetajana Tartu Keeltekoolis. Sõja puhkemisel astus A.-R. Hone vabatahtlikuna sõjaväeteenistusse, võttes osa operatsioonidest Tartu- ja Virumaal, hiljem tegutses Tallinnas agitpunkti instruktorina. Järgnes evakueerumine tagalasse, kus ta töötas algul Tšeljabinskis suusavabriku töölisena ja suunati siis 1943. aastal tööle Moskvasse Võõrkeelse Kirjanduse Kirjastusse. Eesti vabastamise järel pöördus A.-R. Hone tagasi Tartu, kus ta kutsuti õppejõuks TRÜ Lääne filoloogia kateedrisse. Töötanud vahepeal lühemat aega Tartu Muusikakooli õpetajana, jätkas A.-R. Hone tööd inglise kirjanduse õppejõuna Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedris. Aastate vältel juhatas ta fakultatiivseid kursusi hispaania ja itaalia keeles.

Arthur-Robert Hone oli suure eruditsiooniga, oma alale andunud teadlane ning pedagoog. Väsimatu entusiastina innustas ta oma kuulajaid ja tema õpilased viisid kaasa ta loengutelt ning seminaridest mitte ainult sügavaid teadmisi, vaid süttisid ka oma õpetaja eeskujust. See mõjutus püsib, nagu endised lõpetajad tunnistavad, veel aastaid.

Inimesena oli kadunu siiras ning südamlik kolleeg, kelle mälestus on kustumatu.

Kolleegid Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedrist

Arthur-Robert Hone'i mälestuseks

Kuis lubada see maailm võib, et Tema lahkus!
Kuis keelata see maailm võib, et järelilmas
Ta aasta, tuhandegi pärast avab silmad
ja naer taas sädeleb Ta näos, mis äsja kahkus!

Kuis kaduda küll võiksid kullaterad,
mis pudenesid loengujutu vahel
ja mõtteis ühte sulasid kui ähel:
«Eks ole nii, mu pisikesed: relvateras

ning surmaihaleja rauarahe —
kui võitja jalge ette maailm langeb —
saab möönma ühte vaid: et j õ u d on kangem,
kas lipul kurjakihk või õilsatahe.»

Ja veel: «Kes mõista suudaks ilu hinda?
Miks iluks tehtud see, mis paitab silma?
Mul ilu aga hoopis torgib rinda

ja ängi kisub hing, kui jääb tast ilma!»
Nüüd seletage: miks ei süda talu
me õpetaja lahkumise valu?

JÜRI TALVET

Ermer Merivee

Sinu põlvkond on veel selles eas, millal tavaliselt ei kirjutata nekrolooge. Ja siiski, ka sellel reeglil on erandid, ent seda halastamatumad ...

Bioloogidena arvame hästi mõistvat surma paratamatust ja väidame, et surmata pole elugi võimalik. Ent ometi ei taha me sellest midagi kuulda, kui seisame lähedase inimese, sõbra ja kaasvõitleja kalmukünkal ...

Sinu põledes elatud 31 aastat on aeg, mis ei saa sisaldada eriti palju tähiseid. Varases lapsepõlves puhkenud kirglik huvi kodumaa looduse vastu sai Sinu eneseteostuseks kasvavas tõusujoones: 1960. a. lõpetasid Tõrva Keskkooli, 1965. a. Tartu Riikliku Ülikooli bioloogia-osakonna, järgnes aspirantuur Zooloogia ja Botaanika Instituudis ja 6. aprillil 1972. a. promoveerusid edukalt bioloogiakandidaadiks ... Küllap aasta kümne möödudes oleksid olnud bioloogia-doktor.

Sa kiirustasid. Viimasel neljal aastal avaldasid trükis 18 teaduslikku ja populaarteaduslikku artiklit. Võib-olla aimasid Sa, et tee ei ole pikk, sest ikka ja jälle tuli pingutada, et nõrk tervis peaks vastu vaimu dikteeritud tempole. Sageli oli raske, ent jäid lõpuni elujaatajaks ...

Sul oli üks iseloomujoon, millest puudust tunneme otsekohe, kui hetkekski vaevume aru pidama enda või kaaslaste iseloomu üle. Sa olid otsekohene — selgelt ja kindlalt ütlesid välja oma põhimõtted ja seisukohad. See oli kadestust ja eeskuju vääriv põhimõttekindlus, mida alati hindasid ka vastuväitlejad.

Kui me täna raskes leinas pea langetame Sinu mälestuseks, siis teeme seda ühtlasi sügavas austuses Sinu ema ja isa ees, kes oma rahvale nii tubli poja on andnud.

Kaotuse suurusest endast tõuseb ka suurim mõeldav lohutus — teadmine, et see, mida Sa teadlasena andsid oma rahva kultuurivaramusse, on jääva väärtusega.

TOOMAS SUTT

Gennadi Batkov ja Mark Trepetin

(algus lk. 1)

keeli; mordva keeled aga, mis veel jagunevad ersa ja mokša keeleks, kuuluvad koos mari keelega volga keelte rühma.)

Töötanud veidi aega veel Atjaševo rajooni haridusosakonna inspektorina mordva, aga ka saksa keele alal. kutsuti Gennadi taas ülikooli ja pandi valiku ette: aspirantuur kas Moskvas või Tartus. Gennadi oli meie ülikooliga tutvust teinud juba 1967. a. ÜTÜ konverentsil ja ta ei kõhelnud otsuse langetamisel — 1971. aasta oktoobrist peale on ta prof. Ariste aspirant.

Margi huvid kaldusid alates 1965. aastast algebrale. 1968. a. avaldas ta esimesed artiklid teaduslikes väljaannetes. Järgnesid esinemised üleliidulistel algebra-alastel konverentsidel, 1968. a. Gomelis, 1969. a. Sverdlovskis ja Novosibirskis. Uurimisobjektiks on pikemat aega olnud poolrühmade endomorfismid. 1969. a. kutsuti ta Tartusse aspirantuuri dots. Hioni juurde, töö jätkus samal teemal. Aspirantuur Tartus, räägib Mark, on talle andnud väga palju, siinsed seminarid toimuvad heal tasemel, õppejõududest meeldib Margile eriti prof. Lumiste. Jah, aeg on läinud kiiresti, ongi käes viimane aasta ja siis — tagasi Harkovisse, tööle Raadioelektroonika Instituuti.

Gennadi kandidaaditöö teema on «Mordva keelte polüseemia», mis tähendab seda, et ta uurib oma emakeele sõnade mitmetähenduslikkust — probleemi, mis seni on täielikult läbi töötamata. Paratamatult tuleb siin kokku puutuda sugulaskeeltega, tõmmata paralleele ersa ja mokša, eesti ja soome keele arengu vahel. Et meie keeled tõesti on sugulased, selgub mõnest huvitavast näitest. Nii on *ma lähen koju* mordva keeles *mon molan kudov, põlema — palmoms* ja *külmuma — kelmems*, *pea* on *prja*. Tööd on muidugi väga palju. «Mul on tõeliselt vedanud,» ütleb Gennadi, «et sattusin Paul Ariste juurde — tema lihtsus, sõbralikkus ja alati heatahtlik suhtumine on mulle innustuseks. Õppimistingimused on head, kirjandust mordva keelest on Teaduslikus Raamatukogus piisavalt, kuid kõige suuremat abi saan ikkagi juhendaja raamatukogust, mis mulle on alati olnud lahkesti avatud. Kandidaaditöö põhjal kirjutan praegu artiklit mordva keele verbide mitmetähenduslikkusest ajakirjale «Советское финноугроведение».»

«Töö aspirantuuris on pingeline,» kinnitab ka Mark. «Aega õieti muuks ei jäägi, kui vähegi on, siis püüan seda täita tervisejooksu ja jalgpalliga. Ümber vaadata olen natuke ikka saanud. Mullu olime koos abikaasaga Nelijärvel, Tallinnas ... Väga meeldib Tallinn. Et olen harjunud suurlinnaeluga — Harkovis on praegu 1,2 miljonit elanikku ja 23 kõrgemat õppeasutust — siis vist isegi eelistaksin Tallinna Tartule. Siin on küll kõik kena, kuid just nüüd, lõpupoole, on koduigatsus hakanud vaevama, peale abikaasa ootab mind ju Harkovis väike poeg — Stasik.»

Gennadigi on abielus, pulmad olid 1969. a. — koos ülikooli lõpetamisega oli see üks tähtis aasta. «Naine käis külas läinud aastal, olime Tallinnas ja Viljandis, näitasin talle Tartut; mina küll Tartut Tallinna vastu ei vahetaks,» ütleb ta, «siin on kõik vaiksem ja rahulikum. Suvel sõidan küll koju, seal ootab mind tõsine tegevus: hakkan meie autonoomse vabariigi oblastites koguma materjali oma töö jaoks; hiljem tuleb sama teha siin Eestis, siis tutvun teie rahvaga kindlasti veelgi põhjalikumalt. Praegu olen eestlastest heaks sõbraks saanud Tõnu Seilenthaliga, eesti keele osakonna lõpetajaga, kelle eriala on minu omaga lähedane.»

«Kui Tartust lahkun,» ütleb lõpuks Mark, «viin kaasa parimad mälestused nii linnast, ülikoolist kui ka toredatest aspirantuurikaaslastest ja sõpradest nagu Kalle Kaarli, Peeter Puusemp ja Uno Kaljulaid.»

Intervjueeris
J. TALVET

Eksaminaatorite tüpiseerimisest

(Algus lk. 2)

väheõnnestunud lauset ise vastama, tehes seda ilmse mõnu ning kahtlemata ka mõningase oskusega. Antud juhul oleks igasugune vahelesegamise katse lubamatu viga. Kui ta soovib, las räägib, sest kui katkestada, võib ta pettununa hakata esitama eksamenoloogia seisukohalt täiesti mõttetuid ainealaseid küsimusi. Ja siis on kuri karjas. Kõige parem on reageerida eksaminaatori soravatele selgitustele ilmeka miimikaga (vt. märkus ***). Kui õppejõud on lõpuks lõpetanud, lausugem oma kõige siiramal toonil: «Just seda ma tahtsin ka Teile öelda!» ning ulatage enesekindlalt õpinguraamat.

Eelöeldu ei ammenda loomulikult eksamineerijate teadusliku tüpiseerimise küsimust. Piiratud ruum ja aeg ei võimalda meil peatuda paljudel huvitavatel erijuhtudel, millest olgu juhitud tähelepanu vaid ühele: mis siis, kui õppejõud vajub eksamil kosutavasse füsioloogilisse unne? Kas vaikida? Või koguni kõrgendada häält, et ta ärkaks?

Ei ühte, ega teist. Jätkake poole häälega nagu poleks midagi juhtunud. Meeldiva ja monotoonse ärritaja lakkamine võib kergesti esile kutsuda uinaku katkemise, poolelt unelt ülesaetud inimene on aga üldreeglina tige. Juhul, kui ainealasest jutust tuleb puudu, võite alustada uuesti otsast või kasutada soravalt päheõpitud täitelauseid nagu: «Ning siis kui ehk ometi sellele vaatamata et ...». Kui aga uinak liiga pikale venib (ukse taga närveerivad sageli veel mõned vastajad), siis võite kas valjemalt köhatada, lauda nihutada või mõnel teisel moel enda olemasolust märku anda. Seejärel kinnitab väljapuhanud eksaminaator, et ta kuulas tähelepanelikult kogu vastust, see meeldis talle ja ta paneb meelsasti välja hindena ... Tavaliselt aga selle järele vajadust ei ole, sest vanemad inimesed on teatavasti üldiselt ergu unega.

Kui eeltoodud mõtetest on veidigi kasu teie eksamite õiendamisel, siis loen sellega oma tagasihoidliku eesmärgi saavutatuks.

PAUL PUKSER

Maikuus rotaprindilt ilmunud

1. Tartu Akadeemiline Meeskoor 1912.—1972.	72 lk. Trükiarv 1000. Hind 85 kop.
2. Tartu Riikliku Ülikooli struktuur ja isikuline koosseis 1972.	128 lk. Trükiarv 1200. Hind 40. kop.
3. Programme kõigile III.	104 lk. Trükiarv 700. Hind 35 kop.
4. Teatmik Tartu Riiklikku Ülikooli astujaile.	152 lk. Trükiarv 1200. Hind 40 kop.
5) Социальные проблемы качества продукции и потребления.	132 lk. Trükiarv 300. Hind 60 kop.

Väljaanded on müügil kirjastus- ja trükiosakonna müügipunktis. V. Kingissepa tn. 18.

Tuusikud

TRÜ a/ü komiteele on saabunud 1972. a. III kvartaliks puhkekodu tuusikuid alljärgnevalt:

Võsu	1.07.—12.07.	— 1 tuusik	7.20 rbl.
„	2.07.—13.07.	— 2 tuusikut	„ „
„	17.07.—28.07.	— 2 „	„ „
„	29.07.—09.08.	— 2 „	„ „
„	30.07.—10.08.	— 2 „	„ „
„	10.08.—21.08.	— 2 „	„ „
„	21.08.— 1.09.	— 4 „	„ „
„	23.08.— 3.09.	— 1 „	„ „
„	25.08.— 5.09.	— 1 „	„ „
„	19.09.—30.09.	— 2 „	„ „
Võsu (telkides)	8.08.—19.08.	— 7 „	„ „
„ „	13.07.—24.07.	— 4 „	„ „
„ „	9.08.—20.08.	— 1 „	„ „
„ „	2.07.—13.07.	— 1 „	„ „
„ „	14.07.—15.07.	— 1 „	„ „
„ „	27.07.— 6.08.	— 1 „	„ „
Laulasmaa	23.07.— 3.08.	— 3 „	„ „
„	15.08.—26.08.	— 3 „	„ „
„	16.08.—27.08.	— 3 „	„ „
„	20.09.— 1.10.	— 3 „	„ „
Laulasmaa (telkides)	23.07.— 3.08.	— 3 „	„ „
Pühajärve	3.08.—14.08.	— 2 „	„ „
„	14.08.—25.08.	— 4 „	„ „
„	18.09.—29.09.	— 4 „	„ „
Cirulisi	15.07.—29.07.	— 2 „	„ „
Palanga	6.09.—17.09.	— 1 „	„ „
„	18.09.—29.09.	— 1 „	„ „
Asari — pansionaat	13.08.—30.08.	— 2 „	„ „
Pribaltika	15.09.—26.09.	— 1 „	„ „
„	27.09.— 8.10.	— 1 „	„ „
Gagarini nim.	20.09.— 7.10.	— 1 „	„ „
Majori	27.08.— 7.09.	— 1 „	„ „
„	19.09.—30.09.	— 1 „	„ „
„	1.10.—12.10.	— 1 „	„ „

Avaldused esitada TRÜ a/ü komiteele hiljemalt 20 juuniks s. a. Sanatoorsete tuusikute soovijail täpsustada ajad.

TRÜ a/ü komitee.

Toimetuse postist

Meie ülikooli ja kogu Tartu linna üheks esinduslikumaks uusehitiseks on kindlasti Leningradi maantee paljukorruseline ühiselamu. Ühiselamu küll, kuid selle ümbrus!? Eriti sööklapoolne osa ja sissepääs sööklasse. Võlgu on muidugi ehitajad. Talvel istutatud ja nüüd juba pruunistuma hakkavate lehtedega kaskede kastmine ja neid ümbritseva kiviklibu eemaldamine peaks aga küll olema jõukohane komandandile ja tema ning ühiselamu nõukogu käsutada olevale ca 400-liikmelisele üliõpilaskollektiivile. On ju ühiselamu kasutajateks teiste hulgas bioloogid-geograafid, vististi enamasti Looduskaitse Seltsi liikmed. Vaevalt, et selle seltsi põhikiri ja kuivavate kaskede käed rüpes pealtvaatamine omavahel kooskõlas on.

Möödakäija

Meie ajalehe järgmine number ilmub reedel 30. juunil 1972. a.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tel. 3610. MB-12009.

AR
nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Nr. 21. Reedel, 30. juunil 1972. a. XXIV aastakäik

TRÜ rektori käskkirjaga avaldatakse tänu

kohustuste eeskujuliku täitmise eest järgmistele TRÜ rahvamaleva komandöridele ja rahvamalevlastele:

Aleksander FLJAIŠERILE	—	Matemaatikateaduskonna rahvamaleva komandörile,
Jüri GRUZDALE	—	Majandusteaduskonna rahvamaleva komandörile,
Aavo KOGERILE	—	keemiaosakonna rahvamaleva komandörile,
Arved VAINULE	—	Kehakultuuriteaduskonna rahvamaleva komandörile,
Imbi ALAMILE	—	Õigusteaduskonna üliõpilasele,
Vello KENDERILE	—	„ „
Arno ANIJALALE	—	keemiaosakonna üliõpilasele,
Mart PABERITILE	—	„ „
Aarne PRUKSILE	—	„ „
Vladimir LEBEDEVILE	—	Matemaatikateaduskonna üliõpilasele,
Sergei PISKARJOVILE	—	„ „
Aleksander MELJOŠKINILE	—	„ „
Tiit KEERMALE	—	Majandusteaduskonna üliõpilasele,
Raivo PEDANIKULE	—	„ „
Ilmar ZENOLE	—	„ „

Tartu Linna rahvamaleva tööst aktiivse osavõtu ja ülesannete eeskujuliku täitmise eest kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri vanemõpetajale Kalle Nigolale.

Õpetada õpetajaid, kasvatada kasvatajaid,

et väärikalt täita teaduskonna ees seisvat põhilist ülesannet meie maa ja rahva ees!» — selline mõte jäi kõlama Ajaloo-Keeleteaduskonna partei algorganisatsiooni äsjasel aruandlus-valimiskoosolekul. Nii aruandja H. Peep kui sõnavõtjad toonitasid, et aruandeaasta oli töö ja pingerohke nii parteiorganisatsioonile kui kogu teaduskonnale. Enesekriitiliselt juhiti tähelepanu õppeedukuse mõningale allkäigule, mis väljendus akadeemilise võlgnevuse suurenemises, headele ja väga headele hinnetele õppijate erikaalu kahanemises. Selgesti ilmnes kursusejuhendajate suur osa õppeedukuse tagamisel — nendel kursustel, kus juhendajad ilmutasid pidevalt hoolt õppedistsipliini eest, olles üliõpilastele nende ette kerkinud küsimuste lahendamisel nõu ja jõuga abiks, olid ka tulemused paremad. **Parteikoosolek asus seisukohale, et I kursuse juhendajaid tuleks määrata juba kevadel, et nad saaksid vastuvõtu käigus tutvuda uue üliõpilaskontingendiga ning õppeaasta algusest peale diferentseeritult teha kasvatustööd.** Peeti vajalikuks silmas pidada ka seda, kuidas üliõpilaskandidaadid elavad oma ajutises kodus — ühiselamus sisseastumiseksamite ajal. Juba siin ilmneb paljuski nende tõeline pale. See eeldab aga üliõpilaskandidaatide majutamist võimalikult teadus- ja osakonniti.

Õppeedukusele kaasaaitamiseks toetas parteiorganisatsioon dekanaadi suunda iseseisva töö süvendamisele ning uudsete vormide otsimisel õppetöö organisatsiooni alal (vahesessioonid, teadmiste regulaarne kontroll). Tauniti osa õpejõudude mugavust, kes ise ei pööra tähelepanu õppedistsipliini tagamisele, lugedes seda üksnes dekanaadi ja üliõpilase enda asjaks. Paraku ei suuda aga paljud üliõpilased oma iseseisvat tööd nii korraldada, et nad ilma pideva suunamise ning abita regulaarselt semestri vältel õpiksid.

Endiselt vajab tõsist tähelepanu kord ühiselamutes. Möödunud õppeaastal võeti 8 üliõpilaselt õigus kasutada ühiselamut ja 13 korratut üliõpilast hoiatati.

Aktiva poolele kanti 7 teoreetilise seminari tegevus, samuti tõhustunud sõjalis-patrioötiline ja tsiviilkaitse alane töö. Positiivne hinnang anti koostööle komsomoliorganisatsiooniga, seda eelkõige ajaloo osakonnas. Küll tehti etteheiteid aspirantuuri ebarahuldavale tegevusele ja aspirantide ebapiisavale ühiskondlikule aktiivsusele.

Enesekriitiliselt märkis parteibüroo vähest järjekindlust otsuste realiseerimisel, mistõttu mitmedki küsimused lahendati poolikult, nii mõnigi kord jäi ka operatiivsusest vajaka.

Vastuvõetud otsuses näitas parteiorganisatsioon uuele büroole töö põhisuunad eelolevaks õppeaastaks, mil ligemale 950 statsionaarse üliõpilasega teaduskonnal tuleb jälle tööle asuda õhtuses vahetuses.

H. PALAMETS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL MÄLESTAB SÜGAVAS LEINAS EESTI NSV KÕRGEMA JA KESKERIHARIDUSE MINISTRIT EDUARD SCHMIDTI JA AVALDAB KAASTUNNET LAHKUNU OMASTELE.

ARNOLD KOOP 50

Käesoleva aasta 16. juulil saab 50-aastaseks Tartu Riikliku Ülikooli rektor, NSV Liidu Pedagoogikateaduste Akadeemia korrespondentliige, NSV Liidu Ülemnõukogu saadik, EKP Keskkomitee liige professor Arnold Koop.

Juubilar sündis Pihkva oblastis talupoja perekonnas, kus oli kokku 8 last. Koolitee algas kohalikus eesti algkoolis, jätkus 7-klassilises koolis. Juba siin kujunesid noorukil välja kaks põhilist kiindumust — suur huvi mere ja ajaloo vastu. Esialgu osutus mere kutse tugevamaks ja kommunistlik noor A. Koop siirdus edasi õppima Leningradi Veetranspordi Tehnikumi, mille lõpetamisest jäi aga napilt puudu — puhkes Suur Isamaasõda. Nüüd tuli astuda, relv käes, kangelasliku Leningradi kaitsjate ridadesse. Arnold Koop tegi Punalipulise Balti laevastiku sõjamehena algusest lõpuni läbi ränga Leningradi blokaadi. 1944. a. sügisest võitles ta aga juba Eesti Laskurkorpuse koosseisus, võttes osa Saaremaa ja hiljem ka Kuramaa vabastamisest.

Pärast demobiliseerimist 1946. a. suunati juubilar, kes äsja oli astunud NLKP ridadesse, tööle EKP Tartu Maakonnakomiteesse. Et haridustee oli sõja tõttu jäänud poolikuks, jätkas ta peagi õpinguid EKP KK Vabariiklikus Parteikoolis. Siin ilmnesid A. Koobi pedagoogilised võimed ning sügav huvi minevikuprobleemide vastu. Seda silmas pidades jäeti ta õppejõuks sama kooli juurde. Pedagoogitöö nõudis aga ikka enam teadmisi. Õpetamine ja õpingud, töö ja enesetäiendamine pidevalt käsikäes — nii möödusid A. Koobi töörohke elu järgmised aastad.

Kuus kuud kulus eksternina keskkooli lõpetamiseks, aasta Tallinna Õpetajate Instituudi ja kaks aastat Tallinna Pedagoogilise Instituudi lõpetamiseks. Viimatinimetatud õppeasutusega seostub pikemaks ajaks ka A. Koobi pedagoogitegevus. Tal tuli töötada vanemõpetajana, siis Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaanina. 1956—1960. aastani õpib ta NLKP KK Ühiskonnateaduste Akadeemias, süvenedes Nõukogude Liidu ja kodanliku Eesti suhete uurimisele 1920. aastatel. Sellest valdkonnast kirjutatud kandidaadidissertatsiooni kaitseb A. Koop edukalt 1960. aastal ja jätkab tööd juba Ed. Vilde nim. Tallinna Pedagoogilise Instituudi rektorina. Samal ajal teeb ta suurt ühiskondlikku tööd: on EKP KK liikmekandidaat, valitakse Tallinna partei ja nõukogude organitesse ning ENSV Ülemnõukogu saadikuks. 1967—68 on ta meie Ülemnõukogu juhataja.

1962. a. omistati juubilarile dot-

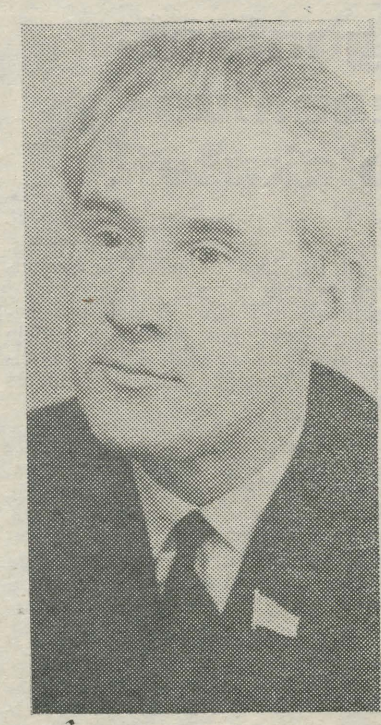

sendi kutse, 1968 a. aga valiti NSV Liidu Pedagoogikateaduste Akadeemia kirjavahetajaliikmeks. Siin koondub A. Koobi tähelepanu kommunistliku kasvatuse probleemidele kõrgemas koolis. 1968. a. oktoobris saab A. Koobist meie vabariigi kõrgema ja keskerihariduse minister, millisel vastutusrikkal ametikohal ta töötab kuni 1. maini 1970. aastal, mil tuleb asuda Tartu Riikliku Ülikooli rektori kohale.

Ülikooli rektorina iseloomustab A. Koopi avar perspektiivitunne, püüe lahendada kompleksselt *Alma Mater Tartuensise* ees seisvaid keerukaid probleeme, suund tulevikku. Juubilari energilisus, initsiatiiv, organiseerijatalent ning oskus suhelda inimestega kuluvad rektoriametis lausa marjaks ära.

Väga laiahaardeline on Arnold Koobi ühiskondlik tegevus. NSV Liidu Ülemnõukogu Liidunõukogu saadikuna esindab ta meie maa kõrgeimas riigivõimu organis Tartu ja ümbruskonna valijate huvisid, võttes aktiivselt osa plaani- ja eelarvekomisjoni, kultuuri, teaduse ja hariduse alakomisjoni tööst. Siin tuleb juubilaril öelda oma sõna nii aasta- kui viie aasta plaanide vastavate osade koostamisel, läbi vaadata eelarveid, ettepanekuid, arutada pretensioone, teha igati põhjendatud soovitusi Ülemnõukogule. Ühtaegu on juubilar NSV Liidu Ülemnõukogu parlamendigrupi ja NSV Liidu—Belgia parlamendigrupi liige. Alles hiljuti võttis ta osa üleeuroopalisest Euroopa julgeoleku assambleest Brüsselis, kus ligemale 800 delegaati peaaegu et kõikidest Euroopa riikidest arutasid meie kontinendi julgeolekuga seotud aktuaalseid küsimusi. Suurt ja hinnatavat tööd teeb A. Koop EKP Keskkomitee liikmena, partei Tartu Linnakomitee ja TRÜ komitee liikmena.

Tema laiahaardelist ning viljakat tööd on ära märgitud ordeniga «Austuse märk», kaheksa medaliga ja ENSV Ülemnõukogu aukirjaga.

Soovime Arnold Koobile tema juubeli puhul jätkuvat edu ja kordaminekuid rektorina, teadlasena ja pedagoogina, riigitegelase ja ühiskondliku elu aktivistina.

J. TAMMEORG

ACTA DIURNA

21. juunil külastas meie ülikooli Tartu sõpruslinna Veszprémi delegatsioon, kuhu kuulusid komitaadi parteikomitee II sekretär G. Kovács, täitevkomitee esimees Janos Bodogán ja komsomolitöötaja M. Kocsis. Ungari külalisi võttis vastu ülikooli rektor koos ühiskondlike organisatsioonide juhtidega, neile tutvustati meie ülikooli struktuuri ja saavutusi. Külalised tutvusid Klassikalise Muinasteaduste muuseumiga, Toomemäega ja Teadusliku Raamatukoguga.

*

15. juunil arutas EKP Tartu Linnakomitee büroo põhjalikult TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna senist tööd ja võttis teaduskonna töö edasiseks parandamiseks vastu üksikasjalise otsuse.

*

EKP TRÜ Komitee koosolekul 19. juunil arutati Majandusteaduskonna dekanaadi tööd õppejõudude suunamisel õppevälises kasvatustöös ning tehti kokkuvõte algorganisatsioonide aruande- ja valimiskoosolekute tulemustest. Ühtlasi kavandati eeloleva sügissemestri suuremaid üritusi seoses NSV Liidu läheneva juubeliga.

*

EKP TRÜ komitee kinnitas algorganisatsioonide otsused võtta Kommunistliku Partei liikmeks Õigusteaduskonna V kursuse üliõpilased Ants Holter, Anti Talur, Sirje Raid, ajaloo-osakonna diplomandid Neeme Randrüüt ja Eerik Lätti, saksa filoloogia IV kursuse üliõpilane Rein Kärner, füüsikaosakonna V kursuse üliõpilane Valeri Ostrovski ja sama osakonna stažöör Harri Faiman.

*

TRÜ keemikute korraldusel toimus hiljuti Tõrvas sümpoosion teemal «Elektrilise kaksikkihi ehitus ja adsorptsioon tahketel elektroodidel». Kokku esitati 33 ettekannet, nendest 4 Tartu keemikutelt. Osavõtjaid oli 90, seejuures 70 väljastpoolt meie vabariiki. Sümpoosioni teaduslikust kaalust annab tõendust asjaolu, et 24 osavõtjal oli teaduste doktori ja 41 kandidaadi kraad.

*

14. mail anti TRÜ komsomolikomitees üle haruldane kingitus: TRÜ valvur Helene Muuga koos oma tütre Marta Kangroga, Tallinna Eriinternaatkooli pedagoogiga, kinkisid ära kadunud isa Jaan Muuga raamatukogusse kuulunud «Большая Медицинская Энциклопедия» 36 köidet. Varanduse omanikuks pidi kinkijate soovi kohaselt saama keegi tulevane meedik, komsomoliaktivist. Arstiteaduskonna V kursuse üliõpilane Riina Vihalemm leiti selleks sobivat.

Nädal tagasi mängiti lõputušši noortele juristidele. «Punane Kunda» saab noore juriskonsulti TIIU PAIGALISE tulevaseks töökohaks. MAI KÖLI jääb juhtima ülikooli komsomolielu. TAMARA PATŠKOVSKAJA asub tööle Tartu Linna Õigusnõuandla advokatuuris. TIIU TÕNISSONIST saab ENSV Siseministeeriumi töötaja. Kohtla-Järve prokuratuuris hakkab tööle HELGI BÕSTROV, Rapla rajooni prokuratuuris — NATALIA SUVOROVA.

Partei algorganisatsioonide aruandlus- ja valimiskoosolekutelt

6. maist kuni 16. juunini toimusid meie ülikooli partei algorganisatsioonides aruandlus- ja valimiskoosolekud, kus tõmmati joon alla 1971/72. õppeaastal tehtud tööle ja seati põhisuund eelolevaks õppeaastaks. Koosolekud kulgesid üldiselt hästi organiseeritutena, aktiivselt, paljude sõnavõttudega. Esile tuleks tõsta koosolekuid Arsti-, Õigus- ja Bioloogia-Geograafiateaduskonnas, kus parteibüroode aruanded olid põhjalikud, küsimuste arutamine asjalik ning enesekriitikarohke, andes tunnistust teaduskonnas tehtava parteitöö laialdasest haardest. Seevastu ei rahuldanud täielikult füüsikaosakonna parteibüroo aruanne, vastakaid mõtteid tekkis Majandusteaduskonna aruandlus- ja valimiskoosoleku materjalidega tutvumisel.

Üldistades nimetatud koosolekutel esitatud mõtteid ja arvamusi, jääksid kõlama järgmised probleemid:

● senisest süstemaatilisemat ning tõhusamat suunamist vajab kursusejuhendajate töö ja seda kogu ülikooli ulatuses. Endiselt pole asjad korras poliitinformatsiooniga. Nendest loobumine, põhjendusega, et tegemist on aegunud vormiga, oli ilmselt ennatlik samm, sest poliitinformatsioonide asemele pakutud vormid, haarasid vaid murdosa üliõpilasi ja seejuures peamiselt neid, kes isegi olid aktuaalsetest poliitilistest probleemidest huvitatud. Need aga, kellele poliitinformatsioonid kõige vajalikumad olnuksid, jäid sellest hoopis kõrvale.

● Tugevdamist vajab noorte kommunistidega, eelkõige aga kommunistide-üliõpilastega tehtav töö. Praegu jäävad nad sageli eemale parteiorganisatsiooni elust, puuduvad pahatihti koosolekutelt ega täida tõsisemaid, vastutusrikkamaid parteilisi ülesandeid.

● Konkretiseerimist ja kriitilist arutamist vajavad õppetöövälise kasvatustöö probleemid. Selles osas tehakse küll palju sõnu ja võetakse vastu ilusaid otsuseid, kuid nende täitmisele ei pöörata vajalikku tähelepanu. Pahatihti ei võta õppejõud osa suurematest üritustest, mis haaravad laiu üliõpilashulki, üliõpilased kipuvad aga eemale jääma kogu ülikoolile määratud pidulikest üritustest.

● Üldse toonitati, et otsuste täitmise kontroll vajab senisest tõhusamat süsteemi. Mitmed parteibürood lugesid oma tegevuse peamiseks puuduseks vähest nõudlikkust iga kommunisti suhtes. Peeti vajalikuks hakata järjekindlalt ära kuulama kommunistide aruandeid oma töö ja tegevuse kohta partei liikmena.

● Parteiorganisatsioonid leidsid, et nende elu kajastub veel vähe ülikooli ajalehes. Peeti vajalikuks tugevdada sidet ajalehega, avaldades seal rohkem informatsiooni ja probleemkirjutusi algorganisatsioonide töö kohta.

● Kontakti ja koostööd EKP TRÜ komiteega peeti üldiselt piisavaks ning asjalikuks.

Uute parteibüroode etteotsa valiti sekretärideks:

Ajaloo-Keeleteaduskonnas — v. õpetaja Olaf Klaassen
Arstiteadukonnas — professor Lembit Allikmets
Bioloogia-Geograafiateaduskonnas — dots. Jüri Ristkok
Füüsika-Keemiateaduskonnas — dots. Valdo Ruttas
Kehakultuuriteaduskonnas — v.õpetaja Martin Kutman
Majandusteaduskonnas. — kat. juhataja Jaan Pikk
Matemaatikateaduskonnas — v.õpet. Kalju Soonets
Õigusteaduskonnas — dots. kt. Hengo Kings
Ühiskonnateaduste kateedrites — dots. kat. Lembit Kiik
Majandusosakonnas — sm. Malle Salupere
Teaduslikus raamatukogus — sm. Salme Mogom
Sõjanduse kateedris — alampolkovnik Juri Škiotov

E.-M. JÕGI

Lõpuaktused

Arstiteaduskond — 3. juulil kell 12
Ajaloo-Keeleteaduskond — 5. juulil kell 11

16. JUUNIL OLI HELVI HÄMÄLÄISE 65. SÜNNIPÄEV.

Helvi Hämäläinen

Pagulane

Luigemunasse pagesin,
redutan luigemunas,
nõnda siniselt kiirgavad mu silmad, et muna saab siniseks.
Oma kehvast hallist rüüst kasvatan sulepiike,
tiibu kui lumetormi.

Pagesin luigemunasse,
tapjad sirutavad käe ja haaravad muna.
Nõnda kiirgavad mu silmad selle sees, et muna värvub siniseks,
ent tapjad ei tea, et see on mu silmadest.
Nad jätavad muna ja lähevad oma teed
ja mina magan luigemunas, kuni mu tiivad on kasvanud
ja mu silmad on kui äikesepilv.

Soome keelest tõlkinud ANTS PAIKRE.

Rein Sander

* * *

su silmad on haavalehtede värin
su silmad on meri, mis õitseb
ja peegeldab taevast
kaks küünalt, mis põlevad allikas
— nii on su silmad

* * *

Pilv olla, millel meres juured
vihm olla, õhtu soojas tuules
tilkhaaval sadada su suule
tilkhaaval sadada su suule

* * *

päikesemaiku
põlveõndlais joob tuul mis
paitab su jalgu

Rein Veidemann

* * *

O ei, liiv juba sõrmist pudeneb
ja tühjad taas on minu käed.
Kuis tulen nii, kui silmi sugenend
öö ahistav ja mitte päev.

Kord iharalt Su rinde valevus
mul janusena hoidis suu.
Mis jäänud sest, kui rusut lagedust
tõi sügisvarje kandev tuul.

O ei, o ei, mu valuv pihlakas!
Las Sinu kiharaisse sulen pea.
Näe, juba lendu tõusnud vihmakass
ja pagema Su juurest pean.

Mu eluliiv ju sõrmist pudeneb,
Su teele sellisena ma ei jää.
Ehk tulen siis, kui silmi sugeneb
taas kevadask ja sulab jää.

Lembit Dolgošev

* * *

Ära hirmuta mind, tuisk,
räitsakate punumise lõpp,
veeks ära seo hinge!
Las ma värelen veel
kollaste urbade vahel,
hingan pilvedeks
lehtede poolt raamitud
päikeselaigud tüvel.
Las ma vajutan veel
silmade vaatamisse
urbade kollast tolmu,
värvin aega tõusude
ja loojangute vahel
küünaldega kaskedelt,
aurudega õunapuuaedadest.
Luba mul, aeg,
heita veel rohtu heinamaal,
tuua kuulmetesse
tuule tõusu ja langust kõrtes.
Las suvi liigutab mus ennast,
las mängib.
Varsti niigi võtad talt kätki,
aja mured annad hingesse.

Katre Ligi

Solveigi laul

Peas on kümme tuima valu
meeltes meeleheide
lähen linna paljajalu
ja kõik tundub veider

kõnnin kõrvus naer ja vile
ega vasta neile
täna muigan sinu üle
ennast naersin eile.

Zara Labanauskaite

Tulevaste spordiarstide rahvusvaliik koosseis on kirju — on ju Tartu nende ettevalmistamise üleliiduline keskus. Teiste hulgas võeti mõõdunud sügisel siia vastu ka leedulanna Zara Labanauskaite. Põhjendades oma valikut, jutustas ta, et nii ema kui isa on tal arstid. Ka Zaral endal oli kavatsus pärast kodulinnakese Kuršenai keskkooli lõpetamist minna meditsiini tudeerima — anatoomia oli talle juba koolis meeldima hakanud. Et aga konkursisõel Vilniuse RÜ-s liiga tihe paistis olevat, sooritas ta sealsamas eksamid, mis lubasid tal sügisel Leedu NSV esindajana jätkata õpinguid meie spordimeditsiini osakonnas.

On tõde, et spordiarst peab olema ise tubli sportlane. Seda Zara ongi. Ka on ta nimi juba vilksatanud ajakirjanduses.

MILLISTE SPORDIALADEGA OLETE TEGELNUD?

«Kunagi mängisin korvpalli. Nelja aasta eest alustasin raadiospordiga. Treeningtundides tuli meil ka maastikul joosta, talvel aga suusatada. Suusatamine hakkas sedavõrd meeldima, et otsustasin ainult seda edaspidi harjutadagi. Sel sügisel nägin, kui palju eesti tüdrukud minust paremad on, ja see muidugi ei rõõmustanud... Talvel pandi mind kui suusatajat Tallinnas «keskmaad» jooksma. Tulin viiendaks...»

See oli tema esimene jooksuvõistlus. Peagi lisandus kolmas koht vabariiklikus krossis ning Tartu—Tallinn linnavõistlusel tuli ta 800 meetris omavanuste seas juba võitjaks, täites ühtlasi II spordijärgu. Koos treeneri A. Pisukesega loodetaksegi edu just keskmistel distantsidel. Aega veel on, sest vanuse järgi võistleb Zara alles noorteklassis — aastaid on tal 17.

AKTIIVSETEL SPORTLASTEL ON REEGLINA AJANAPPUS. KUIDAS TEIL AJAGA ON?

«Ilmselt pole erandiks... Treeninguid on igapäev 1—1,5 tundi. Spordi ning õppimise peale läheb tunde niipalju, et vaba aega ei jää isegi lugemiseks ega kinoskäimiseks. Nädala lõpus oled väsinud ja polegi erilist tahtmist kuhugi minna. Toas, kus ma elan, on veel paar leedulast, intri peale on neid teisigi. Mõnikord oleme siis laupäeviti lihtsalt koos ja ajame juttu...»

Sportlane peab olema tagasihoidlik ja Zara ei armasta endast eriti rääkida. Ka jutt temast pole seepärast teab kui pikk. Pealegi on nüüd üldine eksamite tegemine ning aega igasugusteks kõnelusteks vähe. Talvel läks Zaral kõik hästi ja praegugi on tal kaks «viit» ning üks «neli» kirjas. Kaheks järelejäänud eksamiks soovime talle «head põrumist!»

MIHKEL MUTT

UUT TEATMEKIRJANDUST TOOME RAAMATUKOGUS

Чеботарев, Р. С. Справочник по ветеринарной и медицинской паразитологии. Минск, 1971. 374 lk. 22T — 145.

Teatmik koosneb enam kui 3000 artiklist, mis selgitavad helmintoosside olemust, nende poolt tekitatud haigusi ja haiguste ravi. Raamat on mõeldud meditsiini alal töötajatele, kõrgemate koolide õppejõududele ja üliõpilastele.

Иллич-Свитыч, В. М. Опыт сравнения ностратических языков (семитохамитский, каровельский, индоевропейский, уральский, дравидийский и алтайский). М., 1971. XXXVI, 370 lk. 11S — 29.

Võrdlev-ajalooline uurimus 6 suurema vana keele sugulusest. Siin on tehtud kindlaks põhilised foneetilised vastavused nimetatud keelte vahel ja antud ülevaade üldiste leksikoloogiliste ning morfoloogiliste elementide geneetilise kujunemise kohta. Väljaanne on määratud spetsialistidele üldise ja võrdlev-ajaloolise keeleteaduse alal: õppejõududele, aspirantidele, üliõpilastele.

A London Bibliography of the Social Sciences. Vol. 1—4. London, New York, 1970. 5K — 3.

Bibliograafia annab ülevaate poliitika- ja ökonoomika-alastest teostest Londoni suurematest raamatukogudes. Varustatud autorite alfabeetilise registri, perioodiliste väljaannete nimekirja ja tabelitega.

Справочник по истории дореволюционной России М., 1971. 515 lk. 4 Bi — 148.

Käsiraamat annab ülevaate ajaloo-alasest kirjandusest revolutsioonieelsel Venemaal. Raamatu esimeses osas tutvustatakse entsüklopeediaid, biograafilisi sõnastikke, aadressraamatuid jne. Teise ossa on koondatud statistilised väljaanded. Raamatu kasutamist hõlbustavad registrid.

Библиография по курсу научного коммунизма М., 1971. 247 lk. 9 Bi — 33.

Ülevaade teadusliku kommunismi alal ilmunud kirjanduse kohta. Raamat on vajalik kõrgemate koolide õppejõududele. Siit leiab teadlane täiendavat materjali endale ja üliõpilasele. Sisaldab monograafiaid, kogumikke, brošüüre, artikleid, mis on välja antud aastatel 1963—1969. Kasutamist hõlbustab autorite alfabeetiline register.

Народное хозяйство СССР в годы Великой Отечественной войны, М., 1971. 460 lk. 5 Bi — 209.

Bibilograafia hõlmab majandusalast kirjandust, mis on ilmunud Suure Isamaasõja ajal. Raamatute, ajakirjade, artiklite kõrval on ka retsensioone. Sisaldab ka nimetatud ajajärgu seadusandlikke materjale.

Buttress, F. A. World Guide to Abbreviations of Organizations. London, 1971. 337 lk. 15 T — 100.

Aasta-aastalt suureneb organisatsioonide hulk ja seega kasvab ka lühendite arv, millega neid pikki nimetusi tähistatakse. Et kirjanduses kasutatakse põhiliselt lühendeid, siis on raamat vajalik kõigile. Käesolev väljaanne on uus, täiendatud ja korrigeeritud ning sisaldab 1200 lühendit.

World Directory of Libraries. London, 1969/70. 1222 lk. 8 T — 40.

Aadressraamat-teatmik annab põhilisi andmeid paljude raamatukogude kohta. Siit leiame raamatukogu täieliku nimetuse, lühendi, asukoha, suuruse jm. Raamatukogud on esitatud maade kaupa alfabeetiliselt.

Sõnastikest on meie raamatukokku jõudnud ligi 27 000 sõna sisaldav Русско-индонезийский словарь. М., 1972. 624 lk. S ven — in 3.

(Järg 4. lk.)

Diplomeid jagatakse Bioloogia-Geograafiateaduskonna lõpetajatele. K. Raua fotod.

Ajaloo-Keeleteaduskond

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE OSAKOND.

Esko, Liidia Vaino t.
Joalaid, Marje Elmari t.
Kask, Ann Arnoldi t.
Ruutsoo, Sirje Hermanni t.
Kraus, Kersti Peetri t.
Kreek, Viivi Karli t.
Kuldsepp, Toivo Armase p.
Kudu, Reet Fredi t.
Lepiksaar, Ly Evaldi t.
Lepp, Leelo Felixi t.
Ok, Hille Rauli t.
Jõesaar, Ragna Olevi t.
Paikre, Ants Reinu p.
Paikre, Heidi Valteri t.
Parmsoo, Ene Meinhardi t.
Seping, Raili Johannese t.
Remsujev, Olev Andrei p.
Silber, Kaja Evgeni t.
Saar, Sirje Johannes-Alfredi t.
Zigure, Anna Jaani t.
Tohver, Tiiu Voldemari t.
Saluäär, Anu Kalevi t.
Valge, Jüri Harri p.
Valing, Reet Oskari t.
Veisserik, Malle Konstantini t.
Voltein, Elve Arnoldi t.
Võlli, Kai Hermani t.
Seilenthal, Tõnu Johannes-Rudolfi p.
Paulson, Tiiu Evald-Johannese t.

AJALOO-OSAKOND

Aarelaid, Aili Martini t.
Jalango, Sirje Hennu t.
Kaasik, Kylliki Martini t.
Kals, Aldo Arturi p.
Karu, Lembit Leopoldi p.
Kase, Asta Ilmari t.
Kerge, Viktor Konstantini p.
Kilg, Malle Leonhardi t.
Koovik, Tiia Evaldi t.
Koppel, Enn Harri-Leonhardi p.
Lätti, Eerik Alberti p.
Maasing, Milvi Amanda t.
Mandel, Mati Valteri p.
Meikar, Toivo Endeli p.
Niinemäe, Sirje Gustavi t.
Randrüüt, Neeme Osvaldi p.
Reinhold, Heili Arturi t.
Säremat, Sirje Eduardi t.
Tamm, Jaan Rudolfi p.
Tammeraid, Anu-Merike Ennu t.
Randrüüt, Anne Ennu t.
Uibo, Leina Endeli t.

VENE KEELE JA KIRJANDUSE OSAKOND.

Arp, Laine Aleksandri t.
Baiburin, Albert Kašfulli p.
Bogomolova, Liidia Pjotri t.
Bauer, Sofia Jossifi t.
Bõtško, Tatjana Vladimiri t.
Gaitšenkova, Svetlana Nikolai t.
Grinberg, Lilia Anatoli t.
Karu, Galina Aleksandri t.
Hansmann, Leili Elmari t.
Ivanov, Viktor Dmitri p.
Jarjemenko, Natalia Ivani t.
Jegorova, Iriina Mihhaili t.
Jelanskaja, Ljudmilla Semjoni t.
Kokovina, Nadežda Aleksei t.
Kuljus, Svetlana Konstantini t.
Krull, Lea Haraldi t,
Kulik, Borislav Ivani p.
Kumpan, Ksenia Andrei t.
Fjodorova, Silve Vladimiri t.
Orgvee, Tiiu Heino t.
Palman, Svetlana Matvei t.
Mulina, Tatjana Aleksei t.
Petina, Larissa Ilja t.
Roop, Inna Sveni t.
Ruusman, Irina Augusti t.
Saag, Kai Jüri t.
Skulskaja, Jelena Grigori t.
Storostina, Valentina Mihhaili t.
Ševjolkina, Alla Olegi t.
Smirnova, Ljudmilla Aleksandri t.
Tohver, Eha Elmari t.
Galperina, Jelena Nikolai t.
Univer, Tiina Leonidi t.
Vahastu, Silva Alberti t.
Vannik, Svetlana Eduardi t.
Volkova, Olga Aleksandri t.

INGLISE FILOLOOGIA OSAKOND

Asu, Ene Richardi t.
Juurikas, Arne Albert-Vladimiri p.
Kitus, Eva Jüri t.
Laidla, Heidi Pauli t.
Liiva, Mall Kaarli t.
Lijur, Raivo Johannese p.
Merila, Kaie Arnold-Aleksandri t.
Metsniit, Maie Augusti t.
Suits, Krista Arnoldi t.
Mugra, Tiina Haraldi t.
Ratt, Evi Arvi t.
Reinsalu, Kaarin Aleksei t.
Rummel, Enel Alfredi t.
Talvet, Jüri Kaarli p.
Tammaru, Tiina Jaani t.
Vaarmann, Mare Jaani t.
Valgerist, Kai Augusti t.
Varek, Ellen Borisi t.

SAKSA FILOLOOGIA OSAKOND

Paesalu, Tiina Jaani t.
Kõiv, Tiiu Alfredi t.
Linnamägi, Madis Maksi p.
Ots, Viive Augusti t.
Pelkonen, Imbi Ilmari t.
Poom, Ene Pauli, t.
Sirkel, Mati Arnoldi p.
Sooväli, Liina Karli t.
Tõevälja, Malle Evaldi t.
Uutmaa, Tiina Richardi t.
Killar, Maire Elmari t.

Kaugõpe

AJALOO-OSAKOND

Ehandi, Maie Juhani t.
Jõepera, Elle Johani t.
Jürgens, Eva Nikolai t.
Kaldma, Rein Jaani p.
Kuiger, Vilma Kirilli t.
Kuld, Eevi Elmari t.
Loginova, Augusta Aleksei t.
Luik, Tiiu Antoni t.
Magus, Õilme Mihhaili t.
Odar, Siiri Aleksandri t.
Paškevitš, Eduard Nikolai p.
Reinfelt, Milvi Voldemari t.
Ruus, Viive Feliksi t.
Ruut, Milvi Voldemari t.
Särak, Maie Roberti t.
Õunas, Reet Voldemari t.

VENE KEELE JA KIRJANDUSE OSAKOND.

Artjuhhova, Larissa Afanassi t.
Gustavson, Vaike Jaagu t.
Jaadla, Irina Johannese t.
Kadak, Marina Eriku t.
Karjamaa, Raivo Eduardi p.
Kisseljova, Ljubov Nikolai t. (kiitusega)
Lindmäe, Vilma Martini t.
Ojaveer, Konstantin Jakobi p.
Seleznjova, Virve Akseli t.
Titiševa, Veera Fjodori t.

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE OSAKOND.

Jaanus, Liivi Jaani t.
Jaggo, Ants Linda p.
Kaaret, Ellen Konradi t.
Kasikov, Ellen Eduardi t. (kiitusega)
Klein, Helgi Evald-Johannese t.
Kooskora, Eevi Jaani t.
Kruuda, Heili Kristjani t.
Kubri, Helle Mihkli t.
Laane, Lauri-Enn Karli p.
Lepisk, Hulda Taneli t.
Lints, Eve Edgari t.
Maiste, Erna-Helene Juhani t.
Mesila, Tiit Aleksandri p.
Mõisnik, Krista Ernsti t.
Männiksoo, Leho Nikolai p.
Orav, Elmar Helene p.
Pleer, Uno Augusti p.
Saadik, Aino Aleksandri t.
Saaret, Inna Lembitu t.
Sepp, Aldi Oskari t.
Siim, Asta Kalju t.
Sikk, Inge Aleksandri t.
Smirnova, Valentina Mihhaili t.
Tubli, Anton Johannese p.
Tänavsuu, Hille Heinrich-Johannese t.
Võsar, Ülo Ernst-Johannese p.

INGLISE KEEL.

Abram, Elve Juhani t.
Gustavson, Harri Herberti p.
Ilves, Jaak Jakobi p.
Kadarik, Erna Peetri t.
Kaik, Raivo Bernhardi p.
Kase, Miron Martini p.
Kiitmaa, Enda Vello t.
Kivinõmm, Ellu Pauli t.
Klaus, Raivo-Kalle Georgi p.
Kolessova, Rimma Aleksandri t.
Kornel, Viima Juliuse t.
Lass, Juta Karli t.
Loorits, Elsa Rufini t.
Naaris, Mai Augusti t.
Raa, Hella-Maria Andrei t.
Remma, Tõnu Antoni p.
Sool, Dagmar Bernhardi t.
Sära, Lembit Madise p.
Talts, Eeva Romani t.
Tartu, Tiiu Arnoldi t.
Varbola, Mai Voldemari t.

(järg lk. 5.)

Dotsent Julius Adojaan 60

28. juunil tähistas oma 60. sünnipäeva TRÜ Õigusteaduskonna dotsent Julius Adojaan.

Üle ühe kolmandiku nendest aastatest on J. Adojaani tegevus olnud lahutamatult seotud meie teaduskonnaga. Töötades vastutavatel ametkohtadel justiitsorganites, leidis juubilar energiat ja aega õppimiseks TRÜ Õigusteaduskonnas ja lõpetas selle 1951. a. kiitusega. Paar aastat hiljem hakkas ta aga kriminaalõiguse ja- protsessi kateedri õppejõuna ise ette valmistama kõrgema haridusega juriste vabariigile. Selle aja kestel on enamik meie vabariigi juristidest omandanud oma teadmised kriminaalprotsessi valdkonnas J. Adojaanilt.

Kuid lugupeetud juubilar on andnud oma hinnatava panuse mitte ainult kõrgema haridusega juristide ettevalmistamisse. Teda tunnevad ja tänavad ka paljude muude erialade spetsialistid kogu vabariigis. Töötas ju dotsent Julius Adojaan aastail 1954—1966 TRÜ kaugõppe prorektorina ja juhtis kogu kaugõppe tööd meie ülikoolis.

Vaatamata pingsale õppe- ja administratiivtööle, leidis juubilar aega ka teaduse jaoks. 1967. a. kaitses J. Adojaan edukalt oma kandidaadidissertatsiooni «Tsiviilhagi nõukogude kriminaalprotsessis». Üldse on tema sulest ilmunud mitukümmend teaduslikku tööd. Dotsent J. Adojaani seisukohad õigusteaduse küsimustes on tuntud ja leidnud heakskiitu ka teiste sotsialismimaade teadlaste töödes väljaspool Nõukogude Liidu piire. Eriti tuleb aga märkida dotsent Julius Adojaani suurt osa ENSV kriminaalprotsessi koodeksi väljatöötamisel ja edaspidisel täiendamisel. Paljud tema seisukohad ja arvamused kajastuvad selles ja leiavad igapäevast rakendamist õi-

gusemõistmise teostamisel kriminaalasjades.

Dotsent Julius Adojaan on kolleegidele alati ka eeskujuks ühiskondlike kohustuste kohusetundlikul täitmisel. Nii teaduskonna parteibüroo kui ka EKP Tartu Linnakomitee parteikomisjoni liikmena on juubilar aastate kestel täitnud kõiki talle usaldatud vastutusrikkaid ülesandeid kommunistile vääriliselt. Paljud meie teaduskonna liikmed on astunud partei ridadesse J. Adojaani soovitusel.

Printsipiaalse ja otsekohese kommunistina me tunneme juubilari ka väga abivalmi ja oma kolleegidesse, üliõpilastesse ja kaaskodanikesse tähelepanelikult suhtuva ning nende rõõmudesse ja muredesse siiralt kaasaelava inimesena. Olgu tööd kui palju tahes, alati leiab J. Adojaan aega tema poole pöörduja tähelepanelikuks ärakuulamiseks ja talle omapoolse nõu või abi lahkeks andmiseks.

Südamest õnnitledes dotsent Julius Adojaani tema tähtpäeva puhul soovime lugupeetud juubilarile kõikide tema soovide täitumist ning palju jõudu ja indu lahendamisel olevate ja ees seisvate ülesannete edukaks täitmiseks!

Kolleegid Õigusteaduskonnast

Dotsent Ülo Kauer 50

Juubelite arv meie kollektiivis hakkab sagenema. Keskikka hakkavad jõudma sõjajärgsetel aastatel pedagoogi- ja teadlaseteed alustanud õppejõud. 25. juunil tähistas oma poolesaja juubelit Majandusteaduskonna rahanduse ja krediidi kateedri dotsent Ülo Kauer.

Ülo Kauer on üks neist, kelle õpingud katkestas sõda. Ta teenis Nõukogude armees, lõpetas Eesti NSV kaadri ettevalmistamise kursused Jegorjevskis.

Naasnud Eesti NSV-sse, töötas Ü. Kauer Eesti NSV Kaubandusministeeriumi Hulgibaasi plaanifinantsosakonna juhatajana. 1946. a. sügisel asus Ü. Kauer jätkama sõja tõttu pooleli jäänud haridusteed Tallinna Polütehnilise Instituudi Majandusteaduskonnas, mille lõpetas 1950. a. Juba õppimise ajal alustas Ü. Kauer tööd tolleaegses Valga Arve- ja Plaanindustehnikumis, kus töötas kuni 1957. a.

Alates 1957. a. on Ülo Kaueri elutee seotud TRÜ Majandusteaduskonnaga, kus ta õpetab raharinglust ja krediiti ning on eriteadlane elamuehituse krediteerimise ja finantseerimise alal. Ta on tuntud nõudliku inimesena nii enese kui teiste vastu. Kõik ülesanded täidab ta tähtaegselt ja täpselt, ilmutades initsiatiivi ja leidlikkust paljude küsimuste paremaks lahendamiseks.

Ülo Kauer võtab aktiivselt osa TRÜ ühiskondlikust elust. Peaaegu kümme aastat on ta olnud rahanduse ja krediidi ringi teaduslik juhendaja, tema juhendamisel on valminud paljud üliõpilastööd. 1968. aastast alates on ta teaduskonna õppe-metoodilise komisjoni esimees.

1968. aastal valmis Ü. Kaueril kandidaaditöö, mis on pühendatud elamuehituse finantseerimise probleemidele Eesti NSV-s.

Ü. Kaueri sulest on ilmunud seitse teaduslikku artiklit ja kuus õppevahendit. Suurt tööd on ta teinud just õppevahendite loomisel. Tema loengud ja praktikumid on metoodiliselt hästi läbi mõeldud.

Oma tubli töö, abivalmiduse ja hea iseloomu tõttu on Ülo Kauer võitnud suure lugupidamise nii kaastöötajate kui ka üliõpilaste hulgas.

Surume juubelipäeval tugevasti kätt, soovides edaspidiseks palju õnne ja raugematut energiat.

Kolleegid

Einar Koppel

Juba kooliaastail taandus igavus seal, kus olid Sina. Kas võis siis keegi pahandada, leides lauanurgalt sinna unustatud vihiku, millest vaatasid vastu Sinu kiiruga visandatud toredad karikatuurid? Või kui jätsid vahele treeningu, et minna metsa pilte tegema? Sinu kirjandid naerutasid tervet klassi, Sinu teadmishimu märkasid vähesed, sest kõik kukkus Sul välja vabalt ja loomulikult.

Sa tulid tarkusesammaste alla, olles karastuse saanud armees ja tööl. Ei olnud kerge tuisuga postil külmetada ega kaevanduse niiskuses päevast päeva kive visata. Sina aga ei otsinud kerget teed.

Sind avatles teekond, Sinu peale võis alati kindel olla, kui tuli suveti seljakott pakkida. Kuid suvesid oli vähe, kõigest kakskümmend kolm.

Sa lõid alati kaasa isetegevuses, Sinuta oleksid kursuseõhtud tühjad olnud. Olid ikka seltskonna hinnageks, nagu ka oma viimasel ööl, suve kõige lühemal...

Sa valisid juura, kuigi rohkem köitis Sind kunst, kunst panna unustama teisi oma igapäevaseid pisimuresid. «Oh, häda!» kurtsid Sa vahel, ning kõik naersid — teadsime ju, et see oli vaid nali. «Tuba oli kui päikest täis, kui Einar koju tuli,» ütles Su ema, kes nüüd on lohutamatu, sest ta on ju ema.

Sa olid võimekas, Sinu ees oli nii palju käimata radu, kuid Su tee katkes ootamatult. Sa ei jõudnud midagi teha endale, kuid seda, mida tegid Sa teiste heaks, ei unusta meie, Sinu kursusekaaslased, vanad sõbrad ja klassikaaslased, kunagi. Me ei saa seda Sulle tasuda. Kas seda ongi vaja? Head tuleb tasuda teistele, me pikendame Sinu poolt meie hinge tallatud rada.

TIIT TAMBI

Kultuuridialekt või veelgi enam?

Kes kaunitel kevad- ja muudel õhtutel ülikoolilinna tänavail jalutama juhtub, veendub kindlasti kohe, et murded ei teki ega kao, vaid muutuvad ühest liigist teise. Kuni filoloogid taga leinasid viimaseid vanainimesi, kes endaga kaasa viisid Kihnu ja Kodavere dialektide saladused, sündis Emajõe kallastel (ja kõrgemal) uus ning paljulubav keel: Tiigi dialekt, mis veel kord kinnitab aine (siin murdeaine) jäämise seadust. Pealegi evib antud dialekt märksa rohkem suundi kui kõik väljasurnud murded, mis omakorda kinnitab dialektika seadust, et areng toimub madalamalt astmelt kõrgemale. Nimelt on ta

1) territoriaalne (Tiigist Pälsonini ja vastupidi),

2) sotsiaalne (kõik tarvitajad õpivad või vähemalt arvatakse, et nad teevad seda).

3) liikumisvõimeline (Tiigist Tallinnani ja Pälsonist Bulgaariani, antud võime aktiviseerib eriti nädalavahetusel, aga pole haruldane, et ka kesknädalal),

4) suure kõlavõimsusega (teatud eri tingimustel võib kõlada seminarkast «Sophokleseni»).

Et filoloogid oma õnne seekord maha ei magaks, mõned näited kinnitamaks keele ilu, jõudu ja olemasolu:

1. HÕÕ — tõlkes «tere, Guten Tag, привет». Arvata võib, et tuletatud sõnast «hõõruma» (eskimod tervitavad üksteist ninasid vastamisi hõõrudes). Tarvitamiskõlblik terve ööpäeva jooksul.

2. HOOBILT — viisimäärus, kasutatav peamiselt lööklaste poolt, kes kirjeldavad oma päevaseid võite.

3. INTERDENTAALNE — esemete, isikute, nähtuste jms. üldnimetus, mida saab realiseerida hammaste vahel.

4. JÖÖRING — kohamäärus, tähistab kohta, kus tavaliselt käiakse üksinda.

5. KOKKAMA — verbiga tähistatud tegevus populariseerub söökla te sulgudes ja lõpeb nende avanedes. Tegevuse käigus toodetakse interdentaalset.

6. KULTUURILINE — kaunistav adverb, öeldakse konspekti kohta, mis on suutnud säilitada enneostmisaegse välimuse.

7. LÄBU — meteoroloogiline termin, tähistab teatud tsükloni ilmumist dialekti territooriumile. Enamkasutatav keeletarvitajate poolt, kellel pole kalosse ega privaatvihmavarju.

8. MUISTELEMA — verb tähistab eriti daatumi meeldetuletamist, millal viimast korda viibiti soome keele tunnis.

9. N tükki — põhiarvsõna, tähistab kõikide põhiliste esemete, nähtuste, isikute arvu, kes (mis) on või ei ole parajasti kohal.

10. PLÄMPAMA — mööda plämpi käima ehk teatud pöördelistel aastaaegadel kulgema mööda Teadusliku Raamatukogu ja peahoone vahelist teed.

11. PRITSIMA — kahetähenduslik verb:

1) õppejõuga vestlema

a) enne arvestust (arvestuse ettetegemisest),

b) arvestuse ajal (arvestuse ärategemisest),

c) pärast arvestust (arvestuse järeletegemisest).

2) kirju koju saatma teemal, et kui ema väga tahab, võib ta lapsele pisut raha saata.

12. PIKKUS OLEMA — liitverb, tähistab üht sagedamini kasutatavat poosi. Poos võetakse sisse, kui on valmis saadud a) muistelemisega, b) plämpamisega, c) kokkamisega, d) pritsimisega jne.

13. RUB — levinuim kohalik rahaühik. Tähistab rubla, millest on alles pool.

14. SABISTAMA — seda teeb see, kes kontrolltöö ajal püüab pöörduda allikate poole, kuid ei tea, et tal on loomupäraselt aus nägu.

15. SUGU≈natuke≈veidi≈kihu ≈немножко. Sagedamini esinevaid määrusi: inimene on oma soovides ju rahuldamatu. Kasutavad igat sugu keeletarvitajad.

16. TEMBUTAJA — keeletarvitaja, kes külastab dieetsööklat «Tempo».

Peale lihtsõnade on tarvitusel ka hulgaliselt liidetud sõnu ehk fraseologisme.

1. OH HÄDA — tarvitatav kahel juhul:

a) kui häda on,

b) kui häda pole (sest häda ei jää niikuinii tulemata).

2. OH RÕÕMU — tänuhüüatus. Väljub spontaanselt nende suust, kes silmitsevad «Sophoklese» tühja letti.

3. KAUGEL SELLEST — tarviteadmiste omandamise teemale. tatakse ohtralt, kui vestlus läheneb

4. JA VEELGI ENAM — mõõdumäärus, lisatakse tavaliselt eelmisele fraseologismile.

5. PIHTA SAAMA — kasutavad väga õnnelikud inimesed, kellel Teaduslikust Raamatukogust õnnestub hoobilt hankida vajalik teos.

6. SEE POLE MINGI NÄITAJA — omadust tähistav fraseologism

a) suure kella kohta, kui selle suur osuti on ületanud veerandi piiri,

b) muud segavad näitajad (kalendrid, tunniplaanid, spordiloto, isiklik eluskaal jne.).

7. TUHANDEID MEHA (kohalik partitiiv) — hulgamäärus. See võib tähendada kaht asja, mida õnnelikul omanikul tuhandeid olla võib:

a) mees,

b) mehu (viljalihaga taimemahl).

8. TARUIRARAA — öeldakse siis, kui lihtsalt pole enam sõnu.

9. MINE TEA, MILLEKS SEE HEA ON — kasutab keeletarvitaja, kes esimest korda külastab mingit kursuse loengut (tarvitamissfäär laieneb märgatavalt semestri lõpus).

Ja nüüd jääb veel ainult teatada, et tuhandeid igat sugu filolooge võetakse hoobilt vastu n korda päevas. Vana Tiigi ning Pälsoni ühikates.

Murdematkalt naases
T. ROOSTNA,
eesti fil. I

Tartu Ülikooli esimene kuraator Friedrich Maximilian Klinger

(algus «TRÜ» nr. 18.)

Lõplikult langetab ta oma otsuse, kui 1815. a. saab avalikuks skandaal seoses doktoripromotsioonidega õigusteaduskonnas. Suvevaheajal, kasutades olukorda, et suurem osa professoreid oli Tartust ära, omistati seal tasu eest *dr. jur.* kraadid mittekvalifitseeritud isikutele. Ülikoolis, kus rektori kohustusi täitis parajasti õigusteaduskonna esindaja prof. Stelzer, püüti esialgu skandaal viivitamisega kinni mätsida ja alles Klingeri korduvate tungivate nõudmiste peale tühistas õpetatud nõukogu ebaõigelt omistatud kraadid, mõistis sellise tegevuse avalikult hukka ja vallandas kaks asjasse kõige rohkem segatud professorit. Selle asemel et asja ülevalt poolt administratiivselt lahendada, püüdis Klinger korduvalt ülikooli veenda, et see oma au päästmiseks astuks ametlikult esimesed sammud. Saavutanud selle, esitab Klinger 1816. a. detsembris lahkumisavalduse, mis 1817. a. jaanuaris ka vastu võetakse. Et ülikooli eelarve ja professorite palkade küsimus olid seotud vabameelsena tuntud Klingeri isikuga, lubab oletada, et uue kuraatori, Baltimaadest pärineva krahv Lieveni ametissemääramise järel lahendati see küsimus kiiresti positiivselt.

Klinger veedab oma viimased eluaastad Peterburis tagasitõmbunult või tagasitõrjutult kõigist ameteist (ta säilitas kuni elu lõpuni vaid lesk-keisrinna Maria Fjodorovna poolt asutatud ja ülalpeetud tütarlaste instituutide inspektori koha), võttes vastu vaid valitud sõpru ja tuttavaid — nende hulgas ka endisi võitluskaaslasi, tõelisi mehi Tartu Ülikoolist — prof. Morgenstern, Jäsche, akadeemikuna Peterburisse asunud G. F. Parrot. Ka unistus Saksamaale tagasipöördumisest ei täitu. Abikaasa tervislik seisund, mis järsult halvenes pärast ainsa ja paljutõotava poja langemist Borodino lahingus, ei võimaldanud seda.

Tegevus Tartu Ülikoolis andis Klingerile ühe rahulduse. Tutvus raamatukogu direktori prof. Karl Morgensterniga aitas oluliselt kaasa sidemete taastamiseks kaasaegse saksa kirjanduseluga. Kuid ka sealt leidis Klinger vähe lohutust. «Millest ma üldse aru ei saa, ja mis mind hirmutaks, kui mind lõustad hirmutada suudaksid,» kirjutas ta 20. 1. 1819. a. Goethele, «on kaasaegne saksa ilukirjandus. Seal hõljub mu ees soost tulnud mustlane, vanad naised ja Pöpel Fatum, riietatud poeetilisse (ja mitte tõeliselt vagasse) müstikasse, nii et võiks uskuda end nägevat põrgu varje, nagu neist unelesid 12. sajandi papid. Ja et Saksamaal lugemine on muutunud füüsiliseks vajaduseks, siis kujutlen seda mõju, mida meistrite nõidused ja mõttetused avaldavad. Nõnda juhitakse ja õpetatakse seda truud ja ausat rahvast sellel äärmiselt tähtsal ajal, nii et teda tuleb tõsiselt kahetseda ja mitte süüdistada.» Ka Morgensternile kirjutas Klinger, et tema arvates valmistab kaasaegne saksa ilukirjandus Saksamaal ette hispaania Philipp II aegu. On arusaadav, et autorile, kes oma teoste kohta ütles, et ta on avaldanud need äratamaks jõudu ja võitlustahet, olid reaktsioonilised romantikute teosed täiesti vastuvõetamatud.

Klingeri rikkaliku raamatukogu, millele pandi alus juba gümnaasiumipõlves, andis tema lesk üle Tartu Ülikooli raamatukogule, kus teda tänaseni memoriaalkoguna säilitatakse. Kahjuks ei õnnestunud Morgensternil päästa Klingeri käsikirjalist pärandit. Täites oma mehe soovi, hävitas Klingeri lesk selle.

Nagu võib järeldada hulgalistest teatmenõudmistest TRÜ Teaduslikule Raamatukogule, on huvi Klingeri isiku ja tema loomingu vastu viimastel aastatel märgatavalt tõusnud nii Nõukogude Liidu vennasvabariikides, SDV-s, SFV-s, Inglismaal kui ka USA-s. Seoses meie ülikooli ajaloo uurimisega võib loota, et lähemalt valgustatakse ka Klingeri tegevust Tartu õpperingkonna kuraatorina. Hoolimata mitmest ebaõnnestumisest aitas ta luua meie ülikoolile niisuguse aluse, mis tegi Tartu Ülikoolist lühikese aja jooksul parima ülikooli ja Peterburi Teaduste Akadeemia kõrval ühe tähtsama teadusliku keskuse tsaari-Venemaal.

E. KUDU

Uut teatmekirjandust

(Algus lk. 2)

Современная зарубежная литература по химии, M., 1971. 87 lk. 19 Bi — 74.

Teos peegeldab võõrkeelset keemiaalast kirjandust, valgustab tänapäeva põhiprobleeme ja suundi keemiateaduses. Ülevaate lõpus tutvustatakse valikuliselt võõrkeelset teaduslikku kirjandust keemiast, mis on tulnud Üleliidulisse Väliskirjanduse Raamatukokku 1965.—1968. a., osaliselt ka 1969. a.

EÜE teelesaatmine toimub 2. juulil k. a. Tallinnast. Malevlaste registreerimine algab 2. juulil kell 9.30 Sakala tn. 3, EKP KK Poliitharidusmajas. Sellele järgneb maleva üldkoosolek Poliitharidusmaja suures saalis.

Avaldame sügavat kaastunnet
Toivole
ISA
surma puhul
geoloogia I kursus

Te lugesite kevadsemestri viimast ajalehenumbrit.

Kohtumiseni 1. septembril.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tel. 3944. MB-12037.

Ajaloo-Keeleteaduskond

Kaugõpe

(Algus lk. 2)

SAKSA KEEL.

Konksi, Elle Pauli t.
Org, Kaie Augusti t.

PSÜHHOLOOGIA OSAKOND

Allikas, Õie Johannese t.
Jürgens, Toivo Arturi p.
Kalberg, Rein Voldemari p.
Kermes, Vambola-Rudolf Otto p.
Koppel, Helvi Aleksandri t. (kiitusega)
Kukk, Leili Albert-Johannese t. (kiitusega)
Loo, Jaak Valduri p. (kiitusega)
Orutar, Nikolai Luka p.
Paide, Toivo-Richard Richardi p. (kiitusega)
Paju, Rein Theodori p. (kiitusega)
Reinsalu, Helgi Jaani t.
Rätsep, Endel Jaani p.
Saare, Aleksander Aleksandri p.
Suviste, Ulvi Peetri t.
Tamberg, Linda Fritsu t.
Tohver, Vello Jüri p.
Trapido, Noemi Moissei t.
Tuurand, Anne Aleksandri t. (kiitusega)
Urvas, Hart Johannese p. (kiitusega)
Viires, Lea Juhani t.
Vinkman, Hans Otto p.
Vään, Erich Karli p. (kiitusega)

Arstiteaduskond

KVALIFIKATSIOON — ARST.

Ahun, Eevi Ferdinandi t.
Aidla, Kaja Jaani t.
Aigro, Helge Kalju t.
Annus, Raivo Elmar-Eduardi p.
Ehasoo, Mare Elmari t.
Eichelmann, Tiiu Hermani t.
Ermel, Maire Evaldi t.
Esko, Vivian Hansu t.
Hargi, Linda Joanni t.
Hark, Marje Ossia t.
Ilves, Helve Johannese t.
Ilves, Viive Harald-Heinrichi t.
Johanson, Maimu Julius-Eduardi t.
Jukk, Reet Roberti t.
Järvekülg, Krista Martini t.
Järvekülg, Sirje Venda t.
Karlis, Mait Elmari p.
Kaseloo, Helga Augusti t. (kiitusega)
Kikas, Koidu Jaani t.
Kilk, Aime Pauli t.
Koosapoeg, Milvi Akseli t.
Kruusamäe, Maire Elmari t.
Kõrda, Eve-Reet Johannese t.
Külaots, Reet Alfredi t.
Laisaar, Vaike Jaani t.
Leht, Aleksander Richardi p.
Lemendik, Jaan Augusti p.
Lemendik, Rutt Martini t.
Lemming, Lydia Arnold-Johannese t.
Lillepa, Maimu Heinrichi t.
Linkolm, Heino Aleksei p.
Loigom, Erki Villemi p.
Ludri, Tiiu-Mall Alberti t.
Luga, Mare Alfredi t.
Lumiste, Anne Karli t. (kiitusega)
Lupkina, Kristi Osvaldi t.
Lääne, Elle Ennu t.
Lääne, Maie Villemi t.
Mitrofanova, Helju Nikolai t.
Moks, Mallika Heinrichi t.
Moora, Liis-Mail Härri t.
Mooses, Anne Karli t.
Mugra, Lea Erichi t.
Murrut, Priit Hansu p.
Mähe, Pille Karli t.
Neiman, Jaak Harry p.
Nemvalts, Juhan Karli p.
Nõmmik, Kalle-Siimu Eduardi p.
Paesalu, Ello-Rahel Johannese t.
Palo, Tiia Johannese t.
Peda, Mare Harri t.
Peterson, Liina Elmari t.
Piir, Linda Augusti t.
Pikk, Maire Roberti t. (kiitusega)
Planken, Ats Alfredi p.
Planken, Ülle Jaani t. (kiitusega)
Praks, Malle Oskari t.
Proosa, Anne-Liis Alfredi t.
Prost, Linda Johannese t.
Prükk, Tiina Jaani t.
Põld, Marje Ferdinandi t.
Põlluste, Anne Eduardi t.
Rahula, Aino Johannese t.
Rahumets, Ruuben Augusti p.
Ratassepp, Juta Elmari t.
Rebane, Önne Elmari t.
Reier, Marianne Grigori t.
Reino, Palmi Arnoldi t.
Riitel, Vilme Elmari t.
Rätsnik, Reet Jaani t.
Sall, Aadu Alberti p.
Seim, Vjatšeslav Konstantini p.
Sepp, Henn Heino p.
Sepp, Jane Raimondi t.
Siinor, Enda Vassili t.
Soomere, Leeni Feodori t.
Stern, Aleksander Karoly-Jakobi p.
Sulg, Leili Endli t.
Tambik, Ene Jakobi t.
Tammekivi, Evi Eduardi t.
Teder, Helle Arnoldi t.
Tigane, Tiiu Otto t,
Tikko, Carmen Augusti t.
Tooming, Epp Augusti t.
Treier, Mare Gustavi t.
Troost, Jaan Heinrichi p.
Tsober, Olga Konstantini t.
Tuksam, Milvi Heinrichi t.
Vapra, Toomas Artemi p.
Veski, Epp Voldemari t.
Vessin, Toomas Alfredi p.
Vürst, Malle Evaldi t.
Õunapuu, Mall Haraldi t.
Pangsepp, Tiiu Herberti t.
Agafonova, Violetta Ivani t.
Bozikjan, Zaven Arutjuni p.
Dešalõt, Anna Juri t.
Dotsenko, Tatjana Vassili t.
Fedossova, Ljudmila Ivani t.
Haibulina, Zakija Nuri t.
Hollo, Elviira Ilmari t.
Hopp, Daniel Elje-Beri p.
Horlunova, Sofja Sergei t.
Iljinskaja, Galina Vladimiri t.
Ivanova, Natalia Pjotri t.
Kotelenets, Jekaterina Vassili t.
Krasnova, Tatjana Vassili t. (kiitusega)
Kroon, Vaalja Ivani t.
Kurmejeva, Nadežda Anatoli t.
Kuzmina, Lidia Sergei t.
Lanskaja, Olga Vladimiri t.
Lapidus, Natalia Mihhaili t.
Luštšikov, Jevgeni Pjotri p.
Markov, Vladimir Nikandri p.
Minina, Niina Aleksandri t.
Mitjai, Ljudmilla Friedrichi t.
Panifilova, Tatjana Juda t.
Rabinovitš, Ester Abrami t.
Šehhovtsova, Elviira Ignati t.
Šepikver, Revekka Israeli t.
Sudakova, Iriina Pjotri t.
Tatarinova, Tatjana Viktori t.
Tjurina, Valentina Paveli t.
Trofimova, Larissa Vjatšeslavi t.
Tšurilova, Ljudmilla Ivani t.
Žestjanikova, Alla Vladimiri t.
Ujj, Emilia Rudolfi t.
Unijatova, Svetlana Jefimi t.
Vihljajeva, Svetlana Vassili t.
Volkova, Svetlana Aleksandri t.
Voitaševski, Aleksander Viktori p.
Vtorõgina, Tatjana Jakovi t.

KVALIFIKATSIOON — SPORDIARST.

Burnašova, Sofia Samili t.
Genin, Juri Issaki p.
Jefimova, Olga Konstantini t.
Kotenjova, Ljudmilla Dimitri t.
Kravtšenko, Vladimir Pantelei p.
Levin, Ilja Aroni p.
Matina, Tatjana Georgi t.
Mere, Aet Herberti t.
Mišustin, Aleksander Georgi p.
Negine, Tatjana Ivani t.
Petruhhin, Viktor Mihhaili p.
Ptšelin, Igor Georgi p.
Ptšelina, Jelena Nikolai t.
Rei, Enn Aleksandri p.
Smetanin, Valeri Jakovi p. (kiitusega)
Štšerbin, Fjodor Aleksandri p.
Tukova, Ljudmilla Mihhaili t.
Udalov, Gennadi Ivani p.
Vantšikova, Niina Georgi t.
Varfolomejeva, Galina Anatoli t.

KVALIFIKATSIOON — ARST-STOMATOLOOG.

Aigsaar, Eve-Reet Richardi t.
Brosman, Ene Viktori t.
Edelkind, Josep Aleksandri p.
Eesmaa, Margo Ülo t.
Eving, Ene Peetri t.
Grigorovitš, Ille Eduardi t.
Kaarna, Tiiu Leonhardi t.
Kikkas, Kaja Joosepi t.
Kirs, Malle Juhani t.
Kiudsoo, Kersti Hermanni t.
Kruusberg, Liivi Reinholdi t.
Kümp, Aili-Liis Hugo-Leonhardi t.
Muri, Helle Hermanni t.
Männi, Rein Jüri p.
Müür, Kaja Eino t.
Ramul, Lea Borisi t.
Samoilov, Andreas Dimitri p.
Sõer, Maret Richardi t.
Taube, Renate Oskari t.
Tilling, Reeda Konstantini t.
Varipuu, Maie Mihhaili t.
Viikmann, Valdur Vladimiri p.
Öövel, Ülle Taaveti t.

Bioloogia-Geograafia-teaduskond

KVALIFIKATSIOON — BIOLOOG, BIOLOOGIA- JA KEEMIAÕPETAJA

Berg, Camilla Jaani t.
Kägu, Aita Antoni t.
Parijõgi, Eha Helduri t.
Prost, Saima Alfredi t.
Roosalu, Meeli Otti t.

KVALIFIKATSIOON — BIOLOOG.

Allmere, Kai Akseli t.
Aps, Robert Aleksandri p.
Kangur, Andu Ernsti p.
Kangur, Külli Endeli t.
Kasepõld, Taivo Augusti p.
Kiin, Maimu Aleksandri t.
Laane, Mati Edgari p.
Laving, Ain Joosepi p.
Luik, Anne Karli t.
Masso, Raivo Antoni p.
Niinemets, Asta Juhannese t.
Ojamaa, Märt Märdi p.
Org, Elli Arnoldi t.
Piirsoo, Andres Osvaldi p.
Roht, Kaarel Kalju p.
Roosalu, Andres Antsu p.
Saarma, Mart Jüri p.
Sander, Rein Aleksandri p.
Tüür, Sirje Jüri t.
Vares, Ingrid Haraldi t.
Varjun, Maria Annese t.
Varusk, Aare Alfredi p.
Vool, Ene Kuno t.

KVALIFIKATSIOON — GEOGRAAF, GEOGRAAFIAÕPETAJA.

Döring, Anne Johannese t.
Hein, Ene Erichi t.
Johannes, Tiiu Alberti t.
Laene, Aide Voldemari t.
Maasepp, Loide Arturi t.
Murik, Sirje Jaani t.
Pitkäärt, Tiia Augusti t.
Rebane, Nääli Amanduse t.
Selge, Silvi Aleksandri t.
Taul, Aino Eduardi t.
Kamenik, Inge Ernsti t.

KVALIFIKATSIOON — GEOGRAAF.

Erm, Peedu Rudolfi p.
Jõgi, Jaan Olevi p.
Jõeorg, Mare Heinrichi t.
Kaivo, Tiit Villemi p.
Kikre, Merike Aleksandri t.
Lokk, Jaak Feliksi p.
Põder, Tõnis Arturi p.
Saarist, Tiiu Mihkli t.
Sutter, Anne Hugo t.
Tiigisoon, Rutt Otto t.
Tubli, Toivo Alberti p.
Vahter, Krista Ernitsa t.

KVALIFIKATSIOON — GEOLOOGIAINSENER.

Eskel, Jüri Kaljo p.
Jaanus, Alar Hugo-Friedrichi p.
Killar, Ermo Asa p.
Killar, Kersti Johani t.
Lutt, Jaan Aleksandri p.
Saadre, Tõnis Osvaldi p.

Kaugõpe

1. KVALIFIKATSIOON — BIOLOOG, BIOLOOGIA- JA KEEMIAÕPETAJA

Kiviväli, Irene Aleksandri t.
Kurg, Leonora Juhani t.
Põld, Laine Gustavi t.
Staub, Liina Gustavi t.

2. KVALIFIKATSIOON — BIOLOOG.

Prükk, Malle Erni-Priidu t.
Raudmets, Valter Juhani p.
Roosson, Sirje Jaagu t.
Vija, Maret Pauli t.

3. KVALIFIKATSIOON — GEOGRAAF, GEOGRAAFIAÕPETAJA

Kiviorg, Liis Johannese t.

4. KVALIFIKATSIOON — GEOGRAAF.

Leesmäe, Hele Johannese t.
Merilaid, Roland Mihkli p.
Mäe, Urve Martin-Roberti t.
Toomsoo, Juhan Marie-Johanna p.

Füüsika-Keemia-teaduskond

FÜÜSIKA OSAKOND

KVALIFIKATSIOON — FÜÜSIK

Bergmann, Jaak Valdeko p.
Heinloo, Jaak Leo p.
Jaksman, Sulev Priidiku p.
Jõesaar, Tõnu Ennu p.
Kikas, Jaak Verneri p.
Kikas, Ülle Eduardi t.
Kool, Mihkel Nikolai p.
Kändler, Tiit Elmari p.
Laanemets, Jaan Jaani p.
Lehto, Tõnu Pauli p.
Lukki, Tiit Voldemari p.
Männik, Rein Leo p.
Märtin, Leo Oskari p.
Nurmeots, Leo Mihhaili p.
Pavelson, Juss Hansu p.
Peterson, Egon Arnoldi p.
Reemann, Anu Jüri t.
Ruus, Rein Eldori p.
Rõõm, Rein Johannese p.
Räim, Toivo Augusti p.
Salandi, Heino Karli p.
Sirk, Aavo Eduardi p.
Salus, Tõnu Karli p.

(järg lk. 6)

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 21.
30. juuni, 1972. a. lk. 5.

Füüsika-Keemia-teaduskond

Sõber, Jaak Heiki-Artelpeini p.
Tammets, Tiina Heiki t.
Toompuu, Aleksander Georgi p.
Tulve, Lauri Sigfridi p.
Tõeleid, Olev Alfredi p.
Vedru, Jüri Valteri p.
Veevo, Tiiu Vilmari t.

VENE ÕPPEKEELELEGA

Brehhov, Sergei Aleksandri p.
Butsev, Vladimir Nikolai p.
Denissov, Roman Aleksei p.
Feldman, Liia Leonidi t.
Fridman, Eleonora Moisei t.
Germanov, Viktor Semjoni p.
Karpov, Oleg Anatoli p.
Kornijenko, Natalja Nikolai t.
Martõnova, Tatjana Fjodori t.
Mürk, Larissa Veniamini t.
Ostrovski, Valeri Aleksandri p.
Reifman, Semjon Paveli p.
Slutsker, Ilja Mihhaili p.
Sokolov, Feodor Feodori p.
Soroka, Valeri Jakovi p.
Striž, Niina Goga t.
Šerman, Aleksei Vladimiri p.
Šor, Vladimir Grigori p.
Žurakovski, Anatoli Pjotri p.
Tatarlõ, Valeri Ivani p.

KVALIFIKATSIOON — FÜÜSIK, FÜÜSIKAÕPETAJA

Kiis, Riina Karli t.
Kiviorg, Ain Johannese p.
Kiviorg, Merike Joosepi t.
Kolk, Rein Oskar-Johannese p.
Krull, Edgar Viktori p.
Kurg, Reet Feliksi t.
Kuurme, Mart Herberti p.
Mere, Arvo Lembit-Valentini p.
Nikkarev, Arvi Matvei p.
Noodla, Andres Arnoldi p.
Punga, Toivo Johannese p.
Raudla, Heiki Edgari p.
Sisask, Ludvig Jüri p.
Soopalu, Tõnu Aleksei p.
Tensin, Urmas Johannese p.
Traat, Andres Augusti p.
Tüür, Janne Aleksei t.
Uska, Urmas Harald-Rudolfi p.
Varblane Eldur Elmari p.
Hagel, Ando Pauli p.

VENE ÕPPEKEELELEGA

Beloussova, Tatjana Nikolai t.
Brügel, Sülvi Reino t.
Jakovleva, Galina Viktori t.
Jastrbov, Sergei Nikolai p.
Jeršova, Iraida Jermolai t.
Kleimanes, Leonid Davidi p.
Nikitina, Galina Lavrenti t.
Pusik, Nadežda Vassili t.
Radtšenko, Galina Ivani t.
Ševtšenko, Aleksander Ilja p.

KEEMIAOSAKOND

KVALIFIKATSIOON — KEEMIK,

Alev, Karin Peetri t.
Anderson, Neo Helmuti
Eskusson, Kersti Johannese t.
Jäetma, Teet Helmuti p.
Järv, Jaak Lembitu p.
Järvsalu, Elve Hermanni t.
Kakum, Tiit Arvedi p.
Karelson, Mati Meinhardi p.
Lindsaar, Ago Ulrichi p.
Lippmaa, Helle Augusti t.
Must, Mare Aleksandri t.
Pirnipuu, Mart Eduardi p.
Pruks, Aarne Aleksandri p.
Reidla, Kalli-Saima Hugo t.
Riisalu, Hella-Viiu Anna t.
Rikand, Marju Karl-Augusti t.
Tamm, Juhan Vetšeslavi p.
Tammaru, Uku Erichi p.
Tihane, Valdur Helduri p.
Toomsalu, Kadri Eduardi t.
Tõnisoo, Vambola Juliuse p.
Zirk, Tiina Arturi t.
Ustav, Mart Borise p.
Viira, Aime Pauli t.

KVALIFIKATSIOON — KEEMIK, KEEMIAÕPETAJA.

Kasesalu, Sirje Valvo t.
Kork, Vilja Aleksandri t.
Makats, Ene Evaldi t.
Tiirats, Tõnu Helduri p.

KVALIFIKATSIOON — KEEMIK, KEEMIA- JA FÜÜSIKAÕPETAJA.

Hindoalla, Tiina Harri t.
Liivanurm, Tiiu Edgari t.
Paltsep, Maaja Hugo t.
Salundi, Reet Augusti t.
Tanni, Viia Arturi t.
Velgre, Sirje Peari t.
Veimer, Ruth Erichi t.
Vihmar, Mart Rolandi p.

«Tartu Riiklik Ülikool» nr. 21.
30. juuni, 1972. a. lk. 6.

Keha-kultuuri-teaduskond

KEHALISE KASVATUSE JA SPORDI ÕPETAJA KVALIFIKATSIOONIGA.

Aunapuu, Lembit Aleksandri p.
Avik, Jaan Arnoldi p.
Ennok, Hugo Augusti p.
Grassmann, Mikk Gustavi p.
Haavandi, Milvi Johannese t.
Järviste, Mart Voldemari p.
Kullerkann, Olavi Andrei p.
Kruusement, Tiit Hillari p.
Lembvare, Ain Aleksandri p.
Limbo, Salme Elmari t.
Mäerand, Mart Rudolfi p.
Pedaste, Jaan-Imant Imanti p.
Poolakese, Mart Hugo p.
Reinmaa, Ivo Otti p.
Reitel, Rein Pauli p.
Saun, Endel Aleksandri p.
Sool, Ott Voldemari p.
Strugova, Olümpiada Valentini t.
Sumre, Peeter Heino p.
Tamme, Maie Oskari t.
Varblane, Anne Stefani t.
Vares, Jaan Kalju p.

TREENER — PEDAGOOGI KVALIFIKATSIOONIGA.

Aarsoo, Marju Karli t.
Alev, Madis Leo p.
Ilver, Tiit Aleksandri p.
Jakobson, Raul Viktori p.
Kerves, Ene Einarti t.
Kütt, Ilmar Eino p.
Lamp, Ib Hermani p.
Länts, Toomas Rolandi p.
Mehik, Olli Haraldi t.
Nõmm, Linda Arnoldi t.
Ojaste, Anneli Romani t.
Ploom, Katrin Alduri t.
Randnurm, Eha Endeli t.
Ratt, Jaak Rudolfi p.
Rikk, Kaie Hugo t.
Rosenberg, Urmas Eduardi p.
Sildoja, Heli Elmari t.
Tohvert, Anu-Lei Augusti t.
Torop, Tiina Rudolfi t.
Tustit, Endel Timofei p.
Tšuvakin, Vladimir Jakovi p.
Vinkel, Jaan Hugo p.

Majandus-teaduskond

RAHANDUSE JA KREDIIDI ERIALA (VENE ÕPPEKEELELEGA).

Abubikirova, Zoja Ibrahimi t.
Batajeva, Nadežda Ivani t.
Gromova, Nadežda Grigori t.
Guseva, Elvira Aleksandri t.
Fedotkina, Svetlana Anatoli t.
Harkina, Svetlana Ivani t.
Ivanov, Pavel Aleksandri p.
Ivanova, Nadežda Aleksandri t.
Kartašova, Energina Nikolai t.
Kadarik, Tatjana Peetri t.
Komarova, Niina Afanasi t.
Kramarova, Valentina Fjodori t.
Kronova, Ludmila Peetri t.
Naumovitš, Tatjana Jevgeni t.
Mužajeva, Svetlana Konstantini t.
Porfirjeva, Tatjana Dmitri t.
Porfirjev, Valentin Konstantini p.
Romanova, Galina Ivani t.
Šakirov, Boris Vladimiri p.
Sepp, Aare Vladimiri p.
Sinodski, Boris Vladimiri p.
Soroka, Astrid Kalju t.
Timofejeva, Olga Aleksei t.
Tolmatšova, Zanna Aleksandri t.
Vladimirov, Ludmilla Aleksei t.
Vladimirov, Viktor Georgi p.

EESTI ÕPPEKEELELEGA

Aasma, Leonid Pauli p.
Heinsoo, Ruth Juhani t.
Kaasik, Tiiu Leonhardi t.
Kivisalu, Heine Voldemari t.
Kallas, Siim Udo p.
Koik, Tiiu Ferdinandi t.
Koppel, Lea Juliuse t.
Lubi, Enel-Eha Elmari t.
Malm, Uno Leopoldi p.
Martinson, Ebe Valdeku t.
Proos, Ivi Johannese t.
Raudsepp, Olev Valteri p.
Reimann, Merike Daveti t.
Saar, Marje Theodori t.
Tamme, Ivi Ernsti t.
Müil, Tähti Jaani t.
Uudisaru, Eva Mihkli t.
Todi, Koidu Jaani t.
Veetõusme, Ants Mihkli p.

KAUBANDUSÖKONOOMIA ERIALA

Must, Lea Johannese t.
Pilli, Mare Arnoldi t.

TOIDUKAUPADE TUNDMISE ERIALA

Jaigma, Ene Leonhardi t.
Kaik, Viire Aleksandri t.
Kattai, Reet Raimundi t.
Kulp, Evi Eduardi t.
Kübarsepp, Sirje Joani t.
Must, Sirje Erichi t.
Must, Malle Johannese t.
Plaan, Merike Alfredi t.
Pettai, Iris Ilmari t.
Pikker, Mare Karli t.
Roos, Heidi Johannese t.
Samm, Margareta Jüri t.
Sõster, Milvi Heino t.
Tammai, Valve Elmari t.

KAUBANDUSLIKU RAAMATUPIDAMISE ERIALA

Aamisepp, Kadri Romani t.
Bolšakov, Madis Rudolfi p.
Eerma, Tiit Feliksi p.
Kamenik, Maie Arnoldi t.
Keedus, Albert Karli p.
Keedus, Linda Karli t.
Kukk, Aino Ado t.
Kukk, Raja Aleksei t.
Kõva, Helve Onissimi t.
Mald, Jüri Raimondi p.
Zernask, Eiki Elmari p.
Türno, Senta Eduardi t.
Tõnissoo, Toivo Jaani p.
Viira, Aimeé Halduri t.

MAJANDUSKÜBERNEETIKA ERIALA

Annus, Jaak Evaldi p.
Annus, Tiina Feliksi t.
Gorelov, Peep Aleksandri p.
Ilves, Eva Hansu t.
Kukk, Ruth Mihkli t.
Paas, Tiiu Arvedi t.
Parve, Merike Kalju t.
Maidla, Rein Augusti p.
Metsaots, Peedu
Pikkpõld, Kaja Haraldi t.
Rebane, Ille Erichi t.
Telliskivi, Mart Antsu p.

Mate-maatika-teaduskond

KVALIFIKATSIOON — MATEMAATIK, MATEMAATIKAÕPETAJA.

Eimre, Rein Alo p.
Haran, Mare Johannese t.
Heinla, Heino Jaani p.
Jomp, Leili Ivani t.
Kreitzberg, Peeter Uno p.
Kull, Liivi Aleksandri t.
Leetma, Tiiu Johannese t.
Lepmann, Lea Oskari t.
Lepmann, Tiit Kalju p.
Loigu, Ly Arturi t.
Lõhmus, Larissa Aleksandri t.
Randus, Katrin Edgari t.
Saluveer, Olev Evaldi p.
Samm, Toomas Viktori p.
Sikk, Toomas Leo p.
Tamm, Andi Viktori p.
Tamm, Luule Arturi t.
Tamm, Viive Ernsti t.
Varul, Hille-Made Augusti t.

KVALIFIKATSIOON — MATEMAATIK.

Allik, Kaarel Karl-Erichi p.
Anissimova, Svetlana Ivani t.
Beloussov, Juri Nikolai p.
Fljaišer, Eleonora Karli t.
Fljaišer, Vladimir Garri p. (kiitusega)
Groger, Lev Haimi p.
Hark, Leevi-Rahuleid Eduardi p. (kiitusega)
Hoch, Artur Alfons-Emili p.
Ivanova, Valentina Jakovi t.
Ibrus, Märt Evaldi p.
Kallas, Rein Johannese p.
Kališzki, Jan Abrami p.
Kerge, Andres Arnoldi p.
Kerge, Rita Mihhaili t.
Kirillov, Boris Vladimiri p.
Klimuševa, Natalia Gurgeni t.
Lehtlaan, Ants Edgari p.
Leppik, Sirje Eduardi t.
Lõhmus, Krista Nikolai t.
Martin, Eve Feliski t. (kiitusega)
Männik, Matti Evaldi p.
Mölder, Tiina Arvedi t.
Nazarov, Fjodor Aleksei p.
Näripä, Hannes Kristjani p.
Oja, Peeter Evaldi p.
Pedastsaar, Kalle Leo p.
Preem, Martti Kaljo p.
Pärna, Kalev Aleksandri p.
Rast, Mare Augusti t.
Riismaa, Tiit Alberti p.
Rubanovitš, Grigori Jossifi p.
Saar, Leini Eduardi t.
Saluäär, Tõnu Elmari p.
Siirmann, Rein Feodori p.
Sikk, Helja Andrese t.
Simm, Jaak Jaagu p.
Simm, Tiina Jaani t.
Štšeduhhina, Galina Ivani t.
Zeltser, Valeria Mihhaili t.
Talvis, Elve Endli t.
Tammeorg, Paul Feodori p.
Tiirmaa, Jüri Rudolfi p.
Tiirmaa, Mare Richardi t.
Tšebotarjov, Sergei Vsevolodi p.
Täht, Toomas Konstantini p. (kiitusega)
Uba, Peep Rihardi p.
Vanaveski, Kalle Keto p.
Veiderpass, Tõnu Evaldi p.

Kaugõpe

KVALIFIKATSIOON — MATEMAATIK.

Silk, Siiri Helmut-Karl-Kristiani t.
Stahl, Krista Arvo-Hansu t.

Õigus-teaduskond

KVALIFIKATSIOON — JURIST.

Bõstrov, Helgi Vlasi t.
Halling, Vello Hugo p.
Holter, Ants Anna-Marie p.
Kalda, Jaak Eduardi p.
Kolnes, Arne Adolfi p.
Kõli, Mai Aleksandri t. (kiitusega)
Lepik, Mare Elmari t.
Lepp, Helgi Johannese t.
Noormägi, Ants Arvi p.
Paigaline, Tiiu Augusti t.
Patškovskaja, Tamara Ivani t.
Raid, Sirje Karli t.
Saarma, Rein Jüri p.
Suvorova, Natalia Aleksandri t.
Talur, Mare Jaani t.
Talur, Anti Hansu p.
Tromp, Toomas Heinrichi p. (kiitusega)
Tõnisson, Tiiu Alberti t.
Valge, Elvi Augusti t.
Veinberg, Heldur Juliuse p. (kiitusega)
Velleste, Riina Edgari t.
Visnapuu, Donald Pauli p.

Kaugõpe

KVALIFIKATSIOON — JURIST.

Alaväli, Kalju-Endel Osvaldi p. (kiitusega)
Aasmäe, Vello Alfredi p.
Algvere, Õie Adalberdi t.
Bannikov, Boriss Trifoni p.
Batalov, Aleksander Ahmeti p.
Bogatšov, Vladimir Denissi p.
Botškarjov, Timofei Ivani p.
Dubovski, Fjodor Danili p.
Elmat, Lehte-Mare Ulrichi t.
Ganas, Leonid Aleksei p.
Kask, Galina Grigori t.
Kiis, Ain Feliksi p.
Kofkin, Aleksander Simoni p.
Koitla, Tiiu Herberti t.
Koitver, Tõnu-Hembo Jaani p.
Krupp, Heinrich Hansu p.
Kruus, Johannes Villi p.
Kõlvart, Mare Andrei t.
Lepasaar, Endla Augusti t.
Ling, Rein Arseni p.
Lõns, Vello Aleksei p.
Mäesalu, Henno Vello p.
Neeve, Aare-Lembit Johannese p.
Nurk, Evald Villemi p.
Paabut, Eha Aksel-Johannese t.
Pedak, Külli Evaldi t.
Pihlak, Raimund Voldemari p.
Plees, Jaan Johannese p.
Reedik, Harri Johani p.
Rooma, Enn Peetri p.
Saks, Härta Joanni t.
Sumerik, Valdur, Jaani p.
Šetškov, Genrih Klavdi p.
Tkatšenko, Aleksander Mihhaili p.
Tomson, Endel Jüri p.
Tuulberg, Hans Gustavi p.
Unt, Heldur Aleksandri p.
Uuli, Mart Aavo p.
Vaarja, Lauri Toomase p.
Vadi, Jaak Hermanni p.
Valner, Hulda Karli t.
Vals, Koidu Heinrichi t.
Vider, Sulev Hugo p.
Voormees, Ellen Voldemari t.
Värtina, Annemarie Jeruhomi t.

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 22 Reedel, 1. septembril 1972. a. XXIV aastakäik

1. september

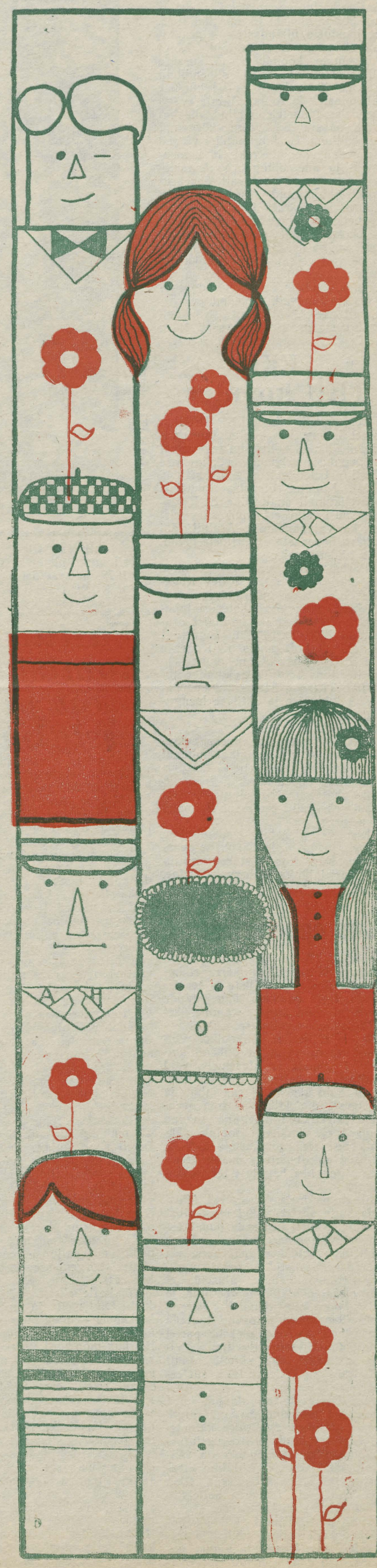

UUS ÕPPEAASTA, UUED ÜLESANDED

(NLKP KK ja NSVL MN määruse valguses)

Professor A. KOOP, TRÜ rektor

Uus õppeaasta on alanud. Seoses sellega heitkem põgus pilk tagasi, et paremini näha ja mõista eelseisvaid ülesandeid.

Kõrgema kooli töö üheks oluliseks näitajaks on õppeedukus. Rõõmustav on märkida, et see näitaja on viimase kolme aasta jooksul pidevalt paranenud. Tooksime ainult mõned arvud: kui 1969/70. õ.-a. sooritasid kõikides ainetes eksamid 76,6%, 1970/71. õ.-a. — 81,1%, siis 1971/72. õ.-a. 82,1%. Mõistagi, kaasaegne kõrgema kooli õppeprotsess on keeruline ja mitmepalgeline. Seega peitub nende arvude taga nii õppejõudude pingerikas töö, nende teaduslik ja pedagoogiline kvalifikatsioon ja meisterlikkus, kogemused ja oskused, üliõpilaskonna auditoorne ja eriti iseseisev töö, kui ka õppeprotsessi kindlustamine materiaaltehniliste vahenditega, õppeprotsessi juhtimise tase jne. Seega peegeldab õppeedukuse kasv õppe-kasvatustöö kui terviku efektiivsuse teatud tõusu.

1971. a. kaitsesid 10 ülikooli õppejõudu ja teaduslikku töötajat doktori- ja 42 kandidaadiväitekirja. Mitmesugustes täiendusfakulteetides viibis kvalifikatsiooni tõstmas 30, teaduslikes asutustes käis stažeerimas 61 õppejõudu ja mitmesugusel muul viisil (välismaal jne.) tõstsid oma kvalifikatsiooni 14 õppejõudu; avaldati 1302 teaduslikku artiklit, 12 monograafiat, 55 teaduslike tööde kogumikku ning 101 õpikut ja õppevahendit — selline on ülikooli teadlaste teadusliku ja teaduslik-metoodilise töö resultaat. Suurt tööd teadusepõllul tegid ka üliõpilased. Osavõtt ÜTÜ tööst 43% ulatuses, 234 võistlustööd ülikoolisisesel konkursil, 1920 referatiivset ja võistlustööd ühiskonnateaduste alalt — need ei ole halvad näitajad.

Õppeaasta jooksul paranes tunduvalt ülikooli materiaaltehniline baas. Kateedrite ja laboratooriumide teaduslik aparatuur sai täiendust, seda eriti unikaalsete ja kallishinnaliste aparaatide näol. Nii saadi elektronarvutile Minsk-32 täiendavad mäluseadmed. Lähemal ajal saabub kohale ka ENSV TA arvuti Minsk-32 koos mäluseadmetega. Selline kooperatsioon mitmekordistab meie arvutuskeskuse võimsust, võimaldab kõrvuti teaduslike ülesannetega lahendada ka juhtimise ülesandeid. Ülikoolile aasta jooksul eraldatud unikaalse aparatuuri ja seadmete väärtus ulatub sadadesse tuhandetesse rubladesse. Näiteks sai Elektroluminestsentsi ja Pooljuhtide Laboratoorium turbomolekulaarpumba TMH-400 maksuvusega 82 tuhat rubla. Veelgi kallim on aga lähemal ajal kohalesaabuv võimas spetsiaalne import röntgeniaparaat südame ja veresoonte uurimiseks. Suurenes probleemlaboratooriumide palgafond jne. Visalt, kuid siiski, edeneb ülikooli väljaehitamine. Läinud õppeaastal sai ülikooli arvutuskeskus kaasaegsed ruumid, 640 üliõpilast asusid elama uude ühiselamusse, jõudsalt edeneb 90 korteriga elamu ehitamine meie õppejõududele (valmib septembrikuu jooksul), lõppude lõpuks hakkab hoogu võtma ka uue ühiselamu ja füüsikakorpuse rajamine.

Ülikooli mitme tuhande liikmelise kollektiivi edusammudest võiks tuua palju näiteid. Palju on meie kollektiivis õppejõude, üliõpilasi, teenistujaid ja töötajaid, kelle loov ja visa töö, aktiivne ühiskondlik tegevus väärib äramärkimist ja tunnustust. Tõhus on olnud partei-, komsomoli-, a/ü-organisatsioonide töö ülikooli ees seisvate ülesannete lahendamisel. Kuid teisiti see ei saagi olla. Edusammud peavad olema, toimub ju areng tõususuunas. Olulisem on hinnata kõiki neid saavutusi, lähtudes nõuetest, mida esitab kaasaeg. Sel puhul aga oleme sunnitud tunnistama, et tehtud on siiski vähe, et liigume edasi aeglaselt, et oskame küll ülesandeid näha, kavandada perspektiive, kuid loovalt, andumusega, vastutustundega, tulemusrikkalt töötada me sageli ei oska ega suuda. Meie töös esineb veel tõsiseid puudusi, mille põhjused peituvad nii subjektiivset kui ka objektiivset laadi faktorites. Järelikult, ka nende kõrvaldamine peab toimuma nii «ülevalt» kui ka «altpoolt». Just sellist lähenemist probleemile näemegi NLKP KK ja NSVL MN 18. VII 1972 vastuvõetud määruses «Abinõudest kõrgema hariduse edasiseks täiustamiseks meie maal».

Määruses on esitatud igakülgne analüüs olukorrast kõrgema hariduse süsteemis, antud hinnang senitehtule, näidatud ära puudused ning kavandatud ulatuslik programm kõrgema hariduse süsteemi efektiivsuse tõstmiseks.

Ühtlasi on kavandatud abinõud kõrgema kooli juhtimise ja planeerimise parandamiseks. Ajavahemikul 1972—1974 on ette nähtud täiustada õppeplaane ja -programme, uuendada kõikide õppeainete sisu, rakendada uusi õpetamise vorme ja meetodeid, pöörates erilist tähelepanu teadmiste loovale omandamisele.

Määrus kohustab vastavaid organeid esitama 1. jaanuariks 1973 NSVL MN-le kõrgema kooli tehnilise rekonstrueerimise abinõud, mis näeksid ette õppe- ja laboratooriumiseadmete ning tehniliste õppevahendite laiemat tootmist. On ette nähtud välja töötada rektorite, professorite ja teiste õppejõudude ametisse määramise uus põhimäärus, parandada tööd õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmisel, kaadri ettevalmistamisel aspirantuuri kaudu, täiustada kaugõppe ja õhtust õppevormi ning õppe- ja tootmispraktika süsteemi eesmärgil muuta kõrgema kooli sidemed elu ja tootmisega märksa tihedamaks.

Eriti suured ja vastutusrikkad ülesanded seisavad nüüd ülikoolide ees. Määrus näeb ette suurendada ülikoolide osa meie maa kõrgema hariduse süsteemis, muuta need kõrgema hariduse süsteemi juhtivateks asutusteks.

Mõistagi kujuneb kogu eelseisva töö teljeks üliõpilaskonna ja kõikide kõrgema kooli töötajate kommunistliku kasvatuse tõhustamine, distsipliini, teadlikkuse ja vastutustunde kasvatamine.

Selles töös langeb eriti suur vastutus ühiskonnateaduste kateedritele.

Ainult siis, kui NLKP KK ja valitsuse poolt kavandatud ja realiseeritavad abinõud muutuvad iga õppejõu, üliõpilase, teenistuja ja töötaja ühise, igapäevase loova töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse programmiks, võib kõne alla tulla määruses kavandatud ülesannete elluviimine. Käibetõde? Kulunud sõnad? Võib-olla. Kuid nimelt just siin peitub suurel määral edu tagatis. Üldise ja üksiku dialektilika mõistmine pole alati lihtne, selle realiseerimine praktikas aga veelgi keerulisem. Võib näiteks näha ja arvustada puudusi kõrgema hariduse süsteemi juhtimises ja planeerimises. Kuid see kriitika osutub viljakaks ainult siis, kui ta väljub abstraktse süsteemi raamest ja põrkab kokku konkreetse tegelikkusega, kõrgema kooli elu konkreetsete vastuoludega. Ainult praktiline töö vastuolude ja puuduste ületamisel muudab abstraktse tõe konkreetseks. Ülikooli allasutuste juhatajaile oli näiteks selge, et kõrgema kooli planeerimisel esineb palju viga. Kuid alles siis, kui neil tuli hakata koostama oma allasutuse 5 aasta plaani üleülikoolilise plaani koostisosana, selgus, kuivõrd raske on see töö, kuivõrd stiihiliselt, perspektiivitult oleme seni töötanud, kui palju ebakõla ja disproportsioone esineb ülikooli elus. Samuti selgus, kuivõrd vähe tunneme neid vastastikuseid seoseid ja sõltuvusi, mis muudavad ülikooli ühtseks terviklikuks süsteemiks.

Läinud õppeaasta vältel valmis kõrvuti ülikooli arendamise 5 aasta plaaniga ka vastav kasvatustöö plaan. Seal kajastuvad selle tähtsa töölõigu peamised suunad ja üritused, mis hõlmavad kogu õppimisaega ülikoolis. Sageli on neid üritusi liiga palju, juttu kasvatustööst aga veelgi rohkem. Kasvatustöö kriteeriumid muutuvad seetõttu laialivalguvaiks, ebaselgeiks. Tulemuseks on formalism, ühtse dialektilise, sihikindla ja reguleeritava kasvatusprotsessi kahestumine: ühelt poolt stiihiliselt kulgev reaalne elu, teiselt poolt formaalselt organiseeritud ürituste mehhaaniline summa. Tulemuseks on vastutustundetus, distsiplineerimatus ja lodevus. Head ja õiged on üliõpilaste omavalitsuse eesmärgid ja printsiibid. Õigesti ja hästi korraldatud omavalitsussüsteem on tõelise kasvatustöö peamisi vorme. Kuid sama süsteem, rakendatuna ühekülgselt — õigused ilma kohustusteta, demokraatia ilma tsentralismita, vastutus ilma konkreetsete vastutajateta — muutub iseenda vastandiks. Konkreetsetest näidetest siin puudu ei tule. Rikutakse ju sisekorra eeskirju kõikides ühiselamutes, sagedasti kõige jämedamal viisil.

Kriitiline hoiak, sallimatus puuduste ja väärnähete suhtes, printsipiaalsus — need on omadused, mida peame toetama ja kasvatama igas üliõpilases. Õige oli üliõpilaste terav kriitika puuduste kohta, mis ilmnesid pärast uue ühiselamu vastuvõtmist. Kuid kuhu jääb enesekriitika? Kurb on vaadata selle ilusa hoone ümbrust: nukrad kuivanud kased, kasimata muru, ümberringi praht, muld, kivid! Ühiselamus aga elab 640 üliõpilast, nende hu'gas ligi paarsada Bioloogia-Geograafiateaduskonnast! Kuhu on jäänud ilusad sõnad looduskaitsest, lausutud üliõpilaspäevade raames korraldatud konverentsil? Nõrk õppedistsipliin, lohakas suhtumine õp-

(Järg. lk. 2.)

ACTA DIURNA

Vastavalt NSVL kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjale nr. 303 ja nr. 305 18. aprillist 1972. a. jõustusid üliõpilastele stipendiumi maksmise uued normid. Kõigi kõrgemate koolide I—IV kursuse üliõpilastel on nüüd stipendiumi suurus 40 rubla, V—VI kursuse üliõpilastel 45 rubla. Ainult «väga headele» hinnetele õppijad hakkavad saama 25% võrra kõrgemat stipendiumi. Üksikjuhtumitel võivad kõrgemate koolide rektorid komsomoli- ja ametiühinguorganisatsioonide soovitusel vastavalt õppeasutusele kinnitatud stipendiumifondi suurusele määrata 15% võrra kõrgemat stipendiumi üliõpilastele, kelle eksamihinded sessioonil on ainult «väga head» ja «head» ja kes paistavad silma ühiskondlikus ja teaduslik-tehnilises töös (välja arvatud nimeliste stipendiumide saajad, kurttummad, pimedad ja vastavalt NSVL Ministrite Nõukogu määrusele nr. 1099, 18. sept. 1959. a. õppima suunatud üliõpilased).

EKP TRÜ komitees

28. augustil toimus EKP TRÜ komitee istung, kus kuulati informatsiooni ülikooli kollektiivi tegevusest möödunud suvekuudel, eelkõige aga Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva tööst. Komitee otsustas tulevikus põhjalikumalt analüüsida EÜE töökogemusi, siin esinenud saavutusi kui ka vajakajäämisi. Arutati läbi algava õppeaasta avaürituste plaan, mis kiideti heaks.

Parteikomitee vabastas komitee sekretäri kohustustest Kalev Kogeri, seoses tema määramisega teadusliku kommunismi kateedri juhataja kohale. Komitee istungist osavõtnud EKP Tartu Linnakomitee I sekretär J. Lott andis K. Kogerile üle EKP Tartu Linnakomitee ja Tartu Linna TSN Täitevkomitee aukirja TRÜ parteiorganisatsiooni eduka juhtimise ja aktiivse loengulise tegevuse eest viimase kolme aasta jooksul.

TRÜ parteikomitee uueks sekretäriks valiti pedagoogikakandidaat Jaan Reimand, kes seni töötas parteikomitee õppeteadusliku töö sektori juhatajana. Nimetatud sektori juhatajaks valiti professor Raimond Hagelberg.

Komitee otsustas septembrikuu keskel pidada üleülikoolilise parteikoosoleku, kus võetakse arutlusele parteipiletite ümbervahetamine.

Uus õppeaasta...

(Algus lk. 1.)

pimisse, ühiskondliku korra rikkumised üliõpilaste, tööliste ja teenistujate, isegi üksikute õppejõudude poolt, alkoholi kuritarvitamine, ükskõiksus oma välimuse suhtes — kõik see ei tee au ülikoolile. Võidakse vastu väita, et ülikooli kollektiivi enamik on «tasemel», vaid üksikud on «halvad». See on tõesti nii, kuid üksikut ei saa lahutada tervikust, dialektikat ei tohi asendada eklektikaga. Reeglina saavad sellised «üksiknäited» mõjule pääseda just tänu puudustele üldises. Sellised «üksiknäited» on konkreetseks signaaliks häiretest terves süsteemis.

Seega on meie ülesandeks täiustada kogu süsteemi kui orgaanilist tervikut. Nimelt just seda nõuab äsja vastuvõetud uus määrus. «Tuleb taotleda,» öeldakse määruses, «et noored spetsialistid tunneksid marksismi-leninismiteaduse aluseid, et neil oleks põhjalik teoreetiline ja kutsealane ettevalmistus, kõrged moraaliomadused ja oskus töötada inimestega, et nad oleksid partei poliitika aktiivsed elluviijad.» Selline spetsialist aga sünnib ainult laitmatult funktsioneerivas süsteemis.

Uus õppeaasta on alanud, uued ülesanded on kindlaks määratud. Nende täitmisse aga tuleb käesoleval aastal suhtuda erilise vastutustundega. Meie ülesandeks on väärikalt tähistada NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva. Olen veendunud, et ülikooli kollektiiv täidab auga oma kohustuse.

Õnnitlen südamest ülikooli õppejõude ja üliõpilasi, töölisi ja teenistujaid uue õppeaasta alguse puhul, soovin edu ja jõudu eelseisvate suurte ülesannete lahendamisel.

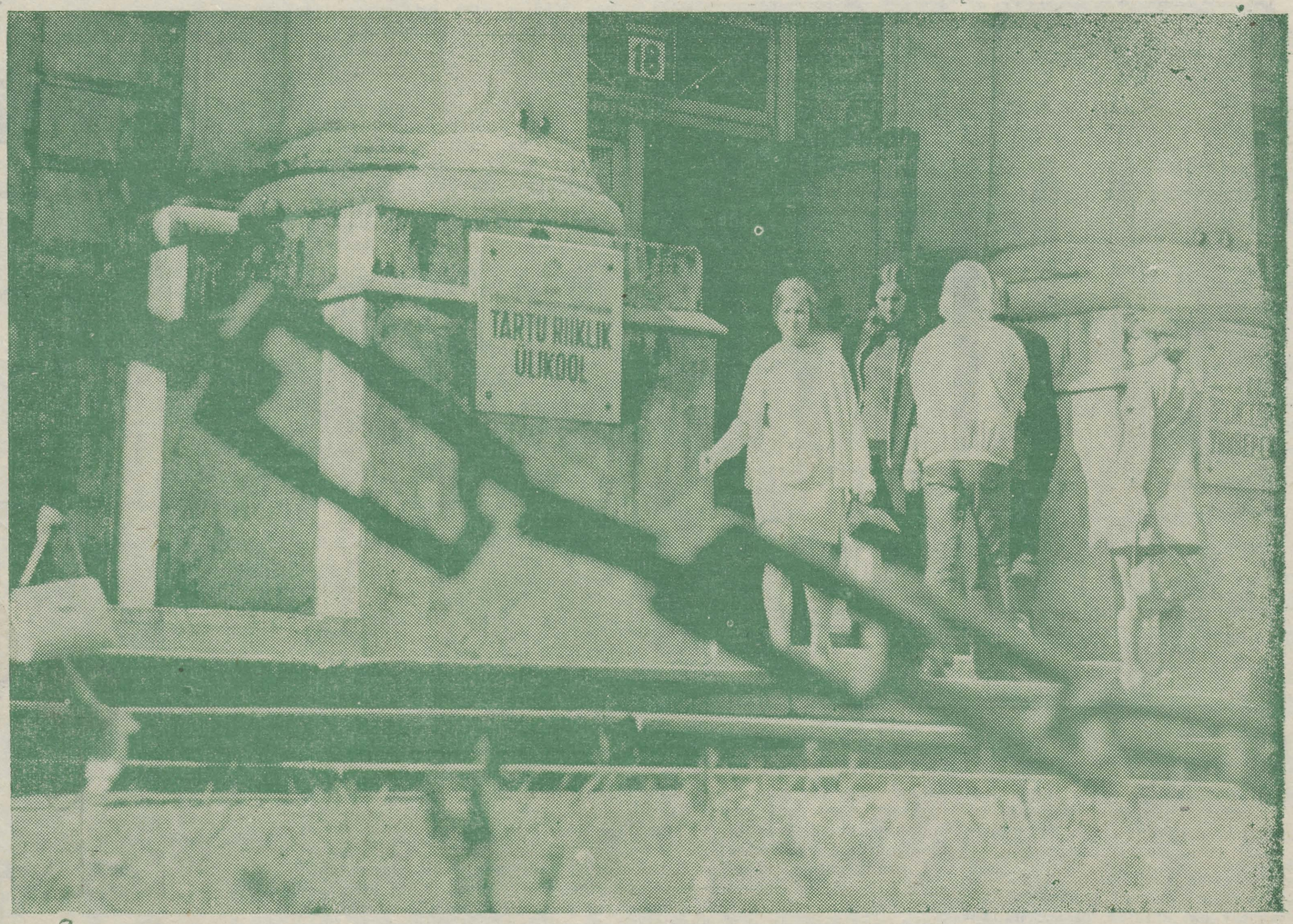

V. GAILITI foto

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium nimetas 29. augusti 1972. a. seadlusega Aare Pauli p. PURGA Eesti NSV kõrgema ja keskerihariduse ministriks.

Vastuvõtukomisjonis on pilt selgimas

Küsitledes vastuvõtukomisjoni vastutavat sekretäri, Õigusteaduskonna tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri dotsenti Endel PLOOMI, saime teada, et tänavu oli populaarseim teaduskond Õigusteaduskond, kus 40-le kohale (õieti küll 50-le, millest aga 9 eraldati ettevalmistusosakonnale ja üks — medalistile) konkureeris 148 üliõpilaskandidaati. Väga «koormatud» olid ka mõned teoreetilised harud nagu teoreetiline bioloogia ja teoreetiline geograafia. Järgnes eesti filoloogia.

Kahtlemata õiglane on uuendus vastuvõtu korras, mille kohaselt vastuvõtueksamitel saavutatud pallide summale lisatakse keskkooli lõputunnistuse keskmine hinne. See muudab pilti oluliselt ja annab eesõiguse nendele, kes on aastaid suutnud tipus püsida, mitte aga neile, kes oskavad lühiajalise pingutusega hea vormi saavutada. Nõnda, et just see küpsustunnistuse keskmine hinne saigi paljudele saatuslikuks. Teine saatuslik asi oli muidugi kirjand. See tuli teha kõigil sisseastujail. Näiteks meilt Leningradi õppima suunatud tulevased sanitaararstid kaotasid just kirjandiga oma hädavajaliku kaks palli. Märgata võis, et kirjand ebaõnnestus neil, kes erilise hoolega olid valmistunud reaalaineteks.

Ka ajalugu oli üks neid eksameid, mis paljudel lootused sellel sügisel kõrgemasse kooli pääseda kustutas.

Võõrkeele eksam tekitas pahandust. On meil ju mitut moodi keskkoole — muu hulgas ka töölisnoorte koolid ja kaugõppekeskkoolid, kus mõnikord võõrkeelt õpitakse fakultatiivselt. Ja ongi kõrgemasse kooli pürgijal see võõrkeele eksam risti ees. Seaduse kohaselt tohib mõnele erialale vastu võtta ka ilma, et üliõpilaskandidaadil tarvitseks võõrkeele eksamit õiendada, kuid siis on eksamilehel võõrkeele hindeks «kolm» juba avansina ees. Teinekord aga (nagu tänavu Õigusteaduskonda astumisel) sellest ühest kolmest piisabki, et konkursil välja langeda.

Esmakordselt toimuvad tänavu kaugõppe vastuvõtueksamid kahes osas: 1.—20. aug. ja 28. aug.—10.

(Järg 4. lk.)

Uksest sisse ja välja. Eesmärk on üks — käskkirjade tahvel. Kas sees? ... kui sees, siis mitmendana? ... kui sees, siis kes veel on sees? ... ja mitmendana? Uksest sisse ja välja.

K. RAUA foto

Tere, uus õppeaasta!

Sa oled uus, aga ühtaegu ka paljuski vana, 1972/73. õppeaasta, Nõukogude Liidu poolesajandi juubeli aasta. Nagu eelmistelgi aastatel, on ülikool võtnud ligemale tuhat uut tudengit oma töökasse perre, nad alustavad õpinguid kahes vahetuses. Õhtuses vahetuses töötab Ajaloo-Keeleteaduskonna arvukas pere, hommikuses ülejäänud teaduskonnad. Nagu varemgi algavad loengud, seminarid ja praktikumid akadeemilise veerandiga, s. t. veerand tundi hiljem väljakuulutatud täistunnist. Õppetöö läbiviimiseks on ülikoolil 66 auditooriumi 3232 üliõpilaskohaga, mis on veidi vähem kui eelmisel aastal. Nimelt anti 6 auditooriumi laboratooriumide ja muude abi-õpperuumide tarvis. Hädapärast vajab TRÜ uut auditooriumide korpust.

Küll näevad olemasolevad auditooriumid paremad välja kui paar aastat tagasi. Nimelt on ülikooli kõik õpperuumid saanud viimase kolme aasta jooksul selga viisakama kuue. Sel kevadel ja suvel töötasid remondimehed põhiliselt ühiskonnateaduste majas ja «Vanemuise» tänava õppehoones. Kokku tehti remonti õppehoonetes 87 600 rubla eest.

Kurvem on lugu auditooriumide mööbli, eelkõige laudadega, mille plaadid on mõttetult mõttetusi täis kritseldatud. Laudade väljavahetamiseks on võimalused aga piiratud. Äsja saadud 150 uut lauda lähevad arvutuskeskuse auditooriumidele. Ja kas ongi mõtet vahetada laudu ainult seepärast, et anda uut pinda loengutel igavlevate üliõpilaste «kunstiharrastustele»?

Hiljuti lõppes remont ka ülikooli sööklas, mis uue õppeaasta eelõhtul uksed avas. Uued kohasemad ruumid sai ka Vanemuise tänava õppehoone einelaud. Muret valmistab aga katlamajade remondi mõningane venimine, millega peab kütteperioodi alguseks igal juhul valmis jõudma.

Ühiselamukohtade osas püsime täpselt eelmise õppeaasta tasemel — 2902 kohta Tartu linnas + 140 kohta «Kukulinnas» ja Kvissentalis. Remonti on tehtud peaaegu kõigis ühiselamutes kokku 41 700 rubla eest. Endiselt on probleemiks sanitaarsõlmede korrastamine, seda just puuduvate detailide tõttu, mida ülikooli majandusmeestel pole seni õnnestunud kuidagi hankida.

Endiselt jääb aktuaalseks küsimus üliõpilaste heaperemehelikust suhtumisest nii õppe- kui ühiselamu inventari. Kevadel pakkusid mõnedki internaaditoad oma täiskritseldatud ja määritud seintega õige võigast pilti. Ka auditooriumides paistab olevat kujunenud «peeneks kombeks» toppida «tootmisjäätmeid» lauasahtlitesse, mõningal pool aga koguni pilduda loengu lõppedes põrandale. Olukorra parandamine sõltub aga eelkõige meist enestest, nii õppejõududest kui üliõpilastest. Igal juhul tuleb aga nõudlikkust suurendada, sest tulevane kõrgema haridusega spetsialist peab juba õpingute ajal õpima elama kultuurselt.

Uus aasta tuleb pingeline ja töörohke, paljude suurte ürituste aasta. Vastakem siis omapoolse panusega sellele suurele hoolitsusele, mida viimasel ajal on Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus osutanud kõrgema hariduse edasiarendamisele meie maal.

✤ ✤

ALGUSEKS!

Alma mater alustab järjekordset õppeaastat. Alles mõne kuu eest saatsime vilistlaste ridadesse kõige küpsemad üliõpilased. Nüüd aga oleme vastu võtnud uue, potentsiaalselt veelgi lootustandvama vahetuse.

Algav õppeaasta on mitmeti tähelepanuväärne: meie kodumaa tähistab peagi oma 50. sünnipäeva. Tähtpäeva künnisel on ka meie vana ja auväärne ülikool.

Komsomolikomitee kutsub endisi ja uusi aktiviste kaasa lööma eeloleva õppeaasta üritustes ja ettevõtmistes, jätkama vanu traditsioone, looma uusi.

Eelolev tööaasta nõuab meilt kõigilt perspektiivitaju, asjalikkust, tasakaalukust.

Teha on palju. Olgu siis meie tegemistes noortele omast tuld, üliõpilastele omast väärikust, kodanikule omast ideekindlust. Tartu Riikliku Ülikooli komsomolikomitee soovib kõigile üliõpilastele jõudu, edu, optimismi ja teotahet!

ELKNÜ TRÜ komitee

Professor Arnold Kask 70

Professor Arnold Kasel täitus 10. augustil 70 aastat. Filoloogiadoktor, eesti keele kateedri juhataja. Eesti NSV TA korrespondentliige, Emakeele Seltsi esimees, Eesti NSV teeneline teadlane... Seda loetelu professor A. Kase kohustustest ja aunimetustest võiks jätkata, sest juubilaril jääb ülikooli astumisest ja seega eriala valikust alates seljataha peaaegu pool sajandit viljakat keelemehetööd.

Arnold Kasés on olnud lahutamatult seotud teadlane ja pedagoog. Ülikooli, siinsete kolleegide ja kogu sõjajärgse eesti filoloogia kasvandike silmamälus meenub prof. A. Kask kõigepealt auditooriumis loengut pidamas, kateedri koosolekul õppetöö probleeme arutamas, Õpetatud Nõukogu saalis väitekirjadele oponeerimas...

Prof. A. Kase mitmetahulisest tegevusest kerkib ennekõike esile eesti kirjakeele ajaloo uurimine. Selle teadusharu arendamisel ja väljakujundamisel on prof. A. Kase töö sügavam ja üldistavam kui kellelgi enne teda. Eesti kirjakeele ajaloo loengutel on professori esitatud faktid ja argumentatsioon üliõpilastele järk-järgult avanud varem lihtsalt vaid päheõpitud lause — ei saa olla arenenud rahvuskultuuri ilma väljakujunenud kirjakeeleta — ja pannud mõtlema, kuidas ja miks tänapäeva eesti kirjakeel on omandanud kaasaja nõudeid rahuldava kuju. Rea aastate jooksul on A. Kasel valminud ja trükis ilmunud selles valdkonnas arvukalt uurimusi. Samalt alalt pärineb ka A. Kase doktoriväitekiri «Võitlus vana ja uue kirjaviisi vahel XIX sajandi eesti kirjakeeles» (1955). 1970. a. ilmus juubilari sulest meie esimene ulatuslikum ülevaade vastaval alal «Eesti kirjakeele ajaloost» I—II, otsitud ja hinnatud teos nii kodu- kui ka välismaal.

Teine ala, mis on tänasele professorile ja akadeemikule südamelähedane juba üliõpilasaastaist peale, on eesti murded. Sõjajärgseil aastail on A. Kask lugenud pidevalt nii üldkursust kui ka mitmesuguseid erikursusi eesti murretest. A. Kase kokkupuuted eesti murretega said alguse kogumistöös ülikooliaastail, edasi korraldas praegune juubilar paljude aastate kestel murrete uurimist Emakeele Seltsis. Sõjajärgseil aastail on A. Kask olnud kõigi eesti keele eriharu üliõpilaste murdepraktika juhendaja ja eesti keele kateedri murdearhiivi rajamise initsiaator. Sel alal valminud uurimustest tuleks mainida ennekõike koguteoses «Eesti rahva etnilisest ajaloost» ilmunud artiklit «Eesti murrete kujunemisest ja rühmitumisest». Juubilar on ka meie ainsa murdelugemiku «Valimik eesti murdetekste» (1966) koostaja. Koos A. Saarestega andis ta välja Wiedemanni sõnaraamatu ainestikku täiendava «Lisasõnastiku» (1930).

Dialektoloogia küsimustega tihedalt seotud on prof. A. Kase töö eesti keele ajaloo alal. Eesti filoloogide häälikuajaloo-alastele teadmistele on pandud alus juubilari loengutel. Rea aastate jooksul luges ta ka ajaloolist morfoloogiat. Sellest uurimistööst on kasvanud välja «Eesti keele ajalugu» I, mis sisaldab ülevaate eesti häälikute kujunemisest.

A. Kase üks spetsiaalsusi on ka eesti kirjakeele korraldamine ja normeerimine. Vastavaid probleeme on A. Kask puudutanud ülikooli piires peamiselt erikursustel ja -seminaridel. Tema koostatud rotaprinteeritud grammatikapeatükid on olnud otseseks õppevahendiks üliõpilastele ja tuleb nooremate õppejõududele. Ulatuslik ja rohkesti aega nõudev on olnud prof. A. Kase töö sõjajärgsete õigekeelsussõnaraamatute trükki toimetamisel, vabariiklikus õigekeelsuskomisjonis ja terminoloogiakomisjonides.

Kuid veel on alasid, kus kateedri dokumentatsiooni järgi ei ole professoril otseselt koormust, kuid kus ta sellele vaatamata on vägagi kodus. Üks selliseid on eesti keele õpetamise metoodika. Omaaegne töö keskkooliõpetajana, algkooli saksa keele õpetaja kutse ja sõjaeelne eesti filoloogia üliõpilaste ettevalmistamine õpetajakutseks on andnud juubilarile igakülgse ja väljakujunenud baasi metoodika küsimustes orienteerumiseks, olgu siis tegu kaasaja koolis läbiviidavate eksperimentidega või vene üliõpilastele eesti keele õpetamisega. Kateedrijuhataja metoodikaalane kompetentsus on olnud toeks ja abiks eriti noortele väheste kogemustega kolleegidele, aga ka vabariiklike emakeelealaste olümpiaadide organiseerijatele. Sellealastest töödest on mainitavad mitmed eesti keele õpikud, mida A. Kask kolmekümnendail aastail on koostanud koos J. V. Veski, A. Vaigla ja teistega, sõjajärgsel perioodil koos G. Laugaste, J. Valgma ja E. Koffiga.

Professor A. Kask on üks TRÜ eesti filoloogia osakonna sõjajärgseid rajajaid ja väljakujundajaid. Õppetöö on siin põimunud ühiskondlike ülesannetega. 1946/47. õ.-a. oli A. Kask Ajaloo-Keeleteaduskonna prodekaan, alates 1955. aastast eesti keele kateedri juhataja, korduvalt on ta olnud kursusejuhendaja, pikka aega eesti filoloogia osakonna juhataja. Tema on ÜTÜ eesti keele ringi asutamise initsiaator ja esimene juhendaja, paljude väitekirjade juhendaja või oponent. Samal ajal on kulgenud võrdselt pingeline töö Teaduste Akadeemias ja Emakeele Seltsis.

Sealjuures on imeväärne, et prof. A. Kask ei ole kurtnud väsimust ei riigieksamite pikkadel istungitel ega mittestatsionaarsete üliõpilaste sessiooni mõnikord 8- kuni 10-tunnise loengupäeva järel. Juubilaril on ikka ja alati jätkunud kannatlikkust ja jõudu ära kuulata nii üliõpilaste kui kolleegide mured ja leida igale küsimusele lahendus.

Õnnitleme prof. A. Kaske juubeli puhul ja soovime edaspidiseks jätkuvat jõudu ja tervist!

Kolleegid eesti keele kateedrist ja soome-ugri keelte kateedrist

Professor Ilmar Rebane 60

4. augustil tähistas oma 60. sünnipäeva kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri professor, Kriminoloogia Laboratooriumi juhataja õigusteaduse doktor Ilmar Rebane.

Astunud 1931. aastal Tartu Ülikooli Filosoofiateaduskonda, hakkas juubilar peatselt huvituma õigusteaduse probleemidest ja läkski aasta pärast üle Õigusteaduskonda, mille lõpetas 1936. aastal kiitusega. Üliõpilasaastatel tekkinud tõsine huvi õigusteaduse vastu pole temast kunagi lahkunud, vaid aastatega üha enam süvenenud. Kuigi Ilmar Rebane pole pärast ülikooli lõpetamist alati töötanud ülikoolis, on ta siiski pidevalt tegelnud teadusega. See annab õiguse rääkida juubilarist kui teadusele andunud ja töökast ning häid tulemusi saavutanud juristist-teadlasest.

Esimesed teaduslikud artiklid, milles leidsid käsitlemist ka tööõiguslikud küsimused, ilmusid Ilmar Rebasel juba enne sõda. Arvestades tema võimeid ja eeldusi suunati Ilmar Rebane Suure Isamaasõja ajal 1944. aasta jaanuaris Moskva Riikliku Ülikooli juurde aspirantuuri kriminaalõiguse erialal. Pingsa töö tulemusena kaitses Ilmar Rebane juba aasta pärast oma kandidaadidissertatsiooni kuriteost osavõtu probleemidest. 1. aprillil 1945 määrati ta aga TRÜ kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri dotsendi kohale. Oli alanud uus etapp juubilari elus — töötamine õppejõuna ja teadlasena kõrgemas koolis.

Talle omase töökusega saavutas noor õppejõud lühikese ajaga kolleegide ja üliõpilaste tunnustuse. Aasta möödumisel antud iseloomustuses tuuakse esile Ilmar Rebase loengute kõrget metodoloogilist taset, tema poolt loetavate ainete sügavat ja laiahaardelist tundmist ning nende käsitlemist üliõpilastes aine vastu huvi ärataval viisil. Nüüd, enam kui paarikümne aasta möödumisel, on juubilari pedagoogiline meisterlikkus veelgi kasvanud ning professor Ilmar Rebase loengud on teoreetilise sügavuse, sisutiheduse ja oskusliku esituslaadi poolest eeskujuks paljudele kolleegidele.

Juubilari loengute kõrgele teoreetilisele tasemele on kaheldamatult palju kaasa aidanud tema pidev, lausa igapäevane teaduslik uurimistöö. Ennast teadusele pühendanuna ei loobunud Ilmar Rebane sellest ka 50-ndate aastate esimesel poolel, kui tal tuli mõni aasta töötada juriskonsuldina mitmetes majandusettevõtetes ja hiljem advokaadina. Just nendel aastatel, kasutades põhitööst vabu pühapäevi ja öötunde, valmis juubilaril väga ulatuslik hea tunnustuse saanud uurimus riiklikust sunnist ja selle liikidest. Kuigi see ja mitmed teised Ilmar Rebase tööd on käsikirjas, ulatub ilmunud tööde arv siiski üle 80. Nende hulgas leidub mitmeid monograafiaid, seejuures mitte ainult tema kitsamalt erialalt kriminaalõigusest, vaid ka õiguse üldteoreetilistes ja muudes küsimustes. Nii ulatub ka Ilmar Rebase 1968. aastal edukalt kaitstud doktoriväitekiri veenmisest ja sunnist võitluses rünnetega nõukogude õiguskorra vastu üle kriminaalõiguse raamidest ja selles leiavad tähelepanu väärivad käsitlemist mitmed õiguse üldteoreetilised küsimused.

Eraldi väärib aga märkimist professor Ilmar Rebase tegevus TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi juhataja ja teadusliku juhendajana. Laboratooriumi olemasolu 6 aasta kestel on selles juubilari juhendamisel tehtud märkimisväärne töö, mida on korduvalt esile tõstnud ka üleliidulised uurimisinstituudid. Samuti on laboratooriumis kasvamas uus vahetus meie teadlaste kaadrile kriminoloogia valdkonnas. Mitu laboratooriumi teaduslikku töötajat on professor Ilmar Rebase juhendamisel kaitsnud kandidaadiväitekirja ning asunud iseseisvale teaduslikule tööle, samuti õppetööle kateedris.

Ka ei saa märkimata jätta seda suurt ja tänuväärt tööd, mida on professor Ilmar Rebane teinud meie vabariigi seadusandluse osas. Nii on ta vahetult osa võtnud meie kriminaalkoodeksi ja parandusliku töö koodeksi väljatöötamisest ning nende täiustamisest, kriminaalprotsessi koodeksi redigeerimisest, paljude uute seaduseelnõude arutamisest, kehtiva seadusandluse kohta mitmete teaduslik-praktiliste kommentaaride koostamisest, õigusteadusala terminoloogia täpsustamisest ning mitmel muul viisil andnud oma panuse meie seadusandluse täiustamisele.

Õnnitledes professor Ilmar Rebast tema juubeli puhul soovime talle raugematut energiat ja edu teadlasena õigusteaduse arendamisel ja õppejõuna meie juristide kaadri ettevalmistamisel.

Kolleegide nimel —
A. PALTSER

Mitmekülgse keeleuurija juubel

Viimase paarikümne aasta jooksul on eeskätt rakenduslike eesmärkide taotlemise tõttu pidevalt kasvanud psühholoogide, inseneride, matemaatikute ja teiste alade esindajate huvi nii loomulike kui kunstlike keelte vastu. Erinevate teadusalade kontaktide tulemusena on lingvistikas tekkinud uusi voolusid, mis mitmeski suhtes lähenevad keelele täpsemalt, mitmekülgsemalt ja tulemusrikkamalt kui endised voolud. Ka Tartu Riiklikus Ülikoolis kasutatakse ning täiustatakse mitmeid tänapäeval levinud keeleuurimise ja -õpetamise metodeid. Eriti agaralt on uusi metodeid juba aastaid ülikoolis tutvustanud ja rakendanud saksa keele kateedri juhataja filoloogiakandidaat dotsent Juhan Tuldava, kes sai äsja 50-aastaseks.

Sündinud 23. aug. 1922. a. Tartus, omandas juubilar alg- ja keskhariduse Tallinnas, Stokholmis ja Kopenhaagenis. 1948. a. lõpetas ta Kirovi Pedagoogilise Instituudi inglise keele alal ja töötas seejärel võõrkeeleõpetajana Tallinnas. 1957. a. lõpetas ta Stokholmi ülikooli germaani ja slaavi keelte ja võrdleva indo-euroopa keeleteaduse alal. 1960. a. kaitses ta Stokholmi ülikoolis litsentsiaadiväitekirja («Zur Frage der adjektivischen Bestimmtheitsformen im Lettischen») ja asus tööle sama ülikooli juures. Rootsis ilmus ka tema mahukas eesti keele õpik rootslastele (Upsala 1962). Alates 1964. a. töötab J. Tuldava Tartu Riikliku Ülikooli saksa keele kateedris ja on selle juhatajaks 1970. aastast saadik.

Dotsent J. Tuldava puhul on eriti õnnestunud realiseerunud eduka keeleõppimise tähtsamad eeldused: andekus, töökus ja võimalus pikemaajaliselt viibida vastavas keelelises keskkonnas. Tundes väga hästi paljusid erineva ehitusega keeli ja saanud mitmekülgse ning tugeva teoreetilise ettevalmistuse, on J. Tuldava ülikooliloengud äärmiselt huvitavad. Nad on alati imetlusväärselt selged ja eeskujulikult süsteemipärased. Igapäevase õppetöö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse kõrval on juubilar õppejõuna kaheksa aastaga saavutanud palju. Temalt on ilmunud rida hädavajalikke õppevahendeid ja mitmed teaduslikud artiklid. Nii ülikoolis kui väljaspool seda on ta jõudnud pidada kümneid ettekandeid strukturaalsete ja matemaatiliste meetodite kasutamisest keeleteaduses ja keelte õpetamise metoodikas, programmõppe alustest, semiootika ja psühholingvistika mitmesugustest probleemidest jne.

Dotsent J. Tuldava pole üksnes hea pedagoog ja lektor. Ta on parimaid keelestatistika tundjaid vabariigis ja Nõukogude Liidus. Väga kasulik ning teedrajav oli tema üleülikooliline loengutesari statistiliste meetodite kasutamisest keeleteaduses (1969—70). Tema juhendamisel on valminud mitu üliõpilaste diplomi- ja auhinnatööd, samuti rida kandidaadiväitekirju, milles rakendatakse uusi meetodeid. Keelestatistika kohta on ta esinenud loengutega teistes kõrgemates õppeasutustes, pidanud ettekandeid regionaalsetel ja üleliidulistel teaduslikel konverentsidel. Tunnustuseks on seegi, et ta valiti käesolevat aastat üleliidulise teaduslik-tehniliste ühingute nõukogu keelestatistika komisjoni liikmeks. J. Tuldava energilise tegevuse tõttu on Tartu Riiklik Ülikool kujunemas arvestatavaks üleliiduliseks keskuseks keelestatistiliste uurimuste alal. Selle suuna töötulemusi on aidanud alates 1969. aastast tutvustada TRÜ võõrkeelte osakonna iga-aastane kogumik «Linguistica». Selle väljaande vastutavaks toimetajaks on juubilar.

Kolleegid Tartu Riikliku Ülikooli võõrkeelte osakonnast, arvukad õpilased ja paljud keelehuvilised kogu vabariigist õnnitlevad dotsent Juhan Tuldavat ja soovivad talle jätkuvat jõudu keelte uurimisel ning õpetamisel.

O. MUTT

Kammerkoor

TRÜ kammerkoor alustab uut lauluaastat 1. sept. k. 19 aud. 204, proovid hakkavad toimuma teisipäeviti ja kolmapäeviti. Septembrikuu jooksul võtame vastu liikmekandidaate igasse häälerühma. Uutelt lauljatelt soovime tõsist muusikahuvi, aktiivsust ja teatud noodistlaulmise oskust.

Eelmisel aastal lauldi põhiliselt vana muusikat, spirituaale, vähem eesti autoreid. Esinesime Võrus, Tõraveres, Viljandis, TRÜ aulas ja TRÜ kohvikus.

Algaval tegevusaastal on eesmärgiks ette valmistada kontserdiprogramm, milles oleks eesti heliloojate koorilaule, madrigale, motette ja mõni pikem kooriteos.

Soovime head lauluindu meie lauljatele ja ootame uusi lauluhuvilisi.

JUHATUS

TRÜ akadeemiline naiskoor

1945. a. asutatud naiskoor alustab uut tööaastat. Nagu kogu ülikool, ammutab ka meie koor igal sügisel uut elujõudu uutelt lauljatelt, keda ootame katsetele **igal esmaspäeval ja neljapäeval k. 18—20.30 koori proovide ajal** aulas kogu septembrikuu jooksul. Soovime lauluarmastust ja püsivust nii töös kui naljas. Vastu tõotame rõõme kõigist ühiselt ettevõetud üritustest — proovid, kontserdid, laulupidulaagrid, üliõpilas- ja muidulaulupeod, reisid.

Tulge kõik, keda laul rõõmsaks teeb!

TRÜ akadeemilise naiskoori nimel
E. HIOB

Pasunakoori!

TRÜ pasunakoori esimene kokkutulek on esmasp., 4. sept. kell 20 TRÜ klubis, Tähe t. 3. Edaspidised harjutused toimuvad esmaspäeviti ja neljapäeviti kell 20 samas kohas.

Uusi mängijaid ootame pool tundi enne harjutuste algust.

Juhatus

ÜLIÕPILASED!

Söökla «Edu» H. Heidemanni 5a on avatud kella 7.30—11 kohvikuna. Külastage!

Klubi

TRÜ klubi soovib kõigile head õppeaasta algust ja kutsub 1., 2. ja 3. septembril kell 20 klubisse jalga keerutama.

Auto-motoklubis

Alustab amatöörautojuhtide kursuste I rühm tööd 5. septembril kell 16. Soovijatel koguneda V. Kingissepa 19 aud. 301.

Auto-motoklubi juh.

Münchenis kestavad olümpiamängud

Tänavune aasta on erakordne, kordumatu. On olümpia-aasta. Ja mitte ainult! Kaks meest kaugel põhjasaarel istuvad ühe laua taha ja hoiavad **kogu maailma** meeled ärevil juba ligemale kaks kuud. Julgen väita, et see sündmus haarab ja lummab inimesi võrdselt ässa alanud olümpiamängudega, millest võtavad osa 122 riiki 10 000 sportlasega. Kummaline, kuid fakt!

Seega siis ühe aasta jooksul Sapporo, Reykjavik, München! (Mõni lisab siia veel jäähokimatšide seeria NSV Liidu ja Kanada koondiste vahel) Tõepoolest — kordumatu aasta.

Nende spordi suurpäevade taustal selgub veel kord, kuivõrd on kasvanud spordi ühiskondlik tähtsus. Tahtmatult hakkad otsima vastust küsimusele — miks kõidab sport sadu miljoneid inimesi. Miks keerab 75-aastane vanainimene hommikul kell pool seitse raadio lahti, et kuulata, kuidas on olukord pärast 20. partiid? Miks ootavad miljonid televiisori ees, millal algab 100 m finaaljooks olümpial? Püüdmata seda küsimust siinkohal lähemalt lahata, tooksin ära ainult lõpurea V. Roditšenko väga huvipakkuvast kirjutisest «Sport kui keel» (vt. «Spordileht» nr. 94, 11. VIII 1972): «... spordivõistlus on inimese jaoks maailma peegeldamise, järelikult ka maailma ja enese kui selle osakese tunnistamise vahend». Võib-olla lisaksime toodule kinnituseks veel ühe tsitaadi: «Sport õpetab ausalt võitlema. Sport õpetab väärikalt kaotama. Niisiis õpetab sport kõike — õpetab elu» (Hemingway), Ju siis seepärast mõistavad ja hindavad sporti ja olümpiamänge inimesed kõige erinevamal elualadel (loe ja vaata «Noorte Hääle» rubriiki «Olümpia ja meie», kus on sõna võtnud A. Aarna, G. Ernesaks, J. Järvet jt.). Üliõpilasauditooriumi jaoks tahaksin ära tuua veel ühe tsitaadivormis selgituse ja soovituse, liiati kuulub see kaasaja olümpiamängude rajajale Pierre de Coubertin'ile: «Sport ei ole mingi luksusasi, samuti mitte logardite harrastus, vaid füüsiline kompensatsioon vaimsele tööle. Ta on igale inimesele sisemise täiustumise allikaks... Ta on kingitus, mis kõigile eluteele kaasa antakse. Kui ta puuduks, ei oleks teda millegagi asendada».

Niisiis — Münchenis algasid olümpiamängud, arvult juba kahekümnendad.

Olümpia on suurim spordinäitemäng, mida maailma spordiavalikkus lavastab. Siin on oma kangelasi, võitjaid ja kaotajaid, favoriide ja üllatajad. Võita olümpiamängudel pole kerge. Favoriidil taluda kaotusekibedust aga võib-olla raskemgi.

Tore on näha ja tunda, kui oma ala suurmeister, maailmarekordimees, suudab võita ka olümpiakulla. Tundub, et spordis saab võita ainult parim, tugevaim nii kehalt kui vaimult. Säärastena on Münchenis end näidanud kaks ujumiskuulsust: ameeriklane M. Spitz (juba 3 kulda!) ja sakslane R. Matthes. Ulatuda tänapäeva ühtlaselt kõrgest tasemest peajagu kõrgemale — see on vapustav. (Muide, viimane on maksev ka R. Fischeri kohta.)

Tore on olla tunnistajaks sportlase visadusele ja järjekindlusele. Paljukordne maailmameister, rekordimees, 34-aastane Ungari tõstja I. Földi tuli Münchenisse täide viima oma soovunelmat — tulla olümpiavõtjaks —, tegema seda, mida ei suutnud Tokios ega Mexicos. Ta võitis. Kas nägite televiisoriekraanil tema naeratust? Jah — inimene on suuteline lausa üliinimlikeks pingutusteks, ja on õiglane ning kaunis, kui seda kroonib võit.

Jälgigem, mida uut ja huvitavat toob järgnev olümpianädal. Ootame uusi võite meie sportlastele. Loodame J. Taltsile. Järjekord on üllatajate käes.

Olümpia toob pähe palju mõtteid. Mõned neist argipäevaselt asjalikud, meie enda, s. o. TRÜ spordielu puudutavad. Neist aga edaspidi.

A. MARKSOO,
TRÜ spordiklubi juhataja

Kui olete sees

Kevadeks oletegi keskharitud. See tähendab, et olete õppinud igast asjast natuke ja õppinud nägema ka seda, et on asju, millest te midagi ei tea. Ja veel olete õppinud õppima. Igast lõpust peab saama uue algus ja te taipate ruttu, et niisugusena sobite kõige paremini ainult ülikooli.

Ülikool on hea kool ja teda alustatakse aktusega. Aga te vahest ei teagi, et teie päralt on neid vaid kaks: ava- ja lõpuaktus, sest alustamine ja lõpetamine on siin nagu mujalgi kõige tähtsamad. Küllap tuletabki seepärast iga kõneleja teile meelde, et viie aasta pärast jälle kadunud peate olema. Selle ja teised oma suured võimalused teada saanud, astute harda säraga silmis tudengi argipäeva.

Te olete tudengi argipäevas, kuid ise veel tudengid ei ole, sest teid peetakse rebasteks. Milleks, seda polegi teil vaja teada, kuid küllap selleks, et kunagi võiksite ise teisi rebasteks pidada.

Tekleid teil ka ei ole. Kui te koolis koolimütsisse ilmse põlgusega suhtusite, ihaldate nüüd suure õhinaga tekli alla. Seepärast valite võimalikult kiiresti peale kursusevanema veel mõõdulindi tooja ja kui tal see tuua õnnestub, saab mõõdulindist kursusel esimene ühisvara.

Üksmeelselt mõõdate oma pead ja algab valuline teklilootus. Esialgu kannate peas põhimõtet, et kas tekkel või mitte midagi, kuid kui kõrvad kange sügistuule käes hoogsalt laperdama hakkavad, sisenete peahoonesse häbelikult juba kootud mütsikestes ja ruudulistes sonides, sest pead tuleb ülikoolis hoida.

Pead tuleb hoida nende loengute, praktikumide ja seminaride jaoks, mis kohe armutult teie aega hakkavad neelama. Õpinguid alustate hoolika süvenemisega. Te süvenete tunniplaani ja pärast väikest ajurünnakut ilmneb, et ph. sm. ei tähenda «peatu hetkeks, seltsimees!», vaid hoopis «peahoone» ja «sööklamaja». Siis proovite akadeemilise kiirusega leida need majad ja majadest need kambrid, kus paiknema peate. Et aga teie pole kindlasti nii loogilised nagu auditooriumide numeratsioon, võite end esialgu leida pööningult, kui peate olema keldris. Kuid kõik algab katsest ja harjutamine teeb meistriks ning teis kujuneb välja ruumirefleks.

Esimesed muljed loengutest on, et neid on palju, et nad on otsatud, et nad on kõik ühte moodi. Koolitunnist erineb loeng sellega, et siin räägib ainult see, kes teab, teie osa on targalt vaikida (hiljem on muidugi vastupidi).

Algatuseks loetakse ette kohustusliku erialakirjanduse nimekiri. Ja järsku saab teile selgeks teie tõeline väärtus: selgub, et niisugust kirjandust, mida teil lugeda sünniks ,eesti keeles polegi. Ta võib olla näiteks jaapani keeles ja pahasti läheb teil, kui te ei loe, seda enam, et keegi pole keelanud teil jaapani keelt õppida. Kui seni teie teadmisjanu lihttõdedega oli rahuldatud, siis nüüd visatakse teid teaduse sisse. Ja keegi ei küsi, kas te ehk upute, sest uputakse ju vette, kuid teadus on kuiv. Ja ärge püüdkegi kasutada neid mälestusi, mis teil kooliajast peas lesivad. Kohe kuulete siis, et kui tegu on teadusega, on koolis õpitu jumala vale.

Loengutest saadud ehmatused ja ähvardused üle elanud, hakkate otsima uusi läbielamusi, sest noor inimene on seiklusjanuline.

Te otsite uusi elamusi ja märkate, et on alanud energiline ringiliikumine. Kõik ringid teatavad endast ja meelitavad teid, et tule mulle, rebane! Te sukeldute innukalt sellesse liikumisse ja välja ukerdades leiate, et rahvatantsu pääsuks komistasite ning laulukooris ajasite joru. Nüüd teate, et ülikoolisisesed konkursid on veel suuremadki kui sissesaamise oma (sisse te ju saite). Kuid ka lihtrebane leiab koha ja tuleb vaid ettevaatlik olla, et ei peaks korraga olema malekoolis, kodunduse ringis ja sanskriti keele tunnis. Ja kui te seda ka vältida oskate, märkate, et peate ikka vantsima mitme paiga vahel ning et kõik on aplalt teie aja kallal. Ehk siis vahest mõtlete veel, et kui õpilane on inimene, kas siis üliõpilane võtetest. Te mõtlete mornilt oma lootustandvale minevikule, lennukale mõttemaailmale, keerulisele tundeelule ja solvute hirmsasti, et keegi selle vastu huvi ei tunne. Teilt ei küsita isegi nime, kuigi see nimi võib-olla tulevikus eesti rahva kultuuri sümboliseerima hakkab. Ja ei taheta ka teada, mida te teate, sest endastmõistetavalt peab inimene, kui ta siin on, ka midagi teadma. Teile vaid öeldakse, mida peate teadma hakkama. Ja endised loomingulised suurused arvavad, et nüüd nad vist surevad välja.

Kuid inimene harjub kõigega ja õpilane harjub üliõpilane olema.

Näete, et loeng pole üldse paha, peab üliinimene olema.

Õpilane oli inimene ja tema juures kasutati inimliku lähenemise võtteid. Teile kuulusid klassijuhatajad, teiega hoidis end kursis õppealajuhataja, teie hingeelule lähenesid psühholoogid, teie võimetest vaimustusid pedagoogid ja teie huvidest huvitusid statistikud.

Üliõpilaseks saanud, olete korraga lahti igasugustest lähenemise sest vaikida on sageli mõistlikum kui rääkida. Ja kui just rääkida tahate, saab seda ju seminaris. Te ei hooli sellest, et koolis õpitu on jumala vale ja kasutate kontrolltööde juures edukalt rikkalikke spikerdamiskogemusi. Ning kui loengute vahel aknaid pole, raiute need endale ise, pannes rakkesse mõne lahke sõbra, sest kirjutada saab ju ka läbi kopeeri. Saate teada, et jaapani keelt polegi vaja osata, sest õppejõule meeldib eksamil eelkõige see, mis konspektis seisab.

Koos esimeste külmadega saabuvad ka teklid. Te lippate nendes nüüd põhjatuulte näksimist ja hammustusi trotsides ringi ning saadate vaateakendesse edevaid rebasepilke.

Te avastate ülikooli klubi, kohviku, «Sophoklese», raamatukogud ja seminarka, kus aja vastu tehtud patte lunastada saab. Siis elate veel üle oma tudengikslöömise, kus teile öeldakse: «Loll kui rebane!» ja esimesed üliõpilaspäevad. Te kujundate kollektiivi ja kujunete kollektiiviks ning oskate osavalt ja ruttu toime tulla oma stipiga. Ja olete harjunud akadeemilise õhkkonnaga.

Teile pole enam probleem, et teie vastu huvi ei tunta ning huvitute endast ise. Enese arendamiseks annab see märksa paremaid tulemusi kui kooli togimismeetod. Kes selleta just loometegevuseks võimeline pole, teeb ehk teadusele ja kunstile heateo, kui sinna minemata jätab.

Võib-olla mõtletegi vahel, et tahaks veel kirjutada kirjandit, saada vahetunnil ajalehtede tagant konutamast klassist välja aetud, saada normaalajal koolivaheaega ja saavutada mõneks ürituseks sellist tahteühtsust, nagu oli kunagi koolis.

Kuid ülikoolielu te koolielu vastu enam ei vahetaks. On ju siinne elu hoopiski enam kohandatud täiskasvanud inimestele, kes te juba olete. Kes oskab, saab osa ka lõbusast tudengielust, kuid kõigi pärisosaks jääb siiski töö. Kui te endaga siin toime tulete, näete, et teie ja ülikool olete teineteisega täiesti rahul.

TIIU ROOSTNA

I kursuse üliõpilane!

Et Sa nüüd ülikoolipere täisväärtuslik liige oled, tuleb ka dokumendid korda seada. Kui oled kommunistlik noor, siis kiirusta enda arvele võtmisega. Nii teame Sind arvestada uue õppeaasta ürituste planeerimisel.

Arvele võtmine algab laupäeval, 2. skp. TRÜ komsomolikomitee arvestussektoris (peahoone II korrusel, ruum 208).

I kursuste komnoorte arvele võtmine toimub järgmise graafiku alusel:

2.	septembril	kell 16—18	Arstiteaduskond
4.	„	„	Matemaatikateaduskond
5.	„	„	Õigusteaduskond ja Kehakultuuriteaduskond
6.	„	„	Majandusteaduskond
7.	„	„	Bioloogia-Geograafiateaduskond
8.	„	„	Ajaloo-Keeleteaduskond
9.	„	kell 10—14	Füüsika-Keemiateaduskond+need üliõpilased teistest teaduskondadest, kes **mõjuval** põhjusel ei saanud end arvele võtta neile ettenähtud ajal.

Tingimata on vaja kaasa võtta **komsomolipilet ja arvestuskaart.**

Et järjekorras seismine igavaks ei läheks, võta ühes mõni konspekt (kui juba omad) või raamat. Eeldame Sinult kannatlikkust ja distsipliinitunnet.

ELKNÜ TRÜ komitee arvestussektor

Appi põllumeestele!

Nagu eelmistelgi sügistel, lähevad septembrikuu esimestel päevadel meie ülikooli II kursuste (Arstiteaduskonnas III kursuse) üliõpilased appi Lõuna-Eesti kolhoosidele-sovhoosidele, et viia võimalikult kiiresti lõpule sügisene viljakoristamine. EÜE-s töötanud üliõpilasi aga rakendatakse samal ajal ülikooli ehitusobjektidel.

Majanditesse siirdutakse esmaspäeval, 4. septembril. Eelnevalt kogunetakse kell 8.30 aulasse instruktaažile, väljasõit on määratud kella 10-ks peahoone, keemiahoone ja võimla juurest.

TEET ÖRD Kompositsioon Linoollõige. 1972

Kunstikabinet

võtab vastu algajate rühma uusi liikmeid. Erilist kunstialast ettevalmistust ei nõuta. Õppida saab joonistamist, akvarelli, graafikat, plakatkirja, keraamikat, metallehistööd jm. Käiakse õppeekskursioonidel Eestimaa kaunimates kohtades ning talvisel vaheajal Moskva ja Leningradi kunstimuuseumides. Igal kevadel korraldatakse kunstikabineti liikmete õppe- ja iseseisvate tööde näitus. Täieliku 3-aastase kursuse omandanud saavad kunstnik-dekoraatori ühiskondliku eriala tunnistuse.

Kevadisel kunstikabineti tööde näitusel edukalt esinenuile korraldatakse septembrikuus õppesõit Hiiumaale.

Ootame!

*

Tartu Riiklikus Kunstimuuseumis (Vallikraavi 14) on avatud Mati Variku, Riho Kulla, Edgar Viiese ja Ülo Õuna skulptuuride näitus ning Eesti NSV rahvakunstniku professor Anton Starkopfi ateljee-muuseumis (Ed. Vilde 2) alaline ekspositsioon kunstniku töödest.

Vastuvõtukomisjonis...

(Algus lk. 2)

sept. See seadus on kehtestatud üleliidulisi vajadusi ja tingimusi silmas pidades. Nõnda välditakse liiga suure hulga noorte samaaegset äratõmbamist tootmisest. Muidugi vabrikulinnade tehnilistes õppeasutustes on sel rohkem mõtet kui meil.

Vastavalt algab hiljem ka kaugõppe sissejuhatav sessioon.

Lõpetuseks tahaks kõigile sisseastujaile, nüüd juba tulevikus sisseastujaile tõsiselt südamele panna, et kuigi teid väga heade tulemuste eest keskkoolides küpsuseksamitest ehk vabastati, tasuks edasiõppimisekavatsusega inimesel need tingimata sooritada. See võimalus antakse ju kõigile ja eksamikogemusi on teil vaja. Sisseastumiseksam ärgu mitte olgu teie elu esimene eksam. Liiga tihti vääratavad just küpsuseksamiteta lõpetanud medalistid, keskkoolide koorekiht. Senine praktika näitab, et kindlamini pääsevad ülikooli 4,5 pallise keskmisega noored.

A. HIIR

Esmaspäeval, 4. 09 kell 15 toimub aulas TRÜ õppejõudude, teaduslike töötajate ja teenindava personali üldkoosolek.

ELKNÜ TRÜ KOMITEE BÜROO nõupidamine toimub kolmapäeval, 6. sept. kell 16
Sekretariaat

Tuusikud

TRÜ ametiühingukomitees on veel saadaval järgmisi tuusikuid:

1.	Majori (Riia rannas) —	19. 09.—30. 09.
	„	1. 10.—12. 10.
2.	«Pribaltika» pansionaat (Riia rannas) —	15. 09.—26. 09.
	„	27. 09.— 8. 10.
3.	Gagarini-nimeline pansionaat (Riia rannas) —	20. 09.— 7. 10.
4.	Pühajärve —	18. 09.—29. 09.
5.	Võsu —	19. 09.—30. 09.
6.	Laulasmaa —	20. 09.— 1. 10.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tel. 4985. MB-07409.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 23 Reedel, 8. sept. 1972. a. XXIV aastakäik

Kes püüab, see saavutab

Käesoleval aastal võeti vastu ülikooli statsionaari I kursusele kokku 984 verivastset üliõpilast. Nende seas 64 omavad tänaseks juba ühekuust «üliõpilasstaaži».

Palavatel juulipäevadel, kui auditooriumides kraadiklaasi elavhõbedasammas vägisi kippus ületama 30° piiri, pidid TRÜ ettevalmistusosakonna lõpetajad oma oskusi lõpueksamite komisjonidele välja laduma. Kerge see neil ei olnud, seda enam, et lõpueksamite komisjonide koosseisud olid üsnagi esinduslikud, kateedrijuhatajatega või professoritega eesotsas.

Enamikul läks hästi, kuid osa kuulajaid pidi põhimõttel *repetitio est mater studiorum* eksamid üle kordama juba konkursi korras. Neist 14 ikkagi pääsesid ülikooli I kursusele, trumbates üle oma kaasvõistlejaid, kes tulid keskkoolidest värskete teadmistega. Nüüd on nad ka üliõpilased, kuid alles 1. septembrist arvates — «üliõpilasstaaž» neil veel puudub!

Loomulikult tekib küsimus, miks siis nii paljud ettevalmistusosakonna kuulajatest pidid oma eksamid konkursi korras «üle tegema», et ülikooli sisse saada. Kas osakonna õppejõud ei püüdnud õppetöö käigus vajalikku vaeva näha, kas ehk puudusid õppimiseks vajalikud tingimused või takistasid mingisugused muud põhjused normaalset õpetööd?

Nähtavasti asi ei seisne siiski selles. Õppimise tingimused olid kõigil ühesugused, normaalsed. Mis puutub õppejõududesse, siis üks meie endistest kuulajatest, nüüd juba II kursuse üliõpilane, kirjutas oma seisukohast töö kohta ettevalmistusosakonnas: «Kokkuvõttes põhiliseks pretensiooniks jääb: rohkem nõudlikkust, rohkem kontrolli. Mis teha, kui me kord oleme juba sellised, et kipume n.-ö. loorberitel puhkama. Tahaks öelda aga väga palju tänusõnu kõigile meie õppejõududele, sest nemad nägid meiega siiski rohkem vaeva kui meie ise endi kallal!»

Näib, et eksamite sooritamise ebaõnnestumistel etendasid tähtsamat osa kaks momenti. Üks neist oli puht psühholoogilist laadi. Nii mõnigi kuulajatest uinutas ennast «vaga lootusega», et kuulajapilet on indulgentsiks ülikooli sissesaamisel, ega püüdnudki erilist vaeva näha koolipingil saadud, kuid vahepeal ununenud teadmiste värskendamiseks. Mille muuga siis seletada, et õpetades matemaatikat 26 nädalat à 12 tundi nädalas (mahajääjatele koguni 16 tundi), leidus terve rida kuulajaid, kes ei suutnud ühtegi kontrolltööd rahuldavale hindele kirjutada! Analoogiline häda oli ka eesti keele kirjalike töödega. Ometi oli nendes ainetes kooli lõputunnistusele saadud kunagi vähemalt rahuldav hinne.

Ettevalmistusosakond ei ole ega tohigi olla tagaukseks ülikooli saamiseks. Selle osakonna ülesanne on tõhusalt ette valmistada oma kuulajaid edaspidi ülikoolis tehtavale tõsisele tööle.

Teiseks momendiks oli kuulajate suhteliselt nõrk kontingent. Võtame võrdluseks kaugõppe kuulajate hinded lõputunnistustel põhiainetes, millistes tuli lõpueksamid sooritada, kõrvutades 1970. a. ja 1971. a. ettevalmistusosakonda vastuvõetute hindeid. Viie parema hulka kuulunud kuulaja hinded olid:

1970. a.

eesti keel	kirjandus	NSV Liidu ajalugu
5	5	5
5	5	5
5	5	5
5	5	5
4	5	5

1971. a.

eesti keel	kirjandus	NSV Liidu ajalugu
4	4	5
4	4	4
3	4	5
3	4	5
3	4	4

Vahe on ilmne. 1970. a. paremiku 15 hinde kohta tuleb üksainuke 4, ülejäänud hinded on 5.

1971. a. paremiku 15-st hindest 3 on rahuldavad ja on kõigest 3 väga head.

Veelgi selgemaks saab olukord, kõrvutades viie viimase vastuvõetu, s. t. nõrgemate kuulajate hinded:

1970. a.

eesti keel	kirjandus	NSV Liidu ajalugu
4	5	4
4	4	4
4	4	4
4	4	4
3	5	4

1971. a.

eesti keel	ajalugu	NSV Liidu kirjandus
3	3	3
3	3	3
3	3	3
3	3	3
3	3	3

1970. a. kõige nõrgematel oli 15 hinde kohta üks 3, teised hinded vähemalt 4, samas aga 1971. a. viiel viimasel oli puht kolmede mäng!

Kiita polnud olukord ka päevases rühmas, kus 67% kuulajate lõputunnistuste keskmine hinne ei ületanud 3,5. Ometi kõik nad tulid eesmärgiga pääseda ülikooli. Midagi võimatut ega ülepäasmatut selles muidugi ei ole. Küllaltki paljud neist sooritasid edukalt oma lõpueksamid, kuid selleks tuli neil teha tõsist tööd, näha palju vaeva, loobuda nii mõnestki meeltülendavast üritusest. Kes aga ei teinud oma tööd murdmatu visadusega, pidigi oma kaaslastest maha jääma.

Loodame, et käesoleval õppeaastal vastuvõetavad kuulajad võtavad tõsiselt arvesse oma eelkäijate kogemusi ja oskavad vältida neid vigu, mida need omal ajal tegid.

TRÜ ettevalmistusosakonna juhataja A. MITT

Mida on uut väitekirjade kaitsmise korras

Igal aastal kaitstakse Nõukogude Liidus enam kui 25 000 kandidaadi- ja 2500 doktoriväitekirja. Selleks, et veelgi tõsta nende teaduslike uurimistööde taset, viis Kõrgem Atestatsioonikomisjon (VAK) hiljuti teaduslike kraadide ja teaduslike nimetuste omistamise juhendisse mitmeid uuendusi, millest olulisemad oleksid järgmised:

● väitekirja teema peab olema orgaaniliselt seotud selle teadusliku asutuse teadusliku töö probleemidega, kus töötab või õpib dissertant. Õpetatud nõukogud kinnitavad iga teema kraadi taotlemiseks individuaalselt.

● Kui kraadi taotleja hakkab kirjutama väitekirja erialal, mis ei vasta tema spetsiaalsusele, tuleb tal õiendada dissertatsiooni teemal täiendav eksam. Majandusteaduslike väitekirjade kirjutajatele kehtestatakse täiendav eksam kapitalismi ja sotsialismi poliitökonoomia üldkursuses.

● Selleks, et vabaneda paljusõnalisusest, hoida kokku retsensentide ja oponentide aega, kehtestati ranged nõuded töö pikkusele. Kandidaadiväitekirja pikkuse ülemmäära on 150 lk. masinakirjas, doktoritöödel — 300 lehekülge. Humanitaaraladel on lubatud mahtu suurendada kuni 30%. Mahu hulka ei arvata jooniseid, skeeme, tabeleid, kirjanduse loetelu.

● Spetsialistidel on lubatud esineda ametlike oponentidena mitte rohkem kui viis korda aastas, et anda neile võimalusi paremini süveneda väitekirjadesse.

● Kaotatakse nõue, mille kohaselt töö kaitsmisest tuleb teatada ajalehes kuulutuste küljel. Küll peavad nüüd õpetatud nõukogud õigeaegselt saatma kutsed kaitsmisest osavõtuks antud eriala juhtivatele spetsialistidele.

● Suurendatud on ka nõudeid teaduslike nimetuste omistamise osas. Dotsendi kutse esitamine eeldab, et pretendent on töötanud kõrgema kooli õppejõuna vähemalt kolm aastat, professori puhul on nõutav viieaastane pedagoogiline töö.

Uus juhend kehtestati alates 1. septembrist k. a. Kuni selle ajani VAK-i saabunud väitekirjad vaadatakse läbi vana juhendi alusel.

ELKNÜ TRÜ komitees

Komitee liikmed, teisipäeval, 12. skp. kell 17 on komitee ruumides uue õppeaasta esimene pleenum. Arutame eeloleva õppeaasta töidtegemisi, lahendame mõned organisatsioonilised küsimused, vahetame informatsiooni.

SEKRETARIAAT

✤

AULA

oli viimastel päevadel ülikooli kõige rahvarikkam koht. 1. septembril tähistati siin piduliku aktusega uue õppeaasta algust, anti kätte üliõpilaspiletid parematest parematele uustulnukate hulgast. Eelmisel õhtul oli aulas uutele üliõpilastele räägitud Tartu ülikooli ajaloost, ülikoolide ja üliõpilaskonna traditsioonidest, tutvustatud meie alma materi ühiskondlikke organisatsioone.

* * *

2. septembri pärastlõunal austati aulas professor Arnold Kaske tema 70. sünnipäeva puhul. Juubilari kolleege ja õpilasi oli kohale tulnud üle Eesti ja kaugemaltki. Rõdul laulis meeskoor.

4. septembril toimus uue õppeaasta algusele pühendatud õppejõudude, teaduslike töötajate ja teenindava personali üldkoosolek. Pikema kõnega esines rektor A. Koop, kes valgustas TRÜ ees seisvaid ülesandeid NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu 1972. a. 18. juuli määruse «Abinõudest kõrgema hariduse edasiseks täiustamiseks meie maal» alusel.

Ülikoolielu aktuaalsetes küsimustes võtsid sõna parteibüroo sekretär J. Reimand, prorektorid K. Püss, J. Tammeorg ja V. Haamer, professorid J. Rebane ja R. Hagelberg.

Koosoleku lõppedes anti äsja 50 aasta juubelit tähistanud rektor professor A. Koobile ülikooli kollektiivi poolt üle auavaldus, lilled ning parimad soovid edasiseks.

R. VELSKERI foto

ACTA DIURNA

Ülikooli struktuuris on toimunud mõningaid muudatusi. Alates 1. septembrist ei ole enam Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedrit, kelle funktsioonid anti üle võõrkeelte kateedritele. Pedagoogika kateedri baasil loodi eripedagoogika kateeder, tegelemaks defektoloogide ettevalmistamisega (kateedri juhataja ülesannetes on pedagoogikakandidaat Vladimir Vääranen).

*

Käesoleva õppeaasta alguses ulatub ülikooli õppejõudude arv üle 600 (kaasa arvatud 9 doktoranti). Abiõppekoosseisus on 270 inimest, teenistujaid ja töölisi — ligemale tuhat. Laboratooriumides ja lepingulistel töödel töötab 493 teadlast (koos abipersonaliga).

Esmaspäeval, 4. sept. asus TRÜ Sotsioloogia Laboratoorium üle uutesse ruumidesse. Laboratooriumi aadress on nüüd V. Kingissepa 15—6. Endine tööpaik Ülikooli 18 jääb masinakirjutajate käsutusse.

Viies hubases kabinetis saab töökas kollektiiv end lahedalt sisse seada. Sotsioloogide initsiatiivi toonitas oma avamiskõnes hindavalt teadusala prorektor Johannes Tammeorg. Järgnes koosolek TRÜ aulas.

Kroonika

Ülikooli kommunistid valisid oma organisatsiooni juhiks pedagoogikakandidaadi, matemaatika õpetamise metoodika kateedri dots. kt. JAAN REIMANDI. Sm. Reimand on aastaid kuulunud Matemaatikateaduskonna parteibüroosse ja TRÜ parteikomiteesse. Sm. Reimand lõpetas 1959. a. Tartu Riikliku Ülikooli keskkooli matemaatikaõpetaja kvalifikatsiooniga ja astus sama aasta sügisel aspirantuuri. Selle järel on ta pidevalt töötanud ülikoolis, algul assistendina teoreetilise mehaanika kateedris, siis sealsamas vanemõpetajana ja kuulub praegu matemaatika õpetamise metoodika kateedri koosseisu. Kandidaadidissertatsiooni kaitses sm. Reimand 1969. a.

Nüüd igal reedel jälle

Jah, taas ilmub reedeti peahoone fuajeesse müügilauda ajalehepakk. Oleme jõudnud kahekümne neljandasse aastakäiku, nii et on aeg mõelda sellele, kuidas ja millega läheme vastu oma väikesele juubelile.

«TRÜ» on ülikooli parteikomitee, rektoraadi, komsomolikomitee ja ametiühingukomitee häälekandja. Nende juhtüksuste koordineeritud organisatsioonid hõlmavad terve ülikoolipere — **seega on ajalehe põhiülesanne kaasas käia kogu suure kollektiivi elurütmiga, jäädvustada võimalikult operatiivselt tema liikmete — üliõpilaste, õppejõudude, tööliste ja administratiivpersonali — töid ja toimetusi.**

Kuid ülikool ei ole midagi iseenda jaoks. Meie elu määravad ja mõjutavad kogu maa majanduslik areng, poliitilised sündmused, terav ideoloogiline võitlus kogu maailmas. Ja teistpidi: aastast aastasse annab ülikool oma püsivalt akumuleeruva osa meie rahvamajandusse, teadusse ja kultuuri. Need kahepoolsed suhted rakenduvad möödapääsmatult ka kõrgema kooli põhikontingendile — üliõpilaskonnale. Unustamata oma õppeülesandeid ülikoolis, peame suutma näha kaugemale oma maja seintest: vaid osana Nõukogude Liidu ja maailma üliõpilaskonnast, osalejana tema võitluses progressi eest võime end tunda ideoloogiliselt ja poliitiliselt täisväärtuslike üliõpilastena.

Ajaleht kui ülikoolisiseste ning meid ja ümbritsevat ühendavate suhete nädalakaja peab täitma vastutusrikast ja sugugi mitte lihtsat ülesannet, eriti kui arvestada toimetuse tillukest koosseisu. Ikka ja jälle kuuldub nurinat, harva suudame ühtviisi hästi rahuldada kogu lugejaskonna soove.

Uue õppeaasta võtab ülikooli ajaleht vastu aga parema teoreetilise ettevalmistusega kui kunagi varem: äsja valminud mahukas ja sügavat tänu vääriv uurimus TRÜ sotsioloogialaboratooriumilt, **«Ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» põhilise lugejaskonna sotsioloogiline ja sotsiaal-psühholoogiline uurimine»** (juhendaja filosoofiakandidaat v.-õp. Ü. Vooglaid; töögrupi juht n. tead. töötaja R. Timak) annab meile võimaluse parema kontakti saavutamiseks lugejaskonnaga ja edasise töö korraldamiseks. Ka saame nüüd paremini eristada objektiivset ja tõhustavat kriitikat subjektiivsest — kampaanialikust, mida kahjuks tihtipuhku on esinenud. Uurimuse põhjalikum analüüs ja sellest praktilistele järelduste tegemine seisavad veel ees. Küll aga võime juba praegu üldjoontes öelda, mida oleme ja ei ole teinud ning mida peaksime tegema.

Nähtub, et **ajalehe osa ülikooli probleemide ja päevasündmuste valgustamisel on kõigi teiste informatsioonikanalite hulgas valdav.** Keskseks teemaks on olnud kõrgem kool, enamik artikleid — nagu ka eeldatakse — on kirjutatud ülikoolisisesel tasemel. Huvi tuntakse ajalehe vastu küllaldaselt, lehe artiklid on üliõpilaste seas sagedaseks kõneaineks. Ajalehte ei peeta sugugi elukaugeks ega tegelikkust ilustavaks. See, et materjalidest kaks kolmandikku on adresseeritud üliõpilaskonnale ja et ühiskondlikest organisatsioonidest on leheveergudel kõige enam sõna antud komsomolile, ei ole üldsegi mitte puudus õppejõudude silmis, kes loodavadki ajalehest leida just üliõpilasteemalisi artikleid.

Maitsete suhtes, nagu võiks ka oletada, on üliõpilastel ja õppejõududel lahkuminekuid. 1969/70. ja 1970/71. õppeaastal esinenud ajaleherubriikidest olid üliõpilaste seas loetavamad teated, ühiselamuteema, ilukirjanduslik omalooming, sealhulgas satiir ja ilukirjanduslikud tõlked, EÜE, *Acta diurna*, rahvusvaheline üliõpilasliikumine, rektori käskkirjad ja sport; õppejõudude aga nädalakroonika, *Acta diurna*, ülikooli ajalugu, teated, «Sõna on professoril», rektori käskkirjad, «Meil on külas», «Teadus ja tänapäev», rahvusvaheline üliõpilasliikumine, vilistlasteemad ja kirjanduslik omalooming.

Mida peeti nimetatud perioodil ajalehe põhipuuduseks? **Liiga vähe leitakse käsitletavat teravaid aktuaalseid probleeme, peaaegu üldse ei ole antud üliõpilastele teadmisi isikliku elu korraldamiseks.** 60% üliõpilasi arvab, et ajaleht ei ole täitnud oma põhifunktsiooni, see on, ei agiteeri ega integreeri, ei ole ülikoolipere ühendaja lahendust vajavate probleemide arutamisel. Temaatiliselt on ajalehes üliõpilaste arvates liiga napilt kajastunud üliõpilaselu mujal maailmas, üliõpilaste kirjanduslik omalooming, teaduse saavutused ülikoolis. Harva on tutvustatud TRÜ teadlasi, harvad on ka meelelahutuslikud artiklid, noore spetsialisti käekäiguga seotud küsimustele ja vabariigi teistele kõrgematele koolidele pühendatud kirjatükid. Õppejõudude meelest peaks ajaleht rohkem ruumi leidma noore spetsialisti muredele, üliõpilaselule mujal maailmas, väljaspool ülikooli töötavate vilistlaste tegevusele, õppejõu ja üliõpilase vahelistele suhetele, NSV Liidu teiste kõrgemate koolide elule. **Nii üliõpilane kui õppejõud sooviksid senisest tunduvalt rohkem lugeda ametiühingu ja ELKNÜ TRÜ komitee materjale, samuti tööst ÜTÜ ringides.** Ollakse arvamusel, et kõige nõrgemini on «TRÜ» peegeldanud üliõpilaselu kursuse ja grupi tasemel ja kahevahel selle suhtes, kas ajaleht ikka peaks kommenteerima välispoliitilisi sündmusi või mitte.

Pidepunkte ja uusi ideid andis uurimus rikkalikult.

Mida oleme teinud puudustest lahtisaamiseks ja mida kavatseme teha? Ülikooli ajaleht ei saa vist kunagi olla päris ülikoolisisene, kuigi see joon võib ja peabki domineerima. Seepärast alustades noore spetsialisti muredest, vilistlasprobleemidest, meie teadlaste saavutustest ja lõpetades üliõpilastega vabariigis, meie maal ja mujal maailmas, tahame näidata, kuidas meie ülikool funktsioneerib kõrgema hariduse üldises süsteemis.

Noore spetsialisti ees seisvate küsimuste, õppejõu ja üliõpilase vaheliste suhete, üliõpilase kasvatamise ja tema isikliku elu korraldamise teemadel loodab ajaleht senisest rohkem abi saada ülikooli pedagoogikakateedrilt, kommunistliku kasvatuse ja sotsioloogia laboratooriumidelt. Selles valdkonnas on meie kitsaskohad eriti tuntavad ja — olgu me kõik kümne asjaga koormatud — olgem ülikooli patrioodid ja ärgem unustagem omagi ajalehte!

Vilistlastega kontakti loomine osutuks vahest kõige viljakamaks osakondade komsomolibüroode ja kateedrite vahelises koostöös. Kateedrid võiksid soovitada, kellel vilistlastest on praegustele üliõpilastele, eriti lõpetajatele, kõige rohkem öelda, komsomoliorganisatsioon aga kindlustaks sideme meie ja vilistlaste vahel. Seni oleme lootnud vilistlastele endile, kuid taoline omainitsiatiiv, kuigi väga rõõmustav (näit. vt. **«Kohtumine kurgukliinikus»**, «TRÜ» nr. 7, 1972) on kahjuks olnud liiga juhuslikku laadi.

Ülikooli teaduse ja tuntud teadlaste tutvustamist peame osavamalt seostama juubeliartiklitega. Viimaste rohkus viis vahepeal juba otsusele neid piirata. Juubelikirjutised kippusid jääma ühetoonilisteks. Ometi on väljapaistva inimese sünnipäeva, teadusliku saavutuse või lihtsalt tema isiku tutvustamiseks rohkem võimalusi kui neid kätkeb poolametlik elulookirjeldus. Alati on ju huvitavam lugeda intervjuud või asjaosalisega veedetud episoodi kirjeldust, milles kõrvuti teaduslike saavutustega ilmneksid ka vestluskaaslase väärtused inimesena, tema tõekspidamised ja maailmavaade. Ka juubilaride fotod võiksid ilmekamad olla.

Sidemete tugevdamist vabariigi teiste kõrgemate koolide ajalehtedega ja materjalide vahetamisest on juttu olnud päris palju (näitena vt. «Kaks päeva Nelijärvel», «TRÜ nr. 12, 1972), niisamuti nagu ühtse vabariikliku üliõpilaslehe võimalikust asutamisest. Siin on omad raskused, mis ootavad kõigepealt põhimõttelist lahendamist.

Üliõpilasliikumisega ja kõrgema kooli eluga kurssiviimiseks meie maal ja mujal avasime rubriigi «Alma Mater». Lisaks tõlgetele, reisimuljetele, vestlustele TRÜ-d külastanud noortega ja muudele vormidele on meil plaanis ülikooli tutvustavate materjalide vahetamine kõrgemate koolidega NSV Liidus ja välismaal. Takistuseks on seni olnud mõningase materjali puudumine meie oma ülikooli kohta emakeeleski, rääkimata vene või inglise keelest. Arvame aga, et sellest pidurdusest saame ühistes jõupingutustes partei- ja komsomoliorganisatsiooniga üle.

Nüüd nõndanimetatud siseküsimustest. Ajaleht on tegutsenud tihedas koostöös rektoraadi ja kõigi kolme juhtorganisatsiooniga, mis on ka loomulik. Kõige vahetum on olnud side komsomolikomiteega, senisest veelgi korrapärasemalt loodame saada informatsiooni ametiühingu- ja parteikomiteelt. Kui meil ei ole eraldi rubriike «Komsomoli elu» või «Ametiühingu elu» ja kui pealkirja «Partei elu» ei kohtagi liiga sageli, ei tähenda see veel, et meie lehes ei ole kajastunud nende organisatsioonide tegevus. On ju ülikooli kõigi suuremate ettevõtmiste koordineerijaks ja innustajaks meie parteiorganisatsioon. Just rubriigis «Partei elu» on tihti rohkem leidunud üldsõnalisust kui sisukaid probleemiasetusi. Kuigi osa konkreetseid probleeme kuulub organisatsioonisisesele arutlusele, leidub alati võimalusi nende lahtimõtestamiseks laiema avalikkuse ees. On lihtsalt vaja lahti saada leigest kaelast ära saamise soovist.

Mõistagi on ülikoolielus rohkesti teisigi sündmusi, mis ajalehe rubriiginimetuste alla ei mahu: ootamatult üleskerkinud probleemid, kas seoses õppetööga, majandusmuredega, distsipliiniga või muuga, nende vastukajad (nagu näiteks kaks kiiret reageeringut vt. «TRÜ» nr. 16 ja nr. 17 1972).

Käesoleva aasta suurtähtpäeva — NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva — oleme tähistanud portreedesarjaga TRÜ-s õppivatest NSV Liidu teiste rahvuste esindajatest. Kavatseme sarja jätkata ja ootame muidugi kaastööd teilt ja soovitusi, soovitusi.

Üks tähtsamaid koostisosi meie ajalehes on üliõpilaste kirjanduslik ja kunstiline omalooming. Ja kus mujal peaksidki esimesed kirjaproovid trükivalgust nägema kui mitte oma ajalehes? Sõbrad, «Krapp» ootab teie luuletusi, jutte (ehk ka lühiromaane?), arvustusi, tõlkeid, naljalugusid, joonistusi, karikatuure — ühesõnaga kõike, millega te tahate ennast väljendada, ennast teistest ja teisigi endast osa saama panna!

Ja üldse, kirjutage meile ise rohkem! Kirjutage oma elust ühiselamus, loengu- ja eksamielamustest, EÜE-st, tööst ÜTÜ ringides, sellest, mida teete vabal ajal, millest räägisite kohvikus, matkadest, ekspeditsioonidest, huvidest, olümpiamängudest, kõigest, mis sisustab teie elu siin ülikoolis nende nelja, viie, kuue või seitsme aasta jooksul ja mis võiks teistelegi huvi pakkuda. Tooge meile uusi mõtteid, värsked ideid! Sotsioloogialaboratooriumi uurimuse järgi ei ole 87% teie hulgast meile kunagi kaastööd teinud, 70,8% teie seast arvab end mitte olevat võimeline meile kirjutama. Meie seda ei usu! Kui loo valmis saate, tooge ise ära (peahoone, ruum 302, tel. 41-20/353), ja kes meist, ajalehe tegijaist siis kohal just on, ikka oleme valmis teiega juttu ajama. Tulge siis kindlasti!

Toimetus.

Suvi telefilmis

Usun, et ma pole esimene ega viimane, žurnalistikaüliõpilane, kes valib oma suvise praktika kohaks Eesti Televisiooni. Ilmselt ahvatleb kõiki elav töö ja võimalus olla peaaegu alati seal, kus toimub midagi tähtsat ja huvitavat.

Kui täpsem olla, siis töötasin ma üle kuu aja stuudios «Eesti Telefilm». Kuigi mõlemad nimed sisaldavad sõnaosa tele- ja mõlemad asutused mahuvad veel ühte majja Lomonossovi tänaval, eksisteerib «Eesti Telefilm» juba 1965. aastast iseseisvana. Ka töö spetsiifika erineb tublisti «elavast televisioonist».

Läksin juuni lõpus telemajja eelluuret tegema ja sattusin juba tunni aja pärast töökeerisesse. Kõik oli nii uus ja kaasakiskuv, et nädala pärast oma kursusekaaslast kohates, kes oli alles Tartust viimaselt eksamilt tulnud, tundus ta mulle kui mitte marsielanikuna, siis vähemalt väga kauge ja unustatud kaasvõitlejana.

Õnneks leidus selline film, mida just minu saabumise päeval alustati.

Filmigrupp pidas oma esimest koosolekut. Minu tutvustamistseremoonia käis imekähku. Kohe teatati ka seda, et teietama hakkame siis, kui film valmis saab — praegu pole aega.

Tegelikult oli grupil käsil korraga kaks filmi: üks koolinoorte tantsu- ja laulupeost ning teine koorifestivalist «Tallinn-72». Kui esimest filmi vändati, siis pidi paralleelselt teise võtteid ette valmistama.

Režissööri assistendina tuli mul hoolitseda selle eest, et filmivõtted toimuksid režiistsenaariumi järgi pluss veel paljud organisatoorsed tööd.

Peale selle hoidsin igal võimalikul juhul kõrvad ja silmad lahti, et teada saada, kuidas siis jõuab film paberilt teleekraanile. Algul oli raskusi isegi jutust arusaamisega. Kui räägiti, et sõidame Preesi, siis tähendas see filmimiseks vajaliku tehnika toomist Preesi tänaval asuvast hoonest, sest telemajja see enam ei mahtunud: kui räägiti, et filmime kas «Rodina» või «Konvosega», siis tähendas see erinevaid kaameraid jne. jne.

Huvitav oli vaadata, kuidas paari päevaga moodustub tugev kollektiiv, kellel on ühine eesmärk: teha kõik selleks, et film õnnestuks.

Töö oli pingeline. Mõnikord 10— — 12 tundi päevas. Juhtus ka seda, et närvid ütlesid üles, eriti nendel, kellel lasus materiaalne vastutus. Aga ikka leidus mõni naljahammas, kes suutis hea sõnaga kõik jälle paika panna: lõpuks aga see häälekõrgendajagi ei muretsenud muu kui filmi kordamineku eest.

Kuigi režissööri assistent pidi tegema kõik, et film enam-vähem stsenaariumi järgi läheks, siis päikese väljameelitamisega vajalikul hetkel poleks vist kogenumgi šamaan hakkama saanud. Tuligi filmida ka ilma päikeseta — värvifilm kipub siis sinakat tooni võtma — uut tantsupidu poleks meie jaoks ju korraldama hakatud.

Enam muret kui pilvine taevas valmistasid laste tuimad näod. Suurte plaanide jaoks võtsid operaatorid appi lihtsalt grimassid, et mõnigi naerunägu kaadrisse jääks. Ei oska öelda, kas lapsed olid väsinud pikkadest proovidest, kus ühte tantsu pidi kolm või rohkemgi korda uuesti tantsima, või olid tantsujuhid mõelnud rohkem publiku silmarõõmu kui väikeste tantsijate eneste peale.

Jäi veel viimane lootus saada meeleolukaid plaane mudilasi filmides. Kuid ka neil oli juba jõudnud tekkida arusaamine, et kui filmitakse, siis peab olema hästi tõsine, korralik ja pungis silmadega kaamerasse vahtima. Kui keegi polnud veel filmimehi märganud ja vaatas näpp suus ringi, siis sai ta

(järg lk. 3)

Kristjan Jaak Petersoni mälestuseks

Kr. J. Petersoni mälestuseks avati tema 150. surma-aastapäeval 4. augustil, Riias endise kubermangugümnaasiumi seinal mälestustahvel eesti sõnameistrile. See on valge kivitahvel luuletaja näopildi, autograafi, sünni- ja surma-aasta ning läti- ja venekeelse tekstiga «Selles hoones elas 1815—1818 eesti luule rajaja Kristjan Jaak Peterson». Mälestusmärgi valmistas kujur A. Mölder.

KRISTJAN JAAK PETERSONI

PÄEVIKUST

Mul oli palju sõpru, aga talupojakuuega tõde võttis nad ära minu käest. Ehk sagedasti küll inimesed ütlevad: «Meie ei vaata mitte kuue pääle, vaid selle pääle, kes kannab teda,» siiski oma südames nad mõtlevad: «Ilus kuub on ikka parem kui sant kuub».

* * *
*

Kalliks pidama oma aega olen palju inimesi õpetanud.

* * *
*

Kord ütles minu õde, kui ta veel lapsukene oli: «Kui inimestel taevas on, siis peab loomadel ehk elajatel ka taevas olema, sest neil on ju ka hing sees».

Teinekord ütles ta: «See ei ole ju mitte tõsi, et maailm on loodud, sest mis oli siis enne maailma? Oleks enne maailma vesi olnud, kust siis see vesi tuli?»

Seda ütles üks lapsuke ja tähtsad kirjutajad näitavad seda kõige suurema vaevaga.

* * *
*

Kui ma Riia linnas olin, tuli üks sõber meie maalt, tubakat ligi tuues, mis sääl oli kasvanud.

Seda tubakat, sest et ta meie maalt oli, tarvitasin ma ainult pühapäevalt

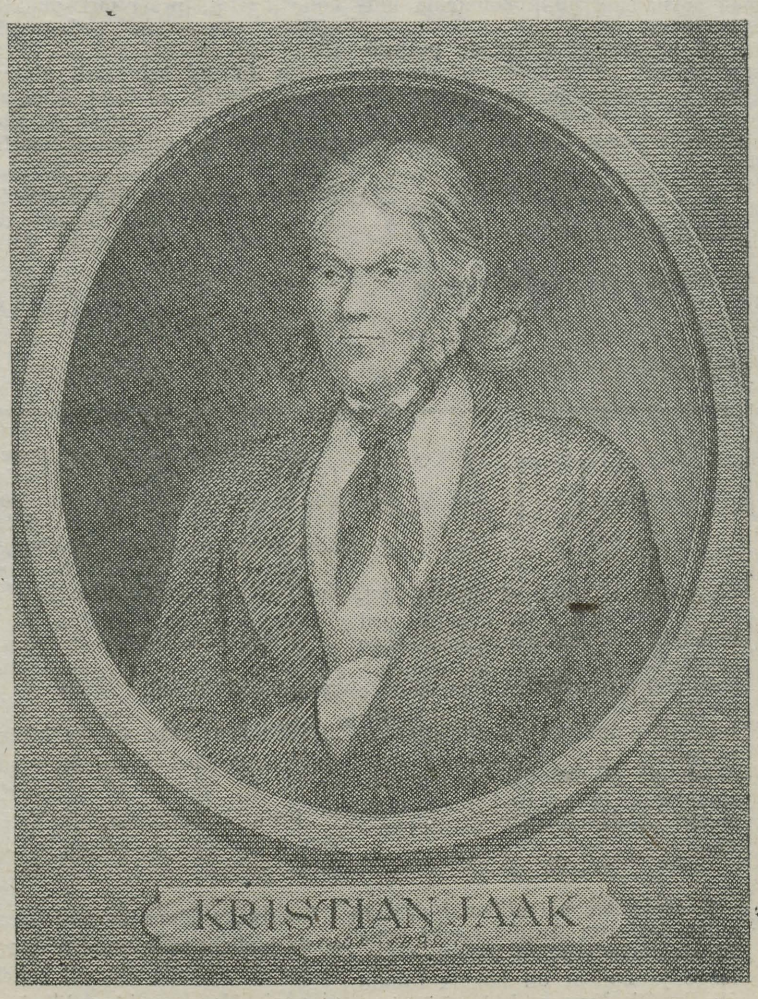

Karl Tael Kristian Jaak Peterson (Vaselõige) 1961. a.

Mööda mägiteid ja orge

Epp Tonka

1

Ligi kaks tuhat kilomeetrit rongisõitu on jäänud selja taha. Alustame oma rännakut Kirovskist. See noor, praegu 38,5 tuhande elanikuga linn on oma sündimise eest tänu võlgu apatiidile. See mineraal on inimestele juba ammu tuntud. Tema kreeka algupäraga nimetus tähendaks tõlkes «eksitus». Looduses leidub värvitut, rohelist, helesinist, kollast, roosat ja musta apatiiti, ja esimesed uurijad ei osanud tema kristalle teistest mineraalidest eristada.

Hibiinides on apatiidi suurim leiukoht maailmas. 1920. aastatel rajati siin esimesed kaevandused. Praegu ühendab S. M. Kirovi nimeline kombinaat «Apatiit» endas neliteist apatiiti töötlevat ettevõtet, kus töötab üle viieteistkümne tuhande inimese.

Kirovskit ümbritsevad igast küljest mäed.

Kohendame viimast korda seljakotte ja seame sammud kuulsate mustade mägede poole. Ees ootab terve nädal rännakut mööda Hibiinide kiviseid nõlvu ja orge, enne kui jõuame järgmisse asustatud punkti, väikesse kaevandusasulasse Ilmasse.

Esimesed kilomeetrid tunduvad kogu matka kõige raskematena. Selg pole harjunud viimse võimaluseni täistuubitud seljakotiga, jalad on matkasaabastes kohmakad. Kuigi kella järgi peaks olema õhtu, kõrvetab päike armutult ja juba esimeses peatuses on selg läbimärg. Nagu polekski polaarjoone taga, vaid hoopis kuskil lõunas.

Otsime läbipääsu üle Loparski kuru, mis asub Kukisvumtšorri ja Jukspori ühinemiskohal ning ühendab Tuljoki orgu Loparski jõe ülemjooksuga. Kurul on klassikaline rübi, mille kõrgus on umbes kuussada meetrit.

EPP TONKA foto.

Otkuda võ? ehk põhjapõder polaarsokikestes.

Ronime ettevaatlikult mööda paljaid kive, millest enamus on lahtised ja teravate servadega. See, mis eemalt vaadates paistis paraja killustikuna, osutus vähemalt seljakotisuuruste rahnudega kivikülviks.

Eespool välgub midagi valget. Lumi! Igaüks haarab pihutäie, et jahutada pingutusest ja kuumusest higist nägu.

Kurust laskumine läheb suurema vaevata ja üsna kiiresti. Laagripaiga leiame Tuljoki ääres. Tuljok on üks suuremaid jõgesid Hibiinides. Ta saab alguse Kukisvumtšorrilt ja suubub Umbjärve. Suvel on Tuljok tavaliselt veerikas. Meil aga õnnestub sellest ja hiljem ka paljudest teistest jõgedest kuiva jalaga üle minna, sest jõgi on kahanenud kitsaks nireks kivide vahel. Kirovskis kuulsime, et vihma pole tulnud rohkem kui kuu aega ning seetõttu on igal pool vesi madal.

Sööme parajasti õhtust, kui puude vahelt ilmub välja grupp matkajaid. «Tere! Head isu!» — «???»

Ei, tegemist pole siiski eestlastega. Need on riialased, kes on päeval jõe ääres laagris olnud ning jätkavad teekonda öösel, mil õhk pole enam nii palav. Muidugi, pimedust pole tarvis karta, sest päike veel täielikult looja ei lähe. Kuigi pole enam päris polaarkeskpäev, on öösel juuli lõpus ühe-kahe ajal niisama valge kui meil kodus kell üheksa õhtul.

Järgmisel päeval alustame tõusu Kukisvumtšorrile — kõige suuremale mäemassiivile Hibiinides.

Hibiinides ja ka Loujärve tunduril on peaaegu kõigil mägedel ja jõgedel lapi- või pomoorikeelsed nimed. «Kukis» tähendab lapi keeles «pikk», lõpp «-tšorr» mäemassiivi tasase tipuga, «-jok» jõge, «-uum» orgu koos jõega. Niisiis: Kukisjok — pikk jõgi, Kukisvum — Pika jõe org, Kukisvumtšorr — Pika oru mägi.

Enne kui jõuame Pika oru mäe tippu, kulub mitu tundi. Tõuseme mööda kiviklibuga kaetud järsku nõlva. Jalad väsivad ruttu, otsides kindlamat toetuspunkti. Mingit tahtmist pole tuldud teed uuesti alla libiseda ja mõne olulise ihuliikme võrra vaesemaks jääda.

Üles vaadates tundub kogu aeg, et lõpuni on vaid sadakond meetrit. Otsid silmadega mõne suurema rahnu, mõtled, et kui selleni jõuame, oleme kindlasti juba üleval, kuid... Siin need mäed meid petavadki. Jõuad sinna, kus arvasid tõusu lõppevat, märkad imestusega, et ees on veel teist nii palju maad ja veel mitu korda. Mööda mäekülge ronides ei paista üldsegi kogu nõlv: silmadega suudad haarata vaid paarsada meetrit ja juba puutub taevas maaga kokku.

Tipul puhub külm tuul, mis tuleb Kukiskvumtšorri lumelaikudega kaetud idatsirkuselt. Tõmbame selga tuulepluusid, mis teel maha ajasime.

Siit ülevalt näeme viimast korda Loparski kuru ja Tuljoki orgu. Juba õhtul nad enam ei paista.

(Järgneb)

ELLEN AARE

Suvi telefilmis

(Algus lk. 2)

kohe kaaslaselt müksu — ja väärtuslik plaan oligi läinud.

Koorifestivalil oli selle poolest parem: konkurentsipalavikus ei pandud surisevaid kaameraid tähelegi.

Mitmete filmimispaikade eest — nagu rongkäigu kõrval sõitev lahtine auto, hotell «Viru» katus, Komsomoli staadioni tribüüni katus — tuli võidelda konkureerivate gruppidega. Tantsupidu filmisid peale meie veel kaks gruppi telefilmist, «Eesti Televisiooni» otseülekanne, AK, ««Tallinnfilm», Soome telefilmi grupp. Peale selle olid veel ajalehtede fotograafid ja raadioreporterid. Mis saaks, kui kogu see hulk seaks end sisse tantsuplatsile või laululavale!

Raskusi oli ka publiku filmimisega, sest ikka oli tung pidustustele suur, peoplatsid nööridega piiratud ja korravalvurid piletiteta sissetungijaid takistamas. Sageli oli võimatu isegi korravalvuri juurde läbi murda, et selgitada talle, mida me vajame.

Kunagi olnud ühed operaatorid nii kavalad, et võtnud publiku plaane ja kasutanud neid aastaid mitmes filmis. Juhtus aga nii, et kaadrisse oli jäänud abielupaar, kes mõne aja pärast läks lahku, siis abiellusid abikaasad uuesti. Iga kord kui seda plaani näidati, tekitas see vastseis perekondades kurje kahtlustusi.

Kui võtete vaheldusrikkad päevad lõppesid, ootasid režissööri pikad tunnid montaažiruumis, kus väikesel ekraanil tuli ikka ja jälle läbi vaadata tuhandeid meetreid musta materjali, et me saaksime veeta mõnusa pooltunni televiisori ees.

Kindlasti on ka paremaid suvevaheaja veetmise võimalusi, kuid ma ei kahetse põrmugi, et kulutasin päikesepaistelised päevad just sellele tööle ja tulen ülikooli ehk veidi vähem pruunina.

ELLEN AARE

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Mõni päev pärast ülikooli avamist kutsus haldusprorektor prof. G. Rägo mind enda juurde ja ütles: «Kui Nuut käis aktusel kõnet pidamas, oli meil rektoraadis jutuajamine, kus ta muuseas nimetas, et sinu ametikoht ei vasta kaugeltki sinu haridusele. Ta selgitas, et Nõukogude Liidu kõrgemates koolides on majandusjuhataja väike käsundusametnik, kel piisab kasvõi kuueklassilisest haridusest. Sina oled aga füüsika magister (kodanlusaegsed teaduslikud kraadid atesteeriti ümber 1946—1949. a. vahel), kes võiks kaasa rääkida ka rektoraadi koosseisus, mitte aga sekeldada töö- ja voorimeestega. Me otsustasime sind määrata minu otseseks abiks. Vastava käskkirja kirjutab rektor lähemal ajal alla. Ka minul on see tähtis, sest minu äraoleku ajal võid sa mind asendada ja majandusaparaadi liinis ka käskkirju alla kirjutada (sel ajal keegi meist ei teadnud, et mitte a b i d, vaid a s e t ä i t j a d on täisvolilised asendajad oma ülemuste äraoleku ajal).

Nii saigi minust TRÜ haldusprorektori abi. Tööülesanded jäid endisteks — palk samuti — juurde tulid vaid pikad istumised rektoraadi koosolekutel. Minu alluvad isegi ei teadnud sellest «metamorfoosist». Lõppeks töö on töö ja missuguse sildi all seda tehakse, oli mulle täiesti ükskõik.

9. detsembril tekkis minu märkmikku lakooniline sissekanne: «Sm. Habermanni asjade siiavedu».

Detsembri keskpaiku vuraski ülikooli veomasin H. Habermanni «vara» ära tooma. Seda polnud kuigi palju. Aga Rahvakomissaride Nõukogust talle antud «kaasavara» oli kaunis mahukas ning tol ajal erakordselt kõrge väärtusega. Auto tõi ülikoolile N liitrit vedelikku, mida arstid retseptidel tavaliselt märgivad nimetusega spir. vini. Tol ajal oli see võimsa ostujõuga «valuuta».

Sõjatingimustes olev raha oli kaotanud oma kunagise hiilguse ning võimu. Marss nõudis oma altarile rõhuva osa nii tööstuse- kui põllumajanduse toodangust. Tsiviilsektorile eraldatav osa oli suhteliselt väike ning ei vastanud kaugeltki üldisele palgafondile. Olukorra tegi veelgi keerulisemaks tohutu hulga valeraha käibele paiskamine fašistide poolt mahajäetud agentuuri kaudu (nn. operatsioon «Bernhard» — majandusliku sõja üks võtetest).

Raha eest sai osta vaid «tšekikraami.» Vabaturul oli rahal n.-ö. «astronoomiline väärtus». Nii näiteks oleks koristaja võinud seal osta kogu oma kuupalga eest tosina mune, ülikooli dotsent aga ... 3 kg suhkrut jne.

Detsembri keskpaiku oli sadanud juba niipalju lund, et puid võis regedega vedama hakata. Nii saimegi ühel heal päeval Maakonna Täitevkomiteest teada, et 20. detsembril tulevad küüdi korras esimesed puukoormad kohale, olgu aga töötasu maameestele valmis. Nüüd kutsus H. Habermann mind enda juurde ning selgitas: «praegu meil ei ole veel olemas kolhoose ega sovhoose, keda võiks kohustada küüdi korras puid linna vedama. Individuaaltalude pidajad olid aga okupatsiooni ajal nii kavalaks läinud, et sakslased vaatamata ränkadele surveabinõudele (hobuste konfiskeerimine, suured rahatrahvid, koonduslaagritesse paigutamised jne.), ei suutnud isegi 50% ettenähtud puudest küüdi korras välja vedada. Aga siis ei hoolitud ei arstitõenditest ega millestki muust. Mida võib nüüd loota, kui arsti poolt antud haigustõend on kangem kui pühakiri! Küllap nad neid tõendeid oskavad välja nuruda ja ülikool jääb ikkagi küttest ilma. «Individualistide» patriotismile praegusel etapil meie toetuda veel ei saa. Annan oma «kaasavarast» 200 liitrit «valuutat», pakkuge lisaks ametlikule rahalisele tasule kahe koorma eest «preemiaks» asunik piiritust.[1] See «rohi» ravib küüdimehi terveks kiiremini kui kõik arstid kokku!»

200 liitrit — 800 «asunikku» — vähemalt 1600 koormat puid. Esialgu saab kõik õppehooned soojemaks (mitte veel soojaks) kütta. Kui aga nimetatud spir. vini kogusele lisada juurde 40 liirtit aqua destillata, teeks see täiendavalt veel ca 150 «asunikku» (piirituse ja vee segamisel segu ruumala veidi kahaneb) ehk veel 300 koormat puid.

Öeldud — tehtud! Kes seal ikka aru saab kas piirituse kangus on 96° või 80°. «Mäe pisaratest» (midagi 28° ümber)[2] oli meie «piiritus» igal juhul mitu korda kangem.

Määratud päeval olin keskpäeva paiku peahoone õuel. Paarikümneliitrine pudel ilutses vastaval alusel, topsik ja lehter kõrval. Varsti jõudsid kohale ka esimesed küüdimehed — kõigest 8 koormat puid.

Imelised on issanda teed...

Dotsent Anatoli Miti mälestusi

«Kuhu puud maha ajada»? küsis mornilt üks meestest. «Visake siia ukse lähedale maha. Aga mehed kas teil pudelid on kaasas?» — küsisin küüdimeeste käest.

«Mis kuradi pudelisi siin veel tahetakse?»

«Ei noh, ikka premeerimiseks kül-

[1] Kodanlusaegse rahva terminoloogia kohaselt «asunik» oli 1/4 liitrit ja «riigivanem» — 3/4 liitrit viina. 1/2-liitriseid pudeleid ei kasutatud.

[2] Okupatsiooniaegset lahjat viina nimetati rahva seas «Mäe pisarateks».

ma ilma puhul. Kes kaks head koormatäit ära toob, sellele asunik soojarohtu — puhast piiritust! Kodus võite parajaks tempida nii nagu keegi ise tahab.

«Ohoh, no aga mispärast seda enne ei öeldud. Meie tulime kõik ühe koormaga. Pudeleid kah ei ole.»

«Ega midagi, paneme nimed kirja — tulete teise koormaga — premeerin kohe. Aga praegu annan topsist rüübata».

Juba järgmisel päeval toodi 22 koormat. Toojate hulgas olid ka eelmise päeva küüdimehed. Mõned tulid juba kahe koormaga ja tühja pudeliga. «Ühe koorma meeste» nimed pandi kirja järgmise koorma toomiseni. Tuli alustada ehtsat raamatupidamist.

Päevast päeva kasvas küüdimeeste arv. Peahoone värava taga kujunesid pikad «killavoorid» (mõni päev kuni 80 koormat). Osa toojatest suunati ülikooli teiste hoonete juurde, samuti ka ühiselamutesse.

Puude vedamise «aktsioonis» osutas asendamatut abi meie Varustusosakonna töötaja A. Valmet, kes eriharidusel oli metsateadlane ja selle tõttu isiklikult tuttav peaaegu kõigi metsaülematega. Nende kaudu sai ta pidevalt andmeid, kust võib saada eelmisel talvel ülestöötatud, kuid seni veel väljavedamata puid.

Jaanuari esimesel dekaadil köeti juba kõikjal õpperuume, köeti kokkuhoidlikult, kuid tõsiselt külmetada ei tulnud enam kellelgi. Kõige täbaramas olukorras oli suur õppehoone Vanemuise tän. 46, kus keskküte oli lahingute käigus osaliselt purustatud. Vajalike materjalide puudumise tõttu ei olnud võimalik seda kiiresti korda seada.

Jaanuari teisel poolel olime küll küttekriisist üle saamas, kuid tekkis «valuutakriis». Et H. Habermann oli komandeeringus, siis pöördusin suure kiiruga meie farmatseutide «patriarhhi» prof. N. Veiderpassi[3] poole — laenaku 80 liitrit piiritust. Lootsin sellega kuni H. Habermanni tagasitulekuni välja tulla, et siis N. Veiderpassile võlg tasuda. Aga võta näpust. Paari päeva pärast ilmus ülikooli mingi kontrollbrigaad, kes hakkas uurima äsjast inventariseerimist. Üks brigaadi liikmetest asus selgitama bensiini, piirituse ja eetri kulutamist. Bensiiniga oli kõik kombes, eetriga polnud mul mingit pistmist, aga N. Veiderpassil ilmus 80 liitrine piirituse puudujääk. Selle eest oli tal näppude vahel minu allkiri vastava koguse saamise kohta. See allkiri rändas nüüd komisjoni kätte, kes mind varsti «kohvile kutsus».

«Siin on Teie allkiri piirituse vastuvõtmise kohta prof. Veiderpassilt. Milleks Teie vajate piiritust ja kus säilitate?».

Seletasin, et talviste külmadega poleks talumehed ainult mõnerublase päevatasu eest tulnud ülikoolile kütet vedama. Kütte puudumisel oleks võinud õppetöö seisma jääda. Sellele järgnevaid tagajärgi ei olnud raske ette aimata.

«Nii siis käis Teil piiritus bensiini eest, mis kaeramootoreid liikuma pani. Aga kas Teie ise ka kummutasite endale seda «bensiini» sisse?» — küsiti irooniliselt.

«Kummutasin küll! Kes suudakski päevast päeva vastu pidada, õiendades puukoormatega krõbeda külma käes, kui ennast seestpoolt ei soojendaks!»

Komisjon vaatas mulle otsa niisama tähendusrohkelt[4] nagu kuulsad psühhiaatrid kunagi vaprale sõdur Šveijkile, kui see hüüdis neile: «Minu härrad, elagu keiser Franz Joseph I».

Mida nad pärast omavahel arutasid, kes seda küll teab, aga mõne aja pärast käskis haldusprorektor G. Rägo mul ülikooli kassasse maksta viivitamatult 72 rubla bensiini puudujäägi katteks!

Kui Kaana pulmas olevat Jeesus vee viinaks muutnud, siis minu osaks sai viina muutmine bensiiniks! Ainult et Jeesusel ei olnud vaja oma «ime» eest veeringutki maksta, mina aga pidin oma «ime» eest tervelt 72 rubla letile laduma!

[3] Prof. N. Veiderpass suri 2. mail 1971. a.

[4] Piirituse ebaseadusliku kulutamise puhul oli ette nähtud kuni 10 aastat kinnipidamist «meeltparanduslikes» kohtades.

Zooloogiamuuseum 150-aastane

7. augustil möödus 150 aastat Tartu Ülikooli Zooloogiamuuseumi asutamisest. Kirjade järgi kinnitati 26. juulil (u. k. j. 7. augustil) 1822 loodusteaduste kabinetist eraldatud zooloogiakabineti esimeseks direktoriks zooloogiaprofessor Johann Friedrich Eschscholtz. Erialalt arst, oli Eschscholtz oma aja tunnustatumaid zoolooge, kes võttis kahel korral laevaarstina ja loodusteadlasena osa Tallinnast pärineva maadeavastaja Otto Kotzebue ümbermaailmareisidest, kust naases rikkalike kollektsioonidega zooloogiakabineti tarbeks. Paraku hävis 1829. aasta tulekahjus suur osa zooloogiakabineti sisustusest. Kaks aastat hiljem suri prof. Eschscholtz, olles vaid 38-aastane. Hoogsalt alanud zooloogiline uurimistöö soikus peaaegu 13 aastaks, sest sel ajavahemikul juhatasid zooloogiakabinetti zooloogiast vähe huvitatud teiste erialade professorid.

Alles siis, kui 1843. aastal loodi zooloogiakateeder ja selle esimeseks professoriks kutsuti Königsbergist zooloog Adolf Grube, hakkas töö zooloogiakabinetis uuesti elavnema. Zooloogiakabineti täiendamine jätkus ka pärast A. Grube lahkumist 1856, kui kabinetti juhatas kahe aasta vältel kohaliku päritoluga andekas zooloog Hermann Asmuss. Pärast prof. Asmusse surma asus 24 aastaks tema kohale läti päritoluga zooloogiaprofessor Gustav Flor. Flor oli entomoloog-süstemaatik ega pooldanud Darwini ideid. Zooloogiakabineti töös saabus pikk seisu-, isegi langusperiood.

Täiesti uue suuna lõi zooloogiakabineti töös prof. Max Braun, kes töötas seal vaid kolm aastat (1883—1886). Ta rajas uue embrüoloogilise ja võrdlevanatoomilise ekspositsiooni ning kujundas zooloogiakabineti ümber zooloogiamuuseumiks tänapäeva mõistes. Uus kolm ja pool aastakümmet kestev mõõnaperiood Zooloogiamuuseumi töös saabus 1886. aastal, kui direktori kohale asus zooloogiaprofessor Julius Kennel. Kuid prof. Kennel oli rahvusvaheliselt tunnustatud teadlane ja paljude entomoloogiat ja mereselgrootuid käsitlevate tööde autor. Kaasajalgi on tema «Palearktiliste mähkurlaste atlas» ületamata oma suurepäraste värvitahvlite tõttu, mis on põhiliselt prof. Kenneli enda joonistatud.

Esimese maailmasõja keerises hävis teistkordselt suurem osa Zooloogiamuseumi kogudest, kuigi need olid evakueeritud Voroneži. 1920. aastal asus Zooloogiamuuseum ülikooli peahoone vasemast tiivast oma praegustesse ruumidesse. Muuseumihoone valmis küll juba 1915. aastal, kuid oli vahepeal sõjaväe haiglaks. Oma uksed rahvale avas Zooloogiamuuseum esmakordselt 1922. aastal. Sellest aastast alates kuni 1948. aastani juhatasid Zooloogiamuuseumi vaheldumisi prof. Johannes Piiper ja prof. Heinrich Riikoja. Uuendati unarusse jäetud ekspositsioon, muretseti juurde uusi kappe ja vitriine, täiendati õppekogusid, sisustati desinfektsiooni- ja matseratsiooniruumid, vahetati publikatsioone paljude välismaiste zooloogiliste asutustega. Noil muuseumi hoogsa kujunemise aastail valmistas kaavikuid oma ala suur meister Mihkel Leppik ning kogusid ja ekspositsiooni korrastas tuntud linnuteadlane, paljude teaduslike brošüüride autor Mihkel Härms. Enne Suurt Isamaasõda oli Zooloogiamuuseumi kolmes saalis eksponeeritud 167 kappi umbes 630 m² vaatepinnaga. Külastajate arv aastas ulatus 10 000—15 000 inimeseni.

1944. aastal hävis sõjatules õuel olev fondide hoone koos väärtuslike märgpreparaatidega. Muuseumi esimese saali ekspositsioon sai kannatada mürsukildudest.

Viimastest sõjapurustustest taastati Zooloogiamuseum prof. E. Kumari initsiatiivil ning avati uuesti 26. septembril 1946. aastal.

Praegu on muuseumi fondides umbes 200 000 eset, neist ligi 5000 eksponeeritud. Nii fondid kui ekspositsioon on eeskätt õppebaasiks bioloogiaüliõpilastele, kuid võimaldavad ka kõigil teistel loodushuvilistel tutvuda loomariigi mitmekesisusega ja meie zooloogiauurimise 150-aastase ajalooga. Praegu külastab Zooloogiamuuseumi aastas umbes 27 000 inimest.

Zooloogiamuuseumi 150 aasta juubelit tähistatakse 9. septembril algusega k. 10 aulas. Pidulikule aktusele järgneb pärgade panek J. Eschscholtzi ja M. Härmsi haudadele Raadi kalmistul. Pärastlõunal (algusega k. 17) toimub Vanemuise 46 suures auditooriumis teaduslik konverents. Juubeliüritustele on teretulnud iga asjasthuvitatu!

I. HEIDEMAA

Johannes Feldbach

3. II 1901—3. IX 1972

Meie hulgast on lahkunud aktiivne ühiskonnategelane, kirjanduskriitik ja ülikooli õppejõud Johannes Aleksandri p. Feldbach. Tema elukäik seostus Tartu Riikliku Ülikooliga alates 1944. aastast, mil ta töötas koos B. Pravdini ja V. Adamsiga vene keele ja kirjanduse kateedri rajamisel. Tal tuli täita kateedri juhataja ülesandeid, koostada esimesi programme, abistada metoodiliselt üldhariduslikke koole. Pikka aega luges J. Feldbach XIX sajandi vene kirjanduse kursust eesti filoloogidele.

Kommunist J. Feldbach oli aktiivne ühiskonnategelane ja kirjanduskriitik, kes täitis Eesti NSV Kirjanike Liidus mitmeid vastutusrikkaid ülesandeid. Kriitikuna võitles ta järjekindlalt sotsialistliku realismi põhimõtete realiseerimise eest Nõukogude Eesti kirjanduses. J. Feldbach esines sageli kirjandus- ja teatrikriitikaga vabariigi ajakirjanduses. Tema viljakat ühiskondlikku tegevust hinnati 1967. a. Eesti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetusega.

Ligemale 15 aastat oli J. Feldbach ülikooli ajalehe toimetuse liige. Ta suhtus heatahtlikult ning mõistvalt algajate kirjameeste püüdlustesse, aidates neid nii jõu kui nõuga, pühendades ajalehetööle palju energiat ja aega, et ajaleht «Tartu Riiklik Ülikool» esindaks vääriliselt *alma materit*.

Johannes Feldbachi kolleegid ja õpilased langetavad leinas pea tema põrmu ees ja avaldavad sügavat kaastunnet lahkunu perekonnale.

TRÜ vene kirjanduse kateeder
Ajaleht «Tartu Riiklik Ülikool»

Vana-Tiigi XXV

Vana-Tiigi ühiselamu — kui paljukest ma tean Sinu minevikust, kuigi olen peaaegu kogu oma ülikooliaja elanud Su punasest tellisest müüride vahel. Tean vaid niipalju, et Sind ehitati rikkama rahva üürikorteriteks, Sinu kõrgetes tubades on õppust andnud mitmed vaesemad erakoolid, Sind on kasutatud kompvekivabriku tarvis ja Sinu hoovipoolses tiivas mürisesid ilmast ilma portselanivabriku masinavärgid. Sõja-aastail kasutati Su avaraid keldreid kartulite ja muu juurvilja hoidmiseks, milline asjaolu meelitas ligi jaama ümbruses hulkuvat kahtlast elementi. Siis tulid remondimehed, parandasid katuse, klaasisid katkised aknad, valgendasid toad ja trepikojad, seadsid korda elektrijuhtmed.

1947. aasta septembrikuu algpäevadel saabusid Tiigi tänava suure ja süngevõitu maja värskelt remonditud tubadesse esimesed akadeemilised asukad. Paljudes tubades askeldasid veel töömehed, kuid häda ei andnud häbeneda, sest 800 internaadinõudlejast oli tolleks ajaks majutatud vaid 600. Ühiselamuid oli ülikoolil tervelt 5: endistele rindemeeste ja Suure Isamaasõja invaliididele määratud hoone Näituse (Lutsu) tänaval, tütarlaste ühiselamud Kastani uulitsas ja peahoone kõrval dekanaatide majas (nüüd õeldakse selle kohta: keeltemaja) ning ajutised ühiskodud Vallikraavi tänaval silmakliiniku kõrval ja Viljandi (Gagarini) 1 paiknevas võimlas. Tiigi ühiselamu pidi siis tulema kõige rahvarikkam. Esialgu paigutati sinna üksnes poisse (teaduskonnale vaatamata), aga õige pea saadeti meie siiraks rõõmuks kohale ka rohkesti tütarlapsi Vallikraavi ja Viljandi tänava likvideeritavatest internaatidest.

Elamistingimused ei olnud esialgu just kiita — isegi tolleaegse mõõdupuuga võttes. Ei olnud vett ega elektrivoolu. Läks õige mitu nädalat, enne kui küünlad pandi kõrvale ja hakati õppima Ulila energiarongi kasina valguse all. Mööblist olid vaid voodid ja lauad. Taburetid ja öökapid — oh seda rõõmu — tulid kuu-paari pärast, nagid veelgi hiljem. Naelu ei lubanud komandant seina ühtegi lüüa, sest värsket remonti tuli ometi hoida.

Uldse oli komandant meiega hädas. Veetorustik oli pidevalt korrast ära. Aga pesta oli ometi vaja ja mitte kõik ei vaevunud selleks minema õues niriseva kraani alla. Nii mõnigi tassis piimanõuga vett õhtul üles, et hommikul oleks võtta. Siis ilmus aga pesuruumi uksele kuri ja lakooniline käsk: «Peseda ja kuseda on valjult keelatud!», mille alla keegi hädaline peagi lisas: «Nii võib ju inimene ära sureda?» Aga ei surnud ühti, sest ajapikku sai kõik elamine joonde. Elektrit hakkas olema igal õhtul. Vesi voolas rõõmsalt mulksudes torudes. Hämarates köökides särisesid maapoiste pannid ja podisesid linnapoiste kartulipotid. Kümne ja kaheteistkümne inimese tubadest traavisid pidevalt läbi paarkümmend tagakambrite elanikku. See oli enesestmõistetav, sest mingit koridoride süsteemi ei olnud veel projektiski. Viie inimese tuba loeti peaaegu et luksuseks, kõnelemata endistest sahvritest, kus hiilgavas üksinduses elasid paarikaupa eriti teenekad ühiselamu asukad.

Oktoobrikuu alguses valisime ühiselamu esimese nõukogu, mille etteotsa sai II kursuse meedik Arnold Muller. See oli õige mees õigel kohal. Ta lausa pakatas ideedest ja teotahtest, et muuta internaadi elu pisutki mugavamaks. Ja mis peaasi — tal jätkus visadust ning oskust oma ideid ellu viia, tõmmates kaasa rohkesti kaasüliõpilasi. Õige pea saime ühiselamule klubiruumi klaveri, seinalehe ja muu sinna juurde kuuluvaga. Arnold Mulleri algatusel istutati räämas majandusõue ja ühiselamu vahele terve salu noori puid, mis on nüüd jõudsasti kasvanud, meenutades kohati subtroopilist ürgmetsa. Talvel organiseeris ta intri liuvälja tegemist. Et selleks kasutada antud voolikud olid aga auklikud, siis voolas enamik veest piki Kastani tänava rentsleid Riia maantee poole, nii et ülikooli majandusosakond enam ei teadnud, kuidas katta astronoomiliseks muutuvaid veearveid. Osa veerahast nõuti intrivanemalt sisse, aga liuväli oli vähemalt selleks talveks olemas.

Ajapikku said ikka selgemaks Tiigi intri varjatud voorused. Raudteejaam lausa käega katsuda. Horni («Edu») söögipood siinsamas Heidemanni tänavas. Kõrvalmajas avas uksed Tartu moodsaim saun («frandid» läksid sauna hommikumantlis, et mitte kulutada riietusruumis aega lahtirõivastumisele). Ülikooli pääses sirget sihti pidi läbi Tiigi tänava varemetevälja. «Vanemuisesse» ainult viie minuti tee.

Ja just need mõnusamad seigad on veerandsaja aasta tagant meelde jäänud. Ühine varemete koristamine. Terve toaga toidutegemine. Kärarikkad üldkoosolekud. Esimene ja Teine veesõda ja suur ühiskondlik kohus sõjasüüdlaste üle, kus asja arutamisel ootamatult ilmnes, et ühiskondlikul süüdistajal endal tuleb süüaluste pinki üle kolida. Pingeline õppimine eksamisesside eel ja ajal. Punase veski monotoonselt uinutav mürin. Tuvid ja jahutolm üle tänava.

Sinu seinte vahel on kõrgema hariduse poole pürginud tuhanded noored mehed ja naised. Paljudki abielud said just siin alguse (platooniliselt muidugi). Paljud sinu kasvandikest töötavad vabariigis juhtivatel kohtadel, on riigimehed, majandusjuhid, targad tohtrid, õpetajad ja õppejõud, Sa oled kasvatanud kirjanikke ja dramaturge, spordimehi ja teadlasi. Ole siis selle eest tänatud, Vana-Tiigi — meie noorusaastate kehvavõitu, kuid seda kallim ühiskodu.

H. PALAMETS

Münchenis...

põleb olümpiatuli veel ainult paar päeva, kuid vaimustus, imetlus, hämmastus ning kired möllavad veel mõnda aega.

Muljed on verivärsked, informatsioonitulv sedavõrd uputav, iga uudis teisest vapustavam, et raske ja vara on veel kainelt ja objektiivselt hinnata kõike olümpial toimunut. Liiati toimub seal veel mõndagi üllatavat. Seepärast antagu andeks, kui järgnevad subjektiivsed muljed on mõnevõrra süstematiseerimata. Et need aga hoopis segi ei läheks, numereerigem nad:

1. Jah, Jaan Talts ei petnud meie lootusi. Ta võitis. Ta tegi seda, nagu tavatsetakse sel puhul öelda — «uhkes üksinduses» — väärilist konkurenti polnudki. Selliseid oma ala tõelisi kuningaid, kelle kohta ei saa lihtsalt öelda, et «prima inter pares», on sellel olümpial vähemalt neli: M. Spitz, R. Matthes, V. Borzov, J. Talts. Tõstku J. Taltsi kuldmedali hinda veel fakt, et see on eestlastel teine suveolümpia individuaalrekord pärast 20-aastast vaheaega.

2. Tahtmata karvavõrdki tuhmistada Taltsi kuldmedali helki, pean ometi tunnistama, et suurima elamuse on seni pakkunud 10 000 m jooks. Ja tundub, et mitte ainult mulle. Treenerid ja ajakirjanikud sõnavad: «Kaks ringi fantastika vallast!», «Siin lõpeb kergejõustik ja algab fantastika». Mõeldud on soomlase Lasse Vireni ennenägematult kiiret kahte lõpuringi. Viimane kilomeeter 2.29-ga, viimane ring 56 sekundiga! Veelgi nagu ei usuks! Võitja kukkumine 5 km-l, üsna pikk... Kõik ei jõua üles lugeda. Ometi tahaks nimetada neid, kes ei ole vilksatanud sporditaevas üksnes komeedina: kolmandat(!) korda järjest tuli olümpiavõitjaks A. Medved, oma Mexico-võitu suutsid korrata V. Sanejev, poolakas V. Wojda, keenialane K. Keino, prantslane D. Morelon, itaallane K. Dibiasi, sakslane R. Matthes. Nimed, mis jäävad spordiajalukku.

5. Tore, õiglane ja aus on München olnud «veteranide» vastu. Lisaks eespool nimetatud A. Medvedjevile, V. Wojdale ja K. Keinole saavutasid siin oma elu suurimad võidud juba tublisti üle 30 eluaasta astunud A. Balczo, L. Danek, J. Zapendski, I. Földi, Mary Peters. Tunneme kõik rõõmu järgmisest situatsioonist: poolakad sõidavad bussis võistluspaigalt tagasi olümpiakülla. Keegi ei sega äsja kiirlaskumises võitjaks tulnud 43-aastast J. Zapendskit, kes istub pea maas ja kordab silmade särades omaette: «Ah, vana Zapendski, mis sa tegid, mis sa tegid!»

6. Eraldi peatüki peaks pühendama 22-aastasele Kiievi aspirandile V. Borzovile — maailma kiireimale inimesele. Aga on see kirjeldatav!

7. Raskekaalulisem rekord: J. Akii-Bua 400 m tõkkeid 47,8; meeldivaim üllatus: Vladimir Vassini kuld hoolauahüpetes; mõrum pill: neli nulli (nelja medali asemel) tõstmises; kauneim epiteet võitjale: «Uus Nurmi» (L. Virenile); murettekitavaim fakt: eesti sportlaste arv Nõukogude Liidu koondises; mõtlemapanevaim repliik: M. Spitz «See oli minu viimane start. Nüüd hakkan õppima» (s. t. jätkama õpinguid ülikoolis).

AGO MARKSOO

Raamatukogu ootab I kursuse üliõpilast

Uutel üliõpilastel on septembrikuu esimestel päevadel tingimata asja Teaduslikku Raamatukogusse Toomemäel. Nende eesmärgiks on saada lugejapilet, mis annab õiguse kasutada kõiki TRÜ raamatukogusid. Lugejaks registreerimisel on nõutav üliõpilaspileti ja foto (3× 4 cm) esitamine. Raamatukogu abonement on avatud kl. 10—20, laup. kl. 10—14. Lugemissaalides võib töötada kella 8—22, laup. kell 8—20 ja pühapäeval kell 10—17. Esimese kursuse üliõpilaste soove suudavad rahuldada kõige paremini Õpperaamatukogu (V. Kingissepa t. 15a, töötab samadel aegadel kui Teaduslik Raamatukogu), sest põhiline osa õppekirjandust asub seal. Raamatu laenamiseks tuleb täita kataloogi põhjal soovisedel. Tavaliselt täidetakse soovid poole tunni jooksul, kuid õppeaasta algul läheb aega rohkem. On võimalik, et kõigile üliõpilastele õpikuid ei jätku. Olukord väljapääsmatu siiski pole, sest Õpperaamatukogu lugemissaalis saab kõiki õpikuid kasutada. Õppetööks vajaliku kirjanduse hankimine on võimalik ka mittestatsionaarsetel üliõpilastel. Kirjanduse laenamiseks pole neil tarvis Tartusse sõita — piisab soovi esitamisest avalduse vormis. Ka kohalike raamatukogude kaudu saab kirjandust tellida.

Kõigile üliõpilastele korraldatakse alates esimesest kursusest raamatukogunduslik-bibliograafilisi õppusi. Konsultatsioone raamatukogu ja kataloogide kasutamise kohta annab valvebibliograaf (Teaduslikus Raamatukogus kataloogide ruumis). Teie küsimustele on valmis vastama ka kõik teenindamisosakonna töötajad.

K. LEPIK
TRÜ Teadusliku Raamatukogu teenindamisosak. juhataja.

TAM

Ma Taara tammikutes veel kuulen kanget häält...

Tartu Akadeemiline Meeskoor, mis ühendab Tartu Riikliku Ülikooli ja Eesti Põllumajanduse Akadeemia lauluhuvilisi üliõpilasi, õppejõude ja vilistlasi, alustab oma 61. tegevusaastat. Nagu ikka, võetakse ka sel sügisel vastu uusi lauljaid. See toimub koori harjutustel igal esmaspäeval ja neljapäeval kell 19 Eesti Põllumajanduse Akadeemia aulas (Riia tn. 12).

Koori juhatus

✤ ✤

KODUNDUSE KABINETIS toimub rühmadesse määramine esmasp. 11. sept kl. 14—16. Samas uute üliõpilaste vastuvõtt algajate fakultatiivsesse rühma.

Käsitööst ja majapidamisest huvitatud üliõpilased — tutvuge kodunduse kabineti tööga!

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5139. MB-07416.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 24 Reedel, 15. septembril 1972. a. XXIV aastakäik

Kas teate?

Meie kodumaa on viimast viitkümmend aastat jõudsalt astunud. Suure juubeli lähenedes on ajakohane meelde tuletada mõningaid ilmekaid arve ja fakte.

Kui Nõukogude Liit 1922. a. lõpul loodi, loetleti noore riigi elanike arvuks 136 miljonit. 1972. aasta lõpuks ulatub me elanike koguarv 248 miljonini. Keskmine eluiga on pikenenud enam kui kaks korda, ulatudes praegu üle 70 aasta. NSV Liidu moodustamise ajal elas linnades 16% rahvastikust ehk 22 miljonit, praegu aga 58% ehk 144 miljonit.

Jõudsate sammudega on kasvanud tööstuse toodang. Kui 1922. a. taset märkida arvuga 1, siis 1972. a. taseme näitajaks kujuneb kõigi eelduste kohaselt

321.

Nii palju kordi on siis suurenenud meie tööstuse kogutoodang poole sajandi jooksul.

1922. aastal moodustas Nõukogudemaa osa maailma tööstustoodangust umbes 1%, 1972. aastal aga juba 20%.

1971. aasta näitajate alusel on meie põllumajanduse kogutoodang 1922. a. kogutoodangust 4,8 korda suurem. Energiaga varustatus ühe põllumajandustöötaja kohta on kiiremas tempos.

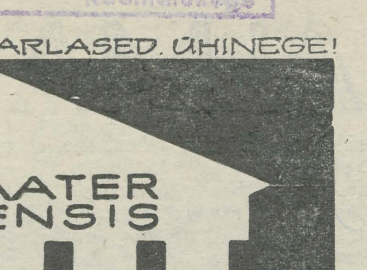

praegu 24 korda suurem kui enne revolutsiooni. Teravilja hektarisaak on tõusnud kahekordseks, puuvillal koguni enam kui neljakordseks.

Enne revolutsiooni oli meie maal 298 teaduslikku asutust. 1971. aastal loetleti teaduslikke asutusi 5307, kus töötas veidi üle ühe miljoni teadusliku töötaja, mis teeb ümmarguselt 20% kogu maailma teaduslikest töötajatest.

Õppimisega tegeleb meie maa iga kolmas elanik, absoluutarvudes 80,2 miljonit inimest. Revolutsioonieelsel Venemaal oli 12 ülikooli, kusjuures enamiku praeguste liiduvabariikide territooriumidel neid ei olnud. Praegu töötab Nõukogude Liidus

52

ülikooli, seejuures kõigis liiduvabariikides. Vaimse töö tegijate arv suurenes 1926. a. 3 miljonilt 1972. a. 30 miljonile. Meie maal antakse välja 7863 ajalehte ja 5966 ajakirja ning muud perioodilist trükist.

Üheksas viisaastak kindlustab meie maa arengu senisest veelgi

Tähelepanu, kommunistid!

EKP Tartu Riikliku Ülikooli organisatsiooni üldkoosolek toimub esmaspäeval, 18. septembril algusega kell 15 aulas. Üldkoosoleku teema «Kommunistide vastutuse suurendamisest üliõpilaste ideelis-poliitilisel, üldkultuurilisel ja kõlbelisel kasvatamisel seoses parteidokumentide vahetamisega.»

Arvo Vallaots

Arvo Vallaots on füüsika pedagoogilise haru IV kursuse üliõpilane.
pikkus: 1,80 m
kaal: 69 kg
juuksed: pruunid, käharad
silmad: vesihallid
perekonnaseis: vallaline
hobbi: sport, eriti võrkpall

On ta ebatavaline? Väliselt mitte, seesmiselt natuke küll. Arvole meeldivad lapsed ja koolmeistriamet. Oma tulevaseks tööks valmistub ta hoolega: seni on ta õppinud vaid hinnetele «4» ja «5».

Meie vestluse aluseks sai tänukiri, mis saadeti ülikooli rektori nimele Karepa pioneerilaagrist, kus Arvo sooritas oma suvise praktika.

Töö algas juba maikuus, mil toimus rühmajuhtide instrueerimiskokkutulek Käärikul. Seal anti juhtnööre, kuidas organiseerida ringide tööd, rivivõistlust, kuidas õpetada lastele tantse ja mänge. «Laagripäevadest Käärikul oli abi palju,» väitis Arvo. «Ka see tuli kasuks, et me tantsisime lastetantse neli tundi järjest ja nägime tublisti vaeva.» Arvo tunnistas, et «natuke liiga palju hirmutati meid sellega, et laste emadisad on kole kurjad. Külastuspäeval vestlesime kümnekonna vanemaga ja nad kõik olid väga arusaajad inimesed.»

Arvo rühma kuulus 16 poissi ja 28 tüdrukutirtsu. Keskmine vanus oli 10 aastat. Oluliseks pidas Arvo laste juures nende oma initsiatiivi avaldumist. Rühma lõkkeõhtul korraldati salkadevaheline isetegevuskonkurss, kus lapsed panid välja kõik, mis vähegi oskasid. Väikesed laulu- ja tantsumehed esitasid lastelaulukesi ka inglise ja saksa keeles.

Meeldejäävamad üritused olid maskiball, tsiviilkaitse päev koos piirivalvuritega, matk Selja jõe ürgorgu ja laagri lõpulõke. Lastele pakkusid huvi laagri spordipäevad ning pioneerilaagrite nelikkohtumine Karepal. Kõige populaarsem oli rahvaste pall, kusjuures eriti meeldis mängida koos kasvataja ja rühmajuhiga.

Töö- ja korraarmastust kasvatasid lastes köögitoimkonnad. Hea töö eest avaldati kiitust rivistustel. Arvo kinnitas: «Lapsi on vaja rohkem kiita kui laita. Ära tuleb märkida iga edusamm. Ka puhkust ja vabadust on vaja nii lastele kui endale.»

Laagri II vahetus lõppes 28. juulil. «Kui algul kartsin, et ei tule toime, siis laagri lõpuks olin saavutanud lastega hea kontakti ja keegi ei tahtnudki nagu koju sõita,» tunnistas Arvo. Koos rühma kasvataja Riina Ratassepaga (TRÜ, defektoloogia II k.) laabus töö kenasti.

Praktika lõpus korraldas juhendaja TRÜ pedagoogikateedrist K. Indre laagrimuljete arutelu. Arvo tegi ettekande sporditööst. Rühmajuhid olid üksmeelsel arvamusel, et mõtetevahetus oli kasulik. Puudustest ja uutest ideedest said õppust võtta kasvatajad, rühmajuhid ja laagri juhtiv personal.

Arvo sai praktika hindeks «5». Miks aga tõsteti esile just teda, kuigi ka teised praktikandid tegid ära suure töö?

Arvo: «Piirduda ainult oma kohustustega tähendab sisuliselt mitte täita oma ülesannet. Eriti töös lastega. Lastes nägin ma iseennast ja muidugi tuli mul meelde oma lapsepõlv. Nii ma siis tegingi kõike seda, mida pidin tegema, ja veel natuke ülegi. Sest kõike tegin lastele. Ja kui lastel oli hea meel, rõõmustasin ka mina. Naerda koos lastega, tunda ennast jälle lapsena — see oli väga tore! Kui oleks võimalik, siis läheksin järgmisel suvel tagasi Karepale, sest see oli minu elu üks ilusamaid suvesid.»

Lapsepõlvemaa ootab ka teid, praegused üliõpilased, tulevased pedagoogid!

Jutu kuulasid ära ja panid kirja

A. KORTS
M. TAEVERE

ACTA DIURNA

Möödunud nädalal toimusid Moskvas rahvamajandusnäitusel NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud näituste raames Eesti NSV päevad. TRÜ esindajana kuulus meie vabariigi delegatsiooni Ajaloo-Keeleteaduskonna dekaan professor Karl Siilivask.

* * *

NSVL moodustamise 50. aastapäevale pühendatud agitmatkale Tjumeni oblastisse sõitsid möödunud nädala lõpul TRÜ rahvakunstiansambli poisterühm ja meie naisansambel. Kahe nädala jooksul antakse kontserte, korraldatakse kohtumisi ja sõlmitakse sidemeid. TRÜ komsomolikomiteed esindab Tjumenis Igor Gräzin.

* * *

EKP TRÜ komitee järjekordne koosolek oli põhiliselt pühendatud eeloleva õppeaasta töö planeerimisele. Koosolekul kinnitati TRÜ rahvakontrolligrupi tööplaan, ülikooli ajalehe temaatiline plaan ja komitee enda tegevusplaan. Arutati eeloleva partei üldkoosoleku läbiviimist ja kaadriküsimusi.

* * *

12. septembrini toimus ülikoolis üleliiduline konverents, kus käsitleti lämmastiku mikrobioloogilise muundumise ökoloogia ja füsioloogilis-biokeemilisi aluseid. Osavõtjate hulgas oli teadlasi Moskvast, Leningradist, Kiievist, Harkovist, Alma-Atast, Taškendist ja mujalt. Konverentsi teema kuulub rahvusvahelisse bioloogiaprogrammi.

* * *

Ülikooli parteikomitee kinnitas algorganisatsioonide otsused võtta NLKP liikmeks Arstiteaduskonna VI kursuse üliõpilane Boris Bogovski, Meditsiini Kesklaboratooriumi teaduslik töötaja Peeter Roosaar ja liikmekandidaadiks Arstiteaduskonna VI kursuse üliõpilane Laur Toomaspoeg.

* * *

TRÜ Zooloogiamuuseumi 150. sünni-aastapäevale pühendatud juubeliaktus peeti läinud nädalavahetusel ülikooli aulas. Esinesid muuseumi direktor R. Veenpere, prof. E. Kumari, dotsent H. Ling ja muuseumi varahoidja I. Heidemaa.

Raadi surnuaial asetati pärjad J. F. Eschholtzi ja M. Härmsi haudadele.

Tähistati „Teaduse" aastapäeva

8. septembril 1947. aastal — seega peaaegu täpselt 25 aastat tagasi — pidas TRÜ õppejõud ajaloolane Hilda Moosberg avaliku loengu Tartu linnas, mis kanti äsjaasutatud Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu annaalidesse noore ühingu esimese loenguna. Talle järgnesid meie kollektiivi liikmed — Arkadi Uibo, Aksel Kipper ja Richard Kleis. Tartu Riiklikust Ülikoolist sai teadmiste levitamise ühingu esimene kollektiivne liige Tartus.

Nüüd ulatub ülikooli lektorite arv kaugelt üle 300. Lektorid peavad aastas enam kui 2000 populaarteaduslikku ettekannet nii meie kodulinnas kui ka väljaspool selle piire. Ühingu Tartu organisatsiooni juhib juba kümnendat aastat TRÜ teadusala prorektor Johannes Tammeorg. Mitmed ülikooli lektorid kuuluvad mitte ainult Tartu linna, vaid kogu vabariigi aktiivsemate lektorite hulka.

Kõike seda tuletati meelde nädal tagasi, kui EKP Tartu Linnakomitee korraldas seoses ühingu «Teadus» veerandsaja aastase juubeliga ühingu aktivistidele vastuvõtu. EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär Johannes Lott andis J. Tammeorule, A. Mitile, V. Vagale, V. Ritslaidile, A. Uustalile, P. Vihalemmale, H. Moosbergile, K. Siilivasele, J. Kalitsale ja H. Palametsale üle EKP Tartu Linnakomitee ja TSN Tartu Linna Täitevkomitee aukirjad pikaajalise aktiivse propagandistliku tegevuse eest ühingus «Teadus». EKP Tartu Linnakomitee tänukirjad said meie kollektiivi liikmetest R. Kleis, J. Konks, E. Siirde, R. Ritsing, J. Aul, A. Habermann, I. Sildmäe, V. Alttoa, M. Lõhmus, A. Elango ja E. Karu.

Üleliidulise ühingu aukiri anti üle Helga Kurmile, üleliiduline juubelimedal Johannes Tammeorule.

R. VÄLI

Kaks nädalat viibis meie maal silmapaistev Ameerika ühiskonnategelane, USA KP Keskkomitee liige Angela Davis. Külaline käis mitmetes meie maa linnades, kohtudes tööliste, teadlaste, kultuuritegelaste, partei- ja komsomolitöötajatega ning õppiva noorsooga.

9. septembril oli A. Davisel kohtumine Patrice Lumumba nim. Rahvaste Sõpruse Ülikoolis õppivate Aasia, Aafrika ja Ladina-Ameerika noortega. 10. septembril sõitis A. Davis Moskvast SDV-i.

Tagasi Saranskist

Üleliidulise fennougristikakonverentsi puhul kõnetas toimetus TRÜ eesti keele kateedri aspiranti R. Kasikut.

6.—8. sept. toimus Saranskis 14. üleliiduline fennougristika konverents, mis oli pühendatud NSVL 50. aastapäevale.

Eesti delegatsioon, Saranskis üks arvukamaid, koosnes TRÜ, TA KKI, Etnograafia Muuseumi, Fr. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumi ja TA Ajaloo Instituudi teadlastest.

Ülikoolist esinesid Saranskis professorid P. Ariste ja A. Kask, dotsendid J. Peegel, H. Rätsep, E. Uuspõld, v.-õp. V. Kingsepp, aspirandid S. Raitar ja R. Kasik, teaduslikud töötajad T.-R. Viitso ja A. Künnap ning laborant T. Seilenthal.

Professorid P. Ariste ja A. Kask esinesid plenaaristungil. Eestlased võtsid sõna kõigis sektsioonides, leides tähelepanelikku ja hindavat vastuvõttu. Süntaksi sektsiooni avades märkis prof. K. Maitinskaja eesti teadlaste püsivalt head taset.

Konverentsil viibinuile saadeti eelnevalt kaheosaline teeside kogu, kõik ettekanded kuuluvad peatselt avaldamisele.

Kohalikest ettekannetest pälvis enim tähelepanu ettekanne mordva rahvaeepose koostamisest.

ACTA DIURNA

Äsja ilmus rotaprindiväljaandena TRÜ populaarteaduslike loengute temaatika täiendav väljaanne, mis sisaldab 297 loenguteemat koos lühikeste annotatsioonidega. Eraldi rubriigi moodustavad NSV Liidu loomise 50. aastapäevale pühendatud 31 loenguteemat.

* * *

Eesti kirjanduse vahendajate seminar-nõupidamisest osavõtjad viibisid 9. septembril Tartus. Nad tutvusid ka meie ülikooliga, külastasid aulat, Klassikalise Muinasteaduse Muuseumi, Hatšatur Abovjani nim. auditooriumi. Lähemalt tutvuti Toomemäega ja Teadusliku Raamatukoguga. Õige mitmed eesti kirjanduse tõlkijatest olid meie ülikooli kasvandikud, kes suure soojusega meenutasid õpinguaastaid Emajõe Ateenas.

ELKNÜ TRÜ komitees

Bürool 12. septembril

Arutlusel oli Õigusteaduskonna III k. üliõpilase Ants Kukneri ja Matemaatikateaduskonna IV kursuse üliõpilase Peeter Nurga personaalküsimus. Esimesel juhul jäeti otsus täiendavate asjaolude selgumiseni vastu võtmata. Vastutustunde puudumise ja jämeda distsipliinirikkumise tõttu otsustas büroo ÜLKNÜ ridadest välja heita EÜE interlaagri vastuvõtva rühma komandöri Peeter Nurga.

* * *

Kuulati ära TRÜ suvetööde staabiülema Urmas Ehasoo aruanne. Suvetöödest võttis ühtekokku osa 301 üliõpilast. Staap alustas tegevust aprillis. Tegelda tuli 6 ehitusorganisatsiooniga. Bürool märgiti ära suvetööliste kõrge distsiplineeritus ja staabi hea side ehitusorganisatsioonidega. Hindeks staabi tegevusele anti «hea». Kaaluti staabi ettepanekuid töö organiseerimiseks järgmisel aastal. Büroo kinnitas 1973. a. suvetööde staabiülemaks Gunnar Krupski (Õigustead. III k.).

* * *

Kinnitati otsus esimeste kursuste balli läbiviimiseks 15. oktoobril k. a. «Vanemuises». Balli organiseerimise eest pandi vastutus Avo Meeritsale (füüsika IV), Eve Pärnastele (psühhol. IV) ja Kalle Mälbergile (psühhol. V).

Sisehaiguste ring

Reedel, 15. sept. kell 18 toimub teaduskonna sisehaiguste ringi töökoosolek.

Päevakorras: 1. Haige demonstratsioon. 2. Disahharidaaside defitsiidist (R. Uibo VI k.).

Ootame uusi liikmeid!

Ringi juhatus

ÜLIKOOL

Need, kes kevadel rahvaste sõpruse päevade ballil käisid, peaksid hästi mäletama Jerzy Wójcikut, poola noormeest, kes oma moodsate folk-lauludega «Vanemuises» meie publikut võlus (vaata ka «TRÜ» nr. 14 1972). Et Jerzy mitte ainult tubli laulma, vaid ka väga hakkaja inglise keeles juttu vestma oli, siis sain temalt kuulda rohkesti huvitavat nii Krakowi ülikooli, Poola noorsoo- ja üliõpilasorganisatsioonide kui ka üliõpilaste igapäevase elu kohta. Alljärgnevalt tahangi oma muljeid jagada.

Krakowi Jagiello Ülikool, kus õpib Jerzy, on Euroopa vanemaid, asutatud kuningas Kazimierz Suure poolt 1364. aastal. Siit sai alguse kõrgem haridus Poolas, ja 1964. aasta, mil tähistati ülikooli 600. juubelit, oli pidupäev kogu poola rahvale. Ülikoolil on hindamatud teened poola teaduse edendamises, piisab juba, kui nimetame, et siin õppis Nikolaj Kopernik. Rikkalikud traditsioonid on säilinud tänapäevani. Kõigi tähtsamate avalike sündmuste ja tähtpäevade puhul kannavad rektor ja professorid, nagu võime näha kõrvalolevalt fotolt, 14. sajandi ametirõivaid. Oodatud sündmus üliõpilaselus on nn. juvenaalia — kolm päeva pidustusi mais, mis algavad sellega, et linnapea annab üliõpilaste esindajatele vastaval pidulikul tseremoonial üle sümboolsed linnavõtmed (see tähendab, et linn on nüüd üliõpilaste päralt) ja lõpeb karnevali, rahvuslike spordivõistluste, kontsertide ja muu taolisega. Ülikooli erikaal linnas on küllalt märgatav, kuigi arvuliselt mitte nii ilmne nagu meil Tartus: Krakowis on umbes 600 000 elanikku, neist üliõpilasi ligilähedaselt 11000.

1. oktoobril 1972 algab Poola ülikoolides uus akadeemiline aasta. Kakskümmend kaheksa aastat tagasi, 1. oktoobril 1944. a. alustas tööd vaba Poola esimene teaduslik keskus — Marie Curie-Sklodowska ülikool Lublinis. Akadeemilise aasta algust ajal, mil suur osa Poola territooriumist oli veel natside okupeeritud, tuleb vaadata kui sümbolit tähelepanule, mida Poola RV valitsus osutab teaduse, hariduse ja kultuuri arendamisele.

POOLAS

Praegu on Poola 74 kõrgemas õppeasutuses tublisti üle 200 000 üliõpilase. Enam kui 60 000 üliõpilast elab ühiselamutes, ligi 80 000 saavad riiklikku stipendiumi. Stipendiumi suurus on 600 zlotti kuus, kõrgendatud stipendium 700 zlotti. Osa üliõpilasi, kelle majanduslik olukord on raske, võivad saada tasuta toidu ja muu ülalpidamise.

Enne 1939. aastat oli Poolas 32 kõrgemat õppeasutust 49 000 üliõpilasega. Tööliste ja talupoegade lapsi oli neist 19 protsenti. Kahekümne aasta jooksul enne 1939. a. lõpetas kõrgema kooli 83 000 spetsialisti, nende hulgast vaid 14 000 olid valinud tehnilise eriala.

Eriti on rahvavõimu aastatel edendunud kõrgema hariduse võrk Lääne- ja Põhja-Poolas, kus varem tegutses vaid kolm ülikooli tasemel asutust. Niisugustes linnades nagu Szczecin, Olsztyn, Opole ja Gliwice ei olnud ühtegi kõrgemat kooli. Sõjajärgsetel aastatel on selles piirkonnas avatud 20 instituuti ja ülikooli. Väiksemates linnades nagu Koszalin ja Zielona Góra, asuvad nüüd kas instituutide osakonnad või konsultatsioonikeskused. Eriline rõhk on asetatud Wroclawi ülikooli dünaamilisele arendamisele. Praegu on Wroclaw Varssavi ja Krakowi järel suuruselt kolmas akadeemiline keskus Poolas.

Neile, kes soovivad jätkata õpinguid kutsetöö kõrval, on kaugõppe ja õhtused osakonnad. Praegu kasutab seda õppemoodust umbes 38% üliõpilastest.

Käesoleval ajal töötab Poola rahvamajanduses, teaduse, hariduse ja kultuuri alal üle 550 000 kõrgema haridusega spetsialisti. Maa areng nõuab, et aastaks 1980 see arv oleks 800 000 — seega saab igal aastal diplomi keskmiselt 30 000 noort. Plaanid on muidugi suured ja neid ellu viia pole sugugi kerge. Ühe inseneri koolitamine maksab riigile pool miljonit zlotti, mis tähendab, et iga üliõpilane, kes jääb kursust kordama, nõuab riigilt täiendavalt 100 000 zlotti. Kõige kahjulikumad järelmõjud on ebaõnnestunud kutsevalikul. Need ilmnevad valdavalt esimesel ja teisel ülikooliaastal, mil väljalangevuse protsent on ulatunud 25-ni (võrdluseks: meie ülikoolis oli 1971/72. õ.-a. väljalangejaid I kursusel 12, 3%).

Õppetöö korralduses meie ülikoolidega võrreldes suuremaid erinevusi ei ole, kui siis vahest see, et suvevaheaeg kestab 1. juulist 30. septembrini. Nagu meilgi, on üliõpilastel ka Poolas õigus kasutada transporti alandatud hindadega, rongidel on see 33% madalam, lennukitel 50%. Vahe on vaid selles, et Poolas kehtib üliõpilaspilet ka suvel. Üliõpilased saavad ka teatripileti 50% odavamalt.

Poolas on 3 keskset noorsoo-organisatsiooni: Sotsialistlik Noorsooliit, Maanoorsooliit ja Poola Üliõpilaste Assotsiatsioon (PÜA). Kõigi üliõpilaste ühiskondlik tegevus toimub nimetatud kolme organisatsiooni raames. Noor võib üheaegselt kuuluda näiteks Sotsialistlikkusse Noorsooliitu ja Üliõpilaste Assotsiatsiooni, või siis jälle Üliõpilaste Assotsiatsiooni ja Maanoorte Liitu. Kui Sotsialistlik Noorsooliit ja Maanoorsooliit on poliitilised organisatsioonid, siis Üliõpilaste Assotsiatsioon täidab ülikooli ja üliõpilaseluga seotud spetsiifilisi funktsioone. PÜA üheks põhiülesandeks on kaasa aidata õppetöö korralduse täiustamisele, üliõpilaste teadusliku tegevuse intensiivistumisele. Praktilistest töövormidest: organiseeritakse vanemate üliõpilaste käe alla õppureid noorematelt kursustelt, võistlusi paremate õppegruppide nimele (eriti levinud tehnilistes õppeasutustes), konverentse enne ja pärast eksameid, eksamitulemuste analüüse. Püütakse saavutada paremat kontakti üliõpilaste ja lektorite vahel, abistada esimeste kursuste üliõpilasi harjuma ülikooli elurütmiga.

Eriline tähelepanu kuulub üliõpilaste teaduslikele ringidele, mille arv Poolas ulatub juba poole tuhandeni.

PÜA suunab ka kõiki üliõpilaste kultuurilisi üritusi. Assotsiatsiooni patronaaži all on 250 kunstiansamblit, 90 klubi, 20 alalist kunstisalongi, 17 klassikalise muusika armastajate klubi, raamatusõprade klubid, 116 raadioamatööride keskust, kirjandusringid, luulevõistlused, kunstiülevaated, juvenaalia, üliõpilaste tähtpäevad ja kord kahe aasta jooksul toimuv Poola üliõpilaste kultuurifestival.

Mõistagi tuleb palju tegemist teha majandusküsimustega, vähe on veel arendatud üliõpilaste omavalitsust, liiga palju üliõpilasi jääb ühiselamute ukse taha, rääkimata soodsamate elutingimuste võimaldamisest üliõpilastest abielupaaridele. Kuid ühiselamud, nendes kodutunde loomine, üliõpilastele juhutööde hankimine — need kõik on PÜA päevamured.

Suuri teeneid on PÜA-l üliõpilaste nii õppe-eesmärgiliste välisvahetuste kui ka turismi organiseerimises. Igal aastal käib Poolast välismaal praktikal 650 tehnikaüliõpilast, enamasti NSV Liidus, Soomes, Prantsusmaal, Inglismaal, Hollandis, Itaalias ja Rootsis. 400 meditsiiniüliõpilast võtab igal aastal osa Meditsiiniüliõpilaste Assotsiatsioonide Rahvusvahelise Föderatsiooni praktikumidest. Rohkem kui 100 võõrkeeleüliõpilasel on võimalus saada keelepraktikat Austrias, Inglismaal ja Prantsusmaal. Erialapraktikal välismaal viibib Poolast igal aastal ühtekokku 1500 üliõpilast. Niisamapalju üliõpilasi teistest riikidest aga tuleb praktikale Poolasse. Välismaa üliõpilased töötavad tööstus- ja kaubandusettevõtetes, haiglates jne. Ka on laiendatud üliõpilaste välisvahetust stipendiaatidena.

Sidemed on PÜA-l väga paljude maade üliõpilasorganisatsioonidega, arvukalt korraldatakse rahvusvahelisi seminare, sümpoosione ja konverentse. Turistidena reisib igal aastal teistes riikides ligi 6000 Poola üliõpilast, ligi 4000 välismaa üliõpilast aga käib Poolas. Ühiselt Taani, Soome, Norra ja Rootsi üliõpilasliitudega on PÜA korraldada Poola—Skandinaavia üliõpilaspäevad. Poola üliõpilased taotlevad sidemete tugevnemist kõigi maade üliõpilaste vahel, rahvusvahelise üliõpilasliikumise konsolideerumist ülemaailmse rahu, julgeoleku ja progressi nimel.

Vestles J. TALVET

ALMA MATER

Murdepraktikal Saardes

Eesti keele eriharu üliõpilasele on murdepraktika juba oma olemuselt ehtne praktika. Seda mitmest küljest: teooria kinnistamine ja tegelik süvenemine rahvakeele nähtustesse, keele reeglipära ja mitmekesisuse tunnetamine konkreetse murde tervikus. Lisaks tuleb rakendada (või äärmisel juhtumil isegi omandada) niisuguseid isiklikke omadusi nagu suhtlemisvõime, pieteeditunne, sihipärasus ja ka kavalus. Viimane ei tähenda kavalust halvas mõttes. Niisuguse omaduse olemasolu lihtsustab murdeuurija tööd palju. Et enamik keelejuhte valitakse nende elanike hulgast, kellelt on võimalik kuulda ehtsat arhailist murdekeelt — seega inimesed, kes on elanud antud maakohas võimalikult paikselt, kelle keeletarvitust on vähe mõjutanud tänapäeva ühtlustatud kirjakeel. Need inimesed on tavaliselt paar-kolm talve koolis käinud ja suhtlemisel nendega on raske olla arusaadav abstraktsete küsimuste kaudu.

Näide tänavustest kogemustest. Küsitluskava järgi on vaja teada saada, kuidas on kohalikus murdes sõna *kärbes* omastav kääne. Järjekindel tudeng kõnetab keelejuhti: «Kärbes on aknal. Kuidas öeldakse: ma löön selle ... maha?» Keelejuht kostab seepeale: «Ei, mis sa tast lööd!» Ületamaks taolist konkreetse mõtlemise eripära ongi tarvis näputäis kavalust.

Tänavusel murdeekspeditsioonil dots. A. Valmeti juhtimisel lindistasime keelejuhte ja korjasime murdetekste Pärnumaal Saarde kihelkonnas. Baaskohaks oli Massiaru küla. Maire Kivi ja Helju Mikk II kursuselt olid materjali kogumas Asuja ja Laulaste külas. Kolbergi, Uuemaa ja Tuuliku külas käisid Ants Puusepp ja allakirjutanu samalt kursuselt. Lndistamise ja filmimistöö spetsialistiks oli eesti keele kateedri laborant Tiiu Ojanurme. Töö laabus rohkele jalavaevale vaatamata hästi.

Mõni sõna murdest enesest. Saarde ala asustus on suhteliselt hiline, 3—4 saj. tagasi võis see üsnagi hõre olla või peaaegu puududa. Ümberringi laiuvad soised metsad ja rabad. Kohalik keel on mitme murde kokkupuutealaks. Kohtasime selliseid lõunaeestilisi sõnu ja vorme nagu *mustass* 'mustaks', *ol'li* 'oli', *aig* 'aeg', *kand: kannu* 'känd', *es saa* 'ei saa' jt. Läänemurdelisi: *palab* 'palav', *tend* 'teda' jt. Selle kõrval aga esinevad kogu aeg põhjaeestilised sõnad: *oli, teda, leeva* 'leiva' jpm. Kuulda võis ka arhailisi vorme: *tehja* 'teha', *nähja* 'näha', *vähä, elo, kogo, tatter* 'tatar' jne.

Käesoleva uurimise kaugem eesmärk on murdenähtuste leviku täpsustamine Lõuna-Pärnumaa ja Mulgimaa kokkupuutejoonel. Samuti võib murdeuurimine anda huvitavaid andmeid Saarde ala esiasukate, nende keele ja päritolu kohta. Sellekohane üldistav töö seisab veel ees varemkogutu ja tänavuse materjali alusel. Kindlasti ei piisa sellestki.

Ekspeditsiooni vältel tutvusime ka Nigula rabaga ja edelarannikuga Heinastest Häädemeesteni koos Kabli rannaga. Kokkuvõttes: meeldiva suve meeldivad päevad.

A. LANGEMETS

A. PUUSEPA fotod

Külas keelejuht Juuli Taltsil

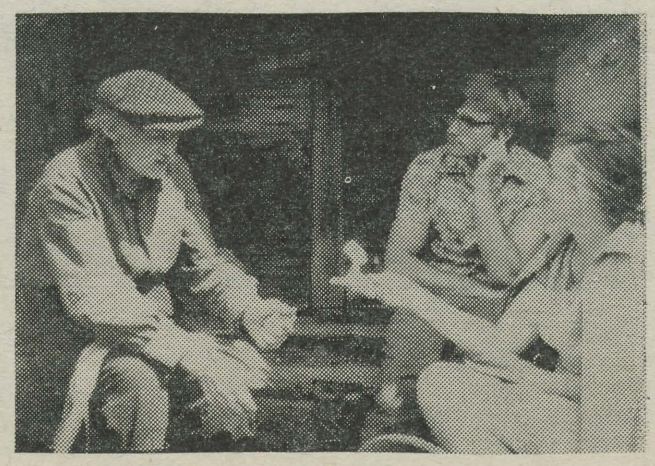

Keelejuht August Paadikut lindistamas

Mööda mägiteid ja orge

Epp Tonka
II

«Kivisööjad lähevad!» — «Mis saab siis, kui kivi pähe kukub?» — «Siis lähevad edasi surnud kivisööjad.»

Kaheksa elusat kivisööjat on jõudnud Sualuaivi kurusse. Kuru on umbes kuus kilomeetrit pikk. Tema allikatest saab alguse oja, mis kurust väljudes laieneb ja Maivaltajokki suubub.

Läheme vastuvoolu ülespoole. Peagi lõpeb kaldaäärne pajuvõsa ning kivid tõusevad otse veest. Kohati moodustab oja väikseid roheka läbipaistva veega järvekesi. Vesi on väga külm.

Kuru muutub vähehaaval kitsamaks, seinad järsemaks ja kõrgemaks. Oja kaob kivide alla. Maapealne kivipõrgu, kuhu ka ei vaataks, igal pool on mustjashall graniit. Kohati ripuvad paaritonnised rahnud otse pea kohal...

Kivid kuru põhjas muutuvad järjest suuremaks. Kõndimisest on saanud hüplemine ühelt kivilt teisele. Seljakott kipub tasakaalust välja viima ja kui jalg leiab lahtise kivi, on ninalikukkumine kindlustatud. Kellelegi tuleb hea mõte: «Kes ei taha oma hinnalisi tagalõpendeid ära murda, püüdku kivide peale mitte astuda.» Vapustav soovitus! Nojah: «Mul on tiivad, tiivad, tiivad...» — «Oleks pidanud tagavarasääreluid kaasa võtma, kasvõi kahe peale ühe.» — «Tuleb hoolega otsida, vahest leiame siitsamast mõne sobiva.»

Tõepoolest satume aeg-ajalt mingitele kontidele, mis suuruse ja kuju järgi otsustades on kunagi ehk põhjapõdrale kuulunud. Siit-sealt leiame murdunud põdrasarvi.

Viimaks ometi ronime elusate ja tervetena kurust välja ning prantsatame koos seljakottidega samblasele nõlvale.

Paaritunnise rännaku järel jõuame metsa. See pole enam mingi kääbuskase- ja pajuvõsa, vaid tõeline laas, kus kasvavad kõrged kuused ning aeg-ajalt takistab teed tuulemurd. Väga suur on sarnasus meie kodumetsadega.

Paiguti leiame palju mustikaid. Puhkepeatuste ajal roomame kõhuli mööda mustikapõõsaid ja naksame marju otse hammastega. Pärast on näo järgi raske kindlaks teha, kes keegi on.

Vastu õhtut hakkab paistma Umbjärv. Kohale jõuame aga alles kella kaheteistkümne paiku.

Umbjärv on Koola poolsaare järvedest kõige sügavam (110 m), kuid pindalalt (419,4 km²) Imandra järel teine.

Otsustame järgmisel päeval siin puhata ning jätkata teed pärast lõunat. Enne lõunat sisustab igaüks aega oma äranägemist mööda — kes magab, kes päevitab, kes teeb tutvust laagripaiga lähema ümbrusega. Jalavarjudele tuleb teha esimene remont. Nii mõnestki saapast vaatavad varbad välja ning jämeda mustriga kummtald on üsna siledaks kulunud. Kõige rohkem kannatada saanud saapale kulub ära üheksateist(!) naela.

Sama päeva õhtul jõuame Umbjärve suubuva jõe äärde. See on üks «märgi» jõgesid, kus kõige madalamas kohas ulatub vesi natuke üle põlve.

Otse kalda äärest algab mets ja maapind muutub kõrgemaks. Mõni tund hiljem lirtsub aga jalgade all vesi. Oleme soos. Mättad on kaetud murakatega ning paksu pehme samblaga, kuhu jalg vajub sisse nagu värskesse lumme. Murakad on suured ja üliküpsed, kuid hoopiski mitte nii magusad kui Eestimaa soodes. Sööme neist varsti isu nii täis, et keegi ei taha enam isegi muraka nime suhu võtta.

Peatuskohtades piinavad sääsed, kes on läinud nii jultunuks, et ronivad isegi suhu ja silma. Käies ei saa arugi, et neid nii palju on.

Soos rikastub meie leksikon veel ühe uue sõna võrra — «mudakukk». See on matkaja, kelle pea kohal mudalained kokku löövad. Meie õnneks pole olukord siiski nii hull, kuigi põlvini oleme küll porised.

Peagi tunneme jalgade all jälle kõvemat pinda ja satume metsasihile. Aeg-ajalt kuuleme autode müranat. Kõik annab tunnistust sellest, et Revdasse viiv tee on kuskil lähedal. Nii see ka on. Maantee kõrvale on ehitatud ka raudtee.

«Vaadake, rööpad on roostes. Seda raudteed mööda käivad rongid vist küll niisama tihti kui meie Hiibinides.»

Justkui nende sõnade kinnituseks kuuleme vedurivilet ning pisike «susla» tossutab käänaku tagant välja.

Läheme veel paar kilomeetrit mööda sihti. Äkki lõpeb mets ja meie ees ongi Loujärve tundur. See on suuruselt teine mägimassiiv Murmanski oblastis. Kujult meenutab ta hobuserauda, mille keskel asub Seidjärv. Läänest piirab tundurit Umbjärv, idast Loujärv. Põhjast ja lõunast läheneb mägedele taiga. Loujärve tunduri loodeosas, Ilmajoki orus asubki meie esimene sihtpunkt.

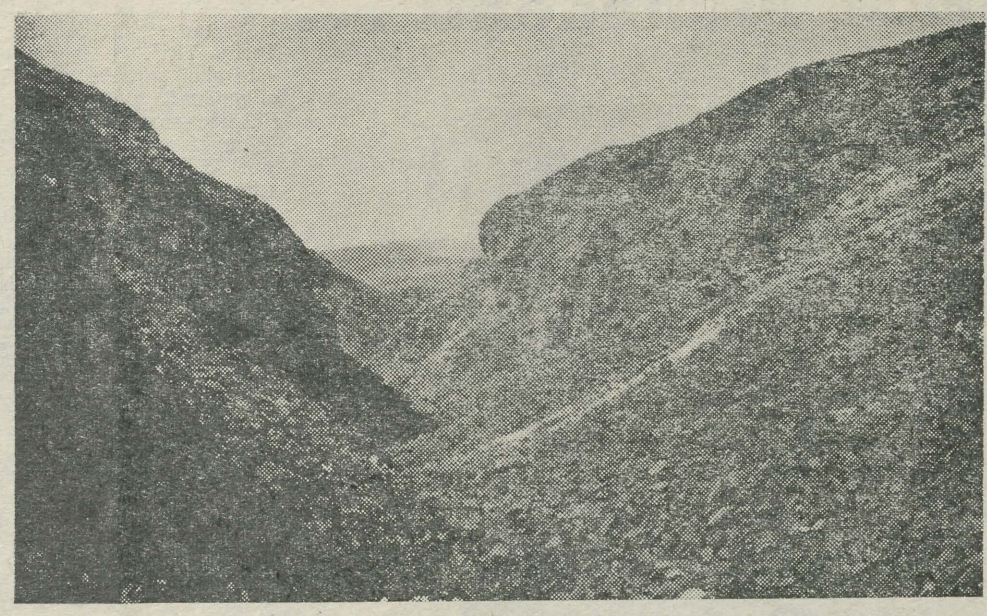

Epp Tonka fotod

Uute kurude uued raskused...

Vahel tuleb ka nii matkata.

Johannes Bobrowski

Johannes Bobrowski (1917—1965) on nimekas SDV kirjanik, kes sai tuntuks luulekogudega «Sarmaatia aeg» (1961) ja «Varjudemaa voolud» (1962). 1964. aastal ilmunud romaan «Levini veski», mis 1965. a. parima saksa romaanina võitis Veilloni auhinna, on tõlgitud ka eesti keelde («Loomingu» raamatukogu nr. 46—48, 1966). Postuumselt avaldati Bobrowski viimane romaan «Leedu klaverid». Alljärgnev Helgi Pihlaku tõlge tuli tõlkevõistlusel 1972 koos lühijutuga «Hiirte pidu» III auhinnalisele kohale.

De homine publico tractatus

Inimene pole eluks kohandatud. Igaühel on oma loomus, oma meeled, linnas viis, maal seitse. On niisugused meeleelundid, terve sepikoda kõrvas, nagu ütles Bayer Viinist, ja mujal laialt levinud fauna ja floora või floorafauna või vastupidi, mida me täielikul kokkuleppel nendega toidame, läbi eluvõitluse känname; on meeldiv tunne olla tegevuses kui organiseeritud loomulik kompleks. Kunstiline ja peen toode. Nii ütleb Neander, aga seltest ei piisa.

Siin tulevad appi mitmesugused asjad: inimesele lihtsalt abivalmidus ja vastutulelikkus, seaduserikkujale karistus ja isoleerimine, ametnikule eeskirjad ja määrused. Nii saab juba hakkama.

Ja siis moraalsed kohustused. Mida tuntakse. Sisemiselt. Ja just loomaarmastus ja inimestetundmine.

Petrat on postiametnik. Abschwangenis või mujal, aga mitte Uderwangenis, Uderwangen on suurem. Ja Petratil on omad eeskirjad.

1. Tööajast kinnipidamine.

Seal istubki Petrat oma ametiruumis, pühapäeval, siis on post suletud. Ta istub laua ääres käetugede ja kalingurkattega ametitoolis. Postkontoris on vaikne nagu puhtas roheluses: see tuleb puudest. Petrat vaatab aknast välja. Kõik on koristatud, pühitud ja nühitud, uued kärbsepaberid on üles riputatud, väljas väikesele esitrepile liiv puistatud.

Ja sealt tuleb mööda külatänavat vana naine, ta lahkub juba küla alguses vasakult teeservalt, et jõuda paremale poole, kus küla lõpus asub postkontor. Naisel läheb selleks oma nelisada meetrit kõvasti; ta tuleb diagonaalis, mööda nöörsirget sihti, põiki üle tänava, hoolimata heast Abschwangeni asfaldist. Ta jõuabki pärale ja postkontor on kinni, suletud, maha on raputatud liiva, on pühapäev.

Ütleme: selle vana naise nimi on Krepsztakies, see on siis see Krepsztakiene — ja on pühapäev, sellepärast on ta üleni mustas, kingadega ja täiusliku tuttäärisega pearätiga.

Petrat nägi teda, tema ühtlast lähenemist, ta näeb naise käes kirja, teine käsi on rusikas, sinna on ta pigistanud raha. Sellist teed ei käida, et seista ukse taga, rääkimata lahkumisest asja õiendamata. Petrat ootab, kuni Krepsztakiene tuleb akna alla.

Noh, kuidas oleks, Petrat.

Petrat astub akna juurde, avab selle, paneb haaki. Täna on pühapäev, post on kinni, tööajad on uksele löödud, aga see ei aita nüüd midagi, seda teab ta isegi, Petrat, ametnik ja inimene.

Aga kes nüüd mõtleb, et siin võib tekkida vastuolu kohustuse ja poolehoiu, töö ja sõbralikkuse, riigi ja üksikisiku vahel, see eksib. Petrat ütleb: uks jääb kinni, ei mingeid töötunde õndsal pühapäeval, tagaukse kaudu saab kõrtsi, mitte minu juurde. Ta võtab tooli, tõstab selle läbi akna õue majaseina äärde, teise tooli lükkab ta seestpoolt akna juurde, kummardub kaugele välja, aitab Krepsztakiene väljas toolile, sealt aknalauale, sisse toolile.

Nüüd seisab naine kindlal põrandal. Petrat istub oma ametitoolile, postkontor jääb suletuks, ei tuldud ka tagantkaudu: see oleks tähendanud avada tagauks, ta võtab raha vastu ning ühe margi margiraamatust. Seejärel kirjeldatud teed jälle tagasi.

Nägemiseni, proua Krepsztakies.

2. Võimupiiridest kinnipidamine.

See pole eeskirjadega reguleeritud. Aga see on tähtis, see puudutab ametiväärikust ning vajab seega erilist ettevaatlikkust ja ettenägelikkust, ennast austatakse siin vähem kui riiki.

Kas hakkan ma tõesti igaühe jaoks marke lakkuma?

Nii see on, ammusest ajast; inimesed toovad oma kirja, panevad selle lauale ja raha sinnasamasse. Postiametnik kontrollib saaja ning saatja aadressi, võtab raha vastu ning annab margi välja, s. t. ta kleebib selle peale, saatja silma all, sest too omandas margi vastavalt eeskirjadele, see kuulub temale. Teisest küljest on mark pitsat, ametlik paber, olgugi et väike; seda ei puistata inimeste hulka. Aga: hakkan ma siis tõesti igaühe jaoks marke lakkuma?

Petrat seab seepärast sisse korra: kiri lauale panna, raha lauale panna, keel välja ajada. Väljasirutatud keelel niisutatakse mark, Petratil tarvitseb ainult käsi tõsta, mark lebab liimise poolega ülespidi nimetis- ja keskmisel sõrmel. Aratõmme, seejärel kleepimine, tembeldamine, nägemiseni.

3. Ametnik on kohustatud pidama end ühiskonna teenriks.

Kergesti öeldakse ühiskonna asemel riik, ma ainult mainin seda.

Ta on kohustatud pidama, ta seisab seal, meie lisame juurde: ja vastavalt tegutsema. Petrat tegutseb vastavalt. Ja peab end ka.

Sellest on juba palju aega möödas. Siis oli kuulda, ja see, kellel oli leht tellitud, luges lehest, et nüüd olevat raadiod, midagi uut maailmas, tõelised hääled õhust, s. t. nad tulevat aparaadist ja häältorust. Hoopis midagi muud kui tuulehääled, millest räägib lambakarjus Pasnokat, kust võib kõike kuulda, aga ei midagi õiget. Ta on suve läbi väljas. Kui temaga rääkida tahetakse, küsib ta: Mis too minusse puutub?

Niisiis raadio. Ja Petrat kui teener. Ja see kõik ei jõua nii kiiresti Abschwangenisse.

Petrat laseb välja kuulutada: täna õhtul postkontoris raadio, sissepääs tasuta. Ja pistab kirjakandja Lemke oma lõõtsmoonikuga suurde kappi. Õhtul tulevad siis inimesed ja istuvad, Petrat ütleb: raadio hakkab kohe pihta. Ja kirjakandja Lemke mängib kapis, kenasti salaja, nagu tuleks muusika kaugelt õhust, Berliinist, mööda laineid, nagu ütles Petrat.

4. Inimestetundmine.

See kuulub avaliku ameti juurde. Loomulikult: printsiibid. Aga mis mõjub ja tagajärgi annab, teeb seda inimeste hulgas, inimestega. See toimub inimeste hulgas, nagu öeldud. Inimesed ei seisa aga arveraamatus.

Kes uskuda ei taha, saab seda teada — inimeste juures. Peab lihtsalt üles tõusma, kohale minema ja mis kõige parem — sinna jääma.

Petrat istub kõrtsis sellel päris laupäeval, see tähendab laupäeva õhtul, ja muidugi mitte üksinda. Schlitzkus, peremees, käib edasi-tagasi oma seitsme laua juures, algul tema, siis tema naine, ta ise seisab siis leti taga. Ruumis on kärarikas, kuid rahulik, see on kärarikas rahu.

Petrat jutustab, pidades järjekindlalt kinni kirjavahetuse saladusest, kõik teised kuulavad, välja arvatud õpetaja Laudien, kes omaette laulab. Ja siis heliseb telefon. Abschwangen 3-3-3, ütleb Schlitzkus, siis kuulatab ta hetke, siis ütleb: Bottke, sa pead koju minema.

Nojah, vastab Bottke, ja Petrat jutustab midagi meestest ja naistest. Saksa naine on õppinud ootama — meest. Ja kui proua Bottke helistab teist korda, istub Bottke ikka veel seal ning jääbki istuma. Olgugi et ta oleks ehk nüüd siiski läinud.

Siis heliseb telefon kolmandat korda. Bottke tõuseb püsti ja Petrat koos temaga. Bottke jääb seisma ning Petrat astub telefoni juurde ja ütleb: Tere õhtust.

No muidugi, teie olete seal, teie oma juttudega, loomulikult, seda võis arvata, ütleb proua Bottke ja ütleb veel rohkem ning tahab veelgi rohkem öelda, aga Petrati jaoks tähendaks see sõbralikkusega liiga kaugele minemist, niisiis ütleb ta omalt poolt (pidage silmas peensusi): Proua Bottke, — seda päris kindlalt alustades, kuid üsna lahke häälekõlaga, siis edasi asjaliku konstateeriva tooniga, samas ometi juba veidi pahaselt ja sealjuures jälle kahetsevalt (kuna ta on päris tahtmatult saanud tunnistajaks, ühe niisuguse stseeni tunnistajaks) —, proua Bottke, te tulete öösärgis aparaadi juurde?

Ei, proua Bottke ei helista enam. Bottke võib veel jääda. Istu jälle, ütleb Petrat.

Selliseid asju aetakse tunnete järgi. Võib-olla on tunded midagi ebakindlat, aga miski ei aita, peab nendele lootma. Kui me tahaksime kõike täpselt ise näha, mis me küll korda saadaksime!

Alleburgis või ka mitte Alleburgis elas üks abielupaar, mees kõõritas, naine kõõritas, kumbki pole elus teist näinud. Nad jäid kokku, elasid üle rasked ajad 1914—1918 ja surid koos, kahekümne neljandal.

Nii arvan mina.

Tõlkinud
HELGI PIHLAK
(Saksa fil. V k.)

Tõlkevõistlus jätkub

Teeme täna veel kord teatavaks meie ajalehe 18. numbris **26. mail 1972. a.** väljakuulutatud üleülikoolilise **tõlkevõistluse 1973** tingimused.

- Seekordsele konkursile esitatavad tööd võivad olla **eestindused maailma või NSVL rahvaste mis tahes keelest.**
- Piirdume **ilukirjandusliku proosaga**, kusjuures töö pikkus võib olla **5—10 masinkirjalehekülge.**
- Arvesse tulevad nii **lühijutud kui katkendid** ulatuslikumatest teostest. Tõlkijal tuleks silmas pidada ka originaali: see peaks olema heatasemeline ja rikastama meie lugeja kirjanduslikku kogemust. Pikemate teoste katkendid tuleb leida niisugused, mis nii süžee arengult kui kompositsioonilt jätaksid **tervikliku** mulje.
- Hindamisele tulevad tööd **ei tohi olla eesti keeles trükis varem avaldatud.** Seda on võimalik kontrollida ENSV TA F. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumis.
- Tõlgime vaid **XX sajandi** autorite loomingut.
- Žürii töö hõlbustamiseks tuleb nii **originaalteos** kui **tõlge** esitada **masinkirjas 3 eksemplaris.**
- Auhinnalistele kohtadele tulnud tõlgete premeerimiseks on ette nähtud **200 rubla** suurune summa, mille žürii võib tööde väärtusest ja hulgast lähtudes jagada välja täies mahus või osaliselt.
- Osa võtta võivad kõik, kes võistluse **väljakuulutamise momendil** olid või on praegu **TRÜ statsionaarsed või mittestatsionaarsed üliõpilased.**
- Võistlusele esitatavad tööd tuleb varustada märgusõnaga, lisada suletud ümbrikus autori nimi, teaduskond, kursus, elukoht. Ümbrisele kirjutada «Tõlkevõistlus 1973» ja tuua või saata hiljemalt 30. novembriks ajalehe «TRÜ» toimetusse.

Germaani-romaani filoloogia
osakonna komsomolibüroo

Pärast Münchenit ...

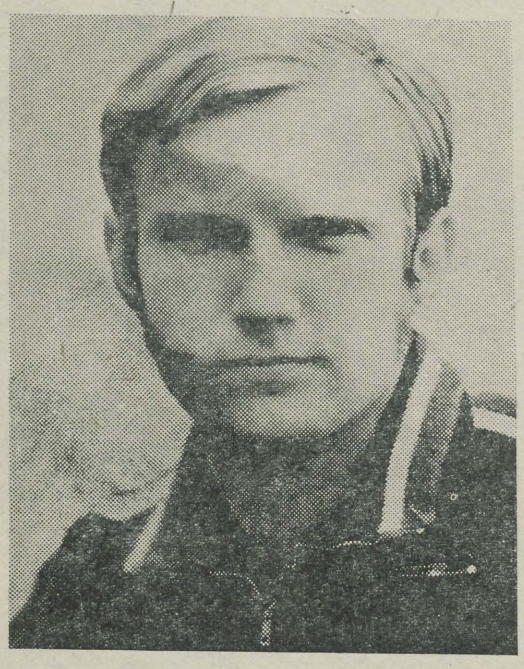

Esimese eestlase-kergejõustiklasena jõudis olümpiamängudel kuldmedalini Jüri Tarmak.

Ljudmila Bragina kolmandat maailmarekordit Münchenis kroonis kuldmedal.

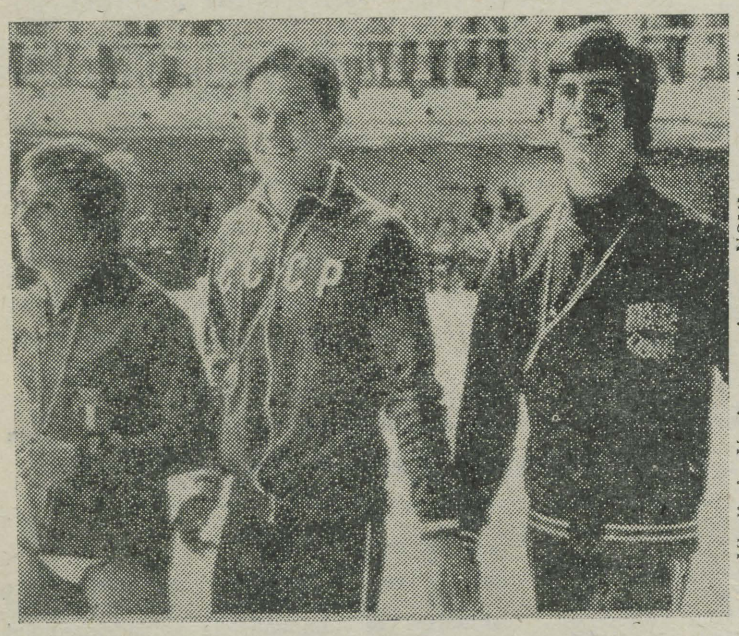

Vladimir Vasin — esimene NSVL meesvettelüüpaja — olümpiavõitja.

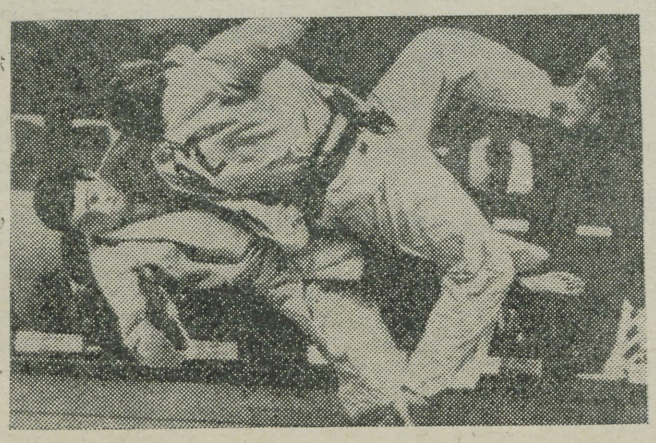

Džuudomaadluse poolraskekaalu võitja Šotha Tšotšišvili heitluses inglase Davin Colin Stalbrook'iga.

...liiguvad mõtted veel mõnda aega olümpiaradadel, kujuneb omalaadi tagasiside: München—Eesti—Tartu—TRÜ.

Lisaks suurele pidupäevale on olümpiamängud ühtlasi vastutusrikkaks eksami- ja aruandepäevaks. Tänapäeva tippspordil on muuhulgas täita tähtis ühiskondlik-poliitiline missioon. Ja võime tõdeda, et nõukogude, sotsialismimaade sport tervikuna ei vedanud alt: sotsialistlikud riigid osutusid parimaks 15 spordialal, Nõukogude Liit oli tugevam Ameerika Ühendriikidest, Saksa DV Saksa FV-st. Eriti imetlusväärsed on Saksa DV sportlaste saavutused. Nende taga on tunda läbimõeldud riiklikku organisatsiooni, teaduse igakülgset abi praktikale, kaasaegseid spordibaase, -varustust. Siit on õppida kõigil, ka meil.

Võidurõõm on tore ja väärt tunne, kuid ei tohi unustada, et 12. septembril süttis Müncheni olümpiastaadionil uus kutsuv ja ühtlasi kohustav tulikiri — Montreal 1976. Meenutagem, et pärast võidukat Roomat järgnesid medalite poolest märksa kasinamad Tokio ja Mexico. Saagu rõõmust Jaan Taltsi ja Jüri Tarmaku võidu üle innustus ja tegutsemistahe, usk eesti sportlaste võimetesse. Juhtigu N. Avilovi, V. Sidjaki jt. meie olümpiavõitjate kiitused ja tänusõnad Kääriku aadressil meie tähelepanu sellele, et taolisi spordibaase oleks tarvis mujalegi, eriti aga Tartusse.

Olemegi seega jõudnud argipäeva. Ja mis parata, kui see olümpia taustal tundub kohati üsna hallivõitu. Meenutaksin paari viimast repliiki allakirjutanu eelmisest «Müncheni jutust», kus tunti muret eesti sportlaste väikese arvu üle Müncheni olümpial. On selge, et see arv peegeldab nii või teisiti meie vabariigi tippspordi taset. Nagu näeme, pole siin rahuloluks põhjust, rõõmustamisest rääkimata. Kuidagi ei saa lahti ärevast tundest, et Eesti NSV hakkab pikkamööda kaotama oma vana head nime spordivallas. I rahvaste spartakiaadil olime ikkagi viiendal, nüüd «võitleme» 9.—12. koha pärast! Kuhu on jäänud meie kunagised saavutused kergejõustikus, maadluses, poksis?

Taolist langevat saavutuste kõverat paneme tähele ka TRÜ spordis. TRÜ tippala on ikka olnud kergejõustik. Oleme varemalt korduvalt tulnud üleliidulistel üliõpilasmängudel I kohale, tänavu aga jäime kuuendaks; kahel viimasel aastal oleme kaotanud Helsingi ülikoolile. Kui mehed näitavad 1972. a. Tartu linna kergejõustiku meistrivõistlustel nõrgemaid tulemusi kui naised Münchenis (näit. 100 m, 1500 m, kaugushüpe), siis tundub, et on, mille üle järele mõelda. Kurb on kõrvutada fakti, et TRÜ üliõpilane H. Lipp püstitas 25 aasta tagasi Euroopa rekordi kuulitõukes, nüüd aga jääb Eesti rekord sellele ca 3 meetrit(!) alla, ehkki selle on püstitanud mees, kes mõned aastad tagasi tuli praegu Münchenis napilt pronksmedalist ilma jäänud sakslase ees Euroopa juunioride meistriks. Kuhu on jäänud meie meeste (naistest rääkimata!) rekordite areng? Kui vaatame TRÜ kergejõustiku edetabelit Rooma ja Müncheni vahel, siis jääb kogumulje selline, nagu oleks aeg paigal seisnud: tulemused pea samad ja ka nimed needsamad. Võtame mütsi maha K. Jurkatamme, K. Metsuri, M. Paama, A. Nurmekivi, E. Akkeli jt. ees, kuid ikka võib ainult oodata, millal tuleb neile võrdväärne vahetus.

Miks siis nii? Pole põhjust arvata, et meie treenerid oleksid järsku hakanud halvemini töötama. Või kui, siis peaksid ka sellel omad põhjused olema. Jäägu põhjuste vaagimine asjatundjate hooleks. (Liiati, nagu öeldud, on meie kergetõustiku madalseis üle-eestiline nähtus. Ja mitte ainult kergejõustiku.) Siinkohal maksaks aga meenutada olümpia kõige «rikkama mehe» M. Spitzi sõnu, viimane ütles pärast 7. kuldmedali võitmist, et nüüd jätvat ta tippspordi ja hakkavat õppima. Mida muud see tähendab, kui seda, et tänapäeval kahte jumalat teenida ei jõua. Amatörism selle vanas tähenduses on sõnakõlks. Tippspordist on saanud elukutse, mis nõuab päevas kaheksa tundi ja enamgi töötamist (treenimist). Kuidas siduda seda õpingutega ülikoolis?!

*

Spordil on kaks suurt tahku — tippsport ja massi(rahva)sport. Ei saa üks eksisteerida ilma teiseta. Oma esimeses «kirjatükis» tõime ära Pierre de Coubertini sõnad spordifunktsioonide kohta, mille järgi «sport ... on füüsiline kompensatsioon vaimsele tööle ..., kingitus, mis kõigile eluteele kaasa antakse ... teda pole millegagi asendada». Liigne on üliõpilasele selgitada kehakultuuri vajalikkust. Kes aga selles kahtleb, sel palume pöörduda professorite P. Ariste, Ü. Lepiku, K. Siilivase, A. Rõõmusoksa, Ü. Lumiste jpt. TRÜ lugupeetavate õppejõudude poole, kes aastaringselt tegelevad kehakultuuriga.

Ja lõpuks üleskutse: tänavu kevadel kehtestati inimese kehaliste võimete arendamise ja tervise tugevdamise eesmärgil uus üleliiduline VTK kompleks — äärmiselt vajalik ja tõsine üritus, millele kaasa lööma peaksid kõik TRÜ üliõpilased ja töötajad, kes ei ole ükskõiksed oma tervise vastu.

AGO MARKSOO

Kuulutame välja naljavõistluse

Pärast seda, kui musta, valge ja värvilise huumori kohalikud korüfeed eesotsas Priit Pärna ja Toomas Kalliga olid ülikooliaastad selja taha jätnud ning erialase tööposti otsa roninud, muutus meie ajalehe viimane lehekülg õige naljavaeseks. Loodus aga ei salli tühja kohta. Seepärast kuulutame käesolevaga välja **uue karikatuuride ja humoristlike (satiiriliste) lühipalade võistluse**, et ergutada vähemtuntud üliõpilashumoriste kergitama häbelikkusevakka oma talendiküünlalt, näitamaks seda ülikooli lehe vahendusel laiadele õppejõudude-teenistujate ja veelgi laiematele üliõpilaste hulkadele.

Meie tingimused oleksid järgmised: karikatuurid ja lühipalad (kuni 2 lk. masinkirja) tulevad lasta ajalehe toimetuse uksel olevasse kirjakasti hiljemalt 1. novembriks, k. a., varustades need viisaka märgusõnaga ja kinnise kovääriga, milles leiduvad vajalikud ankeetandmed autori kohta (õige nimi, kursus, osakond, aadress). Mitme asutuse esindajatest koostatud žürii langetab oma erapooletu ja õiglase otsuse kahe nädala jooksul, eelistades siiski ilmse erapoolikusega noorsoo, ülikooli ja üliõpilastemaatilist nalja, eriti sellist, mis ajab naerma. Tulemused teatame 17. novembri lehes, milline reede on pealegi rahvusvaheline üliõpilaspäev.

Auhindadeks loodame välja maksta kummagi žanri tarvis eraldi 100 rubla, nii et esimesele kohale tuleks 35, teisele 25, kolmandale 15 ja ergutuspreemiaks 10 rubla. Kõik kõlbulikud lood loodame ka trükki toimetada, et autor saaks neid saata tõendina ülikoolis kasulikult veedetud aja kohta oma kodustele, sugulastele, tuttavatele ja varjatud sümpaatiatele. Osa võivad võtta kõik TRÜ kollektiivi liikmed, vaatamata soole, kursusele, ametikohale või mõnele muule kitsendavale asjaolule. Ka on tööde arv piiramata (siiski palume silmas pidada, et toimetusel tuleb töötada kaunis väikeses toas ja eraldi ruumi üürimine võistlustööde ajutiseks majutamiseks on küllalt tülikas).

Niisiis — julgust ... ja veel kord julgust. Mis aga peaasi — agarat pealehakkamist ja head sule- ning pliiatsijooksu. (Parem oleks küll joonistada tušiga — sellist pilti on võimalik siis kohe klišeerida.)

TOIMETUS

In memoriam EÜE-72

Pärast ülikooli EÜE-laste koosolekut hakati rahvale riiet jagama. Seda oli tulnud terve lasu ning kõiksugu numbreid. Igaüks sai endale mingi numbri (oh rõõmul) Rahvas aimas seda ette ning laskis meeldivat tarmukust välja paista. Need, kes veel olelusvõitluse tehnikat täiuslikult ei vallanud, olid asetunud lineaarselt, s. t. järjekorras (h i s t.), aga räägiti, et ka nemad hiljem riiet said. Tõesti, mõtlesin, kui seda silmas pidada, et igast liigist ainult tugevamad ning elujõulisemad isendid säilivad, siis võib Tartu ülikooli tudengitelt EÜE-s küll lausa elevantistlikke tegusid oodata.

Nii mõeldes olin juba päris kassaluugi lähedusse jõudnud ning üha enam tundsin omal nahal mõnede viriilsete noorikute nüginat. Seejärel valmistas mulle elamuse vana sõber Peeter, kes mu oma tüseda puusaga hoolimatult kõrvale surus ning näo tegi, nagu mind ei tunneks.

«Petka, sa oled ju sõber!» hüüdsin puudutatuna. Tema pöördus ning kiikas mind nagu hunt. Selle soeirve tagant lugesin välja nii mõndagi. Olnuks ta Aristoteles, öelnuks ta: «Amicus Plato, sed magis amica EÜE-72 ürp nr. 52».

Nagu toredatel üritustel kombeks, leidus siingi virisejaid, kes oma rahulolematute abitute mõtteidudega üldist melu halvata katsetasid. Vanast ringivaimust vaevatud nokitsejad vassisid midagi vormi jaotamisest tervele rühmale korraga ning muust seesugusest, käsitledes ainet seejuures ilmse profaansusega. Mõned polnud rahul sellega, et liiga suured riided said ... Nagu nad ei teaks, et üliõpilane on alles noor! On noor, areneb ning kasvab, eriti muidugi malevas maa (söökla) toidu peal, mille baasil sirgub justkui jumalaviljaga toidetu. Ning küll siis ka riided sobivad. Leidus neidki, kes polnud rahul riiete piiratud sisalduvusega. Selle vastu on ometi veel kergem rohtu leida — mitte neid lihtsalt selga panna.

Aga jah, õnneks ei suutnud need mõned vaimsed vanainimesed rikkuda noorte ürituse üldilmet. Sellest annab tunnistust ka see, et üks üliõpilaste keskele äraeksinud abiturient pomises hardas vaimustuses: «Vaat' kus alles neil on ... omavalitsus!!»

P.S. Jutt valmis s e l kevadel, EÜE-73 on veel e e s.

MIHKEL MUTT

Augustikuul ilmunud TRÜ teaduslikud väljaanded

1.	Õigusteaduslikke töid XIV	— 168 lk.,	trükiarv 500,	hind rbl.	1.—
2.	Geograafia-alaseid töid X	— 152 „	„ 500,	„ „	0.95
3.	Sõnasõel I	— 212 „	„ 500,	„ „	0.80
4.	Keel ja struktuur VII	— 156 „	„ 500,	„ „	0.50
5.	Труды по медицине, XXУ. Гастроэнтерология	— 196 „	„ 600,	„ „	1.—
6.	Студенческие труды по алгебре и геометрии	— 102 „	„ 300,	„ „	0.30
7.	Труды вычислительного центра, вып. 25	— 108 „	„ 300,	„ „	0.45

Klubi

6. oktoobrist alates korraldatakse peotantsukursused algajaile ja edasijõudnuile. Registreerimine ja osamaksu (3 rbl.) sissemaksmine igal esmaspäeval ja teisipäeval kell 15—17 TRÜ klubis, Tähe t. 3 II korrusel.

*

15., 16. ja 17. sept. toimuvad peoõhtud. Tantsuks mängib kitarristide ansambel «Kogudus».

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5319. MB-07423.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 25. Reedel, 22. sept. 1972. a. XXIV aastakäik

TRÜ rektori käskkiri

Kohusetundliku töö eest TRÜ vastuvõtukomisjonis avaldan kiitust vastuvõtukomisjoni sekretariaadi järgmistele töötajatele:

vastutavale sekretärile — Endel Ploomile, tsiviilõiguse ja protsessi kat. dotsendile;

vastutava sekretäri asetäitjale — Silvia Orglale, Õigusteaduskonna riigi ja õiguse ajaloo kat. van. laborandile;

masinakirjutajale — Helmi Terale, arvestusmatemaatika kateedri laborandile;

kirjavahetuse eest vastutajale — Tiiu Rootslasele, majandusgeograafia kateedri van. laborandile;

teaduskondade vastutavatele asjaajajatele — Valli Kooritsale, Bioloogia-Geograafiateaduskonna vastutavale asjaajajale, füüsilise geograafia kateedri van. laborandile,
Koidu Otsarile, Majandusteaduskonna vastutavale asjaajajale, raamatupidamise kateedri van. laborandile;

teaduskondade vastuvõtulaudade töötajatele — Raissa Sorile, Arstiteaduskonna sisehaiguste kateedri laborandile,
Sirje Niklusele, teaduskondadevahelise mehhaniseeritud arvestuse ja masinakirja kabineti juhatajale (Majandusteaduskond),
Hilja Nammile, raamatupidamise kateedri laborandile (Majandusteaduskond),
Erna Maasepale, tsiviilõiguse ja protsessi kateedri laborandile (Õigusteaduskond).

TRÜ REKTOR

TRÜ rektori käskkiri

Loodusteaduste populariseerimisel ja zooloogiamuuseumi väljaarendamisel ülesnäidatud aktiivsuse eest avaldan tänu zooloogiamuuseumi kollektiivile eesotsas muuseumi teadusliku juhendaja dotsent Harry Lingiga ning muuseumi juhataja Raimond Veenperega. Soovin jätkuvat indu ja jõudu!

TRÜ rektor prof. A. KOOP

Rahvakontroll alanud semestril

TRÜ rahvakontrolligrupi tööplaan alanud semestriks on koostatud ja kinnitatud. On asutud ka selle täitmisele.

Millele oleme peamise tähelepanu pööranud eelolevatel kuudel?

Arvestades möödunud ja varasemate aastate kogemusi võib öelda, et ka alanud õppeaastal tuleb küllaltki palju tegelda mitmesuguste majanduselu puudutavate küsimustega. Kuigi majanduselu kontrollimiste tulemusel on rida väärnähteid kõrvaldatud, ei anna see veel alust rahuloluks.

Nagu näitasid möödunud õppeaasta kontrollreidid, esineb meil puudusi materiaalsete väärtuste hoidmisel ja kasutamisel. Nii näiteks Riia tänaval asuva lao kontrollimisel käesoleva aasta alguses ilmnes, et seal leidus küllaltki palju kaupu ja hinnalisi seadmeid, mis kedagi enam ei huvitanud. Ometi olid nad tellitud ja nende eest oli makstud. Et aga tellijad olid vahepeal ilmselt kaotanud huvi või oma tellimused unustanud (esines ka puudusi tellimuste dokumentatsiooni korrashoidmises), siis ei suutnud vastavad töötajad üsna pika aja kestel kindlaks teha, kellele need varad ikkagi kuuluvad. Selle tagajärjel oli ladu üle koormatud ja materiaalsed väärtused seisid mitu kuud kasutamata. Kuigi rahvakontrolli kaasabil õnnestus «salapärased» tellijad lõpuks kindlaks teha, osutus mõnede seadmete kasutamine eesmärgil, milleks nad olid tellitud, nüüd juba võimatuks. Et sellist või sellele lähedast olukorda tulevikus vältida, peame ka edaspidi vajalikuks pöörata tähelepanu meie ladudele, samuti materiaalsete väärtuste tellimisele ja vastava dokumentatsiooni korrashoiule.

Enam kui möödunud aastal tuleb ülikooli rahvakontrolligrupil tunda huvi ehitustegevuse vastu. See on tingitud eelkõige ehitustegevuse laienemisest, ent ka puudustest

(Järg lk. 2)

Juubelieelses Moskvas

8.—12. septembrini toimusid Moskvas rahvamajanduse saavutuste näitusel Eesti NSV päevad. Nende puhul viibisin vabariigi ligi 60-liikmelise delegatsiooni koosseisus TRÜ esindajana meie kodumaa pealinnas.

Ürituse laiem eesmärk on tutvustada NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva eel kõigi liiduvabariikide saavutusi. Selle üritustesarja avamise au langeski meie vabariigile.

Päevade programm oli küllalt laialdane. Toimusid sõpruskohtumised, pressikonverents, loengud Eesti NSV rahvamajanduse ja kultuuri saavutustest, kontserdid, Tallinna Moemaja demonstratsioonesinemised, ekskursioonid jne. Rahvamajanduse saavutuste näitusel pöörati neil päevil suurimat tähelepanu Eesti NSV eksponaatide tutvustamisele, meie raamatute, suveniiride, kondiitrisaaduste ja muu müügile.

Peale südamliku vastuvõtu tõstaksin eredamate isiklike muljetena esile kosmosepaviljoni külastamist rahvamajanduse saavutuste näitusel, kus kosmoserakettide täpsed koopiad võimaldavad saada konkreetse ettekujutuse kosmosehõivamise senisest ajaloost, samuti V. I. Lenini ja N. K. Krupskaja kortermuuseumi külastamist Kremlis.

Viimasesse pääsemine tavalises korras ei ole kerge, sest muuseumi aastane läbilaskevõime on vaid 60 000—65 000 külastajat. Näha V. I. Lenini töökabinetti, tema raamatukogu, eluruume — see on suur elamus.

Konkreetne miljöö aitab Leninit kujutleda võrratult paremini sellisena, nagu ta oli: lihtsa ja geniaalsena. Kabinetis lihtne kirjutuslaud, kõva põhjaga töötool, külalistele aga pehmed nahktugitoolid. Köögis kõige lihtsamad lauanõud, magamistoas raudvoodi, kaetud emalt ammu saadud lihtsa pleediga.

Ent Lenini raamatukogu — 20 000 isiklikult ostetud ja kogutud kõidet, kõigis tähtsamates maailma keeltes — see on Lenini vaimusuuruse üks paljudest väljendustest. Muu hulgas näidati meile eraldi kahte Tartu rahulepingut, mida Lenin nii kõrgelt hindas, eri köites väljaannet ja pildialbumit Eesti kaudu kulgenud transiitkaubandusest 1920. aastate algul, mis aitas leevendada noore Nõukogudemaa tohutuid majandusliikke raskusi.

Näitusemajaks muudetud endises maneežihoones paikneb praegu Moskva uue generaalplaani näitus. Selle maketid ja skeemid kujutavad homset Moskvat uute kaunite kõrghoonete, liiklusmagistraalide ja palju muuga. Võib arvata, et reisija, kes 10—15 aasta pärast Moskvat uuesti külastab, ei tunne kesklinna paljusid rajoone enam äragi. Kõik ajaloo ja kultuuriväärtuslik aga säilitatakse hoolikalt.

Need on üksikud eredamad muljekillukesed juubelieelsest Moskvast.

KARL SIILIVASK

ACTA DIURNA

12. septembril s. a. viibis Tartus TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedris Freibergi Mäeakadeemia ehitusmaterjalide ja keraamikamasinate kateedri professor dr. ing. Karl Höffl.

Tema eesmärgiks oli tutvuda Tartus desintegraatoriga tahkete ainete mehaanilisel aktiveerimisel saadud tulemustega, et neid kasutada uute masinate projekteerimiseks.

Et TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedris asub esimene suure võimsusega mehaanilist aktiveerimist võimaldav desintegraator, siis on selle vastu huvi tuntud eriti Saksa Demokraatlikus Vabariigis, ja sealsete teadlaste külaskäik polnud esmakordne.

Halladega võidu

Maja on juba paar nädalat natuke tühjem ja natuke vaiksem kui tavaliselt. Peabki olema, kui terve septembrikuu jooksul ei liigu siin peaaegu ühtki teise kursuse üliõpilast, pole näha ka kolmanda kursuse arste. Küll aga on neid näiteks Põlva rajooni Ruusa, Orava ja Sassi-nimelise sovhoosi põldudel, «Koidu» ja «Ranna» kolhoosis, kokku 150 inimest. Valga rajooni Keeni, Laatre, Valga, Kaagjärve, Tahe ja «Kommunisti» kolhoosis võib kohata 119 tulevast füüsikut, keemikut, majandusteadlast ja farmatseuti, kes on end sisse seadnud Kääriku spordibaasis. Ajaloo-Keeleteaduskonna 120 üliõpilast on ametisse pandud Uula, Nõo, Vara, Võnnu, Rõngu ja Vasula sovhoosis. Seni pole ülikool oma kasvandike kohta kuulnud ühtki kurja sõna. Põllul keerukate ja võimsate masinate seltsis võivad üliõpilased end nüüd märksa julgemini tunda — esmakordselt korraldati tänavu aulas kõigile maale sõitvaile üliõpilastele ühine ohutustehnika-alane instruktaaž.

A. HIIR

Partei elu

Partei-dokumentide vahetamise eel

Äsjane EKP TRÜ organisatsiooni üldkoosolek oli pühendatud aastatel 1973—1974 toimuvale parteidokumentide vahetamisele. Põhiettekande tegi parteikomitee sekretär J. Reimand, teda täiendasid sekretäri asetäitjad J. Kalits ja J. Ananjeva, kommunistid K. Siilivask, Z. Saar ja L. Raid. Koosolekust võttis osa EKP Tartu Linnakomitee I sekretär J. Lott.

Nii ettekandest kui sõnavõttudest jäi kõlama mõte, et dokumentide vahetamine peab kujunema meie parteiorganisatsioonile tähtsaks ürituseks, mis eeldab partei ridade edasist konsolideerumist, kommunistide aktiivsuse kasvu, nõudlikkuse suurenemist nii oma kutsetöö kui parteilise tegevuse vastu. Märgiti ära üksikuid puudujääke parteilise distsipliini osas, seda just parteikoosolekutest ja parteilistest õppustest osavõtmisel, liikmemaksude tasumisel. Toonitati vajadust pöörata senisest suuremat tähelepanu partei siseelule.

Koosolek võttis vastu konkreetse otsuse parteidokumentide vahetamise ettevalmistamise kohta käesoleva õppeaasta sügissemestril.

Tegevusjuhis järgmiseks aastaks

Möödunud kevadel tutvus EKP Tartu Linnakomitee pikema aja jooksul õppe- ja kasvatustöö olukorraga TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonnas. 15. juunil arutati küsimust põhjalikult linnakomitee bürool, kus võeti vastu otsus Ajaloo-Keeleteaduskonna töö parandamise kohta.

Teaduskonna kommunistid tutvusid linnakomitee otsusega parteigruppide koosolekul ja kogunesid 15. septembril algorganisatsiooni üldkoosolekule, et arutada otsus teaduskonna ülatuses läbi ja kavandada üksikasjaline plaan otsuse täielikuks elluviimiseks.

Arutelu juhatasid sisse kommunistid H. Peep ja K. Siilivask. Ajaloo-Keeleteaduskond on viimastel aastatel jõudsalt kasvanud, olles praegu 131 õppejõu, 966 statsionaarse ja ligemale 1000 mittestatsionaarse üliõpilasega üks suuremaid kogu ülikoolis. Keeruliseks on muutunud ka teaduskonna struktuur: 6 osakonda, 12 kateedrit, enam kui 20 kitsamat eriala. Küllaltki komplitseeritud on õppetöö läbiviimine, sest juba teist korda viimase kolme aasta jooksul tuleb teaduskonnal töötada teises vahetuses. Samal ajal on spetsialistide ettevalmistamisele esitatavad nõuded pidevalt kasvanud. Teaduskonna töö tõhustamine nõuab seepärast kindlat juhtimisperspektiivi, seda just töös kaadriga.

Kaadriküsimused, eelkõige aspirantidega seoses, kujunesidki koosolekul üheks peamiseks teemaks. Väheseks peeti aspirantide ühiskondlikku aktiivsust. Aga ainult oma erialasse kapseldunud teadlane ei ole mingi ideaal. Pealegi ootab nii Tartu kui vabariigi avalikkus teaduskonna õppejõudude senisest veelgi elavamat osavõttu ühiskondlikust elust, oma kaaluka sõna sekkaütlemist aktuaalsete probleemide arutellu. Oleks vaja, et tulevane õppejõud näitaks oma ühiskondlikku võimekust juba enne aspirantuuri astumist.

Hoopis ebarahuldavaks peeti aspirantide pedagoogilist ettevalmistust tööks kõrgemas koolis. Neil tuleb hakata õpetama, ilma et nad sageli üldse tunneksid kõrgema kooli õppetöö metoodika eripära, kõnelemata praktilistest kogemustest.

Õppe- ja kasvatustöö tõhustamiseks tuleb teaduskonna parteiorganisatsioonil enam tegelda kateedritega, õppetöö sisuliste küsimustega. Käesoleval ajal on vaja suunata läheneva suure juubeli — NSV Liidu 50. aastapäeva materjalide — kajastamist ja käsitlemist igapäevases õppetöös, seda loomulikult orgaanilises seoses ainega.

Teaduskonna parteibüroo poolt kavandatut linnakomitee otsuse realiseerimiseks tutvustas parteibüroo sekretär O. Klaassen. Põhisuunaks on võetud kommunistide parteilise aktiivsuse suurendamine. Teaduskonna ees seisvate küsimuste lahendamisele tõmmatakse kaasa võimalikult palju kommuniste. Veelgi tugevneb koostöö dekanaadiga, suureneb kommunistide osa kateedrite tegevuses. Koosolek arutas läbi parteibüroo poolt esitatud abinõude plaani ja kinnitas selle.

Ajaloo-Keeleteaduskonna parteikoosolekust võtsid osa EKP Tartu Linnakomitee sekretär A. Jürimäe ja TRÜ komitee sekretär J. Reimand.

H. PALAMETS

Ludwig Feuerbach

13. septembril möödus sada aastat suure saksa filosoofi, materialistlike ja ateistlike arusaamade tulihingelise propageerija Ludwig Feuerbachi surmast. Feuerbachi suurimaks teeneks kaasaegse materialistliku maailmakäsitluse väljakujunemises on see, et ta suutis läbi murda — tõsi küll, mõnevõrra ühekülgselt ja piiratult — möödunud sajandi alguskümneil filosoofias valitsenud Hegeli idealistliku süsteemilumma. «Freuerbach — kes pole küll kunagi olnud päris õigeusklik hegellane — tegi läbi hegellase arenemiskäigu materialismini. Selle arenemiskäigu teataval astmel lõi ta täielikult lahku oma eelkäija idealistlikust süsteemist. Vääramatu jõuga valdas teda lõpuks arusaamine, et Hegeli «absoluutse idee» eksisteerimine enne maailma ... polnud muud kui fantastiline jäänus usust sealpoolsesse loojasse; et see aineline, meeltega tajutav maailm, millesse me ise kuulume, on ainus tegelik maailm ja et meie teadvus ja mõtlemine, nii ülemeeleline kui see näibki olevat, on ainelise, kehalise elundi, peaaju produkt.» (F. Engels.)

Suvetööd

Intervjuu ELKNÜ TRÜ komitee suvetööde staabi liikmetega äsjalõppenud suvetöödest.

* Kui palju üliõpilasi osa võttis?

Urmas Ehasoo, suvetööde staabi ülem:

Kokku täpselt 301 üliõpilast, umbes niisugune on see arv juba mitmendat aastat. Ehitusobjektidel töötas kahes vahetuses kokku 235 üliõpilast, esimeses vahetuses — 134, teises — 101. Ülejäänud 66 üliõpilast töötas mitmel pool mujal.

* Missugustel objektidel töötati käesoleval aastal?

Gunnar Krupski, suvetööde staabi ülema abi:

Kõige tähtsamad olid kindlasti ehitusobjektid, nendele oli suunatud meie pearõhk. Suvetööd TRÜ-s on kord juba peaasjalikult ehitustööd.

Üldse oli meil seitse ehitusobjekti või objektide rühma, mis allusid neljale asutusele. Tartu Ehitustrusti Ehitusvalitsuses nr. 1 töötasid meie suvetöölised TRÜ füüsikakorpuse ja Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla ehitustel. Ehitusvalitsuses nr. 2 töötati uue üheksakorruselise ühiselamu ehitusel ja Ülejõe elamurajoonis. Üheks kandvamatest objektidest oli TRÜ Vanemtöödejuhataja Jaoskond, kus töötati abitöölistena ülikooli hoonete remondil. Töötati ka Tartu Spetsialiseeritud Tööde Valitsuses — ehitab ülikoolile elamut — ning Tartu Linna Teede Remondi ja Ehituse Valitsuses. Viimase käsutuses oli augustis 10 noormeest, kes remontisid Jaama ja Ülikooli tänavat.

Kui järjestada objektid tähtsuse järgi, siis esikohal on üliõpilaste endi seisukohast kindlasti uus ühiselamu, mis peab valmima 1. septembriks 1973. Järgmisel kohal — füüsikakorpus. Peaaegu niisama oluline on ka ülikooli hoonete remont, sest see ei ole sugugi vähem tähtis kui uute ehitamine.

U. Ehasoo:

Kui rääkida muudest objektidest, siis ei saa märkimata jätta Tartu Vabariiklikku Kliinilist Haiglat, kus töötas kaks rühma Arstiteaduskonna üliõpilasi. Haiglasse tööjõu suunamine oli kokku lepitud haigla juhtkonna ja meie Arstiteaduskonna dekanaadiga. Suveperioodil annab tööjõupuudus haiglates eriti tunda. Kõigepealt vajatakse sanitare. Rida arusaamatusi tekkis Arstiteaduskonna dekanaadiga: prodekaan dr. Pokk vabastas suvetöödest suure hulga naisüliõpilasi, kes selle asemel, et minna Maarjamõisa haiglasse tööle, läksid tööle vabariigi teistesse haiglatesse. Seoses sellega ei suutnud staap küllaldasel määral varustada haiglat tööjõuga. Esmaseks süüdlaseks tuleb siin lugeda Arstiteaduskonna dekanaati, kuid osa vastutusest lasub ka staabil — me ei suutnud dekanaati piisaval määral mõjustada nii suurt rühma suvetöödest mitte vabastama.

Ülejäänud mitteehituslikud töökohad on juba tööliste väikese arvu poolest vähem olulised.

* Millised olid sidemed organisatsioonidega, kus töötasid üliõpilased-suvetöölised?

G. Krupski:

Üldiselt olid meie sidemed ehitusorganisatsioonidega head. Lahkarvamusi meil ei olnud.

Peale pideva telefoniside käisime me ka nende organisatsioonide juhatajatega aeg-ajalt aru pidamas.

Tihedad sidemed olid meil TRÜ botaanikaaiaga. Siin töötanud rühm üliõpilasi teenis kiituse botaanikaaia juhtkonna poolt.

* Kas oli ka raskusi ning millised need olid?

U. Ehasoo:

Arusaamatustest Arstiteaduskonnaga oli juba juttu. Veel oleme sunnitud ära märkima TRÜ garaaži personali, kes osutas meile «vastutulelikkust» sellega, et jättis meid järjest ilma lubatud transpordist, kuigi meil tuli pidevalt sõita objektidele.

G. Krupski:

Loodan, et tuleval aastal garaaži suhtumine meisse muutub asjalikumaks.

* Kuidas hinnata käesolevaid suvetöid, keda kiita?

U. Ehasoo:

Isegi esimene vahetus töötas tunduvalt paremini eelmistest suvetöödest, kuigi siin esines üksikuid arusaamatusi. Teine vahetus ületas kõik lootused.

Seni on igal aastal olnud tugevaid möödalaskmisi, tänavu, nagu juba märgitud, esines neid väga vähe. See näitab selle aasta suvetööliste ülimat distsiplineeritust. Ilmselt on tublisti kasuks tulnud propaganda suvetööde ettevalmistaval perioodil aprillis-mais.

Lisaks objektiivsetele põhjustele tuleb märkida, et kõigi üliõpilaste kohuse- ja distsipliinitunne olid tunduvalt kõrgemad kui varem.

Siinkohal on ülimalt sobiv koht öelda kõigile suvetöödest osalenutele suur tänu ja soovida edu

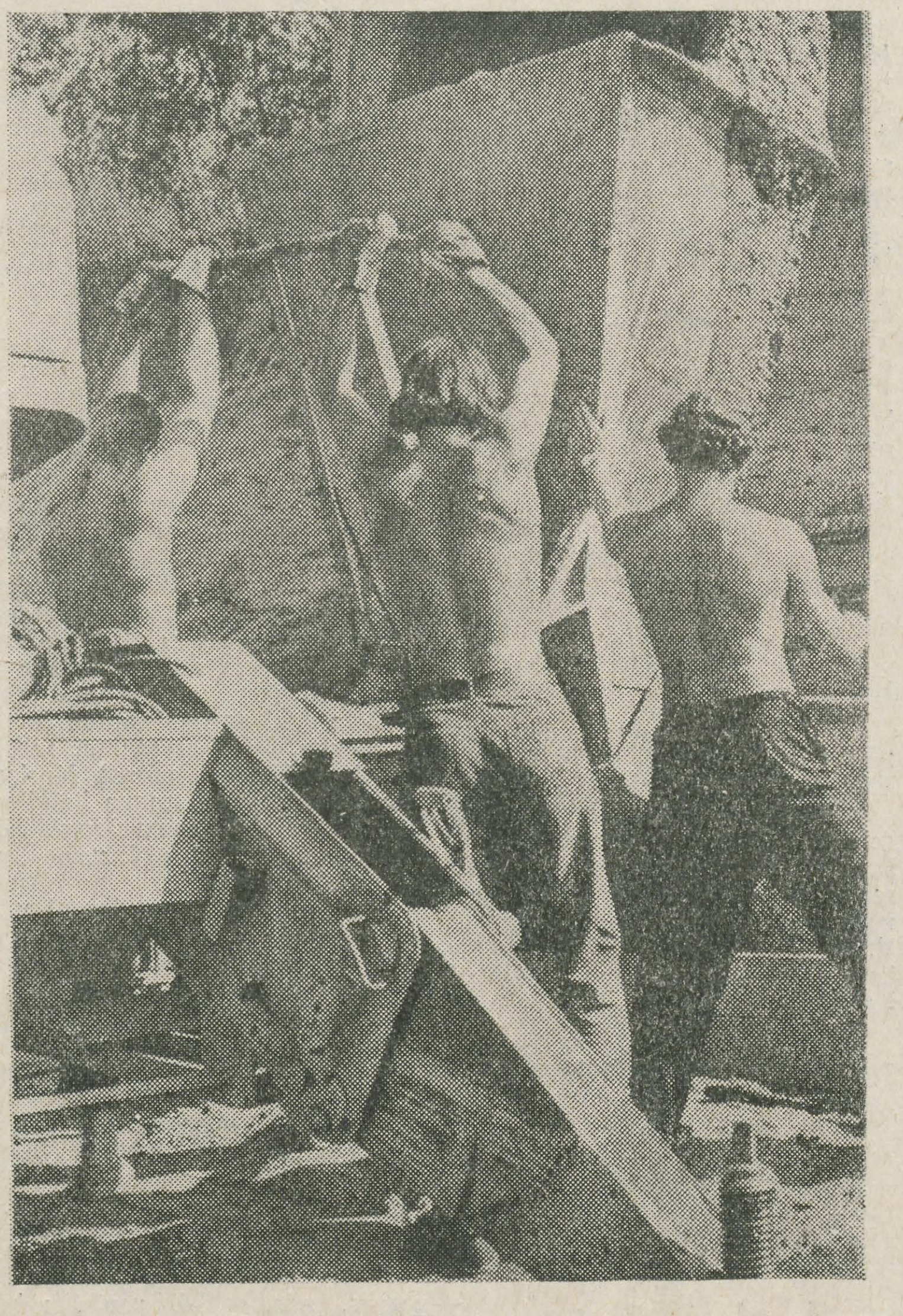

G. Krupski:

Kui nimetada paremaid rühmi või üliõpilasi, siis oleme paratamatult ülekohtused. Kõik üliõpilased töötasid hästi. Erinevusi rühmade vahel on raske esile tuua. Esimesest vahetusest juulis vääris esiletõstmist ühiselamut ehitanud rühm ja ülikooli elamu ehitusel töötanud rühm. Teisest vahetusest mingit rühma eraldi kiitma hakata oleks ilmne ebaõiglus teiste rühmade suhtes, kes k õ i k töötasid nii hästi, nagu võimaldas töö organiseerimine objektidel.

Jääb loota, et tuleval aastal töö niisama hästi laabuks.

* ELKNÜ TRÜ komitee sekretär TOIVO KULDSEPP, Teie ja komitee arvamus suvetööde laabumisest möödunud suvel.

Selleaastased suvetööd kulgesid edukamalt kui eelmisel aastal.

järgmiseks, alanud semestriks.

Mis puutub staabipoolsesse külge, siis staabile ei ole midagi ette heita. Anti parim ja suur teene selles, et töö nii hästi laabus, on staabi ülemal Urmas Ehasool ja tema asetäitjal Gunnar Krupskil.

Hiljuti oli komsomolikomitee bürool kinnitamisel ja hindamisel staabi aruanne. Büroo otsustas hinnata suvetööde staabi töö heaks ning kinnitas 1973. aasta suvetööde staabi ülemaks senise staabi ülema asetäitja Gunnar Krupski.

Komitee soovib, et tuleval aastal töö niisama edukalt läheks ning et selline hea koostöö ehitusorganisatsioonidega säiliks. Soovime ka, et selline mõlemapoolselt vajalik töövorm, nagu suvetööd, säiliks ning areneks.

REIN URBEL

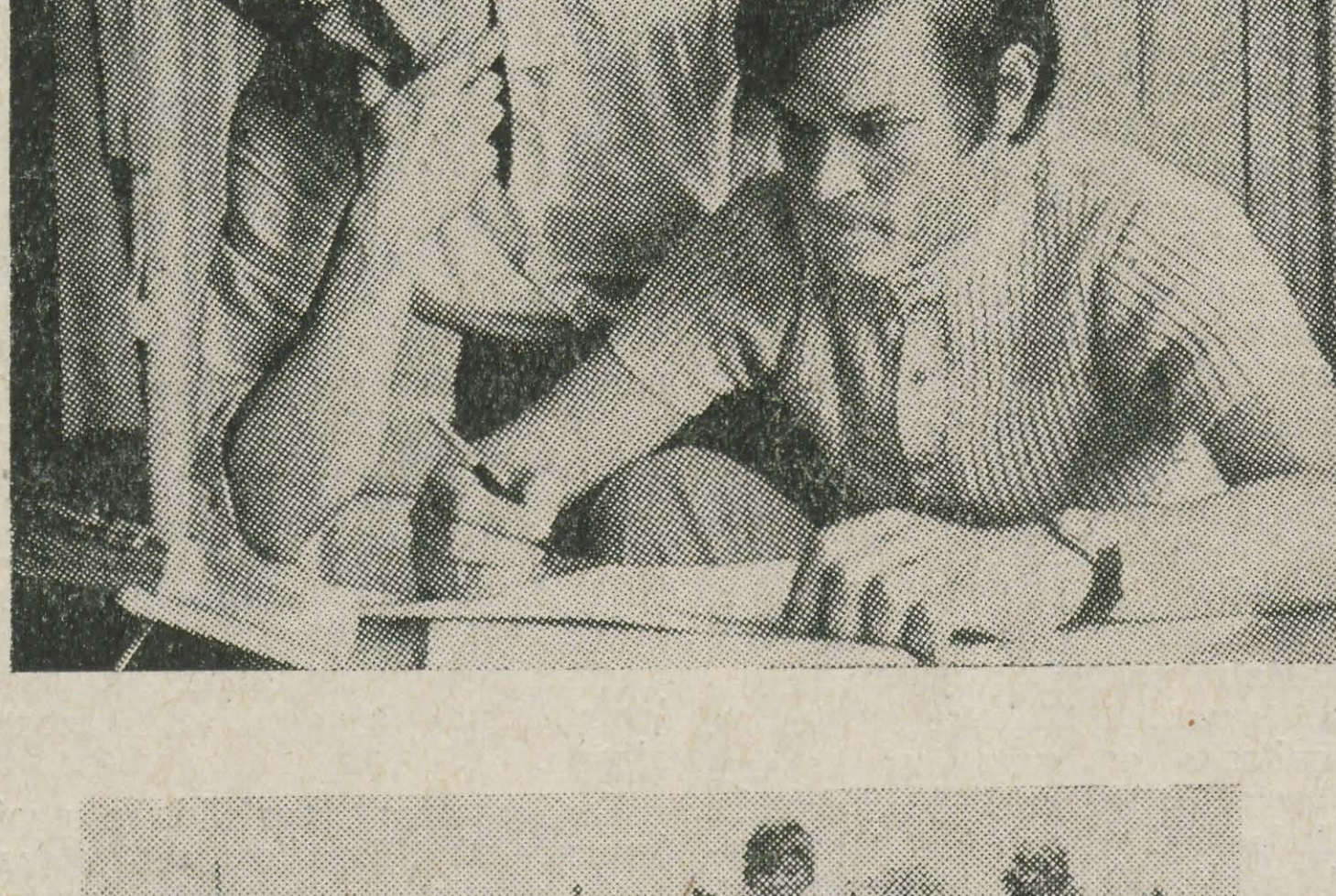

Pealikud Urmas Ehasoo ja Gunnar Krupski.

R. URBELI fotod.

Arstiteaduskonna ÜTÜ juubeliaastal

Arstiteaduskonna iga kateedri juures töötab ÜTÜ erialaring, mille juhendajateks on vastava kateedri juhataja või õppejõud.

Aktiivsemateks ÜTÜ-d juhendavateks õppejõududeks rea aastate vältel on olnud professorid E. Raudam, A. Rulli, J. Saarma, Ü. Arend, L. Allikmets, V. Salupere, L. Pokk, V. Meipalu, dotsendid T. Karu, V. Kask, V. Sillastu, U. Reino, H. Tihane jt.

Möödunud õppeaastal toimunud ÜTÜ ringide omavahelisel konkursil teaduskonnas osutusid parimateks ÜTÜ teaduskonnakirurgia (juh. õppejõud K. Põder), psühhiaatria (juh. õppejõud J. Saarma) ja neuroloogia ring (juh. E. Raudam).

ÜTÜ töö sisulisel analüüsil selgub, et eelnimetatud ringidel on ka kõige laialdasemad suhted Nõukogude Liidu teiste kõrgemate õppeasutustega.

On saanud traditsiooniks meie ÜTÜ liikmete rohkearvuline osavõtt Balti liiduvabariikide ja Valgevene NSV kõrgemate meditsiiniliste õppeasutuste ÜTÜ-de aastakonverentsidest.

Käesoleval juubeliaastal toimub nimetatud konverents Vilniuses, see kujuneb oma osavõtjate poolest internatsionaalseks, sest esindajaid on oodata peaaegu kõigist Nõukogude Liidu vabariikidest.

Pikaajalised sidemed on TRÜ Arstiteaduskonna ÜTÜ-l Moskva I Meditsiiniinstituudi üliõpilasteaduritega. Nii on Tartu üliõpilased osa võtnud Moskvas toimunud üleliidulistest ÜTÜ konverentsidest ja esinenud ettekannetega, mis on leidnud tunnustust ja autasustatud diplomitega. Moskva I Meditsiiniinstituudi üliõpilased on aga korduvalt esinenud kõrgetasemeliste ettekannetega Arstiteaduskonna ÜTÜ konverentsil. Soojad sõprussidemed meie kodumaa ühe juhtivama meditsiiniinstituudiga on igati kaasa aidanud Tartu üliõpilasteadurite töö intensiivistamisel ja käsitletavate probleemide aktuaalsemaks muutmisel.

Unustamatuid muljeid on talletatud ÜTÜ konverentsidelt Dušanbe, Samarkandi, Jerevani, Tbilisi jt. meditsiiniinstituutides, kus peale teadusliku informatsiooni vahetamise on loodud sõprussidemeid, mis püsivad veel kaua pärast stuudiumi lõpetamist.

Tänu aktiivsele tööle ÜTÜ ringides on võrsunud meie sõjajärgne noor õppejõudude kaader (teaduste doktorid Ü. Arend, K. Põldvere, Ü. Hussar, E. Tünder, K. Põder, V. Salupere, L. Pokk, L. Allikmets, R. Zupping, A. Kaasik, K. Valgma, V. Meipalu jt.), kes esinevad aktiivselt üleliidulistel erialalistel konverentsidel ja sümpoosiumidel, jätkates seega üliõpilaspõlves alguse saanud tänuväärset koostööd Nõukogude Liidu teiste kõrgemate õppeasutustega, ammutades uusi ideid oma loominguliseks tööks meie paljurahvuslise kodumaa hüvanguks.

Arstiteaduskonna ÜTÜ-d juhendav õppejõud KALJU PÕDER.

ELKNÜ TRÜ komitees

ELKNÜ TRÜ komitee järjekordne korraline pleenum leidis aset 13. septembril. Päevakorras oli parteikomitee sekretäri J. Reimandi ettekanne «Üliõpilaskomsomoli ülesannetest eeloleval õppeaastal». Arutluse all olid ka aruande- ja valimisperioodiga seotud küsimused.

J. Reimand ütles oma sõnavõtus, et meie ülesanded on otseses sõltuvuses nii ajast kui arengutasemest. Praegu on meie põhiülesandeks vastavalt NLKP KK ja Ministrite Nõukogu ühisele määrusele k a a s a a i d a t a t ä n a p ä e v a n o o r e s p e t s i a l i s t i k u j u n e m i s e l e. Õppetööga seotud probleemid peavad domineerima. Seni on sellega tegelnud vaid üks komitee sektor. Teiseks tähtsaks probleemiks on üliõpilaskonna üldkultuuriline areng. J. Reimand peatus ka ebarahuldaval olukorral ühiselamutes.

Käesolev aasta kui juubeliaasta seab meie ette veel mitmeid eriülesandeid. Nõukogude Liidu 50. aastapäevale pühendatud pidustused kulmineeruvad detsembris. Eeloleval semestril seisavad suuremate üritustena ees veel Oktoobrirevolutsiooni 55. aastapäeva tähistamine ja rahvusvahelise üliõpilaspäeva tähistamine.

Küsimuste ja sõnavõttude käigus väitlesid komitee liikmed Kallas, Aasmäe, Mälberg, Peedimaa jmt. Sõnavõtuga esines ELKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja J. Kaarma.

TRÜ komsomolialgorganisatsioonides otsustati läbi viia aruande- ja valimisperiood septembris-oktoobris. ELKNÜ TRÜ organisatsiooni konverents on planeeritud 18. oktoobrile.

Pleenum vabastas sekretäri asetäitja kohustest Lenina Blumi seoses tema naasmisega õppetööle. Aktiivse kaasalöömise eest meie töös sai L. Blum komitee tänukirja.

Rahvakontroll alanud semestril

(Algus 1. lk.)

ehitus- ja remonditöödel. Rahvakontrollil tuleb silmas pidada mitte ainult ehitus- ja remonditööde plaanide täitmist, vaid ka nende koostamist. Et kõiki vajalikke töid pole võimalik teha ühekorraga, siis on selge, et eelkõige vajab tegemist pakilisem. Kahjuks tõdeme aga, et remonditööde normaalsest ja loogilisest järjekorrast pole alati kinni peetud. Seetõttu nähaksegi rahvakontrolli tööplaanis ette osavõttu 1973. aasta remondiplaanide koostamisest. Üheks tähtsamaks ülesandeks on praegu aga kütteperioodiks valmisoleku väljaselgitamine ja vajalike abinõude rakendamine selleks, et talvel ei tuleks olla külmades ruumides.

Nagu eelmisel nii ka käesoleval aastal on rahvakontrolli tähelepanu all olmetingimused ühiselamutes. Kuigi TRÜ rektori 21. märtsi 1972. a. käskkirjas nr. 284 nähakse rahvakontrolli ettepanekute alusel ette rida konkreetseid abinõusid sanitaarhügieenilise olukorra parandamiseks ühiselamutes, tuleb praegu signaale, et osa nendest rektori korraldustest on veel ellu viimata. Ka tõi k. a. augustis toimunud kontrollreid esile mõningaid uusi puudusi, mille kõrvaldamiseks kavandatud abinõude elluviimise jälgimist peab rahvakontrolligrupp üheks oma olulisemaks ülesandeks. Kõrvuti üleülikoolilise rahvakontrolligrupiga peaksid ühiselamutega enam tegelema ka teaduskondade rahvakontrolligrupid, eriti just välja selgitama ja korrale kutsuma niisuguseid isikuid, kes ühiselamute kasutajatena lõhuvad ja määrivad seda, mida teised ehitavad ja korrastavad.

Lisaks nimetatule nähakse rahvakontrolligrupi tööplaanis ette ka veel mitmeid muid ülesandeid. Nii peetakse vajalikuks jätkata kontrolli töödistsipliini üle, välja selgitada, kuidas täidetakse kõrgemalseisvate organite korraldusi jne.

Et TRÜ rahvakontrolligrupi kõrval töötab ülikoolis veel 11 rahvakontrolligruppi 73 rahvakontrolöriga, siis nähakse TRÜ rahvakontrolligrupi tööplaanis ette ka nende instrueerimine ja suunamine. Ühtlasi jätkatakse TRÜ rahvakontrolligrupi bürool teaduskondade rahvakontrolligruppide informatsiooni kuulamist tehtud tööst. Möödunud õppeaastal esines sellise informatsiooniga Kehakultuuriteaduskonna grupi esimees. Käesoleval semestril on kavas ära kuulata 3 teaduskonna rahvakontrolligrupi esimeeste aruanded. Ka teaduskondade parteibürood tundku senisest rohkem huvi teaduskondades töötavate rahvakontrolligruppide igapäevase tegevuse vastu.

A. PALTSER,
TRÜ rahvakontrolligrupi esimees

Tähelepanu!

ELKNÜ TRÜ komitee büroo toimub neljapäeval, 28. septembril kell 15 komitee ruumes. Kõigi büroo liikmete osavõtt kohustuslik.

Mööda mägiteid ja orge

III

Epp Tonka

Pühapäeva hommikul Ilmas äratab kokanaat (köögitoimkond) meid ebameeldiva uudisega: koerad on ära tassinud meie singi ja viimase vorsti. Oleme tigedad iga peni peale, keda Ilma vahel näeme.

Päevateekonda alustame Elmarajoki kurust, milles ühinevad Ilmajoki ja Elmarajoki. Siitkaudu viib lühim tee Ilmast Seidjärveni.

Läheme üles mööda teerada, mis varsti kaob kivide vahele. Mõni kilomeeter turnimist mööda kivilasu ning leiame uuesti sama raja, mis nüüd laskub kääbuskaskede metsa. See on omapärasemaid metsi, mida kogu matka jooksul nägime. Mõned puud on otsekui sõlme seotud, mõned on iseenda ümber keerdus. Ja mustikaid kui palju!

Mida lähemale Seidjärvele, seda tihedamaks muutub mets ja kased asenduvad kõrgete kuuskedega. Üha rohkem on jälgi kalameestest, keda Seidjärv oma kalarikkusega meelitab kohale nii Revdast, Ilmast kui ka Loujärve asulast. Kilomeetrite ulatuses on järve kallas kaetud lõkkeasemetega. Siin-seal näeme okstest kalamehehütte.

Laplastel ja eestlastel on ühine sõna «leib». Peale selle on neil veel palju lapsi, kes on ka peaaegu nagu meie lapsed, nagu saksa lapsed, nagu mehhiko lapsed, nagu üldse kõik lapsed maailmas.

EPP TONKA foto.

Seidjärv on väga ilus. Tema lääne- ja lõunakaldal algavad mäed otse veepiirilt, ainult põhjakallas on metsane. Järvel on hulgaliselt suuri ja väikesi metsaseid saari. Mõnel neist paistab isegi tükike liivast randa.

Ka meie ööbimispaigas on kallas kaetud peene valge liivaga. Keegi on meisterdanud pööasaste vahele väikese pulkadest laua ning löönud maasse pajahargid. Ei vedele siin ühtki konservikarpi ega paberit. Ometi on selge, et seda kohta kasutatakse laagripaigana tihti.

Ja jälle mäed. Mida kõrgemale tõuseme, seda hõredamaks jääb mets ja vaatepiir avardub. Näeme Seid- ning Loujärve ühendavat Seidjokit. Ka kogu Seidjärv koos saartega on näha. Ilus.

On eelviimane matkapäev. Õhtul istume koos lõkke ümber ja maitseme muude roogade kõrval esimese auhinna väärilisteks tunnistatud polaarsuppi «Krõmps-krõmps». Kes proovib, see ei kahetse: 0,5 liitrit vett, 2,6 grammi piimapulbrit, 31 tabletti glükoosi, 1,51 kilo sääski, 0,7 grammi samblikke, 2 kilo peeneks näritud kive. Retsept on välja töötatud asjatundjate poolt ning pole kahtlust, et supi maitseomadused kvaliteedimärgi väärilised on.

Meie matka lõppsihiks on Loujärve asula — Lapimaa «pealinn». Siin asub Murmanski oblasti suurim põdrakasvatussovhoos «Tundra». Asula keskosa näeb üsna linna moodi välja — mitmekorruselised elumajad, universaalkauplus ja toiduainete poed, söökla, kool.

Silma hakkab see, et igal pool lul seista. Piletid saame hommikulongib suuri pikakarvalisi lapi kel- sele Leningradi kiirrongile. Koju!

gukoeri. Neid lesib treppidel, kõnniteedel, isegi keset tänavat. Inimestele ei pööra nad mingit tähelepanu.

Laplaste majad on väikesed. Tavaliselt on neis üks või kaks tuba, köök ja esik.

Enamik laplasi on põdrakasvatajad. Naised teevad käsitööd, materjaliks põdranahk.

Seisame parajasti kaupluse ees, kui meie juurde tuleb üks vanem naine ja küsib, kas me lapi susse ei taha osta. Loomulikult tahame. Siis kutsub ta meid endaga kaasa, viib oma maja juurde ning jätab õue ootama. Loodame, et nüüd saame kõik endale «panduurad» jalga, aga võta näpust... Naine tuleb toast välja, üks paar susse käes. Sellest jääb kuueteistkümne jala jaoks muidugi väheseks. Hakkame otsima võimalust Olenjesse sõitmiseks. Sealt läheb rong Leningradi.

Üks laplane on nõus meid oma furgoonautoga jaama viima. Tõstame parajasti seljakotte autosse ja äkki... «Tere! Vaat, kus kohtumine! Ammu pole ühtki eestlast näinud.» Auto juures seisab keskealine spordidressis mees. Tunneme huvi, kuidas ta nii kaugele on sattunud ja kuuleme, et ta töötab siin kaevanduses meistrina juba kuus aastat. Ise on pärit Tallinnast ja igal suvel käib puhkuse ajal kodus.

Ronime autosse. Juht hoiatab, et teeb kiiret sõitu, meie ei oska sellest esialgu head ega halba arvata. Peagi saame aga tunda, mida ta sellega öelda tahtis. Auto kihutab mööda auklikku kruusateed ja raputab meid nii, et varsti ei saa enam aru, kus maa, kus taevas. Kui kahe tunni pärast Olenjes maha ronime, käib pea ringi ja raske on ja-

Andres Langemets

Moodne bestseller kuulutab, et inimene, kes pole veel jõudnud ebakompetentseks saada, üritab seda kõigest hingest. Et seadus olevat üleüldine, siis leian selle endalegi heaks abiliseks olevat. (Muuseas, kui jälgida R. Hulli hooplevat stiili koos L. J. Peteri kategoorilisusega, siis võib noriv lugeja sellest analoogilise kompetentse järelduse teha.) Olgu selle raamatukesega kuidas on, jutuks tuleb sootuks pretensioonitum ja lähedasem teos — M. Traadi «Pommeri aed», mis ilmus äsja «Loomingu» suvenumbrites.

Antagu andeks, kui ma kohe värava asemel aiast rääkima hakkan. Aiata pole väraval suuremat mõtet. See M. Traadi viimane ilmunud teos andis mulle alust hoopis üldisemateks mõtisklusteks. Kui asi puudutaks ainult M. Traadi loomingut, ei oleks ehk üldjärelduste tegemine veel vajalik olnudki, aga meil kõigil on viimase nelja-viie aasta kestel olnud võimalus märgata üldise huvi kasvamist oma rahva kultuurilise mineviku vastu. Jaan Krossi, Mats Traadi ja Enn Vetemaa teosed; Jaan Kaplinski, Veljo Tormise, Igor Tõnuristi jt. publitsistika; mõttevahetus EPA veergudel ja diskussioon «Vana kandle» väljaandmise üle. Siiski ei saaks neil avaldustel ainevaldkonna põhjal palju ühist olla, samuti on käsitletav aeg lai — eestlaste hõimuaegadest tänapäevani. Ühine tuleb päevavalgele hoopis suhtumise laadis. Minevikku on küll vaadeldud esteetilisest ja sotsiaalpoliitilisest aspektist, ent kõigi loetletud autorite töödes on esikohal eetiline probleemistik, ajaliselt aga on enam tegeldud rahvusliku ärkamise ajaga.

Kui suhtumise pinnalt veel sügavamale minna, siis tekib kiusatus eristada siin kaht lähenemisviisi, kahte (vara otsustada, kas ka vastupidist) suunda. Üks neist, seni aktiivsem ja elevust tekitavam, püüab ümber hinnata toonaseid ja ka tänaseid arusaamisi rahvusliku liikumise aja eetilisest pädevusest. Tinglikult võiks siia arvata J. Kaplinski, V. Tormise, I. Tõnuristi ja K. I. Elleri. Teine suund, mida esindavad J. Kross, M. Traat, poleemika «Vana kandle» ümber jt., ei kipu neid arusaamisi lausa ümber hindama, küll aga püüab asja motiveerida, lahti mõtestada või õigustadagi. E. Vetemaa heitis oma kalevipojakivi enam-vähem kahe suuna vahele, kust sellel lõbus ja hea kahele poole ära paista.

Niisugune üldistus võib olla ennatlik, aga nobedale noorele norijale vahest andestatav.

Jutt jõuab nüüd ka väravani. Tõstnud Mats Traadi «Pommeri aiaga» «advokaatide» leeri, tuleb niisugust tegu mingil moel ka õigustada.

Teos on rajatud keerulisele sõlmpunktile, millest püütakse eetilist iva üles leida. Sajandi lõpuaastate koolmeister ei ole meie kirjanduses uustulnukas ja põhimõtteliselt uut tõlgendust sellele kujule ei anna ka M. Traat. Pommer ei kasva ega kujune, ta on veidi teovõimelisem kui O. Lutsu Laur, ent sellevõrra isegi naiivsem ja pealiskaudsem. M. Traat kirjeldab Pommeri elu sügava kammerlikkusega, rahulikult, mingi õdusa tooniga, mis peaks lugejale meeldima. Pommeri konfliktid tütardega ja vallavanemaga, Hendriku ja Pommeri poja kurb saatus ei ole viidud suure teravuseni ega lõpe «meeleäraheitmisega». Neis rahuldavates lahendustes paistab ära meie kaasaegne autor, kes tõtt ilu käe alla suruma ei hakka, ehkki tegelikkus kohati ägedaloomulisemgi võis olla.

Rahvuslikule ärkamisele järgnenud reaktsiooniaeg ei luba Pommerist teha sotsiaalset võitlejat, seda pole autor vist seadnudki eesmärgiks. Küll aga oli nii mõnigi Pommeri-taoline koolipapa seda põlvkonda harimas, kes uuel sajandil nii poliitilise kui kirjandusliku võitluse eestvedajaks said. Rahvuslik eneseteadvus oli juba eelneval ajajärgul sündinud, reaktsiooni olukorras oli seda vaja säilitada ja edasi viia. Ilmselt oli ka Pommer selle moraalse kohustuse üks täitjaid. Seda muidugi tänu Mats Traadile ja tema käsitluslaadile.

Et Pommer on teoses koolmeister rohkem väljaspool kooli, siis ei ilmne tema pedagoogivõimed loetu põhjal mitte eriti sügavalt. Koolitoast on ainult paar stseeni+ Pommeri enda mõtisklused. Hoopis teine lugu on Pommeri perekonna kujutamisega. Siin on tegemist hoopis suurema psühholoogilise motiveeritusega. Anna konflikt on kujukas ja üsnagi kaasaegne. Kodus on Pommer tõesti tark koolipapa, nõudlik ja hell inimene, tema moraalne tegevus korvab maailmavaatelise naiivsuse. Ta on arukas peremees, kelle südametunnistus seisab vastu rentnikupositsioonile.

Terviklikkust on ennegi M. Traadi tugevuseks nimetatud. Ka «Pommeri aed» on kirjutatud ühtlaselt heas stiilis, nähtustesse mõistva suhtumise tähe all. Kaasaegses ajalehepoleemikas (vt. «Edasi», «Sirp ja Vasar» jt.) ei jõua õpetaja enam nii soodsasse valgusesse kui omaaegne koolmeister. Koolmeistri erikaal omas ajas oli ju ka võrratult suurem. «Pommeri aias» häirib mind isiklikult sel puhul siiski liigne sümbolite kuhjamine, millest nii mõnigi üsna kulunud kuuega on. Näiteks joonel: koolmeister — kärner, klassituba — Pommeri aed; või see suislepp, mis lõpuks ikka õide läks. Ka sümboolne, ent märksa muhedam ja värskem on Pommeri kujutamine müüritöölisena.

„Pommeri aed"

XXVII peatükk

Kõrvaltegelased ei ole teoses nii kujukad, nagu on seda näiteks Jaan Krossil. Meelde tulevad kõige rohkem Jakob Patsmann ja Anna. Kraavmeister kui opositsioon on nõrgavõitu, teose lõpus unustab autor ta sootuks. Pommeri vallandamine näib rohkem saatuse tahe olevat, eriti pärast soodsat inspektsiooni Jaagusilla koolimajja. Saksik peigmees Friedrich Kulpson on ilmekas, aga teistele omataolistele eesti kirjanduses palju uut ei lisa.

Kokkuvõtteks võiks öelda, et «Pommeri aed» on meeldiv lugemine. Autori jutustamisladusus on selle teosega tubli sammu edasi jõudnud. Polemiseerivat publitsistlikkust ei tule teoses kusagil ette, mis andiski aluse M. Traadi teost n.-ö. teise suunaga ühendada. Kui mõni teine autor mõistab igati hukka germaanluse transformeerimise meie kultuuri, siis Mats Traat lubab Pommeril hea meelega saksapärast viisikest ümiseda. Ei tee see lauluke liiga Pommerile, autorile ega teosele

Muidugi on käesolev sõnavõtt vaid üks võimalikest tõlgendustest, pealegi, et teos veel päris kaante vahele jõudnud ei ole.

Maria Tael

Kõik,
kes te kinkisite mulle oma armastust
veeretades oma elu
teadmata miks
minu kõrval,
jääte ühel päeval
mulle varjudena lehvitama
ja ennast ma leian
kinkimas armastust,
veeremas võõra vaeva
kui enese oma serval,
mis kusagil eemaldub minust,
jättes mind tumeda haavana
seisma vanale lumele
seniks,
kuni valgust veel voolab

ARTUR ALLIKSAAR

Eleegiline ditüramb dialektilise analüüsi elementidega

2.

Tahame teada kogu tõde!
Kas see tähendab, et tõde võib olla ka poolik?
Tõe mõni osa võib siis olla ka ebatõde?
Mõni joonekene vales võib järelikult olla ka ebavale?
Tõelus on!
Kus?
Siin!
Tõde on!
Siin!
Kus?
Vaata aga vaata, kui palju, salapäraseid, kalasäraseid suursõnu...
Ja kui palju salapärasuse palasid on ehk alles sõnastamata!

3.

Lehitseme meeleolude moežurnaali.
Figuurid on ebamäärased ja vigurdavad.
Mustrid on liiga mustjad või liiga kriiskavad.
Snoobide garderoob!
Ükski tundetoon ei näi tänaseil tänavail täituvat.
See on raskelt rasvunuile!
See on närvaks nälginuile!
See on hüpiknukkudele!
See on hüpohondrikuile!
See on vaimsetele amfiibidele!
See on karastatud karüatiididele!
See on viitsüütega armastusele!
See on liittüütega sarnastusele!
Seda on võimatu saavutada.
Sellest on raske vabaneda.
Sellel on kange kõrvalmaik.
Sellest jääb kauaks järelkaik.
See mõjub vaid roheliste silmadega, mis on nagu läbipääsuload.
See sobib vaid ilusate ilmadega, kus päikesekiired on nagu žongleerimisnoad.
Selles on liiga palju poosi ja žesti.
See eeldab kõvakraed ja roosidega dekoreeritud vesti.
Tuleb vist kõrvale jätta kanoonilisus.
Meeleoludeski valitsegu lakoonilisus ja platoonilisus.
Paljude joonide uinuvad ühetoonilisused asugu hoogsasse koostöösse!

4.

Universumi ballisaal on paisul pidulistest.
Kergemeelsus palub raskemeelsuse valsile,
kuid keerutab välja raksuva rock'i.
Kuuma- ja külmaverelisus korraldavad kahevõitlusi,
et teineteist tegudega solvata.
Stellaarambitsioonid ruttavad ruudulisse ruumirutiini.
Süllogismide sült hangub taevataldrikuil.
Tuukrid laskuvad hurmlejate hingesügavusisse
ja tulevad tagasi tühjade kätega.
Retoorilised lakeid laksutavad pisikesi pikantsusepiitsakesi.
Ajupõied eritavad mõttekust.
Tarkus tuleb põgenevate päevade kannul nagu karm karjane.
Mõistus on piiramatult piiratud.
Ta on veel mitte sündida suvatsenud maailmadest pilkaselt läbi kiiratud.
Iga inimene on poeet.
Oma elu võimsamail hetkil.
Iga poeet on inimene.
Oma elu nõrgimail hetkil.
Kui oleme väsinud õrnuseanumast, haarame tubli sõõmu terve hoolimatuse anumast.
Rahuldunud ranna me anname ära, et meile seda kindlamini kuuluks meeliköitva mere metsik omapära.
Teadvuse tumedus tungib tähtedesse.
Tähtede heledus tungib teadvusse.
Kingi seos on kõikide eluimpulsside igas eos.
Ei saa keegi olla väiksem oma viletsusest.
Ei saa keegi olla suurem oma õilsusest.
Tulevi'u tõlvikud tolmlevad alles, valides vajalikke olelusvorme.
Kuni eed kujunevad, jätka oma nimetut naeratust,
laiade luhtumisluhtade noor ja noolkiire raisakulliparv!
25. oktoobril 1961. a.

Pühendatud Madis Kõivule, ilma et autor tunneks end sellist pühendust pälvinud olevat.

Tagasi mõeldes Münchenile

XX olümpiamängud. Fanfaarid. Tuvid. Vanne. Algas.

Borzov on kangelane, maailma väledaim inimene. «Millal loobud?» «Siis, kui viis korda järjest kaotan.»

Soomlaste suur tund. Lasse Viren võidab 10 000 meetrit, Pekka Vasala 1500, Lasse Viren ka 5000. Soome saab medaleid mujaltki. R. Virtanenile hõbe poksimise eest. K. Laasonen laseb hästi vibust — pronks. Pronksised on ka R. Björlini maadlustrõtted. Tapio Kantanen kaotab takistusjooksus ainult kahele keenialasele. Sama värvi medal veel viievõistlejailt. On soomlaste suur tund.

John Akii-Bua, noormees Ugandast, üks oma isa 42 lapsest, on sitke ja jõuline. 47,8 400 meetri tõkkejooksus.

«Fantastika!» tahaksin hüüda, aga nii eitaksin arengut.

«Loomulik tunnus tänapäeval,» sosistan.

Jüri Tarmak hüppab kõige kõrgemale.

Jaan Taltsil on teistest jõudu rohkem. Ka kogemusi. Kaks kuldmedalit eestlastele. Ometi: nüüd, kus Nõukogudemaa korvpallimehed esmakordselt jänkidest ettepoole said, polnud olümpiameeskonnas ainsatki eestlast.

Spitz on võrratu! Spitz suudab kõik! Neiud on vaimustuses, naised nutavad. Mehed imestavad: «Näe, teebki, kurivaim, puhta töö!» Seitse seitsme hoobiga. Seitse ihaldusväärsemat medalit ja seitse maailmarekordit.

Vanad mehed kasutavad oma viimast võimalust: Nordwig, Földi, Balzco. Käes!

Medaleid jagatakse ohtralt. See polevat aga peamine.

Osa võtta! Osa võtta! Selles rütmis treeniti aastaid. Et siis olümpiamängudel kukkuda nagu sakslaste kümnevõistluslootus J. Kirst või meie R. Ruus; olla vaata et maailma väledaim ja nullistuda lihaserebestuse pärast — jamaikalane Quarrie; lamada haiglas, selle asemel, et autasustamispjedestaalil lemmikuks olla — tõkkejooksja Rudolph; olla maailmarekordi omanik ja nutta valudes, teiste heitlust pealt vaadates — teibamees Isaksson, kolmikhüppaja Pérez-Duenas.

Lõunanaabrist odamees Janis Lusis kaotas läänesakslasele Wolfermannile tema kodus — 2 sentimeetriga. Masin mõõtis!

Ent suured mehed saavad veel suuremaks, mis sellest, et nad võitu ei saanud. Bedford. Võrratu Bedford. Õnnetu jooksumasin. Nüüd on siis kindel, et jooksuradadel on uus traagik (vähemalt pealtvaatajate silmis) — Clarke'i saatusekaaslane, kes väärib austust ja imestust nagu ta eelkäijagi.

Olümpiaheitlused. Aus mäng. Milleks siis doping? Tsivilisatsioon lõi spordi, tsivilisatsioon lõi dopingu. Nüüd püüab ta neid kokku sobitada.

Olümpiamängud pole puhkamiseks. Suuta! Kõik on väsinud. Väsimus ei tähenda alistumist. Kui tähendaks, kaotaks sport korrapealt oma mõtte.

Suudetakse, ja maailm hoiab hinge kinni, jälgib, sipleb heastmeelest. Elab kaasa ka traagikahetki. Spitz polevat Fassnachtist parem, teavad teadjad mehed väita. Ometi saab esimene seitse kulda, teine ei ühtegi. Silm silma vastu seistes selgub, kes on kes. Nii võitis ka vana Nordwig, sakslaste lemmik, virtuoosliku Seagreni.

Iga nelja aasta mööbudes on spordimaailmas tõsine silm silma vastu seismine. Mehed meestega, riigid riikidega. Ei maksa mõelda, et see pole poliitika.

SDV oli SFV-st tema enda kodus vaieldamatult parem. Mida pidas silmas Müncheni mängude organiseerimiskomitee esimees Willi Daume, kui ta neid mänge saatuse mängudeks nimetas?

NSV Liidul on põhjust juubeldada.

Keenial samuti.

Soomelgi.

Nelja aasta pärast on kordusetendus uuel tasemel: jälle M-algustähega linnas nagu nelja aasta eest (Mexico), nagu tänavu (München). Siis elab maailm Montreali rütmis.

U. ESLON

Rõdusaali vahelaest

«Kas vastab tõele, et ülikooli kohviku rõdusaalis ei saa käesoleval õppeaastal enam tantsida?» pöörduti küsimusega toimetuse poole. Autoriteetse vastuse saamiseks esitasime küsimuse edasi TRÜ ametiühingukomiteele. Meid tutvustati masinkirjas korralikult vormistatud arvamusega, mille koostas TRÜ tellimusel Tallinna Polütehnilise Instituudi ehituskonstruktsioonide kateeder, ülikooli kohviku vahelae seisukorra kohta. Alla on kirjutanud tehniliste teaduste doktor professor H. Laul ja tehniliste teaduste kandidaat vanemõpetaja V. Voltri.

Arvamuses on öeldud: «Vastavalt kohviku personali seletustele võngub kohviku hoonepoolse nurgaruumi vahelagi tantsimise ajal tugevasti. Olukorra selgitamiseks teostati selles ruumis plaaniline mõõdistamine ja vahelae konstruktsioonide avamine...

Arvestades, et kiiretempolised tantsud põhjustavad suuri dünaamilisi koormisi, võib oletada, et kasutades ruumi tantsusaalina on ka vahelae tugevusvarud ammendatud (koormise mõjumise staatilise skeemi puhul on juba ära kasutatud 85% kandevõimest). Seega on mõeldav II korruse nurgaruumi kasutamine ilma vahelage tugevdamata kasukoormisega p^H = 200 kg/m² (klassiruumid, lugemissaalid, söögisaalid).

Juhul kui antud ruumi soovitakse kasutada tantsusaalina, tuleb vahelae jäikust suurendada. Selleks on ilmselt sobiv vahelae alla ehitada täiendav toetuskonstruktsioon (seda lubab alumise ruumi suur kõrgus). Sprengelfermide projekteerimisel võib eeldada, et olemasolev vahelagi võtab vastu 60% koormusest ja projekteeritavad fermid 40%. ...

JÄRELDUSED. 1. Kohviku üli-koolipoolses nurgas asuva ruumi I ja II korruse vahelae kontrollimine näitas, et nimetatud ruumi II korrust pole lubatav kasutada tantsusaalina.

2. Ruumi lubatavaks vahelae normatiivseks kasuskoormuseks on 200 kg/m².

3. Ruumi võib kasutada klassiruumina, lugemissaalina ja söögisaalina.

4. Arvestades asjaolu, et ilmselt on kohviku teiste ruumide vahelaed sama konstruktsiooniga, tuleb juhul, kui tantsusaali tahetakse paigutada mõnesse teise II korruse ruumi, eelnevalt kontrollida selle ruumi vahelae tehnilist seisukorda.»

Tallinnas 11. septembril 1972.

Allkirjad.

Kohviku rõdusaal oli õhtuti kogu ülikooliperele intiimseks ja meeldivaks ajaviitekohaks, kus kuulati muusikat ja tantsiti. Tahaks loota, et ülikooli asjaomased organid leiavad võimaluse rivist välja langeva vahelae toestamiseks. Seni aga tuleb meil leppida muusikaga ja ainult tasase tantsuga kaminasaalis. Vajaduse korral saab tantsuks kasutada ka söökla ruume.

Üliõpilasuudised

Jugoslaavia

Üliõpilaste draamagruppide rahvusvaheline festival Zagrebis korraldatakse nüüd erinevalt möödunud aastast. 5- kuni 10-päevaste kohtumiste ja etenduste asemel hakkab festival tegutsema alaliselt, välja arvatud suvevaheajal. Etenduste kõrval toimuvad esteetiliste probleemide, teatritöö, keeleprobleemide jne. arutelud. Festivali tegevuse kohta annab täielikku informatsiooni kord kvartalis ilmuv «Proloque», kus leiduvad tekstid kroaadi, prantsuse ja inglise keeles. Külalisgruppidel on soovi korral võimalus esineda ka Jugoslaavia teistes linnades. Festivalist võivad osa võtta nii amatöörgrupid kui ka poolprofessionaalsed ja professionaalsed üliõpilaskollektiivid.

* * *

Ungari

Ungari Üliõpilasorganisatsioonide Rahvuslik Nõukogu (UÜRN), kuhu kuulub 50 üliõpilasjuhti kogu maalt, laiendas käesoleva aasta maikuust peale oma tegevusvälja. Lisaks kõigile teistele kõrgemat haridust puudutavatele küsimustele kuulub UÜRN-i kompetentsi nüüd ka õppe- ja eksamikorralduse ning stipendiumijaotuse statuutide kinnitamine.

* * *

Peruu

Asendamaks üliõpilaste ja progressiivsete õppejõudude poolt tagasi lükatud seadust võttis kindral Juan Velasco Alvarado juhitav Peruu valitsus vastu uue haridusseaduse. Selles tunnustatakse ülikooli autonoomiat ja kiidetakse heaks otsus luua Ülikoolide Rahvuslik Assamblee ja kõrgema hariduse süsteemi esindajate nõukogu.

ALMA MATER

Assamblee, mis kontrollib Peruu kõrgema hariduse süsteemi, koosneb õppejõudude ja üliõpilaste esindajatest ning administratiivpersonalist. Eraldi komitee hakkab tegelema ülikooli lõpetanute töölesuunamisega vastavalt rahva ja riigi vajadustele.

* * *

Maroko

Pärast mitu kuud kestnud streiki, arreteerimisi, kohtuprotsesse ja muid raskusi oli valitsus sunnitud üliõpilaste ja kooliõpilaste reformiliikumisele järeleandmisi tegema. Rahuldati Maroko Rahvusliku Üliõpilasliidu järgmised nõudmised:

1) vabastada isikud, kes on kinni peetud seoses streikidega keskkoolides ja ülikoolides;
2) ametlikult tunnustada keskkooliõpilaste õigust kohalike ametiühingugruppide loomiseks;
3) taastada kahe eksamisessiooniga üldine kõrgem haridus (*Baccalauréat*);
4) tunnustada ülikooli autonoomiat administreerimise, finantseerimise ja õppetöö korraldusega seotud küsimustes;
5) tunnustada kõrgemate koolide ja keskkoolide territooriumide puutumatust;
6) tunnustada üliõpilaste õigust osa võtta ülikooli juhtimisest;
7) rakendada vajalikud abinõud selleks, et kindlustada keskkooliõpilastele ja üliõpilastele kooliaasta õigeaegne lõpetamine;
8) uuendada valitsuse poolt haridussüsteemile antava materiaalse ja pedagoogilise abi plaani.

* * *

Kolumbia

Alates 1928. a. on Kolumbia üliõpilased oma märtrite mälestust tähistanud 8. ja 9. juunil. Neil päevil korraldatakse massilisi meeleavaldusi loosungitega, mis kajastavad kõige pakilisemaid nõudeid hariduse reformimiseks ja demokratiseerimiseks, demokraatlikeks vabadusteks, valitsuse lahtiütlemiseks imperialistlikust välisabist.

Viimase viie aasta jooksul on üliõpilased pidanud järjekindlat võitlust reaktsiooni vastu, oma ühtsuse tugevdamise ja organisatsiooniastme tõstmise eest. Progressiivsete õppejõudude ja Keskkooliõpilaste Rahvusliku Liidu abiga õnnestus mullu pärast aastast teravat võitlust läbi suruda ülikoolireformi initsiatiiv ja saavutada rida muutusi ülikooli struktuuris.

Praeguse presidendi Misael Pastrana Borrero diktatuur, mille poliitikat iseloomustavad repressioonid ja demagoogia, on üliõpilaste saavutusi püüdnud nullistada Ülikooli Kõrgema Nõukogu laialisaatmisega. Kõigi ülikoolide eelarved näitavad suuri defitsiite, paljud üliõpilased ja ametiühinguaktivistid on arreteeritud, sõjavägi peab vahti isegi Bogotá naisüliõpilaste elamukvartalites.

Nimetatud solidaarsuspäevade puhul korraldas Rahvusvaheline Üliõpilasliit koos Panama Üliõpilaste Föderatsiooniga Panamas mitmesuguseid üritusi, väljendamaks solidaarsust Kolumbia üliõpilaste ja rahvaga.

(RÜL-i bülletäänidest nr. 10, 11, 12)

Aktuaalset ametiühingu tööst

Meie ametiühingu vabariikliku komitee tööaruanne kuulatakse ära Moskvas Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Keskkomitees 26. septembril k. a. Küsimuse ettevalmistamiseks viibis Eesti NSV-s 2 nädalat 7-liikmeline brigaad, kes tutvus 12 linna- ja rajoonikomitee, 60 algorganisatsiooni, 2 kõrgema kooli (TPI ja TRÜ) ja 5 teadusliku instituudi tööga.

2 päeva õppeaasta alguses viibis komisjon meie ülikoolis. Peamiselt tunti huvi, kuidas meil on reageeritud partei ja valitsuse viimase aja olme-, töötasu- ja töökaitsealastele määrustele. Loomulikult huvituti ka kogu ametiühingutööst ülikoolis. Leiti, et oleme probleemide asetuse ja lahendamise poolest õigel teel. Suuremat kaasarääkimist oodatakse aga koormuste jaotamisel, individuaalplaanide täitmise kontrollimisel ning töö tasustamisel. Ka leiti, et ametiühingu põhiprobleemide lahendamine on jäänud endiselt komitee ja selle komisjonide kompetentsi. Büroode õiguste kasvule ei ole kaasnenud nende aktiivsuse märgatav tõus ning üldse laialdasema aktiivi kaasatõmbamine. Seda tulebki lugeda meie töö olulisemaks puuduseks, millest tulenevad kõik teised vajakajäämised (ühiselamute töö ebapiisav suunamine, töökultuuri madal tase, võistluse vähesus).

Praegu toimuvad igasügisesed aruande- ja valimiskoosolekud. Valigem siis ametiühingutööle võimekaimad ja aktiivseimad endi hulgast, kes suudavad väärikalt täita ametiühingu üha kasvavaid ülesandeid.

H. KABUR

AINULAADNE NÄITUS

Teisipäeval avati TRÜ Teadusliku Raamatukogu 7. korrusel asuvas näitustesaalis ENSV Noorte Teadlaste III Koondekspeditsiooni poolt kogutud materjalide näitus. Väljapanek tutvustab XVIII—XIX sajandi Idamaade ja Siberi kunsti, etnograafilisi esemeid, originaalseid käsikirju ja haruldasi trükiseid. Näitus on avatud esmaspäeviti, teisipäeviti, reedeti kell 15—20, kolmapäeviti, neljapäeviti, laupäeviti kell 11—17. Näitus jääb avatuks oktoobri esimese nädalani.

JALGPALL VEEREMAI

Esmaspäeval, 25. septembril kell 18 on TRÜ Spordiklubis teaduskondadevaheliste jalgpallivõistluste meeskondade loosimine alagruppidesse. Tabelitesse kantakse ainult need võistkonnad, kelle esindajad viibivad loosimisel.

Spordimängude kateeder

BIOLOOGIDE VILISTLASÕHTU

toimub kolmapäeval, 27. septembril kell 20 «Sophokleses». Esinevad TUVA- ja BURJAADIMAA ekspeditsioonist osavõtjad. Kell 19.30 on võimalik eelnevalt tutvuda vastava näitusega Teaduslikus Raamatukogus.

ÜLIÕPILASED EESTI MEISTRIVÕISTLUSTEL

Käesoleva aasta Eesti meistrivõistlused akadeemilises sõudmises toimusid Pärnu jõel. Seal osalesid ka TRÜ sõudesportlased.

Kahekordseks vabariigi meistriks tuli Arstiteaduskonna V kursuse üliõpilane Ann Ruud, kes võitis kahelisel paarisaerulisel paadil koos K. Johariga ja kuulus samuti võidukasse neljasesse paatkonda. Selles paatkonnas sõitis ka Kehakultuuriteaduskonna V kursuse tudeng Sirje Johari.

Kuldmedali sai veel J. Ratassepp ja hõbeda A. Mark, mõlemad Majandusteaduskonnast.

T. LAAK

Meie spartakiaad

Sel nädalal ilmus rotaprindilt üks küllaltki omapärane trükis, mille sarnast varem ei tea olevat olnudki: «TRÜ teaduskondadevahelise spartakiaadi juhend».

Suured plaanipidamised ja asjalikud ettepanekud said sellesse kokku ja käesoleval õppeaastal tahetakse igal alal massilist sporditööd niisama hoogsalt käima panna, nagu oli see mullu spordimängudes. Peeti ju TRÜ meistrivõistlused korv- ja võrkpallis sellisel tasemel, millest annaks eeskuju võtta vabariigi meistrivõistluste korraldamisel. Kõige paremini said hakkama ja täiendasid oma praktilisi kogemusi kehakultuuri tudengid. Ka teaduskondades leidusid tuumikud, kes oskasid võistkonna kokku saada. Mõnel pool peeti varem isegi kursusetevahelised võistlused. Ühe sõnaga — spordimängudes läks asi käima.

Uuel spartakiaadil võisteldakse kahes osas:

— teaduskondadevaheline võistlus 14 spordialal,

— massispordiüritused (suusamatkad, jooksukross, rännak).

14 ala hulka kuuluvad kergejõustik, jalgpall, võrkpall (naised ja mehed), ujumine, lauatennis, tõstmine, suusatamine, korvpall (mehed ja naised), laskmine, rühmvõimlemine, orienteerumine ja male.

Teaduskondadevahelisse arvestusse lähevad 8 parema spordiala tulemused. Täpsemalt saab iga spordiala tingimuste ja võistluste korralduse kohta informatsiooni TRÜ Spordiklubi teadetetahvlilt V. Kingissepa tn. 19 võimlast, ajalehe kaudu ja spartakiaadi üldjuhendist, mis saadetakse teaduskondade spordiorganisaatoritele, dekanaatidesse jne.

Massispordiüritustes saavad kaasa lüüa kõik üliõpilased.

Jooksukross algab juba täna ja jätkub järgmisel nädalal.

Suusatamises lähevad arvesse a) VTK massilised võistlused b) kolm suusamatka: Tartu-Vorbuse, Elva-Kääriku, Tartu-Kääriku.

Rännak — VTK normide sooritamine: see on matk Tartu lähistele.

Massispordi aladelt arvestatakse teaduskonnale punkte järgmiselt:

$$\frac{\text{Osavõtjate poolt saadud punktide arv} \times 100}{\text{teaduskonna üliõpilaste arv}}$$

Iga üritusest osavõtja saab 1 punkti, VTK normide sooritamise korral 1,5 punkti.

Spartakiaadi võitnud teaduskonda autasustatakse rektoraadi rändauhinna ja diplomiga. Üksikuil spordialadel esikohale tulnud võistkondi ootavad samuti rändauhinnad, individuaalarvestuses esikohale tulnud sportlasi aga ülikooli meistri märk.

Teaduskonnasiseste võistluste eeskujuliku korraldamise eest autasustatakse spordiklubi rändauhinnaga. Parimaid teaduskondi peab meeles TRÜ ametiühingukomitee.

Niisugune on põgus ülevaade spartakiaadijuhendist.

Mõne sõnaga tahaks rääkida esimestest üritustest.

Jooksukross toimub Tähtvere pargis 22. ja 28. septembril kell 11—12 ja 17—18.30, 3. oktoobril kell 17—18.30.

Kergejõustikus toimuvad võistlused 100 m jooksus, kõrgus- ja kaugushüppes, kuulitõukes, granaadiviskes, 500 m jooksus (naistele) 1000 m jooksus (meestele) 26. ja 27. septembril TRÜ staadionil algusega kell 16. Iga osavõtja saab täita VTK normе ja, nagu eespool mainitud, annab juba osavõtt teaduskonnale punkti. Nii et staadionile oodatakse kõiki!

Jalgpallurid, loosimine alagruppidesse toimub 25. septembril ja mängud lähevad lahti kohe pärast loosimist.

Omaette võistkondadega tulevad välja siis kõik teaduskonnad. Arstiteaduskonnas võistleb spordimeditsiini osakond eraldi üksusena. Kehakultuuriteaduskonnas moodustavad võistkonna kursused eraldi. Aspirandid võistlevad õppejõudude-teenistujate võistkonnas.

Kõigi küsimustega võib tulla

— TRÜ Spordiklubisse,

— spordialade vastavatesse kateedritesse KKT-s,

— oma teaduskonna spordiorganisaatorite ja spordinõukogude juurde.

Spordiorganisaatorite nimed avaldame peatselt ajalehes. Ka kõigi spartakiaadiuudistega saate ajalehe ja TRÜ Spordiklubi teadetetahvli kaudu kursis olla.

K. ZILMER,
TRÜ Spordiklubi juhatuse liige

TENNISISTID!

Esmaspäeval, 25. septembril kell 17 algavad TRÜ esivõistlused tennises. Võistlustest osavõtuks registreeruda Toomeoru tenniseväljakul.

Avaldame sügavat kaastunnet oma endisele lugupeetud rektorile prof. F. Klementile abikaasa

Olga Feoktistova-Klementi

surma puhul.

Tartu Riiklik Ülikool

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III Oksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5517. MB-07429.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti Kirjanduse Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 26 Reedel, 29. sept. 1972. a. XXIV aastakäik

Teeme lõplikke kokkuvõtteid

Üheks ulatuslikumaks ürituseks, millega Nõukogude Liidu kõrgemad koolid tähistavad meie riigi moodustamise 50. aastapäeva, on IV üleliiduline ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkurss. Kui see välja kuulutati, seadsid NSV Liidu Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium ning ÜLKNÜ Keskkomitee konkursi põhieesmärgiks kõigi üliõpilaste kaasahaaramise ühiskonnateaduste-alasesse uurimistöösse. Arvestades meie üliõpilaste suhteliselt nappi osavõttu eelmisest taolisest konkursist näis nimetatud eesmärgi saavutamine algul paljudelegi küsitav. Ühiskonnateaduste kateedrite õpetatud nõukogu koos TRÜ komsomolikomiteega seadiski nüüd sihi just üliõpilaste massilisele osavõtule, eeldades aga, et see ei toimu uurimuste sisulise väärtuse ega ühiskonnateaduste-alase õppetöö taseme arvel.

Ülikoolisiseselt lõppes konkurss möödunud õppeaasta lõpul. Kokku koostasid meie üliõpilased konkursi raames 2882 tööd: 151 uurimuslikku ja 2731 referatiivset. Erialade kaupa jagunesid need järgmiselt:

NLKP ajalugu:	uurimuslikke	51,	referatiivseid	413;
poliitökonoomia:	"	10,	"	605;
filosoofia:	"	51,	"	1129;
teaduslik kommunism	"	39,	"	584.

Toodud on andmed, mis esitati kevadel ministeeriumile. Pärast seda laekus veel rohkesti referatiivseid töid, nii et kogusumma jõuaks kuhugi kolme tuhande piirimaile. Niisamasugune konkursi tööde arvu kasv saavutati ka teistes vabariigi kõrgemais koolides.

Teaduslike tööde taset see alla ei viinud. Viimast kinnitavad vabariiklikult konkursilt saadud auhinnad. Ühtekokku märkis vabariiklik auhindamiskomisjon ära 58 TRÜ-st esitatud tööd, neist 11 said esimese auhinna. Kõrgema ja keskeriharidu-se ministri käskkirjas tõstetakse uurimuslike tööde juhendamise eest esile meie NLKP ajaloo ja filosoofia kateedreid. Vabariikliku I preemia saanud tööde autorid ja juhendajad on seda väärt, et neid siin esile tuua.

I etapil (1970.—71. õppeaastal) said I preemia järgmised TRÜ üliõpilased:
NLKP ajaloo alal — Katty Nõu (juh. J. Kalits), Kai Velleste (juh. V. Ruus); poliitökonoomia alal — Ruslan Dontsov (juh. H. Metsa); filosoofia alal — Aili Aarelaid (juh. J. Rebane); teadusliku kommunismi alal — Sirje Kiin (juh. T. Alatalu).

II etapil (1971.—72. õppeaasta parimate uurimuslike tööde eest) omistati vabariiklik I preemia järgmistele meie üliõpilastele:
NLKP ajaloo alal — Gunnar Krupski ja Jüri Kõrge (juh. J. Kalits), Anne Kõvamees ja Tanja Malviste (juh. E. Kivimaa), Tõnu Laak (juh. V. Ruus); poliitökonoomia alal — Tiimar Sokk (juh. V. Türk); filosoofia alal — Ülle Kiin (juh. J. Rebane); teadusliku kommunismi alal — Mati Sikk (juh. K. Koger).

Üliõpilastöid juhendas kokku 46 TRÜ ühiskonnateaduste kateedrite õppejõudu. Õppejõudude haaratus on meil parem kui mitmes teises vabariigi kõrgemas koolis. Ometi on juhendatud ja eriti premeeritud tööde jagunemine juhendajate vahel väga ebaühtlane, kõik õppejõud aga polnud meilgi sellest tööst hõlmatud.

Toodud arvud tähendavad, et valdav enamik ühiskonnateadusi õppivaist üliõpilastest võttis IV konkursist osa. Väike polnud ka seminarirühmades, konverentsidel, avalikel loengutel jm. ettekantud tööde arv. Sügavam tutvumine mõne ühiskonnateadusliku probleemiga tuleb ainult kasuks, rääkimata juba sellest, et paljudele oli referaadi või uurimusliku töö kirjutamine üldse esimeseks kokkupuuteks teadusliku töö koostamise meetoditega. Sel teel realiseerub ka referatiivsete tööde koostamise peaeesmärk: selle tegevuse kasvatuslik tähendus koostajaile endile. Referatiivsete tööde suur hulk peaks kujunema pinnaks, millest kasvavad välja uued uurimused. Ka möödunud aastal valminud referatiivsetest töödest väärib osa kindlasti iseseisvaks üliõpilasuurimuseks edasiarendamist. See eeldab aga, et kateedrite kontaktid autoritega ei tohi katkeda.

Konkursi raames alustatu üheks tulemuseks on seegi, et **nüüdsest muutub referaatide koostamine ühiskonnateaduste õppimise lahutamatuks komponendiks.** Nagu kuulda, võetakse niisamasugune suund ka vabariigi teistes kõrgemates koolides.

See toob kaasa mitmeid uusi probleeme, eelkõige ühiskonnateaduste kateedreile. Referatiivsete tööde massiline koostamine igal semestril tähendab märkimisväärset lisakoormust nii õppejõududele-juhendajatele kui kateedrite tehnilisele personalile. Lahendada tuleb mitmesuguseid materiaalseid küsimusi. Ilmselt korraldatakse edaspidigi ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkursse — see aga

(järg lk. 4)

EÜE 9. töösuvest vaata ja loe lk. 2.

R. Milistveri foto

TERVITAME ALMA MATER'I PEDAGOOGILIST KOLLEKTIIVI JA VILISTLASI ÕPETAJATE PÄEVA PUHUL!

ELKNÜ TRÜ komitee

Imre Hegedüs

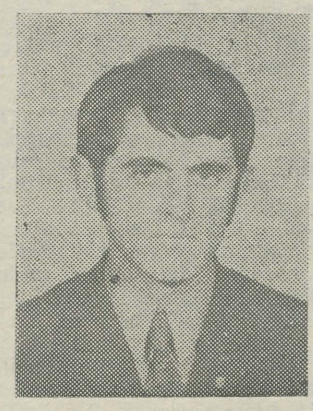

Võib uskuda, et seda noormeest ülikoolis tuntakse: kuidagi ei õnnestunud mul temaga juttu alustada; kord üks, kord teine pistis pea ukse vahelt sisse, kord küsiti teda, kord kutsuti kusagile ...

Ja muidugi ei ole need küsijad kursusekaaslased üksi. Füüsika vene osakonna IV kursusel, kus Imre õpib, polegi ju lõpuks teab kui palju rahvast, tema erialal — elektroonikas — aga veelgi vähem.

«Kõige rohkem sõpru,» räägib Imre, «tekkis mul pärast ehitusmalevat, kuhu ma sel suvel sõitsin teist aastat. Seal sain sõbraks Vello Peedimaa, Tõnu Laagi, Mati Heidmetsaga. Rein Kaarli aga näiteks — omavahel kutsume teda bossiks — on ühiselamukaaslane, kelle poole võin alati pöörduda abi saamiseks, kui ainest arusaamisel mõni raskus ette tuleb.

Millal kuulis ta esmakordselt Tartu ülikoolist? Oo! See oli juba üsna ammu. Õppis ju tema keskkooliõpetaja Emil Chirpák siin, Tartus. Muide, huvitav seik: algklassides õpetas Imret Emili ema, kelle diplom on samuti pärit meie ülikoolist.

Sellessamas piirilinnakeses Čopis, kus kolmes erinevas külas elavad sugulased tihtipeale kuuluvad kolme riigi — NSV Liidu, Ungari ja Tšehhoslovakkia — kodakondsusesse, kujuneski Imrel kiindumus füüsika ja spordi vastu.

«Mind isegi hüütakse vutifanaatikuks,» muheleb Imre, «mulle meeldib nii mängida kui mängule kaasa elada. Suvel ehitusmalevas sai meie meeskond kolmanda koha. Kahju, et ülikoolil pole jalgpallimeeskonda, kellega koos tõsisemalt harjutada.

Muidugi on ka teisi hobisid. Fotograafia näiteks. Selles mõttes pakuvad Imrele erilist huvi vana Tallinna vaated. Tulevast füüsikut paelub ka kino, ta on kinolektooriumi alaline külastaja.

Juba pikemaajaline side on Imre Hegedüsil interklubiga. Ta tegeleb tõlgi ja giidina. Sageli tutvustab ta meie linna Ungari delegatsioonidele ja teiselt poolt aitab meie ülikoolirahval end kodusemalt tunda Ungaris.

Mis puutub muusikasse, siis eelistab Imre folk- ja biitmuusikat. Armastatumad kirjanikud on Mór Jókai, Lajos Szievasi, András Berkesi ... Meeldib Oskar Lutsu «Kevade».

Kui jutt läks lemmiktoitudele (miks küll seda meelitavat teemat intervjuudes nii harva kohtab?), siis selgus, et Imre peab väga lugu mulgi kapsast, kui seda ungari kombe kohaselt väheke pipraga maitsestada.

Siinkohal meie põgus kõnelus katkes. Imre kiirustas loengule. Mul jäi üle talle vaid soovida edu õppetöös ja veel suuremat energiat osavõtus meie ülikooli elust.

Intervjueeris
IGOR ROSENFELDT

ACTA DIURNA

Seoses Lääne-Euroopa kirjanduse ja klassikalise filoloogia kateedri kaotamisega on inglise keele ja saksa keele kateedrid vastavalt Ajaloo-Keeleteaduskonna nõukogu otsusele rektori käskkirjaga 19. septembrist k. a. ümber nimetatud inglise filoloogia ja saksa filoloogia kateedriteks, nimetatud kateedrid organiseerivad õppetööd inglise ja saksa filoloogidega. Inglise ja saksa keelt üldainena (mitte erialana) õppivate üliõpilaste võõrkeelekursusi juhib võõrkeelte kateeder.

* * *

19. sept. avas Füüsika-Keemiateaduskonna dekaan Sangaste lossis elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi organiseeritud sügiskooli. Kolme päeva jooksul kuulati 6 loengutsüklit elektroluminestsentskilede valdkonnast. Osavõtjaid oli 80, neist 60 väljastpoolt Eestit. Külalisi oli Moskva, Leningradi, Kiievi jt. keskuste instituutidest ja tehastest, kus huvitutakse elektroluminestsentsist.

Valmib õpetaja

Ta tuleb ülikooli, raskusi, ärevust ja ennast ületades, kuid kindla eesmärgiga õppida õpetajaks. Esimene tunnetamine tema akadeemilises elus: hakkab domineerima ajapuudus, ta on sattunud paljude võimaluste risttulle, aina vali, otsusta ja tee. Noor tahab tegutseda, eeskujusid ja ahvatlusi on palju, mõnigi algatus jääb pooleli, kuid enamik ettevõtmisi õnnestub, haarab kaasa, sigineb uusi ideid — ta hakkab tajuma väliseid ja sisemisi mõjutusi, kuni paari aasta pärast eesmärk saada just õpetajaks tuhmub, sest tulevikki on paljude võimaluste risttuli ... Noor hakkab arvama, et endast oleneb vaid diplom, elukutse aga juhustest. On küllalt juhtumeid, kus juristist on saanud õpetaja, õpetajast raamatute hoidja või majandusülem.

Viis aastat, aja kiirkulg, noore valmisolek õppida oma ala — suurepärased eeldused kontsentreeruda ja küpseda psüühiliselt tulevaseks õpetajaks. Kõik kõrvalharrastused õpingupäevil peaksid süvendama julgust saada peagi noortele nooreks sugereerivaks eeskujuks, mudeliks, aastate möödudes kogemustega sõbraks ja üsna varsti armastatud õpetajaks — targaks ja mõistvaks.

Ülikoolis on palju tehtud selleks, et tulevasest õpetajast **teha õpetaja.**

Lapsephühholoogia õpetab, missugune on laps, pedagoogiline psühholoogia kirjeldab õppimise seaduspärasusi, üldpedagoogika veenab teadmiste kontrollimise ja hindamise tähtsuses, pedagoogika ajalugu näitab, et varemgi on nii olnud. Aga sünteesid, probleemid, põlemine, looming, lahenduste rõõm? Kõike me anname (õige — faktideta, teadmisteta pole ka mõttematerjali!), kuid millal tuleb siis «pedagoogiliste teoreemide» lahendamine, kus üldistusi, reegleid ja erandeid tuleb rakendada ülesandele õige vastuse saamiseks.

Selleks peaks olema pedagoogiline praktika. Vormidki teooria ja koolielu ühendamiseks on mitmekesised: pioneerilaagri praktika II ja III kursusel, vaatluspraktika koolis esimeste katsetega nooremal astmel, üliõpilaste tundide ühisanalüüsid vanemates klassides, iseseisev õppe- ja kasvatustöö stažööripraktikal, seminarid. Kõike kokku küllaltki palju! Oleme rahul.

Aasta pärast on «nii palju pedagoogikat» saanud noor inimene pärisõpetaja. Kas ta vaatab kordki konspekti või oma pedagoogilise praktika päevikusse? Tema õpetajaks kujunemise protsess toimub tegelikult nüüd. Juhendajateks-õpetajateks selles tuleproovis saavad hoopis tema kunagine õpetaja õpilaspäevilt (juhuslikkuse alusel) ja praegune kolleeg (samuti juhuslikkuse alusel). Need võivad olla head, keskpärased, halvad — vastavalt sellele küpseb uus õpetaja.

(järg lk. 4)

Teadaanne

EKP Tartu Linnakomitee juures asuva marksismi-leninismi õhtuülikooli loengud kõrgema kooli töötajatele toimuvad esmaspäeval, 2. oktoobril kell 18 I kursusele Vanemuise t. 46 ringauditooriumis ja II kursusele ühiskonnateaduste maja auditooriumis 212.

EÜE üheksas töösuvi

Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva üheksas töösuvi on lõppenud. Lõppenud on pingerikas töö ehitus- ja maaparandusobjektidel. Kõigest, mis sündis 1972. a. ehitusmalevas, on nii või teisiti kokkuvõtted tehtud. Ka suviselt tumepruun päevitus on näitamas kollakat karva ja esimene kuu põhitöö juures auditooriumides, laboratooriumides ja raamatukogus on pannud unustama ebameeldivused, esile tõstnud rõõmud ja võimaldab ehitussuve haarata tervikuna. On aeg otsad kokku tõmmata ja hakata atra seadma tulevaseks, ehitusmaleva juubeliaastaks.

Et aga igal aastal tuleb ehitusmalevasse 50—60% uustulnukaid, tuleks korraks veel istuda vanasse vankrisse, lugeda üles selle head ja vead, et uus oleks vigadeta (vähemalt selle aasta vigadeta) ja peale kõige veel liiguks.

Milliseks siis kujunes EÜE 1972. a. töösuvi? Väga edukaks ehituslikus mõttes — 4,1 miljoni rubla eest toodangut — ehitus- ja montaažitöid. Üldiselt ka ilma tõsisemate tööõnnetusteta. Tänavune 45 tööpäevaga tööperiood võimaldas meil peaaegu kõigi partneritega täita ja ületada planeeritud ehitusmontaaztööde mahu. Tudengile kõige tähtsama näitaja — töötasu — kõikumine on endiselt suur, parim aga: kõik vabariigi kolhoosiehitajate alluvuses töötavate rühmade liikmed teenisid keskmiselt 7,6 rbl. päevas. Sellised on siis mõningad numbrilised näitajad.

Ei ole aga mingit saladust selleski, et ehitusmalev kui organisatsioon on põhirõhu asetanud lihtsamate maaehituse objektide ehitamisele — karjafarmid, laudad, millised parasjagu võimaldavad rakendada kõige efektiivsemalt alguses kvalifitseerumata tööjõudu, teda kiirendatud korras välja õpetades ja maksimaalse efektiga kasutades. Sel aastal on oma liikmete arvult ligikaudu optimumi saavutanud organisatsioon aga huvitatud ka sotsiaal-kultuuriliste objektide ehitamisest meie kolhoosiküla. Sel aastal oli sellekohaseid pakkumisi võrreldes varasemate aastatega vähem, sellele vaatamata jätkasid rühmad tööd varasemate aastate objektidel — Valjala 8-kl. kooli, kalurikolhoosi «Muhu» keskus-klubi jt. ehitustel.

Sel aastal suurenes oluliselt linnaehituse osakaal ehitusmaleva tegevuses — terve Tallinnas töötav ja Pirital elav 80-liikmeline interlaager töötas Tallinna kesklinna teedeehitusel ja heakorrastusel. Üldiselt ei planeeri malev lähemal ajal olulist kaasalöömist linnaehitusel. Tulevikus võiks proovida ka võimalust kasutada ehitusmalevat Tartu linnas.

Väga tähtsaks objektiks peab ehitusmalev meie Lahemaa rahvuspargi väljaehitamist ja heakorrastamist. Sel aastal töötas kolm rühma otseselt rahvuspargis, heakorrastades maastikku ja tehes ehitustöid. Ehitusmalev on huvitatud rahvuspargi kiirest väljaehitamisest.

Seoses NSVL moodustamise 50. aastapäevaga pööras ehitusmaleva keskstaap erilist tähelepanu niihästi üleliidulise komsomolilöökehituse — Eesti soojuselektrijaama kui ka vabariiklike löökobjektide Laatre suurfarmi, Gagarini-nim. näidissovhoostehnikumi sealihakombinaadi ja kaevanduse nr. 9 ehitustele, kus töötasid ehitusmaleva rühmad. Tuleb nentida, et soojuselektrijaama ehitusel ei laabunud kõik nii hästi kui varasematel aastatel, teiste objektidega aga võib rahul olla.

Üle mitme aasta on täiesti rahule jäädud ka meie väljaspool Eestit töötanud rühmadega, eriti edukas oli Kamtšatka rühm, hästi töötasid Tomski rühma liikmed, kes elasid ja tegid tööd väga rasketes tingimustes. Hästi läks aasta ka kõigil rahvademokraatiamaades töötanud rühmadel, rahule jäid ka meie külalised.

* * *

Et ehitusmalev on omavalitsuslik organisatsioon, ei ole vist kellelegi uudiseks, aga selle mõiste interpreteerimisel kiputakse ehitusmalevat kujutama voluntaristliku organisatsioonina, mille eesmärgiks on süsteemisiseselt laiendada üliõpilaste õigusi, tehes raskemaks või võimatuks kasvatustöö kõrgemas koolis. See pole nii! Omavalitsus iseendast eeldab kõrgendatud vastutustunde kasvatamist üliõpilaskonnas: mitte ise valitseda, vaid just kasvatada. Kasvatada eelkõige töö kaudu — tõsise töössesuhtumise, positiivse eeskuju abil, sidudes üliõpilasi eluga, praktilise, rahvamajandusele silmnähtavat kasu toova tööga. Töötulemused ise peaksid olema küllaldaseks näitajaks. Töökasvatuslikku eesmärki teenisid paljud üritused malevas — 3100 inimtööpäeva tehti ühiskondlikus korras söödavarumise laupäevakutel ja pühapäevakutel. Pühapäevak J. A. Gagarini memoriaalkompleksi ehitamise fondi andis üle 2500 rbl. Malevas korraldati üle 400 rühmakoosoleku, kus põhiteemadeks olid tööprobleemid, töödistsipliin, rühma elu korraldamine. Reeglina võtsid neist osa ehitusorganisatsioonide ja majandite juhtivad töötajad. Tihedamate sidemete leidmiseks kohaliku elanikkonnaga korraldati sel aastal rida uudseid üritusi — komsomolilaagrid kohalike komsomoliorganisatsioonidega ja muid ühisüritusi. Neist traditsioonilisi kontserte kohalikule elanikkonnale anti üle 150.

Ehitusmalev ei tõmbaks noori, kui suvel ei avaneks võimalust tegelda spordiga. Tänavu olid spordivõistlused vahetult seotud uue VTK kompleksi normide täitmisega — nii täitis üle 500 inimese regioonidevahelise kergejõustiku korrespondentsspartakiaadi arvestuses VTK uue kompleksi kergejõustikunormatiivid.

Üheks kesksemaks ürituseks läbi aastate on ehitusmalevas kujunenud kokkutulek. Mõndagi uut oli sellelgi kokkutulekul Võrus. Kiitust väärib osavõtjate korralik käitumine, eeskujulik organiseeritus ja aktiivne osavõtt üritustest, selle kõrval selgus aga järgneval aastal põhitähelepanu vajav töölõik — üliõpilasisetegevus üldse ja isetegevus malevas eriti. See probleem pole aga lahendatav ilma kõrgemate koolide komsomolikomiteede aktiivse tööta selles suunas kogu õppeaasta vältel.

Tartumaa — Sakala regioon: korvpallurid pärast rasket heitlust.

Rohkem kui varasematel aastatel osutasid ehitusmalevale tähelepanu ja suurt abi komsomoli rajoonikomiteed nii kasvatusküsimuste lahendamisel kui ka tööprobleemide lahkamisel.

Samas tuleks aga märkida sedagi, et kõrgemate koolide rektoraatide, parteikomiteede ja komsomolikomiteede poolt läbiviidud erinevate regioonide hooldamine ebaõnnestus. Põhjused on siin nii subjektiivset kui ka objektiivset laadi. Vähene on kõrgemate koolide õppimine piirdus ainult kevadise ja sügisese parteikomitee koosolekuga maleva küsimustes, mille otsuste täitmine pahatihti ei leidnud isegi kontrollimist.

TRÜ ja EÜE

Milline on siis meie kooli osa ehitusmalevas, mis on siin head, mis halba, mida tuleks ette võtta? Üldiselt oli ülikooli malevlaste osavõtt selle aasta ehitusmaleva tööst hea, aktiivne, väheste eranditega võib kõigi ülikooli malevlastega rohkem kui rahul olla. Hästi töötasid regiooni juhtidena õppejõud Mait Miljan, 1972. a. lõpetanu Jaak Annus; regiooni komissaridena üliõpilased Albert Saunanen ja Jüri Paap, väga edukalt tulid rühma juhtimisega toime Viktor Sugejev, Riina Velleste, Avo Meerits, Rein Kaarli, Made Kirtsi, Ralf Allikvee, Mai Kõiv ja väga paljud teised. Tõrvatilgana mõjuvad selles pikas reas ülikoolist pärinevad karistatud funktsionäärid P. Nurga, K. Luik, A. Kartul ja T. Kirch, karistatud pejõudude huvi selle vastu, millega üliõpilased tegelevad suvel, vähesed ka teadmised ehitusmalevast. Seepärast on õige selle töö raskuspunkt tuua kevadisele, ettevalmistavale perioodile, mitte jätta suvisesse tööperioodi, kus üritus võib muutuda õppejõudude aja ja riigi raha raiskamiseks mõttetu ringisõitmise näol rühmast rühma kahekolme päeva tagant, kusjuures järgmine rühmakülastaja ei tea, mida tegi eelmine (nagu kujunes välja Tallinna Polütehnilise Instituudi poolne kureerimine). Kõigile teistele kõrgematele koolidele võib aga ette heita passiivsust, kureerimitte tööga toimetulematuse eest, mida oleks andnud parandada, vaid süstemaatilise «kuiva seaduse» rikkumise eest, rühma kaasahaaramise eest «kuiva seaduse» jämedale rikkumisele, terve rühma hea nime rikkumise eest. Seda kurvem on fakt, et tegemist polnud mitte rühma liikmete, vaid rühma juhtkonnaga.

Eriti positiivseks komsomolikomitee suhtumises ehitusmalevasse tuleb lugeda suure hulga komsomoliaktivistide suunamist ehitusmaleva vastutavatele ametikohtadele, et anda neile kogemusi tööks inimestega. TRÜ komsomolikomitee liikmeid töötas juhtkonnas mitmel tasemel rohkem kui ühegi teise kõrgema kooli komsomolikomitee liikmeid ja üldiselt tulid nad oma ülesannetega hästi toime.

See ei tähenda aga kaugeltki, et lagi on juba käes. Teha oleks veel väga palju. Muret tekitab asjaolu, et ülikooli üliõpilaste osakaal malevas aasta-aastalt protsentuaalselt väheneb. Maleva väga vähese kasvu juures — kuni 100 inimest igal aastal rohkem — tähendab see ülikooli malevlaste arvu absoluutset vähenemist. Edasi tuleb töötada ka ülikoolipoolse ehitusmaleva kureerimise süsteemi täiustamisel, pannes põhirõhu rühmakaadri valimisele, ettevalmistamisele ja komplekteerimisele, kus komsomolikomitee peaks kindlasti abi saamiseks pöörduma ülikooli parteikomitee poole. Komsomolikomitees peaks taas moodustatama ühiskondlike tööde sektor, kes osaleks nii malevat ja suvetöid ettevalmistavas töös, koordineeriks nende koostööd, samuti ka kaadri ettevalmistust. Aktuaalne peaks see olema ka seoses ülikooli väljaehitamise teatavate probleemidega, ära hoidmaks taolisi arusaamatusi, nagu tekkisid sel kevadel Füüsika-Keemiateaduskonna I kursuse üliõpilaste osavõtuga malevast. Kindlasti peaks komsomolikomitee leidma uusi võimalusi välisvahetuse laiendamiseks. Samuti on ennast peaaegu ammendanud meie sidemed Krakovi Jagiello-nimelise ülikooliga ja Debreceni Lajos Kossuthi nim. Ülikooliga, mis vähemalt juba viis aastat on püsinud muutumatus vormis.

Lõpuks tahaksin tänada kõiki ülikooli malevlasi toreda töö eest ehitusmalevas. Tänu teile aktiivsuse, töökuse ja lõbusa tuju eest, millega lõite 1972. a. ehitusmaleva näo!

Aitäh, sõbrad! Kohtumiseni embleemi all EÜE-73!

J. VILLER,
TRÜ üliõpilane,
EÜE komissar

Suvele tagasi vaadates

Suvi.. Igavese päikese suvi.. Vahel betooni peal võis lausa meeleheitesse sattuda, oodates kasvõi ühtki päikesevaba momenti. Aga ei — õhk jäi endiselt siniseks ja läbipaistvaks.

Suvi tõi meid malevasse. Tema ja töö vormisid meist toredaid kollektiive, kus elasime ühte teiste murede ja rõõmudega ning saime ka ennast päris põhjalikult tundma.

Tugev kollektiiv — see ongi minu arvates maleva põhivoorus. Päev päeva kõrval ühes toas elades avab igaüks end pea täielikult, sest 50 päeva järjest teeselda käiks kutselisele näitlejalegi üle jõu. Vahest kõige paremini õpime malevas teistega arvestama, saame rea uusi tõekspidamisi ning lausa märkamatult loobume kõigest egoistlikust. Võib jääda mulje, et niimoodi rühmale allutades lahustab malev inimese isikupära. Ei, ta lihtsalt ei lase isiklikel «minadel» liiga kõrgele tõusta. Vaimukuse ja teotahtelisuse poolest malevlastest aga vaevalt keegi üle on.

Meil kõigil on kindlasti tuhandeid toredaid mälestusi. Osa üritusi, nagu malevapulmad, «rebaseks» löömine, sauna-show'd on juba suurte traditsioonidega. Ja niisama kindlalt, kui räägime malevavaimust, saame rääkida ka omanäolistest rühmadest. Seda kõike on aga lihtsalt võimatu kirjeldada, sest rühmi oli tervelt 90 ringis. Võib öelda ainult, et kõigist neist tegemistest kujunesid särtsakad päevad, mis püsivad peas nagu pildinäitus.

Ühe aasta põhjal on muidugi raske kõige üle otsustada ja mingeid erilisi probleeme tõstatada, kuid mõnes asjas tahaksin siiski kaasa rääkida.

Kõige valusam on vahest küsimus, mis puudutab maleva kokkutulekut. Tänavu pääsesid sinna regioonide parimad rühmad, aga on ju kõik rühmad suvel tublisti tööd teinud ja kokkutulekust osavõtu nii või teisiti ära teeninud. See, et igal pool võrdselt andekaid inimesi pole, sõltub vaevalt rühmast endast. Komandörid valivad ju endale ise meelepärase koosseisu. Paratamatult jääb aga üle ükskõjagu inimesi, kes siis lihtsalt **ühe** komandöri kätte antakse. Sel juhul peaks juba rühmade komplekteerimisel valikust loobuma või siis kokkutuleku täielikult ülemalevaliseks muutma.

Lahkarvamusi on tekitanud ka meister-komandöri ametikoht. On loomulik, et meister on terve päeva objektil, kunas jõuab ta siis aga kõiki organisatoorseid küsimusi edukalt lahendada. Samal ajal on komissari ülesanded üsnagi minimaalsed ja peaasjalikult on teda vaja lahkhelide selgitamiseks. Pigem olgu juba komandör-komissar(?).

Mõndagi võiks ette võtta maleva lõppkontsertide suhtes. Parem lühike, aga meeleolukas, sest pilt, mis seekord avanes, polnud just eriti malevalik — pool saali tukkus.

Nurinat oli kuulda ka maleva embleemi pärast. Ma ei taha solvata žüriid, sest teatavasti valiti antud kavand konkursi korras laekunud töödest, kuid tõepoolest — sünged ja külmad värvid ning visandlik lahendus ei olnud kooskõlas EÜE suvise meeleoluga.

Tõsiselt peaks mõtlema ühe tõelise malevalaulu peale. V. Ignatjevi «Ei ole pupujukud me poisid...» pole millegipärast populaarseks muutunud. Äkki aitaks siin malevlaste endi poole pöördumine.

Praegu tunduvad kõik need probleemid kanged olevat — EÜE-72 on ju alles seljataha jäänud ning väljas sügis maad võtmas. Kuid pea see suvi jälle ei tule ja paljude üksmeelne soov on ju — malevasse tagasi.

EVE KUNGUR

ÜTÜ Ajalooringis

ÜTÜ AJALOORINGI KOOSOLEK toimub esmaspäeval, 2. oktoobril kell 19 TRÜ Teadusliku Raamatukogu näitusesaalis.

Kavas: 1. Suvine reis Burjaadimaale.

Esinevad Raivo Tõnurist, Maie Kark, Maret Kark.

Näidatakse diapositiive, tutvustatakse kogutud materjale.

2. Ringi uue juhatuse valimine.

Esimees

Arstiteaduskonna ÜTÜ

Arstiteaduskonna ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolek toimub reedel, 6. oktoobril kell 18 Vabariikliku Kliinilise Haigla 2. haavaosakonna auditooriumis (5. korrus).

Objektiivset ja subjektiivset komsomoli aruande- ja valimiskoosolekutest

Tänavune TRÜ komsomolikonverents on planeeritud 18. oktoobrile. Et aruande- ja valimisperiood juba paari nädala eest algas, on koosolekud kursustel eeldatavasti peetud. Seetõttu on antud kirjutis mõeldud mõningase mõttevahetusena osakondade ja teaduskondade koosolekute tarvis.

Probleeme, mis lahendamist vajavad, on piisavalt ja vaevalt neid kõiki aruande- ja valimiskoosolekutel käsitleda jõuab. Et aga eelolev õppeaasta eelnenuga võrreldes midagi uut tooks ja arengujoont jätkaks, on vaja, et nii aruandes kui sõnavõttudes püstitatud küsimused positiivset programmi sisaldaksid, et see ka otsuses kajastamist leiaks.

Mis aga kindlasti käsitlemist vajaks?

NLKP KK ja MN ühine otsus seab meie ette **põhilise ülesandena noore spetsialisti ettevalmistamisele kaasaaitamise.** Ja seda eelkõige õppeprotsessi kaudu. Seega peaksid aruanne ja järgnev mõttevahetus sisaldama **kevadise sessiooni analüüsi**, teid ja vahendeid õppetöö edasiseks tõhustamiseks.

Et **on lähenemas NSV Liidu 50. aastapäev, peab kogu rahva jaoks tähtsal juubelil ka meie töödes-tegemistes väärikas koht olema.** Oleks meeldiv, kui iga teaduskond lisaks ülikooli komitee poolt planeeritud üritusele ka oma plaanides juubeliaastat silmas peaks.

Omavalitsus vajab oma olemasolu faktile lisaks ka endale võetud kohustuste eeskujulikku täitmist. Eelkõige kehtib see ühiselamute kohta. (Uued, kõigile vabariigi kõrgematele koolidele mõeldud ühiselamute eeskirjad peaksid jõustuma juba oktoobris). Omavalitsus kui perspektiivikas ettevõtmine astub alles oma esimesi samme. Et aga edasi minna, peavad just esimesed sammud eriti kindlad ja jõulised olema. See on ju sajaprotsendiliselt meie teha.

Kindlasti vääriksid mõttevahetust **üliõpilastraditsioonid**, nende koht üliõpilaskonna maailmavaate kujundamisel.

Meil on klubi, kohvik, Vellavere, küllap ühekordseks kasutamiseks veel mitmeid teisi ruume («Vanemuise» kontserdisaal, Sangaste loss). Kuidas neid optimaalselt kasutada? Kevadisel pleenumil oli juttu teaduskondade klubidest. Mis ja kuidas? Küllap ka selleks mõttevahetuseks on aruandekoosolek paslik paik.

Last not least! Edukast tööst saab rääkida ainult korras majapidamises. Seetõttu tuleb nii praegu kui ka edaspidi hoida korras **dokumentatsioon, komsomoliarvestus, liikmemaksud.** Seda enam, et kahjuks paljudele meie organisatsiooni liikmetele piirdub osavõtt komsomolitööst vaid sellega.

Ootame aruande- ja valimiskoosolekutelt palju uusi ideesid, aga ka uusi vahendeid vanade ideede rakendamiseks.

Edukat arupidamist!

ELKNÜ TRÜ komitee sekretariaat

ALMA MATER

Tallinn, Suvorovi pst. 5/7?

Niisugust aadressi oleme ehk kuulnud, paremal juhul teame suurt halli maja selle taga, aga loetletuga keskmise TRÜ tudengi teadmised Tallinna Riiklikust Konservatooriumist vist piirduvadki. Ma ei pretendeeri kõige teadmisele sellest suurkoolist, aga ühte-teist kuulsin oma hiljutisel tutvumiskäigul sinna küll.

Praegu õpib Eesti kõrgemas muusikalises õppeasutuses kümnel erialal 335 statsionaarset ja 76 kaugõppeüliõpilast. Nad õpivad laulmist, klaverit, keelpille, puhkpille, puhkpilliorkestri dirigeerimist, koorijuhtimist, kompositsiooni, muusikateooriat, muusikapedagoogikat koos koorijuhtimisega ja lavakunsti. Viimasele, mis lugejat arvatavasti kõige rohkem huvitab, pühendame edaspidi omaette peatüki, seekord aga räägime konservatooriumist ilma lavakunsti kateedrita.

Konservatooriumis õpetab ühekssakümmend põhikohaga õppejõudu. TRK kursused on väikesed ja kui meil käib loengul-seminaril kogu kursus või rühm, siis seal pole tunnis sageli rohkem inimesi kui üks tudeng, tema õppejõud ning üks-kaks kontsertmeistrit. Nii individuaalne õppimisvorm nõuab pidevat tööd, kuid TRK üliõpilane ei näe vaeva üksnes kontrollimise pärast, eriala ise tingib seda, ja eesmärk, mida tahetakse saavutada. Konservatooriumi pääsevad vähesed, aga kes seal juba sees on, see naljalt kutsumusest ja tulevasest kutsest ei loobu. Konservatooriumi tudeng pole tihti ainult tudeng, vaid juba kontsertmeister või muusikakooli õppejõud, ooperikoori laulja, helilooja, pianist või dirigent. Poole koormusega kontsertmeistrid oma konservatooriumis on Mart Kuus, Olaf Lääne, Niina Maiorova, Natalia Muišnek, Jüri Ratassepp, Anne Sarrap, Merike Aarma, Reet Vanaselja ja Lia Grenštein. 550 tundi kahe semestri jooksul oma õpingute kõrvalt anda on tubli saavutus, mida paremini mõistame meenutades, et kontsertmeistrid pole vanemad kui meie.

Konservatooriumi üliõpilased esinevad õppeaasta jooksul mitmete töökontsertidega, kontsertidega asutustele jne. Kevaditi antakse aruandekontsert ülikooli aulaski. Peale nende võtavad selle suurkooli õpilased osa üleliidulistest ja rahvusvahelistest erialavõistlustest. Viimane konkurss oli käesoleval aastal Vilniuses, seal võistlesid pianistid, keelpillide mängijad ja lauljaid. Seekord oli kehvemini läinud. Ainult üks — Toivo Nahkur, (keelpillid) — esines paremini, tulles auhinnatud kohale. Palju rõõmu valmistas Olav Ehala, Tiina Kiilaspea ja Raimo Kangro edu noorte heliloojate võistlusel Moskvas. Olgu teistega, kuidas on, neljandale kursusele jõudnud Olav Ehalat tunneme meiegi komponisti, ansamblijuhi või pianistina ning hindame teda selles, teises või kolmandas suhtes. Meeldiv on kuulda, et seda andekat noormeest mujalgi tunnustatakse.

Mida konservatooriumis õpitakse?

Mulle öeldi, et peale eriala, mis lauljatel neli, teistel kaks tundi nädalas aega võtab, õpitakse samuti kui meilgi ühiskonnateadusi, võõrkeelt, noorematel kursustel esteetikat. Kahel esimesel kursusel leevendatakse liikumisvaegust võimlemistundidega, mida lavakunstitudengitel asendab tants.

Konservatooriumi õppekorraldust tundes on oluline märkida, et muusikapedagoogika koos koorijuhtimisega on uus eriala, kus alles kaks kursusetäit tudengeid õpib. Muusikateadlasi ja heliloojaid võtab konservatoorium ka vaheldumisi üle aasta vastu, rääkimata lavakunstikateedrist, mille kohta igaüks isegi teab, et sinna käesoleval ja üle-eelmisel aastal vastuvõtt oli.

Sel kevadel lõpetab konservatooriumi 40 statsionaarset üliõpilast, nende seas 11 pianisti ja 5 lauljat. See olevat üks suurimaid lende. Lõpetanud hakkavad laulma «Estonias», «Vanemuises», kutselistes koorides, töötama dirigentidena sümfooniaorkestrites ja muusikakoolides, muusikaõpetajatena koolides jne.

AIME NAPA,
eesti fil. III k.

Ingvar Luhaäär

Päikest täis ukseklaaside vahelt siseneb Pälsoni ühiselamusse päevitunud ja habemes tudengeid, matkaembleemid käistel.

Teadetetahvli ette on kogunenud salguke hoopis teistsuguseid poisse. Kõigil süsimustad ülikonnad ja säravvalged kraed. Kes need noored härrasmehed on? Teadagi!

Selle maja põline elanik kummardub üle valvelaua võtit vaatama ja kaob siis tõtlikul sammul koridorihämarusse.

Komandanditoa vahet askeldanud naine tuleb pabereid lehitsedes valvelauda :«Teie, uued poisid, sõidate kõik Elva!»

Ilmar Rohtmaa seisatab vaguniesikus. Väike roheline rong vurab üle Nõokandi lauskmaa. Silmapiiril metsatukased kõrgendikud põuavines. Jälle üks jaam. Uksed sahisevad lahti.

«Daativ! Daativ!»

Ilmar võpatab. Aga häälitseja on vaid väikemees ema kukil. Või hakka sulle ka veel ette lugema: daativ, akusatiiv ... Kahju, et ei saanud aega all-linnas ära käia, peahoones ... Kreeka kolonistide komme võtta Ateenast kaasa tuli, et süüdata see oma uue kodupaiga koldes. Tundub, et terve Tartu rajoon on ülikooli ühiselamuid täis.

Tänav, liivane metsatee, lõpuks okkapõhjaline rada läbi männiku. Siis hakkab puude vahel paistma valge kahekorruseline maja. Elva pioneerilaager.

Värske tudeng seisab hämaravõitu esikus roostekarva voodipõhjadevirna ees, heidab hindava pilgu oma uue ülikonna rinnaesisele ja hakkab siis pealmist reformpõhja alla sikutama.

«Teeme üles esimesse tuppa ajaloolaste vennaskonna!» hüüab trepilt Vello, leekivpruuni sasipeaga poiss ja ruttab Ilmarile appi.

Toa keskel laud täis kohvreid, seljakotte, ajalehti. Vilkalt askeldab siin väikest kasvu poiss, kelle otsaesist pärjavad mustad lokikiharad. See on Ivo. Vello kutsub teda Väike-Spartakuseks.

Kahelt poolt lauda käivad vahetpidamata tagumiste tubade elanikud. Vello vaatab kukalt kratsides, kuidas kohvritega koormatud laud on nagu saar, mida vägisi ähvardab oht minema uhutud saada: «Oleksin pidanud mõne tagumise toa haarama.» Siis heidab ta end ristseliti voodile ja hüüab vaimustunult mitu korda: «Kas saab olla rahulolu! Mingit rahulolu ei saa olla!»

Akna taga õõtsuvad männioksad. Ilmar laotab tolmumantli tekile, lükkab kohvri voodi alla ja on valmis väikeseks jalutuskäiguks.

Oli see alles suvi! Pidulikkust, rõõmu, ärevust. Kõigil vist. Kevadisel kirjandieksamil potsatas äkki laua peale paberitükk. Voldin lahti, loen: «Mida Mahtra mehed tegid, kui neid peksti?» Ausõna, ei tea! Ei tea, ei tea! Aga paar pingirida eemal istub Heiki, see matemaatikaolümpiaadi helgeim pea, ja ootab. Nägu laua kohal nii lodus ja punetav.

Tänu, lambipuhastaja!

Ühe poisi sügis Elvas 1965

Ilmar ei tundnud end eriti kodus ei Vilde Mahtras, ega ka Solohhovi uudismaal, seepärast valis ta vaba teema.

Neli tundi, siis oli kirjand valmis. Oivaline tunne saali jahedusest välja astuda! Päikese sära ja vanade pargipuude lehestik pea kohal.

Kooli juurest jõudis Ilmar võililleliselе nõlvakule, kus kõnniteest sai looklev jalgrada. All aiad ja majad ja sinendav järv.

Ilmar laotas keebi maha ja istus. Päike kiiskas kogu jõust, kuid palav polnud. Tundidepikkuses mõttetöös oli valminud eneseski midagi nii tõhusat, et Ilmar tundis: koos nende lopsakate võililledega siin võis ta endast saata päikesele vastu samaväärse kuldse hurma. Nõlvaku all tänaval kõndis inimesi.

See kevad ja suvi olid tore, kiire aeg, kuid natuke vähe sai mõelda oma mõtteid. Nüüd siis jälle. On aega rohkem ja saab mõelda.

Klassikalise filoloogia auditooriumi hämaras nurgas valendab Platoni mõtlejapale ja Veenuse puus. Valguspiltidena joonistub seinale luust ja kivist tööriistu. Suriseva aparaadi kõrvalt kaasnevad õppejõu selgitused: «Kunda inimene. VI—VII aastatuhat e.m.a. Etatuti kalapüügist järvel. Usundlike tõekspidamiste kohta on raske midagi kindlat väita ...»

Kunda inimene. «Elva inimesed» teevad pealt kaetud laualampide valgel märkmeid. Siis tõusevad akende pimenduskatted ja istujate kõrval saab nähtavaks pikk riidenagi, mille pulki mööda jookseb rõõmsalt värvikirev rida uhiuusi tekleid, mõne all ka kõhetu mantlike rippu.

Loengu lõppedes ruttab Ilmar Toome raamatukokku. Huvitav, kas siin on kõik maailma suurimad lehed ja ajakirjad? Saab näha, missugune see «Times» päris välja näeb ...

Riiulitel entsüklopeediad, filosoofide kogutud teosed. Kolm köidet, neli köidet. Elutöö. Oleks pingutanud, oleks ühe köite veel juurde saanud. Riiuli lõpuni ikka välja poleks jõudnud. Kah mõte! Aga mingi imelik troostitu tunne. Ilmselt pole asi üldse selles.

Osakonna komsomolikoosolekule jääb Ilmar veidi hiljaks. Kui ta end ukse juurest auditooriumi seina ääres seisjate hulka poetab, arutatakse parajasti vabariikliku üliõpilasajalehe käimapanemise väljavaateid. Siis astub esile üks viimase kursuse poiss, tõmbub korraks puldile laotatud paberite üle looka — niisamahästi võib see olla ka hoogne kummardus: «Mina räägin komisjoni nimel, kes käis kuulamas õppejõud Jaan Kare loengut. Nimelt kolmas kursus teatas, et seltsimees Kare loengud on madalal tasemel, mistõttu külastatavus väike ja neil on puudumiste pärast seltsimees Karega juba suuri pahandusi olnud.»

Vaevu saab ta lõpetada, kui esireast tõuseb prodekaan: «Seltsimees Kare on õpetaja-pensionär, kelle me ajutiselt poole kohaga tööle võtsime. Kui nii, siis me võime taotleda talle asendajat, küsimus on vaid selle leidmises. Kas on veel ettepanekuid õppetöö osas? Alati ei pea ju ka nii järske abinõusid rakendama. Mäletate, möödunud

(järg lk. 4.)

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Kübeke lohutust, killuke rõõmu

Dots. A. Miti mälestusi

Ka kõige raskemas, kõige süngemas olukorras otsib inimene kas või kübekestki lohutust, killukest rõõmu. Ja kui ta ümbritsevas seda ei leia, siis katsub seda ise endale luua. Kui 1944/45. aastavahetusel ümbritsesid meid kõikjal mustavad varemed, kodudes puudus enamikul inimestest elekter, oli vähe kütet ja akende taga ulgusid vinged talvetormid, siis selleks lohutusekübemeks oli tõsiasi, et ollakse ikkagi veel elus. Rõõmukillukest hakati otsima ühistes koosviibimistes. Seal saadi vastastikku maha puistata aastate jooksul südamele kogunenud mured ja luua esialgu illusioonne tulevikust, siis kui kahurite suud on vaikima pandud.

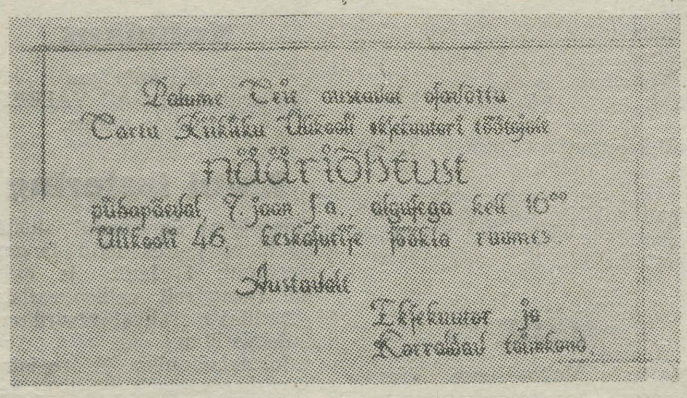

Koosviibimiste initsiaatoriteks ülikoolis olid majandusaparaadi töötajad ja esimese koosviibimise ametlikuks põhjuseks — algav 1945. aasta.

6. jaanuaril, laupäeva õhtupoolikul, tulidki üliõpilasmaja kaminasaali majandusosakonna teenistujad. Saali aknad oli pimeduspaberiga hoolikalt kaetud. Käis ju veel sõda, pealegi kõigest 250 km kaugusel meist. Peolaud oli tolle aja võimaluste kohta rikkalik. Täitevkomitee loal saadi nn. mittefondeeritud toiduainetest külluses sülti ja verivorsti. Teatud kogus juurvilja ja kapsaid hangiti Raadi majandist. Mis puutub joodavasse, siis oli siin ülekaalus morss. Siiski hakkas jutulõng kiiresti hargnema, sõnad voolasid suust iseenesest Esimene killuke rõõmu oli kätte võidetud.

Koosviibimist austas oma juuresolekuga ka halduspro rektor prof. G. Rägo, kes parajal hetkel esines temale omase huumorirohke kõnega ning luges ette rektori tänukirja majandusala töötajaile. G. Rägo lõpetas toostiga Punaarmee eelseisvate võitude auks (nädala pärast algaski Visla—Oderi suur pealetung.

Koosviibijate meeleolu oli ülev. Eks oli see ju esimene kord, mil nii «suur isik» viibis ühise laua taga «lihtsate kantseleitöötajatega» ning vestles nendega, kui kaastöötajatega kunagi.

Oli see koosviibimine nii hoogne kui ta oli, aga kellaosutad hakkasid meelde tuletama lähenevat komandanditundi (k. 22). Vähestel meist oli ööpäevase liikumise load, pealegi polnud kõndimine kottpimedas ahervaremete vahel kuigi meeldiv ega mitte ka päris ohutu.

Järgmisel päeval toimus ülikooli tööliste nääriõhtu. Käsitsi valmistatud kutsed olid suure armastusega kaunilt ja kunstipäraselt vormistatud. Kaanepilt kujutas hämarusse mattunud üksikut kuuske, mille alla oli peidetud vast alanud aasta arv — 1945. Niisugusele kaunile kutsele oli võimatu reageerimata jätta

Jalakeerutamist sellel koosviibimisel ei olnud (klaver oli teisel korrusel), kuid peolaua üle nuriseda ei saanud keegi. Lisaks mittefondeeritud toiduainetele, mida Täitevkomitee lahkel loal nääripeo korraldajatele anti, osati mingil viisil «organiseerida» Raadi õppemajandist teatud hulk lihakraami.

Esialgu käis jutuajamine seikluste ümber, mida sõja jooksul kõigil omajagu tuli üle elada. Need jutud ei olnud muidugi nii «peened», nagu eelmisel õhtul teenistujate koosviibimisel, küll aga palju mahlakamad. Nagu filtrist lasti läbi okupatsiooniaegsete ülikoolitegelaste tegevus ning klaariti nende «vägitegusid». Sain minagi selle õhtu jooksul tüki targemaks. Peatselt hakkasid jutukõminast üle käima siin ja seal spontaanselt puhkenud laulud. Hoogsalt jõudsime komandanditunni ohtlikusse lähedusse, mil suurem osa koosviibijatest lahkus. Ülejäänud jätkasid uue aasta vastuvõtmist tagantjärele. Viibisin seal kella 24-ni, siis seadsin sammud samuti kodu poole (ööliikumise luba oli olemas). Mahajäänud nääripeolised pidid hommikuni vastu pidama, et peolauast otse töökohta minna.

See oli omapärane periood, mil inimesed tundsid mingit vastupandamatut tungi omavaheliseks läbikäimiseks, et kas või lühikeseks ajaks vabaneda oma muredest — tunda end väljaspool sõda.

Läks vaevalt kuu aega nääriõhtust mööda, kui sain kutse osa võtta ülikooli tööliste vastlasõidust ja sellele järgnevast koosviibimisest 18. veebruaril 1945. a.

Kuljuste helina saatel läks meie särtsakas sõit läbi linna. Naasnud külmast õhetavate nägudega, asusime «soojendusprotseduurile» ülikooli sööklas.

Kuid pöörduda statistiliste keskmiste valdkonda, siis ka s e l p ä e v a l viis sõda olematusse 24 000 inimelu, neist 14 000 rindel Nende seas oli Instenburgi[1] läheduses juhuslikust mürsukillust langenud Punaarmee üks andekamaid väejuhte — Valgevene 3. rinde juhataja, 38-aastane armeekindral Ivan Danilovitš Tšernjahhovski.

Ta suri, suri nagu miljonid teised punaarmeelased selleks, et meie võiksime elada — elada vabaduses, rahus ja õnnes.

[1] Praegune Tšernjahhovsk.

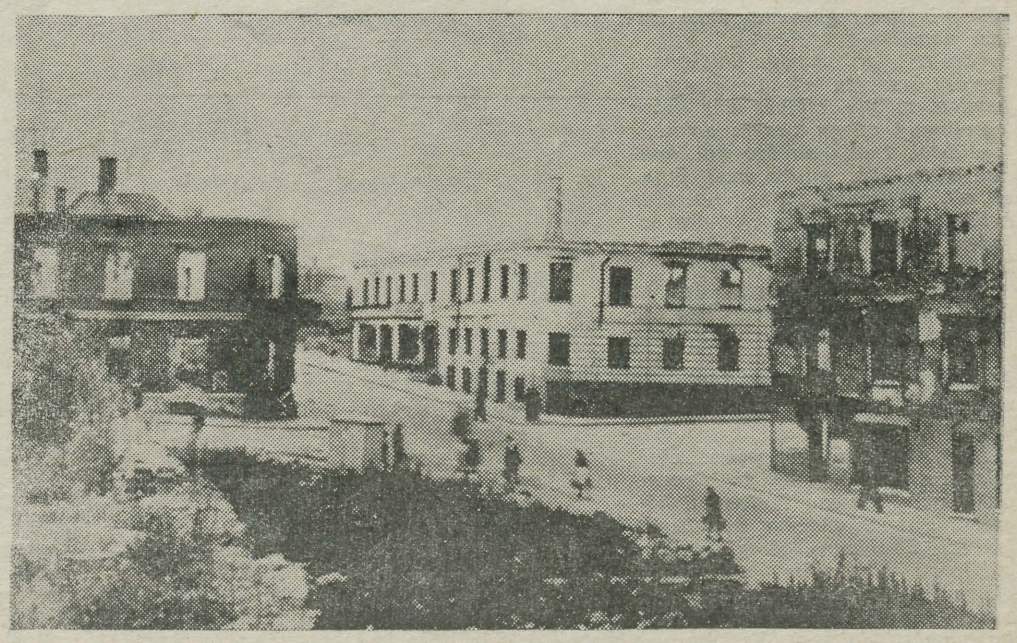

Sügis 1944. a. Riia ja W. Struwe (siis Tähe) tänava nurk.

Teeme lõplikke kokkuvõtteid

(Algus lk. 1.)

tähendab, et hulk töid tuleb masinal trükkida, vene keelde tõlkida, uuesti trükkida... Paisub aruandlus ja üldse «arvepidamine» valminud ja koostamisel olevate tööde üle. Juba läinud aastal tekkisid raskused kirjandusega: ühel ja samal ajal võib sama raamatut või ajakirjanumbrit vajada kuni paarkümmend üliõpilast. Et need ja teised takistused tõsiselt segama ei hakkaks, tuleb asjaosalistel vastavad küsimused kooskõlastada juba enne, kui uute tööde massiline koostamine algab.

Suurema koormuse kui seni peaks enda kanda võtma komsomolikomitee. Paremate tööde õigeaegne äramärkimine, selleks konverentside korraldamine jms. võib toimuda täiesti ELKNÜ TRÜ Komitee organiseerimisel. Oma osa peaks selles muidugi olema ka ÜTÜ nõukogul. Praegu, kus Nõukogude Liidu juubeli tähistamine üha hoogu võtab, leiduks küllalt üliõpilastöid, mis on väärt laiemat tutvustamist. Üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise praktika sisseseadmine otse nõuab komsomoliorganisatsioonilt vastavat algatust ja koostööd ühiskonnateaduste kateedritega.

Konkursile, mida julgeks pidada TRÜ senises ajaloos osavõturohkeimaks ürituseks üliõpilasteaduse alal, pole veel lõplikult kriipsu alla tõmmatud. Mitmed meie üliõpilaste tööd läkitati üleliidulisse vooru, mille tulemused tehakse teatavaks Nõukogude Liidu moodustamise juubelipidustuste haripunktil — detsembrikuus. Järgmist — viiendat ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkurssi enne seda arvatavasti välja ei kuulutata. Lõppeval konkursil algatatut tuleb aga jätkata juba praegu.

PAUL KENKMANN,
konkursikomisjoni liige

Valmib õpetaja

(Algus lk. 1)

Teaduse uudised ja teooria põhitõed — neid ta sai, need seisavad meeles, meenutab, kui tuleb jutuks. Pedagoogiline praktika andis kindluse minna klassi.

Mis jäi saamata?

— Järjepidevus ja seosed. Üksikute ainete vahele on vaja sildu, nende monteerimine oleks otsimiseleidmise rahuldus. Kas on ükskõik, et keemia, füüsika, matemaatika v. m. aine saab üliõpilasele selgeks? Või saab ta kohe ka kujutluse, kuidas seda ainelõiku omandab vastavas vanuses õpilane? Kas teoreemi esitamine lapsele just sellisel kujul on psühholoogiliselt põhjendatud? Selle ülesande võiks üliõpilane lahendada iseseisvalt, kui seda temalt oodataks. Sellises loovas töös tuleks ühendada, **seostada teadmisi** psühholoogia, didaktika ja eriala valdkonnast.

— Probleemikus ja põhjendatus. Pioneerilaagriski tekib küsimusi igal sammul ja igal hetkel. «Huvitav, kuidas toimiks praegu kogemustega kasvataja,» mõtleb praktikant, kui laps ei reageeri nõudmisele. Aga kaaslane on endastki noorem. Kellega lahendada probleeme? Aitab katse-eksituse meetod, toime tullakse noorusliku reipusega. Üks asi on toime tulla, teine asi aga juurelda, mõtestada.

— Edutunne ja pingerõõm. Neid oleks õpetajaks valmimisel kõige rohkem vaja. Aga oleme vaimuvaesed edukuse hindamisel ega vist ei otsigi selleks üliõpilase psüühikale sobivaid vorme. On ta praktikal kohusetruu, saab 5, on tubli ja aktiivne, saab 5, on ülitubli ja entusiast, saab 5. Hea on koondatud numbrisse «5». Tulevikus peab temagi koolis kõige tähtsamaks tõsta õppeedukust numbritega.

Pedagoogilisel praktikal peaks üliõpilase iga pisematki õnnestumist saatma tunnustus, vigu ta tegelikult ei teegi — on vaid oskuste ja kogemuste puudumine sellel momendil. Juba järgmisel hetkel saab üliõpilasest A üliõpilane B, C jne., millest ta peaks saama ise teadlikuks. Tema kasv ja areng peaksid kulgema kellegi saatel ja toetusel. On keegi, kes tunneb ja jälgib teda ülikooli astumise esimestest päevadest ning teeb temast nimelise eneseteostaja lõpetamise ajaks. Anonüümne õppur praeb oma rasvas nüüd ja hiljemgi. Erialakateedrid, kõik õppejõud — see on meie kohus olla üliõpilase kõrval tema vaimses kasvus. Teadusliku töö tuhin, ühiskondliku töö sahin, kasvatustöö kahin — need ärgu varjutagu õppetööd! Just õpinguis, õpetajaks valmimise protsessis vajab üliõpilane tunnustuse ja edu tunnetust. Siis oskab ta samal viisil ka **oma õpilasest** vormida i s i k s u s e.

KANNI INDRE,
pedagoogika kateedri vanemõpetaja

Täna, lambipuhastaja!

(3. lk. järg.)

talvel nurisesite dotsent Valga loengute üle. Nüüd on ta Moskvas end täiendamas. Mis te naerate, vanemad inimesed õpivad ka.»

Hilisõhtul seisatavad Ivo ja Ilmar oma läbikäidavas toas akna all. Ivos keeb ikka vaimustus äsjasest koosolekust: «Kohe tunned, et midagi tehakse! Pole niisama jutupuhumine, soigumine, minnalaskmine, ükskõiksus! Ükskõiksus tuleb läbi murda!»

«Arvad, et on võimalik kõiki inimesi... kaasa tõmmata?»

«Miks ei ole! Ainult et seda tuleb ka teha! Kujutled — tõeliselt kõik inimesed tegutsemas ühise ürituse nimel!»

«See teie jutt on nagu ühiskonnaõpetuse raamatu edasiarendus,» tähendab mööda minnes üks luine päevitunud näoga vanem poiss.

«Pastoi, brat!» on Ivo tal kannul. «Ütle siis, milles meil õigus ei ole! Vaevumärgatav naeratus helkleb peatatu silmis. «Nendest asjadest ei saa ju üldse niiviisi rääkida.»

«Miks ei saa!» ägestub Ivo ja küsib hiljem Ilmarilt: «Kes see mees niisugune oli?»

«Minu arust on tal kool läbi. Elab siin, partisanina. Öeldakse ju, et meil Elvas on partisaniliikumise keskus.»

Ilmar mäletas seda poissi, ekšimist ei võinud olla. Kui ta kümnenda klassi õpilasena Tartus oli käinud, kus paar vanemat koolivenda lahkesti ühiselamu öömaja pakkusid ja noortekoondise õhtule viisid, oli ta seda poissi kuulnud kõnelemas. Kirjanike majas oli kaks tuba puupüsti inimesi täis. Seesama poiss toetus uksepiidale, rääkis ühte tuppa ja teise tuppa. Rääkis midagi Idamaa filosoofiast. Kõikjal oli seisjate seas ka istujaid, auravad kohvitassid käes. Valge suhkrutops tuli seisjate selgade tagant.

«Elab siin ka igasuguseid!» pahandas Ivo, «peaks linnas komandandile ütlema...» Järsult pöördudes sattus ta Vellole peale. «Mis on, Väike-Spartakus? Ei ole rahulolu või? Ei saagi olla rahulolu!»

(Järgneb)

Tuusikud

TRÜ a/ü. komiteest on võimalik saada 1972. a. IV kvartaliks puhkekodu- ja sanatooriumituusikuid alljärgnevalt:

Primorje (Krimm)	25. 10.—17. 11. — 2 tk.	26.40 rbl.
Laulasmaa	15. 10.—26. 10. — 2 tk.	7.20 rbl.
„	14. 12.—25. 12. — 3 tk.	7.20 rbl.
Pühajärve	14. 10.—25. 10. — 2 tk.	7.20 rbl.
Pärnu ambulatoorne	22. 11.—17. 12. — üldtüüpi	
«Sõprus»	28. 12.—22. 01. — südame-vereringe	
«Sõprus»	26. 11.— 2. 12. — südame-vereringe	
Jurmala	5. 12.—28. 12. — südame-vereringe	
Druskininkai	25. 12.—19. 01. — liigestehaigused	

Avaldused puhkekodutuusikutele esitada TRÜ a/ü.-komiteele hiljemalt 4. oktoobriks ja sanatooriumituusikutele 15. oktoobriks k. a.

TRÜ a/ü. komitee

Sellise tiitriga algas Eesti Televisiooni «NOORTESTUUDIO» uue hooaja suursarja «INTERPILK» esimene saade 21. septembril.

«INTERPILGU» toimetaja AARNE VAHTRA sõnade kohaselt on uus sari teoks saanud tänu vaatajatele enestele. Nimelt näitavad sotsioloogilised uurimused, et noorsugu tunneb suurt huvi oma eakaaslaste käekäigu vastu välismaal. Tulles vastu noorte soovidele, püüabki «NOORTESTUUDIO» oma uut, sisult tähtsat ja vormilt värsket sarja vaatajateni tuua kaks korda kuus. Igas kuus antakse eetrisse pooletunnine stuudiosaade, milles käsitletakse mingi maa noorte elu. Saadet juhib vastava maa hea tundja, kellele sekundeerivad noored, peamiselt üliõpilased. Kahe pikema saate vahelisse perioodi langeb veerandtunnine intervjuu väliskülalistega. 5. oktoobril näete «INTERPILGUS» vestlust ANGELA DAVISEGA. Intervjuu lindistati tuntud Ameerika kommunisti viibimise ajal meie maal. Küsitles «INTERPILGU» režissöör PEETER TOOMA. 26. oktoobril, vahetult enne presidendivalimisi Ameerika Ühendriikides, — «INTERPILK» ja USA.

«NOORTESTUUDIO» on juubeliaastal võtnud oma ülesandeks propageerida teadmisi ja nende omandamist. Eeltoodud saatesari on määratud laiendama meie välispoliitilist silmaringi. Viktoriin «PILDIEKSPRESS», milles võistlevad vabariigi keskkoolide võistkonnad, avardab meie teadmisi mitmeti. Saadete käigus pakuvad meile meelelahutust kaasaegse tõsise muusikaga Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilased.

A. VAHTRA eestvedamisel sai teoks saatesari noorukitele e. nn. «16-ste programm», mis sisaldab endas muuhulgas palju muusikat ja laule.

Võidukäiku jätkab ka «KAKS TAKTI ETTE». Selle saate tegijad jätsid suvekuudel selja taha sadu kilomeetreid, et kogu Eestimaalt leida esinejaid uue hooaja saadetesse, ja nagu näib, on saak rikkalik olnud.

Lisaks juba nimetatud sarjadele on kavas rida kontserte, pressikonverentse, reportaaže, nagu «NOORTESTUUDIO KÜLAS» jt.

Üliõpilastele peaks eriti huvi pakkuma «KORD LÄKSID KOLM SÕPRA», mille avasaadet on paljud loodetavasti juba näinud.

Eelinformatsiooniks nõndapalju, et 4. oktoobri saates tuleb juttu stipendiumist ja probleemidest sellega seoses.

AARNE VAHTRA soovis noortesaadete tegijate poolt, et üliõpilased ei unustaks ka televisiooni ja püüaksid alati mõista toimetajate ja režissööride parimaid taotlusi.

MART UMMELAS,
eesti fil. I k.

Spordiklubi teated

JALGPALL!

Ülikooli jalgpallimeistrivõistluste loosimisele kogunesid 10 meeskonna kaptenid. A-grupis mängivad Õigustead., spordimeditsiiniosak., KKT II, KKT III ja õppejõud; B-grupis Füüsika-Keemiatead. I ja II, Matemaatikatead., KKT IV ja KKT I.

Laupäeval, 30. septembril kell 16 lüüakse staadionil pall veerema. Spordimeditsiiniosakond kohtub KKT III-ga ja seejärel Matemaatikatead. KKT IV-ga.

Pühapäeval algusega kell 13 on kavas kolm mängu: Füüsika-Keemiatead. I — II; Matemaatikatead. — KKT I, õppejõud — KKT III.

Neljapäeval, 5. oktoobril kell 17 on vastamisi Õigustead. ja KKT II.

Turniiritabelid on väljas Kehakultuuriteaduskonna hoones V. Kingissepa 19.

*

SPORDIMÄNGE HARRASTAMA!

Spordiklubi juhatuse laiendatud nõupidamisel otsustati jagada 1. Keskkoolis kasutada olevat saalitunnid korv- ja võrkpalli harrastamiseks järgmiselt:

Bioloogia-Geograafiatead.	teisipäeviti 21.30
Majandustead.	kolmapäeviti 21.30
Õigustead.	neljapäeviti 21.30
Füüsika-Keemiatead.	pühapäeviti 12—14

Saali kasutamine algab 1. oktoobrist.

Täiendavat informatsiooni saab teaduskondade spordinõukogude esimeestelt.

ÜVAK

Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassa — see on vabatahtlikkuse alusel ühinenud üliõpilaste-ametiühingu liikmete organisatsioon, mis eksisteerib alates 1947. aastast. Nagu nimi ütleb, on siin tegemist raha laenamise võimalusega mitmesuguste hädavajaduste korral.

Kassast võib saada nii lühiajalist kui ka pikaajalist laenu.

Krediteerimistingimused:

- vajalik liikmestaaž (ainult 2 kuud);
- sisseastumismaks — 20 kop., liikmemaks 20 kop. kuus. Maks, mida kassa iga liige oma liikmeksoleku ajal maksab, tagastatakse igale liikmele ülikoolist lahkumisel.
- Laenata saab kuni 50 rubla, tasumistähtajaga 5 kuud, mida soovi korral võib pikendada.

Ootame liikmeiks juurde eriti esimese kursuse üliõpilasi.

Lähemat informatsiooni saate Üliõpilaste Vastastikuse Abistamise Kassast sööklamaja III korrusel igal kolmapäeval kell 17—19.

ÜVAK-i juhatus

TRÜ klubis

3. oktoobrist alustavad TRÜ Klubis tegevust peotantsukursused J. Siilaku juhendamisel.

Kõigil osa võtta soovijail tulla 3. okt. kell 18 klubisse.

* * *

Reedel, laupäeval ja pühapäeval on puhkeõhtud. Tantsuks ansambel «Fix».

Kohvikus

TRÜ kohvikus
on avatud EDGAR VALTERI
maalide näitus.

Klubi lastering

Käesoleval õppeaastal alustavad TRÜ klubi juures tööd järgmised lasteringid: 1) laulu- ja mängurühm (peamiselt eelkoolialistele); 2) mudilaste rahvatantsurühm; 3) võimlemisrühm.

Informatsiooniks ja registreerimiseks koguneda 8. okt. 1972 kell 12 TRÜ klubisse, Tähe t. 3.

TRÜ ametiühingukomitee
laste- ja noorukitetöö komisjon

Kirjandusring

Reedel, 6. oktoobril kell 19 toimub auditooriumis 140 kirjandusringi koosolek. Kavas:

1. E. Haabsaarelt ettekanne kriitikaprobleemidest.
2. Uue juhatuse valimine.

Tööpakkumine

Üliõpilastel, kes leiavad aega kütjaametit pidada, palutakse pöörduda O. Mägi poole TRÜ majandusosakonnas.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5654. MB-07439.

Kontrolleksemplar

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 27 Reedel, 6. okt. 1972. a. XXIV aastakäik

Õppekasvatustöö kompleksplaan Arstiteaduskonnas

Üliõpilaste arvu kasv viimase 10—15 aasta jooksul on olnud kiire paljudes liiduvabariikides, sealhulgas ka Eesti NSV-s.

Kuigi TRÜ Arstiteaduskonna üliõpilaste arv on suurenenud vähem intensiivselt, on selle aja jooksul ka meil loodud uusi osakondi (pediaatria ja spordimeditsiin) või suurendatud vastuvõttu (farmaatsiaosakonnas). Lähema 5—10 aasta jooksul pole teaduskonna üliõpilaste olulist juurdekasvu ette näha. Suurt tähelepanu nõuab aga õppeprotsessi kaasajastamine, spetsialistide ettevalmistamise taseme tõstmine. Esimeseks tingimuseks on siin kõrgetasemelise teaduslik-pedagoogilise kaadri olemasolu, selle kvalifikatsiooni tõstmine, uuendamine ja suurendamine eelkõige teaduslike laboratooriumide arvel ja nende kaudu.

Õppetöö tõhustamiseks on NSVL Tervishoiuministeeriumi poolt ette nähtud järgmised põhisuunad:

1) arstide üldteoreetilise ettevalmistuse süvendamine, eriti stuudiumi esimese poole (3 kursust) vältel, füüsika, keemia, bioloogia, füsioloogia, farmakoloogia jt. ainete õpetamise taseme tõstmine vastavalt arengule, täiendades pidevalt programme ja parandades õppetehnilist baasi;

2) meditsiinilise erihariduse süvendamine ja järjest suurenev spetsialiseerumine, silmas pidades tuleviku nõuetele vastavaid suuri komplekshaiglaid. Üldarsti ettevalmistamine toimub viie esimese aasta jooksul, kuuendal kursusel ja sellele järgneva internatuuri aasta kestel aga spetsialiseerumine. Sellele vastavalt on teaduskonna dekanaat ja parteibüroo viimasel ajal suuremat tähelepanu pööranud meditsiini põhierialadele vastavate nn. profileerivate kateedrite (stomatoloogia, spordimeditsiin, hospitaalkirurgia, hospitaalteraapia jt. kateedrid) väljaarendamisele ja tugevdamisele;

3) õppeprotsessi täiustamine nn. horisontaalse ja vertikaalse integratsiooni abil. Eriti ühe kursuse raames peab aine õpetamine olema koordineeritud teiste õppedistsipliinidega, mis võimaldab põhjalikumalt materjali omandada.

Selleks on teaduskonnas kolmel esimesel kursusel moodustatud kursuse õppenõukogud (juhib kursuse juhendaja), mille üheks ülesandeks on õppeainete horisontaalne integreerimine. Alates III—IV kursusest, kus eriti oluline on kliiniliste õppeainete vertikaalne integreerimine, tegelevad nende küsimustega põhiliselt metoodikakomisjon ja profileerivad kateedrid.

Üliõpilaste arvu suurenemisega vabariigis on Arstiteaduskonnas vähenenud konkurss sisseastumisel. See põhjustab aga keskpäraste üliõpilaste osakaalu suurenemise. Samuti satub teaduskonda arsti elukutsest vähe huvitatud inimesi. Õpetamine sellisel tasemel nõuab aga suuremat pedagoogimeisterlikkust, õppemetoodilise taseme tõstmist. Teaduse kiire progress nõuab ülikoolilt oma erialasse loovalt suhtuvaid entusiastlikke spetsialiste. Et ülikoolilõpetanu sellega toime tuleks, on vaja õpetada nõudlikkust vähendamata, viies teaduse saavutused kiiresti programmidesse ja igapäevasesse üliõpilastega tehtavasse töösse. Õppeprotsessi kaasajastada ja tasemel hoida aitab ka Meditsiini Kesklaboratooriumi ning probleemlaboratooriumide teaduslike töötajate kaasatõmbamine nende erialal. Seda taotlevad järjekindlalt dekanaat ja parteibüroo.

Suure teaduskonna töökäigu lõikude ühtlaselt hea juhtimine nõuab ühtse tegevusprogrammi olemasolu. Kui jälgida kursusejuhendajate, partei-, komsomoli- ja ametiühingubüroode, dekanaadi ning teaduskonna nõukogu aastate jooksul tehtud tööplaane, selgub, et põhiline kordub. Kordub ka sel juhul, kui uue plaani uus koostaja pole tuttav selle organisatsiooni büroo või juhataja eelneva tööga. Õppetöövälise kasvatustöö järjekindluse huvides on olnud teaduskonnas viimase viie aasta jooksul kasutusel stabiilne plaan. See aga ei puudutanud oluliselt õppeprotsessi, teaduskonna nõukogu ja metoodikakomisjoni tööd.

Kõrgema kooli õppeprotsessis pole tähtis mitte ainult juhtide ja õppejõudude töö, väga oluline koht on ka üliõpilastraditsioonidel — suurem, kui sageli võidakse arvata. Üliõpilased annavad üksteisele edasi mitte ainult tudengirituaalid, laulud, ehitusmalevate või ühiselamu «vaimu» jne., vaid ka oskused sisse elada õppetöö rütmi, kavalused, kuidas ülikoolis saada läbi väiksemate pingutustega, kuidas loenguid konspekteerida, millisest raamatust ja kuidas õppida, jne. Paljugi toimub siin õppejõudude soovist sõltumatult. Vajalik oleks, et see protsess ei toimuks ainult traditsioonide stiihilise omandamisena uute tudengite poolt, vaid et seda saaks teadlikult suunata üliõpilaste, komsomolibüroo, dekanaadi ja eriti esimese kolme kursuse õppenõukogude kaudu.

Lähtudes nendest seisukohtadest töötas teaduskonna juhtkond kursusejuhendajate ja üliõpilasaktiivi kaasabil käesoleva õppeaasta alguseks välja «ARSTITEADUSKONNA ÜLIÕPILASTE ÕPPETÖÖ JA IDEELIS-POLIITILISE KASVATUSTÖÖ KOMPLEKSPLAANI» (TRÜ rotaprint 1972, 500 eks.).

Kompleksplaan võimaldab kursusejuhendajail ja ühiskondlikel organisatsioonidel töösse lülituda juba õppetöö esimesest päevast alates. On välditud ajakulu plaanide koostamisel. Plaanide elluviimisel on

(järg lk. 3)

Rahvahariduse plaanidest meie vabariigis

Missugused on ENSV ülesanded NLKP ja NSVL Ministrite Nõukogu poolt rahvahariduse süsteemi täiustamiseks kavandatud abinõude elluviimisel? — niisuguse küsimusega pöördus NSVL moodustamise 50. aastapäeva künnisel ENSV Ministrite Nõukogu esimehe Valter Klausoni poole ajalehe «Izvestija» korrespondent. Alljärgnevalt refereerime asjaomast intervjuud.

○ Lõppenud on rahvahariduse riikliku plaani läbivaatamine 1973. aastaks. Ette on näha keskharidust omandavate noorte arvu edasist suurenemist: 63% 8-klassilise haridusega noortest jätkab õpinguid 9. klassis, 18% — keskeriõppeasutustes, 9,3% tehnilise kallakuga kutsekoolides, ülejäänud — tavalistes kutsekoolides ja töölisnoorte koolides. Plaanis on koolivõrgu ümberkorraldamine, uute koolide avamine, õppe-materiaalse baasi tugevdamine, töötavale noorsoole enesetäiendamiseks paremate võimaluste loomine. Tehti otsus vabaneda nn. kääbuskoolidest: likvideeritud on 28 algkooli, 3 kaheksaklassilist ja 2 abikooli.

Käesoleval õppeaastal algas töö 643 üldhariduslikus koolis, 9 internaatkoolis, 16 eriinternaatkoolis, 33 töölisnoorte koolis, 13 kaugõppekeskkoolis. 1975. a. hakkab vabariigi üldhariduslikes koolides õppima ühtekokku 188 tuhat inimest. Üheksandal viisaastakul eraldatakse koolimajade ehituseks 20,5 miljonit rubla. Ehitatakse 21 linnakooli, 16 maakooli, pioneeride maja. Erilist tähelepanu pööratakse koolivõrgu arendamisele maal, selle vastavusseviimisele reaalse asustatusega ja liiklustingimustega.

○ Palju tegeldakse kutseorientatsiooni küsimustega. Tallinnas, Kohtla-Järvel, Pärnus ja kohalike nõukogude juures töötavad kutseorientatsiooni kabinetid, mille tööst võtavad osa lastevanemad, asutuste spetsialistid, saadikud. Ekskursioonid tehastesse, käitistesse, sovhoosidesse ja kolhoosidesse, suvised töölaagrid — see paneb lapsi tööga harjuma, kasvatab nende kodanikutunnet, aitab neid õigel kutsevalikul.

○ Vabariigil on häid kogemusi õpetajate enesetäiendamise organiseerimisel. Alates 1969. aastast on meil loodud õpetajate kvalifikatsiooni tõstmise ühtne süsteem, mis annab nii poliitilisi, üldpedagoogilisi, erialaseid kui ka metoodikaalaseid teadmisi.

○ Õpikute väljaandmine ja õppevahenditega varustamine peavad käima õppeprotsessi ees. Seda nõuavad nii uued programmid kui ka elu ise, teaduslik-tehnilise revolutsiooni vajadused. Siin on meil veel tunduvaid puudujääke. Siiski on sel aastal välja antud 119 erinevat õpikut päevakoolidele, 10 abikoolidele, 3 eriõppeasutustele, 62 töövihikut. Paljusid õpilasi varustatakse tasuta õpikutega raamatukogufondidest.

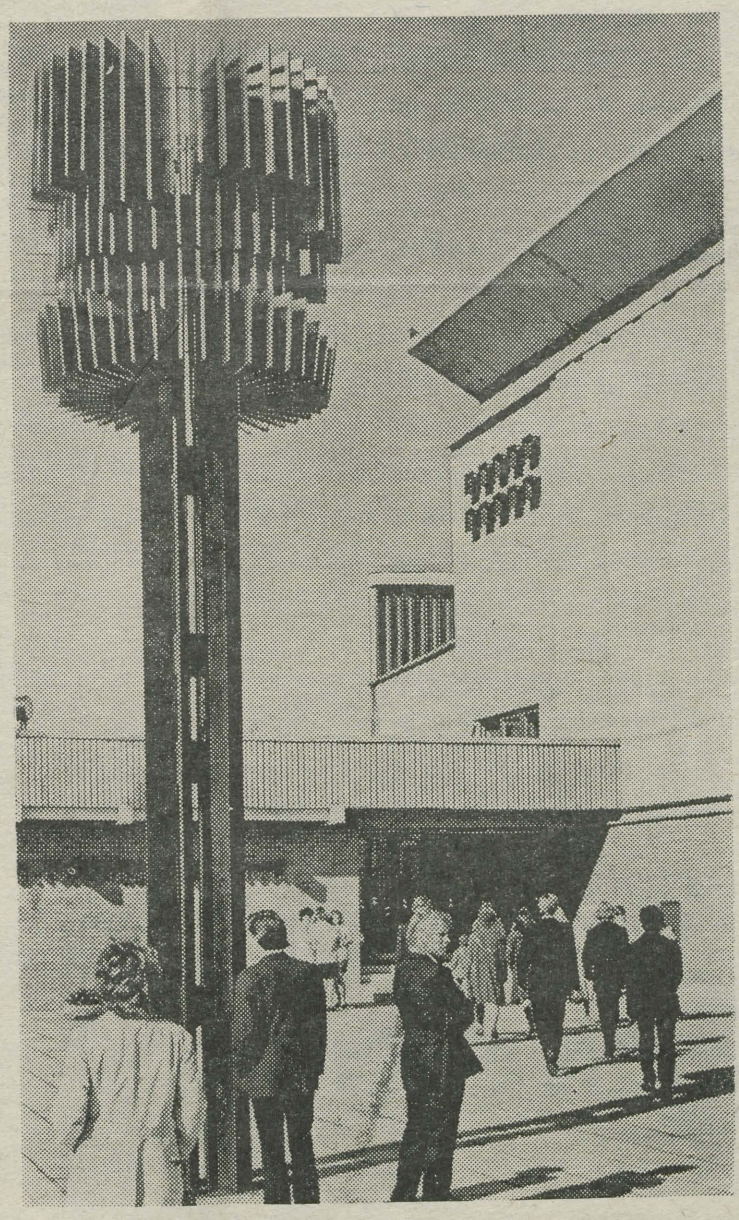

TPI

Ühe esmaspäeva lõuna paiku astusime sisse Tallinna Polütehnilise Instituudi uksest, et lähemalt tutvuda ühe osa Tallinna tudengite eluga. Maja oli suur ja võõras ning alles juhatamise peale jõudsime neljandale korrusele, kus on «Tallinna Polütehniku» toimetus ja kus töötab Tartus žurnalistidiplomi saanud Hille Ok.

Hille võttis meie juhtimise enda peale, sest nagu ta ise ütles, on see algul labürindina paistnud maja talle juba kodusemaks muutunud.

Kuid enne kui tutvuda maja ja inimestega, väike ülevaade koolist üldse. 1936. aastal loodi Eesti esimene kõrgem tehnikakool, instituudina on töötatud 36 aastat. 1961. aastal alustati TPI uue õppekorpuse rajamist. See, mis nüüd juba tehtud, ja see, mis veel plaanis on, moodustavad nagu kaks perspektiivplaani osa. TPI kasvab: 1971. aasta lõpul anti ekspluatatsiooni kilevõimla, valmis raamatukogu, lõpetatud on spordikorpuse tööjoonised ja alustatud ehitamist. Kui kaugematest plaanidest rääkida, siis sellel viisaastakul on ette nähtud tööde algus Aegviidu spordibaasi juures. Teaduskondi on kuus: Energeetika-, Elektrotehnika-, Mehhaanika-, Keemia-, Ehitus- ja Majandusteaduskond kokku 550 õppejõu ning umbes 9000 tudengiga. Uut õppeaastat alustati 115 teadmistejanuse «rebasega». Endiselt populaarne on Majandusteaduskond, ooda-

ACTA DIURNA

Esmaspäeval, 2. oktoobril esines Kesktelevisiooni Värvi-TV saates «Kodumaa viisid» meie ülikooli rahvakunstiansambel, kes esitas enam kui poole tunni vältel eesti rahvalaule ja -tantse.

* * *

Samal päeval kell 18 kogunes Vanemuise tänava õppehoone suurde auditooriumi arvukalt TRÜ õppejõude, teaduslikke töötajaid ja teenistujaid, et võtta osa Marksismi-Leninismi Ülikooli kõrgemate koolide erigrupi esimesest õppusest. Kuulati filosoofia kateedri dotsendi kt. Rein Vihalemma loengut «Sissejuhatus filosoofiasse».

* * *

Samal päeval pidas järjekordse koosoleku EKP TRÜ komitee. Arutati parteiharidussüsteemi õppeaasta algusega seotud küsimusi. Prof. L. Stolovitš informeeris Marksismi-Leninismi Ülikooli erigrupi komplekteerimisest ja tööplaanidest, kinnitati erigrupi programmid.

Parteikomitee arutas TRÜ Sotsioloogia Laboratooriumi tegevust. Kuulati ära laboratooriumi teadusliku juhendaja Ülo Vooglaiu aruanne. Pärast elavat mõttevahetust võeti vastu otsus nimetatud laboratooriumi tegevuse suunamiseks.

* * *

Ülikooli parteikomitee kinnitas TRÜ rahvamaleva uueks komandöriks vanema teadusliku töötaja **Eduard Raska,** kes seni juhtis Õigusteaduskonna rahvamalevat.

TRÜ õppejõudude lektooriumi juhatajaks kinnitati filosoofia kateedri õppejõud **Ülo Matjus.** Lektooriumi töö hakkab toimuma iga kuu viimase esmaspäeva pärastlõunal aulas.

* * *

29. septembril k. a. toimunud Bioloogia-Geograafiteaduskonna nõukogu koosolekul valiti teaduskonna uueks dekaaniks füüsilise geograafia kateedri dotsent, geograafiakandidaat Ants Aleksandri p. RAIK.

* * *

Bioloogide traditsiooniliste vilistlasõhtute sügissemestri avaüritusel kuulati matkamuljeid Eesti noorte teadlaste III kompleksekspeditsioonist osavõtnuilt. Ekspeditsiooni humanitaarrühma teaduslik juhendaja L. Mäll tutvustas Burjaatia iidse kultuuri põhijooni. Bioloogid R. Sander ja J. Paal rääkisid kauge Tuvamaa loodusest. Külastati ka asjakohast näitust Teaduslikus Raamatukogus.

Looduskaitsering

Jätkame oma tegevust sügisese avamatkaga Taevaskoja ümbrusesse.

Soovime, et seekordne matk, kuhu me kutsume kõiki ringi liikmeid ja vilistlasi, oleks ühtlasi ka tutvumine uute sõpradega, keda ootame oma ridadesse.

Meie õppekäik algab pühapäeval, 8. oktoobril Taevaskoja raudteejaamast. Kell 10.20 väljub Tartust rong. Võileivad kaasa, tagasi jõuame õhtuks!

JUHATUS

ÜTÜ sotsioloogiaring

Sotsioloogiaringi koosolek on teisipäeval, 10. okt. k. a. kell 20 ph. 301.

NB! Võetakse vastu uusi liikmeid. Teretulnud on kõik sotsioloogiahuvilised.

Ringi juhatus

tust rohkem oli soovijaid ka Ehitusteaduskonda.

Teaduslik uurimistöö on seni olnud edukas. Teadusega tegelevad kõik kateedrid + nendele täienduseks 10 teadusliku uurimise laboratooriumi. Iga teaduskonna juures on ÜTÜ erialaringid, nagu soojusenergeetika, elektrimasinate, raadiotehnika, ehitustehnoloogia, statistika ning raamatupidamise ring jt. Levinud on ÜTÜ liikmete osavõtt tööstusettevõtete ja kateedrite vahel sõlmitud lepingulistest uurimistöödest.

Mehhaanika-, Ehitus- ja Elektrotehnikateaduskonna juures töötavad üliõpilaste konstrueerimisbürood, kus õppejõudude juhendamisel projekteeritakse ettevõtteile tööstus-

(Järg lk. 3)

40 aastat NSVL tsiviilkaitset

4. oktoobril täitub 40 aastat tsiviilkaitse organisatsiooni loomisest Nõukogude Liidus. Seoses selle tähtpäevaga pöördus toimetus TRÜ tsiviilkaitse õppejõu reservalampolkovnik Pjotr Fomenko poole palvega jutustada lühidalt selle organisatsiooni loomisest ja arengust meie kodumaal.

Vajadus tsiviilkaitse järele tekkis I maailmasõja perioodil, seoses lennuväe kasutamisega vaenlase tagala pommitamiseks. Eriti aktuaalseks muutus küsimus tagalat kaitsva organisatsiooni loomisest pärast seda, kui saksa imperialistid võtsid 1915. aastast peale kasutusele mürkgaasid. Tsiviilkaitse ülesandeks sõja-aja tingimustes sai kindlustada tagala häireteta töö ning rahuperioodil tagala ettevalmistamine kaitseks massilise hävitamise relvade eest.

Kohe pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni osutas Nõukogude valitsus suurt tähelepanu tsiviilkaitse organisatsiooni rajamisele, et kaitsta elanikkonda võimalike õhu- ja gaasirünnakute eest.

1918. a. veebruaris, kui saksa väed lähenesid Petrogradile, **loodi Smolnõis õhukaitse staap**, mis pidi hoolitsema pealinna õhutõrje organiseerimise eest, pöörates tähelepanu ka elanikkonna kaitsmisele gaasirünnakute eest. Avati punktid, kus töötajatele jagati gaasimaske ning õpetati neid kasutama. Loodi esmaabi kursused. Lossiväljakul avati töökoda, kus tehti vedelikufiltriga gaasitorbikuid ja selleks vajalikku vedelikku.

1925. a., võttes arvesse lennuväe tegevuse üha kasvavat raadiust, võttis NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu vastu otsuse «Õhukaitse abinõudest uutes ehitustes 500-kilomeetrises piirilähedases tsoonis». 1926. aasta augustis, võttes arvesse nii I maailmasõja kui kodusõja ja välismaise sõjalise interventsiooni ajal saadud kogemusi, mille kohaselt vaenlase õhurünnakud on suunatud eelkõige ühendusteede, eriti raudteesõlmede vastu, organiseeris Töö ja Kaitse Nõukogu NSV Liidu Õhu- ja Keemiakaitse Teenistuse. Selle organi ülesandeks sai ehitada raudteejaamadesse varjendeid, organiseerida õhukaitse eriüksusi, õpetada raudteelasi käsitsema kaitsevahendeid. Tehti ära suur töö, mille tähtsus ilmnes täiel määral Suure Isamaasõja perioodil.

14. mail 1927 võttis Töö ja Kaitse Nõukogu vastu otsuse «Riigi õhu- ja keemiakaitse organiseerimisest». Kogu Nõukogude Liidu territoorium jagati õhust ohustatud piirivööndiks ja tagalaks, nähti ette õhukaitse organisatsioon suurtes linnades ja strateegiliselt tähtsate objektide juures. Koos nende riiklike abinõudega arendas hoogsat tegevust vabatahtlik ühing «Dobrohim» ja alates 1927. aastast «Osoavaiahim» (praeguse ALMAVÜ eelkäija). Kõik see sai tugevaks aluseks seadusandlikus korras loodavale üleliidulisele tsentraliseeritud õhukaitse süsteemile.

1932. aasta 4. oktoobril kinnitaski NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu «NSV Liidu territooriumi õhukaitse määruse», millise seadusandliku aktiga pandi alus kohaliku õhukaitse kui üleliidulise tsentraliseeritud organisatsiooni tegevusele. Kuni 1940. aasta oktoobrikuuni kuulus kohalik õhukaitse õhutõrjevägede koosseisu, alludes NSV Liidu Riigikaitse rahvakomissariaadile. 7. X 1940. a. viidi kohalik õhukaitse üle NSV Liidu Siseasjade Rahvakomissariaadi alluvusse. Koos kohalike nõukogudega viidi Suure Isamaasõja eelõhtul läbi ulatuslik töö meie maa tagala kaitsevõime tugevdamiseks.

Suur Isamaasõda kujunes tõsiseks katsumuseks kogu tsiviilkaitse süsteemile. Raske on üle hinnata NSVL RKN-i määrust, mis avaldati Suure Isamaasõja esimestel päevadel — 1941. aasta 2. juulil — ja mis käsitles elanikkonna üldist kohustuslikku ettevalmistamist õhukaitseks. Tsiviilkaitse laiahaardeline tegevus ei võimaldanud vaenlasel sõja-aastatel kuigi oluliselt kahjustada meie tagala tööd ega õõnestada rahva usku lõpliku võidu saabumisse.

Sõjajärgsetel aastatel aitasid tsiviilkaitse organid kaasa sõjapurustuste likvideerimisele, lõhkemata pommide, mürskude ja miinide väljaselgitamisele ning kahjutuks tegemisele. Seoses rakett-tuumarelva ilmumisega imperialistlike riikide relvastusse tuli korduvalt ka reorganiseerida tsiviilkaitse süsteemi, et kohandada seda muutunud olukorrale ning kasutada võimalikult täielikult sotsialistliku korra eeliseid, samuti teaduse ja tehnika saavutusi meie maa tagala kaitse praktiliseks tugevdamiseks. **1961. aasta juulikuust mitte üksnes ei loodud printsipiaalselt uus õhukaitse süsteem, vaid hakati seda nimetama praeguse nimega — NSV Liidu tsiviilkaitse.**

Praegu, 40. aastapäeva eelõhtul, kujutab tsiviilkaitse endast riiklike kaitseabinõude süsteemi, mida viiakse ellu nii rahu kui sõja ajal, selleks et kaitsta meie elanikkonda, luua vajalikud tingimused rahvamajanduse püsivaks tööks sõjaolukorras ja juhul, kui vaenlane kasutab massilise hävitamise relvi, teostada vajalikke pääste- ning taastamistöid.

Tsiviilkaitse on meie maal muutunud üldrahvalikuks ürituseks, millest iga Nõukogude kodanik on kohustatud aktiivselt osa võtma, täites oma püha kohust kodumaa kaitsevõime tugevdamiseks. **Tsiviilkaitse on humaanne ja patriootlik üritus, mis annab inimestele vajalikke teadmisi, tugevdab ja liidab ühte kollektiive, tõstab nende valvsust. Ta aitab kindlustada meie tagalat, kogu maa kaitsevõimet. Seepärast ei saa ega tohigi esineda selle tähtsa ürituse alahindamist.**

P. FOMENKO

TRÜ rektori käskkiri

Seoses tsiviilkaitse 40. aastapäevaga avaldan järgmistele TRÜ õppejõududele, teenistujatele ja üliõpilastele tänu aktiivse osavõtu ja hea töö eest tsiviilkaitse alal.

Arstiteaduskonnast: A. Lenzner, V. Ritslaid, M. Laaspere;
Füüsika-Keemiateaduskonnast: L. Suit, L. Tuvikene, E. Hein;
Matemaatikateaduskonnast: Ü. Lumiste, H. Ertmann, I. Traat;
Ajaloo-Keeleteaduskonnast: E. Turu, O. Mutt, R. Veidemann;
Õigusteaduskonnast: V. Kelder, L. Paul, R. Blauhut;
Bioloogia-Geograafiateaduskonnast: S. Nõmmik, A. Mäll, K. Koemets;
Majandusteaduskonnast: H. Müür, S. Niklus, H. Hakkaja;
Kehakultuuriteaduskonnast: J.-H. Kaljuste, E. Lind;
Teaduslikust Raamatukogust: L. Kilk, M. Tamm.

Rektor

Meditsiiniõdede kursustest

Meditsiiniõdede kursused töötavad ülikoolis juba kümmekond aastat. Vilunud õppejõudude juhendamisel saavad Ajaloo-Keele-, Majandus- ja Õigusteaduskonna üliõpilased ettekujutuse ka Arstiteaduskonnas tehtavast. Praegu õpetavad kursustel 18 Arstiteaduskonna õppejõudu, enamikus teadusliku kraadiga arstid. Mitmed professoridki pole pidanud paljuks oma eriala valitud peatükkide tutvustamist teiste teaduskondade üliõpilastele.

Kursustel õpitakse inimese anatoomiat ja füsioloogiat, farmakoloogiat, haigete põetamist, sise- ja nakkushaigusi, kirurgiat ja tsiviilkaitset. Juba aastaid moodustavad kursuste paremiku Majandusteaduskonna üliõpilased. Oma erialal edukad üliõpilased on ka meil heas kirjas. Kunagi olid meie valulasteks eesti ja vene filoloogia üliõpilased, möödunud õppeaasta kokkuvõtete põhjal aga esitasime rektorile premeerimiseks oma parima õpperühma — eesti filoloogia III kursuse. Kui üliõpilane meie kursustel hakkab loengutelt ja praktikumidest puuduma, jääb võlgu arvestusi ja eksameid, siis on tema lood ilmselt pahad eeskätt oma teaduskonnas. Ning varsti ilmubki rektori käskkiri akadeemilise puhkuse või, mis veelgi halvem, eksmatrikuleerimise kohta edasijõudmatuse tõttu.

Nagu Arstiteaduskond, kannatab ka meie kursus õpperuumide puudumise all. Käesoleva semestri tunniplaan on koostatud halvasti, suure koormusega ühelainsal päeval.

Meditsiini õpitakse meelsasti. Kevadistel lõpueksamitel näitas oma teadmisi üle 200 üliõpilase. Neist enamiku teadmisi hindas riiklik eksamikomisjon heaks ja väga heaks. Valdav enamik kursuste lõpetanuid võiks oma oskuste ja teadmiste poolest kohe haiglas õena tööle hakata. (Seda on mõned ülikooli poolelijätnud ka teinud). Mitmete üliõpilaste teadmised äratasid eksamikomisjoni erilist tähelepanu. Silmapaistvalt head olid Majandusteaduskonna üliõpilaste Riina Kivikase ja Kersti Kurre vastused. Suurepäraselt vastasid ka Ajaloo-Keeleteaduskonna üliõpilased Maria Palmberg, Ly Sillandi, Maria Galijeva ja Nadežda Pustõgina. Kahju, et meil ei ole kiitusega diplomeid ette nähtud!

Talvisel eksamisessioonil astuvad riikliku eksamikomisjoni ette Ajaloo-Keeleteaduskonna III kursuse üliõpilased. Juba praegu oleks aeg mõelda lõpuspurdile ja koostada hästi otstarbekas eksamite plaan. Meditsiiniõdede kursuste põhimäärus nõuab lõpueksami ette vähemalt viit vaba päeva. Möödunud kevadel eksami teinud võivad aga varsti tulla õppeosakonda diplomite järele.

A. ALT,
kursuste vanemõpetaja.

Kahe tööaasta tulemustest

NSV Liidu tsiviilkaitse organisatsiooni 40. aastapäeva puhul tehakse tsiviilkaitse süsteemi kõigis lülides kokkuvõtteid senisest tööst, tuuakse esile saavutusi, kavandatakse perspektiive edasiseks. Sel puhul on sobiv heita pilk tsiviilkaitse alal tehtule ka meie ülikoolis kahe viimase aasta jooksul.

Põhiliseks saavutuseks tuleb pidada asjaolu, et praegu lahendatakse meil tsiviilkaitsega seotud ülesandeid ülikooli kogu isikliku koosseisu aktiivsel osavõtul, nende küsimustega tegelevad nii ülikooli juhtivad seltsimehed, kui ka õppejõud, teenistujad, töölised ja üliõpilased. Tsiviilkaitse üritused on TRÜ ühiskondlike organisatsioonide — partei-, komsomoli-, ametiühingu-, Punase Risti organisatsiooni ning ALMAVÜ pideva tähelepanu orbiidis, tänu millele on TRÜ tsiviilkaitse suutnud edukalt lahendada mitmeid olulisi ülesandeid.

Tähtsaks ettevõtteks, millest sisuliselt olenes kogu töö edukus, oli juhtiva koosseisu komplekteerimine. Kaadriküsimuse õige lahendamine võimaldas edukalt realiseerida teivikuna hinnati TRÜ tsiviilkaitse staabi tegevus eeskujulikuks. Hea isikliku ettevalmistuse eest avaldas minister tänu järgmistele õppustest osavõtnutele: professor V. Saluperele, dotsendi kt. M. Kullile ja H. Hansonile, dotsentidele J. Lembrale, L. Eringsonile, J. Kaljustole, R. Nõvandile, L. Kivistikule, assistent P. Peetsile, õppeosakonna juhatajale R. Tanile, tagavara medõdede kursuste juhatajale A. Aldile. Tsiviilkaitse juhtiva koosseisu si tsiviilkaitse ees seisvaid ülesandeid. Kuid võimekate seltsimeeste paigutamisest juhtivatele kohtadele tsiviilkaitse süsteemis veel ei piisanud — neile oli tarvis anda ka vajalikud teadmised ja oskused. TRÜ tsiviilkaitse staabi peamiseks mureks saigi selle ülesande lahendamine ja praegu võime rahuldustundega tõdeda, et meie tsiviilkaitse juhtkond on vajalikul tasemel ette valmistatud tsiviilkaitse organisatsiooni juhtimiseks.

Seda väidet kinnitavad meie tööle viimasel ajal antud positiivsed hinnangud. **ENSV kõrgema ja keskerihariduse ministri käskkirjaga tõsteti esile 1972. a. maikuus TRÜ-s toimunud staabiõppusi. Terhead ettevalmistust kinnitas samuti ENSV tsiviilkaitse staabi komisjon, kes kontrollis meie tegevust k. a. juunikuul.**

Ülikooli tsiviilkaitse kõikides lülides on tehtud suur töö vastavate plaanide koostamisel ning elluviimisel. Vaadeldava perioodi jooksul on peaaegu kõik TRÜ töötajad teinud läbi elanikkonnale määratud 21-tunnise tsiviilkaitsealase õppuse, õiendanud ettenähtud arvestused ja saanud sellekohased tõendid. Edukalt toimub üliõpilaste tsiviilkaitsealane väljaõpe. Vastava ala õppejõudude — reservohvitseride P. Fomenko ja V. Kotovi kõrge kvalifikatsioon ning õppuste väga hea materiaalne baas tagavad kindlate teadmiste omandamise. Õppeedukuselt ja distsipliinilt paistavad positiivselt silma eelkõige Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilased. Märkida tuleb samuti tsiviilkaitse reserv-meditsiiniõdede ettevalmistamise kursuste head tööd, kus eesrindlasteks on Majandusteaduskonna üliõpilased. Suur osa selles töös kuulub tublidele õppejõududele E. Kivivarele ja M. Linnule.

Paraku esineb meie tegevuses veel puudujääke. Ei saa täiesti rahul olla selliste tsiviilkaitse formeeringute tööga nagu luuregrupid, sanitaarmalevad ja sanitaarpostid.

Linna tsiviilkaitse staabi korraldusel toimunud kontrollõppustel sai TRÜ luuregrupp vaid rahuldava hinnangu, ülikooli esindanud Matemaatikateaduskonna ja Kehakultuuriteaduskonna sanitaarmalevate tegevus aga tunnistati koguni mitterahuldavaks. Ega teistegi teaduskondade sanitaarmalevad olnud paremini ette valmistatud. **Seepärast tuleb teaduskondade tsiviilkaitse juhtidel, aga samuti ühiskondlikel organisatsioonidel ja Punase Risti Seltsi komiteel hoolikalt analüüsida ebarahuldava ettevalmistuse põhjusi ja need juba lähemal ajal kõrvaldada, nii et ka sanitaarmalevate osas meie ülikool oleks Tartu linnas esirinnas.** Alati tuleb meeles pidada NLKP XXIV kongressi otsuses väljendatud mõtet, mille kohaselt meie kodumaa kaitsevõime igakülgne tugevdamine, nõukogude inimeste kasvatamine valvsuse ja alalise valmisoleku vaimus kaitsta sotsialismi saavutusi peab ka edaspidi jääma partei ja rahva üheks peamiseks ülesandeks.

Viimasel ajal on tunduvalt paranenud TRÜ tsiviilkaitse formeeringute materiaalne varustatus, selle säilitamise tingimused ning kaitseehituste sisustus. Jätkub tsiviilkaitse õppe-metoodilise kabineti sisustamine, mis paikneb Teadusliku Raamatukogu filiaali ruumides Vanemuise tänav 33. Siin võib käesoleval õppeaastal saada kvalifitseeritud konsultatsiooni, hankida vastavat kirjandust ja diafilme ning viia läbi õppusi.

Kahe viimase aasta tulemused näitavad, et meie ülikooli kollektiiv suudab edukalt lahendada tema ette seatud tsiviilkaitsealaseid ülesandeid. Edaspidi tuleb pöörata senisest enam tähelepanu tsiviilkaitse formeeringute ettevalmistamisele ning kogu isikliku koosseisu teadmiste ja oskuste süstemaatilisele täiustamisele selles tähtsas valdkonnas.

I. SOBOLEV,
TRÜ tsiviilkaitse staabi ülem

Staabiõppustel

Väliõppustel

TPI ALMA MATER

(Algus lk. 1)

seadmeid ja ehitisi. ÜKB-s lööb kaasa poolteistsada tulevast inseneri. Möödunud aasta jooksul tuldi toime lepingulise ja tellimistööga.

Üheks staažikamaks erialaks on Majandusteaduskonna masinaehituse ökonoomika ja organiseerimine. Selle eriala I lennu lõpetamisest möödus tänavu 15 aastat. Nende aastate jooksul diplomi saanute arv ulatub 780-ni.

Ühiselamud? Igale tudengile on tähtis nn. teise kodu küsimus. TPI-s on majutamine üldiselt kergem; päris õppekorpuse külje all on ju kolm ühiselamut, kus elab peaaegu 2500 tudengit. Algavast õppeaastast kehtestati uus kodukord, määrati külastamispäevad ja näidati ära ühiselamunõukogu funktsioonid. Iga semestri lõpul on otsustatud anda käitumise hinne igale internaadielanikule. Eeskujuks võtmist väärib seegi, et TPI-s on ühiselamud radiofitseeritud. Selle aasta regulaarseid raadiosaateid on kavas alustada novembris.

Õppepraktika suhtes kehtis mõned aastad tagasi põhimõte, et praktika on vahendiks tulevase töökohatutvumiseks. Nüüd aga on igal tudengil vähemalt kord võimalus mujal praktikal viibida ning eelkõige uusima tehnikaga varustatud ettevõtteis. Praktika on nii teistes liiduvabariikides kui ka välismaal. Gruppide vahetamine sotsialismimaadega on aastast aastasse kasvanud ja kui varem käidi ainult Ungaris, siis möödunud suvel oldi veel Poolas, Tšehhoslovakkias — kokku 6 rühma, igas 10—20 inimest. Välispraktika on Elektrotehnika-, Keemia-, Energeetika- ja Mehhaanikateaduskonna kõige tublimatele tudengitele.

TPI-l on sõprussidemeid 50 kõrgema kooliga, nende seast kümnega: Leningradi PI, Kaunase PI, Riia PI, Kiievi PI, Moskva Energeetikainstituudi jt. on koostöö aastaringne. TPI komsomolikomitee sekretäri Rein Erme sõnade järgi ei saa kahjuks sama öelda oma vabariigi suurkoolide, sealhulgas ka TRÜ kohta.

Sügise alguspäevadeks on ette nähtud seminarlaagrid Kloogal, aruandmised, leninliku arvestuse lõpetamine jm.

Teeme veel tutvust uue raamatukoguga. Seame sammud rektoraadi tiiva poole. Siin majas on kõik ühe katuse all ja pole sagimist keeltemajast keemiamajja, keemiamajast peahoonesse jne. jne. nagu meil Tartus.

Koridoris torkab silma, et ennekõike on tegemist tehnikainimestega: seinalehed, pildid ning isegi suur mosaiikpannoo näib «tehnilisena».

Mööda alles värvilõhnalist koridori jõuame raamatukogusse, mis avati lugejaile aprilli lõpupäevil. Siin on juba tõesti, mida vaadata. Ühe välisseina asemel klaas, halli ja pruuniga ajakohane mööbel, 3/4 esimest korrust kattev teine korrus avar, valge. Raamatukogutöötaja Anne Valvas tutvustab meid oma majapidamisega: pool raamatutest on veel Laias tänavas, uues majas on teaduslikud teosed, ajakirjad (1100 nimetust, neist umbes 400 võõrkeelset). Töötajaid on 24, tööruumid hästi sisustatud, kuid juba praegu annab tunda ruumikitsikus.

Põgus pilk majale ja selle tegemistele-toimetamistele oli heidetud.

HELI UUKKIVI

Reipust kogudes ja rõõmu jagades

Et märgata, peab olema, mida märgata. Seepärast ei saa pidada Tartu Veespordiklubi ujumisõpetajate eriliseks teeneks seda, et nende silm just Norale peatuma jäi. See sündis 1934. aasta suvel.

Loomupärane elutulv ja uljus leidsid peagi konkreetse väljenduse. Neli aastat hiljem kuulusid Nora Kutti (Neumani) nimele Eesti ujumisrekordid tervelt 9 distantsil. Lisagem ühtekokku võidetud 34 Eesti meistritiitlit, 37 rekordiparandust, paljud esinemised koondise ridades. Pole midagi öelda — panus Eesti ujumisspordile mitte väiksem kui Mark Spitzil tänapäeva maailma omale. Vahe vahest ainult selles, et Nora sportlasetee kujunes mitmekülgsemaks. Sõjajärgsetel aastatel jõudis ta olla veel vabariigi paremaid iluvõimlejaid, võrkpallureid; võistelda edukalt kergejõustikus, korvpallis, lauatennises, näidata end tubli rahvatantsijana. Kaheksa viimast aastat on Norale — Tartu spordiveteranide võrkpallinaiskonna kaptenile — kaasa toonud 2 vabariigi meistritiitlit.

Spordikiindumus oli nii suur, et 1944. a. taasavatud Kehakultuuriteaduskond näis ainukesena õiget rahuldust pakkuvat. Polnud tollal varem olnud mahti kõiki tarkusi endale akadeemiliselt selgeks teha. Õpetamistegevus algas õppimise kõrvalt juba II kursusel ja on kestnud tänaseni — tervelt 27 aastat meie ülikoolis. Vähesed, kes sama võivad vastu panna!

Pole seepärast imestada, et ülikooli laisemad tudengid, kel semestri lõpul kehalise kasvatuse kateedri vanemlaborandi Nora Kuttiga paratamatult tegemist tuleb teha, temas targutamiseks pinda ei leia. Aastatepikkused pedagoogikogemused ja sügav isiklik veendumus spordiharrastuse asendamatusest noorte elus tekitavad Noras taolitel juhtudel pigem kahjutunde.

Nora peab arvestust ülikooli kehalise kasvatuse üle, annab tunde. Ülesandeid sajab oma teaduskonnast. Töökoorem on tõesti suur. Ent juhtub ikka nii, et tema parandab ja teeb heaks teiste vigu, mitte vastupidi.

Kolm poega, vanaemarõõmud — eks räägi needki rohkem kui tavalisest tragidusest.

Jah, vähesed on eneseteostuses niikaugele jõudnud, eneseteostuses iseenese vaevade läbi. Aga ometi on just viimaseid pidanud Nora tõelise elurõõmu ja entusiasmi lätteks, nad on kahtlemata lisa andnud tema sarmikusele, olnud süüdlaseks tema mõistvas inimlikkuses.

Oled heaks organiseerijaks rõõmu(täht)päevade korraldamisel kaastöötajatele. Teiste muredele ja rõõmudele kaasaelamine on olnud nagu üks Sinu rõõmudest ja üks Sinu muredest. See teeb Sinule juubeliõnnitluste edasiandmise eriti meeldivaks.

Palju tarmukaid tööaastaid, sportimislusti, salasoovide täitumist!

Kolleegide nimel
M. ARVISTO

TPI INTERKLUBIST JA MUUST

Kui ma hiljuti TPI-s viibides komsomolikomitee uksele koputasin, et juhatust saada tudengite vaba aja tegemistes, kohtasin seal ühe kangema isehakanud organisatsiooni peremeest ennast. Organisatsioon on Interklubi ja president Väino Kuri, kes oma nimest hoolimata oli väga lahkelt nõus klubi tegevusest rääkima. Asja tutvustama hakates ei saa mööda minna tema organisatsioonilisest küljest.

TPI Interklubi on 30-liikmeline. See arv on püsiv, kuigi peale vastuvõtukonkurssi seal tihti rohkem rahvast juhtub olema. Et Interklubi liikmeks saada, tuleb peale ÜLKNÜ-sse kuulumise näidata oma suhtlemis- ja korraldamisoskust mõne vastuvõtu läbiviimisega. Paari-kolmekümnest liikmekandidaadist, kes igal sügisel end registreerima tulevad, jääb sõelale vaid veerand. Interklubi rebased pole aga instituudi rebased, nemad on enamasti II kursuse poisid-tüdrukud. Klubi läbiproovitud aktiiv seisab koos III ja IV kursuse tudengitest, juhtkond aga V kursuseni jõudnud kolleegidest. Teaduskondadest on Interklubi suhtes teenekaim Majandusteaduskond. Sealt pärineb juhtkond ja suurem osa liikmetest.

See hästiorganiseeritud klubi, kes kaks korda kuus koosolekuid peab, käib peale lähedaste ja kaugete külaliste vastuvõtmise-võõrustamise ise palju välismaal. Nii on Interklubi liikmed viibinud Soome, Bulgaaria, Saksamaa, Ungari ja Poola pinnal ning kes teab, kus veel edaspidi...

Endal on teiste seas tulnud vastu võtta Rootsi meremehi, külalisi ja delegatsioone Ameerika Ühendriikidest ja Ladina-Ameerika mailt, Šotimaalt ja Lääne-Saksamaalt. Klubi ei põlga sõna anda ka kaugel käinud omakandi meestele, näiteks Jaapanit näinud spordiajakirjanikule Mati Elistele.

Et küllasõitnud rahvale sisukalt Tallinna tutvustada, instituudist rääkimata, tuleb aktiivil endal mõnigi õhtupoolik mõnegi ehituse või koha ajaloo selgekstegemisele kulutada. Septembrikuu jooksul tegeldi plaanikohaselt ja üsna põhjalikult Tallinna vanade kirikutega. Meie kohtumisele järgneval päeval tuli klubil olla võõrustajaks šoti ehitusmeestele ja arhitektidele, lähemal ajal aga Helsingi Tehnikaülikoolile.

Nüüd võib paista, et TPI-s peale Interklubi (kes muide meie Interklubiga tihedamat koostööd soovib) midagi märkimisväärset polegi. Tegelikult on küll. On nii laulukoore kui orkestreid, tantsuringe ja sõnakunsti viljelejaid, on vokaalsoliste ja rahvatantsuansambel «Kuljus». Konkursi teel loodi septembris TPI esindusinstrumentaalansambel. «Väntorelit» enam pole. TPI-s on kujutava kunsti rahvaülikool, kus käesoleval õppeaastal käsitletakse nõukogude maali ja arhitektuuri arengut, juugendstiili probleeme, Picasso loomingut jne.; vene üliõpilaste klubi «Искатель», mida kõrgelt hinnatakse ja mis näib tegelevat kõige huvitavaga, ning kogu pealinnas tuntud filmiklubi. Millest viimase suur populaarsus? Ega seal midagi erilist olegi, kui vaid tööd tehakse innuga ja pidevalt, filmikunst leiab ikka austajaid. TPI aula on varasematel hooaegadel teisipäeviti igatahes viimase võimaluseni täis olnud, filmiklubi liikmeteks astuda soovijaid leidus mujalgi kui ainult tudengite hulgas.

Küllap on TPI-s veel muudki huvitavat teoksil, aga paaritunnise visiidi jooksul oli raske kõigest kuulda.

AIME NAPA

Tänuavaldus

Eesti NSV Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut avaldab isiklikult TRÜ rektorile prof. Arnold Koobile ja ülikooli õppejõududele tänu õpetajate täienduskursuste läbiviimisel osutatud abi eest. Tänu palutakse edasi anda

Ajaloo-Keeleteaduskonnast

Oleg Mutile, Nora Tootsile, Amanda Kriidile, Asta Luigasele, Helga Kurmile, Heino Liimetsale, Reet Uringule, Kanni Indrele, Jaak Mikule, Benjamin Nedzvetskile, Inger Kraavile, Enn Koemetsale, Henno Kaidrole, Henn Mikkinile, Eduard Väärile, Ants Järvele, Toom Õunapuule, Boriss Maslovile, Irina Gaserile, Ludmilla Baikovile, Helmut Piirimäele, Hillar Palametsale, Herbert Ligile, Johannes Kalitsale.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast

Virma Murelile, Ann Marksoole, Lev Vassiljevile, Endel Hangule, Viktor Masingule, Aino Kaldale.

Matemaatikateaduskonnast

Kalle Velskerile, Karl Arivale.

Füüsika-Keemiateaduskonnast

Aarne Tõldsepale.

Kehakultuuriteaduskonnast

Atko Virule, Heino Tidriksaarele, Erich Kübarsepale.

Sotsioloogia Laboratooriumist

Tiina Raitviirule.

TRÜ Tallinna Konsultatsioonipunktist

Endel Pirnile.

Õppekasvatustöö ...

(Algus lk. 1.)

põhiline osa täita kateedrijuhatajatel ja kursusejuhendajatel koostöös komsomoliorganisatsiooniga.

Koostatud kompleksplaan ei saa muidugi olla muutumatu. Õppeaasta algul ja kindlasti ka selle jooksul tuleb plaani pidevalt konkretiseerida ja tähtaegu täpsustada. Et see on esimene selletaoline katse ülikoolis, siis pole plaan vaba ka puudustest. Kindlasti võimaldavad lähemad 1—2 õppeaastat plaani täiustada ja täpsustada.

Prof. E. RAUDAM,
Arstiteaduskonna dekaan
Prof. L. ALLIKMETS,
Arstiteaduskonna parteibüroo sekretär

AASTA UUT ÜHISELAMUT

Uus ühiselamu Leningradi maanteel on juba aasta käigus olnud...

Aasta — see on liiga lühike aeg, et kujuneksid oma maja traditsioonid;

— see on küllalt pikk aeg, kui tuleb ootata remondimehi;

— see on päris paras aeg, et harjuda mugavustega ja hakata nõudma juba uusi.

Et meie uusimas ühiselamus saab sõita liftiga, võib elada kahekesi toas, võib minna duši alla, astudes oma toast vaid paar-kolm sammu; ei pruugi, prügiämber näpu otsas, eriti kaugele minna, vaid ainult oma korruse prügišahtini jne. — see kõik on igale tudengile teada. Ja et mitte asjatult kadedust lõkkele puhuda — ei ela kahjuks mitte igaüks sellistes tingimustes — teeme seekord juttu muredest, mis uue maja rahvast vaevavad.

Küsitlesin kõigepealt ühiselamu komandanti A. Sultsi.

Kuidas olete rahul korraga majas?

Kui teater algab riietehoiust, siis minu arvates algab ühiselamu valvest. Siiski ei taheta üliõpilaskonnas kuidagi aru saada, et kenasti sisseseatud maja vajab hoolikat valvet. Ignoreeritakse siingi kõige elementaarsemaid ühiselamu sisekorra eeskirju, nagu loa näitamine valvele, külaliste sissemärkimine külalisteraamatusse jne. Mõnikord aga on valvelaud hoopis tühi: keegi unustas ära või magas oma valvekorra maha.

Printsipiaalsust ei jätku mõneski asjas. Korrarikkujaid isegi häbenetakse keelata. Näiteks muret tekitanud kevadised veesõjad. Nalja sai palju, aga nüüd on rõdulagedel tumedad laigud.

Iseloomustage palun ühiselamu nõukogu tööd.

Nõukogust on komandandil kindlasti suur abi, sest üliõpilased jõuavad omavahel rutem kokkuleppele kui üliõpilane ja komandant.

Siiski, mulle paistab, et tehakse liiga palju suuri sõnu ja vähe sisulist tööd.

Üks päris anekdootlik lugu oli sellega, kui nõukogu võttis vastu otsuse pesta aknaid vähemalt kolm korda aastas. Komisjonid käisid kontrollimas ja kõik oli justkui korras, kuid asi tundus kahtlasena. Kontrollinud tõelist olukorda, selgus, et aknad ei käigi üldse lahti ja seega oli neid võimatu pesta. Võib siis ikka üliõpilaste omavalitsust lõplikult usaldada?

Kas uues majas on juba omad traditsioonid?

Sellest on ehk veel varavõitu rääkida.

Meil on suured sööklaruumid, kus saaks peaaegu kogu internaadiperega koos istuda, tantsida ja korraldada mitmesuguseid üritusi. See kindlasti liidaks kollektiivi. Kuid kõik seisab selle taga, et me ei saa eraldada sööklast köögipoolt. Köögipersonal aga ei nõustu rahvast pärast tööd sisse laskma, kui kõik lahti jääb. Me pole siiski veel lootust kaotanud.

Mis «traditsioonidesse» puutub, siis ma loodan, et veesõjad enam ei kordu.

Samad küsimused esitasin Tiiu Tõutsile (geogr. III k.), kes vastutab ühiselamunõukogus olmesektori töö eest.

● Valvega rahulolematuseks on põhjust küll, kuid siin võib tuua palju vabandavaid asjaolusid. Juba kevadel lubati kutsuda sisekujundajad ja teha valvele kinnine võtmelaud ning klaasiga ümbritsetud ruum. Istuda tuleb ju kogu aeg lahti-kinni käiva ukse ees ja kaugel see külmetuski niiviisi on.

Fuajeesse on veel vaja stendi kuulutuste jaoks ja kaste kirjade jaoks, mis praegu on lihtsalt hunnikus laua peal. Suurt puudust tunneme ka telefonist, mida praegu saame kasutada alles pärast kella viit õhtul.

Mis puutub lubade näitamisse, siis on see küllalt tülikas ja eriti imelik on luba nõuda oma tuttavatelt. Siin tuleb midagi uut välja mõelda, sest praeguse valvesüsteemiga pole keegi rahul.

● Ühiselamu nõukogu töötab nagu mujalgi. Kohustused on samad ja muresid jätkub ka. Raskusi on ikka veel mööbliga — meil pole raamaturiiuleid. Agaramad on neid ise meisterdanud tellistest ja lauajuppidest, teised hoiavad raamatuid lihtsalt voodi all. Pesuruumi ei saa kasutada, sest kuivati ei tööta. Pesu pestakse vähehaaval kraani all ja kuivatatakse salaja rõdul, nii et tänavale ei paistaks.

Tihti ei tööta elektripliidid, pole sooja vett, liftid on ühtelugu rikkis jne. Poisse remonttöödele leiduks ka üliõpilaste seas, kui asjale võiks anda ametliku käigu ja nad vastavale tööle vormistada.

Ka ühiselamu ümbrusega ei saa rahul olla. Teeksime selle oma jõududega korda, kuid ilma buldooserita siiski hakkama ei saa. Seda aga meile ei antud.

● Traditsioonid... Kavas oli palju huvitavat, kuid ikka jäi asi millegi taha seisma. Sööklaruumid on ometi vabad, aga kasutada ei saa.

Televiisori jaoks ei leia kohta. Koridori ta siiski ei sobi, sest kui 50 meest korraga oma rõõmu korvi või värava puhul avaldavad, siis magamisest ega õppimisest küll midagi välja ei tule.

Ka TV vastased ei jäänud rahulikeks kannatajateks, vaid keerasid lihtsalt selle kõige tähtsama nupu välja ja aparaat oligi rikkis. Kellel siin õigus on?

Samuti pole ruumi koroona ja lauatennise mängimiseks. Nõukogus oli sporditöö organiseerimiseks eraldi mees valitud, aga kahjuks jäi ta tööta.

«Kui ehitusmehed garantiiajaga oma puudujäägid likvideeriksid, siis üliõpilaste taha asi küll seisma ei jääks,» arvas Tiiu Tõuts.

Vestles ELLEN AARE

Tulge võistlema!

Novembri lõpul toimub teaduskondadevaheline spartakiaad ujumises. Võistkondade paremaks komplekteerimiseks korraldatakse lahtised ujumisvõistlused. Ummiku vältimiseks väikeses siseujulas võistlevad 18. oktoobril kell 19 Füüsika-Keemia; Matemaatika- ja Arstiteaduskond ning 20. oktoobril kell 19.45 Ajaloo-Keele-, Bioloogia-Geograafia-, Õigus- ja Majandusteaduskond.

Võistlusdistantsideks on 50 ja 100 m kõikides ujumisviisides. Osa võib võtta kõigist 50 m distantsidest ja ühest 100 m distantsist.

Võistlustest osavõtjad registreeritakse pool tundi enne võistluste algust arstitõendi alusel Emajõe sauna siseujulas.

Loodame rohket osavõttu!

TRÜ ujumissektsioon

Võrkpall!

Ülikooli meistrivõistlused võrkpallis algavad lähemal ajal.

Võistkondade registreerimise tähtaeg TRÜ Spordiklubis on 10. oktoober.

Esmaspäeval, 16. oktoobril kell 17 on spordimängude kateedris võrkpallivõistkondade loosimine. Tabelitesse kantakse ainult need teaduskonnad, kelle esindajad viibivad loosimisel.

Spordiklubi

MÖÖDUNUD SUVE-TÖÖD—72

Intervjuukokkuvõtted vestlustest kolme ehitus- või remondiettevõtte juhatajaga.

Esimene vestluskaaslane — TRÜ Vanemtöödejuhataja Jaoskonna juhataja A. Liik.

● Meie jaoskond tegeleb ülikoolis remonditöödega. Suvel ja ka sügisel remonditakse suurel hulgal ülikooli hooneid, samuti ehitatakse üht-teist ka ümber.

Millistele objektidele osutati sel suvel suurimat tähelepanu?

— Kõigepealt botaanikaaed, kus tehti mitmeid ümberehitusi, Tiigi tänav 78 ühiselamusse rajatav raamatuhoidla ja sama ühiselamu lõunapoolsete akende vahetamine. Sellega seoses ka krohvimis- ja maalritööd. See töö kestab praegugi. Loen tähtsaks ka Vanemuise 46 asuva õppehoone suure auditooriumi remonti. Peale nende veel mitmeid muid objekte. Üliõpilased töötasid kõikjal abitöölistena.

● **Keda tahaksite esile tõsta?**

— Ikka peab olema üks grupp, kes erineb teistest oma halva käitumise ja distsipliiniga. On meeles kolm «kena» poissi esimesest vahetusest, neist üks ei tagastanud isegi tööriideid. See oli nüüd ka esiletõstmine, ainult kahjuks negatiivne.

Oli palju väga häid töötegijaid, eriti teises vahetuses. Meistrid kiitsid kolmekümne kuuest koguni kümmet. Nende nimed märgiti ära komsomolikomiteele saadetud kirjas.

● **Mida arvate suvetööde otstarbekusest? Kas suvetööde staap oli oma ülesannete kõrgusel?**

— Selge on see, et me vajame üliõpilasi appi, sest tööd on rohkem, kui oma töölised teha jõuavad. Suveperioodil, mil meid abistavad tudengid, on meie tööde maht umbes kolmandiku võrra suurem ülejäänud kolme kvartali tööde mahust.

Häirib noormeeste vähesus. Sellepärast oleme sunnitud andma üliõpilastele kergemaid abitöid. Noormehed saavad tavaliselt raskemaid ja loomulikult ka tasuvamaid töid.

Staabiga oli koostöö hea. Ta osutas meile ka vastutulekut, andes peale vahetuse algust veel mõned tarvilikud kätepaarid juurde üle plaani.

● **M. Anton, Tartu Ehitustrusti Ehitusvalitsuse nr. 2 juhataja, Teie arvamus suvetöödest?**

— Tänavu töötas meil kaks 25-liikmelist üliõpilaste rühma, kumbki 18 tööpäeva.

Peamisteks objektideks olid ülikooli uus üheksakorruseline ühiselamu, Ülejõe elamurajooni 3 elumaja ning kooperatiivelamu «Saare».

Üliõpilasi kasutasime abitöölistena. Kuid tänu neile vabanesid põhitöötajad kvalifitseeritumaks tööks, suurenes nende tööviljakus.

Üldiselt töötasid üliõpilased hästi. Kui esineski tööseisakuid, siis oli selles süüdi organiseerimine. Oleks olnud tulus enne tööde algust kohtuda gruppide vanematega, et anda neile juhtnööre töö häireteta juhtimiseks.

Kasutan juhust ära märkida Majandusteaduskonna, eriti rahanduse ja krediidi osakonna üliõpilaste head tööd nii ühiselamu kui ka «Saare» ehitamisel.

Kontakt staabiga oli tihe. Iga nädal käis staabiülema asetäitja Gunnar Krupski isiklikult minu juures. Ilmselt tänu staabi agarusele ei olnud meil kordagi tarvis ebameeldivate küsimuste üle mõtteid vahetada.

● **Millised on soovitused järgmiseks aastaks?**

— Võiks koostada grupid kindlaarvulistena, lubamata muuta gruppide suurust teise grupi arvel. Samuti oleks hea tutvustada üliõpilastele ehitusorganisatsiooni struktuuri ja objekti enne tööle asumist. Siis jääksid kindlasti ära mõnedki tööseisakud, sest üliõpilased teaksid, kuhu vajaduse korral pöörduda. Samuti oleks võimalik vormistada eelnevalt töökäsud, mis annaksid üliõpilastele selgema pildi töö mahust ja töötasust.

● **Tartu Linna Teede Remondi ja Ehituse Valitsuse juhataja V. Musteikis, Teile alluv ettevõte ja TRÜ suvetööd — kuidas nad kokku sobisid?**

— Üliõpilastest oli meil abi, selles ei maksa kahelda. Et aga üliõpilased väga tublilt tööd oleksid teinud, seda ei saa küll öelda. Põhjus on ilmselt selles, et meiepoolne organiseerimine oli küllaltki lünklik ning ka üliõpilased tegid sellist tööd esmakordselt.

Tulevikus oleks soov komplekteerida grupp üliõpilasi, kes on saanud väikese väljaõppe.

Puuduseks oli, et ühe töö lõppedes ei osatud uut iseseisvalt leida. Oli juhtumeid, kus töö ootamine kestis kuni pool päeva.

Intervjueeris REIN URBEL

KÕRTS ON KURADI KABEL

1971. a. viibis Tartu Meditsiinilises Kainestusmajas purjus kodanikke 5195 korral. 1972. a. 8 kuu andmete põhjal on see arv 3195.

Ajasin juttu kainestusmaja ülema asetäitja R. PALOGA.

Kas Teil on tulnud ka purjus tudengitele öömaja anda?

Jah, kahjuks küll. Möödunud aastal oli siin 18 üliõpilast, tänavu oleme pidanud kainestusmajja tooma 3 purjus tudengit TRÜ-st, 9 EPA-st. Eriti hädas oleme nooremate kursustega. Käratab sulle üks maani täis noor, kes just tekli pähe saanud: «Mis sa õiendad! Mina olen üliõpilane, sina ainult miilits!»

Vanemate kursuste rahvas on tagasihoidlikum. Katsutakse end välja vabandada ja lubatakse kohe magama minna. Kui näeme, et ollakse suuteline oma lubadust täitma, saadame koju. Eks meilgi ole kohtade arv piiratud, need tuleb täita kuraasikamate meestega.

Pühade ajal ei peaks üliõpilased oma ülemeelikuses niikaugele minema, et hakkaksid näitlikku agitatsiooni puutuma. Samuti ei meeldi meile, kui oma uljust üle kaarsilla käimisega demonstreeritakse.

Kuidas on lood alaealistega?

Käesoleva aasta esimesel poolel pidime siia tooma alla 18-aastasi 42. On olnud isegi juhtumeid, kus kainestusmajja on sattunud keskkooliõpilasi. Näiteks tänavu suvel trügis Tähtvere pargis laulupeo ajal üks purjus Tallinna koolitüdruk ise miilitsautosse.

Kas naisterahvaid on palju kinni peetud?

Võrreldes eelmise aastaga on naisi meie asutusest tänavu tunduvalt rohkem läbi käinud. Muidugi on meeste protsent märgatavalt suurem, ometi on jubedaid vaatepilte ka naiste puhul olnud. Alles paari nädala eest sõitis kainestusmaja treppi liinibuss, mille juht meie abi palus. Istmel lamas kägaras joobnud naine, kõrval põrandal nutmas aastane laps.

Olete uurinud, kus ja mida juuakse?

Selle aasta andmete põhjal joodi enne kainestusmajja sattumist sageli kesklinna õllesaalis, Ülikooli tänava veinikaupluses, väga palju parkides, hoovides ja tänaval, oma või sõbra korteris.

Juuakse kõike, eriti piirituseveine. Joodikute hulgas väga levinud «Solntsedar» on viimasel ajal lettidelt õnneks kadunud. See mõjus nii hullusti, et järgmist päeva oli mõnel mehel raske üle elada. Pruugitakse isegi mentoolpiiritust, kasevett, kolmekordset. On teada juhtumeid, kus alkoholism on nii süvenenud, et ei suudeta enam paari päevagi ilma viinata elada.

Ehk räägite oma igapäevasest tööst lähemalt.

Meditsiiniline kainestusmaja alustas Tartus tööd 9 aastat tagasi. Peab olema raudsete närvidega inimene, et siin vastu pidada. Päevast päeva joodikutega tegelda pole kerge töö.

Üldse on meil 23 voodikohta, millest alati siiski ei jätku. Erilist ravikuuri kinnipeetud läbi ei tee, küll on aga pidevalt meditsiinitöötaja järelvalve all. Sagedased on just südametegevuse häired. Vajaduse korral viiakse enne väljamagamist ka duši alla. Siinjuures on ehk oluline märkida, et tegemist pole külma dušiga (nagu rahvas räägib), vaid parajalt sooja veega, mida jällegi jälgib meditsiinitöötaja.

Kui mees (või naine) on end kaineks maganud, tuleb tal 10 päeva jooksul teenindamise kulud tasuda. Ööbimine meie asutuses on üsna kulukas — 15 rbl.+10 rbl. trahvi avaliku korra rikkumise eest. Teisel korral on trahvisumma juba 25—30 rbl.

100 aastat tagasi kirjutas J. W. Jannsen: «Just joodikute järeltulijad, kel meeled tõntsid on, kes kõlbtuse poolest kurja poole kalduwad, täidawad kõige rohkem wangi-, waeste-, haige-, nõdrameelsete ja langenud tütarlaste majasid. Alkohol imeb meie rahwal üdi kontidest ja mõistuse peast».

T. SAKA

TEATRI-HUVILISED

Inimesel peab olema peale igapäevase töö ka mingi eriharrastus, hobi — kellel märgid-margid või muud kollektsioonid, kellel fotograafia või film, kellel muusika või muud kunstialad. Ed. Vilde nim. Tartu Rahvateater koondab enda ümber neid, kes teenivad teatrijumalat. Siin on inimesi kõikidelt elualadelt, keda ühendab armastus teatri vastu. Mõnigi puhkepäev, mõnigi tund pärast pingutavat päevatööd tuleb ohverdada, et teha proove, valmistuda uueks osaks või sõita etendusele väljapoole Tartut. Mingit materiaalset tasu keegi ei saa ja seda ei taotletagi. Enese kunstielamus ja vaatajate tänusõnad ongi kõige hinnatavam tasu tehtud töö eest.

Meie teater tegutseb 13 aastat. Selle aja jooksul on tegevus muutunud mitmekesisemaks ja huvitavamakski; uudislavastuste õppimise kõrval toimuvad teatrite ühiskülastused Leningradis, Lätis ja Leedus, õpetatakse lavalist liikumist, teatri noorematele liikmetele tutvustatakse teatriajalugu ja näitlejameisterlikkuse aluseid.

Praegu käivad proovid eelmisel aastal kavas olnud näidenditega, näit. T. Williamsi «Orpheus laskub põrgusse», Gindin-Rjabkini «Naised lahkuvad», A. Liivese «Uusaasta öö» jt. Selle kõrval valmib uudislavastusena O. Lutsu-H. Palametsa «On ajaratas ringi käind» ja L. Merzini «Täiskasvanud». Hooaeg statsionaaris algab novembris.

Mõeldud on ka deklamatsioonihuvilistele. Kord nädalas õpetab RAT «Vanemuise» näitleja ENSV teeneline kunstnik B. Mikkal igale soovijale selle kunsti aluseid.

Peaaegu igal aastal võtab teater vastu uusi liikmeid. Nii ka tänavu. Kellestki ei tehta professionaalset näitlejat, küll aga asjatundlik isetegevuslane ja teatrivaataja. Tuleb ju ükskõik mis erialal töötajal mõnikord avalikult esineda. Teater arendab kõnetehnikat ja esinemisoskust, õpetab kuuldavalt ja ilmekalt kõnelema, oskuslikult artikuleerima. Seega annab teater kaasa paraja koguse esinemispraktikat, mis tuleb kasuks kõigile, ka neile, kes ei kavatse edaspidi näitekunstiga tegelda.

Ka TRÜ üliõpilased, õppejõud ja teenistujad võiksid lülituda rahvateatri koosseisu lisaks neile, kes seal juba aktiivselt kaasa löövad. On täiesti mõeldav moodustada üliõpilastest eraldi stuudio, millest hiljem võiks välja kasvada Tartu kõrgemate koolide üliõpilasteater.

Lähema informatsiooni saamiseks ja avalduste esitamiseks pöörduda oktoobrikuu jooksul AÜN Tartu Kultuurihoone kultuurmassilise töö osakonda Hariduse t. 2 (õue kaudu). Edaspidise töö kohta ilmub informatsioon TRÜ ajalehes oktoobrikuu lõpul.

K. LAUGASTE,
Ed. Vilde nim. Tartu Rahvateatri juhatuse liige

KLUBI— MEIE VÕI NEMAD?

Kevadsemester lõppes ülikooli klubi külastajaile üsna nukralt. Vähe oli huvitavaid üritusi, kadus üliõpilaslikkus ja publiku poolel kippusid võimu enda kätte võtma hoopis koolipoisid ja poisikesed. Ja kuigi ühel maikuu õhtul mõned tudengid klubis korra majja lõid (vt. «TRÜ» 26. mail k. a.), lõppes semester lihtsalt enne ära, kui klubi jõudis uut kvaliteeti näitama hakata. Nüüd on juba kuu õppeaasta algusest möödas, klubis tosin puhkeõhtut peetud ja igaüks, kes seal käinud, võib kinnitada, et kord on majas.

Püüame allpool asjaomaste inimeste abiga pilku heita ka sisulisele poolele, saamaks vastust küsimusele, milliseks kujuneb alanud hooaeg ülikooli klubis.

Kõigepealt võime rõõmustada selle üle, et ükskord ometi on klubis vajaliku ettevalmistusega kunstiline juht: ANNELIIS MOSS lõpetas hiljuti Leningradi kõrgema Ametiühingu Kooli. Tema ja klubi juhataja MATI LAANE pajatasid järgmist:

Möödunud õppeaasta olulisemaid üritusi oli teaduskondadevaheline isetegevuskonkurss. Esmakordselt käis arvestus põhimõtteliselt uue juhendi järgi — arvestati ka osavõttu ringidest, teaduskonnasiseseid üritusi jne. Võitis ülekaalukalt Füüsika-Keemiateaduskond, aktiivseim osaleja klubi töös. Viimane koht jäi aga kindlalt Kehakultuuriteaduskonnale, keda esindasid ainult neli rahvatantsijat.

Sel aastal oleme rangelt kontrollinud, et klubisse saaksid sisse ainult üliõpilased ja nii oleme lühikese ajaga saavutanud, et võõrad enam ei käigi proovimas.

Palju oleme pahandada saanud näitliku agitatsiooni puudumise pärast. Praegu teeb kunstnik NSV Liidu 50. aastapäeva stendi. Kavatseme korraldada väikese näituse igast liiduvabariigist, kuigi fotomaterjaliga on suuri raskusi. Eraldi tähelepanu pühendame neljale vabariigile (vastavalt nende NSV Liidu astumise ajale): oktoobri lõpus Turkmeenia ja Usbeki, novembris Armeenia ja detsembris Ukraina. Puhkeõhtutel tahame käiku lasta nn. tummviktoriini, millest iga külastaja kirjalikult osa võtta saab.

Suuremate ürituste korraldamisel (näit. suurte auhindadega teaduskondadevaheline viktoriin) sõltub palju organisatsioonide tööst: partei- ja ametiühingukomitee on meid aidanud, kuid ootame ka neilt, eriti aga komsomolikomiteelt siiski aktiivsemat toetust.

Detsembri keskel peaks toimuma suur isetegevuslaste kontsert, mis on tavaliselt aset leidnud «Vanemuise» väikeses majas. Repertuaari suhtes oleme oma soovid juba üliõpilastele edasi andnud.

Kõik senised ringid jätkavad tegevust, käima tahame panna sõna- ja näitekunsti ringi, mida hakkab juhendama «Vanemuise» näitleja Väino Uibo. Sõnakunstnike abi on hädasti tarvis puhkeõhtute sisustamiseks.

Otsime muusikalisi juhte, kel oleks tahtmist propageerida kaasaegset muusikat ja organiseerida mõni ansambel või orkester. Praegu on meil ainult üks kitarristide ansambel. Iga nädal kolmel õhtul mängida läheb neil raskeks. Ka vaheldust on vaja, oleneb ju puhkeõhtute populaarsus suuresti orkestrist. Pille peaks klubil jätkuma, muusikalise haridusega tudengeid ülikoolis samuti, nad võiksid proovima tulla... Tahame külla kutsuda vabariigi nõutavamaid ansambleid, paraku on siin raskusi, näiteks kasvõi transpordiga.

(Järgneb)

Materiaalsetest stiimulitest ühiskondlikus ja kasvatuslikus töös

EKP TRÜ komitee õppevälise kasvatustöö sektor arutas oma koosolekul, kuidas on ametiühinguorganisatsioon materiaalsete hüvede jaotamisel arvestanud töötajate ja üliõpilaste ühiskondlikku aktiivsust ning kasvatustööd. Ülevaate andis komitee esimees H. Kabur, talle sekundeerisid Arstiteaduskonna a/ü büroo esimees K. Valgma ning Kehakultuuriteaduskonna a/ü büroo esimees H. Laidre.

Üheks olulisemaks probleemiks on korterite jaotamine. Elamispind tuleb anda lähtudes I etapi nimekirjast. Sellest peetakse meil ka rangelt kinni, kuid uued korterid jaotatakse eelkõige staažikatele ülikooli töötajatele, kes on end näidanud ühiskondlikus ja kasvatuslikus töös heast küljest ning keda siis mugavate korteritega premeeritakse. Nendelt vabanev elamispind läheb aga I etapis olijate rahuldamiseks. Ka on hakatud korterite jaotamisel rangelt arvestama töödistsipliinist kinnipidamist. Nii näiteks muudeti hiljuti otsust anda maaler Oskar Mölderile korter Kesk-Kaar 31-1, sest ta rikkus juulis-augustis töödistsipliini joomisega. Talle otsustati anda vähem heakorrastatud elamispind.

Autode jaotamine käib samuti ametiühingu kaudu. Kõik töötajad-soovijad võetakse nende avalduse alusel arvele. Et aga viimasel ajal iaekub aastas 20—30 avaldust (üldse on praegu järjekorras 120 töötajat) ja et paaril viimasel aastal on meile eraldatud vaid 4—5 autot aastas, siis on otsustamisel võetud arvesse ülikoolis tehtavat ühiskondlikku ja kasvatuslikku tööd. Nii mindi sel aastal kahest töötajast mööda just sellepärast, et nad ei võta ülikoolis märkimisväärselt osa ühiskondlikust tööst. Eriti vastutusrikka ühiskondliku ja kasvatusliku töö tegijatele on aga taotletud ka erandkorras täiendavalt autosid.

Üks moodus aktiviste premeerida on võimaldada neil osa võtta turismimatkadest välisriikidesse. Et need võimalused ametiühingu kaudu eriti avarad pole, siis antakse eesõigus komiteede liikmetele ja büroode esimeestele. Nii kasutasid sel aastal taolist silmaringi avardamise võimalust H. Laidre, E. Sakkov, M. Liigant, M.-L. Allsalu, K. Indre, J. Rebane, R. Ole, M. Salupere, V. Luigeleht, K. Schmidt jt. ning rühm ühiskonnateaduste kateedrite liikmeid.

Tartus on ametiühingu kaudu võimalik osta ka vaipu. Loomulikult peavad nii bürood kui ka komitee ostutalongide jaotamisel silmas premeerimist.

Ega lasteaiakohtigi ole meil veel niipalju, et võiksime kõik soovijad rahuldada. Eesõiguse saavad need lapsed, kelle vanemad ka ühiskondlikus töös kaasa löövad.

Oma aktivistidele on ametiühingul võimalik korraldada ka tasuta preemiaekskursioone. Nii on käidud (tavaliselt kord aastas) Kiievis, Karpaatides, Leningradis, Karjala-Soomes, Novgorodis, Baltimaades jm. Parimaid üliõpilasaktiviste või ka terveid kollektiive on premeeritud tervistava spordilaagri korraldamisega Käärikul (näiteks eelmise õppeaasta talvisel vaheajal olid laagris paremini töötanud ühiselamunõukogude liikmed ning meie tuntumad isetegevuslased). Peale selle on võimalik suunata profülaktooriumi neid üliõpilasi, kes on tasuta doonoriks; üksikutele enam silmapaistnud aktivistidele võidakse aga osta tuusik suusarongile või mõnele teisele sportlikule raskuskategooria matkale. Sanatooriumituusikuid ja dieettoidutalonge jaotatakse eelkõige arstide soovitustest lähtudes, kuid kahtlemata eelistatakse mitme kandidaadi korral neid, kes ka ise ühiskonnale rohkem annavad või andnud on.

Arutelul leiti, et ametiühinguorganid on hüvede jaotamisel lähtunud õigetest põhimõtetest ning küllaldase hoolega valikut teinud, kuid järeldati ka, et üldse on ülikoolis vaja välja töötada ühtsed printsiibid, mida tuleks laiemaltki arvestada.

T. RÕÕMUS

NB!

Noormeest, kes 27. septembril k. a. Mustvee-Tartu teel unustas oma nahkkindad autosse, palun järele tulla RAT «Vanemuisesse».

VÄINO UIBO

Klubi lasteringid

Käesoleval õppeaastal alustavad TRÜ klubi juures tööd järgmised lasteringid:

1) laulu- ja mängurühm;
2) mudilaste rahvatantsurühm;
3) võimlemisrühm.

Informatsiooniks ja registreerimiseks koguneda 8. okt. k. 12 TRÜ klubisse, Tähe t. 3.

TRÜ ametiühingukomitee laste- ja noorukitetöö komisjon

Tunneme kaasa Ruth Kallasele
ISA
surma puhul.
inglise fil. II kursus
ja kursusejuhendaja

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 5834. MB-07449.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI

ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 28 Reedel, 13. okt. 1972. XXIV aastakäik

Academia Gustaviana 340

15. oktoobril möödub 340 aastat meie ülikooli vaarisa — *Academia Gustaviana* sünnist. Sel puhul avatakse täna kell 15 Teaduslikus Raamatukogus näitus, mis annab põgusa ülevaate tolleaegse ülikooli ajaloost.

Ekspositsioon põhineb Teaduslikus Raamatukogus leiduvatel originaalmaterjalidel. Esindatud on nii *Academia Gustaviana* (1632—1665) kui ka *Academia Gustavo-Carolina* (1690—1710).

Näeme ülikooli esimest põhikirja, matrikliraamatut esimeste üliõpilaste nimedega, üliõpilasvande teksti, ülikooli senati protokolle, professorite palga- ja üliõpilaste stipendiuminimekirju, aastaelarvet, arveraamatuid... Välja on pandud ka meie raamatukogu uunikum — raamat, mille aastal 1633 *Academia Gustaviana* rajaja ning esimene kantsler Johan Skytte kinkis ülikooli raamatukogule.

Eksponeeritud on üle kahekümne *Academia Gustaviana* ja *Academia Carolina* trükise — dissertatsioone, dispuute, kõnesid. Neist märkimisväärsemad on ülikooli kasvandike, tolle aja väljapaistvate teadlaste Johan Gezeliuse ja Thomas Hjärne teosed ning prof. Georg Manceliuse kirjutatud esimene läti keele sõnastik.

Rariteediks on samuti ENSV Teaduste Akadeemia Raamatukogust deponeeritud *Academia Gustaviana* ajalooprofessori Fr. Meniuse töö «Relatio von Inaugurationis der Universität Dorpat...» (Dorpat 1632). Selles kirjeldab autor üksikasjaliselt ülikooli pidulikku avamist, millest ta ise osa võttis.

Näitusel on ohtralt illustratsioone — fotosid, graafikuid, tabeleid, tekste, koopiaid. Neil päevil saabus Rootsi Riigiarhiivist negatiiv *Academia Gustaviana* asutamisürikust, mille Gustav II Adolf Nürnbergi sõjalaagris 30. juunil anno 1632 oli alla kirjutanud.

Originaalteksti kõrval võime üliõpilasvannet lugeda ka tõlkes, samuti väljavõtet Johan Skytte avakõnest, milles ta pidulikult teatas, et ülikool on avatud ka talupoegadele: «Sellest kõrgest heateost ei pea mitte ainult aadel ja kodanikud kasu saama, vaid seda peavad võima kasutada ka vaesed talupojad, kellel seni täiesti keelatud oli midagi õppida...»

Huvi peaksid pakkuma kunagiste ülikoolihoonete asukohad (need on näidatud tänapäeva linnaplaani taustal) jpm. Fotokoopiad pakuvad pilte tolleaegsetest võimukandjatest, professoritest ja üliõpilastüüpidest, ülikoolihoonete kavanditest jm. Euroopa kaardil saame piltliku ülevaate ülikoolide tekkimisest kuni 17. sajandini.

Loomulikult on välja pandud juba varasematest raamatukogu näitustest tuntud esemed — *Academia Gustaviana* ja *Academia Gustavo-Carolina* pitsatid ning rektorite võimu- ja ametisümbolid — ülikooli sümboolsed võtmed, skeptrid, peleriin.

Näitus lõpeb väljapanekuga kirjandusest ülikooli ajaloo kohta, alates prof. Gabriel Sjöbergi tööst «Pernavia literata, breviter concinnata et in lucem publicam anno 1703 emissa» tänapäevani välja, taustaks kserokoopiad Teaduste Akadeemia Raamatukogus hoitavatest *Academia Gustaviana* ja *Academia Gustavo-Carolina* trükiste tiitellehtedest.

See oli vaid lennukas pilt läbi näituseruumi. Endastmõistetavalt tuleb kõike vaadata oma silmaga. Teame ju nii vähe oma ülikooli ajaloost, kõnelemata tema algperioodist.

Näitus on avatud TRÜ Teaduslikus Raamatukogus igal kolmapäeval, neljapäeval ja laupäeval kell 11—17.

O. LANGSEPP,
TRÜ Teadusliku Raamatukogu haruldaste käsikirjade osakonna juhataja

NELLI ABDUSADÕKOVA

Viis aastat kodust kaugel, eemal Alma-Atast, pärlist kõigi linnade hulgas, ja ometi sõprade keskel viibides.

Nelli Abdusadõkova ei valinud nelja aasta eest mitte juhuslikult TRÜ-d. Tema isa, kasahhi noore intelligentsi kasvataja Alma-Ata Pedagoogilises Instituudis, kaitses meie ülikoolis oma kandidaadiväitekirja. Tütar, kes isa õhutusel lõpetas matemaatikakallakuga keskkooli, pidas tõesti loomulikuks jätkata oma haridusteed perekonnale tuttavas ja hinnatud kõrgemas koolis.

Räägitakse, et esimene mulje ümbritsevast määrab tihti edaspidise suhtumise sellesse. Õnnelik juhus viis Nelli tema esimesel Tartupäeval kokku kortsnapühkijaga. Kui meie peame seda ametimeest õnnetoojaks, siis kasahhi neiule oli kohtumine temaga üllatuseks, mis püsib meie linnast meeles tänini. Kui ma palusin Nellil rääkida meie rahva eripärast tema silmis, siis tuletas ta kõigepealt meelde just selle juhtumi. Algul tundus mulle lausa naljakas sellest lugejale kirjutada, ent järgnev vestlus näitas, et siin viibitud aastate jooksul on ta meie elus märganud veel mitmeidki üllatavaid seiku.

Ilmselt kujundavadki tänapäeval meie ettekujutuse rahvastest detailid, üksikasjad, ka paradoksid. See hinnang polegi väga pealiskaudne, kuivõrd näitab kõigi rahvaste olmetingimuste, traditsioonide ja mõtteviisi lähenemist, mille on tinginud üldine haridustaseme ja kultuuri tõus.

Rõõm oli kuulda, et kasahhitarile valmistavad naudingut meie kunstinäitused. Kuid lähtudes eelnevast mõttekäigust on täiesti loomulik, et nõnda kaugelt noor inimene saab nähtust niisama vahetu elamuse nagu meiegi, kunstnike kaasmaalased.

Vestlusest Nelli sõbrataridega sain ma teada, et vabu õhtutunde armastab ta sisustada paljudele magnetofonilintidele salvestatud lemmikmuusikaga. Tema toakaaslased ütlesid, et Nelli armastatumateks kirjanikeks on E. Hemingway ja A. Saint-Exupery. Mõttevahetust Nelliga kirjanduse üle takistas aga veidi asjaolu, et meie kummagi rahva kirjandust pole veel küllaldaselt vahendatud. Tahes-tahtmata pidin filoloogina tundma omamoodi piinlikkust, sest viimastel aastatel on tõepoolest vähe kasahhi kirjandust vahetus tõlkes meieni jõudnud.

Kui jutt läks iseloomuomaduste hindamisele, siis nimetas Nelli väärtuslikumana üllust. Omavahelises vestluses ei kasuta eestlased kuigi tihti seda sõna. Eestlasele näib headuse ülima kõrgusena siiras südamlikkus. Nelli ütlusse oli aga lisaks südamlikkusele mahutatud kogu lõunamaine kaasaelamine, meelekindlus raskes olukorras, siiras olla koos kõige sellega, mis aitab südamest tuleval soovil teostuda. Täiesti loomulik on siis, et oma seniajani parimad sõbrad eestlaste hulgast sai Nelli II kursusel juba traditsiooniliseks kujunenud kartulivõtmise ajal. Ühine töö lõi eeldused inimeste lähenemiseks, nende parimate iseloomuomaduste väljakujunemiseks.

Iga inimene eksisteerib ühiskonnas. Nelli Abdusadõkova osaks meie ühiskonnas on saada väga heaks spetsialistiks, et kasahhi teadust arendada edasi ka neis valdkondades, mis seni spetsialistide puudusel tagaplaanile on jäänud. Elule sunnib kainemalt vaatama ka tõsiasi, et käes on V kursus ja õppepraktika FAI ioonkristallide sektoris.

Algul olin ma isegi veidi pahane, et Nelli polnud nõus oma foto avaldamisega. Kuid mõistnud teda kui inimest, kelle juhtmõtteks on vaadata alati sügavamale nähtuste olemusse, tulin järeldusele, et selle inimese mina pole võimalikki trükipilti valada.

MART UMMELAS,
eesti fil. I

Debreceni suvekoolis

Lõppenud suvevaheajal oli kolmel IV k. eesti filoloogil soome-ugri eriharust võimalus viibida Ungari RV-s Debreceni suveülikoolis ungari keelt õppimas. Sel aastal toimusid kursused 23. juulist 21. augustini. Käesolevate ridade kirjutaja oli Debrecenis koos kursusekaaslaste Marja Kallasmaa ja Piret Rauaga.

Ungari keelt ja kultuuri tutvustavaid suvekursusi korraldab Debreceni Lájos Kossuthi nimeline ülikool igal aastal, kusjuures tänavu toimusid need juba 46. korda. Seda, et suveülikoolid on ungari keele huviliste seas väga populaarsed, näitab aastast aastasse kasvav osavõtjate arv. Sel suvel oli kursustele kogunenud üle 200 inimese enam kui 20 riigist. Arvukamalt olid seekord esindatud prantslased ja itaallased, keda oli kokku 70 ümber, ka oli suveülikoolis palju meie põhjanaabreid (20 ringis). NSV Liidu esindus koosnes 15 inimesest, kellest 10 oli Moskvast, 3 Tartust ja 2 Leningradist. Peale selle oli suveülikoolis veel osavõtjaid peaaegu kõikidest sotsialismimaadest, eelkõige Ungari naaberriikidest, samuti SFV-st, Inglismaalt, Kanadast ja Ameerika Ühendriikidest. Kohal oli ka üks hindu ja üks jaapanlane. Suveülikool kestis traditsiooniliselt neli nädalat, millest kolm olid ette nähtud õppetöö ja üks ekskursioonide jaoks.

Kohe järgmisel päeval pärast Debreceni jõudmist korraldati osavõtjatele keelelised katsed, selgitamaks meie ungari keele taset. Testi alusel jaotati kõik osavõtjad väiksematesse rühmadesse, milles toimus praktiline õppetöö. Rühmade komplekteerimisel võeti arvesse ungari keele oskust ning keelt, milles osavõtja oleks võimeline õppima. Õppetööd püüti nii organiseerida, et võimalikult rohkem osavõtjaid saaks emakeelset õpetust. Tegelikult see plaan ei teostunud, sest osavõtjaid oli nii paljudest erinevatest rahvustest, et paratamatult tuli toetuda suurematele ja tuntumatele keeltele. Pealegi toimusid edasijõudnute rühmades keeletunnid peamiselt ungari keeles. Meie käisime sellises algajate rühmas, milles õpetus toimus vene keeles. Rühm käis koos slaavi keelte kateedri raamatukogus ja juhendajaks oli meil kateedri noor õppejõud Béla Lévai. Raskusi seoses õpetuse baaskeelega iseloomustab kas või see asjaolu, et rühmas, milles meie, kolm eestlast, õppisime, oli ainult kaks venelast, lisaks meile veel kolm poolakat, kaks slovakki, kaks bulgaarlast, kaks norralast (sic!) ja kolm inimest Jugoslaaviast. Selline rahvuslik kirevus, vaatamata sellele, et suurem osa meist valdas vene keelt enam-vähem korralikult, raskendas tunduvalt nii õppimist kui ka õpetamist. Kuid vaatamata keelelistele raskustele kulges õppetöö edukalt ja täiesti rahuldava tempoga. Harjutustundides, mis toimusid hommikuti peale hommikusööki, tegelesime peamiselt foneetika- ja prosoodiaharjutustega, võtsime edasi grammatikat ning juhendaja kommenteeris loetavaid tekste ja harjutusi. Õpikuna kasutasime spetsiaalselt välismaalaste jaoks koostatud raamatut. Lisaks keeletundidele oli võimalus külastada ka üldisi loenguid, kus kõneldi ungari kultuurist, keeleteadusest, kirjandusest ja kunstist. Loengud toimusid peamiselt ungari, saksa, inglise, prantsuse, itaalia, soome ja vene keeles ja kuivõrd loenguid ei transleeritud, jäi nende külastatavus paratamatult piiratuks.

Keeletunnid ja loengud toimusid ülikooli vanas, kuid hästi ruumikas ja kaunis peahoones. Elamiskohaks olid ülikooli mugavad ühiselamud, mis asusid peahoonest paarisaja meetri kaugusel. Samas oli ka söökla. Nende ühiselamute, söökla ja õpperuumide järgi otsustades, mida meie kasutasime, võib küll öelda, et ungari tudeng elab veidi lahedamalt kui meie oma.

Suveülikooli programm oli üldse väga tihe. Peale keeletundide ja loengute toimusid meil veel lauluja tantsutunnid, kus meile õpetati ungari rahvalaule ja -tantse. Mõne laulu me õppisime ikka ära, aga tantsudega oli lugu keerulisem — vaatamata suurele harjutamisele jäi tšaardaš lõplikult omandamata. Samuti käisime mitmel kontserdil. Meeldejäävaim neist oli ungari rahvakunsti õhtu, kus nägime toredat ja meelikõitvat tantsu ja nautisime tempokat rahvamuusikat. Ülikooli aulas kuulasime Kodály-nimelise kammerkoori kontserti ja käisime kohalikus kalvinistlikus kolleegiumis orelimuusika õhtul. Kaks korda nädalas näidati meile õhtuti ungari filme, mille jälgimine oli küll väsitav, sest filmid olid ungarikeelsed. Minu arvates ei olnud ka filmide valik eriti õnnestunud. Ohtrasti toimus tantsuõhtuid, mis kulgesid lõbusalt ja tujuküllaselt.

Korraldajad pakkusid osavõtjaile ka mitmeid ekskursioone, millest üheks huvitavamaks pean väljasõitu Hortobády'i, kus tutvusime hobusekasvandusega ja karjaste eluga ning käisime pustas. Külastasime veel muuseumi ja retk lõppes õhtusöögiga ehtsas kõrtsis, kus söögi juurde kuulusid vein ja muusika mustlasorkestrilt. Kuigi programmis ei olnud ekskursiooni Budapesti, leidsime siiski võimaluse seal ära käia. Oleks olnud kahju Ungarist ära sõita, nägemata Budapesti. Kahest päevast on küll sellise suure linna jaoks vähe kas või põgusagi ülevaate saamiseks linnast ja selle vaatamisväärsustest, kuid Buda vanalinn, Mátyasi peakirik, vaated linnale ja Doonaule, kuningaloss, kunstimuuseum, Doonau sillad, Gellerti mägi ja õhtune Buda oma vanade tänavate ning intiimsete kohvikutega — see kõik ei olegi nii vähe sellise lühikese aja jaoks. Pealegi jõudsime külastada Budapesti ülikooli soome-ugri keelte kateedrit.

Suurimaks ekskursiooniks oli kolmepäevane retk marsruudil Debrecen — Miskolc — Tapolca — Lillafüred — Eger — Szilvásvárad — Tokaj — Debrecen. Ekskursioon oli huvitav ja muljeterohke. Esimene päev kulges veemõnude tähe all: hommikul suplus Tiszas ning pärastlõunal tutvus Miskolc — Tapolca omapärase koobasbasseiniga. Teine päev kulus sõiduks Egerisse ja Szilvásváradisse. Egeris nägime

(Järg lk. 2)

ALMA MATER

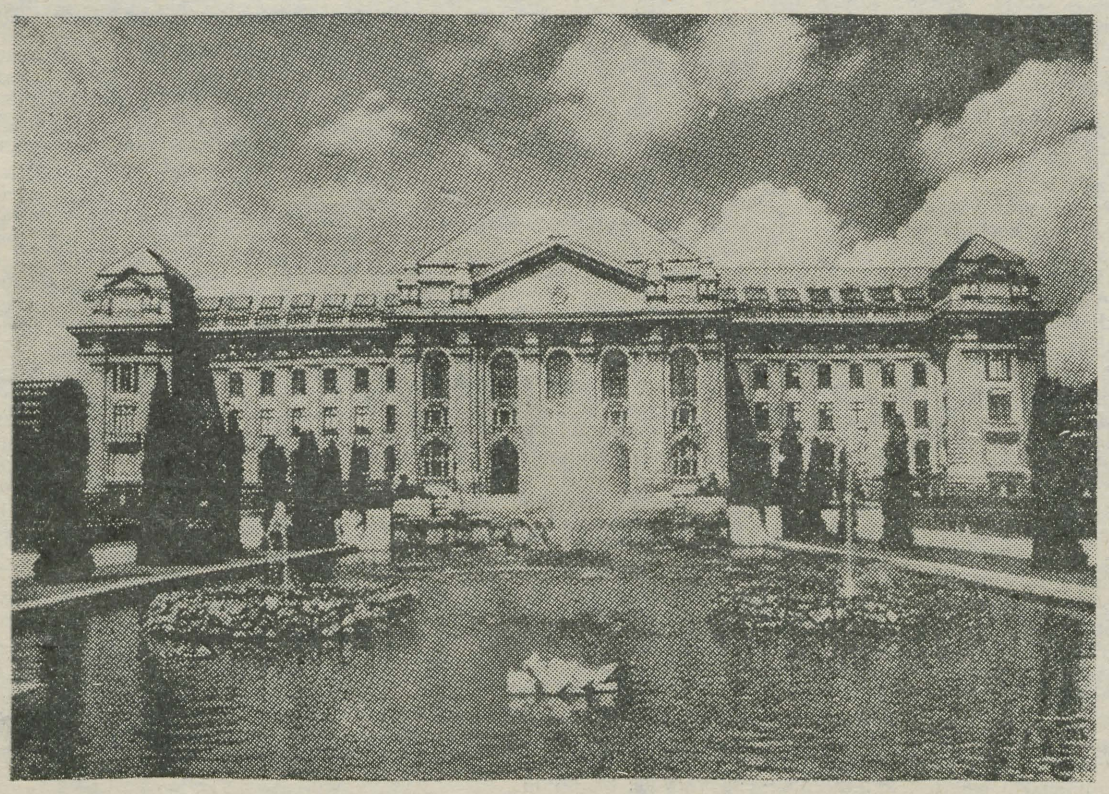

Debreceni Ülikool

ELKNÜ TRÜ komitee bürool

- NLKP-sse astumiseks anti soovitus filosoofia kateedri õpetajale Aili Aarelaiule ja Õigusteaduskonna diplomandile, komitee büroo liikmele Kalle Meruskile.
- Arstiteaduskonna uueks sekretäriks kinnitati Sirje Mark. Valimine sai teoks 5. oktoobril, teaduskonna aruande- ja valimiskoosolekul.
- Komsomolidistsipliini rikkumise eest karistati noomitusega arvestuskaardile psühholoogiaosakonna üliõpilasi, komitee liikmeid Mati Saarendit ja Kalle Mälbergi.
- Kuulati ära A. Meeritsa informatsioon esimeste kursuste üliõpilaste balli ettevalmistamisest. Ball toimub 15. oktoobril kell 19.30 «Vanemuise» kontsertsaalis. Piletid on teaduskondade sekretäride käes.
- Konkretiseeriti komsomolikonverentsi ettevalmistust ning aruande- ja valimiskoosolekute käiku teaduskondades. Konverents toimub 31. oktoobril.
- Komsomolikomitee suunas rühma kommunistlikke noori klubisse olukorda normaliseerima. Et kord seal käest jälle ära kipub minema, on päevselge igale, kes seal viimastel nädalalõppudel käinud.

Debrecenis

(Algus lk. 1)

oma silmaga kuulsat kindlust, kus oli toimunud ajalooline lahing ungarlaste ja türklaste vahel, linn on kuulus veel barokkarhitektuuri ning tuntud veini poolest. Szilvásváradis sõitsime minirongiga mägede jalamil asuva järve äärde ning maitsesime õhtuses looduses ungari veine. Järgnes tujuküllane õhtusöök kohalikus klubis, mis minu arvates küjunes kõige lustakamaks koosviibimiseks suveülikooli jooksul: vähesel määral selgeks õpitud tšaardaš kulus seal marjaks ära. Kolmandal päeval tutvusime Miskolci vana kindlusega ning käisime Lillafüredi mägikuurordis. Ekskursiooni viimane peatuskoht oli Tokajs, mis on kuulus viinamarjakasvatuse ja veinivalmistamise keskus.

Ärasõidueelne päev langes kokku Ungari rahvuspühaga ning meil avanes võimalus näha suurt lillekarnevali Debreceni staadionil. Ungarlaste lillekarneval on suurejooneline ettevõtmine, mis sarnaneb mõnes mõttes meie laulu- ja tantsupidudega. Erinevad linnad ja külad esitavad publikule ja žüriile oma lilledest valmistatud kompositsioonid, millest siis kaunimad välja valitakse. Lisaks esitatakse palju tantse ja pillilugusid. Õhtul enne lahkumist käisime veel viimast korda linna vaatamas ning kulutasime veel allesolevad forintid. Lahkumine oli omamoodi kurb nagu iga lahkumine, kuid ka kojuigatsus oli suur. Hüvastijätusõnad saatma tulnud sõpradele ja seejärel õine rong, mis meid madjarite maalt ära viis.

M. OREK

Filoloogilisest haridusest Jerevani Riiklikus Ülikoolis

Kirjutan neid märkmeid Jerevani ülikooli raamatukogu uurijate-saalis akna all, kust avaneb vaade äärelinna kõrgele nõlvale heledas suvepäikeses. Sest meie jaoks on siin ju päris juuli. Parajasti sõitis seda nõlva pidi lausa diagonaalis alla rong. Kõige kohal on lüüme pilvitu taevas.

Olen äsja vestelnud ühe ja teise siinse ülikooli filoloogiga ja tunnen elavat vajadust sellest kõigest, mida kuulsin, aru anda «Tartu Riikliku Ülikooli» lugejaile. Sest tingimata on selles, mida kuulda sain, mõndagi eeskujuks võetavat või vähemalt mõtlema panevat.

Meie Ajaloo-Keeleteaduskonna töö teevad siinses ülikoolis ära kolm teaduskonda: Filoloogiateaduskond, Ajalooteaduskond, Ida-Keelte Teaduskond. Viimases tegeldakse pärsia, araabia ja türgi filoloogiaga. Lähemalt tahaksin kõnelda esimesest.

Filoloogiateaduskonnas on järgmised kateedrid: armeenia keele, armeenia kirjanduse, armeenia nõukogude kirjanduse, vene keele, vene kirjanduse, väliskirjanduse, romaani-germaani keelte, üldise keeleteaduse, kirjandusteooria, žurnalistika ja pedagoogika. Iseseisvate üksustena töötavad kaks kabinetti, kummaski 4—5 laboranti, nimelt kirjanduslike suhete uurimise ja tõlkepraktika ning -teooria kabinet. Üleülikooliline on armenoloogia teaduslik keskus, mis koordineerib vastavate kateedrite tööd, annab välja sõnastikke jne. Kavatsusel on luua klassikalise filoloogia kateeder (seni on ladina keele üldkursust lugenud üldkeeleteaduse kateedri õppejõud).

Erilist huvi tundsin tõlkekabineti töö vastu. Seda juhendab prof. Levan Mkrtšjan, kellele allub viis laboranti, kõik muide töötamas oma kandidaaditööde kallal. Nende hulka kuulub hiljuti Tartu ülikooli lõpetanud Roza Jeghiazarjan, kellega, nagu ka ülikooli raamatukogu bibliograafi Silvia Tobiasega (kes on Jerevani ülikooli haridusega), õigegi meeldiv on siin töötades aeg-ajalt maakeeles juttu puhuda. Tõlkekabinet peab silmas nii armeenia kui vene filoloogе, kes oma kursuse- ja diplomitöödeks võivad valida midagi tõlkealast (teoreetilise sissejuhatusega tõlge vastavalt kas armeenia või vene keelde). Meil on seda teatavasti vahel praktiseeritud vene kirjanduse kateedris. Praegu on tõlkekabinet ette valmistamas üleliidulist tõlkijate konverentsi, mis on pühendatud Nõukogude Liidu 50. aastapäevale. Ka Eesti on sel konverentsil esindatud.

Ülikooli Filoloogiateaduskonna lõpetajad saavad filoloogi kutse. Muidugi võivad nad ka õpetajatena töötada. Teiselt poolt ei ole nii väga mõeldav, et mõne teise, pedagoogilise profiiliga kõrgema õppeasutuse haridus oleks soovitavaks eelduseks teaduslikule või näiteks kirjastustööle asumisel. Pedagoogilisi instituute (4-aastase õppeajaga) on 3: Valeri Brjussovi nimeline Võõrkeelte Instituut ja instituudid Leninakanis ning Kirovakanis (viimases mittestatsionaarne).

Armenoloogiaga kõrgemal teaduslikul tasemel tegeleb muidugi Teaduste Akadeemia. Meile peaks huvi pakkuma, et meie ühele instituudile vastab seal vähemalt kolm ja pool: on olemas Keele Instituut, Kirjanduse Instituut, Folkloori, Etnograafia ja Arheoloogia Instituut ning Kunstide Instituut. Ent peale nende kõigi on veel olemas legendaarne Matenadaran oma vanade käsikirjade ja raamatute aaretega ja suure uurijatekaadriga! Matenadaran on muide täiesti iseseisev asutis, mis allub otseselt Ministrite Nõukogule.

Nüüd sõitis rong diagonaali pidi üles. Taevas on niisama lüüme ja pilvitu nagu siis, kui neid märkmeid kirja panema hakkasin.

AIN KAALEP

* 50 *

Kuu aega koolmeistrina

Tartu 10. Keskkoolis hakkasid tänavu sügisel tööle neli noort õpetajat, kes kõik kevadel TRÜ lõpetasid. Tahtsin teada saada, kuidas möödus esimene töökuu ja esitasin neile viis küsimust:

1. Sinu töö?

2. Mida meeldivat leiad Sa õpetajaametis?

3. Mured, raskused?

4. Mis oleks võinud ülikoolis teisiti olla?

5. Sinu soovid ja tulevikuplaanid?

EVE VOLTEIN

1. Õpetan viiendale, üheksandale ja kümnendale klassile eesti keelt. Olen viienda klassi juhataja. Lisaks juhendan sõnakunsti ringi.
2. Rõõmu teeb see, kui lapsed hästi edasi jõuavad.
3. Keskastmes on äärmiselt raske õpetada. Esimesel aastal kulub teinekord $^2/_3$ tunnist korra loomiseks.
4. Ülikoolis õpitu ja tegelikkuse vahel on suur erinevus. Metoodika teooria on ilus asi, sageli ei saa aga koolis sellest rangelt kinni pidada.
5. Et lastest jagu saada.

SAIMA PROST

1. Annan neljandast kuni seitsmendani ja kümnendas klassis bioloogia, keemia, geograafia, psühholoogia ja loodusõpetuse tunde. Klassijuhataja ametit pean neljandas klassis.
2. Õpetamisrõõm.
3. Distsipliini hoidmisega on raskusi.
4. Otseseid pretensioone ei ole. Ülikool on ülikool, töö on töö. Kasvatusprobleemidega oleks pidanud siiski rohkem tegelema.
5. Tahan «katseaja» — 3 aastat — vastu pidada. Loodan, et edaspidi on kergem.

TIIT LEPMANN

1. Olen matemaatikaõpetaja kuuendas ja seitsmendates klassides. Peale selle olen kooli komsomoli algorganisatsiooni hooldaja õpetaja ja juhendan matemaatikaringi.
2. Huvitav. Isegi nalja saab mõnikord.
3. Õpilased ei viitsi tööd teha.
4. Loengutel pühendati erialale vahest isegi liiga palju aega. Üldist silmaringi arendavat oleks võinud rohkem olla.
5. Töötan samas vaimus edasi.

ALJA STRUGOVA

1. Annan kehalise kasvatuse tunde esimesest neljanda klassini. Juhendan matkaringi ja treeningrühmi.
2., 3. Tore on, kui näed, et lapsed juba midagi oskavad. Esimese klassi õpilased on ju algul nii abitud. Iga väiksemagi häda puhul kohe sõrm püsti. Raskusi on neil isegi riietumise ja muude pisiasjadega.
4. Vajaka jäi ehk kõige väiksemate õpetamise metoodikast. Selles suhtes oli praktika-aeg väga kasulik.
5. Erilisi soove ei ole. Olen oma tööga rahul.

Kooli direktori T. KERSTNA arvates on praegu veel vara noorte kolleegide tööle hinnangut anda. Väga tähtsaks pidas T. Kerstna praktikat just tulevasel töökohal. Nii on õpetajad Strugova ja Lepmann suutnud juba sisse elada, sest ka praktikaaeg möödus neil 10. keskkoolis.

Loo lõpetuseks mainigem, et praegu sooritab pedagoogilise praktika II vooru 170 TRÜ üliõpilast. Enamik neist proovib õpetajaametit Tartu koolides, kümmekond filoloogi ja ajaloolast Tallinnas, üksikud praktikarühmad töötavad Nõo ja Põltsamaa Keskkoolides. Praktika jätkub novembris-detsembris stažeerimisega paljudes vabariigi koolides.

TÕNU KALJUMÄE

R. Joametsa fotod

Dots. A. Miti mälestusi

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Üks esimestest

Üliõpilaste koosviibimiste uudse vormina hakati korraldama kursuseõhtuid. Niisugust vormi varematel aegadel ei tuntud juba sellepärast, et õppeprotsessis puudus kursuste süsteem. Mõnel juhul valmistati kursuseõhtuid ette nii «kõrgel tasemel», et kutsed telliti — trükikojast! Ei mäleta küll, missuguse osakonna mitmes kursus pani alguse kursuseõhtutele, kuid üks esimestest oli stomatoloogide I kursus, kes 40-liikmelises koosseisus tuli kokku üliõpilasmaja rõdusaali 1945. aasta laupäeval, 3. veebruaril.

Juba algusest peale oli see õhtu planeeritud komandanditunni ületamisega, s. t. — järgmise hommikuni. Ega asjatult polnud koosviibimise algus määratud kella 21-le, s. t. ajale, mil nõrgema närviga inimesed, olles väljaspool kodu, tavaliselt juba jälgisid kellaosutite asendit numbrilaual.

Hambad pole mul kunagi eriti korras olnud, mistõttu parema vastastikuse arusaamise loomiseks tulevaste hambatohtritega pidasin vägagi otstarbekohaseks osa võtta nende koosviibimisest. (Vanadusepäevil selgus, et see samm ei olnudki päris ülearune — vana arm ei roosteta!)

Ka sel koosviibimisel ei olnud puudust ei söökidest, jookidest, eriti aga noortele omasest särtsakusest. Peohoog tuli sisse veel enne, kui pidu sai peale hakata. Rõdusaal ja vaheruum lausa rõkkasid naerupahvatusist, sest kursuse meesüliõpilased olid tõesti suured meistrid anekdootide serveerimisel. Neid tuli nagu küllusesarvest, küll prof. A. Paldrocki omaaegsest repertuaarist[1], küll endiste professorite arvel. Ei unustatud ka okupatsiooniaegseid poliitilisi anekdoote.

Nii mõnedki sel koosviibimisel jutustatud anekdoodid on tänaseni meelde jäänud.

Kahekümnendates aastates õpetas anorgaanilist keemiat balti sakslasest professor G. Landesen[2], kelle kaljukindla veendumuse kohaselt ükski üliõpilane ei olnud küllalt küps, et esimesele eksamile ilmudes seda edukalt sooritada. Üliõpilased olid selles hästi teadlikud ja, astudes esimest korda professori palge ette, olid üsna tagasihoidlikud. Professori esimeseks küsimuseks oli alati:

«Mitmendat korda Teie tulete eksamile?»

«Esimest korda, härra professor.»

«Kas anorgaaniline keemia on täie põhjalikkusega läbi töötatud ning endale selgeks tehtud?»

«Ei, härra professor, mõned küsimused vajavad veel täiendavat läbitöötamist.»

«Seda ma arvan,» lausus G. Landensen ning kirjutas julma rahuga õpinguraamatusse «non sufficit». See hinne oli teistkordsel eksamile minekul «ametlikuks tõendiks», et üliõpilane on juba professorile «visiidi teinud» ja teda tasub eksamineerima hakata.

Leidunud aga kord tuisupea, kes juba esimesele eksamile ilmudes julgenud arvata end anorgaanilist keemiat tundvat küllaldasel määral, et vastata härra professorile.

Landenseni nägu hakanud niisugusest jultumusest närviliselt tõmblema, kurjaennustavad kortsud ilmunud otsmikule, kuid siiski ulatanud ta piletipaki üliõpilasele, kes väriseva käega tõmmanud oma õnneloosi. Esimene küsimus — v e s i n i k. Alles nüüd selgunud üliõpilasele, et ta keel oli vahepeal suulae külge lootusetult kinni kuivanud ja sõnakestki ei tulnud suust.

«Veel kord küsin, mis on vesinik?» kärkis Landesen. See mõjus üliõpilasele nii, et ta šokiseisundist ärkas ning mingi häälitsus ikkagi kostma hakkas: «Vesinik on ga-ga-ga-gaa-as.»

«Gaas! Muidugi gaas, aga vähemalt mis värvust ta on?» pressinud professor peale.

«Ve-vesinik on ha-ha-ha-hallikas!»

«Ise sa oled hallikas, tohman! Välja!» möiranud professor.

Üliõpilane lidunud ukse poole, kuid enne, kui sinna jõudnud, põrganud juba tema õpinguraamat vastu ust. Jätnud selle professorile sõjasaagiks, paiskunud ta ühe hüppega ukse taha. Samas kõmisenud võimas kärgatus — professor oma ägeduses lennutanud ka kuivatuspressi ukse pihta.

Jõukatsumine Landeseniga oli kindlalt kaotatud ja üliõpilane ei julgenud sellele eksamile enne kui kahe aasta pärast nägugi näidata. Aga selleks ajaks oli tal vesinik juba värvuse kaotanud.

---

1. Aleksander P a l d r o c k — dermatoloogia ja veneroloogia professor Tartu Ülikoolis 1917—1939. a.
Sai tuntuks oma katsetustega leepra ravimisel söehappelumega. Oli anekdotistiks nr. 1 kogu Eestis.
Siiski suurimaks anektoodiks tema elus oli sootuks tõsiasi, et ta pesuehtsa eesti kodanliku natsionalistina ootamatult esitas 1939. a. sügisel «tõutunnistuse», et ta on sulaselge «Volksdeutsche» ja järgnedes füüreri kutsele kolis samal aastal «Vaterlandi».
Tuli koos fašistlike okupantidega tagasi ning suri 1943. a. Kuressaares.
2. Georg L a n d e s e n — anorgaanilise keemia professor Tartu Ülikoolis 1909—1932. a.
Luges saksa keeles, eksamineeris saksa ja vene keeles. Eesti keelt ei pidanud küllalt arenenuks teaduslikku mõtte väljendamisel.
Suri 1935. a.

Kiri sõbrale, kes loobus sellest retkest

(Kunstikabinet Hiiumaal 29. sept.—10. okt.)

Kui Sul hommikul üksinda oleks tulnudki astuda pimedusse, kus jäme raudkülm vihm tõotas valmistada viletsa päeva, võinuksid Sa kohe kujutleda meie minekuvalmis bussi peahoone ees, suletud valgusepesa, asustatud rõskusest, võõrastusest ja vaiksest kõnest. Sealt edasi me oleksime läinud juba koos. Pimeduse lõpuni me oleksime ehk lihtsalt tukkunud, aga koit ju puhastas taeva, tõi nähtavale harvad lillad pilved, õiged sügisepilved ja vikerkaare tõusmas tee kõrvalt uuest künnist.

«Mida ma näen, kui ma vikerkaare juurde lähen, kohe sinna sisse?» küsis Eda-Kai. Keegi talle siis ei vastanud. Kõik olid alles võõrad.

Praamil katsusime muidugi lauldа, aga suurt sellest välja ei tulnud. Ei teadnud korralikult sõnu ja vist ka keegi tarvilik puudus. Sina, võib-olla. Hiiu rannani sõitsime üleval praami ninas ja kruttisime Laiveriku binoklit, kuigi meri oli hall ja elutu ja vaadata eriti midagi polnudki. Meil oli veel aega küllalt, me vaikisime. Hiiumaa oli alles ees. Vasakule jäi Hobulaid. Põllu jutu järgi pidi seal olema vaid paar-kolm peret. Varem karjatatud lahtiselt hobuseid. Kaks korstnaga katust oli tõepoolest ka näha, hobuseid mitte. Sa tead, et hiiu rahvas viib oma vasikad, lambad ja hobused kevaditi paatidel laidudele, kus loomad sügiseni lahtiselt ringi uitavad: suve jooksul jõuavad need omajagu metsistuda, nii et sügisel on tegu tagasitoomisega. Kui ära tulime, pandi parajasti paate ja köisi valmis. Loomade toomist me kahjuks ei näinud.

Heltermaa sadamas olin ma juba enam-vähem leppinud sellega, et Sind ei ole, aga suures külmas Suuremõisa lossis, kui me saja kümnendat korda taas kuulda saime Ungern-Sternbergi lugu, oli kellegi õlg minu õla kõrval minu omast natukene kõrgemal, täpselt nagu Sinu õlg, ja ma unustasin jälle ära ja sosistasin tegelikult just Sulle, et nuusuta, kuidas tamperkett lõhnab. Pargis katsusime krahvi koera hauda leida ja viskasime mehelesaamise allikasse kopikaid.

Kui tahad kujutleda Hiiumaa metsaalust ja metsateid, siis on see mitte maa, vaid põrand: tihe, sile, isegi soe. Ja kasvatab lühikesi sitkeid puid, lopsakaid seeni, mida seal keegi ära ei jõua süüa, pohli, mustikaid, sinikaid. «Kuidas karu pohli sööb, kas sa tead?» küsis Eha Komissarova. «Kuidas ta saab, kui pohlad on nii peenikesed ja karul igavene lahmakas käpp?»

Kui me Sinuga ükskord Kassari koduloomuuseumi läheme, on kohe esimeses toas merest väljapüütud puuankru tükk, millele on kivid külge kasvanud, täpselt nii Mäeumbaed, kogu selle varanduse vaimne valdaja, ütles. Teises toas näed hiiu ainsa ja viimase hundi suurepärast topist. Kaeb sind häiritud inimese kombel, vasak kõrv ja kulm pisut kergitatud. Ta arvatakse üle jää tulnud olevat 1956. aastal ja elas saarel kahekümne aastaseks. Möödunud aastal pime ja kurt loom surmati. Sind huvitaksid ehk ka Hiiu ja Eesti esimese — Hüti klaasivabriku kaevamisleiud, või Kärdla kalevivabriku klubid (vabrikupoes maksnud rahatäht) või viiuli välimusega hiiu kannel.

Sa oled Laulasmaa kibuvitsarannal olnud. Kassaris, Sääre tirbil kibuvitsa just nii palju ei ole, aga sädemekese punast lisab see veeäärse otsatusse sinisesse siiski. Mööda kadakast kivitriipu oleksid Sa võinud minna kolm kilomeetrit, lahtine kohisev meri mõlemal pool. Kes botikuid kartis lõhkuda, võis astuda mööda mererohuriba, mis nagu paks pruun põrandatekk järgib veepiiri tirbi lõpuni. Tulles oleks Su pea kumisenud tuulest ja ehk veel täna hommikul oleksid Sa leidnud jopetaskust paar kibuvitsamarja.

Sa ei kujuta ette kirikut, nagu on Kassari kirik. Maamajakõrgune laudlae ja rookatusega ehitus — talumeeste endi töö — on praegu kaela kukkumas. Lagi on kohati põrandale vajunud, rõskus sisustust hävitamas. Madalas paekivist kellatornis hõikleb lapselikult väike hele kell. Seisev suvine südapäev unustatud metsakülas on selle kella hääl.

Ristna majakat tulebki vist vaadata õhtul, nagu meie vaatasime. Siis on see tõesti mitte ainult Hiiumaa läänepoolseim tipp, tähis kaugesõidulaevadele, tähis rändlindudele, vaid üldse lõpp: päeva ja maa lõpp.

Kõpu tuletorn on praegu üleni tellinguis nagu piiga maani pitssärgis. Majaka jalamile jõudsime juba päris pimeduse eel. Eriti videvikus, kus üldse kõik asjad näivad kogukamad, on see oma mõõtmetega lihtsalt kohutav.

Kui me aastaid tagasi Piibe Uibiga rändasime tema kodusaarel ja olime ka Ülendi külas, ei osanud ma tähele panna põlde. «Vaadake, nad on ju lohkus!» ütles Põllu. Ja tõesti, võõras võib imeks panna, mis kallist kraami seal küll kasvatatakse, kui põldu piirab neljast küljest rinnakõrgune kiviaed nagu kindlusevall. Ei kasvatata midagi erilist. Lihtsalt kivid korjati põllumaast ja need tuli kuhugi panna. Aga põllud jäid lohku.

Ma sain nüüd selgeks sanglepa. Hiiumaal on seda puud palju. Entusiastist metsavaht Arens istutas Luidjale liivatõkkeks sangleppadest metsakaitseriba. Luidjale tasub küll minna ka rändava luite pärast.

Käina küla serval, Emmaste tee ääres seisab üsna tavaline talumaja, mille fotot järgmisel aastal kindlasti ajalehtedes kohata võid. See on 1873. a. Käinas sündinud helilooja ja orelikunstniku Rudolf Tobiase sünnikodu.

Matka kultuuriloolise osa suurepäraseks lõpetuseks kujunes käik Taeblasse ja Kurgjale. Kui oled olnud neis paigus, jäta see koht vahele. Kurgjale me aina sõitsime ja sõitsime ja laanel ei paistnud tulevat otsa. Lõpuks perekonnakalmistu hiiglakuuskede all — hakkasin äkki kahtlema, kas Kurgja ikka tegelikult Hiiumaal pole, sest kohe siin kuskil ligidal kuulsime mühisemas merd. Niipalju on Jakobsoni-Kurgjal tõesti Hiiumaad, Pärnut, Muhut, mistahes Eesti rannamaad. Kuused võimsa kivist mehe kohal peavad sisemaalgi oma latvades meie avavete müha.

Enne Ants Laikmaa kodu külastamist Taeblas oli sõnal «Läänemaa» minu jaoks kaunis vähe tähendust. Taeblasse rajas suur loodusesõber, ilu nautija ja selle kujutaja oma viimase kodu, kahekorruselise, väga kõrge kelba ja rookatusega savimaja. Valik langes sellele kõrvalisele metsastunud alale just sealsete puuliikide rohkuse tõttu. Praegust muuseumi peahoonet asus Laikmaa rajama kahekümnendate aastate algul, ehitusjärk venis aga pikale. Et Laikmaa isiksuses ühendub kunstnik, teedrajav pedagoog (eesti kunstiaabitsa kaanekukeks on teda nimetatud) ja vanavarakoguja, kujutab kodu-muuseum endast ühtlasi ka hubast väljapanekut Läänemaa etnograafiast.

Esialgu, kuni püsivad kuivad päikesega päevad, püsib lehtede ja udu lõhn, tulevad vastu kaasasolnud inimesed samades riietes, see retk kestab veel. Ja ma võin Sulle hiljem edasi jutustada asju, mida ma tänaseks veel näinud ei ole.

A. H.

Ants Laikmaa luuletaja M. Underi tütardega.*

*** Marie Underi luuleande avastamise võlgneme Ants Laikmaale, kes noort Underit portreteerides avastas modelli saksa keeles improviseerimas. Ilma autori teadmata läkitas Laikmaa katsetused kolmele ajalehetoimetusele, varustades värsid omapäi pseudonüümiga «Mutti».**

Professor Juhan Aul 75

Kolmveerand sajandit tagasi, 15. viinakuu päeval sündis Pärnumaa suurte metsade keskel, Suigu jõe kaldal asuvas talus poeglaps Juhan. Noorukieast alates tuli olevikku kindlustada ja tulevikku rajada oma käte ja peaga: 19-aastaselt Uulu valla algkooli õpetaja, 23-aastaselt õpetajakutse ja aasta hiljem töö kõrvalt eksternina sooritatud küpsuseksamid võimaldasid astuda ülikooli. Polnud ka nüüd võimalik tegelda ainult õppimisega: samal ajal töötas ta Tartu Linna Õhtualgkoolis õpetajana, siis Rahvaülikooli ja Haridusliidu lektorina ning Õpetajate Seminari loodusõpetajana. Kahekordne koormus ei ammendanud kogu energiat ja nii valmis 1923. aastal I auhinna väärilisena tunnistatud esimene teaduslik töö — eksperimentaalne füsioloogia-alane uurimus.

Juba õpiaastail kujunes J. Auli huviobjektiks antropoloogia ning täpselt 45 aastat tagasi ilmus trükist ka esimene sellealane artikkel. Sellega sai püsti pandud teeviit kogu edasiseks eluks ja kaasaegne ootaks nüüd järjest kitsenevat, kõrvalepõigeteta rada antropoloogia sügavuste poole. Kuid ei! Antropoloogia sügavuste poole küll, kuid pidevate kõrvalepõigetega: juubilar on alati hoiatanud, et teadlased ei kujuneks ühekülgseiks ja kitsapiirilisteks «entusiastideks», kes näevad väga hästi küll puid, aga metsa ei näe. Ja nii ilmubki noorelt zooloogiamagistrilt, Zooloogiainstituudi vanemassistendilt 1931. aastal «Kodumaa neljajalgsed» — esimene meie kahepaiksete ja reptiilide fauna kohta käiv monograafia ja esimene kogu meie imetajate faunat käsitlev eestikeelne töö. «Eesti Looduse» zooloogilise osa toimetamine, populaarteaduslike raamatute tõlkimine ei sega antropoloogilisi uurimisi.

1935. kuni 1937. aastani on Juhan Aul teaduslikuks stipendiaadiks antropoloogia alal. Valmib doktoridissertatsioon «Lääne-Eesti eestlaste antropoloogilisi tunnuseid ja tõuline kuuluvus».

Bioloogiadoktor Juhan Aul ei ole jäänud kõrvalseisjaks ka poliitilistele sündmustele. Terava sulega lahkab ta saksa fašismi ideoloogiat rassismi, näidates spetsialisti-antropoloogina, et sakslased pole üldse tüüpilised põhjarassi esindajad (keda väideti kutsutud olevat maailma valitsema) ja et «...rääkida aaria rassist ja saksa verest on samasugune mõttetus kui rääkida blondist sõnastikust või dolihotsefaalsest grammatikast.» («Poliitiline antropoloogia», 1938).

Ka sõjajärgseil aastail jätkub praegusel juubilaril jõudu põhitöö kõrval TRÜ zooloogiakateedris töötada vastrajatud Eesti Teaduste Akadeemia Bioloogia Instituudis, olla «Eesti NSV imetajate» üheks autoriks, avaldada kümneid antropoloogia-alaseid uurimusi ja mahukas monograafia «Anthropologia estonica», kirjutada õpikuid, töötada rahvusvahelise antropoloogide ja etnograafide kongressi orgkomitees, terminoloogiakomisjonides, teaduslikes nõukogudes, juhatada kateedrit ja õpetada ning kasvatada üliõpilasi ja kolleege.

Juubilari sooviks meie noortele on: tunnetage oma võimeid ja olge töökad! Et sellega mõndagi saavutatakse, seda on tõestanud juubilari kogu senine elutee. Soovime professor Juhan Aulile jätkuvat tööja saavutusterõõmu, tervist ja jõudu!

H. LING

Ingvar Luhaäär

Vello on üks suur tuisupea, aga õpib korralikult. Nüüdki — vehib ladina keele lugemikuga: «Kas see meeldib sulle? Mulle ka ei meeldi! Ei saa olla rahulolu!» aga homne töö on tal kindlasti «viis».

Üks valge peaga kõrvaltoa poiss, veendunud naistevihkaja, on siin meie laua taga aset võtnud. Räägib ka muidugi oma filosoofiat. Mingit meeldimist ei tohi lasta tekkida. Surub pöidlaga vastu lauda: «Juba eos lämmatada! Juba eos!»

Mida peaks ütlema Ilmar? Üks põhilisemaid tundeid, mida ta aegajalt ikka ja jälle kogenud, on teatud vaevav kahjutunne, et ilust, vaimsest rikkusest ei hoolita küllalt. Vahest peakski Ilmar ütlema: «Head luulet ilmub liig vähe.»

Kas poleks veenvaks näiteks nõukogude korra üleolekust kultuurisfääris just see, kui võiksime öelda, et meil on ka kõigil väikerahvustel paremik kogu maailma lüürilise luule, armastusluule aardeist. Kogukais köidetes, heade tõlgetena otse algkeeltest.

Ilmselt küll peaks Ilmar ütlema: «Head luulet ilmub liig vähe,» kui ta tahaks öelda midagi omaltpoolt.

Aegajalt käib uks ja tume kogu läheb kõikuval sammul läbi pimeda toa. Siis jääb üks neist riidenagi juurde kohmitsema.

«Arnold, sina?» sosistab Vello.

«Maga...» kostab vastuseks väsinud mõmin.

«Noh, kas naine on ikka truu?»

«Ei mõlise...»

Mitmes voodis keeratakse ootusärevalt külge.

«Jäi truuks või on nüüd juba sulle truu?»

«Ei mõlise, korat, ei mõlise.»

«Mine oksendama ka!»

«Ei lähe täna oksendama.»

«Sa oled meil kõige kangem eluvend. Olid sõjaväes, jäid oma naisest ilma, aga nüüd ajad teiste truusid naisi taga.»

«Ei mõlise, korat, ei mõlise.»

«Jää magama!»

«Ei mõlise üldse.»

Ülikooli valged sambad tõusevad otse bussikatuste klaasilt-alumiiniumilt. Trepi ees seisab suur «Ikarus». Inimesi käib busside vahelt edasi-tagasi, nagu ei annaks vähimatki tunda, et sadakond tudengit nüüd Käärikule komsomoliaktiivi laagrisse sõidab.

Ilmar otsis mapist ühe vana inglise keele õpiku. Vaevalt sai see tema kõrvale bussiistmele langeda, kui küsimuse saatel «Mida sa loed?» kadus tahapoole.

Väljas otse akna kohas suur hall kiviplaat TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL. Poleks küll kevadel uskunud, et paari kuu pärast nii koduselt istun bussis sellisel kohal...

Keeletekstide vihikuke ongi tagasi. Haiguste-peatüki äärele on siginenud paar rida peenikest selget pliiatsikirja. Mis koht see siis on? — «We received some very bad news yesterday. Our friend Arthur is put into the asylum and Tom broke his leg while skiing in the Alps.» Äärekiri: «See näitab kapitalismimaailma õudusi — üks läks juba hulluks ja teine on ühe jalaga.»

Äkitselt veikleb ümberringi päikesekiiri — eesmise bussi tagasein on kaugenenud tüki maad.

Otepää läbitakse hämarikus. All orus läikleb tuhmilt Pühajärv, hetkeks pöördub vaateväljas Kloostrisaare kõrge sakiline kuusetukk.

Buss tõuseb vingudes mäkke. Kohal? Väljas põleb üks elektripirn ja heidab suure valguslaigu punakollasele telliskiviseinale.

Võtmeid kõlistades kaovad rühmad koridoridesse. Varsti käiakse ringi, rinnas papitükike rühma nimega. Ilmaril ja teistel Ivo rühma liikmetel tähed «TV».

Hommikul kostab tubadest ja pesuruumist reipaid hääli: «Tee-vee! Täitsa vahva! Tee-vee! Televusser! Tee-vee! Tulge vastu!» Päris hakkajad need rebased — muiatakse. Ivo hõõrub käsi: «Saame näha, kuidas meid lõpuks kutsuma hakatakse. Pakume ju hästi palju nimesid välja!»

Hommikusöögi järel võetakse saali sinised lauad niiskete rättidega kiiresti üle ja töö võib alata. Esiteks paar ettekannet sotsioloogidelt. Lauad täis märkmikke, blokke, perfokaarte. Kõrgema kooli ja iisiksuse uurimise probleemid. Ka Ivo võtab hiljem sõna. — «Suurim eesmärk, mis meil, värsketel ülikõpilastel praegu on, seisneb selles,

(järg lk. 4)

Tänu, lambipuhastaja!

Ühe poisi sügis Elvas 1965

(Algus «TRÜ» nr. 26)

REIN VEIDEMANN

Tüse tükk „Vanemuiselt“

Niisiis on Harijs Gulbise olustikuline komöödia «Äiu, äiu, poiss kui karu», mida ta ise küll mõruks nimetab, tee ka eesti teatri lavale leidnud. Ja sellega on tabatud kaht kärbest ühe hoobiga. Esiteks tutvustatakse kaasaja läti dramaturgiat ja teiseks tuuakse avalikkuse ette mitmed kitsaskohad nii meie hariduselus kui ka uue põlvkonna kasvatuses üldse. Eesriie avaneb: rütmikate, ent sealjuures sužeeliini seisukohalt oluliste kupleede abil luuakse näidendi tegevuse dünaamiline arendus. Stseen stseeni järel koorub vaataja ette ülekasvanud abiturientide (Jānis, Artis, Imantas), nende vanemate ja kooli vaheline intriig, mille käigus öeldakse publikule teravdatud kujul nii mõndagi, mis on tuttav juba igapäevasest elust ja mille üle meie ise kümneid kordi vihastanud oleme. Näib, et autorit ongi huvitanud sužee niivõrd, kuivõrd selle kaudu välja öelda kõike seda kibedat, mida ta ise aastate jooksul koolipraktika vältel kogenud on. Sellegipoolest ei kujune etendus plakatlikuks, kuigi võimalus selleks on. Lavastaja Epp Kaidu on osutanud võrdselt tähelepanu nii kogu etenduse dünaamikale ja kompaktsusele kui ka üksikute stseenide väljamängimisele, millest osasaamine võimaldab publikulgi vahetumalt kaasa elada laval toimuvale. Sellised stseenid nagu ühiskondlik kohus, Janise naisevõtt, vanemate koolikutsumine, inspektori ja direktrissi vaheline tühjus. Selles mõttes on H. Gulbise komöödia drastiliselt paljastav.

Üllatab osatäitjate veenev mäng, nii et nende poolt loodud tegelaskujusid jälgides tabad end ootamatult mõttelt: täpselt nagu elus. Ometi peitub siin ka kaheteraline mõõk: autorit võiks süüdistada sel juhul pelgas faktide ärakirjutamises. Väheseks jääb piir üksikjuhu ja kunstilise üldistuse vahel. Antud tüki juures ei näi see siiski nii häirivat kui Ranneti «Kriminaaltango» puhul.

Ja veel, kes meist ei ole kohanud selliseid kuivetunud inspektoreid, direktoreid-kuldsuid, poputavaid mammasid-papasid, keda Gulbise komöödiagi välja naerab. Kõik nad on olemas, siinsamas käeulatuses. Eks äiakem siis juba neile või istugem laua taha kaalumaks veel kord, mis imevärk seda kõike põhjustab.

Niisiis on «Vanemuise» repertuaaris jällegi üks kiiduväärt tükk. Kas «Äiu, äiu...» ka püsivamat väärtust evib, ei julge väita. Tegemist on ju ikkagi päevateemalise teosega. Ajad aga muutuvad ja meie muutume ühes nendega.

KLUBI— MEIE VÕI NEMAD?

(algus «TRÜ» nr. 27)

Paar korda semestris võiksime kokku saada noorte seas populaarsete inimestega, novembris-detsembris ootame Kalju Komissarovit. Põhimõtteliselt on kokku lepitud meie üliõpilaste kohtumine «Tallinnfilmi» populaarteaduslike filmide režissööridega ja nende loominguga. Avada tahame reisimuljete sarja.

Mõtteid ja plaane on teisigi, nimetagem neist veel huvitavate heliplaatide ja -lintide tutvustamist, fotonäitust ja seerialist «Põnevuse pooltundi».

Lõpuks klubi juhtkond SOOVITAB

- **et praegu moodustamisel olevasse klubinõukogusse kuuluksid inimesed, kes tunnevad üliõpilaste soove ja on teovõimelised;**
- **et praegu kibedalt proove tegeva «Kuubi ja Kera» kõrvale ilmuks veel mõni trupp;**
- **et igaüks, kes laulda, tantsida või pidutseda soovib, astuks aga julgesti klubisse sisse;**
- **et peoõhtule tulija viisakalt käituks ja**
- **et rahvamalev oma ülesandeid sisuliselt täidaks;**
- **et kõik, kel midagi huvitavat mõttes mõlgub, seda klubisse teada annaks.**

Klubijuttu sai räägitud ka komsomolikomitee sekretäri asetäitja TOIVO KULDSEPAGA:

Klubi peaks endale ülesandeks võtma, et kõigil üliõpilastel, kes sinna tulevad, oleks õdus olla. Tavalisi tantsuõhtuid võib leida ükskõik millisest klubist või kultuurihoonest. Puhkeõhtutel tuleks kasutada ka ülemise korruse tube. Televiisor ja raadio tuleks paigutada neile sobivasse ruumi. Tasub meeles pidada, et ka tantsuõhtutel on vaja erinevaid vorme: õhtu biitrütmis, kus lips on tõesti ülearune ja kägistav atribuut; ball koos selle juurde kuuluva piduliku riietuse ja käitumisega; õhtu daamidele, et vältida kurba pilti kümnetest mornide nägudega istuvatest toredatest tüdrukutest. Viimast probleemi on mõnus pilada, kuid asi on tõsine. Delikaatse korraldusega saaks klubi palju ära teha. Juba mainitud ballidele peaks tõsiselt mõtlema. Ega «Vanemuise» ballid asjata populaarsed ole. Kui korraldada korraga 300 inimesele kasvõi neli korda aastas ball, saaks suurem osa huvilisi rahuldatud. Ametiühingule kuuluvad nii klubi kui kohvik, kasutada tuleks mõlemaid, komsomolikomitee kultuurisektor on alati valmis toetama.

Vahel harva ilmub ülikooli lehes kunsti- ja kirjanduse lehekülg, sellest on vähe. Kunagi toimus iga kuu luuleõhtu, nüüd on need soiku jäänud. Paljut siis «Amores» üksindagi suudab! Noori luuletajaid on meil küll, kuid peab oskama neid suunata. Ka kunstilisele ja muusikalisele kasvatusele võib leida palju vorme (kohtumised, tee- ja heliplaadiõhtud jms.).

Unustada ei tohiks eetilist kasvatust. Praktika näitab, et paljud pole I. Aasamaa raamatust kaugeltki üle. 5—10 aasta pärast tuleb praegusel üliõpilasel korraldada seminare, vastuvõtte ja bankette, selleks peab ta kogemusi omandama juba nüüd.

Meil eksisteerib selline termin nagu «joomiskultuur». Kui on garanteeritud sissepääs ainult üliõpilastele ja kord klubis, võiks klubi kelder olla suure eduga joomiskultuuri õppekohaks. Kellelgi ei tohiks olla midagi pudeli õlle ja laulu vastu, kui arvestatakse selle liitsõna mõlemat osa: joomine+kultuur. Kui suudetakse end hästi näidata, võiks koosviibimisteks teisigi klubi ruume kasutada.

NSV Liidu 50. aastapäeva ürituste juures pole vaja vormilist pühendamist, vaid sisulist külge. Meil on maid, kus kaks põlvkonda tagasi valitses veel feodalism. Tänaseks on need maad ja inimesed saavutanud kõrge kultuuritaseme. Me elame nendega kõrvuti, neid peab tundma, nendega koos mõtlema, sest paarikümne aasta pärast oleme meie need, kes kõik koos uut maailma ehitavad ja juhivad.

Kui klubi oma tegevusest kuskil aru annab, tuleb tavaliselt esmajärjekorras juttu suurtest kollektiividest, kes väljaspool ülikooli meie isetegevusele kuulsust võidavad, kuid kes klubi laval peaaegu kunagi ei esine sel lihtsal põhjusel, et nad ei mahu sinna ära. Puhkeõhtute sisustamisel võrdub nende (koorid, rahvakunstiansambel ja puhkpilliorkester) osa praktiliselt nulliga. Nii on see ikka olnud ja nii on see ilmselt ka edaspidi. Ega sellest polegi häda, nende kunsti võib ka aulas, laululaval või mõnes muus paigas nautida. Klubile oleks hädasti tarvis peale tantsuorkestri (-ansambli) mõnd väiksemat, universaalset, professionaalsel tasemel seisvat truppi, kes aitaks puhkeõhtuid kas laulu, tantsu või sõnakunstiga sisustada. Praktika näitab, et paljast tegutsemistahtest on tihtipeale vähe, paaripäevane kevadine ekskursioon aastase töö eest («Kuup ja kera», «Amores») on üsna kesine hüvitus. Laiu masse pole teaduskondadevahelisel isetegevuskonkursil suutnud liikuma panna isegi väga väärtuslikud auhinnad (mõni aasta tagasi käisid «Kodu ja ristikheina» võitjad Moskvas prantsuse impressionistide näitusel!), seepärast tasuks asjaomastel ringkondadel tõsiselt kaaluda, kuidas ja kellele jagada stiimuleid ja materiaalseid vahendeid, et saaksid rahuldatud nii tegijad kui ka passiivsed nautlejad. Igaühest ju isetegevuslast ei saa, «Rajacaid» ei sünni iga päev, kuid taoliste gruppide tekkele saab mitut moodi kaasa aidata.

Teiselt poolt on selge, et ainult väheste aktivistide ja muretsejatega klubiõhtuid õdusaks ei tee. Klubi saab vaid siis oma puhkamise funktsiooni täielikult täita, kui iga üliõpilane, ka see, kes klubisse ainult tantsuõhtule tuleb, tunneb end kaasosalisena klubi tegemistes, tunneb end kaasvastutajana, peremehena majas.

T. SINISSAAR

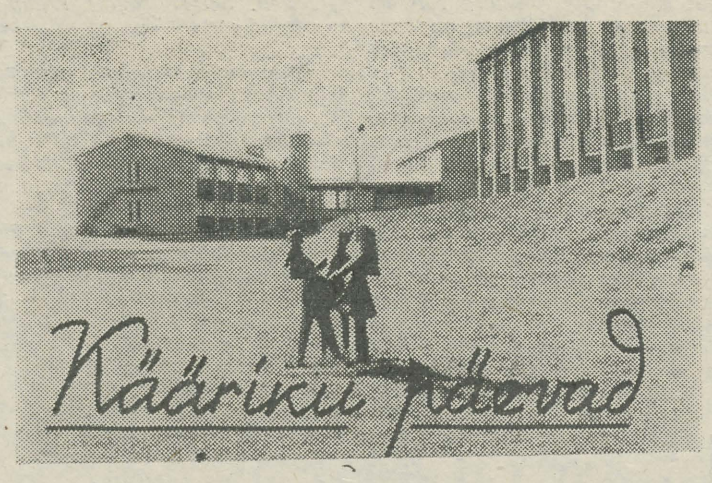

LEA TOOMING
eesti fil. I

See on ilus pidu. Vist keegi ei märka, millal see täpselt algab. Lõppki tuleb igaühe oma aja järgi. Kui aga mõni meist temast kogemata mööda käib, kukuvad esimesed külmad vihmad kirjutele vihmavarjudele ja tuletavad meelde.

Sügis tuleb mööda kiira-käära teid imelike lauludega, kurbade lehtedega. Mõnda kohta varem, teise kohta veidi hiljem. Ta ilusad sõrmed käivad mööda järvi ja puid, teeradu ja inimesi ning igakord oleks nagu elu esimesed päikesepunased, võilillekollased pohlamarjade lehed, sahinaga rajad.

Maasikad on ammu õitsenud. Nüüd on järv — puutumata ja rahulik. Lubab kõigile oma näost end vaadata ja kinnitada, et oled ilus. Lohutab nutvaid kaski kaldal ja lehvitab endast läbiujuvatele pilvedele.

Nüüd on vahtrad, peitnud suure sooja ja tuule oma värvilehtedesse, kui ilusad hernetondid. Ümisevad oma imelikku üminat ja meenutavad jälle möödasaanud suve. Järgmiseks on veel terve suur lumi ja «vahtraninade» aeg.

✢

MART UMMELAS
eesti fil. I

Lugeja, kas sa oled sügisöösel avaral väljal olnud?! Kui sa pole näinud täiskuud läbi kuusevõrade metsateele ulmelisi pilte joonistamas, siis on sul raske mind mõista. Ainus võimalus arusaamiseks on lugeda läbi, mis ma kirjutanud olen, sulgeda silmad ja mõelda lapse kombel.

✢

Paremal pimedusest tumedam Kääriku järv, vasakul niisama pilkane metsasein, jalge all märjavõitu maantee, suul parajasti pähetulnud viisijupp. Kui joosta veidi maad ette ja pöörata end tulijate poole, siis valgustab su nägu kümnete naeratuste sädelus.

✢

Iga inimene on vähem-rohkem romantik, rääkimata üliõpilastest, kelle «elu» algab romantilise «rebasekslöömisega», läbib kõikvõimalikke ekspeditsioone, välilaagrite ja mägimatkade romantika, oma love story*'(d) ja lõpeb . . ., kui ta üldse kunagi lõpeb. Sel hilisel tunnil keset Otepääd tunnetasime vajadust millegi igapäevasest erineva järele — küllap see on ka romantika.*

✢

Pooljoostes läbi metsa minnes haakud tahes-tahtmata okste ja võseriku külge, ent see pole midagi piinavalt ebameeldivat, vaid hoopis vastupidi — on, kui sirutuksid vastu elu võrsed.

✢

Tipp. Kurjakuulutav sõna. Tõusmine temani on eneseületamine, kui ta möödub ja siis algab laskumine. Meie Kääriku-elu tipuks oli lõke, keset rõskelt külma sügisööd põlislaane serval. Oli jutt. Kõik kuulasid. Nägu vaatas lõkkesse, selg oli pööratud tõusnud udu seinale. Kahe keskkonna piir muutis igaühe meist piiripostiks inimühiskonna ja igavese looduse vahel. Irvitav kuu ühepoolse männi ladvas andis kelmi nõu põletada lõkkes tuhaks meie õpilaslik elumõistmine. Alles siis oli ta nõus meile ehtsa rebasesaba õige koha peale kinnitama.

Arstiteaduskonna ÜTÜ

6. oktoobril toimus Arstiteaduskonna ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolek. Valiti uus ÜTÜ teaduskonnaorganisatsiooni esimees — raviosakonna V k. üliõpilane Peeter Dmitrev. Valiti ka uus ÜTÜ Arstiteaduskonna nõukogu.

Tartu tudengid finaalis

Üleliiduliste sulgpalli karikavõistluste finaalmängud peeti seekord Tallinnas. Balti tsooni üllatusvõitja TRÜ Spordiklubi sai kaheksa finaalvõistkonna hulgas kuuenda koha. Ülikooli värve kaitsesid: Reet Valgmaa (KKT III), Riina Valgmaa (Õigus III), Alfred Kivisaar (KKT II), Boris Bogovski (Arsti VI) ja Toivo Randver. Asjaosaliste kommentaarid:

Reet — Tore, et meie vabariigile usaldati nii esinduslikud võistlused. Koos olid kõik NSV Liidu tugevamad mängijad. Seni on vabariigi koondise parim saavutus olnud seitsmes koht. Seda hinnatavam on nüüdne spordiklubiga tehtud kukesamm.

Riina — Meie võistkond oli ainuke, kus oli I järgu mängijaid rohkem kui meistersportlasi. Ka ühtki teist ülikooli esindust peale meie polnud.

Alfred — Võtsin esimest korda osa üleliidulisest turniirist ja nii tugevate vastastega pole varem kohtunud. Esikohale tulnud Dnepropetrovski «Meteor» ja Minski «Spartak» olid liiga tugevad, kuid alates Gorki «Burevestnikust» võib öelda: «Oleks . . .» Surnud ringiga jäime kuuendaks.

Boris — Isekeskis naerame, et teeme vaid kolm korda nädalas treeningut: laupäeva õhtul ja pühapäeva hommikul ning pealelõunal. Teistel päevadel hakkab treening ajal, mil õige sportlane sätib end puhkama. Kuid tundub, et mida kehvemad on tingimused, seda vintskemad on sportlased.

Toivo — Võrreldes «ässadega» on meil liikumine nurgelisem, ainult jooksmist rohkem, kogemusi vähem. Kuid kahtlemata on TRÜ sulgpallurid vabariigi tugevaim kollektiiv ja näib ka, et arvestatav üleliidulisel areenil.

T. MERI

Kergejõustiku ja korvpalli võit Helsingis

Septembri-oktoobrikuu vahetusel käisid Helsingis võistlemas ja sedapuhku ka võitmas meie kergejõustiklased ja korvpallurid. Helsingi ülikooli kergejõustikuesindus alistati 149:145, korvpallimeeskondade põhikohtumine lõppes meie kasuks tagajärjega 100:76.

Kergejõustikus tulid meie meestest alavõitudega toime T. Lehto (vasar — 52.60), K. Metsur (kuul — 15.14; ketas — 51.98), S. Arefjev (400 m — 50,0; 400 m tõkkeid — 54,3), E. Sõrra (800 m — 1.57,6), T. Savi (oda — 68.70); naistest M. Torim (100 m tõkkeid — 14,5), N. Kattai (400 m — 58,9), V. Põldsam (oda — 44, 42), S. Kõnn (kuul — 12. 58). Võideti kõik teatejooksud (mehed — 4×100 —42,7; 4×400 — 3. 22, 8; naised 4×100 — 49,1).

Võidukas korvpallimeeskonnas mängisid M. Tiks, M. Metsalu, T. Ilver, J. Aaviksoo, J. Olari, R. Lepasaar, T. Meressoo, J. Lentsius, A. Tammiste, K. Ilves ja A. Krikun.

TRÜ kinoklubi alustab . . .

. . . 20. oktoobril filmiga «Granaatõuna värv». Film on pühendatud Armeenia laulikule Sajat-Nova'le, kes juba noorukina paistis silma luuletajana ja muusikamehena, oli siis Gruusia keisri õukonna luuletaja, kuid varsti eemaldus sealt intriigide pärast, hakates preestriks ning lõpuks mungaks.

Film kuulub «raskete» (õieti raskesti arusaadavate) hulka. Stsenaariumi autor ja režissöör Sergei Paradžanov püüab informeerida vaatajat mitte sündmustest — sündmustikku kui niisugust filmis ei ole — vaid emotsioonidest, mida on võimatu üle anda harilikus kõnes.

Paradžanov «jutustab» Sajat-Nova väga komplitseeritud, peenekoelisest ja mitmekülgsest poeesiast tema eluloo taustal. Selle juures Sajat-Nova osatäitjaid on koguni neli — inimese sisemiste muutuste allakriipsutamiseks. Tema armastatu osa täidab Sofiko Tšiaureli. Nii nagu kunstnik loob värviga meeleolu, püüab režissöör väljendada emotsioone. Paradžanov püüab värviga üles ehitada kaadri kompositsiooni. Ja see kompositsioon peab olema niisugune, et igas kaadris oleks tunda pingelise mõtteliikumist.

Kaamerat käsitses S. Šahbazjan. Osades esinevad — Melkop Alekjan, Vilen Galstjan, Georgi Gegtškoi ja Sofiko Tšiaureli.

On ülimalt soovitav, et see film meil nägemata ei jääks.

L. GARŠNEK

Orientalistikahuvilised

TRÜ Orientalistika kabinetis on käesoleval semestril kavas lugeda kursusi järgmistes õppeainetes:

1) semitoloogiast (araabia keel), 2) sinoloogiast (hiina keel), 3) afrikanoloogiast (suaheeli keel), 4) turkoloogiast (türgi keel), 5) indoloogiast (hindi keel ja sanskrit) 6) tibetoloogiast (tiibeti keel) 7) japanoloogiast (jaapani keel) 8) indoneesia keelest 9) skandinavistikast (taani ja uus-islandi keel)

Et osa teaduskondi töötab hommikupooliti, osa õhtupooliti, siis on kõigile sobivate loenguaegade ette kindlaksmääramine võimatu. Seetõttu palume huvitunuil lähemate päevade jooksul sisse astuda Orientalistika Kabinetti — kokku leppimaks loenguaja suhtes. Kabineti asukoht: Keemiahoone II korrus, ruum 224.

TRÜ Orientalistika Kabinet

Pop-muusika sõber

Eks ole tihti nii, et teame küllalt välismaa lauljatest, oma maa lemmikute kohta teame üsna napilt.

Nüüd on Sul võimalik küsida kõike, mille vastu huvi tunned. Siiski, päri vaid selliseid asju, millele Sa ise meeleldi ja siiralt vastata võiksid.

Esimesena on nõusoleku Sinuga leheveergudel kohtumiseks andnud Jaak Joala. Temale määratud küsimused too kahe nädala jooksul toimetuse postkasti peahoone III korrusel (sama trepp, mis viib komsomolikomiteesse). Rõõmuga leiaksime Sinu kirjast ka mõne huvitava ettepaneku.

TRÜ klubis

Teisipäeval, 17 .okt. toimub TRÜ Klubis klubi nõukogu koosolek. Kell 20 soovime klubis näha järgmisi üliõpilasi:

Leeni Rehemaa, Reet Valgma, Toivo Tasa, Aleksander Vares, Ave Meerits, Väino Kivirüüt, Jaan Kukemelk, Taimi Piin, Vladimir Tljaišer, Arno Ratas.

Tänu, lambipuhastaja!

(3. lk. järg.)

et üle saada keskkooli mentaliteedist ja sisse elada ülikooliellu. Võibolla pole meil veel konkreetset mehhanismi, mis kõik küsimused ära lahendaks, aga me konstrueerime.»

Teada on, et isetegevusõhtu tuleb, kuid mingeid juhiseid pole antud. Lõpuks katkestatakse ajaviitemuusika — uued lindistused, mida üks noor muusikateadlane Poolas oli teinud — ja poodiumile astub sekretär: «Iga rühm lavastab ja mängib maha ühe hiljutise maailmapoliitilise sündmuse või ka sündmuse rühma elust. Aega asja üle aru pidamiseks viisteist minutit. Siis esimesena tuleb teeveerühm, teisena «Sangviinikud».»

«Mis me teeme?» — Kõik on Ivot piiramas.

«Mängime suurt kultuurirevolutsiooni! Kähku paar plakatit valmis . . .!»

Aeg läheb kuidagi väga kiiresti, juba nõuab poodiumilt žürii esimees kahetsevalt, aga kindlas toonis: «Tee-vee»! Teie aeg on ümber. Tulge välja!»

(Järgneb)

Plaadimuusika avaõhtu

Aasta eest tuli kokku grupp muusikasõpru, kes olid tavalisest biitmuusikast üle kasvanud. Arutluste ja vaidluste käigus sündis meie plaadimuusika kuulamise klubi, kus sai koos käia, kuulata stereomuusikat, tutvuda biitmuusika uudistega. Ja nüüd astub muusikaklubi ehk, nagu ise endid nimetame, POP-klubi, esimese laialdase üritusega teie ette reedel, 13. oktoobril TRÜ klubis. Palume kõiki biitmuusika sõpru stereokontserdile. Kontserdi esimeses osas kuulame plaati «Pildinäituselt», mille on sisse mänginud teist aastat järjest Inglismaa parimaks tunnistatud ansambel «Emerson, Lake and Palmer». Teises osas pakume jalakeerutamiseks valiku tantsumuusikat stereoplaatidelt, vahele informatsiooni esitajate kohta. Seega on teil hea võimalus tutvuda oma lemmiklugude algupäranditega. Aga oma kõrv on kuningas. Ootame teid klubisse. Õhtu avame kell 19.

POP-klubi juhatus

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6019. MB-07461.

Matkasell!

Tartu üliõpilaste MATKAKOOL alustab tööd 17 okt. kell 20. Ole aegsasti kohal EPA peahoones aud. 367.

Soovin osta

eesti ilukirjandust inglise keeles. Teatada: tööl tel. 54-93 või 21-25, kodus 42-21.

V. Lään

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Nr. 29 Reedel, 20. okt. 1972. XXIV aastakäik

Ühiskondlike organisatsioonide parteilisest juhtimisest Õigusteaduskonnas

Meie parteiorganisatsiooni töö üks põhimõtteid on **tööjaotuse süvendamine,** seda nii kollektiivis tervikuna kui ka igas organisatsioonis ja organis. Selle põhimõtte realiseerimisel oleme lähtunud ÜK(b)P IX kongressi resolutsioonist, kus on öeldud: **«Iga organisatsiooni kõlblikkuse astet tuleb mõõta selle järgi, kuivõrd rangelt on seal jaotatud kohustused, funktsioonid, vastutus.»** Funktsioonide täpse piiritluse puudumine ja ebakompetentne vahelesegamine tingivad ebanormaalse olukorra, kus inimesed ei kanna selget ja ranget vastutust neile usaldatud töö eest. Tihti teevad kõik kõike, tegelikult aga mitte midagi. Selline olukord takistab tõsisemat spetsialiseerumist, probleemide süvendatud tundmaõppimist ja töö õiget korraldamist.

Vaadeldava põhimõtte elluviimine eeldas ülesannete jaotuse senisest suuremat selgust ja täpsust eelkõige parteibüroos endas. Sellele järgnes ülesannete täpsustamine administratsiooni ja teaduskonna ühiskondlike organisatsioonide vahel. Parteiorganisatsiooni põhiülesandeks jäi kollektiivi kui terviku parteiline juhtimine, eriti ideelis-poliitilise kasvatustöö suunamine ja korraldamine, kaadriküsimused, teaduskonna töö planeerimine jne. Administratsioon korraldas enne-kõike igapäevast õppe- ja teaduslikku tööd, vastavalt talle seaduslikus korras pandud kohustustele. Komsomoli sõlmprobleemideks olid üliõpilaste ideelis-poliitiline kasvatamine ja organisatsiooniline karastamine üliõpilaste omavalitsuse raames, õppetööle kaasaaitamine, seda just õppeedukuse ja -distsipliini aspektist. Ametiühingule jäid olmeküsimused, isetegevus, sotsialistlik võistlus, ühiselamud ja sporditöö ning loomulikult kaasaaitamine õppe- ja kasvatustöö ning teadusliku töö küsimuste lahendamisele.

Meie eesmärgiks on välja töötada parteibüroo põhimäärus või sekretäri ja büroo liikmete töökohustused. See on küllaltki keerukas ülesanne, sest nendes dokumentides tuleks anda ka ühiskondliku töö alased põhiseosed ja töö hindamise kriteeriumid, vormid ning tööks vajaliku aja arvestuse alused.

Teaduskonna allüksuste töö jooksev **detailne planeerimine** toimub teaduskonna õppe-kasvatustöö stabiilse ja komplekssе perspektiivplaani alusel. Planeerimise tõhustamiseks püüame **koostada tööplaanid juba eelmise tööperioodi** (semestri või õppeaasta) **lõpul.** Kõigi allüksuste, aga ka kursuste ja kursusejuhendajate tööplaanid kooskõlastatakse jooksva töö käigus dekaani, parteibüroo liikmete ja allüksuste juhtidega. Nende plaanide alusel koostatakse teaduskonna ideelis-poliitilise kasvatustöö kompleksne koondplaan. Tänu sellele on vähenenud ajakulu ettevalmistavaks tööks uue tööperioodi alguses ning tugevnenud töö järjekestvus. Parteibüroo viis sisse **teaduskonna allüksuste plaanide koondkausta.** Selline vorm võimaldab paremini koordineerida üritusi, vahetada informatsiooni ja kogemusi. Näib, et koondkausta sisseseadmine õigustas ennast.

Teaduskonna kaadripoliitika keskseks ülesandeks sai parteilise tuumiku loomine igas teaduskonna allüksuses. Juhtivale komsomolitöötöle soovitas büroo eranditult kas noori kommuniste või parteisse astumiseks valmistuvaid üliõpilasi. Sama peetakse silmas ka teiste organite valimistel. See ei tähenda aga senise kaadri asendamist, vaid nende igapäevast parteilist suunamist juba personaalse vastutuse alusel.

Oleme veendunud, et on hädavajalik **kommunistide ühiskondliku spetsialiseerumise süvendamine.** Selleks, et parteilise ülesande saanud kommunist oleks tõesti oma ülesande kõrgusel, ei piisa enam heast tahtest ega isegi entusiasmist. See nõuab teadmisi, sageli aga ka vastavat kalduvust ning annet. Kui kommunist töötab alal, mis teda huvitab, mida ta tunneb ja mille juhtimisel tal on kaalukas spetsialistisõna kaasa öelda, siis on ka tema töö tulemused tublid.

Ühiskondlike organisatsioonide tegevuse üheks sõlmküsimuseks on **töö kursustel. Kommunist-kursusejuhendaja on parteilis-poliitilise töö keskne ja vahetu juht kursusel, kursuse parteigrupi kujundaja ja suunaja.** Seepärast nõuame kursusejuhendajatelt pidevalt informatsiooni ja aruandeid kursusel tehtava kasvatustöö kohta. Et kõik kursusejuhendajad teaduskonnas on kommunistid, siis toimub selline aruandlus just parteibüroo liinis. Antud töölõigu tõhustamiseks on büroo korraldanud kursusejuhendajate mitteametlikke nõupidamisi nõuete ühtlustamise ning tööplaanide kooskõlastamise eesmärgil.

Üliõpilaste paremaks tundmaõppimiseks kasutatakse rotaprindil paljundatud **üliõpilaste isikliku arvestuse andmestikku.** See kujuneb üliõpilast kogu stuudiumi vältel iseloomustavaks atestatsiooniks.

Ühiskondlike organisatsioonide parteilisel juhtimisel on meie teaduskonnas mõndagi saavutatud, kuid teha on veel palju. Nii peame ebapiisavaks komsomolibüroo sisulist tööd kursuste elu igapäevasel suunamisel. Õigusteaduskonnas ettevalmistatava kaadri eripära seab ka kõrgendatud nõuded komsomolitööle, organisatsiooniliste kogemuste andmiseks noortele, õppedistsipliini küsimuste printsipiaalseks lahendamiseks.

Jätkuvalt pöörame tähelepanu asjaliku koostöö ja inimestevaheliste suhete süvendamisele teaduskonna kollektiivis. Eriti oluliseks peame üliõpilaste, õppejõudude ja vilistlaste kontaktide tugevdamist. On kavas jätkata temaatilisi klubiõhtuid «Sophokleses», korraldada regulaarselt õppusi teaduskonna aktiivile. Koostöö tõhustamiseks vilistlastega on **organiseeritud traditsioonide nõukogu.** Nõukogu töö üheks põhiliiniks peame akadeemilise käitumise õpetamist ning traditsioonide süvendamist. Mõtteid on vahetatud vilistlaskogu ellukutsumise üle.

Tööjaotuse süvenemises, ühiskondlike organisatsioonide tegevuse koordineeritumaks muutumises näeme üht peamist tagatist parteilise töö tõhustamiseks Õigusteaduskonnas.

L. SAARNITS

Peter Nikolski

1944: sündis Tšuvaši ANSV-s Jadrinski rajoonis Kubassõ külas.

1951—1962: algkool, tehnikum, keskkool,

1962—1964: meditsiiniline sõjakool,

1964—1967: teenistus Nõukogude armees,

1967—1968: töö Tallinnas,

1968 — tänaseni: TRÜ.

Niiviisi dateerub selle noore tšuvaši elulugu, kellele isa pani nimeks Peter. Poiss oli terane ning parasjagu uudishimulik. Keskkooliunistus oli saada sõjaväelaseks või geoloogiks. Eks selle soovi tekkimisele aitas kaasa kodukandi kaunis loodus, Volga ääres kõrguvad Žiguli mäed. Julgust ja tahet andis teadmine, et ka enne teda olid kodukandi mehed suuri tegusid teinud, näiteks kodusõjakangelane Tšapajev. Ega hiljemgi ole tublidest meestest puudu tulnud: Tšeboksarõ on kosmonaut Nikolajevi kodulinn.

Peter läks õppima meditsiinilisse sõjakooli. Selle lõpetamise järel tegi ta läbi 3,5-aastase teenistusaja Nõukogude armee väeosas Taga-Baikalis. Kaks aastat täitis ta velskri kohustusi, viimased poolteist oli aga arst. Pärast demobiliseerumist 1967. a. detsembris sõitis Peter Eestisse, nüüd juba kindla kavatsusega õppida Tartu Riiklikus Ülikoolis spordimeditsiini. Eestimaa ja siinsete oludega oli Peter juba tutav, sest et ta vanem vend siin elas ja töötas. Peteri töökohaks sai Tallinna sadamahaigla. Järgmisel suvel aga õnnestus Peteril sooritada sisseastumiseksamid Tartu Ülikooli Arstiteaduskonna spordimeditsiini osakonda.

Õpingud lähevad ladusalt. Jätkub aega ka sportimiseks: Peteril on suusatamises I järk ning võrkpallis ja kergejõustikus II; praegu aga, 5. kursusel, tegeleb ta kehakultuuriga, sest arst keelas võistlusspordi.

Praktika kasuks on Peteril suviti tulnud loobuda EÜE-st ja teistest toredatest üritustest. Seeeest saab suvel sõita koju Volga äärde ja ka Irkutskisse, abikaasa juurde, kes seal samuti arstiteadust õpib.

Ülikoolis on Peter olnud ALMAVÜ grupiorganisaator ja ALMAVÜ ülikooli nõukogu liige. Praegu on ta tegev ühiselamu parteigrupis.

Vaba aega, mida esimestel kursustel kippus väheseks jääma, on nüüd ohtramini. Jälle jõuab kinos käia, ilukirjandust lugeda. Noormees, kes on ka kirglik kalastaja ning jahimees, kahetseb, et siin pole selleks nii lahedaid võimalusi kui kodus.

Meeldejäävamad kogu ülikoolielust on üliõpilaspäevad, mida meil suurepäraselt tähistatakse. Ülikooli vooruseks on veel asjaolu, et Teaduslikus Raamatukogus on kättesaadav kogu erialane kirjandus.

Tartu on kaunis just arhitektuuri poolest. Meeldivaim koht ülikoolilinnas on Toome park. Peteri lemmikkirjanikuks on Dobroljubov, ta eelistab estraadimuusikat, lemmiktoitudeks on siberi pelmeenid ja «Võidu» karbonaad.

Peter on sündinud murrangute aastal, taas ootavad teda pöördelise tähtsusega sündmused: ülikooli lõpetamine, töölesuunamine. Head lõpuspurti!

A. KORTS

VALMIS AITAMA

Üliõpilasel on küll viimane aeg tõsiselt tööle hakata. Kursusetööde ja referaatide teemad on kätte antud, järgmine samm on vastava kirjanduse leidmine. Mis puutub tarkadesse raamatutesse, siis neid aitavad üles leida raamatukogude kataloogid. Kuidas aga kõige kiiremini leida ajakirjades ja ajalehtedes ilmunud artikleid meile vajaliku küsimuse kohta?

N. Gogoli nim. Tartu Linna Keskraamatukogu teatme-bibliograafia osakond püüab teile selles appi tulla.

Kes võiksid meilt kirjandust leida?

— Kõiki üliõpilasi saame abistada kirjanduse leidmisel ühiskonnateaduste-alaste referaatide koostamiseks.

— Filoloogid leiavad kursusetööde materjali kirjanike ja kirjanduse kohta. Töö alustamist ei tohiks viimasele minutile lükata, sest osa välismaal ilmunud kirjandust ei leidu Tartu raamatukogudes ja seda tuleb raamatukogudevahelise abonemendi kaudu teistest NSV Liidu raamatukogudest tellida.

— Need üliõpilased, kes valmistuvad pedagoogi kutseks, leiavad materjali kõigi ainete õpetamise metoodika kohta. Ka klassijuhataja tundideks on huvitavaid materjale.

— Üht-teist leidub ka Majandusteaduskonna üliõpilastele, kuigi mitte kõigi erialade jaoks.

— Ka juristid saavad mõningat abi oma kursusetööde kirjutamisel.

— Tartu koduloo-kartoteek pakub palju mitmesugust materjali neile, kes tahavad leida kirjutisi Tartu tööstusettevõtete, kooride, kultuuriasutuste jm. kohta. Siin on andmeid nii «Vanemuise» lavastuste retsensioonide kui ka Tartus töötanud või töötavate silmapaistvamate isikute kohta (— muidugi, kui nendest on kirjutatud).

Meie kartoteegid võivad teid abistada paljudes muudeski küsimustes. Tulge ja vaadake kohapeal!

Teatme-bibliograafia osakonna leiate Oktoobri puiesteel asuva Tartu Linna Keskraamatukogu lugemissaali juurest, ainult korruse võrra kõrgemalt.

H. EREB

Ülikoolide raamatukogud raamatuaastal

Raamatukoguhoidjate ühingute rahvusvahelise liidu (IFLA) 38. sessioon, mis toimus 26. aug.—2. sept. Budapestis, kujunes rahvusvahelise raamatuaasta sõlmürituseks. Nõupidamise juhtteemaks oli «Lugemine muutuvas maailmas». Töötas 22 sektsiooni ja komisjoni, kuulati ning levitati trükitult 133 ettekannet, osavõtjaid oli 108 maalt ligi 1000.

Eriti osavõtu- ja ettekanneterohkelt töötas ülikoolide raamatukogude ja rahvusraamatukogude ühine sektsioon. Teaduste ajaloolisest arengust tingituna on väga paljudes maades ülikoolide raamatukogud ühtlasi rahvusraamatukogud. Sellest huvi ja tähtsus, mis langes osaks sektsiooni tööle. Kokku kuulati ära 12 ettekannet — sealhulgas allakirjutanu ja Vilniuse ülikooli dotsendi K. Sinkevičiuse «Raamatukogunduslik-bibliograafiliste teadmiste osast kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistamisel Nõukogude Liidus».

Sektsiooni töö üldprobleemistikule andis põhisuuna organisatsiooni president K. W. Humphreys, kes käsitles raamatukogude ja raamatu osa üliõpilaste akadeemilises elus. Toetudes põhiliselt Inglismaal ning mõnedes teistes Lääne-Euroopa riikides läbiviidud küsitlustele, tõi ta andmeid sellest, kui palju aega veedab üliõpilane raamatukogus ja kuivõrd on ta võimeline iseseisvalt leidma vajalikku kirjandust. 79% nende maade üliõpilaskonnast kasutab 2—3 korda nädalas ülikooli raamatukogu, neist 49% külastab ka teisi raamatukogusid, ülejäänud saavad oma õpinguis hakkama ilma raamatukogu abita. Kui tudeng lahkub raamatukogust ilma vajaliku raamatuta, siis 89,5% juhtudest oli see või mõni teine samaväärne teos siiski raamatukogus olemas, puudus vaid vilumus bibliograafiate, kataloogide ja teatmeteoste kasutamiseks.

Ungarlane J. Csúry kõneles raamatukogude osast ülikoolihariduse andmisel tänapäeval. Iga ülikooliraamatukogu on ülikooli tähtsaim osa, mis peegeldab õppeprotsessis ja teadusliku töö organiseerimises toimuvaid muutusi. Kaasaeg nõuab õpetamisel, noore teadlase ettevalmistamisel individuaalset lähenemist igale üliõpilasele, iseseisvate tööharjumuste väljaarendamist. Õppejõududele on sellise tööviisi juurutamisel olulisemaks toetuspunktiks raamatukogu. Kõige suuremaks veaks pidas J. Csúry asjaolu, et ülikoolide raamatukogude töö organiseerimisel peetakse seni rõhutatult silmas eelkõige professorite ja õppejõudude huvisid. Ei ole head koordinatsiooni loengute ja üliõpilaste iseseisva töö vahel, kiputakse alahindama head õpikut. Edaspidi on vaja kergendada õppematerjalide kättesaadavust, milles operatiivseks abiliseks kujuneb kaasaegne kopeerimistehnika. Tuleb lähendada üliõpilaste auditoorset ja laboratoorset tegevust tööga raamatukogus.

Inglased T. Waller ja J. C. Frants rõhutasid õpetamise kaasaegseid printsiipe ja meetodeid, mis põhilises tuginevad õpikule, metoodilisele materjalile, teatmeteosele.

L. Szentirmai oli uurinud üliõpilaste poolt lugemiseks võetava kirjanduse valiku kriteeriume. Anketeerimise põhjal Ungaris selgus, et kuigi lugemine on üliõpilaskonna olulisim õppetööst vaba aja sisustamise vahend, siiski tervelt 22% ei loe süstemaatiliselt, 27% loeb põhiliselt ainult ajaviiteks. 45% tudengeid eitab üldse süstemaatilise lugemise vajalikkust, lugedes vaid õpikuid eksamite eel, ilukirjandusest eelistab seiklusjutte ja armastusromaane. Üldiselt on naisüliõpilased suuremad lugejad, nende kirjanduse valiku põhimõtted on asjalikumad ja annavad tunnistust arenenumast esteetilisest maitsest.

Niisiis oli sektsiooni töö kõige otsesemas seoses raamatuaasta põhitemaatikaga. Aktuaalseimaks probleemiks tunnistati üliõpilaste bibliograafilis-raamatukogundusliku kirjaoskuse tõstmise vajadus.

L. PEEP

Kui „kartoraalid" sündisid ehk kokanaat meenutab

Pime öö piidleb lugematute septembrikuutähtede vahelt aknast tuppa.

Vaikus on tardunud jahedusse ning hommikune uni tundub iseäranis magusana. Ja neid otsatuid unenägusid, mis kuidagi lõppeda ei taha!

Midagi ragiseb kõrva ääres. Õige aeglaselt, ähmaselt ja tungivalt. Peale sügavat unesegast järelemõtlemist taipan, et tegemist on äratuskellaga.

Ohkan kurbusest, et maailm kõige oma praktilisusega nii pealetükkiv võib olla ja surun käe kellanupule.

Kell on pool kuus ja kahe koka uus päev alanud.

Hommikuti mittetõmbava pliidi all ei võta tuli vedu ka sel hommikul.

Pahane pomin täidab suitsuse köögi, kuid unised suud ei jõua palju pahandada. Liiatigi, kui on veel külm.

Pliit visiseb, kell taob ähvardavalt pooltundi ja katlas podiseb mannapuder, mis koos isekeenud õunapüreega on muutunud tunnustatud toiduks. Iseäranis siis, kui püreed taldrikule rohkem juhtub kui putru.

«Mis võib olla kaunim kui päeva algus!» tuletan meelde üldtuntud fraasi ja lähen külmast kõledasse esikusse piima järele.

Sool. Suhkur. Või.

Mehhaaniliselt raputab käsi soola, mõtted aga keerlevad juba lõunasöögi tuhandete varjukülgede ümber.

Mis saab siis, kui liha ei tooda kella kümneks, kui piim lõunaks hapuks läheb, kui poest saiavormi jaoks saia ei saa?

Ja korraga jahmatavad kaks kokka teineteist küsimusega: «Aga äkki nad ei tahagi täna saiavormi???»

— — — — — —

Pole olemas suuremat rõõmu, kui see, mis valdab äratajat, kui ta «inglihäälel» läbi hommikuse vaikuse hõisata võib, et kell on juba veerand kaheksa, et mingit vihma kuskil ei saja ja et pole olemas ühtki pilve, mis ähvardaks.

— — — — —

Aga pilved tulevad siiski.

Keskpäeval tibutab ebamäärast vihma ja tuul on nii õelaks läinud, et iga õige filoloog lausuks selle peale: «Näutu lugu» ning hakkaks «Uula kartoraali» esimest salmi ümisema:

«Pilvi rebides vihistab tuul,
fillid on väljas veel sügisekuul . . .»

Traktoristid, kes vagusid lahti ajavad, on inimesed, kokad on ka inimesed (NB!), aga vihmaga kartuleid noppiv üliõpilane on üliinimene.

Kell näitab lõunatundi ja haletsemiseks polegi enam aega. Kiireks läheb.

Iga mürin paneb võpatama ja hirmuga oodatakse halli veoauto saabumist, millelt mõne minuti pärast massiline näljakisa «Süüa, süüa!» kostma hakkab.

Edasi läheb juba nii nagu kõik lõunatunnid.

Keegi nõuab tungival häälel lõuna andmist pool tundi varem, et siis saaks pärast sööki veel mõnda aega «pikkus» olla.

Selle peale röögitakse midagi vastuseks, ja et uusi nõuandeid vähem tuleks, öeldakse, et ega ise supipotti porgandiks hüpata ei saa ja supp keeb just niikaua kui tarvis.

Meesterahvad peavad köögiga teatavat distantsi, sest mine tea, surutakse veel solgiämber pihku ja trepil, kus iga astme vahe on erinev hulk sentimeetreid, võib jalg kergesti vääratada.

Ukse taha koguneb söögihuvilist rahvast, et kärsitute hüüetega juba niigi sebivaid ja higist leemendavaid kokki virgutada.

Nad tulevad ja kahe inimese neljatunniline looming hävitatakse kümne minutiga.

Lusika ja kausi intensiivsel kokkupuutel tekib teatav muusika. Folkmuusikat see ei meenuta, aga mingit muusikat, mis koka kõrvale ühteist tähendab, küll.

Ja see teeb hinge õõnsaks. Nii õõnsaks, et õhtusöök üpriski vaimuvaene tõotab tulla.

Keegi nõuab magussöögile lisa ja see soov rahuldatakse. Aga on olemas ka soove, mida ei rahuldata. Eriti need, mis puutuvad sibulakastme sibulatesse, kartulisalatisse paratamatult kuuluvatesse kartulitesse, porganditesse, hernestesse . . .

Kokad on silm silma vastu koristamata laua ja õhtuse menüüga.

— — — — —

Kell kuus on nad tagasi, et kokanaati ehmatada ja tervet seeriat küsimusi nende kuumusest õhetavatesse nägudesse paisata.

«Kokanaat, mis kell süüa saab?»

«Kokanaat, kas me võime õhtul köögis lõnga kerida?»

«Kuulge, laske mind sisse, ma pean teiega rääkima!» jne. jne.

T. Roostna foto

Kui õunakook panniga laua alla on lükatud ja paber näiliselt hooletult peale visatud, lastakse hädaline sisse.

Köögis on lämmatav.

Aknast ja uksest voogav õhuvool lennutab vabanenud juuksesalku.

Päev kaob õhtusse.

Põllult leitud väikesed hiired on end sisse seadnud esmaabikarpi ja lasevad praegu hea maitsta rasvasel lehmapiimal. Otsatu õrnus kahe kaitsetu olendi vastu on haaranud naisfiloloogide südameid!

Elevus ukse taga suureneb. Naer matab praadivate seente särina ja esikusolijaid manitsetakse, et nad supikaussi ümber ei ajaks, et nad piimanõu kohal sokke ei klopiks jne.

Seenesoust sibulatega kaob pikemata individuaalkaussidesse.

«Kes söönud on, see ära ei jookse, kausid sööge puhtaks, sest midagi antakse veel!»

«Mida antakse?»

«Kas juurde ka saab?»

«Mitu tükki antakse?»

Rõõmuhüüetest saadetuna kanname õunakoogi lauale.

Üldine vaikus. Üldine rahulolu, mille katkestab nõudlik, kuid delikaatne küsimus: «Kas mõni appi lauda koristama ka jääb?»

Kõik on kuidagi vaiksed ja väiksed, kuni mõni poolvabatahtlik oma «minaga» üldsuse hirmu hajutab.

— — — — —

Kell on pool üheksa.

Kudumisorganisatsioon, mille nimetus on midagi «Uku» ja «Kuku» vahepealset, klõbistab üksteise võidu vardaid.

Eestoas on kaks tumma pilku malelauale suunatud.

Õunasüdamed vihisevad risti-rästi üle toa.

Kultuurne ja aktiivne puhkus, millele «Don Quijote» lugejad positiivseid punkte juurde annavad.

— — — — —

Suur kollane kuu vahib aknasse.

Menüüvihiku kohal, kus toidusortiment arvepidamisega vaheldub, on kaks nõutut pead kummargil.

Homne lõuna on kirjas. Aga ülehomme? Ning üleülehomme?

Mida poest tuua? Kas kolmest leivast piisab või ei?

Ja hakkliha, kas seda jääb ikka üle?

Missugused piinavad küsimused!

«Tilgastanud piimast suppi ei saa, isegi mitte seda saapamäärde maitsega suppi . . .» vilksatab läbi pea juba asemel olles.

Kokad on inimesed. Mõni peab neid suurepärasteks, mõni jõledateks tüüpideks, kes vahetpidamata pahandavad ja kui aega üle jääb, annavad süüa.

Salatikartulid ootavad esikus homset päeva ning kisellipott levitab tihedat auru.

Aken naksub tuules ja sügis laotab hallasalli peatselt lagenevate põldude üle.

LIVIA VIITOL eesti fil. II

Rebaste ball

Igaühel sõna öelda. Vasakult: Sulev Kannike, Tiiu Kuld, Enn Talp, Ulvi Voolaid, Juta Hook.

R. Velskeri foto

15. oktoober 1632. Esmakordselt avab uksed kõrgem kool Tartus — Academia Gustaviana.

Kolmsada nelikümmend aastat hiljem — «rebane 72» seisab «Vanemuise» hämaras kontserdisaalis värviliste prožektorite valguses, oodates esimese tõelise «rebaste balli» avatakti.

«Gaudeamuse» pidulikud helid. Algab!

«Rebased» tunnevad end veidi aralt nende südamlike ja heatahtlike sõnade ees, mis kutsuvad tagasi «Sõja ja rahu» aegadesse, Nataša esimesele ballile . . .

Kiiduavalduste saatel võetakse vastu Toivo Kuldsepa, Laur Karu ning Jaan Reimandi tervitussõnad ja juba kõlabki «Fixilt» kutse avavalsile.

Üksmeelne aplaus saadab «Kukerpillide» särtsakat esinemist, Toivo Tasa ja Nikolai Laanetu laule ning nalju, võimlejate hoogsat kava. Vahelduseks räägib professor Hans Trass ka tõsisematel teemadel, harutades lahti vahekorda üliõpilane-õppejõud, räägib muusikast, et inimene vajab balle ja lõbutsemist täpselt samuti, nagu ta ei saa läbi ilma raamatute ja pingelise tööta.

Ball on täies hoos.

All-linnas aga raputab oktoobrituul puudelt viimaseid kirevaid lehti, mis tasase krabinaga kõnniteele kukuvad. Sügis. «Vanemuises» surub õnnelik «rebane» näo vastu aknaklaasi, et pimedasse öösse vaadates oma seisuse üle veel kord järele mõelda.

Mida siis arvab tänavune esimese kursuse tudeng ülikoolielust ja missugused olid tema enda ettekujutused kevadel?

EHA SILLASTE (geograafia ped.): «Ülikool on enam-vähem selline, nagu teda ette kujutasin. Meeldib tore suhtumine õppejõudude poolt. Koolis öeldi ikka, et õpetaja lõpetab tunni, kuigi kell oli juba ammu helisenud. Siin vabandavad isegi professorid, kui sind natuke kauem kinni peavad.»

ENN TALP (Õigusteaduskond): «Keskkool on tuupimine, ülikool õpetab tahes-tahtmata mõtlema.»

ULVI VOOLAID (pediaatria): «Ülikooli kujutasin ette millegi erilisena. Siin aga selgus, et õppimine on ikka õppimine, olgu kool «kesk» või «üli». Vahel, kui raskeks läheb, lohutan end mõttega, et saavad teised hakkama, saan mina ka. Mõned ütlevad, et miks ma siis raske ala valisin, õppida tuleb ju seitse aastat, aga mul on just hea meel, et saab nii kaua ülikoolis käia.»

Kas olete tunda saanud nn. «rebaste» diskrimineerimist, eriti ühiselamus, kus võib ühte tuppa satduda staažikate kolleegidega?

EHA SILLASTE: «Isegi tore, et osa toakaaslasi on vanematelt kursustelt, teisiti ei tahakski. Saame omavahel väga hästi läbi, ei tunnegi, et oled «rebane».»

TIIU KULD (raviosakond): «Elan Kukulinnas, seal on kõik «rebased». Tänu igapäevastele bussisõitudele Kukulinn—ülikool ja vastupidi on välja kujunenud omapärane Kukulinna kollektiiv. Kui Leningradi maantee uutest mugavustega ühiselamutest mööda sõidame, pöörame üksmeelselt pea kõrvale.

ENN TALP: «Ka «rebase»-seisuse üle võib uhkust tunda.»

Kõik need «rebased», kel selle õhtu jooksul õnnestus «sabast» kinni võtta, tunnistasid ühel meelel balli igati kordaläinuks, Tartu toredaks ja armsaks linnaks, tudengielu vaheldusrikkaks ja huvitavaks ning vastse «rebasetekli» momendi suurimaks südamesooviks. Hoiame siis kõigile «rebastele» pöialt, et neilgi õnnestuks . . .

lõikuda tuulistesse talvetaevastesse

läbi värvide, läbi valguse jääterava,

lõikuda akendesse, raamide ristpuisse,

väsinud võradesse, lindude varvastesse

viirpuu okkana, pingul traadina, teemantterana,

lõikuda armastusse!

EPP TONKA
LIVIA VIITOL

ALMA MATER

Igasugused uurimused ja ankeedid on näidanud, et tudeng armastab teatris käia (eks see ole ka muidu teada) ja küllap siis peaks huvi pakkuma seegi, kus ning kuidas sünnib näitleja.

Ja nii ma siis olingi ühel ilusal päeval Tallinnas Toompeal Toomkooli tänava majas number neli sooviga selle maja rahvast silmast silma näha ning veidi lähemalt tundma õppida. Aga võta näpust! Sest küllap on septembrikuu see kõige parem remondiaeg ja kateedri inimesed olid kogunisti mööda linna laiali. Juhuslikult leidus kolmandal kursusel kolm noormeest, kes arvasid, et kui nemad ja nende tunnid mind nii väga huvitavad, siis võin pärastlõunal filosoofia loengule tulla. Paraku siiski loobusin, sest tundsin rohkem huvi eriala kui filosoofia vastu. Et aga erialatunnid olid teistel päevadel, siis pidin leppima sellega, mida kuulsin teadjatelt inimestelt.

Kokku on neid 38 hinge — I ja III kursus. Esimesel 25, ülejäänud kolmandal. Väljalangevus on suhteliselt suur, seda eriti II kursusel. Raskusi teeb eriala. Kolmandale kursusele jõudnud on potentsiaalsed diplomisaajad. Täiendust näitlejateperele võetakse üle aasta. Tänavu käis rohkem kui 100 inimest eelkatsel oma võimeid proovimas, kuid tungile vaatamata oli suve lõpul järelkonkurss. Pole ju naljaasi väheste näitlejakogemustega noorel end nõudliku komisjoni ees avada ja kui tarvis, isegi kapsast või muna mängida.

Üht-teist lavakunsti-kateedrist

Tööd on tehtud 1957. aastast peale. Voldemar Panso, Lea Tormis, Maimu Valter, Helmi Tohvelmann on need, kes olid kateedri sünni juures ja jagavad praegustelegi tudengitele oma õpetusi. Hiljem on pedagoogide perre juurde tulnud Enn Loo (akrobaatika), Karl Ader (lavakõne ja emakeel), Viive Ernesaks (muusika), Grigori Kromonov (eriala), Olev Piirsalu (vehklemine) jt. Pärast lõpetamist on kateedris tööd jätkanud Mikk Mikiver, Rudolf Allabert ja Raivo Trass.

Õppetöö toimub nagu igas kõrgemas koolis: üldained, eriala. Ainult kehalise kasvatuse asemel on tants. Ja erialatunnid on harjutussaalides, laval. Võib öelda, et peaaegu kõige raskemad on algusnädalad, kui pead Voldemar Panso terava silma ja terve kursuse ees välja tooma oma seesmise mina ning võimed.

Viis lendu on tulnud kateedrist täienduseks vabariigi teatritesse. 19 noorele näitlejale aplodeeris publik sel aastal diplomietendusel (A. Kivi — V. Panso «Täna mängime «Seitset Venda»» ja H. Raudsepa «Mikumärdi»). Helle Pihlak, Tõnis Rätsep, Juhan Viiding, Kersti Kreisman, Rein Kotkas, Igor Kurve, Martin Veinmann läksid Draamateatrisse; Katrin Kumpan «Estoniasse»; Jaak Tamleht, Tõnu Saar, Ivo Eensalu, Paul Laasik, Siim Rulli, Vello Janson Noorsooteatrisse; Toivo Arnover, Helgi Annast Rakvere teatrisse; Raul Tammet «Tallinfilmi»; Koit Randus ja Peeter Tooma Eesti Televisiooni — selline on viimase lennu bilanss. Tõnis Rätsep ja Juhan Viiding koos varem lõpetanud Lembit Ulfsakiga on endale nime teinud «Amor triona».

Kõige noorematest veel niipalju, et 25 I kursuse noormehe ja neiu hulgas tudeerivad tootsieast välja kasvanud Aare Laanemets (nähtud «Kevades» ja «Aarete saares») ja Jüri Krjukov (peaosa filmis «Reisija «Ekvaatorilt»»), nii et ka nende seas on meil tuttavaid.

Palju erinevaid mängumaneere, eeskujusid, kuid kõigil üks eesmärk — saada heaks näitlejaks. Selline on lavakunstikateedri noorus täna.

HELI UUKKIVI

Õigusteaduskonna ÜTÜ-s

4. oktoobril 1972. a. toimus Õigusteaduskonna ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolek. Töö aruandeperioodil tunnistati rahuldavaks. Valiti uus ÜTÜ nõukogu: Arno Allman (IV k.), Mare Nurk (IV k.), Toivo Voit (IV k.), Kalle Liiv (III k.), Igor Gräzin (III k.), Rünno Roosmaa (II k.), Inge Animäe (I k.).

Nõukogu esimeheks valiti Kalle Liiv (III k.), esimehe asetäitjaks Arno Allman (IV k.). ÜTÜ tööd juhendav õppejõud on dots. kt. H. Schneider.

Venia legendi

Kolmapäeval, 1. novembril 1972 algusega kell 16.15 esineb keemiahoone 430. auditooriumis avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ orgaanilise keemia kateedri dots. kt. Agu-Tõnis TALVIK teemal «Relaksatsioonmeetodite kasutamine keemilises kineetikas».

*

Kolmapäeval, 1. novembril 1972 algusega kell 17.30 esineb keemiahoone 430. auditooriumis avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ orgaanilise keemia kateedri dots. kt. Heiki TIMOTHEUS teemal «Orgaanilise sünteesi meetodite klassifikatsioonist».

Ingvar Luhaäär

Tänu, lambipuhastaja!

Ühe poisi sügis Elvas 1965

(Algus «TRÜ» nr. 26)

Saalinurgast hakkab sagiv punt justkui alles hoogu võttes ja susisedes ettepoole liikuma. Väljapoole hüütakse: «Elagu esimees! Elagu esimehe suur idee!» sissepoole aga kärsitul sosinal: «Noh, kõik! Lärmake tugevasti! Mis te kardate! Elugu!»

Ivo astub paar sammu eemale ja põrnitseb oma rühma valjul pilgul: «Meie hulgas on revisionist!»

«Meie hulgas on revisionist ...» kordab jahmatusekaja.

«Üles otsida revisionist!»

«Üles otsida! Üles otsida!» Keegi takerdub mitmete käte vahel, talutatakse esile ja kantakse ukse taha.

«Välja revisionist!»

«Välja! Välja! Elagu esimees!»

«Meie hulgas on feodaal!»

«Meie hulgas on feodaal ...»

«Üles otsida feodaal!»

Vilksatab plakat — kollane hõreda habemetutiga nägu, all kiri FEODAAL. Hetkeks kaob silt rüsinasse, tõuseb siis jälle ja jääb Ilmari rinnale rippuma.

«Välja feodaal!»

On oktoobrikuu külm ja sombune õhtu. Sellise ilmaga pole selgust ka eneses.

Kas tõesti on vaid üksikuile omane tegutseda ideede nimel? — mõtleb Ilmar. Nii, et ei hoolita mingeist ebamugavustest.

Kuid samas lükkab Vello lahti akna mõlemad pooled. Tuli on toas juba kustutatud. Puhub jäine tuul.

«Kes akna kinni paneb, teeb konjaki!» kuulutab Vello.

«Konjaki!» nõustuvad kõik.

Akna all magab Arnold, siis Ivo, seejärel tuleb Tiidu voodi, mis on küll tühi. Tiit on jäänud nüüdki, pärast esimesi pidulikke päevi, riietuses edasi mustvalge juurde. Aina sagedamini ööbib ta kusagil Tartus.

«Arnold, kui külm on, ma panen sulle lauad peale,» pakub Vello. Ivo voodi all on virn kollaseks lakitud riiulilaudu.

«Ei taha!»

«Aga võib-olla on külm?»

«Eks sa pane... kella nelja ajal.»

«Tahad, jah?»

«Mitte praegu!»

«Praegu hakkas palav?»

«Palav jah.»

Natukese aja pärast ajab Arnold end aeglaselt üles.

«Hakkad laudu võtma või?»

Arnold ei näi kavatsevat aknapooli kinni lükata, nagu vahest kõik salamisi lootnud on. Ta kobab toolilt treeningpüksid ja pluusi, uurib neid väljast paistva tule valgel. Miski nende juures pole nagu meeltmööda. Arnold lausub oma tõredal viisil «korat». Ajab siis pluusi selga ja heidab uuesti voodisse.

Tekiserva kõrvuni tõmmates jääb üks ja teine juba magama, ninaots külm ja seal, kus õhuke tekk tihedalt liibub, läbi unegi tunda ebameeldivad jäised laigud. Mõnigi läbi toa rühkija mühatab imestunult, tundes külma tuult vastu lahvatavat. Üks neist, kes laua vastu põrkub, jääb seisatama, astub akna juurde, lükkab aknapooled kinni. Päästja? Äraandja? Keegi ei tee väljagi. Kõik «magavad». Aknasulgeja läheb oma teed.

Nagu ikka rongi saabumise järel, siseneb suur rahvaparv vaksalihoonesse ja eraldub sellest siis linnapoolses küljes, suundudes tänavatäielt Toome poole.

Juba paistavad Inglisilla alt Emajõe oru loendamatud linnatuled.

Kui jõuad Tartu kella seitsmese rongiga, on siin, muusikakooli kohal kõik vaikne, oled aga sisse maganud ja vaevu ehk kaheksasele jõudnud, võtavad sind vastu kõlavad trompetihelid.

Nii laskuvad Ilmar ja Ivo Toomelt trompetihelide saatel.

«Loengule ei jõua. Parem viin su komiteesse, teen tuttavaks. Leiame sullegi ülesande.»

«Ma lähen loengule. Teise tundi jõuab. Vana-Kreeka. Ei tahaks puududa.»

«No siis pärast. Tuled ise?»

«Ei. Ma ei kahtle, et see on huvitav töö ja vajalik.» — Hetkeks kujutleb Ilmar end esinemas ettekandega nagu need isiksuseuurijad Käärikul. Võib-olla paari aasta pärast... «Aga see pole päriselt minu jaoks.»

«Sa ütled: pole sinu jaoks,» Ivo mõõtis Ilmarit hindava pilguga. «Aga mis siis on sinu jaoks?»

Ootamatusest jääb Ilmar seisatama. See oli just see kõige täbaram küsimus. Viimasel ajal on ta aina enam ja enam mõelnud selle üle. Eriti kui näed, et ümberringi on kõik juba end milleski leidnud, kas või siis nagu Vello, kes igal pool ja alati tunneb end nagu kala vees.

«Sa ära nõua nõnda küret vastust,» manab Ilmar näole virilavõitu naeratuse.

«Ja mida sa siis teed?» võidutses Ivo.

«Lähen loengule.»

Teiselt teelt, «Tšaika» ja «Estonia» vahelt sõidab õhtupooliti välja ka ekspress «Nohu». Aknad nõetäpilised, vaguneis pruuni värvi rohmakad pingid. Rebased püüavad vahel «Nohu» peale jõuda, sest see sõidab Elva 27 minutiga.

Ilmar seisab söelõhnalises vaguniesikus, saadab pilguga möödalibisevat maastikku.

Hommikul keemiahoone trepist tõustes oli ta näinud eriskummalist pilti: Ivo, alati nii rapsakas ja hakkaja, võitlushimuliste tüdrukute poolt nurka surutud. «Meie sulle küll soovitust ei anna, kõik hääletame vastu! Mis parteisseastuja sina praegu oled!»

Ah selles on siis asi... Ivo oli rääkinud küll, et kavatseb... Mõned ju astuvad esimestelt kursustelt, aga need on vanemad, sõjaväest tulnud poisid.

«Haa, tere Ilmar! Näed, siin on omad omade vastu. Veider, miks igaüht, kes midagi ära tahab teha, hakatakse karjeristiks pidama...»

Vello on juba varasema rongiga Elvasse sõitnud. Nüüd tuustib ta toas ringi mingi masinkirjalehtede pakiga: «See ei meeldi mulle! Ma tahan teada, kes mu tagaselja intrivanemaks määras! Ja sihukese kirja saatis! Mis ei meeldi mulle! Siin on öeldud: «Kindlustada ühiselamus öörahu kell 23.00—7.00. Tahan näha, kes end esmaspäeval veel poole seitsmese rongi ajaks üles ajama hakkab! Käsin magada kella seitsmeni!»

Kõik vennad teevad neid põgusaid toimetusi, mis tavaks laupäevaõhtuse väljamineku eel. Kes triigib, kes ajab juba valget särki selga ja kohendab lipsusõlme. Ka Vellol on kiire, lõpuks saab ta vaid hõigata: «Nali number kaks! Nali number neli!»

Arnold võtab öökapilt lehepaki, uurib seda tükk aega ja poetab siis sekka: «Nali number seitseteist.» Nii suure numbriga nalja ei kujuta keegi hästi ette. Kohe on ka Vello ise jaol.

«Loe, loe!» ärgitatakse teda mitmelt poolt.

«See ei meeldi mulle! Nii halvad mehed olete siin kõik! Selles punktis on öeldud, et kahe nädala pärast pean mina esitama aruande, kuidas on meil lood isetegevuse ja seinalehtedega.»

Ivo on ebaharilikult morn ja vaikne. Küllap hommikune sõnelus keemiahoones pani mõtlema.

Tagumisest toast tuleb märkimisväärselt lehitsev poiss ja hõikab juba ukselt: «Pühapäeval kõik orienteerume!»

Vello jääb imestunult talle otsa vaatama: «Tohoh, siin majas on peale minu teisigi asjamehi! Kas sulle ka niisugune pakk pabereid saadeti?»

(Järgneb)

Katsushika Hokusai ja tema graviüürid

(Lühiülevaade kuulsa kunstniku elust ja loomingust)

Rääkides või mõeldes Jaapanist tekib meil paratamatult omalaadne kaksikkujutis. Ühelt poolt on meil tegemist iidse ja traditsiooniderohke Kaug-Ida tsivilisatsiooniga, teiselt poolt tänapäeva kõrgelt arenenud industriaalühiskonnaga.

Kohati tekkiv mulje, nagu oleksid need poolused vastandlikud ja välistaksid teineteist, on aga petlik. See, mis toimub tänapäeva Jaapanis, ei ole varasema arengu häire või kahekümnenda sajandi paradoks, vaid resultaat, milleni jõudis Jaapan möödunud sajandi keskpaigas toimunud murranguliste sündmuste teel. Need olid sündmused, mis lahendasid feodaalse Jaapani probleemid ja panid aluse praegusele Jaapanile. Tingimused selleks murranguks kujunesid aga sajandi esimesel poolel, millal tegutses ka viimane Jaapani vana aja ja esimene uue aja kunstnik Katsushika Hokusai.

Sündinud 1760. aastal Jedo (Tokio) lähedal Katsushika rajoonis, asus ta juba õige varakult tegelema kunstiga. 13-aastasena sai ta Nakayama Tetsusonu töökojas esimesed õppetunnid puugravüüride loomises ja sellest ajast alates jääbki see tehnika tema loomingus domineerima. Hokusai järgmine õpetaja oli kuulus Ukiyo-e koolkonna meister Katsukawa Shunsho, kelle stuudiosse ta astus 18-aastaselt. Shunsho käe all lõi ta ka oma esimesed gravüürid, millel kujutas näitlejaid (1779).

Et Hokusai oli aga iseloomult ekstsentrik ja et kahe suure inimese vahel tüli kerge tulema on, siis viisid parandamatud lahkhelid noormehe Shunsho majast eemale. Muuhulgas oli ta seepeale sunnitud vahetama ka nime, sest Katsukawa Shunsho juures viibitud ajajärgul kandis ta nime Katsukawa Shunro. Vahemärkusena olgu öeldud, et kokku kandis Hokusai elu jooksul üle 30 nime ja elas umbes 90 majas. Elukohta vahetas ta peamiselt kahel põhjusel — siis, kui see oli juba liiga räpane, et seda koristada, ja siis, kui peremees ei andnud enam võlgu.

Shunsho juurest lahkudes algasid Hokusai pingelised iseseisvate õpingute ja rännakute aastad. Kuni 1810. aastani jäävad tema loomingu põhivormiks surimonod — õnnitlus- ja kutsekaardid —, millede loomisel ta saavutas suurepäraseid tulemusi. Paralleelselt sellega hakkavad ilmuma tema temaatilised gravüüride seeriad. Neist esimene on 1804. aastal loodud «53 Tokaido jaama». Kujutatud on siin Tokio ja Kioto vahelise maantee mitmesuguseid vaateid.

Tähtsaks momendiks Hokusai loomingus oli tema 1812. aasta reis Nagoyasse, mille ta võttis ette koos oma õpilastega. Teel tegi Hokusai üle 300 visandi ja joonise. Õpilaste palvel, kes neid näha palusid ja neist vaimustusse sattusid, otsustas Hokusai koostada neist gravüüride ja jooniste kogumiku. Nii pandi alus 15-köitelisele kogumikule «Manga», mille esimene köide ilmus 1814. aastal üheaegselt Tokios ja Nagoyas.

«Manga» illustratiivne osa koosneb peamiselt joonistest. Siin on maastikke, inimesi, portreid jne. Peale selle võtsid kogumiku koostamisest osa paljud kaasaja kuulsad poeedid ja prosaistid. Osa teksti kirjutas Hokusai ka ise. «Manga» ilmumine kestis 1814. kuni 1875. aastani ja erilist tähelepanu väärivad siin Hokusai poolt loodud maastikud.

Kui keskaegne Jaapani maal väljendas kunstnike püüdu anda edasi ideaalset maastikku selle kõige üldisemates omadustes, siis Hokusai rebib end sellest traditsioonist lahti ja asub kujutama reaalseid, Jaapanis eksisteerivaid maastikke. Põhjust ja tõuget võime siin otsida nii tema paljudest reisidest kui ka sellest, et pikka aega piirdus maastikumaal jaapanlastele vaid Hiina originaalide kopeerimisega ja alles Jaapani maalikunsti suurkuju Sesshu (1450—1506), viibides pikka aega Hiinas ning õppides tundma peisaažmaali tehnikat ja printsiipe, tõi vastavad traditsioonid Jaapanisse. Siitpeale saigi alguse ideaalse maastiku kujutamine. Oma mõju maastiku kujutamisele ideaalsena on ilmselt avaldanud ka jaapanlaste religioossed seisukohad. Nii on šintoistliku (jaapanlaste rahvuslik usund) mütoloogia kohaselt kõik esemed — puud, mäed, jõed jne. asustatud vaimude — kami'dega. Kamid on võimelised segama end inimeste asjadesse ja seetõttu on parem neid mitte puutuda ja nendega hästi läbi saada. Seevastu zenbudism, mis on Jaapani kunstile väga sügavat mõju avaldanud, pateb küll rõhu looduslike objektide tunnetamisele, kuid ei konkretiseeri objekti ja seetõttu pole tähtis, kas maalitu on reaalne või ideaalne.

«Mangast» alates kohtame maastikku enamikul Hokusai gravüüridest. Alates 1823. aastast ilmuvad peaaegu paralleelselt ka tema sügavast loodusetunnetusest läbi imbunud seeriad «36 Fudji vaadet» (1823—1829), «Reis mööda maa koski» (1827—1831), «Kuulsate sildade vaated» (1827—1830) ja «Hiina ja Jaapani poeedid» (1830).

Need on pildid, mis on lendlevad oma õhulisuses ja sügavad oma tõsiduses ning neid võib täie õigusega iseloomustada kuulsa Jaapani poeedi Basyo sõnadega maalist:

«Maal peab olema läbipaistev ja kerge nagu väike jõeke puhta liivapõhjaga.»

Hokusai 20. aastate teisel poolel ja 30. aastate algul loodud seeriamist, teiselt poolt on meil kesk maastikke tegemist inimeste ja nende toimingutega. Kui Ukiyo-e varasemate meistrite, nagu Harunobu, Utamaro ja teiste puhul leidsid kujutamist lihtsalt inimesed ja nende tegevus, siis Hokusai juures ühinevad medali kaks poolt — maastik ja inimene, ning kohati on isegi raske öelda, kumb neist domineerib.

Vaadates tema gravüüre meenuvad tahtmatult jaapanlaste sellised looduse nautimise ja austamise tavad nagu sügisese kuu, esimese lume ja kevadiste ploomiõite perekondlik imetlemine, aga samuti ka loodusest võrsunud ja kunstiliikideks kasvanud ikebanade ja iluaedade loomise traditsioon.

XVIII sajandi 40. aastail hakati Ukiyo-e koolkonnas viljelema värvilist puugravüüri. Esialgu kahekolmevärviline, saavutas see tehnika Hokusai päeviks oma haripunkti ja nii pakub «Katsushika talupoeg», nagu ta end ise nimetas, meile süžeelis-kompositsioonilise meisterlikkuse kõrval ka suurepäraseid värvigammasid. Tuhande varjundiga vesi, irreaalsed mäed, õitsva kirsi aromaatsed toonid — kõik see ja tuhat teist detaili, mille sügavust ja hingestatust rõhutavad värvid, on avatud vaatajale. Graviüüridest õhkuva tõsimeelse kerguse saavutamiseks on kunstnik meisterlikult ära kasutanud kaht juba sajandeid Hiina ja Jaapani maalis kultiveerimist ja täiustamist leidnud printsiipi — õhu kujutamist ja joone kergust. Euroopas alles impressionistidest alates pildi osana käsitletud õhk on Hokusai värvitaotluse üks osa. Raske ja veepritsmeist küllastunud tormise mere ääres, kaugusi hajutav õhtustes mägedes, päikesest soe kuumal keskpäeval — kõikjal on tal oma varjund, mille läbi ta kujundab kogu pildi meeleolu. Kohati tundub, nagu oleks õhk see, mis muudab kergemaks ka joone looked. Peame siinkohal siiski meenutama, et Kaug-Idas on joonel olnud kahekordne tähendus ja ta on üheaegselt kujundi piiraja ja iseseisev esteetilise naudingu objekt. Viimasest funktsioonist on kasvanud välja nii Hiinas kui Jaapanis suure populaarsuse võitnud kalligraafia, mis oli omakorda komponendiks Jaapani maali omapäraseimale vormile — haigale.

Hokusai parim raamat, «100 Fudji vaadet», ilmus mõned aastad enne tema surma. Nagu seeria «36 Fudji vaadet» puhul, nii on ka siin see maailmakuulus vulkaan kord vaevumärgatav tipp horisondil, kord ülivõimas hiiglane kesk kompositsiooni. Ning kõikjal sagivad ta ümber inimesed. Nad rändavad, kauplevad, püüavad kalu, saevad puid. Ja pikapeale taipad, et need on tõepoolest vaated Fudjist, igavesest mäest, ja et inimesed on vaid osake maailma suurusest.

75-aastaselt kirjutas kunstnik: «Kord Hokusai, täna vana mees, hull joonistamise järele.»

Tema viljakas pärand on nende sõnade kinnituseks. Luua üle 30 tuhande joonise, gravüüri ja maali, illustreerida 50 raamatut, tegelda kalligraafia, poeesia ja proosaga — see on jõukohane vaid oma ala andekale meistrile ja suurele isiksusele.

M. HELME

Katsushika Hokusai. Suva järv Shinano provintsis (seeriast 36 Fudji vaadet).

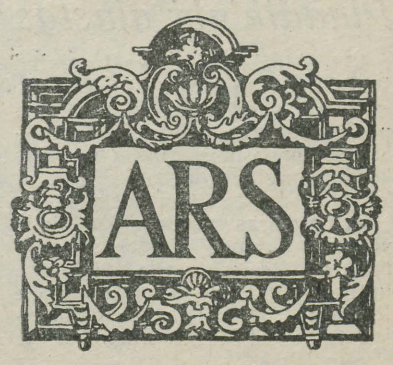

Türgi saun

(SUVISTELT RADADELT)

Kes Budapesti satub, käib ära ka türgi saunas. Üks pašadest olevat lasknud selle ehitada mõned sajandid tagasi otse Gellerti mäe külje alla silmitsi Doonauga. Mäest imbuv vesi toidab sauna ja ravib ka kümblejaid oma rohkete mineraalidega.

See oli ühel laupäeval augustikuu algul, mil astusime meiegi, 5 EÜE Debreceni rühma poissi, palju kuuldud türgi sauna uksest sisse. Lootsime eest leida turbanis teenri, aga (o tempora, o mores!) meid tervitas hoopis üks kena näitsik. Szervusztok! Lunastasime 5 forinti (ca 30 kop.) eest piletid ja varjusime raskete sametiste eesriiete taha. Siin tundus juba türgilikum olevat. Keegi käbe vanamees valges juhatas meid riietuskabiinidesse (igaühele eraldi!) ja jagas kätte lapid, millel oli üks aas ja kummaski nurgas paelad. Muidugi oli see meie jaoks midagi müstilist. Kahtlesime, kas pükse tohibki üldse maha võtta, aga pärast minutilist žestide vahetamist saunamehega saime sellega siiski hakkama. Nüüd jätkus tumm kõnelus: vanamees näitab kord lapile, kord meie niudevöö suunas. Saime kohe aru, et lapiga tuleb varjata seda, mida daamide kuuldes nimetada ei sobi. Aga kuidas sa sihukest lappi seod? Sättisime teda nii- ja naamoodi, lõpuks riputasime kõhule kui viigipuulehe ning marssisime lavaruumidesse. Enne seda aga pidime end duši all puhtaks küürima. Lavaruume oli kolm. Esimeses oli 42°, teises 65° ja kolmandas 72° kuumust. Tahtsime esimesed kaks kohe vahele jätta, aga üks kohalik manitses meid siiski targu leiliga harjutama. Hoiatas veel südamerabanduse eest, nagu me tema viletsast saksa keelest aru saime. Püüdsime talle vastu seletada, et 72° on meil üsna tavaline lavakuumus ja et oleme Eestist, kus soome saun au sisse tõstetud, mispeale puhkes terve mõttevahetus sugulus- ja rahvussuhetest. Laval sai siiski ära istutud: pühalikus rätsepaistes, käed vaheliti rinnal ja türgi meloodiaid ümisedes. Küllastunud kuivast leilist, siirdusime veel ühte ruumi, mis paraku rohkem aurukatelt kui leiliruumi meenutas. Argooväljend «aura ära!» võis siin tõepoolest teoks saada. Seepärast hakkas meil äkitselt kiire. Lõpuks olime jõudnud peasaali, mis oma põhikujult oli nelinurkne. Keskel asus üks suur bassein läbipaistva roheka veega, kust sillerdas vastu laes asuvate mitmevärviliste lambikeste kuma. Igas seinas oli paar-kolm nišši, kust immitses samuti valgust, nii et kogu ruum oli õdusalt hämar. Ka kõikides nurkades olid basseinid ja igas neist erineva temperatuuriga vesi. Alustasime oma ringkäiku kõige kuumemast — 45-kraadisest. Veidi end selles hautanud, siirdusime järgmisse, jahedamasse, kuni lõpuks üsna kodumaisesse sukeldusime — 18°. Puristasime vees kui hülged, põhjustades teiste saunaliste seas elevust. Küllap nad nägid meis talisuplejaid, nagu meie neis lihakeetjaid. Sellises vastastikuse arusaamise õhkkonnas möödus veel üks pooltund. Ühtaegu saime teada nii mõndagi üllatavat: emakeelne sõna «saun» olevat ka ungarlastel olemas, aga seal tähendab ta ainult soome tüüpi sauna või seda, et kui mõni Türgi kõrgetest aukandjatest Budas olevat viibinud, polevat ta siin saunas mitte ainult tunnikese veetnud, vaid ikka kohe mitmed päevad, siin olevat ta ka oma söömapidusid pidanud ja haaremi võlusid nautinud. Kas see jutt ka tõele vastas, ei hakanud me kusagilt kontrollima.

Ühest ruumist astusid välja iseäranis rahuldunud ilmega mehed. Saatsime ühe oma kaaslastest asja uurima ja selgus, et tegemist oli massaažiruumiga, Ega's kedagi, heitsime end vastavatele laudadele pikali, mis kangesti operatsioonilaudu meenutasid ja siis läks lahti...

Keegi lihaseline kodanik astus ligi, kattis mu seebikorraga ja kui ta mulle oma kämblad ribide alla vajutas, siis tundsin, nagu oleks tükk liha kohe küljest läinud. Siis ta pitsitas ja mudis mind veel siitsealt kandist, aga ei ma tundnud enam midagi. Kui sealt laualt ükskord tulema sain, maksin oma 4 forinti ja tänasin saatust, et eluvaim veel sisse jäi.

Aga pärast läks olemine õige heaks, nii et poleks keeldunud veel ühest massaažikuurist. Masseerimisruumile järgnes päris tavaline duširuum, kus võisime end veel kord pesta. Teinud seda, astusime kuivatusruumi, kus meie «viigipuulehed» ära korjati ja valged linad õlgadele heideti. Siis järgnes veel üks ruum, milles kümmekond tekkidega kaetud koikut asetses. Nendel lebades mälusime mõnuga oma äsjaseid muljeid, kuni meie kõrval mitu teist saunalist norskama hakkasid.

Kes Budapesti satub, käigu ära ka türgi saunas!

REIN VEIDEMANN

Kuus sammast

Lõpuks ometi — kuue sambaga tarkusetempli väravad on avatud. See on tore, see on kohe nii tore, ei isegi õppimiseks ei ole praegu nagu aega.

Ettevalmistusosakond on juba peaaegu minevik, sest puhuvad uued tuuled, on uued nõudmised ja kohustused, aga eks ole selle aastaga ka natuke targemaks saadud. Ja seda tänu ettevalmistusosakonna õppejõududele, kes meile nii lahkelt oma teadmisi jagasid. Eriti huvitavad olid eesti keele õppejõu V. Kingissepa loengud, kes eesti keele grammatika suutis muuta elavaks ning huvitavaks. Dotsent A. Mitt, kes oli meie juhendaja ja juhataja, nägi palju vaeva, et hoida alal optimismikübet, mis meis oli õppetöö alguses, kuid mis seoses ebaõnnestumistega tahtis kaduda. Ja siis — eksamid palavas ja närvilises õhkkonnas. Vastu pidasid need, kelle jaoks meri ei olnud põlvini.

Nüüd olen tõesti sees ja unistused on muutunud tegelikkuseks. Tagantjärele mõeldes tundub kõik lihtne ja endastmõistetav, aga ei tohi ju unustada neid, kellel eksamid ebaõnnestusid. Nemad samuti t a h t s i d, aga ei saanud.

Siseneb hallipäine õppejõud, kõik tõusevad. Natuke pidulik on. Isegi käekirja püüad konspekteerimisel ilusamaks muuta, aga see ei õnnestu, sest tarkusi on palju ja nad ei oota, nad sunnivad ennast lausa peale ja öösel viirastub unenäos: «Amat victoria cūram.» Jah, ka magades töötab mõte intensiivselt, sest aknaraamide vahelt puhub tuppa külm sügistuul. Asi on selles, et Vanas Tiigis pikaleveninud remondi tõttu ei saa maja kütta ning samal põhjusel puudub ka gaas. Tuleb loobuda kuumast teest ja leppida pika järjekorraga üliõpilassööklas. Võib-olla olmetingimuste puudulikkus käib asja juurde, et «rebaseid» kohe alguses mitte ära hellitada.

Tudengiks löömine valmistas arvatavasti kõigile natuke ärevust ja teel Tartust Vellaveresse mõtles vist igaüks, mida just temalt küsitakse. Alguses ei küsitud midagi, vaid pandi laua taha istuma ja anti ühepajatoitu. Siis kõrvaltuppa, kus põlesid ainsate valgusallikatena paar küünalt, madratsite peale istuma. Tuba ääristasid «polaarrebased». Sisenes «kõrge komisjon». Meie kui tulevased filoloogid pidime teadma: «Mis on ühist J. Smuuli «Keskpäevasel praamil» ja filoloogial?»

«Kes elab kaks meetrit maa all ja sööb kive?»

«Mitu sammast on ülikooli peahoonel ja mis on nende taga?»

Ikka küsimus, vastus, tilk lõhnaõli ja veini segu, Wiedemanniga vastu pead ning oledki «seesamune».

Mis on siis kuue samba taga?

M. TAEVERE
eesti filoloogia
I kursus

Ärge unustage — huumorivõistlus on välja kuulutatud. Pane ka Sina oma pea tööle ja löö kaasa! Tähtaeg tööde loovutamiseks on 1. november.

Orienteerujate finiš

Sügis on kõikjal võimust võtnud ning ka järjekordne orienteerumishooaeg on jõudnud finišisirgele. Heidame pilgu tagasi suurematele võistlustele.

Hooaeg algas traditsioonilise «Jüriöö» võistlusega Viljandi Lossimägedes. Seekord starditi juba 13. korda. Ülikooli võistkonnal tuli kaitsta eelmisel aastal võidetud esikohta. Auhind — poole meetri kõrgune «Kalevipoeg» — rändas küll uuesti Tartusse, kuid peavarju leidis ta EPA tudengite juures. Ülikooli esinduskoosseis (KALEV AUN, RIINA KIVIKAS, ARNE KIVISTIK, MILVI KIVISTIK ja ARVO KIVIKAS) oli teine ja teine võistkond seitsmes.

Tartu meistrivõistlused peeti mai lõpus Maaritsal. Suundorienteerumises tuli teist aastat järjest Tartu meistriks Arstiteaduskonna spordimeditsiini osakonna tudeng LEENA PÄRNIK. Meeste arvestuses oli Matemaatikateaduskonna tudeng ja eelmise aasta meister ARVO KIVIKAS teine.

VSÜ «Kalev» meistrivõistlused suundorienteerumises toimusid Lelle lähistel Palukülas. Naistest oli TRÜ spordiklubi liige TIINA-MAI PÄRNIK teine ja KKT III kursuse üliõpilane MATI OJANDU meeste konkurentsis kolmas.

ENSV meistrivõistlustel augusti lõpul oli Vastseliinas kaheksas L. PÄRNIK. Teateorienteerumises sai ülikooli I naiskond (M. KIVISTIK, R. MILJAN, KAIE JALAST) pronksmedali. Teine naiskond oli neljas. Ülikooli meeskond jäi viiendaks.

Üleliidulised ametiühingute meistrivõistlused toimusid 1.—3. septembrini Sverdlovskis. «Kalevi» võistkonnas tegid kaasa TRÜ üliõpilased A. KIVIKAS ja M. OJANDU, õppejõud M. KIVISTIK ning TRÜ spordiklubi liige T.-M. PÄRNIK. Individuaalselt esineti oodatust nõrgemini. Üheks põhjuseks võib pidada võõrast ja harjumatut Uraali maastikku. «Kalevi» võistkond on väljaspool Eestit väga vähe võistelnud, konkurendid aga sõitsid terve suve ringi mööda NSV Liitu ja omandasid kogemusi erinevatel maastikel võistlemiseks. Teateorienteerumises on «Kalevi» võistkondade neljandad kohad rahuldavad. Naiskonnas II vahetust jooksnud T.-M. PÄRNIK sai etapivõidu. Meestest oli A. KIVIKASE aeg esimesel etapil paremuselt teine ja teist etappi jooksnud M. OJANDUL kolmas.

ENSV meister maratonorienteerumises selgitati 24. septembril Põlva rajoonis Hatikul, samas peeti ka Tartu meistrivõistlused. A. KIVIKAS lõpetas raske võistluse viiendana, Tartu arvestuses oli ta teine. Naiste rajal jagati üksnes välja Tartu medalid ja kuld kuulus T.-M. PÄRNIKULE.

Traditsiooniline kehakultuurikollektiividevaheline võistlus «Kes keda?» peeti tänavu Siimustis. Naiste kuuest eeljooksust võitsid kolm TRÜ esindajad. Finaalis oli järjestus järgmine: L. PÄRNIK esimene, M. KIVISTIK viies ja V. KIVIKAS kuues. Meestest pääses finaali M. OJANDU ja jäi seal kuuendaks. Kehakultuurikollektiividevahelises arvestuses võitis TRÜ 20 miinuspunktiga TPI ees (27 miinuspunkti).

ENSV Orienteerumisspordi Föderatsiooni poolt korraldatud 5-etapilise «Suure auhinna» võistlussarja võitis T.-M. PÄRNIK, L. PÄRNIK oli neljas. Meestest jagas A. KIVIKAS 1.—2. kohta.

O. MAJANDU

Septembris ilmunud TRÜ teaduslikud väljaanded

1. Вопросы клинической неврологии и психиатрии, т. IX. Труды по психофармакологии. 176 lk., tiraaž 600, hind 1 rbl. 50 коп.
2. Проблемы истории государства и права Эстонской ССР, II. Материалы конференции. 80 lk., tiraaž 300, hind 40 коп.
3. Электролюминесцирующие пленки. Конспект лекций осенней школы по электролюминесценции. 260 lk., tiraaž 800, hind 1 rbl.
4. Реакционная способность органических соединений, т. IX, вып. 2(32). 256 lk., tiraaž 800, hind 1 rbl.
5. Проблемы развития феодализма и капитализма в странах Балтики. Доклады исторической конференции. Дополнительный выпуск. 80 lk., tiraaž 400, hind 50 коп.

Spordiklubi teated

LAUATENNIS!

Teaduskondadevahelised võistlused algavad pärast oktoobripühi. Võistkondade registreerimine (2 naist ja 2 meest) TRÜ Spordiklubis kuni 25. oktoobrini.

Loosimine on esmaspäeval, 30. oktoobril kell 17 sportmängude kateedris.

JALGPALL!

Ülikooli jalgpallimeistrivõistlustel hakkavad lõpule jõudma mängud alagruppides — eeloleval nädalavahetusel saab joone alla tõmmata.

Alagrupis A alistasid spordimeedikud KKT III 3:2, KKT II 4:0, Õigustead. 6:0 ja on endile taganud koha finaalturniiril. Teise finalisti selgitab laupäevane mäng (kell 17) Õigustead. — KKT III.

Alagrupis B kohtuvad seni kaotuseta meeskonnad — Matemaatikatead. ja Füüsika-Keemiatead. I — laupäeval kell 16.

Järgmisel nädalal selgub lõplik paremusjärjestus. Neljapäeval kell 17 on 5.—6. koha mäng, reedel kell 17 7.—8. koha mäng. Laupäeval, 28. oktoobril kell 16 ja pühapäeval, 29. oktoobril kell 13 peetakse finaalmängud 1.—4. kohani.

VÕRKPALL!

Teaduskondadevahelisest võrkpalliturniirist osavõtvate võistkondade arv on möödunud aastaga võrreldes kasvanud. Loos reastas meistrimärkide taotlejad järgmiselt.

Meeskonnad: alagrupp A — KKT IV, Arstitead., Matemaatikatead., Majandustead.; alagrupp B — Füüsika-Keemiatead., KKT III, KKT I, Õigustead.; alagrupp C — õppejõud, Bioloogia-Geograafiatead., KKT II, spordimeditsiini osakond.

Naiskonnad: alagrupp A — Arstitead., Majandustead., KKT II, KKT I, Õigustead., alagrupp B — Ajaloo-Keeletead., õppejõud, KKT III, KKT IV, Füüsika-Keemiatead.

Mängudega tehakse algust 11. ja 12. novembril.

10 aastat väravpalli

Pühapäeval, 22. oktoobril 1972. a. toimub KKT võimlas (Kingissepa t. 19) väravpalli välkturniir, mis on pühendatud Tartu Riiklikus Ülikoolis väravpalli harrastamise 10. aastapäevale. Osa võtma on kutsutud kõiki vilistlasi ja üliõpilasi, kes kunagi on tegelnud või tegelevad väravpalliga. Mängijad on jagatud võistkondadesse põhiliselt treenerite järgi, kes neile on näidanud kätte sel alal esimesed sammud. Mängude kava on järgmine: k. 12.30 — turniiri avamine; 13.00 — naised: «Internatsionaal» — «Mulk»; 13.30 — naised: «Taara» — «Päta»; 14.00 — mehed: TRÜ vilistlased — TRÜ üliõpilased; 14.30 — naised: kohtumine III—IV kohtale; 15.00 — naised: kohtumine I—II kohale.

Ootame kõiki kaasa elama!

TRÜ sportmängude kateeder

Tunneme kaasa Jaan Valsinerile
ISA
surma puhul.
Psühholoogiaosakonna üliõpilased

Tähelepanu! Informiin — 1972

12. novembril korraldab TRÜ Teaduslik Raamatukogu järjekordse, arvult juba seitsmenda informiini. Iga aasta on toonud sellesse üritusse mõningat omapära, ühine on kõigis informatsiooniviktoriinides aga olnud see, et siin saavad üliõpilased kontrollida oma oskusi teatmeteoste kasutamisel ja võistelda selles omavahel. Nagu möödunud aastatel nii võtavad ka tänavu informiinist osa 3-liikmelised võistkonnad.

Neile, kes tahavad oma teadmisi teatmeteoste alal värskendada või täiendada, antakse bibliograafiaosakonnas konsultatsiooni **teisipäevadel, 24. ja 31. oktoobril kell 15.**

Plaadiklubi alustas

13. oktoobril sai vastasutatud POP-klubi maha oma esimese avaliku plaadiõhtuga. Enne algust püsis südames kerge kahtlus — kuidas õnnestub? Kuid õhtu läks korda ning vestlustest selgus, et ka tulevikus taolisi loodetakse.

Kontsertosas avanes kuulajaile võimalus tutvuda Mussorgski helitöö «Pildid näituselt» töötlusega inglise ansambli «Emerson Lake Palmer» ettekandes. Kommentaare lisasid Riho Baumann ja Peeter Virsa.

Tantsuks pakkusime palju erinevat muusikat, kuid publik osutus ühekülgseks: põhilisteks nõudmisteks olid «Uriah Heep» ja «Deep Purple». Tegu on küll Inglismaa kandvamate ansamblitega, kes ise peavad endid kontsertansambliks. Nende austajad on 14- kuni 17-aastaste seast. Ei tahaks, et nad meie tantsuõhtutel võimule pääseksid.

Täname kõiki kaasalöömise eest ning ootame ettepanekuid ja arvamusi. Järgmise ürituse aeg on veel lahtine, jälgige reklaami!

POP-klubi juhatus

✣ ✣

Anne Vabarna mälestuseks

Setu suurlaulik ANNE VABARNA saanuks tänavu detsembris 95 aastat vanaks. Sel puhul on Värskas peetud juba kaks laulupidu (kevadel Värska kultuurimajas ja juulis spordibaasi lauluväljakul). Homme, 21. oktoobril toimub Värska kultuurimajas kolmas sünnipäevapidu. Päeval käiakse «lauluimä» haual. Kella 21-ks kogunevad kultuurimajja setu koorid mitmest ümbruskonna külast, teiste hulgas ka Anne Vabarna hõimlaste koor Tonja külast. Esinevad ansambel «Leegajus» Tallinnast ja Tartu rahvalaulu harrastajad Mikk Sarve juhatusel.

I. VIIDALEPP

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликооль» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР, Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6177. MB-07473.

Raamatupalat

Nr. 30 Reedel, 27. okt. 1972. XXIV aastakäik

Summa summarum

Tegelikkus lükkab ümber tavalise ettekujutuse, nagu lõpeks tööaasta ülikoolis kevadise eksamisessiooniga. Ka meil toimub «järelnoppimine», võlgnevuste likvideerimine. See nihutabki tööaasta kokkuvõtte tegemise ligilähedaselt samasse perioodi, kus põllumeeski oma tööd ja tegemised kokku võtab.

Kõigepealt mõned statistilised andmed kevadise eksamisessiooni tulemuste kohta. Sulgudes on võrdlusandmed 1970/71. õ.-a. kohta. Üliõpilastest, kes pidid eksamid sooritama, **ilmus eksamitele 92,7 (89,7)%. Kõik eksamid suutis sooritada 82,2 (81,1)%. Võlgnevusi jäi 559 üliõpilasel ehk 16,6 (17,6)%,** neist mittemõjuvatel põhjustel (s. o. said hinde «mitterahuldav» või ei ilmunud mõjuva põhjuseta eksamile) **447 üliõpilasel ehk 14,2 (13,7)%.** Neid üliõpilasi, kellel eksamisessiooni alguseks jäi sooritamata arvestusi, oli 250 ehk 7,4%. Eelmisel aastal oli neid 96 võrra vähem ehk 4,8%. 36 üliõpilast tuli eksmatrikuleerida eksamisessiooni lõpul, sest nad olid saanud kolm või enam mitterahuldavat hinnet.

Toodud andmetestki juba nähtub, et õppeedukuse üldnäitaja tõusu kõrval on mõndagi, mis häirib. Nende üliõpilaste arvu suurenemine, kes ei tule toime arvestustega, räägib selget keelt sellest, et paljud ei tööta veel süsteemikindlalt kogu semestri vältel. Samast kõnelevad ka nihked hinnete osakaalus ja nende üliõpilaste arvu kasv, kes eksamitel on saanud hindeid «mitterahuldav» ja «rahuldav.» **Sessioonil saadud hinnete üldarvust on «väga häid» — 31,0 (33,6)%, «häid» — 44,4 (44,6)%, «rahuldavaid» — 19,5 (17,4)% ja «mitterahuldavaid» — 5,1 (4,4)%.** Hinnete jaotuvust üliõpilaste vahel iseloomustavad aga järgmised andmed: ainult väga häid hindeid said 283 üliõpilast, s. o. 8,4 (9,7)%, üliõpilaste arv, kelle õpinguraamatusse kanti kõrvuti väga heade hinnetega ka hindeid «hea» või siis ka ainult hindeid «hea», oli 1253 ehk 37,3 (36,6)%. Nende üliõpilaste arv, kes said ka rahuldavaid hindeid, oli aga 1226 ehk 36,4 (34,8)%. Järelikult ainult 45,7 (46,3)% üliõpilastest on hea edasijõudmisega. Talvisel eksamisessioonil oli nende arv küll juba 50,4%, kuid kevadise, raskema eksamisessiooniga ei suudetud enam 50%-ni jõuda.

Hea õppeedukuse saavutamine on seotud süsteemikindla, rütmilise tööga kogu semestri vältel. Selline tööstiil pole aga omaseks saanud veel paljudele üliõpilastele. See näitab, et me pole veel jagu saanud väärast suhtumisest — õppida vaid eksamiks ja sedagi tulipalavalt sessiooni eel. Kui see aga nii on, siis käivad teravalt ka meie kohta NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 18. juuli 1972. a. määruses «Abinõudest kõrgema hariduse edasiseks täiustamiseks meie maal» öeldud sõnad, et osa kõrgema kooli lõpetanute teoreetiliste ja professionaalsete teadmiste tase ei vasta teaduse ja tootmise kasvanud vajadustele. Kuidas saabki teadmiste tase vastata tänapäeva nõuetele nendel, kes on hädavaevu omandanud teadmiste miinimumi, mis peitub rahuldava hinde taga. Ja kas ei käi ka meie kohta määruses öeldud sõnad, et mitte alati ei esitata üliõpilastele kõrgeid tes. Kui me selliseid nõudeid oleksime järjekindlalt esitanud ja nende järjekindlalt esitanud ja nende täitmist kontrollinud, siis ei leiaks pinda balansseerimine rahuldava piiril, siis ei oleks eksami hind nii madal, et seda võib sooritada korduvalt, niikaua kui õppejõud ükskord tüdinedb ja «rahuldava» välja paneb. Kahjuks selliseid fakte aga ülikoolis esineb. Kas selline väärtendents ei kaoks, kui õppejõud oleksid printsipiaalsemad ja ka komsomoliorganisatsioon oma ülesannet mõnigikord ei näeks peamiselt selles, kuidas vastutustundetult töötanud ja edasijõudmatut üliõpilast päästa eksmatrikuleerimisest, selle asemel et seda üliõpilast õigeaegselt juhtida tõsisele tööle.

Teaduskondade järjestus õppeedukuse üldnäitaja järgi on järgmine. Kehakultuuriteaduskond — 88 (94,5)%, Ajaloo-Keeleteaduskond — 87,9 (87,2)%, Majandusteaduskond — 86,3 (86,5)%, Bioloogia-Geograafiateaduskond — 82,8 (84,2)%, Füüsika-Keemiateaduskond — 81,7 (73,1)%, Õigusteaduskond — 81,5 (84,0)%, Arstiteaduskond — 78,0 (74,0)% ja Matemaatikateaduskond — 73,5 (82,7)%. Märgitud arvudest nähtub, kes eelmise õppeaastaga võrreldes on edasi läinud, kes tagasi. Igal teaduskonnal on siin oma spetsiifilised probleemid, oma komistuskivid, mida on üksikasjalikumalt analüüsitud teaduskondade aruannetes. Kuid on ka rida üldisema tähendusega tegureid, mis soodustavad või pidurdavad tööd. Oleks tingimata vaja, et vähemalt osa neist probleemidest leiaks ülestõstmist laiema kollektiivi ees. Teaduskonnad ja kateedrid peaksid selleks kasutama ülikooli ajalehte või ka teisi ajalehti ja ajakirju. Möödunud õppeaastal võib selles osas esile tõsta näit. prof. R. Hagelbergi ja dots. V. Tohverit. Kuid paraku on selliseid artikleid vaid üksikuid. Kasu nendest oleks aga palju.

Õppeedukuses kursustel on samuti teatud nihkeid. Aastaid oli me häiritud eriti madala õppeedukuse pärast kolmandatel kursustel. Möödunud õppeaastal kolmanda kursuse õppeedukus tõusis aga 83,6%-le. See näitab, et abinõude otsimine ja rakendamine kitsaskohtade kõrvaldamiseks annab tulemusi. Esimese kursuse õppeedukus oli 78,4%, teisel kursusel — 76,5%, neljandal kursusel — 90,5%. Ei rõõmusta aga see, et riigieksamitel saadi siiski rohkesti rahuldavaid ja ka mitterahuldavaid hindeid. 27 viimase kursuse üliõpilast mittesooritamise pärast. Üle 300 lõpetaja sai riigieksamitel rahuldavaid hindeid. Või kas saab rahuldustunnet tehtud tööst esile kutsuda seegi, kui füüsikaosakonnas 52 lõpetajast sooritas filosoofia riigieksami hindele «rahuldav» 20 üliõpilast ja 2 kukkus läbi. Heaks tulemuseks pole ka see, et ajaloo-osakonna 23-st lõpetajast sai NLKP ajaloos hinde «väga hea» — 7, hinde «hea» — 9, hinde «rahuldav» — 5 ja hinde «mitterahuldav» — 2 üliõpilast.

Milliseid tulemusi on andnud siis võlgnevuste likvideerimine? Õppeaasta alguseks oli võlgnevusi evivate üliõpilaste arv 572. 15. oktoobriks s. a. suutis neist võlgnevused likvideerida 435. Võlgnevuste mittelikvideerimise pärast eksmatrikuleeriti 25 üliõpilast. **Kokku on seega kevadise eksamisessiooni tulemustel eksmatrikuleeritud 61 üliõpilast.** Aga 112 üliõpilasel olid võlgnevuste likvideerimine? Õppeisegi 15. oktoobril. Tekib paratamatult küsimus, kuidas need üliõpilased saavad normaalselt osa võtta jooksvast õppetööst ja kas neist ei kujune potentsiaalsed võlgnikud ka talviseks eksamisessiooniks? Rohkesti on selliseid üliõpilasi kolmes teaduskonnas — Arstiteaduskonnas 50, Füüsika-Keemiateaduskonnas 28 ja Matemaatikateaduskonnas 25.

Kui aga rääkida üldse möödunud õppeaasta väljalangevusest, siis oli see 6,9% üliõpilaste arvust. Seega tõepoolest madalaim viimase kümne aasta jooksul. Kuid selle protsendi taga on siiski 298 üliõpilast ja neist 182 eksmatrikuleeriti edasijõudmatuse pärast. Teaduskondadest on väljalangevuse osas esikohal Füüsika-Keemiateaduskond 14,5%-ga, järgnevad Matemaatikateaduskond 14,4%-ga ja Bioloogia-Geograafiateaduskond 9,7%-ga. Kursuste järgi on suurim väljalangevus esimesel kursusel — 116 üliõpilast ehk 11,4%, tunduvalt on vähenenud väljalangevus teisel kursusel — 8,6 (11,5)% ja kolmandalt kursuselt — 5,0 (7,3)%.

Õppetöö tulemuste tõstmisel on suur osa täita ülikooli komsomoliorganisatsioonil ja seda eelkõige üliõpilastepoolse töössesuhtumise kujundamisel. Mõnes teaduskonnas on see töö paremal järjel ja eks see peegeldu ka teaduskonna õppeedukuse näitajates. Kuid kurb on lugeda teaduskondade aruannetest fakte, mis iseloomustavad komsomoliorganisatsiooni töö puudujääke selles osas. Nii märgib Kehakultuuriteaduskond, et «õppe-kasvatustöö tulemustele mõjub negatiivselt komsomoliorganisatsioonis kujunenud tööstiil. Õiguste taotlemisega unustatakse kohustused ja praktiline tegevus õiguste realiseerimiseks. Jääb kohati mulje, et organisatsioonis ei peeta seda ka vajalikuks.» Matemaatikateaduskonna aruandes märgitakse, et «komsomoliorganisatsioon on avaldanud suhteliselt vähe initsiatiivi õppe-kasvatustöö organiseerimisel ning ka üliõpilaste omavalitsuse arendamisse suhtuvad üliõpilased küllaltki tagasihoidlikult». Füüsika-Keemiateaduskonna aruandes viidatakse vigadele komsomoli juhtiva kaadri valikus. Komsomoli juhtivale tööle edutati üliõpilane, kes ei näidanud töös positiivset eeskuju. Ajaloo-Keeleteaduskonna aruandes märgitakse komsomoliorganisatsiooni esindaja passiivsust teaduskonna nõukogus.

Palju etteheiteid oli möödunud õppeaastal korra ja elamiskultuuri kohta ühiselamutes ning rektoraadil tuli mitmel korral väga tõsiseid järeldusi teha ühiselamu sisekorra eeskirjade rikkumise pärast. Korduvalt tuli lahendada ka üliõpilaste vääritu käitumise, nende poolt õigusnormide rikkumiste ja teiste väärnähetega seotud asju. Ja seda nii teaduskondade, komsomoliorga-

(Järg lk. 2.)

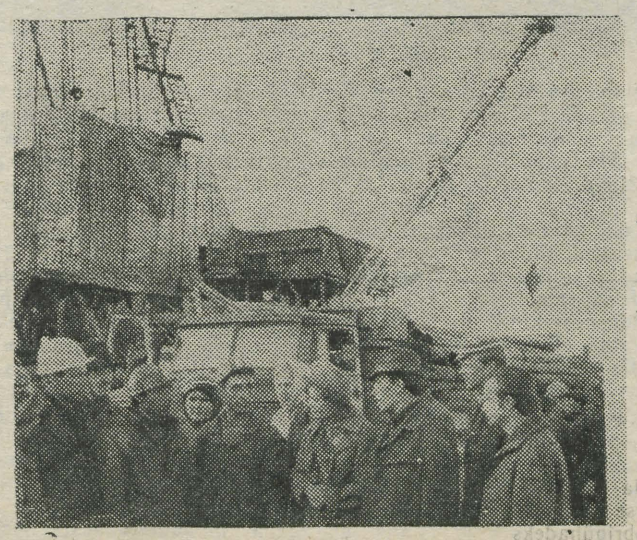

Tervitus ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverentsi delegaatidele!

XX konverents algab 31. oktoobril kell 10 TRÜ aulas. Delegaatide ja külaliste registreerimine kell 9.

ELKNÜ TRÜ komitee

ELKNÜ TRÜ komitee aruande teesid organisatsiooni XX konverentsiks

1. Aruandeperioodil kuulus ELKNÜ TRÜ organisatsiooni 3912 liiget. Komitee pidas 8 pleenumit ja büroo 34 istungit, kus analüüsiti komsomoliorganisatsiooni ja üliõpilaskonna kõiki probleeme, suunati teaduskondade ja osakondade tööd.

2. Käesoleva aasta 30. detsembril möödub 50 aastat ajaloolisest sündmusest — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu loomisest. Suure pidupäeva eel on komitee pööranud erilist tähelepanu internatsionaalsele kasvatustööle. Mõjukaks üritueks kujunesid rahvaste sõpruse päevad, millest võtsid osa vennasvabariikide ja meie maa suuremate ülikoolide esindajad. Kohtuti üliõpilastega, tutvuti Tartu tööstusega, ühiselt diskuteeriti komsomoliprobleemide üle. Meeldejäävaks kujunes sõprusball. Komitee soovitab sellised päevad muuta traditsiooniliseks. Interklubil (M. Heidmets) on välja kujunenud tihedad sidemed meie maa teiste kõrgemate koolidega. Vahetatakse komsomolitöö kogemusi, külastatakse vastastikku ülikoole; klubi organisatsiooniline töö on hea. Tuleb ellu viia komitee pleenumil tehtud ettepanekud töö edasiseks parandamiseks. Eeskujuks seame Arstiteaduskonna komsomolibürood: sõprussidemeid Leningradi Meditsiiniinstituudiga kinnitab leping. Hästi õnnestus TRÜ agitbrigaadi reis Tjumenisse. Nõukogude filmiloomingu tutvustamisel on teatud töö ära teinud TRÜ filmiklubi (L. Blum). Tunduvalt on aktiviseerunud vene osakondade aktiivi tegevus. Aruandeperioodil hakkas ilmuma meie ajalehe venekeelne lisaleht. Vene osakondade aktiivi organiseerimisel said teoks mitmed üritused, millest osavõtt oli rohkearvuline.

Samas ei saa me rahul olla paljude komsomoligruppide ja osakondade büroode tööga üliõpilaste internatsionaalsel kasvatamisel. Vastutustundetust ja vähest printsipiaalsust näitavad mõne meie üliõpilasansambli ja üksikesinejate kontserdiprogrammid, millega esineti ülikoolis ja suvel malevas. Komitee viib praegu ellu ürituste plaani, millega tähistame NSVL moodustamise 50. aastapäeva.

3. Tähtsaks poliitiliseks sündmuseks kujunes meie maa üliõpilaste elus I üleliiduline üliõpilaste kokkutulek 19.—20. oktoobrini Moskvas, kus kõnega esines NLKP KK peasekretär L. I. Brežnev. L. I. Brežnevi kõne kokkutulekul on tähtis parteiline dokument, mille läbiarutamisest võttis osa enamik meie organisatsiooni komsomoligruppe. 1. novembril oli ülikooli ja akadeemia kommunistlikel noortel kohtumine ÜLKNÜ KK I sekretäri J. M. Tjaželnikoviga, kes esines üliõpilastele kõnega. Meie partei ja valitsus võtsid vastu otsuse üliõpilaste materiaalsete olude, elamu- ja olmetingimuste parandamiseks, määruse «Abinõudest kõrgema hariduse edaspidiseks täiustamiseks meie maal». Kõrgema kooli ees tervikuna ja ka komsomoliorganisatsioonide ees seisavad tõsised ülesanded, mille tundmaõppimisele ja lahendamisele tuleb asuda aruande- ja valimisperioodil valitud uuel aktiivil ja komiteel. Mitmeid ülesandeid kavandas kõrgema kooli komsomoliorganisatsioonidele ELKNÜ 16. kongress.

4. Üliõpilaste peamine eesmärk on õppida. Õppeedukus tervikuna on ülikoolis tõusnud, kuid ei küüni veel üleliidulise keskmise näitajani (90%). Paranenud on teaduskondade ja osakondade komsomolibüroode kontakt teaduskondade juhtkondadega, mille tulemusena üliõpilased on konkreetselt lülitunud õppetööga seotud probleemidesse (Ajaloo-Keeletead., Arstitead., Bioloogia-Geograafiatead.). Normaalsemalt on hakanud laabuma omavalitsuse raames stipendiumide jagamine. Õppegruppidevahelise võistluse võitis Õigusteaduskonna II kursus. Uurimised näitavad, et osa üliõpilasi ei kasuta mõnedes teaduskondades aega mitte eeskätt õppimisele ja teaduslikule tööle. Palju aega kulub kasutult (ka alkoholi ja kaardimängu peale). Komsomolibürood peaksid põhjalikumalt analüüsima õppetöö tulemusi ja selle parandamise vahendeid. On vaja printsipaalsemat suhtumist ja nõudlikkust nende suhtes, kes rikuvad õppedistsipliini ja saavad rahuldavaid ning ebarahuldavaid hindeid. Komsomoliaktiivil tuleks igati kaasa aidata katsetustele ja uuendustele, mis on praegu näiteks Ajaloo-Keeleteaduskonnas päevakorda tõusnud.

(Järg lk. 2)

Oktoobripühade üritused

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 55. aastapäeva tähistamise AKTUS toimub aulas 6. novembril kell 15. DEMONSTRATSIOONI algus on 7. novembril kell 12. Ülikooli kolonn koguneb Akadeemia tänavale.

*

Laupäeval, 4. novembril toimub õppetöö tavalises korras, pühapäeval, 5. nov. aga 9. novembri (neljapäeva) tunniplaani alusel. Esmaspäeval, 6. nov. toimub õppetöö tavalise, esmaspäevase tunniplaani kohaselt kuni kella 15-ni.

Pärast pühi algab õppetöö reedel, 10. novembril, vastava tunniplaani järgi.

TRÜ rahvakunstiansambel Siberimaal, loe lk. 2

Summa summarum

(Algus 1. lk.)

nisatsiooni kui ka rektoraadi tasemel. Kui 1970/71. õ.-a. määrati rektori käskkirjaga üliõpilastele distsiplinaarkaristusi 146 juhul, siis möödunud õppeaastal tuli seda teha 191 juhul. Kõik see näitab, et palju on veel vaja teha tõsist tööd selleks, et meie õppe-kasvatustöö oleks efektiivne. Kasutades mitmesuguseid kasvatustöö vorme ja meetodeid peame ühtlasi nõudma ranget vastutust igalt kollektiivi liikmelt, kes jätab tegemata temale pandud tööülesande või käitub vääritult.

Käesoleva õppeaasta ees seisvad ülesanded on selgepiirilised ja konkreetsed. Omapoolset initsiatiivi ilmutades ja ülikooli tingimusi arvestades peame välja töötama ja ellu rakendama abinõud, mis tagaksid «NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 18. juuli 1972. a. määruses fikseeritud ülesannete täitmise. Peame täielikult ellu viima õppetöö organiseerimise valdkonnas ka need abinõud, mida fikseeris TRÜ Nõukogu oma 31. märtsi 1972. a. otsuses. Peame suurendama pidevalt juhtivate teadlaste-pedagoogide osa õppekasvatustöö protsessis, süstemaatiliselt suurendama kõigi õpetatavate distsipliinide sisu, aktiivsemalt katsetama ja rakendama üliõpilaste õpetamise uusi progressiivsemaid meetodeid, arendama teadmiste loova omandamise vorme, püstitama kõrged nõudmised õppimise ning tööja õppedistsipliini suhtes. Ja otsides teid, vorme ja meetodeid nende ülesannete paremaks täitmiseks olgu meil alati silme ees põhiülesanne: kõrgem kool peab kasvatama spetsialistides püüdlust omandatud teadmiste pidevale rikastamisele ja uuendamisele ning see püüdlus peab saama kogu nende elu ja tegevuse vääramatuks reegliks.

Ülikoolil on inimesi ja vahendeid, et seda põhiülesannet edukalt täita. Meie võimalused järgnevail aastatel avarduvad veelgi. Kasutagem siis neid jõude ja võimalusi õigesti ja sihipäraselt!

Õppeprorektor
K. PÜSS

ELKNÜ TRÜ komitee aruande teesid...

(Algus leheküljel 1)

5. Kordaläinuks tuleb lugeda üliõpilaste osavõttu IV üleliidulisest ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkursist. Kokku laekus konkursile ligikaudu 3000 tööd, neist võistlustöid 151. Vabariiklikult konkursilt toodi ära 6 esimest, 6 teist ja 8 kolmandat auhinda; üleliidulises võistluses said kolmanda preemia H. Lõhmus ja K. Velleste. Nüüd tuleb pearõhk asetada just uurimuslike võistlustööde arvu suurendamisele, üliõpilaste suunamisele loengutega valminud uurimustest laia auditooriumi ette ning üliõpilastööde kogumiku väljaandmisele.

6. Ühiskondlik-poliitilise praktika süsteem peab haarama kõiki üliõpilasi — niisugune ülesanne on püstitatud komsomoliorganisatsioonidele. Käesoleval aastal töötas ülikoolis kõneoskuse kool, millest osavõtt aga osutus oodatust väiksemaks. Üliõpilased tegutsesid rahvamalevas, miilitsa lastetubade juures, mitmesugustes klubides nii linnas kui ülikooli juures, ÜTÜ-s, malevas, suvetöödel, kommunistlikud noored täitsid ühekordseid ülesandeid teaduskondade üritustel, komitees. Leninlik arvestus võimaldas hinnata ja arvestada seda tööd ja praktikat, mida üliõpilased väljaspool õppetööd saavad. Komsomolibüroodel seisab ees ülesanne viia teaduskondade kasvatusüritused süsteemi ning tagada, et üliõpilased saaksid stuudiumi jooksul ühiskondliku töö kogemusi. Siin aitavad aktiviste teaduskondades väljatöötatud kasvatustöö komplekssprogrammid.

7. Omavalitsus on komsomolikomitee tähelepanu all olnud kogu aruandeperioodi jooksul. Kõige keerukam on olnud kasvatustöö ühiselamutes. Nõukogud on ära teinud suure töö elamiskultuuri ja distsipliini parandamiseks. Pidevat tähelepanu osutavad ühiselamutele rektoraat, parteiorganisatsioon, ametiühing, dekanaadid. Ühise töö tulemusena on üldine olukord meie ühiselamutes rahuldav, kuid ei vasta veel kaugeltki kõigile nõuetele. Esineb joomist, öörahu rikkumist, valvekorrast mittekinnipidamist. Ühiselamu nõukogudel ja aktiivil tuleb jätkata kasvatustööd nende üliõpilastega, kes ei taha alluda ühiselu nõuetele, ja vajaduse korral rakendada karistusvahendeid. Paremad nõukogud on Leningradi mnt. 89, 25 ja Pälsoni tn. 14 ühiselamutel. Tervitatav on Ajaloo-Keeleteaduskonna ühiselamu poiste koosoleku kokkukutsumine. Niisuguseid tõsiseid «suu puhtaksrääkimise» koosolekuid oleks vaja teisteski ühiselamutes. Komsomolikomitee šefluse alla tuleb võtta uue ühiselamu ehitus.

8. Suuremat läbimõeldust ja koordineeritust teiste ülikooli allüksustega vajab EÜE juhtiva kaadri komplekteerimine. Käesoleval malevasuvel esines ülikooli mõnede üliõpilaste poolt joomist, distsipliinirikkumisi, tööga mitte toimetulemist, seda isegi juhtivatel kohtadel. Tuleks uuesti sisse seada maleva rühmakomissari ametikoht. Korda läks välisrühmade töö Ungaris ja Poolas. Suvetöödest võttis osa 300 üliõpilast, suvetööde staap tuli ülesannetega toime.

9. Enam tööd on vaja teha üliõpilaste esteetilise ja eetilise kasvatuse valdkonnas. Komitee korraldas kaks suuremat muusikaüritust — «Kammerakadeemia» ning «Öömuusika» kontserdi, milles osales täissaal üliõpilasi. Komitee kultuurisektoril tuleb veel palju tööd teha, et niisugustel kontsertidel saadud huvi kanduks edasi teistele Tartu muusikaüritustele. Edukalt tegutseb «Amores» — seda tõendab etendustele osakssaanud menu («Pendel-labürint» ning «Kivid ja katedraal»). Õnnestunuks võib pidada tõlkevõistlust ja kirjandusvõistlust. Üliõpilaste loomingu tutvustamisel on mõndagi ära tehtud meie ajaleht. Vorbuse kevadpidu vajab laiendamist — võib-olla tõmmata kaasa meie koorid ning teha väike ülikooli laulupidu, kus esitatakse kevadlaule ja ka rahvanalju. Üliõpilaste käitumine ja kultuur on üldiselt viisakas ja korrektne, aga siingi ei puudu erandid. Tarvitseb vaid klubisse minna, et selles veenduda.

10. Mõnes teaduskonnas on unarusse jäänud organisatsioonisisene töö. Puuduvad büroode protokollid, tööplaanid. Aruande- ja valimiskoosolekuil tuli ette isegi seda, et ei osatud läbi viia valimisi ning koosolekut juhtida. Ajaloo-Keeleteaduskonna konverents tuli kvoorumi puudumise tõttu edasi lükata. See kõik näitab, et komitee peab edaspidi selles töölõigus kõvasti pingutama.

Käisime Siberis

Et ülikooli rahvakunstiansambel kuulub vabariigi parimate hulka ja on tuntud ka väljaspool Eestit, ei tarvitse enam mainidagi. Aga seda, et paar nädalat tagasi said rahvakunstiansambli poisterühm ja naisansambel endale juurde suure hulga austajaid Siberimaal, ei tea vist igaüks.

Oma reisimuljetest (marsruudil Tartu — Tallinn — Tjumen — Issetsk — Nižne-Vartovsk — Samotlorr — Surgut — Tjumen — Tallinn — Tartu) jutustasid Andi Kivinukk (Matemaatikateaduskonna aspirant), Olav Taniroo (füüsikaosakonna vilistlane), Aleksander Leht ja Juhan Nemvalts (Arstiteaduskonna VII k.), Mehis Mikkel (Arstiteaduskonna III k.).

Mõned arvud ja faktid, mis panevad imestama...

1 km maanteed maksab üle miljoni rubla, sest soises maastikus vajub pind sisse. Osa teelõike on viimase 7 aasta jooksul 3 korda uuesti ehitatud.

5 aastat tagasi käidi seal, kus praegu asub Nižne-Vartovski oblastikomitee, karujahil.

4 kuuga ehitati valmis lennuväli. Talvel oli temperatuur pikemat aega −43°C, aga kohati −60°C!

Viisaastaku ülesanded täideti 2,5 aastaga.

Kui siberlase peres sünnib tütar, hakatakse talle kohe kaasavara koguma. Kaasavara hulgas peab olema kasukas, mis koosneb põdraloodete pehmetest valgetest nahatükkidest. Sellise kasuka valmistamine võtab oma 20 aastat aega.

Ja veel. Ühiselamus tuletati meile kell 10.55 meelde, et 5 minuti pärast saab külastusaeg otsa(!)

Inimestest...

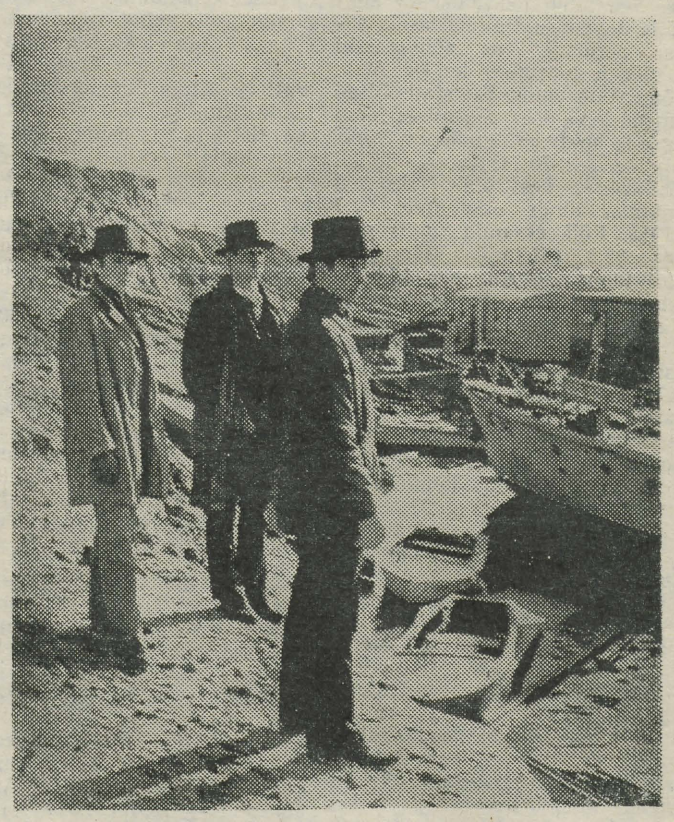

Inimesed on heatahtlikud, perspektiivitundega. Linna ehitamisest räägivad umbes nagu oma korteri sisustamisest. Haltuurat pole mõtet teha, sest ehitatakse ju endale.

Nii enda kui teiste tööst peetakse lugu. Tööriided hoitakse korras ja võimalikult puhastena. Iga asutuse sissekäigu ees on veevann, kus enne sisseminemist pestakse porised säärikud puhtaks.

Imestama pani siberlaste külalislahkus ja usaldusliikkus. Igal pool võeti meid sõbralikult vastu: Tjumeni ühes tehases saime alles soojad äsjavalatud märgid, teisal pakuti siberi kombe kohaselt borši ja valget leiba jne. Kingitusi saime igalt poolt.

Ühes kohas loovutas täitsa võõras noormees meile oma toa kogu sisustusega ööbimiseks.

Leidus mees, kes teadis peast peaaegu kõiki vene keelde tõlgitud P.-E. Rummo luuletusi.

Üldiselt hästi avara loomuga rahvas.

Unustamatuim mulje...

Nižne-Vartovsk on tulevikuga linn. Seal on vastavastatud naftaleiukoht. Käisime naftapuurtornides.

Et naftaga koos tuleb maa seest ka gaas ja raskendab tootmist, siis juhitakse gaas kaugemale ja süüdatakse põlema. Rahvas nimetab neid 40-meetrisi tulesambaid tõrvikuteks. Õhtuti linnast vaadatuna on see nagu päikeseloojang ja alles lähemale tulles tunned tule suurust ja vaatepildi ülevust.

Fantaasiavaene majandusmees ütleks kindlasti: «Milline majandusliik kahju!» Nii see on, kuid naftasaamise võimalus katab selle kahjumi mitmekordselt ja tulevikus leitakse kindlasti ka gaasile efektiivne rakendusala.

Mida viisite külakostiks?

Et kontsertmatk oli pühendatud Nõukogude Liidu moodustamise 50. aastapäevale, siis võtsime programmi koostamisel kavva Nõukogude rahvaste laule ja tantse. Poisid tantsisid moldaavia rahvatantsu. Selleks olid kaasas ka moldaavia rahvarõivad.

Laulutüdrukute repertuaar sisaldas läti, vene, ukraina jt. rahvalaule.

Teist eesmärki, s. o. tutvustada Eestit, teenisid komsomolikomitee esindaja Igor Grjäzini (õigust. III) ülevaated meie vabariigist. Kontserdi osas aga poiste «Konnatants» ja «Pulmatants» ning tüdrukutelt eesti rahvalaulud. Eesti tantse ja laule esitati rahvarõivastes.

Kuidas vastu võeti?

Kõige paremini läks poiste «Konnatants». Kui saalis juhtus veel lapsi olema, siis need lausa rõkkasid naerust.

Üldse on publik väga kaasaelav. Sageli ei jõutud lõpuni ära oodata ja hakati kohe muljeid vahetama.

Nižne-Vartovski noorteklubis «Sovremennik» võttis meid vastu ENSV lipp ja eestikeelne «Tere tulemast!»

Kõige naljakam juhtum...

oli Isetskis. Sealses «Kommunari» kolhoosi klubis ei olnud klaverit. Probleem lahendati nii, et tantsuansambli poisid tõid selle lähedalasuvast lasteaiast. Nähes meie poisse klaverit tassimas, küsisid lahked lilledega võõrustajad: «A artistõ gde?» Meie poisid ei jäänud hätta. Et tüdrukute ansambel istus alles bussis, siis vastati: «Artistõ v avtobusse».

Meie esinejad ei pääsenud ka kohalike ajakirjanike käest: tütarlaste ansambel laulis Tjumeni raadios; samas jagasid kaks poissi oma reisimuljeid ning televisioonis näidati TRÜ rahvakunstiansamblist tehtud filmi.

Mehis Mikkel ütles, et lennukilt vaadates võib Siberi maastikku võrrelda keemise pealt seisma jäänud katlaga — järved vahelduvad soo ja metsatukkadega. Siber on tõeline tulevikumaa.

E. AARE

Tsiviilkaitsealase töö tõhustamiseks

Oma äsjasel koosolekul arutas EKP TRÜ Komitee tsiviilkaitsealase töö olukorda ülikoolis. Komitee tõdes, et möödunud aastal on vastav tegevus tunduvalt elavnenud, muutudes kvaliteetsemaks ja sisutihedamaks. Saavutatud edusammude taustal paistavad aga eriti teravalt silma mõned puudujäägid. Nii on ebarahuldav töö sanitaarsalkadega. Ülikoolisisesel võistlusel parimateks tunnistatud salgad said ülelinnalistel võistlustel ebarahuldava hinde. Ühiskondlikud organisatsioonid ei pööra alati vajalikku tähelepanu tsiviilkaitsealasele tööle. Mitmed sanitaarsalkade õppused on tulnud osavõtjate vähesuse tõttu hoopis ära jätta.

Olukorra parandamiseks võttis parteikomitee vastu otsuse, milles peamine rõhk on asetatud sanitaarsalkade ettevalmistamise tõhustamisele. Dekaanide ja ühiskondlike organisatsioonide juhtide tähelepanu juhiti asjaolule, et tsiviilkaitsealaseid ülesandeid täitvate üliõpilaste ja õppejõudude töö on praegusel etapil eriti oluline, mistõttu nende koormamine teiste ülesannetega on lubamatu.

Mis teoksil, mis plaanis

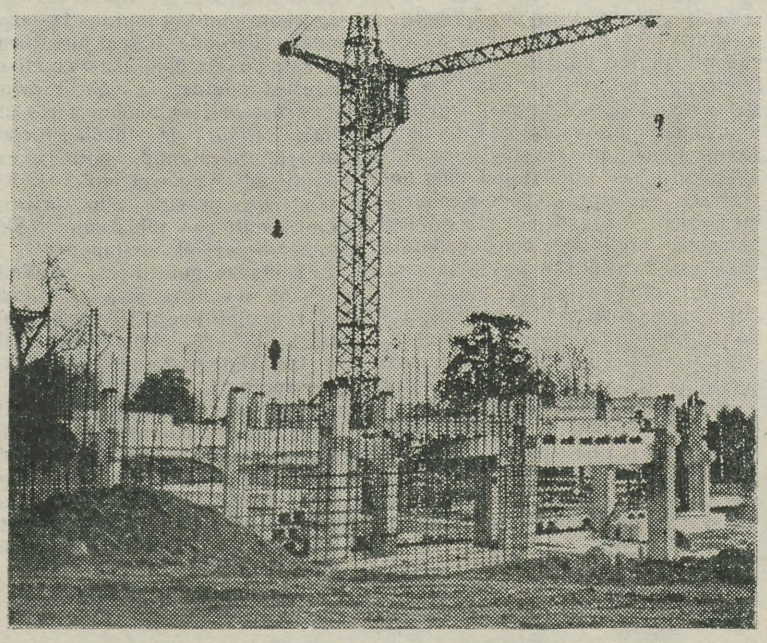

Küllap on iga tudeng midagi kuulnud uue ühiselamu ja füüsikakorpuse ehitusest. Vähe on aga neid, kes oma silmaga vaatamas on käinud, kuhu ja kuidas ehitatakse, ja neid, kes oma käega töole kaasa aidanud. Hoopis vähesed aga teavad, millal ehitused valmis saavad ja millised nad välja hakkavad nägema.

Halduisprorektori asetäitja Mihkel Ratas oli nõus kõigest sellest lühidalt rääkima.

«Ülikoolile ehitab Tartu Ehitustrust. Praegu on enam-vähem valmis õppejõudude ja teenistujate üheksakümne korteriga elamu Aardla tänavas. Viimased tööd tahetakse lähemal ajal lõpetada ja oktoobripühadeks võib sinna juba sisse kolida.

Teist üheksakorruselist ühiselamut hakati ehitama tänavu kevadel. Praegu on müüritööd teise korruse kõrgusel. Valmis peab ta saama järgmise aasta 1. septembriks. Elamuosa tuleb täpselt niisamasugune, nagu on teisel ühiselamul. Juurde ehitatakse veel 220 kohaga söökla, mis on umbes kolm korda suurem sellest, mis tehti praeguse uue ühiselamu alla. Sellele lisandub veel õpperaamatukogu filiaal sajakohalise lugemissaaliga. Edaspidi on kavas ehitada veel kolmaski «pilvelõhkuja» ning üliõpilaste profülaktoorium. Ühe sõnaga — tekib midagi üliõpilaslinnaosa taolist.

Füüsikakorpust hakati ehitama juba möödunud aasta aprillis ja saab valmis 1974. aasta kevadel.

See on ainult üks osa Tähe — Pargi — Lille — Kalevi tänavate vahele jääva kvartali hoonestamisest. Kogu kompleksi kuulub peale füüsikakorpuse veel keemia- ning matemaatikahoone. Nendesse tulevad ka auditooriumid, kuna füüsikahoone on mõeldud ainult laboratooriumide ja kateedrite jaoks. Kui kõik see valmis saab, laheneb põhijoontes ka ruumikitsikuse probleem ning kõik saavad hakata koolis käima hommikuses vahetuses.»

EPP TONKA

Rein Sander

Mors ignis infinita

yks kui teine, kõik laulavad koidikul
tahes-tahtmata metsateed minnes
kão kukkumist keegi loeb kokku
kuulatab seda kella enese rinnas

*

neljamõõtmelisi tänavanurki tuleb mu vastu, nad riivavad mind
nagu puud, millel õitsevad mitme kevade õied
nagu jõgi, mis uuesti sajab, vahepeal voolanud mereni

*

sulalõhnane veebruar, kasepungade hõng
harvakorduvas öös; kaks kysivat peeglit
täis naeru ja vaikust, taeva heledaid pilvi

*

lennuilmade vaheldumine uduilmadega
lennuposti suutmatus väärata udu

*

kaarsildade kõmin, kui nemad lähevad yle jõe
helmekee katkeb, yks helmes veereb mööda betooni
kahe kalda vahel sild jääb mõtlikult kuulama

*

põrandalaudade naksudes läheb mu arm
köögis haudub rammus uhhaa
sume udu järvelt tõstab vesilobeeliaid männiku kohale

*

liblika mõttelaad: lendu pidada vabaks
lillepeatuste ettemääratust võtta kui valikut
mille juured on tuules, seemnete eksirännakus

Oma mätta otsast

Kui Ajaloo-Keeleteaduskond oli sunnitud 1970/71. õppeaastal auditooriumide nappuse tõttu tööle asuma õhtupoolses vahetuses, tuli see teaduskonna õppejõududele ja üliõpilastele ebameeldiva üllatusena? Inimene aga harjus kõigega ja eks ole nii tudeng kui ka õppejõud inimesed. Ning tõepoolest: nördimuseks polnud erilist põhjustki. Õppeedukus ei langenud, õppedistsipliiniga (loengute külastatavus, eksamite tähtajaline sooritamine jne.) saadi hakkama. Ühe sõnaga: «eksperiment» õnnestus. Sama kordus möödunud õppeaastal Majandus- ja Õigusteaduskonnaga. Ning nemadki leppisid olukorraga. Tänavu olid jällegi näpud põhjas. Üliõpilaskontingent täienes (plaan!), kursusi tuli juurde, kuid auditooriumide korpus (see peamine päästeventiil) ei näi paigast nihkuvat. Ainus väljapääs: õhtupoolne vahetus. Ja ring sai täis. Ajaloo-Keeleteaduskond asugu taas õhtuülikooli seisusesse. Nüüd on seda vankrit juba üle kuu aja veetud. Seega on põhjust pilgu heitmiseks nii taha- kui ka ettepoole. Ja seda just tudengi vaatevinklist.

Loodetavasti nõustuvad ka õppejõud sellega, et keelte õppimine (see on aga Ajaloo-Keeleteaduskonna üks põhialasid) on õhtuti väheefektiivne. On ju üldtuntud tõik, et päeva esimene pool on märksa produktiivsem kui teine. Samuti on võimalik määratleda seda psüühilist lisakoormust, mis tuleneb kujunenud õppekorraldusest, rääkimata sellest, millised võimalused jäävad kultuuriliseks eneseharimiseks (teater, kontserdid jms.). Võib-olla oleks selline virisemine põhjendamatu, kui tegu oleks ühekordse faktiga, ent asi tõotab saada juba traditsiooniks. Muidugi võib mõista disproportsiooni meie vajaduste ja võimaluste vahel, kuid olukord kipub muutuma krooniliseks.

Loodetavasti on käsitletavast probleemist teadlikud ka kõrgemal seisvad organid, kaasa arvatud ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium. Ei tahaks uskuda, et ülikooli administratsioon nii kergelt õhtupoolseid vahetusi jagaks. On ta ju otseselt huvitatud kõrgest õppeedukusest ja distsipliinist. Ometi näib kummaline see, et põhjuste-võimaluste igakülgne valgustamine on jäänud asjaomaste ametkondade suletud ringi. Kuid tegemist on ju ülikoolisisese probleemiga nr. 1.

Dekanaat tundub olevat teinud küll kõik, mis võimalik. Toonud eriõpetuse üle esmaspäevale, on ta hommikupoolseks muutnud lisaks laupäevale ka reedese päeva. Siiski on see vaid hädaabinõu. Probleem jääb ja ca 800 üliõpilast ootab pikisilmi selle lahendamist.

Et tõestada omapoolset huvi asja vastu, pakutagu siinjuures veel üks variant. Nimelt on tervel real Tartu ettevõtetel oma punanurgad, mis hommikuti enamasti kasutamata seisavad ja mida võiks edukalt tarvitada üldloengute (ühiskonnateadused, kirjanduse ajalugu, üldajalugu jne.) läbiviimiseks. Vaevalt keelduksid oma abist ka Noortemaja «Sõprus», Raudteeklubi ja AÜN Tartu Kultuurihoone. Ehk aitaks see leevendada koonilist ruumipuudust ja võimaldada vähemasti tuleval semestril tööd alustada taas hommikuti. Mida arvavad sellest ülikooli vastavad organid? Seniks aga: *dum spiro, spero.*

R. VEIDEMANN

Kui kaua veel?

„Veelinnurahva"

esilinastuselt

Eks sageli ole nii, et kui midagi tublisti ette kiidetakse, siis toob vahetu kohtumine kiitmise objektiga kaasa suurema või väiksema pettumuse. Liialt kõrgele oled asetanud ootuste-lootuste lati.

Tallinna kinomeeste uusima dokumentaalfilmi «Veelinnurahvas» kohta oli mõnda aega kuulda õige kiitvaid arvamusi. See ärgitas huvi, aga manitses ka teatavale ettevaatusele. Mine sa tea . . .?

19. oktoobri õhtuks kogunes «Vanemuise» kontserdisaali arvukalt asjahuvilisi (nendest suur osa ülikooli pere liikmed) uue filmi esilinastusele. Heade sõnadega tutvustas äsjavalminud ekraaniteost filmi teaduslik juhendaja professor Paul Ariste.

Film ei kujunenud mingil määral pettumuseks: ta õigustas igati tema ümber kujunenud ja kujunevat tunnustavat mainet. Sellest kõneles ka publiku kestev aplaus saali valgenedes. Pole vist kahtlust selles, et antud publik oli filmi sisuliste väärtuste hindamisel üks pädevamaid auditooriume üldse.

Püüdes kõige lühemalt kokku võtta «Veelinnurahva» väärtusi, tõstaksin esile kahte tahku:

- *ratsionaalselt-tunnetusliku ja emotsionaalselt-elamusliku külje õnnestunud sünteesi. See oli sõna otses mõttes ilus (mitte ilutsev) teadusliku väärtusega teos, mille paljud kaadrid mõjusid väikeste kunstiteostena. (Siinkohal tunnustus operaator Sergei Rahomägilet);*
- *filmigrupi siirast ja lugupidavat suhtumist nii filmitavasse materjali kui filmi vaatajaskonda. See lõi usalduse ekraanil näidatava suhtes, haaras kaasa.*

Vaid ühe kriitilise märkuse langetaksin. Kui filmi alguses näidatakse väga värviküllaselt aplikeeritud kaardil kaugete soome-ugri rahvaste asumisalasid ja nende liikumist, siis kohati tundub, et diktoritekst ei ole kujutusega sünkroonne. Kaardil orienteerumine nõuab vaatajalt ilmselt rohkem aega, kui filmi napid meetrid seda talle annavad ja siit tekib teatud rahulolematuse moment. (Muidugi eeldusel, et püütakse kaartidesse süveneda.

Neid on võimalik vaadata aga ka puht esteetilisest aspektist ja siis on kõik korras).

Filmi peaks tegema Tartu Riikliku Ülikooli perele eriti lähedaseks veel üks asjaolu. On ju filmi autor — stsenarist ja lavastaja ühes isikus väärib ilmselt sellist nimetust — Lennart Meri meie alma materi kasvandik. Ta õppis TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonnas ajalugu, leidis oma kutsumuse algul reisikirjanduses, nüüd aga näib saavutavat uue kvaliteedi eesti dokumentaalfilmi valdkonnas. Elas Vana-Tiigi ühiselamus, sõi üliõpilassöökias, kirjutas auhinnatöid, õiendas I keskkoolis pedagoogilise praktika, maadles edukalt eksamitega ja oskas hästi võõrkeeli. Juba üliõpilaspäevil ei tulnud tal ideedest puudu ja nagu elu näitab, suudab ta paljusidki neist edukalt realiseerida.

Lõppmoraal: film «Veelinnurahvas» kestab napilt tunni. Selle aja peaks igaüks, keda veidigi huvitavad meie sõsarrahvaste etnograafia, keel, folkloor, ja ajalugu, küll leidma, et laiendada oma silmaringi ja veenduda ise filmi väärtuses.

HILLAR PALAMETS

Tänu, lambipuhastaja!

Ühe poisi sügis Elvas 1965

(Algus «TRÜ» nr. 26)

«E-ei . . .»
«Ah siis ainult minule.»
«Mis asjamees sa oled?»
«Mina? Elva intri vanem. Ja toetudes siin sellele haldusosakonna käskkirjale käsin magada hommikul kella seitsmeni. Magada, mitte orienteeruda! Ka mitte pimedas läbi meie toa orienteeruda!»

Spordiorganisaator kehitab õlgu ja pöördub Ivo poole: «Kas sa saad orienteeruma tulla?»

«Tema on juba orienteerunud,» astub Vello jälle vahele, «me siin just arutasime, et ta peaks konjaki tegema.»

Krrrrrr — maja sisemuses pistab äratuskell urama, siis kusagil kaugemal veel teine tr-r-r-r-r-r-r.

Ajaloolased esimeses toas keeravad teist külge. Tagapool hakkab kostma kobinat, hääli. Uks paotub, laseb sisse valgusvihu. Üksteise järel rüsivad läbi toa tumedad kogud, viimane komistab tooli otsa. Jälle on kõik vaikne. Korraks virgunud magajad keeravad teist külge ja kujutlevad, kuidas äsja väljasööstnud poisid jooksevad läbi männiku jaama poole, kus tuledesäras Tartu rong neid juba ootab. Edasimagajate kella seitsmene «Nohu» läheneb alles kaugelt Valga poolt.

Trr-r-r-r-r-r pistavad kellad jälle urama. Läks tund nii kiiresti? Terve maja tõuseb, tuled löövad põlema.

«Isiksuseteooriate vastu tunned huvi?» — 'partisan' vaatab Ilmarit uudistaval pilgul, tõuseb siis istuli — ilmselt on ta just voodisse heitnud — ja kobab voodi alt sandaale. Teki ja lina vahelt libiseb välja ajaleht.

«Palju soojem magada,» tähendab ta. Toa teine elanik põlvitab ahjusuu paistel, lükkab leegitsevaid halge koomale. Pole imestada, et rõdutuba sooja ei pea — terve otsasein üksainus klaasraamistik.

Poiss kummardub öökapi kohale, võtab ühest ja teisest masinkirjalehtede pakist, ulatab üle õla Ilmarile. Lõpuks pöördub ka ise: «Kui oled läbi lugenud, eks räägime. Võib-olla saan veel midagi pakkuda.»

On siin alles raamatukogu — paksud rullikiskuvad fotopaberid Jaapani haikude tõlgetega, masinkirjas luulealmanahhid, hulk köitmata lehti — «The Tibetan Book of the Dead». Kirjarullid . . . Justkui mõnes vanaaegses kloostris. Peaks kord kõik see muuseumi pandama — 'Noore haritlase raamatukogu, XX sajandi II pool'.

Heatahtlikust vastuvõtust julgust saanud, usaldab Ilmar küsida: «Mida teie praegu teete?»

«Mina?» Pelgas naeruvine libimõne teise põhjuse meeleheiteks.

. . . isiksus on suurte kõnemeeste ja mõjuvõimsate gruppide, laste, demagoogide, erapooletute, sõjaõhutajate, koridoripoliitikute, keisrite ja kristuste, makjavellide ja juudaste, vanameelsete meeste ja Prometheuse taoliste mässajate kokkutulek. (Murray).

Siis satub Ilmari pilk luuletustele. Ilma pealkirjata, algab üks:
«Keegi minus puhastab Aladdini lampi.»

«Tuli surnuks! Küll sa homme loed!»

Ilmar torkas masinakirjalehed portfelli.

«Keegi minus», kordas Ilmar, «puhastab», kordas ta, «Aladdini lampi.»

Päeval oli Ilmar Toomel välja tellinud venekeelse raamatu 'Persitskaja klassitseskaja literatura'. Käsitlus tundus hüplev ja kogu tunnustuse juures, mida ülevaate autor Pärsia suurtele poeetidele jagas, oli tunda, et ta ometi kogu aeg on nende puhul millegagi rahulolematu. Ilmar oli oodanud päikeseliselt selget, ülistavat ülevaadet, illustreeritud parimate tõlkekatkenditega. Paar lehekülge edasi peatuski lõpuks pilk ühel salmil. Selleks oli kirjeldus pottsepa raskest elust.

Keegi minus puhastab Aladdini lampi . . . Vaat see on alles luulekujundi! Kui endal selline tuleks . . . Elulähedus,' elulähedus . . .

Kui tõesti saada absoluutselt eluvööraks? Selliseid kujundeid sünnib just siin, aina ja aina. Kas inimesed siis ei vaja midagi sellist? Mina raktsed. Tõsine muusika ongi ju tegelikult väga eluvööras, otsekui see 'puhas' . . . Siiski sallitav. Maalikunstnike hämmastav saavutus — naisakti maalimine modelli järgi ühiskondlikult sanktsioneeritud! Konservatoorium, kunstiinstituut . . . Võiks ju olla ka kõrgema lüürika kool, kus otsekui muusikateoste partituure arutletakse suurte meistrite käe all kõrgunistusi. Mingit märki sellest küll pole, aga ma ei imestakski nii väga, kui mõne aja pärast on kesklinnas suure maja ukse kõrval tahvlike 'Kõrgem Eluvööras Lüürikakool'.

Kui võtta kätte ja õppida ära kõik keeled, milles on kõrgluulet? Võtta see eesmärgiks. Kas jõuab, kogu elu jooksul? Või polegi see nii väga eluaega nõudev töö? Raskusi tekib muidugi igasuguseid . . . Tõlgin ja lõhun puid. — Mõeldes kõiki neid naiivseid mõtteid, hakkas Ilmar juba unne jääma ja unepiiril valgus see viimane küsimus eriti laiali kord siia, kord sinnapoole: terve eluaeg ja üsna vähe aega . . . Kui paar keelt on juba selged, pidi edasi väga lihtsalt minema. Kõrglüürika keeled: otsekui kärjed, täis mett. Ladina, pärsia . . .

Aina enam vaibus Ilmari mõtteid unne ja keegi unenäoline puudutas teda, seadis õigesse valgusesse ja hakkas temas puhastama Aladdini lampi.

1965—1972

Aivo Lõhmus

Andante grazioso

Looda ja usu,
et sinu raadatud alepõld
lööb pea rohetama
ning kasvab ühte muu metsaga,
enne ei tohi sa tagasi pöörduda.

Kui sa siis oma valduste poole kõnnid,
heida meelest,
kes sa kord olid,

oma kätetöö läbi hakkad tundma,
kuidas su elu sind teisena näeb
ja sinust murrab tumedaid tõdesid ära,

see, mis sul puudub,
on kunagi olnud,

käi oma teed
ja leia,
mida kaasa viia,
sama head on liblikatiib
ja vastupeegeldus teises,
kui oskad mõista neid märke,
mis ikka seosetult esile toovad
aega ja sind ennast.

Andante decrescendo

Vaata,
kuidas järved kasvavad kinni
ja teid õgvendatakse,
kui sa kõlad sellele pildile kaasa,
siis pead teadma,
et niisugust lindu ei olegi,
keda ei tapetaks
tahtmisega tulu saada,

ohutuid rõõme
pole enam olemas,
kuigi põhjused jäävad tumedaiks
ja tagajärjed tundmatuiks,
ometi mõtlesin ma alles
kakssada aastat tagasi
inimelu puhkemise kummalisest juhusest
ja sada aastat tagasi
selle kustumise kohutavast korrapärast,
mille ornament
üle kogu maa on joonistatud,

nõnda sureb iga päev üks täht,
kui sünnib inimene,
ja muutub lootuseks,
igatsuseks ning unistuseks tema südamesse,
vereks tema silmadesse ning sõrmedesse,
kuni need muljete mõrvamise magusust tunda saavad
ja kõverduvad tunni kui tööriista ümber,
siis algab lõpmatuse lohutu lagunemine
argi- ja pühapäevadeks
ning tumeda tõusulaine vahele
lahutab mandrist uue saare.

TÄHELEPANU, INFORMIIN

12. novembril kell 17 toimub Teaduslikus Raamatukogus informiin 3-liikmelistele võistkondadele. Selle ürituse kohta leiad lähemat informatsiooni lehe järgmises numbris. Täna avaldame aga **suure ringi küsimused,** millele iga soovija vastab individuaalselt. Küsimustele tuleb vastata kirjalikult. Vastusele lisada ka teatmeteose pealkiri ja lehekülg, kust andmed on leitud. Ära unusta ka nime ja kursust kirjutamast! Vastused tuleb lasta Teadusliku Raamatukogu valvelaual asuvasse kasti hiljemalt 3. novembril kella 22-ks. Kolme paremat lahendajat premeeritakse. Esimeseks auhinnaks on võitja enda valikul komandeering ühele ÜTÜ konverentsile. Teisele ja kolmandale kohale jäänuid ootavad raamatud. Suure ringi võitjate autasustamine toimub pärast võistkondade informiini 12. novembril.

Suure ringi küsimused

1. Mis aastast hakkas ilmuma «Ajalooline Ajakiri»? Kes oli ajakirja väljaandja? 2. Milline on Nõukogude Liidu esimene orden? Mis aastast alates hakati seda välja andma? 3. 1969. a. toimus Monte Carlos rahvusvaheline televisioonifilmide festival. Missugune film sai seal peaauhinna? 4. Mida tähendab lühend I.N.R.I.? Kus seda kasutatakse? 5. Kelle pseudonüüm on Peet Vallak? 6. Millal ja kelle poolt on asutatud teater «Berliner Ensemble»? Milline oli selle teatri esimene lavastus? 7. Kust võib leida materjali nõukogude kosmosealase uurimistöö kohta 1969. a.? 8. Mida tähendab pleissima? 9. Millised riigid kuulusid ÜRO Julgeolekunõukogu koosseisu seisuga 1971. a.? 10. 1956. a. sai Jean Gabin preemia peaosa täitmise eest ühes filmis. Milline film see oli? 11. Kui suur oli Kasahhi NSV rahvaarv 1970. a. rahvaloenduse andmeil? 12. Kellena on meie kultuurilukku läinud Richard Hausmann? 13. Millistele filmidele on kirjutanud muusika I. O. Dunajevski? 14. Kes võitis esikoha naiste 100 m jooksus 16.—21. sept. 1969. a. Ateenas toimunud kergejõustiku tšempionaadil? 15. Millal oli prof. Johann G. N. Dragendorff (1836—1898) farmaatsia õppejõuks Tartu Ülikoolis?

Sind huvitab inimene?

Arvad ehk end teda tundvat?
Tahad sel teemal vaielda?

Kui nii — siis oled oodatud psühholoogide ÜTÜ «laia ringi» koosolekule.

Ärgu Sind nimi hirmutagu. Psühholoogide on ta lihtsalt seepärast, et nemad on asja organiseerinud. Küsimustele, millest juttu tuleb, võid Sina niisama hästi vastata. Ehk teisiti öeldes — nad on üldinimlikud.

Siin on mõned neist:

Eksperiment inimesega — kus on lubatavuse piir? Keskmise eestlase psühholoogiline portree ilukirjanduse põhjal. Mehe ja naise psühholoogia. Nomoteetilised ja ideograafilised teadused ja inimese isikupära uurimine. Organism ja terviklikkus bioloogias ja psühholoogias. Religioon ja psühholoogia. Normid ja patoloogia. Suhtlemispsühholoogia. Teater.

Pakume lugeda autoreid, kes pole teadusele küll palju andnud, see-eest on aga suurepärased inimesetundjad (La Rochefoucault, Paulhan, Fouiller, Gall jt.).

Loomulikult võid probleemi ise kaasa tuua, kui see Sul juba kaua peas istub ja Sa sellest midagi uut teada tahad saada.

Filoloogid, bioloogid, ajaloolased, arstid ja defektoloogid — eriti teretulnud olete teie!

Ka rakendusmatemaatikuid on töö ootamas!

Iga küsimus on ju tegelikult niivõrd lai, et selles võib minna kes teab kui kaugele. On mõeldavad «kitsad ringid», kes käivad koos millal ja kus tahavad ja teevad ehk juba teadust.

Ootame Sind neljapäeval, 2. XI kell 20.30 ühiskonnateaduste majja 108. auditooriumisse õhtutundi pidama!

Mõtle järele! Võib-olla tuled?

Juhatus

Venia legendi

Kolmapäeval, 15. novembril 1972 kell 16.15 esineb keemihoone 430. auditooriumis avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ anorgaanilise keemia kateedri dots. kt. Henn LAANPERE teemal «Mõnedest reeglipärasustest keemiliste elementide perioodilisuse süsteemis».

«Rüblikud»

Pühapäeval, 15. oktoobril oli TRÜ klubi jälle külaliste päralt, esines Viljandi ansambel «Rüblikud».

Kollektiiv on noor, kokku tuldi praeguses koosseisus 1971. a. detsembris. Oma lugusid pole jõutud veel teha, esitatakse põhiliselt rajataguste ansamblite palu. Põhiosa programmist täitis «hard rock». Ansambli juhiks on soolokitarrist S. Bernatski, rütmikitarril mängib Ž. Savarin, basskitarril V. Künnapuu, löökriistadel G. Žalõbin, helikorrasoleku kindlustab P. Arus.

Mänguoskuselt kedagi esile tõsta ei tahaks, küll aga jättis hea mulje S. Bernatski meeldivakõlaline hääl. Hästi õnnestus Lennoni lugu «Mother» (Ema).

Võrreldes varasemaga on «Rüblikud» astunud sammu edasi. Jääb loota, et ansambel leiab oma isikupärase tee.

Tulevikuplaanis on «Rüblikutel» kontsert Tallinnas ning ringsõit Põhja-Eestis. Palju edu!

O. O.

Ametiühingu konverentsilt

Ajaloo-Keeleteaduskonna ametiühingukonverents peeti 20. oktoobril keemiahoone ringauditooriumis.

5. okt. 1971. aastal valitud büroo tööst andis ülevaate M. Tamm võõrkeelte kateedrist, kes oli möödunud aastal pidanud ametiühingu büroo esimehe ametit.

Revisjonikomisjoni nimel esines kriitilise kokkuvõttega aasta töötulemustest Huno Rätsep eesti keele kateedrist.

Sõna võtsid K. Bachmann, M. Lõhmus ja R. Kärner.

Aruande esitanud büroo töö tulemused:

● Suures osas leevendati teaduskonna töötajate korterinappust. Kui veel peaks tulema nii hea korteriaasta, siis teaduskonnas enam järjekorda ei ole.

● Parandati ühiselamutingimusi. Suure töö selles osas on teinud Urve Sõmer ja Salli Vainola. Nagu märkis sõnavõtja Rein Kärner, ei ole meie ühiselamud nii head veel kunagi varem välja näinud.

Teaduskonna rahvale tuleb soovitada:

— Kirjutage avaldusi puhkekodutuusikute saamiseks.

— Kasutage võimalust elada profülaktooriumis.

— Ärge laske tühjalt seista aasta ringi töötavat Kääriku puhkelaagrit.

TIIA RÕÕMUS

Tööpakkumine

TRÜ lasteaeda vajatakse KIIRESTI hoidjat-koristajat. Tasuks palk + soodustused. Teateid saab Burdenko 42, tel 24-72.

TRÜ lasteaia juhataja

Joogide kursusi!

Õppehoone nr. 6 töötajad paluvad ülikooli administratsiooni korraldada jooga kursus. Teatavasti on tiibeti joogidel võime pikka aega napis riietuses kõrgmäestiku pakases viibida. Selline võime kulub õppehoone nr. 6 (Leningradi mnt. 2) hädasti ära: 12—13°C juures vaimset tööd teha pole ilma eriettevalmistuseta sugugi kerge ega ohutu.

Õppehoone töötajad

Teaduskond läks Kütiorgu

Rahvas tuli raekoja platsile kokku — viis bussitäit — ja hakkas lauluga Haanjamaa poole sõitma. Nii algas Bioloogia-Geograafiateaduskonna III looduslaste päev, mõned aastad tagasi ellukutsutud tore ettevõtmine.

Kütioru alguses Holstal ronisime bensiinihaisust välja päikesepaistelisse sügisloodusse, ja pika kirju ussina lookles meie kaootiline rivi puude vahelt alla orgu. Siin võtsime end ringi: «Järjest loe!» Meid sai rohkem kui poolteistsada.

Esimene teaduskonna päev oli viinud osavõtjad Vooremaale. Kahes suures grupis õppejõudude I. Aroldi ja H. Mardiste eestvedamisel tutvuti sealse looduse ning Luua Metsamajanduse Tehnikumiga.

Teisel korral võeti jalge alla matkarajad Võhandu ääres. Hoolimata vihmast oli kaasalööjaid juba rohkem, ehkki sajani ei ulatunud nende arv seegi kord. Päev möödus väga sisukalt. Innustav oli õppejõudude osavõtt. E. Varep tutvustas ümbruskonna vaatamisväärsusi ja maastiku omapära, on tal ju teada Eestimaal lausa iga käharam puu ja pilkuköitvam küngas. Prof. H. Trass, J. Ristkok, L. Vassiljev, J. Kirss — kõik andsid oma parima. Meelde jäid Räpina polder, laulud ja soe ühtekuuluvustunne.

Nüüd seisavad looduslased jälle külg külje kõrval, meie read aga on muutunud tihedamaks. Ringi astub teaduskonna dekaan dots. A. Raik, toetub oma tomahoogisarnasele matkakepile ja lausub paar pidulikku sõna. Rahva hulgast hõigatakse välja A. Järvet, kelle diplomitööl oli siinse ümbrusega üht-teist pistmist. Tutvustav ülevaade Kütiorust ja meie selja taga sulisevast Iskna ojast, seejärel räägib dots. Ristkok veidi Järvede Orust tema kaheksa veesilmaga ning siis hakkame astuma. Ees ootab teekond Noodasjärvele.

Nii me läheme: läbisegi bioloogid, geoloogid, geograafid, õppejõud ja üliõpilased, noormehed ja neiud.

Pikemaks venib peatus Sinepijärve ääres, sest värske õhk sunnib lähemalt uurima toidukotti. Puhkehetk kujuneb lõunaooteks kuiva leiva võtmisega. Kes sõna soovib, kasutab juhust ning niiviisi kuuleb mugiv seltskond palju huvitavat. I. Arold tutvustab maastikuteadust, selle tänapäeva geograafia ühe huvitavama ja perspektiivikama haru A-B-d. A. Raik, kes tema enese sõnade järgi on harjunud rääkima ikka neljakümne viie minuti kaupa, alustab siis kolleegide soovitusel kolmekümne kolmandast minutist. Juttu tuleb mikrokliimast.

Missugune maastik on ilus? Esimesel pilgul väga subjektiivsena tunduv küsimus. Prof. V. Masingu vestlusest hakkab aga tasapisi kooruma arusaamine, et päris nii see siiski pole. Selgub inimeste üsna ühtne lähenemine ilu mõistele, kui enne hinnatavate kriteeriumide suhtes kokku leppida. Millises suunas siit saaks teha mõjusa loodusfoto? Arvestama peab värve, liigestust...

«Kui mina oleksin fotograaf...» Sel momendil ongi kaameramees tabanud professori ülaloleval pildil.

Lõunat tähistab kuum tee vana talumaja juures. Rüübisemeistrid kelle jahiretked ta ümbruskonna rahvale salapäraseks Kütiks muutsid.

Tavakohane lõpukõne. Setu rahvalaulud loovad koloriidi; heitlevad leegid, selge sinine taevas, ükski puuleht ei liigu. Aeg nagu seisaks. Tartu tundub lõpmatult kaugel...

Pimedas vuravad bussid intri ette. Vahvast päevast jääb mälestus ja käiseembleem kutsena:

«Ole tuleval aastal jälle platsis!»

Pildistas H. SANDER,
kirjutas J. ROOSAARE

Bioloogide vilistlasõhtu

algab kolmapäeval, 1. novembril kell 19 «Sophokleses». Kell 20 esineb J. EILART teemal «Bioloogi muljeid Põhja-Ameerikast» (illustratsiooniks diapositiivid).

Ärge unustage,

et huumorivõistlus kestab veel vaid 1. novembrini. Võistlustingimusi tutvustasime oma ajalehe 15. numbris, 24. septembril 1972. a.

* * *

ja et tõlkevõistlusel on tööde loovutamise viimane päev 30. november 1972. a. Tingimuste kohta vaata «TRÜ» nr. 18/1972 ja 24/1972. Ootame tõlkeid kõigist keeltest!

Luulet kuulama

Reedel, 27. okt. kell 20 toimub TRÜ klubis Paul-Erik Rummo ja Svetlan Semenenko autoriõhtu.

Tähelepanu!

TRÜ klubi nõukogu järjekordne koosolek toimub teisip., 31. okt. k. 20 klubi kantseleis.

Auto-motoklubi

Amatöörautojuhtide kursuste II rühm alustab tööd 2. nov. kell 18. Soovijatel tulla V. Kingissepa 19, aud. 301.

Male

Novembrikuu esimesel nädalal algab teaduskondadevaheline maleturniir. Võistkondade esindajail tulla 1. novembril kell 17 TRÜ Spordiklubisse (V. Kingissepa 19) loosimisele.

Lugejate konverents

Teisipäeval, 31. okt. k. a. kell 17 toimub Teadusliku Raamatukogu näituste saalis (VII korrus) lugejate konverents teemal «Raamat minu elus». Esinevad akad. P. Ariste, akad. H. Haberman ja kirjanik A. Kaalep.

Looduskaitseringi sellesügisese metsapäeva tööd-tegemised on tänavu 29. oktoobril A. Haava sünnikohas Haavakivil.

Tartust sõidame välja 28. oktoobril kell 14 «Vanemuise» uue maja eest. Õhtupoolse aja kasutame Pala ümbrusega tutvumiseks ning päris pimedas korraldame asjakohase show.

Kaasa võtta söök ja magamisriided, sest ööbime Pala koolis ja teeme pühapäevase päeva tööd.

NB!

Esmaspäeval, 30. oktoobril kell 16.15. leiab TRÜ aulas aset õppejõudude lektooriumi järjekordne üritus.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6336. MB-07485.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Raamatupalat

«Ema! Meie läheme teist teed!»

Kas tunnustus vennale? Toetus emale? Tõotus endale? Kuid ütleja on ikkagi veel vaid poisiohtu nooruk ühes Volga-äärses provintsilinnakeses. Arvukad rõhujad suurel tsaari-Venemaal võivad veel muretult uinuda. Jõuavad soetada ja hellitada veel ühe põlvkonna muidusööjaid. Viimase põlvkonna.

MEIE!

Üks on murtav, miljonid mitte. Geniaalse mõistusega nooruk ei lasknud oma viha afektiks paisuda, vaid jaotas selle aastakümnetepikkuseks sihikindlaks tegutsemiseks enda arendamisel, tööliste ja kehvikute stiihilise raevu kontsentreerimisel, nende klassiteadlikkuse tõstmisel, ühtekuuluvuse selgitamisel. Üks on murtav, miljonid mitte. Proletariaadi võiduletulekule kujunes väärtiline juht. Agitatsioon ja ajaleht, artiklid ja propaganda. Partei. Proletaarne klassiteadvus, proletaarlaste klassiteadus. Partei! Võitlus ja klassivõitlus.

LÄHEME!

Tehastest tänavatele! Loosungid ja võimunõue, punalipud ja võimuhüüe! Lahingud ja tänavalahingud. Klassilahingud. Proletaarlaste klassivõit! 1917. aasta oktoober.

TEIST TEED!

Teist teed võitlustaktikas ja elukorralduses. Juba viiskümmend viis aastat. Ja millised aastad! Klassivaenlane ennustas hukku. Kuid uus elukorraldus pole ainult vastu pidanud, vaid ka määratult tugevnenud, arenenud ja laienenud.

Teine tee on nüüd juba terve sotsialistliku maailmasüsteemi eluviis. Eluviis, mis tõstab nii üksikisiku kui rahvaste huvid astme võrra kõrgemale, ühiskonna tasemele, võimaldades neil olla humaansem ja üllam.

Me nimetame seda teed oktoobriteeks.

J. REIMAND,
EKP TRÜ komitee sekretär

Nr. 31. Reedel, 3. nov. 1972. a. XXIV aastakäik

Tartu Riikliku Ülikooli rektori käskkiri

Tervitan Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 55. aastapäeva puhul Tartu Riikliku Ülikooli õppejõude, töölisi, teenistujaid ja üliõpilasi!

Soovin jätkuvat jõudu noore põlvkonna kasvatamiseks kommunistliku moraali vaimus, spetsialistide ettevalmistamise meetodite täiustamiseks. Üliõpilased, suhtuge teadlikult õppimisse ja töösse, kasutage selleks kõiki võimalusi, et saada tublideks ja hinnatud erialatöötajateks!

Seniste töötulemuste eest avaldan tunnustust järgmistele üliõpilastele, õppejõududele ja teenistujatele:

I. ASETADA FOTO ÜLIKOOLI AUTAHVLILE

Ühiskonnateaduste kateedritest:

kateedrijuhataja professor Mihhail BRONSTEIN, dotsent Georg REKKER, laborant Grigori MUHHIN.

Ajaloo-Keeleteaduskonnast:

kateedrijuhataja professor Jaan KONKS, dotsent Hillar PALAMETS, dotsent Eduard VÄÄRI, dotsent Juhan PEEGEL, dotsent Zara MINTS, üliõpilased Ainu ALBERT, Andres LANGEMETS.

Arstiteaduskonnast:

kateedrijuhataja professor Georg KINGISEPP, dotsent Heinrich PETLEM, dotsent Eugen MURAŠEV, vanemõpetaja Ülo HUSSAR, vanem teaduslik töötaja Villu MÖLDER, üliõpilased Ursula JUGALA, Virve REINART, Urve MÕISTUS, Heidi ELJAS.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast:

kateedrijuhataja dotsent Vello TOHVER, üliõpilased Jaanus PAAL, Anu LAINEMÄE.

Füüsika-Keemiateaduskonnast:

dotsendi kt. Aarne TÕLDSEPP, vanempreparaator Anna PAAS, üliõpilased Mare ROOSIOKS, Aleksei TREŠTŠALOV.

Kehakultuuriteaduskonnast:

vanemõpetaja Johannes VÕRNO, üliõpilane Evi LIND.

Majandusteaduskonnast:

vanemõpetaja Vaiki LUIGALEHT, vanemlaborant Hilja NAMM, üliõpilased Kersti KURRE, Sirje KALLASMAA, Mart UBA.

Matemaatikateaduskonnast:

arvutuskeskuse juhataja Jüri TAPPER, dispetšer Eili ROOST, üliõpilased Anne TELLER, Peeter TRIFONOV.

Õigusteaduskonnast:

üliõpilane Gunnar KRUPSKI.

Teaduslikust Raamatukogust:

vanemraamatukoguhoidja Ilme MESIPUU.

Administratiiv-majandusosakonnast:

kinokabineti juhataja Eduard SAKK.

II. AVALDAN KIITUST

Ühiskonnateaduste kateedrist:

dotsent Lembit RAIDILE, dotsent Meeta MURDILE, dotsendi kt. Jüri ANTILE, vanemõpetajatele Vilve KALITSALE, Jüri TAMMARULE, kabinetijuhataja Vaike ASKIRKOLE.

Ajaloo-Keeleteaduskonnast:

dotsent Huno RÄTSEPALE, dotsent Andres PÄRLILE, vanemõpetajatele Ülo VOOGLAIDILE, Amanda KRIIDILE, Helme TÕEVERELE, õpetaja Aino RODIMALE, üliõpilastele Jaan VALSINERILE, Suliko VALDEKOLE, Sirje MURUMETSALE, Anne VAHILE, Inge BUSCHILE, Maria PLJUHHANOVALE, Nadežda BUSTÕGINALE, Maie RADASTELE.

Arstiteaduskonnast:

dotsent Lia SILDVERILE, dotsendi kt. Aino DANILOVITŠILE, Kalju VALGMALE, Leonid VAINERILE, assistentidele Helje KAARMALE, Rein OLELE, Erich KIVIVARELE, Aleksei PANOVILE, Uno LEISNERILE, Helgi SILMALE, preparaatoritele Õie VANAMBILE, Saima HARUJÕELE, arstide täiendamise ja spetsialiseerimise teaduskonna juhatajale Helga TIBBINILE, ordinaator Mati TIIVELILE, üliõpilastele Elle PEETSILE, Raivo UIBOLE, Svetlana POTAKOVSKAJALE, Lehte SEIMILE, Helle TUULIKULE, Valentina TŠERNOVALE, Lia PÄRTMALE, Tiiu VEEBELILE, Ants NURGALE, Margarita PODJORILE, Krista EINBERGILE.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnast:

dotsent Asta ORASPÕLLULE, insener Jaan NAABRILE, aspirant Tõnu KAARELE, üliõpilastele Taimi PAALILE, Hardo AASMÄELE, Jüri KASELE, Aksel SIINERILE.

Füüsika-Keemiateaduskonnast:

dotsendi kt. Agu-Tõnis TALVIKULE, assistent Toomas RODIMALE, vanemõpetaja Valeri VASSILTŠENKOLE, vanemale teaduslikule töötajale Tiina TENNOLE, nooremaile teaduslikele töötajatele Mati KARELSONILE, Jaak JÄRVELE, stažöör Harri FAIMANILE, aspirantidele Matti LAANELE, Tõnu PÜSSALE, insener Ludmilla MATIESENILE, vanemlaborantidele Lilie PUNGALE, Linda JAAMALE, laborant Lev TÕNNISELE, üliõpilastele Anne PAJULE, Al-der LUŠTŠIKULE, Jaak AAVIKSOOLE, Jüri JOSEPSONILE, Artur SUISALULE, Katrin VARESELE, Alma-Asta KIISLERILE, Kai MÄELEHELE.

Kehakultuuriteaduskonnast:

dotsendi kt. Arved VAINILE, vanemõpetaja Vello TRUUMAALE, õpetaja Rein AULELE, lukksepp-freesija Lembit TÜRNALE, üliõpilastele Avo SOOPALE, Krista ARROLE, Toivo HEINALE, Jüri JÄNESELE.

Majandusteaduskonnast:

dotsent Heino SIIGURILE, vanemõpetajatele Ain ISOTAMMELE, Sinaida KALNINILE, assistent Saima ARONILE, dispetšer Tamara NEIDERILE, üliõpilastele Vladimir LETOŠNEVILE, Auri KURDILE, Mall SAARELE, Kai OKSALE, Reet UUSPÕLLULE, Merike ALAMETSALE, Paul MÄLGULE.

Matemaatikateaduskonnast:

dotsent Lembit KIVISTIKULE, vanemõpetaja Jüri KIHOLE, laborantidele Kersti KOLGILE, Meeta KULLILE, vaneminseneridele Liivi URMILE, Louise SEILERILE, vanemtehnik Vaike SIMSOLE, üliõpilastele Marika RUŠKISELE, Rein LINDSTRÖMILE, Jüri LIPPUSELE.

Õigusteaduskonnast:

kateedrijuhataja dotsent Albert PALTSERILE, metoodik Lehte JAKOBSOOLE, üliõpilastele Jüri ILVESTILE, Uno LÕHMUSELE, Igor GRÄZINILE, Raivo PRITSILE, Helle RAKLASELE, Toivo VOITILE, Lukina TAMMELE, Kalle LUIGALE.

Teaduslikust Raamatukogust:

bibliograafia osakonna juhataja Laine KILGILE, pearaamatukoguhoidja Tiina NURGALE, peabibliograaf Linda KIVISTIKULE, vanemraamatukoguhoidjatele Mari ORAVALE, Elsa LOORITSALE, Pille TIIRMAALE, raamatukoguhoidjatele Ludmilla TSÕBINALE, Helgi LAANESELE, restauraator Asta ROHTMETSALE, riidehoidja Meeta KORSARILE, koristaja Elfriide TAMMURILE.

A. KOOP

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverentsilt 31. okt. 1972

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni sekretäri MÄRT KUBO aruandekõnest

Seltsimehed! Selle aasta 30. detsembril möödub 50 aastat ajaloolisest sündmusest, mil pandi alus Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidule. See on suur pidupäev kogu meie nõukogude rahvale, sotsialismileerile ja kogu progressiivselt meelestatud inimkonnale. NLKP KK otsuses «Ettevalmistuste kohta Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu moodustamise 50. aastapäevaks» on öeldud: «Komsomoliorganisatsioonide töö peab olema suunatud sirguva põlvkonna kasvatamisele kommunistliku ideekindluse vaimus, ustavuses meie Nõukogude kodumaale, rahvaste vääramatu sõpruse ja sotsialistliku internatsionalismi vaimus.»

INTERNATSIONAALSEST KASVATUSEST

Üliõpilaskomsomol on olnud aktiivne rahvaste sõpruse ning internatsionalismi ideede kandja ja nende eest võitleja. Tuletagem meelde uudismaale viljakoristusele ja ehitustöödele sõitnud üliõpilaste ehitusrühmi — algatajaks oli siin omal ajal TRÜ komsomoliorganisatsioon —, internatsionaalseid ehitusrühmi meie vabariigi komsomoli löökobjektidel, Eesti Üliõpilaste Ehitusmalevas. Tartu Ülikool on oma pika ajaloo vältel olnud hariduse andjaks paljude rahvuste esindajaile: siin on õppinud venelasi, ukrainlasi, armeenlasi, lätlasi, grusiinlasi, soomlasi, rootslasi, sakslasi ja teistest rahvustest üliõpilasi. Ka praegu õpib meil palju teiste rahvuste esindajaid. Sidemed teiste liiduvabariikidega ja meie maa paljude kõrgemate õppeasutustega on praegu väga tihedad nii õppetöö, teadusliku töö kui ka komsomoliorganisatsiooni kaudu.

Paljud eesti noored õpivad Moskva, Leningradi, Läti, Armeenia ja Ukraina kõrgemates koolides. See on loomulik ja seaduspärane protsess.

ELKNÜ TRÜ komitee on aruandeperioodil osutanud internatsionaalsele kasvatustööle suurt tähelepanu. On välja töötatud ürituste plaan NSV Liidu 50. aastapäeva tähistamiseks. Mõjukaks ürituseks kujunesid aprillis, V. I. Lenini mälestuspäeval, korraldatud rahvaste sõpruse päevad. Tartusse saabus üliõpilasi Moskvast, Leningradist, Kaunasest, Jerevanist, Samarkandist, Riiast, meie maa teistest linnadest ning Krakovist ja Debrecenist. Koos meie üliõpilastega kohtuti noorte tööliste ja spetsialistidega Tartu Autode Remondi Katsetehasest, külastati Tartu Õlletehast ja «Avangardi» kolhoosi. Tartu Autode Remondi Katsetehases korraldati ühine kontsert külaliste, tehaserahva ja meie üliõpilaste osavõtul. Meie komsomoliaktiiv käis koos külalistega V. I. Lenini mälestussamba juures, kus peeti miiting ja asetati lilli. Päevade kulminatsiooniks kujunes rahvaste sõpruse ball «Vanemuise» kontserdisaalis, kus pidulikus osas tervitasid külalisi mitmes keeles prof. P. Ariste, komsomolikomitee sekretärid ja kus esinesid külalised.

Tartu 7. üliõpilaspäevadest võtsid osa külalised Läti Riiklikust Ülikoolist, Kaunase Meditsiiniinstituudist, Užgorodi, Leningradi, Petrozavodski, Donetski, Tbilisi, Jerevani, Moskva, Samarkandi, Frunze ja Jakuutia riiklikest ülikoolidest.

See näitab, et meie Interklubil (M. Heidmets) on välja kujunenud tihedad sõprussidemed väga paljude meie maa kõrgemate koolidega. Klubi aitas Kaunase Meditsiiniinstituudil läbi viia ENSV päevi, delegatsioone vahetati 12 meie maa kõrgema kooliga. Komitee pleenum arutas 5. aprillil Interklubi tegevust ja märkis ära klubi head tööd. Samas juhiti tähelepanu esinenud puudustele: klubi haarab tegevusliikmetena veel liiga vähe üliõpilasi, üritused on suunatud enam väljapoole, s. o. sidemetele väljaspool ENSV-d, klubi liikmed ei esine regulaarselt üliõpilaste ees pärast külaskäike teistesse kõrgematesse koolidesse, täpsustamist vajab põhikiri.

Head sidemed on Arstiteaduskonna kommunistlikel noortel Leningradi akad. I. I. Pavlovi nimelise Meditsiiniinstituudiga. Sõprust kinnistab leping, kus on ette nähtud komsomoliaktivistide külaskäike, informatsiooni vahetamist komsomolielu kohta, ekskursioone ja praktikagruppide vahetamist. Sel suvel olidki Leningradi üliõpilased Eestis praktikal ja meiepoolne vastuvõtt meeldis neile. Meie raviosakonna tudengid omakorda praktiseerisid Leningradis. Avaldan siinkohal tänu prof. Raudamile ja dots. Ksenofontovile osutatud abi eest.

Niisamasuguseid tööalaseid ja sõprussidemeid on ka Ajaloo-Keeleteaduskonna, Majandusteaduskonna ning Kehakultuuriteaduskonna kommunistlikel noortel.

Igati õnnestunuks tuleb lugeda TRÜ agitbrigaadi reisi Tjumeni oblastisse. Brigaadi juhtis komitee ideoloogiasektori liige Igor Grjäzin.

Ülikooli kommunistlikud noored osalesid aktiivselt vabariigi noorsoofestivali avaüritustes, mis on pühendatud NSV Liidu 50. aastapäevale. Ülelinnalisel miitingul esines Õigusteaduskonna üliõpilane S. Jallai, meie üliõpilased võitsid esikoha tõrvikutega teatejooksus läbi linna, isetegevuslased esinesid suurel kontserdil. Aktivistid ja veteranid viisid pärja tankitõrjekraavis langenute mälestusmärgile.

Märkimisväärse töö on nõukogude rahvaste filmiloomingu tutvustamisel ja propageerimisel ära teinud meie kinoklubi.

Aktiviseerus vene õppekeelega osakondade komsomoliaktiivi tegevus. Siin tuleb ära märkida komitee sekretäri asetäitja Lenina Blumi suurt organisatoorset ja sisulist tööd. Kõikidel esimestel kursustel peeti loengud, kus tutvustati õppetöö korraldust ülikoolis, komsomoliorganisatsiooni tegevust, elu ühiselamutes. Need loengud aitasid esimese kursuse üliõpilastel, kellest paljud esimest korda Eestis koolipinki asusid, kergemini sisse elada ülikooli probleemidesse, mõista meie rahva saavutusi ja kultuuri. Aruandeperioodil hakkas jälle enam-vähem regulaarselt ilmuma ajalehe venekeelne lisaleht. Huvipakkuvaim oli ehk nn. Permi eksperimendi ümber algatatud mõttevahetus, ülikooli juhtkonna arvamust antud küsimuses valgustas rektor A. Koop. Lehe väljaandmisele aitas tublisti kaasa vene filoloogia üliõpilane Igor Rosenfeldt.

Vene õppekeelega osakondade aktiivi korraldusel alustati lektooriumi, kus esinesid ülikooli tuntud õppejõud, korraldati õhtuid kohvikus ja klubis, nagu füüsikute õhtu, vanade heliplaatide kuulamise õhtu, Alžeeria õhtu jms. Hästi oli ette valmistatud eesti ja vene osakondade ühine kunstiõhtu kohvikus üliõpilaspäevadel.

Tehes siin täna kokkuvõtteid komitee internatsionaalsest kasvatustööst aruandeaastal, tuleb aga märkida ka puudusi. Internatsionaalne kasvatustöö ei ole alati osakondade ja kursuste komsomoliüritustes saanud kindlat kohta. Pole jõutud plaanide koostamisele, mis kavandaksid üritusi juubeliaastal. Komsomolibürood ja algorganisatsioonid ei ole alati printsipiaalsed ja resoluutsed natsionalismiilmingute suhtes, mida veel paraku esineb mõnede üliõpilaste käitumises.

Seltsimehed! Komsomolikomitee on kavandanud rea üritusi, millega tähistame NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva. Ürituste põhirõhk on asetatud detsembrile, mil toimub komsomolikomitee pidulik pleenum, kontserdid ja üliõpilaspeod teaduskondade korraldusel, kohtumine Tallinna Kunstiinstituudi üliõpilastega, kunstiõhtu vennasrahvaste loomingust jms.

PARTEI HOOLITSUS ÜLIÕPILASTE EEST

Nõukogude üliõpilaskonna hulgas kujunes tähtsaks poliitiliseks sündmuseks I üleliiduline üliõpilaste kokkutulek 19.—20. okt. Moskvas, kus kõnega «Õppida, töötada ja võidelda leninlikult» esines NLKP KK peasekretär L. I. Brežnev. Sm. Brežnevi kõne kokkutulekul on tähtis parteiline dokument — üliõpilaste õpingute, elu ja töö programmdokument. Pärast kokkutulekut võttis ÜLKNÜ KK büroo vastu otsuse «Komsomoliorganisatsioonide ülesanded, mis tulenevad NLKP KK peasekretäri sm. L. I. Brežnevi kõnest üleliidulisel üliõpilaste kokkutulekul» ja ELKNÜ KK büroo otsuse «NLKP KK peasekretäri L. I. Brežnevi kõnest üleliidulisel üliõpilaste kokkutulekul tulenevatest komsomoliorganisatsioonide ülesannetest vabariigis». TRÜ üliõpilased, komitee liikmed Ants Reinmaa ja Marika Mandre võtsid osa kokkutuleku tööst ning valgustasid saadud muljeid meie ajalehes, «Edasis» ja «Noorte Hääles».

Vahetult pärast üleliidulist üliõpilaste kokkutulekut külastas Tartut ÜLKNÜ KK I sekretär sm. J. M. Tjaželnikov. Ta tutvus meie ülikooliga, kommunistlikel noortel oli võimalus sm. Tjaželnikoviga aulas kohtuda. Suure huviga kuulati sisukat, probleeme tõstatavat ja lahendusteid pakkuvat ettekannet.

Kõrgema kooli ja üliõpilaskonna elus kujuneb tähtsaks partei ja valitsuse otsus üliõpilaste materiaalsete olude, elamu- ja olmetingimuste parandamise kohta ja määrus «Abinõudest kõrgema hariduse edaspidiseks täiustamiseks meie maal». Suurenes üliõpilaste stipendium, komsomolialgorganisatsioonidel on võimalus esitada aktiivsemaid kommunistlikke noori 15%-lise stipendiumikõrgenduse saamiseks.

(Järgneb)

Uus sekretär on KALLE MERUSK

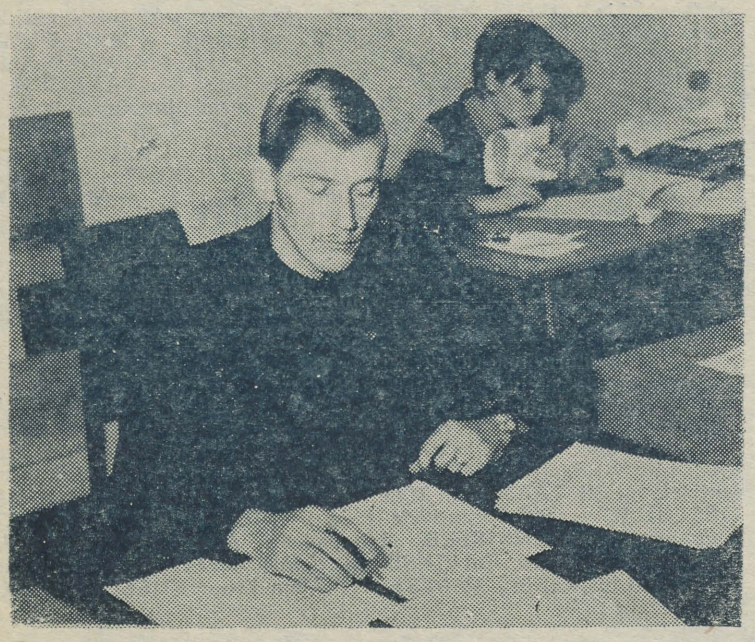

Sündinud 11. septembril 1949. a. Jõgeva rajoonis Tabiveres. 1968. a. lõpetas Palamuse Keskkooli. 1968. a. sügisest TRÜ Õigusteaduskonnas, praegu V kursusel. 1970 Õigusteaduskonna komsomolibüroo sekretär, samast aastast ELKNÜ TRÜ komitee liige, 1972. a. valiti ELKNÜ KK liikmeks. Töötanud EÜE-s 3 aastat, 1971. a. Ugandi regiooni komandörina. NLKP liige. Vallaline.

Seoses uue õppeaasta algusega parteiharidusvõrgus tuleb alljärgnevalt juttu ülikooli metodoloogilistest (filosoofilistest) seminaridest (allakirjutanu on määratud nimetatud seminaride üldjuhendajaks).

TRÜ parteikomiteesse on laekuloogiliste seminaride tööplaanid. Seminaride tööst võtab osa enamik ülikooli õppejõududest ja teaduslikest töötajatest. Mõnel erialal (pedagoogika ja metoodika, loogika ja psühholoogia ning võõrkeelte kateedrites, bioloogiaosakonnas) sel õppeaastal seminarid tööle ei hakka, sest vastavate erialade töötajad on peaaegu kõik

Metodoloogilised seminarid

astunud Marksismi-Leninismi Ülikooli. Arusaamatuks jääb aga, miks mõned kommunistid (näiteks 9 matemaatikut) on esitanud end individuaalplaani järgi õppijatena, kuigi nende erialadel seminarid toimuvad?

Tänavu hakkab tööle 21 seminarirühma. Arstiteaduskonnas on neljal rühmal üks ja seesama temaatika, nii et ühe ja sellesama referaadiga esinetakse neli korda. Niisugune moodus on muidugi omamoodi leidlik, kuid ilmselt väheefektiivne. Seminar eeldab ju marksistliku kirjanduse iseseisvat läbitöötamist. Antud juhul tuleb leida aastas 8—9 ettekande tegijat ca 200 inimese hulgast, s. t. et kui kõigi käest nõutakse ettekande tegemist, siis jõuab järjekord sama seltsimeheni alles 22—25 aasta pärast (!). Sellepärast tuleks Arstiteaduskonnas hakata töötama väiksemate rühmadena (200 inimest jaotada vähemalt 8 rühma), nii et igaüks vähemalt kolme aasta tagant saaks referaadi ette valmistada. Liiga suur on seminarirühm ka Kehakultuuriteaduskonnas (pealegi kavatsetakse seal kahel korral kutsuda esineja väljastpoolt). Iseseisva töö osatähtsuse tõstmiseks oleks ka majandusteadlastel vaja organiseerida metodoloogilisi seminare lisaks osavõtule Tartu Majandusteadlaste Klubi tööst, kus ülikooli Majandusteaduskonna õppejõud saavad küllalt harva ettekandega esineda.

Laekunud tööplaanidest nähtub, et enamasti on õigesti mõistetud metodoloogiliste seminaride ülesannet. Metodoloogiline seminar — see on eri teaduste esindajate **iseseisva töö** vorm oma teadmiste täiendamiseks marksistliku teooria ja metodoloogia, marksistliku maailmavaate alal, nähtuna (võimalust mööda) läbi oma eriala prisma. Teemad on tavaliselt võetud marksismi-leninismi selle komponendi (filosoofia, poliitilise ökonoomia või teadusliku kommunismi teooria) valdkonnast, mis on antud eriteadusele kõige lähemal. Enamasti kavatsetakse arutada oma eriala filosoofilisi küsimusi või siis niisuguseid eriala üldküsimusi, millel on maailmavaateline aspekt, ideoloogiline külg. Eriti kramplikult pole ehk mõtetki teemat **alati** erialaga siduda. Tööplaanides esineb tavaliselt ka erialast eemal seisvaid ühiskonnateaduslikke küsimusi. Soovitav olekski, et esineks ka niisuguse temaatikaga ülevaateid, kus refereeritakse viimasel ajal näiteks ajakirjas «Voprossõ filosofii» ilmunud artikleid mõnel teemal, uuemaid monograafiaid jne. (Juhime siinkohal tähelepanu ka sellele, et ajakirjas «Voprossõ filosofii» ilmub aeg-ajalt materjale, mis on mõeldud spetsiaalselt metodoloogilisteks seminarideks ettevalmistumisel.) Arusaadavalt tuleks tänavu igas seminaris vähemalt üks õppus pühendada NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale. Üsna mitmes esitatud tööplaanis aga vastavat teemat veel ei leidu.

Kõnealuste seminaride ülesannet ei ole ilmselt mõistetud vene keele kateedris ja geoloogia-osakonnas, kus teemad on puhterialased (tõsi, geoloogidel on **üks** teema metodoloogilist laadi). Nimetatud rühmades tuleb ilmselt koostada uued tööplaanid.

Lõpuks tahaksin seminaride juhatajatele meelde tuletada, et **iga seminari tegelikust toimumisest (teema, ettekandja, aeg ja koht) on palve teatada filosoofia kateedrisse** ning ühtlasi **saata ka ettekande teesid** (kui need on olemas). Üldiselt oleks soovitav nõuda igalt ettekandjalt teeside (või vähemalt millegi kavataolise) esitamist, kuhu oleks lisatud ka põhilise kirjanduse loetelu. Seda tuleks teha arvestusega, et seminarist osavõtjad saaksid endid eelnevalt probleemiga kurssi viia ja arutlusest asjatundlikult osa võtta. Mitmes seminaris, nagu Arstiteaduskonnas, füüsikaosakonnas, Õigusteaduskonnas, teeside esitamist praktiseeritakse, kuid siiani on ainult füüsikaosakonna seminari juhataja prof. P. Kard need ka alati filosoofia kateedrisse saatnud.

R. VIHALEMM,
filosoofia kateedri dots. kt.

Ülikooli raamatukogu NSVL juubeliaastal

1972. a. on rahvusvahelise raamatuaastana ja NSV Liidu moodustamise juubeliaastana olnud raamatukogu rahvale eriti töörohke. 20.—21. aprillini toimus raamatukogu V teaduslik konverents, mis oli pühendatud rahvusvahelisele raamatuaastale ja NSV Liidu rahvaste sõprusele. Konverentsist võtsid osa delegaadid viiest liiduvabariigist. Leedulane S. Skrodenis pidas ettekande «Eesti — Leedu kirjandussidemetest». Pärast konverentsi organiseeriti delegaatidele Käärikul rahvaste sõpruse õhtu.

Ka enamus TRÜ Teaduslikus Raamatukogus tänavu väljapandud näitusi on pühendatud rahvaste sõpruse teemale. Peale mitme jooksva väljapaneku organiseeriti kaks suuremat näitust raamatukogu näitussaalis — aprillist — sept. näitus «*Vana vene raamat*», mis tutvustas vene trüki- ja köitekunsti arengut ja saavutusi. Näitust külastas 740 inimest. Septembris eksponeeriti Eesti NSV noorte teadlaste III koondekspeditsiooni poolt Burjaatia ANSV-st toodud materjale, burjaadi ja vene kultuuriväärtusi, kokku üle 300 eseme. Näitust külastas 816 inimest. Ekspeditsioonist võttis osa ka TRÜ TR töötaja E. Valk-Falk. Ekspeditsiooni juht L. Mäll, E. Valk-Falk jt. ekspeditsiooni liikmed jagasid raamatukogu rahvale täiendavaid teadmisi Burjaatiamaast, selle elanikest ja kommetest kohtumisõhtul «Sophokleses» 4. oktoobril.

Novembris on kavas uus ulatuslikum raamatunäitus «*Nõukogude rahvaste sõbralikus peres*».

Meie raamatukogus on traditsiooniliseks saanud TRÜ üliõpilaste võistlusmäng informiin. Auhinnaks on tuusikud ÜTÜ konverentsidele ükskõik millisesse liiduvabariiki sõitjate vabal valikul. **Sel aastal toimub informiin Toomel raamatukogu ruumides 12. novembril.** Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse ministri käskkirjaga viiakse tänavu läbi veel teine informiin — vabariigi kõrgemate koolide võistkondade vahel. Üritus toimub 24. novembril ülikooli raamatukogus ja on pühendatud NSV Liidu moodustamise 50-ndale aastapäevale.

Raamatukogu on juba oma staatuse poolest tihedates sidemetes teiste raamatukogudega kogu Nõukogude Liidus ja ka väljaspool. Vahetuspunkte Nõukogude Liidu piires on meil praegu 76. Tihti kasutavad meie materjale lugejad vennasvabariikidest. Tänavu on meil käidud Moskvast, Leningradist, Kišinjovist, Taškendist, Jerevanist ja mujalt.

M. V.

Meie loomelaste saatusest

Ülikoolis on üks allasutus, mis teeb hindamatu väärtusega tööd ning millega õppejõude-teadlasi seovad tugevad sõltuvusseosed. See on kirjastusosakond. «Toimetised», õppevahendid, teeside kogumikud ja muu produktsioon — selleta poleks mõeldav ülikooli tänane nägu ega meie eilne, tänane ja homne töö. Võib vaid imetleda, millise suure produktsiooni see väike kollektiiv (ja veel millistes tingimustes!) välja võlub. Aga sama asutusega on mul isiklikult seotud ka tusahetked, sisemine segadus, kui ma seisin «stipimaja» kõrval ja jälgisin autole laaditavaid raamatupakke — utiili! või kui lugesin kirjastusosakonna laoseisu aruannet — monograafia, tiraaž 700, müüdud 120, kogumik, tiraaž 500, müüdud 100 jne. jne.

Ka meie, teadlased, vajame vahel avameelset pihtimist. Kord rääkis üks mu kolleege, et talle tunduvad ta artiklikesed haledate, veidi alaarenenud lastena, sest neist nagu ei hoolita. Aga ometi armastab ta neid värdjakesi, nagu ta ütles, ja saadab nad teiste hulka, sest vaid seal, tervetega koos võivad nad kosuda ning arvestamist leida. Ja sellepärast pakib ta nad, iga kord kõhklus südames, panderolli ja saadab laia maailma, omasuguste hulka. Ja ennäe! — ühte tsiteeritakse Hollandis, teine tõlgitakse ja avaldatakse Ameerikas, kolmas on põhjuseks kutsele Kiievisse ... see on tasu meie tööle. Parim tunnustus.

Aga kirjastusosakonna laos igavleb virnas 500 eksemplari monograafiast, mille kallal autor küll mitu aastat vaeva nägi ... Kus on isa? Miks ta oma lapse on unustanud? Sai oma autorieksemplarid ja tunneb, et tema töö on tehtud ...

Teadusliku, eriti kitsaerialalise töö trükis avaldamine on suur ja vastutusrikas asi. Pärast seda, kui selle valuga maha on saadud, algab levitamistöö, milles peab aktiivselt osalema (muidugi koos vastavaks tööks seatud asutusega) ka autor või kollektiiv. Pole ju reaalne loota, et töö (tiraažiga näiteks 500), millise probleemi arendajaid on Eestis paarkümmend, realiseeritakse lisaponnitusi tegemata vajaliku aja jooksul, s. o. nii, et töö jõuab aktuaalsena kõigi huvitatute kätte ja et kirjastusosakond oleks materiaalselt hüvitatud. Tõsi küll, üksikutel juhtudel see nii on, enamasti aga räägib laoseis vastupidist.

Mida siis teha? Põhimõtteliselt — iga autor ja kollektiiv (kateeder, laboratoorium vm.) peab olema vastutav oma produktsiooni levitamise eest (see nõue on fikseeritud teadusala prorektori dots. J. Tammeoru kirjas 5. juulist 1972). Kui sellega hakkama ei saada, võetakse ära avaldamisõigus (näiteks «Toimetistes»).

Kuidas realiseerimises osaleda? Siin on mitu võimalust. 1) Tutvustavad «reklaamlehekesed», milliseid peaksid koostama autorid (toimetajad) ja saatma asutustele (isikutele), kelle «sihikuõigsus» just neile kõige paremini teada on; seda tuleks teha ka vanemate kogumike kohta. 2) Isiklik ja kollektiivne väljaost (palk peaks ju võimaldama, vähemalt enamikul). 3) «Toimetiste» jt. väljaannete laialdasem müük konverentside, sümpoosionide, nõupidamiste jm. müügilaudadel. 4) Väljaannete tutvustamine üliõpilaskonnas. 5) Retsensioonide avaldamine kogumike jm. kohta üleliidulises ajakirjanduses. 6) Tunnustuse avaldamine (preemiad?) rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide poolt ülikooli väljaannetele (nende autoritele, toimetajatele), milliseid kõige operatiivsemalt on levitatud. Ehk on teisigi võimalusi (kurva ohkega — kateedritel peaks olema õigus, näiteks lepingusummade arvel, osta oma väljaannete vahetamiseks sõsarasutustega teatud arvu kogumikke ...), kuid eesmärk peaks olema selge — meie trükitoodang kiiresti päristarbijate lauale!

Ja — ärgu utiiliauto enam kunagi «stipimaja» ees seisku!

HANS TRASS,
bioloogiadoktor

Valeühendus — valelahendus

Ma pole ainus, kes leiab, et teatritaidluse, täpsemalt tema osa näol meie ilu- ning kunstimeele kujundamisel, on tegemist mõtlemapaneva probleemiga. Sest kui näiteks kirjanduses ei tarvitse asjaarmastaja ning professionaalse poeedi luuleloomingu taseme erinevus kuigi markantne olla, näib mõnda isetegevuslikku teatrit elukutseliste omast küll ületamatu piir lahutavat. See arvamus sai järjekordselt kinnitust möödunud reedel üliõpilasklubis, kus debüteeris noorte näitestuudio «Fikano». Hans Laansalu tükki «Valeühendus» oli tehnifitseeritud hääl juba mõnda aega kinoringvaadete eel reklaaminud kui moodsat eluprobleemi — võõrandumist — käsitlevat näidendit. See erutas ilmselt meeli ning premjäär läks täissaalile. Ja et afišil seisis «noorte stuudio», polnud imestada, et vaid üksikud eakamad saali olid eksinud. Ette ruttavalt olgu siiski öeldud, et kogu nooruslikkus sel teatriõhtul saalis olevaga piirduski, sest laval toimuvat ei suutnud mõned diletantlikud valgustuslikud ning (kompileeritud) muusikalised võtted takistada jäämast selleks, mis ta oli — traditsiooniliseks halliks laval liikumiseks.

Nüüd detailsemalt. Telegrammitekstina oleks süžee selline: telefoni teel tutvuvad juhuslikult kaks inimest, armuvad ja ... ei kohtu iialgi. Mõte iseenesest pole ju inetu, nagu pole seda paljud lihtsad mõtted, ehkki kahtlen sellise sisu tingimata võõrandumisaineliseks proklameerimise vajaduses. Ent üks asi on siiski «telegramm», teine — selle realiseerimine konkreetse sündmustiku abil, kolmas — viimase selline vaatajatele kätte-väljamängimine, et rahva emotsioonid ei piirduks vaid kaastundliku muigamisega. Jääb mõistetamatuks, miks pidi n o o r t e näitestuudio valima debüütlavastuseks just niisuguse keelelistest, emotsionaalsetest ning üldse kõikvõimalikest stampidest küllastunud näidendi, mis liiatigi endas suure annuse sentimentaalsust kätkeb. Ilma teksti tundmatagi oli algusest lõpuni etteaimatav intriigi arenduse iga järgnev aste. Nii ei suutnud põrmugi üllatada meespeaosalise lubadus mitte flirtida, mis peagi muutus fraasi «kallis tüdruk, ma armastan sind ning tahan sind näha» variatsioonidena läbikorrutamiseks. Pidevalt targutati maailmavaatelis-eetiliste küsimuste ümber, samuti vältas kogu intriigi kestel teineteisele ebameeldivate lääguste ütlemine, mis algasid mehe palvetega stiilis a là «anun, Sirje, sind ...» ning lõppesid ülikorraliku naisterahva avastusega, et ta on põlema süüdatud ning sellele järgneva imestusega «millega sa mind küll lahti tegid, tehnikainimene?» Tõesti, kui ei tulda toime tegevuse sotsiaal-psühholoogilise motiveeringuga, siis võiks ometigi ilmutada mõningat dramaturgilist leidlikkust. Nüüd aga ei vabanenud terve õhtu vältel tundest, et nii võisid ju kaks tavalist inimest rääkida, kuid teatrisse ei tuldud mitte s e d a vaatama.

Hea küll, jätame teksti — võib ju oletada, et meisterlik lavastus ja esitus oleksid võinud ka selle tüki vaatamisväärseks teha.

«Valeühenduse» sobimatust «Fikanole» suurendab asjaolu, et antud näidend on kirjutatud vaid kahele osatäitjale. Ilmselt on näitejuhti-lavastajat Ülo Kiipsaart ahvatlenud hiljutine moele sarnanev kaheinimesetükkide tulv («Kahekesi kiigel», «Viru laulik ja Koidula»). See tähendab kogu koormuse asetamist kahele inimesele, kes peavad seepärast ka professionaalsete võimetega olema. Mare Sinimäe ning Andres Prans eksisid palju, sealhulgas ka juba lavakõne reeglite vastu, ega saanudki rolli kõrgusel seista. Mis aga kitsamas mõttes lavastusse puutub, siis piisab selle iseloomustamiseks ainult mehe «valgustusstseeni» kirjeldamisest: naine on toru lõplikult hargile riputanud, mees ahastab, samal ajal kostavad magnetofonist kahinaga pooleks naise sõnad selle kohta, et inimene peab olema tugev!

Ja ongi kõik. Algusmõttele tahaksin veel lisada, et kuna etendus toimus TRÜ klubis, oli ettekantav ka mõnel määral üliõpilaskonnale mõeldud. Teinekord ei jää tudengile aega isegi pealinna akadeemiliste teatrite külalisetenduste jälgimiseks... Nii et jah, võib-olla asjaosalised ise said mingeid positiivseid elamusi, aga noorte teatrihuviliste poolest võiks selline isetegevus lavalt näitamise jaoks pigem olemata olla.

M. MAAKARU

Külalisteks Paul-Erik Rummo ja Svetlan Semenenko

Reedel, 27. oktoobril oli ülikooli klubi taas üle pika aja luulesõprade päralt — oma autoriõhtut pidasid Paul-Erik Rummo ja Svetlan Semenenko.

Mõte rääkida tõlgetest tuli seoses 1973. a. ilmuva luulekoguga «Стихи», mis valmib kahe autori koostööna ja sisaldab P.-E. Rummo luulet S. Semenenko tõlkes.

Enamik õhtu jooksul kuuldud luuletusest oli nimetatud kogust: algul originaal autori esituses, siis tõlge S. Semenenkolt.

Tõlkimine on olnud vastastikune. Osad vahetati. Oma luulet luges Svetlan Semenenko, eestindatut — P.-E. Rummo.

Kahe noore autori sõprus sai alguse juba tudengipõlves. S. Semenenko meenutas: «See oli kusagil ülikooli keskmistel kursustel, kui huvi luule vastu mind A. Alliksaare juurde viis. Seal aga olid juba ees P.-E. Rummo, M. Unt, J. Kaplinski jt. Sealt see kõik alguse saigi.»

Kui tundsin huvi, mis teoksil, mis mõttes mõlgub, vastas S. Semenenko, et palju on veel ära teha Paul-Eriku tõlkimisel (teeb ta seda ju oma vabast ajast põhitöö kõrvalt!), pooleli on ka kirjastuse «Советский писатель» poolt tellitud tõlked B. Alveri luulekogust «Tähetund», mis peaks ilmuma 1973. aastal. Mõtles siis veidi ja lisas tagasihoidlikult:

«Tahan enne tõlkijana üht-teist ära teha, siis alles julgen iseseisvale luulekogule mõtlema hakata.»

P.-E. Rummol on peale eespool nimetatud kogu kirjastusele üle antud veel teinegi käsikiri, mis on kokku pandud aastate 1968—1972 loomingust.

Kokkusaamisi lugejatega peavad mõlemad autorid vajalikuks. Võimaluse piires on seda tehtudki. Lõpetuseks lubaski P.-E. Rummo üsna pea koos Viiu Härmi ja Tõnu Tepandiga tudengite ette astuda, siis aga juba viimase aja loominguga.

ENE-MARIS MIKONE

P.-E. Rummo
S. Semenenko

R. Jaometsa fotod

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Määrus nr. 104

Dots. A. Miti mälestusi

Stomatoloogide rõõmus koosviibimine jätkus tõusvas joones. Lugudele kunagiste õppejõudude veidrustest hakkasid lisanduma okupatsiooniaegsed poliitilised anekdoodid, milles rahvas jagas rohkesti pipart ning soola «vüürer» Mäe ja tema kaasosaliste tegevuse kohta. Need naljad, mida veel poole aasta eest julgeti rääkida üksnes heale sõbrale kõrva sisse, kutsusid nüüd esile üldisi naerupahvatusi.

Lugude vahele kõlasid laulud, küll «Vändra metsas», küll «Noorus on ilus aeg» ja teised, meie ajalgi kasutusel olevad lood. Samal ajal tegutses laudkondade vahel aktiivselt amoripost, mille kaudu nii mõnigi vaimukus leidis õige adressaadi.

Sellest hoogsast koosviibimisest on jäänud parimad mälestused. Noorus oskas pidu ette valmistada (olgu selle kinnituseks lisatud juurde trükitehniliselt täiuslik kutse), oskas pidutseda ja oskas ka kõigi raskuste kiuste õppida ning töötada. Aga raskusi oli 1944. a. sügistalvel lausa kuhjaga ja nendest kõneles karmi keelt

MÄÄRUS NR. 104

I Konstateeriv osa

Määrus Nr. 104 — nii nimetati lühidalt Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P Keskkomitee määrust 9. veebruarist 1945. a. Eesti NSV kõrgemate koolide töö parandamise kohta.

ENSV kõrgemate koolidena tegutsesid sel ajal Tartu Riiklik Ülikool, Tallinna Polütehniline Instituut, Tallinna Konservatoorium, Tallinna Tarbekunsti Instituut ja Tartu Kunstiinstituut.

Meie ülikooli rektoraat kui ka teiste kõrgemate koolide direktoraadid[1] tegid eelnevalt 1944. a. novembris ja detsembris palju tööd määruse projekti koostamiseks vajaliku materjali ettevalmistamisel.

Rektor A. Koort, samuti kõik prorektorid oma abilistega istusid sageli koos kaugelt üle südaöö. Nii tuli minulgi koos haldusprorektoriga üsna palju nuputada ülikooli majandusliku baasi kindlustamiseks vajalike abinõude otsingul.

Määruse konstateerivas osas oli kirjeldatud, millise ülbusega fašistlikud okupandid suhtusid Eesti kõrgematesse koolidesse, õppeasutustesse, mis aegade jooksul olid kujunenud eesti rahva uhkuseks. Rida õppejõude oli hukatud, mitukümmend õppejõudu pidi kannatama koonduslaagrite okastraadi taga.

[1] Instituutide juhtijaid nimetati sel ajal direktoriteks.

Immatrikuleerimisel nõuti üheaastast tööteenistust Saksamaal. Tartu ja Tallinna Kunstiinstituutide hooned muudeti saksa sõjaväe kasarmuteks

Tallinna Polütehnilise Instituudi saatus sõltus saksa leitnandist, kes ülbelt oli väitnud, et ta alles veel kaalub, kas seda instituuti S u u r - S a k s a m a a l e on üldse vaja. Saksa Kindralkomissariaadi tehnilise osakonna juhataja

V. a. sms' Mitt

Palume Teie lahket osavõttu meie
kursuse õhtust
3. veebr. 1945. a. kell 21 üliõpilasmajas.

Arstiteadusk. hambaarsti
I kursus

Maul väitis eht preisiliku jultumusega, et sellal kui Saksamaa vajab teedeehituse töölisi, tahab siin maal i s e g i talupoeg kõrgemas koolis õppida.

Toitlustamisel kuulusid õppejõud ja üliõpilased kõige madalamate toidunormidega isikute hulka.

Okupatsiooni ajal ei avaldatud ainustki teaduslikku tööd. Eestikeelsete teaduslikkude raamatute avaldamine oli ju praktiliselt võimatu. Fašistid püüdsid igati juurutada seisukohta, et k u l t u u r s e k s i n i m e s e k s s a a m i s e k s p e a b e e s t l a n e s a k s a s t u m a.

Määruse konstateerivas osas olid välja toodud ka kõige olulisemad puudused, mis ilmnesid möödunud paari kuu jooksul kõrgemate koolide tegevuses. Nii viidati tõsiasjale, et fašistliku ja kodanlik-natsionalistliku propaganda mõju jälgi ilmnes nii mõnegi kõrgema kooli kollektiivi liikme käitumises.

Rida kateedreid oli veel komplekteerimata, aga uute teaduslike kaadrite ettevalmistamise plaanide koostamisele ei olnud pööratud tähelepanu. Isegi marksismi-leninismi kateedrid polnud veel komplekteeritud ega suutnud seetõttu täita oma juhtivat osa kaadri ideelis-poliitilisel kujundamisel.

Kõrgemates koolides ei olnud veel ametlikult kinnitatud õppeplaane. Taastamis- ja remonditööd olid seisma jäänud (ilmselt mittekõetavates ruumides — A. M.).

Ülikooli varad ja osalt ka Pearaamatukogu fondid ei olnud kaugeltki veel reevakueeritud, mis omakorda avaldas halvavat mõju nii õppe- kui teaduslikule tööle. Üliõpilaste olmetingimused olid mitterahuldavad. Ühiselamud olid ainult TRÜ-l ja needki väga viletsas seisundis. Suuri raskusi esines kütuse hankimisega.

Konstateerivas osas rõhutati, et kodumaa ootab kõrgemate koolide õppejõududelt aktiivset võitlust fašistliku ideoloogia jäänuste ja kodanlik-natsionalistlike vaadete vastu, sest need on vaenulikud meie rahva põhilistele huvidele.

Samas oli alla kriipsutatud, et ENSV majanduse ja kultuuri areng nõuavad teadlaste laialdast ning põhjalikku uurimistööd meie maa ajaloo, kultuuri ja tootmisjõudude tundmaõppimisel.

Lõpuks oli veel juhitud tähelepanu, et marksistlik-leninliku maailmavaate ideed peavad sotsialistlikus riigis olema mitte üksi intelligentsi, vaid ka laiade töörahva kihtide — tööliste, talupoegade omad. Siit omakorda tõsteti kõrgemate koolide õppejõudude ette tõsine ülesanne hakata tegelema teaduse massilise populariseerimisega rahva seas. Seega peeti loengulist tööd algusest peale kõrgema kooli üheks tähtsaks ülesandeks.

«Academia»

Järgmisel reedel, 10. novembril kell 20 algab NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud viktoriinisarja «ACADEMIA» I vooru esimene võistlus, kus proovivad jõudu Füüsika-Keemiateaduskond ning Õigusteaduskond. Kogu viktoriin koosneb kolmest voorust. I vooru ülejäänud võistlused toimuvad 17. nov. (võistlevad Bioloogia-Geograafiateaduskond ning kehakultuurlased), 19. nov. (arstid ja matemaatikud), 24. nov. (Ajaloo-Keeleteaduskond ja Majandusteaduskond). I voorus võitnud esindused kohtuvad II voorus; III voorus selgitatakse välja kaks kõige kangemat võistkonda. Võitja esindab tuleval aastal TRÜ-d jõukatsumises teiste vabariikide üliõpilasvõistkondadega. Parimaid ootavad auhinnad.

Küsimusi esitatakse igas voorus 20; teemadeks on NSV Liit, ajalugu, poliitika, ülikool, sport, kino ja teater, geograafia, teadus ja tehnika, kirjandus ja kunst. Igast valdkonnast tuleb vastata kahele küsimusele, mille eest võib saada üks, pool või null punkti.

Ühes võistkonnas on 5 inimest, võistkonna registreerib esindaja.

Žürii liikmeteks on viktoriinist osavõtvate teaduskondade esindajad.

Uus kirjandusvõistlus

loetakse väljakuulutatuks selle teate ilmumisega. Kõne alla tulevad kõik kirjanduszanrid. Esseedest-traktaatidest arvestatakse kõiki meie tudengite poolt trükisõnas avaldatud artikleid. Parimale neist kriitika-alane auhind!

Tooge tööd märgusõna all TRÜ ajalehe toimetusse (mitte unustada ümbrikku nime ning kursusega). Too ümbrik avatakse siis, kui võistlustöö osutub auhinnavääriliseks. «Viimnepäev» tööde laekumiseks on 30. aprill 1973. a.

Jõudu suleliigutamiseks soovivad ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule ring ning eesti filoloogia osakonna komsomolibüroo.

Seekord sedamoodi

Käekell lendas kõrgele õhku, peatus korraks kõhklevalt ja potsatas siis liivale.

«Sihverplaat!» hõiskas kaptenkirjupüks, sest see tähendas avalöögiõigust. Kohtunik noogutas mõistvalt. Pall asetati umbes plaaži keskele ning läks lahti rahvaspordi suurheitlus publiku, klaveri ja kapsapea kaastegevusel — babky show. Antud termin on suguluses ragby show'dega, mis mõne möödunud aasta jooksul on rõõmustanud Bioloogia-Geograafiateaduskonna ettevõtlikumaid inimesi. Oktoobrikuu alguses peibutati tudengit raamatuvirnade vahelt välja moeka naiste jalgpalliga.

Kollasärgid ja kirjupüksid. Emajõe rannal tuiskas liiv ning kähisesid pöidlahoidjate ärakarjutud hääled, sest enneolematus söötude virr-varris keerutas pall meelikõittvat nõiatantsu. Palju huvitavaid momente tekkis möödalöömisega, kui mängijad püüdsid nahkkera tabada seal, kus too hetk tagasi oli olnud.

Spordisõpradele pakuti kehakinnituseks rohelist kapsast ja värsket saia. Jagati ka embleeme. Mängumürale taustaks mängis punt entusiaste klaverit ning muidki pille.

Pealtvaatajad elasid kõigele nii andunult kaasa, et keegi naisüliõpilane karjatas: «Sa halastus, kus mu mütsi nokk on?» Tõepoolest, laupa kobavad sõrmed tundsid vaid peas oleva tekli ümmargust äärt! Nagu hiljem selgus, oli müts lihtsalt tagurpidi peas.

Kahjuks ei saadud läbi ilma intsidentideta. Paar korda kasutasid spordineiud ebasportlikult ära kahe-meetrise kohtuniku õnnetust, kes komistas palli otsa, ja kuhjusid kobarasse tema peale, otsekui poleksk tegemist auväärse meessoost seadusesilmaga.

Mängu lõpptulemuseks jäi sõbralik viik. Otsustav värav saavutati momendil, kui arbiteri märjakskastmisega tegelev vastasnaiskond unustas pühendada end kaitsetegevusele. Üks meisterlik täistabamus tühistati väravapostide varguse tõttu.

Lõpuvile kõlades sööstsid platsile aplad suveniirikütid. Paremad mängijad olid sunnitud loovutama püksid — neist saadi ribahaaval ehted agaramate spordifanaatikute kuuerevääridele.

Karikas, täiesti originaalne vana emailpott, läks jagamisele ja sai mõlema naiskonna ühiseks omanduseks. Graatsilisemaid ja populaarsemaid autasustati mälestusesemetega (paarituarvulised kalossihulgad á 1—3 tk.).

Pallilööjad ja saiasööjad jäid rajule, oodatakse uusi atraktsioone.

J. ROOSAARE

Muljeid Münchenist ja Mainzist

TRÜ Kehakultuuriteaduskonna naisvõimlemise osakonna juhataja dotsent Ethel Kudu oli üks neist vähestest eestlastest, kel õnnestus olümpiamängudele vahetult kaasa elada. Et pärast mänge tuli tal veel Mainzis osa võtta rahvusvahelisest naisvõimlemise seminarist, jõudis ta koju tunduvalt hiljem kui olümpialased. Seetõttu pääsesime Ethel Kudu jutule alles nüüd.

Olümpiamängude suurim elamus?

Võimlemisvõistlused. Ju vist sellepärast, et oma erialagi võimlemine. Võimlemishall oli alati rahvast puupüsti täis ja meeleolu nagu teatris esietendustel. Muud suured võistlused ei anna olümpia pidulikkusega võrrelda. Enne NSV Liidu võimlejate võistlusplatsile tulekut veidi kripeldas südames, kuidas küll meie tüdrukuid vastu võetakse. Publiku tähelepanelikkus ja kaasaelamine oli aga lausa liigutav, eriti muidugi Olja Korbuti puhul. Võimlejate tutvustamisel vaevalt kellegi silm Olgal pidama jäi, siis paelusid pilku rohkem L. Turištševa, L. Burda ja T. Lazakovitš. Saanud publiku lemmikuks, oli Korbuti olekus ikka seda vabadust, kergust ja rõõmu, mis olümpiavõitjal Turištševal ehk kõige enam vajaka jäi. Mingi salahirm näis teda kogu aeg kammitsevat. Olja ei pidanud paljuks pärast ebaõnnestumist kõigi silma all pisaraid valada ja sai tasuks telegrammi: «Bravo, Olga! Weine nicht, du bist wunderbar!» Kindlasti oli taolisi tunnustusavaldusi veel tosin teisigi, ka oli Korbut ainus, kellele toodi publiku hulgast lilli — orhideesid. Ühtegi paha sõna pole öelda meie teistegi võimlejate kohta. Eriti meeldis Elviira Saadi kätetöö ja lõdvestused. Sportvõimlejad ei või pehme kätetööga just tihti kiidelda. Häiris, et valikvabakavades polnud alati loodud terviklikku kompositsiooni. Parimad olid NSV Liidu ja Ungari võimlejate kavad. Tšehhoslovakkia koondis oli aga täiesti minetanud selle sära, mis tal oli Vera Caslavska päevadel. Meelde jäi ungarlanna Anika Kery, kes ainsana sooritas kerelainetusi ja -hoogusid nii, et ka iluvõimlemisvõistlustel poleks talt punkte maha võetud. Kuigi pealtvaatajad ehk kõiki nüanse ei tabanud, hindasid nemadki oma aplausiga Anika Keryt väga kõrgelt. Sakslannadel oli huvitavaim Erika Zucholdi vabakava muusikale «Hallo, Dolly!», mille liikumine meenutas veidi moodsat Carmenit. Harjutustes riistadel ei julge kuigivõrd kaasa rääkida, sest see jääb iluvõimlemisest ikkagi väga kaugele. Siin võis vaid imetlusest hinge kinni hoida ja tüdrukute osavuse üle hämmastunult pead vangutada. Veidi imelik tundus ainult, et vabakavas nii kenasti liikuvad tüdrukud sooritasid toenghüpete hoojooksu enamasti äärmiselt puiselt ja ebaloomulikult.

Muid muljeid olümpialinnast?

Õnnestus näha veel viievõistluse ratsutamist, vettehüppeid ja mitmeid kergejõustikualasid. Põnev oli kõik, kuid võimlemisega suutis võistelda vaid kümnevõistlus. Avapäeval sõitsime kohale juba pool tundi enne algust. Ometi oleksime peaaegu hilinenud, sest polnud ruumi kuhugi autot parkida. Meid juhatati aina edasi — ikka 200 meetrit ja 200 meetrit, kuni lõpuks tuli pooljoostes avamise alguseks kohale kiirustada. Spordikuulsustel oli olümpialinnas veelgi raskem kui lihtsurelikel. Avapäeva lõpul nägime, kuidas Jesse Owens'it kahe politseiniku vahel kärmesti autoni transporditi. Spordifanaatikute tunglemine ja meeste kiirus lõid usutava pildi kurjategija tabamisest. Suveniire ja autogramme ei proovitud saada mitte ainult sportlastelt. Mälestuseks võeti kaasa ka tee ääres olevad värvilised olümpialipud.

Põhiline olümpiatundmus oli rõõm ja imestus, et tõesti oled üks neid vähestest, kes mängudele pääsenud. Olümpiaõhkkond suurendas seda rõõmu iga päevaga. Tartus saadi aga kindlasti ülevaatlikumgi pilt toimuvast, nii et konkreetseid fakte pole siin mõtet hakata kordama. Mängude lõpetamist ma kahjuks ei näinud, sest pidin sel päeval olema juba Mainzis seminaril. Seminari korraldajad ei osanud loomulikult ette näha olümpia pikenemist ühe päeva võrra.

Kas olite seminaril õpetaja või õppur?

Mõlemad. Andsin tunde lindi ja linikuga, samuti õpetasin hoo- ja lõdvestusharjutusi. Lint ja linik on võimlemisvahenditena sakslannadele täiesti tundmatud, seda enam kasutatakse aga palli ja rütmivahendeid. Lint näis enam poolehoidu leidvat, sest taolist vahendit on kergem muretseda. Lindi käsitsemine oli küll algul vaevaline, sest kõik seminarist osavõtjad olid varunud need endale kuuemeetrilised ega raatsinud neid sugugi lühendada. Iga võimleja aga teab, mis tähendab algajale harjutamine nii pika lindiga. Selgeks said sakslannad ka «Tuljaku» ja muid eesti rahvatantsu samme. Väga huvitas vene rahvatants, mis välismaal teatavasti vägagi populaarne. Mõningat õppust suutsin seminaril viibijaile anda selleski.

Saksa Liiduvabariigis iluvõimlemist ei harrastata, naisvõimlemist aga seda enam. Mainzi seminari vastu tundsid huvi nii ajalehed kui ka raadio ja televisioon. Televisioonis intervjuud andes pidin vastama sellelegi, mida arvata naisvõimlemisele analoogilisest meesvõimlemisest. Kuigi intervjueerija oli väga huvitatud taolisest võimlemisest meestele, tuli teda kurvastada, sest mehi küll meeleldi linikuga võimlemas ei näeks. Kiitust jagati meie meetoditele igal pool.

Ja Teie kui õppur?

Kasulikku sain juurde palju. Eelkõige pakkus seminar tuge mitmetele oma mõtetele ja arvamustele. Rõõmustav oli seegi, et meie naisvõimlejad sakslannadele sugugi alla ei jää ja õppida on mõlemal poolel. Barbara Müller, kes oli seminari peakorraldaja, võttis oma tundides liikumiskombinatsioone erinevate rütmidega. Tema liikumisõpetuses tarvitatakse saksa helilooja Carl Orffi poolt kasutusele võetud rütmiriistu ja olulisim on rütm. Barbara Mülleriga olid seminaril tihedaimad sidemed. Teine saksa naisvõimlemistreener Brigitte Louw näitas ette liikumisi palliga ja harjutusi võimlemiskastidel. Viimaste kasutamisel oli tal palju fantaasiat ja reipust, mis keskkoolitundidesse väga ära kulub.

Kui sakslannadelt ei näinud midagi põhimõtteliselt täiesti uut, siis rootslanna Monica Beckmani kohta ei või seda öelda. Monica ise oli parim reklaam oma džässvõimlemisele. Eriti vaimustasid võimleja hüpped — näha oli, et kunagised kergejõustikutreeningud polnud möödunud kasutult. Uudne võimlemine ei taotle põiasirutust ja seepärast kasutas M. Beckman spetsiaalseid kannaga võimlemiskingi. Klassikalise balleti, millele põhineb ka võimlemine, kramplikkusele vastandab ta loomuliku ja vaba liikumise, mis läbiks kogu keha. Džässvõimlemine, nagu üldse naisvõimlemine, pole üksikutele meistritele, vaid kõigile noortele. Vanade võimlemisvormidega on tihti raske noori kaasa tõmmata. Ometi on just neile kehakooli väga vaja. Tantsusaalides ei tantsita juba ammu enam klassikalise kehahoiuga tantse. Liigutuste suurem vabadus viib aga oskamatusest tihti labasuseni. Seda tahabki Monica Beckman oma võimlemisega vältida, pakkudes liikumist, mis eelkõige noortele omane.

Väljaspool seminari sai tutvutud ka Hamburgi Kehalise Kasvatuse Instituudiga.

R. KUDU

1972

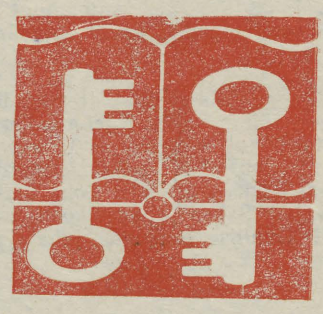

Informiin

Teatmeteosed on kaasajal muutunud oluliseks informatsiooniallikaks. Seoses sellega omandab üha suurema tähtsuse ka nende kasutamise oskuse süvendamine. Ülikoolis teenivad seda eesmärki nooremate kursustele peetavad bibliograafia õppused. Need läbi teinud ning arvestuse sooritanud tudeng peab oskama orienteeruda raamatukogu kataloogides, üldistes ning eriala-bibliograafiates ning omal jõul leidma talle vajalikke fakte, artikleid, raamatuid. Soodne võimalus õppuste vältel omandatu ja teatmekirjanduse kasutamise praktilise oskuse kontrollimiseks ning teiste omaga võrdlemiseks avaneb TRÜ Teadusliku Raamatukogu poolt korraldataval järjekordsel informiinil.

Seega informiin — see on põnev ja asjalik võistlusmäng teatmekirjanduse kasutamise oskusest, kus arvestatakse vastuse leidmise kiirust ja täpsust. Võistlus toimub 3-liikmeliste teaduskondade, kursuste, rühmade või ka segavõistkondade vahel. Üliõpilased, ärge viivitage võistkondade moodustamisega! Võistkondade eelnev registreerimine toimub Toomel bibliograafia-osakonnas (iga päev k. 8—17) ning valvebibliograafi juures (11—19) kuni 10. novembrini. Kui jääte oma võistkonna moodustamisega hiljemaks, võite registreeruda ka vahetult enne võistluse algust.

Vahepeal aga püüdke värskendada tutvust raamatukogu kataloogide ning lugemissaali kappides ning riiulitel paiknevate teatmeteostega.

Informiin toimub Toomel pühapäeval, 12. novembril kell 17.00.

Tänavuse rahvusvahelise raamatuaasta informiini eripära on selles, et võistlusele oma kõrgemas koolis järgneb 24. novembril veel kõrgemate õppeasutuste vaheline informiin, kus osalevad kõigi kõrgemate koolide 3-liikmelised võistkonnad. Seegi võistlus peetakse Tartus Toome raamatukogus. TRÜ esindus selleks jõukatsumiseks moodustatakse pärast ülikoolisisest informiini.

Niisiis — enne ülikooli, siis vabariiklikule informiinile! Viimatimainitu toimub **24. novembril kell 14.00 Toome raamatukogus.**

Väravpall

28.—30. oktoobril toimus Eesti NSV väravpallikarikavõistluste finaal Tallinnas.

Naiskondadest tuli karikavõitjaks TRÜ, võites teiseks jäänud TPI 18:16, kolmandaks jäänud Sillamäe 17:15, kuid kaotades karikakaitsjale Pärnu «Vikerole» 16:20 (4. koht).

Meeskondadest omandas karika järjekordselt Kirovi nim. kalurikolhoos, kes võitis teiseks tulnud Tallinna Vineeri- ja Mööblivabriku meeskonna 25:24. Kolmas oli kahe kaotusega Sillamäe.

E. LIND

Klubis on pop-õhtu

Täna toimub TRÜ Klubis POP-klubi teine plaadiõhtu. Esimeses osas on kavas kuulata 1972. a. ülemaailmselt paremaks tunnistatud plaati «Argus» («Kõikenägev tunnimees») inglise ansamblilt «Wishbone Ash». Tantsuks pakuvad head muusikat tuntud grupid, lisame kommentaare, muusikauudiseid. Õhtu tuleb mitmekesine, sest esmakordselt on kavas parimatest lauludest kokku panna oma edetabel.

Algust teeme kell 19, pane tudengipilet tasku ja tule!

POP-KLUBI

Üliõpilased!

On võimalik ja tulus lõunastada kas nädala- või kuuabonementtalongide alusel (hinnaalandus 3%) TRÜ sööklas või Leningradi mnt. 25 ühiselamu sööklas.

Looduskaitsering

Linnaekskursioon Ülejõe vaatamisväärsuste ja kultuurimälestistega tutvumiseks algab esmaspäeval, 13. nov. kell 16.30 TRÜ kõrgühiselamu eest. Eriti ootame uusi liikmeid!

* * *

Oma reisist sügisesse Põhja-Ameerikasse ja seal asetleidnud looduskaitseüritusist vestab J. Eilart neljapäeval, 16. novembril kell 20 Vanemuise tänava õppehoones geograafia kateedri auditooriumis.

Японский язык

Занятия по японскому языку на русском языке начнутся в пятницу, 3 ноября в 19.00 в кабинете ориенталистики (хим. корпус, ауд. 224).

Meie ajalehe järgmine number ilmub pühapäeval, 5. novembril ja on pühendatud TRÜ komsomoliorganisatsiooni XX konverentsile.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Rийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР .Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6515. MB-09222.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 32 Pühapäeval, 5. nov. 1972. XXIV aastakäik

Kõik demonstratsioonile!

SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI 55. AASTAPÄEVA TÄHISTAMISE AKTUS TOIMUB AULAS 6. NOVEMBRIL KELL 15.

DEMONSTRATSIOONI ALGUS ON 7. NOVEMBRIL KELL 12. ÜLIKOOLI KOLONN KOGUNEB AKADEEMIA TÄNAVALE.

MÄRT KUBO aruandekõnest ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverentsil

(Algus «TRÜ» nr. 31)

Käesoleval viisaastakul, juba järgmisel aastal, peab valmima järjekordne ühiselamu Leningradi maanteel, 1973. a. aga antakse plaanide kohaselt üliõpilastele üle füüsikakorpus. Oktoobripühadeks valmib ülikooli töötajaile elamu. See rõõmustab meid kõiki. Kuid me oleme ka fakti ees, et praegu toimub õppetöö kahes vahetuses ja ei saa väita, et lähemail aastail olukord paraneb. Auditooriumide korpusest pole enam konkreetset juttu tehtud, aga nagu võis hiljuti ülikooli lehest lugeda, ei tule füüsikakorpusesse auditooriume. Tavaliselt võib mitmesugustel koosolekutel ikka kuulda arvamusi, et EÜE peaks siin ülikoolile appi tulema. Kui oleksid olemas konkreetsed ettepanekud, projektid, siis usume, et EÜE ei ütleks ära auditooriumide korpuse montaažist. Aga tuleb silmas pidada, et EÜE ei tee ja ei oska teha kõiki töid. Auditooriumide korpuse ehitamise ümber ei ole me suutnud luua taolist õhkkonda, nagu see oli viimase ühiselamu ehitamise ajal. Asjal pole konkreetsust. Võib-olla saavad täna siin viibivad kõrgemalseisvate organite esindajad öelda, milles on asi ja kas meie abi läheb tarvis.

Kolmandat aastat on olnud mahukas osa komsomolitöös leninlikul arvestusel. Esimest aastat toimus atesteerimine ainult kahel kursusel — teisel ja neljandal. Kriteeriumideks olid õppeedukus, orienteerumine poliitilistes küsimustes, ühiskondlik töö. Komitee ideoloogiasektor töötas välja arvestuskaardid, kuhu leninlikust arvestusest osavõtjad oma individuaalsed ülesanded ja programmi kirja panid. Sisukalt toimus atesteerimine Arstiteaduskonnas, keemiaosakonnas, Bioloogia-Geograafiateaduskonnas. Bioloogia-Geograafiateaduskond eksperimenteerib viimastel aastatel ankeet-iseloomustustega, mis peaksid saama aluseks lõpliku iseloomustuse koostamisel viimasel kursusel. Majandusteaduskonnas vesteldakse leninlikul arvestusel üliõpilastega poliitilistel teemadel ja arvestatakse komsomoliprobleemide tundmist.

Kui möödunud aastal ei sooritanud leninlikku arvestust 100 kommunistlikku noort, siis aruandeaastal oli neid vaid üksikuid. Teaduskondade aruanded näitavad, et kolmandat aastat järjest toimunud üritus kipub kohati formaalseks muutuma. Meile näib, et väljapääs on siin ühiskodlik-poliitilise praktika oskuslikus ühendamises leninliku arvestusega. Et ühiskondlik-poliitilise praktika organiseerimise probleemi on tõstatanud ka Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeerium, siis võib oodata õppejõudude ja üliõpilaste tihedamat kontakti ja koostööd atesteerimiskomisjonides.

Aruandeperioodil tegid komitee ja teaduskondade aktiiv ära suure töö rahvusvahelise üliõpilaste päeva ürituste organiseerimisel. Ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» avaldati pikema aja jooksul Rahvusvahelise Üliõpilasliidu ajalugu ja tegevust käsitlevaid artikleid (Üliõpilasliit tähistas möödunud aastal oma 25. tegevusaastat). Üliõpilaspäevade raames korraldasime teoreetilise konverentsi. Õnnestunuks tuleb lugeda üliõpilaspäevade koondkontserte «Vanemuises», teatrietendust üliõpilastele, külaliste vastuvõttu, üldiselt ka peoõhtuid klubides. Mahukamalt kui varem kulges vilistlaste programm. Õigusteaduskonnas arutati sidemeid üliõpilaste ja vilistlaste vahel, üliõpilastraditsioone, osa võtsid Tartu Rajooni Rahvakohtu esimees E. Tõnismägi, Viljandi rajooni prokurör Kütt, paljud teaduskonna õppejõud. Bioloogia-Geograafiateaduskonnas kuulati loengut «Psyhe ja soma», osavõtt oli arvukas. Arstiteaduskonnas tehti juttu tervishoiuorganisatsioonidest ja meditsiini õpetamisest välisriikides. Sisukalt möödusid vilistlaste ja üliõpilaste kohtumised Majandusteaduskonnas, Füüsika-Keemiateaduskonnas, Ajaloo-Keeleteaduskonnas. Analüüsinud üliõpilaspäevade tõrvikrongkäiku, võib öelda, et selle ettevalmistamisel tehti ära suur töö ülipilaste, õppejõudude ja komsomoli linnakomitee poolt. Põhjalik ettevalmistus tagas ürituse üldiselt rahuldava kordamineku. Komitee III pleenum tõi aga esile rea ebaõnnestumisi rongkäiku organiseerimisel. Üritus toimub hilissügisel, ilm on külm ja kui tuleb veel oodata pool kuni kolmveerand tundi liikuma hakkamist, siis kipub kord käest ära minema. Mõlemad miitingud ei pääsenud võimenduse halva kvaliteedi tõttu küllalt mõjule. Palju oli purjus tudengeid. Mitmed vastutustundetud üliõpilased rikkusid avalikku korda, unustades üliõpilase väärikuse. Muidugi ei tohi me nende üksikute ebaväärikate üliõpilaste käitumist üle kanda kogu üliõpilaskonnale, kes käitus korrektselt, kuid me peame endale aru andma, et need korrarikkumised said siiski sündida meie poolt organiseeritud üritusel ja üliõpilastel ei olnud alati printsipiaalsust vahele astuda, et kaaslasi korrale kutsuda.

Revisjonikomisjoni aruande esitab ANU SAAR

Komitee VIII pleenumil k. a. 26. oktoobril arutati läbi ja kinnitati ürituste plaan rahvusvahelise üliõpilaste päeva ja NSV Liidu 50. aastapäeva tähistamiseks. Mitmesuguseid üritusi on novembrissedetsembrisse kuhjunud palju ning aktiivil tuleb tõsiselt pingutada, et kõik hästi laabuks.

Aruandeperioodil toimus ELKNÜ Tartu Linnaorganisatsiooni konverents ja ELKNÜ XVI kongress. Vastuvõetud otsused kohustavad kõrgemate koolide komsomoliorganisatsioone võitlema sügavate ja kindlate teadmiste eest, aitama kaasa ideeliselt karastatud spetsialistide kasvatamisele, valmistama noori ette loovaks tööks oma rahva hüvanguks. Need materjalid arutasime läbi ja püstitasime komitee IV ja V pleenumil omapoolsed ülesanded. Kasulik ja suunav oli komitee ideoloogilise töö analüüsimine ELKNÜ KK bürool. Põhiülesandeks seati, et organisatsioon looks süsteemi üliõpilaste enamiku osavõtuks ühiskondlik-poliitilisest elust, et üliõpilased saaksid ideelise karastuse ühiskondlikes organisatsioonides, et tõstetaks komsomoligruppide töö sisukust ja vastutust õppetöö ning ühiskondliku tegevuse tulemuste eest.

Seltsimehed. Üliõpilaste kokkutulekul Moskvas ütles sm. Brežnev: «Nõukogude spetsialist tänapäeval — see on inimene, kes on hästi omandanud marksismi-leninismi õpetuse alused, näeb selgesti partei ja meie maa poliitilisi eesmärke, on saanud laialdase teadusliku ja praktilise ettevalmistuse, valdab täiuslikult oma eriala.» Üliõpilaste peamine eesmärk on õppida. Möödunud õppeaasta põhitulemused on avaldatud meie ajalehe äsjases artiklis ja läbi arutatud äsja toimunud TRÜ nõukogu koosolekul. Komsomoliorganisatsiooni tähelepanu juhiti tõsiselt sellele, et aktiiv on teaduskondades veel vähe teinud sisulist tööd õppeedukuse tõstmiseks. Õppeedukus tervikuna tõusis möödunud aastal 82,2%-le, eelmise aastaga võrreldes on tõus 1,1%. Üleliiduliselt on keskmine õppeedukus umbes 90%. Meie õppeedukuse väike tõus viimaste aastate jooksul ei anna põhjust rahuloluks. Süveneb tendents õppida kolmedele, väheneb ainult viitele õppijate arv. Need on näitajad, mis sunnivad tähelepanu pöörama keskmisele tasemele, neile, kes ülikoolis püüavad mugavalt ära olla, oma võimeid maksimaalselt kasutamata. Kõige madalam on õppeedukus II kursustel, ulatudes vaid 76,5%-ni. Kui esimese kursuse tudeng veel püüab tõsiselt suhtuda õpingutesse ning valmistab seminarideks ja loenguteks, siis teisel kursusel see aktiivsus väheneb tunduvalt. IV kursusel on aga õppimise regulaarsus tunduvalt väiksem kui I kursusel. Keskkoolis on õppetöö regulaarne, millegipärast arvavad paljud üliõpilased, et kõrgemas koolis see nii ei ole. Meil pole olnud hästi mõjuvaid meetodeid, mis paneksid mõnede teaduskondade üliõpilased regulaarselt õppima. Ajaloo-Keeleteaduskonnas on siiski eksperimentideni jõutud — teatud aineid õpitakse ja eksamid sooritatakse tsüklite kaupa. Teistegi teaduskondade komsomolibürood peaksid taolisi katsetusi toetama ja analüüsima nende tulemusi. Keemiaosakonna õppetöö tulemused olid kõigile üliõpilastele hästi jälgitavad keemiahoones oleval stendil. Arstiteaduskond pidas õppegruppide vahelise võistluse, mille võitis II kursuse V rühm. Peamiseks osavõtuvormiks õppetöö hindamisel kujunes stipendiumide määramine.

Paremini laabus koostöö dekanaadiga õppetöö küsimustes Arstiteaduskonnas, Bioloogia-Geograafiateaduskonnas, Ajaloo-Keeleteaduskonnas, Õigusteaduskonnas.

Komsomolibüroode printsipiaalsuses on teatud positiivseid nihkeid märgata. Tehakse stipendiumikomisjonile ettepanekuid jätta distsipliini rikkunud üliõpilasi ilma stipendiumita, Arstiteaduskonna büroo on kujundanud õppetöösse õiget suhtumist. Pole õige, nagu näeksid teaduskondade komsomolibürood ülesannet selles, et päästa nõrga õppeedukusega üliõpilasi eksmatrikuleerimisest. Õige on aga see, et sageli pole õigel ajal ja vajaliku rangusega loodreid korrale kutsutud. Tuleb aga ette, et komsomol saab asjade käigust teada siis, kui üliõpilane on juba eksmatrikuleeritud. Omavalitsuse eeskirjadega on see vastuolus. Muidugi tuleb rangelt ja printsipiaalselt karistada süüdlasi, kuid eelnevalt on vaja

(Järg lk. 2)

Meie ajalehe tänane number on pühendatud ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverentsile

KONVERENTSI PRESIIDIUM

Rein Joametsa fotod

Märt Kubo aruandekõnest

(Algus 1. lk.)

ikka asjaolud põhjalikult läbi uurida, karistuse iseloomu ja määra igakülgselt kaaluda.

Komitee õppesektor viis läbi õppegruppide vahelise võistluse. Osavõtt kujunes siiski oodatust väiksemaks. Võistlust on mõtet siis korraldada, kui ta aitab kaasa õppeprotsessi parandamisele, vastasel korral jääb ta ainult kokkuvõtete tegemiseks.

Oluliselt ei laienenud sidemed ÜTÜ-ga. Heameel on aga märkida, et komsomoliaktiiv osaleb teaduslikus töös. Paremad üliõpilaste teaduslikud ühingud on Arstiteaduskonnas ja Ajaloo-Keeleteaduskonnas.

Eraldi tahaks peatuda ühiskonnateaduste, ÜLKNÜ ajaloo ja rahvusvahelise noorsooliikumise IV üleliidulisel üliõpilastööde konkursil, millest on kujunenud marksismi-leninismi loova omandamise üks põhilisi vorme. Pärast I etapi lõppu korraldasime konkursi tulemuste väljakuulutamiseks konverentsi, kus ettekandega esines prof. J. Rebane. Anti kätte auhinnad, esinesid paremate tööde autorid, rektori käskkirjaga märgiti ära paremad juhendajad. II etapp kujunes niisama viljakaks kui esimene. Kui I voorus laekus kokku 962 tööd, siis II voorus kirjutati juba peaaegu 2000 referatiivset ja uurimistööd. Kokku kahe vooru, s. o. kahe aasta peale ligikaudu 3000 ühiskonnateadustealast tööd. Hiljuti saime teada, et üleliidulises konkursikomisjonis on kahele meie üliõpilasele — Lõhmusele ja Vellestele (juh. vast. v.-õp. Mullari ja dots. Ruus) — määratud III preemia, üliõpilased Laak, Aarelaid ja Seilenthal said diplomid. Neil päevil toimus Moskvas konkursi laureaatide kokkutulek, millest meie üliõpilased võtsid osa. Järgnevalt oleks komiteel otstarbekas teha lõplikud kokkuvõtted ülikoolis, anda paremate noorsoo- ja komsomoliprobleeme käsitlevatele töödele komsomolikomitee auhinnad. Siin on võlglaseks komitee ideoloogiasektor, sest nimetatud üritus oli meil planeeritud kevadsemestrile. Suurt tööd üliõpilaste kaasatõmbamisel lepingulistesse töödesse ja aktuaalsete probleemide uurimisele on ära teinud sotsioloogialaboratoorium, kommunistliku kasvatuse laboratoorium, Üliõpilaste Komplekse Teadusliku Uurimise Büroo.

Viimasel aastal on kõrgemas koolis tervikuna ja komsomoliorganisatsioonis päevakorda tõusnud ühiskondlik-poliitilise praktika organiseerimine. Võib öelda, et meie **komsomoliaktiiv** ülikooli tasemel ja teaduskondade-osakondade aktiiv saavad vajaliku oskuse ja praktika ühiskondlik-poliitilise töö korraldamiseks tulevases töökohas, kollektiivis. Ühiskondlik-poliitilise praktika süsteem ja eesmärgid aga nõuavad, et taolise ettevalmistuse saaks kõrgemas koolis **iga** üliõpilane. Kuidas seda saavutada? Loomulikult ei piisa ainult nendest üritustest, organisatsioonilise töö vormidest, mida pakuvad välja ülikooli ühiskondlikud organisatsioonid. Ettevalmistuse andmine spetsialistile ühiskondlik-poliitiliseks tööks on kogu ülikooli ülesanne ja seepärast tuleb õigeks lugeda seda, et uues süsteemis oleks igal lülil kindel, piiritletud ülesanne ja tehtud töö arvestus. Ühiskondlik-poliitiline praktika ei ole üliõpilaste tegevuse passiivne vorm, vaid eeldab vahetu praktilise kogemuse saamist. Selleks aga peavad olema võimalused. Ülikoolis on praegu konkretiseeritud ühiskondlik-poliitilise praktika eesmärgid. Üliõpilaste ees seisab ülesanne omandada oskus partei sise- ja välispoliitika selgitamiseks, loengute ja vestluste pidamiseks, poliitharidusringi, kollektiivi juhtimiseks, oskus suunata ja juhtida individuaalset kasvatustööd kollektiivis Kõrgemal koolil on spetsialistide kasvatamisel just selles osas märgatavaid puudusi. Seda oleme saanud kuulda nii kollektiivide juhtidelt, kuhu meie lõpetanud tööle lähevad, kui ka vilistlastelt endilt. Komsomoliorganisatsioonis on olulisemateks ühiskondlik-poliitilise praktika omandamise vormideks töö valitaval kohal komsomoliorganisatsioonis, omavalitsuslikes organisatsioonides, osavõtt klubide tööst, osavõtt EÜE ja EÕM-i tööst, suvetööde juhtimisest, mitmesugused ühekordsed ja pidevad komsomoliülesanded.

Teatud töö meie sise- ja välispoliitika selgitamisel teeb ära **rahvusvaheliste suhete ring** (president H. Aasmäe). Eelneva aruandeaasta taset ring ületada ei suutnud, aga kolm suuremat üritust ja ringi töökoosolekud näitavad üliõpilaste huvi nende probleemide vastu, mida RSR arutab. Heaks töövormiks on referaatide koostamine, mis ringi koosolekul ette kantakse. Kevadsemestril muutus ringi töö mõnevõrra loiuks. Ringi liikmed ja üliõpilased pidasid ühingu «Teadus» kaudu ligikaudu 120 loengut Tartu linna ja rajooni ettevõtetes, aktiivsemad lektorid olid üliõpilased Mälk, Aasmäe, Laak. Sellele lisanduvad loengud kursustel, ehitusmaleva rühmades. Esimest aastat töötas ülikoolis **kõneoskuse kool,** ühingu «Teadus» ülikooli organisatsiooni korraldusel, mille läbiviimisele komitee kaasa aitas. Alguses oli osavõtt aktiivne, kuid seda aktiivsust jätkus vaid esimesteks loenguteks. Tundub ka, et kooli töö jäi väga akadeemilisele tasemele, teoreetilised õppused ei seostunud praktiliste ülesannetega, töö kandis loengulist iseloomu. Aruandeaastal paranes ülikooli üliõpilaste osavõtt **rahvamaleva tööst** ja komsomoli linnakomitee operatiivrühma reididest. Põhijõud on siin pikemat aega tulnud Õigusteaduskonnast. Operatiivrühma tööst võtab osa 15 üliõpilast, aktiivsemaks on Õigusteaduskonna üliõpilane Kukemelk.

Keskkoolides tehtava propagandatöö juhtimine oli ideoloogiasektori liikme J. Uueküla ülesandeks. Valmistati ette ülikooli tutvustav näitus, käidi esinemas vabariigi paljudes koolides, Tartus võeti vastu kümneid abiturientide gruppe, tutvustati ülikooli ja komsomolitööd. E e l o l e v a l aastal kandub töö põhiraskus uue ühingu asutamisele, mille liikmeiks oleksid keskkoolide õpilased, juhendajaiks aga üliõpilased.

Koostöö Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva Keskstaabiga oli hea. 1971. a. malevasuvest tegime kokkuvõtted komitee III pleenumil, kus viibisid P. Vähi, T. Kuldsepp ja teised maleva juhid. Veebruaris kinnitasime bürool staabi koosseisu K. Meruskiga eesotsas. Staap juhtis vahetult kogu ettevalmistavat tööd ülikoolis. Ettevalmistava perioodi suuremateks üritusteks olid välisriikidesse sõitvate üliõpilaste kohtumine rektor A. Koobiga ja malevlaste üldkoosolek, kus esinesid ülikooli juhtkonna esindajad. Läbimõeldum oli maleva internatsionaalse koosseisu kujundamine, ettevalmistavas staabis olid esindatud vene õppekeelega grupid. Regioonide komissarid said samuti oma ülesannetega hakkama. Halvem oli rühmakomandöride valik. Meie üliõpilased ei tulnud üksikutel juhtudel tööga toime, 4 funktsionääri visati malevast joomise pärast välja. Tundub, et käesoleval aastal oli alkohoolsete jookide tarvitamine malevas suurem kui eelneval aastal, rühmades ja regioonides poldud küllalt printsipiaalsed nende suhtes, kes taolise olukorra tekkimisele kaasa aitasid. Kui juba rühmakomandör ise viina võtab, mida siis arvata rühma juhtimisest ja distsipliinist. Mõnede rühmade juures esines lubamatut originaalitsemist ja üleolekut maarahva suhtes. Meie arvates pole praegune rühmakomissaride komplekteerimise kord kooskõlas nende suurte ülesannetega, mida malev igal aastal endale võtab. Kahekuulise tööaja kordaminek sõltub juhtiva kaadri valikust ja ettevalmistusest. Kui aga komissari isik selgub alles vahetult rühmas, siis ei saa siin ka eelnevat tööd teha. ELKNÜ KK üliõpilasosakond ja üliõpilasnõukogu peaksid veel kord läbi kaaluma praeguse süsteemi otstarbekuse. Aruande- ja valimiskoosolekutel ning meie komitee viimasel pleenumil tõstatati küsimus selle kohta, kas malevapäevad taoliselt — ainult teatud osa malevlaste osavõtu võimalusega — end õigustasid. Et aga see ei ole ainult ülikooli puudutav probleem, siis on otstarbekas küsimus päevakorda võtta üliõpilasnõukogus. Välisrühmi juhtisid suvel komitee liikmed Laak, Veidemann, Pärnaste ja õppejõud Hansberg. Tööga tulid kõik hästi toime. Halvem oli olukord vastuvõtvas rühmas interlaagris. Üliõpilane P. Nurga visati malevast välja alkoholi tarvitamise pärast. EKP TRÜ parteikomitee arutas oma istungil ELKNÜ TRÜ komitee tööd EÜE ettevalmistaval perioodil ja malevasuve tulemusi. Vastuvõetud otsus kohustab meid enam tähelepanu osutama juhtiva kaadri valikule, viimase kooskõlastamisele dekanaatide ja parteibüroodega, tõsiselt tulleb tööd teha üliõpilastaidluse ideelisel suunamisel ja kontsertbrigaadide ettevalmistamisel. Tahaks tänada maleva komandöri P. Vähit ja komissari J. Villerit, kes komiteed pidevalt kursis hoidsid malevasündmustega ning kes tegid ära suure töö maleva kordaminekuteks möödunud suvel.

Probleeme on meil ka Eesti Õpilasmalevaga. Teatavasti saab õpilasmalev osa juhtivast kaadrist ülikoolist. Nõutakse rühmajuhtide kinnitamist ülikooli juhtkonna ja komsomolibüroo poolt. See on vajalik. Kuid vaevalt oskab esimese kursuse kollektiiv ja ka dekanaat väljavalitud malevajuhtide kohta öelda, kas nad on võimelised juhtima õpilasmaleva tööd, mis oma iseloomult on väga spetsiifiline, keeruline. Üks asi on see, kuidas üliõpilane elab omaealiste keskel, teine aga see, kas ta oskab juhtida tänaseid keskkoolide õpilasi. Õpilasmaleva rühmajuhile esitatavad pedagoogilised nõuded on suuremad kui EÜE rühmakomandörile. Seepärast ei loe me otstarbekaks praegust EÕM-i kaadri valiku ja kasutamise ning ettevalmistamise printsiipe. Loodame, et edaspidi komitee kontaktid EÕM-i juhtivate seltsimeestega kujunevad viljakamateks, mõistvamateks.

Kordaläinuks võib lugeda **suvetöid ja suvetööde staabi tegevust** (U. Ehasoo, G. Krupski). Tööperioodide lõpul organiseeris staap suvetöölistele kahel korral ekskursiooni Riiga, sügisel käidi aktiivsemate suvetöölistega Uljanovskis. Staabi poolt on tehtud ettepanek suurendada järgmisel suvel suvetöödele suunatavate üliõpilaste arvu 450-ni. Komitee toetab seda ettepanekut, sest ülikooli väljaehitamine nõuab meiepoolset pidevat abi. Pealegi võib arvata, et Tartu ehitusorganisatsioonid ka sel aastal pole veel valmis koostööks EÜE-ga.

Järgnevalt peatuksime mõningatel probleemidel, mis on seotud **omavalitsusega** meie ühiselamutes. Komitee büroo ja olmesektor on aruandeperioodil väga suurt tähelepanu osutanud kasvatustööle ühiselamutes. Võib öelda, et meie ühiselamud ja nende nõukogude töö on kogu ülikooli murelapseks olnud. Ühiselamute probleeme on arutatud rektoraadis, Õpetatud Nõukogus, dekanaatides, parteiorganisatsioonis ja ametiühingus. Suuremad nõupidamised rektoraadis toimusid möödunud aasta novembris ja veebruaris, ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool» on ilmunud viimase arutelu kokkuvõte, komitee liikmete R. Kärneri ja M. Salundi ning kunstikabineti aktivisti I. Viidalepa sisukad artiklid. Võib päris julgesti öelda, et nõukogud on teinud ära suure töö ja teevad seda ka praegu elamiskultuuri tõstmisel ja distsipliini kindlustamisel ühiselamutes. Nõukogude esimehed ja liikmed on aasta jooksul saanud palju kogemusi, julgust, on süvenenud kontaktid teaduskondade dekanaatidega, komandantidega. Üldine olukord meie ühiselamutes on ühise töö tulemusena muutunud paremaks. Kui hinnata, siis võiks panna kolme. Aga üldised nõuded on kõrgemad ja kolmedega me rahul olla ei saa. Viimased a/ü., administratsiooni ja komsomolikomitee kontrollreidid näitasid, et enamik üliõpilasi, eriti tütarlapsed, elavad maitsekalt kujundatud tubades, uuemates ühiselamutes on hästi kujundatud puhkeruumid, hoolitsetakse ka rohkem üldkasutatavate ruumide puhtuse eest. Vaatamata sellele ei nihku paljud asjad veel meie ühiselamutes paremuse poole ja vajavad nõukogude suuremat tähelepanu. Raskeimaks neist on normaalse elamiskultuuri ja korra **pidev** kontroll, suunamine ja koos sellega nõudlikkuse ja vastutustunde suurendamine, rangem joon nõukogude poolt korduvalt distsipliini rikkunud üliõpilaste suhtes. Mõnigi kord vaadatakse läbi sõrmede alkoholi tarvitamisele ühiselamutubades, see on aga keelatud ja sellest juhtub ikka pahandusi. On üliõpilasi, kes elavad koristamata tubades, riided vedelevad voodil, toolidel, toaseinad on määritud, sageli kleebitakse seinale maitsetuid väljalõikeid ajakirjadest. Suitsetajad loobivad konisid kuhu juhtub, neid topitakse elektrikilpidesse, seinte orvadesse. Kõigile nimetatud puudustele juhtis tähelepanu kõrgema ja keskerihariduse minister. Siit nähtub, et **iga** üliõpilase kultuurist kõigepealt sõltub ka kord meie ühiselamutes, sest igal pool ja igal ajal ei suuda nõukogu silma peal hoida. Aruandeperioodil töötanud nõukogudele avaldab komitee tänu tehtud jõupingutuste eest. Me rõhutame seda siin täna sellepärast, et harilikult nõukogude esindajatega ainult pahandatakse, kõigis pattudes on ikka nemad süüdi, alates distsipliinist ühiselamus ja lõpetades majandusküsimustega. Niisugune suhtumine ei soodusta nõukogude tööd, pealegi on taolisi kontrollreide ühiselamutes igal nädalal paar korda. Kui inimestega ainult pahandada, siis nad lõpuks kibestuvad, hakkavad ka ise uskuma, et nad on võimetud ja midagi korda saata ei suuda. Nõukogude tööd tuleb hinnata igakülgselt, ära näidata positiivsed ja negatiivsed tulemused töös. Niisugune on komitee seisukoht antud küsimuses.

Praegu ehitatakse meile teist üheksakorruselist ühiselamut Leningradi maanteel. Komitee olmesektoril ja bürool on nähtavasti ka sel aastal otstarbekas suunata üliõpilasi pidevalt ehitusmeestele abiks. Ajalehes tuleks taas avada **komsomoliprožektori** nurk, kus jälgitakse ehituste kulgu ühiselamu ja füüsikakorpuse objektidel. Komitee olmesektoril ja teaduskondade bü-

(järg lk. 4.)

Uus komsomolikomitee valitud

Kohe pärast konverentsi lõppemist toimus ülikooli uue komsomolikomitee pleenum, kus ELKNÜ TRÜ komitee sekretäriks valiti Õigusteaduskonna V k. üliõpilane KALLE MERUSK. Sekretäri asetäitja ülesandeid hakkavad täitma MAI KÕLI (Õigusteaduskonna lõpetanu), TOIVO KULDSEPP (Ajaloo-Keeleteaduskonna lõpetanu) ja ALEKSANDR FLJAIŠER (Matemaatikateaduskonna aspirant). Valitud komiteese kuulub 38 liiget, tööd hakkab juhtima büroo järgmises koosseisus:

KALLE MERUSK — sekretär, MAI KÕLI, TOIVO KULDSEPP ja ALEKSANDR FLJAIŠER — sekretäri asetäitjad; REIN VEIDEMANN — ideoloogiasektori juhataja; AVO MEERITS — kultuurisektori juhataja; LEA SOODLA — õppesektori juhataja; REIN KAARLI — olmesektori juhataja; SIRJE MARK (Arstiteaduskonna sekretär), HARDO AASMÄE (Bioloogia-Geograafiateaduskonna sekretär) ja JÜRI TALVET (ajalehe «TRÜ» kirjanduslik kaastöötaja).

Komitee ülejäänud liikmed jagunevad sektorite järgi:

i d e o l o o g i a s e k t o r — Toivo Leemets, Albert Saunanen, Jaak Uueküla, Igor Gräzin, Jüri Sepp;

k u l t u u r i s e k t o r — Toivo Tasa, Eve Pärnaste, Märt Kubo, Peeter Pallo, Lidia Garšnek;

õ p p e s e k t o r — Tatjana Aro, Felix Šmorgun, Madis Oras, Henri Soova, Anu Pärtel;

o l m e s e k t o r — Andres Raa, Gunnar Krupski, Rein Kärner, Ralf Allikvee;

o r g s e k t o r — Sirje Kulla, Luule Ralja.

T e a d u s k o n d a d e s e k r e t ä r i d: Reet Rätsnik, Jaan Pelt, Rein Toomla, Raivo Tamkivi, Kersti Kurre, Paul Varul.

R e v i s j o n i k o m i s j o n i valiti Jüri Asari, Juhan Hinda ja Anu Saar.

TOIVO KULDSEPP

Sündinud 28. novembril 1945 Tartus. Aastail 1953—1965 Pärnu Lydia Koidula nimelises Keskkoolis. 1964—1967 Nõukogude armees. 1972. aastal lõpetas Ajaloo-Keeleteaduskonna eesti filoloogina (kitsamaks erialaks soome kirjandus). 1968—1970 eesti filoloogia osakonna komsomolibüroo sekretär, 1970. aastast ELKNÜ TRÜ komitee büroo liige. ELKNÜ Tartu LK liige 1969. aastast. EÜE-71 komissar. 1972. aasta kevadest TRÜ komsomolisekretäri asetäitja. Eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri õpetaja. NLKP liige. Abielus.

ALEKSANDR FLJAIŠER

Sündinud 1948. a. Tomski oblastis õpetaja perekonnas, 1966. a. lõpetas Ukraina NSV-s Tšernovtsõ 5. Keskkooli ja astus TRÜ Matemaatikateaduskonda. Õppetöö ajal oli osakonna komsomolibüroo liige. NLKP-sse kuulub alates 1970. aastast. 1971. a. astus algebra ja geomeetria kateedri juures prof. J. Lumiste aspirantuuri. Viimasel ajal on täitnud teaduskonna rahvamaleva komandöri kohuseid. Abielus.

Rein Joametsa fotod

MAI KÕLI

Sündinud 17. detsembril 1948. aastal Läti NSV-s. 1967 lõpetas Abja keskkooli, 1972. a. TRÜ Õigusteaduskonna. 1971. aastal Õigusteaduskonna komsomolialgorganisatsiooni sekretär. 1972. a. kevadest ELKNÜ TRÜ komitee sekretäri asetäitja. NLKP liige. Vallaline.

SÕNAVÕTTUDEST

ELDUR JUHANSOO rääkis tsiviilkaitsealasest tööst ülikoolis. Töö elavnemist selles osas võib täheldada eriti möödunud aastal, seda kinnitab kõrgema ja keskhariduse ministri käskkiri, kus antakse positiivne hinnang staabi õppustele. Tegevus sel alal on eeskujulik, kiiduväärt on Bioloogia-Geograafiateaduskonna üliõpilaste osavõtt. Tsiviilkaitse staabi tööde hulka kuulub ka reservmedõdede ettevalmistamine, eesrindlasteks on siin Majandusteaduskonna üliõpilased.

Soovida jätab sanitaarsalkade töö. Ülelinnalistel võistlustel esineti paraku mitterahuldavalt. Komitee ülesandeks on regulaarselt kontrollida staabi tööd.

E. Juhansoo tegi ettepaneku muuta osavõtt tsiviilkaitse üritustest kõigi kommunistlike noorte kohustuseks. Endiselt tuleb tähelepanu pöörata tsiviilkaitsealasele ettevalmistusele, vastavale varustusele.

AVO TUULING

Tartu teise kõrgema kooli poolt lausus tervitused ja võttis sõna EPA komsomolikomitee sekretär AVO TUULING. Ta rõhutas sidemete tähtsust kõrgemate koolide komsomolikomiteede vahel. Praegu võib märgata selles osas paranemist, ühendavateks on seejuures olnud ühised üritused ja ettevõtmised, nagu üliõpilaspäevad.

Endiselt aktuaalsest probleemist — omavalitsusest — rääkis REIN KÄRNER, kes oli ka TRÜ ühiselamutevahelise sotsialistliku võistluse komisjoni esimees. Omavalitsusega halvemaks midagi pole läinud, pigem vastupidi. Ühiselamute probleemid on saanud avalikumaks, palju, millest varem vaikides mööda mindi, on nüüd laiemalt teada. Kõigi plusside ja positiivsete külgede kõrval jäävad aga nõrgaks ideelis-poliitiline kasvatus, sport ja kultuuriline tegevus. Nimetatud küsimused peaksid saama üheks lähematest eesmärkidest.

REIN KÄRNER

Ülikooli komsomoliperest langeb välja igal aastal umbes 300 õpinguid alustanud üliõpilast — s. t. iga kolmas ei pääse edasi. Et ühiselamu on meile koduks, siis peab järelikult põhjusi ka siit otsima. Sageli ongi eksmatrikuleerimise eeldused väärad eluviisid. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata sisseastujate iseloomustustele, samuti eluviisidele sisseastumiseksamite ajal. Iseloomustused on head. Kerkib küsimus — kas ülikool kasvatab üliõpilasi selliseks? Põhjus on pigem siiski iseloomustuste vastutustundetus kirjutamises.

Eelöeldu võttis kõneleja kokku kahe teesina:

1) üliõpilane ei tohi käituda ebaväärikalt, 2) spetsialistid ei tohi soovitada ebaväärikaid üliõpilaskandidaate.

TIIT KOLDITS. Vähe on üliõpilaste hulgas aktiivset tegevust. Tudeng peaks käima rohkem teatris, kontserdil, samuti ülikooli klubis vaatamas ja hindamas kaasüliõpilaste etteastumisi. Seega on oluline vaba aja veetmine üldse. Suhteliselt vähe külastatakse meil just kontserte, vaja oleks rohkem reklaami (komitee, ajaleht) filharmoonia esinemistele. Positiivsete näitajate hulka ei saa arvata teatavat sensatsioonihimu ja teatrikülastusi selle järgi (Hermaküla «Sina, kes sa saad kõrvakiile»).

Möödunud aastal tugevnesid sidemed Tallinna Konservatooriumiga. Külakostiks pakutud kontsertidest võeti aktiivselt osa, jääb loota, et tänavu on osavõtt niisama soe. Plaanitsetud on senisele muusikalisele küljele juurde lisada sõna, liikumine, interjöör. Edukalt viidi läbi kevadpidu, siit mõte — kas

TIIT KOLDITS

mitte korraldada üliõpilaste laulupäev!

TIIT TAMBI andis aru õppesektori tööst. Sektori töö raskuspunkt on endiselt muidugi õppetöö ja -distsipliin. Ülesandeks on suunata, kontrollida, teha kasvatustööd, korraldada konkursse. Abiks peaksid olema vastavasisulised artiklid ülikooli ajalehes.

Teaduskondades loodagu sidemed vastavate õppeasutustega NSV Liidus ja samuti oma vilistlastega.

T. Tambi liigitas õppeprotsessi kolmeks komponendiks: õppejõud, õppevahend ning üliõpilane. Õppevahendeid on vähe, tudengitel on tihti vajaka õppedistsipliinist, õppejõudude juures esineb vahel liialt subjektiivset suhtumist.

Sidemed õppejõu ja üliõpilase vahel peaksid tugevnema. Üliõpilaspoolse suhtumise eeskujuks on Arstiteaduskond, kus stipendiumikomisjonis on enamuses üliõpilased. Õigusteaduskonnas on nn. vastastikune lähenemine õppejõududega: kohvikuõhtud, vestlused — sellega paraneb üksteisemõistmine.

Bioloogia-Geograafiateaduskonnas sellist erilist lähenemist pole vaja, sest ühendavateks on suvised praktikad.

JAAK VILLER: 28. oktoobril tegi EÜE staap kokkuvõtteid maleva 9. töösuvest. Rahul ei oldud poliitjuhtide tööga. Seda mitte üksnes lõppenud suvel. Juba aastate kestel pole malevlaste poliitiline kasvatus olnud see, mis ta olla võiks. Rühma komissarid, kes ka ideelised juhid peaksid olema, ei oska pahatihti sel pinnal tekkinud probleeme lahendada. Põhjus — komissari enda puudulik poliitiline haridus. Staap arvab, et edaspidi tuleb noori inimesi, kes komissaridena malevas tööle hakkavad, juba varem selleks ametiks ette valmistada. Praeguste nõudmiste juures suudaksid komissaridena rahuldavalt töötada vaid komsomolikomitee aktiivsed liikmed. Komsomolikomitee ei tule komissaride õpetamisega üksi toime, ent rektoraadi abil küll, arvas sõnavõtja.

TPI komsomolisekretär MIHHAIL KLEMENT puudutas oma sõnavõtus suurkoolide vahelist

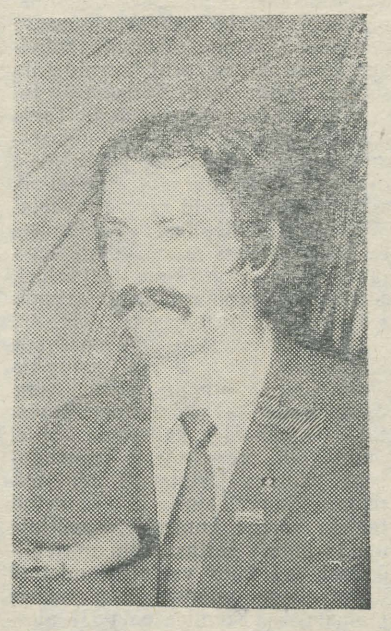

MIHHAIL KLEMENT

koostööd. Mõlema kooli komsomolikomiteed on kasutanud liiga vähe võimalusi suhtlemiseks, tihedamast kontaktist rääkimata. Läbikäimine oleks siiski nii ühele kui teisele poolele kasulik ja huvitav. Külaline tegi ettepaneku pärast talvist eksamisessiooni korraldada TRÜ ja TPI komsomoliaktivistide ühine laager.

KALLE MERUSKILE tegi muret ülikooli klubi. See ei olevat enam üksnes üliõpilasklubi. Lubamatult kergesti pääsevad sinna sisse soovimata külalised, sest uksel puudub kontroll, kes tudengipiletit näha sooviks. Klubi on isemajandav asutus ja tahab tantsuõhtutel täissaali, kuid korda tulu pärast ka käest ära lasta ei tohi. Kui kaklused mujal linna klubides on kauge minevik, siis ülikooli klubis see pole veel nii. Õlle ja veinide müügi katkestamine «Mefistos» ei teinud lõppu joomisele. Kanget kraami toodi endaga ühes ja endiselt laiutas klubis purjus pidulisi. Nüüd viibib peoõhtutel küll ka rahvamaleva patrull, kuid... ei tegutse. Olukord klubis pole oluliselt paranenud.

KALLE MERUSK

SIIM KALLAS meenutas veel kord, et käesolev aasta on juubeliaasta, ja ettevalmistused selle tähistamiseks kulgevad täie pingega.

Siis vaagis sõnavõtja uute ürituste väljamõtlemise vajalikkust ning aega, mida selleks ja korraldamiseks kulutatakse. Komsomolikomitee liikmed, kes seda teevad, on enamasti õppimise ja teadusliku tööga seotud tudengid. Kas tasub neil siis oma nappi aega kulutada millegi niisuguse tegemiseks, mis elu enda vajadustest välja ei kasva? Toimugu üksnes lõpunimõeldud üritused, mille positiivsetes tagajärgedes kindlad ollakse. Ei maksa eksperimenteerida. Kui see õnneks ei lähe, on tüli palju.

URMAS EHASOO tegi tagasivaate suvetöödele 72. Enamik suvetöölisi oli rakendatud ehitustel. Objekte oli mitmeid: Maarjamõisa haigla, füüsikakorpus, uus ühiselamu. Kesksem oli ülikoolihoonete remont. Kõige sellega tugevdati ülikooli materiaalset baasi. Kuigi objekte oli rohkem kui varem, oli ka kontroll ja tudengite juhendamine parem. Etteheiteid pälvis vaid ülikooli garaaž. See ei varustanud transpordiga. Noorte vaba aega püüdis staap mitmeti sisustada. Õnnestusid preemiaekskursioonid Riiga mõlema vahetuse lõpul. Kui taheti aga Kauksi randa puhkelaagrisse sõita, jäi see transpordivahendite nappuse pärast ära.

Suvetööde valgustamine ajakirjanduses oli hea. Tuleval aastal saab suvetööde staap oma käsutusse märksa rohkem nooremate kursuste üliõpilasi — 400 kuni 450. Ehitusobjektegi tuleb rohkem. Ka staabiülem on uus — Õigusteaduskonna tudeng Gunnar Krupski.

TRÜ REKTOR PROF. ARNOLD KOOP

Vastust ootasid kolm küsimust:

* Kuidas on lood ülikooli väljaehitamisega?

* Miks ei planeerita uute ühiselamute juurde spordiväljakuid?

* Ülikooli välissidemetest.

Kõigepealt ehitustöödest. Suurt tähelepanu on viimastel aastatel pööratud õppejõudude ja üliõpilaste olmetingimuste parandamisele: 1971. a. valmis ühiselamu Leningradi maanteel, praegu on kerkimas selle kõrvale teine niisamasugune. Pühade eel antakse õppejõududele üle 90 korteriga elamu, järgmisel aastal valmib 60 korteriga kooperatiivelamu.

SIIM KALLAS

Halvemad on lood õppehoonetega. Füüsikakorpuse ehitamine venib. Tekkis seisak, mille põhjuseks oli, et projekt polnud täielikult valmis. Nüüd on projekt küll lõpetatud, kuid objekt on küllalt keeruline, nõuab oskust ja teadmisi, seepärast ei tule ehitajad alati tähtaegselt toime.

Palju on räägitud auditooriumide korpusest, mis lahendaks alatise ruumikitsikuse ülikoolis. Auditooriumide korpuse ehitamine võib kõne alla tulla järgmisel aastal.

Vastuseks teisele küsimusele esitas prof. A. Koop omakorda küsimuse: aga miks ei rajata nende ühiselamute juurde spordiväljakuid, kus selleks platsid olemas on?

Rektor prof. ARNOLD KOOP

Vaikus. Nii mõnegi saalisistuja pani see küsimus mõtlema. Rektor peatus omavalitsuse rakendamisel, toetas seda igati. Kuid lisas, et see küsimus tuleks uuesti päevakorda võtta. On vaja rohkem nõudlikkust, asjalikkust, tegemistele konkreetset vastutajat ja kontrolli.

Mis puutub üliõpilaste ja ka õppejõudude vahetamisse välismaa kõrgemate koolidega, siis on see tõepoolest väga valus probleem. Lähetada on võimalik ainult saksa filholooge SDV-i. Ka see on samm edasi.

EKP TRÜ komitee sekretär dots. kt. JAAN REIMAND:

«Peatähelepanu tuleb suunata kompleksse kasvatusplaani väljatöötamisele. Kui me ei saavuta kasvatustöös olulist murrangut, kujunevad lõpetajad sotsiaalselt inertseteks ja kahvatuteks spetsialistideks.»

Dotsent JAAN REIMAND

See on inimese väärtuse ja väärikuse küsimus.

Taas tuleb juttu klubist, kus tudengite arvele kantakse lohakas riietus, korrastamata juuksed jne. ja seda seepärast, et tudengid sallivad endi kõrval linna «karvaseid» noorukeid.

Soovida jätab ka viisakus suvel, mil malevlaste vaba käitumine kujuneb sageli pisut üleolevaks maarahva suhtes.

See on kriitikapool.

Head on rohkem, kuigi sellest vähem räägitakse. Kasvõi see, et veel sel aastal antakse üle esimesed kaks TRÜ medalit. Juttu on olnud ka ülikooli rinnamärgist, aga jutust pole asi kaugemale jõudnud. Komsomolikomitee peaks hoogsamalt tegutsema.

On nii mõnigi mõte, mida aga ei võimalda realiseerida materiaalse fondi puudumine. Tore oleks, kui saaksime kohe 1. septembril kõikidele esimeste kursuste üliõpilastele teklid pidulikult üle anda. Kust võtta need 4000 rubla? Kindlasti ei keeldu abist vanemad kursused. Ei tahaks ainult, et see «abi» oleks rublaliste kokkupanemine, vaid kas laupäevakutel kolhoosis vm. teenitud raha. Miks siis mitte luua niisugune fond?

Vabariigi kommunistlike noorte ettevalmistusest NSV Liidu 50. aastapäevaks rääkis ELKNÜ KK sekretär sm. JEVGENI DORONIN.

Ülikooliga seotud probleemidest puudutas kõneleja

* ehitusmalevat:

«Üliõpilaste poolt tehtav töö on suureks abiks majandusele. Tööga võib igati rahul olla, kuid ikka ilmneb veel poliitilisi libastumisi.»;

* õppeedukust:

«Õppeedukus TRÜ-s on madalamate hulgas NSV Liidus. Miks ei ole õppeedukuse 82,2% asemel 92,2%? Ei võidelda veel täie tõsidusega oma seltsimeeste eest, õppedistsipliini eest»;

* J. Doronin tunnistas komsomolikomitee töö ja komsomolitöö üldse ülikoolis heaks ning andis üle ELKNÜ KK aukirjad MÄRT KUBOLE, TIIT KOLDITSALE ja REIN VEIDEMANNILE.

JEVGENI DORONIN

Lehekülje koostanud: H. Uukkivi, A. Napa, E.-M. Mikone, fotod: R. Joamets.

Märt Kubo aruandekõnest

(Algus lk. 1)

roodel seisab juba järgneval nädalal ees ühiselamute ümbruste ja Toomemäe korrastamine enne oktoobripidustusi.

Seltsimehed! Tahaksin lühidalt peatuda ka meie **välissidemetel.** Rahvaste sõpruse päevadel olid külalisteks Ungari Debreceni ülikooli ja Poola Krakowi ülikooli delegatsioonid. Nende ülikoolidega seob meid ammune sõprus. Külalised võtsid osa rahvaste sõpruse päevade üritustest, tutvusid Eesti NSV saavutustega, käisid Tallinnas ja Lõuna-Eestis. Sõlmiti ehitusrühmade vahetamise ja kultuurisidemete laiendamise lepingud. Komiteepoolse vastuvõtuga jäid Poola ja Ungari tudengid väga rahule. Kevadel olid ülikoolis külas Norra noorsooorganisatsiooni «Norges Unge Venstre» juhid. Külalised huvitusid meie noorsooühingu tööst, ülikooli komsomoliorganisatsiooni tegevusest üliõpilaste juhtimisel. Möödunud aasta detsembris võttis meie komsomolikomitee delegatsioon osa Bulgaarias toimunud rahvusvahelisest üliõpilaste sümposiumist «Reaal- ja ühiskonnateaduste osa ja tähtsus üliõpilaste marksistlik-leninliku maailmavaate formeerumisel». Aspirant T. Sutt ja üliõpilane Ü. Kaevats esinesid ettekannetega, mille kõrget teoreetilist taset ja seost praktikaga märgiti ära organiseerimiskomitee poolt. Komitee sekretäri asetäitjal L. Blumil oli rida kohtumisi Bulgaaria kommunistlike noortega. Teist aastat järjest ebaõnnestus meie esindaja saatmine Debreceni ülikooli suvelaagrisse. See teeb meele mõruks.

Esteetiliste ja eetiliste väärtuste omandamisel on üliõpilaste üldises kasvatusprotsessis kaalukas osa. Teaduskondades valminud kasvatuse kompleksprogrammides on esteetilise ja eetilise kasvatuse küsimused leidnud kajastamist. Kursuste ja osakondade tööplaanides ning üritustes leiame tihti teatri ja kino ühiskülastusi, nähtu kollektiivset arutelu, päris agarasti käiakse kammerkontsertidel, estraadietendustel, vähem kunstinäitustel. Uus komitee peaks koos teaduskondade aktiiviga läbimõeldumalt suunama üliõpilasi nende väärtuste juurde, mida Tartu praegune kultuurielu võimaldab. Kui vaadelda ülikooli muusikakultuuri esindajaid, siis võib öelda, et olukord on üldjoontes rahuldav. Meil on naiskoor, meeskoor, kammerkoor, puhkpilliorkester, kes on igal aastal üles astunud oma kontsertidega. Nimetatud kollektiividel on välja kujunenud oma traditsioonid, oma kuulajaskond. Väga heast küljest on end näidanud setu laule esitav üliõpilaste ansambel (M. Sarv), kes rahvalaule täiendab ka tantsuelementidega. Väga vähe on meil instrumentaalmuusika entusiaste.

Komiteel oli kaks suuremat tõsise muusika üritust. «Kammerakadeemia» sai teoks mitmendat aastat järjest ja tuleb loota, et uus komitee asja edasi viib. Teine meeldejääv kontsert sai teoks rahvaste sõpruse päevadel — hilisõhtul aulas toimunud öömuusika kontsert Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilastelt. Mis üliõpilase taolistele kontsertidele toob? Kindlasti esinejate nooruslik vaim, tahe luua omanäolist, üliõpilasauditoorium ning see, et pääsmete levitamine toimub komitee ja teaduskonna sekretäri kaudu. Komitee poolt organiseeritud ürituste raames on meie üliõpilased saanud näha ja kuulata ansamblit «Targa Rehealune», pantomiimigruppi M. Kaldoja juhatusel, A. Otsa, «Kukerpille», poola lauljat Jerzy Wojcikùt, laule Jerevani RÜ tudengite esituses ja teisi kollektiive. Palju tänusõnu ütleme komitee poolt ENSV teenelisele kunstitegelasele H. Mikkelile ja rahvakunstiansamblile, kes on meile iga kord appi tulnud ja kelle esinemised meie üliõpilastele ja külalistele väga meeldivad. Üliõpilasteatrit meil küll pole, kuid suurt huvi ja elamusi pakub endiselt ansambel «Amores», füüsikute ansambel «Kuup ja Kera» jätkas oma stiili, kuigi nii mõnigi kord oli publikul raskusi esitatava lahtimõtestamisel. Peab ütlema, et ansamblil oli maitselibastumisi ja poliitiliselt vääri etteasteid. Komitee büroo juhtis mitmel korral ansambli tähelepanu esinenud puudustele. Hästi õnnestus «Kuubi ja Kera» Vorbuse kevadprogramm. Üliõpilaste kevadpidu võib lugeda kordaläinuks. Oleks tore, kui tuleval kevadel õnnestuks kevadpeo raames maha pidada nn. «minilaulupidu», kus esineksid ka meie koorid. Komitee üritustel esines menukalt naisvõimlejate rühm, tahaks siinkohal tänada Ethel ja Reet Kudu, kes oma abist kunagi ei keeldunud.

Kui me eelnevalt märkisime, et instrumentaalmuusika entusiast ülikoolis puudub, siis kunstihuviliste eesotsas on kunstikabinet K. Põllu sisulisel juhendamisel. Nii üliõpilaspäevadel kui ka rahvaste sõpruse päevadel võisime külastada kohvikus kunstinäitusi, neid korraldatakse seal regulaarselt. Kesisem on lugu Tartu Kunstimuuseumi ja Tartu Kunstifondi näitusesaalide külastamisega meie üliõpilaste poolt. Meie üliõpilased on agarad teatriskäijad, eriti huvitavad neid noorte lavastajate tööd. Üliõpilaste kohtumisel K. Irdiga selgus nii mõndagi huvitavat meie ja maailma teatrielust, sotsiaalsete probleemide kajastumisest teatrielu juhtimisel.

Hästi õnnestus üliõpilaspäevade kirjanduse, kunsti ja muusikaõhtu, mille organiseerisid vene osakondade komsomoliaktivistid. Üliõpilaste käitumine sellel õhtul oli korrektne. Teistsuguseks kujunes järgneval õhtul toimunud kunstiõhtu. Ei suudetud tagada ranget kontrolli osavõtjate üle ja õhtule sattus palju mitteüliõpilasi, kes koos vastutustundetute üliõpilastega püüdsid õhtu muuta joomapeoks. Komitee oma III pleenumil anaüüsis põhjalikult esinenud sisulisi ja organisatsioonilisi puudusi ning juhtis õhtut organiseerinud seltsimeeste tähelepanu lubamatutele vigadele nende töös.

Ülikooli ajaleht on viimasel aastal palju ära teinud üliõpilaste loomingu tutvustamisel. Ilmub kirjandusleheküig «Krapp», tutvustatakse meie luuletajate loomingut, filoloogide tõlkeid. Aeg-ajalt ilmub kunstinurk «Ars». Selles osas on ajalehe töö tunduvalt paranenud. On märgata noorte filoloogide aktiivsuse kasvu.

Jätkus tõlkevõistlus. Nagu kokkuvõtetes märgiti, võib taoline võistlus ka edaspidi osavõtjaid leida. Germaani-romaani filoloogia komsomolibüroo algatusel on välja kuulutatud kolmas üleülikooliline tõlkevõistlus, pühendatud NSV Liidu 50. aastapäevale. Tõlkida võib mis tahes keelest.

Eesti filoloogide komsomolibüroo algatusel toimus mitme aasta järel kirjandusvõistlus, kuhu laekus mõnikümmend tööd. Väljapaistvalt esines bioloogia V kursuse üliõpilane Rein Sander, võites I preemia ja ergutusauhinna. Anti välja ka preemiad kriitika alal, need said komitee liikmed Jaak Allik ja Rein Veidemann. Kirjandusvõistluse korraldamine igal aastal ei ole nähtavasti otstarbekas, aga kirjandusõhtute korraldamine laiale auditooriumile on vajalik ja oodatud.

Üliõpilaste **käitumiskultuur** on üldiselt viisakas, korrektne. On aga ka küllalt neid, kes selle üldpildi ära rikuvad. Selles veendumiseks pole alati tarvis minna klubisse. Ka peahoones ei oska me olla nii, nagu seal sobib. Lausa häbiväärne oli nende Arstiteaduskonna tudengite käitumine, kes peahoone kohvikus «Sophokles» viinaviskamise korraldasid. Võib-olla tuleks kaaluda ning otsustada, kas meie vanas peahoones sobib igas kohas suitsetada. On vaja leida peahoones üks kindel ruum suitsetajatele.

Pidevalt on komsomolikomitee tähelepanu all olnud **a/ü klubi olukord.** Meie ei analüüsi siin klubi sisulist tööd, küll aga üldist ilmet. Klubi nõukogu mõju oli eelneval aastal sisuliselt väike, osavõtt õhtutel distsipliini kindlustamisest minimaalne. Klubi kipub viimasel ajal üliõpilaste mõju alt välja libisema, eriti tantsuõhtutel. Komsomolikomitee liikmed on kontrollreide teostanud, kuid meie arvates tuleks uuel klubi nõukogul ja juhtkonnal hakata otsustavalt muutma üliõpilaste suhtumist, senise minnalaskmise ja passiivsuse teelt vastutustunde kasvatamiselle oma klubi vastu. On vaja tugevdada valvet üliõpilaspiletite kontrollimisel, on vaja kindlustada ükskord uksed-aknad ning lõpetada alkohoolsete jookide ja õlle müük, kui meie ise korda pidada ei suuda.

Omaette probleem on **üliõpilasmütsi kandmine.** Selle kohta on olemas statuut ja kui ta pole tänastele üliõpilastele enam teada, tuleks ta ajalehes uuesti avaldada. Tekli kandmisega kaasnegu üldine viisakus, korralik riietus. Teklit ei sobi kanda tööl olles, sportides.

Lõpuks vaatleksime teaduskondades tehtavat **siseorganisatsioonilist tööd.** Aruandeperioodil oli komitee üheks olulisemaks suunaks teaduskondade-osakondade komsomolibüroode töö juhendamine, komitee liikmete vahetu osavõtt teaduskonnas tehtavast komsomolitööst. Rohkem kui eelneval aastal tegeldi aktiivi õpetamisega. Igas teaduskonnas on välja kujunenud kindlad vormid tööks esimese kursusega. Paremini viidi neid ellu Majandusteaduskonnas, füüsikaosakonnas, Ajaloo-Keeleteaduskonnas. Põhiprobleemiks kõigis komsomoligruppides oli omavalitsuse elluviimine. Teiseks tähtsamaks gruppe haaravaks töövormiks oli leninlik arvestus, s. o. individuaalsete komplekspiaanide koostamine, täitmine ning atesteerimine gruppides. Aruandeperioodil arutati komsomoligruppides partei ja valitsuse tähtsaid otsuseid ning üliõpilaste üleliidulise kokkutuleku ja ELKNÜ 16. kongressi materjale. Olulist edasiminekut teiste küsimuste lahendamisel siiski komsomoligruppides polnud.

Tööalased sidemed ülikooli juhtkonnaga olid asjalikud ja tihedad. Rektor prof. Koop leidis alati aega, et tulla esinema aktiivile, palju abi saime omavalitsuse küsimuste lahendamisel. Parteikomitee ja parteikomitee sekretäri K. Kogeri suunavat ja abistavat kätt oli pidevalt tunda. Eriti tuleb esile tõsta möödunud aruandeaastal teaduskondade parteibüroode osa komsomoliorganisatsiooni töö ideelisel suunamisel. Omavalitsuse käigus saavutasid enamiku teaduskondade komsomolibürood vajaliku kontakti dekanaatidega. Hästi laabus koostöö a/ü-ga, eriti tuleb hinnata meie komitee liikme R. Kärneri tööd ametiühingukomitee aseesimehena. Kuid aruandes äramärgitud puudused sunnivad meie koostööd ülikooli kõigi administratiivsete lülide ja ühiskondlike ning parteiorganisatsiooniga veelgi tihendama.

Tõsist abi osutasid meile EKP Tartu Linnakomitee I sekretär J. Lott, sekretär A. Jürimäe, ELKNÜ Tartu LK I sekretär L. Möldre ja II sekretär H. Nurm. Ülikooli komsomoliprobleemide vastu tundsid alati huvi ja aitasid nii sisulises kui ka organisatsioonilises töös ELKNÜ KK I sekretär A. Purga ja ELKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja J. Kaarma. Aruandva komitee poolt täname kõiki ja ootame jätkuvat koostööd.

Seltsimehed! Kõrgema kooli komsomoliorganisatsiooni ees on praegu uued ja sisukad ülesanded, mille lahendamine nõuab iga kommunistliku noore tõsist suhtumist nii õppe- ja teaduslikku töösse, kui ka aktiivset osavõttu ühiskondlikust tööst. L. I. Brežnev ütles üliõpilaste kokkutulekul: «Seltsimehelik nõudlikkus, nõudlikkus enda ja ümbruskonna suhtes, range enesedistsipliin, õppekorra põhinõuete kõrvalekaldumatu täitmine — need on tulevase spetsialisti kutsealase ja kodanikuküpsuse saavutamise vältimatud tingimused. Just komsomol peab kasvatama üliõpilastes neid omadusi. Selleks aga on tarvis luua igas õppeasutuses loomingu, kaasaelamise ja vastastikuse abistamise õhkkond, mis aitaks kaasa üliõpilase võimete kõige täielikumale puhkemisele ja arenemisele, ajendaks teda otsingutele ja alalisele edasiliikumisele.»

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverentsi otsus

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverents, ära kuulanud ja läbi arutanud ELKNÜ TRÜ Komitee aruande, leiab, et juhindudes NLKP XXIV kongressi ja teiste kõrgemate partei- ja komsomoliorganite, esimese üleliidulise üliõpilaste kokkutuleku, ELKNÜ XVI kongressi ja ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XIX konverentsi otsustest, on ELKNÜ TRÜ Komitee jätkanud aruandeperioodil üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise aktiivsuse tõstmist. Paranenud on üliõpilaste õppeedukus, teaduskondade komsomolibüroode kontakt dekanaatide ja teaduskonna parteibüroodega on muutunud tihedamaks. Selle tulemusena on üliõpilased lülitunud õppetöö ja omavalitsusega seotud probleemide lahendamisse. Massiliseks on muutunud üliõpilaste osavõtt ühiskonnateaduslike üliõpilastööde konkurssidest.

NSV Liidu moodustamise juubeliaastal on komitee erilist tähelepanu pööranud internatsionaalsele kasvatustööle. Kordaläinuks tuleb lugeda Rahvaste Sõpruse päevi. Hästi õnnestusid agitbrigaadi esinemised Tjumeni oblastis.

Kuid endiselt pööratakse gruppides vähe tähelepanu õppetöö küsimustele. Omavalitsuse rakendamisega saavutati teatud edu, kuid siin on komitee ja aktiivi töös veel vajakajäämisi. Aruandeperioodi puuduseks tuleb pidada ka nõrka siseorganisatsioonilist tööd. Piisavalt efektiivne ei olnud EÜE rühmakaadri valik ja ettevalmistus.

ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XX konverents otsustab

1. Tunnistada ELKNÜ TRÜ Komitee töö aruandeperioodil rahuldavaks.

2. NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud ürituste läbiviimisel juhinduda ÜLKNÜ ja ELKNÜ Keskkomitee otsusest üleliidulise noorsoofestivali korraldamise kohta.

3. Lähtudes NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrusest «Abinõudest kõrgema hariduse edasiseks täiustamiseks maal» pidada TRÜ komsomoliorganisatsiooni edasise töö põhiülesandeks üliõpilastes võitleva kommunistliku maailmavaate kujundamist, kaasa aidata tulevaste spetsialistide kompleksele õpetamisele ja kasvatamisele.

4. Komitee bürool ja ideoloogiasektoril kooskõlastada ühiskondlik-poliitilise süsteemi vormid ja meetodid ülikooli teiste ühiskondlike organisatsioonidega ja dekanaatidega.

5. Tugevdada komsomoliorganisatsiooni liikmete õppedistsipliini ja õppeedukust. Komitee õppesektoril ja teaduskondade büroodel võidelda sügavate teadmiste omandamise eest, kontrollida halvasti edasijõudvate üliõpilaste õppedistsipliini ja õppimise regulaarsust, aktiivsemalt osa võtta teaduskonna Õpetatud Nõukogu ja Metoodikakomisjonide tööst. Igati kaasa aidata õppeprotsessi kaudu noore spetsialisti ettevalmistamisele.

6. Komitee õppesektoril regulaarselt korraldada seminare ja õppusi teaduskondade ja osakondade õppesektoritele. Viia läbi õppegruppidevaheline võistlus. Süvendada koostööd ÜKTUB-ga.

7. Ideoloogiasektoril organiseerida detsembrikuus konverents üleliidulise ühiskonnateaduste-, ÜLKNÜ ajaloo- ja rahvusvahelise noorsooliikumise alaste üliõpilastööde konkursi tulemustest koos paremate tööde ettekandmisega. Suunata paremate tööde autorid esinema loengutega koolidesse, ettevõtetesse, ehitusmaleva rühmadesse.

8. Lugeda komitee ja teaduskondade aktiivi keskseks ülesandeks omavalitsuse edasist elluviimist. Tõsta komsomoligruppide nõudlikkust ja printsipiaalsust omavalitsust puudutavate küsimuste lahendamisel, suhtuda nõudlikumalt ühiselamu sisekorra eeskirjade rikkujatesse. Komitee olmesektoril regulaarselt ära kuulata ühiselamu nõukogude töö aruanded.

9. Komitee olmesektoril võtta šefluse alla uue ühiselamu ja füüsikakorpuse ehitus. Suunata alates 15. novembrist ühiselamu objektile tööle üliõpilasi vastavalt vajadusele.

10. Komitee kultuurisektori põhiliseks töösuunaks pidada üliõpilaste üldkultuurilist arendamist, käitumiskultuuri parandamist.

11. Komitee bürool välja töötada 15. detsembriks maleva rühmakaadri valiku ja ettevalmistamise plaan, kooskõlastada EÜE-sse ja EÖM-i juhtivale tööle minevate üliõpilaste kandidatuurid teaduskondade, dekanaatide ja parteibüroodega.

12. Intensiivistada vene õppekeelega osakondade komsomoliorganisatsioonide tööd, aktiivi kaasahaaramist omavalitsuse, õppetöö ja teiste üliõpilaste ees seisvate probleemide lahendamisele.

13. Kohustada komitee sekretariaati välja töötama konkreetsed organisatsioonilised abinõud teenistujate komsomoliorganisatsioonide töö parandamiseks.

14. Komitee orgsektoril juhendada teaduskondade ja osakondade siseorganisatsioonilist tööd. Nõuda komsomolidokumentatsiooni pidevat korrasolekut ja komsomolimaksude õigeaegset laekumist.

15. Paluda ELKNÜ KK üliõpilaskonnal pöörata tähelepanu puudustele EÜE ja EÖM juhtiva kaadri komplekteerimisel.

Mida me teeme novembris?

Informatsioon Tartu Riiklikus Ülikoolis 1972. a. novembrikuus toimuvatest üritustest

6. ESMASPÄEV

1. — Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 55. aastapäevale pühendatud aktus kell 15 TRÜ aula. 2. Klubi — oktoobriball.

7. TEISIPÄEV

1. — Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 55. aastapäevale pühendatud demonstratsioon. Kogunemine kell 12 Akadeemia tänaval.

10. REEDE

1. Klubi — Nõukogude Liidu 50. aastapäevale pühendatud viktoriinisarja «ACADEMIA» I voor. Võistlevad Füüsika-Keemiateaduskonna ja Õigusteaduskonna võistkonnad. 2. Spordiklubi — Teaduskondadevaheline võistkondlik maleturniir V. Kingissepa 19 aud. 307.

11. LAUPÄEV

1. Klubi — Kontsert. Esinevad Kirovi nim. kalurikolhoosi isetegevuslased. 2. Spordiklubi — TRÜ meistrivõistlused võrkpallis kell 16 V. Kingissepa 19.

12. PÜHAPÄEV

1. Teaduslik Raamatukogu — Võistlusmäng informiin TRÜ üliõpilastele ülikooli raamatukogus Toomel. 2. Spordiklubi — TRÜ meistrivõistlused võrkpallis kell 10 V. Kingissepa 19.

14. TEISIPÄEV

1. Spordiklubi — Teaduskondadevaheline võistkondlik maleturniir V. Kingissepa 19 aud. 307.

15. KOLMAPÄEV

1. Teaduslik Raamatukogu — avatakse näitus «NSV Liidu rahvaste sõbralikus peres».

16. NELJAPÄEV

1. Matemaatikateaduskond — õhtu «Meenutame prof. G. Rägo» kell 18 TRÜ Klubi.

17. REEDE

1. Komsomolikomitee — 17. ja 18. nov. peoõhtud TRÜ klubis 2. Klubi — Viktoriinisarja «ACADEMIA» II võistlusmäng. Võistlevad: Bioloogia-Geograafiateaduskonna ja Kehakultuuriteaduskonna võistkonnad. 3. Spordiklubi — Teaduskondadevaheline võistkondlik maleturniir V. Kingissepa 19 aud. 307. — Algab TRÜ orienteerujate treeninglaager Käärikul (kestab kuni 19. novembrini).

18. LAUPÄEV

1. Komsomolikomitee — Pidulik aktus aulas, pühendatud rahvusvahelise üliõpilaspäeva tähistamisele. Klassikalise muusika kontsert aulas. Esinevad Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilased, vilistlasõhtu kohvikus; Eesti Riikliku Filharmoonia noorte solistide kontsert «Vanemuise» kontserdisaalis. Pääsmeid müüakse 18. novembril piduliku aktuse vaheaegadel. 2. Füüsika-Keemiateaduskond — TRÜ keemiaosakonna 25. aastapäevale pühendatud aktus kell 11, TRÜ aula. 3. Spordiklubi — TRÜ meistrivõistlused võrkpallis kell 16 V. Kingissepa 19.

TRÜ kohvikus on avatud VELLO TAMME tööde näitus.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР .Orган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6582. MB-07492.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 33 Reedel, 17. nov. 1972. a. XXIV aastakäik

Täna tähistab rahvusvaheline üliõpilasliit oma 26. sünnipäeva

Rahvusvahelisele üliõpilaste päevale pühendatud aktus toimub aulas laupäeval, 18. novembril kell 16.30. TULEME KÕIK!

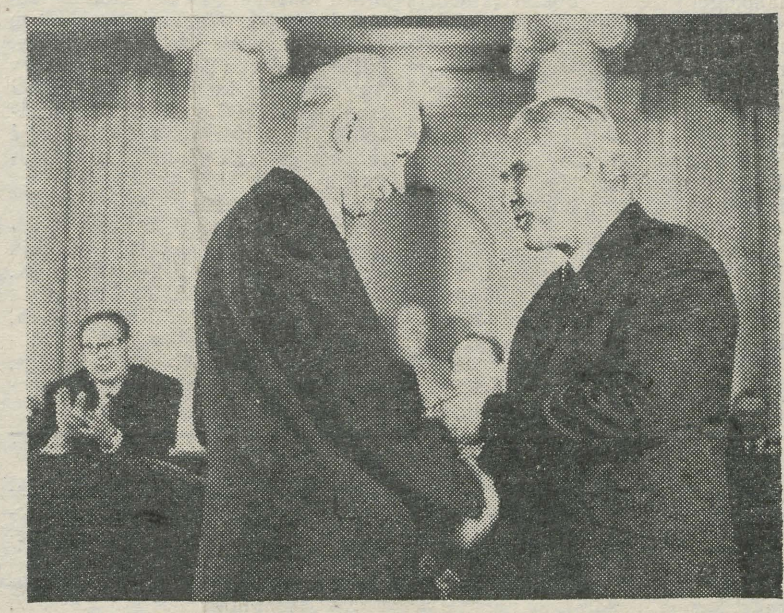

E. SAKI fotod.

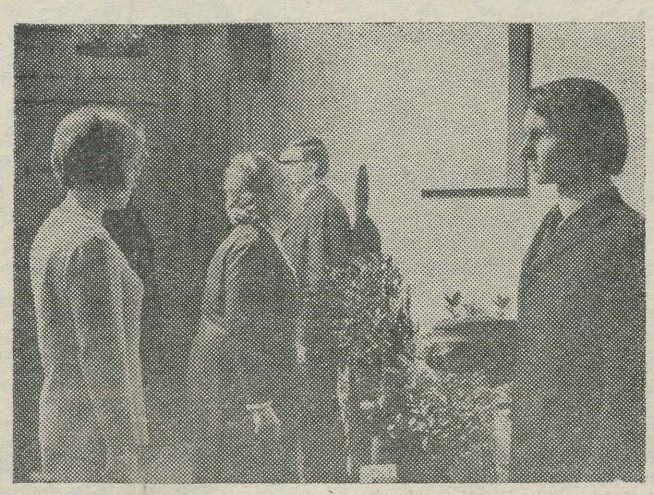

ENSV kõrgemate õppeasutuste aktiivi nõupidamise soovitused

(Vastu võetud 19. oktoobril 1972. aastal)

Teaduslik-tehniline revolutsioon suurendab kaasajal kõrgema hariduse ja teaduse osatähtsust rahvamajanduse ja ühiskondliku elu kõikidel aladel. Kommunistliku Partei juhtimisel on nõukogude kõrgem kool saavutanud märkimisväärset edu. Kaheksandal viisaastakul valmistati meie maal ette 7 miljonit eriharidusega spetsialisti. Üheksandal viisaastakul lisandub sellele veel 9 miljonit eriharidusega töötajat.

Vabariigis suureneb samal ajal eriharidusega kaadri väljalase 36 tuhandelt 46 tuhandele.

NLKP XXIV kongressi ja üliõpilaste üleliidulise kokkutuleku materjalides ning NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 18. juuli 1972. a. määruses nr. 535 püstitatud ülesannete täitmine eeldab veelgi suuremaid nihkeid spetsialistide ettevalmistamise kvaliteedi osas.

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu juhivad erilist tähelepanu sellele, et paljudes kõrgemates õppeasutustes ettevalmistuse saanud spetsialistide teoreetilised ja kutsealased teadmised ei vasta veel tänapäeva teaduse ja tootmise kasvavatele nõuetele. Spetsialistide ettevalmistamise planeerimine, spetsialistide jaotamine ja kasutamine ei ole senini täiel määral kooskõlas rahvamajanduse vajadustega. Aeglaselt kulgevad õppekasvatusprotsessi korraldamise kaasaegsete teaduslike meetodite väljatöötamine ja rakendamine.

Mitmetes õppeplaanides, ainekavades ja õpikutes ei kajastu küllaldaselt teaduse ja tehnika uusimad saavutused. Üliõpilastele ei esitata küllaldasi nõudmisi õppetöö ja distsipliini osas.

Täiustamist vajavad kõrgema hariduse kaugõppe ja õhtuse õppetöö vormid. Tõsiseid puudusi esineb teaduslik-pedagoogilise kaadri ettevalmistamisel, sealhulgas aspirantuuritöös.

Vabariigi kõrgemate õppeasutuste aktiivi nõupidamine kiidab üksmeelselt heaks Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsuse abinõud kõrgema hariduse edasiarendamiseks ja täiustamiseks.

NLKP XXIV kongressi poolt kõrgema hariduse alal püstitatud ülesannete ja neid arendavate partei ja valitsuse määruste ning otsuste elluviimiseks soovitab vabariigi kõrgemate õppeasutuste aktiivi nõupidamine:

1. Suunata vabariigi kõrgemate õppeasutuste kogu õppe-kasvatus-, teaduslik ja organisatsiooniline töö NLKP XXIV kongressi otsustes ning NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 18. juuli 1972. a. määruses nr. 535, samuti EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu 19. oktoobri 1972. a. määruses nr. 458 püstitatud ülesannete täitmisele. Tagada rahvamajandusele, teadusele ja kultuurile vajaliku kaadri ettevalmistamise kvaliteedi edasine parandamine vastavalt teaduslik-tehnilise progressi nõuetele. Taotleda, et noored spetsialistid tunneksid marksismi-leninismi teaduse aluseid, omaksid põhjalikku teoreetilist ja kutsealast ettevalmistust, kõrgeid moraaliomadusi, oskaksid töötada inimestega ning oleksid partei poliitika aktiivsed elluviijad.

2. Organiseerida NLKP KK ja NSV Liidu MN määruse «Abinõudest kõrgema hariduse edasiseks täiustamiseks meie maal» ning EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu vastava määruse laialdane arutlus ja propaganda kõrgemate õppeasutuste töötajate ja üliõpilaskonna hulgas.

3. Töötada kõrgemates õppeasutustes välja konkreetsed abinõude plaanid eelnimetatud määrustest tulenevate ülesannete täitmiseks.

4. Parandada üliõpilaste ettevalmistamist eeskätt üldteoreetilistes ja üldtehnilistes ainetes, aga samuti töö teadusliku organiseerimise ja juhtimise, arvutustehnika kasutamise, kutseala psühholoogia ja tööstusesteetika alal.

Tõsta üliõpilaste tootmisalase ettevalmistamise taset, pöörates erilist tähelepanu teoreetilise ja praktilise väljaõppe ühtsusele. Tagada, et üliõpilased õpiksid praktika perioodil tundma vastava ettevõtte ja tootmisharu ökonoomikat ja arengu perspektiive, töö organiseerimise ja juhtimise teaduslikke aluseid ning võtaksid aktiivselt osa baasettevõtete ja -asutuste ühiskondlik-poliitilisest elust.

5. Aktiivselt juurutada õppeprotsessis progressiivseid õpetamise meetodeid ja täiustada õppeprotsessi tehnifitseerimist.

Tõsta väljaantava õppekirjanduse teaduslik-metoodilist taset. Suurendada autorite ja autorikollektiivide vastutust kirjastamiseks ettevalmistatava õppekirjanduse kvaliteedi eest. Saavutada õppeedukuse edasine tõus ja üliõpilaste väljalangevuse vähenemine.

6. Rakendada abinõud kõrgema haridusega spetsialistide ettevalmistamise parandamiseks kaugõppe teel ja õhtuses õppevormis, tõsta nende õppevormide efektiivsust, tugevdada õppeasutuste sidemeid ettevõtete, asutuste ja organisatsioonidega selle üliõpilaskontingendi õppetingimuste parandamiseks.

7. Kasutada senisest täielikumalt ühiskonnateaduste kateedrite võimalusi üliõpilasnoorsoo marksistlik-leninliku maailmavaate ja ideeliste veendumuste kujundamisel. Pöörata erilist tähelepanu üliõpilaskonna internatsionaalsele kasvatamisele. Tõsta kõrvuti ühiskonnateaduste kateedrite õppejõududega kõigi õppe-

(Järg lk. 2)

Tartu Riikliku Ülikooli REKTORI KÄSKKIRI

LUGUPEETUD REKTOR EMEERITUS FJODOR KLEMENT.

KAHE AASTAKÜMNE JOOKSUL OLITE TEIE TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI REKTOR. SEE OLI PERIOOD, MIL TEIE OTSESEL JUHTIMISEL KUJUNES VÄLJA ÜLIKOOLI LOOMINGUERK TEADUSLIK-PEDAGOOGILINE KOLLEKTIIV, MIL MEIE VANA ÜLIKOOL TÕUSIS NÕUKOGUDEMAA PARIMATE ÜLIKOOLIDE HULKA, PÄLVIDES OMA TEADUSLIKE SAAVUTUSTEGA LAIALDASE RAHVUSVAHELISE TUNNUSTUSE, MIL ALMA MATER TARTUENSIS SAATIS ELLU 13 TUHAT KÕRGEMA HARIDUSEGA NOORT SPETSIALISTI.

TÄHISTAMAKS TEIE PIKAAJALIST, PINGELIST NING TULEMUSRIKAST TÖÖD MEIE ÜLIKOOLI JUHINA, AKADEEMIKUNA, PEDAGOOGINA, RIIGIMEHENA JA ÜHISKONNATEGELASENA, ANNAB TÖÖPUNALIPU ORDENIGA TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL TEILE MEIE KÕRGEIMA AKADEEMILISE AUTASUNA ESIMESE TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI MEDALI.

Rektor
prof. A. KOOP

INFORMIIN 1972

12. novembril selgusid TRÜ Teaduslikus Raamatukogus ülikoolisisese informiini võitjad. Seitsme osavõtnud võistkonna hulgast lõpetas 5-voorulise jõuproovi võitjana I võistkond, milles lõid kaasa M. Karumaa, R. Mälk ja T. Sildmäe. Teine ja kolmas koht läksid jagamisele III (J. Järv, M. Karelson, R. Uibo) ja VII (K. Liiv, K. Tombak, P. Varul) võistkonna vahel. Napilt, ainult 0,25 punktiga kaotas neile südilt esinenud Õigusteaduskonna I kursuse tütarlastest koosnev võistkond. Tublid olid teisedki, eriti rõõmustab see, et kaasalööjate hulgas oli kolm esimeste kursuste võistkonda.

Informiini suur ring lõppes järgmiste tulemustega:

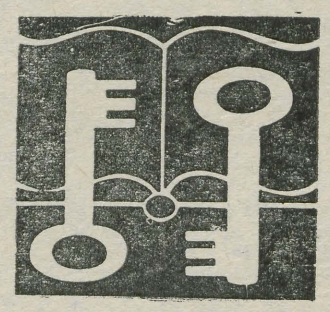

1. T. KARELSON (KEEMIA V)

2. M.-K. TAMMEVESKI (ÕIGUSE II)

3. T. LAASBERG (BIOL. I)

Võitjad selgusid tihedas konkurentsis. Häid vastuseid andsid peale nimetatute veel K. Ross (rak. mat. IV), R. Kangur (biol. I), ja J. Kasmel (ravi II).

Ülikooli esimene medal professor Fjodor Klementile

Aasta-aastalt on meie ülikooli aktused muutunud sisukamaks ja emotsionaalsemaks. Igati meeldejääv oli Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 55. aastapäevale pühendatud pidulik koosolek aulas ka 6. novembril k. a.

Rektor A. Koobi avasõnade järel asetasid professor H. Moosberg ning komsomolikomitee sekretärid Mai Kõli ja Kalle Merusk elavad lilled TRÜ kollektiivi Suures Isamaasõjas hukkunud liikmete mälestustahvli ette. Koosviibijad austasid langenute mälestust leinaseisakuga, rõdult kõlas meeskoori esituses sõdurite koor J. Meituse ooperist «Noor kaardivägi».

Päevakohase kõnega esines Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni uurija ajaloodoktor Karl Siilivask. Loeti ette rektori käskkiri meie kollektiivi eesrindlike liikmete autasustamise kohta.

Orkestrihelide saatel toodi aulasse ülikooli lipp. Parteikomitee sekretär J. Reimand tegi teatavaks rektori käskkirja, mille kohaselt meie ülikooli kõrgeim akadeemiline autasu — medal «Tartu Riiklik Ülikool» anti teenete eest ülikooli arendamisel esimesena professor Fjodor Klementile. Endine rektor tänas ülikooli talle osutatud suure tunnustuse eest. Meeskoori «Gaudeamus» kõlas sedapuhku Fjodor Klementi auks, kestev aplaus ja rohked lilled kinnitasid, et autasu oli igati õigesti määratud.

Päev hiljem võttis ülikoolipere koos teiste tartlastega õige rohkearvuliselt osa oktoobridemonstratsioonist.

ACTA DIURNA

15. novembril tähistas meie vabariigi teadlaste pere ENSV Teaduste Akadeemia akadeemiku, füüsika-matemaatikadoktor professor Harald Kerese 60. sünnipäeva. Juubilar lõpetas 1935. aastal Tartu Ülikooli, töötades seejärel pikemat aega ülikooli õppejõuna, teoreetilise füüsika kateedri juhatajana ning aastatel 1958—1960 teadusala prorektorina. 1960. aastast on H. Keres ENSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudi füüsika sektori juhataja. Juubilar on laialt tuntud oma teaduslike ning populaarteaduslike tööde, esinemiste ning viljaka pedagoogilise töö poolest.

*

Bioloogide järjekordsel vilistlasõhtul esines Jaan Eilart, kes rääkis oma muljetest USA ja Kanada looduslikult kaunite paikade ja looduskaitsealade külastamisel.

ÜTÜ botaanikaring 25-aastane

Tänavu täitub 25 aastat TRÜ taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri juures tegutseva üliõpilaste botaanikaringi loomisest. Sel puhul toimub 18. nov. kell 12.30 Vanemuise tn. õppehoone suures auditooriumis konverents, kus esinevad E. Parmasto, H. Trass, H.-E. Rebassoo, V. Masing jt. Demonstreeritakse teemakohaseid filme.

Õhtul on ülikooli söögiklas koosviibimine. Kaugete maade hõngu toovad meieni J. Eilart, J. Martin, H. Tamm ja H. Trass, kellelt kuuleme muljeid läbitehtud reisidest. Vaheldusena kuulatakse muusikat ja tehakse muudki. Õhtu algus kell 18.

Botaanikaring ootab oma juubelile kõiki botaanikaüliõpilasi ja -vilistlasi.

A. LÄÄNELAID

Reedel, 10. novembril kaitses aulas Füüsika-Keemiateaduskonna

KARL-SAMUEL REBANE füüsika-matemaatika-doktoriks

nõukogu ees doktoriväitekirja «Haardetsentrid ja rekombinatsiooniprotsessid tsinksulfiidis» eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja dotsent K. Rebane. Oponeerisid füüsika-matemaatikadoktorid, tunnustatud luminestsentsiteadlased V. Antonov-Romanovski Moskvast, K. Schwarz Riiast ja Tš. Luštšik Füüsika ja Astronoomia Instituudist Tartust.

Seega võime õnnitleda dotsent K. Rebast kui sõjajärgse TRÜ füüsikaosakonna esimest kasvandikku, kes on jõudnud kõrgeima teadusliku kraadini eksperimentaalfüüsikas.

Eksperimentaalfüüsika hakkas eriti kiiresti arenema Tartus ja meie ülikoolis pärast prof. F. Klementi saamist TRÜ rektoriks. Tema teaduslik tegevus pani aluse Tartu luminestsentsi koolkonnale, milles osalevad kõrvuti Füüsika ja Astronoomia Instituudi ning TRÜ teadlased. Nüüd on Tartu luminestsentsi ja tahke keha füüsika alal rahvusvaheliselt tunnustatud teaduslik keskus.

Prof. F. Klementi esimeseks aspirandiks Tartus sai 1952. a. äsja ülikooli lõpetanud 24-aastane K. Rebane. Juba 1955. a. kaitses ta kandidaadiväitekirja. Kuni 1960. a. oli K. Rebane Füüsika ja Astronoomia Instituudi teaduslik töötaja, alates 1960. aastast juhib ta eksperimentaalfüüsika kateedrit.

Ülikooli õppeteadusliku kollektiivi pedagoogilisest potentsiaalist

Ligi aasta tagasi avaldatud kirjutises vaatlesime meie kollektiivi **teaduslikku võimekust.** Kasutades sama lähtematerjali (1971. a. kogutud perfokaardid), püüame nüüd pilgu heita TRÜ kollektiivi **pedagoogilisele potentsiaalile.** Perfokaart kahjuks selliseks hinnanguks eriti selgepiirilisi lähteandmeid ei andnud, kuid uurides aspirantide, diplomitööde ja võistlustööde juhendamisse puutuvat materjali, võib mingeid järeldusi siiski teha.

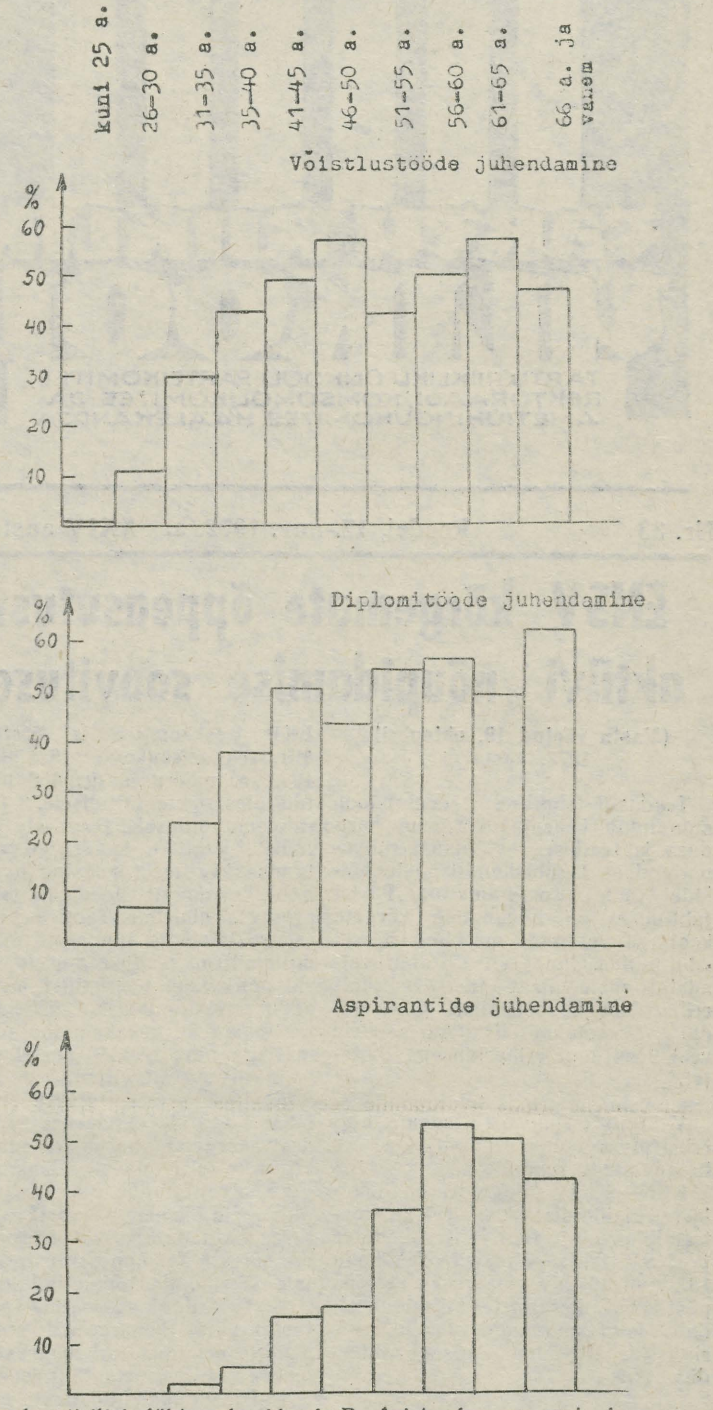

Perfokaardi andmete järgi on ligi kolmandikul meie õppe-teaduslikust personalist dotsendi või professori kutse. Et perfokaardi täitsid ka need meie kollektiivi liikmed, kes töötavad uurimislaboratooriumides ja arvutuskeskustes, siis selline suhteliselt suur pedagoogilise kutse omajate protsent lubab eeldada kõrget pedagoogilist taset ja häid tulemusi õppe-kasvatustöös. Võrreldes iga-aastasi õppeedukuse andmeid teaduskondades, tuleb aga tunnistada, et meil ei ole õppeedukus alati vastavuses õppejõudude kvalifikatsiooniga: nii mõneski teaduskonnas, kus professorite ja dotsentide arv väike, on õppeedukus näiteks parem kui Arstiteaduskonnas, kus tegutseb vana, arvukas ja hästi tuntud pedagoogiline kollektiiv. Seda küsimust tuleks edaspidi ilmselt eraldi uurida.

Diplomitööde ja võistlustööde juhendamiste andmed näitavad, et umbes pool meie kollektiivi neljakümnenda eluaasta ületanutest kannab aktiivselt hoolt noorte spetsialistide järelkasvu eest. Juhendajate kollektiivi moodustamise dünaamikat iseloomustavad diagrammid. Nii diplomitööde kui võistlustööde juhendajate kollektiivi osa, arvukus ja kujunemine on ligilähedane. Seetõttu on diagrammis ilmnev seaduspärasus nähtavasti iseloomulik kogu ülikoolile, vaatamata sellele, et näiteks Arstiteaduskonnas diplomitööde juhendamist ei ole. Tunduvalt erineb aga aspirantide juhendajate kollektiivi moodustumise dünaamika. Tõsi, ka siin moodustab väljakujunenud juhendajate kollektiiv umbes poole kogu vastavaealisest teaduslik-pedagoogilisest perest. Iseäralik on aga see, et aspirantide juhendajate kollektiiv kujuneb välja ca 15 aastat hiljem kui diplomi- ja võistlustööde juhendajate kollektiiv. Tundub, et see protsess võiks siiski toimuda kiiremini, eriti aspirantide juhendajate osas.

Uurides aspirantide juhendajate tööd, ilmneb, et mitte kõik juhendajad ei tegele võrdse edukusega. Nii on Arstiteaduskonna juhendajad olnud tunduvalt viljakamad kui Ajaloo-Keeleteaduskonna omad, kuigi viimaste hulgas töötab ülikooli kõige edukam juhendaja — professor P. Ariste, kes on meie ja vennasvabariikide teaduse edendamiseks ette valmistanud ligi poolsada teaduslikku kraadi omavat spetsialisti. Imestama paneb aga asjaolu, et nii mõndagi juhendajat on liigselt usaldatud; vaatamata sellele, et nad on vaid väikese osa oma hoolealustest teadusliku kraadini suutnud viia, kinnitatakse neile ka praegu arvukalt uusi aspirante. Sealjuures on aga ülikoolis mitmeidki professoreid — doktoreid, kelle teaduslikud saavutused on rahvusvaheliselt tuntud, kuid kes pole veel ühtki aspiranti juhendanud.

Võrreldes aspirantide, diplomi- ja võistlustööde juhendamist teadusliku produktsiooniga, ilmneb, et **edukad teadlased on reeglina ka edukad pedagoogid.** See seaduspärasus kehtib tervikuna nii ülikooli kui ka üksikute teaduskondade kohta. Peaaegu kõigis teaduskondades paistavad silma üksikud õppejõud, kelle arvele langeb 2—3 korda rohkem juhendamisi kui teistel õppejõududel, eriti ilmne on see Õigus- ja Majandusteaduskonnas. Kas aga siiski on õige anda ühele juhendada kuni 10 diplomitööd aastas ja seda rea aastate jooksul? Füüsika-Keemiateaduskonnas ei tule kõne alla isegi sellise arvu kursusetööde juhendamine ilma kvaliteedi langemiseta. Niisugused kahtlused tekivad õnneks vaid mõnel üksikul juhul.

Ülikooli teaduslikud laboratooriumid on tublilt töötanud enam kui kümme aastat ja nendesse on koondunud küllalt arvukas spetsialistide kaader. Perfokaardi andmetel võtavad need spetsialistid aga veel vähe osa üliõpilaste juhendamisest. Seda reservi peavad teaduskonnad intensiivsemalt tarbima hakkama.

K.-S. REBANE,
EKP TRÜ komitee liige

Käesoleva õppeaasta esimestel kuudel

kaitsesid kandidaadiväitekirja: 8. septembril TRÜ veresoonte kirurgia laboratooriumi noorem teaduslik töötaja Villu Mölder teemal «Koronarograafia meetodite võrdlev hinnang», saades meditsiinikandidaadi kraadi.

26. septembril TRÜ poliitilise ökonoomia kateedri aspirant Aleksander Zirk teemal «Tarbimisväärtuse ja toodangu kvaliteedi formeerumise ja optimiseerimise küsimusi», saades majandusteaduse kandidaadi kraadi.

13. oktoobril TRÜ pediaatria kateedri assistent Aino Paves teemal «Vedeliku ja valgu transkapillaarse vahetuse tasakaalu muutused ägeda pneumooniaga varaealistel lastel», mis valmis meditsiinikandidaat dots. L. Kerese juhendamisel. Dissertant tunnistati meditsiinikandidaadi kraadi vääriliseks.

13. oktoobril kaitses väitekirja TRÜ Meditsiini Kesklaboratooriumi noorem teaduslik töötaja Agu Tamm, kelle töö «Uriini lenduvad fenoolid ja nende diagnostiline tähendus» valmis meditsiinidoktor prof. K. Villako juhendamisel. Autorile anti meditsiinikandidaadi kraad.

13. oktoobril anti füüsika-matemaatikakandidaadi kraad TRÜ algebra ja geomeetria kateedri assistendile Helgi Kilbile väitekirja «Kahe sõltumatu muutujaga esimest järku osatuletistega diferentsiaalvõrrandite süsteemide geomeetria» eest, mis kaitsti Matemaatikateaduskonna nõukogus.

Samal päeval kaitses väitekirja ka TRÜ matemaatilise analüüsi kateedri assistent Leiki Loone, kelle uurimus «Tuumad lokaalselt kumeras topoloogilises vektorruumis» valmis füüsika-matemaatikadoktor prof. G. Kangro juhendamisel. Dissertant tunnistati füüsika-matemaatika kandidaadi kraadi väärivaks.

25. oktoobril 1972. a. andis Füüsika-Keemiateaduskonna nõukogu kahele noorele keemikule keemiakandidaadi kraadi. TRÜ anorgaanilise keemia kateedri vanemõpetaja Jüri Kuke väitekiri «Tinaelektroodi pinnaoleku ja katoodreaktsioonide kineetika uurimine» oli valminud keemiadoktor V. Pasti juhendamisel. TRÜ elektrokeemia laboratooriumi noorem teaduslik töötaja Ants Alumaa esitas väitekirja «Bensoolirea ühendite adsorptsiooni uurimine vismutelektroodil». Tema uurimus oli valminud keemiakandidaat dots. U. Palmi juhendamisel.

3. novembril 1972. a. kaitses Arstiteaduskonna nõukogu ees väitekirja TRÜ hügieenikateedri vanemõpetaja Viktor Kalnin teemal «Hügieeniteaduse areng Tartu (end. Derpti, Jurjevi) ülikoolis (1802.—1917. a.)», omandades meditsiinikandidaadi kraadi.

10. novembril 1972. a. kaitses väitekirja Füüsika-Keemiateaduskonna nõukogu ees TRÜ orgaanilise keemia kateedri assistent Toomas Rodima teemal «Mõningatest nõrkade orgaaniliste aluste aluselisuse ja aktiivsuskoefitsientide uurimine süsteemides H_2O — H_2SO_4 ja H_2O — $HClO_4$», mis tal valmis keemiadoktor prof. V. Palmi ja keemiakandidaat Ü. Haldna juhendamisel. Autor tunnistati keemiakandidaadi kraadi vääriliseks.

10. novembril 1972. a. omandas õigusteaduse kandidaadi kraadi TRÜ riigi ja õiguse ajaloo kateedri vanemõpetaja Advig Kiris, kes kaitses väitekirja ««Põhiseaduse kriis» ja täidesaatva võimu tugevdamine kodanliku Eesti 1933. aasta konstitutsioonis».

10. novembril 1972. a. esitas Matemaatikateaduskonna nõukogule väitekirja «Hälbiva argumendiga diferentsiaalvõrrandite lahendamisest diferentsmeetoditega» TRÜ arvutusmatemaatika kateedri vanemõpetaja Ivar-Igor Saarniit. Tema töö tunnistati füüsika-matemaatika kandidaadi kraadi vääriliseks.

ENSV kõrgemate õppeasutuste . . .

(Algus lk. 1.)

jõudude vastutust üliõpilaste kommunistliku kasvatuse eest.

8. Parandada kõrgemate õppeasutuste pedagoogilise kaadri ettevalmistamist ja valikut, suurendada otsustavalt ülikoolides hariduse saanud õppejõudude osatähtsust kateedrite komplekteerimisel.

Pöörata suuremat tähelepanu aspirantuuritööle, õppejõudude kvalifikatsiooni pidevale tõstmisele ja vanemate teaduslike töötajate ametikohtade efektiivsemale kasutamisele eriti humanitaarteaduste alal.

9. Tõsta teaduslike uurimistööde teoreetilist taset ja efektiivsust, pöörates erilist tähelepanu uuringute tihedale seosele rahvamajanduse vajadustega. Laiendada üliõpilaste osavõttu teaduslikust uurimistööst kui spetsialistide ettevalmistamise olulist tegurit.

10. Pöörata enam tähelepanu kõrgemate õppeasutuste tegevuse koordineerimisele, õppeprotsessi, ideelis-poliitilise kasvatuse, teadusliku uurimistöö ja õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise positiivsete kogemuste üldistamisele ja levitamisele.

11. Suurendada kõrgemate õppeasutuste ühiskondlike organisatsioonide osa üliõpilaskonna kommunistlikul kasvatamisel, õppedistsipliini kindlustamisel, eetiliste ja moraalsete omaduste kujundamisel, vastutus- ja kohusetunde arendamisel.

Aktiivi nõupidamine avaldab veendumust, et kõrgemate õppeasutuste kollektiivid rakendavad kõik jõud NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 18. juuli 1972. a. määruse nr. 535 ning EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu 19. oktoobri 1972. a. määruse nr. 458 täitmiseks ja kommunismi ajastule vääriliste spetsialistide ettevalmistamiseks.

Mööda Põhja-Eesti rannikut

Tänavu sügisel tegi eesti keele ring oma järjekordse ekspeditsiooni Põhja-Eesti rannikule. Ekspeditsiooni juhendas dots. E. Uuspõld. Kaasas oli ka prof. V. Alttoa, kes andis seletusi oma kodukoha Karepa ja selle ümbruse endise elu kohta.

Esimene peatus tehti Kuusalus. Käidi sealse kiriku juures ja surnuaial E. Ahrensi haual. Sõit jätkus Pärispeale, kus lindistasime healt rannikumurde kõnelejalt M. Sandströmilt meenutusi möödunud aegadest. Vana randlane jutustas sellest, kuidas vanasti käidi külast üle mere Helsingi lähedal kalu püüdmas. Saak müüdi kohe sealsamas Helsingi turul maha. See oli kasulikum, sest oma vetes oli kala vähe. Sügiseti mindi kartulilastiga Soome. Tavaline oli, et ka soomlased Eesti rannas käisid. Rannikumurdes leidub rohkesti soomepäraseid vorme ja sõnu, mis läbikäimist kergendasid.

Edasi viis tee Soome lahe äärt mööda läbi Loksa ja Viinistu Käsmu. Viibiti Palganeeme tipul, kust paistis Võsu rannavete suurim saar — Kuradisaar. Samas tõid endist elu silme ette suured viltu vajunud pargased ja merd sõitnud paadid. Nimelt oli Käsmu varem üks tähtsamaid sadamaid ja laevaehituskohti Eestis. Kuulus oli Käsmu merekool, mis töötas aastatel 1887—1931. Enamik Põhja-Eesti meremehi olidki selle kooli kasvandikud. Eht rannapäraselt mõjus Käsmu kalmistu puukiriku ja raudkividest kabeliga.

Sõit jätkus piki rannikut läbi Vergi Altja külla. Seal õnnestus äsja kordaseatud talumajas vestelda Lahemaa rahvuspargi direktori I. Epneri, ENSV Ministrite Nõukogu esimehe asetäitja E. Tõnuristi ja ajaloolase A. Kurepaluga rahvuspargi rajamise töödest ja plaanidest. Et säilitada maastiku looduslikku ilmet, püütakse siin takistada inimese laostavat tegevust. Kavas on osa talumaju ning nende kõrvalhooneid uuesti üles ehitada või allesolevaid päästa edasisest lagunemisest ja seada need sisse muuseumina.

Tänu prof. V. Alttoale saime kujuka pildi kunagiste Karepa ja Toolse küla randlaste tööst. Lindile võtsime kohaliku elaniku Ed. V. Mülla murdekõnet. Karepal olime R. Sagritsa kodukohas, kus meile lahkelt seletusi iagas kunstniku abikaasa. Talumaja on hästi korras hoitud, alles on talus tarvitusel olnud vanad esemed. Perenaine näitas meile uhkusega paekividest laotud silmusuitsetamisahju, mida praegu võib rannikul leida vaid üksikuid.

Tagasiteel sõitsime läbi rannikuäärsed külad Natturi, Pedassaare, Pihlaspea. Seisatasime viltu kaldunud võrgumajade ja vanade taluhoonete ees, otsisime üles kunagised sadamakohad. Meri ja rannamaastik neis paigus oma lahtede, kivikülvide, neemetippude ja hallide kalurimajadega jättis erakordse mulje.

PIRET RAUD

oma mätta otsast

Põhiliselt on R. Veidemanni artiklis (vt. «TRÜ» 27. X 1972) küsimused tõstatatud õigesti. Täieliku selguse ja ammendava vastuse saamiseks on vaja alljärgnevalt valgustada mõningaid asjaolusid.

Ülikooli materiaal-tehnilise baasi uuendamise, laiendamise ja väljaarendamise vajadustest on teadlikud kõik vastavad organid, mida ilmekalt näitab EKP Keskkomitee ja ENSV Ministrite Nõukogu ühine määrus 30. maist 1969. a. nr. 246 «Tartu Riikliku Ülikooli materiaal-tehnilise baasi väljaarendamise perspektiividest», kus on kavandatud abinõud ülikooli väljaehitamiseks kuni 1980. aastani. Nimetatud määruse ellurakendamise tulemusena on valminud uus ühiselamu, teist niisamasugust ehitatakse, kerkib füüsikakorpus, on valminud elumaja ja käesoleval viisaastakul alustatakse raamatukogu ehitamist.

Ülalmainitud määrusest lähtudes töötab praegu ülikoolis komisjon järgmise viisaastaku ehituste planeerimiseks. Eriti arvestatakse auditooriumide ja teiste õpperuumide vajadust.

Uute hoonete valmimisega käesoleval viisaastakul (ühiselamu, füüsikakorpus) vabanevad pinnad planeeritakse esmajoones õpperuumide ja auditooriumide arvu suurendamiseks, kusjuures eeskätt arvestatakse Ajaloo-Keeleteaduskonna vajadusi.

Ülikooli poolt on planeeritud ka auditooriumide korpuse püstitamine, mis suurendaks auditooriumide arvu kahekümne võrra.

Praeguses olukorras oleks kõigil vaja teada, et ülikoolil on kogu õppetöö teostamiseks 69 auditooriumi. Sellest arvust kuulub õppeosakonnale 3, ühiskonnateaduste kateedritele 4 ja kehakultuuri täienduskursustele 1 auditoorium, ülejäänud on teaduskondade käsutuses. Ajaloo-Keeleteaduskond kasutab käesoleval semestril põhiliselt 31 auditooriumi, s. o. ligikaudu poolt auditooriumidest.

Eeltoodust näeme, et õppetöö läbiviimine kahes vahetuses on paratamatu, sest ülikoolil puudub ühe vahetusega normaalseks õppetööks ligikaudu 50 auditooriumi.

Rektoraat koos kõigi teaduskondade dekaanidega on igal kevadel arutanud teise vahetuse küsimust ning pidanud vastu võtma üsnagi ebameeldiva otsuse mõne teaduskonna õppetöö üleviimise kohta õhtupoolele.

Ajaloo-Keeleteaduskonna kahjuks on langetatud otsus järgmistel kaalutlustel. Esiteks võimaldab teaduskonna 31 auditooriumi kasutamine planeerida hommikupoolset õppetööd ligikaudu 3400 üliõpilasele, s. o. üle 75% kogu üliõpilaste arvust. Teiseks pole võimalik õhtupoolsesse vahetusse üle viia mõningaid teaduskondi, näiteks Arstiteaduskonda selle kliiniliste baaside töö tõttu ja Füüsika-Keemiateaduskonda pikkade laboratoorsete tööde tõttu, kus mõningatel päevadel kestab töö hommikust kella 18—20-ni. Samuti peab ettevalmistusosakond töötama hommikupoolikul, kasutades seejuures 4—5 auditooriumi.

Artiklis avaldatud mõte kasutada õppetööks Tartu klubide saale ei ole mitte esmane ettepanek. Nimetatud ruumide pideva kasutamise vastu aga räägivad järgmised asjaolud: 1) mitte igal õppetöö päeval kogu semestri vältel ei kindlusta asutused ülikoolile pidevalt oma ruume, sest ka neil toimub osa üritusi hommikupoolikul, 2) õppetöö laialipaisatus suureneks veelgi, 3) neis ruumides puuduvad võimalused kirjutamiseks, 4) ruumide rentimine tooks kaasa koristajate, riidehoidjate ja kütjate eraldamise vastavatele asutustele, kuid ülikoolil pole neid praegugi vajalikul arvul, 5) auditooriumides ohtrasti esinev mööbli rikkumine seab kahtluse alla õppetöö planeerimise klubidesse ja 6) klubidest mõningate ruumide saamine ei likvideeri teise vahetuse olemasolu.

Ülikooli administratsioon ja ühiskondlikud organisatsioonid tegutsevad täie energiaga õppetöö olukorra normaliseerimise suunas ja loodavad, et üliõpilased mõistvalt suhtuvad ülikooli õppetöö planeerimise raskustesse ning üleülikoolilise õppetöö otstarbekama korraldamise huvides aitavad kaasa esilekerkinud raskuste ületamisel. Ühiste jõupingutuste tulemusena likvideeritakse edaspidi ka õppetöö teine vahetus.

R. TANI
Õppeosakonna juhataja.

Vastuseks artiklile „Kui kaua veel“

Naljavõistlus lõppenud, tulemused teada

Žürii, koosseisus Hillar Palamets, Jüri Talvet, Mihkel Mutt ja Martti Preem, otsustas meie ajalehe huumori- ja karikatuurivõistluse preemiad seekord jagada järgmiselt.

Karikatuuride eest:

Esimene koht jätta välja andmata.

Kolm II auhinda à 20 rubla

VIKTOR VASSILJEVILE (Arstitead. ravi III k.) — märgusõna «Lohe»; VILJAR ANSKOLE (psühhol. III k.) — märgusõna «Myyripox»;

MART UMMELASELE (eesti fil. I k.) — märgusõna «Batrachomyomachia».

Üks III auhind, 10 rubla

ANDRES ADERILE (füüsika teor. II k.) — märgusõna «Sass».

Kaks ergutusauhinda à 5 rubla

JÜRI LIVENTAALILE (Õigustead. IV k.) — märgusõna «Sigvard».

? — teise ergutusauhinna saaja nimi ja märgusõna on teadmata. Autorit, kes joonistas rähni peahoone samba külge, palume toimetusest läbi astuda.

Humoreskide eest:

I ja III koht jätta välja andmata.

Üks II auhind, 20 rubla

HANNES TOMUSKILE (Arstitead. I k.) — märgusõna «Insekt».

Üks ergutusauhind, 5 rubla

MATI SOONIKULE (eesti fil. II k.) — märgusõna «Mamma».

Auhinnatud töid loodame avaldada ajalehe järgmistes numbrites, on oodata ka retsensioone.

1972. a. EÜE tööperioodile on punkt pandud

Laupäeval, 28. okt. k. a. olid TPI peahoones koos maleva veteranid ja aktiiv arutamaks mulluse suve kordaminekuid ja möödalaskmisi ning mõtlemaks EÜE-73 peale.

Toon väljavõtte EÜE aktiivi otsusest:

«1972. a. suvel võttis Eesti Üliõpilaste Ehitusmaleva tööst osa 2434 noort (103 rühma), kellest 2018 töötas meie vabariigi objektidel (91 rühma 201 objektil) ja andis toodangut 4,164 milj. rubla eest. Lepinguline tööde maht täideti 122,5%-liselt, keskmine tööviljakus malevlase kohta oli 51,6 rbl. päevas (1971. a. 48,44 rbl.) ja keskmine töötasu 7,67 rbl. päevas (1971. a. 7,45 rbl.).

Põhiliseks tööde sfääriks oli maaehitus, millele lisandusid maaparandus, rekonstrueerimistööd ja linnaehitus.»

Kommentaarid on liigsed, sest esitatud arvud räägivad ise enda eest.

Kui ehitustegevusega võib üldiselt rahul olla, siis poliitilises töös tuleb veel paljugi ette võtta. Probleem on eeskätt komissaride valikus ja ettevalmistamises. Ilma kõrgemate koolide rektoraatide, parteija komsomolikomiteedeta on küsimuse lahendamine tõenäoliselt võimatu, sest komissari valimine rühma poolt kinnitas juba oma ebapraktilisust. Tuleb jõuda niikaugele, et ehitustegevuse kvalitatiivse parandamisega suudetaks sammu pidada ka poliitilises töös. Tuleks uurida, mida üliõpilased vajavad, mis mõjutab EÜE-d kui üliõpilasorganisatsiooni. Seda selleks, et malevale jääks loovalt töötava ja mõtleva organisatsiooni maine, nagu ütles Jaak Viller oma sõnavõtus.

TPI rektor Agu Aarna lisas eespool mainitule, et mitte ainult komissaride kaadri komplekteerimine ei jäta soovida, vaid komplekteerimine kui niisugune üldse. Ta rõhutas, et võlgnevustega üliõpilasi ei lubataks malevasse ja seda nende endi huvides, sest nii mõnigi on pidanud toreda töösuve tõttu ülikooliga lõpparve tegema. Sm. Aarna juhtis tähelepanu ka sellele, et toorest füüsilist jõudu nõudvad tööd ei vasta malevlaste vaimsele tasemele, minimaalse erialase ettevalmistuse puhul võidaks teha sootuks keerulisemaid töid. Teravalt taunis ta «kuiva seaduse» poolt legaliseeritud käestlibisemist ning nõudis siin selge seisukoha võtmist, et malevasuve lõpetamine Tallinnas generaaljoomiseks ei kujuneks.

JAAK ANNUS, Tartumaa regiooni komandör: «Kokkutulek kui üliõpilaste üks massiüritusi peaks hõlmama kogu malevat.»

Vastse-Kuuste komandör AVO MEERITS juhtis tähelepanu kahele küllalt teravale probleemile — plaani ületamisele ja rühmadevahelisele sotsialistlikule võistlusele. Plaani ületamiseks on tema arvates kaks võimalust: tööpäeva pikendamine ja tööviljakuse suurendamine. Paraku saavutati peaaegu kõik lisaprotsendid tööpäeva pikendamise arvel. Mis sotsialistlikusse võistlusesse puutub, siis ei tohiks siin kadedusele ja vastutöötamisele maad anda.

Sõnavõttudest tegi resümee ENSV kõrgema ja keskerihariduse minister AARE PURGA, kes rõhutas ideoloogilise kasvatustöö tugevdamise vajadust ning soovitas maleva ettevalmistavale perioodile rohkem tähelepanu pöörata, öeldes, et mitte ainult EÜE juhte ei tule ette valmistada, vaid ka rühma.

Koosoleku lõpetas PEETER VÄHI, kes tänas asjakohaste kriitiliste märkuste eest ja lubas kõik üleskerkinud probleemid läbi arutada. Ta toonitas, et EÜE pole ainuüksi enda jaoks eksisteeriv organisatsioon, mis teistest eraldi seisab, ning seetõttu ei saa alati arvestada üksnes maleva huvisid.

EVE KUNGUR

„Kogudus“ käis Tallinnas

Pühapäeva õhtul oli Pedagoogilise Instituudi ees selline rahvasumm, et mõned möödujad seisma jäid, et uurida, mis seal toimub. Vastus oli selge: «Mängib «Kogudus».»

TRÜ ansamblit, kes kahel korral oli võitnud Eesti Raadio hit-paraadi, tahtis näha kogu Tallinna üliõpilaspere. Palju oli kohal ka TRÜ rahvast, kes oma ansamblile kaasa elama olid tulnud.

Kontsertosa oli koostatud grupi parimatest lugudest. Ettekanne oli meisterlik, vastuvõtt soe. Igal ansamblil ei ole ette näidata repertuaari, mis on täielikult koostatud oma lauludest. «Koguduse» lugude loomisel löövad kaasa kõik poisid. Meeldisid Väljaku «Ühiselamu», Elkeni «Vandudes valet» ja Tauli «Sünnipäev». Peeter Väljak, Jüri Elken, Toomas Taul ja Ants Matiisen meie lootusi ei petnud, küll aga tegi meele mõruks kesine võimendusaparatuur, mis rikkus nii mõnegi laulu esituse. Kuid kui aus olla, siis ega TRÜ klubiski paremat ole — ansambel on aga vabariigis väga populaarne ning oma koha hoidmiseks on vaja rohkemat kui mänguoskust ja head tahet.

O.

Tudengiteema ei virguta

TRÜ ajalehe eelmises numbris avaldatud komsomolikonverentsi materjalides viiksatas märkus, et ülikoolisisest kirjandusvõistlust oleks otstarbekam korraldada üle aasta... Põhjust polnud küll nimetatud, kuid see on teada: võistlusele laekuks vaid mõniteist tööd, neistki enamik ebaoriginaalsed luuletused. See ei tundu olevat normaalne — igal aastal astub ülikooli hulk aktiivselt kirjandusega tegelejaid ning nende seas neidki, kel esimene trükis avaldamine selja taga. Nii et 5—7—10 korda võiks esitatud kirjatükkide virn küll paksem olla.

Milles asi on? Põhjusi on mitu, üks õige lihtne. Piisab, kui meenutada A. Einsteini vestlust ühe oma noore kolleegiga. Kuulus teadlane päris, kui kaua noormees instituudis töötab. Saanud vastuseks soliidse arvu tunde, tahtis Einstein teada, palju ta kodus oma laboratooriumis uurimisega tegeleb.

«Ja mis te ülejäänud ajaga teete?» küsis ta lõpuks.

«Magan...!» vastas teine üllatunult.

«Aga kallis inimene, millal te siis mõtlete?» imestas omakorda Einstein.

Üliõpilane ning vaba aeg on juba ükskord ühendamatud mõisted. Samuti nagu Einsteini vestluskaaslanegi on TRÜ tudeng-72 tegev ühiskondlikus liinis, osaleb ÜTÜ-s, interklubis ja veel ei-tea-kus, omab füsioloogilisi vajadusi, nõuab kultuurset meelelahutust jne., jne. See kõik on kena küll, kuid... millal siis nemad saavad aega mõt(isk)leda — kirjanduse tegemine selleta on ju absurdne? Tulebki välja, et — esimene kursus välja arvata, nähtustest, mida pole veel jõutud vahetult tunnetada. (Ei taha sellega öelda, et tudeng oleks muust maailmast isoleeritud ning et süsteemide ring, millesse ta on haaratud ning millest ta kirjutada tohib, piirduks ainult kõrgema kooliga). Seda silmas pidades oleks normaalne, et need 5—6 aastat, mis moodustavad olulise etapi isiksuse lõplikus väljakujunemises, oleksid leidnud väärika peegelduse eelkõige meie jutustavates žanrites ning näitekirjanduses. Aga ometigi, nii veider kui see ka on: eesti kirjanduses kohtame üliõpilastemaatikat üsna harva.

Kardan, et põhjused on siin objektiivsed. Tuleb kohe öelda, et et keskmise üliõpilase elu on kaugel klassikalisest «üliõpilaselust». Ettekujutus viimasest kui sündmusterohkest, rahutust ja põnevast, pisut boheemitsevast ning veidi romantilisest ja ei tea veel mis hoolimata kohanemisprobleemist kergem paistab olevat — vastava huviga üliõpilasel jääb üha vähem ning vähem aega selle tarbeks, mis seda kõige rohkem nõuab — kirjanduslikuks omaloominguks.

Seda siis esiteks. Nüüd lubatagu natuke kõrvale kalduda. Hea küll, oletame, et tudengil endal pole mahti oma elu paberil lahata, selleks peaks aga leiduma neil, kel kõrgem kool seljataha jäänud. On tavaline, et kirjutatakse siiski sellest elunähtuste ringist, milles viibitakse, isiklikust minevikust. Pole mõtet teha sõnu võõrastest asjadest, nähtustest, mida pole veel jõutud vahetult tunnetada.

Teiseks on meie inglise filoloogia üliõpilaste kirjutamisprobleemid millisest, on muutunud müüdiks. Selle kõige asemel on rida pingutavaid päevi, mis kummalise kiirusega kaovad.

Ka ei ole inimesele (üliõpilasele) mõtte- ning tundeenergiat lõpmatuseni antud. Mulle näib, et liiga palju sellest kulub mitmesuguste distsipliinide pinnalt kerkinud arutlustele ning emotsioonidele. Need on ju sekundaarsed, pole ehedad elamused. Aga neid on palju, ja palju — nüristab. Viimasega kaasneb nähtus, mida Smuul nimetas ühiskondliku valu tajumise lävе madaldumiseks. Kõik see kokku määrab ka ära niisuguse elu kanditimine tooks kaasa koristajate, riidehoidjate ja kütjate eraldamise vastavatele asutustele, kuid ülikoolil pole neid praegugi vajalikul arvul, 5) auditooriumides ohtrasti esinev mööbli rikkumine seab kahtluse alla õppetöö planeerimise klubidesse ja 6) klubidest mõningate ruumide saamine ei likvideeri teise vahetuse olemasolu.

Ülikooli administratsioon ja ühiskondlikud organisatsioonid tegutsevad täie energiaga õppetöö olukorra normaliseerimise suunas ja loodavad, et üliõpilased mõistvalt suhtuvad ülikooli õppetöö planeerimise raskustesse ning üleülikoolilise õppetöö otstarbekama korraldamise huvides aitavad kaasa esilekerkinud raskuste ületamisel. Ühiste jõupingutuste tulemusena likvideeritakse edaspidi ka õppetöö teine vahetus.

R. TANI
Õppeosakonna juhataja.

Tudengiteema ei virguta

Seda siis esiteks. Nüüd lubatagu natuke kõrvale kalduda. Hea küll, oletame, et tudengil endal pole mahti oma elu paberil lahata, selleks peaks aga leiduma neil, kel kõrgem kool seljataha jäänud. On tavaline, et kirjutatakse siiski sellest elunähtuste ringist, milles viibitakse, isiklikust minevikust. Pole mõtet teha sõnu võõrastest asjadest, nähtustest, mida pole veel jõutud vahetult tunnetada. (Ei taha sellega öelda, et tudeng oleks muust maailmast isoleeritud ning et süsteemide ring, millesse ta on haaratud ning millest ta kirjutada tohib, piirduks ainult kõrgema kooliga). Seda silmas pidades oleks normaalne, et need 5—6 aastat, mis moodustavad olulise etapi isiksuse lõplikus väljakujunemises, oleksid leidnud väärika peegelduse eelkõige meie jutustavates žanrites ning näitekirjanduses. Aga ometigi, nii veider kui see ka on: eesti kirjanduses kohtame üliõpilastemaatikat üsna harva.

Kardan, et põhjused on siin objektiivsed. Tuleb kohe öelda, et et keskmise üliõpilase elu on kaugel klassikalisest «üliõpilaselust». Ettekujutus viimasest kui sündmusterohkest, rahutust ja põnevast, pisut boheemitsevast ning veidi romantilisest ja ei tea veel mis hoolimata kohanemisprobleemist kergem paistab olevat — vastava huviga üliõpilasel jääb üha vähem ning vähem aega selle tarbeks, mis seda kõige rohkem nõuab — kirjanduslikuks omaloominguks.

EERO RANNAK

31. oktoobril lahkus meie hulgast jäädavalt Majandusteaduskonna kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri dotsent, keemiateaduste kandidaat Eero Rannak. Tema suur tahtejõud ja optimism võimaldasid trotsida kurja tõbe ja olla viimase elupäevani tööpostil — valgustada üliõpilastele tähtsamate tööstusharude kaasaegseid probleeme, jagada kogemusi ja õpetusi kolleegidele. Nüüd aga teda enam ei ole.

E. Rannak sündis 7. detsembril 1907. a. Räpina vallas põllupidaja perekonnas. 1933. aastal lõpetas ta Tartu Ülikooli keemiateaduskonna kiitusega. 1935—1941 töötas TPI-s keemia õppejõuna. 1939. a. esitas ta Tallinna Tehnikaülikoolis edukalt keemiateaduste magistritöö, mis 1946. a. tunnistati keemiateaduste kandidaadi kraadi vääriliseks.

Suure Isamaasõja aastatel töötas E. Rannak Sverdlovskis algul Ida Söekeemia Teadusliku Uurimise Instituudis, hiljem NSVL TA Uurali filiaalis teadusliku töötajana. Pärast Eesti NSV vabastamist hitlerlikust okupatsioonist hakkas 1944. a. oktoobris töötama TPI-s keemia tehnoloogia kateedris dotsendina ja kateedrijuhatajana. 1955. a. sügisest asus tööle TRÜ Majandusteaduskonnas kaubatundmise ja -tehnoloogia kateedris.

E. Rannaku esimesed uurimistööd olid keemilise tehnoloogia alalt. 1951. aastast alates hakkas ta uurima toiduainete tarbimisväärtuse probleeme. Sellel alal ilmus tema sulest mitukümmend teaduslikku artiklit ja populaarteaduslikku tööd. Nendes kajastus tema poolt väljatöötatud originaalne toiteväärtuse hindamise meetod. See leidis tähelepanu nii teistes vennasvabariikides kui ka välismaal (Soomes, Tšehhoslovakkias, Austrias, Saksa DV-s jm.).

E. Rannak võttis aktiivselt osa teaduslike ühingute tegevusest, olles Loodusuurijate Seltsi, D. S. Mendelejevi nimelise Üleliidulise Keemia Seltsi ja ühingu «Teadus» liige. 1966. aastal valiti ta Soome Keemikute Seltsi kirjavahetajaliikmeks. Oli ajalehe «Edasi» juurde moodustatud kvaliteedinõukogu liige.

Mälestus dotsent Eero Rannakust kui silmapaistvast teadlasest, autoriteetsest õppejõust, töökast, heatahtlikust ja abivalmis seltsimehest jääb püsima töökaaslaste ja üliõpilaste südames.

KOLLEEGID

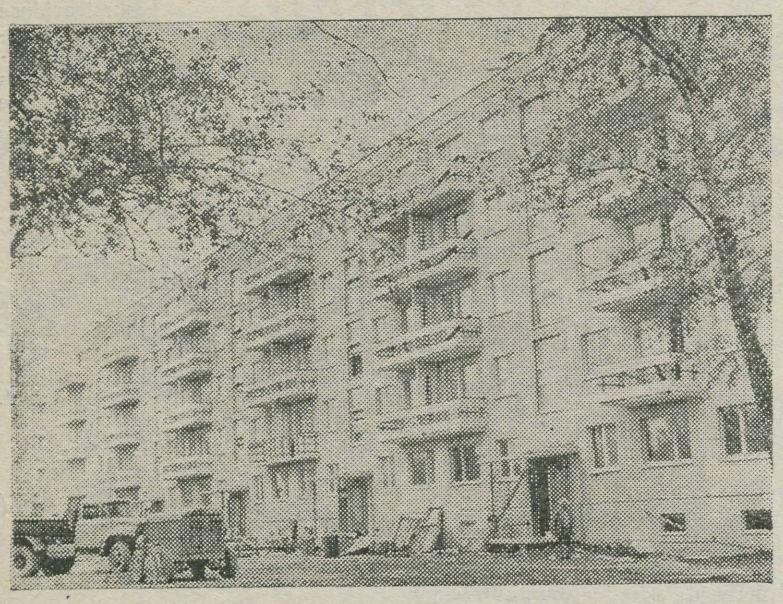

Oktoobripühade eel valmis ülikooli 90 korteriga elamu. 87-le meie kollektiivi töötajale anti üle võtmed. Kodune aadress on neil nüüd Aardla 9-A.

TRÜ klubis

Reedel, 17. nov. kell 20 viktoriinisarja «ACADEMIA» II võistlusmäng.

Kohtuvad Bioloogia-Geograafiateaduskond ja Kehakultuuriteaduskond.

Tantsuks «Kogudus».

Laupäeval — stereomuusika õhtu.

Pühapäeval viktoriinisarja III võistlusmäng.

Kohtuvad Arstiteaduskond ja Matemaatikateaduskond. Tantsuks «Kogudus».

Selgitus „Fikano" asjus

Hiljuti võis ülikooli lehest lugeda (vt. 3. novembri number) arvustust «Valeühenduse» kohta, mis M. Maakaru sõnade järgi pidi olema noorte näitestuudio debüütlavastus.

Asi pole siiski nii. Stuudioteater «Fikano» moodustati 5. oktoobril 1972. Nimetatud etendus toimus aga oktoobri teisel poolel. On selge, et nii lühikese ajavahemiku jooksul pole võimalik ühtki teatrilavastust välja tuua, veel vähem sellise tekstiputusega tükki. Tegelikult esines «Fikano» nime all raudteeklubi näitering, mida juhib Ülo Kiipsaar. Nimelt ühendati see pisuke taidlusgrupp taseme tõstmiseks «Fikano» koosseisu.

«Valeühendust», mille lavavalgustusvõtted pälvisid vabariiklikul ülevaatusel Eesti NSV Kultuuriministeeriumi aukirja, etendati ka juba septembris väljaspool Tartut. Siin näidati seda lavastust varem vaid kitsamale ringkonnale (tükk oli esitamisküps juba kevad-talvel).

Mis «Fikanosse» puutub, siis praegu koolitatakse noori lavajõude alles välja. Osalejateks on ka palju andekaid üliõpilasi (enamus TRÜ-st), õppejõud on muusikakoolist, «Vanemuisest», ülikooli juurest (teatriajalugu).

Debüütetendus toimub ilmselt 1973. aasta esimesel poolel. Selleks on allakirjutanu lavaseades Shakespeare'i sonettide ja eesti noorusluule õhtu «Langeb öö». Laulud kirjutab Rein Rannap. Alles pärast seda proovitakse jõudu noore kirjaniku Tuulo Illise noorsoonäidendi «Kiusatus» kallal, mis käsitleb noorte seesmisi vastuolusid. Samal ajal lavastab Ülo Kiipsaar «Fikano» liikmetega Saksa DV kirjaniku Günther Weisenborni naljamängu «Armastuse inglid». Muusika juht on Harri Tarvo, tantsud seab Villu Vähk. Muusika kirjutas Tartu helilooja Paul Kreen.

Veel niipalju, et oleks meeldiv, kui suudetaks rikkuma hakata klubides korraldatavatele etendustele järgnevate tantsuõhtute traditsiooni. Millegipärast on just tantsuõhtutele tudengeil alati aega minna.

Seega tegelik kohtumine «Fikanoga» on alles ees.

JOLLE MARJUS,
noorte stuudioteatri «Fikano» režissöör.

Öömuusika + Öömuusika

Mäletad,
kui neemel istusin ja näkineid
delfiini seljas kuuldavale tõi
nii magusaid, harmoonilisi hääli,
et metsik meri laulust mahenes
ja tähed sfääridest kui hullud sööstsid
sireeni kuulama?

Kui tüütame teid, meie soov on see,
et mõistaksite: seda me ei püüa.
Mis kukub kehvalt välja, me ei tee.
Kui mäng on kesine, kui saame lüüa,
teid, vaatajaidki, peletame sootuks.
Teil tuju jälgida meid siis on hea,
kui tükk on kena. Aga mäng jääb hootuks
te laitusest. Me suuremat ei pea
küll oma võimeist. Kohe näite toome
ja teile kõigest selge pildi loome.

W. Shakespeare
«Suveöö unenägu»
(II, 1; V, 1)

Kava:

1. XVI—XVII saj. INGLISE MADRIGALID, TANTSUD XVII saj. KAJONI-KOODEKSIST

Muusika oli Elizabethi-aegsel Inglismaal üks meeliskunste. Kuulsas Gastiglione «Õukondlases» on džentelmenilt nõutud, et ta oskaks laulda madrigalipartiid ja mängida vioolade ansamblis. Polüfoonilised madrigalid ja fantaasiad keelpillidele kuulusid kõrgema seltskonna juurde kui peenemaid ja kunstipärasemaid muusikaliike. Laulis ja mängis aga kogu rahvas. «London on nii täis kasutuid torupillipuhujaid ja viiuldajaid, et vaevu saab inimene kõrtsi astuda, kui juba püütakse talle kõigest hingest söögi alla üht tantsu pakkuda,» kurdab 1579. a. moralist Gosson. Nii on loomulik, et XVI saj. lõpuks kujunes Inglismaal omapärane madrigalistide koolkond — Byrd, Morley, Weekles, Wilb jt. Madrigalist sai täiuslikem ja armastatuim ilmaliku muusika vorm. Kirjutati neid enamasti kaasaegsete poeetide luuletustele, eelistati armastuslüürikat. Väga oluliseks peeti sõnade rütmi ja meeleolu täpset edasiandmist. Madrigale lauldakse solistide ansambli või (tänapäeval) ka väikeste kooridega. Selles muusikas ei kasutata suurt dünaamikat ega kõlaefekte. Tähtis on iga üksiku partii kujundus ja nende põimumine.

2. J. HAYDN, VÄIKESED DIVERTISMENDID

Ka divertismendid kuuluvad ilmalikku ajaviitemuusikasse. XVII—XVIII saj. olid nad levinuim orkestrimuusika vorm ja neid kirjutasid tavaliselt õukondade juures töötavad heliloojad mingile konkreetsele keelpillile. Tolleaegsed vürstlikud kapellid koosnesid enamasti 10—15 mängijast. Musitseeriti ilma dirigendita, orkestrijuhi kohuseid täitis esimese viiuli mängija või klavessinist, kes sageli oli ise ka helilooja. Divertismendid koosnesid lühikestest tantsurütmis osadest või päris tolleaegsetest tantsudest. Haydni «Väikestes divertismentides» on aga iga divertisment umbes ühe tsüklilise teose osa mõõtmetes.

3. J. LOEILLET, FLÖÖDIKONTSERT

4. W. A. MOZART, FLÖÖDIKVARTETT (DIXIT JA LAUDATE DOMINUM)

Mozarti «Dixit» ja «Laudate Dominum» on osad suuremast teosest koorile, solistidele ja orkestrile «Vesperae solemnes de confessore», kirjutatud 1780. a. Vespera on õhtune jumalateenistus katoliku kirikus, muusika poolest on see rikkam kui teised. Mozart on kirjutanud kaks vesperat, mõlemad koosnevad viiest psalmist ning magnifikaadist.

URVE LIPPUS

Miks öömuusika? Kas põnevuseks, edvistamiseks? Või ei ole meil muul ajal vabu minuteid kui ainult hilisõhtul? Või on see eestlaslik traditsioon kunagisest hilisõhtusest vokivurinast ja laulust? Aga võibolla sellepärast, et pärast kella 21 olevat inimpsüühika jälle vastuvõtlikum uutele muljetele?

Eks iga inimene, kes laupäeva õhtul, 18. novembril kell 22 ülikooli aulasse astub, leiab ise sellele vastuse. Sest peale tahtmise teada on inimesel ka tahe tunda, midagi läbi elada. Ka siis, kui ta pärast kella kümmet õhtul oleks veel raamatute taga. Inimesed lõid selle imeliku tarbe rahuldamiseks kunsti. Ei usu, et kunstiteose nägemine, kuulmine kunagi mööduks meist jälgi jätmata, kui me ainult viitsime temasse süveneda. Istud kontserdil ja mõnikord käib mõte suures kaares ringi, mis nagu poleks üldse seotud antud muusikaga, aga tuled välja, sõber küsib: «Kuidas oli?» Vastad, et hea.

Aeg voolab ja koos sellega inimeste mõtted, tõekspidamised. Sattudes vanale raamatule, noodivihikule, jääd mõtlema, et on küll vana, aga midagi on hirmus tuttavat. Midagi oleme vist saanud päranduseks lugupeetud esivanematelt nii, et isegi ei tea. Satud kuulama meie vanu rahvalaule, meloodiat ja on üks imelik tunne. Kardad nagu, sest on küll võõras, aga kusagil sees heliseb midagi kaasa.

Kontsert, mille esitavad Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilased, on meie eakaaslaste kontsert. Õhtu organiseerija Jaan Õungi on alles tudeng ja sellepärast tahaks just loota head üksteisemõistmist. Tuleme siis ja kuulame, sest iga ajastuga kaasneb ka oma stiil ja laad kunstis, nende «sisemine loogika on võrsunud aja loogikast, nende stiil väljendab aja stiili. Ses kunstide «monistlikus» vaimus peegeldub ajastu sotsiaalpsühholoogiline taust,» nagu ütleb F. Tuglas.

TIIT KOLDITS

Pääsmed müügil ELKNÜ TRÜ komitees ja kaks tundi enne kontserdi algust TRÜ peahoones. Head kuulamist!

ACADEMIA

«Academia» avavõistluse alguseks oli peale võistkondade kohale ilmunud neliteist inimest, kes püüdsid täita saali arvukaid istekohti. Enamiku neist moodustas Õigusteaduskonna rahvas, kes oma võistkonnale ka teatavat moraalset toetust suutis pakkuda. Füüsika-Keemiateaduskonna tudengid aga jätsid oma kolleegid saatuse hooleks ja nagu hiljem selgus, tasus see end kurvalt kätte — 12:10,5 võitsid tulevased juristid. Võitnud võistkond koosseisus Kalle Liiv (kapten), Tõnu Kõrda, Tõnu Anton, Toomas Hansson ja Toivo Voit saab õiguse edasi võistelda teises voorus.

Et mõlemad võistkonnad olid võrdvõimelised, kulges kogu kohtumine tasavägiselt. Kõvemate «pähklite» puhul oli mõlemalt poolt kuulda tugevat mõttepriginat.

Kuigi küsimused oli koostanud ja läbi vaadanud kõrgetasemeline komisjon teaduskondade esindajaist, oli sisse lipsanud nii mõnigi ebatäpsus. Mida arvata näiteks küsimusest: «Mitu kino ja kinoseadeldist on NSV Liidus?» Või: «Mitu üliõpilast on sporditeaduskonnas?» Kas ülikoolis on siis peale Kehakultuuri- ka Sporditeaduskond?

Üldiselt olid küsimused asjalikud ja huvitavad, kuigi mõni «pipar» oleks sekka ära kulunud, et tudengid oleksid näidata saanud, et nad mitte üksnes leivast ja tuupimisest, vaid ka naljast oskavad lugu pidada.

Need olid mõned kivikesed korraldajate kapsaaeda, aga tudengeid endid tahaks hoopis suuremaga visata: millest küll ükskõiksus oma klubi tõsiste ürituste vastu, eriti veel kui oma teaduskonnakaaslased katsuvad jõudu võrdsete konkurentidega?

Järgmisel korral, 17. novembri õhtul, kui vastamisi on Bioloogia-Geograafia- ning Kehakultuuriteaduskond, tahaks küll näha saalitäit pöidlahoidjaid.

EPP TONKA

23. novembril kell 18 toimub V. Kingissepa tn. 19 väikeses võimlas TRÜ Spordiklubi

KONVERENTS

Päevakorras:

1. 1971.—1972. a. tegevuse aruanne.
2. Valimised.
3. F. Kudu ja T. Savi jagavad muljeid Müncheni olümpiamängudelt, näidatakse värvilisi diapositiive.

TRÜ Spordiklubi

TRÜ SPARTAKIAADI UJUMISVÕISTLUSED

toimuvad 29. nov. kell 19 ja 1. dets. kell 19.45 Emajõe sauna siseujulas.

29. nov. võistlevad A-K, F-K, KKT II, KKT IV, Arstiteaduskond (spordimeditsiiniosak.), Matemaatikateaduskond.

1. dets. võistlevad: B-G, KKT I, KKT III, Arsti-, Majandus-, Õigusteaduskond ja õppejõudude-teenistujate kehakultuurikollektiiv.

Registreeruda ja esitada arsti viisa hiljemalt 24. nov. k. a. TRÜ veespordi kateedris.

TRÜ ujumissektsioon

Avaldame sügavat kaastunnet TRÜ rektorile professor Arnold Koobile ema

LIISA KOOBI

surma puhul.

Tartu Riiklik Ülikool

Ühel võit käes, teisel võitlus ees: Richard Nixon on taas valitud USA presidendiks; SFV Liidupäeva valimiste tulemustest kuuleme esmaspäeval.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР .Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6744. MB-07508.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 34. Reedel, 24. nov. 1972. a. XXIV aastakäik

TRÜ KEEMIKUTE JUUBEL

Käesoleva aasta 1. septembril möödus 25 aastat keemiaosakonna taasavamisest meie ülikoolis.

Teatavasti lõpetati 1936. a. seoses kõrgema tehnilise õppeasutuse — Tallinna Tehnikaülikooli — avamisega Tartu Ülikoolis keemikute ettevalmistamine. Tehnikaülikooli esimeseks rektoriks määrati Tartu Ülikooli orgaanilise keemia professor Paul Kogerman.

Ülikoolis jäi keemia kui abiaine teiste teda vajavate distsipliinide jaoks. Niisugune olukord püsis kuni 1947. aastani, mil uuesti avati keemiaosakond. Oli selge, et teaduse kompleksse arendamise huvides ENSV-s ei piisa ainult insener-keemikutest, vaid tuleb igati arendada ka keemia teoreetilisi suundi, ette valmistada kaadrit laboratooriumide ja uurimisasutuste jaoks.

Algus oli muidugi raske, sest puudus kaader, laboratooriumide sisustus oli vananenud või sõjatules hävinud, valitses suur ruumikitsikus. Säilinud olid aga ligi poolteise sajandi pikkused traditsioonid keemia õpetamise alal ning väärtuslik raamatukogu; Tartu Ülikooli kui õppe- ja teadusliku töö viljeleja seisukohast omas keemiaosakonna taasavamine samuti äärmiselt olulist tähtsust.

1950. aastaks valmis uus keemiahoone, mis muide oli planeeritud keemia kui abidistsipliini tarvis (!), millesse aga praegu mahub nii keemiaosakond kui ka mitmed teised ruumidega hädasolijad. Sinna koliti üle peahoonest ning üks mure — see kõige suurem — oli esialgu murtud. Esimesed aastad kulusid õppetöö organiseerimisele ning uue keemikute põlvkonna kasvatamisele. Tänutundega meenutame neid, kelle õlgadel lasus see suur töö — dots. N. Rägot, dots. H. Sossit, dots. H. Ottast, dots. A. Moskvini, dots. kt. S. Nikolajevat, van.-õp. L. Imelikku, van.-õp. M. Sootsi ja mitmeid teisi.

Möödunud 25 aasta jooksul on keemiaosakond välja kujunenud oma teaduslike suundade ja püüdlustega ning kvalifitseeritud õppejõudude koosseisuga osakonnaks. Osakond on selle aja jooksul ellu saatnud üle 400 keemiku neljal põhialal: — orgaaniline keemia, analüütiline keemia, füüsikaline ja anorgaaniline keemia ning keemia pedagoogika. Meie lõpetajad töötavad mitmetes kõrgemates õppeasutustes (TRÜ, EPA, TPI), ENSV TA asutustes ja mujal uurimislaboratooriumides, tööstuses ning koolides. Keemiaosakonna koosseisu kuulub kaks uurimislaboratooriumi, nimelt Keemilise Kineetika ja Katalüüsi Laboratoorium, mille teaduslikuks juhendajaks on prof. V. Palm ning Elektrokeemia Laboratoorium, mille teaduslikku tööd juhib prof. V. Past.

Keemiaosakonna arengule on palju kaasa aidanud tihedad sidemed teiste liiduvabariikide paljude ülikoolidega ja teaduslike asutustega. Mainigem siin Leningradi ülikooli, Moskva ülikooli, Novosibirski TA asutusi, Kiievi ülikooli, Harkovi ülikooli ja veel mitmeid teisi, samuti Nõukogude Liidu TA instituute Moskvas ja mujal.

Carl Schmidti mälestustahvel keemiahoone trepikojas.

Ka välismaaga on osakonnal tihedad sidemed. Meie keemikud on käinud end täiendamas Tšehhoslovakkias, Inglismaal, USA-s ja mujal.

Osakonna «väikest» juubelit (1975. a. möödub 125 aastat keemikute ettevalmistuse algusest meie ülikoolis) pühitseti 18. skp. aulas. Kokku oli tulnud suur hulk meie osakonna lõpetajaid ning külalisi meilt ja vennasvabariikidest.

See oli seitsmes ülevabariigiline keemikute kokkutulek ning koosoleku päevakorras olid ettekanded, mis käsitlesid keemiaosakonna ajalugu ja saavutusi nii varemas perioodis kui ka viimase 25 aasta jooksul.

Kokkutuleku päevaks ilmus TRÜ rotaprindi väljaandes «Tartu Riikliku Ülikooli keemiaosakond 1947—1972» — kogumik, mis 238 leheküljel annab ülevaate meie osakonna minevikust ja olevikust. Esmakordselt on eesti keeles avaldatud ülevaade Tartu Ülikooli keemiaosakonna ajaloost nii mitmekülgses ning ülevaatlikus käsitluses. Ei saa unustada, et kuni 1936. aastani on meie vabariiki hõlmanud alal keemia areng olnud seotud peamiselt Tartu Ülikooliga.

Samal päeval avati keemiahoones Tartu keemikute patriarhi Carl Schmidti bareljeef ning botaanikaaias mälestustahvel kromatograafilise analüüsimeetodi põhjendajale kunagisele Tartu Ülikooli professorile, Mihhail Tsvetile.

T. ILOMETS

E. SAKI fotod

Keemiadoktor K. SAKODÕNSKI botaanikaaia endise direktori prof. M. Tsveti mälestustahvli avamisel.

Gastroenteroloogide koostöö

Tartu ja Helsingi Ülikooli gastroenteroloogide vahel tekkis tööalane kontakt juba aastate eest. Viimasel ajal on suhtlemine muutunud küllalt tihedaks. Pikemat aega vahetatakse publikatsioone ja 1969. a. tutvus prof. K. Villako põhjalikumalt Helsingi Ülikooli Keskhaigla gastroenteroloogia osakonna tegevusega. Seda osakonda juhib professor M. Siurala, kes uurib kroonilise gastriidi levikut, selle haiguse arenemist ja seost maovähiga. Ka Tartus on gastroenteroloogide põhilisi uurimisobjekte kroonilise gastriidiga seotud probleemid. Sellest tekkis mõte koordineerida Tartu ja Helsingi töörühmade tegevus.

Kui 22. veebruaril 1972 sõlmiti Nõukogude Liidu ja Soome vahel koostööleping arstiteaduse alal, siis võetigi sellesse ühe osaliste paarina Helsingi Ülikooli Keskhaigla ja Tartu Riikliku Ülikooli gastroenteroloogid.

Ühise tegevuskava koostamiseks saabus 4. oktoobril Helsingist Tallinna gastroenteroloogide kuueliikmeline rühm eesotsas prof. M. Siuralaga. Nõupidamistel esindasid meie ülikooli Arstiteaduskonda prof. K. Villako, prof. V. Salupere, dots. J. Sarv, meditsiinikandidaat H.-I. Maaroos, noorem teaduslik töötaja A. Tamm ja assistent R. Ole. Oli teada, et Helsingi teadlaste üheks eesmärgiks on kroonilise gastriidi arenemise ja maovähi tekkimise matemaatilise mudeli koostamine, seepärast täiendati meie esindajate rühma T. Veldrega TRÜ arvutuskeskusest.

Koosolekutel andis kumbki rühm ülevaate viimase aja uurimiste tulemustest ja kavandatud suundadest. Vahetati arvamusi uurimismeetodite ja ühiste uurimiste korraldamise kohta. Esimese nõupidamise tulemusena valmis koostöö plaan viieks aastaks (1972—1976) teemal **«Krooniline gastriit ja maovähk: kroonilise gastriidi tekkemehhanismid ja levik ning seos maovähiga».**

Nõupidamisel kooskõlastati ja ühtlustati edaspidi kasutatavad uurimismeetodid. Lepiti kokku, et mõned analüüsid tehakse ainult Tartus, teised ainult Helsingis. Selleks tuleb saata uurimismaterjal vastavale uurijale. Mõlema töörühma esindajad pidasid vajalikuks, et ühised nõupidamised toimuksid ka edaspidi.

Nüüd on koostöö plaan heaks kiidetud NSVL Tervishoiu Ministeeriumi poolt ja jõustub lõplikult, kui sellel on TRÜ rektori ning Helsingi Ülikooli Keskhaigla esindaja allkirjad.

Soome gastroenteroloogid tutvusid Vabariikliku Tallinna Onkoloogia Dispanseri tööga ja külastasid Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituuti. 7. oktoobril olid külalised Tartus ja tutvusid põgusalt meie ülikooliga. Lühikese ülevaate ülikooli struktuurist ja tegevusest andis prorektor J. Tammeorg. Prof. M. Siurala pidas Arstiteaduskonna üliõpilastele loengu teemal «Maksahaiguste diagnoosimine». Lektor esines laitmatus vene keeles, mistõttu saavutas auditooriumiga vahetu ja hea kontakti.

K. VILLAKO

TUVA ANSV-s

Tänavu, NSV Liidu juubeliaastal on tehtud juba palju juttu Tuvamaast, põhiliselt siiski Eesti bioloogide silma läbi nähtuna. Lisatagu mõned read ka geoloogide poolt.

Mai lõpul pakkisime seljakotid, jätsime maha ülikoolilinna ning võtsime lennukursi üle Moskva ja Krasnojarski Kõzõlile.

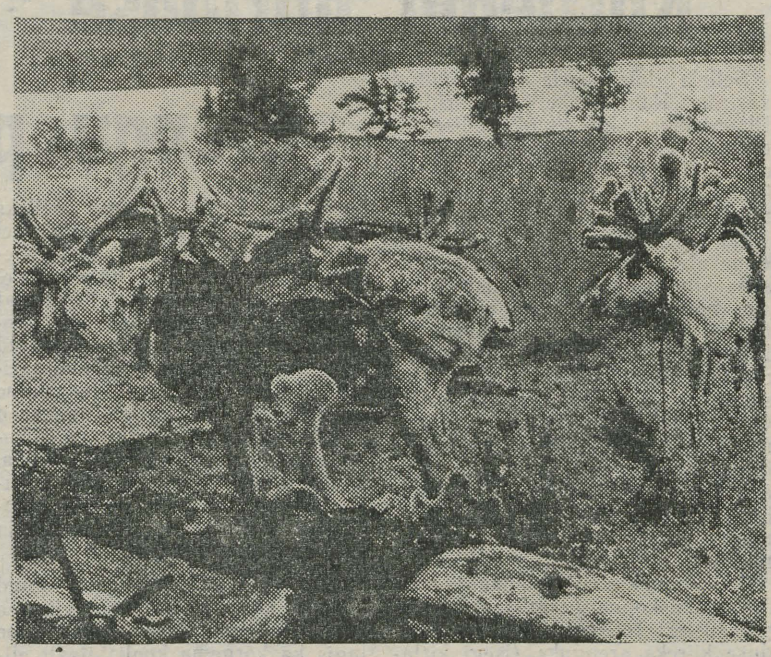

55 tuhande elanikuga Kõzõl paikneb Aasia tsentris, Bii-Hemi (Suur-Jenissei) ja Kaa-Hemi (Väike-Jenissei) jõe ühinemiskohas. Linna sümboliks on obelisk, «Aasia tsenter», mis praegusel kujul valmis 1964. a. ning asub võimsa Ulug-Hemi (Jenissei) kaldal.

Maastik Kõzõli ümber on nukker: peale üksikute rohututtide kivisel pinnal pole midagi. Pruun värvus kaob kaugusse ning kevadises leitsakus keerutab tuul vaid liiva silma. Linnas ei puudu siiski 50 hektari suurune puhke- ja kultuuripark, mis kannab N. Gastello nime. Pargis on mitmesugused atraktsioonid, töötab suvekino, tennisesaal, piljardisaal, restoran, võib ujuda ning sõita paadiga. Aastatega on park kujunenud linlaste lemikpargiks. Ei puudu ka suur tantsuväljak, kus ruuminappuse üle küll kurta ei saa. Pargi servas asub staadion, kus elasime kaasa Tuva meistrivõistlustele jalgpallis. Pidupäevadel korraldatakse seal aga tuvalaste rahvuslikku võistlust «hureš», millist nime kannab ka staadion.

Linn on veel arenemisjärgus. Alles viimasel ajal on kerkinud suuremad majad. Peatänavate ääres lõsutavad praegugi veel vanad reliktid, tähistamaks algaastaid. Noorus paistab aga linna arengust ette jõudnud olevat. Kuigi kaasaeg pole veel arhitektuuri tunginud, siis moodi küll. Daamide juures on läbi löönud miniseelikud või pükskostüümid. (Ju see vist ka kohalikest klimaatilistest tingimustest oleneb?!)

Ka Tuva geoloogilistele uurimistele pannakse alus Kõzõlis. Siin asub Krasnojarski Geoloogiavalitsuse Tuva Kompleksne Geoloogiline Ekspeditsioon.

Meie järgmiseks nädalaseks ootekohaks sai Todža — Tuva üks kaunimaid ja maalilisemaid piirkondi. Antud maakohani ulatub Suur-Je-

(järg lk. 4)

ACTA DIURNA

15.—17. skp. toimus Minskis Balti liiduvabariikide ja Valgevene NSV IV seminarnõupidamine füüsika õpetamise metoodikast kõrgemas koolis. TRÜ füüsikuid esindas 10-liikmeline delegatsioon. Ettekandega esinejaid oli Valgevenest 49, Kalinigradi oblastist 4, Leedust 10, Lätist 12, Eestist 11 (8 TRÜ-st ja 3 EPA-st). Seminari vaheaegadel külastati ülikooli ja polütehnilise instituudi laboratooriume. Käidi ekskursioonil, kus nähti memoriaalkompleksi Hatõnis ja Kuulsuse kurgaani Minsk—Moskva maantee 21. kilomeetril.

NB!

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub pühapäeval, 26. novembril k. a. kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Uut kriminaalseadusandluses» esineb õigusteaduse doktor prof. I. Rebane.

Tähelepanu!

Õppejõudude lektoorium toimub esmaspäeval, 27. novembril 1972. a. k. 16.15 ülikooli aulas.

TUNNUSTUS

Ajaloo-Keeleteaduskonna dekanaati saabus kiri, milles avaldatakse kiitust eesti filoloogia osakonna IV kursuse naisüliõpilastele, kes paistsid silma 1971/72. õppeaastal kõrge distsipliini ja väga hea õppeedukusega meditsiiniõdede kursustel. Õppeaasta vältel ei esinenud neil ühtegi põhjuseta puudumist. Kevadisel eksamisessioonil oli enamik arvestuste hindeid «väga head», ei ühtki «rahuldavat». Kiri kannab vanemõpetaja A. Aldi allkirja.

Tänuavaldus

Korra tagamise eest 17. ja 18. novembril TRÜ klubis toimunud puhkeõhtutel avaldab klubi juhatus tänu järgmistele tublidele üliõpilastele:

Rein Kaarlile Füüsika-Keemiateaduskonnast, Riina Valgmaale Õigusteaduskonnast, Reet Valgmaale, Mihkel Lembitule, Roland Lepassaarele, Juhan Utile, Sulev Viiesele ja Avo Soopale Kehakultuuriteaduskonnast.

Teadaanne

Noorte kommunistide õppus toimub 29. nov. k. a. kell 16 peahoone kohvikus. Vestleb J. Kalits.

Rahvusvahelise üliõpilaste päeva tähistamise aktuselt TRÜ-s

Laupäeva pärastlõunal kutsusid pidulikud marsihelid aulasse rahvusvahelisele üliõpilaspäevale pühendatud aktusele.

Aktuse avas ELKNÜ Tartu Linnakomitee esimene sekretär L. Möldre. T. Kuldsepp heitis pilgu rahvusvahelise üliõpilasliikumise ajaloole, meenutas 33 aastat tagasi Tšehhi külas toimunud üliõpilaste tapmist fašistide poolt; võitnud riikide noorte kohtumist Londonis; 17. novembril 1945. a. Rahvusvahelise Üliõpilaste Liidu rajamist Prahas. Liitu kuulub 87 riiki; tähtsaim ülesanne kogu maailma ees on võitlus kõigi noorte hariduse, rahu ja vabaduse eest. Ühe osa nende suurte probleemide lahendamisel moodustavad ka meie igapäevase elu küsimused: õppeedukuse tõstmine NSV Liidu keskmisele tasemele, omavalitsuse arendamine, õpekasvatustöö jne. Õppeedukuse tõstmisel tuleks senisest enam kasutada selliseid stiimuleid nagu stipendiumi suurus ning õigus vabakuulamisele.

TRÜ rektoraadi, parteiorganisatsiooni ja õppejõudude nimel lausus tervitussõnad õppeprorektor K. Püss.

Väikelinna kahe suurkooli vahelisest kontaktist üldse ja kontaktidest seoses üliõpilaspäevadega rääkis EPA parteikomitee liige A. Nilson.

Aktus lõpetati A. Novikovi «Ülemaailmse Demokraatliku Noorsoo Föderatsiooni hümniga».

Õhtul kuulas aulatäis TRÜ tudengeid Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilaste kontserti. Muljed jäid suurepärased.

H. UUKKIVI

ALMA MATER

Üliõpilas-uudised

NSVL

Üliõpilasspordi Rahvusvahelise Föderatsiooni täitevkomitee võttis oma istungil vastu otsuse korraldada järgmine universiaad 15.—23. augustini 1973. a. Moskvas.

NSVL üliõpilasnõukogu on saatnud rahvuslikele üliõpilasliitudele informatsioonilise ringkirja, kutsudes üliõpilassportlasi aktiivselt osa võtma eelseisvast universiaadist.

listlikku ülemvõimu soodustavate haridussüsteemide likvideerimist, kõrgema hariduse struktuuri ja sisu transformeerimist, demokratiseerimist; rõhutati vajadust kaitsta rahvuskultuuri imperialismi-ideoloogia diversioonide vastu, kindlustada kõigile noortele inimestele ilma vähimagi diskrimineerimiseta õigus vabale haridusele, haridust teaduslikult planeerida. Üliõpilasi ja nende organisatsioone kui ühiskonna integraalset osa kutsuti üles kaitsma mitte ainult oma spetsiifilisi huve, vaid ka laiade rahvamasside materiaalseid ja moraalseid püüdlusi.

Vestlevad vasakult: Poola välisminister Stefan Olszowski, RÜL-i peasekretär Fathi El-Fadl ja RÜL-i president Dušan Ulčák.

BRASIILIA

«Majanduslik ime», mille üle Brasiilia valitsev diktatuur alati uhke on olnud, avaldub hariduse alal järgmistes näitajates.

- Umbes 50% üle 7 aasta vanustest ehk 30 miljonit inimest on kirjaoskamatud.
- Igast 1000 lapsest 7 ja 14 eluaasta vahel käib koolis vaid 450. Ülikooli jõuab neist 8.
- Ainult 7,3% ülikooli astujatest on pärit töölis- või talupojaperekonnast.

TUNEESIA

RÜL-i ja Tuneesia Üliõpilaste Generaalliidu korraldatud rahvusvahelisel seminaril oli teemaks «Ülikooli osa arengumaade majanduslikus, sotsiaalses ja kultuurilises arengus». Osa võtsid 31 maa (Aafrikast 13, Euroopast 8, Aasiast 4 ja Ladina-Ameerikast 4) rahvuslike üliõpilasliitude esindajad ning 5 rahvusvahelist organisatsiooni. Nõuti neokolonialismi ja kolonia-

BOLIIVIA

Boliivia ülikoolidel ja üliõpilastel on pärast aasta tagasi toimunud reaktsioonilist riigipööret tulnud taluda ränki repressioone. Hoolimata rangest tsensuurist on sellekohased teated maalt lahkunud üliõpilaste, professorite ja progressiivsete haritlaste kaudu jõudnud ka väljapoole. Riigipöörde ajal tapeti relvastatud kokkupõrkes hulk üliõpilasi ja õppejõude, paljud toimetati koonduslaagritesse. Valitsus püüab ülikooli neutraliseerida ja halvata selles igasugust poliitilist tegevust. Juba on rünnatud ülikooli autonoomiat, suur hulk kateedrijuhatajaid on vallandatud, omavalitsus on likvideeritud ja võimud segavad end vahele üliõpilaste immatrikuleerimisel. Üliõpilasaktivistidel ei ole lubatud osa võtta õppetööst ning üliõpilasorganisatsioonid, kaasa arvatud Boliivia Üliõpilaste Konföderatsioon, on sunnitud töötama illegaalselt.

Tartu Riikliku Ülikooli vormimütsist

(neile, kes veel ei tea, mis tekkel on)

Alltoodud statuut kehtestati ülikooli rektori käskkirjaga nr. 205 19. märtsist 1957. a., see kehtib käesoleva ajani ning käib eranditult kõikide üliõpilasvormimütsi kandjate kohta.

1. TRÜ üliõpilaste mütsi värvid kujutavad endast Eesti NSV lipu värvide kombinatsiooni: sinine—punane—valge:

a) mütsi põhi — sinine (valge ornamendiga),

b) mütsi vöönd — punane—valge,

c) mütsi nokk — must.

2. TRÜ mütsi kandmise eesmärgiks on sotsialistliku kollektiivsustunde ja distsipliini süvendamine ülikoolis.

3. Mütsi kandev üliõpilane näitab oma kuuluvust TR Ülikooli kollektiivi ja peab olema laitmatu käitumisega eeskujuks nõukogude noorsoole.

4. Mütsi võivad kanda ainult TRÜ üliõpilased ja aspirandid.

Märkus: a) TR Ülikooli lõpetanutel ja õppejõududel on lubatud kanda TRÜ mütsi lõpetajate kokkutulekul või muudel TRÜ poolt korraldatud pidulikel sündmustel;

b) mittestatsionaarsetel üliõpilastel on lubatud kanda TRÜ mütsi õppe- ja eksamisessioonide ajal ja TRÜ poolt korraldatud pidulikel sündmustel.

5. On lubatud kanda ainult täiesti tervet, puhast ja antud statuudis ettenähtud värvidele ja ornamendile vastavat mütsi. Mütsi kandmine siseruumides ei ole lubatud.

6. Halva õppeedukuse, nõukogude üliõpilasele sobimatu käitumise ja mütsi kandmise eeskirjade rikkumise juhtudel võivad dekaanid ühiskondlike organisatsioonide ettepanekul ära võtta üliõpilastelt ja aspirantidelt TRÜ mütsi kandmise õiguse kuni üheks semestriks, kaugõppe üliõpilaste osas on samad õigused kaugõppe prorektoril.

7. TRÜ rektori käskkirjaga karistatud üliõpilased kaotavad automaatselt TRÜ mütsi kandmise õiguse kuni karistuse mahavõtmiseni või aegumiseni.

8. Käesoleva juhendi täitmist jälgivad teaduskondade dekaanid ja ühiskondlikud organisatsioonid.

Mida me teeme novembris

24. REEDE

1. Arstiteaduskond — Vabariiklik Kardioloogia konverents kell 10—20, TRÜ aulas. 2. Teaduslik Raamatukogu — ENSV kõrgemate koolide vaheline informiin. Ülikooli raamatukogu Toomel. 3. Õigusteaduskond — Loeng üliõpilastele «NSV Liidu välispoliitika põhijooni 1971—72». 4. Klubi — Viktoriinisarja «ACADEMIA» IV võistlusmäng. Võistlevad Ajaloo-Keeleteaduskonna ja Majandusteaduskonna võistkonnad. 5. Spordiklubi — Teaduskondadevaheline võistkondlik maleturniir V. Kingissepa 19 aud. 307.

25. LAUPÄEV

1. Spordiklubi — TRÜ meistrivõistlused võrkpallis kell 16 V. Kingissepa 19.

26. PÜHAPÄEV

1. Klubi — Viktoriinisarja «ACADEMIA» II vooru võistlusmäng. Võistlevad võitjad I voorust. 2. Spordiklubi — TRÜ meistrivõistlused võrkpallis kell 10 V. Kingissepa 19.

27. ESMASPÄEV

1. Parteikomitee — Lektoorium õppe-teaduslikule personalile kell 16.15 TRÜ aulas.

28. TEISIPÄEV

1. Spordiklubi — TRÜ Spordiklubi konverents — TRÜ klubis. Teaduskondadevaheline võistkondlik maleturniir V. Kingissepa 19 aud. 307.

29. KESKNÄDAL

1. Õigusteaduskond — Kinolektoorium üliõpilastele NSV Liidu moodustamisest. 2. Klubi — Armeenia NSV-le pühendatud õhtu. 3. Spordiklubi — Algavad TRÜ spartakiaadi ujumisvõistlused teaduskondade ja KKT kursuste koondvõistkondade osavõtul. Kestavad kuni 1. dets.

30. NELJAPÄEV

1. Bioloogia-Geograafiateaduskond — Konverents: TRÜ loodusteadlaste osavõtt teiste liiduvabariikide uurimisest kell 16 Vanemuise 46 zooloogia aud.

Kõrgema hariduse arengu probleeme

Mikk Titma

Hariduselu muutub järjest enam meie avalikkuse tähelepanu objektiks. Ka viimased NLKP Keskkomitee ja NSVL valitsuse haridusalased otsused näitavad nende probleemide olulisust ühiskonna progressi seisukohalt.

Paraku oleme hariduselu küsimuste avalikus arutamises seni küllaltki tagasihoidlikud. R. Hagelbergi ja V. Tohveri artiklid on jäänud probleemi ainsateks sügavamateks käsitlusteks. Samal ajal toimus keskajakirjanduses («Pravda», «Izvestija», «Literaturnaja Gazeta») enne partei ja valitsuse vastavaid otsuseid pikaajaline diskussioon, mille raames võtsid sõna nii juhtivad teadlased (P. Kapitsa, A. Aleksandrov, S. Beljajev, M. Rutkevitš, V. Subkin jt.) kui ka kõrgema kooli organisaatorid. Ressursside piiratuse tõttu pole vabariigis võimalik vaagida kõrgema kooli arenguprobleeme teadusliku kirjanduse veergudel samal määral, kui seda tehakse üleliidulises ulatuses. Ainsa monograafiana võib nimetada kadunud ministri E. Schmidti tööd, üleliidulises mastaabis on aga viimaste aastate jooksul ilmunud mitmeid monograafiaid (V. Jeljutin, V. Žamin, G. Skorov jt.).

Kõrgema hariduse probleemide teaduslik uurimine on siiski veel algstaadiumis, seda nii meil kui ka raja taga. Ameerika Ühendriikides ilmusid esimesed mahukamad väljaanded pärast nn. sputniku fenomeni. Tol ajal nähti haridusprobleemide lahendust põhiliselt täiendavate finantside eraldamises. Alles 1960. aastate üliõpilasrahutused vallandasid uurimuste laviini. Viimase paari aasta jooksul on peaaegu kõik juhtivad sotsioloogid (D. Riesman, D. Bell, R. Merton, A. Etzioni jt.) avaldanud töid antud küsimuses. Ideoloogilis-poliitilised põhjused tingisid heldekäelise finantseerimise ja ka vastavasuunaliste uurimiste arengu (majandusteaduslikud uurimised algasid küll enne neid sündmusi, kuid intensiivistusid märksa pärast üliõpilasrahutusi).

Kõrgema hariduse arengu probleemid on mitmetahulised ja nendega tegelevad erinevad teadusharud. Püüame alljärgnevalt tutvustada neid probleeme, mis on tõstatatud eelkõige sotsioloogilises kirjanduses.

Alustagem hariduse intensiivse leviku probleemist. Mis on need tegurid, mis määravad hariduse «revolutsiooni» ehk «plahvatuse», nagu enamik autoreid nimetab käesolevat etappi hariduse arengus?

Sellele küsimusele on püütud vastata Rahvusvahelise Hariduse Planeerimise Instituudi endise direktori H. Coombs'i raamatus «Ülemaailmne hariduse kriis» (vene keeles 1970. aastal). Rikkaliku statistilise materjali baasil toob autor välja hariduse tegeliku olukorra erinevates riikides, iseloomustades seda situatsiooni kui kriisi. Tuleb aga nõustuda V. Žamini järelsõnas toodud seisukohaga, et haridusprobleeme ei saa käsitleda ühtemoodi maades, mille sotsiaalse arengu tase on erinev. Eriti veenab selles G. Skorovi monograafia «Arengumaad: haridus, hõivatus, majanduslik areng» (vene keeles 1971. a.) ja äsja ilmunud Rootsi ühiskonnateadlase G. Myrdali monograafia ««Kolmanda maailma» arengu probleemid».

Kui enamikes arengumaades puuduvad ühiskonna seesmistest seaduspärasustest tulenevad tegurid hariduse kiireks arenguks (isegi kirjaoskamatute absoluutarv kasvab maailmas kiiresti), siis mitmetes arenenud maades on probleemiks kõrgema haridusega spetsialistide vähesus.

Mõneti ühised on majanduslikult arenenud tööstusmaade ees seisvad kõrgema hariduse probleemid, kuigi ka siin võib märgata ühiskondlik-poliitilisest korrast tulenevaid erinevusi.

Selleks et mõista asjaomaste probleemide olemust, on vajalik neile läheneda ajallooliselt.

Kõrgema kooli tekkeperioodiks loetakse 12. sajandit, mil Euroopa monarhid aktsepteerisid vaimse kultuuri arengu vajadused. Ühiskonnast suhteliselt isoleeritud iseseisva institutsioonina eksisteeris kõrgem kool pikka aega. Kõrgem haridus osutus vajalikuks vaid tühisele osale ühiskonna liikmeist, kes tegelesid vaimse kultuuri edendamisega. Eestis polnud selleks kõrgemat haridust vaja isegi veel selle sajandi algul. Tsaari-Venemaal oli viimasel sajandivahetusel vaid 16 500 üliõpilast. Kõrgemat haridust hakkas vähehaaval omandama valitsev klass, kellele polnud tähtis mitte niivõrd kõrgema hariduse sisuline, kuivõrd formaalne omandamine. Siit ka nn. igavesed üliõpilased. Eaton'i haridus tõendas eelkõige kuulumist eliidi hulka. Sisuliselt oli kõrgem haridus vajalik vaid ladviku mõningatele gruppidele (sõjaväelisele, vaimulikule ja ametkondlikule eliidile).

Materiaalse tootmisega polnud kodanlik kõrgem kool kuni viimase ajani peaaegu üldse seotud. See tingis ka kõrgema kooli kitsalt elitaarse iseloomu.

Hariduse väärtust ühiskonna kui terviku arengu seisukohalt mõistis esimesena Jaapanis võimul olev eliit, kes juba 1872. a. kehtestas üldise kaheksaklassilise koolikohustuse. Hariduses nähti tegurit, mis aitaks likvideerida Jaapani mahajäämust. Teistes kodanlikes riikides tunnetas eliit hariduse leviku positiivset osa alles siis, kui tootmine sundis astuma vastavaid samme. Esialgu tekkis massiline vajadus lihtsama eriettevalmistuse järele ja nii sündisid meie kutsekoolide eelkäijad.

Kõrgema hariduse järele tekkis vajadus algul üksikutel kutsealadel (arstid, juristid, pedagoogid), kuid aegamööda hakkasid kõrgema hariduse arengut määrama mitte enam eliidi vajadused, vaid tootmisest tulenevad nõuded. Esialgu hõlmas see võrdlemisi väikest osa elanikkonnast ning seepärast ei saa veel rääkida massilisest kõrgemast haridusest.

Olemasolev kõrgema kooli elitaarne süsteem kohandus uute tingimustega ja asus täitma professionaalse ettevalmistuse funktsiooni. Tekkis tehniliste õppeasutuste süsteem. Veel 1950. aastate 2. poolel lõpetas USA-s kolledži vaid kümnendik vastava aastakäigu noortest.

Tänapäeva teaduslik-tehniline revolutsioon tingib nihkeid tootmise struktuuris tervikuna. Teaduse kujunemine tootlikuks jõuks ja vaimse töö osakaalu tõus tootmises teeb kõige efektiivsemaks kapitali mahutused tootjasse. Hariduse levitamine hakkab andma otsest majanduslikku efekti. Just need põhjused toovad arenenud kodanlikus ühiskonnas kaasa nn. hariduse revolutsiooni. See nähtus hõlmas eelkõige Ameerika Ühendriike kui majanduslikult kõige arenenumat kodanlikku riiki. Aastakümne jooksul tõusis kõrgema hariduse omandajate arv USA-s üle nelja korra. Käesoleval ajal hakkab kõrgem haridus massiliselt laienema Jaapanis, Lääne-Saksamaal, Inglismaal ja teistes juhtivates kapitalimaades. Kuid mitte humanism, vaid hariduse professionaal-majanduslik funktsioon määrab ära kõrgema hariduse arengu kodanlikus ühiskonnas.

Inimkonna parimad esindajad on alati seostanud oma plaane haridusega. Tavaliselt oli utopistlik humanism seotud valitseva klassiga. Kõigi ühiskonnaliikmete suhtes hakkab haridus täitma humanistlikku funktsiooni alles sotsialismi tingimustes, mil isiksuse areng saab ühiskondliku tootmise eesmärgiks. Objektiivselt võimaldab hariduse massiline levik ka kodanlikus ühiskonnas isiksuse intensiivsema arengu, kuid see pole ühiskonna eesmärgiks, vaid hoopis kasumi kõrvalproduktiks.

Sotsialismi tingimustes piirab hariduse levikut ühiskonna arenguaste. Nõukogude võimu algpäevil seadis V. I. Lenin eesmärgiks kirjaoskamatuse likvideerimise ja kohustusliku alghariduse kehtestamise. Käesoleval viisaastakul toimub üleminek üldisele keskharidusele. Ka kõrgema hariduse levikul lähtuti osaliselt hariduse humanistlikust funktsioonist, mille tulemusena meie kõrgemad koolid lasksid 1950. aastatel välja rohkem spetsialiste kui Ameerika Ühendriigid.

Kuid kui tahame lahendada kõrgema hariduse arengu probleeme, oleks isegi arenenud sotsialistliku ühiskonna tingimustes väär lähtuda hariduse humanistlikust funktsioonist.

Ühelt poolt nõuaks see väga suuri mahutusi haridusse, samal ajal kui elanikkonna primaarsemad vajadused ei ole veel küllaldaselt ra-

(järg lk. 3)

ERKI

Püüdsin selgitada, mis siis peitub nende nelja tähe taga, millised on need erijooned, mis eraldavad Eesti Riiklikku Kunstiinstituuti meie vabariigi teistest kõrgematest õppeasutustest.

Viiekorruseline juurdeehitus vanale instituudimajale kaubamaja kõrval ja väike tähelepandamatu uks, kust vulpsas sisse teklites habemikke. Otsustasin kasutada sama sissepääsu.

Kõigepealt tahtsin oma käe peal majas ringi vaadata.

Peaaegu igal korrusel näitused, põhiliselt suvetöödest. Nagu hiljem selgus, on see päris suur au, kui sinu katsetus pannakse tervele koo-

REIN LAUKS: «Suurt puudust tunnen aga vormiõpetusest.»

lile vaatamiseks üles. Kuigi instituudi pere on väike, veidi üle 400 üliõpilase, on just kaaslased kõige nõudlikumad kriitikud.

Olin juba kõik korrused läbi käinud, kui kuulutust nägin, et lasketiirus on fotonäitus. Otsisin ka selle üles. Üliõpilased naeravad, et lasketiir on nendel rohkem luksusasi, kuna ei jätku auditooriumegi, aga teda saab kasutada näiteks fotonäitusegi korraldamiseks.

Teadetetahvlil rippus kaks masinkirjas lehte. Pealkiri kõlas nii: «ERKI ÜTÜ üritusi 1971/72. õppeaastal». Sealt saingi teada, et ÜTÜ nõukogu esimees oli K. Koppel.

Veel lugesin, et näitusi on korraldatud TPI-s, Vilniuse Kunstiinstituudis, sõlmitud sidemeid Riia Kunstide Akadeemiaga, selgitatud kooli parimad karikaturistid, fotograafid jms.

Sellega lõppesid mu iseseisvad uuringud. Astusin valvelaua juurde küsimaks, kus asub komsomolikomitee. Samal hetkel sirutus üle mu õla käsi ja võttis valvelauast kirja, millelt jõudsin lugeda: ERKI komsomolikomitee sekretär ANDRES MÄND.

Nii me saimegi tuttavaks.

Andres Mänd õpib arhitektuuri IV kursusel ja oli suvel EÜE Sakala regiooni komissar. Ta on 23-aastane, silmaga hinnates umbes 1.90 pikk, põline tallinlane, abielus ja väikese poisipõnni isa ning väga sümpaatne vestluskaaslane.

Algul püsis jutt rohkem ühistel tuttavatel: «Ah N. N., noh muidugi tunnen ja sina tunned ka . . . . Ta oli mu klassivend. Ah sina käisid temaga koos trennis!» . . . jne. Hiljem pudenes hulka ka oma kooli probleeme. Kui püüdsin teada saada, mis kunstiinstituudis on, tahtis Andres ikka rääkida, mida neil ei ole. On ka arusaadav, sest seda, kust king pigistab, tunneb kandja ise ikka kõigepealt. Suur puudus on oma aulast (mida praegu küll juba ehitatakse), klubist, kohvikust, orkestrist ja kogu kooli siduvatest traditsioonidest. (Kõik, mis meil nii laialt käes on ja mida me tihti küllaldaselt kasutada ei oska . . .)

Komsomolitöö on ERKI-s tihedalt seotud kooli spetsiifikaga: näitused, konkursid, kunstialased sidemed teiste liiduvabariikidega jms.

Nagu TRÜ-ski, on päevakorras omavalitsus ja selle elluviimine.

Suvel oli 81 inimest, s. o. 1/5 üliõpilastest EÜE-s, 15 neist juhtivatel ametikohtadel.

Andres Mänd ise sai hea töö eest ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi aukirja.

Tõestamaks, et tema pole ainus kõneväärt üliõpilane instituudis, läks Andres välja ja tuli mõne aja pärast tagasi endast veidi lühema tüdrukuga.

See oli VIIVE TALVIK, kes väitis, et keraamika on kõige toredam ala instituudis. Kohe sai alguse umbes viieminutiline äge vaidlus arhitekti ja keraamiku vahel. Viive arvas, et kui sa ei pea oma ala kõige paremaks, ei tasu kunstiinstituudis üldse õppida.

VIIVE TALVIK: «Keraamika on kõige toredam ala instituudis.»

sed ning Tallinna Kunstifondi portselanimaalijate ateljee. Peale selle soovitakse meie keraamikuid ka teistesse liiduvabariikidesse.

Viive on 24-aastane. On lõpetanud Tartu kunstikooli pedagoogilise osakonna. Õpetajakutseks pidas siis end veel liiga nooreks — vaid 1—2 aastat vanem abiturientidest — ning läks tööle keraamikatehasesse. Sealt tuligi veendumus, et keraamika on kõige toredam ala.

Vaevalt jõudsin teda tänada ja kõike head soovida, kui Andres tõi sisse uue «ohvri».

REIN LAUKS (nahkehistöö III k.) oli hästi elavate silmadega tagasihoidlik noormees, lõpetanud Puurmani keskkooli. «Kunstiinstituut oli küll sihikul, aga mida see nahk endast kujutab, ma ei teadnud,» ütles Rein. Juhtus aga nii, et ta sai kokku ühe vana nahkköitemeistriga. See määraski noormehe edaspidise tee ja nüüd on nahkehistööl üks patrioot juures.

Erialaainetest õpitakse naha tehnoloogiat, köitekujundust, prantsuse köidet (köite eriliik), galanteriid

KUBANBEK ŽUSUPOV: «Kompositsioon ühendab endas kõik kunstnikule vajaliku.»

«Meeldisid tema maalid ja tahtsin saada tema õpilaseks. Nüüd on see unistus teoks saanud,» ütles Kubanbek.

Esimesel aastal ei saanud ta sis-

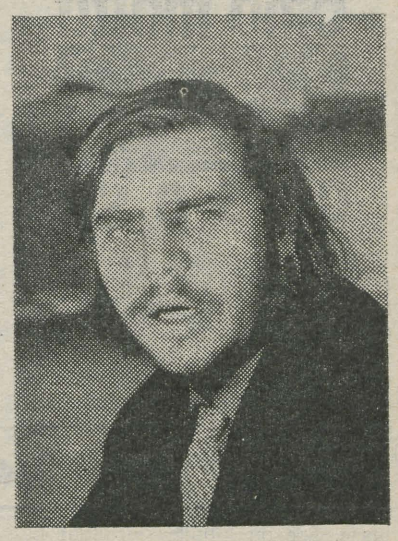

VILLU JÄRMUT: «Disainerite tööga puutub inimene kokku igal sammul.»

se. Töötas siis aasta Tallinna Laevaremonditehases laadijana ja järgmine kord sissesaamine õnnestus.

Kubanbeki huvitab kõige enam maastikumaal. Tema lemmikkunstnikud on R. Sagrits ja E. Kits.

Tähtsamaks õppeaineks maali, joonistamise, kunstiajaloo ja esteetika kõrval peab Kubanbek kompositsiooni, mis ühendab endas kõik kunstnikule vajaliku.

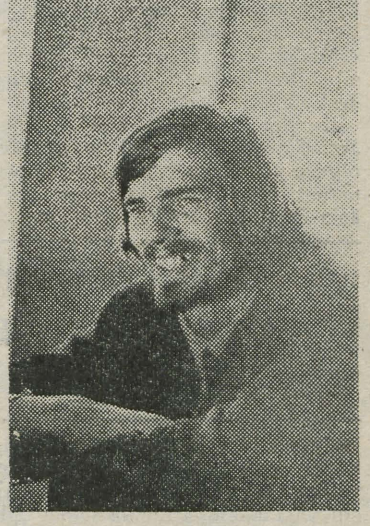

ANDRES MÄND: «Arhitektuurist räägib kõige paremini minu naine.»

Vahepeal oli ruumis laevalgus süüdatud. Kas tõesti on kell juba viis! Olen kunstiinstituudis olnud juba 7 tundi! Pildid tegi mu kõik need seitse tundi vaikinud kaaslane, eesti filoloogia kaugõppeosakonna I kursuse üliõpilane Toomas Jürgens.

E. AARE

TOOMAS JÜRGENSI fotod

disaini on lõpetanud vähemalt 20 lendu, näeme igal pool vaid rõõmsaid ja korras närvidega inimesi. Kui siiski juhtub, et mõni jõuab oma eluga tupikusse, siis ei pruugi ta vähemalt bussi ukse kohalt lugeda saatuslikke sõnu: «Väljapääsu ei ole».

Erialaaineks on kompositsioon, mida võib nimetada ruumiliseks või visuaalseks. Aine igast küljest vaadatavus loobki tema põnevuse. See on abstraktse kompositsiooni valmistamine kindla suunitlusega. Just siit saadakse kogemusi vormi leidmiseks tulevastele töödele.

Töö materjal — see on kavandite elluviimine praktikasse. Praegu on veel raskusi materjalide osas. Elu ei jõua küllalt kiiresti fantaasiale järele.

«Praktikal käisime suvel Sotšis. Meie ülesandeks oli disainida rannainventar». (Filoloog tabab siin uue verbi.) ««Disainimine» — see on optimaalse vormi loomine uue toote kujundamisel,» seletas Villu.

Praktikal disainiti lamamistool, päikesevari, vesijalgratas ning rannapargi mööbel. Et linnas käis parajasti valgusreklaami kujundamise konkurss, löödi ka seal kaasa ja mitte edutult.

Lõpuks olgu öeldud kõikidele 1972. a. malevlastele, et oma pluusidel kandsite Villu Järmuti kujundatud EÜE embleemi.

Vahepeal oli tuppa astunud kleenuke tüdruk punases mantlis ja teklis. Andres tutvustas: «Arhitektuurist räägib kõige paremini minu naine Ene.»

ENE MÄND lõpetas Võru I Keskkooli. Arhitektuuri peale hakkas mõtlema 11. klassis. Nüüd on ta jõudnud viiendale kursusele. Tööle läheb ta Tööstusprojekti. Diplomitöö teema: Tallinna Merepargi projekteerimine.

Saanud teada pika ainete loetelu, mida tulevane arhitekt peab õppi-

ENE MÄND: «Arhitekt on siiski kunstnik.»

Kunstnike kongress—Tartu ülikool

Iga nelja aasta tagant kogunevad eesti kunstnikud (nende hulgas ka kunstiteadlased) oma kongressile, et esile tuua meie nüüdiskunsti kõige iseloomulikumaid jooni, arutada kunstielu sõlmpunkte, tulevikuperspektiive ja äratada laiema avalikkuse huvi kunstiküsimuste vastu. Seekordne kongress, mis paistis silma enesekriitilise ja kriitilise hoiakuga, võis tõdeda: loomulikust kunstisisesest arengust tingitud loominguliselt terve ja pingeline õhkkond on tekitanud kunsti nõuetekohase uuenemise, noorte jõudude kiire pealekasvu, üldise aktiivsuse tõusu suhtumises ümbritsevasse. Mõistagi ei puudu meie kunstis vaieldavad, koguni negatiivsed ilmingud, kuid peamiseks on olnud kunsti tihedam põimumine meie ühiskonna aktuaalsete probleemidega, konkreetsus neile probleemidele lähenemisel.

Süvenemine kunstiloomingusse on kaasa toonud tema leviku laienemise, üha sagedasemaks ja diferentseeritumaks on muutunud nõue kunsti järele Eestimaa erinevates paikades.

Eespool öeldu loogiliseks jätkuks on Kunstnike Liidu suurenenud huvi kunstielu vastu Tartus. Kunstnike Liit on veendunud, et ülikooli ja kunstnike vaheliste sidemete senisest märgatavam tihenemine on väga vajalik ja kasulik mõlemale poolele. Kongressi resolutsioonis avaldati seisukoht, et kõrgem kunstiharidus Tartus tuleks taastada. Võimaluse selleks peaks leidma just ülikooli kaudu.

K. Põllu juhitava kunstikabineti töö edukus (jätkugu see edaspidigi) on sellele heaks endeks. Üliõpilaste, ka õppejõudude küpsemisele oma eriala headeks spetsialistideks peab liituma nende silmaringi avardamine ja mitmekülgsete kultuurihuvide arendamine. See nõuab aga vahetut kokkupuudet erinevate kunstialade (lisaks kujutavale, kunstile veel teater, muusika, kirjandus jne.) initsiatiivse ja heatasemelise viljelemisega kohapeal ja sellest nii aktiivse kui passiivse osavõtu võimalust.

Ülikool oma mitmesuguste erialadega, kaasaja ühiskonna probleemide keerukust ärksalt ja professionaalselt haarava liikmeskonnaga on väga oluliseks stiimuliks ja katsekiviks kunstnikele nende loomingus ja maailmapildi väljakujunemisel.

Kui meil on edaspidi alust hakata rääkima kunstnikkonna ja ülikooli kontaktide mitmekülgsusest ja järsust kasvust konkreetsete näidete varal, siis võime samal ajal kindlasti tõdeda mitte üksi Tartu kunstielu elavnemist, vaid ka sellega seotud edasiminekut kogu Nõukogude Eesti kunstis.

MART ELLER

Kõrgema hariduse arengu probleemid

(Algus lk. 2)

huldatud, teiselt poolt ei leiaks aga niisugune haridus piisavalt rakendust rahvamajanduses. Väär on ettekujutus, et mistahes tootmise arengu taseme juures annab kõrgema hariduse levik majanduslikku efekti. Kui puudub võimalus omandatud kvalifikatsiooni rakendamiseks, ei loo spetsialist uusi võima-

Kursusel on neid 4 üliõpilast. Kursuse suurus sõltub töövahenditest, mis instituudil on kasutada keraamikute väljaõpetamisel.

Õppetööd juhib kateeder, mille eesotsas on prof. Helene Kuma.

Peale üldainete (ühiskonnateadused, võõrkeel, esteetika ja kunstiajalugu) algab juba esimesel kursusel eriala õppimine. Joonistamine, keraamika tehnoloogia, töö materjal, skulptuur, kompositsioon-projekteerimine — kõik need on keraamikute erialadistsipliinid. Vilumus tuleb harjutades ja harjutada tuleb mitte ainult oma fantaasia paberile kandmist, vaid ka lihtsalt nõu vormimist, nii et käed on sagedasti küünarnukkideni saviga koos.

Tulevasteks töökohtadeks keraamikutele on Tallinna, Jõgeva, Pärnu ja Tartu ehituskeraamika tehalusi tootmise arendamiseks, rääkimata täiendavatest väärtustest.

Sellele lisandub hariduse arengu dialektika ignoreerimine. **Hariduse levikut ei saa kujutada ette lihtsa mehhaanilise suurenemisena**, vaid ühiskonnas peavad toimima hoovad, mis tagavad hariduse arengu. **Seetõttu on meilgi kõrgema hariduse arengu aluseks professionaalmajanduslik funktsioon.**

Majanduslik efekt, mida annab hariduse levik, teeb temast kaasaja ühe suurema tootmisharu, mis neelab USA-s näiteks 110 miljardit dollarit. Ainult sõjatööstus oma 160 miljardiga ületab need kulutused. On selge, et kõrgema hariduse uus funktsioon toob kaasa murrangulisi nähtusi.

(käekotid, kellarihmad jne.) ja köite ajalugu.

«Suurt puudust tunneme vormiõpetusest. Nahk on minevikuga ja tulevikuga materjal. Minevikus kasutati nahka põhiliselt raamatute köitmisel. Ehk tõuseb meiegi päevil raamat uuesti nii suure au sisse, et teda peetakse vääriliseks nahka köita,» loodab Rein.

Naha tulevikku näeb ta vormis. Annab ju see materjal venitada huvitavatele vormidele. Võib-olla aitab vorm avastada naha hoopis uued omadused, mis toovad esile tema tõelise ilu?

Tööstuskunsti eriala IV k. üliõpilane VILLU JÄRMUT nimetas end väikeseks disaineriks, vaatamata oma 2 meetrile ja 120 kilole.

Tööstuskunsti e. disaini kateeder on instituudi noorim (loodud alles 1966. a., juhataja Bruno Tomberg). Ei mahtunudki see enam kunstiinstituudi majja, vaid asub teistest eraldi, Laial tänaval.

Nimetatud ala lõpetanute põhiülesandeks peab Villu inimeste maitse kasvatamist, sest disainerite tööga puutub inimene kokku igal sammul alates ukselingist kuni tööpingini.

Disain on elukeskkonna kujundamine inimese poolt. Vorm ise peab evima esteetilist väärtust, mis samal ajal ka funktsioneerib. Teiselt poolt: funktsioon peab sünnitama vormi.

Oleks hea, kui iga tarbeese meie ümber rõõmustaks silma, oleks otstarbekas ja ilus.

Villu loodab, et tulevikus, kui

ma — kõrgem matemaatika, kujutav geomeetria, teoreetiline mehhaanika, konstruktsioonid, ehitusstaatika, ehitusökonoomika ja insenertehnilised seadmed —, küsisin, kas siis ei oleks õigem arhitektuuri õppida TPI-s. Ene arvas, et arhitekt on siiski kunstnik, kellel peab olema loominguks vastav õhkkond ja selleks sobib kunstiinstituut paremini.

Tehniliste ainete tõttu võiks õppeaeg pikem olla, sest õpitakse veel kompositsioonilis-arhitektuurilist projekteerimist, joonistamist, maalimist, kunstiajalugu. Lisaks ühiskonnateadused ja keeled.

«Pärast IV kursust käisime praktikal Saksa DV-s. See avardas tunduvalt silmaringi ja andis uusi ideid. Aga meie kõikide imetlusobjektiks on muidugi põhjanaabrite maailmakuulus arhitektuur».

Edasi tuli mul rääkida vene keelt, sest II kursuse maalieriala üliõpilane KUBANBEK ŽUSUPOV on Kirgiisiast ja teab eesti keelest vaid paarikümmend sõna.

Kubanbek lõpetas Frunzes kunstikooli.

Pärisin, kes on selles süüdi, et ta nii pika reisi ette võttis. Tuli välja, et Lepo Mikko.

TRÜ klubis

kell 19

24. nov. «Academia». Võistlevad Ajaloo-Keeleteaduskond ja Majandusteaduskond. Selle järel stereomuusika õhtu.

25. nov. Tantsuõhtu «Kogudusega».

26. nov. «Academia». Kohtuvad Õigusteaduskond ja Bioloogia-Geograafiateaduskond. Tantsuks «Kogudus».

Teisipäeval, 28. nov. kell 18.30 toimub klubi nõukogu koosolek.

Tuva ANSV-s

(Algus lk. 1)

nissei kõigi oma arvukate lisajõgedega. Todža rajoon on suur ning looduse poolest võluvalt ürgne. Viimase vahemaa geoloogide rühma asupaika läbisime helikopteriga ühel kaunil suvisel hommikul veel enne päikesetõusu. Tunnikene lendu ning maandusime tundmatus metsatundras kesk järvesilmi ning vulisevaid ojasid. Mägede nõlvadel valendas veel lumelaike, madalamad lagedad kohad olid kõikjal kaetud kireva lillevaibaga. Kääbuskask oli seadnud oma pungad ootevalmis, et mõnel veelgi ilusamal hommikul puhkeda.

Loodusteadlastel on õigus rääkida urbanisatsioonist kui inimkonna vaenlasest, mis inimesi on ilma jätnud või jätmas paljustki väärtuslikust. Majanduslik jõukus on vääramas mitmeidki inimeste vaimseid väärtusi. Looduse ilu on maalgi taganenud akende alt üsna kaugele. Nüüd on selle asemel asfalt ja jõumasinatest vinguv õhk. Ja paljud ei mõtlegi sellele, sest nad võtavad lihtsalt kõik selle vastu, mis tsivilisatsioon neile annab. Kõige selgemini ilmneb see just siin, kaugel Siberis, asustamata metsade rüpes. Mõttesse tulevad suitsupilved linnade kohal. Kas tõesti peaksid nad kunagi ka siia jõudma ...? Ei, loodust muuta võib ikka alles siis, kui loodusseadusi täpselt tunneme ning neid mõistusepäraselt kasutame, mõeldes mitte ainult tänasele, vaid ka tulevale aastale, ka sajandeid ettepoole.

Siin kujunes välja meie mitmerahvuseline kollektiiv suviseks tööperioodiks. Tuvalased, burjaadid, venelased, eestlased ja ukrainlased — selline oli meie rahvusspekter. Geoloogid ei tee nukrat nägu ka kõige süngema vihma käes või olles porri ära uppumas. Suveõhtuid saatsid laulud ja jutud lõkke ääres. Päevad venisid ikka kaugele üle keskööd. Mis sest — ükski teine sündmus ei suuda kunagi selliseid tunde asendada.

Hommik hakkas peale jällegi askeldustega. Kui ükskord kõik laagrist välja said, oli kell juba kaheksa ringis. Kevad-suvised ilmad olid palavad. Higist nõretades venitasime jalgu järele ja kohendasime järjest raskenevaid seljakotte. Tuulistel tippudel saab nautida kauneid vaateid kaugusse, jahedat tuult ning sääsevabu hetki. Mäed on suhteliselt lamedad ja kivised, kuid väga maalilised. Jalamil võimutseb kõikjal kääbuskask, nendest teed läbi rajades tuleb kulutada enamik oma päevasest jõust.

Kui õhtul hakkasime samme laagri poole seadma, pimenes juba. Pärast karastavat suplust kolmeteistkümnekraadises mägijärve vees ootas õhtune karulihatükk. Et söömine rahulikumalt läheks, tuli valmis teha suur lõke, mille suitsus me siis silmi vesistades istusime, et aga pääseda sääskede pealetükkivusest.

Juuni lõpul tegime oma esimesed ratsasõidud sel suvel, maitsesime ka põdrapiima. Juuli alguses elasime üle suure suvise lume ning sama kuu lõpus tegime esimest korda tutvust elusa karuga keset metsi. Augusti keskel märkasime sügise esimesi tunnuseid. Septembris mägedega hüvasti jättes jäi juba maha lumine talv külma karge hingusega ning suure pakase eelaimusega. Asusime kolmekesi lennukisse ja võtsime kursi Tuva pealinnale. Nägemiseni, mäed!

JÜRI KASK
geol. IV

Priidu Puusepp

1. novembril suri Tartus oma 86. eluaastal suurte kogemustega pedagoog, eesti keele harjutustike ja vene keele alaste uurimuste autor Eesti NSV teeneline õpetaja Priidu Puusepp.

Sündinud 1887. a. Võrus käsitöölise perekonnas, omandas ta alghariduse Võru linnakoolis ja täiendas end Valga pedagoogilistel kursustel, millised lõpetas 1905. a. Sellest ajast pühendas P. Puusepp end jäägitult armastatud tööle koolis. Alates 1917. a. oli P. Puusepp eesti keele õpetaja Võru ühisgümnaasiumis kuni 1922. aastani. Hiljem oli ta eesti keele õpetaja Tartu Õpetajate Seminaris ja Tartu linna 16. algkoolis. Detsembris 1940. a. anti P. Puusepale kesk- ja kutsekooliõpetaja kutse eesti keele ja kirjanduse alal.

Nõukogude võim andis P. Puusepale tagasi koha Tartu Õpetajate Seminaris, kus ta õpetas eesti ja vene keelt ning nende ainete õpetamise metoodikat. P. Puusepp oli esimesi pedagooge, kes Eesti NSV Ülemnõukogu määrusega 19. juulist 1946. a. said teenete eest haridusalal Eesti NSV teenelise õpetaja austava nimetuse.

Sõjajärgne purustatud ja laastatud Tartu Riiklik Ülikool vajas õppejõude. 1946. a. kutsuti P. Puusepp ülikooli vene keele õpetajaks. Arvates 1. veebruarist 1948. a. lubas NSV Liidu Kõrgema Hariduse Ministeerium, arvestades P. Puusepa viljakat pedagoogitööd ülikoolis, tal erandlikult ilma kõrgema eriharidusteta õpetada vene keelt vene keele kateedri koosseisulise vanemõpetajana.

Oma igapäevase õpetajatöö kõrval oli P. Puusepp elavalt huvitatud keelte õpetamise metoodikast ja selle täiustamisest. Uurinud sellealast kirjandust, peamiselt aga kasutades oma rikkalikke praktilise töö kogemusi, koostas P. Puusepp ja avaldas trükis rohkesti keeleõpikuid — 32 nimetust 3200 leheküljel, kogutiraažiga miljon eksemplari. Neist omal ajal väga hinnatud allikaist on oma emakeele alaseid teadmisi ammutanud tuhanded õpilased üle vabariigi.

Siirdunud 1953. a. pärast 48-aastast koolimehetööd ärateenitud puhkusele, ei mallanud väsimatu pedagoog istuda käed rüpes. Juba noore õpetajana alustas ta ka vene keele sõnaühendite kogumist, mis pikkade tööaastate kestel paisus vene keele kartoteegiks, milles on üle 300 000 sedeli. Sellest rikkalikust varasalvest koostas P. Puusepp «Vene-eesti fraseoloogilise sõnaraamatu», mahult 100 autoripoognat, andes selle käsikirja ülekirjastusele «Valgus». Töö kujutab endast uurimust vene keele sõnaühendite alal, avades meile vene keele ja kirjanduse suure varasalve, mida selgitavad kirjandusest kogutud tsitaadid. Peale mainitud elutöö on P. Puusepp koostanud vene keele alaseid uurimusi nagu «Kogumik vene keele rektsioone», «Vene keele sünonüüme» ja muid töid, millel on tõsine teaduslik väärtus.

Oma eluõhtul ei kaotanud P. Puusepp reipust ja huvi ümbritseva vastu. Sellisena jääb ta oma rohkearvuliste õpilaste, kolleegide ja sõprade mälestusse.

Kolleegid

oma mätta otsast

M. Maakaru küsib oma artiklis («TRÜ» 17. nov.) irriteerivalt, kas kirjandusvõistluse suhtes on optimistlikumaid arvamusi.

Julgen arvata, et eelnimetatud sõnavõtust endast kasvab välja teravalt eitav suhtumine antud võistlusse. See on ainuke seisukoht käsitletavas kirjutises, millega võib enam-vähem nõustuda. Oma mõtete kinnituseks on M. M. toonud aga rea asjasse vähepuutuvaid tõiku.

Põhiväitena tuuakse lagedale vana tuntud jutt üliõpilaste hõivatusest, nende ajapuudusest, mis ei jätvat aega kirjanduslikuks omaloominguks. (Siinkohal unustatakse, et ka kirjanduskriitika ja -teadus on distsipliinid, milles tudengid võiksid suure eduga kaasa lüüa.)

Ilmne on, et inimesel, kellel on suur soov midagi kirjutada, leidub selleks aega just siis, kui teiste huvidega inimesed töötavad ÜTÜ liinis, spordivad, laulavad, tantsivad, teevad *show*'d. Ei ole kahtlustki selles, et ka hetkel, mil lugeja kummardub selle ajalehe kohale, krabiseb mõnes klorofossilõhnalises ühiselamutoanurgas kellegi sulg, luues võib-olla oma «Tõde ja õigust» või «Armastuse lugu». Me ei tea ega saagi aga ilmselt teada, kas see on originaalne või ei.

See aga, mida keegi kirjutab, ei jõua tihti mitmel järgneval põhjusel avaldamiseni, veel vähem võistluseni:

1) mitteüliõpilasteemalisel tööl pole lootust saada avaldatud või auhinnatud;

2) algajad autorid, tihti humanitaaraine õppijad, tunnetavad paremini igasugustest žüriidest, et nende tööd pole originaalsed, ei saa populaarseks, mistõttu ei söanda ka nendega välja tulla;

3) noorel autoril pole väärilist stiimulit oma töö esitamiseks — avaldamiseks, sest väljaspool ülikooli teda ei tutvustata, kirjastustes tema eest keegi hea ei seisa.

Põhjus pole mitte üliõpilase ühiskondliku valu tajumise läve madaldumises, vaid kirjandusvõistlusi organiseerivate inimeste tegevuses, kes korraldavad niisuguseid võistlusi, milles tahetakse näha tõid igas žanris, üldse aktiivset osavõttu ja tööde suurt kvantiteeti, mis toobki endaga kaasa nii nende võistluste kui ka kirjandusliku omaloomingu väärtuse devalveerumise nooruatori silmis. Vabariigis korraldatud ja korraldatavad muud kirjandusvõistlused on ometi selgesti näidanud, et tänapäeva tingimustes ei õigusta end massilist osavõttu nõudvad tähtajalised jõuproovid, mille tulemusena (ümber) jagatakse rahalisi preemiaid. Ei ole kirjandusinimestelgi hilja vaadata enda ümber, et tõdeda, kuivõrd jääb maailmas vähemaks võistlusi vanas mõttes ja tuleb juurde lihtsalt näitusi, festivale, loomingulisi hommikuid, õhtuid jne., noorte autorite koondväljaandeid jms.

Minu arvamus oleks seega lõpetada mõneks ajaks TRÜ-s kirjanduslike võistluste korraldamine, et niikaua saada jalad alla nii NAK-il (eriti ülikoolis eneses), millesse püüda koondada kõik kunagi millegagi silma paistnud noorautorid, kui ka ülikooli almanahhilaadsele kirjanduslikule väljaandele. Uute talentide avastamiseks kasutada eelkõige ajalehe vahendust, sest just see väljaanne omab püsivat levikut üliõpilaskonnas ning aitab määrata seetõttu ühe või teise katsetuse väärtust. Samuti tuleks väljapaistvamail autoreil igati aidata jõuda vabariiklike väljaannete veergudele, et esindada seal üiikooli head nime.

Kuid siiski eelkõige suur töö ja veel kord töö, aga mitte vunderkindide ja ärkamisaegade ootamine.

MART UMMELAS

Ütleme heaga lahti

(Mõttekilde inglise filoloogia tulevikust ülikoolis)

Möödunud nädala TRÜ ajalehes oli juttu inglise filoloogide muredest välissidemete ja eesti kultuuri välismaal tutvustamise küsimustes. Jüri Talveti igati asjaliku sõnavõtu alguse põhiheli oli minoorne ja seepärast on põhjust karta, et mõni äsja immatrikuleeritud inglise keekide-tõlkijatena jne. Innustab teadmine, et meie kasvandikud suudavad vajaduse korral inglise keele «Tartu murde» vahendusel vabalt suhelda inglise keelt emakeelena valdajatega.

Mitmed TRÜ võõrkeelte osakonna lõpetanud on oma ülikoolipäevil lisaks põhikeelele omandanud fakultatiivselt mõne teisegi võõrkeele (rootsi, hispaania, soome jne.) sel määral, et nad suudavad töötada nüüd tõlgina-giidina «Inturistis» või Eesti Raadios toimetajana-teadustajana just selle teise keele alal. Ja kõike seda on saavutatud ilma, et asjaosalised oleksid viibinud välismaal.

Nüüd, kus võõrkeelte osakonna noorematel kursustel on rohkesti vastavate erikoolide kasvandikke, peab nõudlikkust praktilise keele tundmise alal oluliselt tõstma. Hämmastav on mõne võõrkeelte osakonda pääsenu ükskõiksus praktilise keele iseseisva õppimise vastu. Piirdutakse vaid minimaalse kohustusliku tööga auditooriumis ja seejärel avaldatakse nördimust, kui ülikooli lõpetamisel ollakse küll teoreetiliselt ette valmistatud, aga praktilist keelt ei tunta suurt rohkem kui viie aasta eest.

Võõrfiloloogid peaksid ise aktiivselt looma ja kasutama võimalusi täiendavaks keeleõppimiseks (ÜTÜ, keeleharrastusringid, kunstiline isetegevus, kirjavahetus, lisalektüür jm.). Võõrkeele õppija, kellel on mingil põhjusel raskusi põhiaines, peab loobuma esialgu fakultatiivainetega tegelemisest. Tähelepanu ja energia killustamine on võõrkeele õppimisel ohtlikum kui mõnel teisel erialal.

Keeleõpetamisprotsessi tehnifitseerimine pole ülikoolis veel eeskujulik ja vastavad võimalused on suhteliselt piiratud. Seda üllatavam on, et olemasolevaid võimalusi iseseisvaks tööks magnetofoniga ei kasuta üliõpilased täielikult ära.

Aasta pärast peaks meie osakonna keeltelaboratoorium saama eriettevalmistusega juhataja-metoodiku. Loodetavasti ei jää seejärel keeleõpetamine meil nii «pimedaks» nagu ta seda praegu on. Arvestades konteksti ja situatiivsuse tähtsust keele õppimisel, tuleb lähematel aastatel laiendada kinotehnika ja projektsiooniseadmete kasutamist õppeprotsessis. Tehnika ei lahenda muidugi kõiki õpetamismuresid, aga kunstliku keelekeskkonna loomisel on ta siiski asendamatu väärtusega. Tahaks loota, et tulevaste võõrkeeleõpetajate ettevalmistamisel saame varsti hakata kasutama ka videomagnetofoni (näit. pedagoogilise praktika tundide analüüsimisel).

Inglise filoloogidel on kahtlemata omajagu spetsiifilisi raskusi ning muresid. Tingimata peame leidma võimalusi üksikute õppejõudude, aga ka andekamate lõpetanute komandeerimiseks keelepraktikale Inglismaale või Ameerika Ühendriikidesse. Vastasel korral on tõsine oht, et inglise filoloogide ettevalmistuse tase hakkab meil maha jääma saksa filoloogide omast. Väliskomandeeringuteta on võimatu asuda täitma juba praegu ennast valusalt tunda andvat lünka eesti keelest inglise keelde tõlkijate kvalifitseeritud kaadri osas. Mõelda tuleks ka inglise keelt emakeelena valdavate külalislektorite kasutamisele, vahest koos Tallinna Pedagoogilise Instituudiga.

Inglise keele omandamiseks on meil olemas küllaltki head võimalused ja need paranevad iga aastaga. Omapoolse tahtejõu ja visadusega saab ka Tartu oludes inglise keele päris hästi ära õppida — ilma et oleks viibitud vastavas keelelises keskkonnas.

O. MUTT

Kas võõrkeelt saab omandada, viibimata vastava keele keskkonnas

le huviline näeb praegu oma tulevikku liialt süngena. Et neil oma valikus kahelda ei maksaks, tahaksin vastukaaluks ütelda mõne optimistlikuma sõna.

Kas võõrkeelt saab omandada, viibimata vastavas keelelises keskkonnas? Kahtlemata saab. Iseasi on muidugi, mida mõista võõrkeele omandamise all. Kui tuntud austria keeleteadlaselt-polüglotilt Hugo Schuchardtilt küsiti kord, mitut keelt ta oskab, oli vastuseks: «Hädavaevalt oma emakeelt.» Enesega rahulolu on ohtlik nähtus, aga meil pole ka põhjust olla liiga tagasihoidlikud. Kahjuks ei ole veel ühtegi sotsialistlikku maad, mille riigikeeleks oleks inglise keel. Inglise filoloogia üliõpilastel on seetõttu tõepoolest raskem oma põhiainet õppida kui saksa filoloogidel. Raskuste kiuste on sõjajärgsel perioodil inglise keele erialal ülikooli lõpetanud peaaegu 400 statsionaarset ja mittestatsionaarset üliõpilast. Rõhuv enamik neist valdab õpitud põhikeelt küllaltki hästi. Seda tõendab nende edukas töö õpetajatena, kõrgema kooli õppejõududena, tõl-

ACADEMIA

«Academia»-viktoriini esimese vooru teisel kohtumisel asusid starti Bioloogia-Geograafia- ning Kehakultuuriteaduskond. Esimene küsimus: «Millistel olümpiamängudel pandi alus olümpiatule traditsioonile?» viis 1:0 juhtima kehakultuurlased. Ühepunktilist edu suutsid nad säilitada viienda küsimuseni, mil seis võrdsustus 2:2. Nüüd aga muutis Fortuuna meelt ning pärast seitsmendat küsimust said bioloogid-geograafid viis punkti järjest. See otsustas asja. Lõpuks 12:5,5, «Bio-Geo» kasuks. Võitja võistkond koosseisus Jaanus Paal (kapten), Niina Miinanen, Ülo Mander, Heno Sarv ja Tiit Paaver kohtub teises voorus Õigusteaduskonna koondisega.

Pühapäeval olid võistlustules matemaatikud ja arstid. Kui bioloogid-geograafid kehakultuurlastest üpris kergelt jagu said, siis nüüd kulges duell pingeliselt ja tasavägiselt. Arstide kasuks tõi ühepunktilise vahe sisse alles seitsmes küsimus. Veel ühe punkti võrra suurenes nende eduseis pärast küsimust «Kui kõrge on keskmine eluiga Eesti NSV-s?» «Oleks ka piinlik olnud, kui tulevased tohtrid seda poleks teadnud,» arvas arstide esindaja žüriis Agu Tamm.

Küsimusele «Missuguse rahva pill on kokle?» vastasid arstid, et see olevat gruusia džigittide pasun, millega nad kauneid neide õhtuti kohtama kutsuvad. Žürii poolt küll punkti ei tulnud, kuid publik (keda seekord oli rohkesti) hindas vastuse aplausi vääriliseks.

Meedikute eduseis säilis viimase küsimuseni. Et aga visad matemaatikud olid otsustanud mitte alla vanduda, kandis nende lõpupingutus vilja ning seisul 14:14 olid küsimused otsas. Ka lisaküsimused asja käiku muudatust ei toonud ning võrdne punktide arv 15,5:15,5 tingis žürii otsuse lubada mõlemad võistkonnad (arstide poolt Raivo Uibo (kapten), Evi Käiss, Ralf Allikvee, Hendrik Luht, Boris Bogovski; matemaatikute poolt Madis Uibu (kapten), Peeter Kaldur, Andres Murumets, Ülo Samarüütel, Peeter Normak) järgmisse vooru. Seega on oodata põnevat kolmikkohtumist I vooru järgmise võistluse võitjaga, kelle 24. novembril selgitavad omavahel Ajaloo-Keele- ja Majandusteaduskond. Siis võtab loodetavasti žürii tööst osa ka Matemaatikateaduskonna esindaja, kes seekord küll saalis istus, kuid omapoolsest abist žürii liikmena keeldus.

Kokkuvõttes olid mõlemad kohtumised sisukad ja huvitavad. Agu Tamme sõnadega: «Rõõmu tegi mõlema võistkonna kõrge tase, sest vastati õigesti ju peaaegu kolmeleneljandikule küsimustest», võib igati nõustuda.

EPP TONKA

Teatrist ja filmist

räägitakse 30. novembrist kuni 2. detsembrini Tartus «Vanemuise» kontserdisaalis teatri- ja filmiõpetuse teaduslik-metoodilisel konverentsil, kus tehakse kokkuvõtteid vastavast tööst meie vabariigis ning kavandatakse perspektiive edasiseks.

30. novembril algab konverentsi töö kell 11 I. Ljubinski ettekandega «Esteetilise kasvatuse olevikuja tulevikuprobleeme nõukogude koolis». Edasi kommenteeritakse teatri ja kooli suhteid meie vabariigis (E. Kampus ja K. Leht) ning filmiõpetuse programmi (L. Raudsepp). K. Ird annab ülevaate RAT «Vanemuise» kunstilistest taotlustest ning kasvatuslikust missioonist. Seejärel tutvustatakse osavõtjatele «Vanemuise» teatrit kulissidetagusest küljest.

1. detsembril esitavad A. Päiel ja L. Kirt ülevaate Eesti NSV Teatriühingu ja Kinematografistide Liidu sidemetest koolidega. L. Tormis tutvustab teatrietenduse arutluse lähtekohti, millele järgneb multi-, õppe- ja mängufilmide vaatamine koos selgitavate kommentaaridega.

2. detsembril tutvutakse teatriõpetusega Elva Keskkoolis ja filmiõpetusega Tartu VII Keskkoolis ning kell 15 jälgitakse õpilaskollektiivide esinemist «Vanemuise» kontserdisaalis.

Ülikooli õppejõud ja üliõpilased, kes tunnevad asja vastu huvi ja tunnetavad vajadust täiendada oma teadmisi esteetilise kasvatuse osas, on teretulnud külalised.

ESPERANTO

ESPERANTORINGI aastakoosolek toimub kolmapäeval, 29. nov. kell 20 ph. auditooriumis 126. Palutakse tulla ka neil, kes soovivad esperantot õppida.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Tartu Rийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Tartu Эстонской ССР .Orgaan Tartuskogo gosudarstvennogo universiteta. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 6886. MB-07519.

AR
Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 35 Reedel, 1. dets. 1972. a. XXIV aastakäik

Juubeliüritustest võõrkeelte osakonnas

TRÜ võõrkeelte osakonna kollektiiv tähistab lähenevat suurt juubelit — NSV Liidu 50. aastapäeva paljude ja mitmekesiste üritustega. Nendest ulatuslikumaks tuleb pidada V tõlkevõistlust, kuhu oodatakse tõlkeid mitte ainult saksa, inglise, prantsuse, hispaania ja rootsi keelest, vaid ka vene, ukraina, läti ja teistest meie liiduvabariikide rahvuskeeltest. Võistluse tulemused loodetakse teatavaks teha NSV Liidu tähtpäevaks.

Tunduvalt on tihenenud üliõpilaste sidemed Nõukogude Liidu teiste ülikoolidega. Nii võeti ettekandega osa Läti RÜ inglise filoloogia ringi konverentsist Riias 24. novembril k. a., läti üliõpilasi aga oodatakse analoogilisele üritusele Tartus detsembrikuu alguses. Üldse on inglise filoloogidel kujunenud head kontaktid Moskva, Leningradi, Riia, Vilniuse, Minski kõrgemate koolidega. Hiljuti toimus Tartus sõpruskohtumine Leningradi Herzeni-nim. Pedagoogilise Instituudi III k. üliõpilastega. Külalised käisid meie loengutel, tutvusid linnaga, istusime ühises kohvilauas. Kevadel sõidavad meie üliõpilased vastukülaskäigule Neevalinna.

Saksa filoloogia I k. üliõpilased viivad ühiselamu puhketoas läbi temaatiliste vestlusõhtute sarja liiduvabariikide tutvustamiseks ja tundmaõppimiseks. Detsembri lõpuks tahetakse kogu paljurahvuselisest Nõukogude Liidust huvipakkuv ülevaade saada. Nendest üritustest võivad osa võtta ka teiste erialade üliõpilased.

Saksa keele ringil on detsembri alguses kavas ulatuslikum temaatiline õhtu «Siber», mille raames tutvustatakse selle tulevikumaa rahvaid, keeli, majanduselu jne.

Osakonna õppejõududel toimub suurema üritusena detsembrikuu lõpul lingvistiline seminar teemal «Nõukogude keeleteadus ja keelepoliitika 50 aasta jooksul».

Lähenev juubel kajastub jooksvas õppetöös, olles juhtivaks teemaks praktilise keele õppimisel.

H. M.

Seminar rahvusküsimusest

27. novembril kogunes ajalooosakonna teoreetilisele seminarile erakordselt palju osavõtjaid. Peale õppejõudude tulid ka üliõpilased, et kuulata ja arutada ettekandeid, mis olid pühendatud rahvusküsimuse lahendamisele Nõukogude Liidus.

Sissejuhatava ettekande «Rahvusküsimuse lahendamine Nõukogudemaal aastatel pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni» esitas prof. K. Siilivask. Dotsent M. Lõhmus andis ülevaate leninliku rahvuspoliitika elluviimisest ning paljurahvuselise nõukogude riigi arengu periodiseerimisest. Suurt huvi pakkus prof. H. Moosbergi ettekanne Nõukogude riigi hoolitsusest vähemusrahvuste eest Nõukogude Liidu esimestel aastatel. Ettekanne tugines suures osas isiklikele mälestustele 1920. aastaist.

Seminar oli pühendatud Nõukogude Liidu lähenevale juubelile.

ACTA DIURNA

21.—23. novembrini k. a. toimus Tomskis vabariiklik teaduslik-tehniline konverents «Kõrgema õppeasutuse juhtimise organiseerimine», millest meie ülikooli esindajana võtsid osa dots. E. Jürimäe, dots. H. Müür ja vaneminsener H. Heinla. Konverentsil tehti kokkuvõtteid kõrgemate koolide saavutustest automatiseeritud juhtimissüsteemide loomisel VNFSVs ja kavandati ülesanded edaspidiseks. Konverentsist võttis osa ca 250 delegaati, nendest 186 väljastpoolt Tomskit, kokku 58 linnast. Plenaaristungil kuulati 5 ettekannet, viies (üheaegselt töötavas) sektoris — kokku 65 ettekannet.

✠

Vabariiklik Kardioloogide selts otsustas möödunud aastal diplomi ja rahalise preemiaga esile tõsta üliõpilase koostatud parima kardioloogia-alase uurimistöö. Seltsi poolt valitud komisjoni otsuse põhjal osutus esimeseks auhinnasaajaks raviosakonna VI kursuse üliõpilane Rutti Soomets, kelle võistlustööna esitatud eksperimentaalse uurimuse pealkiri on «Veresoonte implantatsioonidega kaasnevate morfoloogiliste ja elektrokardiograafiliste muutuste dünaamika». 24. novembril, kardioloogide II vabariikliku konverentsi koosolekul TRÜ aulas, andis seltsi esimees preemia Rutti Soometsale üle.

✠

20. nov. toimus Füüsika-Keemiateaduskonna osakondade parteiorganisatsioonide ühine lahtine üldkoosolek. Vaagimisel oli kolm küsimust: 1) internatsionalismi ja rahvaste sõpruse kasvatamisest õppetöös (ettekandja prof. V. Riives), 2) kursusejuhendaja töö aspekte teaduskonna spetsiifikat arvestades (dots. J. Lembra), 3) õppeedukuse parandamise võimalustest keemiaosakonnas (dots. H. Laanpere).

VABARIIKLIK INFORMIIN 1972

Meie ülikooli rahvale pole informiin tundmatu sõna, ning üritus isegi nii vana, et esimesed kaasalööjad on juba *alma mater*'ile hüvasti öelnud. See aga, et selles võistluses kohtusid 24. novembril kõik meie vabariigi 6 kõrgemat kooli, oli uudne. Mõtte andjaks oli aasta ise: 1972. a. tunneme ju kõik kui rahvusvahelist raamatuaastat ning belgia kunstniku M. Olifi kujundatud embleem ühendab mitmeidki selle aasta üritusi.

24. novembri keskpäevaks kogunes Toomele õige mitmevärvilisi tekleid. Tallinnast saabusid TRK, ERKI, TPedI ja TPI, kõik kahe võistkonnaga. Tartut esindasid EPA ja 2 võistkonda TRÜ-st. Vähese ruumi tõttu pidi TPI III võistkond koguni pealtvaatajaks jääma.

Kui võistkonnad registreeritud, lauad loositud ning teatmeteoste paigutusele veel kord pilk heidetud, algaski võistlus. Informiin koosnes seegi kord viiest voorust. Esimeses voorus oli ülesandeks otsida kirjandust kataloogidest, teises tuli diapositiividelt ära tunda 32 isikut ning ajaloolist paika. Just see voor kujunes paljudele komistuskiviks. Kaheksast punktist, mida voor maksimaalselt andis, saadi keskmiselt vaid 5 punkti. Kolmandas voorus tuli teatmeteoste abil 30 min. jooksul leida vastus 11 küsimusele. Maksimaalse punktidesaagiga väljusid sellest voorust TPI I, TRÜ I ja TRÜ II võistkond. Järgnes simultaanviktoriin ning improvisatsioon üldteemal «Eesti üliõpilased ja raamat».

Pika võistluse jooksul kogus 30,25 punkti ning tuli võitjaks TRÜ I võistkond (M. Karumaa, R. Mälk, T. Sildmäe), teiseks tuli TPI I ja kolmandaks TPI II võistkond vastavalt 29,50 ja 29,25 punktiga. Neile järgnesid TRÜ II — 28,50 p., TPedI I — 26,25 p., ERKI II — 25,50 p., ERKI I ja TPedI II mõlemad 23,75 p., TRK I — 23,25 p., EPA — 15,25 ja TRK II — 12,75 punkti.

Juri

Juri Sidjakovi passi on sinna kohta, kuhu omaniku rahvus märgitakse, kirjutatud: venelane. Sünniaasta numbrid on 1953, sünnikohaks ja kodulinnaks Riia. Isa töötab seal ülikooli vene kirjanduse kateedri dotsendina, samas ülikoolis töötab emagi. Juri on perekonna ainuke laps. Õppetöö meie ülikooli vene filoloogia osakonnas on neljade ja viitega jõudnud kolmanda kursuseni.

Ongi kõik andmed, mis võhivõõralt inimeselt esimesel kohtumisel enam-vähem kindla peale kätte saad. Edasisega on lugu keerulisem. Ja kui inimene on nii endassesulgunud nagu Juri, siis tuleb kuskilt nurga tagant väike kõhkluseuss ja sosistab: «Pane pillid kotti!»

«Juri, kas Sinust saab teadlane?»

«Ma ei tea. Muidugi ma tahaksin. Aga ainult tahtmisest ei piisa.»

Mida siis veel vaja on? Tööd, tööd ja töö tagajärgi ning suunamiskomisjoni otsust. Hea, et Juri õpetajaameti ees hirmu ei tunne.

«Mulle meeldib raamatukogus töötada.» Raamatukogul on palju häid, vajalikke raamatuid. Mida ei ole Tartus, on Leningradis. Mida ei ole Leningradis, on Moskvas. Juri on uurinud ja puurinud paljusid raamatuid, ühelegi hobile ei jää ruumi päevaplaanis. Järsku ongi raamatutes tuhnimine ja heliplaatide kogumine hobid. Ei, kus sa sellega — hobi on midagi hoopis kergekaalulisemat. Olen nõus.

«Juri, ma saan aru, et Sulle meeldib vana-vene kirjandus, rüütliteema sissetung vene kirjandusse, kultuuri ajalugu ja teisedki suured teemad, aga Sul peab ka mõni lemmikkirjanik olema.»

Juri kehitab õlgu, ent ei pääse veel sellega. «Tolstoi on mulle kõige lähedasem. Olen «Sõjast ja rahust» leidnud selliseid mõttekäike ja mõtteid, mis nõuavad mitmekordset ülelugemist. Dostojevski ei saa mitte meeldida, kuigi ta on raske. Puškin on... Üldse meeldib mulle see, mis mulle meeldib. Seda on raske seletada. Kui ma hakkaksin igale miksile vastust otsima, siis ei saaks ma raamatust enam niipalju kui autoriga kõikjale vastu panemata kaasa minnes... Mulle meeldib ilus, kõik, mis ei ole ilus, on inetu. On ka asju, mis ei tähenda mulle hetkel midagi, nad jätavad mu ükskõikseks.»

Oo, Juri polegi nii kidakeelne, kui esimesel pilgul paistab. Ta on 19-aastane, kuid tal on juba oma süsteem, kuhu ta kõik ära võib paigutada.

«Grammofon on mul vilets, aga plaadid on head — Liszt, Chopin.»

«Juri, kas Sa luuletad?» Luuletajalik väljanägemine, luuletajalikud kalduvused — palju siis ajendeid selleks küsimuseks ikka tarvis läheb.

«Ei, ma ei luuleta ega kirjuta ka romaane. Ma ei kirjuta üldse midagi muud kui kursusetöid, loengukonspekte ja kirju. Ükskord ammu tegin paar värssi, aga siis ma olin nii enesekindel, et ei tulnud pähegi, et tuleb kirjutamata jätta, kui saab. Kui ilma ei saa, siis tuleb muidugi kirjutada.»

«Juri, mida Sulle annab ülikool?»

Tulin Tartusse, sest teadsin siin olevat väga hea vene kirjanduse kateedri ja õppejõud. Ma tahan palju teada, ma tahan millegi nimel töötama õppida. Ülikool aitab mul leida ennast. Ma tahan midagi saavutada.»

Me elame endasse ja endast välja. Praegu viimast rohkem, enamjaolt. Meil on igale poole kiire. Sellest, et aeg lendab, saame aru alles siis, kui aeg ära on lennanud. Kunagi hiljem hakkame kõik tasahaaval oma elu elama sissepoole. Siis me oleme natuke Juri moodi. Tõsiseid inimesi on ju ka vaja, eks ju.

A. KAAR

22. novembril korraldas ELKNÜ TRÜ komitee piduliku vastuvõtu meie ülikoolis õppivatele vennasrahvaste esindajatele. EKP TRÜ komitee sekretäri Jaan Reimandi, ELKNÜ TRÜ komitee esimese sekretäri Kalle Meruski ja sekretäri asetäitjate Toivo Kuldsepa ja Aleksandr Fljaišeri vestluskaaslasteks olid (vasakult): Sevak Arutjunov Aserbaidžaani NSV-st, Svetlana Sapeta Ukraina NSV-st, Marietta Menedžjan Armeenia NSV-st, Fjodor Sokolov VNFSV-st, Nelli Abdusadõkova Kasahhi NSV-st, Larissa Makejeva Kirgiisi NSV-st, Imre Hegedüs Ukraina NSV-st, Levan Utiašvili Gruusia NSV-st ja Alvydas Juocevičius Leedu NSV-st. Lähemalt teeme sellest kohtumisest juttu meie ajalehe pidupäevanumbris 15. detsembril.

Mida teeme detsembris?

1. REEDE

1. Ajaloo-Keeleteaduskond — Temaatiline õhtu «Siber» kell 16 keelte majas aud. 212; **2. Klubi** — Viktoriinisarja «Academia» II vooru võistlusmäng; **3. Spordiklubi** — Võimlemisõhtu kell 15 ja 19 RAT «Vanemuine» väikeses majas; — TRÜ teaduskondadevahelised võistlused males kell 18 V. Kingissepa 19 aud. 307.

2. LAUPÄEV

1. Matemaatikateaduskond — Konverents «Tartu Ülikool ja koolimatemaatika areng» kell 10 TRÜ aula; **2. Klubi** — Setu laulude õhtu.

3. PÜHAPÄEV

1. Bioloogia-Geograafiateaduskond — ÜTÜ Geograafiaringi 25. aastapäeva tähistamine: — teaduslik konverents kell 11 Vanemuise t. 46 geograafia-osakonna ruumides; — kohtumisõhtu kell 19.30 RAT «Vanemuise» kontserdisaalis.

2. Matemaatikateaduskond — Konverents «Tartu Ülikool ja koolimatemaatika areng» kell 10 Vanemuise t. 46 suur aud.

5. TEISIPÄEV

1. Spordiklubi — Sõpruskohtumine sport- ja iluvõimlemises (TRÜ — Kuubani RÜ — Moskva Baumani nim. Instituut) kell 16 Käärikul.

8. REEDE

1. Spordiklubi — TRÜ teaduskondadevahelised võistlused males kell 18 V. Kingissepa 19 aud. 307.

9. LAUPÄEV

1. Ajaloo-Keeleteaduskond — Defektoloogide päevad (külalised Leningradist, Moskvast, Riiast, Minskist) kell 10 ülikooli kohvikus; **2. Klubi** — Klubi isetegevuskollektiivide kontsert RAT «Vanemuise» kontserdisaalis. Pühendatud NSV Liidu 50. moodustamise aastapäevale; **3. Spordiklubi** — TRÜ võrkpallimeistrivõistluste finaalmängud kell 16 kuni 21 V. Kingissepa 19.

10. PÜHAPÄEV

1. Ajaloo-Keeleteaduskond — Defektoloogide päevad Käärikul; **2. Klubi** — Viktoriinisarja «Academia» finaalvõistlus; **3. Spordiklubi** — TRÜ võrkpallimeistrivõistluste finaalmängud kell 10 kuni 16 V. Kingissepa 19.

11. ESMASPÄEV

1. Ajaloo-Keeleteaduskond — Eesti keele ringi koosolek teemal «Ülikool ja üliõpilane tänapäeva Soomes» kell 16 ph. aud. 139.

12. TEISIPÄEV

1. Spordiklubi — TRÜ teaduskondadevahelised võistlused males kell 19 V. Kingissepa 19 aud. 307.

13. KOLMAPÄEV

1. Klubi — Mihkel Zilmeri laulude õhtu.

14. NELJAPÄEV

1. Komsomolikomitee — NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud pidulik pleenum TRÜ nõukogu saalis.

15. REEDE

1. Ajaloo-Keeleteaduskond — NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud psühholoogia-osakonna üliõpilaste ja õppejõudude ühine koosolek teemal «NSV Liidu psühholoogiline geograafia» kell 18 keemiahoone ringauditooriumis; **2. Klubi** — Luuleõhtu. Kohtumine Paul-Eerik Rummoga; **3. Spordiklubi** — Traditsiooniline sõpruskohtumine ujumises TRÜ — Leedu Kehakultuuri Instituut kell 19 Emajõe siseujulas; — TRÜ teaduskondadevahelised võistlused males kell 18 V. Kingissepa 19 aud. 307.

Ühe laua taga

Üliõpilased ja õppejõud ühise laua taga. Nii on Arsiteaduskonnas tihti, sest mured on siis kergemad ja rõõmud suuremad. Vastastikune mõistmine paraneb, selguvad paljud segased asjad ja nii mõnigi üliõpilasele arusaamatu küsimus hakkab paistma teises valguses.

28. oktoobril kohtus Arstiteaduskonna komsomoliaktiiv dekanaadi, parteibüroo ja ametiühingu esindajatega. Sissejuhatavalt võttis sõna teaduskonna komsomolisekretär Sirje Mark. Et teaduskond on ülikooli suurim, siis ka probleemid tõsised.

Üliõpilaste tähtsaim eesmärk on õppida ja pole kaugeltki ükskõik, kuidas seda teha. Noorematel puuduvad kogemused, lisandub tubli annus mõttelaiskust ja hoolimatust sissemagamist. Nüüd hakkab teaduskonna komsomolibüroo korraldama ringkäike ühiselamus.

Paljud kateedrid on saavutanud märkimisväärseid tulemusi õppetöö korraldamisel. Paranes ka teaduskonna üldine õppeedukus. Edu saladusi teab aga kõige paremini patoloogilise füsioloogia kateeder eesotsas prof. R. Loogaga.

Kursuste tööplaane analüüsides ilmnes mõndagi arusaamatut. Rohkem tuleb nõu pidada kursuste ja rühmade juhendajatega, et vältida nn. «kaasa aitamise abistamist». Praegune III kursus, kelle edusammud on märgatavad, võlgneb palju mikrobioloogia kateedri õppejõule dots. E. Türile ja sama kateedri aspirandile Uibule. Eelmisel aastal viidi läbi rida sisukaid üritusi, kohtuti populaarsete inimestega, korraldati ekskursioone vabariigi haiglatesse. Kursusest tegeleb ÜTÜ-s üle 20%.

Organisatsioonilise töö kogemuste jagamisest ei ole kunagi keeldunud teaduskonna vilistlased L. Karu ja I. Vaasa. Üliõpilased aga ei kasuta sageli kõiki võimalusi. Esineb isegi Kääriku puhkelaagri tuusikute ülejääke. Teistes teaduskondades oleks see ime!

Mõned rühmajuhid ei viitsi tulla stipendiumikomisjoni. Kus on siin vastutus?

Taunimisväärt on see, et on niisuguseid üliõpilasi, kelle kogu tegevus piirdub heal juhul loengutest osavõtuga; ülejäänud aeg kulub kaardimängule või muule sarnasele. Kõige külastatavam koht on restoran, kuid sealgi jääb käitumisoskusest vajaka. Need tudengid ei väära arsti nime.

Ülikool ehitab ja ehitaks kiiremini, kui me ise käed külge lööksime. Arstiteaduskonna tudengitelt võib loota laialdast osavõttu, ning siis kaoks ka Kukulinn koos bussisõidu romantikaga.

Iga tudeng, kes on veidigi ülikooli ja teaduskonna patrioot, peaks aitama ülikooli kauniks muuta. Põhimõtteliselt niisamasugune küsimus kerkib üles ka seoses oktoobri- ja maidemonstratsiooniga. Meil ei ole ükskõik, millisena näeb välja Tartu Riiklik Ülikool paraadil, millisena näevad välja arstid kõigi nende silmis, kes tulevikus meie poole pöörduma hakkavad.

M. EISEN

Isetegemisest

Tea, kas nüüd just suurest suupruukimisest TRÜ klubi aadressil või mõnel muul varjatumal põhjusel, kuid kord näikse klubisse jälle «pesa» tegema hakkavat. Ega see kergelt lähe ja paari mehega asja ajada ei saa. Sellepärast ongi tänane kirjutis üleskutse neile, kes klubis veel «tudengivõimu» tunda tahaksid.

Oli aeg, mil Õigusteaduskonna komsomolibüroo otsustas klubis korra eest vastutada. Iga nädalavahetus oodati rahvamalevlasi, ning ennäe rõõmu, viiest inimesest kaks siiski tulid. Korda — jah, seda nad ilmselt ei ole seal suutnud siiski luua. Mida tahtagi inimesest, kes käsu korras tuleb klubisse, öeldes: «No see on küll viimane koht, kuhu ma oma jala tõstan! See pole minu asi, mis siin TEIL toimub!» On veel säravamaidki näiteid selle kohta, et TRÜ klubi populaarsus on tudengite hulgas langenud. Langust on oodata ka edaspidi, sest õllepunker on nüüd kinni! Kuid samal ajal paradoksaalne fakt populaarsusest — ma pean pääsema klubisse, maksku mis maksab! Ja lausa muigama ajab see akna vahel ukerdav V kursuse ajaloolane, silmad kilamas ja veel üks veinipudel põues. Ei oska keegi neist sissemurdjatest vastata, miks valisid sellise «lähenemistee» klubile. Kas ei küündinud rahakott kassani või mõistus olukorra õige hindamiseni või ehmatas neid see tõuklev tropp uksel. Nii et jutt, nagu tuleksid ainult linna «karvased» sisse, ei ole täpne.

Paljudel koosolekutel on juttu tehtud piletikontrollijate vähesest nõudlikkusest. Kriitika on õige, kuid teie ise, kes te häält tõstate: paljud teist ei ole käinud uksel trügimas, isegi mitte korda loomas. Hõõrute käsi, kui veel enne suurimat möllu tervete sukkade ja pintsakunööpidega sisse pääsete. Siis ilmub teie käitumisse ükskõiksus nii ukse ja akende olukorra suhtes kui ka peokaaslaste hindamisel. Kas on see nüüd minnalaskmisest või nahahoidmisest? Ja nii ärge öelge, et uksel ei ole kedagi. Suurema trügimise ärahoidmiseks on abimeestena alati platsis poisid füüsikaosakonnast, üks psühholoog ja kehakultuurlased. Kui nüüd teaduskondade kaupa kangemat sugu klubi korrahoidmise vaatevinklist iseloomustada, saab küllaltki kirju pildi: arstid — need oma käekesi ei määri; filoloogid ja ajaloolased — parimal juhul irvitavad, halvimal rikuvad korda (anname andeks, nad on ju «vaimuinimesed»); psühholoogid — neid on liiga vähe, et «olla»; füüsikud-matemaatikud ja õigusteadlased — mehed, kes midagi teevad; bioloogid — arakesed, elavad vaid möödunud kuulsuse varjus; kehakultuurlased on paar korda omal algatusel «puhastust» teinud.

Mis puutub riietumiskultuuri, siis siin on maitseväärratused küllalt ilmsed. Päris teksastes e. tööpükstes tantsupõrandale minek on juba tütarlapse solvamine. Tudengid ei ole rahul ka «pupede» (s. t. mitte ülikoolieas olevate ekstra «nooruslikult» riietatud tütarlaste) rohkusega. Lähemal uurimisel ilmneb, et klubisse on avatud sissepääs ka meditsiinikooli, kunstikooli jt. koolide õpilastele, kuid mitte keskkooliõpilastele. Vanusevahet ju pole. Edaspidi muutub klubi tudengiklubiks ja kõik koolid korraldavad ise oma rahvale pidusid, siis ehk tõuseb nende koolide õpilastel tarbimisaktiivsuse kõrval ka «isetegemise» aktiivsus.

Aegade jooksul on kujunenud rahva ligitõmbamiseks tantsuõhtud. Kuid ega jalakeerutus ole ainuke, mida tudeng klubist otsib. Argipäevastel sõnalistel ja muusikalistel etteastumistel jääb seltskondlik osa ära ja kiosk on ka kinni! Oodatakse vaid asjahuvilisi.

Seni tuleb saalis istuda veel mantlites, sest iga nädalavahetus nõuab paar aknaklaasi. Kui nii edasi läheb, siis saab meie intelligentse rahva kogunemiskoht akendele trellid ning võime julgelt tulevikku vaadata. Kommentaariks võib öelda vaid, et inimene on ainus loomadest, kes ise meisterdab enesele puuri. Nii et ega see isetegemine kerge ole.

REET VALGMAA
(klubinõukogu nimel)

Zara Mints filoloogiadoktoriks

21. novembril kaitses TRÜ vene kirjanduse kateedri dotsent Zara Mints Ajaloo-Keeleteaduskonna nõukogu avalikul istungil oma doktoridissertatsiooni «Aleksander Blok ja XIX sajandi vene realistlik kirjandus». Oponendid, Leningradi professorid D. J. Maksimov, N. N. Skatov ja A. V. Fjodorov, andsid doktoritööle kõrge hinnangu ja nõukogu tunnistas autori doktoriastme vääriliseks. Tema ulatuslik (900 lk.) Bloki-monograafia rikastab nõukogude blokiaanat arvessevõetava teosega, mille publitseerimist oponendid üksmeelselt soovitasid.

Zara Mints töötab vene kirjanduse kateedris 1956. a. peale. Oma töö ja isikuga on ta saavutanud pälvitud autoriteedi kolleegide ja üliõpilaste peres. Suurepärase lektorina, võrratu ning alati abivalmis kolleegina, võluva inimesena on ta vallutanud meie kõikide südamed. Ta loeb selliseid tähtsaid aineid nagu nõukogude vene kirjandus, lastekirjandus jms., suure kontaktivõimega juhib ja juhendab erikursusi ja diplomitöid.

Zara Mints on teinud kaastööd TRÜ üldist tunnustust võitnud venekeelsele sarjale «Töid vene ja slaavi filoloogia alalt», aga ka ajakirjadele «Looming» ja «Keel ja Kirjandus». Tema promotsiooni puhul saabus kateedrile tervitustelegramme paljudest NSV Liidu keskustest ja ka eesti kultuuritegelastelt (Nigol Andresen).

Zara Mints on hästi kodunenud oma valikkodus — meie ülikoolilinnas. Pingsa teadusliku ja pedagoogilise tegevuse kõrval on ta — *last, not least* — üles kasvatanud kolm poega, kes kõik on käinud eesti koolis ja valitsevad, nagu emagi, eesti keelt kõnes ja kirjas. (Allakirjutanu näeks meeleldi, et värske doktor edaspidi laiendaks oma teaduslikke uurimusi ka eesti materjalile.)

Vene kirjanduse kateedri pere soovib oma andekale ja etteküündivale kaasvõitlejale jõudu ja väsimatut tahet uute töövõitude saavutamiseks meie ülikooli ja NSV Liidu kultuuripõllul.

Vene kirjanduse kateedri nimel
VALMAR ADAMS

Dotsent Vello Tohver 50

3. detsembril tähistab TRÜ taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri juhataja, bioloogiakandidaat dotsent Vello Tohver 50. sünnipäeva.

Koolipõlves unistas juubilar algul meremehe elukutsest, peagi aga paelus teda ajalugu. Pühendudes pärast Nõukogude Eesti vabastamist 1944. a. pedagoogilisele tööle Pärnumaa koolides, hakkas juubilar mittestatsionaarse üliõpilasena Tallinna Õpetajate Instituudis ajalugu õppima. 1950. aastal lõpetas ta kiitusega ajaloo-osakonna ja kaks aastat hiljem, juba 29-aastase mehena, jätkas kõrgema hariduse omandamist TRÜ-s. Õppides Matemaatika-Loodusteaduskonna bioloogiaosakonnas, otsustas ta saada mikrobioloogiks. Seda eriala tol ajal meie ülikoolis veel ei olnud. Seepärast tuli kanda kahekordset koormust: täita õppeplaani nõuded taimefüsioloogia eriala järgi ning selle kõrval omandada omal käel mikrobioloogia alused. Juubilari tõsisest huvist asja vastu kõneleb tõik, et ta kirjutas ülikoolipäevil kolm võistlustööd, mis kõik pälvisid I auhinna, ja võttis aktiivselt osa ÜTÜ tegevusest. 1957. aastal lõpetas V. Tohver ülikooli kiitusega ning asus tööle noorema teadusliku töötajana ENSV TA Eksperimentaalbioloogia Instituudis, kus hakkas uurima turvasväetiste mikrobioloogiat. Sel alal kaitses ta 1963. a. kandidaadiväitekirja.

1965. aastast töötab V. Tohver TRÜ taimefüsioloogia ja biokeemia kateedri juhatajana ning õppejõuna. Juubilar on üliõpilaste hulgas tuntud oma eriala sügavalt valdava hea lektorina, kes esitab nii endale kui teistele suuri nõudeid. Tema pedagoogiliselt meisterlikud loengud pakuvad põhitõdede kõrval uusimaid teaduse saavutusi, olles seejuures emotsionaalsed.

Ühtaegu on juubilar produktiivne teadlane, kelle sulest on ilmunud 47 teaduslikku artiklit ja ettekannete materjali, arvukalt populaarteaduslikke kirjutisi, raamatuid ja tõlkeid. Aktiivselt tegutseb ENE kaastöölisena bioloogia ja mikrobioloogia alal ning koostab õppevahendeid. Ta on esinenud ettekannetega üleliidulistel ning vabariiklikel konverentsidel, pälvides oma töödega üldise tunnustuse.

Kõige selle kõrval võtab Vello Tohver agaralt osa ka ühiskondlikust tööst nii ülikoolis kui väljaspool seda. Suvel pühendab ta vaba aja jalgrattasõidule ja aiatööle, talvel aga ingliskeelsele poeesiale, kammermuusikale ja heale teatrile.

Õnnitleme lugupeetud juubilari ja soovime edasiseks palju tulemusrikkaid aastaid nii teadusepõllul kui noorte bioloogide ettevalmistamisel.

Kolleegid

Prof. Ilo Sildmäe 50

6. detsembril on juubilariks TRÜ riigi- ja haldusõiguse kateedri professor Ilo Sildmäe, kes on jõudnud teadlase ja pedagoogi kõige küpsematesse aastatesse. Ta sündis 1922. aastal Tallinnas. Seal kulges tema lapsepõlv, algas haridustee ja kujunes kutsumus teadmiste järele. Ligemale poole oma elust on juubilar olnud Tartu Riikliku Ülikooliga seotud — siin ise õppinud, üliõpilastele teadmisi jaganud ja ülikooli elu korraldanud.

I. Sildmäed iseloomustab sihi- ja järjekindlus kõigis oma ettevõtmistes. Ta lõpetas 1949. aastal Õigusteaduskonna kiitusega ja astus seejärel aspirantuuri. Üheaegselt õpingutega aspirantuuris tegutses ta ka õppejõuna. Lõpetanud 1952. aastal aspirantuuri TRÜ Õigusteaduskonna juures, kaitses ta 15. juunil 1953. aastal Moskva Riiklikus Ülikoolis väitekirja teemal «Võitlus nõukogude võimu taaskehtestamise eest Eestis (1934—1940)», mille eest talle anti õigusteaduse kandidaadi kraad.

Kohe sama aasta sügisel usaldati I. Sildmäele õppetöö juhtimine ülikoolis. Õppeprorektorina töötas ta 1961. aasta märtsini, tehes selle aja jooksul tunnustusväärset tööd õppeprotsessi korraldamisel ja õppetingimuste parandamisel. Aastail 1964—1968 oli ta Õigus-Majandusteaduskonna dekaan.

Kõrvuti aeganõudva administratiivse tööga leidis juubilar mahti ka intensiivseks teaduslikuks tegevuseks. Just siin avaldub kõige ilmekamalt tema huvide lai haardeulatus ja probleemide tõstatamise julgus. Tegeldes õppetöö korras nõukogude riigiõigusega, valmis tal majandusteaduse valdkonnas doktoriväitekiri, mis käsitles feodalismi lagunemise ja kapitalismi geneesi küsimusi Eestis XVIII sajandil. Väitekirja kaitsmine toimus 1968. aasta märtsis Moskva Riiklikus Ülikoolis. Sai teoks õigus- ja majandusteaduse sümbioos — õigusteaduse kandidaat ja majandusteaduse doktor on ühendatud ühes isikus.

I. Sildmäe teaduslike tööde nimekiri on pikk. Sinna mahuvad uurimused Eesti NSV õiguse ajaloo, majanduse arengu, vabariigi kohalike nõukogude ja õigusküberneetika alalt. Seoses uuringutega õigusküberneetika valdkonnast, eriti aga seadusandluse automatiseeritud otsimissüsteemi loomisega on I. Sildmäe TRÜ Kriminoloogia Probleemlaboratooriumi koosseisus loodud informaatika uurimisgrupi teaduslik juhendaja. Ta on NSV Liidu Teaduste Akadeemia Küberneetikanõukogu küberneetika ja õiguse sektsiooni liige.

I. Sildmäe on kogenud ja oma tööd armastav pedagoog ning viljakas õppevahendite kirjutaja. Tema sulest on ilmunud «Eesti NSV riigiõiguslikke akte» I ja II, «Ühiskondlike isetegevuse organisatsioonide põhimäärusi», «Nõukogude riigi organid» jt.

Juubilar on aktiivselt osa võtnud ühiskondlikust tööst. Tal on tihedad sidemed nõukogude asutustega. Ta on osalenud paljude õigusaktide projektide koostamises. Alates 1951. aastast võtab ta rahvasaadikuna osa Tartu linnanõukogu tööst ja on olnud korduvalt selle nõukogu täitevkomitee liige.

Alati tegutsemas, uut ette võtmas ja teisi julgustamas — sellisena tunneme I. Sildmäed. Niisamasugust entusiasmi, jõudu ja hoogsat edasiliikumist ka edaspidiste plaanide elluviimisel!

Surume kätt! Kolleegid.

ELKNÜ TRÜ komitees

ELKNÜ TRÜ KOMITEE BÜROOL 22. NOVEMBRIL arutati detsembrikuule planeeritud üritusi. 6. detsembri bürool kuulatakse ära Matemaatikateaduskonna ja 20. detsembril Majandusteaduskonna aruanne. 14. detsembril toimub TRÜ nõukogu saalis komitee pleenum.

ÜLKNÜ ridadesse võeti vastu Arstiteaduskonna raviosakonna II kursuse üliõpilane Toomas Vilosius.

oma mätta otsast

Tudengiteemast

Meie ajalehe üle-eelmises numbris ilmus pessimistlik mõtteavaldus seoses tudengiteema varjusurmaga eesti kirjanduses. Lubatagu esitada mõned vastuväited.

1920.—1930. aastatel oli haritlaskonna ja intelligentsi teema eesti kirjanduses aktuaalne. Meenutagem kasvõi A. H. Tammsaare romaani «Ma armastasin sakslast», millele eelnes ja järgnes tosinate viisi teisi madalama või kõrgema esteetilise väärtusega novelle, jutte ja romaane. Mahukas üliõpilasleht andis võimalusi avaldada lühemaid kirjatöid ja kriitikat. Korporantlik burš eesti kirjanduses on läinud ajalukku, avamist ootab eesti nõukogude üliõpilane. Kes peaks siis tudengiteemale kunstlikku hingamist tegema hakkama, äratamaks teda uuele ja jõulisemale elule?

Ülikoolisisene kirjandusvõistlus näib küll asjakohane olevat täitmaks seda lünka. Oma elust kirjutama oleme ju ise kõige kompetentsemad. Kas jääme tõesti ootama, et ulaharitlased või *alma mater*'ist kaugel seisvad inimesed selles töös meist ette jõuavad ja meile nii mõndagi toredat ja südamelähedast asjatundmatult ning vääralt tõlgendavad?

Kuidas Sulle meeldiks, austatud studioosus-72, kui meie lehte avades leiaksid sealt järgneva novelli või jutukese, mille kangelaste seas tunned ära iseenda ja kursusekaaslased? Jäägu see kirjatükk pealegi esialgu hea sisseastumiskirjandi tasemele, kunstilistesse kõrgustesse mitteulatuvaks. Kas ongi sääraseks suleprooviks vaja kuid ja aastaid läbivat tööd? Tähtis pole ju mitte maht, vaid sisu.

JÜRI LOSS,
eesti fil. IV

Nivelleerumistendentsist

Üks tundlik inimene kurtis äsja kõrgema kooli pärssivat mõju arenevale literaadile (vt. M. Maakaru, Tudengiteema ei virguta, «TRÜ» 17. XI 1972). See on tähelepanu vääriv märguanne nii eesti kirjanduse seisukohalt kui ka ülikooli eesmärkide suhtes. Taas poetuvad keelele igipõlised (vahest ehk põhjendamatudki?) pärimised kõrgema hariduse sisu, väärtuse, kujundatava isiksuse ja spetsialisti kohta. Sellise pärssiva mõju (mida ei pruugi ju kõik tunda) kõrval süveneb aga teinegi ohtlik tendents — üliõpilaskonna üldine nivelleerumine. Jääb mulje, nagu oleksime kõik ühe vitsaga löödud. Ühetaolisus mõtetes — kui mitte öelda, et mõttelodevus —, passiivsus, lootus «kõrgemalt saabuvale päästjale» — reglemendile ja eeskirjale, nokitsemine oma nina all ja muud sellised nähud kipuvad kassivisadusega meie ellu juurduma. Tarbijalik mentaliteet ja konformism pole ümbritsevas argipäevas ei igandid ega ka uudsused. Nüüd murrab seesugune ellusuhtumine sisse ka *alma mater*'i uksest. Nii võib maa sool, keda siin haritakse, peagi sipelda väikekodanlikus pudi-padis ja manitseda oma teokarbist teisigi: ärge puudutage mind, siis ei puuduta mina ka teid.

See ei sobi ju sammaste taha. Kui mandunud on meie diskuteerimisoskus, sõnajulgus — seda on raske kommenteeridagi. Iga fraas lihvitagu munaümmarguseks, et aga sellest keegi kinni ei saaks hakata. See, mida me omavalitsuse nimel taga nõutasime, on muutunud nüüd ise oma vastandiks. Noorusele omase reipuse asemele pakume välja vaid nigela akadeemitsemise ja vabandame: ajad on niisugused. Ärgem unustagem, et aeg on meie endi teha, jätkuks vaid ühist keelt ja meelt. Kuhu aga selline nivelleerumistendents võib viia, selle kohta on näiteid lähemast minevikust, mil lausa vabariikide tasemel (rääkimata ettevõtetest, haridusasutustest üksiti) vohas initsiatiivitus. Nüüd näikse see ületatud olevat. Isemajandamine, organisatsioonide suhteline iseseisvus on taastunud huvi oma tegevuse ja selle tulemuste vastu.

Meie elu põhisisu moodustab viie aasta jooksul õppetöö. Kas saame kätt südamele pannes tunnistada, et selles mingeid ajastut väärivaid muudatusi on toimunud? Ei saa. Õppeprogrammid vajavad hädasti revideerimist, õppekorraldus kaasajastamist! Kenad loosungid. Nendest juhinduvad arvatavasti ka ÜKTUB, pedagoogika kateeder ja komsomolikomitee õppesektor. Millised on tulemused? Nüristavalt pikad sessioonid käibivad raudse järjekindlusega, palju materjali õpitakse lihtsalt eksami tarvis (aga aju lisakoormus!), tudeng tuubib tihtigi vaid stipi pärast. Ja iseseisev mõtlemine, mille sündi me nii kangesti ootame ja turgutame, jääb paraku vaid aine tasemele, tema struktuuri ja seoste keskele. Süveneb eluvõõrus. Ainsat vaheldust tõotab suviti ootav ehitusmalev ja sedagi vaid neljandikule üliõpilaskonnast. Täna veel tudeng, homme spetsialist — külm, kainelt arvestav mutrike ühes suures masinavärgis. Vaevalt, et selline perspektiiv kedagi meelitaks.

Väljapääs on omapoolses initsiatiivis. Õppetöö on eelkõige meie töö ja sellepärast peaks olema õigus tema suhtes sõna võtta, näpuga näidata, parandada. Alustagem (või jätkakem elavamalt) just siit. Nii nagu tootval tööl võimaldab tööviljakuse kasv vaba aja suurendamist, nii peaks see kehtima ka õppetöö kohta. Tööviljakus ei sõltu aga ainuüksi inimestest, vaid tööprotsessi korraldusest. Mida arvavad üliõpilased näiteks ühe või teise õppeaine sisust, mahust, eesmärkidest? Küllap nad oskavad sõna sekka öelda, vähemasti need, kes selle kord omandanud on. Kogugem siis arvamusi, üldistagem ja ... Või käib see töö juba kuskil? Miks siis tulemused veel rakendamata?

Kelle südamele tuleb koputada, et vastust nõuda? Iga aasta viivitamist maksab end kümnekordselt kätte. Tasuks mõelda tulevikule, et mitte tema süüpinki sattuda.

Õppetöö on üks neist ratsudest, kelle ohje tuleks taas pingutada. Aga neid meie elu vedavaid ratsusid on teisigi. Jätkuks meil ikka jõudu sadulas püsida ja kannustele suruda, siis poleks põhjust ka nivelleerimistendentsist rääkida.

M. PEIL

Kokkuvõtteid karikatuurivõistlusest

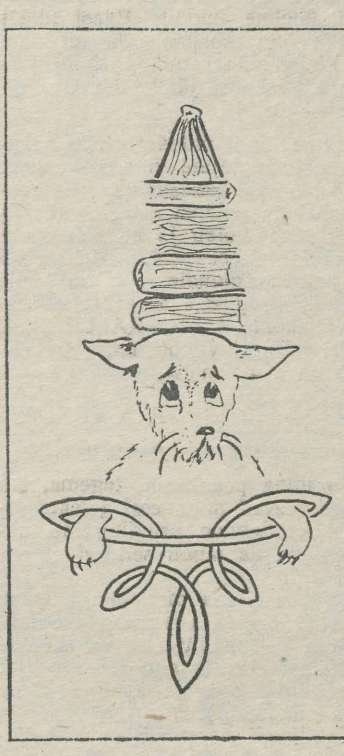

V. Ansko (II preemia)

Vaadates karikatuurivõistlusele 12 autori saadetud 45 tööd, tekib mõte: kas ei peaks järgmiste võistluste konkursitingimused määrama ka esitatavate karikatuuride miinimumarvu. Väga raske on ühe või ka kahe joonistuse järgi midagi autori kohta öelda, sest tavaliselt pole esitatud karikatuur siiski nii lööv, et piisaks ainsast tööst.

Praegu võib märgusõnade «Mootsartiin» ja «Koipulber» all esinejatele soovitada edaspidigi karikatuure teha, kuid neid võistlusse anda natuke rohkem. Seekord näidatud pildid on ju küllaltki toredad, aga mis vähe, see vähe.

Ka karikatuuride tegemisel on vaja korrektset joonistamisoskust. Selle puudumist kompenseeriks ehk originaalne mõte, mida aga ilma joonistusoskuseta vaevalt et realiseerida suudetakse. Aga ka palja joonistusoskusega on vähe midagi peale hakata.

Võistluse korraldajad ootasid hulgaliselt ülikooliteemalisi karikatuure. Kahjuks osutus nende hulk õige pisikeseks. Seetõttu otsustati anda ergutusauhind ka vähe töid esitanud Jüri Liventaalile (märgusõna «Sigvard»), kes oli pildid joonistanud ülikooli teemadel. J. Liventaal torkas silma ka küllalt korrektse joonistamisoskusega.

Rohkem ja korralikus teostuses karikatuure esitas Viljar Ansko (märgusõna «Myyripox»). Küll aga polnud nad just liiga naljakad ega joonistuslikult omapärased. Küllaltki isikupärase joonega ja lõbusat meeleolu tekitavad olid Andres Aderi (märgusõna «Sass») karikatuurid. Siiski soovitaks enam originaalsust temaatika valikul.

Vägagi ühtlase joonega olid Mart Ummelase (märgusõna «Batrachomyomachia») karikatuurid, tõsi küll, see isikupära oli ilmselt tingitud üsna puudulikust joonistusoskusest. Sellest hoolimata pidas žürii teda kõrge koha vääriliseks, sest karikatuurid olid sisukad ja ka ainsad satiirilise kallakuga. Edaspidi soovitaks siiski püüelda korrektsema teostuse poole.

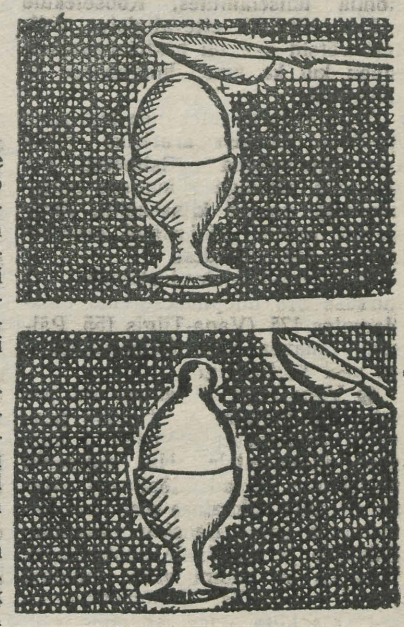

V. Vassiljev (II preemia)

Kõige ühtlasema komplektiga, seda nii temaatika kui teostuse poolest, esines Viktor Vassiljev (märgusõna «Lohe»). Kujutatud probleemid näivad autorile väga südamelähedased olevat ja ta on neid ka üksipulgi lahanud. Võib aga arvata, et edasi ei anna sellesse teemasse enam kuigivõrd süüvida, sest palju siis ühest naerust ikka võib ammutada. Siiani on aga V. Vassiljev seda õigegi originaalselt telnud. Soovitaks soojalt nüüd mõne uue teema valida ja sinna niisama põhjalikult süveneda.

Kokkuvõttes tuleb märkida, et oodanuks siiski elavamat ja rohkemaarvulist osavõttu.

Loodetavasti aga stimuleerivad väljaantud kõrged preemiad järgnevates võistlustes osalemist, mis tooks endaga kaasa ehk tasemegi tõusu.

MARTTI PREEM

Karikatuurinäitus TRÜ klubis

on juba teist nädalat avatud.

NAKS — 72

Näha saab iga päev pärast k. 15.

Kui teil ei puudu oma isiklik arvamus, siis oleks tore, kui te selle laseksite vastavasse urni. Anonüümsus on tagatud 120%!

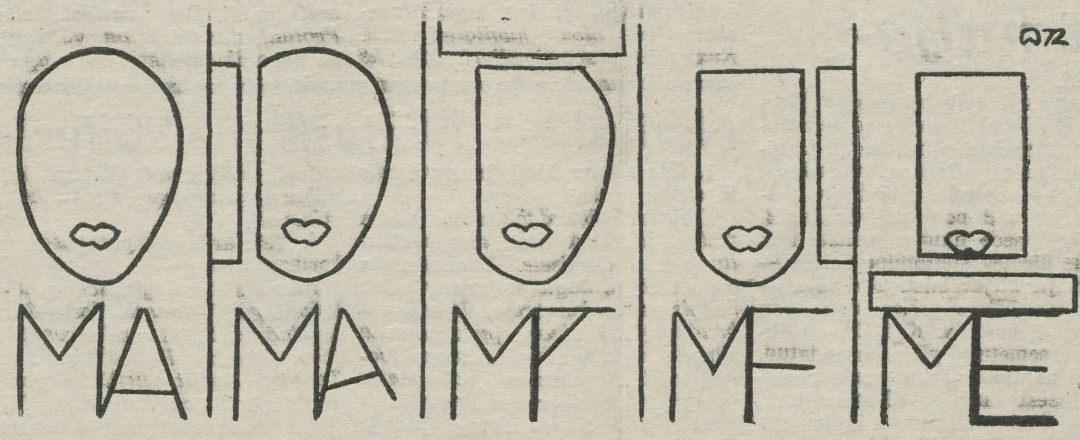

Ülikoolis veerand sajandit tagasi

Kaasajal oleme harjunud kõrgema kooli tegevust suunavate määrustega, nende ellurakendamisega. 1944. aasta sügisel aga puudusid selles osas veel igasugused kogemused ja seepärast oli määrus nr. 104 igati uudne.

Määrus jagunes viieks probleemide ringiks, millest esimene käsitles õppe-teaduslikku tööd. Selles nõuti kõrgematelt koolidelt ühe kuu jooksul kindlate õppeplaanide, 1945. a. 1. juuliks aga juba kõigi õppeainete programmide koostamist.

Teravalt rõhutati vajadust tõsta õppetöö ideelis-teoreetilist taset, tugineda marksistlik-leninlikule teooriale. Dekaanidele ja kateedrijuhatajatele tehti ülesandeks regulaarselt kontrollida õppetöö kvaliteeti. Samuti nõuti üliõpilastele iseseisvaks tööks vajalike tingimuste loomist.

Suurt tähelepanu pöörati vene keele õpetamisele. Polnud ju tolleaegsete üliõpilaste teadmised vene keeles üldiselt kiita, paljudel tuli alustada otsast peale. Kuid õppetöö kõrgemas koolis ja suhtlemine meie riigi paljurahvuselise perega ei olnud mõeldav ilma vene keele kui ühenduskeele oskuseta.

Rõhutati vajadust arendada teaduslikku tööd, tõmmates kaasa ka üliõpilasi. TRÜ ja TPI pidid hakkama regulaarselt igal aastal korraldama teaduslikke sessioone. Esimene neist pidi toimuma juba jooksva õppeaasta lõpul. Samuti tuli luua õppejõudude nõukogusid,

Määrus nr. 104

Dots. A. Miti mälestusi

mis kujuneksid kõrgema kooli teadusliku mõtte keskusteks.

Küllaltki palju oli määruses juttu õppejõudude järelkasvust. Eesti NSV kõrgemates koolides tuli luua aspirantuur. NSV Liidu Kõrgemate Koolide Nõukogule tuli esitada nimekirjad erialade kohta, milles võis meie kõrgemate koolide juures kaitsta teaduslikke kraade. Ühtaegu tuli koostada nende õppejõudude nimekiri (koos kaitsmise tähtaegadega), kes pidid kaitsma kandidaadi- ja doktoriväitekirju.

Kodanlikul ning tsaariajal omandatud teaduslikud kraadid ja kutsed kuulusid ümberatesteerimisele.

Üheks tähtsamaks ülesandeks peeti uute üliõpilaste vastuvõttu 1945/46. õppeaastaks. Kõrgematesse koolidesse pidid pääsema eelkõige töörahva hulgast pärinevad noored. Neile noortele, kes polnud sõja tõttu keskkooli lõpetanud, tuli nii Tartus kui Tallinnas organiseerida kuuekuulised kursused, et valmistada neid ette kõrgemasse kooli astumiseks. Kursuslastele maksti I kursuse üliõpilastega võrdset stipendiumi (tolleaegses vääringus 140 rbl. kuus), kursuste lõpul pidid nad õiendama küpsuseksamid. Samuti nähti ette kõrgematesse koolidesse astujatele määratud käsiraamatu (teatmiku) väljaandmine hiljemalt 1. juuliks 1945.

Erirubriigi moodustasid poliitilise kasvatustöö küsimused. Kõrgemate koolide juhtkondi koos ühiskondlike organisatsioonidega kohustati parandama seda tööliiku kõige lühema aja jooksul. Tuli anda poliitinformatsiooni ja luua poliitringid, et noored oleksid poliitikaga kursis. Nõuti üliõpilaste kultuuriliste vajaduste paremat rahuldamist. Kiideti heaks TRÜ algatus korraldada õppejõudude teoreetiline konverents V. I. Lenini teoreetilise pärandi tundmaõppimiseks.

Kõige rohkem tuli meil töötada määruse selle punkti kallal, mis puudutas kõrgemate koolide majandusliku olukorra parandamist. TRÜ-l oli tol ajal juba olemas töötajate ja üliõpilaste toitlustamise parandamiseks Raadi õppemajand ja Järvselja õppemetskond. Nüüd nõuti sööklate laiendamist arvestusega, et nad suudaksid päevas teenindada 800 inimest. Selleks anti täiendavalt juurvilja ja kartuleid, 1945. a. 1. märtsist aga pidi üliõpilastele antavate toiduainete hulk suurenema. Ülikool vajas ühiselamuid 800 inimesele, selleks vajalikud hooned pidi andma Tartu Linna TSN Täitevkomitee.

Kahe kuu jooksul tuli reevakueerida kõik ülikooli varad. Täitevkomiteele pandi südamele eraldada ülikoolile vähemalt kahe kuu kütus ning panna ühe kuu jooksul tööle gaasivabrik.

Meie majandusmeeste ees seisis tol ajal kaks põhilist muret — taaselustada sõjamõllus laastatud Raadi majandi tegevus ning hankida ühiselamutele inventari, sest praktiliselt puudus igasugune inventar. Kõne all oleva määruse järgi pidi Raadi majandile eraldatama 3 traktorit, 2 viljapeksumasinat, 40 hobust, 100 lüpsilehma ja palju muud põllumajanduslikku inventari. Kevadkülviks anti vajalik seeme ning mineraalväetised.

Ühiselamutele eraldati 800 voodit koos madratsitega, tekke ja patju, linu ja käterätte, 200 öökappi, niisama palju laudu, pooltuhat tooli. Ülikooli söökla sai suurel hulgal toidunõusid ning mööblit. Kõik see võib tänapäeval näida väheolulisena, kuid tolleaegsetes tingimustes oli selline konkreetne abi ülikoolile lausa hindamatu.

Mõeldud oli ka õppetööle; muretseti laudu, toole, tahvleid, kateedritele kirjutuslaudu ja kappe. Erilist rõõmu valmistas 1,5 tonni kirjutuspaberi ja 8 tonni rotaatoripaberi saamine. Sinna juurde kuulusid tuhanded vihikud ja kaustikud, pliiatsid ja suled ning 150 liitrit tinti. (Pastapliiatsi aeg oli veel kaugel). Ei unustatud ka õppijaid ja õpetajaid — nemad pidid saama suurel hulgal riietusesemeid, pesu ja jalatseid.

ACADEMIA

Pühapäeva õhtul pistsid viktoriini teise vooru esimesel võistlusel rinda Bioloogia-Geograafia ja Õigusteaduskonna võistkonnad.

Seega siis jõuti teise vooruni enne esimese lõppemist, kuna tuli edasi lükata Ajaloo-Keele- ja Majandusteaduskonna vaheline heitlus. Majandusmehed olid just «Academia» kohtumise ajaks saatnud oma asendamatud (?) põhijõud «Informiini» vabariiklikule voorule, teatades sellest alles väljakuulutatud kohtumisele eelnenud päeval.

Pühapäevaõhtune võistlus kujunes algusest peale pingeliseks ja elamusi pakkuvaks nii võistlejaile kui kaaselajaile. Esimesed kolm küsimust andsid punkte ainult juristidele. Bio-Geo sai esimese punkti selle eest, et teadis Magnitogorski asuvat nii Euroopas kui Aasias. See ei jäänud ka viimaseks. Isegi kui kirjanik Baranskaja «ristiti» Baranskiks, saadi vastu ootusi pool punkti nimede sarnasuse eest! Veel edaspidigi kippusid punktid Bio-Geo poole hoidma ja kaheteistkümnenda küsimuse järel oli juristide 2,5 punktisest edust saanud üheline kaotus. Edasi soosis heitlik õnn kordamööda nii ühte kui teist võistkonda ja kahekümnenda küsimuse järel oli seis viigiline — 10:10!

Hinge kinni pidades ootas saalitäis põidlahoidjaid viimast vastust. Juristide publikuesinduse kergendusohke ja aplausi saatel andis lisaküsimus võidu ja osavõtuõiguse lõppkohtumisest 10. detsembril Õigusteaduskonnale. «Õnn pole mitte alati pime,» arvas selle peale võistkonna kapten KALLE LIIV, kellel mitmed viktoriinid, neist viimasena «Informiin», seljataga.

ENN TONKA

Ühiselamu olgu ühiskodu

17. novembril toimunud Ajaloo-Keeleteaduskonna lahtine parteikoosolek oli pühendatud kasvatustööle ja olmetingimustele teaduskonna ühiselamutes. Koosolekule eelnes põhjalik ettevalmistus, millest võtsid osa nii parteiorganisatsioon kui ka ametiühingubüroo ja dekanaat.

Sissejuhatava ettekande tegi Aino Rodima. Elavast arutelust võttis osa kümmekond seltsimeest, kes vaagisid eelkõige I kursuse majutamisega seotud kitsaskohti. Järgnevalt mõned põhiseigad ettekandest ja sõnavõttudest.

● Ajaloo-Keeleteaduskonna I kursuse 218 üliõpilasest elab ühiselamutes 175 (Vana-Tiigis 155, Pälsoni tänavas 20). Ühiselamusoov on veel 14 tudengil.

● Vana-Tiigi ühiselamu on paraku üle majutatud, et anda peavarju võimalikult paljudele I kursuse üliõpilastele. Nii mitmedki ühiselamus elavad üliõpilased võlgnevad selle võimaluse eest tänu komandant Laine Kaasiku vastutulelikkusele ja mõistvale suhtumisele. Tubades on ruumi vähe, puudust tuntakse mööblist. Õppimistingimused pole kiita, õppetoad puuduvad. Enamik tube vajaks hädasti sanitaarremonti, kuid suvinegi remont pole kõikjal veel lõpule viidud.

● Mitmeidki puudusi saaksid üliõpilased oma jõu ja nõuga kõrvaldada, kuid segama kipub hooldatava-ülalpeetava mentaliteet: miks mina pean seda tegema, las teised teevad minu eest (elektripirnide asendamine, prügikorvide tühjendamine ja muud sellised «probleemid»).

● Ikka ei saa korda majja valve osas (vaheajad eelmise valve lahkumise ja uue tuleku vahel, osa üliõpilasi ei tule aga üldse välja; võtit antakse igale küsijale, ilma luba nõudmata).

Tunduvalt paremad on olmetingimused Pälsoni tänava ühiselamus, kus elavad vanemate kursuste üliõpilased neljakaupa tubades. Kuid oma valusad kohad on siingi. Komandant S. Kilgi kurtis mööbli lõhkumise üle: möödunud õppeaastal tuli purustatud kõva inventari maha kanda 1300 rubla eest, paari kuuga on kogunenud jälle 88 katkist tooli.

● Kurjaks vaenlaseks on alkohol, mille pruukimine on küll eeskirjadega keelatud, kuid keelust ei peeta kinni. Karistused ühiselamu sisekorra rikkumise eest ei anna alati soovitud efekti.

● Ühiselamusse suhtutagu kui ühiskodusse, kus peale enda soovide tuleb arvestada ka kaaslaste omi, üldist korda, eelkõige aga öörahu nõuet. Osa üliõpilasi arutleb umbes nii: «Ühiselamu on minu kodu. Oma kodus võin ma teha, mida iganes tahan. Järelikult . . .»

Olukorra otsustavaks parandamiseks võttis lahtine parteikoosolek vastu üksikasjalise otsuse. Jääb loota, et otsuses kirjapandu jõuab ka tegelikkusesse, et teaduskonna ühiselamud vääriksid ühiskodu nimetust selle sõna parimas mõttes.

H. PALAMETS

Rein Lindmäe

Rein õpib Kehakultuuriteaduskonna II kursusel. 1969. aastast alates kannab meistersportlase märki. Praegu on NSV Liidu koondise kandidaat lauatennises.

Reinu tuba on omamoodi väike spordimuuseum, mis teeks au igale vanemalegi spordimehele. Mitut värvi medaleid on üle kolmekümne, peale selle mitmesugused auhinnad kodu- ja välismaistelt turniiridelt.

Palun jutusta mõni sõna endast.

Olen sündinud 1953. a. Lauatennisega tegin tutvust 11-aastaselt, mil isa viis mind treener E. Lestali juurde. Mäng hakkas meeldima ja kuigi keskkoolis huvitusin ka korvpallist, jäin siiski lauatennisele truuks ega ole seda tänini kahetsenud. Palju tänu võlgnen treenerile, kes muutis treeningtunnid huvitavaks ja on mulle toeks ka väljaspool treeninguid. 1967. a. võeti mind Eesti noortekoondisesse, 1969. a. Eesti täiskasvanute koondisesse ja 1970. a. esmakordselt NSVL noortekoondisesse. Seejärel tulin NSVL juunioride meistriks ja käesolevast aastast peale kuulun ka NSVL täiskasvanute koondisesse.

Mida annab Sulle sport? Mis Sulle rohkem meelde jäävad, kas võidud või kaotused?

Sport — see on võistlus, aga võistluses on võitjad ja kaotajad. Võita vastast — see on raske, võita iseennast — veelgi raskem. Just tahtmine ja vajadus ületada iseennast on spordi suuremaid võlusid. Kaotused ja võidud jäävad ühtemoodi hästi meelde. Võita endast tugevamat ja samas kaotada endast nõrgemale — see ongi sport.

Kas sport ei sega õppimist?

Kindlasti segab. Treeningud on kuus korda nädalas á 1,5—2 tundi, peale selle veel treeninglaagrid ja võistlused. Pikkadel võistlusreisidel on aga konspektid mu lahutamatud kaaslased.

Mis iseloomustab lauatennisisti?

Lauatennisist peab olema erakordse reageerimisvõime ja tugeva üldfüüsilise ettevalmistusega. Teda võib võrrelda maletajaga, sest juba enne pallingut tuleb läbi mõelda järgnev tegevusplaan ja arvestada vastase võimalustega. Otsustavatel hetkedel mängib suurt osa ka psühholoogiline ettevalmistus.

Millised on Sinu eesmärgid?

Lähim eesmärk on esineda hästi veebruaris toimuvatel NSVL meistrivõistlustel ja võimaluse korral pääseda maailmameistrivõistlustele. Samuti tahaksin tulevikus hakata kandma rahvusvahelise meistri märki ja muidugi tuleb lõpetada ülikool.

Tänu lauatennisele oled palju reisinud?

Olen viibinud kolm korda Soomes, üks kord Inglismaal, Ungaris ja viimati Korea RDV-s. Olen leidnud palju uusi sõpru ja tuttavaid, samuti omandanud nii väga vajalikke kogemusi. Arhitektuuri poolest on meeldivaimad mälestused Londonist, aga publik oli kõige asjatundlikum ja objektiivsem Koreas.

Räägi, palun, natuke lähemalt oma viimasest välisreisist Korea RDV-sse.

Koreas viibisin NSV Liidu II koondisega 15 päeva. Selle aja jooksul toimusid ühised treeningud võõrustajatega ning ka 4 ametlikku maavõistlust koondiste tasemel, selle tulemuseks jäi sõbralik viik 2:2. Nii võistlustest kui ka ühistest treeningutest oli suur kasu, kuigi korealased ei mänginud treeninguil «lahtiste kaartidega» ega näidanud meile oma tõelisi treeningumeetodeid. Lauatennis on Koreas pop-ala nr. 1. Kõige toredam mälestus jäi pioneeride paleest, mille ruumides oli kokku 101 (!) lauatenniselauda. Noored pioneerid võtsid meid vastu väga südamlikult. Meie lahkudes hüüti kooris: «Nägemiseni! Tulge meile jälle!» Võistluste ja treeningute vaheaegadel käisime kinos ja tsirkuses, teised käisid ka Kollases meres ujumas.

Kuidas veedad oma vaba aega?

Vabal ajal (kui seda üldse on!) kuulan moodsat muusikat ja käin kinos. Vähem aega kulub raamatute lugemiseks ja televiisori vaatamiseks.

Küsitles MART TAEVERE

M. Maakaru virgutas

Olen täiesti ühel nõul sm. M. Maakaruga, et üliõpilane ning vaba aeg on juba kord ühendamatud mõisted. Kultuuriliseks meelelahutuseks ei jää TRÜ üliõpilasel üldsegi aega, füsioloogilisedki vajadused jõutakse ainult osaliselt rahuldada. Ka on õige, et üliõpilasele pole mõtte- ning tundeenergiat lõpmatuseni antud.

Mina isiklikult kirjanduslikku omaloomingut ei loo, aga tundeelamustest olen huvitatud küll. Kust neid elamusi siis leida? Eks olnud ju tantsimine alati üks neid klassikalise boheemliku üliõpilaselu rõõme. Rõõm heast tudenglikust lähedusest, muusika ja ka rütmi tajumisest, heameel uuest rõivast ja partnerist. Ent kas neidki meie hulgas vähe, kes üldsegi tantsida ei oska, ja selle napi 5—6 aasta jooksul, mis meil ülikoolis tuleb veeta, on raske mahti leida õppimaks korralikult tantsima. Kardan, et siingi on põhjused objektiivsed. On ju Ajaloo-Keeleteaduskonnaski väga palju tantsuhuvilisi, ent ajanappus kimbutab neid kõige rohkem (vt. R. Veidemanni artiklit «Kui kaua veel» ja R. Tani vastust sellele). Peotantsutundides on võimalik ju ka hommikupoolikuil käia, aga tõelises peoõhkkonnas vastõpitut kasutada õnnestub vaid väga harva. Ülikooli klubis toimuvad tantsuõhtud ikka nädalavahetusel, aga siis peab üliõpilane sageli sõitma koju, õppima jms. Nii tulebki enamus kordi leppida sekundaarse elamusega. Arvan nagu sm. M. Maakarugi, et see nüristab inimest. Omal viisil on tantsiminegi vaimnetegevus, kui seda oskuslikult ja huviga teha.

Miks pole aga kunagi korraldatud ülikooliseiseid peotantsuvõistlusi? Isiklikult usun, et osavõtjaist puudus küll ei tuleks. Ehk ei oleks siis meie tantsukultuuris nii märgata ülikooliaastate pärssivat mõju.

MAIE PLISSETS

Äärемärkmeid naljalugudele

Huumorivõistlusele parimate naljatükkide saatjad on avaldatud, nüüd pisut sellest, mis üldiselt veel teada ei peaks olema. Kõigepealt: mitte rikkudes meeldivat kirjanduslike võistluste järjepidevust, laekus töid õige napilt — kuus tükki.

Kõige vähem on juttu vaja vaieldamatult parimast, Hannes Tomuski humoreskist «Siis kui saabuvad rebased», — lehe lugejad võivad selles ise veenduda, et tore pilatükk on see rebaste esimese koolikella lugu tõesti. Ehkki teema ammuilma läbi kirjutatud, on pala hea koomikatunnetusega ning stiiliühtsuses paberile pandud. Mõned pärlid või «pirnid» tunduvad täitsa uutena. Žürii arvab, et umbes selline peakski üliõpilashuumor olema.

Mati Sooniku «Mamma»-märgusõna all saabunud «Jüri peosaalis» on nõrgem. Esiletõstmist leidis ta seepärast, et on kõige följetonlikum võistlustöö — kompaktne, juhtideega, lakooniline ning ainsana kuuest ka puänteeritud. Mati Soonik teeb täie teravusega juttu akuutselt aktuaalsest probleemist — üliõpilasklubi külastajate sotsiaalse päritolu ning nende riietuse vahelisest korrelatsioonist. Lõpplahendus on mitu korda «läbi mängitud» ja selline metamorfoos klubis oleks tervitatav. (Muide, autor on ka varem meie lehes sel teemal kirjutanud.)

«Olukord tänapäeva eksamoloogias» auhinnatute hulka sattumist segas see, et ta üsna üksikasjaliselt (ainestikust kuni üksikute lausete ehituseni välja) püüdis jäljendada eelmisel kevadel meie ajalehes ilmunud P. Pukseri vaimukaid esseid. Mis ajendas autorit seda ainestikku taas üles võtma, ei ole arusaadav. Aga välgatusi tal oli ning soovitaksin tal kirjutamist jätkata.

Tugevuselt (või nõrkuselt) järgmine töö lähetati meile pretensioonika märgusõna «Ah-haa» all ja nimetati teda «Rebase unenägu». Teema — vastsete üliõpilaste pettumus, et nad pole veel tudengid, vaid «rebased» ning vanemate kolleegide üleolev suhtumine neisse — väärib ju kirjutamist. Ka võte — «rebane» sööb «burši» ära — on omamoodi huvitav. Kahjuks on absurd tasemetult välja arendatud, liiatigi hajutab märkus soola pealeneelamisest mõtte allegoorilisest kujundist ning silme ette kerkib sulaselge kannibalistlik akt.

Seda, et sündmustiku ebaharilikus ei pruugi veel huumor olla, tõestab ka kirjutis «Kalevi lahkumine». Kalevi(poja? — pealkiri justkui annab õrnüleva assotsiatsiooni) jalutamine ülikooli täissuitsetatud fuajees, gaasitorbik peas, oleks muidugi omapärane. Ka loo lõpp — «palun mind eksmatrikuleerida tervislikel põhjustel» — paneb mõtlema. Ega haige inimese üle ei tohi ju irvitada! Talle tuleks kaasa tunda, selle asemel et tast satiirivõistlusele pilalugusid saata.

Lõpuks on meil kujunenud omalaadi žanr — kiri ülikoolist kodustele või sõpradele. Põhjus on ilmselt antud vormi sobivuses sellesse oma muljeid ning elamusi mahutada. Mis viimaseks jäänud töösse «Tere Lehte» puutub, siis siin keegi Linda pihib Lehtele, et elu on raske, anub sõbratari, et see hästi õpiks, kurdab, et teklit pole, mainib, et kohustusliku kirjanduse maht on suurem kui keskkoolis — ja kõike seda tõsise ning manitseva ilmega. Oleks ilmselt targem olnud, kui autor selle kirja ikka posti oleks pannud ning tollele Lehtele saatnud, kes nalja suhtes ilmselt vähem nõudlik on kui žürii.

Niisugune see võistlus siis oligi.

M. MAAKARU

Näitus! Näitus! Näitus!

1. Mis asi on karikatuur või mis ta olema peaks?

Caricare *tähendab itaalia keeles midagi lähedast meie naeruvääristamisele, pilamisele. Tänapäevaks on see sõna, nagu paljud teisedki, hoopis mitmekylgsema, laiema tähendusega. Loobume pyydest seda siin defineerida ning eelistame joonistamist. Karikatuur peab vaatajale mõjuma nii, et sel enam tahtmist ei teki sinna midagi juurde lisada.*

2. Mida arvate teie nn. «mustast» huumorist?

Yldiselt kutsutakse «mustaks» sellist huumorit, mis tungib inimeste pyhamuisse — olgu need siis suured ideed, surm või mis kellelgi. Kuid inimene on vaba vaid siis, kui ta suudab sellistegi asjade yle naerda. Siis ta ehk mõistab pyhadusigi paremini. Ilmselt on vähe asju, milles aja möödudes ei leiaks naljakat. Võiks meenutada mõningaid loosungeid, mida paarkymmend aastat tagasi väga tõsiselt võeti.

3. Kas karikatuur peab naerma ajama?

Naermine naermiseks — ega see ole ainult räme hirnumine või kõveras oigamine oh-jumal-ma-enam-ei-või! Viimasel ajal luuakse yha rohkem selliseid karikatuure, mis panevad eelkõige mõtlema, mitte itsitama. Selliseid pilte vaadates tekivad erinevatel inimestel sageli hoopis erinevad mõtted ja tõlgitsused. Ka autori omadega ei pruugi ykski neist sama olla. Niisuguseid karikatuure tuleks eriti hinnata — nad pakuvad igast keskkonnast inimesele midagi isiklikku, omast. On ju selge, et inimesed olenevalt oma soost, vanusest, sotsiaalsest kuulusvusest, mõistavad ykskõik millist nähtust, sealhulgas ka karikatuuri, erinevalt.

4. Teie arvamus praegusest eesti karikatuurist?

Kahjuks liiga yhelaadne, vähese löövusega. Viimaselt Tartu karikatuurinäituselt jäi meelde vaid kaks tööd. Yks oli Priit Pärnalt, teine Toomas Kallilt. Eriti nõrgad on poliitilised karikatuurid. Ylearu palju on «kommunaalhuumorit». Kui tavaline — kõveraks keeratud toru, otsas kraan, millest tilgub vett, allkiri «Kuhu «Pikker» sisse sähvas!» Eestis toimub väga vähe karikatuurinäitusi, sama lugu on võistlustega. Karikatuurikriitika puudub täiesti.

5. Milles näete siis poliitilise karikatuuri nõrkust?

Eesti praegune poliitiline karikatuur pole tõusnud kõrgemale Nõukogude Liidu 1930. aastate pilkepiltidest. On mõistetamatu, miks sellel alal ajakirjanduses ei nõuta sageli elementaarsetki taset. Aastast aastasse võib näha, kuidas pisarsilmne Briti Lõvi, silindris Onu Sam ja teised seesugused symbolid on šabloonselt paberile konstrueeritud. Selliselt on poliitiline karikatuur sageli labastatud ja vaevalt võib nii jätkates tõusu oodata.

6. Kas käsi käib mõtte ees või vastupidi?

Mõnikord joonistad niisama, ei kujutagi ette, mis sest tulema peab — tuleb karikatuur. Tavaliselt siiski tekib ennem mingi pilt, seos, kuid sel hetkel kyll joonistada ei mõista. «Seedid» tykk aega ja vahel saabki asja.

ALBERTI ja KONSTANTINIGA — kahega neljast, kelle näitus pyhapäeval avati, ajas juttu

JAANUS PAAL.

NB!

ELKNÜ TRÜ Komitee ideoloogiasektor tuleb kokku neljapäeval, 7. dets. kell 15 komitee ruumes.

ÜTÜ kirjanduse ja rahvaluule ring

TRÜ Klubis laup., 2. dets., kell 19

SETU ÕHTU

Avasõna — dots. E. Laugaste
Rahvalaule ja -tantse — Sabelina küla koor Pihkva oblastist Petseri rajoonist, eeslauljad Maria Pähnapuu ja Maria Tammelaan
Muinasjutte ja mõistatusi — Stepanida Vahvik Võru rajoonist Meremäelt Palo külast
Rahvalaule — üliõpilaste rahvalauluansambel «Hellero», eeslaulja Mikk Sarv
Rahvaluulet kommenteerib asp. P. Hagu

Sotsioloogiaring

Reedel, 1. detsembril kell 14.15 TRÜ Sotsioloogia Laboratooriumi ruumides laboratooriumi ja ÜTÜ sotsioloogiaringi ühine teoreetiline seminar «Marksismi klassikud sotsioloogiast», mis on pühendatud NSVL moodustamise 50. aastapäevale.

Kõik sotsioloogiahuvilised on kutsutud.

«TRÜ» järgmine number ilmub 15. detsembril 1972. a.

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7028. MB-10925.

Raamatukogu

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 36. Reedel, 15. dets. 1972. a. XXIV aastakäik

Õppima — Eestisse, Tartusse, ülikooli

Üheksa vennasrahvast olid esindatud ELKNÜ TRÜ komitees 22. novembril toimunud pidulikul kohtumisel. Üheksa noort inimest meie maa kõige erinevamaist paigust; üheksa tahet ühise sihiga — õppida Tartu Riiklikus Ülikoolis. Esitlesime meie sõpru «TRÜ» eelmises numbris, täna aga püüame lähemalt tuttavaks saada. Nelli Abdusadõkova ja Imre Hegedüs ei tohiks meile sugugi võõrad olla. Aga teised?

Mis tõi Sind Tartusse, mis siin meeldib ja meelitab, missugused on tulevikuplaanid?

LARISSA MAKEJEVA

Olin Tartust ja teie ülikoolist juba varem palju kuulnud: sõpradelt, vanematelt, eestlastelt, kes meil Frunzes külas käisid, ise lugenud ... Olen rahvuselt tungan, õpin praegu III kursusel inglise keelt. Usun, et saan siit kaasa tugevad teadmised, mida võin pärast lõpetamist edukalt lastele jagada. Meil Kirgiisias elab suurem osa rahvast veel külas, külla tahangi minna õpetajaks.

LEVAN UTIAŠVILI

Üht-teist olin Eesti ja TRÜ kohta eelnevalt lugenud, kuid tulin just sellepärast, et rohkem teada saada, tundma õppida vennasrahvaste elu ja kombeid. Mind paelub Tartu ülikõpilaselu, mis on silmatorkavalt omalaadne: tudengkonna ilmestav osa linnas, akadeemiline atmosfäär, teklid ... Olen raviosakonna II kursuse üliõpilane, enamik õppeaega on muidugi alles ees. Aga lõpetada ma tahan, ja hästi lõpetada, et sõita koju, Gruusiasse, hea ettevalmistuse saanud arstina.

ALVYDAS JUOCEVIČIUS

Tahtsin õppida spordimeditsiini. Minuni jõudnud esimeste andmete järgi võis seda teha vaid Leningradis, siis aga osutus, et siiski ka Tartus, ning lõpuks seegi, et ka vene keeles. Muidugi on igasugune mitteemakeelne õppimine raske, eriti tundus see nii esimestel kursustel. Praegu, neljandal, olen ära harjunud. Mulle meeldib Tartu üliõpilaselu, vaikus, see, et asjad on käe-jala juures, mind rahuldab täiesti ühiselamu, raamatukogud, kus on kõik tehtud selleks, et üliõpilastel oleks mugavam õppida. Veel on minust saanud «Vanemuise» suur austaja, lähen sinna alati nagu suurele peole. Kontserte kuulanud olen ka aulas. Et tulin Leedust suunamise korras, siis naasen muidugi sinna, kuigi ei tea veel, kuhu — kas Vilniusse või Kaunasesse, igatahes ise eelistaksin viimast.

Kas ei häiri keelebarjäär või miski muu siin, eemal kodupaigast?

LARISSA MAKEJEVA

Eesti keel on muidugi väga raske, keerulisem kui vene keel, aga see ei tähenda, et oleks mingi barjäär. Elan ühiselamus ühes toas ainult eestlastega ning läbisaamine on väga hea. Igal võimalusel püüan oma eesti keele oskust täiendada, praktikapuudust siin mõistagi ei ole.

IMRE HEGEDÜS

Eestlased ja ungarlased on sugulased, juba see on meid alati lähendanud. Minu sünnilinnast Čopist on Tartus õppimas käinud paljud, nende seas ka minu kunagine füüsikaõpetaja ja tema abikaasa. Olen Tartusse tulekust saadik olnud eestlastega kõige tihedamates sidemetes, nii igapäevases õppe-elus kui suvel malevas. Eestlased on loomult rahulikud, ei kujuta ettegi, kuidas nendega võiks üldse tekkida mingi tüli.

ALVYDAS JUOCEVIČIUS

Tõsi, esimesel hetkel näib, et eestlased on külmad, endassesulgunud. See aga on vaid väline, ühist keelt leida võib, seda enam, et olen ka ise sedasama sorti — kinnine ja mitte liiga kergesti seltsiv. Eestlaste seas on mul nüüd juba mitu head sõpra. Mida enam õpid tundma teisi rahvaid, nende kultuure, seda paremini oskad hinnata oma: armastada seda, mis selles on tõeliselt head.

LEVAN UTIAŠVILI

Kui miski häirib, siis on see küll ainult harjumatu niiskus ja külm. Olen alati suhtunud teistesse rahvastesse lugupidavalt ning Tartus tunnen, et mulle vastatakse samaga. Ühiselamutuba on meil sõbralik rahvusvaheline pere — eestlane, kolm grusiinlast, ungarlane.

Kas suhted Tartu ja Sinu vabariigi kõrgemate koolide vahel on piisavad, kas on tehtud kõik eesti ja Sinu rahva kultuuri vahendamiseks ja lähendamiseks?

LEVAN UTIAŠVILI

Kultuuride lähendamiseks ei ole tehtud vähe: on toimunud kultuuripäevad, meil käivad külas teie kunstnikud, teatrid, sportlased, meie omad jälle teil. Kuid küllalt see küll ei ole, eriti mis puutub ülikoolidesse: huvi on palju suurem, kui selle rahuldatus praktilistes sidemetes väljendub. Ka kirjandust ei ole tõlgitud liiga palju, igatahes mitte nii palju, et esimene mõte kohe mingi konkreetse seose tekitaks.

ALVYDAS JUOCEVIČIUS

Leedu kultuur on eesti omale ikka seisnud ligidal, oleme ju naabrid, Balti mere rahvad. Mulle on eriti sügavat elamust pakkunud teie laulupeod, rahvakunst, sest rahvatantsuga tegelesin varem ka ise; nüüd selleks õppimise kõrvalt mahti ei jää. Loen meeleldi eesti kirjanike teoseid, ja usun, et ka eestlastel on tõlkijate abiga ülevaade meie kirjandusest. Kas seda on küllalt, ei tea. Mis puutub ülikoolidesse, siis arvan, et teadlaste sidemed on tihedad, üliõpilaste omad aga mitte veel eriti.

IMRE HEGEDÜS

Viimasel ajal on tunda meeldivat elavnemist ungari-eesti kultuurisuhetes. Suurim elamus oli «Thalia» teatri külaskäik Tartusse, enne seda Madachi «Inimese tragöödia» lavastus «Vanemuises». Raskusi muidugi on, minul näiteks ungarikeelse kirjanduse hankimisega, aga usun, et mida enam meie rahvad läbi käivad, seda lihtsamini on pisitakistused ületatavad.

ALVYDAS JUOCIEVIČIUS

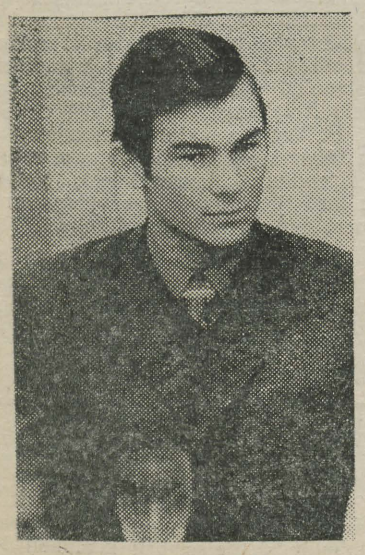

LARISSA MAKEJEVA

IMRE HEGEDÜS

LEVAN UTIAŠVILI

Mida me teeme detsembris

16. LAUPÄEV

1. **Komsomolikomitee** — kontserdid ja üliõpilasballid teaduskonniti klubides.
2. **Klubi** — Esineb Viljandi Kultuurimaja ansambel «Kärjed».
3. **Spordiklubi** — Sõpruskohtumine ujumises. TRÜ — Leedu KI kell 19 Emajõe siseujulas. — TRÜ võrkpallimeistrivõistluste finaalmängud V. Kingissepa 19 kell 16—21.

17. PÜHAPÄEV

1. **Komsomolikomitee** — Kontserdid ja üliõpilasballid teaduskonniti klubides.
2. **Spordiklubi** — Sõpruskohtumine ujumises TRÜ — Leedu KI kell 19 Emajõe siseujulas — TRÜ võrkpallimeistrivõistluste finaalmängud kell 10—15 V. Kingissepa 19

19. TEISIPÄEV

1. **Spordiklubi** — TRÜ teaduskondadevahelised võistlused males kell 19 V. Kingissepa 19 aud. 307.

20. KOLMAPÄEV

1. **Arstiteaduskond** — teaduskonna teoreetilis-metodoloogiline seminar kell 16 Lutsu t. 2.
2. **Õigusteaduskond** — NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud kinolektoorium.
3. **TRÜ Ametiühingukomitee** — komitee koosolek kell 15.15—18.

21. NELJAPÄEV

1. **Ajaloo-Keeleteaduskond** — võõrkeelte kateedrite teoreetiline konverents «Nõukogude keeleteadus ja keelepoliitika 50 aasta jooksul» kell 10 keelte maja aud. 212.
2. **Klubi** — rahvakunstiansambli «Haljaoksa» õhtu.

22. REEDE

1. **Klubi** — klubi isetegevuskollektiivide koondkontsert RAT «Vanemuise» väikeses majas. Pühendatud NSV Liidu 50. aastapäevale.

23. LAUPÄEV

1. **Klubi** — nais- ja meeskoori aruandekontsert TRÜ aulas.

26. TEISIPÄEV

1. **TRÜ Teaduslik Raamatukogu** — V. Malkeni ettekanne «Liidu-vabariikide vastastikusest majanduslikust abist» loengute ruumis.

27. KOLMAPÄEV

1. **TRÜ Teaduslik Raamatukogu** — avatakse raamatunäitus Toomel teemal «150 aastat Louis Pasteur'i sünnist».

29. REEDE

1. **NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud pidulik aktus aulas (kell 15).**
2. **TRÜ Ametiühingukomitee** — pärast aula aktust a/ü aktivistide austamisõhtu kas kohvikus või sööklas.
3. **Klubi** — nääripidu, mille viib läbi rahvakunstiansambel.

30. LAUPÄEV

1. **Klubi** — Nääriball RAT «Vanemuises» koos EPA klubiga.

NÄITUSED

18.—23. Kunstiinstituudi üliõpilaste esinemine näitusega ja vestlusega vennasvabariikide kunstist. Kohvikus.

TRÜ Teaduslikus Raamatukogus avatud järgmised näitused:

— Toomel: «Vennalikus pere»; «Rahvusvaheline raamatuaasta»;
— näitusesaalis VII korrusel K. N. L. kell 11 kuni 17 «340 aastat Tartu esimese ülikooli asutamisest»;
— Õpperaamatukogus: «Pedagoogiline psühholoogia»; «Seda peab tedma igaüks» (tsiviilkaitsest);
— Vanemuise t. filiaalis: «Raamatukahjustused ja restaureerimine».

TRÜ rektori käskkiri

Aktiivse osavõtu ja metoodilise abi eest ENSV Justiitsministeeriumi poolt korraldatud juristide kvalifikatsiooni tõstmise kursustel ning kuulajate poolt kõrge hinningu pälvinud aktuaalsete ja pedagoogiliselt meisterlike loengute pidamise eest neil kursustel avaldan kiitust Õigusteaduskonna tsiviilõiguse ja -protsessi kateedri dotsendile Edgar Salumaale.

Kursuse-juhendajate tööst Arstiteaduskonnas

Käesoleva õppeaasta alguseks ilmus rotaprindiväljaandes «Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonna üliõpilaste õppetöö ja ideelis-poliitilise kasvatustöö kompleksplaan». Plaani töötas välja dekanaat koos kursuse- ja osakonnajuhatajate, parteibüroo ja komsomoliorganisatsiooniga. Nüüd, kus õppe- ja kasvatustöö on nimetatud plaani alusel toimunud juba üle kolme kuu, on võimalik anda sellele esialgne hinnang.

Millised on siis kõige olulisemad tulemused uue plaani alusel töötamisel?

Esiteks on koordineeritud mitmesuguste administratiivsete (dekanaat, kateedrid) ja ühiskondlike organisatsioonide (parteibüroo, ametiühingubüroo, kursuse- ja osakonnajuhendajad, kursuste nõukogud, metoodikakomisjon, komsomol jne.) töö üliõpilaste õpetamisel ja kasvatamisel. Plaanis on täpselt ette nähtud iga ürituse läbiviijad ja läbiviimise eest vastutajad. Kui varem esines pahatihti dubleerimist ja kooskõlastamatust, siis nüüd on see välditud.

Sama kehtib ka kursustevaheliste ürituste kohta. Et seoses õppetöö iseärasustega vahetuvad raviosakonna esimesel kolmel-neljal kursusel igal aastal kursusejuhendajad, siis on just nende kursuste tegevuse koordineerimine eriti oluline.

Kolmandaks on komplekspaanis täpselt fikseeritud kontrolltööde ja arvestuste tähtajad, mis võimaldab reguleerida õppetööd kogu semestri ulatuses ja väldib kontrolltööde ja arvestuste edasilükkamist üliõpilaste poolt, mida varem sageli esines.

Neljandaks säästab plaan kursuse- ja osakonnajuhendajat, samuti kursuseaktiivi aega eraldi plaanide koostamisel iga semestri algul.

Õppe- ja kasvatustöö teaduskonnas on käesoleval õppeaastal kulgenud põhiliselt komplekspaani alusel. Nii on esimesele kursusele tutvustatud töö iseärasusi ülikoolis, on toimunud tudengiks löömise tseremoonia; teisele kursusele on tutvustatud ÜTÜ tegevust jne. Kolmel esimesel kursusel on alustanud tööd ka kursuste nõukogud, kes koordineerivad ja kontrollivad õppening kasvatustööd kursusel. Nõukogudesse kuuluvad ka nende kateedrite esindajad, kes teostavad õppetööd antud kursusel.

Et raviosakonna kursused on küllalt suured (üle 100 üliõpilase), siis töötavad kursusejuhendaja alluvuses veel rühmajuhendajad. On väga oluline, et rühmajuhendajad täidaksid oma ülesandeid südamega ja aktiviseeriksid rühmade tegevust. Kuni käesoleva õppeaastani eksisteerisid raviosakonnas eraldi kursusejuhendajad eesti ja vene õppekeelega rühmadele. Sidemete tihendamiseks erinevatest rahvustest noorte vahel otsustati alates käesolevast õppeaastast määrata raviosakonnas ühised kursusejuhendajad, kellele alluvad nii eesti kui ka vene õppekeelega rühmade juhendajad.

Esialgsed kogemused õppe- ja kasvatustöö kompleksplaani rakendamisel Arstiteaduskonnas lubavad loota, et töö muutub sihipärasemaks, ratsionaalsemaks ja tulemusrikkamaks.

U. TARVE,
Arstiteaduskonna parteibüroo õppe- ja kasvatustöö sektori juhataja

Venia legendi

Kolmapäeval, 20. detsembril 1972 algusega kell 17.15 esineb keemiahoone 430. auditooriumis avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ anorgaanilise keemia kateedri dots. kt. Aarne TÕLDSEPP teemal «Õppeaine ülesehituse loogika küsimusi».

Õppima Tartusse, ülikooli

SVETLANA SAPETA

Tee Tartusse oli talle ammu tuttav: sugulased elavad siin. Pealegi tuli esimesel aastal sõbranna meie ülikooli majandust õppima, nii et Svetlanal polnud raske valikut teha. Kodulinna Krementšugi kõrgemas koolis ei õpetatud südamelähedast eriala, ent Eestis köitsid teistsugune elu ja Sveta arvates omapärased inimesed.

Noorel ukrainlannal, kelle silmavaade ja hoiak reedavad malbe välimuse varju peidetud temperamenti, ei tulnud pettuda eesti tüdrukutes, kellest said talle kiiresti toredad sõbrannad ja keeleõpetajad. Svetlanal on nimelt kindel soov «väga kõlav ja huvitavgi eesti keel ära õppida». Rahva enamuse keelt tundmata on raske tõeliselt rahva ellu sisse elada ja vältida piinlikke olukordi, kui on tahtmist siia edaspidigi tööle jääda.

Svetlana on igati rahul, et ta Tartusse tuli, kuna siinne üliõpilaste tõsine suhtumine õppetöösse aitab tõhusalt kaasa endast parima andmiseks.

MARIETTA MENEDŽJAN

Noorus on otsimishimuline — ta läheb tihti kodust kaugele enda jaoks maailma avastama kasvõi seepärast, et too kauge on paljus erinev senikogetust ja sisseharjunust. Otsustavat sammu astuma julgustab eelkäijate teerada.

Marietta tuli üldise konkursi korras, sest ta teadis, et meie sisseastumiseksamitel suhtutakse igasse nooresse nõudlikkuse kõrval ka usuga tema võimetesse. Marietta jutustab, et Jerevanis olevat ülikooli saamisega tükk maad raskem, sest näiteks armeenia filoloogia erialal olevat mõndapuhku kuni 70 inimest ühele kohale. See omakorda tingib rangeimast rangeima suhtumise igasse kandidaadisse, kuid ühtlasi ka sellest johtuva võistluse ülekasvamise võitluseks, kus teinegi kord asi muutub loteriiks.

Marietta õpib alles I kursusel. Tema jaoks on suureks avastuseks meile loomulik käitumismaneer, mille puhul kuumad tunded jahtuvad leebesse viisakusse.

Sõprustunnet võiks takistada vaid keelebarjäär, mis on aga ühiste jõupingutustega ületatav. Ega ilmaasjata, nagu veenab Marietta, õpi Jerevanis eesti neiud, kellest, nagu temastki, saavad oma aja Abovjanid, kes pöörduvad tagasi kodumaale, et näidata teistele teed vennasrahvaste kultuurilätete juurde.

Marietta Menedžjanile meenuvadki nii Eesti NSV kultuuripäevad Armeenias kui ka «Ellerheina» küllasõit ja põhjamaise romantikaga erutavad Georg Otsa laulud.

SEVAK ARUTJUNOV

Sevak on rahvuselt armeenlane, kuid pärit Aserbaidžaanist, vabariigist, millesse on ühendatud väga palju rahvaid ja räägitakse kümneid keeli. Seepärast pole tema jaoks eesti keele mittetundmine kunagi tõsisemaks takistuseks saanud, sest lisaks üldkasutatavale vene keelele aitab ka omandatud keeletunnetus ja muidugi see, et elades koos ühiselamus mitmest rahvusest noortega kujunevad ühised tavad ja üksteist mõistetakse poolelt sõnalt.

Sevakki Tartusse sõitma ajendas eelkõige nii koolitundidest kui ka tuttavatelt saadud ettekujutus Eestist kui eesrindliku kultuuriga maast. Tartut, mis sealmaal on tihti tuntum koht kui Eesti, on ta alati näinud ajalooliselt euroopaliku kultuuri ja ka tänapäeval ülemaailmselt tähtsa kõrgema hariduse keskusena. Ta on rõõmus, et ühena paljudest, kes meie ülikooli tahaksid tulla, on temal siiski õnnestunud TRÜ-sse astuda ja IV kursuseni jõuda.

Siinne rangem ja rohkem raamesse surutud elukorraldus sunnib tõsisemalt nii õpinguisse kui ellu üldse suhtuma.

Ometi veetlevad Sevakki eelkõige eesti rahvakunst ja rahvalikud traditsioonid, mis on haarava väljenduse leidnud jaanipäeva kombestikus. Sevakile kui mägirahva pojale evib tuli erakordset tähendust. Sidet oma kodumaaga näeb ta nii võimsalt leegitsevas jaanikus kui ka tudengipäevade värelevas tõrvikuleegis.

FJODOR SOKOLOV

Vene noormees, kes meie kohtumiselt on meelde jäänud teistest veidi erinevana. Tema kui sel kevadel Füüsika-Keemiateaduskonna lõpetanud vilistlase arvamised-ütlemised sisaldavad endas kiiduväärt kainet hinnangut ja kaalukust.

Kusagil vestluse keskel poetas Fjodor nooremate tudengite jutu vahele, et õppimise kestel võivat kõik sisseastumisel loodud illusioonid kümneid kordi puruneda, tegemaks kohta elu enese dikteeritud tõigule. Meie ülikooli ligitõmbavus, mis omal ajal Fjodorigi Tartu tõi, tõestab, et siin on elu alustanud tulevased isiksused, meie maa paljude rahvaste parimad pojad ja tütred.

Fjodor näeb edu panti meie *alma mater*'i seinte vahel valitsevas tudengite ja õppejõudude kontakteerumises. Talle on lähedane ülikooli füüsikute tihe side FAI-ga, ta nendib, et taoline distantsitus kärbib aega ja vähendab raskusi teaduslikule tööle asumisel.

NELLI ABDUSADÕKOVA

foto jäi lugejatele võlgu. Nelli endaga saime aga tuttavaks juba oktoobris — vaata «TRÜ» nr. 28.

R. JOAMETSA fotod

M. UMMELASE JA J. TALVETI tekstid.

Juubelikonverents

Eesti, vene ja võõrfiloloogia osakondade ÜTÜ kirjandusteaduslik konverents, mis on pühendatud NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale, toimub esmaspäeval 18. XII kell 19.00 Tartu Kirjanduse Majas Õpetaja t. 12.

Arstiteaduskonna noorim meditsiinidoktor

on TRÜ Veresoonte Kirurgia Laboratooriumi juhataja Toomas-Andres Sulling, kes 8. detsembril kaitses edukalt TRÜ Arstiteaduskonna nõukogu ees oma väitekirja **«Koronarograafia südame kroonilise isheemilise haiguse korral»**. T. Sullingu dissertatsiooni aluseks on TRÜ teaduskonnakirurgia kateedri, TRÜ Veresoonte Kirurgia Laboratooriumi ja Leningradi I Meditsiiniinstituudi teaduskonnakirurgia kateedri baasil läbiviidud kliinilised uuringud. Töö teaduslikeks konsultantideks olid VNFSV teeneline teadlane prof. V. Kolessov ja ENSV teeneline arst prof. E. Tünder. Oponeerinud professorid M. Knjazev (Moskva), S. Gadžijev (Leningrad) ja J. Riiv (Tartu) leidsid üksmeelselt, et nimetatud uurimus andis hinnatava panuse südamehaigete ravi teooriasse ja praktikasse. T. Sullingule omistati meditsiinidoktori kraad.

Tänu T. Sullingu jõupingutustele muutus koronarograafia (südame pärgarterite seisundi röntgenoloogiline hindamine kontrastaine süstimisel neisse) rutiinseks uurimisvõtteks nii Tartu Vabariiklikus Kliinilises Haiglas kui ka Leningradi I Meditsiiniinstituudi teaduskonnakirurgia kateedri kliinikus. **Esitatud uurimus on esimene koronarograafia-alane doktoridissertatsioon Nõukogude Liidus.**

Toomas-Andres Sulling sündis 15. veebruaril 1940. a. Tallinnas teenistuja perekonnas. Pärast Tallinna 10. Keskkooli lõpetamist astus ta 1958. a. TRÜ Arstiteaduskonna raviosakonda. Juba esimesel üliõpilasaastal ei piisanud T. Sullingule meditsiiniga tutvumiseks ametlikust õppeprogrammist. Ta astus ÜTÜ kirurgiaringi ja töötas õhtuti algul röntgenlaborandina Tartu Linna Kliinilises Haiglas, hiljem vanempreparaatorina TRÜ Meditsiini Kesklaboratooriumis. Õpinguaastate jooksul kirjutas Toomas Sulling 4 teaduslikku tööd. Pärast ülikooli lõpetamist 1964. a. suunati T. Sulling aspirantuuri, mille ta lõpetas 1967. a. dissertatsiooni kaitsmisega teemal «Pärgarterite ajutine ligatuur venoosse paisu tingimustes». Aspirantuurile järgnenud aastail töötas T. Sulling algul TRÜ Meditsiini Kesklaboratooriumi noorema teadusliku töötajana, alates 1969. aastast aga vanema teadusliku töötajana TRÜ Veresoonte Kirurgia Laboratooriumis. 1972. aastast alates on ta selle laboratooriumi juhataja.

T. Sulling on NLKP liige alates 1968. aastast. Viljaka teadusliku tegevuse kõrval on ta alati osanud aega leida mitmesuguste ühiskondlike kohustuste täitmiseks. Tema juhendamisel töötas TRÜ Arstiteaduskonna abipersonali poliitring. Nelja aasta jooksul juhtis ta TRÜ ÜTÜ-d. Käesoleval ajal võtab T. Sulling osa EKP Tartu linnakomitee ideoloogiasektori tööst. Teadusliku töö kogemused ja ühiskondlikus tegevuses omandatud inimeste tundmine võimaldasid T. Sullingul luua kindla teadusliku programmiga üksmeelse kollektiivi. See lubab oletada, et valminud dissertatsioon ei jää varaküpsenud teadlase viimaseks tähelepanuväärseks saavutuseks.

R. TEESALU

ENNU SEPP meditsiini-doktoriks

8. detsembril kaitses Arstiteaduskonna nõukogu avalikul koosolekul väitekirja TRÜ hospitaalkirurgia, operatiivse kirurgia ja topograafilise anatoomia kateedri assistent Ennu Sepp. Väitekirjale **«Posttromboflebiitiline sündroom ja selle kirurgiline korrigeerimine»** oponeerisid meditsiinidoktorid professorid A. Pokrovski ja V. Frantsev Moskvast ning L. Pokk Tartust. E. Sepp tunnistati meditsiinidoktori kraadi vääriliseks.

Autor käsitleb oma uurimuses alajäseme süvaveenide tromboosijärgset seisundit ja selle ravi. Ulatuslikule kliinilisele materjalile tuginedes on E. Sepp täpsustanud mainitud haiguse patogeneesi ning analüüsinud erinevate kirurgiliste ravivõtete, sealhulgas autori enda poolt kasutuselevõetud veeniklapi plastika tulemusi. Väitekirja eksperimentaalses osas esitatakse andmed E. Sepa valmistatud uut tüüpi poolbioloogiliste proteeside kasutamisest veenisegmentide asendamisel. **Arvestades alajäsemete tromboflebiidi laialdast esinemist omab uurimus väga suurt praktilist tähtsust.**

E. Sepp on sündinud 1938. a. Kohtla-Järve rajoonis Lohusuus talupoja perekonnas. 1958. a. asus ta õppima TRÜ Arstiteaduskonna raviosakonda, mille lõpetas 1964. a. Ülikooli lõpetamise järel suunati E. Sepp assistendina tööle TRÜ teaduskonnakirurgia operatiivse kirurgia ja topograafilise anatoomia kateedrisse. Alates 1966. aastast töötas ta assistendina TRÜ anatoomia kateedris ning 1970. a. sügisest teaduskonnakirurgia kateedris noorema teadusliku töötaja kohal, olles sel perioodil doktorantuuris.

Käesoleva aasta 1. novembrist töötab E. Sepp assistendina TRÜ hospitaalkirurgia, operatiivse kirurgia ja topograafilise anatoomia kateedris.

Juba üliõpilasena võttis E. Sepp aktiivselt osa teaduslikust tööst. ÜTÜ kirurgia ringis valminud kolm auhinnatööd leidsid nii vabariikliku kui ka üleliidulise tunnustuse. 1967. a. kaitses ta kandidaadiväitekirja. Käesoleva ajani on E. Sepa sulest ilmunud üle 30 teadusliku artikli.

J. MAAROOS

oma mättä otsast

Ülikooli kohvikus küsis F. Tuglase majamuuseumi noorem teaduslik töötaja Mall Jõgi, kas ma tean, kes saab praegu F. Tuglase nimelist stipendiumi. Ma teadsin, et möödunud semestril määrati see stipendium esimest korda üldse ja nimeliselt Rein Veidemannile. Sel aastal polnud ma midagi kuulnud. Rein Veidemanni käest kinnitust küsides selgus, et F. Tuglase stipendiumi ei saa praegu keegi.

Mõte nimelisest stipendiumist ei andnud rahu. Hakkasin asja veidi lähemalt uurima. Kui palju üldse teame nimelistest stipendiumidest, kes neid saavad, milline on stipendiumide kättesaamise pidulik külg, kuivõrd me paremaid soosime ja neid esile tõstame?

K. Taggelil õppeosakonnast olid kõik andmed paberil. Niisiis, ülikoolil on õigus välja anda 7 V. I. Lenini nimelist ja 2 K. Marxi nimelist stipendiumi, vabariikliku tähtsusega on D. Uljanovi, N. Burdenko, F. Tuglase, J. Smuuli, H. Pöögelmanni, J. Lauristini, J. Varese, E. Lenzi, W. Struwe, K. E. Baeri, V. Kingissepa, J. Anveldi nimelised stipendiumid.

Probleemi üks külg on see, kui palju me neid stipendiume teame ja tunneme. Teine pool võiks olla asja tehniline külg — kuidas saadakse nimelist stipendiumi. Küsisin Rein Veidemannilt, kas oli ikka pidulikkust ka? Ei olnud. Tuli täita kaks ankeeti ja paar fotot teha! Kes hoolas ja tihti dekanaadis käib, võib mälestuseks saada väikese maisipaberile läbi kopeeri trükitud rektori käskkirja, kus otsus kirjas. Igaüks ei saa sedagi. Kinnituseks uurisin asja veel. E. Lenzi stipendiumi laureaadilt Raivo Rahalt. Enam-vähem samamoodi nagu Ajaloo-Keeleteaduskonnas. Ei mingit pidulikkust. Raha muidugi antakse kindlast kuupäevast alates. Ülikooli ajaleht avaldab korraks nimed. Ja ongi kõik.

Kas siin ei avaldu ka üks nivelleerimistendentsidest õppeprotsessis, millest eelmises ajalehenumbris M. Peil murelikult rääkis. Nimeline stipendium kujuneb omamoodi stipilisaks, saatmas ainult lähema kollektiivi teadmine ja tunnustus.

Kes on Aino Kruus?

«Edasist» võis hiljuti lugeda, et üleliidulise probleemina on esile tulnud kolmedele õppimise tendents. Ühe ja mitte väikese osa taolise tendentsi vastu võitlemiseks moodustab see, kuidas me paremaid tunnustame, neile eeliseid loome nii ülikoolis kui ka pärast ülikooli. Mida omalt poolt välja pakkuda?

Võiks lasta teha nimelise stipendiumi tunnistuse (ehk trükkida rektori sellekohased käskkirjad erilisele blanketile, mis on kujundatud), mis jääks pärast ülikooli lõpetamist alles kui perekonna üks reliikvia. Kuidas taolist tunnistust pidulikult kätte anda? Aga miks mitte teaduskonna Õpetatud Nõukogus, või hoopis TRÜ Õpetatud Nõukogus! Või teaduskonna avaaktusel, kõigi noorte tudengite silma all ja nende innustuseks. Kui taolise ettepaneku õppeosakonna juhatajale R. Tanile tegin, oli ta nõus kuid vangutas siiski kahtlevalt pead. Sain aru, igaühel niigi palju tööd ja tegemist, sest ülikooli õppeprotsessi normaalne kindlustamine praeguse materiaalse baasi juures on suur kunst. Aga kui järele mõelda, palju siis nende ettepanekute jaoks ikka vaeva kulub? Ühiskondlikud organisatsioonid saaksid korraldada tehnilisi külgi.

Ülikooli ajaleht saaks samuti meie parimate tutvustamisel rohkem ära teha. Kuna meil veel üliõpilasajalehte ei ole, siis nimeliste stipendiaatide tutvustamisega vabariigile võiks ja peaks rohkem tegelema ajaleht «Edasi». Muidugi, «Edasi» tahab leida probleeme ja asju sügavuti vaadata, kuid miks mitte teha seda meie parimate üliõpilaste kaudu? «Edasit» loevad väga paljud ja nii saavad oma parimate õpilaste elust ja tööst teada keskkoolid, vanemad klassikaaslased. See ei ole üldse väike asi!

Teaduskonnad saaksid oma parimaid majutada tubadesse, kus on paremad võimalused õppimiseks ja teaduslikuks tööks, kord aastas võiks olla pidulik vastuvõtt rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide poolt. Kõike jõuab, kui ainult tahame!

F. Tuglase majamuuseum on huvitatud kõigist F. Tuglase nimelise stipendiumi laureaatidest. Nende nimed jäävad alatiseks muuseumi, sest nad on selle ära teeninud.

Ja lõpuks, Aino Kruus on Arstiteaduskonna IV k. üliõpilane, kes saab D. Uljanovi nimelist stipendiumi.

M. KURT

Teadaanne

EKP TRÜ komitee poolt korraldatav noorte kommunistide õppus toimub 20. detsembril k. a. kell 16 TRÜ peahoone kohvikus.

РУССКАЯ СТРАНИЦА

Приложение к газете «TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL»

№ 6

16 декабря 1972 г., пятница

С XX организационной конференции ЛКСМЭ ТГУ

Во вторник 31 октября 236 делегатов, которые представляли 3912 комсомольцев университета, собрались в актовом зале университета. С отчетным докладом выступил секретарь комитета комсомола университета Мярт Кубо. В прениях по докладу приняли участие студенты Эльдур Юхансон, Рейн Кярнер, Яак Виллер, ректор ТГУ А. Кооп, секретарь парткома Яан Рейманд, второй секретарь ЦК ЛКСМЭ Евгений Доронин и другие.

На первом пленуме нового комитета комсомола было избрано бюро, секретарь и его заместители. Секретарем комитета комсомола стал дипломант юридического факультета Калле Меруск. Заместители: выпускница юридического факультета Май Кыли, выпускник историко-филологического факультета Тойво Кульдсепп и аспирант Александр Фляйшер.

Из отчётного доклада Мярта Кубо

Об успеваемости.

Успеваемость в целом по сравнении с предыдущим годом повысилась на 1,1% и достигла в прошлом году 82,2%. Средняя успеваемость по Союзу в процентах — примерно 90.

В нашем университете самая низкая успеваемость на втором курсе — только 76,5%. Если студент первого курса еще серьезно относится к учебе, то на втором курсе активность значительно снижается.

* * *

Известную работу по пропаганде внешней и внутренней политики нашего государства проделал **кружок международных отношений** (президент Х. Аасмяэ). Хорошей формой явилось составление рефератов, которые затем обсуждались на заседании кружка.

Первый год работала также школа ораторского мастерства.

* * *

У нашего **интернационального клуба** сложились постоянные дружеские связи с многими высшими учебными заведениями страны. Наш клуб помог Каунасскому медицинскому институту провести дни Эстонии; с двенадцатью высшими учебными заведениями Союза мы обменялись делегациями. Недостаток: устав клуба нуждается в уточнении, слишком мало студентов состоят в его членах др.

* * *

Комитет комсомола организовал два мероприятия по пропаганде серьезной, классической музыки. Один из них, концерт студентов Таллинской консерватории «Ночная музыка», второй — цикл концертов камерной музыки. Билеты на эти концерты распространяет комитет комсомола через секретарей факультетов. Комитет комсомола организовал выступления ряда молодежных ансамблей, которые студенты охотно посещали.

* * *

Удачным следует считать выступление агитбригады университета в Тюменьской области.

Бригадой руководил член идеологического сектора комитета комсомола Игорь Грязин.

* * *

Активизировалась деятельность комсомольского актива отделений с русским языком обучения. Здесь следует отметить большую организаторскую работу заместителя секретаря комитета комсомола Лениы Блюм. Для студентов первых курсов были проведены лекции по истории, культуре Эстонии, их познакомили с прошлым и настоящим университета.

На снимках: секретарь комитета комсомола Калле Меруск и заместитель секретаря, ответственный за комсомольскую работу на русском потоке Александр Фляйшер.

В отчетный период более или менее регулярно стала выходить и русская страница нашей университетской многотиражки. Из опубликованных в ней материалов более всего интереса представляет т. н. Пермский эксперимент и его обсуждение, выступление по этому вопросу ректора, А. Коопа.

Теперь на историческом отделении эксперимент даже внедряется: здесь некоторые предметы изучаются и сдаются по циклам. Бюро комсомола других факультетов должны изучить опыт историков и поддерживать внедрение нового в учебный процесс.

Из плана работы

НА РУССКОМ ОТДЕЛЕНИИ

(приводится с сокращением)

I. Идеологическая и воспитательная работа.

1) Наладить регулярный выпуск русской страницы газеты «Тартуский Государственный университет».

2) Создать лекторий о международном положении.

3) Организовать встречу с ректором университета, профессором А. Коопом.

4) Провести народный цикл встреч с деятелями культуры и искусства Эстонии.

5) Провести рейды по общежитиям с участием корреспондентов университетской газеты. Результаты придать гласности.

6) Создать клуб интересных встреч.

7) Совершенствовать работу киноклуба.

8) Устраивать регулярно вечера отдыха.

Последнее подробнее: традиционной частью вечера должна стать беседа со студентами профессоров нашего университета, художников, музыкантов, писателей, артистов — одним словом, людей, с которыми всем нам интересно было бы встретиться. Мы надеемся пригласить, например, известного дирижера из театра «Ванемуйне» Тимура Когана, артистов Ленинградского театра комедии, поэта Б. Штейна из Таллина, известных деятелей культуры Эстонии и РСФСР.

Очевидно, в программе вечеров войдут также и небольшие КВН-ы, в которых примут участие команды по пять человек ото всех факультетов русского потока.

Соревнования будут проводиться по олимпийской системе, победителям будут вручены призы.

Если среди нас можно ещё найти таланты, то будем организовывать концерты самодеятельности. И здесь лучших ждут премии.

В заключение таких вечеров «предусмотрены» и танцы.

* * *

Список комсомольских секретарей русского потока:

1. Математический факультет — Людмила Кезонен (IV курс).

2. Медицинский факультет (лечебное отделение) — Феликс Шморгун (III курс).

3. Спортивная медицина — Валентина Шеблякова (IV курс).

4. Отделение русского языка и литературы Людмила Владимирова (IV курс).

5. Экономический факультет — Борис Шпунгин (III курс).

Деканы юрфаков МГУ и ТГУ отвечают

Перед самым днём Конституции, традиционно считающимся в какой-то степени праздником юристов, нашему корреспонденту удалось побывать в Московском университете и поговорить о некоторых проблемах с деканом юридического факультета МГУ. Затем, уже в Тарту, мы предложили те же вопросы декану нашего юрфака.

Получившееся таким образом «двойное» интервью мы и предлагаем вниманию читателей.

Вопрос: «Все давно привыкли к тому, что юридические науки сугубо гуманитарные. Но в наш атомный век точные науки находят применение в самых, казалось бы, неожиданных случаях. Как Вы относитесь к проникновению в юридические науки математики и др. точных наук?

Ответ декана юрфака МГУ: «Пока у нас довольно робко практикуется внедрение кибернетического способа исследования права. Спецкурсы у нас проводят сотрудники НИИП, но полностью осветить этот вопрос пока нет возможности. Ясно одно — за ним будущее.»

Ответ декана юрфака ТГУ: «С каждым годом точные науки приобретают у нас всё большее значение. Уже во многих местах кибернетическая техника применяется для решения многих юридических проблем: у нас работает, скажем, лаборатория криминалистики, при которой есть специальная группа, занимающаяся юридической информацией. С каждым годом растёт число нормативных актов, юридических научных работ, и для их систематизации нужна современная вычислительная техника, которую в свою очередь нельзя использовать без хорошего знания как юридических, так и точных наук. Предпосылки для работы в этом направлении создаёт то, что на нашем факультете учится много ребят, которые окончили математические, физические, химические спецклассы или школы.»

Вопрос: «Как у Вас обстоят дела с обеспечением студентов общежитием?».

Ответ декана юрфака МГУ: «На каждом курсе у нас в среднем учится 200 человек. Из них общежитием обеспечено приблизительно 120. Это составляет около 60% всех учащихся. На старших курсах этот процент увеличивается. Общежитием обеспечиваются не только все желающие иногородцы, но и москвичи, которые имеют для этого достаточно веские причины.

Студенты старших курсов (3, 4, 5) обеспечиваются общежитием в главном здании МГУ. Раньше каждому желающему предоставлялась отдельная комната площадью в 8 м², со всеми удобствами. Сейчас, за неимением свободной жилплощади, пришлось потесниться. В таких комнатах сейчас живут по два человека.»

Декан юрфака ТГУ: «70% всех студентов у нас обеспечено общежитием. Хоть мы и превышаем средние нормы обеспечения студентов общежитием, но всех желающих до сих пор удовлетворить не удалось. Небольшая группа наших студентов ещё живёт в Квисентале, но в связи с практикой 5 курса освободился ряд мест в городских общежитиях и студенты будут перемещены туда.»

Вопрос: «Как Вы относитесь к созданию специальных университетских городков? Или их лучше располагать в небольших городках республиканского подчинения, где были бы обеспечены наиболее подходящие условия для научной работы, отдыха, учёбы?»

Декан юрфака МГУ: «В Москве фактически существует такой городок. Это самое главное здание МГУ, которое в последнее время обрастает новыми университетскими корпусами.

В центральной башне главного здания находятся учебные аудитории, кинозалы, столовые, буфеты, библиотеки, читальные залы — в общем всё, что необходимо для нормальной жизни. По бокам, в крыльях главного здания, живёт профессорский состав МГУ и находят общежития для аспирантов и студентов. Так что при желании можно окончить МГУ не выходя из одного главного корпуса.

Рядом с новым корпусом физического факультета начало строится новое здание юрфака. В 1975 г. мы постараемся отпраздновать новоселье.

Таким образом все корпуса МГУ постепенно сосредоточиваются на Ленинских горах. В общем-то наш университет не такой уж и большой. По количеству студентов он отстаёт от Мексиканского университета в Мехико.»

Декан юрфака ТГУ: «Для более быстрого развития науки НИИ и учебные заведения лучше всего сосредоточивать в одном месте. Это даёт реальную возможность для использования высококвалифицированных кадров. На данном этапе, создание таких центров затрудняет отсутствие материальной базы.

У нас в плане расширение нашего университета. Строятся специальные корпуса для химиков и физиков, а в распоряжении юрфака и филологов останется центральное здание.»

Вопрос: «Практиковался ли у Вас цикловой метод?»

Ответ декана МГУ: «Нет, подобного эксперимента мы не проводили. Дело в том, что занятия на юрфаке МГУ ведутся по учебному плану, специально разработанному для нашего факультета, ведь мы готовим специалистов широкого профиля. Начиная с третьего курса ведётся специализация по 7 отраслям юридических знаний.»

Ответ декана юрфака ТГУ: «У нас цикловой метод нашёл уже широкое применение. Сейчас, когда кадрах особенно велика, мы должны потребность в юридических готовить специалистов с достаточно узким профилем. Для лучшей подготовки в границах цикла у нас проводится ряд специальных курсов.

После прохождения теоретического курса студенты направляются на длительную, пятнадцатинедельную практику в соответствии с выбранным циклом.

Заочники, имеющие среднее специальное образование, связанное с морем, и имеющие практический стаж работы могут выбрать себе дополнительный цикл — морское право.

Вопрос: «Какой конкурс был на Вашем факультете в этом году?»

Ответ декана юрфака МГУ: «По числу человек на одно место из всех вузов СССР нас обгоняет только ВГИК. Для ребят, пришедших к нам сразу после школы, конкурс был 39 человек на место, а для людей, имеющих двухгодичный стаж работы — 8 человек. Такой высокий конкурс держится у нас уже три года.

Ответ декана юрфака ТГУ: «В этом году конкурс на наш факультет был самым большим в университете. Он составил 5—6 человек на место. Это показывает, что юрфак популярен среди молодёжи. Это особенно приятно, потому что юристы нам очень нужны, особенно для работы в сельской местности.»

Вопрос: «Сколько ребят сразу после школы может поступить на Ваш факультет?»

Ответ декана юрфака МГУ: «Около 40 человек. Всего было принято 200 человек.»

Ответ декана юрфака ТГУ: «Приблизительно половина».

Вопрос: «Уже стало общепринятым мнением, что юрфак в основном предназначен для мужчин. Как Вы смотрите на это?»

Ответ деканеа юрфака МГУ: «Фактически на каждом курсе из 200 человек учится по 50 девушек. Это уже давно стало нормальным явлением. При распределении мы также никаких трудностей в этом отношении не встречаем. Министерству юстиции, прокуратуре, следственным органам очень нужны кадры и они с одинаковой охотой берут на работу как юношей, так и девушек.»

Ответ декана юрфака ТГУ: «На каждом курсе у нас почти половина девушек. Пока у меня не было ни малейшего повода быть недовольным их учёбой. При распределении их с особой охотой берут на работу в детские комнаты милиции, паспортные столы и т. д.»

Вопрос: «В какие места обычно распределяются студенты Вашего факультета после окончания университета?»

Ответ декана юрфака МГУ: «Мы, как правило, обеспечиваем центральную полосу России и Сибири. Таким образом северные районы обеспечиваются Ленинградом, а южные — Киевом и Харьковом.»

Ответ декана юрфака ТГУ: «Наши кадры распределяются по территории всей Эстонии.»

Вопрос: «Могут ли иногородные остаться на работе в том же городе, где они и учились?»

Ответ декана юрфака МГУ: «Такая возможность практически исключена. Москва и так считается перенаселённым городом. Получить постоянную прописку ино-

(окончание на 2 странице)

В кабинете смехолога

Что может быть ужаснее больного зуба? А если вдруг заболят сразу два (ведь беда никогда не приходит одна)?

Дикая боль! Голова раскалывается — кажется, все микробы мира ринулись в два микроскопических отверстия и злобно терзают, терзают беззащитную мякоть. Боже, зачем мне был нужен этот стакан газировки? Оо! Но ведь должно, должно же пройти... сейчас... и правда ... легче!.. Уфф... Прошло!

А вдруг потом опять, на лекции.. на лекции... да ... теория вероятности .... Нет, надо идти лечить... лечить? Вот приду, сяду, жужжит мерзкая бормашина и ... в воспалённый нерв впивается сверло... А-а-а! Нет ни за что! Только не бормашина! Но ведь надо, надо... Да, иду. Уже пошёл. Пускай сверлят.

Вот, она, стоматологическая поликлиника — совсем рядом, на самой площади. Здорово придумали! Раз-два — и всё. Не отходя от кассы.

— Здравствуйте. У меня, понимаете ли, зубы.

— А вы где учитесь?

— В университете, а что?

— Так что же вы мне тут голову морочите? У вас полно своих врачей. Идите, идите, молодой человек.

Ну и пойду если полно. (кстати, стравить бы эту тётю с нашим комендантом общежития — интересно, кто кого?). И я пошёл на Ванемуйзе.

— Болит? очень?

— Да вроде сейчас не болит..., — мужественно сказал я, не подозревая подвоха.

— Тогда приходите через месяц. У нас очередь.

Целый месяц!.. За это время самые находчивые успевают сдать сессию, а самые весёлые — съездить десять раз в Таллин и обратно.

Мне было не до того. Приступы были мучительны: два зуба — если бы один... На пирамидон уходили все наличные средства. Оставалось утешаться лишь тем, что страдаю-то хоть не один, а за компанию с четырьмя тысячами таких же несчастных тартуских студентов, которых не могут, конечно, вылечить за один день двое очевидно не менее несчастных стоматологов.

Каждый день я с нетерпением взирал на календарь в ожидании долгожданной даты приёма. И вот я оторвал последний листок, чувствуя себя именинником. Впереди ждала расплата с кредиторами и хвостами.

Долетел, как на крыльях. И вот уже жужжит родная бормашина... да... сейчас, сейчас... один уже готов (правда, пломба временная, но это мелочи)! О, Гиппократ, ещё немного, — и я твой раб до самого распределения! Но что это?!

— Знаете, мы две пломбы сразу не ставим.

— Как это?! Почему?! Ведь я целый месяц... Я понимаю шутки, но зачем же так зло?.. Я так ждал... Вам же это одна минута, пощадите!

— Это совсем не шутка. Такой порядок. У нас сотни таких, как вы. Становитесь в очередь.

. . .

В очередь? Ждать ещё один месяц? Нет уж, дудки. Хватит изображать жертву, пора комбинировать — иначе не выжить. Я разумеется запишусь и здесь, но лечиться надо в другом месте.

И я отправился в поликлинику. В регистратуре сидела другая, пожилая женщина с добродушным лицом.

— А вы не из университета?

— Да нет, что вы, как вы могли подумать? Чтобы я... Разве я похож на студента?

— Так откуда вы?

— Я с... телефонки.

— А паспорт?

— Понимаете, забыл. Зуб так заболел, так заболел...

— Ладно уж, вот вам карта, идите.

Боже, неужели я спасён? Действительно, сажают в кресло. Неужто правда? И впрямь, поставили настоящую пломбу на первый зуб, вместо временной.

— Остальное, молодой человек, сделаете у себя на заводе. У вас там есть свой врач...

Уходя, я судорожно хихикнул: меня преследует злой рок! Но почему, за что?

«Страдания есть главнейший и, может быть единственный закон бытия человечества». Как прав был Достоевский!

Оставалось ждать законный очереди.

Месяц прошёл как в тумане. Стипендия разумеется погорела, и я уже давно питался тушёной капустой. Но везде я вспоминал бормашину. На лекциях, когда вокруг засыпали соседи, я тихонько жужжал, но она не приходила. И я ждал встречи, как соловей лета, зарабатывая на жизнь игрой в крестики-нолики и перечитывая «Муху-Цокотуху».

А бедный зуб явно разваливался — как Парфенон или Колизей. Каждый день уносил надежды и обломки зуба. Но я верил в свою звезду. И она взошла в назначенный срок. Меня посадили в кресло, успокоительно зажужжала бормашина. Но вежливый голос вернул меня на бренную землю:

— Пломбу вам ставить уже нельзя — зуба-то почти нет. Теперь нужно ставить коронку.

— Ну, хорошо, можно и коронку, — хрипло сказал я, — только быстрее, ради бога.

— Коронки ставят в поликлинике...

Я помчался в поликлинику. Измученный непосильной борьбой, я всё же проник на регистрацию. дотрагивался до неё, уже включал моторчик и собирался жужжать. Сознание успело зафиксировать: «... прийти через месяц...»

Сверхчеловеческим усилием воли я вцепился зубами в воротник пальто, но капсулы там не было. Не было и воротника. (пальто уже две недели находилось в ломбарде). Стало мучительно больно за бесцельно прожитые годы: почему я не зарегистрировался в прошлой пятилетке?

Но было поздно. Теперь по ночам меня мучили кошмары: я стоял на краю пропасти, с другой стороны была она: бормашина. Я протягивал к ней руки, но она была далека, как очередная стипендия. Я кричал ей, что я из музучилища, а она не верила. И всю ночь я строил к ней мост, Бруклинский. А потом, когда я жужжать... она говорила мне, что сейчас нельзя, что надо прийти через месяц... Тогда я с облегчением ругал её, долго и страстно.

Между тем утекло довольно много воды. Меня уже не тревожили эмоции и я давно уже не пел популярную некогда песенку «Меня вчера укусил гиппопотам». Всё было позади. Жизнь прошла между Ванемуйзе и поликлиникой.

И в день, когда мне должны были, наконец, поставить коронку, я пришёл на приём очищенный и просветлённый. Меня осмотрели и вежливо сказали:

— Понимаете, ведь коронку вам ставить сразу нельзя. Прежде всего надо поставить пломбу...

— А пломбу мне поставят в университете, — поддакнул я, — потому что студентам здесь не ставят.

— Правильно.

Меня это не удивило и даже не озлобило (в то время я уже ничему не удивлялся). Я ушёл такой же очищенный и просветлённый — ставить пломбу.

И снова — до боли знакомый кабинет на Ванемуйзе. Правда, на этот раз был закрыт (позже я узнал, что этот день, 7 апреля, был попросту всеобщим днём здоровья). Я зашёл в другой раз.

— Пломбу? Пожалуйста! — Займите очередь.

Тут-то, своим ходом выбравшись на улицу и пытаясь на ощупь определить статус-кво своего зуба, я вдруг со странным чувством обнаружил, что «Колизея», то бишь «Парфенона», там вовсе нет. Он иссяк.

И я засмеялся — впервые за эти четыре месяца, долгих, как сессия. Слёзы потекли по моим измождённым, морщинистым щекам, и я выдернул седой волосок...

Люди, заклинаю, берегите зубы, они вам ещё пригодятся! И главное — не мешкайте ни минуты, бросьте газету, которая у вас в руках, бегите к врачу тотчас же —

ВЫ МОЖЕТЕ ОПОЗДАТЬ!

И. Розенфельд

Берегите зубы!

Фельетон

Деканы юрфаков...

(окончание. Начало на 1 странице). городним просто невозможно. Хотя Москва и испытывает постоянный недостаток в юристах, никто кроме москвичей здесь не может остаться работать.»

Ответ декана юрфака ТГУ: «В Тарту очень нужны юристы. Но этой потребности мы до сих пор удовлетворить не смогли, т. к. в некоторых других местах этот недостаток ещё больше.»

Вопрос: «Как у Вас обстоят дела с самоуправлением?»

Ответ декана юрфака МГУ: «Это одна из самых старых наших традиций. Студенческое самоуправление у нас представлено, можно сказать в классической форме. Регулярно работают стипендионные комиссии. Вопросы о вынесении выговоров, об исключении из университета решаются исключительно самостоятельными студенческими организациями».

Ответ декана юрфака ТГУ: «В последние годы студенческое самоуправление функционирует хорошо. Студенты самостоятельно накладывают на провинившихся дисциплинарные взыскания, назначают стипендии, распределяют общежития».

Вопрос: «Что бы Вы хотели пожелать нашим студентам?»

Ответ декана юрфака МГУ: «Нам несомненно хотелось иметь более тесный контакт с вами. Хотя мы работаем под началом общих министерств, но каждый ВУЗ имеет свои характерные особенности, у каждого своя специфика. Надо уметь перенимать друг у друга то хорошее, что накопилось с годами.»

Ответ декана юрфака ТГУ: «Обмен опытом помог бы и нам лучше организовать учебный процесс. Это помогло бы преодолеть или вовсе предотвратить очень многие трудности, которые встречаются нам на пути.»

Интервью вёл Ю. АСАРИ
юрфак, I курс

До сессии

Приближается зимняя сессия. Но для многих студентов историко-филологического факультета она, как это ни странно, будет не первой в этом году. Ещё в ноябре по некоторым предметам были проведены т. н. промежуточные зачёты (до сих пор проверка знаний студентов проходила, за редким исключением, во время сессий). Какие же цели преследовала ноябрьская «генеральная репетиция»?

Самое важное сейчас, пожалуй, — побудить студентов более серьёзно заниматься во время семестра. И если во время промежуточной сессии выявятся какие нибудь недочёты, проблемы, останется ещё время, чтобы принять определённые меры до экзаменов.

Ещё одна задача ноябрьской проверки — выявить конкретно тех студентов, у которых могут возникнуть в дальнейшем затруднения, и, конечно, помочь им.

Поскольку промежуточная сессия позади, можно говорить и о результатах. Сведения из деканата историко-филологического факультета не очень утешительны.

Основная проблема пока одна: языки. Что касается немецкого языка, то здесь отличились филологи: на отделении русского языка и литературы некоторые студенты 3-го и 4-го курсов постоянно испытывают затруднения с немецким языком.

Не «отстают» и первокурсники — здесь половина группы, занимающейся немецким языком, уже в течение семестра получила неудовлетворительные отметки Почти так же дело обстоит и у эстонских филологов-первокурсников.

Некоторым историкам 3-го курса следует серьёзно подумать о русском языке, а третьекурсникам и четверокурсникам отделения русской филологии — взяться за эстонский язык.

Правда, если проследить успеваемость студентов историко-филологического факультета по другим предметам, то дело обстоит не так уж плохо. И хочется верить, что промежуточные зачёты дали многим из нас возможность проверить свои силы и увидеть, на какие предметы следует обратить наибольшее внимание. Ну, а все эти выводы, очевидно, скажутся на результатах зимней сессии, которые наверняка будут, куда лучше результатов предшествующей.

А. ЧЕРНЯК

В киноклубе

А БЫЛ ЛИ ЭКСПЕРИМЕНТ?

27 октября и 3 ноября в киноклубе ТГУ состоялись очередные просмотры. В первый из этих дней зрители, собравшиеся в клубе железнодорожников, смотрели отрывки из американских вестернов 30-х годов, сопровождаемые комментариями искусствоведа Абрамова. Это были отрывки из фильма «Джесси Деймс» (с Тайдер Бауэр), из «Дилижанса» (в ролях — Томас Митчел, Джон Уэйн), из фильма «Ровно в полдень» со знаменитыми Гари Купер и Грейс Келли в главных ролях.

Американские вестерны начали свое существование как кино-рассказы о покорении дикого Запада — одной из самых романтичных страниц американской истории. Потом это уже стало штампом (кстати, очень забавно спародированным чехословацкими мультипликаторами, чей мультфильм был показан в заключении просмотра).

3 ноября киноклуб представил свой зал кинотеатр «Экран». Здесь был показан экспериментальный фильм советско-венгерского производства «Держись за облака» (режиссер и сценарист Петер Сассь).

Очевидно, весь эксперимент заключался в том, что зрителям были оозданы анкеты, из которых надо было вырвать квадраты с подходящей надписью: «очень понравился», «не понравился» и т. п. В самом же фильме не было ничего, что можно было бы посчитать свежим, новым — короче говоря, экспериментальным. Хороший актерский ансамбль, в который входили такие известные советские актеры как Светлана Светличная, Андрей Миронов, Гуннар Цилинский, венгерские актеры Иштван Ковач, добросовестно старался воплотить режиссерский замысел. Но, видно, и самому режиссеру не было толком ясно, что он хотел бы выразить своим фильмом. В фильме есть неоправданные длинноты, срывы с пафоса на фарс и наоборот.

Все вместе это создало довольно эклектическую картину, смешение всех жанров кино: детектива, научной фантастики, боевика, киноэпопеи, мюзикла...

Сюжет фильма построен на приключениях пилота Николая II капитана Севастьянова (Гуннар Цилинский). Ему поручено доставить в Будапешт профессора Яноша Перцеля (Иштван Дарваш). По пути самолет неоднократно врезается в землю, горит и взрывается, герои падают с небес под землю, попадают в руки белогвардейцев и их генерала (Андрей Миронов). Но все кончается благополучно: ведь им помогает таинственная Мисс Милли Вимерфорд, она же Ирина Борисова (Светлана Светличная).

В фильме есть удачные сатирические зарисовки, режиссерские находки. Поистине непобедимый оптимизм, необыкновенная жизнеспособность и находчивость его героев поднимают настроение зрителя.

Итак, что ответить на вопросы анкеты? Понравился ли фильм? В общем, да. Посоветовала бы я его посмотреть своим друзьям? Вот уж не знаю...

Говорят, что «Держись за облака» — пародийный фильм. Точнее было бы назвать его пародией на пародию.

Е. СЕРМАН

Beat-Lexicon

Beatles.

(окончание. Начало в № 5)

1964 г. Can't Buy me Love — громадный успех. Члены ансамбля совершают первое американское турне, и появляется первый биографический том Джона Ленона с немного странным названием I His Own Write. Выходит первый фильм об ансамбле: «Ноль одного трудного дня».

1965 г. Ticket to Ride, Day Tripper — мировые шлягеры. Второй фильм Help! («Помогите!»). Новая книга Ленона Spaniard in the Works.

Королева Елизавета награждает их орденами Великобритании. Название их очередного альбома Rubber Soul.

1966 г. Paperback Writer, Eleanor Rigby и «Желтая подводная лодка». Появляется новый альбом, Revolver, созданный в новом прогрессивном стиле, поворачивающем направление бит-музыки в новое русло.

1967 г. Penny Lane, Strawberry Fields Forever, All You Need is Love, Hello, Goodbye...

Брйан Энштейн умирает, став жертвой наркотиков. И в этом же году они создают фирму грампластинок «Яблоко».

1968 г. Все новые и новые шлягеры: Hey, Jude, Lady Madonna и двойной Beatles album.

В Индии у мудреца — йога музыканты учат философию, Джордж осваивает ситару. Правда, позже эту дорогу они будут считать выброшенным временем...

1969 г. Ob-la-di, Ob-la-da, Get Back имеют большой успех. Рождается баллада Джона и Йоко. А через некоторое время Джон Ленон женится на японке Йоко Оноу, и основывает свою группу Plastic Ono Band (Эрик Клаптон — гитара, Клаус Форман — бас-гитара, Билли Престон — орган. Позже и Харрисон — присоединяется к ним). Ими создана песня «Дай шансы миру».

Её неоднократно исполняли на своих сборах борцы за мир в Англии, Канаде и США.

1970 г. появляется последний общий альбом Let It Be («Пусть будет»). Но теперь все четверо играют отдельно. Джон Ленон и его жена принимают участие в борьбе за мир, у Пола Маккартни появляется новый альбом — правда, без особенного успеха, Джордж Харрисон ставит опыты с электрической музыкой и становится продюсером. Ринго Стар снимается в фильмах и выпускает два альбома (Первый — «Сентиментальная поездка» — не имела никакого успеха.)

Но успех приносит ему альбом в стиле folk-country — Beaucoups ot blues...

Bee Gees — оркестр, раз уже распавшийся, — но теперь снова выступающий. Костяк ансамбля — трое братьев из семьи Джиб, переехавшей из Англии в Австралию: Барри, Морис и Робин. Уже в детстве они выступали на австралийском телевидении и, как говорят, ещё перед Beatles делали бит-музыку...

Позже, вернувшись из земель кенгуру в Англию, братья взяли в ансамбль Колина Петерсена, Винка Мелони и создали Bee Gees. Количество их пластинок иногда приближалось к Beatles, причём все трое писали песни и исполняли их. Они обогатили бит-музыку такими крупными шлягерами как Massachusetts, World, Work, Первое мая, Odessa.

В 1969 году сначала Колин, а потом Робин и Винк покинули группу и осталось только два брата — Барри и Морис.

В 1970 году Робин снова вернулся к ним, и все трое после стремительной карьеры солистов вместе сочинили песни, вошедшие в их альбом под названием Two years on.

(Продолжение следует)

Перевод с венгерского
Иштвана Коссо

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Professor JAAN KONKS, noorsugu ja noorus

Meie ülikooli sümboliks on kuus sammast, enamuse tema perest moodustavad üliõpilased, tema edusammud olenevad juhtkonna, ühiskondlike organisatsioonide ja paljude töötajate jõupingutustest, kuid tema vaimse palge loovad eelkõige siiski meie väljapaistvate teadlaste-pedagoogide sisukad loengud, kaalukad arvamused ja oma isikupära. Üheks pedagoogiks, kelle ere isiksus aitab välja joonistada meie ülikooli oma nägu, on mees siin pildil — TRÜ üldajaloo kateedri juhataja ajaloodoktor professor Jaan Konks. Räägime täna temast seetõttu, et ajalooallikad kinnitavad: 10. dets. 1972. a. sai tal 70 ELUAASTAT täis. Et jätta meie tänases lehes ruumi ka muude materjalidele, loobume ta eluloo ümberjutustamisest, teadusliku tegevuse analüüsist ja mitmepalgelise ühiskondliku tegevuse hindamisest ning asendame selle mõningate meenutuste ja mõtiskustega.

JAAN KONKS on **kommunistliku noorsooliikumise veteran.** Kui Sindi mõisa kehva rendikoha pidaja Jüri Konksu poeg Jaan pärast Taali ministeeriumikooli lõpetamist Pärnu ühisgümnaasiumi jõudis, liitus oma teed otsiv noormees kohe vasakpoolsete ringkondadega. Ta oli tegev tööliste ametiühingus, kuulus vasakpoolse õpilasorganisatsiooni «Edasi» aktivistide hulka ja astus ka Kommunistliku Noorproletaarlaste Ühingu liikmeks. Kui 1922. a. Pärnu Ühisgümnaasiumist välja heideti kommunistlik noor Andres Murro (oli 1941. a. ENSV siseasjade rahvakomissar), võttis Jaan Konks nooruse südikusega osa Pärnu koolipoiste streigist ja jäi nende 14 noore hulka, keda 125 esialgselt väljaheidetu hulgast enam kooli tagasi ei võetud. Õppimine Pärnu koolides oli kodanliku haridusministeeriumi korralduse keelatud, isa meel kurb, aga Jaan Konks ei saanud toimida teisiti. 1923. a. õnnestus visal noormehel siiski lõpetada Haapsalu gümnaasium. Nagu jätkuna koolipõlve poliitilisele tegevusele astus Jaan Konks 1940. a. juunipäevil nõukogude võimu nõudvate demonstrantide ridadesse.

PEDAGOOG

on Jaan Konks olnud suurema osa oma eluaastaist. Ta proovis seda ametit 1923. a. Vee algkoolis, omandas vajalikud teadmised Tartu Ülikoolis 1924—1929, oli magistrikraadiga ajalooõpetajaks Tartu gümnaasiumides 1929—1940, Tartu I Keskkooli direktoriks 1940—1941 ja Nõo algkooli asendusõpetajaks 1941—1944. Tartu Riikliku Ülikooli õppejõuks sai erudeeritud koolimees 1944. a. sügisel. 1963. a. valiti ta üldajaloo kateedri juhataja — professori kohale.

Kõigi nende aastate jooksul on Jaan Konks pidanud õpetajaametit üheks kõige tähtsamaks elukutseks. Ka praegu, TRÜ ajaloo-osakonna juhatajana, seisab ta selle eest, et võimalikult paljudest ajaloo-osakonna üliõpilastest saaksid õpetajad. Ülikooli tähtsaimaks ülesandeks loeb ta õpetajate ettevalmistamist.

Jaan Konks ise on suureks eeskujuks selle kohta, mida keskkooliõpetaja võib hea tahtmise juures korda saata. Aastail 1935—1939 avaldas ta originaalsed õpikud vana-aja, keskaja, uusaja ja Eesti ajaloo kohta — töö, mis tänapäeval tundub olevat jõukohane vaid suurtele kollektiividele. Need õpikud on faktiderikkad, kuid kirjutatud nii eredalt ja huvitavalt, et kõigil jäi ajaloost mulje kui põnevast teadusest ja huvitavast õppeainest.

TEADLASENA

on ta eelkõige aga siiski Eesti talurahva ajaloo uurija, kelle tähelepanu keskpunktis on XVIII saj. ja XIX saj. alguse probleemid. Ta oli esimene, kes rikkaliku arhiivimaterjali alusel näitas, et XVIII saj. polnud suureks langusajaks, nagu arvati seni, vaid sellel perioodil toimus põllumajandusliku tootmise ulatuslik tõus. Detailselt on ta läbi töötanud talurahva rahutused Eestimaal 1805. a.

NOORUSLIKKUS

on professor Jaan Konksu suuri saladusi. Ta «lõvilakk» on küll hallinenud , aga tema sammudes pole aastate koormat. Võib-olla on saladuse võtmeks karja- ja koolipoisipõlvest pärinev huvi spordi ja üldse füüsilise liikumise vastu. Praegu ei oska paljud aimatagi, et see rahulik mees oli kunagi aktiivne kehakultuurlane spordiseltsis «Vaprus» (nime pani juubilari koolivend, praegune eesti keele kateedri juhataja prof. Arnold Kask) ja et ta tuli kord Pärnu koolinoorte spordivõistlustel esikohale teivashüppes. Edu jooksuradadel on siiski juba ammu asendunud igapäevaste jalutuskäikudega, mis sageli kasvavad pikkadeks matkadeks. Võib-olla on nooruse saladus aga hoopis selles, et professoril on noor ja lüüriline hing, et ta armastab loodust, muusikat ja kõike ilusat ning on alati kõikevõitvalt optimist.

JÄTKUGU SEDA KÕIKE VEEL PALJUDEKS AASTATEKS!

Kolleegide ja õpilaste nimel
H. PIIRIMÄE

Intervjuu Jaak Joalaga

Mõni sõna Teie senisest muusikateest. Kes te oleksite, kui Te poleks laulja?

Aktiivselt hakkasin muusikaga tegelema 1966. a., laulma hakkasin «Kristallides». Ega ma siis arvanud, et must laulja saab. Teiseks alaks on flöödimäng, õppisin seda muusikakoolis.

Mingit muud eriala endale väljaspool muusikat ette nagu ei kujuta. Kui õpiksin kõrgemas koolis, siis vist ainult konservatooriumis.

Esinete väga palju, ka pole Teie lauldud laulud kaugeltki kõik kuigi head.

On kujunenud juba selline olukord, et kui on vaja kiiresti mõnda uut lugu linti laulda, ja kedagi pole, siis juba teatakse, et küll Joala ära teeb. Olen muidugi ise ka süüdi, et alati nõusse olen jäänud. Nüüd on juba raske ära öelda ja kuidas sa seda ikka teed, kui oled inimesega kaua koos töötanud, teda hästi tunned ja näed, et teine tõesti hädas on. Noortel läheb uue loo selgeksõppimisega küllalt kaua aega. Kui kiirus taga, ei saa neid kasutada.

Ma ise pole selle olukorraga kaugeltki rahul. Tahaksin oma kindlat ansamblit, kellega saaks teha tõesti head muusikat, mis ka endale meeldib ja südamelähedane on. See võiks olla meie professionaalne biitansambel. Eestis pole ju ühtegi sellist. Peaaegu võimatu on aga häid muusikuid kokku saada, kes pealegi ka laulaksid. Kõik on seotud. Algajatel läheb aga mitu aastat aega, enne kui korralikult mängima hakkavad.

Keda meie lauljatest hindate?

Marju Kuuti. Ka temaga koos esineda meeldib kõige rohkem. Viimasel ajal on väga palju arenenud Heidy Tamme. Rein Rannapi ansambel on omanäoline, oleks hea, kui ometi nemadki laiali ei läheks. Teised praegu tegutsevad ansambleid näivad olevat saavutanud oma lae.

Jaak Joala oma õega

Kõige meeldivam esinemine?

Mujal on olnud alati parem laulda kui kodus. Siin pole veel kordagi tundnud, et saan publiku kätte, nagu öeldakse. Tundub, et ei tulda mitte kuulama, vaid just vaatama. Kui korra pilgu saali heidad, on see kohe selge. Tartu publik on kõige parem, ei räägi seda mitte sellepärast, et jutt Tartu lehte läheb. Muidu on aga väljaspool Eestit alati paremini vastu võetud.

(Järg 4. lk.)

NAKS võeti maha

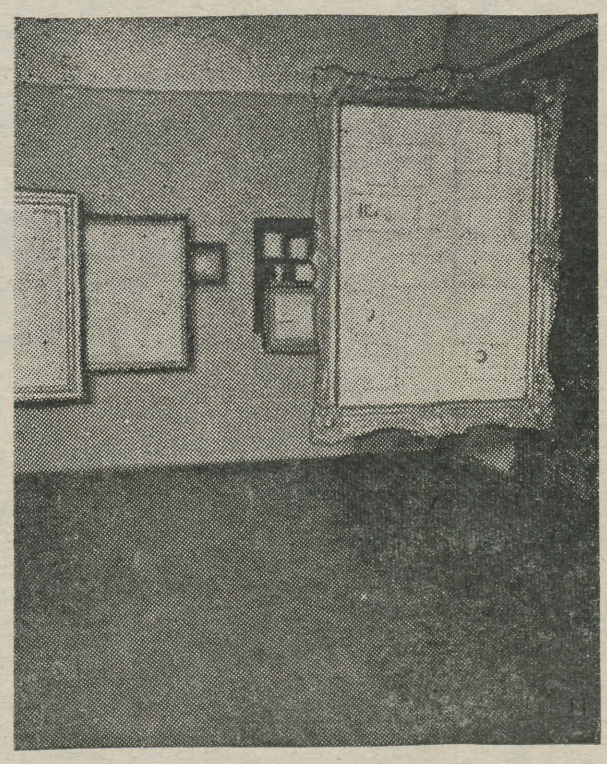

Ka kõige paremale asjale tuleb ots! Nii ka NAKS-ile. Pärast pikaajalist eksponeerimist ülikooli klubis pole nüüd teise korruse saalis karikatuure enam võimalik vaadata. Neile, kes selle aja sees ei jõudnud näha, jääb vaid kaasa tunda.

Tähelepanuväärne, eelkõige oma esmakordsuse tõttu, oli see ülikooli karikatuurinäitus — nii võib teda nimetada, sest NAKS — see on karikaturistide rühmitus, mis koosneb kahest psühholoogist ja kahest füüsikust. Sebastian, Nicolaus, Albert, Konstantin — nii on end nimetanud autorid.

Ülikoolis on praegu ilmselt kuidagi karikatuurilembeline õhkkond — alles oli TRÜ ajalehe karikatuurivõistlus, nüüd näitus.

Varasemat meenutades tohib öelda, et õpingute vahele tekkinud tühikuid täitsid karikatuuride joonistamisega Priit Pärn ja väheke hiljem Toomas Kall. Kui väga need nähtused aga ülikooliga seotud olid? Nende joonistusi võis näha kunstikabineti näitustel, «Edasis» ja mujalgi ajakirjanduses. Nüüdseks on nad mõlemad Tartust kaugele läinud ja karikatuuridega nii üleliidulisele kui ka välismaisele areenile pääsenud. Niipaljust ongi karikatuuritraditsioone.

Ja nüüd tõusulaine!

Kõige hämmastavam oli viis, kuidas NAKS endast avalikkusele teada andis. Pole aimu, kui palju nad üldse enne joonistanud ja proovinud olid. Tõsi küll, kaks neist osalesid edukalt TRÜ ajalehe karikatuurivõistluses — aga näitus ja võistlus olid ajaliselt kokkulangevad, ju siis ka loome üheaegne oli.

Nii et — hakkasid tegema — ja kohe näitus! Ning imelik, asi ei mõju üldse diletantlikuna, vastupidi — niisugusena mõjub selle näituse taustal just mõnegi kunstilise karikaturisti teos. Leidus küll ka nõrgemaid töid, aga üldmulje oli hea, naljakas — naljakas väga laias ulatuses. Eelkõige väärib esiletõstmist kujundus — toredasti terviklik, andes sobiva hõngu kogu ruumile. Väga hästi mõjusid vanad kullast nimesiltidega pompöössed raamid, mille sees karikatuure eksponeeritigi. Üks kahtlemata paremaid karikatuure oli asetatud suurde raami kohe ukse ette, et iga külastaja ta esimese pilguga hoomaks. Ja küllap seal ka oli, mida vaadata!

Karikatuuridest pole suurt mõtet lähemalt rääkida, neid tuleb vaadata. Rõhutan aga veel kord, et tänu komplekti terviklikkusele ei suutnud ka nõrgemad tööd oma mõju domineerivaks muuta, nad ununesid lihtsalt ära paljude heade tööde kõrval.

Igal autoril on juba äratuntavalt oma joonistuslaad. Kohati küll mõjusid tunda, aga mis selles nii halba ongi? Lisaks joonistuslaadile näib olevat ka teatav ainevaldkonniti jagunemine. Siin küll erilisi piire tõmmata ei saa. Torkab aga silma, et kõik nad teevad nalja eriti nendel teemadel, mis siiani nagu karikaturistide haardest välja jäänud või märksa teistsuguse käsitluse evinud on.

Värske puhanguna mõjusid inimese füüsilist tegevust illustreerivad konstruktsioonid, mis siiani kuidagi karikatuuri mõiste alla ei ole mahtunud, ja ometi sellel näitusel täiesti kohased tundusid. Ka poliitilised karikatuurid omandasid uuema ning vahetuma mõju.

Kokkuvõttes võib öelda, et tõesti oli kena näitus, meeldis paljudele ja pakkus rohkesti naeruvõimalusi. Seda tunnistab suur hulk arvamusi.

NAKS ühendab endas andekaid inimesi ja tahaks loota, et nende joonistamisind selle näitusega ammendatud pole, vaid hoopis suurte tegude eelmänguks osutub.

M. PREEM

Ostrovski „Mülgas“ „Vanemuises“

Silmapaistva vene dramaturgi sünnist täitub eeloleval aastal poolteist sajandit. Ostrovski sulest on ilmunud ligi 50 näidendit, mida mängitakse üle kogu maailma. «Mülgas», mille «Vanemuine» autori juubelit tähistamaks lavale toob, on kirjutatud ja lavastatud 1865. aastal Moskva Väikeses Teatris. Draama keskne tegelane Kirill Kisselnikov (näitleja J. Tooming) on 22-aastane eksüliõpilane. Järgnevalt näeme teda 29-, 34- ja 39-aastasena. Tema häda peitub hingelises inertsuses, iseloomutuses, tahtejõuetuses. Kuid kas h ä d a või s ü ü? See ongi draama sõlmküsimus. «Mülgas» ei oleks üllatav näidend, vaid tavaline melodraama, kui vastus oleks siin ühene. Ostrovski kui dramaturgi suurus aga selles seisabki, et ta on suutnud haarata oma aja isiksuse ja ühiskonna suhete dialektikat, määrata oma kangelase kõlbelise süü, kuid leida talle ka õigustust.

Draama on lavastanud J. Hmeletski Moskva Stanislavski-nimelisest Draamateatrist. Viimasteks lavastusteks seal F. Schilleri «Salakavalus ja armastus» ning A. Tšhaidze «Sild». «Mülgas» on Hmeletski esimene pöördumine Ostrovski poole.

«Paar aastat tagasi juhtusin lugema «Mülgast» ja avastasin selle näidendi enda jaoks. Erilist huvi pakkus mulle selles Ostrovskile nii ebatüüpilises näidendis tema kaasaegne kõlavus, «igihaljaste tõdede» analüüsimine, kusjuures selle näidendi žanr ei ole tüüpiliselt elu kirjeldav, vaid üksikuid probleeme tõstatav, analüüsiv ja lahendav. Ma leidsin olevat otstarbeka jagada näidend kaheteistkümneks probleemiks, millest igaüht võiks nimetada moraaliga mõistujutuks. Moraaliks igaühele on Ostrovski teiste näidendite pealkirjad — vene vanasõnad ja kõnekäänud» (J. Hmeletski).

Näidendi tegevusajaks on möödunud sajandi 30.—40. aastad, ometi on rida probleeme ka meie päevil värsked, rida hinnanguid leiaks aga adressaadi meiegi kaasaegsete keskelt.

Huvitav ja omapärane on näidendi kujundus (kunstnik Tamara Eliava on samuti Stanislavski-nimelisest teatrist).

Peale Jaan Toominga osalevad näidendis ENSV teenelised kunstnikud Herta Elviste, Hilda Sooper, Einari Koppel, Benno Mikkal, Helend Peep, noorematest lavajõududest Kais ja Raivo Adlas, Ao Peep, Tõnis Lepp jmt.

Moraaliga näidendi lühiiseloomustuse lõpetuseks sobib ehk hästi Maarjamaa rahvatarkus «Oma silm on kuningas».

T. K.

EKP TRÜ komitees

EKP TRÜ komitee kuulas oma äsjasel koosolekul ära J. Tammeoru ja H. Liimetsa ettekanded TRÜ pedagoogika nõukogu ning TRÜ metoodika nõukogu töö perspektiividest kuni 1975. aastani. Perspektiivplaani kaheksast probleemist on põhilisemad üliõpilaskontingendi formeerimise ning orientatsiooni uurimine, õppematerjali struktuuranalüüs, õppejõudude ajabüdžeti uurimine, kaugõppe õppetöö optimaliseerimine ning kõrgema haridusega spetsialisti vastavus rahvamajanduse nõuetele. Parteikomitee juhtis tähelepanu kõrgema kooli pedagoogikat haaravate fundamentaalsete uurimuste vähesusele perspektiivplaanis ja toonitas vajadust regulaarselt publitseerida kõrgema kooli pedagoogika ning metoodika küsimusi käsitlevate artiklite kogumikke.

Ideoloogilise töö tõhustamisest Majandusteaduskonnas seoses eesseisva parteidokumentide vahetamisega andis aru J. Pikk. Parteikomitee konstateeris ideoloogilise töö tunduvat paranemist teaduskonnas, juhtides tähelepanu veel esinevatele ebakohtadele (näitliku agitatsiooni nõrkus).

Arutati NSV Liidu 50. juubelile pühendatud üleülikooliliste ürituste läbiviimist.

Parteikomitee kinnitas Arstiteaduskonna parteiorganisatsiooni otsuse võtta NLKP liikmeks Meditsiini Kesklaboratooriumi tehnik Valentina Oleštšenko.

ELKNÜ TRÜ komitees

Büroo, 6. dets. 1972. a.

ÜLKNÜ ridadesse võeti vastu Ene Anton (Arstitead. II k.) ja Rein Anton (Arstitead. II k.).

Matemaatikateaduskonna komsomolitöö analüüsi esitas teaduskonna sekretär J. Pelt. Büroo tunnistas teaduskonna ettevõtmiste põhisuunad õigeks ja andis tööle hinde «rahuldav». Ära kuulati ka T. Vilosiuse ettekanne interklubi tegevusest. Büroo avaldas arvamust, et klubil tuleb välja töötada ja kinnistada oma statuut ja töö põhisuunad. Hoolekandmine selle eest pandi 5-liikmelisele komisjonile (T. Vilosius, M. Heidmets, A. Fljaišer, J. Talvet, M. Kubo).

Bürool vaadeldi kolmapäevaõhtuste klubiõhtute repertuaari ja võeti vastu asjakohane otsus.

Lõpuks oli bürool arutlusel rida jooksvaid küsimusi seoses komitee pleenumiga ning muude aastalõpuüritustega.

Raamatunädal

Raamatuhuvilisele tartlasele on selle kuu kolmas nädal sündmusterohke. 11.—18. detsembrini kestab Tartu raamatunädal, et tähistada rahvusvahelist raamatuaastat ja NSV Liidu 50. aastapäeva. «Ülikooli» raamatukaupluse juhataja BRIGITTA RINK rääkis toimuvast:

«Avaõhtu oli 11. detsembril kell 19 ülikooli aulas, kus võttis sõna Polügraafia Peavalitsuse juhataja L. Kaik. H. Puhvel kõneles kirjanduse funktsioonidest kaasaja ühiskonnas.

Teisipäeval, 12. detsembril kell 16 olid TRÜ nõukogu saalis koos õppejõud, üliõpilased, «Eesti Raamatu» ja «Valguse» esindajad, arutusel õppe- ja tõlkekirjanduse probleemid.

Kolmapäeval, 13. detsembril oli klubiõhtu Kultuurihoones. Maiuspala spordihuvilistele — esinema oli kutsutud kolmest olümpiast osavõtnud A. Jaigma koos diapositiividega võistlustest ja olümpiaehitustest, üks Müncheni-raamatu autoreist — Paavo Kivine, Urmo Kala ja Fred Kudu. Õhtut juhtis V. Lään.

Spordimuuseumiga kahasse pandi samas üles näitus spordiplakatist, unikaalseist spordiraamatuist ja Helle Rätsepa autogrammidest.

Reede, 15. detsember. Ülikooli klubis on külas P.-E. Rummo. Luuleõhtu algab kell 19. Samal ajal istutakse kultuurihoones kohvilaudade taha, et H. Siimiskeri, D. Vaarandi, K. Merilaasi, E. Niidu, J. Krossi, P. Rummo, K. Kääri ja A. Kaalepi seltsis vestelda ja kuulata kirjanike loomingut.

Laupäeval, 16. detsembril kell 20 esinevad noortemajas «Sõprus» oma loominguga Tartu NAK-i liikmed. Tantsitakse.

Raamatunädal lõpetatakse 18. detsembril kell 20 ülikooli aulas J. Kilty «Armsa luiskajaga» L. Rummo ja A. Eskola esituses. Õhtu sissetulek läheb rahufondi. Pileteid peahoones juba müüakse. Ülikooli peahoone valvurilt võib tutvumiseks saada «Eesti Raamatu» ja «Valguse» 1973. a. prospekti.

Head raamatunädala jätku!»

Kirja pani S. KALA

Reaalteadused ja jaapani keel

Et Tartu Riiklikus Ülikoolis jaapani keelt õpetatakse, pole mingi uudis, kuid reaalteaduste üliõpilased ei pruugi kohe selle peale tulla, et võõrkeele õppimine võib neile hiljem kasulikuks osutuda. Kui lõpuks avastatakse see võimalus, võib mõnelgi tekkida hirm hieroglüüfide ees. Et ühes kui teises suhtes veidi teed valgustada, ongi need read paberile pandud.

Meie ülikoolil on vedanud sellega, et meil töötab idakeelte entusiast dotsent Pent Nurmekund, kes peale puhtfiloloogide on meelsasti valmis õpetama ka näiteks reaalteadustele pühendunutele mistahes idamaa keelt. Ja teeb ta seda nii hästi, et paar reaalteadlast ongi idakeelte uurimise peale üle läinud!

Esialgu pole muidugi vaja end kaugemate eesmärkidega vaevata, kuid üks on kindel — reaalteadlastel tuleb reeglina inglise keele järel päevakorda jaapani keel, vähemalt samal määral kui näiteks saksa või prantsuse keel. See tuleneb Jaapani kõrgest teaduslikust potentsiaalist ja asjaolust, et enamik (umbes $^2/_3$) Jaapanis ilmunud teaduslikest artiklitest jääbki euroopa keeltesse tõlkimata.

Allakirjutanul pole kuigi head ülevaadet sellest, kuidas kusagil on korraldatud jaapani keele õpetamine reaalteadlastele. Paar meeldejäänud fakti vahest aitavad olukorda iseloomustada. Üks, Tšehhoslovakkia keemiaajakiri avaldas numbrist numbrisse algteadmisi ja oskussõnu jaapani keelest. Berliini Ülikoolis õpetatakse jaapani keelt eraldi loodusteadlastele. Parema ülevaate annab soovijaile lahkesti dotsent Pent Nurmekund, kes on TRÜ-s õpetanud jaapani keelt juba ligi viisteist aastat. Igal aastal alustavad jaapani keele õpinguid 10—15 asjahuvilist, nendest ligi pooled on reaalteaduste esindajad. Kui filoloogid välja arvata, jääb üle ikkagi üsna suur arv asjahuvilisi. Nende hulgast suuremat tööd teinutest tulevad Pent Nurmekunnal meelde keemikud dots. Tullio Ilomets, Aime Mölli, Viljar Pikla, bioloog Tõnu Soidla. Ka kaugemast ajaloost on üks huvitav juhtum. Kodanlikul ajal Tartu Ülikoolis töötanud prof. H. Perlitz, kes oli teoreetilise füüsika laboratooriumi juhataja, tegeles kristallograafiaga. Ta olevat kuulnud, et jaapanlastel on sel alal tähtsaid töid avaldatud ning õppinud iseseisvalt jaapani keele ära sel määral, et oskas tõlkida.

Jaapani kiri on hiina kirjaga paljus sarnane, viimast on aga rahvalikes väljendites keerukuse mõõdupuuna kasutatud. Dotsent Nurmekund arvab, et jaapani keel on lihtsam kui euroopa keeled. Allakirjutanu on vähem optimistlik, kuid võib omast kogemusest kinnitada, et keskpäraste võimete ja nädalas paaritunnilise õppimise puhul on jõukohane hakata kahe aasta pärast sõnastiku abil tõlkima. Muide, viimase kümne aasta jooksul on olukord sõnastike ja õppekirjanduse osas tunduvalt paranenud.

Jääb üle veel nimetada, et õppused toimuvad keemiahoones teisel korrusel hieroglüüfidega kaunistatud ukse taga ning et kellelegi ei õelda seal abist ära.

J. SALM

Jaak Joala

(3. lk. järg.)

Väga tore oli hiljutine lindistus Riia televisioonis. Tegime seal koos Marju Kuudiga tunniajalise saate. Marju pole veel kunagi nii hästi ja vabalt esinenud ja ka enda kohta tundsin, et ei tulnud just kehvasti välja.

Suurepärane on R. Pauls oma uue ansambliga. Koosseis pole suur, 4—5 meest. Kõik, mis nad teevad, on väga kõrgel tasemel. Täiesti uus kvaliteet läti muusikas.

Teie suhted muusikaga väljaspool otsest tegelemist?

Kodus on mul väga palju plaate ja linte, kuulan neid ööd ja päevad. Vaimustuses olen José Felicianost, meeldib Elton John. Ei saa aru, miks meil nii vähe mängitakse. Varem meeldis mulle väga «Procol Harum», laulsin ka ise nende lugusid. Viimasel ajal on nad nagu kehvemaks jäänud. Üheks huviobjektiks on muutunud Gilbert O'Sullivan.

Näib, et muutumatutena jäävad mu lemmikute hulka Jimi Hendrix, Keith Emerson, «Chicago». Üllatuseks on 20-aastane soome kitarrist Jukka Tolonen, kes praegu veel maailmaareenile pole jõudnud, lähemat aja aga kõigi eelduste kohaselt rahvusvahelise tunnustuse leiab. Ta valdab võrdselt nii džässi kui ka avangardbiiti, minu arvates ainus, kes on jõudnud Jimi Hendrixi lähedale.

Kirjandus, kunst?

Lemmikkirjanikku nimetada on raske, võib-olla Hemingway. Lemmikraamatud muutuvad aastatega. Kunagi oli selleks Remarque'i «Elu laenuks». See oli siis, kui olin veel oma elu esimese suure armastuse — autospordi kütkes. Huviga loen ka eesti noorema põlve kirjamehi. Vaheldukseks oli aga viimati üsna huvitav A. ja B. Strugatski «Tigu nõlvakul».

Kunstinäitustel käin tihti. Viimaselt meeldisid eriti Vindid, Aili ja Toomas mõlemad. Kuigi nad pikapeale tulevad juba liig tuttavad ette. Kõige tugevama mulje jättis Jüri Palm, ei oska aga öelda, miks see nii oli.

Mida elus kõige rohkem armastate, vihkate?

Mida armastan? Vist ikka muusikat, oma väikest õekest, tagasihoidlikkust, ilusat ilma, kassipoegi ja veel palju asju.

Igapäevases elus kohtad hea kõrval ka halba, ebameeldivat, iseloomuomadusi, mida arvad vihkavat. Kui siis aga vaadata filme Vietnami sõjast, mida televisioon sageli näitab, tundub, nagu taanduks kõik muu tagaplaanile. Kui palju korratuna see ka ei kõlaks, võin kindlalt öelda üht — vihkan sõda. Nähes napalmiga põletatud lapsi, tuleb vahel naiivne soov minna ja katsuda seda jubedust lõpetada. Muidugi see on absurdne. Naljakana tunduvad siis jutud pikkadest juustest ja muu. säärane virisemine — nagu meil tõsisemaid asju poleks, millele tähelepanu pöörata. Ja tähtsam peaks olema ikka see, mis juuste all on.

Mis tunne on olla Jaak Joala?

Kehv. Katsun liikuda võimalikult vähe. Kogu aeg, kui rahva hulgas käin, on pinge sees. Ei julge tänavat kellelegi otsa ka vaadata. (Kasutan võimalust vabandada tuttavate ees, kui ma neid mõnikord just sel põhjusel ei märka ega tervita.) Kogu aeg vahitakse ja jumal hoidku, kui kõik korras pole.

Kirju saan palju. On selliseid, millest ei oska kohe midagi arvata. Hiljaaegu sain paar tükki väga asjalike nõuannetega. Vastaksin hea meelega, aga just neil pole saatja aadressi.

Sporti teete?

Mängisin hokit. Sõitsin ka kartautoga, aga siis oli avarii ja see asi jäi katki. Kui aega on, teen hommikvõimlemist.

Olete abielus?

Veel mitte.

Kunas Tartusse laulma tulete?

Plaanis pole enne aastalõpu võistluskontserti. Kui aga õnnestub plaanitud ansambli kokkusaamine, laulaksin Tartus heameelega ka üliõpilastele. Mitte kõike, mis kätte antakse, vaid ainult enda valitud laule.

TIINA SARV

Lola Liivat-Makarova

esineb ülikooli kohvikus paarikümne teosega, mis raamituina peaksid kuuluma maalide kategooriasse. Kaasaja kunstiliikide lähenemise ja segunemise protsessis võiks töid klassifitseerida ka kui värvist tekitatud reljeefe, millesse on sulandatud mitmekesiseid (tarbe)esemeid. Traditsioonilise lõuendimaali hülgamine algas L. Liivatil 1967. a. ja käesoleva näituse lõppteosed kuuluvad käest libisevasse aastasse.

Kunstnik ei tee sellest saladust, et töötab suveti looduses, maalides traditsioonilises laadis maastikke ning lilli, sügisel ateljeesse sulgunult loob meeleoludest ja mõtteist tekitatud teoseid näitusel esitatute laadis. Esimene neist töist üldse oli inspireeritud tema meelislilledest, erkpunaseist magunaõitest, mille tuliväljа ta tahaks omada.

Tartuski on juba kümnekonna aasta eest rakendatud kleepekollaaži (I. Malin jt.). Kuid Tartu kunstimuuseumi poolt omandatud L. Liivati maal «Objekt» kannab endas esimesena ehtsat naela. Et leida oma teostesse panemiseks sobivaid esemeid, on kunstniku ateljees n.-ö. väike rekvisiitide kogu asjadest, mille kohta talle tundub, et neil võiks olla mingi loomeväärtus.

Kindlat eelnevat programmi loodavale teosele L. Liivat ei tavatse teha, kuid alateadvuses on sisemine plaan kindlasti olemas. Temaatika töö mõtte või nime kujul avab end tööprotsessi kestel, tavaliselt üsna lõpetamise eel.

Kui teose loomine langeb mitmesse aastasse, ei tule arvata, et protsess on pidev. Vahepeal kunstnik maalib puhkuseks teises laadis, oodates sisemist veendumust alustatu lõpetamiseks.

«Artur Alliksaarele» on posthuumne pühendus 1967. a. surnud andekale poeedile. «Linnutee», «Veendumus», «Pühapäevane», «Sinisele lillele», «Astraalsed hetked» — need on kõik millestki, kellelegi-millelegi loodud, mitte šabloonsed (portreelaadsed) kujutused. «Sirtaki» on kreeka tants Theodorakise viisil, tekkinud filmimuljeil, tundmuste tabamise nimi. «Vapp» ja «Põhjamaine» on esimesi teoseid paksude reljeefmaalide sarjast. «Triptühhon» (ajaloolises arengus kolmeosaline maal) on siin lahendatud ühes raamis, keskel peegel.

Mõned andmed L. Liivat-Makarova kui tartlase kohta: sündis 1928. a. Tallinnas, lapsepõlves elas Rakveres. Käis Tartu Kunstiinstituudis, õppides maali J. Võerahansu juures; lõpetas 1954. a., diplomitööks Elo Tamuli portree. Sellest ajast on töötanud õpetajana kunstikoolis ja esinenud kõikidel Tartu kunstinäitustel alates 1955. aastast — kokku 18 aastat. L. Liivatil on isikupärane maalimislaad. Vaadake, veenduge, jätke meelde ning südamesse ja teil on järgmisel Tartu kunstinäitusel jällenägemisrõõmu.

Kunstnikuga vestles NIINA RAID

Juubeliüritusi

TRÜ kollektiiv tähistab NSV Liidu moodustamise 50. juubelit 29. detsembril kell 15 aktusega TRÜ aulas ning selle järel TRÜ nõukogu piduliku koosolekuga. 30. detsembril kell 20 on RAT «Vanemuise» suures majas aastaball. Aktusel esineb päevakohase kõnega TRÜ rektor prof. A. Koop. Austatakse staažikaid kommuniste. Kaastegevad on TRÜ puhkpilliorkester S. Kaldi, TRÜ kammerkoor V. Uibopuu ja Tartu Akadeemiline meeskoor A. Ritsingu juhatusel.

30. detsembri ball on TRÜ ja EPA kollektiivile ühine. Balli 1000 pääset on jaotatud TRÜ ja EPA vahel proportsionaalselt ametiühinguliikmete arvuga, mille kohaselt TRÜ kollektiiv sai 685 piletit. Samal printsiibil jaotas TRÜ ametiühingukomitee piletid ka teaduskondade vahel. Piletite levitamine toimub ametiühingu büroode kaudu.

TRÜ ja EPA aastaballil on samad dekoratsioonid ja programm (5-tunnine), mida pakub RAT «Vanemuine» oma külalistele päev hiljem.

Juhime kõigi tähelepanu sellele, et balli algus 30. detsembril on nihutatud kella 20-le (varem teatatud k. 21 asemel).

TRÜ ametiühingu kultuurikomisjon

Tšiili Vabariigi president doktor Salvador Allende Gossens, 64-aastane. Õppis arstiteadust. 1932. a. üliõpilasrahutuste ajal arreteeriti. Oli Tšiili Sotsialistliku Partei asutajaliikmeid. 1945. a. senaator, vasakpoolsete presidendikandidaat (1952, 1958, 1964, 1970) ja Senati esimees (1967—1969). 1970. aastast Tšiili vasakpoolsete koalitsioonivalitsuse juht.

6. detsembril saabus Salvador Allende Nõukogude Liitu. 3 päeva kestnud visiidi jooksul kohtus Tšiili president Nõukogude valitsuse juhtidega, ta valiti Moskva Riikliku Ülikooli audoktoriks.

Üliõpilassegakoor jälle tegev

Veel kümmekond aastat tagasi tegutsesid elujõulised segakoorid nii Tartu Riiklikus Ülikoolis kui Eesti Põllumajanduse Akadeemias. Viimasel ajal viljeldakse segakoorilaulu vaid TRÜ kammerkooris.

Tallinnas on juba kümme aastat teiste kooriliikide kõrval väljapaistva eduga tegev Tallinna Üliõpilassegakoor.

Tartus võttis üliõpilaste hulgas segakoorilaulu taaselustamise enda peale EPA. Hiljuti kutsuti uuesti ellu EPA segakoor. Koori juhatab Anu Kõbas, kontsertmeistriks ja hääleseadjaks on Helga Millistver.

Esimesed harjutused on juba toimunud, kooris on üle poolesaja lauljа. Ligi 6000 tudengi kohta on seda vähe. Pealegi töötab Tartus ja lähemas ümbruses arvukalt lõpetanuid, kes varem on kooris laulnud.

Eesmärgiks on luua arvukas segakoor, traditsioonipärasest pisut erineva laadiga, mille repertuaaris on pearõhk asetatud kergele muusikale.

Avalikkuse ette astub koor juba 29. dets. s. a. EPA aulas. Eelnevalt toimub lalulaager EPA vastses puhkebaasis Otepääl.

Kui koor suudab vajalikul määral organiseeruda ning tegevus viljakaks osutub, võimaldab EPA rektoraat koorile juba eeloleval suvel kontsertmatka NSV Liidu piires.

Kaugel pole ka 1974. aasta, mil toimub järjekordne üliõpilaste suurpidustus — üliõpilaslaulupidu.

Lauluhuvilised TRÜ tudengid või lõpetanud!

Aidake oma osavõtuga taasluua Tartus üliõpilassegakoor, hakake ise traditsioonilise valge-must tekli kandjateks vennasvabariikide radadel ja suurele üliõpilaspeole kogunejate hulgas. EPA segakoor kutsub teid oma ridadesse. Tehke seda esimesel võimalusel, et koori samm saaks jõudsam.

Koori harjutused toimuvad igal esmaspäeval ja neljapäeval kell 19 Tartu Rajooni Täitevkomitee saalis (sissekäik Pälsoni tänavalt, IV korrus).

H. NUGIN

Tähelepanu!

TRÜ keskjaama number 41-20 on asendatud numbriga 41-21.

Seoses sellega on muutunud ka valvete numbrid (töötavad ainult väljaspool kommutaatori töötamise aega, TRÜ telefoniabonentide nimekirjas on nad antud sulgudes):

Peahoone ja õppehoone	
nr. 5 valve	**— 41-22**
Garaaž	**— 41-23**
Keemiahoone	**— 41-24**
Teaduslik Raamatukogu	**— 41-27**

Tööpakkumine

TRÜ lasteaed, Burdenko 42, tel. 24-72, vajab koristajat 0,5 ametikohaga (õhtupoolikuti, soodustused).

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР .Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7363. MB-07558.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Raamatupala

Nr. 37. Reedel, 22. dets. 1972. a. XXIV aastakäik

Kõrge tunnustus Tartu Riiklikule Ülikoolile

NLKP KESKKOMITEE, NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUM, NSV LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU JA ÜAÜKN AUTASUSTASID SUURT GRUPPI EESTI NSV ETTEVÕTTEID, KOLHOOSE, ORGANISATSIOONE JA ASUTUSI, KES SAAVUTASID PARIMAID TULEMUSI ÜLELIIDULISES SOTSIALISTLIKUS VÕISTLUSES NÕUKOGUDE VABARIIKIDE LIIDU MOODUSTAMISE 50. AASTAPÄEVA TÄHISTAMISEKS, JUUBELIAUMÄRGIGA.

AUTASUSTATUTE HULGAS OLI KA MEIE ALMA MATER — TÖÖPUNALIPU ORDENIGA TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL.

VASTAME KÕRGELE TUNNUSTUSELE UUTE EDUSAMMUDEGA ÕPPE- JA TEADUSLIKUS TÖÖS, ÜLIKOOLI MATERIAALSE BAASI VÄLJAARENDAMISEL, ÕPPEJÕUDUDE, TÖÖTAJATE JA ÜLIÕPILASTE OLMETINGIMUSTE PARANDAMISEL.

Juubeliaktus

NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud pidulik aktus toimub TRÜ aulas reedel, 29. detsembril algusega kell 15.

ACTA DIURNA

EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrasid seoses NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevaga silmapaistvate teaduslike tööde eest Nõukogude Eesti preemiad meie ülikooli autorite kollektiivile: **E. Raudam** (kollektiivi juht), **A.-E. Kaasik, M. Mägi, R. Paimre, R. Zupping** — peaaju veresoonte haiguste patogeensete mehhanismide uurimise ning raviprintsiipide väljatöötamise ja juurutamise eest. Nõukogude Eesti preemia laureaadiks said ka **H. Moosberg**, kes võttis osa premeeritud kollektiivse töö «Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost» I, II ja III köite koostamisest (kollektiivi juht **A. Panksejev**) ning **E. Varep** kollektiivi liikmena, kes koostas monograafia «Eesti järved» (kollektiivi juht **A. Mäemets**).

✻

Kauaaegse viljaka teadusliku ja pedagoogilise töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ning seoses seitsmekümnenda sünnipäevaga autasustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium 12. dets. k. a. Tartu Riikliku Ülikooli üldajaloo kateedri juhatajat, ajaloodoktor professor JAAN KONKSU Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

✻

Alates 15. novembrist k. a. töötab ülikooli halduse prorektorina Ülo Saag. Ülo Saag sündis 1929. aastal Väike-Maarja rajoonis. Lõpetas 1947. a. Tartu I Keskkooli ja jätkas õpinguid TRÜ Õigusteaduskonnas, omandades juristi diplomi 1952. a. Seejärel töötas meie ülikooli õppeosakonnas ja Kehakultuuriteaduskonnas, alates 1956. aastast kuni 1962. aastani õppeosakonna juhatajana. Viimased kümme aastat töötas Ülo Saag põllumajanduses, olles 1964—1972 Nõgiaru sovhoosi direktor. NLKP liige 1965. aastast.

✻

TRÜ ÜTÜ otorinolarüngoloogia ringis toimus 13. dets. 1972. a. NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud koosolek. Kuulati ära ringi vanema ettekanne ringi sidemetest NSV Liidu teiste ülikoolide ja instituutide sama eriala üliõpilastega. Meie üliõpilased on käinud esinemas Riias, Kaunases, Vilniuses, Minskis, Gorkis, Dušanbes ning vastupidi — meil on esinenud üliõpilased Riiast, Kaunasest, Dušanbest. Saadud on diplomeid ja medaleid. Vestluse käigus jõuti ühiselt arvamusele, et sellised sidemed aitavad laiendada silmaringi ja võimaldavad täiendada oma teadmisi.

✻

18. detsembril laulis TRÜ Akadeemiline Naiskoor põllumasinate tehases «Võit». Kontsert, kus tutvustati TRÜ naiskoori ja lauldi rahvaste laule, oli pühendatud NSVL moodustamise 50. aastapäevale.

ELKNÜ TRÜ komitee pleenumilt

NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud pidulik pleenum toimus 14. detsembril komsomolikomitees. Kohale olid palutud lisaks komitee liikmetele teaduskondade sekretärid, ülikoolis õppivate vennasrahvaste ja ülikooli ühiskondlike organisatsioonide esindajad ning aukülalistena meie ülikooli kunagised komsomolijuhid Johannes Kalits ja Laur Karu.

Pleenumi avas Toivo Kuldsepp, andes põhiettekandeks sõna komsomoliorganisatsiooni sekretärile Kalle Meruskile. Kõneleja meenutas NSV Liidu moodustamise ajaloolist sündmust, rahvusküsimuse leninlikku lahendust vastloodud liidus ja siirdus siis meie ülikooli rikaste internatsionaalsete traditsioonide juurde. Peatunud pikemalt ülikoolis innukalt tehtaval internatsionaalsel kasvatustööl, selle mitmesugustel vormidel, näitas K. Merusk ära juba varasematelt komsomolipõlvkondadelt laekunud kogemuse osa meie praegustes ettevõtmistes. Lõpetuseks andis Kalle Merusk hinnangu organisatsiooni ees seisvatele põhiülesannetele.

Pleenumile oli saabunud telegramm ülikooli endiselt sekretärilt, praeguselt EKP KK sekretärilt Vaino Väljaselt:

«Südamlik tervitus Tartu Riikliku Ülikooli komsomolile NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva puhul. Teie tegude raamatusse on kirjutatud palju eredaid lehekülgi, mis räägivad võitlusest meie partei ideaalide eest. Olgu need teie tänasel pleenumil meenutavad traditsioonid teile alati kallid ning eeskuju väärivad. Kajastagu teie tänastes tegudes ja homsetes julgetes plaanides alati kodumaa jäägitu teenimise püüded, millele pühendate oma võimed ja teadmised, mis on teie üllaim eesmärk — olla oma suure kommunismi ehitava kaasaja vääriline. See komsomolideviis on alati jäädavalt noor.»

Järgnevalt meenutasid ülikoolis tehtud komsomolitööd algaastatest ja lähemast minevikust Johannes Kalits ja Laur Karu. ELKNÜ Tartu Linnakomitee esimene sekretär Leili Möldre rääkis ülikooli komsomoliajaloo koostamise vajadusest. Mõnesuguseid kogemusi selleks on linnakomiteel juba olemas. L. Möldre andis kätte linnakomitee aukirjad üliõpilastest komsomoliaktivistidele.

Pleenumi ametliku osa lõppedes puhkes elav mõttevahetus komsomolielu graviteerivatel teemadel: sm-d Kalits, Kuldsepp, Ananjeva, Möldre jt. avaldasid arvamusi komsomoliorganisatsiooni praeguse struktuuri, selles sisalduvate kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete võimaluste kohta. Toodi esile mitu huvitavat mõtet, mida põhjalikuma teoreetilise läbitöötamise korral oleks mõeldav esitada ettepanekutena komsomoliorganisatsiooni kõrgemalseisvatele organitele.

J. T.

ENSV Kõrgema ja Keskerihariduse ministri käskkiri

Aktiivse töö eest üliõpilaste teaduslike tööde juhendamisel ja teadusliku töö organiseerimisel vabariigi kõrgemates õppeasutustes ning heade tulemuste eest üleliidulisel ja vabariiklikul üliõpilaste teadusliku töö konkursil

käsin:

I

Autasustada Eesti NSV Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi aukirjaga järgmisi üliõpilaste teaduslike tööde juhendajaid:

Heinrich SCHNEIDERIT — dotsendi kt., TRÜ riigi- ja haldusõiguse kateedri õppejõudu;

Lembit ALLIKMETSA — professorit, TRÜ farmakoloogia kateedri juhatajat;

Vootele MEIPALUT — professorit, TRÜ sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhatajat;

Aarne TÕLDSEPPA — dotsendi kt., TRÜ anorgaanilise keemia kateedri õppejõudu;

Karl-Samuel REBAST — dotsenti, TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedri juhatajat.

II

Avaldan kiitust järgmistele ÜTÜ juhendajatele:

Jüri SAARMALE — professorile, TRÜ psühhiaatria kateedri õppejõule;

Uno PALMILE — dotsendile, TRÜ anorgaanilise keemia kateedri õppejõule;

Aavo AAVIKSAARELE — TRÜ keemilise kineetika ja katalüüsi laboratooriumi vanemale teaduslikule töötajale;

Paul ALVRELE — professorile, TRÜ soome-ugri keelte kateedri õppejõule;

Ago KÜNNAPILE — vanemõpetajale, TRÜ soome-ugri keelte kateedri õppejõule.

TRÜ rektori käskkiri

28. ja 29. novembril Käärikul üliõpilaste kehalise kasvatuse ja sportliku treeningu küsimustes toimunud nõupidamise ettevalmistamisel ja läbiviimisel tehtud väga hea töö eest avaldan kiitust järgmistele ülikooli teenistujatele ja õppejõududele:

kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna dispetšerile	**Helgi TOHVRILE**
spordifüsioloogia kateedri juhatajale dotsent	**Atko VIRULE**
spordifüsioloogia kateedri dotsendi kt-le	**Arved VAINULE**
võimlemise kateedri dotsendi kt-le	**Uno SAHVALE**
kehalise kasvatuse ja spordi kateedri vanemõpetajale	**Evald MÄEPALULE**
kergejõustiku kateedri vanemõpetajale	**Martin KUTMANILE**

NB!

TRÜ Kriminoloogia Laboratooriumi järjekordne ettekandehommik toimub 24. detsembril k. a. kell 12 TRÜ peahoone aud. 307. Ettekandega «Ühiskondlike protsesside süsteemne juhtimine» esineb prof., õigustead. doktor V. Kelder.

Koostöös vennasvabariikide füüsikute ja keemikutega

Kaasaja teaduslikku uurimistööd iseloomustab erinevatest spetsialistidest koosnevate suurte kollektiivide olemasolu, ilma milleta ei ole võimalik teaduse ette kerkivaid probleeme komplekssselt lahendada. Ulatuslikud teaduslikud sidemed paljude vennasvabariikide kõrgemate koolide, teaduslike uurimisasutuste, konstrueerimisbüroode ja katsetehastega ongi meie ülikooli füüsikute ja keemikute teadusalase edu üheks pandiks. See on võimaldanud jätkata Tartu ülikooli traditsioonilisi uurimissuundi, mis kodanliku Eesti tagasihoidlikes tingimustes hakkasid hääbuma, ja luua nüüdisaja teadusele iseloomulikke uusi suundi.

Sidemed, mis said alguse 1950. aastatel, hõlmavad praegu peaaegu kõiki liiduvabariike. Kõige tihedamalt seovad meie füüsikuid ja keemikuid teiste liiduvabariikide teadlastega ühised uurimistööd.

Nii kujunesid eksperimentaalfüüsika kateedril juba 1950. aastatel tahkete kehade luminestsentsi uurimisel sidemed selliste tunnustatud füüsikakeskustega, nagu NSVL TA Füüsika Instituut (Moskvas), NSVL TA Pooljuhtide Instituut (Leningradis) ja NSVL Riiklik Optika Instituut (Leningradis). Viimasega astus 1958. a. koostöösse õhukeste kihtide alal teoreetilise füüsika kateeder. Meie aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboratooriumi kollektiivi liikmeil aga laabus 1955. a. alates tihe teaduslik kontakt atmosfäärielektri-alastes uurimustes NSVL Geofüüsika Peaobservatooriumiga (Leningradis). 1960. a. hakkas üldfüüsika kateeder gaaslahenduse alal koos töötama Moskva Riikliku Ülikooli elektroonika kateedriga.

Vähem innukad pole olnud ka meie keemikud. Juba 1953. a. tekib meie anorgaanilise keemia kateedril kontakt NSVL TA Elektrokeemia Instituudiga ja Moskva RÜ elektrokeemia kateedriga ühistes uurimustes elektrokeemia alal. 1968. aastast luuakse suhted Leningradi RÜ vastava kateedriga. Meie orgaanilise keemia kateedril õnnestus 1955. a. siduda oma teaduslik töö NSV Liidu TA Keemilise Füüsika Instituudiga ning 1960. a. NSVL TA Elementorgaaniliste Ühendite Instituudiga.

Hilisemast ajast märgiksime meie elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi algatatud koostööd Moskva ja Leningradi Rakenduskeemia Instituudiga elektroluminofooride omaduste uurimise alal.

Arusaadavatel põhjustel olid meie füüsikud ja keemikud alguses enamasti võtja osas (aspirantide juhendamine, konsultatsioonidel käimine jne.). Nüüd aga palutakse ikka sagedamini meie õppejõude ja teaduslikke töötajaid oponentideks teistesse liiduvabariikidesse. Üleliiduliselt tunnustatud teaduslikud instituudid hindavad meie saavutusi, pakkudes sageli üleliiduliste konverentside ja sümpoosionide läbiviimise kohaks Tartut.

Meie teaduskonna kateedrid ja laboratooriumid on püüdnud oma kogemusi jagada ka vennasvabariikide erialakaaslastele. Näiteks kasutab Moskva Aparaadiehitusinstituut meie analüütilise keemia kateedris sünteesitud kõrge puhtusastmega preparaate. Elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi kogemusi arvestas Kaasani Vaakuummasinaehituse Instituut ülikõrgvaakuumpumba uue mudeli väljatöötamisel ja katsetamisel.

Eriti rohket praktilist abi on teised liiduvabariigid saanud meie aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide laboratooriumilt. Nii on laboratooriumis konstrueeritud I. P. Pavlovi nimelisele Leningradi I Meditsiiniinstituudile elektroaerosoolide generaator aerosoolide toime uurimiseks inimestel ja katseloomadel. NSVL TA Biofüüsika Instituut sai laboratooriumilt atmosfääri-ioonide loenduri ja Krasnojarski RÜ elektroaerosoolide laengutiheduse mõõturi, NSVL Meditsiiniteaduste Akadeemia Neurokirurgia Instituut elektroaerosoolide generaatori kunstliku hingamise aparaadi juurde. Üleliidulisele Veterinaarsanitaaria Teadusliku Uurimise Instituudile konstrueeriti laboratooriumis elektroaerosoolide generaator suurte ruumide ja loomade desinfitseerimiseks, Permi Kivisõe Teadusliku Uurimise Instituudile tolmuosakeste laengu tiheduse loendur, Ivanova Tekstiiliinstituudile laengutiheduse loendur, Üleliidulisele Paberitööstuse Tootmiskoondisele elektrilaengu neutralisaator paberimasinate tarvis. Kolm viimast fakti näitavad selgelt, kuidas kaasajal on teadus muutumas tootlikuks jõuks.

Füüsika-Keemiateaduskonna kateedrid on osalenud koos vennasvabariikide teadlastega paljude ühiste konverentside, sümpoosionide, seminaride jt. ürituste organiseerimises, samuti ühiste teaduslike tööde kogumike väljaandmises. Eriti ulatuslik on olnud selles valdkonnas orgaanilise keemia kateedri ja keemilise kineetika ning katalüüsi laboratooriumi tegevus. Viimasel kümnel aastal on korraldatud neli üleliidulist konverentsi. Laialdaselt tuntakse kateedri poolt väljaantavat üleliidulist teaduslike tööde kogumikku «Orgaaniliste ühendite reaktsioonivõime», mis ilmub 4 korda aastas ja milles avaldavad oma töid juhtivad spetsialistid üle kogu Nõukogude Liidu.

(järg 4. lk.)

Pidupäevale vastu minnes

Nagu kogu Nõukogudemaal nii on ka TRÜ Majandusteaduskonnas praegu keskseks sündmuseks lähenev Nõukogude Liidu moodustamise 50. aastapäev. Kõigepealt kajastub see õppetöös. Ükskõik millist eriala vaatleksime, ikka näeme tihedat ja sisukat koostööd teiste vennasrahvastega. Koostöö sidemeid kriipsutatakse alla nii loengutel, praktikumidel, seminaridel.

Teaduskonnas on koostatud ja elluviimisel ürituste plaan NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevaks. Osa üritusi on juba toimunud, osa seisab veel ees. Nii käisid rahvusvahelisel üliõpilaste päeval Vilniuse ülikooli Majandusteaduskonnal külas meie kaubandusökonoomika I kursuse üliõpilased. Sõlmiti sõprussidemed sealsete noortega, vahetati mõtteid õppetöö üle. Lepiti kokku, et Leedu üliõpilased külastavad meid järgmisel aastal. Tihedad sidemed on ka sama eriala III kursusel Moskva Plehhanovi-nim. Rahvamajandusinstituudiga. Nendega on sõlmitud sotsialistliku võistluse lepe, on teineteist külastatud ning tehakse seda edaspidigi. Peaaegu kõikide õpperühmade tööplaanides seisavad üritused NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva tähistamiseks. Kõiki võimalusi pole aga veel ära kasutatud. Õpib ju meie teaduskonnaski mitmest rahvusest ja mitmest vabariigist noori. Vestlusõhtuid nende noorte sünnimaa või rahvustraditsioonide tutvustamiseks oleme seni organiseerinud väga vähe. Selles osas oleks avar tegevusväli komsomoligruppidel.

Tihenevad õppejõudude sidemed teiste liiduvabariikide teadlastega. Nii oli meie dekaan dots. V. Krinal enne Oktoobripühi Tšernovtsõs, kus toimus NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale pühendatud teaduslik konverents. V. Krinal esines seal kaasettekandega «Agraarküsimuse lahendamisest Eestis». Ukrainas otsustati, et NSV Liidu kõrgemate koolide majandusajaloolased tulevad 1974. aasta mais kokku Tartusse. Vastuvõtjaks on siis meie teaduskond. Äsja jõudis Siberist tagasi majandusüberneetika kateedri juhataja dots. H. Müür, kes oli koos Matemaatikateaduskonna dekaani dots. E. Jürimäega automatiseeritud juhtimissüsteemide alasel konverentsil. Majandusüberneetikud löövad aktiivselt kaasa ka detsembrikuus toimuval konverentsil Käärikul.

NSV Liidu moodustamise aastapäev kajastub ka Tartu majandusteadlaste teoreetilise seminari plaanis. Viimasel õppusel oli arutusel rahvusküsimuse leninlik programm ja selle teostamine Nõukogude Liidus. Mõttevahetuse juhatas sisse EPA õppejõud A. Tolk. Järgnevalt seisab seminari plaanis «Liiduvabariikide majanduslikud sidemed ja nende edasiarendamise võimalusi» ning «EKP ja nõukogude valitsuse abinõud üleminekul NSV Liidu majandussüsteemi 1940—1941».

Rahule ei saa jääda näitliku agitatsiooniga. Parteibüroo poolt tööta välja näitliku agitatsiooni korraldamise plaan. Püüame selle poole, et selles kajastuks meie teaduskonna omapära. Eeltööd vastavate tahvlite ning graafikute tegemiseks käivad. Kõrvuti partei- ja riigijuhtide portreedega tahame oma auditooriume kaunistada ka väljapaistvate majandusteadlaste fotodega. Nii on plaanis muretseda revolutsionääri, riigimehe ja majandusteadlase Oskar Sepre, akadeemik Richard Antonsi jt. portreed. Pildimaterjali abil tahame tutvustada ka oma paremaid lõpetajaid, kajastada teaduskonna elu fotodes.

Teaduskonda on lubanud tulla esinema vabariigi juhtivad töötajad. Nii on konkreetne kokkulepe ENSV rahandusministri A. Norakuga, plaanis seisavad ka kohtumised Kaubandusministeeriumi ja ETKVL-i juhtivate töötajatega.

V. LUIGALEHT,

Polaarekspeditsiooniga Wrangeli saarel

Kunstikabinetil on kombeks ise reisida ja mujalt rännumeeste meenutusi üheskoos arutada. Enamasti ei kandu kunstikabineti üliõpilaste rännuteed koduvabariigist kaugele. Seekordne külaline — TRÜ taimesüstemaatika ja geobotaanika kateedri professor, bioloogiadoktor VIKTOR MASING viibis sel sügisel polaarekspeditsioonil Wrangeli saarel. Tema mitu tundi väldanud jutustust ongi kunstiajaloo üliõpilane Anne Mägi üles märkinud.

✣

Mitteteadjaile olgu märgitud, et Wrangeli saar asub kaugel kirdes Ida-Siberi ja Tšuktši mere piiril. Pindala — 7300 km². Saare avastas vene meresõitja Ivan Lvov 1707. aastal. Kuid inimtühjana, kui mitte arvestada juhuslikke kullaotsijaid (paljud selle piirkonna jõed varjavad endas seda ihaldatud metalli) ja muidu seiklejaid, seisis saar veel kaks sajandit. Alles 1926. aastal rajati siia polaarjaam ja pisitasa hakkas kujunema püsiv asustus. Praegu on saarel sadakond elanikku (venelased, tšuktšid, eskimod). Nad on koondunud kahte asulasse, mille majad eemalt vaadates näikse tiheda kobarana mererannal kükitavat.

Esimestelt diapositiividelt särasid meile vastu sulavad jäämäed ja -pangad ning sini-sinine meri. Oli august — Arktika suve teine kuu ja lumi saarelgi peaaegu kõikjal sulanud. Tänavune suvi olnud ka Wrangelil ebatavaliselt soe. Kiviklibune oli rand ja kogu saargi jättis kivise mulje, mullakiht on üsna õhuke. Tasasemal maastikul võib näha omapäraseid, umbes meetrise läbimõõduga korrapäraseid kiviringe — medaljone. See on maavoole, nähtus, mis tekib igikeltsa sulamisel. Üllatavad kujult ja haruldaselt värvikirevad olid kaljud. Kui palju oli siin erinevates varjundites punast! Kivi kõrval ja peal aga elab ja rõõmustab suve ning päikese üle põhjamaine taimestik. On seal puidki. Paju võib end hiiglaseks pidada, sest ta suudab veidigi tõusta. Teised taimed seevastu peavad küll üsna maadligi liibuma. Pajusid on õige mitut liiki ja kauneim neist küllap purpursete viljadega polaarpaju.

Vaatamata karmile kliimale on taimi ja lilli siiski rohkesti, suur osa meilegi tuttavad. Näiteks meie rabade villpea (siin armastab ta kasvada eriti auto ja traktoriroomikute jälgedes), palderjan, murulauk. Sagedamini esineb kollane kivirik, samas kõrval on polaarmagunaid ja kevadikke ning tibatilluke koertubakas. Tihti kasvavad nad tiheda padjandina koos, võibolla sellepärast, et soojem oleks. Taimed on küll madalad, kuid lopsakate ja värvikate õitega, nii et tihti on raske mõnes suurte eredate õitega dekoratiivses lilles tavalist tulikat, meelespead, varsakapja või maranat ära tunda.

Erialainimesel tekkinud siin kohe küsimus, kuidas toimub saarel taimede paljunemine. Teoreetiliselt ju kõik teada, kuid ekspeditsiooni ei käinud kimbutamas ükski sääsk ega putukas, kes ka tolmutamistööd teha võinuks. Väikese varitsemise järel sai asi selgeks: on siiski kimalasi, kes kiiresti-kiiresti, ainult mõne tunniga lühikesel õitsemisajal selle töö ära teevad. Kliima sunnib kärme olema. Saare lillede meelisvärv tundub küll kollane olevat.

Nii leiavad putukad kiiremini ja kergemini tee õiele. Sügise ja talve saabumist ennustab kõige muu kõrval ka looduses domineerima hakkav punane värv. Maastiku üldtoon on hämmastav — kunagised soojad rohelised, kollased, punakas-

(järg lk. 4)

Helikopter peab sidet tundraelanike ja rajoonikeskuste vahel.

Sidemed tugevnevad

9.—10. detsembrini toimusid esimesed defektoloogide päevad Tartus. Meile sõitsid külla defektoloogia üliõpilased Moskva, Leningradi ja Minski pedagoogilistest instituutidest.

Päevad algasid pressikonverentsiga. Eripedagoogika kateedri õppejõud V. Vääranen, V. Neare ja R. Karlep tutvustasid külalisi defektoloogiaosakonna praeguste tööruumidega ja rääkisid tulevikuplaanidest.

Osakond on üks ülikooli nooremaid, moodustatud 1968. a. sügisel. Eeloleval kevadel lõpetab I lend — 16 oligofrenopedagoogi-logopeedi. Nõudmine vastava eriharidusega spetsialistide järele on suur. Enamikul anomaalsete lastega töötavatest pedagoogidest puudub praegu eriharidus. See tingis vajaduse avada ka kaugõppeosakond, kus sellised pedagoogid, kas siis kõrgema haridusega või ilma, võivad täiendada oma teadmisi.

Teadusliku töö põhisuundadeks on ühelt poolt abikoolides õpetatavate distsipliinide erimetoodika täpsustamine ning õpilaste kõne arendamisega seotud probleemide lahendamine, teiselt poolt vaimselt alaarenenud õpilase isiksuse struktuuriga seostuvad probleemid.

Pressikonverentsile järgnes külaskäik Tartu I Eriinternaatkooli, kus külalistel oli võimalus saada ülevaade töö organiseerimisest nürimikute ja kõnehälvikutega.

Laupäeva pealelõunal toimunud koosviibimise ülikooli kohvikus avas III kursuse defektoloog Valentina Krjukova. Tervitustele järgnes osakonna IV kursuse üliõpilase Jaan Kõrgessaare pikem ettekanne meie ülikooli ajaloost.

Külaliste poolt võtsid sõna ja vastasid küsimustele Olga Orlova Moskvast, Arkadi Hosid ja Galina Ergina Leningradist ning Ljudmilla Mintšenko Minskist.

Hästi läbimõeldult on organiseeritud töö esimeste kursustega. Moskvalaste eripäraks on nn. ühiskondlikud arvestused, mida võtavad enne esimese eksamisessiooni algust «rebastelt» vastu vanemate kursuste üliõpilased. Sisuliselt on need konsultatsioonid, mille kasu on mitmepoolne.

Oluliseks suunaks leningradlaste töös esimeste kursustega on linna, instituudi ja teaduskonna ajaloo ning paremate traditsioonide tutvustamine.

Minski defektoloogid olid arvamusel, et ÜTÜ tööst võivad edukalt osa võtta ka I kursuse üliõpilased. Nemad on seda aastaid praktiseerinud. Referatiivsete tööde kirjutamine I kursusel valmistab üliõpilast ette oma eriala probleemide sügavamaks käsitlemiseks tulevikus.

Olgu siinkohal märgitud, et Minskis ja Leningradis kulub diplomitööni jõudmiseks 4 aastat, Moskvas nagu meilgi 5.

Esimese päeva õhtu veetsid külalised «Vanemuise» kontserdisaalis. Teisel päeval käidi Tõraveres, viibiti Kääriku spordibaasis ning tutvuti Tartuga.

ANTS REINMAA,

Tore puhkeõhtu

Arstiteaduskonnas õpivad praegu 17 rahvuse esindajad, enamik neist spordimeditsiini osakonnas.

Sellel õppeaastal on toimunud kaks osakonnaõhtut, kus teistest liiduvabariikidest tulnud on tutvustanud oma maad ja rahvast. Esimesel neist olid peoperemeesteks venelased, ukrainlased ja valgevenelased, teisel eestlased, lätlased ja leedulased.

Spordimeedikute ettevõtmiste vastu hakati huvi tundma ka teistes osakondades. Nii saigi 30. novembril ülikooli kohvikus teoks Arstiteaduskonna kohvi-klubiõhtu, kus võõrustajateks olid spordiarstid. Kava juhtisid ukrainlanna Tatjana Kovalenko ja leedulane Alvydas Juocevičius. Pärast mitmekeelseid tervitusi kuulsime leedu luulet Gražina Paškevičutelt, ukraina huumorit Tatjana Kovalenkolt, vene rahvalaule ja bajaanilugusid Vitali Muratovilt. Stasis Mačulis ja Sergei Varkki võitsid publiku poolehoiu juba oma esimese lauluga. Vene ja moldaavia rahvatantsud olid nii kaasakiskuvad, et pealtvaatajadki tantsijatega ühinesid.

Pisikeseks puhkuseks pärast sellist tantsu oli film, mille IV kursuse spordimeedik lätlanna Digna Jukmane on vändanud nelja aasta jooksul oma kursuse elust.

Heast tujust, tantsulustist ja mitmekeelsest laulust sellel õhtul puudust ei tuntud. Täname spordimeditsiini osakonna sekretäri Valentina Štirbljanovat ja teaduskonna kultuuritöö hinge Kristin Kulli, tänu kellele see õhtu teoks sai.

SIRJE MARK

Kohtumiselt kirjastajatega

12. detsembril said ülikooli üldsuse esindajad komsomolikomitee ja raamatukaupluse «Ülikool» korraldusel võimaluse vahetada mõtteid kirjastuste «Eesti Raamat» ja «Valgus» juhtivate töötajatega. Kohtumisele, mis toimus raamatu-

Kes kaameliga . . .,

nädala puhul, olid tulnud mõlemate kirjastuste peatoimetajad — sm-d A. Tamm ja H. Kasesalu — saadetuna osakonnajuhatajatest, nii et külaliste märkus: «Kirjastused täna ei tööta», oli ilmselt asjakohane.

PRETENSIOONID

Juhtivaks teemaks keskendus ülikooli ja kirjastuste omavaheline suhe, aga puututi õieti kõigisse küsimustesse, mis raamatute väljaandmisega seotud. On edusamme, kuuldus ka kiidusõnu, kuid enamasti taheti ikka teada saada, miks seda või teist ei ole. Näiteks: aeglane on sõnaraamatute ilmumine; ammust-ammugi oodatakse saksa-eesti, inglise-eesti, vene-eesti, rootsi-eesti, poola-eesti jm. sõnaraamatuid; kõige piinlikum on vene-eesti sõnaraamatu saamislugu, mille algusaastad langevad 1950. aastate keskpaika; hädasti on tarvis ÕS-i kordustrükki, korralikku eesti keele grammatikat; kirjastuste prospektides pole märkustki eesti keele seletussõnaraamatu kohta; meie emakeele etümoloogilist sõnaraamatut pole koostama hakatudki; ENE ilmumistempo — kõide aastas — ei rahulda, selle toimetajate kollektiiv (vähemalt sada inimest) peaks suutma paralleelselt hoolt kanda ka erialaste entsüklopeediate ja muude teatmike eest; napiks hakkavad raamatukogudes jääma Marxi, Engelsi ja marksismi teiste klassikute varasemad tööd; teatmiku järgi ilmub 1973. a. eesti autoritelt vaid kümmekond originaalset ilukirjanduslikku teost; ülikoolipere igatseb mitmeid erialaõpikuid, vene klassikute — Gogoli, Puškini — häid tõlkeid, muude rahvaste ilukirjandust; huvitav oleks teada, missugused on kirjastuste põhiprobleemid tõlgete valikul; kes määrab tiraaži, miks kirjastatakse vähe emigrantlike kirjanike teoseid; kas keegi koordineerib kirjastuste ja trükikodade suhteid jne.

VASTUSEKS

ütlesid kirjastuste mehed, et esimene ja suurim takistus kõiksugus-

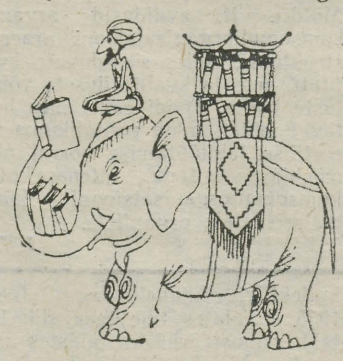

Kes elevandiga . . .

te plaanide, direktiivide ja nõudmiste rahuldamisel on kitsas trükibaas. Trükikoda ütleb lihtsalt, et ei jõua ja kõik. Selle taga seisab enamik sõnaraamatuid. Vene-eesti suure sõnaraamatu käsikirjaga ei ole juba kolmas toimetajate kollektiiv hakkama saanud ja olukorra leevendamiseks antakse välja senise sõnaraamatu kordustrükk. Saksa-eesti ja inglise-eesti on pooleli, aga võib loota; ENE-t kiiremini ei saa; ÕS seisab KKI taga; seletussõnaraamatut pole enne 15 aastat oodata. Ilukirjanduse ilmumist ei kajasta eelnev prospekt eriti täpselt, sest plaanid peab kirjastus esitama väga varakult — näiteks 1974. aastaks juba sel aastavahetusel —, liiga varakult, et vahele ei tuleks objektiivseid ja subjektiivseid, meeldivaid ja ebameeldivaid ootamatusi nii trükikoja, autorite kui toimetajate poolt. Samadel põhjustel on võimalus, et kirjastus mõnegi raamatu ilmumisest ette ei teata, vaid annab korraliku käsikirja ilma pikemata käiku. Üldiselt tõotab 1970. nagu 1960. aastategi algus kujuneda noorte autorite kirjandusse tuleku ajaks. Tõlgete valikul toetutakse kogenud tõlkijate soovitustele, arvesse tuleb tõlgitava teose absoluutne osakaal, see, kuidas ta sobib meie kirjanduse üldpilti; mõjutab tõlkijate kaader, mis kaugeltki pole nii piisav, kui arvatakse, ka lugejate põlvkondade erinevad vajadused. Otsustavalt tahetakse vastu astuda nn. ostupsühhoosile, sellele, et kõik, mis ilmub, peab mulgi olema. Uus loosung on, et iga raamat ei ole iga inimese jaoks, ja sellest järeldus, et pigem olgu tiraažid väiksemad, kuid valik ostulaual rikkam. Kirjastustel on palju hädasid: koosseisud on väikesed; puuduvad suurem bibliograafiateenistus, laiemad sidemed, tekstoloogia instituut. Kirjastuste töötajad, kel tihtipuhku tuleb pidada oma kvalifikatsioonile mittevastavat ametit, jäävad üha enam eemale loovussfäärist ning ei ole alati kompetentsed seisukohta võtma küsimustes, mille lahendamine peaks õieti toimuma eraldi instituutide tasemel. Tiraažid määratakse olenevalt toimetuste, kirjastuste ja raamatukaubastu vaatekohtadest, kuid

Aga iga raamat ei ole ju igaühe jaoks! Mina tutvun, valin ja alles siis pistan oma tasku.

tähele panna tuleb ka trükikodade võimalusi. Emigrantide tõid loodetakse avaldama hakata senisest sagedamini, takistuseks on olnud mõnikord autorite eneste suhtumine. Kirjastused ja trükikojad alluvad kirjastuskomiteele, kellega sõlmitakse leping. Paraku on kokkulepped liiga üldjoonelised ja praktikas on neist ikka hälbimisi.

KOKKU VÕTTES

tundub, et ainult hädade möönmisega kaugele ei jõuta. Kirjastuste ajutrustis — mis sm. A. Tamme väidet mööda olemas on — peab ettevaatliku skeptiku kõrval koha leidma ka optimistlik ja võimekas teoinimene. Raamatute kirjastamise süsteem eeldab erakordselt paindlikku organisatsiooni, mille eduka funktsioneerimise võib kindlustada vaid mõttepingutus kõigil tasanditel, selle liikumine pigem alt üles kui ülalt alla, pidev tagasiside, aktiivne võitlus töötamistingimuste parandamise eest ja õigete järelduste tegemine nii oma võimetest kui vastutusest.

J. TALVET

Felix Kibbermann 70

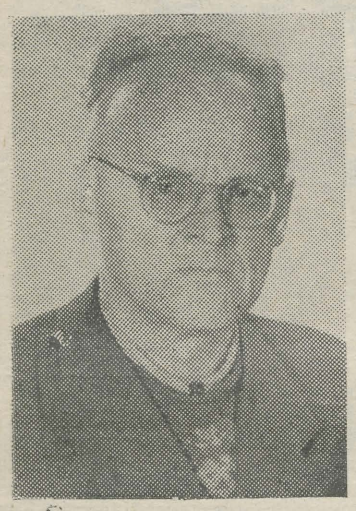

3. detsembril pühitses oma 70. sünnipäeva teenekas pedagoog, õpikute ja sõnaraamatute autor, kauaaegne TRÜ õppejõud ja endine saksa keele kateedri juhataja Felix Kibbermann. Juubilar lõpetas Tartu Ülikooli 1928. aastal magistrikraadiga filosoofia alal ja töötas seejärel pikemat aega saksa keele õpetajana koolides, sealhulgas H. Treffneri gümnaasiumis, Tartu 1. ja 5. Keskkoolis ning Opetajate Seminaris. Aastatel 1939—1941 ja 1946—1948 oli ta ühtlasi õppeülesandetäitja ülikoolis. 1948. aastal asub ta tööle TRÜ-sse korralise õppejõuna, alates 1963. a. saksa keele kateedri juhatajana. Sellel kohal töötab F. Kibbermann kuni 1970. aastani, mil läheb pensionile, säilitades aga tihedad sidemed oma endise kateedriga ja jätkates loengute pidamist saksa keele õpetamise metoodikast. Hindamatu spetsialistina juhendab ta ka üliõpilaste pedagoogilist praktikat Tartu koolides. Ülejäänud aja pühendab juubilar õpikute koostamisele, tõlkimistööle, saksakeelsete käsikirjade redigeerimisele ja muule tegevusele, kus on vaja vilunud saksa keele stilisti kätt ja silma. F. Kibbermann on vabariigi tunnustatuim asjatundja saksa keele alal, kelle poole pöördutakse nii ülikoolist kui ka pealinna asutustest kvalifitseeritud abi saamiseks. Tema ülikooliõpikuid saksa keele foneetikast (kaasautorluses K. Kanniga), saksa keele õpetamise metoodikast ja saksa keele ortograafiast kasutavad meie üliõpilased praegu ja edaspidi, samuti keeleõpikuid nii algajaile kui ka edasijõudnuile (viimane neist ilmus mõni nädal tagasi). Juubilaril on kavas veel saksa keele stilistika õpiku koostamine. Üle vabariigi on tuntud suur eesti-saksa sõnaraamat, mille kaasautoriks on samuti F. Kibbermann.

Kõige selle pingelise töö kõrval jätkub F. Kibbermannil aega ja energiat tegutseda oma kõrvalharrastustega, millest tähtsamad on filosoofia ja male. Filosoofia oli juubilari kunagine põhiala, mis pälvis magistrikraadi, kuid mis omal ajal siiski äraelamist ei võimaldanud. Nüüd on aga juubilaril harrastuse korras koju tellitud kõik tähtsamad filosoofia ajakirjad ning muretsetud terve riiulitäis samast vallast raamatuid, mida vabal mendil sirvitakse. Teine suur riiul on täidetud malekirjandusega, sealjuures kõige uuemate kodumaiste ja välismaiste väljaannetega. Pole ju ka ime, kui kunagine ENSV esimaletaja (jagas 1941. a. meistrivõistlustel J. Türniga esikohta) tahab säilitada iseloomustust «still going strong» — seda kinnitab ka tänavune 2. koht ülikooli maleesivõistlustelt.

Saksa filoloogia kateedri kollektiiv soovib oma lugupeetud endisele kateedrijuhatajale jätkuvat edu nii põhitöös kui ka harrastustes. Nende soovidega ühinevad kolleegid teistest filoloogiakateedritest ja arvukas õpilaste ning abisaajate pere kogu vabariigist.

J. TULDAVA

Kristjan Holm

Muinasjutt

Tulin hobuse seljast maha
ma kordan veel kord
tulin hobuse seljast maha
aga mis see kõik loeb
selle kõrval
et hobusel olid eesli kõrvad
ja ta ei heitnudki enam varju
Tulin hobuse seljast maha
ja läksin kaheksa sammu paremale
sealt leidsin ma lusika
mis oli roostes nagu mu mõttedki
ja kõver nagu tee
mida mööda tulin
Ma jätsin ta sinna
ning läksin seitse sammu vasakule
Jaa
Tulin hobuse seljast maha
käinud ära paremal
läksin seitse sammu vasakule
Sealt leidsin ma kahvli
mis ei püsinud varvaste vahel
et lauakombeid viisakalt täita
see kolmeharuline kahvel mees

Peeter Olesk

Metsiku mehe marss

Lähme üksnes üllast usust
läbi mäe ja läbi rusust

Eemalseisja hoidku ennast
vihatu saab verevennast

madistame mehemoodi
vaenlane vaob vaevavoodi

tugevam teeb ise ilma
peenem puistab puru silma

vaesem veli krahmab kaika
Arusaajad andku aru

pähesaajad pangu paika.

* krapp

kollases särgis ja prillid ninal
Ta ütles et oskab seda paremini
Ma uskusin teda
Püüdsin kõik jätta
ja läksin kakskümmend kolm sammu tagasi
seal oli veski
neli paari katkiseid tiibu
ja auk
Tiivad laulsid ent auk
oli naelutet veskile tagumiku külge
Mis see kõik loeb
selle kõrval
et veski palus
minu hobust endale naiseks
Ma karjusin
aga hobust ei olnudki enam
ja eesli kõrvu ei olnud enam
ja veskit ei olnud enam
ja lusikat
ja kahvlit
ja armastust tiibade laulu vastu
ja mis see kõik loeb
sest mindki ei olnud enam.

Sigrid Preem

* * *

ilusad sõnad on karmus ja kargus
miks nendega rümuvad argus ja vargus
ilus on poisslapse nimi Margus
öeldakse kõike tee tasa ja targu
ja siis sai valgus
said siis ka varjud
kõik said endale kaaslaseks varjud
karmus ja argus
vargus ja kargus
kuidas sa hing ikka nendega harjud
kui neid on nii palju
mis on asi mis on ta vari
öeldakse aga tee tasa ja targu

Kammerakadeemia

Veel kümme päeva ja võime vana kalendri nurka visata ja riputada üles 1973. Viimased päevad aasta lõpus on alati täis jooksmist, askeldusi, sekeldusi jne. Ja nii läheb see kõik kuni vist päris 31. detsembri keskööni. Ülikooli rahvast, kes Tartus uut aastat vastu võtab, on juba mitmendat aastat ootamas hilisõhtune kammerakadeemia. Seal me istume siis üks tund enne südaööd ja laome mõttes kaalukaussidesse oma möödunud aasta tegemisi ja tulemusi või suleme silmad ja lihtsalt oleme. Surub pähe akadeemik Kurtšatovi lause noortele: «Tegelge oma töös ja elus ainult kõige peamisega. Muidu täidab teisejärguline — kuigi ka see on vajalik — kergesti kogu teie elu. Võtab kogu jõu ja peamiseni te ei jõuagi.» Aga mis on see peamine ja millest tuleks loobuda? Kõikide seniste kammerakadeemiate kunstiline juht ja peamisi organisaatoreid on olnud pianist Arbo Valdma. Ta tegeleb oma elus vist tõesti temale peamisega, muusikaga, nagu ta seda ka ise allpool tõestada püüab. Inimesi on mitmesuguseid, ühed räägivad, teised teevad. Arbo on alati täis ideid ja õnneks püüab neid enamasti ka realiseerida. Kammerakadeemiale on kasvanud vabariigis kõrvale mitu samalaadset, ja kui nüüd Valdma võtmepositsioonilt lahkub, siis ei tähenda see veel seda, et traditsioon oli ja aula aknad on 31. detsembril pimedad. Koos Valdmaga tegid ju kõiki «Akadeemiaid» Toomas Velmet ja Jüri Gerrets. Mehed täis otsimisi ja leidmisi ja muidugi ka eksimisi. Interpreet — heliteos — kuulaja: igavene kolmnurk kontserdil. Kui üks neist puudub, siis ei toimu kontserti, vähemalt ülikooli aulas mitte. Oleneb tänavugi palju meist endist.

TIIT KOLDITS

Arbo Valdma:

I. Mida leiate muusikas?

Otsisin suhtlemisvahendit. Oli tagasihoidmatu (edasi)ütlemissoov ja ülipingutatud suhted ümbrusega. Esimest korda leidsin alalisest suhtekrambist pääsetee juhuslikult. Laval. Muusikaga. Mind vahendas mänguoskus. See aga polnud igapäevane arg ja edev mina, keda ja kellest kuulsin. See oli parem, peaaegu igal hetkel ootamatute ja mulle seni tundmatute reageeringutega mina — vabastatud ja loominguline oma suhetes muusikaga. Ma ei tohtinud ega suutnud seda vabadustunnet unustada.

Sealtpeale otsin ja hindan kõike, mis seda muusikaga äratatud osa minust kasutaks. Seal on energia, mille hulka ja noorust ma ainult kujutluses hinnata võin. Allikas, mille aeg-ajalt riknevale tervisele tohututes kogustes muusikat parimaks rohuks pean.

II. Mida leiate interpretatsioonis?

Muusikakoolist alates olen näinud-kuulnud paljudes kellegi mängule antud hinnanguis sõna «loomulik». Ma ei saa sellest sõnast muusikaga seoses aru. Ikka ja jälle imetlen mitmete kolleegide usku selle sõna endastmõistetavasse kaalu. Tuleb nii välja, et kui kellegi mäng teenib liite «ebaloomulik», siis on see mitte ainult halb, vaid ka kahjulik mäng — umbes nii nagu see keegi häbitult valetaks!

Kord näib, et mõeldakse nii: loomulik on ainult see, mis ebaloomulik pole ja et need mõlemad pooled käivad väljenduslikkuse astme kohta. Näiteks e s i n e j a tulisus on ebaloomulik ja tehtud, kui me teame või arvame, et mängiv isik tegelikult temperamentne pole. Või kui m u u s i k a kellegi käes ülepaisutatult erksalt kõlab, siis on see ebaloomulik ja kunstlikult välja mõeldud. Kuidas aga üldse muusikalise ja isikulise tunde täpset vastavust mõõdetakse? Arvan, et seda ei tehtagi, vaid et hinnatakse kõlava pinget ja temperatuuri igaühe m a i t s e mõõtudele vastavalt. Siis on aga kindel, et see, mis loomulik ühele, ei ole seda teisele. Kõrgeks kruvitud hinde «loomulik» võib saada igaüks, kes näiteks viisakus(mängu)reeglite täitmisel liialt hoogu ei satu, kes igati tagasihoidlik ja sundimatu on. Loomulik mäng on ebamaistest püüdlustest, tehtud tundlikkusest ja kunstlikust tõsidusest vaba mäng. Loomulik e i o l e leidlike väljendusvahenditega, suure kujundipingega ja loomingulise põlemisega esitus, sest miski suur ja otsitud ei maku meie (ja ainult! — jälle ainsad maailmas) muusikalises keskkonnas tunnustatud tundem õ õ t ul

III. Mida ootate «Akadeemialt»?

Hea oleks, kui saaks nüüd noore pidulise (5-aastasel) ees öelda: «Akadeemia» on «Akadeemia». «Akadeemia» e i o l e (veel) «Akadeemia», sest ta on vähem või rohkem õnnestunud k o n t s e r t, sest «Akadeemia» k a v a on kord vähem, kord rohkem esinejaile sobiv, sest esituse tase sõltub kohalesõitnud muusikute võimeist (välkettevalmistust koosmänguks täielikult kasutada).

Ainult ühes punktis on «Akadeemia» nagu loodetud: ta on vana aasta piduliku ärasaatmise teenistuses, m u u s i k a (kuulamise) ja kunstielamuse jõudu ülistav r i t u a a l. Vaikus, tunnitäis vana muusikat ja refrään võivad olla. Tähtis aga on, et tingimata oleksid pidulikkus, haaravus ja toimingu tõsidus nii ootusrõõmsal külaliste kui pole-tähtis-mis-nimeliste esinejate poolel.

Järelmärkmeid „Suvekoolile“

V. Vahing «Suvekool». Näidend kahes osas. Lavastanud I. Normet. Esietendus 1972. a. oktoobris L. Koidula nim. Pärnu Draamateatris.

On juba kord nii, et nähtused meie ajalikus elus omavad enamasti kaht vastandlikku poolt. «Heast» rääkides teame, et on olemas ka «halb», elu oponendiks on surm, tõele vale jne., jne. Niisiis tuleb paratamatult leppida ka sellega, et süvenevale konformistlikule ellusuhtumisele saab vastandiks nonkonformism, leppimatus passiivsusega, oma teokarbirahuga. Selline dialektiline vastandite (antud juhul vanad ja noored) ühtsus ja võitlus on üldiseks taustsüsteemiks ka V. Vahingu näidendile «Suvekool», mida Pärnu teatri lavastusena oli nüüd võimalus ka tartlastel näha.

Psühholoogilisele draamale omaselt on süžee napp (vt. «Looming» nr. 7, 1972. a.).

Tegevustahtest (võib-olla ka haiglasest) tiivustatud Poeg naaseb oma naisega maale vanemate koju, haarab nelja kuu vältel kinni ühest või teisest ettevõtmisest, kohtab aga oma isa ja ema alalhoidlikku vastuseisu ning kogu küla konservatiivsust. Kõik 10 pilti kannavad endas Poja süüdistusi valitseva elulaadi vastu meie kaasaja külas, mille ühtedeks esindajateks on ta oma vanemad.

Poja kavatsustes pole iseenesest midagi taunitavat: nii tiigi, teede rajamine kui ka tuletõrjevõistluste korraldamine on realiseeritavad üritused. Juhul, kui arvestada konkreetseid olusid ja võimalusi. Ent kuna Poeg neid ei arvesta ja võtab üht või teist kavatsust kui kinnisideed, kui ajendit selleks, et oma vanematele nende konservatiivsust ette heita, siis kujuneb temast paratamatult veel üks donkihhotlik tuuleveskitega võitleja, nagu me neid maailmakirjanduseski kohata võime. Ent seegi oleks liialt leebe tiitel. Pigem on tegemist psühhohuligaaniga, kelletaolisi esineb meie argieluski. Ja viimasel ajal üha sagedamini. Selliste inimeste seltskond loob pinge, mille pidevus nüristab, teeb lihtsalt võimatuks ümbritsevat rahulikult ja reaalselt hinnata. Lõppude lõpuks seisame taas ühe ammuse pärimise ees: missugune on siis see piir, mis eristab normaalseid inimesi hulludest ja kas pole mitte hullude maailm reaalsem meie, normaalsete omast?

Vahingu näidendis on küllaltki tähendusrikas osa ka tädi Elviiral, kelle psüühika areng on peatunud mingi haiguse tõttu ja keda lihtsalt vaikse hulluna võetakse. Ent kui tähelepanelikult jälgida, siis tundus Elviira maailm isegi rikkam olevat tema arukate kaaskondlaste omast. Vähemasti näib seda mõistvat Poeg, tundes Elviiraga mingit hingesugulustki. Elviira eest seismine saab talle viimaseks eneseteostuskatseks. Kuid kõige eelnevaga on loodud juba selline hoiak, et Poega ei võeta ka nüüd tõsiselt. Ometi on tädi Elviira raske peahaava kätte suremas. Poja sekkumises näevad vanemad vaid väljakutsuvat kassihiire mängu. Ja on loomulik, et nad end temast lahti ütlevad. Et see viljatu mäng liiale on läinud, seda näib olevat taibanud ka Poeg ise ja ta otsustab sellest vabatahtlikult lahkuda. Ta tapab end. Elviira tuleb teadvusele. Selline on etenduse finaal. Ja seegi kätkeb endas sümboolikat. Üks saab veel kord maailma näha ja tunnetada, teine sulgub igavesse pimedusse. Poja surm ei mõju deus ex machina*'na. Nõustugem, et igasugune lapiti lööv nihilistlik protest olemasoleva tegelikkuse vastu tähendab tegelikkusest loobumist.*

Kogu teost kannab mingi lausa kriminaalne pinge, mida toonitab ka terav ja haarav dialoog. Tõsi, konkreetne motivatsioon sellel puudub. Pigem baseerub see alateadvusel. Lavastaja Ingo Normetki näib olevat viimast rõhutanud. Näitlejad tulevad sellega kaasa. Andres Ots Pojana on suutnud oma rolli sügavalt sisse elada. Pisimgi tundevirve avaldus oma eheduses. Kui ehk ette heita, siis vahest diktsiooni, mis kippus Tartu etendustel puhuti lonkama. Nauditav oli ka teiste osatäitjate mäng. Ansambliühtsus näib olevat üldse Pärnu teatri tugevaks trumbiks.

Ühelt poolt jääb etendusest mulje, nagu oleks tegemist absurdsusele lähenevate erandlike situatsioonide mängimisega, teisalt tunnetad, et tegemist on siiski olustikulisel ainel baseeruva psühholoogilise draamaga. Selline muljete mitmekesisus on närvekõditav ja tõstab muidugi ka etenduse väärtust.

Tahaks loota, et Vaino Vahingu «Suvekool» leiab lavastamist ka mõnes teises vabariigi teatris, miks mitte Tartuski. See pakuks võrdlusvõimalusi ja kahtlemata oleks teost siis ka lihtsam kogu meie kaasaja algupärase dramaturgia seisukohast paika panna. «Suvekool» peaks võimaldama ka teistsuguseid rõhuasetusi.

R. VEIDEMANN

Semestrikontsert

23. detsembril kell 19.30 toimub aulas TRÜ Akadeemilise Naiskoori ja Tartu Akadeemilise Meeskoori ühine semestrikontsert. Koore juhatavad Vaike Uibopuu ja Alo Ritsing. Solistidena on kaastegevad Liia Ritsing ja Olaf Prinits.

Koostöö vennasvabariikide füüsikute ja keemikutega

(Algus 1. lk.)

Alates 1968. a. antakse nimetatud kogumikku ingliskeelses tõlkes välja ka USA-s.

Anorgaanilise keemia kateedri ja elektrokeemia laboratooriumi eestvõtmisel on koos NSVL TA Elektrokeemia Instituudi ja Moskva RÜ elektrokeemia kateedriga toimunud Tartus kolm elektrokeemia-alast üleliidulist sümpoosioni. Viimane neist leidis aset alles käesoleva aasta juunis.

Elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi sidemed NSVL TA Füüsika Instituudiga Moskvas on saanud aluseks reale ühistele elektroluminestsentsi-alastele konverentsidele, koolidele ja teaduslike tööde kogumikele. Koostöös NSVL TA Kristallograafia Instituudiga toimuvad alates 1967. a. ühised sümpoosionid õhukeste kihtide kasvu probleemidest.

Suured ja vastutusrikkad on ülesanded, mis seisavad käesoleval ajal pedagoogikateaduste ees. Tuleb tõhustada pedagoogide ettevalmistamist kõrgemates koolides, esmajärjekorras aga ülikoolides. Et meie teaduskonnas koolitatakse tulevasi õpetajaid — TRÜ on muide meie vabariigi ainuke kõrgem õppeasutus, kus võib omandada keemiaõpetaja kutse —, siis ei ole ka meie füüsikud ja keemikud kaasaja pedagoogika ning õpetamise metoodika aktuaalsete probleemide lahendamisest kõrvale jäänud.

Füüsika õpetamise metoodika küsimuste uurimisel on üldfüüsika kateedril aja jooksul kujunenud tihe koostöö Leningradi Herzeni-nim. Pedagoogilise Instituudi vastava kateedriga. Võetakse osa regulaarselt toimuvatest nn. «Herzeni loengutest», vahetatakse teaduslikke töid jne. Anorgaanilise keemia kateedris viljeldav õppeaine struktuuri uurimise suund leiab ühist jätkamist koostöös NSVL Pedagoogika Akadeemia instituutidega. Keemiaõpetajate kvalifikatsiooni tõstmisel on anorgaanilise keemia kateeder abistanud ka Läti ja Leedu NSV õpetajate täiendusinstituute.

Sidemete võrk hõlmab paljusid NSV Liidu juhtivaid pedagoogika teaduslikke uurimisinstituute ning kõrgemaid õppeasutusi. Nimetagem siinjuures kõigepealt Moskva RÜ pedagoogika kateedrit ning NSVL PTA Üldpedagoogika Instituuti. Ühiselt Kasahhi NSV Abai-nim. Pedagoogilise Instituudi füüsika kateedriga on meie üldfüüsika kateedril plaanis välja anda kogumik füüsika õpetamise metoodikast kõrgemas koolis. Seejuures esineb NSVL Kõrgema ja Keskerihariduse Ministeeriumi kõrgema kooli pedagoogika alaste tähtsamate tööde plaanis TRÜ üldfüüsika kateeder juhendaja osas.

Minnes vastu NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevale meenutab teaduskond tänutundega vennasvabariikide teaduslike keskuste abi ja püüab edaspidi teha kõik temast sõltuva täppisteaduste edasiarendamiseks meie liitriigis.

J. LEMBRA
A. TÕLDSEPP

Polaarekspeditsiooniga ...

(Algus lk. 2)

pruunid toonid on asendunud punase, lilla, sinaka ja valkjaga. Õhk on karge ja läbipaistev. Ainult paju läheb tavakohaselt kollaseks. Sügis saabub augusti teise poolega, kuu keskmine temperatuur ei ületa enam +1,4° (vahemärkusena, et juulis, s. o. kõrgsuvel on keskmine temperatuur +4°). Loikudele tuleb hommikuks jää. Ühel külmal ööl kattub aga polaarmagun sädelevate jääkristallidega. Parvedesse kogunevad haned, kes on saabunud siia juba enne lume sulamist, teinud kiiresti pesa ja jõudnud pojadki välja haududa. Suvise polaarpäeva lõppedes saabubki talv.

Kuulsime veel morskadest ja hüljestest, jääkarudest ja polaarrebastest, hoidsime igaüks käes ehtsat morsakihva ja mäekristalli, nägime kohaliku kunstniku nikerdusi: pisiplastikat ja medaljone morsakihvadest ja mammutiluudest, mida võivat saarel uskumatult palju leida. Saime üht-teist teada siinsetest elanikest, nende elust-olust ja tegevusest. Esineja ja tema diapositiivide vahendusel tutvusime ekspeditsiooni liikmetega.

Kõigest kuu aega kestnud reis (pikemaajalisi ekspeditsioone sinna tavaliselt ei korraldatavatki — külm takistab, ikkagi Arktika) andis teadlasele rohkesti erialast materjali.

Kõik kuulajad jäid nõusse sellega, mida ütles prof. Masing viimaks: «Saarele ära mine seiklejana, rikud nii loomade kui inimeste rahu.» Ja ega siin tühipaljastest tuuletallajatest, turistidest ja lõbureisijatest lugu peetagi. Tahad Wrangelit näha, tule ekspeditsiooni ja tee tõsiselt tööd nagu teisedki!

A. MÄGI

Polaarjaam Wrangeli saarel.
V. MASINGU fotod

Lugeja haaras sule

Oleme huviga jälginud rubriigis «Oma mätta otsast» avaldatud ettepanekuid õhtupoolse vahetuse kaotamisex. Radikaalne tundub võimalus võtta lisax klubidele hommikupooliti kasutusele veel ka restorane, ootesaale, saunu ja kainestusmaja. Peame siiski nentima, et tegu on vastutustundetu kacega määrida ylikoolisiseseid probleeme kaela mitte milleski syydi olevale linnale. Toetudes huvitavale tähelepanekule, et uppuja päästmine on uppuja jne., tuleb soovitada veelkordselt syyvida ylikooli sisemistesse peidetud reservidesse.

Yx kergesti realiseeritav võimalus on seotud ylikooli kohvikuga. Nimelt soovitame sulgeda ylikooli kohvik ja ehitada seni temale kuulunud ruumid ymber auditooriumex, mis siis A-K teaduskonna kasutusse antax lõpetamax õhtupoolse vahetuse existenci.

Täpsustaxime selle teostamise viisi. Tagasihoidliku arvestuse kohaselt saax yxnes kohviku arvel juurde 3 suurt ja 2 keskmist ja 3 väikest auditooriumi. Kaminasaal tulex sel juhul myra isoleeriva vaheseinaga kahex jagada. Vaheseina materjalix on täiesti sobiv võtta näitex penoplast ПП-28. Kuivõrd kohviku ruumide valgustus ei sobi auditoorsex õppetööks, tulex tähelepanu pöörata ka valgustuse kordaseadmisele. Teiselt poolt aga polex vaja kapitaalseid töid ette võtta, sest praegune olukord võimaldax uuel, huvitaval moel ära märkida paremaid yliõpilasi. Nimelt võiks A-K teaduskonna hästi edasijõudvad yliõpilased kapitaalehitusfondi arvel varustada isehelenduvate suveniirkuulsulepeadega «STRAUME» (ГОСТ 3468-70).

Soovi korral ja arvestades, et valminud (ning valmivad) yhiselamud on täidetud sööklate, profylaktooriumide jms., võix sulgeda ka söökla ning teha sealgi vastavad ymberehitustööd. See kõik annax ylikoolile juurde ca 16 uut auditooriumi ja loox reaalsed võimalused yleminekux yhe vahetusega õppetööle. Loodetavasti ka yliõpilased harjuvad kiiresti kohviku ruumes loenguil käima, seda enam, et vastav kiindumus — kylastada tihti kohvikut — on juba tugevasti juurdunud.

Peale selle annax ylaltoodud ettepaneku realiseerimine rea kasulikke kõrvalefekte: ylikooli ymber luusivad ulaharitlased kaotaxid oma peamise tugipunkti; muutux võimatux loengute ajal kohvikus istumine, järelikult suurenex osavõtt õppetööst; kaoxid igasugused bankетid, muusikayritused ja muud excessid, mis õppetööle negatiivset mõju avaldavad.

Vastavate tööde teostamisel saax ilmselt kasutada yliõpilaste endi tööjõudu, mis meie ehitusvõimalusi arvestades ei ole just mitte väikese tähcusega.

A. AHO
I. KANGUR
M. PREEM

P.S. Võimalusele täita A. Lätte tänavafrondis haigutav auk ning varjata sydalinnas avanev vaade keemiahoone tagahoovile keemiahoone juurdeehitisena rajatava auditooriumide korpusega ei juhitud antud artiklis tähelepanu. See võimalus tundus olevat liiga lihtne ja linnaehituslikult õigustatud, et väärix lähemat analyysi.

VELLO TAMME PILDID

Vello Tamme maalide näitusel ülikooli kohvikus oli imelik mõju. Esimesel hetkel, sisenenud saali, pidin üllatusega tunnistama, et nii mõjuvat muljet pole ammu olnud. Näitus ei meeldinud, s. t. mulje oli negatiivne — miks, ei osanud küll öelda. Hiljem, kui aega oli rohkem, ja sai pilte üksikultki silmitseda, tuli tunnistada, et mõnedki neist hakkasid järjest rohkem meeldima. Ometi oli näituse üldmulje kuidagi tüütav.

Oletatavasti on see lihtsalt kujundamise ja koostamise küsimus. Sellel seinapinnal, mis kohvikus leidub, on normaalne eksponeerida umbes 25 keskmise suurusega maali. Antud näitusel oli püütud samale pinnale ära paigutada 58 maali, tõsi küll, paljud neist olid väikeseformaadilised. Ilmselt oli see seinte ülekoormatus maalidega üks põhjusi, miks vaataja väsib.

Siiski ei tule põhjust otsida ainult piltide suures arvus. Mitmeid pilte vaadates polnud tunda seda sisemist tarvet, tungi, mis sundisid kunstnikku seda pilti tegema. Palju on tehtud lihtsalt harjutamiseks, eksperimenteerimiseks nn. stuudiotööd, mis on kindlasti väga vajalik ja ilma milleta ka vaevalt arengut saab toimuda; küll aga tohib kahelda vajaduses tuua neid töid näitusele, demonstreerimaks kunstnikutöö köögipoolt.

Vaatamata stiililisele kirevusele on siiski kogu ekspositsioon kindlalt ühele autorile omistatav ja seda eeskätt värvide tõttu. Valitsevad sinise süngemad varjundid, määrdunud rohelised ja pruunid. Kuigi oli pruugitud ka heledamaid ja rõõmsamaid toone (eriti väikeseformaadilistes maalides), siiski valdavaks mõjuks jäi teatav sumbunult sugestiivne värvigamma.

Värv võib ju kole olla, kui see tõesti on tingitud kompositsioonist, kogu terviku meeleolust. Kus seda on arvestatud, on ka tulemus hea. Näituse üheks paremaks tööks võib pidada maali «Asjaajaja» (1971), kus sünged sinised ja pruunid toonid on ühendatud mõneti võigaste roosade ja rohelistega. Koosmõjult aga, tänu sobivale vormile, on saadud mõjukas, pealkirjale igati vastav teos! Süngetes tumedates toonides on ka «Germaanlased», see peaks teemale igati vastama. Ometi on kasutatav sümboolika kuidagi õõnes ja pilt ei mõju vahetult. Täiesti arusaamatu on kolme suusatajat kujutava pildi eksponeerimine. Sisutühjad, ka vormilt mitte midagi pakkuvad! Erksamaid värve aktsendi saavutamiseks on toreda resultaadiga kasutatud maalis «Gootika» (1968/72). Tuhmimas koloriidis võib tuua õnnestumise näiteks maali «Lend» (1970/72). Poplikku värvikäsitlust ja kompositsiooni on küllaltki edukalt kasutatud maalis «Looduse pilt» (1970). Impressionistlik on rohe-kollane «Võhandu» (1972).

Kuigi suurem osa väikeseformaadilistest piltidest on väheütlevad, leidub nende seas mõnigi, mis oma pretensioonituse juures omab tänu kindlale kompositsioonile kena värvi- ja vormimõju. Näitena võiks nimetada maale «Maastik» (1972), «Rohumaa» (1972), «Torn» (1968), «Kosk» (1972).

Näituse parimaks tööks võib pidada väga väljapeetud ja tervikliku maali «Rohi» (1961).

V. Tamm oli näitusel eksponeerinud ka mõned joonistused, kuid need tundusid olevat episoodilise iseloomuga.

Näib, et rangem valik ja seega ka väiksemaarvuline ekspositsioon oleksid võimaldanud esitatud töödegi põhjal koostada tõesti tugeva näituse.

Kunstnik katsetab palju. Siiski näib olevat juba tekkinud teatav eeliskujutamisviis ja tugevalt tuntav lemmikvärvide skaala. Niisugune näitus oli tarvilik ja tähtis eelkõige ehk selleks, et noor kunstnik saaks teha senisest kokkuvõtet, määrata endale edasisi sihte.

M. PREEM

ACADEMIA

Pühapäeva õhtul jõudis ACADEMIA viktoriinisari lõpule. Sedapuhku võistlesid Õigus- ja Majandusteaduskond.

Enne pühapäevast jõukatsumist jõuti pidada kohtumine Ajaloo-Keele- ja Majandusteaduskonna vahel, kust majandusteadlased väljusid võitjaina. Ka 1. detsembril toimunud kolmikkohtumise võitis Majandusteaduskond arstide ja matemaatikute ees. Selle kohtumise omapäraks oli kõigi osavõtnud teaduskondade esindajate puudumine žüriist.

Pühapäeval valis pime õnn oma lemmikuks Majandusteaduskonna esinduse ja punktid tõesti raskete küsimuste eest hakkasid minema raskust oli kutsutud kergendama majandusmeeste arvele. Mõtlemise Reet VALGMAA, kes pärast viiendat küsimust pakkus lauluga julgustust juristidele ning õhutas Majandusteaduskonda samas vaimus jätkata. Kuid 3,5 punkti edu, mis selleks ajaks juristide kahjuks juba tekkida oli jõudnud, kahanes alles pärast viimast küsimust punkti võrra. Nii et finaalkohtumise ja kogu viktoriini võitis Majandusteaduskond koosseisus MATTI KARUMAA (küberneetika III), JAAK SAARNIIT (kaubanduse ökonoomika III), RAUL MALK (küberneetika III), RAIVO PEDANIK (küberneetika II), JAAK VITSUR (rahandus III). Nemad lähevad preemiareisile Kiievi. Teise koha saavutanud juristide võistkonda autasustatakse ekskursiooniga Leningradi. Talvisel vaheajal sõidavad Neevalinnaga tutvuma KALLE LIIV (III k.), TÕNU KÕRDA (II k.), TÕNU ANTON (II k.), TOOMAS HANSSON (III k.), TOIVO VOIT (IV k.).

Viimase kohtumise üheks toredamaks küsimuseks oli: kes laulab?, kui magnetofonilindi vahendusel esines inglisekeelse lauluga bioloogiadoktor Hans Trass. Teda küll kumbki võistkond ära ei tundnud, see eest aga ei valmistanud mingeid raskusi meie endise rektori F. Klementi hääle äraarvamine.

Terve *Academia*-sarja kõige pikem oli kohtumine Õigusteaduskonna ja Bioloogia-Geograafiateaduskonna vahel. See oli ka ainus kord, kui viktoriini ajal istekohti ei jätkunud.

Võitjad on teada ja «Academiale» võib joone alla tõmmata. «Oli üks tore ettevõtmine», arvasid ühiselt nii võitjad kui teisedki võistlejad..

ENN TONKA

Bioloogide vilistlasõhtu

algab kolmapäeval, 27. dets. kell 19 «Sophokleses». Kell 19.30 esineb VAINO VAHING, käsitledes inimese ja looduse vahekorra mõningaid aspekte.

Orienteerumine

Vabariigi orienteerujate eliitklassi 1972. aasta edetabelis on kolm TRÜ noormeest ja viis neidu. Arvo Kivikas on teine. Mati Ojandu kümnes ja Arne Kivistik viieteistkümnes. Naiste tabelis on TRÜ orienteerujate kohad järgmised: 6. Leena Pärnik, 7. Milvi Kivistik, 12. Riina Kivikas, 13. Sirje Põlendik ja 15. Riina Miljan.

ENN HALLIK

Sulgpall

Viimase võistlusreisi tegid vabariigi sulgpallurid Hersonisse, kus toimusid ametiühingute meistrivõistlused. «Kalevi» värve kandsid tallinlased Maarika Dolotova, Jaak Nuuter, Raivo Kristjanson ja Arstiteaduskonna diplomand Boris Bogovski, kehakultuurlased Reet Valgmaa ja Alfred Kivisaar. Võistkondlikud jõukatsumised üllatusi ei toonud. Ettearvatult võitis tugev «Zeniidi» koondis. «Kalev» kaotas 5 : 6 «Žalgirisele» ja jäi kuuendaks. Individuaalturniirile lubati 45 mees- ja 21 naismängijat. Selle aasta NSVL tšempion S. Kozin kaotas pingelises finaalis ekstšempionile V. Švatškole. Tatjana Kotšatkov aga ei pääsenud isegi 8 tugevama hulka. Vabariigi sulgpallurid mängisid välja järgmised kohad: M. Dolotova 18, J. Nuuter 22, R. Kristjanson 27, B. Bogovski 29, A. Kivisaar 37. Üliõpilased näitasid südikat mängu, kuigi numbriline tulemus jääb pealinlastele alla. Vabariigi meistrit Bogovskit kimbutas käevigastus. Reet Valgmaa, kes ei võtnud osa üksikmängust, sai 4. koha segapaarismängus koos N. Nikitiniga ja esimese koha naispaarismängus koos L. Markovaga. Finaalis võideti neljakordset NSVL meistripaari T. Kotšatkova—T. Andropovat 15 : 2; 15 : 13. See on esimene ametiühingute üleliiduliste sulgpallimeistrivõistluste kuldmedal meie vabariigile, Tartule ja ülikoolile.

R. MERI

Võrkpall lõpetas

Selgusid TRÜ spartakiaadi võitjad võrkpallis. Mängis 10 nais- ja 12 meeskonda. Naistest võitis Ajaloo-Keeleteaduskond Majandusteaduskonna ees. Tublilt esinesid õppejõudude võistkonnad. Naiskond saavutas kolmanda koha, mehed tulid koguni teiseks. Meeste turniiri võitjaks tuli KKT IV kursus. KKT III kursuse poisid pidid õppejõudude paremust tunnistama ja leppima kolmanda kohaga.

Spartakiaadi aladest järgmisena lõpetab reedel lauatennis. Finaalvõistlused peetakse neljapäeval ja reedel, s. o. 21. XII ja 22. XII VSÜ «Tööjõureservide» baasis. Mängude algus kell 18.

ÕIENDUS

Meie ajalehe eelmisse numbrisse (15. dets. 1972. a.) on sattunud toimetuse süü läbi viga. J. Salmi kirjutises «Reaalteadused ja jaapani keel» II veerus peab olema: «Nende hulgast suuremat tööd teinutest tulevad Pent Nurmekunnal meelde keemikud dots. Tullio Ilomets. Aime Mäll, Viljar Pihl, bioloog Tõnu Soidla.»

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7475. MB-07565.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Raamatupala

Rahvaste sõpruse suur pidupäev

Prof. Arnold Koop, NSVL Ülemnõukogu saadik

Nädalapäevad tagasi tuli mul viibida Moskvas, et võtta osa meie maa kõrgema riigivõimuorgani järjekordsest istungjärgust. Kõikjal oli tunda suure juubeli — Nõukogude Liidu 50. aastapäeva eelõhtu pidulik-erutavat meeleolu. Kuigi Ülemnõukogu arutas veel eeloleva aasta riiklikku plaani ja eelarvet, oli delegaatide meeleolu eriliselt pidulik. Tuhanded keskendunud näod istungitesaalis. Inimesed meie mõõtmatu maa kõigist nurkadest, põhjast ja lõunast, idast ja läänest. Kümnete erinevate, kuid siiski ühtsete rahvuste esindajad arutamas koos maailma esimese sotsialistliku liitriigi elu tähtsamaid küsimusi.

Paratamatult kandus mõte tagasi minevikku.

30. detsember 1922. 2214 I ülelidulise nõukogude kongressi delegaati, väljendades üksmeelselt oma rahvaste tahet, otsustavad luua tõeliselt demokraatlikul, tõeliselt internatsionalistlikul baasil uut tüüpi liitriigi — Nõukogude Liidu. Meile tundub tänapäeval see samm enesestmõistetavana, liitriigi eelised valeldamatutena. Kuid pool sajandit tagasi tuli maailmaajaloolise tähtsusega otsus langetada olukorras, kus kodusõda ja välismaine interventsioon olid alles lõppenud, kus paljurahvuseline Venemaa alles hakkas ületama üldist majandusliku ja kultuurilist mahajäämust, kus sotsialismi ülesehitamisel tuli lahendada kümneid keerukaid probleeme.

Eriti terav oli rahvusküsimus. Oli ju tsaari-Venemaa paljurahvuseline riik, kus elas «nii suur hulk rahvusi, nagu seda vaevalt võib leida teistes maades» (Lenin). Nende vahele oli külvatud umbusaldust ja vaenu, vähemusrahvusi oli hoolimatult rõhutud ja diskrimineeritud. Kõige selle jäljed olid säilinud inimeste, tervete rahvaste teadvuses. Nüüd tuli sellest kõigest lühikese aja jooksul üle saada.

Uus liitriik tuli selle ülesandega edukalt toime. Nõukogude Liit kindlustas kõigile liitu astunud rahvastele riikliku suveräänsuse ning lõi tingimused faktilise ebavõrdsuse likvideerimiseks. Aasta-aastalt kasvas liiduvabariikide arv, tihenes nende koostöö, tugevnesid sidemed. Mahajäänud tsaari-Venemaast, kunagisest rahvaste vanglast sai arenenud tööstuse ja põllumajandusega ning kõrge kultuuriga sotsialistlik liitriik, mille koosseisu kuulub tema poolesajandal juubeliaastal 15 liiduvabariiki, 20 autonoomset vabariiki, 8 autonoomset oblastit ja 10 rahvusringkonda.

Meie maa rahvaste vaheliste suhete arendamisel on Kommunistlik Partei vankumatult järginud V. I. Lenini nõuet anda kõigile rahvastele täielik võrdõiguslikkus. «Mitte ühtegi eesõigust mitte ühelegi rahvusele ega ühelegi keelele! Mitte vähematki survet, vähematki ebaõiglust vähemusrahvuste suhtes! — need on töölisdemokraatia põhimõtted.» kirjutas V. I. Lenin juba 1913. aastal oma artiklis «Töölisklass ja rahvusküsimus».

Nõukogude võim osutas igakülgset abi mahajäänud rahvastele, kel peaaegu täielikult puudus oma tööstus, rahvuslik kaader, omad kõrgemad õppeasutused. Selle poliitika tulemused on olnud hiilgavad.

Möödunud poolsajandi jooksul on tekkinud inimeste uus ajalooline ühendus — nõukogude rahvas. Meie maa rahvaste hulgas on kindlustunud rahvaste sõpruse ja proletaarse internatsionalismi ideoloogia, on toimunud rahvaste kogu elulaadi internatsionaliseerumine. Iga variigi töötajad moodustavad nüüd paljurahvuselise sõbraliku kollektiivi, kus rahvuslikud iseärasused on orgaaniliselt ühendatud internatsionaalsete, sotsialistlike joonte ja traditsioonidega. See on saavutus, millel on määratu tähtsus mitte üksnes meie maale, vaid ka kogu maailmas toimuvale revolutsioonilisele protsessile, eriti rahvuslikule vabastusliikumisele. Rahvusküsimuse lahendamine Nõukogude Liidus, meie maa kõigi rahvaste hoogne areng on eeskujuks sadadele arenguteele asunud rahvastele kõigil kontinentidel.

Uusim ajalugu, kaasaja reaalne tegelikkus paneb rahvaid ise võrdlema kahte maailma, kahte maailmavaadet, kahte diametraalset erinevat lähenemist rahvusküsimusele, rahvaste edasisele saatusele. Ja pole kahtlust, kumma tee valivad lõpptulemusena maailma rahvad.

Käes on erakordselt pidulikud päevad. Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu moodustamise 50. aastapäev on meie paljurahvuselise riigi suur püha. Nõukogude rahvas võtab seda tähtpäeva vastu monoliitselt koondununa Kommunistliku Partei leninliku lipu alla, sammudes kindlalt edasi teed mööda, mis on kavandatud NLKP programmis ja partei XXIV kongressi ajaloolistes otsustes.

ACTA DIURNA

25. detsembri pärastlõunal kohtus aulas TRÜ õppejõudude ja töötajatega meie vabariigi kõrgema ja keskerihariduse minister Aare Purga. Oma pikemas ettekandes analüüsis A. Purga neid ülesandeid, mida seab kõrgemate koolide ette kaasaegne teaduse ja tehnika revolutsioon, üleminek täielikule keskharidusele. Lähemalt peatus minister kõrgema kooli pedagoogika ja metoodika küsimustel ja pani õppejõududele südamele tegelda senisest intensiivsemalt vastavate teaduslik-metoodiliste uurimustega. Kohtumise lõpul vastas A. Purga talle esitatud arvukatele küsimustele.

* * *

EKP TRÜ komitee arutas oma viimasel koosolekul üliõpilaste ideoloogilist kasvatamist õppeprotsessi kaudu Kehakultuuriteaduskonnas. Ülevaate tehtust andis teaduskonna dekaan A. Vaiksaar.

Kuulati ära TRÜ rahvakontrolligrupi esimehe A. Paltseri aruanne senisest tööst ja anti soovitusi edasiseks tegevuseks.

NLKP liikmeteks võeti professor Vello Salupere Arstiteaduskonnast ja vanemõpetaja Enn Hansberg poliitilise ökonoomia kateedrist.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÜHINEGE!

ALMA MATER TARTUENSIS

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 38 Reedel, 29. dets. 1972. a. XXIV aastakäik

TRÜ rektori käskkiri

§ 1

Kauaaegse eeskujuliku töö ja aktiivse ühiskondlik-poliitilise tegevuse eest ning seoses NSV Liidu moodustamise 50. aastapäevaga avaldan tunnustust järgmistele seltsimeestele:

I. ASETADA FOTO ÜLIKOOLI AUTAHVLILE

dotsent Jenny Ananjeva, kateedrijuhataja professor Paul Ariste, kaugõppeprorektor Valter Haamer, kateedrijuhataja professor Raimond Hagelberg, personaalpensionär Valli-Moonika Haldre, vanem inspektor Friida Jasinski, kateedrijuhataja dotsent Johannes Kalits, kateedrijuhataja professor Gunnar Kangro, kateedrijuhataja professor Paul Kard, kateedrijuhataja professor Arnold Kask, kateedrijuhataja dotsent Leida Keres, dotsent Feliks Kinkar, professor Feodor Klement, kateedrijuhataja professor Albert Kliimann, kateedrijuhataja dotsent Fred Kudu, dotsent Mart Kull, dotsent Helga Kurm, dotsendi kt. Antidea Metsa, ettevalmistusosakonna juhataja dotsent Anatoli Mitt, kateedrijuhataja dotsent Johannes Mäll, kateedrijuhataja professor Viktor Palm, dotsent Hillar Palamets, kateedrijuhataja dotsent Olaf Prinits, õppeprorektor dotsent Karl Püss, dekaan dotsent Ants Raik, professor-konsultant Konstantin Ramul, dekaan professor Ernst Raudam, kateedrijuhataja professor Jaan Rebane, EKP TRÜ komitee sekretär dotsent Jaan Reimand, laboratooriumi juhataja dotsent Jaan Reinet, dotsent Liidia Roots, dotsent Edgar Salumaa, dekaan professor Karl Siilivask, professor Ilo Sildmäe, tsiviilkaitse staabi ülem Igor Sobolev, dotsendi kt. Karl Taev, teadusalaprorektor dotsent Johannes Tammeorg, dekaan dotsent Juhan Unger, kateedrijuhataja vanemõpetaja Konstantin Voinov, dotsent Endel Laasik.

II. AVALDAN KIITUST

osakonna juhataja Valeria Näksile, pensionär Veera Kallastele, dotsent Julius Adojaanile, dotsent Ervin Kivimaale, dotsent Ivan Volkovile, kateedrijuhataja dotsent Heino Liimetsale, õpetaja Märt Kubole, vanemõpetaja Mikk Titmale, kateedrijuhataja dotsent Aleksander Blumfeldile, dotsent Kalev Kogerile, dotsent Lembit Raidile, dotsent Eerik Truuväljale, ametiühingukomitee esimehele Helve Kaburile, ELKNÜ TRÜ komitee sekretär Kalle Meruskile, vanemale teaduslikule töötajale Ülo Haldnale, dotsent Felix Sauksile, dotsent Aleksander Elangole, laborant Anne Madissonile, kateedrijuhataja professor Vilma Kelderile, kateedrijuhataja professor Hans Trassile, dotsent Vilmar Ruusile, kateedrijuhataja professor Mihhail Bronšteinile, dotsent Herbert Metsale, pensionär Alvine Kurele, kateedrijuhataja professor Atko Virule, kateedrijuhataja dotsent Ülo Kaasikule, dekaan dotsent Endel Jürimäele, dekaan professor Abner Uustalile, dekaan dotsent Valner Krinalile, dekaan kateedrijuhataja Arnold Vaiksaarele, dotsent Jüri Lembrale, professor Villem Alttoale, dotsent Jüri Jegorovile, dotsent Valter Kalamile, kateedrijuhataja professor Jaan Konksule, laborant Arnold Kreisile, dotsent Eduard Laugastele, kateedrijuhataja professor Ülo Lepikule, vanemõpetaja prodekaan Olga Mankinile, kateedrijuhataja professor Salme Nõmmikule, dotsent Andres Pärlile, dotsent Juhan Peeglile, professor Jüri Saarmale, sekretär Benita Visselile, kateedrijuhataja dotsent Karl-Samuel Rebasele, teaduslik sekretär Irene Maaroosile, vaneminsener Osvald Mägile, õppeprotsessi tehnifisteerimisgrupi juhatajale Voldemar Kiisile, pensionär professor Helmuth Kadarile, kateedrijuhataja dotsent Albert Paltserile, õppeosakonna juhataja Raimond Tanile, pensionär Alice Habermanile, dotsent Endel Türile, pensionär Linda Pärlile, ametiühingukomitee sekretärile Linda Ellermaale, kaugõppeosakonna metoodikule Endla Kaldemäele, insener Lidia Kaljuveele, staadioni kvalifitseeritud töölisele Evald Kiiskülale, kaugõppeosakonna metoodikule Hilja Lipule, koristaja Pauliine Maimrele, õppetöökoja meistrile Helmut Malinile, vanemraamatupidaja Erna Säinasele, telefonist Marta Valgule, autojuht Robert Võngerfeldtile, laudsepp Ferdinand Onnile, transporditööline Helmi Sinimäele, Med. Kesklab. vaninsenerile Hans Uigale, pearaamatupidaja asetäitjale Elsa Odratsile, laudseppade brigadirile Hannes Peetsole, majahoidjale Alma Kohale.

TRÜ REKTOR

ÜTÜ 1972

Nagu kõikjal, nii tehti kokkuvõtteid tehtust ka TRÜ ÜTÜ aruande- ja valimiskoosolekul 12. detsembril 1972. a. Mida siis suudeti meie paljurahvuselise riigi juubeliaastal, aastal, mil lõpeb üleliidulise üliõpilaste teadusliku töö ülevaatuskonkurss? Teadusliku töö mitmesugustest vormidest seisuga 1. jaanuar 1972. a. võttis osa 1843 üliõpilast ehk 43% üliõpilastest, milline näitaja ületab ka üleliidulise keskmise. Kuid oma vabariigis jääme me veel maha TPI-st (76%) ja EPA-st (49%). Väga oluline on õppejõudude suhtumine üliõpilaste juhendamisesse. TRÜ-s juhendab üliõpilasi 67% õppejõududest. Võrreldes üleliidulise keskmisega on see väga hea, kuid samal ajal näitab ka, et meil on küllaldaselt reserve suurema hulga üliõpilaste kaasahaaramiseks teaduslikku töösse. Eriti tubli on EPA, kus 70% õppejõududest võtab osa üliõpilaste teadusliku töö juhendamisest.

ÜTÜ töö efektiivsuse üheks osutajaks on võistlustööde arv teaduskonnas. 1972. a. esitati ülikoolisisesele konkursile 233 tööd (1971. a. 223). Eriti edukalt esinesid Füüsika-Keemiateaduskond (59 tööd), Ajaloo-Keeleteaduskond (46), Majandusteaduskond (39). Nendest esitati vabariiklikule konkursile 187 tööd (1971. a. 181). Teised kõrgemad õppeasutused andsid vabariiklikule konkursile töid järgmiselt: TPI 180 ja EPA 87. Vabariiklikul konkursil jagati välja üldse 242 preemiat ja diplomit. Tartu Riiklikust Ülikoolist esitatud tööd said kokku 104 auhinda. Kahjuks jäid tulemused üleliidulisel konkursil kahvatumaks. 13 esitatud tööst omistati ainult ühele medal (Arstiteaduskonna VI kursuse üliõpilane K. Parts, juhendaja prof. E. Raudam) ja 2 tööle diplom (Arstiteaduskonnast I. Lapidus ja N. Jazõkova ning Õigusteaduskonnast J. Sootak). Eriti edukalt viidi konkurss läbi ühiskonnateadustes. Valmis 2410 referatiivset (1971. a. 962) ja 152 uurimuslikku tööd (1971. a. 83). Ka üleliidulisel ühiskonnateadustealasel konkursil saavutasid TRÜ üliõpilased medaleid ja diplomeid. Tahaks avaldada tänu ühiskonnateaduste kateedrite õppejõududele ja avaldada lootust, et teisedki õppejõud töötavad tuleval aastal niisama edukalt.

Juba möödunud aastal kuulutati välja konkurss parima teaduskonna ja parima ringi väljaselgitamiseks. Kokkuvõtete tegemine kahjuks hilines, kuid 1971. a. töötulemuste põhjal kuulutati parimaks teaduskonnaks Füüsika-Keemiateaduskond 212 punktiga, järgnesid Õigusteaduskond 173, Ajaloo-Keeleteaduskond 146, Matemaatika-teaduskond 137, Kehakultuuriteaduskond 126, Majandusteaduskond 108, Bioloogia-Geograafiateaduskond 96 ja Arstiteaduskond 77 punktiga. Millest siis selline järjestus? On ju teada, et Arstiteaduskonnas on tugev ÜTÜ organisatsioon ja traditsioonid. Asi näib olevat selles, et näitajaid, mis võeti aluseks töö hindamisel (osavõtt ÜTÜ tööst, võistlustööd, ettekanded konverentsidel, trükitud tööd jne.) võrreldi üliõpilaste arvuga teaduskonnas ja seetõttu suuremad teaduskonnad jäid üldjärjestuses tahapoole. Oli konkurss parima ringi kindlaksmääramiseks. Selleks osutus teaduskonnakirurgia ring, teisele kohale tuli ajaloo ja kolmandale rahanduse ring. Järgnevad spordipsühholoogia, füüsikaline biokeemia ning taimefüsioloogia ja biokeemia ringid.

Kuid kahjuks ei tööta kõikide kateedrite juures ringid või probleemgrupid. Sel aastal ei tegutse analüütilise keemia ring, samuti on kadunud kaks ringi Majandusteaduskonnast ja ka mitmete teiste kateedrite juurest. Arstiteaduskonnas ei saa üliõpilaste teaduslik töö kuidagi hoogu sisse (hügieeni kateeder, füsioloogia kateeder, üldkirurgia kateeder).

Veel on side teaduskonna ÜTÜ nõukogude ja ringide vahel nõrk, mistõttu informatsioon levib puudulikult ja tihti jäävad kasutamata võimalused külastada teiste õppeasutuste ÜTÜ konverentse. Äsjavalitud teaduskonnanõukogud peavad selles suhtes oma tööd parandama.

Meie ülikoolis on palju õppejõude, kes aastate jooksul edukalt juhendavad üliõpilaste teaduslikku tööd. Kõigile on teada sellised ÜTÜ entusiastid nagu dots. U. Palm ja van. tead. töötaja A. Aaviksaare Füüsika-Keemiateaduskonnast, prof. A. Uustal ja dots. A. Schneider Õigusteaduskonnast, dots. S. Oja ja v.-õpet. A. Mägi Kehakultuuriteaduskonnast, professorid A. Raudam, J. Saarma, V. Meipalu ja L. Allikmets Arstiteaduskonnast, prof. P. Ariste, v.-õp. L. Mäll ja v.-õp. Ü. Vooglaid Ajaloo-Keeleteaduskonnast ja paljud teised.

ÜTÜ esimehena oleks mul soov, et uuel, 1973. aastal võtaksid üliõpilased veelgi aktiivsemalt osa ÜTÜ tööst ja et iga meie ülikooli õppejõud juhendaks vähemalt üht üliõpilast.

dots U. REINO,
TRÜ ÜTÜ esimees

Koostööleping

Meie ülikooli seovad Läti Riikliku Ülikooliga juba ammust aega tihedad sõprussidemed. Nende sidemete tugevdamiseks ning arendamiseks sõlmisid TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskond ja LRÜ Ajaloo-Keeleteaduskond aastateks 1972—1976 koostöölepingu, mis näeb ette vastastikust abi õppe- ja kasvatustöö tõhustamiseks mõlemas teaduskonnas. Igal õppeaastal vahetavad teaduskonnad ühe erikursuse, teaduskondade õppejõud võtavad vastastikku osa teaduslikest konverentsidest, teaduslike kogumike koostamisest ja teistest teaduslikku laadi üritustest. Üliõpilased aga võtavad vahetuse korras osa praktikumidest, korraldavad teaduslikke ja õppeekskursioone nii Riiga kui Tartusse. Teaduskondade ühiskondlikud organisatsioonid korraldavad ühisettevõtmisi, vahetavad delegatsioone, tutvuvad teineteise kogemustega.

Koostööleping aitab põhjalikumalt ning süsteemikindlamalt tutvuda meie naabrite elu ja saavutustega, tutvustada meie ülikooli töid ja tegemisi, tugevdada Nõukogude Liidu rahvaste sõprust.

Vennasrahvaste esindajaid meie peres.

Kirjanduslik konverents

Tartu Kirjanike Majas toimus 18. detsembril kell 19 ülikooli filoloogiatudengite kirjanduslik konverents, mis oli pühendatud NSV Liidu 50. aastapäevale. Kuulati ära neli ettekannet. Vene fil. III k. üliõpilane Jaana Kursite tegi lühiülevaate Läti NSV uuemast kirjandusest, tema kursusekaaslane Svetlana Jevstratova vaatles kabardiini-balkaari kirjanduse arengut. Linnar Priimägi saksa fil. I k. käsitles kirjandusliku internatsionalismi probleemi, peatudes Saksa DV ja NSV Liidu sellealastel suhetel. Eesti 1940/41. a. kirjandusest, selles tollal toimunud muutustest rääkis eesti fil. III k. üliõpilane Toivo Tasa. Konverentsi juhatas vanemõpetaja Jaak Põldmäe.

Müürid kerkivad. Ehitus käib

Ammuks see oli, kui rõõmustasime uue ühiselamu valmimise üle. Elamispinna põud aga jäi. Vaatamata soliidsele eale ülikool aina kasvab. Ei jäägi üle muud, kui vaadata ettepoole ja oodata. Ehitused kerkivad meie kõikide silma all. Auditooriumide põud ei lõpe veel sel viisaastakul, kuid uue Leningradi maantee ühiselamu kõrval on pead tõstmas teine niisamasugune.

Tagasihoidlik arvestus näitab, et järgmisel sügisel peaksid kõik üliõpilased linna elama mahtuma.

Kui pärisime ehitajatelt, kas 1. septembril saab ikka sisse kolida, olid nad veidi solvunud. Nende arvates polevat mingeid märke, mis näitaksid, et objekt ei valmi tähtajaks. See peaks meie kindlustunnet tõstma. Kuid paraku on olemas kogemus eelmise ühiselamuga. Ka sel sügisel võis terve kuu näha langetatud nokaga kraanat üsna vaikset ehitusplatsi valvamas. Ilmselt oli see väike hingetõmbeaeg, kus ehitajate põhijõud olid suunatud mujale.

Kuid peab siiski optimistliku hoiaku võtma. Esimese ehitusvalitsuse juhataja Ristmäe kinnitas, et selle aasta plaan saab täidetud. Ja eks tavaliselt kõikidel ehitustel tähtaja lähenedes tempo üha kasva.

Nii siingi. Sestpeale, kui kraana püsti sai, pole suuremaid seisakuid enam ette tulnud. Ikka üks kuu ja kaks korrust, nagu ütleb objekti töödejuhataja sm. Rammo. Nüüd ongi üks kraana juba madalaks jäänud ja maha monteeritud. Ega muud, kui kõrgem kraana püsti. Töö sellepärast veel seisma ei jää. All pannakse juba aknaraame. Klaasid ette, küte sisse ja siis võib siseviimistlustöödega peale hakata.

Kui midagi vahele ei tule, peaks märtsis müürid püsti saama. Seniajani on materjalid kah enam-vähem korralikult kätte jooksnud. Tõsi, vahel, kui betoon õigeaegselt ei saabu, jääb küll töötempo tunniks või teiseks aeglasemaks. Ehitajate tõsist suhtumist asjasse näitab kasvõi see, et betoon tellitakse nüüd kindlate koguste kaupa täpseteks kellaaegadeks, mis peaks tähendama üsna head organiseeritust.

Alates 11. detsembrist on ka tudengid jõukohast abi osutamas. Iga nädal 10 üliõpilast! Sessiooni ja arvestuste perioodil jääb abi küll katki, kuid veebruaris läheb uue hooga lahti.

Teine tõsine töö on ehitajatel käsil Tähe tänavas. Praegu füüsikakorpust plangu tagant suurt küll näha ei ole, aga kõrged kandetalad juba kerkivad.

Suuremast kohmitsemisest on siingi ammu üle saadud. Ei ole enam seda suurt auku, mis (terve eelmise talve) tühi seisis. Tookord jäi asi pidama projekti taha. Nüüd on see asi joonde saanud.

Objekt on muidugi keeruline. Füüsikute nõudmised on suured ja vaevalt, et Tartus sellist hoonet enne keegi teinud on. Eks tule praegugi väiksemaid vigu ette. Need aga klaaritakse kähku ülikooli kapitaalehitusjaoskonna abil projekteerijatega. Töö käib ju ülikooli kapitaalehitusjaoskonnas range kontrolli all.

Objekti brigadir Olev Ots kiidab brigaadi. Mehed olevat igati tublid. Vett ja vilet küll peal ei ole, kuid ega sellisel objektil väga kiirustada saagi. Raskusi on tehnika ja varustamisega. Kui mujalt kraanat ei saa, aitab maja teise tiiva kolonne püsti panna sõjameeste võimas autokraana.

Maa oli pikka aega porine. Mehed ei saanud hoolida väljanägemisest, sest jäätunud pinnast raiuda on veelgi raskem.

Brigadiri sõnade järgi on üks brigaad (20 meest) antud objektile üsna optimaalne. Rohkem mehi oleks praegu raske korralikult tööle rakendada.

Ja nii, tasa ja targu, igat sammu arvestades ja vahel tõsiselt järele mõeldes käib siin töö. Küllap füüsikakorpuse valmimine aasta 2—3 pärast annab meile juurde nii mõnegi auditooriumi ja leevendab praegust olukorda.

REIN KAARLI

Ülikooli Raamatukogus NSV Liidu juubeliaastal

— Vahetasime kirjandust NSV Liidu piires vastastikku 77 partneriga.

— Korraldasime huvitavaid näitusi:

Vana vene raamat, kus tutvustati vene kõite ajalugu, vene raamatu ja teadusliku kirjanduse kujunemist, meie raamatukogus leiduvaid haruldasi venekeelseid väljaandeid;

Näitus Noorte Teadlaste III Teadusliku Ekspeditsiooni materjalidest, kunsti- ja kultuuriväärtustest, mis ekspeditsioon tõi kaasa Burjaatiast. Näitusel olid välja pandud nii Burjaatias elavatelt venelastelt saadud vanad raamatud kui ka burjaatide kunsti- ja usukultuse esemed ning käsikirjad.

— Praegu võib vaadata väljapanekut «NSV Liidu rahvaste vennalikus peres», mis sisaldab NSV Liidu liiduvabariikide rahvaid tutvustavat kirjandust.

— Juubeliaasta suuremad üritused algasid meil aprillis raamatukogu teadusliku konverentsiga, kus oli osavõtjaid mitmest liiduvabariigist.

M. VAHING

Eesti töölisfakulteet

Töölisfakulteedid — täiskasvanud tööliste ja talurahva üldhariduslikud õppeasutused etendasid NSV Liidus kaadrite ettevalmistamisel nõukogude intelligentsi kasvatamisel (1919.—1941. a.) tähtsat osa.

Pärast nõukogude võimu kehtestamist Venemaal tekkis vajadus valmistada kiiresti ette töölistest ja töötavast talurahvast noori kõrgematesse õppeasutustesse astumiseks. Esimene töölisfakulteet avati 2. veebruaril 1919. a. endise Moskva Kommertsinstituudi (praegu G. V. Plehhanovi nimeline Rahvamajanduse Instituut) juures grupi üliõpilaste-kommunistide poolt. Seejärel tekkisid töölisfakulteedid paljude Moskva ja teiste linnade kõrgemate õppeasutuste juurde.

17. septembril 1920. a. võttis Rahvakomissaride Nõukogu vastu dekreedi töölisfakulteetide asutamise kohta kõigi kõrgemate õppeasutuste juurde. Loodi päevased (3 aastat) ja õhtused (4 aastat) osakonnad. Päevaste osakondade õpilased said stipendiumi. Paljud tulid õppima partei- ja komsomoliorganisatsioonide saatekirjadega. Esialgu võeti töölisfakulteedi lõpetanuid kõrgematesse õppeasutustesse ilma eksamita. Hiljem olid fakulteedi lõpueksamid ka ülikooli sisseastumiseksamiteks.

Töölisfakulteetide tähtsus kasvas. 1925/1926. õppeaastal olid umbes 40% kõrgematesse õppeasutustesse vastuvõetuist lõpetanud töölisfakulteedid. 1932/1933. õ.-a. töötas Nõukogude Liidus 1025 töölisfakulteeti, kus õppis 339,5 tuhat inimest.

Töölisfakulteedi õpilastel tuli teha suuri pingutusi õppekava omandamiseks. Pikemat aega oli viimase kursuse õppeaineks ÜK(b)P ajalugu, mille vastu õpilased tundsid suurt huvi. Tugevad partei- ja komsomoliorganisatsioonid võimaldasid ette valmistada poliitiliselt ja organisatsiooniliselt kogenud inimesi, kes edaspidi moodustasid juhtiva tuumiku kõrgemate koolide ühiskondlikes organisatsioonides.

Tähtsat osa etendas töölisfakulteet ka eesti rahvusest nõukogude kaadrite ettevalmistamisel. 1919. (1920.) a. moodustati Petrogradis asuva Eesti Töörahva Ülikooli (1922. a. Eesti Pedagoogiline Instituut) juures Eesti Töölisfakulteet ja 3-aastased Eesti Pedagoogilised Kursused. 1925. a. organiseeriti instituut ja kursused Eesti Pedagoogiliseks Tehnikumiks (4-aastaseks), kus valmistati ette algkooliõpetajaid eesti koolidele. Kõigil kolmel (hiljem kahel) õppeasutusel, mis asusid Vassili saare 1. liinil nr. 52, oli ühine juhatus, õpperuumid, raamatukogu, ühiselamu ja ühised ühiskondlikud organisatsioonid[1]. 1927. a. ühendati Eesti Töölisfakulteet Leningradi Ülikooli Töölisfakulteediga kui eesti osakond.

Käesoleva artikli autoril tuli töölisfakulteediga kokku puutuda esialgu õpilasena ühistes organisatsioonides, hiljem õpetajana. Septembris 1924. a. saabusin Leningradi pärast kohutavat veeuputust. Nevski prospektil seisid mõlemal pool trammiliini puupakkude virnad, milledega varem oli prospekti sillutatud. 1. liinil seisis lodi, sest ülejutuse ajal tõusis vesi siin kahe meetri kõrgusele. Keldrid olid vett täis, paljudes kohtades puudus elekter. Leningradlased tegid suuri pingutusi elu normaliseerimiseks linnas.

Asusin õppima Eesti Pedagoogilisse Instituuti. Esimesel õhtul olin komsomolikoosolekul, mis toimus petrooleumilambi valgusel. Tuli ületada palju raskusi ja tunda puudusi, kuid visa töö andis tulemusi. Nendest õppeasutustest tulid välja tublid nõukogude haritlased, kellest mitmed töötasid või töötavad Eesti NSV-s. EP Instituudi üliõpilastest oli L. KALLMAN Tallinna Polütehnilise Instituudi dotsent ja kateedrijuhataja (praegu personaalpensionär); A. PETERSON oli parteitööl ja TRÜ marksismi-leninismi kateedri õppejõud (personaalpensionär). Töölisfakulteedi õpilastest oli R. ANTONS TRÜ õppeprorektor, EPA esimene rektor ja ETA Majandusinstituudi direktor; A. VILL oli TRÜ õppejõud ja kateedrijuhataja, praegu Tartu kiirabijaama juhataja. Pedagoogiliste kursuste aktivistidest oli M. AKSEL Tallinna Pedag. Instituudi dotsent, praegu TA vanem teaduslik töötaja, E. KÜLAOTS oli Parteikooli ja TRÜ marksismi-leninismi kateedri õppejõud (personaalpensionär). Pedagoogilise tehnikumi juhatajaks oli 1925. aastast R. MAJAK, kes praegu on Parteiajaloo Instituudi direktori asetäitjaks. Tol ajal tehnikumi õpilane A. AJO oli 1941. a. Eestis ametiühingutööl (pensionär). Koos A. Ajoga olime komsomolibüroos.

1926. a. lõpetasin pedagoogilise tehnikumi ja siirdusin õpetajana tööle Siberisse.

Teist korda puutusin kokku töölisfakulteediga 1931.—1937. a., olles Leningradi Ülikooli Töölisfakulteedis ajaloo õpetajaks. Eesti osakonnas õppis tol ajal umbes 75 inimest. Õpilaste koosseis noorenes 1930. a., vähenes tööliste ja sõjaväest tulnute arv ja seetõttu oli õpilastel vähem elu- ja töökogemusi. Osa lõpetajaid siirdus edasi õppima. Sõjajärgsel perioodil töötasid mitmed neist pedagoogidena ka Eesti NSV-s: L. VILBERG oli Tallinna Pedagoogilise Instituudi dotsent (praegu pensionär); teised töötasid üldhariduslikes koolides.

Seoses keskkooli arenemisega ja töölisnoorte koolide asutamisega kaotasid töölisfakulteedid 1930. aastate lõpul oma tähtsuse ja nad likvideeriti. 1970. a. lõpul kõrgemate koolide juurde asutatud ettevalmistusosakonnad kasutasid mõningal määral ära töölisfakulteetide töökogemusi.

L. ROOTS,
personaalpensionär

[1] R. Majak. Leningradi päevilt. «Kultuur ja Elu» nr. 10, 1972.

Leningradi Riikliku Ülikooli Töölisfakulteedi eesti osakonna X lend. Juuni 1932. a. Paremalt äärmises reas ülalt alla teine — L. ROOTS, oli TRÜ üldajaloo kateedri dotsent, järgmises reas, ülalt alla teine L. SCHMIDT, oli Tallinna Polütehnilise Instituudi dotsent. Keskel Töölisfakulteedi hoone Vassili Saarel.

Kammerakadeemia 72

31. detsember — kesköö — 1. jaanuar. Kaks päeva kalendris nii nagu kõik teisedki, aga mingi kokkulepluse alusel oleme neile omistanud erilise tähenduse. Sa ei leia endale asu. Kõnnid ringiratast nagu puuriorav ja teed mittevajalikke ja Sulle mitteomaseid liigutusi. Seisatad raamaturiiulite ees ja libistad pilgu üle köidete. Tuhanded lehekäljed tarkust, ideid — küll õigeid, küll ummikusse viivaid.

1972. aasta lõpeb, oled Sa õnnelik, temaga rahul?

366 päeva ja ööd. Tuleb meelde töid, mis läksid viltu või said hoopis nurka visatud. Meenub võib-olla sõber, kes Sulle enam külla ei tule, halvasti öeldud sõnad jne. Kui palju me lubame iseendale, teistele, kui palju täidame . . .?

Mine õue. Astud läbi hilisõhtuse Tartu. Säravad aknad, pidulikud lapsed, sest varsti tuleb näärivana, tuleb ka siis, kui lund ei ole. Kunagi olime ka meie väikesed ja vaatasime särava pilguga ahnelt imelist helki ehetel.

Raamatukogu, ülikool. On sul meeles, kui astusid esmakordselt siit sammaste vahelt sisse. On Sul meeles see tunne, kui õnnestus Sinu esimene «teaduslik» eksperiment. Aga ei, me tulime ju kammerakadeemiale. Viies kord koguneme siia, et saata ära vana aasta. Aastad lähevad, vahetuvad mängijad ja kuulajad. Ei esine enam Arbo Valdma, Jüri Gerretz, Toomas Velmet, ka ei ole kohal helimeistrit Hannes Valdmat. Neilt on ainult intervjuud meie lehes.

Akadeemia on kontsert ja ei ole seda. Põhiosa on küll kanda muusikal, aga peale selle on veel palju omapärast, erakorralist, mis ei pane meid ainult kuulama, vaid avab meis millegi seni suletu, mida oleme nagu häbenenud näidata — nimetagem seda kasvõi «luuletajaks». Ainult kontsert ei ole akadeemia ka sellepärast, et ta toimub 31. detsembril kell 22 ja me ei ole ainult sülem kuulajaid, vaid meid ühendab soov saata ära vana aasta koos, aulas ja vaikides.

Istume ja kuulame. Mõtted lendavad. Läbi akende vilgub tänavavalgus. Oleme hiirvaiksed. On ainult helid ja looklev küünlaleek. «Kahte asja ma armastan: tuld ja leiba. Põlegem nagu tuli, kuni saame puhtaks tuhaks, söögem elus kõike nagu leiba, imegem endasse head, süljakem halb välja — pole kaunimaid sümboleid elu ega inimese jaoks kui need kaks — tuli ja leib,» nii ütleb Diktonius.

Meie seekordne kammerakadeemia kava on n.-ö. populaarse suunitlusega: Mozarti «Väike öömuusika», Clucki «Meloodia», Haydni «Andante», Mozarti «Laudate Dominum», «Dixit» jne.

Koorimuusikat Boccerinilt, Dufay'lt, Debussylt ja Messiaenilt jne.

Esinejad: Tallinna Riikliku Konservatooriumi kammerkoor ja orkester, juhatab Jaan Õun, temalt ka sõnad. Sel õhtul pole tähtsad solistide nimed, vaid meeleolu.

Pääsmeid saab ELKNÜ TRÜ komiteest ja enne kontserdi algust peahoonest.

TIIT KOLDITS

1. Mida leiate muusikas? 2. Mida leiate interpretatsioonis? 3. Mida ootate «Akadeemialt»? 4. Kuidas hindate vahekorda üliõpilaste ja muusika vahel? 5. Mida arvate rahvaloomingu osa kohta muusikas? 6. Milline on muusika kasutegur Teie elus? 7. Üldinformatiivsete teadmiste osatähtsus Teie elukutses.

HANNES VALDMA

1. Osaliselt kaotsi läinud kutsumust.

2. Vahvat eneseteostamise võimalust. Kõige väärtuslikumat osa loomingust.

3. Muutuva interpretatsiooniga traditsiooni.

4. Esimeste suhtumine teise on liiga ühekülgne ja teise mõju esimestele on hallivõitu, mis on aga esimeste enda teha.

5. Ennem juurtelähedane pinnas kui juured ise.

6. Null koma seitsekümmend viis. Kahjuks sellest kolm neljandikku tuleb elukutse «iseärasustest» — käib (näib?) nagu kohustuslikus korras, ja üks neljandik tuleb enda soovil tehtust.

TOOMAS VELMET

1. Olen õnnelik, leides muusikas keskkonna, kus on kõik vajalik eksisteerimiseks ja produkti annavad ainult tugevate tahteomadustega, sihikindlad inimesed.

2. Interpretatsioon on igavene tõe otsimine muusikas.

3. Loodan, et «Akadeemia» ei saa iialgi akadeemiliseks.

4. Momendil ei tea vahendit, millega asjaosaliste suhteid parandada — kui professionaal olen sellest sügavalt häiritud.

5. Alati on vaja meeles pidada, kes on su vanemad.

7. Meie elukutses juhtub, et üldinformatiivseid teadmisi kasutatakse professionaalse küündimatuse kompenseerimiseks. Õnneks see ei ole tüüpiline.

JÜRI GERRETZ

1. Peaaegu sama mida gurmaan heas toidus — kui interpreedile on mulle ehk veelgi tähtsam serveering.

2. Püüan leida seda, mida otsin.

3. Esitajatelt jätkuvat indu ja kuulajatelt ka edaspidist heasoovlikkust.

4. Üliõpilaseks võib saada ka sel juhul, kui «elevant on kõrvale astunud», aga vaevalt et selline «õnnetu» kuidagi Tõsisesse Muusikasse suhtubki. Üldiselt aga on intellekti olemasolu üks kanalitest või teedest (kuidas tahate), mida mööda kuulaja ja ka interpreet võib jõuda muusikani.

5. Otseselt rahvaloominguga pole tegelnud, mis puutub aga kaudsesse, siis ei tea heliloojat, kes oleks rahvaloomingut ignoreerinud.

7. Juustureklaami viiulimänguga ei oska küll kuidagi seostada, küll aga nõuab üldist eruditsiooni teatud ringi heliloojate looming, eeskätt muidugi kaasaegsete autorite teosed (sest eks nemad olegi üldinformatiivsete teadmiste ohvrid!).

80 autoreferaati

1955. aastal kaitsti Tartus esimene väitekiri luminestsentsi alal. Sellest ajast alates on ülikooli teaduslikus nõukogus sageli tulnud arutada selleteemalisi väitekirju. Minu raamaturiiulile on neist kogunenud kaheksakümmend autoreferaati. Kõik nad räägivad meie suure kodumaa erinevate rahvuste, erinevates liiduvabariikides töötavate teadlaste viljakatest pingutustest nõukogude teaduse arendamisel. Peatume mõningatel selle koostöö lehekülgedel.

1958. aasta. Kaitsmisele tuleb Ferran Zaitovi väitekiri. Kirgiisiast pärit nooruk lõpetas ENSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudis edukalt aspirantuuri, diskuteeris kaitsmisel vapralt Nõukogude Liidu luminestsentsikoolkonna ühe veterani, Moskva teadlase V. V. Antonov-Romanovski ja tema kolleegi M. Fokiga ning sõitis seejärel mägise Kirgiisia Osi linna Tartus omandatud teadmisi edasi andma.

1969. aastal viibisime koos V. V. Antonov-Romanovskiga Ameerika Ühendriikides rahvusvahelisel luminestsentsikonverentsil. Meenub lämmatav palav päev, mil Bostonis väsinult ronisin Bunker Hilli lahingu monumendi kitsa trepikäigu viimaseid astmeid. Ja siis tuli altpoolt keegi joostes. See oli tema, juba üle kuuekümnene hallipäine professor V. V. Antonov-Romanovski, väsimatu hommikujooksude ja mägiturismi propageerija.

1963. aasta. Füüsika-Matemaatikateaduskonna õpetatud nõukogu ees kaitseb oma väitekirja kuulsa vene kirjaniku järeltulija N. A. Tolstoi õpilane A. J. Rõskin Leningradist, praegu Vavilovi-nimelise Riikliku Optikainstituudi teaduslik töötaja. Nii professor Tolstoi kui ka A. J. Rõskini sidemed meie kollektiiviga on üha süvenenud. N. A. Tolstoi on paljudele noortele teaduste kandidaatidele olnud «ämmaemandaks» kas oponendina või ametliku arvamuse autorina. Ka A. J. Rõskin on korduvalt oponeerinud meie kraaditaotlejate töid. Teiselt poolt on ka rida tema õpilasi pöördunud meie ülikooli poole oma tööle autoriteetse hinnangu saamiseks. 22. detsembrilgi esitas oma huvitava töö hindamiseks meie ülikooli nõukogule A. J. Rõskini õpilane S. Kazanski.

1966. aasta. See aasta on luminestsentsiuurijate kvalifikatsioonile väga viljakas — üle kümne teadusliku kraadi. Ka meie ülikooli kasvandik N. N. Kristoffel kaitseb sel aastal Leningradi ülikoolis oma doktoriväitekirja. Kaitsjate hulgas torkab silma suur hulk lätlasi, nende seas Läti Ülikooli kateedrijuhataja J. Valbis ja sealse ülikooli võimsa ja kaasaegse pooljuhtide probleemlaboratooriumi juhataja J. Zakis. Riia luminestsentsikoolkond kujunes ja arenes Tartu, eriti Tartu koolkonna looja akadeemik F. Klementi ja tema õpilase, ENSV TA kirjavahetajaliikme Tš. Luštšiku aktiivse toetuse ja igakülgse abiga. Riia ja Tartu luminestsentsiuurijate koostöö on tihenenud iga aastaga. Ka Riia luminestsentsiuurijate pere on kujunenud kogu maailmas arvestatavaks kollektiiviks, moodustades koos Tartu kolleegidega ühtse Balti vabariikide luminestsentsiuurijate koolkonna,

Käesoleva, 1972. aasta tulemused on eriti head. Detsembri algul toimunud Füüsika-Keemiateaduskonna kaitsmiste nõukogu istungitel omistati füüsika-matemaatikakandidaadi kraadid kolmele dissertandile — kolmele eri rahvuse esindajale. G. Hütt — Odessast pärit meie ülikooli kasvandik — diskuteeris edukalt oma oponendi füüsikadoktor A. Gurvitsaga, kes 1968. aastal kaitses kraadi seilesama nõukogu ees. Põlise eestlase K. Kalderi doktorist oponendiks oli Leningradi teadlane A. Kapljanski. Andeka ja väga tööka aserbaidžaani noormehe B. Bairamovi tööd oponeerisid kaks doktorit — A. Kapljanski ja akadeemik K. Rebane.

Peaaegu kolmandik Tartus kaitstud luminestsentsialaste väitekirjade autoreist on pärit vennasvabariikidest — Vene Föderatsiooni erinevatest linnadest, Balti vabariikidest, Kaukaasia vabariikidest, Kesk-Aasiast või Ukrainast. Nagu ilmneb ülaltoodud näidetest, ei ole teaduslikud sidemed ainult tulen-saan kraadi-lähen minema iseloomuga. Tartus kaitstud 80 luminestsentsialast väitekirja tähendavad sügavaid tööalaseid sidemeid kogu Nõukogude Liidu luminestsentsiuurijatega.

K.-S. REBANE,
eksperimentaalfüüsika
kateedri juhataja

Ühiselamutevaheline võistlus on lõppenud

NSV Liidu 50. aastapäevale pühendatud TRÜ ühiselamute vahelise võistluse kokkuvõtteid tehes seisis võistlust korraldav komisjon raske küsimuse ees: milline on siis 1972. aasta parim? Olid ju enamiku ühiselamute nõukogude tööd ja tegemised olnud tublid. Paremuse poole on läinud elamiskultuur ja sanitaarne olukord tubades. Otsustavust on majanõukogud üles näidanud väärnähtuste vastu võitlemisel. Loetelu sellest, mis kõik on paranenud, võiks jätkuda, ent mitte lõputult. Edu pole kõikjal olnud ühesugune, paljudes töölõikudes ei saa aga sõna «progress» üldse kasutadagi. Kust king pigistab, on juttu olnud nii TRÜ komsomolikonverentsil kui ka arvukatel teistel koosolekutel ja eks puudused paista ju igaühele silma, kes nii või teisiti on kokku puutunud eluga meie ühiskodudes. Seepärast ei sea allakirjutanu käesoleva kirjatüki eesmärgiks kõige hea ja halva veelkordset üleslugemist.

Mida siis komisjon otsustas? On selge, et kõigile ühiselamutele ei saa läheneda ühesuguse mõõdupuuga. Liiga erinevad on selleks eeldused, ei kannata näiteks võrdlust elamistingimused Vanas Tiigis ja meie uusimas ühiselamus. Et majas korda luua, on Pälsoni tn. 23 majanõukogul vaja tunduvalt suuremaid ponnistusi kui Leningradi mnt. 89 omal — seda tingib majade erinev sanitaarne olukord. Komisjon vaagis asja igast küljest ja leidis, et mistahes absoluutne paremusjärjestus oleks siin ebaõiglane, ning otsustas premeerimiseks ettenähtud summa (200 rubla) jaotada nelja ühiselamu vahel võrdselt. 50 rubla spordiinventari soetamiseks või muuks vajalikuks otstarbeks said niisiis TRÜ ühiselamud nr. 6 (Leningradi mnt. 25), nr. 5 (Leningradi mnt. 89), nr. 4 (Tiigi 14) ja nr. 3 (Pälsoni 14). Ära märkida otsustati ühiselamu nr. 2 (Pälsoni 23) nõukogu ja selle endise esimehe M. Salundi töö. Vabariiklikule võistlusele otsustati konkureerima jätta siiski ainult ühiselamu nr. 6. Praktika näitas, et nimetatud arvestust kroonis ka edu: ühiselamu nr. 6 saavutas seal hinnatava teise koha TPI III ühiselamu järel ja pälvis rahalise preemia.

TRÜ ametiühingukomitees aga tehakse juba ettevalmistusi järgmise ühiselamutevahelise võistlusülevaatuse korraldamiseks, mis peab teoks saama kevadsemestri alguses.

R. KÄRNER

EKSAMITE EEL

Juba enam kui kolm aastat tegutseb ülikoolis asutus, kus uuritakse kõrgema kooli aktuaalseid probleeme — see on Üliõpilaste Kompleksse Teadusliku Uurimistöö Büroo.

Uurimisobjektideks on olnud õppeprotsessi kõik põhikomponendid — õppejõud, üliõpilaskond ja õppematerjalid —, aga ka erinevad perioodid õppetöös: semestri algusest eksamisessioonini, esimesest semestrist aspirantuurini.

Järgnevalt tutvustaksime büroo uurimiste tulemusi. Seoses algava eksamisessiooniga on esimesena sõna büroo poolt 1971. ja 1972. aastal läbiviidud ankeetküsitluse andmete töötlemise «peaspetsialistil»

Heino Heinlal.

EKSAMISESSIOONIST.

Peagi jõuab kätte üliõpilaselu pingelisemaid ajajärke — eksamisessioon, kus tuleb aru anda semestris tehtud tööst. Tulemused sõltuvad väga paljudest teguritest. Vaatleksime ankeetküsitluse «Loengust eksamini» põhjal üliõpilaste arvamusi eksamisessiooni mõningate külgede kohta. Võib-olla leiab siit nii üks kui teine endale kasulikku ja huvitavat.

Õppeainete raskusest.

Enamikul üliõpilastest (üle 90%) on õppeainete raskuse kohta teatud eelinformatsioon ning põhiliseks allikaks on siin vanemate kursuste tudengite arvamused. Need hinnangud võivad õppetöö käigus muidugi muutuda, kuid teatud üldtendents peaks säilima.

Ilmneb, et eri- ja üldaineid peetakse üldiselt tunduvalt raskemateks kui ühiskonnateadusi. Esimesi loeb kergeks või väga raskeks enam-vähem ühepalju üliõpilasi (vastavalt 14% ja 13%), ühiskonnateaduste osas on aga erinevused suured (30% ja 3%). Kui ühiskonnateadused valmistavad raskusi umbes viiendikule, siis eri- ja üldainete osas on see arv enam kui kaks korda suurem. Eriti rasketeks õppeaineteks loetakse anatoomiat (ainet pidas väga raskeks 93% ja raskeks 7% üliõpilastest), biokeemiat (83%; 17%), neuroloogiat (68%; 32%), histoloogiat (57%; 43%), integraali teooriat (48%; 39%), analüütilist geomeetriat (45%; 48%), orgaanilist keemiat (45%; 33%).

Üliõpilaste arvamuste põhjal võib öelda, et raskemad õppeained on Arsti-, Matemaatika- ning Bioloogia-Geograafiateaduskonnas (me ei vaatle Ajaloo-Keele-, Majandusning Kehakultuuriteaduskonda).

Kergemate õppeainete hulka kuuluksid keeled (vene keel ja võõrkeel), NLKP ajalugu, poliitiline ökonoomia, ajalooline materialism, töökaitse.

Õppimisest.

Üliõpilased töötavad semestris väga erinevalt. On aineid, mida õpitakse pidevalt kogu semestri jooksul, ning ka selliseid, millega tegeldakse ainult enne eksamit.

Eriline tähelepanu on pööratud raskemate õppeainetele. Neid õpib enamik pidevalt. Küllaltki palju tehakse tööd ka NLKP ajaloo ja ajaloolise materialismiga, kuigi neid peeti kergemateks. Siin on ilmselt oluline osa seminaridel, seminaride valmistumisel.

Ainetest, mida õpitakse ainult enne eksamit, võiks nimetada meditsiinilist kaubatundmist, kodanlike riikide riigiõigust, silmahaigusi, pedagoogikat ja füüsika õpetamise metoodikat, töökaitset.

Üliõpilaste hulgas on pidevalt õppijaid üsna vähe (4—8%) ning ainult enne eksamit õppijaid küllalt palju (23—36%). Semestris rohkem töötavad üliõpilased saavad eksamil enam «häid» hindeid, kuid keskmiste hinnete erinevus ei ole siiski nimetamisväärne (eriainete osas).

Semestri jooksul omandatakse õppematerjalist umbes pool. Need, kes omandavad suurema osa materjalist, saavad eksamil tunduvalt rohkem «häid» ja «väga häid» hindeid kui ülejäänud. Semestri jooksul enam kui poole materjalist selgeks saanud üliõpilastel oli keskmine hinne 4,1; ülejäänutel 3,9. Tundub, et optimaalne piir on kusagil 70—80% piires.

Eksamiplaanist.

Eksami tulemust mõjutavatest teguritest on väga oluline ka aja ratsionaalne jaotamine. Et üliõpilaste võimed on väga erinevad, siis on ka optimaalse plaani koostamine raske ja soovituste andmine praktiliselt võimatu.

Üpris paljudele jääb aega kas väga napiks (14—21%) või siis saadakse kuidagi hakkama (25—30%). Kõige halvem on olukord eksamil «mitterahuldavalt» vastanute rühmas. Neist 36%-l jääb aega väga väheseks.

Siit soovitus: need, kes on kord «mitterahuldava» saanud, peaksid semestris rohkem töötama, et sessiooni ajal ei tekiks ajanappust. Koostatud plaanidega on kõige enam rahul «väga hästi» vastanud üliõpilased.

Aja ülejääki märgib 6—8% üliõpilastest. Mõningate õppeainete (vene keel, statistilised meetodid pedagoogikas, töökaitse) puhul on need arvud tunduvalt suuremad.

Ilmneb päris tugev seos eksamiplaaniga eraldatud aja ning eksamitulemuste vahel. Piisava ettevalmistusaja korral saadakse tunduvalt paremaid hindeid. Esitame ka hinnete jaotused vastavates rühmades. Neil, kellel oli aega napilt — «mitterahuldavaid» 8%, rahuldavaid 26%, «häid» 39%, «väga häid» 24% ning keskmine hinne 3,7. Aega oli piisavalt — vastavalt 4%, 13%, 44%, 37% ja 4,0 ning neil, kellel jäi aega ülegi — 7%, 14%, 24%, 55% ja 4,3.

Eksamil vastamisest.

Põhilisteks eksamivormideks on suuline või suuline ja kirjalik vastus. Ühiskonnateadustes domineerib esimene vorm (93%). Eri- ja üldainetes märgib umbes neljandik suulise ja kirjaliku eksami kombinatsiooni.

Tavaliselt ei lubatud ettevalmistamisel kasutada mingeid abimaterjale (72—77%), ühiskonnateadustes 86%. Ülejäänud kasutasid eri- ja üldainetes enamasti märkmeid ning ühiskonnateadustes teatmekirjandust (ilmselt programmid). Konkreetsetes õppeainetes esineb siiski suuri hälbeid. Näiteks keemia teisel kursusel kasutasid paljud (56%) analüütilise keemia eksamil teatmekirjandust. Teatmekirjanduse kasutamine on kõige iseloomulikum Matemaatikateaduskonnale, kus enam kui pool üliõpilastest nimetab seda kõigis õppeainetes. Siin ilmneb nimetatud teaduskonna õppeainete spetsiifika.

Suulisel eksamil vastati enamjaolt pileti alusel. Lisaküsimusi esitati väljastpoolt piletit (33—51%), eriti aga neile, kes said «rahuldava» või «mitterahuldava» hinde, ja pileti teemal (23—32%). Ilma piletita küsitlemine oli omane ainult üksikutele õppejõududele.

Üliõpilaste arvates kontrollis õppejõud üldistamis- ja mõtlemisoskust, õpitu rakendamise oskust (24—36%) või loengumaterjali tundmist (20—37%). Vastava ala kirjanduse tundmine on eriti oluline ühiskonnateadustes (36%).

Loengumaterjali tundmist nõuti põhiliselt neilt, kes said eksamil «mitterahuldava» (44%). Iseseisvalt läbitöötatud kirjanduse tundmist nõuti neilt väga vähe (3%). «Väga heale» vastanute osas oli olukord aga hoopis vastupidine.

Ametiühinguaktivistide autasustamisest

Haridusala, Kõrgemate Koolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate Ametiühingu Vabariikliku Komitee aukirja pälvisid juubeliaastal meie kollektiivist MARI-LIIS ALLSALU, HELGI REISSAR, LINDA PAGLANT ja DAISY PALM.

Tartu Riikliku Ülikooli Ametiühingukomitee tänukirja said Inge Orgo, Olev Saks, Maia Pork, Lo Järvekülg, Erna Lõokene, Sirje Lepasaar, Asta Soom, Marika Mikkelsaar, Tatjana Šahhovskaja, Kulla Jentson, Sirje Tammoja, Aime Espenberg, Elli Rünk, Linda Kalm, Anna Paas, Asta Kõrgesaar, Märt Liigant, Rein Koch, Toomas Kleimann, Henn Voolaid, Helju Kalder, Viljar Allsalu, Kaie Kivisoo, Lea Paul, Amanda Kriit, Elsa Mauring, Albert Trummal, Elfriide Kiis, Aare Lutsar, Anni Tammin, Saveli Svinkov ja Svetlana Oleneva.

Rahaliselt otsustati premeerida Heldi Toomingat, Arnold Kreisi, Lydia Inglistit, Maila Oravat, Linda Jaama, Artur Suisalut, Eili Roosti, Tiiu Ojanurmet, Leeni Rehemaad, Maret Laasperet, Kersti Kensi, Aili Kengseppa, Ulvi Lettermot, Tamara Toomi, Helju Rajandot, Jelena Harlamovat, Ülle Kikast, Ljubov Kisseljovat, Väino Vasket, Tiia Püssat, Leho Jõumeest, Rein Laiverikku, Mia Viigipuud, Lembit Laanistet, Peeter Trifonovi, Ülle Rubachi, L. Garšnekki, Lia Tatterit, Sirje Kallasmaad, Maie Kösterit, Lia Pärtmaad, Jents Narbekovit.

Aukirjade ja preemiate kättesaamiseks palutakse kõiki ülalnimetatuid tulla 29. detsembril aktuse lõppemisel TRÜ sööklasse.

Ametiühingukomitee.

Meie parima töökultuuriga kateedrid

Peaaegu aasta vältas NSV Liidu moodustamise 50. aastapäeva tähistamiseks korraldatud töökultuuri ja töökaitse ühiskondlik ülevaatus. Kaheastmelise võistluse (teaduskonnasisene ja üleülikooliline) võitjad selgusid 19. detsembril.

Esimeses grupis tuli võitjaks soome-ugri keelte kateeder (kat. juhat. prof. P. Ariste, a/ü rühmaorganisaator H. Rajando).

Teises grupis võitis hügieenikateeder (kat. juh. dots. M. Uibo, a/ü rühmaorganisaator E. Anni), ära märgiti geneetika ja darvinismi kateeder (kat. juh. dots. H. Kallak, a/ü rühmaorganisaator A. Juhanson).

Kolmandas grupis võitis sõjanduse kateeder (ülem polkovnik K. Voinov, a/ü rühmaorganisaator A. Vassiltšenko).

Konkurss aitas kaasa töökultuuri ja töökaitse tõusule kogu ülikoolis. Võitjate kasuks kallutas kaalukausi kateedrites ja auditooriumides eksponeeritud NSV Liidu 50. aastapäeva teemaline näitlik agitatsioon. Nende kateedrite leidlikkusest peaksid teisedki eeskuju võtma. Sõjanduse kateedri töös tõsteti esile veel ka patriootilist kasvatust.

Põhjendamatult jäid võitlusest kõrvale administratiiv-majandusosakonna, raamatukogu, ühiskonnateaduste ja Majandusteaduskonna ametiühingu bürood (viimane hilines).

Võitjaid premeeritakse kultuuriinventariga. Selleks palutakse neil kontakti astuda TRÜ a/ü komiteega.

H. KABUR,
konkursikomisjoni esimees

Head vana aasta lõppu! *

Suure tähtpäeva — NSVL moodustamise 50. aastapäeva künnisel oli meil, Moskva Riikliku Ülikooli õppejõududel, kes õpetavad vene keelt välisriikide kodanikele, võimalus tõdeda Tartu Riikliku Ülikooli erakordset külalislahkust ülikooli ja linnaga tutvustamisel.

Tartu Riikliku Ülikooli kollektiivile

Avaldame sügavat tänu kõigile neile, kes muutsid meie Tartus viibimise meeldejäävaks elamuseks. Sellised kohtumised lähendavad ja tugevdavad vennalikku sõprustunnet erinevast rahvusest inimeste vahel, kaunistavad ja rikastavad meie elu.

Grupi juht V. Tsoĭka
(Külalised viibisid TRÜ Raamatukogus, klassikalise muinasteaduse muuseumis, tutvusid ülikooli ajalooga, linnaga ja Lõuna-Eesti vaatamisväärsustega. RT «Vanemuises» vaadati-kuuldi «Külavahelaule.» Vastuvõtjaks oli vene keele kateeder.)

ELKNÜ komitees

Büroo l 20. dets. Soovitused NLKP liikmeks astumiseks anti Andrus Porgile (ajaloo V k.), Rein Veidemannile (eesti fil. IV k.) ja TRÜ õppetöökoja vaneminsenerile Aare Lutsarile. NLKP liikmekandidaadiks soovitati Priit Männikut (juura III k.), AEL-i lepinguliste tööde vaneminseneri Toomas Kleimanni, Sirje Marki (Arstiteadusk. komsomolisekretär) ja Avo Meeritsat (füüsika IV k.). ELKNÜ TRÜ komitee arvestussektori juhatajana töötamiseks anti soovitus Inga Laidmale.

Büroo kinnitas EÜE ettevalmistava staabi juhatajaks Albert Saunase.

Kuulati ära Majandusteaduskonna sekretäri Kersti Kanepi aruanne teaduskonna komsomolitööst. Õnnestunud olid sellised ühised ettevõtmised nagu NSVL 50. aastapäevale pühendatud viktoriinisari, rebasekslöömine jt., tugevnenud sidemed vennasvabariikide üliõpilastega. Edaspidi tuleb teaduskonna organisatsioonil põhitähelepanu suunata üliõpilaste sotsiaalse aktiivsuse tõstmisele. Hindeks anti «rahuldav».

Lõpuks kinnitas büroo ELKNÜ komitee tööplaani 1972/73. õ.-a. kevadsemestriks.

J. T.

Külalise pilgu läbi

22. detsembril kaitses meie ülikoolis oma doktoritööd «Jõeluhtade taimkatte seaduspärasuste analüüs» Baškiiri Riikliku Ülikooli dotsent geobotaanik B. M. Mirkin. Dissertant külastas meie akadeemiliste kooride kontserte ja esines pärast seda järgmise mõtteavaldusega.

«Mul vedas neil päevil kaks korda. Esiteks: mind kuulas ja hindas positiivselt üks meie maa kõige auväärsemaid teaduslikke nõukogusid, Tartu Riikliku Ülikooli teaduslik nõukogu. Teiseks: mul õnnestus kuulata suurepäraste ja kõrge professionaalsusega Tartu akadeemiliste kooride kontserte. Neid kollektiive võib kahtluseta võrrelda meie maa kõige populaarsemate koorikapellidega.

Raske on kumbagi koori eelistada. Naiskoori puhas kõla ja hõbedane tämber ning meeskoori orelisarnane kõla olid ühtviisi suurepärased, seejuures musikaalsus ja laitmatu diktsioon olid iseloomulikud mõlemale kollektiivile.

Kava esitati väga ühtlaselt. Naiskoori programmi kulminatsiooniks võib pidada kahte laulu: Koha «Hämar hommik» ja Butsko «Looju, punane päike». Meeskoori kavas on meeldejäävamad Ernesaksa «Kalamees naerab» ja Genetsi «Õhtul».

Solistid Liia Ritsing, Olev Saks ja Olaf Prinits sobisid hästi kontserdi programmi. Eriti tuleb esile tõsta Olaf Prinitsat, kelle hääl meenutab H. Prey'd ja D. Fischer-Discau'd. Tema pehmekõlaline bariton sobib eriti lüürilisele muusikale. F. Schuberti romanss «Muusikale» oli suurepäraseks võimaluseks avada selle huvitava laulja loomingulist individuaalsust. Seevastu R. Schumanni «Kahe grenaderi» kavva võtmine jäi just interpreedi isikupära arvestades arusaamatuks. Lahkudes külalislahkest Tartust jätaksin mõlema koori dirigentidele ühe tõsise soovituse: on aeg välja anda heliplaat teie kooride repertuaariga, et teie lauljate kunst muutuks kättesaadavaks meie maa koorilaulusõpradele.

Boriss Mihhailovitš Mirkin,
dotsent, Baškiiri Riikliku Ülikooli klassikalise muusika klubi juht

Venia legendi

Teisipäeval, 9. jaanuaril 1973 algusega kell 15^{15} esineb peahoone 232. auditooriumis avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedri dots. kt. Ülo HALDRE teemal «Raadiospektromeetrite mürad ja tundlikkus».

* * *

Teisipäeval, 9. jaanuaril 1973 algusega kell 16^{45} esineb peahoone 232. auditooriumis avaliku loenguga dotsendi kutse taotlemiseks TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedri dots. kt. Lembit PUNG teemal «Ioonkristallide uurimine elektronide paramagnetilise resonantsi meetodil».

TOIMETAJA H. PALAMETS

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет») г. Тарту Эстонской ССР. Орган Тартуского государственного университета. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. Üksiknumbri hind 2 kop. Tell. 7622. MB-07586.

31. dets. saadame ära vana aasta. Koguneme kell 20 Kreutzwaldi ausamba ette.

JUHATUS

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR